ד) a) ועניגה כהמלה אַחֲרֵי תה״פ, כמִשלש חדשים (בראשית ל״ח ל״ד), ענינו אחר שלשה חדשים, מִימים רבים (יהושע כ״ג א׳), יחיינו מִיומים (הושע ו׳ ב׳), מִקץ שנתים ימים (בראשית מ״א א׳), מִקץ שבע שנים תעשה שמטה (דברי׳ ט״ו א׳) nach. b) ומהוראה זו באה המ׳ ג״כ לדבר הבא תיכף אחרי פעולה מה, מִבטן אמי (שופטי׳ ט״ז י״ז), מֵרחם אמות (איוב ג׳ י״א), כחלום מֵהקיץ (תהלי׳ ע״ג כ׳) gleich nach.

ה) ענינה כמו עַל יְדֵי, מֵחזיונות תבעתני (איוב י״ז י״ד), מִנשמת אלוה יאבדו (שם ד׳ ט׳), מִמֵי המבול (בראשית ט׳ מ״א), מִגערתך (תהלי׳ ע״ו ז׳), ומזו: ומִשירי אהודנו (תהלי׳ כ״ח ז׳) durch, vermittelst.

ו) וענינו על התוך במקום כמו בעד, מִן החור (שה״ש ה׳ ב׳) durch's Fenster.

ז) וענינה כמלת היחס בַּעֲבוּר לסבה גורמת, מִקוצר רוח (שמות ו׳ ט׳), ולא יכלו לשתות מים מִמרה (שם ט״ו כ״ג), מִשד עניים מאנקת אביונים (תהלי׳ י״ב ו׳), מחולל מִפשענו (ישעיה ל״ג ה׳), מִפחד בלילות (שה״ש ג׳ ח׳), מִבלתי יכולת (במדבר י״ט ט״ז) wegen.

ח) ותבא המ׳ להורות יתרון התאר בשם, או הפלגה בפעולה בהשואה, ונקראה מ׳ היתרון *comperativ*, מה מתוק מִדבש (שופטי׳ י״ד י״ח) süsser als. הכם מִדניאל (יחזקאל כ״ח ג׳), השחיתו מֵאבותם (שופטים ב׳ י״ט) noch mehr als.

ט) וענינה כמו ל׳ המשמשת, ותעמוד מִלדת (בראשית כ״ט ל״ה), וענינה לָלדת, וכן כל מ׳ הבאה אחרי מלת חלילה, חלילה לך מֵעשות (בראשית י״ח כ״ה, יהושע כ״ז כ״ט) zu.

י) וענינה כמו ל׳ בהוראה כ״ט, מִפי ה׳ (דה״ב ל״ו י״ב) nach dem Befehl Gottes.

יא) ענינה כמלת הקשור עֵקֶב, מֵאהבת ה׳ אתכם, ומִשמרו את השבועה (דבר׳ ז׳ ה׳) weil.

יב) ענינה כהמלה זולתי או חוץ, גדולה הרעה הזאת מֵאחרת אשר עשית עמדי (ש״ב י״ג ט״ז) ausser.

יג) ענינה כמלת בְּלֹא, תשא פניך מִמום (איוב י״א ט״ו) ohne Mackel.

יד) מ׳ הבאה בקשור פעל, ובפרט אחרי הפעלים המורים הרחוקה ומניעה מעשות דבר, כמו חשך, כהה, סגר, מנע, עצר, ענינה כמלת שֶׁלֹּא, שהיא מרכבת מן אֲשֶׁר לֹא, ואחשוך גם אנכי אותך מֵחֲטֹא לי (בראשית כ׳ ו׳), וענינה שֶׁלֹּא תחטא, ותכהינה עיניו מֵראות (שם כ״ז א׳), עצרני ה׳ מִלדת (בראשית ט״ז ב׳), ויכלא העם מֵהביא (שמות ל״ו ז׳), סֻגַּר כל בית מִבוא (ישעיה כ״ד י״ד), ענינו שלא יבאו בו ומשנאיו מִן יקומון (דברי׳ ל״ג י״א), מֵעבדנו (שמות י״ד ה׳) so dass nicht.

טו) מ׳ הבאה אחרי הפעלים המורים התרחקות הנושא מדבר או מפעולה שהוא נגד רצוני, או מיראת נזק או עונש, או לפי שהוא נגד המוסר והיושר, כמו ברח, נור, הזהיר, ירא, נוס, עצר, פחד הסתיר, העלים, שמר, הצפן, וכדומה. בבּרחך מִפני עשו (בראשית ל״ה א׳), לא תגורו מִפני איש (דברי׳ א׳ י״ז), לא תגור מִמנו (שם י״ח כ״ב), עצור מִפני שאול (דה״א י״ב א׳), מִמי אפחד (תהלי׳ כ״ז א׳) מִדרכך פחד לבי (שם קי״ט קס״א), לא נסתר מִלפני (ירמיה ט״ז י״ז), ונעלם מֵעיני הקהל (ויקרא ד׳ י״ג), העלם יעלימו מִן האיש (שם כ׳ ד׳), לשמרך מֵאשה זרה (משלי ז׳ ה׳), ואשתמר מֵעוני (תהלי׳ י״ח כ״ד), להזהיר רשע מִדרכו (יחזקאל ג׳ י״ח) vor.

טז) ובאה המ׳ תמורת ב׳, מִקול מחצצים בין משאבים (שופטי׳ ה׳ י״א), כמו בקול; נושבת מִימים (יחזקאל כ״ו י״ז), כמו בַימים, וכן תרגום יונתן: דדוה יתבא בנוי ימא; והנה עם רב הלכים מִדרך אחריהם (ש״ב י״ג ל״ד) in, im.

יז) וענינה כמו, הארץ אשר תנחלו מִנחלה לשבטי ישראל (יחזקאל מ״ח כ״ט), וענינה לְנחלה als Erbtheil.

חסרון המ׳. מִברכת ה׳ ארצו (דברי׳ ל״ג י״ג), וענינו מבורכת מה׳.

ש׳ המשמשת

א) ענינה כמו אשר שהוא מלת החבור, כמעט שֶׁעברתי (שה״ה ג׳ ד׳), שַׁקמתי דבורה (שופטי׳ ה׳ ז׳), שֶׁיאכל (קהלת ב׳ י״ג) dass.

ב) ותבא הש׳ בקשור להפעל הלך, להורות המקום שאליו יבוא, אל מקום שֶׁהנחלים הולכים (שם א׳ ז׳), וכן בקשור עם פעל עלה, שָׁשם עלו שבטים (תהלי׳ קכ״ב ד׳) wohin.

ג) וענינה כמלת כִּי ותבא לנתינת טעם, שֶׁשזפתני השמש (שה״ש א׳ ו׳), שֶׁראשי נמלא טל (שם ה׳ ב׳) denn.

ד) ובקשור המלה לָמָּה, שַׁלמה אהיה כעטיה (שם א׳ ז׳) warum denn.

ה) ובקשור ל׳ השמוש אחריה, ענינו להורות יחס הקנין אל הקונה, מטתו שֶׁלשלמה (שם ג׳ ז׳); ענינו אשר לשלמה, des, *Genitiv*.

ו) ובקשור ל׳ וכנוי אחריה ענינה יחס הקונה אל הקנין, כרמי שֶׁלִּי (שם א׳ ו׳, שם ח׳ י״ב), ענינה אֲשֶׁר לִי, *Dativ* mir gehörend.

כג) ועניָנה כמו בַּעֲבוּר או על, אמרי לִי אחי הוא (בראשית כ' י"ג), פן יאמר לִי אשה הרגתהו (שופטי' ט' נ"ד), ויצעק העם אל פרעה לַלחם (בראשית מ"א נ"ה) wegen.

כד) עניָנה כמו עַל בהוראה (f, לְמֵי מריבה (במדבר כ' כ"ד), ועניָנו: על מי מריבה, וכן (דברי' ל"ב נ') bei.

כה) עניָנה כמו מִן, הבאים לַמלחמה (במדבר ל"א כ"א), לְקֹלם (שם ט"ז ל"ד), אלף לְמטה לְכל בית ישראל (שם ל"א ד'), לָעוף וְלַבהמה (ויקרא ז' כ"ו), ומכיר לקח אשה לְשפם ולְחפם (דה"א ז' ט"ו), יזקו מטר לְאידו (איוב ל"ו כ"ז), ויבא שלמה לְבמה אשר בגבעון ירושלים (דה"ב א' י"ג), עניָנו בא מהבמה אל ירושלים; ברוך אברם לְאל עליון (בראשית י"ד י"ט), מאל עליון; כי את ה' עזבו לִשמור, כמו מִשמור; או בדרך רחוקה לָכם או לְדורותיכם (במדבר ט' י'), מִכם או מדורותיכם von.

כו) ועניָנה כמו אַחֲרֵי בזמן, אחרי הֵרָאותו אל הכהן לְטהרתו (ויקרא י"ג ז'), אחרי טהרתו nach.

כז) ועניָנה כמו לְמַעַן, לְהטיבך באחריתך (דברי' ח' ט"ז), לְהרגני בערמה (שמות כ"ד י"ד) damit.

כח) ועניָנה כמלת היחס תַּחַת, ותהי להם לְאבן, והחמר היה להם לְחמר (בראשית י"א ג'), לְקשש קש לַתבן (שמות ה' י"ב), על שרפו עצמות מלך לַשִּׂיד (עמוס ב' א'), וכן תרגום יונתן anstatt.

כט) ועניָנה כמו כ' המשמשת, ולְכל הכתוב בתורת ה' (דה"א ט"ז מ'), כמו כְּכל הכתוב nach der Vorschrift.

ל) ועניָנה לשבועה, לְתורה ולתעודה (ישעיה ח' כ'), לְמי ארץ (ש"ב ג' י"ב).

לא) ובאה להורות לרבוי והפלגה, לְאין להם מחיה (דה"ב ד' י"ב), וינצלו להם לְאין משא (שם כ' כ"ה), ועבדו לְעולם (שמות כ"א ו'), לא התקדשו לְמדי (דה"ב ל' ג'), ובאה להגעת התכלה, לכלות דבר ה' מפי ירמיה, ועניָנה כמו עַד bis.

לב) להתחלת התכלה, לְמימי אבותיכם סרתם מחקי (מלאכי ג' ז') seit der Zeit.

לג) ועניָנה כמו עַל, לְמתי אעתיר, ויאמר לְמחר (שמות ח' ה', ו'), וישאל המלך לְאשה (מ"ב ח' ו'), והמתנשא לְכל לְראש (דה"א כ"ט י"א), וישבה לְפתח ביתה (משלי ט' י"ד), וישאל דוד לִשלום יואב ולִשלום העם ולִשלום המלחמה (ש"ב י"א ז'), ושרט לְנפש (ויקרא י"ט כ"א, דברי' י"ד א'), וְלָנוּ הסגירו (ש"א כ"ג כ'), הוראתו כמו וְעָלֵינוּ auf.

יתרון הל'

לפעמים באה נוספת ללא ענין כלל, וכל נפש חיה הרמשת במים, ולְכל נפש השרצת על הארץ (ויקרא י"א מ'), ענין השני נ"כ וכל נפש, דמיון הראשון שבפסוק; מאת לְבכרים (עזרא ח' כ"ו), מדוע אדום לִלבושך (ישעיה ס"ג ב'), עניָנם מאה בכרים, וכן לבושך, וכן בהשם וַלְעָשָׂה, שַׁלְאֲנָן.

מ' המשמשת

א) (a הם' באה מחוברת לשם שממנו לוקח לעשית דבר. מֵאיש לקחה זאת (בראשית ג' כ"ג), מִן התכלת ומִן הארגמן (שמות ל"ט א'), מֵעצי הלבנון (ש"הש ג' ט') von; den Stoff anzeigend. (b ובאה נ"כ על לקיחת המקצת מהכלל, ותקח מִפריו (בראשית ג' ו'), מֵאבני המקום (שם כ"ח י"א), מִדודאי בנך (שם ל' י"ד), מִזקני ישראל (שמות י"ז ח') Etwas, Einiges, Einige; von. מֵאחד אחיך (דברי' ט"ו ז') irgend Einer deiner Brüder. ומִן שריו (דניאל י"א ה'); ובמוסרי: מֵעבודת אביך (מ"א י"ב ד'), מֵעֲוֹנֶךָ (איוב י"א ו'). (c ובאה להורות התחלת המקום בפעל המורה תנועה ממקום למקום, כמו יצא, נסע, פרד, eine Bewegung von einem Orte zum andern anzeigend. ויצא יעקב מִבאר שבע וילך חרנה (בראשית כ"ח י"ד), ותצאנה הנשים מִכל ערי ישראל (ש"א י"ח ו') weggehen, von. נסעו מִזה (בראשית ל"ז י"ז), בנסעם מִקדם (שם י"א ב') wegziehen von. ומִשם פרד (שם ב' י') — abtheilen von. (d ובאה להורות התחלת זמן הפעולה, מֵראשית השנה (דברי' י"א י"ב) vom Anfange des Jahres; מִשנת היובל (ויקרא כ"ו י"ז); מֵעולם נסכתי von ewig her. (e ובאה על התולדה, מִבית לוי (שמות ב' א'), מִבית שאול (ש"ב ג' ה') von der Familie. (f ובאה לירידה מגבוה לשפל, וירד משה מִן ההר (שמות ל"ב ט"ו) vom Berge hinab. (g על הסבה הגורמת, חכלילי עינים מִיין, ולבן שנים מֵחלב (בראשי' מ"ט י"ב) roth, weiss sein von.

ב) מ' הבאה בקשור הפעל הוציא, המלט, מָשָׁה, הוציאך ה' מִמצרים (שמות י"ג ט'), מִמצוקותי הוציאני (תהלי' כ"ה י"ז), להוציא לחם מִן הארץ (תהלי' ק"ד י"ד), להוציא מִמסגר אסיר (ישעיה מ"ב ז'), נמלטה מִפח יוקשים (תהלי' קכ"ד ו'), ימשני מִמים רבים (שם י"ח י"ז) aus ובמוסרי: לא תמלט מידו (ירמיה ל"ד ג'), מִתחת יד מצרים (שמות י"ח י') aus der Gewalt retten.

ג) עניָנה כמו על, שנלשו מֵהר הגלעד (ש"הש ד' א') am Berge.

והיה לְכנים (שם ח׳ י״ב) — sich verwandeln in.

ד) לִ׳ הַמְחֻבֶּרֶת לשם עיר בקשור הפעל בוא, ויבא לִירושלים nach, *prop.*

ה) וביחס לזמן מן הזמנים, ענינו כמו לאחר או מקץ, לְשבעת הימים (בראשית ז׳ י׳), לְימים עוד שבעה (שם שם ד׳), לִתשובת השנה (מ״א כ׳ כ״ו) nach (von der Zeit).

ו) וענינה כמו ארח ודרך במובן הענין מנהג וסדר. לְמינו, לְמינה, לְמינהו (בראשית א׳ כ״א), לְאשמת העם (ויקרא ד׳ נ׳), ענינו על דרך אשמת העם; רחצת לְמשעי (יחזקאל ט״ז ד׳), ומזו, לְדוד מזמור (תהלי׳ כ״ד א׳) nach Art.

ז) תורה יחס בנוף שאלי: תכלה הפעולה (*dativ*), ויתן לִי את מערת המכפלה (בראשית כ״ג ט׳) mir. ויתן לְךָ אלהים (שם כ״ז כ״ה) dir. ויתן לו (שם כ׳) ihm.

ח) ובאה להורות יחס הקונה להקנין. לְאברהם למקנה (בראשית כ״ג י״ח), לְעבדך ליעקב (שם ל״ב י״ט), לְךָ אני וכל אשר לי (מ״א כ׳ ד׳), לַה׳ הארץ ומלואה (תהלי׳ כ״ד א׳), ולְךָ ה׳ חסד (שם ס״ב י״ג), השמים שמים לַה׳ והארץ נתן לבני אדם (שם קט״ו ט״ז), הכל אל השאלה לְמִי? zu mir, dir, ihm (*dativ*).

ט) וכן באה הל׳ להורות יחס הקנין אל הקונה (על השאלה שֶׁל מִי? wessen? *genitiv*). בן לְישי (ש״א ט״ז י״ח) ein Sohn des Isai. הצופים לְשאול (שם י״ד ט״ז), המיתה לַחסידיו (תהלי׳ קט״ז ט״ו), דברי הימים לְמלכי ישראל (מ״א ט״ו י״ד).

י) ובקשור המלה יֵשׁ, או אֲשֶׁר, מורה החזקת קנין; יֵשׁ לִי (בראשית ל״ג י״א) ich habe, יהי לְךָ אשר לך (שם שם) behalte, was du hast.

יא) לִ׳ התכלית. a) הבאה בקשור לפעל אחרי פעל שלפניו, וישבו לֶאכל לחם (בראשית ל״ז כ״ה), נחבאת לִברוח (שם ל״א כ״ד), לא אוכל לָקום (שם שם ל״ה), לא אבה לִשמוע (שם ל״ט י׳), ויקומו לְצחק (שמות ל״ב ו׳), ושאול באב לִדרוש (דה״א יו״ד י״ג) — um zu. b) ובאה נ״כ לביאור שם התאר שלפניו, כפרט שאחרי הכלל. גבורים לִשתות יין (ישעיה ה׳ כ״ב), ואנשי חיל לִמסך שכר (שם שם) nur um zu.

יב) וענינה כמו יחס הפעול את, לְכל כליו תעשה נחשת (שמות כ״ז ז׳), הרגו לְאבנר (ש״ב ג׳ ל׳), ויקח רב הטבחים לְירמיהו (ירמיה מ׳ ב׳), האכלים לְמעדנים (איכה ד׳ ה׳), לָאויל יהרג כעש (איוב ה׳ ב׳) den, die, das.

יג) וענינה כמו ב׳ העזר. לִלשוננו נגביר (תהלי׳ י״ב ל׳), לַה׳ ולְגדעון (שופטי׳ ז׳ י״ח), שמע שלמה לשם לַה׳ (מ״א יו״ד א׳), איש הרגתי לְפצעי וילד לְחבורתי (בראשית ד׳ כ״ג), ונפלו לפניכם לֶחָרב (ויקרא כ״ו ח׳) vermittelst, durch.

יד) וענינה כמו ב׳ הכלל, האדם יראה לְעינים (ש״א ט״ז ז׳), לְבכרים שש מאות (דה״ב נ׳ ה׳), לְרקמות תובל למלך (תהלי׳ מ״ה ט״ו), משך בקשת לְתֻמו (מ״א כ״ב ל״ד) mit.

טו) וענינה כמו ב׳ המורה על התוך במקום. a) ויהי דוד לְכל דרכיו משכיל (ש״א י״ח י״ד) in. b) ובקשור השם שלום, עלו לְשלום אל אביכם (בראשית מ״ד י״ז), לך לְשלום (שמות ד׳ י״ח) in Frieden.

טז) וענינה כמו ב׳ המשמשת בהוראה ט׳, כעצם השמים לָטהר (שמות כ״ר יו״ד), לְעושר ולחכמה (מ״א יו״ד כ״ג), כדבש לְמתוק (יחזקאל ג׳ ג׳). וזקנים ממנו לַימים (איוב ל״ב ד׳) an. b) ומזו על הזמן, בָּערב ילין בכי ולַבקר רנה (תהלי׳ ל׳ ו׳), לַבקר הסדך (שם נ״ט י״ז). לַבקר זבחכם (עמוס ד׳ ד׳), בבקר יאכל עד ולָערב יחלק שלל (בראשית מ״ט כ״ז) am.

יז) וענינה כמו ב׳ המשמשת בהוראה כ״ה, לִפנות בקר (שמות י״ד כ״ז) indem (als) der Morgen sich neigte. לִפנות ערב (בראשית כ״ד ס״ג), לְהוציא לחם מן הארץ (תהלי׳ ק״ד י״ד), לָתת להם נחלת גוים (שם קי״א ו׳), ענינם בִפנות, בְהוציא, בְתת, וכן כל לַאמר שבמקרא.

יח) וענינה כמלת היחס ארות, ולְישמעאל שמעתיך (בראשית י״ז כ׳), לִקדושים אשר בארץ המה (תהלי׳ ט״ז ג׳), ואמר פרעה לִבני ישראל (שמות י״ד ג׳) im Betreff.

יט) וענינה כמו בעבור, ולקחת אשה לִבני לְיצחק (בראשית כ״ד ד׳), ויקחו לִי תרומה (שמות כ״ה ב׳), ועשו לִי מקדש (שם שם ח׳), עורר לְךָ רפאים (ישעיה י״ד ט׳), לולי ה׳ שהיה לָנו (תהלי׳ קכ״ד ב׳), וכן רוב לִי וְלָךְ וְלָכֶם. לְעני אלהים (תהלי׳ ס״ח י״א) für.

כ) ענינה כמו בֵּין מלת היחס *praep.*, המורה הבדל בין דבר לַדבר, בין דם לָדם בין דין לָדין. בין נגע לָנגע (דברי׳ י״ז ח׳), בין צדיק לָרשע (מלאכי ג׳ י״ח) zwischen.

כא) וענינה כמו ה׳ ההודעה, המשרתים לַלוים (דה״ב כ״ג ו׳), אשר לַמלך נשען על ידו (מ״ב ה׳ י״ח), שיר לַמעלות (תהלי׳ קכ״א א׳) der, die, das, Artikel.

כב) ענינה כמו ו׳ המחברת, ויועץ דוד עם שרי האלפים והמאות לְכל נגיד (דה״א י״ג א׳), הלוים בני ישוע לְקדמיאל (נחמיה ז׳ מ״ג). וענינו וְקדמיאל (ככתוב בעזרא ב׳ מ׳) מיצאיהם לְמסעיהם, מסעיהם לְמוצאיהם (במדבר ל״ג ב׳), לְהקשיב מחלב אילים (ש״א ט״ו כ״ב), וענינו וְהקשיב und.

טרמס (דניאל ח' י"ג), ובסוף המלה, כמו חיתו יער (תהלי' נ' י'), חיתו גוי (צפניה ב' י"ד), חיתו שדי (תהלי' ק"ד י"א), למעינו מים (שם קי"ד ח') בנו צפור בנו בעור (במדבר כ"ג י"ח, שם כ"ד ג').

כ' המשמשת

א) כ' השואה; אות היחס להשות דבר באיכות.

a) כשאחד מהם עיקר והשני נדמה לו, אז תבא הכ' רק על העיקר, ולא על הנדמה לו, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בראשית מ"ח ה'), וכן באה להשוות פועל לפעול, ואשיבה לך העם כשוב הכל (ש"ב י"ז ג') so wie b) וכשאין אחד מהם עיקר, רק שניהם שוים, תבוא לרוב הכ' בשניהם, כי כמוך כפרעה (בראשית מ"ד י"ח), כרחל וכלאה (רות ד' י"א), כחלק היורד למלחמה, כחלק היושב על הכלים (ש"א ל' כ"ד), ועל המעט בכ' אחת, חלק כחלק (דברים י"ח ח') so wie.

ב) כ' הדמיון, והיא באה לדמות דבר אל דבר *comperativ*, ויתן אותנו כמרגלים (בראשי' מ"ב ל') als.

ג) ובאה הכ' לדמיון רק בערך, כדמותנו (בראשית א' כ"ו) nach unserer Aehnlichkeit, *präp.* des Verhältnisses. כדבר ה' (מ"ב א' י"ז) nach Ausspruch Gottes; ויעשה כמשפט (ויקרא ט' ט"ז) nach Vorschrift.

ד) ובאה הכ' להשואה בקרוב, בשעור, במספר ובסדר, כשלשת אלפי איש (שמות ל"ב כ"ח), כאיפה שעורים (רות ב' י"ז), כדרך יום (במדבר י"א ל"א), וכן בהגדת דברים שהם קרובים לדברי המגיד הראשון, כדברים האלה (בראשית ל"ט י"ז) ungefähr, etwa.

ה) להשוה באיכות, כמעט כסדום היינו (ישעיה א' ט') beinahe.

ו) להשואה בזמן, כעת מחר (שמות ט' י"ח) um diese Zeit. כחצות הלילה (שם י"א ד') um Mitternacht.

ז) ותורה ג"כ הכ' להפלגת הפעולה האפשרית *Intensivum*, Verstärkungswort. ויהי העם כמתאוננים (במדבר י"א א') wie Leute nur thun können, die ein grosses Unglück bejammern; ושממה כמהפכת זרים (ישעיה א' ז') wie immer nur Feinde thun können; וכן להפלגת התואר ליתרון, כי הוא כאיש אמת (נחמיה ז' ב') Er war, wie ein treuer Mann sein kann: וכן להפלגת חסרון המתואר, כמעט שכב אחד העם (בראשית כ"ו י') so wenig als möglich fehlte, d. h. wie leicht hätte Einer u. s. w.

ח) באה ליחס ערך משפט הראשון כפי ערך משפט השני הבא אחריו, איש כמתנת ידו, כברכת ה' (דברי' ט"ז י"ז) verhältnissmässig.

ט) ותורה ג"כ הצטרפות שני משפטים זה לזה בבחינת הזמן die Zeitfolge, Conjunctive, וענינה כהמלה כאשר הבא במקור הפעל, כשמוע עשו – ויצעק (בראשית כ"ז ל"ד), ענינו כאשר שמע אז צעק; ובבינוני ויהי כמשיב ידו – והנה יצא אחיו (שם ל"ט י"ח), כראותו כי אין הנער – ומת (שם מ"ד ל"א), כפורחת – עלתה נצה (שם מ' י'), ויהי כהרימי קולי ואקרא–וינס (שם ל"ח י"ט), ונמצא גם כן בלי הצטרפות המשפטים, כראות פני אלהים (שם ל"ג י"ד) als.

י) וענינה לדעתי כמלות החבור כאשר אם. כרם זלות לבני אדם (תהלי' י"ב ט'), פירוש הרשעים ילכו ברשעתם באין מוחה כאשר אם התרוממה הזלות לבני האדם (והשם זלות הוא משרש זלל שענינו קלות ובזיון, והל' מן לבני אדם ענינה כמו על – ותרגומו die Bösewichter bewegen sich frei, als hätte die Gemeinheit über die Menschensöhne obgesiegt.

יא) וענינה כמו ל' המשמשת בהוראה ו', ורעו כבשים כדברם (ישעיה ה' י"ז) nach Art.

יב) כמו ל' המשמשת בהוראה י"א, צרה כהתכנס (שם כ"ח כ') um sich einzuwickeln.

יג) כמו ב' המשמשת בהוראה ג', כעת הראשון (שם ח' כ"ג), וענינה בעת in.

יד) כ' הבאה בקשור השם יום, מכרה לי כיום (בראשית כ"ה ל"א), פי' עתה jetzt.

טו) לדמות שני דברים שאחד כמו השני ובהפך, ובאה הכ' בשני השמות, כעם ככהן (ישעיה כ"ד ב'), כעבד כאדוניו (שם שם), והוא קרוב להוראה א' sowohl, als.

ל' המשמשת

א) ל' המקרבת, וענינה כמו אל, הבאת דבר אל עצם אחר, ותתן גם לאישה (בראשית ג' ו'), נקבצו באו לך (ישעיה ס' ד'), לנכה הצאן (בראשית ל' ל"ח) zu, *dativ*.

ב) ומובן בענינה הסקור מהפעל היה, לנפש חיה (בראשית ב' ז'), הצלע לאשה (שם ב' כ"ב), וימשחו אותו למלך (ש"ב ה' ג'), ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו (אסתר ז' ד'), וכתתו חרבותם לאתים (ישעיה כ' ד') ענין כלם להיות um zu sein, zu werden.

ג) תבא להורות על שנוי והתהפכות מדבר לדבר אחר, ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם (שמות ז' כ') ויהי לנחש (שם ד' ג'), והיה לדם (שם ד' ד'),

מירושלים ושמרון (ישעיה י"ד י"ד), כלם כמו אשר.
יז) ענינה כמלות החבור בְּכָל זאת, והועד בבעליו וְלא ישמרנו (שמות כ"א כ"ט). איך תאמר אהבתיך וְלבך אין אתי (שופטי' ט"ז ט"ו). הנמלים עם לא עז וַיכינו בקיץ לחםם (משלי ל' כ"ה), וְאברהם הָיוֹ יהיה לגוי גדול (בראשית י"ח י"ח), וְהיא בעולת בעל (שם כ' ג'), וַאני זקנתי (שם י"ח י"ג). וְאנכי הולך עֲרירי (שם ט"ו ב'). מה אתה חסר עמי וְהנך מבקש ללכת אל ארצך (מ"א י"א כ"ב), וְחכמת המסכן בזויה (קהלת ט' ט"ז) .und doch, dennoch
יח) ענינה כמלת כִּי בהוראה ו'. לנתינת טעם אל משפט הקודם, וְתסך עלימו (תהלי' ה' י"ב), ובחן לבות (שם ז' י'), וְשוא תשועת אדם (שם ס' י"ג) .da denn
יט) ענינה כמו כ' ההשואה, תה"פ, ויוכח לגבר וגו' ובן אדם לרעהו .wie, *adv.*
ח) ובאה הו' להשוות שני דברים, וענינה כמו כֵּן, מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק (משלי כ"ה כ"ה), דלף טורד ביום סגריר וְאשת מדינים נשתוה (שם כ"ז ט"ו), חוח עלה ביד שכור ומשל בפי כסילים (שם כ"ו ט'), וכן רוב הקשור בו' בספר משלי .ebenso
כא) וענינה כמו לָכן, תה"פ ותורה המסובב ממשפט הקודם לו, כי בתם לבבך וגו' וָאחשוך גם אנכי (בראשית כ' ו'), כי ראיתי את העם נפוץ מעלי וָאתאפק (ש"א י"ג, י"א וי"ב), הוי הוי וְנוסו (זכריה ב' י"ד), ענין כלם כמו על כן .daher, darum
כב) ענינה כמו ל' המשמשת, טוב וְיחיל (איכה ג' כ"ו), והפסוקים הסמוכים מורים ע"ז; שש וְעושה צדק (ישעיה ס"ד ד'), כמו לעשות .zu
כג) ענינה כמו מלת גַם לתוספת באור, ועל דברת שבועת אלהים (קהלת ג' י"ח), ומעולם (ישעיה נ"ז י"א) .auch ומזו, ואני אגיד לעולם (תהלי' ע"ה ו'), ומוסב על הפסוק ב' בפרשה זו „סִפְּרוּ נפלאותיך,“ ואמר גם אני אגיד נפלאותיך לעולם .auch ich
כד) ענינה כמו לְמַעַן, בהוראה א' שם, ותורה על הסבה התכליתית. ותלד על ברכי וְאבנה גם אנכי (בראשית ל' ג'), ועשו לי מקדש וְשכנתי בתוכם (שמות כ"ה ח'), וְלא ישיב את העם מצרים (דברי' ט"ז י"ז), ענין כלם למען אשר .damit, auf dass
כה) ענינה כמלת היחס עִם, שבעים נפש וְיוסף היה במצרים (בראשית א' ה'), ענינה עם יוסף; כי היה ארון אלהים ביום ההוא וּבני ישראל (ש"א י"ד י"ח) .mit, sammt
כו) ענינה כהמלה די בארמית, והוא כשיבואו שתי שמות ביחס אחד והשם השני בא בקשה ו', השם הראשון הוא הקנין והשני הוא הקונה, לאותות ולמועדים (בראשית א' י"ד), לאותות שֶׁל מועדים; הרבה ארבה עצבונך וְהרונך (שם ג' ט"ז) עצבון של הרונך .des, der
כז) ענינה כמו ל' המשמשת קודם השם, בשערי החצר וָביתה (יחזקאל מ"ד י"ז), ענינו לביתה nach innen; מהיום ההוא וָמעלה (ש"א ל' כ"ח), הבית לכותרת וָמעלה (מ"א ז' ל') nach oben, aufwärts; מקיר העיר וָחוצה (במדבר ל"ה כ"ד), לַחוצה .nach, nach aussen
כח) ענינה כמו עַל, ובניה בן יהוידע וְהכרתי והפלתי (ש"ב ח' י"ח) .über die Scharfrichter und Eilboten
כט) ענינה בהוראה ב' בהוראה ט' שם, וְהחדש אשר נהפך (אסתר ט' כ"ב), כמו בַּחדש, וקרב איש (תהלי' ס"ד ז') .an, in
ל) כשבאה הו' כפול ענינה כמו גַּם הבא בכפל, נרדם וָרכב וָסום (תהלי' ע"ו ז') .sowohl, als

חלוף אות ו'

חלוף ו' תמורת ב' המשמשת עיין למעלה בהוראה י"ד וכ"ט
„ „ „ כ' הדמיון „ „ „ י"ט
„ „ „ ל' המשמשת „ „ „ כ"ב
ושאר חילופי הו' תמצא בהאותיות א-ב איש על מקומו.

חסרון הו'

לפעמים תחסר ו' החבור בפסוק; שמש ירח עמד (חבקוק ג' י"א), הראוי שמש וְירח. הרנינו גוים עמו (דברי' ל"ב מ"ג), הראוי וְעמו. לכן ענקתמו גאוה יעטף שית (תהלי' ע"ג ו'), כמו וְיעטף. מי איפוא הוא (בראשית כ"ז ל"ג), כמו מי וְאֵיפוא נחשים צפעונים (ירמיה ח' י"ז), כסוס עגור (ישעיה ל"ח י"ד), וכן הוא (בירמיה ח' ז'), ככבש אלוף (ירמיה י"א י"ט), כלם ענינם כמו עם ו' החבור.

יתרון הו'

גם נוספה לפעמים; כמו וָרכב וסוס (תהלי' ע"ו ז'), צר וּסְביב הארץ (עמוס ג' י"א), עבד אביך וַאני מאז, ועתה וַאני עבדך (ש"ב ט"ו ל"ד), משפט שניהם אֲנִי; וְאיה וענה (בראשית ל"ו כ"ד), תת וְקדש וצבא

ו) ענינה כטעם אבל, אולם, אפס, ובאה כשהמשפט השני הוא הפך משפט הראשון, כי כל אלהי העמים אלילים, וַה׳ שמים עשה (תהלי׳ צ״ו ה׳); טוב יפיק רצון מה׳ וְאיש מזמות ירשיע (משלי י״ב ב׳); לא ארוני וַעבדיך באו לשבר אכל (בראשית מ״ב י׳); וְהארץ אשר עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות (דברי׳ י״א י״א), פירוש לא כארץ מצרים היא אשר השקית ברגליך כגן הירק (שם שם יו״ד) .aber, conj.

ז) ענינה כטעם או בהוראה א׳ ע״ש. ומכה אביו וְאמו (שמות כ״א ט״ו), וְנתן בפלילים (שם כ״א כ״ב), וגונב איש ומכרו וְנמצא בידו (שם כ״א ט״ז), תנור וכירים יתץ (ויקרא י״א ל״ה), וכל מנחה בלולה בשמן וַחרבה (שם ז׳ י׳), ענינם או אמו, או יתן בפלילים, או נמצא בידו, או כירים, או חרבה, וילך ויעבוד אלהים אחרים, וַישתחו להם ולשמש או לירח (דברי׳ י״ז ג׳), ענינם או ישתחו להם או לשמש .oder, conj.

ח) ענינה כמו אָז, (a צאי וַיֵּצְאוּ (יחזקאל ט׳ ז׳), עלו הפעם, וְעלו אליה (שופטי׳ י״ז י״ח), וכי ימוך אחיך וגו׳ וְהחזקת בו (ויקרא כ״ה ל״ה), בצר לך ומצאוך — וְשַׁבְתָּ עד ה׳ (דברי׳ ד׳ ל׳), והתעמר בו ומכרו וּמֵת הגנב (דברי׳ כ״ד ז׳), שור או כשב או עז כי יולד וְהיה שבעת ימים תחת אמו (ויקרא כ״ב כ״ז), אשה כי תזריע וילדה זכר — וְטמאה שבעת ימים (שם י״ב ב׳), ויזכר ימי עולם משה עמו (ישעיה ס״ג י״א), ענינו כלם כמו אז dann. (b וכן אם באה הו׳ לתשובת התנאי אחרי המלה אִם שבמשפט הראשון Condition, Bedingungsweise. אִם השמאל וְאימנה (בראשית י״ג ט׳), אִם את הדבר הזה תעשה וְיכלת עמוד (שמות י״ח כ״ג), אִם בחקותי תלכו — וְנתתי גשמיכם (ויקרא כ״ו ב׳), ואם בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים (ויקרא ו׳ כ״א), וְאִם תסור שקוציך מפני ולא תנוד (ירמיה ד׳ א׳), וְאִם טהרה מזובה וספרה לה (ויקרא ט״ו י״ח) .dann erst

ט) אם יבואו שני משפטים המתיחסים זה אל זה בבחינת הזמן, שאז הו׳ הראשונה שבמשפט הראשון כטעם כַּאֲשֶׁר als. והוראת הו׳ שבמשפט השני ענינה כטעם בָּעֵת הַהִיא, להגביל הזמן zu derselben Zeit. וְנח בן שש מאות שנה — וְהמבול היה על הארץ (בראשית ז׳ ו׳), וַיהי אך יצא יצא יעקב — וְעשו בא (שם כ״ז ל׳), וַיואל משה לשבת את האיש — וַיִּתֵּן לו את צפורה (שמות א׳ כ״א), וָאדע כי דבר ה׳ הוא, וָאקנה את השדה (ירמיה ל״ב ח׳ ט׳), וכן אם לא נכתבה הו׳ במשפט הראשון, השמש יצא על הארץ — וְלוט בא צוערה als, so, conj. ואם יוקדם משפט המסובב להסב או הענין בהפך, הו׳ הראשונה ענינה כטעם אָז (והיא כמו פ״א רפה בלשון הערבי) והשניה כטעם אִם, וְתקל מעליך — וְנשאו אתך (שמות י״ח כ״ב), ענין הכתוב אז יקל מעליך כאשר ישאו אתך .dann, wenn

י) ענינה כטעם אִם conjunctiv, והוא מלת החבור באה על ספק. וְאמרו לי מה שמו (שמות ג׳ י״ג), ענינו ואם יאמרו; וַתמאן לשלחו (שם ד׳ כ״ג) (אִם תמאן); וְצמית וְהלכת אל הכלים (רות ב׳ ט׳) (ואם תצמאי); וַאמרתם במה אהבתנו (מלאכי א׳ ב׳), וָלֹא, יֻתַּן נא לעבדך (מ״ב ה׳ י״ז), ענינו אם לא תקח — יתן נא וכו׳; ויאמר יהונדב יש, וָיש — תנה את ידך (שם י׳ ט״ו), ענינו וְאִם יש, תנה את ידך, וָלֹא ילך נא אתנו אמנון (ש״ב י״ג כ׳), ענינו ואם לא תלך, ילך נא אתנו אמנון; וָאֹמַר אך חשך ישופני (תהלים קל״ט י״א), ענינו וְאִם אֹמר אולי החשך ישופני, ודפקום יום אחד (בראשית ל״ג י״ג), ענינו ואם ידפקום .wenn, im Falle

יא) ענינה כמו אַחֲרֵי אֲשֶׁר, ותורה על זמן מהפעל אשר לפניו, וירם תולעים וַיִּבְאַשׁ (שמות ט״ז כ׳), ענינו אחרי אשר באש; ושמו להם ראש וְעלו מן הארץ (הושע ב׳ ב׳), ענינו אחרי אשר שמו להם ראש עלו מן הארץ; וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וַירד מעשות החטאת (ויקרא ט׳ כ״ב), ענינו אחרי שירד, נשא את ידיו וכו׳ .nachdem, als

יב ענינה כהמלה אַךְ בהוראה ב׳ ע״ש. או כמו רַק בהוראה א׳ שם, ובפה להוציא דבר מכלל הקודם לה, יש לאל ידי — וֵאלהי אביכם אמש אמר אלי (בראשית ל״א כ״ט), להוציא את הבנים — וְלא יכולו (שמות ח׳ י״ד), בית והון נחלת אבות ומה׳ אשה משכלת (משלי י״ט י״ד) .allein, aber, nur, conj.

יג) וענינה כמו אֲשֶׁר לֹא, או שֶׁלֹּא או פֶּן, ויאמר אל אחאב אסור ורד וְלא יעצרח הגשם (מ״א י״ח מ״ה) .damit, dass nicht

יד) ענינה כמו ב׳ המשמשת בהוראה ב׳ שם, ומראה ולא בחידות (במדבר י״ב ח׳), כמו במראה ולא בחידות, ותצאנה הנשים מכל ערי ישראל לשיר וְהמחלות (ש״א י״ח ו׳), וראה (שם כ״א י״ב), שלחני ה׳ וְרוחו (ישעיה מ״ח י״ז), השוה (זכריה ז׳ י״ה), הוראת כלם על ידי .durch, vermittelst, prop.

טו) ענינה כמלות אַף אִלּוּ, ואם יהיה היובל (במדבר ל״ו ד׳), וְיראת שדי יעזוב (איוב ו׳ י״ד) selbst wenn, sogar, wenn.

טז) ענינה כהמלה אֲשֶׁר או יש לבדה שהוא כנוי המצטרף pron. relat.; מאל אביך וְיעזרך ואל שדי וִיברכך (בראשית מ״ט כ״ה) von deines Vaters Gott, der dir helfen, von dem Allmächtigen, der dich segnen wird. ויתום וְלא עוזר לו (איוב כ״ט י״ב), וְיושב קדם סלה (תהלי׳ נ״ה כ׳), ומסילותם

ה׳ המשמשת

א) ה׳ ההודעה, באה בראש המלה ופתח אחריה, ודגש באות שאחריה ולפני אחת מאותיות אהחע״ר שאינן מקבלות דגש, תבוא הה׳ בקמץ לתשלום הדגש, והוראתה להודיע יושר כונת המדבר רק על פרטי אחד אשר הוא מבדיל אותו באיזה תואר משארי אישיו אשר במינו. כמו הַבית הגדול, הַגן אשר קניתי, הארץ הגדולה .der, die, das, *demonstrat.* ומדרך להק׳ כשיבואו שני תה״ש לחלקם בהוראתם יחסרו לפעמים מהראשון הה׳ ההודעה, כמו את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים (במדבר כ״ח ד׳). וכן שם אחת חנה ושם השנית פנינה (ש״א א׳ ב׳), ולריק דרשו המפרשים על חסרון ה׳ הראשונה. ועל שם עצם פרטי לא תבוא ה׳ ההודעה, מפני כי שמו הפרטי מורה עליו והוא ידוע להשומע מן המדבר מסנו, וע״ב לא תוכל לאמר האברהם. הוצחך זולת אם תבוא בסוף השם הפרטי י׳ היחס, משפחת הַעַמְרָמִי הַקְּהָתִי (במדבר ג׳ כ״ז), וכן בשם עצם כללי הבא בכנוי, לא תבוא ה׳ ההודעה, מפני שהיא נודע ע״י הכנוי, ומה שנמצא הָאָהֳלִי (יהושע ז׳ כ״א), הָעֶרְכְּךָ (ויקרא כ״ה כ״ג), הַדְּבָרוֹ (מיכה ב׳ י״ב) המה זרים ויוצאים מהכלל.

ב) ה׳ הקריאה, באה ג״כ בראש המלה ונקודתה כה׳ ההודעה ובדגש אחריה, וענינו לזרז ולעורר השומע שנוכח המדבר ושאליו הוא דובר, הַדּוֹר אתם ראו (ירמיה ב׳ ל״א), הַקָּהָל חקה אחת לכם (במדבר ט״ו ט״ו) O Ihr! *vocatif*:

ג) ה׳ השאלה או התימה, נקודתה היא חטף פתח, הֲנִמְצָא כזה (בראשית מ״א ל״ח), הֲזֶה אחיכם (שם מ״ג כ״ט), ולפעמים נקודתה בפתח בלי חטף וגם בלי דגש, הַאַף תספה צדיק (שם י״ח כ״ג). ובבואה לפני אחת מאותיות אהח״ע המנוקדת בקמץ תבוא הה׳ בסגול, הֶהָשֵׁב אשיב את בנך (שם כ״ד ה׳), ובהוראה זו תבא הה׳ גם על שם עצם פרטי, הַאַמְנוֹן אחיך היה עמך (ש״ב י״ג כ׳), ובקשור מלת לא, הֲלֹא (ראה בשרש לא).

ד) וענינה כהמלה אֲשֶׁר, כשתבוא הה׳ מקושרת לפעל עבר בינוני או עתיד, הַהָלְכוּא אתו (יהושע י׳ כ״ד), הַנמצא פה (דה״א כ״ט י״ז), ובבינוני, הַמְּדַךְ (דברי׳ י״ג ו׳), הַמַּעֲלֶה אתכם (ויקרא י״א מ״ה), במנחה הַהֹלֶכֶת לפני (בראשית ל״ב כ״א), לכל הבשן ההוא יקרא (דברי׳ ג׳ י״ג), היוצא השדה שנה שנה (שם י״ד כ״ב), השוק וְהֶעָלֶיהָ (ש״א ט׳ כ״ד) ענינו ואת אשר עליה .welcher, welche, welches, *pronom. relat.*:

ה) ה׳ הבאה בקשור כי, מן השלשה הֲכִי נכבד (ש״ב כ״ג י״ט) .zwar

ו) ובאה ה׳ במקום ב׳ המשמשת, הלשכות בית ה׳ (עזרא ח׳ כ״ט), ענינה בְּלִשְׁכוֹת, ומזה לדעתי עשותה הזמתה הרבים (ירמיה י״א ט״ו) ענינה ברבים .in

ז) ה׳ בסוף התיבה תורה לרוב לסימן נקבה, ואחרי שם המקום או שם עצם לדבר מטולטל ענינה כמו ל׳ בתחלתה, וילך חרנָה (בראשית כ״ח י׳), ענינה לחרן, וכן ארצָה שעיר (שם ל״ב ה׳), ביתָה יוסף (שם מ״ד י״ד), ענינם לארץ, לבית, .nach, in, an

ח) ונמצאה במליצה ה׳ בסוף התיבה תמורת וא״ו, אסרי לגפן עירה (בראשית מ״ט י״א), סותה (שם שם שם), שילה (שם שם י׳, ש״א ג׳ כ״א).

ו׳ המשמשת

א) הו׳ באה לחבר שם לשם, את השמים וְאת הארץ (בראשית א׳ א׳); לוי וִיהודה (שמות א׳ ב׳), לחבר פעל לפעל, פעל וְעשה (ישעיה מ״א ד׳) .und *copulat.*

ב) ו׳ המושכת. (a מדרכה למשוך בכחה אות א׳ הקשורה עם אות בכלם לפניה, מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך (בראשית מ״ט כ״ו), וענינה ומאת אביך. (b ומכחה ג״כ למשוך את השם אל הפעל הנכתב בפסוק, ולפעמים אף בפסוק הקודם לו, ביום השלישי וַיִּשָּׂא אברהם את עיניו (בראשית כ״ב ד׳), נמשך אל הנאמר בפסוק הקודם וישכם אברהם בבקר, ושיעורו ביום השלישי וישכם אברהם וישא את עיניו.

ג) ו׳ המהפכת, (a מהפכת עבר לעתיד, וְאמר פרעה (שמות י״ד ג׳), וְעשה פסח (במדבר ט׳ י׳), דבר אל בני ישראל וְאמרת (שם י״ח ב׳), וענינם ואמר, יעשה, תאמר. (b המהפכת העתיד לעבר, וַיאמר, וַישכם, וילך, ויצו, ענינם אמר, השכים, הלך, צוה.

ד) ו׳ המבארת, והיא באה לבאר ולברר המשפט הראשון משני משפטים הבאים זה אחר זה, וְעשית שנים כרובים, וַעשה כרוב אחד מקצה מזה וגו׳ (שמות כ״ח ג׳), ברמה ובעירו (ש״א כ״ח ג׳), מבני ישראל ומזרע המלוכה (דניאל א׳ ג׳) .nämlich ובמנורה ארבעה גביעים, וְכפתר תחת הקנים ממנה וְכפתר תחת שני הקנים ממנה (שמות ל״ד ל״ה) und wieder ein Knopf. ומעולם und schon von lange her. ובכל חטאתיך (ירמיה ט״ו י״ג), וְעל דברת שבועת אלהים (קהלת ח׳ ב׳) .und zwar wegen ומזו, נחלתך וְנלאה (תהלי׳ ס״ח י׳), וענינה הנלאה.

ה) ובאה להתחלת ענין, כמו כל וַיהי שבמקרא, וכן מנהג הלשון העברי.

זו באה הב׳ על הזמן, בחדש השני בְּשבעה עשר יום (בראשית ז׳ י״א).

יא) ועניגה כמלת היחס בַּעֲבוּר wegen *praep.*, בְּאדם דמו ישפך (בראשית ט׳ ו׳), התשחית בַּחמשה (שם י׳ ח׳), ונמכר בגנבתו (שמות כ״ב ב׳).

יב) ועניגה כמו בעבור בהוראה ב׳ für, um. שם בְּרחל עבדתיך (בראשית כ״ט כ״ה), בעבודה אשר תעבוד עמדי (שם שם כ״ז), ויעבד ישראל בְּאשה ובאשה שמר (הושע י״ב י״ג), בכסף מלא יתננו לי (בראשית כ״ג ט׳), אבל בַּכסף תשברנו (דברי׳ ב׳ כ״ח).

יג) עניגה כמו ו׳ המחברת und. לאברהם למקנה לעיני בני חת לכל באי שער עירו (בראשית כ״ג י״ח), במחוקק במשענותם (במדבר כ״א י״ח), ופקדתי על כל מול בערלה (ירמיה ט׳ כ״ד), ועניגם וְכָל באי שער עירו, ומחקק ואיש ערלה.

יד) ועניגה כמו בְּקֶרֶב unter, zwischen. a) והפיץ ה׳ אתכם בָּעמים (דברי׳ ד׳ כ״ז, ושם כ״ד ס״ד), לא תבואו בָּהם והם לא יבואו בָּכם (מ״א י״א ב׳), אחיתופל בקושרים (ש״ב ט״ו ל״א). b) ועניגה הפלגת המתואר ביתרון, היפה בנשים (ש״ה א׳ ח׳) die schönste unter den Weibern. ג) הפלגת המתואר כפחיתת המעלה, הצעיר בְּכָל בית אבי (שופטי׳ ו׳ ט״ו) der jüngste unter der Familie.

טו) ועניגה בָּעֵת zur Zeit, als, während. למען תצדק בדברך, תזכה בשפטך (תהלי׳ נ״א ו׳), באכלכם מלחם הארץ (במדבר ט״ו י״ט), בְּהתודע יוסף אל אחיו (בראשית מ״ה א׳).

טז) ועניגה כמו טֶרֶם bevor. ויכל אלהים ביום השביעי (בראשית ב׳ ב׳), אך ביום הראשון תשביתו שאור (שמות י״ב ט״ו).

יז) ועניגה כמו כ׳ המשמשת בהוראה א׳ wie. כלו בעשן (תהלי׳ כ״ב ד׳), ועניגה כעשן, כחלק השני בפסוק הזה, ועצמותי כְּמוקד נחרו.

יח) ועניגה כטעם כַּאֲשֶׁר als. כשבא המקור עם כ׳ מתיחס לפעל הבא אחריו בבחינת הזמן, ויהי בהיותם בשדה — ויקם קין (בראשית ד׳ ח׳), בהקשתה בלדתה — ותאמר לה המילדת (שם ל״ה י״ז), בבואם אל אהל מועד — ורחצו (שמות ל׳ כ׳), בנסוע הארון ויאמר משה (במדבר י, ל״ה).

יט) ועניגה כמו לְנֶגֶד gegen. וידברו באלהים (תהלים ע״ח י״ט), ותדבר מרים ואהרן בְּמשה (במדבר י״ב א׳), להלחם בו (שופטים א׳ א׳), לענות בו סרה (דברי׳ י״ט ט״ז), שקר ענה באחיו (שם שם י״ח), לא תענה בְרעך עד שקר (שמות כ׳ ג׳ ד׳).

כ) ועניגה כמו מ׳ המשמשת, בעוף בַּבהמה ובְכל חית הארץ אתכם (בראשית ט׳ י׳), והנותר בַּבשר ובַלחם (ויקרא ח׳ ל״ב), ואם מעט נשאר בַּנשים (שם כ״ה נ״ב), באזרח ובַגר (שם י״ז ט״ו), בַּקדשים לא יאכל (שם כ״ב ט׳), לכו לחמו בְּלחמי ושתו בְּיין מסכתי (משלי ט׳ ה׳), כי שבעה בְרָעות נפשי (תהלי׳ פ״ח ד׳), (מרעות) ישבע בחרפה (איכה ג׳ ל׳) (מחרפה), והנותר בשמן (ויקרא י״ד י״ח) (משמן), עתקה בכל צוררי (תהלי׳ ו׳ ח׳) (מכל צוררי), ואסרוך בהם ולא תצא בתוכם (יחזקאל ג׳ כ״ה) (מִתוכם), והוצאתָ בו (שם י״ב ה׳) (ממנו), ביום השביעי והלאה (שם מ״ג כ״ז), להוציא בו (שם שם י״ב), צוה בַּאדני (במדבר ל״ו ב׳) von. ומהוראה זו על החסר שממנו נעשה דבר, במראות הצובאות (שמות ל״ח ח׳), וכמ׳ המרחקת, יסורו בי (הושע ז׳ י״ד).

כא) ועניגה כמו עַד bis. בהשמים חסדך (תהלי׳ ל״ז ו׳), כחלק השני מהפסוק ואמונתך, עַד שחקים.

כב) ועניגה כמו עַל auf. דמך יהיה בראשך (מ״א ב׳ ל״ז), בו בטח לבי (תהלי׳ כ״ח ז׳), כי יהודה גבר באחיו (דה״א ה׳ ב׳), וידו אבן בי (איכה ג׳ נ״ג), הבהמה אשר אני רוכב בה (נחמיה ב׳ י״ב), בנפש יכפר (ויקרא י״ז י״א), על הנפש, וכן כל בְּשדה, בְּהר, בְּחרב, בְּהרים, שבמקרא וכן הב׳ הבאה אחרי הפעל משל, עבד, רדה.

כג) ועניגה כמו על בהוראה ה׳, ועניגה על דרך או על אופן nach Art und Weise. בעצת רשעים (תהלי׳ א׳ א׳), בְּדרך מצרים (ישעיה י׳ כ״ד), ומזה, וישאוהו במוט בִשנים (במדבר י״ג כ״ג), בשתים תתחתן בי (ש״א י״ח כ״א) paarweise.

כד) ועניגה כמו עִם sammt, mit. אַך בשר בנפשו (בראשית ט׳ ד׳).

כה) ב׳ הקשורה במקור הפעל בשרש אמר, בֶּאֱמוֹר ה׳ אלי (דברי׳ ד׳ ו׳, יחזקאל ל״ו כ׳), וכן כל לֵאמֹר שבמקרא indem er sagte.

כו) ועניגה כהמלה אֲשֶׁר welches. בְּהכין לי דויד (דה״ב א׳ ד׳).

כז) ועניגה לד״ק בִּהְתְחִלַּת am Anfang. ויכל אלהים ביום השביעי (בראשית ב׳ ב׳), ועניגה בתחלת יום השביעי, והוא בערב שלפניו, שבענו בבקר חסדך (תהלי׳ צ׳ י״ד).

כח) ועניגה כמו אַחֲרֵי nach. בְּשבעותיכם מקרא קודש (במדבר כ״ח כ״ו).

כט) ונמצא ג״כ הב׳ ללא ענין, בְּראשית (בראשית א׳ א׳), ואם היה אומר ראשיתו היה ג״כ נכון — כמו שאמרו, ונסע דגל וגו׳ בראשונה (במדבר י׳ י״ד), ונמצא, וישם את השפחות ראשונה (בראשית ל״ג ב׳), ויתירו בית יוסף בְּבית אל (שופטי׳ א׳ כ״ג), ועניגה, ויתירו יוסף בית אל. והוא בְּאחד ומי ישיבנו (איוב כ״ג י״ג), ועניגה והוא אחד, עד באו בְּנָיוֹת ברמה (ש״א י״ט כ״ד), ועניגה בלי ב׳ נָיוֹת.

וְחלק, תְּשִׁיעִית היּוֹם, תְּשִׁיעִית השנה ein Neuntel, ובא, בְּתִשְׁעָה לחדש בערב (ויקרא כ"ג ל"ב) במקום בַּתְּשִׁיעִי.

תתח תּוֹתָח שם לכלי משחית להפיל בו החומה, לקש נחשבו תּוֹתָח (איוב מ"א כ"א) Mauer-brecher *m*.

אודה לך יה הטוב והמטיב בעזרתך ראיתי דבר חפצי שלם:

ותהי השלמתו יום א׳ י"ט אב **תרי"ז** לפ"ק.

הוספות

ב׳ המשמשת

א) יחס הכלי שבו נעשה דבר *praep.* mit, בְּחרבי וּבְקשתי (בראשית י"ח כ"ב), ויך את האתון בַּמקל (במדבר כ"ב כ"ז), ואני כותב על הספר בַּדיו (ירמיה ל"ו י"ח), ופעל בַּפחם ובַמקבות יצרהו (ישעיה מ"ד י"ב), בְּכסף וזהב ייפהו (ירמיה יו"ד ד׳), ולבו נוהג בַּחכמה ולאחז בְּסכלות (קהלת ב׳ ג׳), הדם האנשים ההולכים בְּנפשותם (ש"ב כ"ג י"ז) mit Gefahr ihres Lebens.

ב) להורות על התוך במקום in, im, בְּבית אחד יאכל (שמות י"ב מ"ו), בשבתך בְּביתך (דברי׳ י"א י"ט), בְּבגד צמר או בְּבגד פשתים (ויקרא י"ג י"ו), בּוֹ מים (דברי׳ ט"ו כ"א), והכה בכיור או בַדוד או בַקלחת או בַפארור (ש"א ב׳ י"ד), ובקשור השם שָׁלוֹם, תבוא אל אבותיך בשלום (בראשית ט"ו ט"ו) in Frieden.

ג) להורות על התוך בזמן, בִּימי אברהם (בראשית כ"ו א׳) in den Tagen Abraham's, בַּחצי הלילה (שמות י"ב כ"ט) in der Mitte der Nacht.

ד) וענינו עבר ודחק בחוזק בתוך גוף אחר durch, בְּאזנו ובַדלת (דברי׳ ט"ו י"ז), ובגבול, נעברה נא בְּארצך (במדבר כ׳ י"ז), לא נעבר בְּשדה ובכרם (שם שם י"ז), לא תעבר בי (שם שם י"ב).

ה) וענינו יחס העזר לפעולה vermittelst, בֵּאלהים נעשה חיל (ס׳ י"ד), וענינו בעזרת ה׳, אבוא בגבורות אדני אלהים (שם ע"א ט"ז), ברוב חסדך אבא ביתך (שם ה׳ ח׳), ישראל נושע בה׳ (דברי׳ ל"ג כ"ט), ובבאה לפני המלך (אסתר ט׳ כ"ה).

ו) וענינו כמו ה׳ ההודעה, שמחו לפניך כשמחת בַּקציר (ישעיה ט׳ ב׳) אם עוד רבות בַּשנים (ויקרא כ"ה נ"א), ואף כי היום יקדש בַּכלי (ש"א כ"א ו׳), לַראותכם בַּדרך אשר תלכו בה (דברי׳ א׳ ל"ג), ויהי בדבר הזה לחטאת בית ירבעם (מ"א י"ב ל׳), וענינו הַקציר, הַשנים, הדבר.

ז) וענינה יחס ההמשך להתמדת דבר בזמן תה"פ, יוֹם בְּיוֹם יבואו (דה"א י"ב כ"ב), ועולת יום ביום (עזרא ג׳ ד׳) Tag für Tag, täglich, חדש בְּחדש (דה"א כ"ז א׳) monatlich, מומנים שנה בְּשנה (נחמיה יו"ד ל"ה) Jahr für Jahr.

ח) וענינה כמו אצל bei, חתום תורה בְּלמֻדָי (ישעיה ח׳ ט"ז) bei meinen Jüngeren. ולשבועה, בי נשבעתי (בראשית כ"ב ט"ז), נשבעתי בְּקדשי (תהלי׳ פ"ט ל"ו).

ט) וענינה כלי המשמשת, ושלח את השעיר בַּמדבר (ויקרא ט"ז כ"ו), את כספך לא תתן לו בְּנשך (שם כ"ה ל"ז) zu Zins, הכה שאול בַּאלפיו ודוד בְּרבבותיו (ש"א י"ח ז׳) zu Tausenden, zu Myriaden, ומזה לדעתי הקלה לפרש בְּיָהּ שמו (תהלי׳ ס"ח ה׳), וענינו לְיָהּ שְׁמוֹ, ונמשך להפעל סלו הנכתב בחלק הראשון בפסוק הזה, וענין המקרא כך: סלו לָרוכב בערבות וְסלו לְיָהּ שְׁמוֹ, ודוגמתו נמצא ג"כ בקפיטל הזה, שירו לאלהים זמרו אדני סלה, וכן בקפיטל לה׳ לָרֹכֵב בשמי שמי קדם, והראוי בתשלומו שירו לָרוכֵב וכו׳, אך הפעל שירו לאלהים הנכתב בפסוק שלפָניו נמשך להפסיק שלפניו.

י) וענינה כמו ל׳ המשמשת או כמלה אֶל הורה דבוק וחבור, כבד מאד בַּמקנה בַּכסף ובַזהב (בראשית י"ג ב׳), ויאמינו בה׳ ובְמשה עבדו (שמות י"ד ל"א), ודבק בְּאשתו (בראשית ב׳ כ"ד), ויחזק ראשו בְּאלה (ש"ב י"ח ט׳), בְּראש רעהו (שם ב׳ ט"ז), בְּראש ובזקן (ויקרא י"ג כ"ט), בְּראש ההר (במדבר כ׳ כ"ח), וכן הוראת הב׳ הבאה בשמוש אחרי פעלי: אחז דבק, חזק, חשק, חרה־אף, נגע, פגע, ראה, היה, שאל, שמע, התגר־מלחמה תרגומם an. ומהוראה

(מ"א כ' י"ח), וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת (דברי' ט' י"ז) ergreifen. ומזה, וְתָפַשְׂתִּי את שם אלהי (משלי ל' ט') sich an den Namen Gottes vergreifen. c) ועניינו לכד, והיה כְּתָפְשְׂכֶם את העיר (יהושע ח' ח'), להלחם עליה לְתָפְשָׂהּ (דברי' כ' י"ט) einnehmen, bezwingen. d) ועניינו סגר כה"ג בשרש אחז, תָּפוּשׂ זהב (חבקוק ב' י"ט) mit Gold eingefasst, belegt.

הנפעל בה"ל a) מה"ב בקל, והיא לא נִתְפָּשָׂה (במדבר ה' י"ג) gewaltsam ergriffen worden. b) מה"ג בקל, נִתְפְּשָׂה בבל (ירמיה נ' ט"ז), כי תפש תִּתָּפֵשׂ (שם ל"ד ג') erobert werden.

הפעל, שממית בידים תְּתַפֵּשׂ (משלי ל' כ"ח) מה"א בקל greifen.

תפת **תֹּפֶת** נה"ל a) שם מקום שמשליכים שם הפגרים, התֹּפֶת וגי בן הנם (ירמיה ו' ל"א) Aasgrube *f*. b) שם למקום שהיו שורפין שם את הילדים למלך בהכאת התֹּף (מ"ב כ"ג י"ד) Brandstätte *f*. c) ועניינו לדעתי כהשם רָאִי בה"ג והיא שם לדבר הנראה לעין למען היות למשל לפני הראים וְתֹפֶת לפנים אהיה (איוב י"ז ו') Schauspiel, Warnungsspiel. ואם איננו משרש הזה רק משרש יפת, (ואפשר מזה נ"כ, והיה יחזקאל לכם לְמוֹפֵת (יחזקאל כ"ד כ"ז), אני מוֹפֶתְכֶם (שם י"ב י"א, תהלים ע"א ז'), וְתֹפֶת ומוֹפֵת שוים הם כמו מַרְבִּית וְתַרְבִּית, (ועיין הערה לשרש הזה.)

תקן 3. 1. הקל עניינו כהפעל בה"ב בשרש ישר, מעות לא יוכל לִתְקֹן (קהלת א' ט"ו) gerade machen.

הפעל בה"ל a) כה"א בקל, יוכל לְתַקֵּן את אשר עותו (שם ז' י"ג). b) שוה לפעל הד' בשרש תכן כונן, וְתִקֵּן משלים (שם י"ב ט') ordnen, verfertigen.

תקע **תָּקַע** 1. 2. הקל נה"ל a) עקר עניינו היא הכאה ביד ובא בקשור כף a והיא הכאת יד על יד לשמחה, כל העמים תִּקְעוּ כף (תהלי' מ"ז ב') in die Hände schlagen als Zeichen der Freude. ואם לא גם בקשור על עניינו שִׂמְחָה לאיד זולתו, תָּקְעוּ כף עליך (נחום ג' י"ט) spotten. b והוא הכאת ידו על יד זולת לאות לערבות, תָּקַעְתָּ לזר כפך (משלי ו' א') אל תהי בְתֹקְעֵי כף (שם כ"ב ו') sich durch Handschlag verbürgen. ונמצא פ"א גם בלי קשור כף, ושנא תֹקְעִים בוטח (משלי י"א ט"ו) ש"ב לערבון. b) ובא בקשור את או בכנוי ועננו נעיצה, תָּקַע את אהלו (בראשית ל"א כ"ה), וּתְקַעְתִּיו יתד במקום נאמן (ישעיה כ"ב כ"ג), ע"ש היתדת שמכים במקבת בארץ, וַיִּתְקָעֶהָ בבטנו (שופט' ג' כ"א) einschlagen, einstecken. ועצה"ש. וַיִּתְקָעֵהוּ ימה סוף (שמות י"א י"ט), c) ובא בקשור שופר או חצוצרת ועניינו השמעת קול ע"י דחיקת ונעיצת הרוח. ושאול תָּקַע בשופר (ש"א י"ג ג'), בשופר יִתְקָע (זכריה ט' י"ד), וּתְקַעְתֶּם בחצוצרות (במדבר י"ד י"ד) in die Trompete oder in's Horn stossen.

הנפעל בה"ל a) מה"ב בקל באות a ועניינו היות ערב בדבר, מי הוא לידו יִתָּקֵעַ (איוב י"ז ד') wer ist's der sich durch Handschlag für mich verbürgt? b) מה"ג בקל, יִתָּקַע בשופר גדול (ישעיה כ"ו י"ג).

תֵּקַע שמ"ז, בְּתֵקַע שופר (תהלי' ק"נ ג') das stossen in die Trompete.

תקף בנינו קל בה"ל a) עניינו התגבר בזולתו, ואם יִתְקְפוֹ האחד (קהלת ד' י"ב) angreifen. b) ועניינו התגבר על זולתו, תִּתְקְפֵהוּ לנצח ויהלך (איוב י"ד כ', שם ט"ו כ"ד) überwältigen, unterdrücken.

תֹּקֶף שמ"ז לחזק, בְּתָקְפוֹ כל מלכותו (דניאל י"א י"ז) את כל תֹּקֶף (אסתר ט' כ"ט), תָּקְפּוֹ (שם י' ב') Macht *f*., Gewalt *f*.

תַּקִּיף שת"ז לחזק מזולתו, עם שֶׁתַּקִּיף ממנו (קהלת ו' י"ד) stark, mächtig.

תְּקוּפָה בשרש נקף.

תְּרוּמָה בשרש רום.

תרז **תִּרְזָה** (ישעיה מ"ד י"ד) שם מין אילן סרק.

תרע **תִּרְעָתִים** (דה"א ב' נ"ה) שם משפחה.

תרן **תֹּרֶן** בה"ל a) שת"ז לעץ נבוה התקוע באניה, לעשות תֹּרֶן עליך (יחזקאל כ"ז ה'), בן תָּרְנָם (ישעיה ל"ג כ"ג) נס האניה Mastbaum *m*. b) ועניינו נס לסימן להודיע מרחוק, כַּתֹּרֶן על ראש ההר (ישעיה ל' י"ז) Stange zum Signal.

תרף **תְּרָפִים** שת"ז לגולמים עשוים במדות פרצוף אדם, שהיו שואלים בהם להגיד עתידות ותגנב רחל את התְּרָפִים (בראשית ל"א י"ט, ש"א י"ט י"ג) eine Art Hausgötter oder Penaten.

תְּרְשִׁישׁ פירשתי בשרש רשש.

תשע **תֵּשַׁע** שם מספר יסודי לנקבה, תֵּשַׁע אמות (דברי' ג' י"א), ולזכר תִּשְׁעָה, תִּשְׁעָה חדשים (ש"ב כ"ד ח') neun. תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שנה (מ"ב כ"ה א'), לנקבה, תִּשְׁעָה עָשָׂר איש (ש"ב ב' ל') neunzehn.

תִּשְׁעִים (בראשית ל"ה ט') לזו"נ neunzig. והסדורי תְּשִׁיעִי לזכר, ביום התְּשִׁיעִי (במדבר ז' ס'), ולנקבה, השנה התְּשִׁיעִית (ויקרא כ"ה כ"ב) der neunte.

verwerflich. ותה"ש, נצר נִתְעָב (ישעיה י"ד י"ט) ein abscheulicher Zweig.

הפעל בה"ל a) מענין מאוס ושקוץ, וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ (דברי' ז' כ"ו), יְתָעֵב ה' (תהלי' ה' ז') verabscheuen. וְתִעֲבוּנִי שַׂלְמוֹתָי (איוב ט' ל"א) abscheulich, schmutzig machen. b) וענינו בזות דבר, לִמְתָעֵב גוי (ישעיה מ"ט ז'), וַתְּתַעֲבִי את יפיך (יחזקאל ט"ז כ"ה) verachten, herabwürdigen.

ההפעיל, הִתְעִיבוּ עלילה (תהלי' י"ד א'), וַיַּתְעֵב מאוד ללכת (מ"א כ"א כ"ו), הם במקום תה"פ הרעו השחיתו abscheulich handeln.

תּוֹעֵבָה בנפרד, ובסמוך תּוֹעֲבַת שמ"נ, תּוֹעֵבָה היא (בראשית מ"ג ל"ב), תּוֹעֲבַת ה' (משלי ג' ל"ב), בר"נ, תועבות, שבע תּוֹעֵבוֹת בלבו (משלי כ"ו כ"ה) etwas Gräuliches, Abscheuliches.

(תעה) 1. 2. 5. פ"ע הקל גה"ל a) ענינו כמו טעה או שגה לרוב על טעות הדרך, תָּעִיתִי כשה אובד (תהלי' קי"ט קע"ו), תָּעוּ במדבר (שם ק"ז ד'), ותלך וַתֵּתַע (בראשית כ"א י"ד) irren, herumirren. ובא ג"כ על תעות בדעה, עם תֹּעֵי לבב (תהלי' צ"ה י"ד), וידעו תֹעֵי רוח בינה (ישעיה כ"ט כ"ד) die Irrende im Geiste. b) ענינו בלבול או שכרות, תָּעָה לבבי (ישעיה כ"א ד'), בלבול מפני פחד, תָּעוּ מן השכר (שם כ"ח ז') בלבול מפני שכרות taumeln. c) וענינו קרוב לשרש אבד, הלא יִתְעוּ חרשי רע (משלי י"ד כ"ב) Schaden leiden.

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל, בשוא נִתְעָה (איוב ט"ו ל"א) verirrt sein. b) מה"ב בקל, כְּהִתָּעוֹת שכור (ישעיה י"ט י"ד) taumeln.

ההפעיל פי' בה"ל a) מה"א בקל, וַיַּתְעֵם מנשה (מ"ב כ"א ט'), וַיַּתְעֵם בתהו (תהלי' ק"ז מ') רוח זנונים הִתְעָה (הושע ד' י"ב) irre führen, verleiten. ונמצא ג"כ פ"ה לעצמו, כי הִתְעֵיתֶם בנפשותיכם (ירמיה מ"ב כ') ihr verleitet euch selbst. b) מה"ב בקל והוא יוצא, וַיַּתְעֵם כשכור (איוב י"ב כ"ה) taumeln lassen.

תּוֹעָה בה"ל a) שמ"נ מה"א בקל, ולדבר על ה' תּוֹעָה (ישעיה ל"ב ו') תעות במחשבה Irrung *f.*, Abfall von Gott. b) מה"ג בקל, ולעשות לו תּוֹעָה (נחמיה ד' ב') Schaden, Unglück.

תעע 3. 7. קרוב לשרש לעג.

הפעל, והייתי בעיניו כִּמְתַעְתֵּעַ (בראשית כ"ז י"ב) והוא תה"ש einer der spottet, Spötter.

ההתפעל, וּמִתַּעְתְּעִים בנביאיו (דה"ב ל"ו ט"ז) verspotten.

תַּעְתֻּעִים שמ"ז ברבוי, מעשה תַּעְתֻּעִים (ירמיה י"ו ט"ו. ושם נ"א י"ח) Spötterei, Spott. וי"מ משרש תעה, Abgötterei *f.*

תער תַּעַר בה"ל a) ש"ת לשכין, והעבירו תַעַר (במדבר ח' ז'), Messer *n.* תַּעַר הַסֹּפֵר (ירמיה ל"ו כ"ג) Schreibmesser. b) ש"נ עם נדן, וישלפה מִתַּעְרָהּ (ש"א י"ז נ"א). האספי אל תַּעְרֵךְ (ירמיה מ"ז ו') Scheide *f.* ולר"ק שרשו ערה.

תְּפוּנִים בשרש אפה.

תפח תַּפּוּחַ a) שם לעץ המגדל תַּפּוּחִים, תחת הַתַּפּוּחַ עוררתיך (ש"ה ח' ה'), תמר גם תַּפּוּחַ (יואל א' י"ב) Apfelbaum *m.* b) ובא על הפרי רפדוני בַּתַּפּוּחִים (ש"ה ב' ה'), תַּפּוּחֵי זהב (משלי כ"ה י"א) Aepfel *pl.*

תפל תָּפֵל בה"ל a) והש"ז לדבר חסר טעם טבעי או מוסיף הטבעי, היאכל תָּפֵל בלי מלח (איוב ו' ו') Geschmackloses. ובמוסיף חזו לך שוא ותפל (איכה ב' י"ד) תה"פ Abgeschmacktes, Ungereimtes. b) וענינו כמו טְפַל בארמית, טָחִים אותו תָפֵל (יחזקאל י"ג י') Tünche, zum Ueberziehen die Wand.

תִּפְלָה שמ"נ מה"א בשם תפל, ולא נתן תִּפְלָה (איוב א' כ"ב, ירמיה כ"ג י"ג) Abgeschmacktheit *f.*, Unsinn *m.*

תפף 1. 3. הקל ענינו הכאה על התוף, בתוך עלמות תּוֹפֵפוֹת (תהלי' ס"ח כ"ו) Pauken schlagen.

הפעל עצה"ש מהקל, מְתֹפְפוֹת על לבבהן (נחום ב' ח') schlagen.

תֹּף ליחיד, ברבוי תֻּפִּים ש"ת לכלי עשוי מעץ חלול ועליו עור מתוח וכשמכים עליו נותן קול גדול, את הַתֹּף בידה (שמות ט"ו כ'), בְּתֻפִּים ובמחולות (שם שם שם), מלאכת תֻּפֶּיךָ (יחזקאל כ"ח י"ג) Pauke, Trommel *f.*

תפר 1. 3. ענינו קשירה וחבור הקל, וַיִּתְפְּרוּ עלי תאנה (בראשית ג' ז'), עת לִתְפּוֹר (קהלת ג' ז') zusammennähen, zusammenbinden.

הפעל, לַמְתַפְּרוֹת כסתות (יחזקאל י"ג י"ח).

תפש 1. 2. 3. הקל פ"י דה"ל a) ענינו אחיזה, וְתֹפֵשׂ מגל (ירמיה נ' ט"ז), וְתֹפֵשׂ הקשת (עמוס ב' ט"ו), תֹּפְשֵׂי משוט (יחזקאל כ"ז כ"ט) etwas halten, führen, damit umgehen. b) וענינו לקיחה בחוקה, בא בקשור את או בכנוי או בקשור ב', תִּפְשׂוּ את נביאי הבעל (מ"א י"ח מ'), תְּפָשׂוּם חיים

vollendet haben, כְּהָתֵם הפושעים (דניאל ח' כ"ג)
aufhören, c) ומה בצע כי תַתֵּם דרכיך (איוב כ"ב ג')
unsträflich wandeln.

ההתפעל, עם גבר תמים תִּתַּמָּם (ש"ב כ"ב כ"ו)
משרש שָׁלֵם בפעל בה"ה redlich wandeln, ונבלעה
ת' ההתפעל בדגש.

תָּם שת"ז לשלם במחשבה ובמעשה קרוב להשם
יָשָׁר, ויעקב איש תָּם תה"ש (בראשית כ"ה כ"ז)
rechtschaffen, fromm.

תַּמָּה שת"נ, יונתי תַמָּתִי (ש"ה ה' ב').

תֹּם שמ"ז או תה"ש, תֹּם וישר יצרוני (תהלי' כ"ה
כ"א), הולך בְּתוֹם (משלי יו"ד ט') Unschuld,
Geradheit, Integrität, Redlichkeit, Aufrichtigkeit *f.*
בְּתָם לבבי (בראשית כ' ה') Unschuld des Herzens,
ותה"פ, בְּתֻמִּי אלך (תהלי' כ"ו י"א) in meiner Un-
schuld, ותה"ש, תָּם דרך (משלי י"ג ו') schuldloses
Wandeln. וטזה קרואים והולכים לְתֻמָּם (ש"ב ט"ו
י"א), משך בקשת לְתֻמּוֹ (מ"א כ"ב ל"ד) absichtslos.

תֻּמָּה שמ"נ, תֻּמַּת ישרים תנחם (משלי י"א ג'), לא
אסור תֻּמָּתִי ממני (איוב כ"ז ה', שם ל"א ו')
Unschuld, Redlichkeit *f.*

תֻּמִּים תהש"ז ברבוי, את האורים ואת התֻּמִּים
(שמות כ"ה ל', דברי' ל"ג ח'), ענינו שהגירו
בתום ובשלמות מה שנשאל בהם.

תָּמִים תה"ש ליחיד זכר לדבר שאין בו חסרון
מענין שלם בטבעו, שה תָמִים (שמות י"ב ה')
ganz, ohne Fehl. כיום תָּמִים (יהושע יו"ד י"ג) voll-
ständiger Tag. ובמוסרי, צדיק תָּמִים (בראשית ו' ט')
תָּמִים תהיה (דברי' י"ח י"ג), וברבוי, זכרים ותְּמִימִים
ינחלו טוב (משלי כ"ח יו"ד), תְּמִימֵי דרך (תהלי' קי"ט
א'), ותה"פ, הולך תָּמִים (שם ט"ו ב') in Unschuld
wandeln. הבה תָמִים (ש"א י"ד מ"א) Klarheit, Voll-
kommenheit *f.*

תְּמִימָה תהש"נ כמו תמים לנכר, האליה תְמִימָה
(ויקרא ג' ט') ענינו שְׁלֵמָה, ולר"נ, תְּמִימֹת
תהיינה (שם כ"ג ט"ו) vollständig.

מְתֹם תה"ש לדבר שאין בו חסרון, אין מְתֹם
בבשרי (תהלי' ל"ח ד'), אין בו מְתֹם (ישעיה
א' ו') etwas Unbeschädigtes, Unversehrtes.

מְתִים ע"ש מתה.

תמר תָּמָר תֹּמֶר שם לעץ פ"י, גם תָּמָר גם
תפוח (יואל א' י"ב), כְּתֹמֶר מקשה (ירמיה י'
ה'), בר"ז, ושבעים תְּמָרִים (שמות ט"ו כ"ז), ומשקל
אחר: וְתִמֹּרִים (יחזקאל מ"א ט"ו) Palme *f.*

תִּמֹּרָה בס"נ וענינה כמו תמר, אל התִּמֹּרָה (יחזקאל
מ"א י"ח), ברבוי, וְתִמֹּרוֹת (מ"א ו' כ"ט).

תִּימָרָה שת"ז לעמוד עשן העולה ביושר כתמר,
כְּתִימְרוֹת עשן (ש"ה ג' ו'), ובלא י' וְתִמְרוֹת
עשן (יואל ג' ג') Rauchsäule *f.*

תנה 1. 3. 5. הקל ענינו התחברות עם מלכי גוים
שיהיו לעזר לישראל במלחמה, גם כי יִתְנוּ
בגוים (הושע ח' י'), וי"מ מענין תנאי כי הקשור
וההתחברות נעשה ע"י תנאים Allianz schliessen.
וי"מ מענין אתנן שע"י אתנן שוכרים חילים ממלכים
wenn sie auch dingen unter den Völkern.
הפעל ענינו ספור והלל וכן הוראתו בארמי
ואבותינו ספרו לנו (תרגום תניאו לן) שם יְתַנּוּ צדקות
ה' (שופטים ה' י"א), לְתַנּוֹת לבת יפתח (שם י"א מ')
loben, preisen.
ההפעיל מהקל, אפרים הִתְנוּ אהבים (הושע ח' ט')
Ephraim liebt Allianzen, oder dingt Buhlschaften.

אֶתְנָה שת"נ למתן, אֶתְנָה המה לי (שם ב' י"ד)
Geschenk, ולרוב בא בקשור השם זונה
והוא שם השכר הניתן לזונה Buhlerlohn.

אֶתְנַן, אֶתְנַן זונה (דברי' כ"ג י"ט, ישעיה כ"ג י"ח)
ענינו כמו אֶתְנָה.

תנך תְּנוּךְ שת"ז לעור הרך התלוי באוזן, על
תְּנוּךְ האוזן (שמות כ"ט כ') Ohrläppchen.

תנם תַּנִּים בא בסר"ז ליחיד וענינו כמו תַּנִּי
בה"א, והוא שם לדג גדול שבימים הגדולים
התַּנִּינִם הגדולים (בראשית א' כ"א), התַּנִּים הגדול
(יחזקאל כ"ט ג') grosser Seefisch.

תנן תַּנִּין נה"ל (a ענינו כמו תַּנִּים שם לדג גדול
שבים, והרג את התַּנִּין הגדול אשר בים (ישעיה
כ"ז א'), אם תַּנִּין אני (איוב ז' י"ב) Wallfisch, Hai-
fisch (b וענינו נחש, יהי לְתַנִּין (שמות ז' ט'), כפיר
ותַנִּין (תהלי' צ"א י"ג), ברוה"נ, חמת תַּנִּינִם (דברים
ל"ב ל"ג), ר"ז, לְתַנּוֹת מדבר (מלאכי א' ג') בסר"נ
Schlange *f.* (c שם לצפרדע מצרית והוא כנוי
למצרים, מחוללת תַּנִּין (ישעיה נ"א ט'), שברת ראשי
תַנִּינִים על המים (תהלי' ע"ד י"ג, יחזקאל ל"ב ב')
Krokodil *n.*, als Bild von Aegypten gebraucht.

תנר תַּנּוּר שם לכלי חרס עשוי להסק בו, תַּנּוּר
וכירים (ויקרא י"א ל"ה), מגדל התַּנּוּרִים (נחמיה
ג' י"א) Ofen *m.*

תעב 2. 3. 5. הנפעל בא במקום תה"פ או תה"ש
וענינו מאוס ושקוץ, כי נִתְעַב דבר המלך
את יואב (דה"א כ"א ו') es war ihm ein Abscheu

תלול, עיר על תִּלָּהּ (ירמיה ל׳ י״ח), העומדת על תִּלָּם (יהושע י״א י״ג) Anhöhe f.

תָּלוּל שוה לשרש סלל שענינו הרמה, הר גבוה ותלול (יחזקאל י״ז כ״ב) תה״ש hoch, erhaben

תלם **תֶּלֶם** שת״ז לערוגת השדה, התקשר ריס בְּתֶלֶם (איוב ל״ט י״ד), תַּלְמֵי שדי (הושע י״ד ד׳), תְּלָמֶיהָ רוה (תהלי׳ ס״ה י״א), התלם הוא התל הגבוה בשדה המחרישה Hügel, והגדודים הם החריצים שבין השורות Furchen.

תלע **תּוֹלֵעָה** שם נרדף לרמה בס״נ, ומכסיך תּוֹלֵעָה (ישעיה י״ד י״א), ובן אדם תּוֹלֵעָה (איוב כ״ה ו׳), וכן תּוֹלַעַת, כי תאכלנו הַתֹּלָעַת (דברי׳ כ״ח ל״ט), בר״ז, וירם תּוֹלָעִים (שמות ט״ז כ׳) Wurm m. ואם בא בקשור שָׁנִי הוא תה״ש לצבע אדום עשוי מדם תולעה ידועה, תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי (שמות כ״ח ה׳), שני הַתּוֹלָעַת (ויקרא י״ד ו׳) Scharlach, Carminroth.

תּוֹלָע ענינו כמו שני התולעת או תולעת שני תה״ש לצבע אדום, יאדימו כַתּוֹלָע (ישעיה א׳ י״ח, איכה ד׳ ה׳), ומהוראה זו נבנה בפעל, אנשי חיל מְתֻלָּעִים (נחום ב׳ ד׳), ענינו מלובשים בבגדי שני התולעת.

מְתַלְּעָה ע״ש לתע.

תמד **תָּמִיד** תה״פ או תה״ש, וענינו בלי הפסק, אש תָּמִיד תוקד (ויקרא ו׳ ו׳), שויתי ה׳ לנגדי תמיד (תהלי׳ ט״ז ח׳, שם כ״ה ט״ו) הם תה״פ beständig. ותה״ש, עולת הַתָּמִיד (במדבר כ״ח י״ד), לחם הַתָּמִיד (במדבר ד׳ ז׳), הוסר הַתָּמִיד (דניאל י״ב י״א), בא בחסרון המתואר וענינו הוסר עולת הַתָּמִיד beständiges, d. i. tägliches Brandopfer. ואנשי תָּמִיד יבדילו (יחזקאל ל״ט י״ד) für beständig gedungene Leute.

תמה 1. 7. שוה לשרש תוה בארמית פ״ע וענינו השתוממות על דבר הקל, בא בקשור אל או על, וַיִּתְמְהוּ איש אל אחיו (בראשית מ״ג ל״ג), אל תִּתְמַהּ על החפץ (קהלת ה׳ ז׳), ובלא קשור, ראו כן תָּמָהוּ (תהלי׳ מ״ח ו׳), והנביאים יִתְמָהוּ (ירמיה ד׳ ט׳) sich wundern, erstaunen. וְיִתְמְהוּ מגערתו (איוב כ״ו י״א) überrascht werden.

ההתפעל, וְהִתַּמְּהוּ תמהו (חבקוק א׳ ה׳), נבלעה ת׳ ההתפעל בדגש.

תִּמָּהוֹן שמ״ז פחד ושגעון, אכה כל סוס בַּתִּמָּהוֹן (זכריה י״ב ד׳), ובְתִמְהוֹן לבב (דברי׳ כ״ח כ״ח) Furcht f., Schrecken m.

תמז **תַּמּוּז** שם פסל מה שהיו עובדים לו, מבכות את הַתַּמּוּז (יחזקאל ח׳ י״ד).

תמך 1. 2. הקל פ״י הה״ל (a ענינו אחיזה, וַיִּתְמֹךְ יד אביו (בראשית מ״ח י״ז), אל יִתְמְכוּ בו (משלי כ״ח י״ז, שם ה׳ ח׳) eingreifen. (b וענינו תפישה וְתוֹמֵךְ שבט (עמוס א׳ ה׳), ועצה״ש, יִתְמָךְ דברי לבך (משלי ד׳ ד׳) halten, festhalten. (c ענינו השג, אשת חן תִּתְמוֹךְ כבוד (משלי י״א ט״ז), יִתְמוֹךְ כבוד (שם כ״ט כ״ג), יִתְמְכוּ עושר (שם י״א ט״ז) erreichen, erlangen. (d וענינו סמיכה לרוב בקשור ב׳, תָּמְכוּ בידיו (שמות י״ז י״ב), תָּמַכְתָּ בי (תהלי׳ מ״א י״ג), בי תָּמְכָה ימינך (שם ס״ג ט׳), ובלא קשור ב׳, אתה תּוֹמִיךְ גורלי (שם ט״ז ה׳) schützen, aufrecht erhalten. (e וענינו יבוא בעקב, שאול צעדיה יִתְמֹכוּ (משלי ה׳ ה׳) folgen.

הנפעל, ובחבלי חטאתו יִתָּמֵךְ (משלי ה׳ כ״ב) מה״ב בקל gehalten werden.

תמל **תְּמוֹל** בה״ל (a תה״ש ליום העבר, גם תְּמוֹל גם היום (שמות ה׳ י״ד) gestern. (b ובא גם על הזמן העבר מכבר, איננו עמי כִּתְמוֹל שלשם (בראשית ל״א ל״ה) wie vorher, vorhin.

אֶתְמוֹל בתוספת א׳ וענינו כתמול בה״ב, גם אֶתְמוֹל גם שלשם (ש״ב ה׳ ב׳), מֵאֶתְמוֹל (ש״א י״ד י״א), כי ערוך מֵאֶתְמוֹל תפתה (ישעיה ל׳ ל״ג, מיכה ב׳ ח׳) במאלפום längst, vorhin.

תמם 1. 2. 5. 7. הקל פ״ע בה״ל (a שוה לשרש שָׁלֵם בקל בה״ב, תַּמּוּ נכרתו (יהושע ג׳ ט״ז) ganz abgeschnitten worden. הֲתַמּוּ הנערים (ש״א ט״ז י״א), ענינו השלם מספר הנערים ist die Zahl der Jugend voll. כְּתֻמָּם באו עליך (ישעיה מ״ז ט׳) vollständig. (b מה״א בשרש שָׁלֵם, כי אם תַּם הכסף (בראשית מ״ז י״ח), וַתִּתֹּם השנה (שם שם י״ח) zu Ende sein. עד תֻּמָּם (דברי׳ ב׳ ט״ו), היוצא עד תֻּמִּי אותם (ירמיה כ״ז ח׳), ענינו אעשה אתם כלה שְׁלֵמָה vollständig vernichten. אבל יחדיו יהיו תַּמִּים הוא (שמות כ״ו כ״ד) משרש תאם וענינו יהיו תוֹאֲמִים.

הנפעל בה״ל (a מה״א בקל, אז אֵיתָם (תהלי׳ י״ט י״ד) (בא נח ת׳ דגש) במוסרי vollkommen, ganz sein. (b מה״ב בקל, במדבר הזה יִתַּמּוּ (במדבר י״ד ל״ה), יִתַּמּוּ חטאים (תהלי׳ ק״ד ל״ה, ירמיה י״ד ט״ו) aufhören.

ההפעיל נה״ל (a מה״א בקל, וַיַּתֵּם את הכסף (מ״ב כ״ב כ״ו) gänzlich zuzählen. וַהֲתִימוֹתִי טמאתך ממך (יחזקאל כ״ב ט״ו) פ״י gänzlich ausrotten. (b מה״ב בקל, כַּהֲתִימְךָ שודד תוּשָּׁד (ישעיה ל״ג א׳),

תַּחְתּוֹן תהש״ז, תַּחְתּוֹנָה תהש״נ, לבית חוֹרוֹן תַּחְתּוֹן (יהושע י״ח י״ג), הוציע הַתַּחְתּוֹנָה (מ״א ו' ו'), מֵהַתַּחְתּוֹנוֹת (יחזקאל מ״ב ה') תהש״נ ברבוי der, die Untere.

תַּחְתִּים, תַּחְתִּיִּם שניים (בראשית ו' ט״ז) (בנפילת י' הרבים) והוא תאר לשטח התחתון בחסרון השם עֲלִיּוֹת unteres Stockwerk.

תַּחְתִּיָּה, תַּחְתִּית תהש״נ, מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה (תהלים פ״ו י״ג), עד שְׁאוֹל תַּחְתִּית (דברי' ל״ב כ״ב) die Untere, Unterste. תַּחְתִּיּוֹת ארץ (ישעיה מ״ד כ״ג), רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת ארץ (תהלי' קל״ט ט״ו) תאר למקום סתר הוא כנוי לרחם, בּוֹר תַּחְתִּיּוֹת (שם פ״ח ז', איכה ג' נ״ה) Tiefe.

תיש תַּיִשׁ שת״ז לאיל זכר, אוֹ תַּיִשׁ (משלי ל' ל״א), וּתְיָשִׁים עשרים (בראשית ל״ב ט״ו) Böcke pl.

תכה בנינו פעל וענינו תמיכה וכן הוראתו גם בערבי, והם תֻּכּוּ לרגליך (דברי' ל״ג ג'), וענינו תמכו עליך, וְתֻכּוּ לרגליך, על הר סיני und sie lagerten sich zu deinen Füssen.

תֻּכִּי שם עוף, וְתֻכִּיִּים (מ״א יו״ד כ״ב) Pfau n.

תכך תֹּךְ או תּוֹךְ, מרמה תָּךְ (תהלי' י״ו ז'), תּוֹךְ ומרמה (שם נ״ה י״ב), מִתּוֹךְ ומחמס (שם ע״ב י״ד) שם״ז כמו עֹשֶׁק וְגָזֵל ענינם לחיצה Bedrückung f. איש תְּכָכִים (משלי כ״ט י״ג); ש״ת נרדף עם עוֹשֵׁק der Bedrücker. ולדעתי מן תֻּכּוּ לרגליך (דברי' ל״ג ג').

תכל תְּכֵלֶת שת״נ לצמר צבוע גון רקיע, תְּכֵלֶת וארגמן (שמות כ״ה ד') himmelblau.

תכן 1. 2. 3. 4. עקר ענינו בד' בנינים שלו שוה לשרש תקן שענינו הישיר, בחון, ושקל, הקל מענין שָׁקַל, וְתֹכֵן רוחות ה' (משלי ט״ז ב') wägen. וְתֹכֵן לבות (שם כ״א ב'), ענינו בָּחַן prüfen.

הנפעל, ולו נִתְכְּנוּ עלילות (ש״א ב' ג') מענין יָשָׁר die Thaten, die von ihm kommen, sind gerade recht. לא יִתָּכֵן דרך ה' (יחזקאל י״ח כ״ט) die Wege des Herrn sind nicht recht.

הפעל בה״ל a) מענין שקל, ומים תִּכֵּן במדה (איוב כ״ח כ״ה) abwägen. b) וענינו מדוד, ושמים בזרת תִּכֵּן (ישעיה מ' י״ב) messen. c) כהקל מענין בחינה, מי תִּכֵּן את רוח ה' (שם מ' י״ג) prüfen. d) וענינו כמו כּוֹנֵן משרש כון בה״א, שם תִּכַּנְתִּי עמודיה (תהלי' ע״ה ד') feststellen.

הפעל, הכסף הַמְתֻכָּן (מ״ב י״ב י״ב) ענינו מה״א בפעל das zugewogene Silber.

תֹּכֶן שת״ז בה״ל a) מה״א בפעל, האיפה והבת תֹּכֶן אחד (יחזקאל מ״ה י״א) Maass n. b) מה״ך בפעל, וְתֹכֶן לבנים תתנו (שמות ה' י״ח) festgesetzte Zahl.

תְּכוּנָה בה״ל a) תה״ש לצורת הדבר, צורת הבית וּתְכוּנָתוֹ (יחזקאל מ״ג י״א) Einrichtung f. b) עיין שרש כון.

תָּכְנִית בה״ל a) תה״ש כמו תְּכוּנָה לצורה, ולמדה ולבונה, ומדדו את תָּכְנִית (יחזקאל מ״ג יו״ד) Maass, Bau, Einrichtung f. b) תה״ש ליופי, חותם תָּכְנִית (יחזקאל כ״ח י״ב) Zierde, Schönheit f.

מַתְכֹּנֶת תה״ש למדה המשוערת, וּמַתְכֹּנֶת הלבנים (שמות ה' ח'), מַתְכֻּנְתּוֹ (יחזקאל מ״ה י״א) Maass n. וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לא תעשו (שמות ל' ל״ב), על מַתְכֻּנְתּוֹ (דה״ב כ״ד י״ג) nach vorigem Maasse.

תלה 1. 2. 3. ענינו החוק דבר באויר ע״י קשורו הקל, וְתָלָה אותך על העץ (בראשית מ' י״ט), וַיִּתְלוּ את המן (אסתר ז' יו״ד) aufhängen. ועצה״ש, והיו חייך תְּלֻאִים לך מנגד, (באה א' תמורת י') (דברי' כ״ח ס״ו), פירוש תלוי באויר. ובמוסרי, ענינו קרוב לשרש נטה, וְעַמִּי תְּלוּאִים למשובתי (הושע י״א ז'), פירוש איננו עומד חזק באמונתי אלי ונוטה הוא לסור ממני mein Volk hängt dem Abfall von mir nach.

הנפעל, שרים בידם נִתְלוּ (איכה ה' י״ב), וַיִּתָּלוּ שניהם (אסתר ב' כ״ג).

הפעל בהקל, מגן וכובע תִּלּוּ בך (יחזקאל כ״ז יו״ד).

תְּלִי שת״ז לאשפה שמשימין בו את החצים, כליך תֶּלְיְךָ (בראשית כ״ז ג'), ונקרא כן לפי שהוא תלוי על האדם Köcher m.

תַּלְפִּיּוֹת שת״ז במליצה לבית נשק שתולין בו כלי זיין מלה מרכבת מן תלי־ופיות שהם חרבות, בנוי לְתַלְפִּיּוֹת (ש״ה ד' ד') Zeughaus.

תַּלְתַּלִּים תהש״ז ברבוי לקווצות השער התלויב קווצותיו תַּלְתַּלִּים (ש״ה ה' יו״ד) herab-wallende Locken.

תלל תּוֹלָל שת״ז וענינו כמו שׁוֹלָל בחלוף ת' תחת ש כמו רהיטנו בְּרוֹתִים ת' בְּרוֹשִׁים, חרותה ת' חרושה, וְתוֹלָלֵינוּ שמחה (תהלי' קל״ז ג') ענינו השוללים אתנו Räuber m. וי״מ משרש ילל ובא ע״מ תושב וענינו בילולהנו מבקשים מאתנו שמחה.

תֵּל בה״ל a) שת״ז לגל צבור, וישימה תֵּל עולם (יהושע ח' כ״ח) Schutthaufen. b) וענינו בהשם

בְּתוֹכְכֶם (ויקרא כ"ו י"ב), בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלִָם (תהלים קט"ז י"ט, במדבר י"ז כ"א) unter, zwischen. אבל מרמה וָתֹךְ (שם י"ד ז'), תֹּךְ ומרמה (שם נ"ה י"ב), מִתּוֹךְ ומחמס יגאל נפשם (תהלי' ע"ב י"ד), הם משרש תכך וענינם לחיצה.

תִּיכוֹן, תִּיכוֹנָה, תה"ש לְאֶמְצַע בְּמָקוֹם או בִזְמַן, הבריח הַתִּיכֹן (שמות כ"ו כ"ח) der mittere Riegel תהש"ז במקום. באשמורת הַתִּיכוֹנָה (שופטי' ז' י"ט) die mittelste Wache תהש"נ בזמן.

תור 1. 5. הקל פ"י בה"ל (a ענינו רגל וחקר a) וְיָתֻרוּ את ארץ (במדבר י"ג א', שם שם י"ז) auskundschaften. לָתוּר להם מנוחה (במדבר י"ד ל"ג), לָתוּר לכם מקום (דברי' א' ל"ג) aussuchen. ומזה b) בקשור ב', תַּרְתִּי בלבי (קהלת ב' ג'), לדרוש וְלָתוּר בחכמה (שם א' י"ג) ergründen, aussuchen. ובקשור על, לָתוּר בחכמה על כל אשר נעשה (שם א' י"ג). (b הבא בקשור אַחֲרֵי ענינו הלך אחרי, ולא תָתֻרוּ אחרי לבבכם (במדבר ט"ו ל"ט) folgen. פ"ע ועיין בקל בהוראה ב' בשרש שור.

ההפעיל בה"ל (a כה"א בקל, וַיָּתִירוּ בית יוסף (שופטי' א' כ"ג) auskundschaften lassen. (b וענינו כהשם תַּיָּר בארמית שהוא הוראת דרך, וַיַּתֵּר תמים דרכו (ש"ב כ"ב ל"ג), (בא דגש תמורת נח) und führt unsträflichen seinen Weg. ואפשר בא וַיַּתֵּר בט"ס תמורת וַיִּתֵּן ככתיב (בתהלי' י"ח ל"ג), שהוא משנה הקאפיטל (מש"ב כ"ב ל"ג), יָתֵר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם (משלי י"ב כ"ו) der Gerechte weist seinen Nächsten zurecht; der Weg der Frevler führt sie irre.

תָּרִים שתו"ר בה"ל (a מה"א בקל, מן הַתָּרִים את הארץ (במדבר י"ד ו') Auskundschafter *pl.* (b וענינו הסוחרים הקטנים ונקראו כן לפי שמבקשים רק סחורה הנצרכת להם, לבד מאנשי הַתָּרִים (מ"א יו"ד ט"ו), דרך הָאֲתָרִים (במדבר כ"א א') בא בתוס' א' die Krämer.

יְתוּר תהש"ז, יְתוּר הרים מרעהו (איוב ל"ט ח'), וענינו המובחר שבמרעית das Ausgesuchteste.

תור (ב) תּוֹר גה"ל (a שת"ז נרדף ליונה, וְתֹר וגוזל (בראשית ט"ו ט'), וקול הַתּוֹר (ש"ה ב' י"ב), ושתי תֹרים (ויקרא ט"ו י"ד) Turteltaube. ועצה"ש שם כנוי לישראל שהם עֲנָוִים. אל תתן לחית נפש תּוֹרֶךָ (תהלי' ע"ד י"ט) dein schüchternes Volk. (b וענינו כמו שורה ושור (ועיין בהשם שרה בשרש שור) נאוו לחייך בַּתֹּרִים (ש"ה א' יו"ד), ענינו שורות של פנינים וחרוזים Reihen. ומזה גם על הזמן המוגבל ובהגיע תור נערה (אסתר ב' י"ב) die bestimmte Zeit, der Reihe nach. c) וענינו כְּתוֹרָה, כְּתוֹר אדם המעלה (דה"א י"ז י"ז), וכן כתוב (ש"ב ז') תּוֹרַת האדם Art und Weise.

תזז בנינו הפעיל פ"י וענינו, כריתה הסיר הֵתַז (ישעיה י"ח ה'), וכן בתלמוד הִתִּיז את ראשו abhauen.

תחר 1. 3. הקל פ"ע וענינו השתוקק להדמות עצמו לזולתו ולעשות כמעשהו, אל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים (תהלי' ל"ז א'), ועיין ג"כ התפעל בשרש חרה Jemanden gleich thun wollen.

הפעל בה"ל (a ענינו כהקל ע"ש, ואיך תְתַחֲרֶה את הסוסים (ירמיה י"ב ה'). (b וענינו כסוי והגנה נגזר מהשם.

תַּחְרָה, אתה מְתַחֲרֶה בארז (ירמיה כ"ב ט"ו) sich schützen.

תַּחְרָא שת"ז למגן, כפי תַחְרָא (שמות כ"ח ל"ב) Panzer *m.*, Harnisch *m.*

תחש **תַּחַשׁ** שם חיה, בכסוי עור תַּחַשׁ (במדבר ד' ו'), עורות תְּחָשִׁים (שמות כ"ה ה') Dachs;

תחת **תַּחַת** מלת היחס או תה"פ או תה"ש וה"ל (a וענינו הפך על, תַּחַת העץ (בראשית י"ח ד'), תַּחַת משאו (שמות כ"ג ה'), ובכנוי בא אף היחיד כנראה זו בל"ר, תכריע קמי תַּחְתָּי (תהלי' י"ח ל"ז), והכסף תַּחְתֶּיהָ (יהושע ז' כ"א) unten. ומזה היות ג"כ תחת רשות אחר והתעני תַּחַת ידיה (בראשית ט"ז ט'), מה יש תַּחַת ידך (ש"א כ"א ד') unter der Hand sein, d. i. im Besitz sein, auch haben. (b וענינו במקומו, תַּחַת הבל (בראשית ד' כ"ה, שמות ט"ז כ"ט), וישבו תַּחְתָּם (דברי' ב' י"ב), ועמדו תַּחְתֵּנוּ (ש"א י"ד ט') an ihrer, unserer Stelle. ואפשר מזו הנני מעיק תַּחְתֵּיכֶם (עמוס ה' י"ג) ich will euch niederdrücken, an euern Stellen. (c וענינו כמו אַחֲרֵי בזמן, ישב על כסאי תַּחְתָּי (מ"א א' ל'), תמשח לנביא תַּחְתֶּיךָ (שם י"ט ט"ז) nach. (d וענינו כמו חֵלֶף, תַּחַת הבל (בראשית ד' כ"ה), ויסגר בשר תַּחְתֶּנָּה (שם ב' כ"א), הֲתַחַת אלהים אנכי (שם ל' ב'), עין תַּחַת עין (שמות כ"א כ"ד), רעה תַּחַת טובה (תהלי' ל"ח כ"א) für, anstatt. (e ובא במקום מלת הקשור, יַעַן עֵקֶב, תַּחַת היותך עזובה (ישעיה ס' ט"ו) weil. ומזה תַּחַת רשעים ספקם (איוב ל"ד כ"ו) weil sie Frevler sind. (f וענינו כמו בַּעֲבוּר. תַּחַת מה עשה ה' אלהינו לנו (ירמיה ה' י"ט), הֲתַחַת זאת לא יומת שמעי (ש"ב י"ט כ"ב) wofür, wesshalb, wesswegen.

תאם לא נמצא במקרא היחיד רק ברבוי בה"ל a) שת"ז לזוג ולדות, והנה תְאֹמִים בבטנה (בראשית ל"ח כ"ו), תְּאֳמֵי צביה (ש"ה ו' ד') תה"ש Zwillinge. ומהוראה זו נכנה ההפעיל, שכלם מַתְאִימוֹת (ש"ה ו' ו') Zwillinge werfen. b) ועניינו כפול ושנה תה"ש, ויהיו תוֹאֲמִים מלמטה (שמות כ"ו כ"ד, שם ל"ו כ"ט), תַּמִּים (שם שם) zweifach, doppelt.

תאן תְּאֵנָה בה"ל a) שם לעץ המגדל תאנים, עלה תְאֵנָה (בראשית ג' ו'), ותְאֵנָתְךָ (ירמיה ה' י"ז) Feigenbaum m. b) שם לפרי מעץ הנ"ל, דבלת תְּאֵנִים (ש"ב כ' ז'), בר"ז, כִּתְאֵנֵי הבכורות (ירמיה כ"ד ב') Feigen pl.

תֹּאֲנָה, תְּאֻנָּה, תַּאֲנִיָּה בשרש אנה.

תְּאֻנִים בשרש און.

תאר 1. s. הקל פ"י ועניינו הגבל מקום בגבוליו, וְתָאַר הגבול שכרונה (יהושע ט"ו י"א) ab° gesteckt sein.

הפעל בה"ל a) כהקל, הַמְתֹאָר הנעה (שם י"ט י"ג) welcher sich erstreckt bis Nea. b) ועניינו הגבל דבר מזולתו על ידי תמונתו וצורתו, יְתָאֲרֵהוּ בשרד (ישעיה מ"ד י"ג), ובמחוגה יְתָאֲרֵהוּ (שם שם) bezeichnen.

תֹּאַר שת"ז לתבנית וצורת הדבר המבדיל אותו מזולתו, יפה תֹאַר (בראשית כ"ט י"ז), ובא נ"כ בלי קשור השם יפה כי תאר לבדו מורה ג"כ יופי, ואיש תֹּאַר (ש"א ט"ז י"ח), מה תָּאֳרוֹ (שם כ"ח י"ד), חשך משחור תָּאֳרָם (איכה ד' ח') Gestalt f., Bildung, Statur.

תהב תֵּבָה שת"נ עניינו ארגז או ספינה, קִנִּים תעשה את הַתֵּבָה (בראשית ו' י"ד), תֵּבַת גמא (שמות ב' ג') Kasten m., Arche.

תבל תֵּבֵל בה"ל a) שת"נ למקום ישוב הפך מדבר, תֵּבֵל ומלואה (תהלי' כ"ד א'), כל יושבי תֵבֵל (ישעיה י"ח ג') bewohnte Welt. b) שת"נ לחוג הארץ, תֵּבֵל ארצה (איוב ל"ז י"ב) Erdkreis m., וע"ש בלל.

תֶּבֶל, תַּבְלוּל ע"ש בלל.

תַּבְלִית בשרש בלה.

תבן תֶּבֶן ש"ע נרדף עם קש ורק אשר התבן הוא הנשאר בהשבלים אחר הקצירה, והקש הוא החלק השני הנשאר בארץ, או תֶּבֶן נֹתֵן לעבדיך (שמות ה' ט"ז) Stroh n.

מַתְבֵּן תבן המחותך לחלקים דקים למאכל בהמה, או לערבב בחומר לבנין, כהדוש מַתְבֵּן (ישעיה כ"ה י"ד) Häckerling, Häxel.

תַּבְנִית ע"ש בנה.

תהה תֹּהוּ תה"ש או תה"פ נה"ל a) ועניינו שממה וריקות, היתה תהו (בראשית א' ב'), יעלו בַתֹּהוּ (איוב ו' י"ח) Wüste, Oede f. b) ועניינו הבל ואין־רוח וָתֹהוּ (ישעיה מ"א כ"ט), כלם תֹהוּ (שם מ"ד ט') Leere f., Leerheit f. c) ועניינו שוא, תֹהוּ ודבר שוא (שם כ"ט ד'), תֹהוּ בקשוני (שם מ"ה י"ט), לְתֹהוּ והבל (שם מ"ט ד') תה"פ umsonst.

תְּהִלָּה בשרש הלל.

תהם תְּהוֹם שת"ז ברבוי תְּהֹמוֹת נה"ל a) שם נרדף עם גל הים, תְּהוֹם אל תְּהוֹם קורא (תהלי' מ"ב א') eine Welle ruft die andere. תְּהֹמֹת יכסימו (שמות ט"ו ה'), קָפְאוּ תְהֹמֹת (שם שם ח') Wellen, Wogen pl. b) שם לשפע מים רבים, תְּהוֹם רממתהו (יחזקאל ל"א ד'), תְּהוֹם רבה (בראשית ז' י"א), עינות ותְהוֹמוֹת יוצאים (דברי' ח' ז') Fluth, Wassermenge f. c) שם־נ לעומק, ירדו תְהוֹמוֹת (תהלי' ק"ז כ"ו), ויוליכם בַּתְּהֹמוֹת כסוס במדבר (ישעיה ס"ג י"ג) והראוי כְּבַמִּדְבָּר Abgrund m. ובא נ"כ לעומק הארץ, ומִתְּהֹמוֹת הארץ (תהלי' ע"א כ') Tiefe f.

תוה 5. s. הקל פ"י קרוב לשרש תאה ועניינו כתב או רשם, וַיְתָו על דלתות השער (ש"א כ"א י"ד) zeichnen. וי"מ, תְּתָאוּ לבוא (במדבר ל"ד ז') מזה השרש ובאה א' ת' ו'.

ההפעיל עניינו בהפעל, וְהִתְוִיתָ תָּו (יחזקאל ט' ד') zeichnen. וקרש ישראל הִתְווּ (תהלי' ע"ח מ"א), וי"מ הגדירו יכלתו שזה יכול לעשות ולא זה (ולדעת החכם געזעניוס עניינו הקצף וכן הוראתו בערבי aufbringen). ומזו ההתפעל, וְהִתְאַוִּיתֶם לכם (במדבר ל"ד י"ד), בתוס' א' ועניינו, וְהִתְוִיתֶם und ihr sollt euch bezeichnen.

תַּאֲוָה תהש"נ נרדף עם השם גבול, עד תַּאֲוַת גבעות עולם (בראשית מ"ט כ"ו) Grenze f.

תָּו שם ועניינו סימן או אות, והתוית תָּו (יחזקאל ט' ד') ein Zeichen. הן תָּוִי שדי יעננו (איוב ל"א ל"ה), פירש הנה זה ספרי בו כתובות טענותי ועל שדי מוטל לענות אליהם Urkunde, Klage f.

תוך תּוֹךְ בנפרד ובסמוך תוך תה"פ ועניינו כמו בקרב, פנימי או באמצע במקום או בזמן ויבתר אותם בַּתָּוֶךְ (בראשית ט"ו י"ד), והעיר בַּתָּוֶךְ (במדבר ל"ה ה') in der Mitte. ובסמוך, בְּתוֹךְ בית פרעה (ס"א י"א כ'), בְּתוֹךְ הים (שמות י"ד כ"ט) im Hause, im Meere. ובקישור אל עניינו בְּקִרְבּוֹ אל תוכו (ויקרא י"א ל"ג, במדבר י"ז כ"א) in, והתהלכתי

שש שֵׁשׁ בה"ל (a שת"ז לפשתה לבנה בגדי שֵׁשׁ (בראשית מ"א מ"ב, שמות כ"ו א') Byssus, feine ägyptische Baumwolle. אבל: עמודי שֵׁשׁ (אסתר א' ו') שרשו שַׁיִשׁ. b) והוא שם מספר יסודי לנקבה, שֵׁשׁ שנים (שמות כ"א ב'), שֵׁשׁ הנה שנא ה' (משלי ו' ט"ז), ולזכר שִׁשָּׁה, שִׁשָּׁה בנים (בראשית ל' כ'), ובסמוך, שֵׁשֶׁת ימים (שמות כ' ט') sechs.

ששי שם מספר סדורי לזכר, בן שִׁשִּׁי (בראשית ל' י"ט) der sechste Sohn.

ששית בה"ל (a מספר סדורי לנקבה, היריעה הַשִּׁשִּׁית (שמות כ"ו ט') sechste. b) שם מספר חלקי, שִׁשִּׁית ההין (יחזקאל ד' י"א) ein Sechstel. ובא הפעל ממנו, וְשִׁשִּׁיתֶם האיפה (שם מ"ה י"ג), פירוש תקחו החלק הששית מהאיפה וי"מ טוה, וְשִׁשֵּׁאתִיךָ (שם ל"ט ב') sechsfach strafen ויותר קרוב ששרשו נָשָׂא reizen.

ששים שם מספר יסודי לשש פעמים עשר, לזו"נ, בן שִׁשִּׁים שנה (בראשית כ"ה כ"ו) sechzig.

ששן שׁוֹשָׁן בה"ל (a שם לורד, פרח שׁוֹשָׁן (מ"א ז' י"ט), בר"ז, שפתותיו שׁוֹשַׁנִּים (ש"ה ה' י"ג) Lilie *f*. b) שם כלי, שיר שׁוֹשַׁן עדות (תהלי' ס' א'), וברבוי, למנצח על שׁוֹשַׁנִּים (שם ס"ה א').

שושנה בס"נ, כְּשׁוֹשַׁנָּה בין החוחים (ש"ה ב' ב'), בסמוך, שׁוֹשַׁנַּת העמקים (שם שם א'), ענינו כמו שׁוֹשַׁן ולא נמצא הרבוי רק ברבוי זכרים.

ששר שָׁשַׁר שם מין צבע ארום, ומשוח בַּשָּׁשַׁר (ירמיה כ"ב י"ד, יחזקאל כ"ג י"ד) rothe Farbe.

שת ע"ש שות.

שתה 1. 2. הקל ענינו רוות צמאון, ומים לא שָׁתָה (שמות ל"ד כ"ח), וָאֵשְׁתְּ (בראשית כ"ד מ"ו), תִּשְׁתֶּה מים (דברי' י"א י"א), שְׁתוּ יין (משלי ל"א ד'), וְשָׁתוֹת יין (ישעיה כ"ב י"ג) trinken.

הנפעל, משקה אשר יִשָּׁתֶה (ויקרא י"א ל"ד).

שתי בה"ל (a שמ"ז לשתיה, בגבורה ולא בַשְּׁתִי (קהלת י"ז י"ז) Trinkgelage. b) שת"ז לחוט הארוך באריגת הבגדים, את הַשְּׁתִי או את הערב (ויקרא י"ג נ"ב) der Aufzug des Gewebes.

שתיה שמ"נ, וְהַשְּׁתִיָּה כדת (אסתר א' ח') das Trinken, Gelage.

משתה בה"ל (a שת"ז לסעודה גדולה, עשה מִשְׁתֶּה (אסתר א' ג'), שבעת ימי הַמִּשְׁתֶּה (שופטים י"ד י"ב) Gelage, Hochzeitsgelage. b) יין מִשְׁתָּיו (דניאל א' ח'), מִשְׁתֵּיהֶם (ישעיה ה' י"ב) das Trinken.

שתל בנינו קל פ"י רק במליצה וענינו כמו נָטַע, וְשָׁתַלְתִּי על הר גבוה (יחזקאל י"ז כ"ב), אֶשְׁתֳּלֶנּוּ (שם שם כ"ג, (תהלי' א' ג') pflanzen.

שתילים שת"ז ברבוי ענינו כמו נְטִעִים, כִּשְׁתִלֵי זיתים (תהלי' קכ"ח ג') Pflanzen.

שתם בנינו קל פ"ע ובא במקום תאר, שְׁתֻם העין (במדבר כ"ד ג'), ענינו כמו גלוי עינים mit offenem Auge.

שתם בנינו קל פ"י וענינו כמו סָתַם, שָׂתַם תפלתי (איכה ג' ח') verstopft.

שתן בנינו הפעיל ולא נמצא ממנו במקרא בשרש הזה כ"א הבינוני, מַשְׁתִּין בקיר (מ"א י"ד י"ד), וענינו הטלת מי רגלים והוא ש"ת לכלב וע"ש שין.

שתק בנינו קל וענינו עמד או פסק והנחה מזעף, וְיִשְׁתֹּק הים (יונה א' י"ב), וישמחו כי יִשְׁתֹּקוּ (תהלי' ק"ז ל') aufhören, ruhen. ומזו, יִשְׁתֹּק מדון (משלי כ"ו כ') schweigen.

שתר נפעל, וַיִּשָּׁתְרוּ להם עפלים (ש"א ה' ט') ausbrechen, וכן הוראתה בערבי.

שתת ע"ש שות.

אות ת

תא תָּא שת"ז לחדר, אל תָּא הרצים (מ"א י"ד כ"ח), ברזו"נ, ובין הַתָּאִים (יחזקאל מ' ז'), לפני הַתָּאוֹת (שם שם י"ב) Zimmer *n*.

תאב 3. 1. הקל נרדף לשרש אבה או אוה, בא בקשור ל', תָּאַבְתִּי לפקודיך (תהלי' קי"ט קע"ד) begehren. אבל הפעל מְתָאֵב אנכי את גאון יעקב (עמוס ו' ח') באה א' ת' ע' והראוי מתעב ich verabscheue.

תאבה שמ"נ, גרסה נפשי לְתַאֲבָה (תהלי' קי"ט כ') Begehren, Sehnen *n*.

תאה בנינו פעל וענינו הגבלת גבול, תְּתָאוּ לבוא (במדבר ל"ד ז') bezeichnen, bestimmen.

תאו או תוא שם לשור הבר, ותְאוֹ וזמר (דברים י"ד ה'), כְּתוֹא מכמר (ישעיה נ"א כ') בהסתרת האותיות Auerochs *m*.

שֶׁרֶץ שק״ז כולל בעח״י מרבה רגלים ורוחשים ישְׁרְצוּ המים שֶׁרֶץ (בראשית א׳ כ׳) kriechen-des Gewürm. ויש שרץ המים, כנסלים וצפרדעים ונחש וחמט ושרץ הארץ, החלד והעכבר והתנשמת, ושרץ העוף אשר לו ארבע רגלים.

שרק בנינו קל פ״ע וענינו השמעת קול zischen, pfeifen. a בקשור ל׳ עניני קריאה לבוא, וְשָׁרַק לו מקצה הארץ (ישעיה ה׳ כ״ו, שם ז׳ י״ח), אֶשְׁרְקָה להם ואקבצם (זכריה י׳ ח׳) durch Zischen herbeirufen. b בקשור על וענינו השמעת קול ללעג ובוז, וְיִשְׁרֹק על כל מכותיה (ירמיה י״ט ח׳, שם מ״ט י״ז) auszischen, auspfeifen. וְיִשְׁרֹק עליו ממקומו (איוב כ״ז כ״ג) und man zischt ihn fort von seiner Stelle. ובא ג״כ בלא קשור על וענינו השמעת קול להשתוממות, שָׁרְקוּ ויניעו ראשם (איכה ב׳ ט״ו, ט״א ס׳ ח׳).

שְׁרֵקָה שמ״נ, לשמה ושְׁרֵקָה (ירמיה י״ט ח׳, שם כ״ה י״ח) das Auszischen, Gespött.

שְׁרִיקוֹת בה״ל (a שמ״נ וענינו כמו שְׁרֵקָה, שְׁרִיקוֹת עולם (ירמיה י״ח ט״ז) auszischen. b) וענינו קול מצהלות הרועים, שְׁרִקוֹת עדרים (שופטי׳ ה׳ ט״ז) das Tönen der Hirten, oder das Geblöck der Heerden.

שרק **שׂוֹרֵק** שת״ז שוה לשרש שׂרג וענינו זמורת הגפן, ויטעהו שׂוֹרֵק (ישעיה ה׳ ב׳, ירמיה ב׳ כ״א) edle Weinrebe.

שׂוֹרֵקָה שת״נ וענינו כמו שׂוֹרֵק, וְלַשֹּׂרֵקָה בני אתונו (בראשית מ״ט י״א) ובא בר״ז.

שְׂרוּקֶיהָ (ישעיה ט״ז ח׳), הלמו שְׂרוּקֶיהָ.

שְׂרִיקָה תה״ש לפשתה שְׂרִיקָה במסרק, פשתים שְׂרִיקוֹת (ישעיה י״ט ט׳) ausgekämmtes Flachs.

שְׂרֻקִּים תה״ש לצבע אדום (וכן הוראתו בערבי) שְׂרֻקִּים ולבנים (זכריה א׳ ח׳) röthlich, fuchsig.

שרר **שֹׁרֶר** שת״ז לטבור הארם, שָׁרְרֵךְ אגן הסהר (ש״ה ז׳ ג׳), ובנפילת הר׳ לה״פ, רפאות תהי לְשָׁרֶּךָ (משלי ג׳ ח׳), כרת שָׁרֵּךְ (יחזקאל ט״ז ד׳) Nabel m.

שְׁרִירִים שת״ז ברבוי למיתרי גוף בעח״י, ואונו בִּשְׁרִירֵי בטנו (איוב מ׳ ט״ז) die Sehnen oder Muskeln.

שְׁרִירוּת בא תמיד בקשור לב, כי בִּשְׁרִירוּת לבי אלך (דברי׳ כ״ט י״ח, תהלי׳ פ״א י״ג) Verstecktheit f., ע״ש שׁוּר.

שׂרר .ז. 1. הקל שוה לשרש שׂור וענינו משל, שֹׂרֵר בביתו (אסתר א׳ כ״ב), יָשֹׂרוּ (משלי ח׳ ט״ז, ישעיה ל״ב א׳) herrschen, die Oberherrschaft haben.

ההתפעל בקשור על, תִּשְׂתָּרֵר עלינו גם הִשְׂתָּרֵר (במדבר ט״ז י״ג) sich zum Herrscher machen.

שרש .5 .4 .3 הפעל בה״ל (a כשהוא בא ע״ד המרובעים ענינו הכות שרש, בל שֹׁרֵשׁ בארץ גזעם (ישעיה מ׳ כ״ד), נטעתם גם שֹׁרָשׁוּ (ירמיה י״ב ב׳) wurzeln, Wurzel schlagen. b) ובשהוא בא ע״ד השלמים ענינו עקירת השרש, ובכל תבואתי תְּשָׁרֵשׁ (איוב ל״א י״ב) entwurzeln. עצה״ש, וְשֵׁרֶשְׁךָ מארץ חיים (תהלי׳ נ״ב ז׳) ausrotten.

הפעל מה״ב בפעל, צאצאי יְשֹׁרָשׁוּ (איוב ל״א ח׳).

ההפעיל ענינו כה״א בפעל, וַתַּשְׁרֵשׁ שרשיה (תהלי׳ פ׳ י׳), אויל מַשְׁרִישׁ (איוב ה׳ ג׳), יַשְׁרֵשׁ יעקב (ישעיה כ״ז ו׳) Wurzel fassen.

שֹׁרֶשׁ נה״ל (a שת״ז לעקרי העץ, שֹׁרֶשׁ פרה ראש (דברי׳ כ״ט י״ז), שָׁרָשָׁיו יסבכו (איוב ח׳ י״ז, משלי י״ב ג׳) Wurzel f. b) ש״ת להנצר או השלח היוצא מהשרש, שֹׁרֶשׁ ישי (ישעיה י״א י׳ ד׳), כְּשֹׁרֶשׁ מארץ ציה (שם נ״ג ב׳) Sprössling m. c) עצה״ש מהוראה א׳ לכל בסיס לדבר, הפך משֹׁרֶשׁ הרים (איוב כ״ח ט׳), וְשָׁרְשֵׁי תהום כסה (שם ל״ו ל׳), שָׁרְשֵׁי רגלי (שם י״ג כ״ז) das Unterste.

שַׁרְשֶׁרֶת שת״נ וענינו כמו שלשלת, שַׁרְשְׁרֹת זהב (שמות כ״ח י״ד) Kette f.

שַׁרְשׁוֹת, שַׁרְשֹׁת גבלת (שם שם כ״ב), בנפילת הר״ש השניה וענינו כמו שַׁרְשֶׁרֶת.

שֵׁרוּת, הַשֵּׁרוּת והעלות (ישעיה ג׳ ט׳), בנפילת הש׳ והר׳ הכפולות וענינו כמו שרשרות וראה ג״כ בשרש שור.

שרת בנינו פעל לרוב בקשור את וענינו קרוב לשרש עָבַד. וְשֵׁרֵת את אחיו (במדבר ח׳ כ״ו), וַיְשָׁרֶת אותו (בראשית ל״ט ד׳), מְשָׁרֵת את ה׳ (ש״א ב׳ א׳) Diener. ובקשור ב׳, יְשָׁרְתוּ בהם (במדבר ג׳ י״א) — sich bedienen mit. הבינוני מְשָׁרֵת משה (במדבר י״א כ״ח) שת״ז, מְשָׁרֵת המלך (מ״א א׳ ט״ו), והראוי מְשָׁרֶתֶת, הַמְשָׁרְתִים את המלך (אסתר א׳ י״ד) Diener m. כלי הַשָּׁרֵת (במדבר ד׳ י״ב) Dienstgeräthe.

שרת **מַשְׂרֵת** שם לכלי בישול, ותקח את המַשְׂרֵת (ש״ב י״ג ט׳), וכן תרגום מחבת מַשְׂרִיתָא Pfanne f., Rost n.

(בראשית מ' י"ד), שריגיה (יואל א' ז') Weinranken, Reben *pl.*

שרד בנינו קל והוא תה"פ וענינו השאר מעט מהרבה. והשרידים אשר שרדו מהם (יהושע י"ד כ') welche man übrig gelassen hat.

שריד שמ"ז לפליט הנשאר בחיים, בלתי השאיר לו שריד (במדבר כ"א ל"ה, איכה ב' כ"ב) Entkommener, Uebergebliebener *m.* וברבוי, בשרידים אשר ה' קורא (יואל ג' ה'), שרידי חרב (ירמיה ל"א ב').

שרד ענינו כמו חרט, יתארהו בשרד (ישעיה מ"ד י"ג) Griffel *m.*, Rothstift *m.*

שרד a) ש"ת לבגד נארג כמעשה שריון וכן הוראת השם הזה בערבי ומהבגד הזה עשו מכסה לבלע בו כלים, בגדי שרד (שמות ל"ט א') ein Zeug, nach Art der Panzer gearbeitet. b) בגדי שרד לשרת בקדש (שמות ל"ט מ"א) Dienstkleider.

שרה בנינו פעל וענינו התרת הקשר (וכן הוראתו בארמית, משרא קטרין (דניאל ה' י"ב) שרין מהלכין) תחת כל השמים ישרהו (איוב ל"ז ג'), והראוי ישרהו או שבנינו קל auflösen. ופי' הכתוב, יתיר קשור העבים וימטיר ומזה, שריתך לטוב (ירמיה ט"ו י"א), ענינו מפתח מאסרו ועיין בשרש שאר.

משרה שמ"נ לדבר הנמוח ונמס, משרת ענבים (במדבר ו' ג') Auflösung der Trauben.

שריה שת"נ למגן, מסע ושריה (איוב מ"א י"ח) Schild *m.*, Panzer *m.*

שריון, וילבש אותו שריון (ש"א י"ז ה'), ענינו כמו שריה, ברוו"נ, הקשתות והשריונים (נחמיה ד' י"ד), ושריונות וקשתות (דה"ב כ"ו י"ד), ובא נ"כ בס' (ירמיה מ"ו ד') הסריונות.

שרין (מ"א כ"ב ל"ד, ישעיה נ"ט י"ז).

שרון שת"ז למקום מישור, חבצלת השרון (ש"ה ב' א') Ebene *f.*

שרה שע"נ, השרות והרעלות (ישעי' ג' י"ט) Armketten.

שרה בנינו קל וענינו לחם והתגבר על זולתו בקשור את, שרה את אלהים (הושע י"ב ד'), ובקשור עם, שרית עם אלהים ואנשים (בראשית ל"ב כ"ט) kämpfen, Krieg führen mit Jemand.

ההפעיל. השירו ולא ידעתי (הושע ח' ד').

משרה שמ"נ לממשלה, ותהי המשרה על שכמו (ישעיה ט' ה') Herrschaft *f.*

שרט הקל פ"י ענינו עשית קוים וחריצים בבשר הגוף, ובבשרם לא ישרטו שרטת (ויקרא כ"א ה') Einschnitte, Risse im Körper machen.

הנפעל כהקל, שרוט ישרטו (זכריה י"ב ג') sich zerreissen.

שרט שת"ז לחריץ בבשר. ושרט לנפש (ויקרא י"ט כ"ח) Einschnitt *m.*

שרטת שת"נ (ויקרא כ"א ה'), ענינו כמו שרט.

שרך בנינו פעל שוה לשרש שרג, משרכת דרכיה (ירמיה ב' כ"ג) sich verflechten, ausschweifen.

שרוך שת"ז לרצועה שסובבים סביב הסנדל, מחוט ועד שרוך נעל (בראשית י"ד כ"ג) Schuhriemen *m.*

שרע .1.7 הקל ענינו התפשטות אבר אחד יותר מאבריו האחרים ולא נמצא בזה הבנין רק הבינוני והוא תאר, שרוע וקלוט (ויקרא כ"ב כ"ג) der irgendein zu langes Glied hat, ein Langgliedriger.

ההתפעל, קצר המצע מהשתרע (ישעיה כ"ח כ') sich ausstrecken.

שרעף ע"ש שעף.

שרף שרף .1. 2. 4 הקל שוה לשרש בער, פעו"י נשרפה לשרפה (בראשית י"א ג') פ"ע brennen. וישרף באש (שמות ל"ב כ'), ושרפת באש את העיר (דברי' י"ג י"ז) פ"י verbrennen.

הנפעל, ובגדיו לא תשרפנה (משלי ו' כ"ז), ישרפו בשבת (ש"ב כ"ג ז').

הפעל, והנה שרף (ויקרא י"ד ט"ז).

שרף בה"ל a) שם למין נחש ארסי, נחש שרף ועקרב (דברי' ח' ט"ו) eine giftige Schlange. b) ש"ת למלאכי אש, שרפים עומדים ממעל לו (ישעיה ו' ב') feuerige Engel.

שרפה a) שמ"נ וענינו תבערה, ונשרפה לשרפה (בראשית י"א ג'), לשרפת אש (ישעיה ט' ד') zu Brand. b) והוא תה"ש, הר שרפה (ירמיה נ"א כ"ה) ein verbrannter Berg.

משרפה שמ"נ בה"ל a) שנות אבנים לסיד, או למלח, ע"י שריפה, משרפות סיד (ישעיה ל"ג י"ב), משרפות מים (יהושע י"א ח') Brennen des Kalkes. משרפות מים Salzsiederei *f.* b) וענינו עשות כלה ע"י האש, משרפות אבותיך (ירמיה ל"ד ה') Verbrennen.

שרץ בנינו קל בה"ל a) ענינו תנועה ורחישת השרץ השורץ על הארץ (ויקרא י"א כ"ט) kriechen, wimmeln. b) ענינו הרב והוליד, ישרצו המים (בראשית א' כ'), פרו וישרצו (שמות א' ז', שם ז' כ"ח) sich vermehren (von Menschen und Thieren).

כיאר מצרים (עמוס ט' ה') sich verlieren. ומזה, וַתִּשְׁקַע האש (במדבר י"א ב').

הנפעל, וְנִשְׁקְעָה כיאר מצרים (עמוס ח' ח').

ההפעיל פ"י בה"ל (b מדקל, אַשְׁקִיעַ מימיהם (יחזקאל ל"ב י"ד) sinken lassen. b) מענין שחה או שחת, ובחבל תַּשְׁקִיעַ לשוני (איוב מ' כ"ה) niederdrücken.

מִשְׁקַע תה"ש למים צלולים, ומִשְׁקַע מים תשתו (יחזקאל ל"ד י"ח) klares, abgestandenes Wasser.

שְׁקַעֲרוּרוֹת שמ"נ או תה"ש מרכב מן שקע וקערה, שְׁקַעֲרוּרֹת ירקרקות (ויקרא י"ד ל"ז) Vertiefungen, tiefe Stellen. ולד"ק הוא משרש קערה לבדה והש' נוספת.

שקף 6. 2. הנפעל שוה לענין הבטה בטבעי או במוסרי, הַנִּשְׁקָפָה על פני הישימון (במדבר כ"ג כ"ח) herniederschauen. בעד אשנבי נִשְׁקָפְתִּי (משלי ז' ו') herausschauen.

ההפעיל, וַיַּשְׁקִיפוּ על פני סדום (בראשית י"ח ט"ז), הַשְׁקִיפָה ממעון קדשך (דברי' כ"ו ט"ו) etwas betrachten, herabblicken.

שֶׁקֶף תה"ש, והמזוזות רבעים שָׁקֶף (מ"א ז' ה'), ועניננו המשקוף על המזוזות היה מן קורה מרובע, ולא מקורה ככפה, שְׁקֻפִים אטומים (מ"א ו' ד') Fenster von geschlossenen Gebälken.

מַשְׁקוֹף שת"ז לקורה שעל שתי מזוזות הפתח, על הַמַּשְׁקוֹף (שמות י"ב ז') Oberschwelle f., Gebälke über der Thüre.

שקץ בנינו פעל בה"ל (a בקשור נפש קרוב לפעל טִמֵּא, אל תְּשַׁקְּצוּ את נפשתיכם (ויקרא י"א מ"ג) verunreinigen. b) בלי קשור נפש עניננו ניעול ותעוב, שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ (דברי' ז' כ"ו), ולא שִׁקַּץ ענות עני (תהלי' כ"ב כ"ה) verabscheuen.

שֶׁקֶץ שמ"ז לדבר מתועב, שֶׁקֶץ טמא (ויקרא ז' כ"א), וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נפשם חפצה (ישעיה ס"ו ג') Gräuel m., Abscheu.

שקק ז. 1. הקל פ"ע בה"ל (a ועניננו רוץ קרוב לשם שוק, בעיר יָשֹׁקּוּ (יואל ב' ט') herumlaufen. b) מענין תְּשׁוּקָה ובפרט הבא בקשור ב', דוב שׁוֹקֵק (משלי כ"ח ט"ו). והשם כמשק גבים שֹׁקֵק בו (ישעיה ל"ג ד') (וגבים כמו גובי) gierig sein nach etwas.

ההתפעל כה"א בהפעיל, יִשְׁתַּקְשְׁקוּן ברחובות (נחום ב' ה') einhertraben.

מַשָּׁק שמ"ז להליכה תמידית, כְּמַשַּׁק גבים (ישעיה ל"ג ד') das Einherlaufen.

מֶשֶׁק שת"ז לממונה להשגיח על צרכי הבית, ובן מֶשֶׁק ביתי (בראשית ט"ו ב') Verweser, Verwalter m.

מִמְשָׁק ש"ת למקום שנגדל שם החרול, מִמְשַׁק חרול (צפניה ב' ט') Besitzthum.

תְּשׁוּקָה שמ"נ נרדף להשם תַּאֲוָה, ואל אישך תְּשׁוּקָתֵךְ (בראשית ג' ט"ז, ש"ה ז' י"א) das Verlangen.

שקר 3. 1. הקל עניננו הפך אמת בקשור ל', אם תִּשְׁקֹר לי (בראשית כ"א כ"ג) lügen.

הפעל בה"ל (a בא בקשור ב' ועניננו כבקל, לא תְשַׁקְּרוּ איש בעמיתו (ויקרא י"ט י"א), וגם בלי קשור ב', בנים לא יְשַׁקֵּרוּ (ישעיה ס"ג ח') lügen, täuschen. b) ואם בא בקשור השם ברית או אֱמוּנָה עניננו בגידה, ולא שִׁקַּרְנוּ בבריתך (תהלי' מ"ד י"ח), ולא אֲשַׁקֵּר באמונתי (שם פ"ט ל"ד) den Bund oder die Treue brechen.

שֶׁקֶר בה"ל (a a והוא תה"ש או תה"פ, ואל ישעו בדברי שָׁקֶר (שמות ה' ט') lügenhafte Worte. עד שָׁקֶר (דברי' י"ט י"ח) falsches Zeugniss. ומזה, עד שְׁקָרִים (משלי י"ב י"ז), עניננו עד שקר Lügner m. ותה"פ, נשבע על שָׁקֶר (ויקרא ה' כ"ב), לַשֶּׁקֶר ישבעו (ירמיה ה' ב') falsch schwören, ובאו בַּשֶּׁקֶר (ירמיה ה' ל"א) falsch profezeihen. b ועניננו כמו שָׁוְא, אך לַשֶּׁקֶר שמרתי (ש"א כ"ה כ"א), תה"פ, שֶׁקֶר החן (משלי ל"א ל') תה"ש umsonst, vergebens. b) והוא שמ"ז, שֶׁקֶר הסוס (תהלי' ל"ג י"ז) Trug m., Täuschung f.

שׂקר בנינו פעל ועניננו קריצת עינים ומְשַׂקְּרוֹת עינים (ישעיה ג' ט"ז) winken, liebäugeln.

שרב שָׁרָב שמ"ז לחם והחרב, והיה הַשָּׁרָב לאגם (ישעיה ל"ה ז', שם מ"ט י"ד) drückende Hitze. ובא בחסרון המתואר והראוי מקום הַשָּׁרָב Ort der drückenden Hitze.

שַׁרְבִיט (אסתר ד' י"א) עניננו כמו שֵׁבֶט בה"נ שב Szepter m.

שרג 7. 3. הפעל קרוב לשרש ארג, גידי פחדיו יְשֹׂרָגוּ (איוב מ' י"ז) sich verflechten.

ההתפעל כהפעל, יִשְׂתָּרְגוּ עלי על צוארי (איכה א' י"ד).

שָׂרִיג שת"ז לענף או זמורת הגפן ולא נמצא במקרא רק ברבוי, ובגפן שלשה שָׂרִיגִם

מִשְׁפְּתַיִם בתוס' מ' (בראשית מ"ט י"ד, שופטים ה' ט"ז), ענינו כהשם שְׁפַתַּיִם, הגות בלשון לאהבת המנוחה.

שצף שֶׁצֶף תה"ש שוה להשם שֶׁטֶף באה צ' ת' ט' כמו נצר נטר וענינו חמה שפוכה, בְּשֶׁצֶף קצף (ישעיה נ"ד ח') im Erguss des Zornes.

שק שַׂק נה"ל (a שם לבית קבול עשויה מצמר עב, איש אל שַׂקּוֹ (בראשית מ"ב כ"ה), שַׂקֵּיהֶם (שם שם כ"ז) Futtersack. (b שם למלבוש שלובשים אותם האבלים, וישם שַׂק במתניו (שם ל"ז ל"ד, יונה ג' ה') Trauerkleid.

שקד בנינו קל וענינו הפך ישן, קרוב לשרש עור וכן הוראתו בערבי, בה"ל (a שָׁקַדְתִּי ואהיה כצפור (תהלי' ק"ב ח'), שוא שָׁקַד שומר (שם קכ"ז א') עומדים b schlaflos sein, wachen. ובקשור על, הוא יוצא, לִשְׁקֹד על דלתותי (משלי ח' ל"ד), ועל גדיש יִשְׁקוֹד (איוב כ"א ל"ב) wachen. (b וענינו ארב, נמר שֹׁקֵד על עריהם (ירמיה ה' ו') lauern.

שָׁקֵד שם לעץ העושה שקדים, מקל שָׁקֵד (ירמיה א' י"א), ונקרא כן לפי שהוא ממהר להתעורר משינת החורף לשאת ענף ולעשות פרי Mandelbaum *m.*

שְׁקֵדִים ברבוי והוא פרי עץ שָׁקֵד, ויגמל שְׁקֵדִים (במדבר י"ז כ"ג) Mandeln. והיחיד, וינאץ הַשָּׁקֵד (קהלת י"ב ה'). ועצה"ש ובא הפעל מהשם שָׁקֵד והוא תה"פ, מְשֻׁקָּדִים (שמות כ"ה ל"ד) mandelförmig.

שקד בנינו נפעל וענינו שוה לשרש אסר וכן תרגמו השבעים, נִשְׂקַד על פשעי בידו (איכה א' י"ד) fest gebunden.

שקה 4. 5. ההפעיל וענינו תת רויה לארץ או תת שתיה לבעח"י, וְהִשְׁקָה את כל האדמה (בראשית ב' ו', תהלי' ק"ד י"ג, יואל ד' י"ח). וגם הגמלים הִשְׁקָתָה (בראשית כ"ד מ"ו), וַיַּשְׁקְ את צאן לבן (שם כ"ט י'), וַיַּשְׁקְ כתהומות רבה (תהלי' ע"ח ט"ו) tränken, trinken lassen.

הפעל, ומוח עצמותיו יְשֻׁקֶּה (איוב כ"א כ"ד) getränkt, angefeuchtet werden.

שִׁקּוּי שת"ז ללחה, וְשִׁקּוּי לעצמותיך (משלי ג' ח') Saft *m.*

שִׁקּוּיִים שת"ז ברבוי למשקה, וְשִׁקּוּיַי בבכי מסכתי (תהלי' ק"ב י'), שמני וְשִׁקּוּיָי (הושע ב' ז') Getränke *pl.*

שֹׁקֶת שם כלי שמשקים בו הצאן, אל הַשֹּׁקֶת (בראשית כ"ד כ'), ברבוי, שִׁקְתוֹת המים (שם ל' ל"ח) Tränkrinnen.

מַשְׁקֶה נה"ל (a שת"ז לדבר אשר ישתה, וכל מַשְׁקֶה אשר ישתה (ויקרא י"א ל"ד), שר הַמַּשְׁקִים (בראשית מ' ב') Getränke *n.* כלי מַשְׁקֵה (מ"א י' כ"א) Trinkgefässe. (b שת"ז לממונה על המשקים, הַמַּשְׁקֶה והאפה (בראשית מ' א'), ואני הייתי מַשְׁקֶה למלך (נחמיה א' י"א) Mundschenk. (c שת"ז לארץ רויה, כי כלה מַשְׁקֶה (בראשית י"ג י'), מִמַּשְׁקֵה ישראל (יחזקאל מ"ה ט"ו) bewässerte Gegenden.

שקט 1. 5. הקל פ"ע שוה לשרש נח וענינו היות במנוחה, וְשָׁקַט ושאנן (ירמיה ל' י'); שכבתי וְאֶשְׁקוֹט (איוב ג' י"ג) Ruhe haben, ruhig sein.

ההפעיל בה"ל (a עומד, השמר וְהַשְׁקֵט (ישעיה ז' ד'), הַשְׁקֵט לא יוכל (שם נ"ז כ') sich ruhig verhalten. (b והוא יוצא, והוא יַשְׁקִט ומי ירשיע (איוב ל"ד כ"ט), וארך אפים יַשְׁקִיט ריב (משלי ט"ו י"ח) ruhen machen.

שֶׁקֶט שמ"ז וענינו מנוחה, וְשֶׁקֶט אתן (דה"א כ"ב ט') Ruhe, Friede.

הַשְׁקֵט שמ"ז וענינו כמו שֶׁקֶט, הַשְׁקֵט ובטחה (ישעיה ל' ט"ו).

שקל 1. 2. הקל פ"י, כסף יִשְׁקֹל כמהר הבתולות (שמות כ"ב ט"ז), וְשָׁקַל בפלס הרים (ישעיה מ' י"ב) wägen, zuwägen.

הנפעל, נִשְׁקַל הכסף (עזרא ח' ל"ג), שקל יִשָּׁקֵל כעשי (איוב ו' ב') gewogen werden.

שֶׁקֶל שם למטבע מכסף או מזהב, עשרים גרה הַשֶּׁקֶל (שמות ל' י"ג, יחזקאל מ"ה י"ב) Schekel. (ועיין הערה).

מִשְׁקָל או מִשְׁקוֹל שע"ז, מאזני מִשְׁקָל (ויקרא י"ט ל"ה; יחזקאל ד' י') ש"ת Gewicht *n.*

מִשְׁקֹלֶת שע"נ (מ"ב כ"א י"ג), או מִשְׁקֶלֶת (ישעיה כ"ח י"ז) Wage *f.*

שקם שם מין עץ שגדל בו מין תאנה רעה ובמקרא לא נמצא היחיד ובא ברוז"נ, הַשִּׁקְמִים (דה"א כ"ז כ"ח), וְשִׁקְמוֹתָם בחנמל (תהלי' ע"ח מ"ז) Maulbeerbaum, Feigenbaum, Sycomore.

שקע 1. 2. 5. הקל פ"ע וענינו טביעה, ככה תִּשְׁקַע בבל (ירמיה נ"א ס"ד) einsinken, וְשָׁקְעָה

הִתְפַּעֵל גה"ל ובאו רק עצה"ש (a פ"ע וענינו מיתה, בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נפשם אל חיק אמותם (איכה ב' י"ב) den Geist aufgeben (b מה"א בקל, עלי תִּשְׁתַּפֵּךְ נפשי (איוב ל' ט"ז), ענינו נפשי תִּשְׁתַּפֵּךְ עלי בבכי sich ergiessen in Thränen (c מה"ב בקל וענינו כנפעל, תִּשְׁתַּפֵּכְנָה אבני קדש (איכה ד' א') weggeworfen werden.

שֶׁפֶךְ שת"ז, למקום ששופכים שם, אל שֶׁפֶךְ הדשן (ויקרא ד' י"ב) Ort, wohin man etwas schüttet, Schuttort m.

שָׁפְכָה שת"נ, לגיד האמה, וכרות שָׁפְכָה (דברי' כ"ג ב') Harnstrang m.

שפל 1. 5. הקל עומד (a ענינו טביעה בארץ או נמיכה טבעית, וכל הר וגבעה יִשְׁפָּלוּ (ישעי' מ' ד'), תִּשְׁפַּל העיר (שם ל"ב י"ט) einsinken oder niedrig sein (b וענינו כניעה במוסרי, וַיִּשְׁפַּל איש (ישעיה ב' ט', שם ה' ט"ו, משלי ט"ז י"ט) demüthig sein (c וענינו שפלת קול, וְשָׁפַלְתְּ מארץ תדברי (ישעיה כ"ט ד', קהלת י"ב ד') gedämpft sein.

ההפעיל יוצא בה"ל (a ענינו הפך מן הריט, זה יַשְׁפִּיל וזה ירים (תהלי' ע"ה ח'), מַשְׁפִּיל אף מרומם (ש"א ב' ז', יחזקאל י"ז כ"ד) erniedrigen, ובא במקום תה"פ, הַשְׁפִּילוּ שבו (ירמיה י"ג י"ח), ענינו שבו בשפל, הַמַּשְׁפִּילִי לראות (תהלי' קי"ג ו'), פ"ע, וַתַּשְׁפִּילִי עד שאול (ישעיה נ"ז ט') sich erniedrigen (b וענינו הפיל לארץ, ומבצר משגב חמותיך השח הִשְׁפִּיל לארץ (ישעיה כ"ה י"ב) herabstürzen lassen.

שָׁפָל תהש"ז, שְׁפָלָה תהש"נ, (a ענינו נמוך, עץ שָׁפָל (יחזקאל י"ז כ"ד) ein niedriger Baum, וּשְׁפָלָה איננו מן העור (ויקרא י"ג כ"א), ובסמוך, שְׁפַלַת קומה (יחזקאל י"ז ו') תהש"נ niedrig (b והוא במוסרי, וענינו הכנעה, שְׁפַל רוח (משלי כ"ט כ"ד), וברבוי, רוח שְׁפָלִים (ישעיה נ"ז ט"ו) Demüthige.

שֵׁפֶל שמ"ז, בַּשֵּׁפֶל ישבו (קהלת יו"ד ו'), שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ (תהלי' קל"ו כ"ג) Niedrigkeit, niederer Zustand.

שִׁפְלָה שמ"נ וענינו כמו שֵׁפֶל, וּבַשִּׁפְלָה תשפל העיר (ישעיה ל"ב י"ט) Niedrigkeit f.

שְׁפֵלָה שת"נ שוה לעמק, בערי הַשְּׁפֵלָה (יהושע י"א ט"ז, ש"א יו"ד כ"ז, עובדיה א' י"ט) niedrige Gegend.

שִׁפְלוּת יָדַיִם (קהלת יו"ד י"ח) הגות בלשון וענינו עצלות das Sinkenlassen der Hände (Bild der Faulheit).

שפם שָׂפָם עיין שרש שָׂפָה.

שפן שָׁפָן שם חיה קטנה, ואת הַשָּׁפָן (ויקרא י"א ה', משלי ל' כ"ו) Hase m.

שפן עיין שרש ספן.

שפע שֶׁפַע שת"ז לרבוי, שֶׁפַע ימים יינקו (דברי' ל"ג י"ט) Ueberfluss m.

שִׁפְעָה שמ"נ להמון, שִׁפְעַת יהוא (מ"ב ט' י"ז) איוב כ"ב י"א, שם ל"ח ל"ד, ישעיה ס' ו') Volksmenge f., Menge f.

שפף שְׁפִיפֹן, שְׁפִיפֹן עלי ארח (בראשית מ"ט י"ז) והוא כמו ישימון מן שמן Otter f.

שפק 1. 5. הקל ע"ש ספק.

ההפעיל ענינו קשור ובן הוראתי בערבי, ובילדי נכרים יַשְׂפִּיקוּ (ישעיה ב' ו') sich vereinigen mit den Söhnen der Fremden.

שֶׂפֶק עיין בהשם ספק.

שפר 1. s. הקל פ"ע והוא תה"פ וענינו יופי, וכן בארמית (דניאל ג' כ"ז), בא בקשור על, אף נחלת שָׁפְרָה עלי (תהלי' ט"ז ו') schön sein.

הפעל יוצא, ברוחו שמים שִׁפְרָה (איוב כ"ו י"ג) schön machen.

שׁוֹפָר שת"ז לקרן איל לתקוע בו, וקול שׁוֹפָר (שמות י"ט ט"ז), בסר"נ, שׁוֹפְרוֹת היובלים (יהושע ו' י"ג) Blashorn n., Trompete f.

שֶׁפֶר שמ"ז או תה"ש, לנעים, הנותן אמרי שָׁפֶר (בראשית מ"ט כ"א) Schönheit f., oder liebliche Worte.

שַׁפְרִיר שת"ז ליריעת כסא המלכים לפי שהן נחמדות למראה, ונטה את שַׁפְרִירוֹ עליהם (ירמיה מ"ג י"ד) Teppich, mit welchen der Thron geschmückt ist.

אֶשְׁפָּר שת"ז למנה יפה בשר, וְאֶשְׁפָּר אחד (ש"ב ו' י"ט) eine ansehnliche Portion Braten, oder ein schönes Stück Braten, וגעזעניוס פירשו כוס יין.

שפת שָׁפַת בנינו קל בה"ל (a שוה לשרש שום בהוראה יו"ה, שְׁפֹת הסיר (מ"ב ד' ל"ח) setzen (b בקשור ל' וענינו נתן כהוראה ו' שם, תִּשְׁפֹּת שלום לנו (ישעיה כ"ו י"ב) geben.

שְׁפַתַּיִם שת"ז ברבוי לדיר אי גדרות הצאן תשכבון בין שְׁפַתָּיִם (תהלי' ס"ח י"ד) Hürden, וְהַשְׁפַתַּיִם טפח (יחזקאל מ' מ"ג) Hacken pl. וי"מ שהם ווי העמודים שתולין בהם הקרבנות להפשיטן וכן ת"י.

שפט 1. 2. 3. הקל פ"י בה"ל שוה לשרש דון ופלל וענינו a) עשית הדין בין אדם לחברו להרשיע את הרשע ולהצדיק את הצדיק בריבם. בקשור את, וְשָׁפְטוּ העם (שמות י"ח כ"ב, במדבר ל"ה כ"ד), ובקשור ב', יִשְׁפֹּט ה' ביני ובינך (ש"א כ"ד י"ג), וְשָׁפַטְתִּי בין איש ובין רעהו (שמות י"ח ט"ז, יחזקאל ל"ד י"ז) richten. ובקשור מן או מיד, וְיִשְׁפְּטֵנִי מידך (ש"א כ"ד ט"ז), כי שְׁפָטוֹ ה' מיד אויביו (ש"ב י"ח י"ט) Jemandem Recht verschaffen. b) וענינו ענוש את העושה עול, כי שֹׁפֵט אני את ביתו (ש"א ג' י"ג), לִשְׁפּוֹט את הר עשו (עובדי' א' כ"א) strafen.

שֹׁפֵט בינוני והוא ש"ת נרדף עם דין, שר וְשֹׁפֵט (שמות ב' י"ד), בר"ז (דברי' ט"ז י"ח) Richter m. b) וענינו מושל, כי בארצות הקדם היה לפנים גם השופט בדברי ריבות, וּשְׁפָטָנוּ מלכנו (ש"א ח' כ', שופטי' ב' י"ז, רות א' א') herrschen. ומזה השם שׁוֹפְטִים על המושלים ששפטו את ישראל מימי יהושע עד שאול המלך, ולנקבה שׁוֹפְטָה בקשור את (שופטי' ד' ד').

הנפעל נה"ל a) ולא ירשיענו בְּהִשָּׁפְטוֹ (תהלי' ל"ז ל"ג) והיא נפעל כדרכו gerichtet werden. b) וענינו וַכֵּחַ, ונופל על הצדיק אשר לו משפט עם הרשע בקשור יחס הפעול, נִשְׁפָּט את איש אויל (משלי כ"ט ט'), ובקשור עם או את, וְנִשְׁפַּטְתִּי עמם (יואל ד' ב'), וְאִשָּׁפְטָה אתכם (ש"א י"ב ז'), ובקשור על (תהלי' ט' כ'), ובלא קשור, נִשְׁפָּטָה יחד (ישעיה מ"ג כ"ו) mit Jemandem Rechten. c) וענינו יַסֵּר את הרשע, באש ה' נִשְׁפָּט (ישעיה ס"ו ט"ז, יחזקאל ל"ח כ"ב) Strafe üben, strafen.

הפעל, לִמְשֹׁפְטִי אתחנן (איוב ח' ט"ו) ש"ת Richter m.

שְׁפוֹט שמ"ז וענינו עונש, חרב שְׁפוֹט ודבר (דה"ב כ' ט') Bestrafung f. וברבוי, וּשְׁפוּטִים עשו בה (יחזקאל כ"ג י"ד) Strafgerichte.

שֶׁפֶט ולא נמצא רק ברבוי ובא בקשור ב', ובכל אלהי מצרים אעשה שְׁפָטִים (שמות י"ב י"ב, במדבר ל"ג ד') Gericht, Strafgericht üben.

מִשְׁפָּט וה"ל א) a שמ"ז בא על חקור הדין מהדין לראות מי הוא הצדיק ומי הוא הרשע, לא תעשו עול בַּמִּשְׁפָּט (ויקרא י"ט ט"ו), כי הַמִּשְׁפָּט לאלהים הוא (דברי' א' י"ז) Gericht, Handlung des Richters. b ואם בא השם מִשְׁפָּט בקשור בפעל בוא או בקשור השם מָקוֹם הוא ש"ת למקום המשפט, נבוא יחדיו בַּמִּשְׁפָּט (איוב ט' ל"ב), ואתי תביא בַמִּשְׁפָּט עמך (שם י"ד ג', תהלי' קמ"ג ב') zum Gericht gehen mit Jemanden, ihn vor den Richter fordern.

c שמ"ז לחריצת המשפט מהדין שהוא הפסק דין, את הַמִּשְׁפָּט אשר שפט המלך (מ"א ג' כ"ח), מִשְׁפְּטֵי ה' אמת (תהלי' י"ט י"ד) Richterspruch m., Rathschluss m. ב) a והוא ש"ת, לדבר שעליו המשפט ש"נ עם ריב ויקרב משה את מִשְׁפָּטָן לפני ה' (במדבר כ"ז ה'), ערכתי מִשְׁפָּט (איוב י"ג י"ח, שם כ"ג ד') die Rechtssache. ג) וענינו ש"נ עם עֹנֶשׁ, לעשות בהם מִשְׁפָּט כתוב (תהלי' קמ"ט ט'), מִשְׁפַּט דמים (יחזקאל ז' כ"ג) die Strafe. חטא מִשְׁפַּט מות (דברים כ"א כ"ב) eine Sünde, welche das Leben verwirkt. ד) שמ"ז נרדף עם צֶדֶק, לא תטה מִשְׁפָּט (דברי' ט"ז י"ט, ש"א ח' ג', ירמיה כ"ב ג') das Recht beugen. ויסרתיך לַמִּשְׁפָּט (ירמיה מ"ו כ"ח) nach dem Rechte. ומזה תה"ש, מאזני מִשְׁפָּט (משלי ט"ז י"א) richtige Wage. b שמ"ז או תה"ש לדבר המבוקש מבעליו בצדק, מִשְׁפַּט המלך (ש"א ח' י"א), מִשְׁפַּט הגאולה (ירמיה ל"ב ח') das Wiedererkaufrecht. ה) וענינו חוק, שם שם לו חק וּמִשְׁפָּט (שמות ט"ו כ"ה), ושמרתם את חקותי ואת מִשְׁפָּטַי (ויקרא י"ח ה') Gesetz n. ו) וענינו מנהג, ויתגודדו כְּמִשְׁפָּטָם (מ"א י"ח כ"ח), כְּמִשְׁפַּט הגוים (מ"ב י"ז ל"ג) Sitte f., Gebrauch m. ומזה והקמות את המשכן כְּמִשְׁפָּטוֹ אשר הראת בהר (שמות כ"ו ל'), ונסכיהם כְּמִשְׁפָּטָם (במדבר כ"ט ל"ג), מה מִשְׁפַּט האיש (מ"ב א' ז') die Art und Weise. מה יהיה מִשְׁפַּט הנער ומעשהו (שופטי' י"ג י"ב) was soll des Knabens Art und Weise sein.

מִשְׁפֵּט עיין בפעל. שְׁפִיפוֹן ע"ש שפך.

שפך 1. 2. 4. 7. הקל פ"י בה"ל a) וענינו יציקה בשטף, וְשָׁפַךְ את דמו (ויקרא י"ז י"ג), אל תִּשְׁפְּכוּ דם (בראשית ל"ז כ"ב) giessen, ausgiessen. וכל שפיכת דם ענינו הריגה, ועצה"ש, שְׁפֹךְ חמתך (תהלי' ע"ט ו'), שֹׁפֵךְ בוז על נדיבים (איוב י"ב כ"א), ולתפלה בקשור השם שִׂיחַ או נֶפֶשׁ (איכה ב' י"ב, תהלי' ק"ב א', שם קמ"ב ג'), ועל זנות, וַתִּשְׁפְּכִי את תזנותיך (יחזקאל ט"ז ט"ו) ergiessen. b) ובא ג"כ על הרקת דבר יבש, וְשָׁפְכוּ את העפר (ויקרא י"ד מ"א) ausschütten. וְשָׁפַךְ עליה סללה (יחזקאל כ"ו ח') aufschütten.

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל, דמו יִשָּׁפֵךְ (בראשית ט' ו'), נִשְׁפַּךְ לארץ כבדי (איכה ב' י"א) ausgegossen werden. b) מה"ב בקל, וְנִשְׁפַּךְ הדשן (מ"א י"ג ג') weggeschüttet werden.

הפעל, לדם אשר שֻׁפַּךְ בה (במדבר ל"ה ל"ג) vergossen werden. ועצה"ש, כאין שֻׁפְּכָה אשורי (תהלי' ע"ג ב'), פירוש אשורי היו כדבר הנשפך ואין כח בהם לעמד.

הנפעל כהקל בה"א. וסביביו נִשְׂעֲרָה מאוד (תהלי' נ' ג'). וענינו יחילו ממנו.

הפעל כה"ב בהקל, וִישָׂעֲרֵהוּ ממקומו (איוב כ"ז כ"א) wegstürmen, wegraffen.

ההתפעל, וַיִּשְׂתָּעֵר עליו מלך הצפון (דניאל י"א מ') einherstürmen.

שַׂעַר בה"ל (a שמ"ז, נרדף לרעדה, אחזו שַׂעַר (איוב י"ח כ', יחזקאל כ"ב ל"ה) Schauer m. b) ענינו כמו סערה, בִּשְׂעָרָה ישופני (איוב ט' י"ז), ובִשְׂעָרָה דרכו (נחום א' ג') Sturm m.

שֵׂעָר בנפרד, ובסמוך שְׂעַר, וְשֵׂעָר שחור אין בו (ויקרא י"ג ל"א, מ"ב א' ח'), שְׂעַר ראשו (במדבר ו' ה'), שְׂעָרוֹ (ויקרא י"ד ח'), בר"נ. מִשַּׂעֲרוֹת ראשי (תהלי' מ' י"ג) Haar n.

שַׂעֲרָה בס"נ וענינו כמו שֵׂעָר. וּשְׂעָרָה לא הפך לבן (ויקרא י"ג ד'), קולע באבן אל הַשַּׂעֲרָה (שופטי' כ' ט"ז) Haar n.

שָׂעִיר דה"ל (a והוא תה"ש מענין שֵׂעָר, איש שָׂעִיר (בראשית כ"ז י"א), כי ידי עשו אחיו שְׂעִירֹת (שם שם כ"ג) rauh, haarig. b) שם נרדף עם תַּיִשׁ, על ראש הַשָּׂעִיר (ויקרא ד' כ"ד) Bock m. ובסמוך, שְׂעִיר עזים (בראשית ל"ז ל"א), ברבוי, שְׂעִירִים (ויקרא ט"ז ח'), ובר"ז הסמוך, שְׂעִירֵי עזים (שם ט"ז ה'), ובס"נ, שְׂעִירַת עזים (ויקרא ד' כ"ח, שם ה' ו') Ziegenbock m. c) שת"ז לשדים, שהיו מדמים אותם במחשבתם ברגלי שעיר ובקרנים, וְשָׂעִיר על רעהו יקרא (ישעיה ל"ד י"ד), וברבוי, שְׂעִירִים (ויקרא י"ז ז', ישעיה י"ג כ"א) Waldteufel m. d) שם לגשם הדק שוה לרביבים, כן פירוש הרד"ק וי"מ שהוא שם לגשם היורד בזעף, כִּשְׂעִירִם עלי דשא (דברי' ל"ב ב'), מה"א בקל Schauerregen. וי"מ מענין שְׂעָרָה Sturmregen m.

שְׂעֹרָה שם קבוץ זו"נ למין דגן מן שֵׂעָר חטה וּשְׂעֹרָה (דברי' ח' ח', איוב ל"א מ'), ברבוי, חטים וּשְׂעֹרִים (ש"ב י"ז כ"ח) Gerste f.

שפה 2. 4. הנפעל ענינו מענין גבוה, אל הר נִשְׁפֶּה (ישעיה י"ג ב') hoch, spitzig.

הפעל, וְשֻׁפּוּ עצמותיו לא ראו (איוב ל"ג כ"א), פירוש מכחשות הבשר ירומו העצמות כגבעות gespitzt, hervorragend.

שְׁפִי תה"ש לראש גבעה, וילך שֶׁפִי (במדבר כ"ג ג') Bergspitze f. וברבוי, על שְׁפָיִים נהרות (ישעיה מ"א י"ח) Höhen pl.

שְׁפוֹת שת"ז לגבינה, וּשְׁפוֹת בקר (ש"ב י"ז כ"ט) Käse m.

שפה שָׂפָה בה"ל (a שע"נ על מפתח שפת הפה ולפי שהם שנים יבוא כרזוני שְׂפָתַיִם, ובכנוי או בסמיכת בר"נ שִׂפְתוֹת, ויפטירו בְּשָׂפָה (תהלי' כ"ב ח') Lippe f. איש שְׂפָתַיִם (איוב י"א ב') Schwätzer m. דבר שְׂפָתַיִם (מ"ב י"ח כ'), לבטא בִשְׂפָתַיִם (ויקרא ה' ד') Geschwätz n. ובא בס' ת' ה', ועל שְׂפָם יעטה (ויקרא י"ג מ"ה), וענינו ועל זקן הַשָּׂפָה יעטה שם לשער שעל שפה העליונה Lippenbart m. ועצה"ש (a שם כנוי לדבור, שְׂפַת לא ידעתי אשמע (תהלי' פ"א ו') die Rede eines, den ich nicht kannte. שִׂפְתֵי שקר (משלי י' י"ח) lügnerische Reden. b) וענינו לשון, שָׂפָה אחת (בראשית י"א א'), עמקי שָׂפָה (ישעיה ל"ג י"ט, יחזקאל ג' ו') von unverständlicher Sprache. b והוא ש"ת לכל מפתח גוף או כלי או לקצה ולגלול, ויתורגם בכל מקום לפי ענינו, שָׂפָה יהיה לפיו (שמות כ"ח ל"ב) Rand m. שְׂפַת היריעה (שם כ"ו יו"ד, מ"א ז' כ"ו) Ende n. על שְׂפַת הים (בראשית כ"ב י"ז) Ufer n. עד שְׂפַת אבל מחולה (שופטי' ז' כ"ב) Grenze.

שפח שִׁפְחָה שת"נ למשרתת קנויה קנין עולמית וקרובה בענינה להשם אָמָה לנקבה או לשם עֶבֶד לזכר, ולה שִׁפְחָה מצרית (בראשית ט"ז א'), ובסמוך, שִׁפְחַת שרי (שם ט"ז ח'), ברבוי, שְׁפָחוֹת (דברי' כ"ח ס"ח) Sklavin f. ועיין הערה.

מִשְׁפָּחָה עקר ענינו הוא לרוב לחבור ורעות אישי בעח"י זה לזה מפני הקורבה ושאר בשר או מפני שהם ממין אחד (וכן לדעתי השרש ספח ושפח ג"כ מזה הענין אך הבאים בס' או בש' מורים חבור ודבוק לרוב על בלתי בעח"י עיין שרש ספח) הה"ל (a שת"נ לבני יחס אחד (בקורבה ובשאר בשר) מִשְׁפָּחָה ומִשְׁפָּחָה (אסתר ט' כ"ח) Familie f. b) ובא על בתי אבות שהם ממטה אחד, מִשְׁפַּחַת יהודה (יהושע ז' י"ז), ענינו מטה יהודה die untere Abtheilung des Stammes Juda. c) וענינו עם, לכל הַמִּשְׁפָּחָה אשר העליתי (עמוס ג' א'), מִשְׁפַּחַת מצרים (זכריה י"ד י"ח), וברבוי, מכל מִשְׁפְּחוֹת האדמה (עמוס ג' ב') Nationen pl., Volk n. d) ובא גם על מיני בעח"י, לְמִשְׁפְּחֹתֵיהֶם יצאו מן התיבה (בראשית ח' י"ט) Geschlechter pl. e) ובא פעם אחד גם על בלתי בעח"י וענינו מין, ופקדתי עליהם ארבע מִשְׁפָּחוֹת (ירמיה ט"ו ג') Gattungen.

שפח הפעל עיין בשרש ספח והשם, ויקו למשפט והנה מִשְׂפָּח (ישעיה ה' ז'), לדעת הרד"ק בשרשיו ענינו כמו מִשְׂפַּחַת (בב) ולדעת געזעניוס ענינו בלשון ערבי שפיכת דם Blutvergiessen.

מִשְׁעָן הה״ש כמו מִשְׁעָן, בְּשָׁעַן ומשענה (ישעיה ג׳ א׳) Stütze *f.*

מַשְׁעֵנָה שת״נ (ישעיה ג׳ א׳), וענינו כמו מִשְׁעָן.

מִשְׁעֶנֶת בה״ל a) שת״נ כמו מַשְׁעֵנָה, מִשְׁעֶנֶת הקנה הרצוץ (ישעיה ל״ו ו׳, מ״ב י״ח כ״א) Stütze *f.* b) וענינו מטה, וישם את המשענת (מ״ב ד׳ ל״א), על מִשְׁעַנְתּוֹ (שמות כ״א י״ט, במדבר כ״א י״ח) Stab *m.*

שׁעע 1. 3. 4. 7. הקל פ״י וענינו טוחת העינים, השתעשעו וָשֹׁעוּ (ישעיה כ״ט ט׳), (ועיין ההתפעל) והוראתו קרובה לארמית verkleben.

הפעל ע״ד המרובעים בה״ל a) פ״י ענינו שמחה, תנחומיך יְשַׁעַשְׁעוּ נפשי (תהלי׳ צ״ד י״ט) erfreuen. b) וענינו התענג, וְשִׁעֲשַׁע יונק (ישעיה י״א ח׳), תורתך שַׁעֲשֻׁעָי (תהלי׳ קי״ט ע׳), וענינו תורתך היא תענוגי, ועל ברכים תְּשָׁעֳשָׁעוּ (ישעיה ס״ו י״ב) geliebkost werden.

ההתפעל בה״ל a) מהקל שענינו טיחת העינים פ״ע, הִשְׁתַּעַשְׁעוּ וָשֹׁעוּ (ישעיה כ״ט ט׳), פירוש אמר על דרך היתול לנביאי השקר, טחו עיניכם וְהִתְעַוְּרוּ וָעֹרוּ גם אחרים verklebt euch nur eure Augen und auch jene der Andern. וכן אמר בסמוך ויעצם את עיניכם. b) מהפעל בה״ב פ״ע בא בקשור ב׳, בחקותיך אֶשְׁתַּעֲשָׁע (תהלי׳ קי״ט ט״ז), במצותיך אֶשְׁתַּעֲשָׁע (שם שם י״ז) sich an etwas vergnügen, ergötzen.

שַׁעֲשֻׁעִים שמ״ז וענינו תענוג, ואהי שַׁעֲשֻׁעִים (משלי ח׳ ל׳, שם ח׳ ל״א) Delice, Vergnügen. ילד שַׁעֲשׁוּעִים (ירמיה ל״א כ׳) ein Kind von dem man Vergnügen hat.

מִשְׁעִי שמ״ז לנקיון, לא רחצת לְמִשְׁעִי (יחזקאל ט״ז ד׳) Reinigung *f.*

שׂעף שְׂעִף שת״ז למחשבה, בִּשְׂעִפִּים מחזיונות לילה (איוב ד׳ י״ג), בא דגש ת׳ נח (שם כ׳ ב׳), ונמצא ג״כ בתוס׳ ר׳, ברב שַׂרְעַפַּי (תהלי׳ צ״ד י״ט, שם קל״ט כ״ג) Gedanken *pl.*, וע״ש סעף.

שׁער בנינו קל פ״י וענינו אומר דעת, כמו שָׁעַר בנפשו (משלי כ״ג ז׳) kalkuliren, berechnen, schätzen, abschätzen.

שַׁעַר ה״ל a) מהקל, וימצא מאה שְׁעָרִים (בראשית כ״ו י״ב), ענינו מדה פירוש, מצא מאה פעמים יותר על השיעור ששער את התבואה hundert Maasse, d. i. hundertfältig. b) ענינו פתח, ויהי הַשַּׁעַר לסגור (יהושע ב׳ ה׳), וּשְׁעָרִים לא יסגרו (ישעיה ס״ה א׳) das Thor. c) וענינו מבוא העיר או החצר, והוא שמ״ז למקום פתוח להנכנסים והיוצאים וע״כ יבוא בקשור פֶּתַח או דֶּלֶת או סַף, פֶּתַח שַׁעַר העיר (יהושע ח׳ כ״ט, שם כ׳ ד׳), בדלתות שַׁעַר העיר (שופטי׳ ט״ז ג׳), מסך שַׁעַר החצר (שמות ל״ח י״ח), ובא שַׁעַר פתח (דה״א ט׳ כ״א), וענינו פֶּתַח שַׁעַר Eingang *m.* d) ענינו רחוב והיא שם למקום פנוי ורחב a) שם למקום המשפט, כי דרך בני קדם לשבת בשער העיר למשפט ושם הוא ג״כ אסיפת בני העיר להתיעץ על עסקי העיר, ויבוא חמור ושכם אל שַׁעַר עירם וידברו (בראשית ל״ד כ׳), הַשַּׁעְרָה אל הזקנים (דברי׳ כ״ב ט״ו), ובעז עלה הַשַּׁעַר (רות ד׳ א׳), והציגו בַשַּׁעַר משפט (עמוס ה׳ ט״ו) Gericht, Forum *n.* ועל האספות, כי יֹדֵעַ כל שַׁעַר עמי (רות ג׳ י״א), ישיחו בו יושבי שָׁעַר (תהלי׳ ס״ט י״ג) die ganze Versammlung. b) והוא שם לשוק שמוכרים שמה כל מיני מכר, ומזה שַׁעַר הדגים (נחמיה ג׳ ג׳) Fischmarkt *m.* שַׁעַר הסוסים (שם שם כ״ח), שַׁעַר הצאן (נחמיה ג׳ א׳) Pferde-, Schaf-Markt. שַׁעַר החרסית (ירמיה י״ט ב׳) Töpfer-Platz. ומפני כי הרחוב היה אצל שער העיר ע״כ בא לפעמים בסמיכות להשם שער, אל רחוב שַׁעַר העיר (דה״ב ל״ב ו׳), וברחוב שַׁעַר אפרים (נחמיה ח׳ ט״ז), רחוב שער הַמַּיִם (שם שם ט״ז). e) וענינו עיר, ויירש זרעך את שַׁעַר אויביו (בראשית כ״ד ס׳), הלולו שַׁעַר (ישעיה ס״ו ד׳, שם שם כ״ד) Stadt, מאחד אחיך באחד שְׁעָרֶיךָ (דברי׳ ט״ו ז׳), לא תוכל לאכול בִּשְׁעָרֶיךָ (שם י״ב י״ז) Städte *pl.*

שׁוֹעֵר העיר (מ״ב ז׳ י׳-י״א), וברבוי, וְשׁוֹעֲרִים (דה״ב ל״ד י״ג) Pförtner *m.*

שֹׁעָר תה״ש זכר לדבר הנפסד, כתאנים הַשֹּׁעָרִים (ירמיה כ״ט י״ז) verdorben, abscheulich.

שַׁעֲרוּרָה שמ״נ והוא תה״ס וענינו דבר מגונה, שמה וְשַׁעֲרוּרָה נהיתה בארץ (שם ה׳ ל׳) Abscheulichkeit *f.*

שַׁעֲרוּרִיָּה (הושע ו׳ י׳), כמו שַׁעֲרוּרָה, Grauen *n.*

שַׁעֲרוּרִית (ירמיה י״ח י״ג), כמו שַׁעֲרוּרָה.

שׂער 1. 2. 3. 7. הקל בה״ל a) ענינו קרוב לשרש רעד, ומלכיהם שָׂעֲרוּ שער (יחזקאל כ״ז ל״ה), וְשַׂעֲרוּ חרבו מאוד (ירמיה ב׳ י״ב) Schaudern, ובקשור על, יִשְׂעֲרוּ עליך (יחזקאל ל״ב י׳), לא שְׂעָרוּם אבותיכם (דברי׳ ל״ב י״ז), לא יראו מהם, b) וענינו כמו סער, כמו חרון יִשְׂעָרֶנּוּ (תהלי׳ נ״ח י׳) hinwegstürmen.

שוסינו (ישעיה י"ז י"ד), שסי נחלתי (ירמיה נ' י"א), וכן שאסיך (ירמיה ל' ט"ז) Plünderer.

מפעל כהקל, ועתידותיהם שושיתי (ישעיה י"ד י"ג) באה״ש׳ ת׳ ס׳.

שסס 1. 2. הקל פ״י ועניָנו כמו שסה, גזל וחמס, שסהו כל עברי דרך (תהל׳ פ"ט מ"ב), וישסו אותם (שופטי׳ ב׳ י"ד) plündern.

הנפעל, ונשסו הבתים (זכריה י"ד ב׳), ישסו בתיהם (ישעיה י"ג ט"ז) geplündert werden.

משסה שמ״נ והוא תה״ס, והיו לבז ולמשסה (מ״ב כ"א י"ד), מי נתן למשסה יעקב (ישעיה מ"ב כ"ד) Beute *f.*, Plünderung *f.*

שסע 1. 3. הקל פעל טבעי והוא עומד ועניָנו הוית דבר בבקע והריץ, ושסעת שסע (ויקרא י"א ז׳) gespaltene Klauen haben. שסועה תה״ש (דברי׳ י"ד ז׳).

הפעל פ״י, ושסע אותו בכנפיו (ויקרא א׳ י"ז) einen Riss machen. b) וישסעהו כשסע הגדי (שופטי׳ י"ד ו׳) zerreissen. c) עצה״ש ועניָנו גערה, וישסע דוד את אנשיו בדברים (ש"א כ"ד ח׳) anfahren, abwehren.

שסע שם לסדק, ושסע איננה שסעת (ויקרא י"א כ"ו) Spalte *f.*

שסף בנינו פעל פ״י ועניָנו בקוע בחרב, וישסף שמואל את אגג (ש"א ט"ו ל"ג) in Stücken hauen.

שעה (א) 1. 5. 7. ועיין בשרש שעע ושם תמצא הפעל והפעל ג״כ ועיין ג״כ בשרש שוע בהשרשים לרד״ק כי להשרש שעע או שוע ענין אחד, הקל פ״ע ועניָנו כשרש שכה שעניָנו ראיה. a) ועניָנו ראה הנה והנה לעזר, ישעו ואין מושיע (ש"ב כ"ב מ"ב, ישעיה י"ז ז׳) umherschauen (nach Hilfe). b) ובקשור אל בה״ל a) ראית הנכבד אל השפל למלאות בקשתו וישע ה׳ אל הבל ואל מנחתו, לא שעה (בראשית ד׳ ו׳, ה׳) gnädig ansehen, seine Bitte berücksichtigen. b) עיין בסמוך באות c. c) ועניָנו ראית השפל אל הנכבד בתקותו כי ימלא לו בקשתו וכהוראה זו בא לרוב בקשור על או בקשור ב׳ או בקשור אל, ישעה האדם על עושהו (ישעיה י"ז ז׳), ולא שעו על קדוש יש״אל (שם ל"א א׳), ואל ישעו בדברי שקר (שמות ה׳ ט׳), ולא ישעו אל המזבחות (ישעיה י"ז ח׳) vertrauend auf etwas hinsehen. d) עניָנו הסר הראיה מזולתו, ואז בא בקשור מן או מעל, שעו מני (ישעיה כ"ב ד׳), כמה לא תשעה ממני (איוב ז׳ י"ט), שעה מעליו ויחדל (איוב י"ד ו׳) blicke von ihm weg, damit er aufhöre.

שעה (ב) תשעינה עיני ראים (ישעיה ל"ב ג׳), קרוב לשרש שעע verklebt sein.

ההפעיל כהקל באות d, השע ממני (תהלי׳ ל"ט י"ד), משפטו השעה blicke weg.

ההתפעל בה״ל a) כה״א בקל, אל תשתע כי אני אלהיך (ישעיה מ"א י"ד) schaue dich nicht um (nach anderer) Hilfe. b) ועניָנו התראות פנים למלחמה, ונשתעה ונראה יחדו (שם שם כ"ג), ומשפטו נשתעה sich im Kampfe messen.

שעט **שעטה** שמ״נ ועניָנו דריכת רגל הסוס, שעטות פרסות אביריו (ירמיה מ"ז ג׳) das Stampfen.

שעטנז שת״ז לבגד מעורב באריגה מצמר ופשתים; לא תלבש שעטנז (דברי׳ כ"ב י"א; ויקרא י"ט י"ט) ein Kleid von gemischten Stoffen.

שעל **שעל** שת״ז לתפישת יד, מי מדד בשעלו מים (ישעיה מ׳ י"ב) die flache Hand. וברבוי שעלים, לשעלים לכל העם (מ"א כ׳ י"ד), ובסמוך שעלי, בשעלי שעורים (יחזקאל י"ג י"ט), עניָנו מלא יד eine Handvoll.

משעול ש״ת לדרך צר לא סלולה, במשעול הכרמים (במדבר כ"ב כ"ד) Hohlweg *m.*

שועל שם חיה, אם יעלה שועל (נחמיה ג׳ ל"ה), וברבוי שעלים, שעלים קטנים (ש"ה ב׳ ט"ו) Fuchs *m.*

שען בנינו נפעל פ״ע נה״ל a) עניָנו תמוך לרוב קשור על, נשען על חניתו (ש"ב א׳ ו׳), ובקשור על יד, נשען על ידי (מ"ב ה׳ ח׳, שם ז׳ כ׳, שם שם י"ז) sich stützen. ועצח״ש לבטחון על דבר בא בקשור אל, ואל בינתך אל תשען (משלי ג׳ ה׳), ובקשור ב׳, וישען באלהיו (ישעיה נ׳ י"ד), ובקשור על, ונשען על ה׳ (שם י"ד כ׳), יתשענו עליו (שם ל׳ י"ב, מיכה ג׳ י"א), ובלא קשור (איוב כ"ד כ"ג) sich auf etwas verlassen. b) ועניָנו סמך בא בקשור על, ואשען עליהם (שופטים ט"ז כ"ו) sich an etwas anlehnen. ומזה נ״כ לסמיכת גבול, ובא בקשור ל׳, ונשען לגבול מואב (במדבר כ"א ט"ו) angrenzen. c) ועניָנו שכיבה, והשענו תחת העץ (בראשית י"ח ד׳) sich niederlegen, niederlehnen.

משען שת״ז, כל משען לחם וכל משען מים (ישעיה ג׳ א׳), ויהי ה׳ משען לי (ש"ב כ"ב י"ט; תהלי׳ ח׳ י"ט) Stütze *f.*

ושלשים תעשה (בראשית ו׳ ט״ז) die Kammern des zweiten Stockes.

שנית בה״ל a) שם מספר סדורי לנקבה, בשנה השנית (במדבר א׳ א׳) das zweite Jahr. b) והוא תה״פ, ויחלום שנית (בראשית מ״א ה׳, ויקרא י״ג ה׳, זכריה ד׳ י״ב) zum zweiten Male.

שתים יפה אמרו המדקדקים אשר יסוד המלה הוא אשתים והדגש שאחרי השוא מוכיח על זה וכן בסמיכת שתי וכן הפילו הד׳ בהשם המספר אחת וראוי אחדת מהשם אחד וכן הפילו הו׳ בהשם בתים והראוי ביתים, והשם שתים הבא בקשור ב׳ או בקשור ל׳ באה הת׳ דגושה, כשתי בנותיך (בראשית ל״א מ״א), לשתי ירותיו (שמות כ״ו י״ט), והבא בקשור מ׳ בא בלא דגש, משתי עיניו (שופטי׳ ט״ז כ״ח), גה״ל a) ענינו כמו שנים לזכרים עיין בהשם שנים א׳ zwei. b) וענינו שני דברים, שתים הנה קוראתיך (ישעיה נ״א י״ט) zwei. c) והוא תה״פ וענינו כמו שנית בה״ב, פעם ושתים (נחמיה י״ג כ׳), ובשתים לא ישורנה (איוב ל״ג י״ד) zum zweiten Mal, erlei.

שני שת״ז לצבע האדום הבא מביצי תולעת הנקרא Coccuswurm, והצבע נקרא Carminfarbe. וע״כ בא לרוב בקשור השם תולעת שני או שני תולעת (שמות כ״ה ה׳, ויקרא י״ד ו׳), ובא ג״כ בלא קשור תולעת, על ידו השני (בראשית ל״ח כ״ח), וברבוי שנים, אם יהיו חטאיכם כשנים (ישעיה א׳ י״ח), כי כל ביתה לבוש שנים (משלי ל״א כ״א). (ואפשר אשר השם שנים בהפסוק כי כל ביתה לבוש שנים הוא הרבוי מהשם שנה לתקופת החמה וענין הפסוק לא תירא לביתה משלג כי כל אנשי ביתה לבוש לשנים רבות והוא על זמן רב.

שנאן מה״ב בהקל בשרש שנה, אלפי שנאן (תהלי׳ ס״ח י״ח), וענינו אלפים שנין (המתכפלים) Tausende und abermal Tausende.

משנה בנפרד, משנה בסמוך, גה״ל a) מה״ב בקל בשרש שנה שענינו כפול במספר, ומשנה כסף (בראשית מ״ג ט״ו), לחם משנה (שמות ט״ז כ״ו), ש״ת, תחת בשתכם משנה (ישעיה ס״א ז׳) שמ״ז doppelt, das Doppelte. b) וענינו כמו שני שהוא מספר סדורי והוא ש״ה לשני במעלה אחר הראשון, פעמים הוא סומך ופעמים הוא סמוך, כהן משנה (מ״ב כ״ה י״ח) zweiter Priester. וברבוי, כהני המשנה (שם כ״ג ד׳) Priester des zweiten Ranges. ומזו, משנה התורה (דברי׳ י״ז י״ח, יהושע ח׳ ל״ב), ואפשר מזו ג״כ השם משנה ומשניות בס״נ בתלמוד, והן שמות לתורה שבע״פ, אחיהו משנה (דה״ב ל״א י״ב), וברבוי אחיהם המשנים (דה״א ט״ו י״ח) die jüngeren Brüder. העיר משנה (נחמיה י״א ט׳), יושבת בירושלים במשנה (מ״ב כ״ב י״ד) die zweite Abtheilung der Stadt. ולפעמים הוא סמוך, משנה למלך (אסתר י״ד ג׳), אלקנה משנה המלך (דה״ב כ״ח ז׳) der Zweite nach dem König. ובא ג״כ על פחותים במינם, והבקר והמשנים (ש״א ט״ו ט׳), כפורי כסף משנים (עזרא א׳ י״ד) zweiter geringerer Güte. c) קרוב לה״ב, את משנה התורה (דברי׳ י״ז י״ח) doppelte Abschrift, Copie *f.*

שנהב, שנהבים (מ״א י״ד כ״ה) שם לשני הפיל. Elfenbein *n.*

שנן 1. 3. 7. הקל ענינו חדוד, שנותי ברק חרבי (דברי׳ ל״ב מ״א) schärfen. ובא על החצים, חציך שנונים (תהלי׳ מ״ה ו׳), ועצה״ש על הלשון שננו כחרב לשונם (שם ס״ד ד׳).

הפעל וענינו למד, ושננתם לבניך (דברי׳ ו׳ ז׳) Jemand etwas einschärfen.

ההתפעל, וכליותי אשתונן (תהלי׳ ע״ג כ״א), ענינו נדקרו כליותי כבחץ שנון durchgebohrt werden.

שנינה שמ״נ לדברי חדודין, למשל ולשנינה (דברים כ״ח ל״ז, מ״א ט׳ ז׳) Spott *m.*, scharfe Stachelrede.

שן ובקמץ שן ובכנוי שנו. גה״ל a) שם לעצם הנראה בפי האדם ובעת״י לטחון המאכל, שן תחת שן (שמות כ״א כ״ד), ושן בהמות (דברי׳ ל״ב כ״ד), תחת שנו (שמות כ״א כ״ז) Zahn *m.* b) שם לשני הפיל, ואם גם לא נכתב השם פיל, כסא שן (מ״א י״ד י״ח), בית השן (שם כ״ב ל״ט) Elfenbein *n.* e) עצה״ש, שן הסלע (ש״א י״ד ד׳) Zahn des Felsens, Klippe *f.*

שנים בא ברובי זוגי לפי שהם בלחי העליון ובלחי התחתון, ולבן שנים מחלב (בראשית מ״ט י״ב, עמוס נ׳ ט״ו). ובא ג״כ על יותר משנים, שלש השנים (ש״א ב׳ י״ג) dreizackige Gabel *f.* והגית בלשון על המסר עצמו לסכנה, אשא בשרי בשני (איוב י״ג י״ד) sich einer Gefahr aussetzen.

שנס בנינו פעל פ״י וענינו חגר, וישנס מתניו (מ״א י״ח מ״ו) umgürten.

ששה 1. 3. הקל פ״י ענינו שוה לשרש שסס, הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה (הושע י״ג ט״ו), שוסים את הגרנות (ש״א כ״ג א׳, תהלי׳ פ״ד י״א) plündern. ובא בא׳ תמורת ו׳, והיו שאסיך למשסה (ירמיה ל׳ ט״ז) deine Plünderer. הבינוני והוא ש״ת, זה חלק

ועצה"ש בא השם שמש להצלחה, לא יבוא עוד שִׁמְשֵׁךְ (ישעיה ס' כ', תהלי' פ"ד י"ב) das Glück.

שְׁמָשׁוֹת שת"נ ברבוי לחלונות, ושמתי כדכד שִׁמְשׁוֹתַיִךְ (ישעיה נ"ד י"ב) Fenster-scheiben שבם יבוא אור השמש.

שנא 1. 2. 3. הקל פ"י (a ועניינו מאוס וְתָעַב, כי שָׂנֵא אבישלום את אמנון (ש"ב י"ג כ"ב), והוא שנאת האדם לאדם, שָׂנֵאתִי מאסתי את חגיכם (עמוס ה' כ"א) והוא שנאת אדם לדבר verabscheuen, verachten, hassen.

שׂוֹנֵא בינוני מהקל והוא ש"ת, והוא לא שׂוֹנֵא לו (דברי' ד' מ"ב, שם י"ט ד'), שׂנְאַי חנם (תהלים ל"ה י"ט), לא יאחר לְשׂנְאוֹ (דברי' ז' יו"ד) Hasser, Feind *m*. העתיד, לא תִשְׂנָא את אחיך (ויקרא י"ט י"ז): hasse nicht deinen Bruder המקור, עת לִשְׂנוֹא (קהלת ג' ח', בראשית ל"ז ד'), ומקור אחר, שִׂנְאַת רע (משלי ה' י"ג). b ועניינו לא יאהב, כי שְׂנוּאָה לאה (בראשית כ"ט ל"א), חשך שבטו שׂוֹנֵא בנו (משלי י"ג כ"ד), שׂוֹנֵא בצע (שם כ"ח ט"ז) nicht lieben.

הנפעל, ואיש מזמות יִשָּׂנֵא (משלי י"ד י"ז) gehasst werden.

הפעל ולא נמצא רק הבינוני, וינוסו מְשַׂנְאֶיךָ מפניך (במדבר יו"ד ל"ה), וְלִמְשַׂנְאַי אשלם (דברי' ל"ב מ"א) כהקל Feinde.

שִׂנְאָה בה"ל (a והיא מקור, בְּשִׂנְאַת ה' אותנו (דברי' א' כ"ז) des Hasses wegen. (b שמ"נ, שִׂנְאָה תעורר מדנים (משלי יו"ד י"ב, יחזקאל ל"ה י"א) der Hass.

שְׂנִיאָה שת"נ לאשה שבעלה שנא אותה, הבן הבכור לַשְּׂנִיאָה (דברי' כ"א ט"ז) die Verhasste.

שנב אֶשְׁנָב ש"ת לחלון (שופטי' ה' כ"ח) Gitter *n*.

שנה 1. 2. 3. 4. 7. הקל בה"ל. (a עומד ועניינו שנוי גוף הנושא ממה שהיה, אני ה' לא שָׁנִיתִי (מלאכי ג' ו), יִשְׁנֶא הכתם הטוב (איכה ד' א') באה א' ת' ה' sich verändern, ודתיהם שונות מכל עם (אסתר ג' ח') verschieden, anders sein.

שֹׁנִים בינוני מהקל, ועם שׁוֹנִים אל תתערב (משלי כ"ד כ"א) ש"ת לר"ן veränderliche, unverlässliche. (b פ"י ועניינו כפילת פעולה אחת בקשור ב', כסיל שׁוֹנֶה באולתו (משלי כ"ו י"א), וְשָׁנָה בדבר (שם י"ז י"ט), ובקשור ל', ולא שָׁנָה לו (ש"ב כ' יו"ד), ולא אֶשְׁנֶה לו (ש"א כ"ו ח'), ובלא קשור, שְׁנוּ וַיִּשְׁנוּ (מ"א י"ח ל"ד, נחמיה י"ג כ"א) wiederholen. (ואפשר מזו, אני ה' לא שָׁנִיתִי (מלאכי ג' ו') ועניינו ואין שני לו).

הנפעל מה"ב בקל, ועל הִשָּׁנוֹת החלום (בראשית מ"א ל"ל) wiederholt werden.

הפעל מה"א בקל (a והוא יוצא וְשִׁנָּא את בגדי כלאו (מ"ב כ"ה כ"ט, ירמיה נ"ב ל"ג), לְשַׁנּוֹת את דרכך (שם ב' ל"ו), וִישַׁנֶּה דין (משלי ל"א ה') ändern, wechseln. (b ועניינו השחת מראה וְנַוֵּל, מְשַׁנֶּה פניו ותשלחהו (איוב י"ד כ') entstellen das Angesicht. (c וַיְשַׁנֶּהָ ואת נערותיה לטוב (אסתר ב' ט'), עניינו שִׁנָּה מקומה לטובתה, an einem andern Ort führen, auszeichnen. (d בקשור השם טעם עניינו שנות תכונתו, בְּשַׁנּוֹתוֹ את טעמו (תהלי' ל"ד א', ש"א כ"א י"ד) seinen Verstand verleugnen, d. h. sich wahnsinnig stellen.

הפעל מהוראה א' בקל, ועוז פניו יְשֻׁנָּא (קהלת ח' א') בא' תמורת ה'.

ההתפעל עניינו שנות קול ומלבוש, וְהִשְׁתַּנִּית (מ"א י"ד ב') sich verstellen, umkleiden.

שָׁנָה שת"נ לתקופת החמה שהם שס"ה ימים, שָׁנָה שָׁנָה (דברי' י"ד כ"ב), ובסמוך, שְׁנַת הרעב (בראשית מ"א נ'), בכנוי, בן שְׁנָתוֹ (ויקרא י"ב ו') Jahr *n*. והזוגי, שְׁנָתַיִם ימים (בראשית מ"א א'), וברזו"נ, שש שָׁנִים (שמות כ"א ב'), ובסמוך, שְׁנֵי חיי שרה (בראשית כ"ג א'), ובכנוי, כפי שָׁנָיו (ויקרא כ"ה נ"ב), ובסמוך, וּשְׁנֵיהֶם בנעימים (איוב ל"ו י"א) במליצה בא בר"נ.

שְׁנוֹת דור ודור (דברי' ל"ב ז'), שְׁנוֹתֵינוּ בהם (תהלי' צ' יו"ד, שם ע"ח ל"ג, משלי ה' י"ט).

שְׁנַיִם (א) שם מספר יסודי לזוג לזכר, שְׁנַיִם שְׁנַיִם באו אל נח (בראשית ז' י"ט) zwei. ולנקבות, שְׁתַּיִם נשים (מ"א ג' ט"ז), ובסמוך לזכרים, שְׁנֵי אנשים היו בעיר אחת (ש"ב י"ב א'), לנקבות, שְׁתֵּי בנות (בראשית י"ט ח'), ובכנוי הזכרים, שְׁנֵיהֶם מלאים (במדבר ז' י"ט), ויוכיחו בין שְׁנֵינוּ (בראשית ל"א ל"ז), ובכנוי הנקבות, ותלכנה שְׁתֵּיהֶם (רות א' י"ט), גם שְׁתֵּיהֶן (ש"א כ"ה מ"ג) Beide.

שְׁנֵים (ב) גם שְׁתֵּים כשיבוא אחריהם המספר סדורי עָשָׂר לזכרים, או עֶשְׂרֵה לנקבות תפולנה מהם הפתח והחירק ותבוא תחתיהן נקודת הצירי, שְׁנֵים עָשָׂר אחים אנחנו (בראשית מ"ב י"ג, שם י"ז כ', שם כ"ה ט"ז), שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שנה (שם י"ד ד') zwölf.

שֵׁנִי גה"ל (a שם מספר סדורי לו', בחדש הַשֵּׁנִי (בראשית ז' י"א) Zweiter. וברבוי בה"ל (a שְׁנִיִּם יסעו (במדבר ב' ט"ז), והוא ג"כ מספר סדורי die Zweiten. (b ש"ת לחדרים שבעליה השניה, שְׁנִיִּים

י"א), ועברתו שְׁמָרָה נצח (עמוס א׳ י"א) im Gedächtniss behalten. (e ואם הפעל שָׁמַר מצורף אל תּוֹרָה או לְמִצְוָה או הַבְטָחָה ענינו לקים אותה, והוא לא שָׁמַר לָלֶכֶת בתורת ה׳ (מ"ב י"ד ל"א), אשר שָׁמַר מצותי (מ"א י"א ל"ד), וְשָׁמְרוּ בני ישראל את השבת (שמות ל"א ט"ז, ושם שם י"ג), מוצא שפתיך תִּשְׁמוֹר (דברי׳ כ"ג כ"ד), וְשָׁמַר ה׳ אלהיך לך את הברית (שם ז׳ י"ב) halten, beobachten. (f ועניני כבד, הַשֹּׁמְרִים הבלי שוא (תהלי׳ ל"א ז׳), את ה׳ עזבו לִשְׁמוֹר (הושע ד׳ י"ד) verehren. (g ובקשור מן ענינו הרחקה מדבר, שִׁמְרוּ מן החרם (יהושע ו׳ י"ח), שֹׁמֵר מצרות נפשו (משלי כ"א כ"ג) פ״ע sich vor etwas hüten.

הנפעל a מה"א בקל, ולעולם נִשְׁמָרוּ (תהלי׳ ל"ז כ"ח), ובנביא נִשְׁמָר (הושע י"ב י"ד) gehütet werden. (b כה"ב בקל והוא כפעל חוזר לעצמו, לא נִשְׁמָר בחרב (ש"ב כ׳ י"ד), וְנִשְׁמַרְתֶּם מאד (דברי׳ ב׳ ד׳), וכן כל הִשָּׁמֵר שבמקרא sich in Acht nehmen. ובקשור מן או מפני ענינו הרחקה וסור מדבר, איש מרעהו הִשָּׁמֵרוּ (ירמיה ט׳ ג׳), הִשָּׁמֶר מפניו (שמות כ"ג כ"א) sich in Acht nehmen vor etwas.

הפעל ענינו כהקל בהוראה ו׳ שענינו כַּבֵּד, מְשַׁמְּרִים הבלי שוא (יונה ב׳ ט׳) verehren.

ההתפעל בה"ל (a בקשור מן ענינו כנפעל באות b, וָאֶשְׁתַּמֵּר מעוני (תהלי׳ י"ח כ"ד) sich in Acht nehmen vor —. (b מה"ב בקל, וַיִּשְׁתַּמֵּר חקות עמרי, (מיכה ו׳ ט"ז) sich erhalten.

שְׁמָרִים שת״ז לחלק הגס הנשאר בשולי כלי המשקים, ונקרא״כן לפי שהוא שֹׁמֵר את היין שלא יתקלקל בטעמו ובמראהו, ושקט הוא על שְׁמָרָיו (ירמיה מ"ח י"א, צפניה א׳ י"ב) Weinhefen. שְׁמָרִים מזקקים (ישעיה כ"ה ו׳), ענינו יינים הקופאים על שמריהם והם מזקקים geläuterte Weinhefen.

שָׁמְרָה שמ״נ, שיתה ה׳ שָׁמְרָה לפי (תהלי׳ קמ"א ג׳) Wache f.

שְׁמֻרָה לא נמצא רק בר״נ, אחזת שְׁמֻרוֹת עיני (תהלי׳ ע"ז ה׳), ש״ת לעפעפים הַשֹּׁמְרִים את העינים Augenlider pl.

שִׁמֻּרִים תה"ש בר״ז מה"ב בקל וענינו השגחה, ליל שִׁמֻּרִים הוא לה׳ (שמות י"ב מ"ב) Nacht der Beobachtung.

אַשְׁמוּרָה או אַשְׁמֻרָה בנפרד אַשְׁמֹרֶת או אַשְׁמֹרֶת בסמוך שת״נ לזמן עמידת המשמר בלילה Nachtwache f. וְאַשְׁמוּרָה בלילה (תהלי׳ צ׳ ד׳), לראש אַשְׁמֻרוֹת (איכה ב׳ י"ט), לפנים חלקו מעמד השמרים בעיר או במחנה ג׳ פעמים בלילה וע״כ חלקו את זמן הלילה לג׳ חלקים ולכל חלק קראו אַשְׁמֻרָה, לחלק הא׳ מהלילה קראו ראש אַשְׁמֻרוֹת (איכה א׳ כ׳), לחלק השני מהלילה קראו אַשְׁמֹרֶת התיכונה (שופטי׳ ז׳ י"ט), ולאחרונה אַשְׁמֹרֶת הבקר (שמות י"ד כ"ג, ש"א י"א י"א).

שָׁמִיר בה"ל (a שם למין קוץ, קוץ שָׁמִיר (ישעיה ל"ב י"ג), ונקרא כן לפי שהוא שומר את הכרם Dorn m. (b וענינו ברזל חזק, כְּשָׁמִיר חזק מצור (יחזקאל ג׳ ט׳), כצפרן שָׁמִיר (ירמיה י"ז א׳) Stahl m.

מִשְׁמָר דה"ל (a שם לבית האסור, ויתן אותם בְּמִשְׁמָר (בראשית מ׳ ג׳, שם מ"ב י"ז) Wache f., Gefängniss n. (b ש״ת למקום שהשמר עומד בו, כי תשום עלי מִשְׁמָר (איוב ז׳ י"ב), ונעמד מִשְׁמָר עליהם (נחמיה ד׳ ג׳, ושם שם ט"ז) Wachposten m. (c תה"ש לדבר הנשמר, מכל מִשְׁמָר נצור לבך (משלי ד׳ כ"ג) vor allen Dingen die du bewahrst, bewahre dein Herz. (a תה"ש לדבר המושגח מה"ב בקל, וּבְמִשְׁמָרָיו (נחמיה ג׳ י"ד) was beobachtet wird, d. i. nach seinem Gebrauche.

מִשְׁמֶרֶת ברבוי מִשְׁמָרוֹת וה"ל (a שמ״נ לפעולת השמירה מה"א בקל, מִשְׁמֶרֶת בית המלך (מ"ב י"א ה׳) Wache f. (b ש״ת למקום שבו עומד הַשֹּׁמֵר, ועל מִשְׁמַרְתִּי אנכי עומד (ישעיה כ"א ח׳, חבקוק ב׳ א׳) Wachposten m. (c ש״ת להשומרים, והעמד מִשְׁמְרוֹת יושבי ירושלים (נחמיה ז׳ ג׳, שם י"ג ל׳) die wachhabenden Personen. (d שמ״נ לדבר השמור, והיה לכם לְמִשְׁמֶרֶת (שמות י"ב ו׳, שם ט"ז כ"ג) Aufbewahrung f. כי מִשְׁמֶרֶת אתה עמדי (ש"א סוף כ"ב) denn bei mir bist du gut aufbewahrt. (e שמ״נ להפקודה הנתנת להמצוה, ועליו לשמור אותה, וישמר מִשְׁמַרְתִּי (בראשית כ"ו ה׳), ושמרתם את מִשְׁמַרְתִּי (ויקרא י"ח ל׳) Befehl m., Gesetz n. (f שמ״נ להשגחה על דבר מִשְׁמֶרֶת משאם (במדבר ד׳ ל"ב) die Besorgung (das Abwarten) ihres Tragens, ועד הנה מרביתם שמרי מִשְׁמֶרֶת בית שאול (דה"א י"ב כ"ט) und bis auf diese Zeit besorgten die meisten von ihnen die Wache von Saul's Hause.

שֶׁמֶשׁ שתזו״נ לכוכב חמה המאיר לארץ, שֶׁמֶשׁ ידע מבואו (תהלי׳ ק"ד י"ט) Sonne f. ובקשור השם לעיני או לפני, לעיני הַשֶּׁמֶשׁ (ש"ב י"ב י"א), לפני שֶׁמֶשׁ ינון שמו (תהלי׳ ע"ב י"ז), ענינו בפרהסיא, וכן נגד הַשָּׁמֶשׁ (ש"ב י"ב י"ג), תחת הַשָּׁמֶשׁ (קהלת א׳ ט׳), ענינו על הארץ öffentlich, auf Erden. ועל זריחת השמש בהתחלתו יבוא הפעל יצא ועל שקיעתה הפעל בוא, הַשֶּׁמֶשׁ יצא על הארץ (בראשית י"ט כ"ג), וילן שם כי בא הַשֶּׁמֶשׁ (שם כ"ח י"ד),

(בראשית י"ד י"ז), ולפעמים גם בלי קשור. וישמע השומע (ש"ב ז' י"ט) hören. b ובקשור אל או ל' ולרוב בקשור ב', ולא שמע אליה (בראשית ל"ט י"ד), שמעת לקול אשתך (שם ג' י"ז), ושמעו לקלך (שמות ג' י"ח), שמע בקולה (בראשית כ"א י"ב. שמות ה' ב', ישעיה מ"ב כ"ד) gehorchen, befolgen. c אם השומע הוא השם ית' ענינו תמיד קבלת התפלה או הזעקה או הבכי, כי שמע ה' קול בכיי (תהלים ו"ר י"א), צעקו וה' שמע (שם ל"ד י"ח) erhören. (b וענינו הבין, ובא תמיד בלי קשור, a אשר לא ישמעו שפת רעהו (בראשית י"א ז'), כי שומע יוסף (שם מ"ב כ"ג), תשמע חלום לפתר אותו (שם מ"א ט"ו) verstehen. b שמע ישראל (דברי' ו' ד') betrachten. לב שומע (מ"א ג' ט') בנינו והוא תה"ש verständiges Herz. אבל, ואיש שומע לנצח ידבר (משלי כ"א כ"ח) הוא מענין ה"א אות a. (c ובקשור על, אשר שמעתם על מצות יהונדב (ירמיה ל"ה י"ח), אל תשמעו על דברי הנביאים (שם כ"ב ט"ז) Rücksicht nehmen auf —.

הנפעל נה"ל (a מה"א באות a, והקול נשמע בית פרעה (בראשית מ"ה ט"ז), וישמעו הדברים (ש"א י"ז ל"א), ובקשור ל' (נחמיה ו' א') gehört werden. (b לשמע אזן ישמעו לי (תהלי' י"ח מ"ה), ודברים אינם נשמעים (קהלת ט' ט"ז), בנחת נשמעים (שם שם י"ז), מאות b בקל befolgt werden. (c נשמעו דבריך (דניאל י"ד י"ב), מאות c בקל erhört werden.

הפעל ענינו קריאה, וישמע שאול את העם (ש"א ט"ו ד') zusammenrufen.

ההפעיל נה"ל (a מה"א בקל, אל תשמע קולך עמנו (שופטי' י"ח כ"ה), לשמיע בקול (תהלי' כ"ו ז', ירמיה מ"ח ד', ש"ה ב' י"ד) hören lassen. (b וענינו בשר, מי השמיע זאת (ישעיה מ"ה י"א), מאז השמעתיך (שם מ"ר ה', שם מ"ח ה') verkündigen, verkünden. (c וענינו קריאה כהפעל, השמיע את כל יהודה (מ"א ט"ו כ"ב), השמיעו אל בבל (ירמיה נ' כ"ט) aufrufen, berufen durch Bekanntmachung.

שמע בה"ל (a שמ"ז לדבר הנשמע, לשמע אזן (תהלי' י"ח מ"ה, איוב מ"ב ה') das Hören. (b וענינו הבשורה, כשמע לעדתם (הושע ז' י"ב) Nachricht *f*., Gerücht *n*. שמע שלמה (מ"א י"ד א'), ובכנוי, שמענו שמעה (איוב כ"ח כ"ב, אסתר ט' ד') das Gerücht von Ruhm *m*.

שמע תה"ש, צלצלי שמע (תהלי' קנ"ח ה') hell-klingende Cimbeln.

שמועה שמ"ז נה"ל (a ותשמע את השמועה (ש"א ד' י"ט, משלי ט"ו ל', ש"ב י"ג ל'), הבין שמעה (ישעיה כ"ח י"ט) Nachricht, Botschaft *f*. (b ענינו לקח או תורה, את מי יבין שמועה (ישעיה כ"ח י"ט) Unterricht *m*., Lehre *f*. (c ענינו כמו שמע בה"ב, יספת על השמועה אשר שמעתי (ד"הב ט' ו'), ובכנוי, לשמועתנו (ישעיה נ"ג א'), שמועות (דניאל י"א מ"ד) Gerücht *n*.

השמעות השמעות אזנים (יחזקאל כ"ד כ"ו) das Verkündigen.

משמע שמ"ז וענינו כמו שמע בה"א, למשמע אזניו יוכיח (ישעיה י"א ג') Hören *n*.

משמעת בה"ל (a שמ"נ לשמע דבר סתר, וסר אל משמעתך (ש"א כ"ב י"ד, ש"ב כ"ג כ"ג) geheime Audienz des Monarchen. (b תה"ש מענין הכנעה, ובני עמון משמעתם (ישעיה י"א י"ד) ihre Unterworfene, Gehorsame.

שמץ שמץ שד"ז לדבר מיעט, ותקח אזני שמץ מנהו (איוב ד' י"ב) ein Weniges. הן אלה קצות דרכיו ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורותיו מי יתבונן (איוב כ"ו י"ד), פירוש ומה מעטים הדברים אשר נשמע מקצות דרכיו אלה, ואם גם ירעם אל בכח להודיע לנו גבורותיו מי יתבונן עליהם?

שמצה שמ"נ לדופי ושם רע, לשמצה בקמיהם (שמות ל"ב כ"ה) Schimpf *m*., übler Ruf.

שמר 1. 2. 3. 7 הקל פי' וה"ל (a ענינו שוה לשרש נטר, צאנך אשמור (בראשית ל' ל"א), לעבדה ולשמרה (שם ב' ט"ו) hüten, bewahren, bewachen.

שמר הבינוני והוא ש"ת. שמר הנשים (אסתר ב' ה') Hüter. שמר הכלים (ש"א י"ז כ"ב) Wächter. מצאוני השמרים (ש"ה ה' ז') לרבים, ועצה"ש לנביאים הפקדתי שמרים (ישעיה ס"ב ו') Profeten. b בקשור את, את נפשו שמר (איוב ב' ו'), ובקשור ב', שמרו מי בנער (ש"ב י"ח י"ב), ובקשור אל, לא שמרת אל המלך (ש"א כ"ו ט"ו), ובקשור על (שם שם ט"ז), ובקשור מן, ישמרך מכל רע (תהלי' קכ"א ז') bewahren, erhalten, schützen. (b וענינו השגחה, ועלי שמר את פיה (ש"א א' י"ב), שמרתי ארחות פריץ (תהלי' י"ז ד'), (פירוש לשמור מהם) עזו אליך אשמרה (תהלי' נ"ט י"ד), לא תשמר על חטאתי (איוב י"ד ט"ז) etwas beobachten, Acht geben. (c בה"ב וענינו ארב. עקבי ישמורו (תהלי' נ"ו ז'), אם חטאתי ושמרתני (איוב י"ד י"ר), ישמר כל ארחתי (שם ל"ג י"א) belauern; (d מענין פקדון, כי למועד שמור לך (ש"א ט' כ"ד), שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה' י"ב), וישמרו את כל צורתיו (יחזקאל מ"ג י"א) aufheben, aufbewahren. ומזה נ"כ על הזכרון, ואביו שמר את הדבר (בראשית ל"ז

שָׁמֵם ש״ת כמו חרב, מקדשך השמם (דניאל ט׳ י״ז, יחזקאל ל״ח ט״ו) verwüstet.

שְׁמָמָה שמ״נ בה״ל (a כה״א בשם שַׁמָּה, ילבש שממה (יחזקאל כ״ז ז׳) Entsetzen. (b כה״ב בשם שַׁמָּה, למדבר שממה (ירמיה י״ב יו״ד), ארצכם שממה ישת״נ eine Wüste. והש״ם מהוראה זו, שממה אעשה לך (יחזקאל ל״ה י״ד) Verwüstung *f.*

שִׁמְמָה (יחזקאל ל״ה ט׳) כמו שְׁמָמָה.

שִׁמָּמוֹן שמ״ז וה״א תה״ש, בשממון ישתו (יחזקאל ד׳ ט״ז, שם י״ב י״ט) mit Erstarrung, Entsetzen.

מְשַׁמָּה בה״ל (a שמ״נ כה״א בשם שַׁמָּה, מוסר ומשמה (יחזקאל ה׳ ט״ו) Staunen *n.* (b כה״ב בשם שַׁמָּה, שממה ומשמה (שם ו׳ י״ד, שם ל״ה ט״ו).

שמם שְׂמָמִית שם שרץ האורג, שממית בידים תתפש (משלי ל׳ כ״ח) Spinne *f.*

שמן 1. 5. הקל פ״ע ועניננו כשרש עבה, שמנת עבית (דברי׳ ל״ב ט״ו) fett sein:

ההפעיל בקשור לב פ״י, השמן לב העם הזה (ישעיה ו׳ יו״ד) das Herz fühllos machen. ויש שהוא פ״ח, ויאכלו וישבעו וישמינו (נחמיה ט׳ כ״ה) sich fett machen.

שָׁמֵן תהש״ז לחוזק ובריאות, וכל איש שמן (שופטי׳ ג׳ כ״ט) wohlbeleibt, rüstig.

שְׁמֵנָה תהש״נ, השמנה היא (במדבר י״ג כ׳) ועיין שָׁמֵן fett, fruchtbar. שמנה לחמו (בראשית מ״ט כ׳) fett.

שֶׁמֶן שע״ז הה״ל (a שם ללשד החלק היוצא מעצים או מפרחים הנותן ריח, וטוב לסיכה, או להאיר, שמן זית (שמות כ״ז כ׳) Olivenöl *n.* שמן המור (אסתר ב׳ י״ב) Myrrthenöl, והרבוי, לריח שמניך טובים (ש״ה א׳ ג׳). (b ועניננו חלב, שומן, ובשרי כחש משמן (תהלי׳ ק״ט כ״ד) Fett *n.* והש״ת מזה, בקרן בן שמן (ישעיה ה׳ א׳), ועניננו בקרן שמן (כמו בן בליעל ועניננו בליעל) in einem fetten Berg. ומזה התה״ש בר״ז, משתה שמנים (ישעיה כ״ה ו׳). (c שם למעשה רוקח למשחה בו, שמן משחת קודש (שמות ל״א י״א), שמני ושקויי, (הושע ב׳ ז׳), ולרפואה רככה בשמן (ישעיה א׳ ו׳) Salbe *f.* (d עניני מוח וכשמן בעצמותיו (תהלי׳ ק״ט י״ט) Mark *n.* (e ועניננו כח, וחבל על מפני שמן (ישעיה יו״ד כ״ז). עניננו השור יחבל וישבור את העול בכחו, והיא כנוי לישראל שישברו את עול אשור, ומזה ושמן ימינו יקרא (משלי כ״ז ט״ז), עניננו כח ימינו ופירוש הכתוב „צופניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא" לדעתי כך הוא: למדיני אשה אין סתר, ולשוא יתיגע בעלה להסתר מהם ואם ישקיטם מצד זה יבואו מצד אחר כאשר יכסה האיש בימינו את הרוח החזק ואף אם כל כוחו יקרא לעזרה לו כי אין מעצור לרוח ויבוא אליו מצדדיו ועיין שרש צפן ומזה ג״כ וצור יצוק עמדי פלגי שמן (איוב כ״ט ו׳), ולדעתי עניננם פלגים הנותנים תרופה וכח להשותים ממימיהם, או להרוחצים בהם (דברי׳ ל״ב י״ג) Heilquellen, Gesundheitsquelle.

שְׁמַנִּים שמ״ו ברבוי, משמני הארץ (בראשית כ״ז כ״ח), ועניננו מחלב וה״א מתבואת הארץ Fruchtbarkeit der Erde. והמ׳ היא מ׳ השמוש ואף אין דגש אחריה, וכן מורה ע״ז השם מטל הכתוב (שם בפסוק כ״ט) ועיין שְׁמֵנָה.

מִשְׁמָן שת״ז מה״ב בשם שֶׁמֶן, ומשמן בשרו ירזה (ישעיה י״ז ד׳) תה״ש sein fetter Leib.

מִשְׁמַנִּים בה״ל (a תהש״ו ברבוי, ובמשמני מדינה יבוא (דניאל י״א כ״ד), ועניננו מה״ב כהשם שמן fette fruchtbare Gegenden. (b מה״ב בשם שמן לבעלי כח, ויהרג במשמניהם (תהלי׳ ע״ח ל״א, ישעיה יו״ד ט״ז) die Kräftigen.

מַשְׁמַנִּים שת״ז ברבוי מה״ב בשם שֶׁמֶן, אכלו משמנים (נחמיה ח׳ יו״ד) fette Bissen.

אַשְׁמַנִּים עניננו כשם משמנים בה״א, באשמנים כמתים (ישעיה נ״ט יו״ד) in fetten Fluren wandern wir wie Todte. או שעניננו כהשם משמנים בהוראה ב׳ ובשרש אשמן פרשתי כפי׳ רש״י ע״ש.

שְׁמֹנָה שם מספר יסודי לזכר acht. פרים שמנה (במדבר כ״ט כ״ט), ולנקבה, שמנה מאות (בראשית ה׳ ד׳), והסמוך, שמנת ימים (בראשית י״ז י״ב), שמנה עשר (שם י״ד י״ד) לזכר, ארוני שמנה אמות (מ״א ז׳ יו״ד) לנקבה achtzehn.

שְׁמֹנִים לזו״נ achtzig, והסידורי שְׁמִינִי, וביום השמיני (שמות כ״ב כ״ט) achter Tag.

שְׁמִינִית נה״ל (a מספר סדורי לנקבה, השנה השמינית (ויקרא כ״ה כ״ב) das achte Jahr. (b מספר חלקי לזו״נ, שמינית השנה (דה״א ט״ז ה׳) ובא תמיד לפני המתואר ⅛. (c שם לכלי זמר מן ח׳ נימין (תהלים ו׳ א׳) Name eines achtseitigen Instrumentes.

שמע 1. 2. 3. 5. הקל פ״י נה״ל (a ועניננו שמיעת האזן (a בקשור את, את קולך שמעתי (בראשית ג׳ יו״ד), ובקשור האיש אי הדובר, שמעתי אומרים (שם ל״ז י״ז), ושמעת מה ידברו (שופטים ז׳ י״א) ובקשור כי, וישמע אברהם כי נשבה אחיו

שָׁלָם ש״ת לקרבן תודה (ומה״ה בפעל שענינו שלום גמול), וְשֶׁלֶם מריאכם (עמוס ה׳ כ״ב) Dankopfer n. ומזה נ״כ שְׁלָמִים ברבוי, לזבחים הבאים לתשלום גמול לה׳ על הטובה שעשה למביא הקרבן, זבחים שְׁלָמִים (שמות כ״ד ה׳, ויקרא ז׳ י״א) Dankopfer n.

שַׁלְמֹנִים שם נרדף לשחד, ורודף שַׁלְמֹנִים (ישעיה א׳ כ״ג) Bezahlung, Belohnung, Bestechung f.

מְשֻׁלָּם ש״ת להולך תמים, מה״ב בקל, ועור כִּמְשֻׁלָּם (ישעיה מ״ב י״ט) der Aufrichtige, Unstrafbare.

שלם שַׂלְמָה שת״נ שוה להשם שִׂמְלָה וענינו כנגד העליון, שה וְשַׂלְמָה (שמות כ״ב ח׳), וּשְׂלָמוֹת בלות (יהושע ט׳ ה׳, נחמיה ט׳ כ״א) Oberkleid n.

שלף בנינו קל פ״י שוה לשרש חלץ בה״א שם וענינו הוצאת דבר התקוע בדבר אחר, שְׁלַף החרב (שופטי׳ ג׳ כ״ב, איוב כ׳ כ״ה), וחרבו שְׁלוּפָה בידו (במדבר כ״ב ל״א), שָׁלַף איש נעלו (רות ד׳ ז׳) ausziehen, herausziehen.

שלש שָׁלֹשׁ או שָׁלוֹשׁ בנפרד שְׁלֹשׁ או שְׁלשׁ בסמוך לנקבות, שְׁלֹשָׁה לזכרים שם מספר יסודי drei, שָׁלֹשׁ שנים (דברי׳ י״ד כ״ח), שָׁלֹשׁ ערים (שם י״ט ז׳), שְׁלֹשׁ מאות שנה (בראשית ה׳ כ״ב), שְׁלֹשׁ אלה (שמות כ״א י״א), שְׁלֹשָׁה בנים (בראשית ו׳ י׳), b) שָׁלֹשׁ עם גבר (איוב ל״ג כ״ט) ר״ן dreimal.

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לז׳, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לנ׳ dreizehn.

שְׁלֹשֶׁת שוה לז״נ, שְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי בניו (בראשית ז׳ י״ג), לִשְׁלֹשֶׁת המלכים (מ״ב ג׳ יו״ד), צאו שְׁלָשְׁתְּכֶם ihr drei, ויצאו שְׁלָשְׁתָּם (במדבר י״ב ד׳) sie drei.

כִּמְשֻׁלֹּשׁ חדשים (בראשית ל״ח כ״ד) ungefähr nach drei Monaten. והפעל משרש הזה הוא בנין פעל נה״ל a) ענינו חלק לשלשה חלקים, וְשִׁלַּשְׁתָּ גבול ארצך (דברי׳ י״ט ג׳) in drei Theile theilen. b) וענינו עשות דבר בפעם השלישי, שַׁלֵּשׁוּ וַיְשַׁלֵּשׁוּ (מ״א י״ח ל״ד) etwas zum dritten Male thun. c) והוא תה״פ להפעל הבא אחריו, וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד (ש״א כ׳ י״ט), וענינו תרד ליום השלישי am dritten Tage komm — herab.

מְשֻׁלָּשׁ הוא בנינו פעול מהפעל ובה״ל a) והוא תה״פ, והחוט הַמְשֻׁלָּשׁ (קהלת ד׳ י״ב), כי מְשֻׁלָּשׁוֹת הנה (יחזקאל מ״ב ו׳) dreifach. b) והוא תה״ש, ואיל מְשֻׁלָּשׁ (בראשית ט״ו ט׳) dreijährig.

שָׁלִשׁ פרשתי בפעל הנ״ל.

שִׁלֵּשִׁים ש״ת לבנים הנולדים מהבנים, על שִׁלֵּשִׁים (שמות כ׳ ה׳) Enkel. בני שִׁלֵּשִׁים ש״ת לבנים הנולדים מהשלשים, בני שִׁלֵּשִׁים (בראשית נ׳ כ״ג) Urenkel m.

שִׁלְשׁוֹם או שִׁלְשֹׁם ש״ת ליום שלפני יום האתמול, תמול שִׁלְשֹׁם (שמות ה׳ ז׳) vorgestern.

שְׁלֹשִׁים שם מספר יסודי לנ׳ עשרות, אם אמצא שם שְׁלֹשִׁים (בראשית י״ח ל׳) dreissig. ובא ג״כ בתאר מספר סדורי, בשנת שְׁלֹשִׁים ואחת (מ״א ט״ז כ״ג) der Dreissigste.

שָׁלִישׁ הה״ל a) ש״ת למדת הלח, ותשקמו בדמעות שָׁלִישׁ (תהלי׳ פ׳ ו׳), וענינו ותשקמו דמעות בְּשָׁלִישׁ Massweise. b) והוא ש״ת למדת היבש והיא שליש סאה שוה לאיפה, וכל בַּשָּׁלִשׁ עפר ארץ (ישעיה מ׳ י״ב) ein Drittel Epha. c) ש״ת״ז לשר שהוא במעלה ה״ג אחר המלך ובניהם רק המשנה, ויען הַשָּׁלִישׁ (מ״ב ז׳ ב׳) Feldherr m. וברבוי, וְשָׁלִשִׁם על כֻּלּוֹ (שמות י״ד ז׳), ומבחר שָׁלִשָׁיו (שם ט״ו ד׳), ראש הַשָּׁלִשִׁי (ש״ב כ״ג ח׳), בא בחסרון המ׳ וענינו השלישים die Feldherren. d) שם למין כלי זמר אשר לו שָׁלֹשׁ צלעות, בשמחה ובשלשים (ש״א י״ח ו׳) Trigonen. e) שת״ז ברבוי ללמודים יקרים הלא כתבתי לך שָׁלִשׁוֹם (משלי כ״ב כ׳), ולפי הקרי שלישים Hauptregeln.

שְׁלִישִׁי לזכר, שְׁלִישִׁיָּה או שְׁלִישִׁית לנקבה הה״ל a) שם מספר סדורי, יום שְׁלִישִׁי (בראשית א׳ י״ג) der dritte Tag. b) ש״ת לחדרים שבעליה השלישית, שנים ושְׁלִשִׁים תעשה (שם ו׳ ט״ז) לר״ן (Zimmer) des dritten Stockes. שְׁלִשִׁיָּה ש״ת לנקבה (ישעיה י״ט כ״ד) die Dritte. c) מספר החלק, שְׁלִישִׁת ההין (במדבר ט״ו ו׳, יחזקאל מ״ו י״ד), שְׁלִשִׁת השקל (נחמיה י״ד ל״ג), הַשְּׁלִשִׁת ביד יואב (ש״ב י״ח ב׳, ש״א כ׳ ה׳) ein Drittel. d) ענינו בפעם השלישי, קרוא שמואל בַּשְּׁלִשִׁית (ש״א ג׳ ח׳) zum dritten Mal. e) והוא תאר הש״נ, עגלה שְׁלִשִׁיָּה (ישעיה ט״ו ה׳, ירמיה מ״ח ל״ד), וענינו בת ג׳ שנים או שלישי לבטן בחסרון השם שנה או בטן.

שְׁלִישִׁתָה תה״פ ותכפל חרב שְׁלִישִׁתָה (יחזקאל כ״א י״ד) zum dritten Mal. מחר הַשְּׁלִשִׁית (ש״א כ׳ י״ב) übermorgen.

שם שֵׁם ובמקף־שֶׁם־ שת"ז ובכנוי שְׁמִי שְׁמוֹ
ברבוי נקבות שֵׁמוֹת ובסמוך שְׁמוֹת וה"ל
a) עקר ענינו והכנוי המסמן את הדבר למען נבדילהו
משארי הדברים Name *m.* a והוא שם עצם כלל
Gattungsname. והוא שם כולל לכל המין אשר לו
תכונה או צורה טבעית או מלאכותית אשר בה
יבדל משארי הדברים שאינם ממינו, ומזה ויקרא
את שְׁמָם ארם (בראשית ה' ב') und er nannte ihren
Namen Mensch. ויקרא האדם שֵׁמוֹת לכל הבהמה
ולעוף השמים ולכל חית השדה (שם ג' כ'). b והוא
שם עצם פרטי המסמן את האיש הפרטי מכלל
מינו או ע"י הסכמה מאבותיו או ע"י תוארים אשר
לו, ותקרא את שְׁמוֹ שת (בראשית ד' כ"ה). ויקרא
אברהם את שְׁמוֹ בנו־יצחק (שם כ"א ג') Eigen-
name *m.* ראה קראתי בְשֵׁם בצלאל (שמות ל"א ב')
namentlich berufen. (b והוא שם להשם הנכבד
המיוחד רק להבורא ואין בלתו והוא השם היה ב"ה
וע"כ כל שֵׁם הכתוב במקרא סתם מורה על השם
המיוחד הזה, ויקב את הַשֵּׁם ויקלל (ויקרא כ"ד י"א),
בנקבו שֵׁם (שם שם ט"ז), ולדעתי מזה אשר נקרא
שֵׁם (ש"ב ו' ב', דה"א י"ג ו'), הם על שם הזה.
c) והוא ש"ת לנכבדים ומהוללים, אנשי הַשֵּׁם
(בראשית ו' ד') berühmte Leute. וישכן באהלי שֵׁם
(שם ט' כ"ז) in den Zelten des Ruhmes. ונעשה לנו
שֵׁם (שם י"א ד') Ruhm *m.* ומזה, בני בלי שֵׁם (איוב
ל' ח') Ehrlose. שֵׁם טוב (קהלת ז' א', משלי כ"ב א')
guter Name. ועל ההפך, והוציא עליה שֵׁם רע
(דברי' כ"ב י"ד) schlechter Name. d) וענינו זכרון,
ואמחה את שְׁמָם (דברי' ט' י"ד), תשמיד את שְׁמִי
(ש"א כ"ד כ"ב, תהלי' ט' ו', מ"ב י"ד כ"ז) Nachruhm,
Andenken nach dem Tode. e) וענינו מַצֵּבָה, ויעש
דוד שֵׁם (ש"ב ח' י"ג), והיה לה' לְשֵׁם (ישעיה נ"ה י"ג)
Denkmal. f) וענינו בנים, שֵׁם ושארית (ש"ב י"ד ז'),
שֵׁם ושארונין (ישעיה י"ד כ"ב) Nachkommen, Kinder.

שָׁם בה"ל a) תה"פ מהגביל המקום a על השאלה
איה? אשר שָׁם הזהב (בראשית ב' י"א), אל
מקום המזבח אשר עשה שָׁם (שם י"ג ד'), שָׁם שָׂם
לו חק (שמות ט"ו כ"ה) daselbst. b ועל השאלה
אנה? הבאים שָׁמָּה (ש"א ב' י"ד), ולא יורה שָׁם חץ
(מ"ב י"ט ל"ב) dorthin. c אשר שלחו שָׁם ה' (ירמיה
י"ט י"ד) wohin. b) להגביל הזמן, שָׁם פחדו פחד
(תהלי' י"ד ה'), שָׁם אצמיח קרן לדוד (שם קל"ב י"ז,
שופטי' ה' י"א) da, dann, וענינו בעת ההיא.

שָׁמָּה בתוס' ה' תה"פ להגביל המקום, a לנוס
שָׁמָּה (בראשית י"ט כ'), ואקברה את מתי
שָׁמָּה (שם כ"ג י"ג) dorthin. b וְשָׁמָּה אשמיעך את
דברי (ירמיה י"ח ב') daselbst. c אשר קטרו שָׁמָּה
הכהנים (מ"ב כ"ג ח') woselbst. d אל כל המקום אשר
נבוא שָׁמָּה (בראשית כ' י"ג) wohin.

מִשָּׁם תה"פ נה"ל a) להגביל המקום, מִשָּׁם יפרד
(בראשית ב' י"ד), ויפץ ה' אותם מִשָּׁם (שם
י"א ח') von da, von dem Orte. b) להגביל הזמן
וענינו בעת ההיא, ונתתי לה את כרמיה מִשָּׁם
(הושע ב' י"ז), מִשָּׁם רועה אבן ישראל (בראשית מ"ט
כ"ד) seit damals. c) ובא על החמר שממנו נעשה
דבר, עשי לי מִשָּׁם עוגה (מ"א י"ז י"ג) mache mir
daraus einen Kuchen.

שָׁמַיִם לא יבוא רק בריבוי, ובסמוך שְׁמֵי ש"נ ר"ז
עם מרום ושחקים, את הַשָּׁמַיִם (בראשית א'
א') Himmel *m.* שְׁמֵיכֶם כברזל (ויקרא כ"ו י"ט), שָׁמָיו
(דברי' ל"ג כ"ח) die Himmel *pl.*

שמד 2. 5. הנפעל בה"ל a) פ"ע וענינו הריסה
והשחתה, וְנִשְׁמְדוּ במות און (הושע י"ו ח'),
וְנִשְׁמַד המישור (ירמיה מ"ח ח') verheert sein:
b) וענינו כליון והריגה פ"י, הִשָּׁמֵד תִּשָּׁמֵדוּן (דברים
ד' כ"ו, בראשית ל"ד ל'), נִשְׁמְדוּ יחדיו (תהלי' ל"ז ל"ח)
vertilgt werden.

ההפעיל בה"ל פ"י a) מה"א בנפעל, וְהִשְׁמַדְתִּי
את במתיכם (ויקרא כ"ו ל'), ואת כל במותם תַּשְׁמִידוּ
(במדבר ל"ג נ"ב) zerstören. b) מה"ב בנפעל,
לְהַשְׁמִידֵנוּ (דברי' א' כ"ז), וַיַּשְׁמִידֵם (שם ב' י"ב),
לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרוֹג (אסתר ג' י"ג) vernichten, vertilgen.

שמח 1. 3. 5. ענינו כשרש שוש הקל בה"ל
a) פ"ע ובא לרוב בקשור ב' ולפעמים
בקשור אל או בקשור מן או בקשור על או לפני
וכלם שמחה על הטוב הבאה לו, וראך וְשָׂמַח בלבו
(שמות ד' י"ד), וְשָׂמַחְתָּ בכל הטוב (דברי' כ"ו י"א),
הַשְּׂמֵחִים אלי גיל (איוב ג' כ"ב), וּשְׂמַח מאשת
נעוריך (משלי ה' י"ח), וְשָׂמַחְתָּ לפני ה' אלהיך (דברי'
י"ב י"ח), ובלא קשור, שָׂמַח לבי (תהלי' ט"ז ט') sich
freuen, fröhlich sein. b והבאים בקשור ל' ענינם,
שָׂמֵחַ על מפלת זולתו, שָׂמֵחַ לאיד (משלי י"ז ה'),
אל תִּשְׂמַח לבני יהודה (עובדיה א' י"ב, תהלי' ל"ה י"ט)
sich freuen über den Untergang Jemandens.
b) מענין גדולה, אור צדיקים יִשְׂמָח (משלי י"ג ט')
glänzen.

הפעל פ"י a מהוראה a בקל, מני שִׂמְּחוּךָ (תהלים
מ"ה ט'), יְשַׂמַּח אב (משלי ו"ד א', שם ט"ו כ') er-
freuen, Freude machen. b ובקשור ל' או על ענינו
כהוראה a בקל, שִׂמַּחְתָּ אויבי לי (תהלי' ל' ב'),

וַיְשַׂמַּח עָלַיִךְ אוֹיֵב (איכה ב׳ י״ז), ובקשור מן, שִׂמְּחָם ה׳ מאויביהם (דה״ב כ׳ כ״ז).

ההפעיל כהוראה a בפעל, הִשְׂמַחְתָּ כל אויביו (תהלי׳ פ״ט מ״ג) erfreuen.

שָׂמֵחַ הוא בינוני מהקל והוא תה״פ, מהוראה a בקל והיית אך שָׂמֵחַ (דברים ט״ז ט״ו, משלי כ״ט ו׳) fröhlich. וכן בקשור מן, שָׂמֵחַ מכל עמלו (קהלת ב׳ י״ד), וברבוי, שִׂמְחֵי לב (ישעיה כ״ד ז׳), ונמצא ג״כ, שְׂמֵחֵי רעתי (תהלי׳ ל״ה כ״ו).

שִׂמְחָה בה״ל (a שם״נ, ותאזרני שִׂמְחָה (תהלי׳ ל׳ י״ב, קהלת ח׳ ט״ו) Freude *f.* b) ועניננו משתה, אוהב שִׂמְחָה (משלי כ״א י״ז), ולעשות שִׂמְחָה (נחמיה ח׳ י״ב), ויעשו שבעת ימים שִׂמְחָה (דה״ב ל׳ כ״ג) Freudenmahl *n.*, Lustbarkeit *f.*

שמט 1. 2. 5. הקל פע״ו בה״ל (a וקרוב לשרש שלך העוטר, כי שָׁמְטוּ הבקר (ש״ב ו׳ ו׳) denn die Rinder schlugen aus. והיוצא שִׁמְטוּהָ וַיִּשְׁמְטוּהָ (מ״ב ט׳ ל״ג) herunter werfen. b) ושוה לשרש ינח בהפעיל שם, שָׁמוֹט כל בעל משה ידו (דברי׳ ט״ו ב׳), עניננו יניח ידו מנשת אליו ablassen.

הנפעל מהיוצא בקל הנ״ל, נִשְׁמְטוּ בידי סלע (תהלי׳ קמ״א ו׳) herabgestürzt werden.

ההפעיל כהקל בה״ב, תַּשְׁמֵט ידך (דברי׳ ט״ו ג׳) nachlassen.

שְׁמִטָּה שת״נ לשנה השביעית, שנת הַשְּׁמִטָּה (שם שם א׳) Erlassjahr *n.*

שמך **שְׂמִיכָה** שת״נ למצע שסומכין עליה, ותכסהו בַּשְּׂמִיכָה (שופטי׳ ד׳ י״ח) Matraze *f.*

שמל **שְׂמֹאל** שת״ז לצד שכנגד ימין, ימין וּשְׂמֹאל (במדבר כ׳ י״ז) תה״פ links. ואת שְׂמֹאלוֹ על ראש מנשה (בראשית מ״ח י״ד) ש״ת, וביוד היחס כף הכהן הַשְּׂמָאלִית (ויקרא י״ד ט״ו) die linke Hand. ובא הפעל מזה השרש בהפעיל, השימי הַשְׂמִילִי (יחזקאל כ״א ט״ז), וְאַשְׂמְאִילָה (בראשית י״ג ט׳) sich links wenden.

שִׂמְלָה ש״נ עם שַׂלְמָה, שם לבגד העליון, שִׂמְלָה לך (ישעיה ג׳ ו׳), שִׂמְלָתוֹ לעורו (שמות כ״ב כ״ו), שִׂמְלוֹתָם (שם י״ב ל״ד) Mantel. ובא ג״כ על הבגד או על השמיכה אשר יפרשו על המטה, ופרשו הַשִּׂמְלָה (דברי׳ כ״ב י״ז) Leintuch *n.*, Matraze *f.*

שמם 1. 2. 3. 5. 6. 7. הקל נה״ל (a שוה לשרש דום ורמם ועניננו שתוק מפני רוב הפלאה ותמהון, יָשֹׁם ושרק (מ״א ט׳ ח׳), יָשׁוֹם ויניד בראשו (ירמיה י״ח ט״ז) stumm sein, schweigen vor Entsetzen, staunen. ובא בקשור על, על הדבר אשר ישתומם עליו, וְשָׁמְמוּ עליה (ויקרא כ״ו ל״ב), יָשֹׁמּוּ ישרים על זאת (איוב י״ז ח׳). b) ועניננו חרבן, וְשָׁמְמוּ הרי ישראל (יחזקאל ל״ג כ״ח), הר ציון שֶׁשָּׁמֵם (איכה ה׳ י״ח, יחזקאל ל״ו ד׳) wüst, öde sein. ומזה הש״ת ברבוי, שֹׁמְמוֹת ראשונים (ישעיה ס״א ד׳) Trümmer der Vorzeit. נחרצת שׁוֹמֵמוֹת (דניאל ט׳ כ״ו) Strafgericht der Verwüstungen. ובא על הנעזב, היו בני שׁוֹמֵמִים (איכה א׳ ט״ז) verlassen. ועל הגלמוד, וְשֹׁמֵמָה בבית אבישלום (ש״ב י״ג כ׳), בני שׁוֹמֵמָה (ישעיה נ״ד א׳) einsam. c) והוא פ״י, שַׁמּוֹת ושאוף אתכם (יחזקאל ל״ו ג׳) verheeren, verwüsten. (אבל אָשֵׁם ואשוף הוא משרש יָשַׁם) ומה״ג הנ״ל הפשע שׁוֹמֵם (דניאל ח׳ י״ג), והראוי הפשע הַשּׁוֹמֵם der Frevel des Verwüsters. שקוץ שׁוֹמֵם (שם י״ב א׳) Gräuel des Verwüsters.

הנפעל בה״ל (a מה״א בקל, וְנָשַׁמּוּ הכהנים והנביאים יתמהו (ירמיה ד׳ ט׳) starr werden. ובקשור על, על יומו נָשַׁמּוּ אחרונים (איוב י״ח כ׳). b) מה״ב בקל, נָשַׁמָּה כל הארץ (ירמיה י״ב י״א) verwüstet sein. ועל העטוף ברעב, נָשַׁמּוּ בחוצות (איכה ד׳ ה׳) verschmachtet sein. ועל העזיבה, וְנָשַׁמּוּ דרכיכם (ויקרא כ״ו כ״ב), נָשַׁמּוּ מסלות (ישעיה ל״ג ח׳) öde, verlassen sein.

הפעל בה״ל (a מה״א בקל. ואני יושב מְשׁוֹמֵם (עזרא ט׳ ד׳) starr, betäubt. b) מה״ב בקל והוא ש״ת, מְשׁוֹמֵם דניאל (שם י״א ל״א) Verwüster *m.*

ההפעיל בה״ל (a מה״א בקל, מַשְׁמִים בתוכה (יחזקאל ג׳ ט״ו), והוא תה״פ ובקשור על, הַשְׁמֵם על חטאתיך (מיכה ו׳ י״ג) in Staunen versetzt. b) כהקל בה״ג, וַהֲשִׁמּוֹתִי את מקדשיכם (ויקרא כ״ו ל״א, ש״א ט׳, יחזקאל ל׳ י״ב) verwüsten, zerstören.

ההפעל בה״ל (a מה״א בהפעיל, פנו אלי וְהָשַׁמּוּ (איוב כ״א ה׳) erstaunen. b) מה״ב בהפעיל, כל ימי הָשַּׁמָּה (ויקרא כ״ו ל״ד), בְּהָשַּׁמָּה (שם שם מ״ג) verwüstet sein.

ההתפעל בה״ל, (a יִשְׁתּוֹמֵם לבי (תהלי׳ קמ״ג ד׳), וָאֶשְׁתּוֹמֵם על המראה (דניאל ח׳ כ״ז), וַיִּשְׁתּוֹמֵם כי אין מפגיע (ישעיה נ״ט ט״ז) staunen. b) למה תִּשּׁוֹמֵם (קהלת ז׳ ט״ז) מה״ב בקל sich selbst zerstören.

שַׁמָּה שם״נ בה״ל (a מה״א בקל, לְשַׁמָּה ולשרקה (ירמיה נ״א ל״ז), והיית לְשַׁמָּה למשל (דברי׳ כ״ח ל״ז), וברבוי, אשר שם שַׁמּוֹת בארץ (תהלי׳ מ״ו ט׳) Staunen *n.*, Entsetzen *n.* b) מה״ב בקל, בתים רבים לְשַׁמָּה יהיו (ישעיה ה׳ ט׳, ירמיה כ׳ ט״ז), איך היה לְשַׁמָּה (תהלי׳ ע״ג י״ט) zur Verwüstung,

c) ענינו שלוח חפשי, פיך ;befehlen, beauftragen
שָׁלַחְתָּ ברעה (תהלי׳ נ׳ י״ט) du liesest deinen Mund
zum Bösen aus. וכן בקשור יד והמלה מן אחריה,
שָׁלַח ידו מן החור (ש״ה ה׳ ד׳), וַיִּשְׁלַח ירבעם את
ידו מעל המזבח (מ״א י״ג ד׳) die Hand loslassen
und zurückziehen von etwas. d) בִקשור יד או
אֶצבע או כלי ענינו פשוט, וַיִּשְׁלַח ידו ויקחה (בראשית
ח׳ ט׳), פן יִשְׁלַח ידו ולקח (שם ג׳ כ״ב), שְׁלַח אצבע
(ענינו בזות זולתו) (ישעיה נ״ח ט׳, תהלי׳ ק״י ב׳),
שִׁלְחוּ מגל (יואל ד׳ י״ג), ובחסרון השם יד, יִשְׁלַח
ממרום יקחני (תהלי׳ י״ח י״ז) ausstrecken. e) ובקשור
השם יד וב׳ השמוש אחריה נה״ל a ענינו פשיעה
ובגידה, אם לא שָׁלַח ידו במלאכת רעהו (שמות כ״ב
י״ד), למען לא יִשְׁלְחוּ הצדיקים בעולתה ידיהם
(תהלי׳ קכ״ה נ׳) sich an etwas vergreifen, verun-
treuen. b ועניני ענוש, אם תשנו יד אֶשְׁלַח בכם
(נחמיה י״ג כ״א) bestrafen. f) ועניני המית, לא אֶשְׁלַח
ידי באדני (ש״א כ״ד ט״ו), ויבקשו לִשְׁלֹחַ יד במלך
(אסתר ב׳ כ״א, שם ח׳ ז׳) tödten. ובא ג״כ בקשור אל
תמורת הב׳ השמוש, אל תִּשְׁלַח ידך אל הנער
(בראשית כ״ב י״ב), ואל אצילי בני ישראל לא שָׁלַח
ידו (שמות כ״ד י״א, איוב א׳ י״ב) tödten.

הנפעל, וְנִשְׁלוֹחַ ספרים (אסתר ג׳ י״ג).

הפעל חה״ל a) ענינו כהקל בה״א, למענכם
שִׁלַּחְתִּי בבלה, (ישעיה מ״ג י״ד), וַיְשַׁלְּחֵנוּ ה׳ לשחתה
(בראשית י״ט י״ג), וְשִׁלַּח אותו פדנה ארם (שם כ״ח ו׳),
ובקשור על (ת׳ אל) הַמְשַׁלְּחִים עליו (דה״ב ל״ב ל״א)
schicken, senden. b) ועניני שלוח חפשי, ויאמר
שַׁלְּחֵנִי (בראשית ל״ב כ״ז), לא אֲשַׁלֵּחֲךָ (שם שם כ״ז),
וְשִׁלַּח את אחיכם (שם מ״ג י״ד), ולא שִׁלַּח את העם
(שמות ח׳ כ״ח) entlassen. תְּשַׁלַּח חרונך (שמות ט״ו ח׳),
וְשִׁלַּחְתִּי אפי בך (יחזקאל ז׳ ג׳) loslassen. ומזו בא
ג״כ לנשואי הבנות לפי שע״י הנשואין תצאנה
מרשות האב, ושלשים בנות שִׁלַּח החוצה (שופטים
י״ב ט׳) verheiraten. ובקשור ב׳ או בקשור ביד
ענינו נעזב מהשגחה ולהשאירו ביד המריע לו,
וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בשרירות לבם (תהלי׳ פ״א י״ג), וַיְשַׁלְּחֵם
ביד פשעם (איוב ח׳ ד׳) Preis geben, der Gewalt
eines Andern überlassen. c) ועניני הורדה, וַיְשַׁלְּחוּ
את ירמיה (ירמיה ל״ח ו׳) hinablassen. ומזו, פרע לא
יְשַׁלֵּחוּ (יחזקאל מ״ד כ׳) das Haar hängen lassen.
d) ועניני נרש, וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה׳ אלהים מגן עדן (בראשית
ג׳ כ״ג), אֲשַׁלַּח מעל פני (מ״א ט׳ ז׳, ישעיה נ׳ א׳)
wegjagen, verstossen. e) ועניני הפשט וחלץ (וכן
תרגום והפשיט ואשלח ופשט את בגדיו, וְשַׁלַּח
ית לבושיה) ורסן מפני שִׁלֵּחוּ (איוב ל׳ י״א), חבליהם
תְּשַׁלַּחְנָה (שם ל״ט ג׳) abwerfen, sich entledigen.

f) ועניני רחק, רגלי מפני שִׁלֵּחוּ (איוב ל׳ י״ב) ver-
drängen. g) ועניני השלכה, ואת העיר שִׁלְּחוּ באש
(שופטי׳ א׳ ח׳), שִׁלְּחוּ באש מקדשך (תהלי׳ ע״ד ז׳,
מ״ב ח׳ י״ב), לְשַׁלַּח לי למטרה (ש״א כ׳ כ׳) werfen.
קרוב לש׳ שלך (ועניני שִׁלְּחוּ אש במקדשך) ומזו,
וּמְשַׁלֵּחַ מדנים (משלי ו׳ י״ט). h) בקשור יד כה״ב
בקל, ידיה שִׁלְּחָה בכישור (משלי ל״א י״ט), שִׁלְּחָה
לאביון (שם שם כ׳). ועל גידול הענפים, ועל יובל
יְשַׁלַּח שרשיו (ירמיה י״ז ח׳), וַתְּשַׁלַּח פארות (יחזקאל
י״ז ו׳), ודליותיו שִׁלְּחָה לו (שם שם ז׳) ausstrecken.
ועל רבוי עם עצה״ש, תרע לאומים וַתְּשַׁלְּחֵם (תהלי׳
מ״ד ג׳) ausbreiten.

הפעל דה״ל a) כה״א בפעל, בעמק שֻׁלַּח ברגליו
(שופטי׳ ה׳ ט״ו), ומלאך אכזרי יְשֻׁלַּח בו (משלי י״ז
י״א) geschickt werden. b) מה״ב בפעל, והאנשים
שֻׁלְּחוּ (בראשית מ״ד ג׳), שֻׁלְּחָה אמכם (ישעיה נ׳ א׳)
entlassen werden. c) מְשֻׁלָּח ונעזב כמדבר (ישעיה
כ״ז י׳) verlassen sein. נער מְשֻׁלָּח (משלי כ״ט ט״ו)
ein sich selbst überlassener Knabe. d) מה״ד בפעל
שעניני גרוש, קן מְשֻׁלָּח (ישעיה ט״ז ל׳) verjagt, ver-
scheucht sein.

ההפעיל בה״א בפעל, וְהִשְׁלַחְתִּי בכם חית השדה
(ויקרא כ״ו כ״ב), הִשְׁלַחְתִּי רעב בארץ (עמוס ח׳ י״א,
מ״ב ט״ו ל״ג) schicken.

שֶׁלַח במוכרת, שִׁלְחוּ בכנוי בה״ל a) שת״ז לקשת
וחצים לפי שהם מְשֻׁלָּכִים מה״ו בפעל, ויעש
שֶׁלַח לרוב (דה״ב ל״ב ה׳), ואיש שִׁלְחוֹ בידו (נחמיה
ד׳ י״א, ושם שם י״ז), וחיתו מעבור בַּשָּׁלַח (איוב ל״ג
י״ח) ענינו למות ע״י כלי זין das Geschoss. מה״ח
הפעל, שְׁלָחַיִךְ פרדס רמונים (ש״ה ד׳ י״ג) Wasser-
leitung. ובמ״נ, שְׁלֻחוֹתֶיהָ נטשו (ישעיה ט״ז ח׳)
Sprösslinge.

שִׁלּוּחַ שמ״ז לפעולת השליחה ולא נמצא רק ברבוי
בה״ל a) מה״ב בפעל, אחר שִׁלּוּחֶיהָ (שמות
י״ח ב׳) Entlassung *f*. ומזה עצה״ש לנתינת דבר
מרשותו ע״י הכרח ואונס, לכן תתני שִׁלּוּחִים (מיכה
א׳ י״ד) Verzicht leisten auf etwas, verzichten auf
etwas. b) ועניני נֵדֶה או נדן שנותן אבי האשה
בהשיאה אותה לבעלה (עיין פעל בה״ב שִׁלַּח
החוצה) ויתנה שִׁלּוּחִים לבתו (מ״א ט׳ ט״ז) Mitgift *f*.

מִשְׁלָח בה״ל a) שת״ז למקום ששולחים בו, לְמִשְׁלַח
שור (ישעיה ז׳ כ״ה) Ort, wo man Jemanden
hinschickt. b) ובא בקשור יד שת״ז לקנין אדם
שמשלח בו ידו כחפצו, בכל מִשְׁלַח ידך (דברים
ט״ו י״ד, שם כ״ג כ״א. ישעיה י״א י״ד) מה״ד בפעל
Geschäft *n*.

מִשְׁלוֹחַ או מִשְׁלַח בה״ל a) שמ״ז לפעולת השליחה מה״א בקל, וּמִשְׁלוֹחַ מנות (אסתר ט׳ י״ט) das Schicken. b) בקשור יד שת״ז לשלל, וענינו קרוב לְמִשְׁלַח בה״ב, אדום ומואב מִשְׁלוֹחַ ידם (ישעיה י״א י״ד) Beute *f.*

מִשְׁלַחַת בה״ל a) שמ״נ וענינו כמו מִשְׁלוֹחַ כה״א, מִשְׁלַחַת מלאכי רעים (תהלי׳ ע״ח מ״ט) Sendung *f.* c) שמ״נ וענינו מה״ד בפעל שענינו שלוח חפשי, ואין מִשְׁלַחַת במלחמה (קהלת ח׳ ח׳) Entlassung vom Kriegsdienste.

שֻׁלְחָן ש״ת לכלי עשוי לתשמישי האדם לאכול עליו ולעשות צרכי מלאכתו עליו ונקרא כן לפי שהוא לרוב גדול ורחב מה״ד בקל והו״ח בפעל, ועשית שֻׁלְחָן (שמות כ״ה כ״ג), וברבוי שֻׁלְחָנוֹת (ישעיה כ״ח ח׳, דה״ב ד׳ ח׳) Tisch *m.* ובא השם שֻׁלְחָן במקום המאכל הערוך עליו, תערוך לפני שֻׁלְחָן (תהלי׳ כ״ג ה׳, שם ס״ט כ״ג) Lebensmittel *pl.*

שלט 1. 5. הקל בה״ל a) בא בקשור ב׳, לריב, ולפעמים בקשור על והוא פ״י וענינו שוה לשרש מָשַׁל בה״א שם, אשר שָׁלַט האדם באדם (קהלת ח׳ ט׳), שָׁלְטוּ על העם (נחמיה ה׳ ט״ו) herrschen. b) פ״ע וענינו היות לו הכח לעשות בדבר כחפצו, וַיִּשְׁלַט בכל עמלו (קהלת ב׳ י״ט), יִשְׁלְטוּ היהודים בשונאיהם (אסתר ט׳ א׳) die Macht haben über etwas.

ההפעיל a) מה״א בקל, ואל תַּשְׁלֶט בי כל און (תהלי׳ קי״ט קל״ג) herrschen lassen. b) מה״ב בקל, וְהִשְׁלִיטוֹ לאכול ממנו (קהלת ה׳ י״ח, שם ו׳ ב׳) die Macht geben.

שֶׁלֶט ולא נמצא רק ברבוי שְׁלָטִים שת״ז למגן את החנית ואת הַשְּׁלָטִים (מ״ב י״א י״ד), שִׁלְטֵי הגבורים (ש״ה ד׳ ד׳)· מלאו הַשְּׁלָטִים (ירמיה נ״א י״א) ענינו מלאו מספר השלטים. Schild *m.*

שַׁלִּיט שת״ז עם נרדף משל. ויוסף הוא הַשַּׁלִּיט (בראשית מ״ב ו׳), מעשרה שַׁלִּיטִים (קהלת ז׳ י״ט) Herrscher, Machthaber *m.*

שַׁלֶּטֶת שת״נ למצח אשה זונה, אשה זונה שַׁלָּטֶת (יחזקאל ט״ז ל׳) unverschämt, frech.

שִׁלְטוֹן שמ״ז, דבר מלך שִׁלְטוֹן (קהלת ח׳ ה׳, ושם שם ה׳) Machtspruch *m.*

שלך 5. 6. ההפעיל פ״י a) וענינו השלכה, הִשְׁלִיךְ משמים ארץ (איכה ב׳ א׳), וְהִשְׁלַכְתִּי אתכם מעל פני (ירמיה ז׳ ט״ו) wegwerfen, wegstossen. b) וַיַּשְׁלֵךְ את נפשו מנגד (שופטי׳ ט׳ י״ז), ענינו המסר עצמו לסכנה ועיין שרש חרף בפעל ושרש ערה בהפעיל ה״ב.

ההפעל, וְהֻשְׁלַךְ מכון קדשו (דניאל ח׳ י״א), עליך הָשְׁלַכְתִּי מרחם (תהלי׳ כ״ב י״א) geworfen worden.

שַׁלֶּכֶת בה״ל a) שמ״נ להפלת העצים אשר בְּשַׁלֶּכֶת (ישעיה ו׳ י״ג) das Fällen der Bäume. b) ש״ת לשער אחד בבה״מ (דה״א כ״ו ט״ז).

שָׁלָךְ שם עוף טמא, כשהיא רואה דג מרחוק הוא משליך עצמו במים במהירות גדולה, ואת הַשָּׁלָךְ (ויקרא י״א י״ז) Fischgeier *m.*

שלל ֹ: 1. הקל פ״י וענינו לקיחה ביד חזקה, קרוב לגזל, וְשָׁלַל שללה (יחזקאל כ״ט י״ט), שַׁלּוֹתָ (בדגש) גוים רבים (חבקוק ב׳ ח׳), יְשָׁלּוּךָ יתר עמים (שם שם ח׳) plündern. b) וענינו הוציא דבר בחזקה ממקום שהיה אסור בו וגם של תָּשֹׁלּוּ לה מן הצבתים (רות ב׳ ט״ז) herausziehen.

ההתפעל ענינו כה״א בקל, אֶשְׁתּוֹלְלוּ אבירי לב (תהלי׳ ע״ו ו׳) והא׳ ת׳ ה׳ כבלי׳ ארמית.

התפעל, וסר מרע מִשְׁתּוֹלֵל (ישעיה נ״ט ט״ו) geplündert werden, oder sinnlos sein משולל.

שָׁלָל בה״ל a) שת״ז לדבר הנלקח בחזקה ולערב יחלק שָׁלָל (בראשית מ״ט כ״ז), שְׁלַל אויביך (דברי׳ כ׳ י״ד) Beute *f.* b) וענינו מותר ורווח הבא לאדם בעסקיו, כמוצא שָׁלָל רב (תהלי׳ קי״ט קס״ב), וְשָׁלָל לא יחסר (משלי ל״א י״א) Gewinn *m.*, Ausbeute *f.*

שׁוֹלָל תה״ש למחוסר ומשולל דעת כבהתפעל, אלכה שׁוֹלָל (מיכה א׳ ח׳), מוליך יועצים שׁוֹלָל (איוב מ״ב י״ז) sinnlos.

שלם 1. 3. 4. 5. 6. הקל גה״ל a) פ״ע ענינו גמר דבר והשלמתו, וַתִּשְׁלַם כל המלאכה (מ״א ז׳ נ״א, נחמיה ו׳ ט״ו), גמר הבנין, כי לא שָׁלֵם עון האמורי (בראשית ט״ו ט״ז), וְשָׁלְמוּ ימי אבלך (ישעיה ס׳ כ׳) גמר הקץ vollendet sein, vollständig zu Ende sein. b) פ״ע וענינו תמים בלי חסרון ומגרעת, מי הקשה אליו וַיִּשְׁלָם (איוב ט׳ ד׳), הסכן נא עמו וּשְׁלָם (שם כ״ב כ״א) unversehrt bleiben. c) מענין שָׁלוֹם, אם גמלתי שׁוֹלְמִי רע (תהלים ז׳ ה׳), (כמו איש שְׁלוֹמִי (שם מ״ב) mein Freund, d. i. der in Freundschaft mit mir lebt אנכי שְׁלֻמֵי אמוני ישראל (ש״ב כ׳ י״ט).

הפעל הה״ל a) פ״י מה״א בקל, וְשִׁלַּם את הבית (מ״א ט׳ כ״ה) vollenden. b) מה״ב בקל פ״י, וְשִׁלַּם נות צדקך (איוב ח׳ ו׳) unbeschädigt erhalten. c) ענינו שלום חוב, לוה רשע ולא יְשַׁלֵּם (תהלי׳ ל״ז

כ"א), וְשַׁלְּמִי את נשיכי (מ"ב ד' ז') die Schuld be-
zahlen. ומזה לשלום נדר או קרבן, וְשַׁלֵּם לעליון
נדריך (תהלי' נ' י"ד), וּנְשַׁלְּמָה פרים (הושע י"ד ג')
d) zahlen, abtragen (Schuld). ועניננו השיב את
הגנבה או את הגזלה פ"י, שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שור תחת
השור (שמות כ"א ל"ו), וְשִׁלַּם אותו בראשו (ויקרא ה'
כ"ד. איוב ל"ד ל"ג) wiedererstatten. e) ועניננו שלום
גמול פ"י, וְשִׁלַּמְתִּי משנה עונם (ירמיה ט"ז י"ח),
וְשִׁלַּמְתִּי לך (את דמי נבות) (מ"ב ט' כ"ו) wieder-
vergelten.

הפעל בה"ל a) מה"נ בפעל, ולך יְשֻׁלַּם נדר
(תהלי' ס"ה ב') bezahlt werden. b) ועניננו שלום גמול,
הַיְשֻׁלַּם תחת טובה רעה (ירמיה י"ח כ'), הן צדיק
בארץ יְשֻׁלָּם (משלי י"א ל"א) vergolten werden.

ההפעיל נה"ל a) מה"א בקל, כי יַשְׁלִים חקי
(איוב כ"ג י"ד) vollenden. ועצת מלאכיו יַשְׁלִים (ישעיה
מ"ד כ"ו), וכל חפצי יַשְׁלִים (שם שם כ"ח) vollziehen,
ausführen. ומזו שעניננו גם גמר דבר, מיום ועד לילה
תַּשְׁלִימֵנִי (ישעיה ל"ח י"ב י"ג) ein Ende machen,
b) מה"נ בקל ועניננו השקטת הריב, בא בקשור
את או בקשור עם או אל, וַיַּשְׁלִמוּ את ישראל (ש"ב
יו"ד י"ט), תַּשְׁלִים עמך (דברי' כ' י"ב, מ"א כ"ב מ"ה),
הִשְׁלִימָה אל בני ישראל (יהושע י"א י"ט) Friede
machen. c) ועניננו עשות איש לאוהב (נגזר מה"ב) גם
אויביו יַשְׁלִם אתו (משלי ט"ז ז') zum Freunde machen.

ההפעל מה"נ בהפעיל בקשור לי, וחית השדה
הָשְׁלְמָה לך (איוב ה' כ"ג) befreundet sein mit Jemand.

שָׁלֵם הה"ל a) מה"א בקל, שָׁלֵם בית ה' (דה"ב ח'
ט"ז), תה"ם vollendet. b) נ"כ מה"א, אבן
שְׁלֵמָה (דברי' כ"ה ט"ו), תה"ש לאבן המשקל שהמשקל
שלו מלא ein volles Gewicht. גלות שְׁלֵמָה (עמוס א'
c) eine vollständige Auswanderung. מה"ב בקל
שעניננו תמים בלי חסרון, ויבא יעקב שָׁלֵם (בראשית
ל"ג י"ח, דה"ב ט"ו י"ז) תה"פ unversehrt, אבנים שְׁלֵמוֹת
(דברי' כ"ז ו') תה"ש לאבנים שאינם נפסלים (מ"א
ו' ז') unbehauene Steine. d) מה"נ בקל טענין שָׁלוֹם
תה"פ, שְׁלֵמִים הם אתנו (בראשית ל"ד כ"א) sie leben
in Freundschaft mit uns. ובקשור עם, שָׁלֵם עם ה'
(מ"א ח' ס"א, שם י"א ד'), ובלא קשור, בלבב שָׁלֵם
(דה"א י"ב ל"ח, דה"ב ט"ז ט') mit Gott befreundet.
ועיין הפעיל בה"נ והפעל. e) ש"ת לירושלים, מלך
שָׁלֵם (בראשית י"ד י"ח), ויהי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ (תהלי' ע"ו
ג') Jerusalem.

שָׁלוֹם הה"ל a) שמ"ז, וישם לך שָׁלוֹם (במדבר ו' כ"ו),
כי שָׁלוֹם בין יבין (שופטי' ד' י"ז) Friede m.:
ועל שאילת שלום, הֲשָׁלוֹם לו (בראשית כ"ט ו'),
הֲשָׁלוֹם לאישך הֲשָׁלוֹם לילד (מ"ב ד' כ"ו) ist Friede
mit? oder wie geht es dem? — ובלא קשור לי,
הֲשָׁלוֹם אביכם (בראשית מ"ג כ"ז) geht es eurem Vater
wohl? ומזה, ראה את שְׁלוֹם אחיך (שם ל"ז י"ד)
sieh' wie es mit deinen Brüdern steht? וישאל דוד
לִשְׁלוֹם המלחמה (ש"ב י"א ז') und David fragte wie
es um den Krieg steht? ולברכה, שָׁלוֹם לכם (בראשית
מ"ג כ"ג) es sei Friede mit euch! שָׁלוֹם לך וְשָׁלוֹם
לעוזריך (דה"א י"ב י"ח) Heil! dir und den Deinigen!
b) בקשור הפעל דָרַשׁ, לא תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וטובתם
(דברי' כ"ג ז') sich um das Heil Jemandes
bemühen. c) ובקשור הפעל יָדַע או פָקַד, לדעת את
שְׁלוֹם אסתר (אסתר ב' י"א), ואת אחיך תפקוד
לְשָׁלוֹם (ש"א י"ז י"ח) sich um Jemandens Wohl be-
kümmern. d) ובקשור הפעל קרא לי, וקראת אליה
לְשָׁלוֹם (דברי' כ' יו"ד, שופטי' כ"א י"ג) Frieden an-
tragen. ובקשור הפעל עָנָה וביחס הפעול, עניננו
קבלת השלום, אם שָׁלוֹם תענך (דברי' כ' י"א) Frie-
den annehmen. ובקשור הפעל עָשָׂה לי, ויעש להם
יהושע שָׁלוֹם (יהושע ט' ט"ו, ישעיה כ"ז ה') Frieden
geben. e) מההיראה בהפעל שעניננו אהבה ורעות,
איש שְׁלוֹמִי (תהלי' מ"א יו"ד), אנוש שְׁלֹמִי (ירמיה כ'
יו"ד, שם ל"ח כ"ב, עובדי' א' ז') Freund m. דברי שָׁלוֹם
(תהלי' כ"ח ג'), דברו לְשָׁלוֹם (בראשית ל"ז ד') freund-
schaftliche Worte reden.

שִׁלּוּמִים בה"ל a) כהוראה ה' בשם שָׁלוֹם והוא
שת"ז ברבוי, וּלְשִׁלּוּמִים למוקש (תהלי'
ס"ט כ"ג) die Sorglosen n.), שלח ידיו בִּשְׁלֹמָיו (שם
נ"ה כ"ב), שְׁלֻמֵי אמוני ישראל (ש"ב כ' י"ט, ישעיה
נ"ג ה') Freunde pl. b) שמ"ז ברבוי ועניננו כֻּלָּם alle:
הגלת יהודה כלה הגלת שְׁלוֹמִים (ירמיה י"ג י"ט);
מוסר שְׁלֹמֵנוּ (ישעיה נ"ג ה'), עניננו מוסר כֻּלָּנוּ.

שִׁלֵּם שמ"ז לתשלום גמול, לי נקם וְשִׁלֵּם (דברי' ל"ב
ל"ה) Vergeltung f.

שִׁלֻּם או שִׁלּוּם, באו ימי הַשִּׁלֻּם (הושע ט' ז'),
והשופט בַּשִּׁלּוּם (מיכה ז' ג') עניננם כמו שִׁלֵּם
Vergeltung f.

שְׁלָמִים שמ"ז ברבוי, שנת שִׁלּוּמִים (ישעיה ל"ד ח')
עניננו כמו שִׁלֵּם או שִׁלֻּם.

שִׁלְמָה שמ"נ ועניננו כמו שִׁלֻּם, וְשִׁלֻּמַת רשעים
תראה (תהלי' צ"א ח').

שׁוּלַמִּית שת"נ לאשה נולדה בירושלים שנקראה
שָׁלֵם עיין בה"ם שָׁלֵם, שובי שובי
הַשּׁוּלַמִּית (ש"ה ז' א') die Jerusalemiterin, oder die
Friedliebende, Freundin.

שָׂכָר בה"ל (a עניננו כמו שָׂכָר, שֶׂכֶר אמת (משלי י"א י"ח) .Lohn *m.* (b ש"ת לעושה פעולה נגד שכר, ועושי שֶׂכֶר (ישעיה י"ט יו"ד) ,Lohnarbeiter.

שָׂכִיר שת"ז לאיש ה:שכר לעשות שרות לזולתו, אם שָׂכִיר הוא (שמות כ"ה י"ד), כימי שָׂכִיר יהיה (ויקרא כ"ה נ') Einer, der sich um Lohn ver- ,miethet, Taglöhner.

שְׂכִירָה תהש"נ, בער הַשְּׂכִירָה (ישעיה ז' כ') das ,gedungene Scheermesser, והוא כנוי לחיל אשור.

מַשְׂכֹּרֶת ישת"נ לשכר, מה מַשְׂכֻּרְתֶּךָ (בראשית כ"ט ט"ו, רות ב' י"ב) .Lohn *m.*

שלב בנוני פעל פ"י ועניננו חַבֵּר שני אתיכות כעין דפי הארגז שמכוונים, יתדות הרפין שתי וערב, מְשֻׁלָּבוֹת אשה אל אחותה (שמות כ"ו י"ז) .mittelst Fugen zusammengebunden

שְׁלַבִּים, בין הַשְּׁלַבִּים (מ"א ז' כ"ח וכ"ט) .Fugen *pl.* רק בס"ר.

שלג **שֶׁלֶג**, הנותן שֶׁלֶג כצמר (תהלים קמ"ז ט"ז) .Schnee *m.* וממנו הפעיל, תַּשְׁלֵג בצלמון (שם ס"ח ט"ו), פ"ע .schneeweiss sein

שלה 1. 2. 5. הקל פ"ע ועניננו היות במנוחה ושלוה, אויביה שָׁלוּ (איכה א' ה'), שָׁלוּ כל בוגדי בגד (ירמיה י"ב א'), יִשְׁלָיוּ אהלים לשדדים (איוב י"ב ו'), לא שָׁלַוְתִּי (שם ג' כ"ו) ruhig sein, Friede ,haben, glücklich sein. אבל, כי יֵשֶׁל אלוה נפשו (איוב כ"ז ח'), איננו מהשרש הזה רק משרש נשל לדעת הרד"ק והראוי יִשֹּׁל בחירק ובדגש השי' ועניננו הסרה והרחקה .entfernen, verwerfen ולד"ק שרשו שאל ועניננו כי יִשְׁאַל אלוה נפשו והא' חסרה :fordern הנפעל ועניננו כשרש שגה וכן הוראתו בארמי, אל תִּשָּׁלוּ (דה"ב כ"ט י"א) .irren, fehlen, sich vergehen ההפעיל פ"י, אל תַּשְׁלֶה אותי (מ"ב ד' כ"ח) irre .führen, täuschen

שַׁל שמ"ו מענין שגג (בנפעל וההפעיל) ויכהו שם אלהים על הַשַּׁל (ש"ב ו' ו') .Vergehen *n.*

שֶׁל היא מלת היחס מרכבת מן אֲשֶׁר אֶל, ועיין בשמושי אות השי' הוראה הי' והוראה ו', מטתו שֶׁלִּשְׁלֹמֹה (ש"ה ג' ז') — .des ובכנוי, כרמי שֶׁלִּי (שם א' ו') ,mein Garten בכנוי ובקשור ב', בְּשֶׁלִּי (יונה א' י"ב) ,meinetwegen בְּשֶׁל אֲשֶׁר (קהלת ח' י"ז) כמו בְּכֹל אֲשֶׁר .obgleich

שֶׁלִי תה"ש, לדבר אתו בַּשֶּׁלִי (ש"ב ג' כ"ז), וי"א שהוא מענין שלוה כהקל .mit Ruhe, friedlich

ולד"ק מענין שגג כהנפעל וההפעיל in täuschen- .der Weise

שָׁלֵו ובו' נועה ת' ה' להיפ בה"ל (a תהש"ז א' תהפ"ז, שָׁלֵו הייתי (איוב ט"ז י"ב), גוי שְׁלֵיו (ירמיה מ"ט ל"א), ולר"ז, וְשַׁלְוֵי עולם (תהלי' ע"ג י"ב), ולנקבה יחידה, והארץ שקטת וּשְׁלֵוָה (דה"א ד' מ') .ruhig, zufrieden lebend (b והיא שמ"ז ועניננו מנוחה, לא ידע שָׁלֵו בבטנו (איוב כ' כ') .Ruhe *f.*

שֶׁלֶו שמ"ז כה"ב בשם שָׁלֵו, ואני אמרתי בְּשַׁלְוִי (תהלי' ל' ז') .in meiner Ruhe

שַׁלְוָה שמ"נ ועניננו כמו מנוחה, שַׁלְוָה בארמנותיך (תהלי' קכ"ב ז') .Ruhe *f.*, Zufriedenheit *f.*

שִׁלְיָה שת"נ לכיס שבו הילד במעי אמו וכן בתלמוד שִׁלְיָא או סליתא, וּבְשִׁלְיָתָהּ היוצאת מבין רגליה (דברי' כ"ח נ"ז) .Nachgeburt *f.*

שַׁלְהֶבֶת ע"ש להב.

שלו **שְׂלָו** שם עוף טהור, ותעל הַשְּׂלָו (שמות ט"ז י"ג), ויגז שַׂלְוִים (במדבר י"א ל"א) .Wachteln *pl.*

שלח 1. 2. 3. 4. 5. הקל פ"י הה"ל (a עניננו שליחות דבר, והדבר הנשלח בא ביחס הפעול, וַיִּשְׁלַח יהודה את גדי העזים (בראשית ל"ח כ'), הנה שָׁלַחְתִּי את הגדי (שם שם כ"ז), וַיִּשְׁלַח משה אותם (במדבר י"ג י"ז), ובא פ"א בלי תמורת יחס הפעול, שָׁלַח לשריו — ללמד ביהודה (דה"ב י"ז ז') ,schicken ,senden. ובא לרוב בקשור אל או בקשור ל' נופל על האיש אשר אליו נשלח הדבר, לכה וְאֶשְׁלָחֲךָ אליהם (בראשית ל"ז י"ג), לכה וְאֶשְׁלָחֲךָ אל פרעה (שמות ג' יו"ד), צידה שָׁלַח להם (תהלי' ע"ח כ"ה), ולפעמים גם בקשור על, שְׁלַח על כל הגולה (ירמיה כ"ט ל"א), וָאֶשְׁלְחָה עליהם מלאכים (נחמיה ו' ג'), ואם בא בקשור השם ביד עניננו על יד, שְׁלַח נא ביד תִּשְׁלָח (שמות ד' י"ג, מ"א ב' כ"ה, משלי כ"ו ו') .durch (b ועניננו שליחות צווי, והיא שָׁלְחָה אל חמיה לאמור (בראשית ל"ח כ"ה), אמרו לאדני המלך כל אשר שָׁלַחְתָּ אל עבדך בראשנה אעש (מ"א כ' ט'), אדני שְׁלָחַנִי לאמר (מ"ב ה' כ"ב) .sagen lassen וגם בלי קשור לאמר, עד המקום אשר תִּשְׁלַח אלי (מ"א ה' כ"ג, שם כ' ה'), כאשר שָׁלְחָה אליהם איזבל (שם כ"א י"א) .sagen lassen ומזה, והנה אֶשְׁלַח את הנער לך מצא את החצים (ש"א כ' כ"א), את כל אשר שְׁלָחוֹ יואב (ש"ב י"א כ"ב, ירמיה מ"ג א', ישעיה ל"ז ד'), הנני שולח את כל מגפותי (שמות ט' י"ד), יִשְׁלַח עזרך מקדש (תהלי' כ' ג'), יִשְׁלַח דברו וירפאם (שם ק"ז כ', ושם קמ"ז י"ח) Auftrag ertheilen an Jemandem

(במדבר כ"ד ב'), לא יִשְׁכְּנוּ רגליה (משלי ז' י"א) ruhen, ruhig bleiben, sich lagern. c) ענינו דור, אם בא בקשור ב' ענינו על המקום שהוא דר בו. וְיִשְׁכּוֹן באהלי שֵׁם (בראשית ט' כ"ז), שֹׁכֵן באלוני ממרא (שם י"ד י"ג), שְׁכֹן בארץ (שם כ"ו ב'), הַשְׁכִינַי באהלים (שופטי' ח' י"א), הראוי הַשּׁוֹכְנִים באהלים וכן בקשור ל', שָׁכְנָה לה נפשי (תהלי' קכ"ב ו') wohnen. שֹׁכֵן עד (ישעיה נ"ז ט"ו) der ewig wohnt. d) פ"ע אני חכמה שָׁכַנְתִּי ערמה (משלי ח' י"ב) וענינו לדעתי כמו שְׁכֵנָתִי (עין השם שְׁכֵנָה) וענינו הערמה היא שְׁכֵנָתִי ואהבה אתי (ור"ל ואני אֵינֶנִּי הָעָרְמָה) וכנויתי איננו כנוי הפעל ב"א ליחס שאליו die List ist meine Nachbarin, Freundin. e) וענינו כשרש ישב שהוא עכבה יותר נדולד מן דור ונופל על התושבים. וי' ישל"ם תִּשְׁכּוֹן לבטח (ירמיה ל"ג ט"ז), תִּשְׁכּוֹן כימי קדם (שם ס"ו כ"ו), לא תשב לנצח ולא תִשְׁכּוֹן עד דור ודור (שם נ' ל"ט, ישעיה י"ג כ') auf seinem Lande verbleiben, d. i. bewohnt sein.

הפעל יוצא, וַאֲשַׁכְּנָה אתכם (ירמיה ז' ג'), לְשַׁכֵּן אתכם בם (במדבר י"ד ל'), לְשַׁכֵּן שמו שם (דברים י"ב א') wohnen lassen. ומזה ויט"ש משכן שילה אהל שִׁכֵּן באדם (תהלי' ע"ח ס'), פירוש אהל שִׁכֵּן שמו שם בין בני האדם, או אפשר באדם שם עצם פרטי לעיר ששמה אדם וכן מצאנו (יהושע ל"ג), מאדם העיר בחסרון הו' וענינו ואהל אשר שִׁכֵּן באדם einen Wohnsitz aufschlagen.

ההפעיל פ"י מה"ג בקל, וַיַּשְׁכֵּן מקדם לגן עדן (בראשית ג' כ"ד), וכבודי לעפר יַשְׁכֵּן (תהלי' ז' ו'), אל תַּשְׁכֵּן באהליך עולה (איוב י"א י"ד) wohnen lassen.

שָׁכֵן בה"ל (a שת"ז לאיש הדר במקום וכל יאמר שָׁכֵן חליתי (ישעיה ל"ג כ"ד), שְׁכַן שמרון (הושע י"ד ה') Bewohner, Einwohner m. b) שת"ז לכל אחר משנים או יותר הדרים במקום אחד או קרוב לביתו, טוב שָׁכֵן קרוב (משלי כ"ז י"ד), הוא וּשְׁכֵנוֹ (שמות י"ב ד'), קרוב לביתו, שְׁכֵנַי הרעים (ירמיה י"ב י"ד), ואת עמרה ואת שְׁכֵנֶיהָ (שם נ' מ'), חרפה לִשְׁכֵנֵינוּ (תהלי' מ"ד י"ד) קרוב למדינה (שם ע"ט ד') Nachbar m.

שכנה בנפרד, שְׁכֶנֶת בסמוך, שת"נ אשה מִשְּׁכֶנְתָּהּ (שמות ג' כ"ב, רות ד' י"ז) ועיין בהקל ה"ב Nachbarin f., Anwohnerin f.

שֶׁכֶן שם נרדף לאהל בכנוי.

שִׁכְנוֹ, לְשִׁכְנוֹ תדרשו (דברי' י"ב ה') Wohnung f.

מִשְׁכָּן שת"ז (ענינו כמו שֶׁכֶן) למקום מנוחה כמו אהל, תבנית הַמִּשְׁכָּן (שמות כ"ה ט'), ונתתי מִשְׁכָּנִי בתוככם (ויקרא כ"ו י"א) Wohnung f. ובא בר"ז, מִשְׁכְּנֵי עליון (תהלי' ס"ו ה'), מִשְׁכְּנֵיהֶם (יחזקאל כ"ה ד'), ובס"נ ונם על אהלים, מִשְׁכְּנֹתֶיךָ ישראל (במדבר כ"ד ה', ש"ה א' ח').

שכן שַׂכִּין שם כלי החותך, ושמת שַׂכִּין בלועך (משלי כ"ג ב'), וכן תרגום המאכלת סַכִּין Messer n. והפעל יִסָּכֵן בם פרשתי בשרש סָכַן.

שכר 1. 3. 5. 7. הקל פ"ע בה"ל (a שתיה לרויה, שתה ואין לְשָׁכְרָה (חגי א' ו'), וַיִּשְׁכְּרוּ עמו (בראשית מ"ג ל"ד, ש"ה ה' א') sich satt trinken. b) שתיה לשכרות, שָׁכְרוּ ולא יין (ישעיה כ"ט ט'), וישת מן היין וַיִּשְׁכָּר (בראשית ט' כ"א) sich berauschen.

הפעל פ"י, ואף שַׁכֵּר (חבקוק ב' ט"ו), וַיְשַׁכְּרֵהוּ (ש"ב י"א י"ג) trunken, berauscht machen.

ההפעיל כהפעל, וְהִשְׁכַּרְתִּי שריה (ירמיה נ"א נ"ז), ועצה"ש, אַשְׁכִּיר חצי (דברים ל"ב מ"ב).

ההתפעל, עד מתי תִּשְׁתַּכָּרִין (ש"א א' י"ד) sich als Betrunkene benehmen.

שֵׁכָר שת"ז למשקים המשכרים, יין וְשֵׁכָר אל תשת (ויקרא י"ד ט', שופטי' י"ג ד') berauschende Getränke.

שִׁכּוֹר או שִׁכֹּר שת"ז לסובא, שִׁכּוֹר עד מאוד (ש"א כ"ה ל"ו), בר"ז, הקיצו שִׁכּוֹרִים (יואל א' ה'), שִׁכֹּרֵי אפרים (ישעיה כ"ח א') trunken, berauscht.

שִׁכֹּרָה שת"נ לסבאה, ויחשבה עלי לְשִׁכֹּרָה (ש"א א' י"ג) eine Berauschte.

שִׁכָּרוֹן שמ"ז, שִׁכָּרוֹן וינון תמלאי (יחזקאל כ"ג ל"ג) Trunkenheit f.

אֶשְׁכָּר שת"ז למנחה, אֶשְׁכָּר יקריבו (תהלי' ע"ב י"ד, יחזקאל כ"ב ט"ו) Geschenk n.

שכר 1. 3. 7. הקל פ"י וענינו המקבל שרות מזולתו נגד שלום, כי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ (בראשית ל' ט"ז), וסנבלט שְׂכָרוֹ (נהמיה ו' י"ב), וְשֹׂכֵר כסיל וְשֹׂכֵר עוברים (משלי כ"ו י"ד) miethen, besolden. ובא נ"ב בס', וְסָכְרִים יועצים (עזרא ד' ה').

הנפעל, שבעים בלחם נִשְׂכָּרוּ (ש"א ב' ה') sich verdingen.

ההתפעל כהנפעל ונופל על המקבל השכר, וְהַמִּשְׂתַּכֵּר מִשְׂתַּכֵּר אל צרור נקוב. (חגי א' ו').

שָׂכָר תה"ש לשלומת השרות, כי שָׂכָר הוא לכם (במדבר י"ח ל"א), בא בִּשְׂכָרוֹ (שמות כ"ב י"ד) Lohn m., Besoldung f.

מָשְׁחָת נ״ב שמ״ז, כי מָשְׁחָתָם בהם (ויקרא כ״ב כ״ה) etwas Verdorbenes.

מָשִׁיחָה עיין ישרש מָשַׁח.

שַׁחַת, שִׁיחוֹת, שְׁחִיתוֹת ע״ש שוח.

שטה ע״ש שוט.

שׂטה בנינו קל פ״ע ענינו פָּנָה סדרך, שְׂטֵה מעליו (משלי ד׳ ט״ו) sich abwenden. כי תִשְׂטֶה אשתו (במדבר ה׳ י״ב), כי שָׂטִית (שם שם כ׳), ענינו תסור מאמונתה לבעלה. ובקישור אל, אל יֵשְׂטְ אל דרכיה לבך (משלי ז׳ כ״ה), ענינו סור מדרכו ולילך אֶל — zuwenden.

שֵׂטִים שתז״ר, ושחטה שֵׂטִים (הושע ה׳ ב׳), שָׂטֵי כזב (תהלי׳ ס׳ ה׳) Abweichende, Treulose.

ופי׳ הכתוב תמצא בשרש שחט ובא בס׳ת׳ ש׳ (עשה סֵטִים (תהלי׳ ק״א ג׳) ש״ם), ואפשר שֵׂטִים ענינו זֵדִים ובא ס׳ וט׳ תמורת ז׳ וד׳.

שטח 1. 3. הקל ענינו מתיחה ופשוט, ושָׁטְחוּם לשמש (ירמיה ח׳ ב׳), וַתִּשְׁטַח עָלָיו הָרִיפוֹת (ש״ב י״ז י״ט, במדבר י״א ל״ב) ausbreiten.

הפעל כהקל, שִׁטַּחְתִּי אליך כַּפָּי (תהלי׳ פ״ח י״א).

מִשְׁטָח או מִשְׁטוֹחַ שת״ז, מִשְׁטַח חֲרָמִים (יחזקאל כ״ו ה׳), מִשְׁטוֹחַ לחרמים (שם מ״ז י״ד), שת״ז למקום שבו שטוח דבר ein Ort, wo etwas ausgebreitet wird.

שטם בנינו קל פ״י וענינו נטירת שנאה, וַיִּשְׂטֹם עשו את יעקב (בראשית כ״ז מ״א), וַיִּשְׂטְמֻהוּ בעלי חצים (שם מ״ט כ״ג, שם נ׳ ט״ו, איוב ט״ז ט׳) feindlich verfolgen.

מַשְׂטֵמָה שמ״נ, ורבה מַשְׂטֵמָה (הושע ט׳ ז׳, ושם שם ח׳) Hass *m.*, Verfolgung *f.*

שטן בנינו קל וענינו התנגדות ואיבה, יִשְׂטְנוּנִי (תהלי׳ ל״ח כ״א, שם ק״ט ד׳) anfeinden, verfolgen.

שָׂטָן בה״ל (a שת״ז למתנגד, אין שָׂטָן ואין פגע רע (מ״א ה׳ י״ח), ויקם שָׂטָן לשלמה (שם י״א י״ד) Gegner, Ruhestörer *m.* ובא ג״כ לתה״פ Widersacher *m.* יצאת לְשָׂטָן לך (במדבר כ״ב ל״ב, זכריה ג׳ א׳) zu hindern. b) והוא שמ״ז ובא לתה״פ ולא יהיה לנו לְשָׂטָן (ש״א כ״ט ד׳) zum Hinderniss.

שִׂטְנָה שמ״נ, כתבו שִׂטְנָה (עזרא ד׳ ו׳) Anklage *f.*, Gegenschrift *f.*

שטף 1. 2. 4. הקל פ״י נה״ל (a ענינו רחיצה וידיו לא שָׁטַף במים (ויקרא ט״ו י״א), וָאֶשְׁטֹף דמיך (יחזקאל ט״ז ט׳, מ״א כ״ב ל״ח) abspülen. b) ענינו זרמת מים בחוזק, ונחלים יִשְׁטֹפוּ (תהלי׳ ע״ח כ׳), גשם שׁוֹטֵף (יחזקאל י״ג י״א) sich ergiessen, reichlich strömen. ומזה עצה״ש לביאת חיל צבא רב, וְשָׁטַף ועבר (דניאל י״א מ׳, ישעיה ח׳ ח׳, ירמיה מ״ז ב׳). c) וענינו הצפה, כנהל שׁוֹטֵף (ישעיה ל׳ כ״ח, שם ס״ו י״ב) überschwemmen. שבלת שְׁטָפַתְנִי (תהלי׳ ס״ט ג׳), נהרות לא יִשְׁטְפוּךָ (ש״ה א׳ ז׳, ירמיה מ״ז ב׳). ומזה להעתקת דבר ממקומו ע״י שטף מים, תִּשְׁטֹף ספיחיה עפר ארץ (איוב י״ד י״ט, ישעיה כ״ח י״ז) wegschwemmen, wegspülen. ובא ג״כ עצה״ש, ישוט שׁוֹטֵף כי יעבר (ישעיה כ״ח י״ח) fortreissen. ובא ג״כ על הובלת דבר טוב בשפע, שׁוֹטֵף צדקה (ישעיה י״ד כ״ב) einherschwemmen. d) ובקשור השם סוס ענינו מרוצת הסוס בתוקף, כסוס שׁוֹטֵף במלחמה (ירמיה ח׳ ו׳) einherstürmen, ausreissen.

הנפעל בה״ל (a מה״א בקל, וכל כלי עץ יִשָּׁטֵף (ויקרא ט״ו י״ב) abgespült werden. b) מה״ג בקל, יִשָּׁטְפוּ מלפניו (דניאל י״א כ״ב) überschwemmt werden.

הפעל, וְשֻׁטַּף במים (ויקרא ו׳ כ״א) ענינו כה״א בנפעל.

שֶׁטֶף או שֵׁטֶף בה״ל (a שמ״ז מה״ג בקל, מי פלג לַשֶּׁטֶף תעלה (איוב ל״ח כ״ה). וְשֶׁטֶף אף (משלי כ״ז ד׳), לְשֵׁטֶף מים רבים (תהלי׳ ל״ב ו׳) das Ergiessen. b) וענינו פתאום, וקצו בַשֶּׁטֶף (דניאל ט׳ כ״ו) והוא תה״פ plötzlich.

שטר שֹׁטֵר שת״ז למטונה על דבר. (a אם הוא ממונה לתת פקודה לאחר הוא נרדף עם קצין מושל, קצין שֹׁטֵר ומֹשֵׁל (משלי ו׳ ז׳) Vogt *m.* b) ואם רק ממונה לעשות הפקודה המצווה עליה או להשגיח על דברים קלי הערך כמו, שֹׁטְרִים ושוערים (דה״ב ל״ד י״ג), וְשֹׁטְרֵיהֶם המשרתים (דה״א כ״ז א׳) Polizeimann.

מִשְׁטָר שמ״ז וענינו ממשלה, אם תשים מִשְׁטָרוֹ בארץ (איוב ל״ח ל״ג) Ordnung *f.*, Herrschaft *f.*

שי שַׁי שת״ז וענינו מנחה, יובילו שַׁי (תהלי׳ ס״ח ל׳) Geschenk *n.*

שיא ע״ש נשא.

שיב ע״ש ישב.

שיג ע״ש נשג.

שיח ע״ש שוח, **שיר** ע״ש שור.

שית ע״ש שות, **שיט** ע״ש שוט.

שחד בנינו קל פ"י ועניני נתינת מתנה מאהבה או להנצל מענש. וַתִּשְׁחֲדִי אותם (יחזקאל י"ז ל"ג), שִׁחֲדוּ בעדי (איוב ו' כ"ב) beschenken, bestechen.

שֹׁחַד תה"ש, הנה שלחתי לך שׁחַד (מ"א ט"ו י"ט) Geschenk n. לא תקח שׁחַד (דברי' ט"ז י"ט) Bestechung.

שחה 1. 5. 7. קרוב לשרש שוח, שָׁחָה הקל פ"ע עניני כפיפת הגוף, שְׁחִי ונעברה (ישעיה נ"א כ"ג) sich beugen, bücken.

ההפעיל פ"י, דאגה בלב איש יַשְׁחֶנָּה (משלי י"ב כ"ה) niederdrücken, niederbeugen. ומזה אתה תאכל ולא תשבע, וְיֶשְׁחֲךָ בקרבך (מיכה ו' י"ד), עניני המאכל יעיק ויצר לך und sie (die Speise) wird dich (nur) drücken, והראוי וַיַּשְׁחֲךָ ע"מ וַיַּפְרְךָ.

ההתפעל, בא לרוב בכפל הלה"פ ע"ד המרובעים וכדי להקל על המבטא עשו מן ה' הראשונה ו' נאה, דִּשְׁתַּחְוָה כמו נַאֲוָה מן נאה בה"ל (a כבהקל ועניני רק כפיפת הראש לכבוד, וַיִּשְׁתַּחוּ אפים ארצה (בראשית י"ט א'), וַיִּשְׁתַּחוּ אברהם לפני עם הארץ (שם כ"ג ז'), וַיִּשְׁתַּחוּ ישראל (שם מ"ז ל"א) sich verbeugen. (b ועניני הפלת כל הגוף על הארץ, הראות הכנעה ושפלות למלכים ושרים או לתפלה להש"י בא בנוע הו' ולרוב בקשור ל', וְהִשְׁתַּחֲווּ לה' (שמות י"א ח'), וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ להם (דברי' ד' י"ט), וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לאלמתי (בראשית ל"ז ז'), הִשְׁתַּחֲווּ לה' (תהלי' ק"ט ב') sich nieder werfen ועניני לתפלה.

שחה 1. 5 הקל פ"ע פעל נרדף עם צוף בה"ב ועם ש"ט ועניני עמידת דבר על המים מכח ועצמו ולא יטבע, הַשּׂוֹחֶה לִשְׂחוֹת (ישעיה כ"ה י"א) zuschwimmen.

ההפעיל פ"י, אַשְׂחֶה בכל לילה (תהלי' ו' ז') wegschwemmen. והתאר מי שָׂחוּ (יחזקאל מ"ז ו') ועניני מים עמוקים, שֶׁהַשּׂוֹחִים יכולים לִשְׂחוֹת בו schwimmbares Wasser.

שחח 1. 2 5. 7. שוה לשרש שוח ושחה הקל פ"ע עניני הכנעה, שַׁחוּ גבעות עולם (חבקוק ג' ו'), וַיָּשֹׁחוּ מעוצר רעה (תהלי' ק"ז ל"ט), וְשַׁח רום אנשים (ישעיה ב' י"א, איוב ט' י"ג) sich beugen, demüthig sein.

הנפעל, וַיִּשַּׁח אדם (ישעיה ב' ט'), תִּשַּׁח אמרתך (שם כ"ט ד', קהלת י"ב ד'), כהתפעל gebeugt werden.

ההפעיל פ"י, כי הֵשַׁח יושבי מרום (ישעיה כ"ו ה', ושם כ"ב י"ב) beugen.

ההפעל כהקל, מה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נפשי (תהלי' מ"ב ו') gebeugt sein.

שַׁח שת"ז, וְשַׁח עינים יושיע (איוב כ"ב כ"ט) der Demüthige.

שְׁחוֹחַ תה"פ (ישעיה ס' י"ד) unterdrückt.

שחט 1. 2. הקל עקר עניני הַמִּית בעח"י בה"ל (a נרדף עם זָבַח וְטָבַח והיא מיתת בעח"י ע"י מאכלת לברור לו מיתה יפה, ויקח את המאכלת לִשְׁחוֹט את בנו (בראשית כ"ב י'), וְשַׁחֲטוּ הפסח (שמות י"ב כ"א) schlachten, ורובי הפעלים שבמקרא בשרש הזה המה מהוראה זו. (b ועניני שוה לשרש שחת הרג והמית, וַיִּשְׁחָטֵם במדבר (במדבר י"ד ט"ז) tödten. ומזו, חץ שׁחוּט לשונם (ירמיה ט' ז'). ובא שָׁחוּט ת' שׁוֹחֵט כמו השׁכוּני באהלים (שופטי' ח' י"א), והראוי השׁוֹכנים אבל זהב שָׁחוּט (דה"ב ט' ט"ו), בא שָׁחוּט ת' שָׁטוּחַ וכן תרגמו השבעים זקנים gezogenes Gold בחלוף האותיות משרש שטח debnen.

הנפעל, הצאן ובקר יִשָּׁחֵט להם (במדבר י"א כ"ב).

שְׁחִיטָה שמ"נ מה"א, שהיא שחיטה במאכלת על שְׁחִיטַת הפסחים (דה"ב ל' י"ז) das Schlachten.

שַׁחֲטָה (ע"מ פַּהֲדָה לַהֲקָה, פהדתי אליך ירמיה ב' י"ט), לדעתי גם היא שמ"נ ורק מה"ב בקל מענין הריגה das Tödten או תהש"נ die Mordthat. וְשַׁחֲטָה שטים העמיקו (הושע ה' ב'), והוא מקרא מסורס ועניני והשטים שַׁחֲטָה העמיקו (כמו יום מלכנו החלו שרים (שם ז') ועניני יום החלו שרים מלכנו. לי יזעקו אלהי ידענוך ישראל (שם ח'). ועניני לי יזעקו ישראל אלהי ידענוך) ופירוש הכתוב וְשַׂטִים (משרש שוט) הסרים מהדרך הישר (והם הכהנים, שבהם התחיל תוכחתו ואמר שמעו זאת הכהנים) העמיקו ושחתו גם לרציחת נפש והריגה, ותרגום הפסוק כך und die Ruchlosen sind bis zum Mord-Verbrechen herabgesunken. וכן הוכיחם הנביא הזה (בפרשה ו' פסוק ט') ואמר וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה וגם הפסוק הזה הוא מסורס ועניני וכחכי גדודים על — איש לדרנו (כן) חבר כהנים ירצחו על דרך שכם וסוף הפסוק מן ושחטה שטים ואני מוּסָר לְכֻלָּם מוסב על החלק השני מפסוק א'. המתחיל „והקשיבו בית ישראל ובית המלך האזינו" וגומר. ולדעתי השם מוּסָר הכתוב פה איננו ש"מ משרש יסר כאשר חשבו המדקדקים רק הוא בינוני פעול מהפעיל בשרש סור שעניני הרחקה ע"ש או הוא משרש זור בבינוני בהפעיל והראוי מוּזָר ובא ס' ת' ז' לפי שהם ממוצא

אחד כמו שבא בהפך ולא יָזַח החשן שהוא כמו לא יִפַּת משרש נסח בנפעל ותרגומי und ich bin allen denen entfremdet.

שחט בנינו קל פ"י. וְאֶשְׁחַט אותם (בראשית ס' י"א) ausdrücken.

שחל שַׁחַל שת"ז נרדף לארי, שאגת אריה וקול שָׁחַל (איוב ד' יו"ד) Löwe *m*.

שְׁחֵלֶת (שמות ל' ל"ד) שם מין בשם Reiherklaue.

שחן שְׁחִין שם מין צרעת הבא מחום העור (שמות ט' ט', ויקרא י"ג י"ח) Geschwüre, Beulen *pl*.

שחס שָׁחִיס (ישעיה ל"ז ל', מ"ב י"ט כ"ט).

סָחִישׁ שם ספיח הספיח Nachwuchs *m*.

שחף שַׁחַף שם עוף טמא (ויקרא י"א ט"ז) Seemöve *f*.

שַׁחֶפֶת שם חולי המכחיש את הגוף (ויקרא כ"ו ט"ז) Schwindsucht *f*.

שחף שְׂחִיף עֵץ (יחזקאל מ"א ט"ז) שת' לדף עץ דק dünn gehobeltes Brett.

שחץ שַׁחַץ שם"ז לגבהות רוח Stolz *m*. לא הדריכוהו בני שַׁחַץ (איוב כ"ח ח', שם מ"א כ"ו) תה"ש stolze, edle Raubthiere.

שחק בנינו קל פ"י ענינו מלול, וְשָׁחַקְתָּ ממנו הדק (שמות ל' ל"ו, תהלי' י"ח מ"ג) zerreiben, abreiben, abnutzen, zermalmen.

שַׁחַק גה"ל (a שת"ז לאבק דק, וּכְשַׁחַק מאזנים (ישעיה מ' ט"ו) Staub *m*. (b ש"ת לעבים ולא בא רק ברבוי, יזלו שְׁחָקִים (איוב ל"ו כ"ח), ויצו שְׁחָקִים (תהלי' ע"ח כ"ג) dünne Wolke. (c ש"ת לשמים, כי מי בַשַּׁחַק יערך לך (תהלי' פ"ט ז'), וברבוי, תרקיע עמו לִשְׁחָקִים (איוב ל"ז י"ח, משלי ח' כ"ח) Himmel *m*.

שחק 1. 3. 5. הקל בה"ל (a נרדף עם צחק המורה שמחה בא בלי קשור, ורגז וְשָׂחַק ואין נחת (משלי כ"ט ט') sich freuen. ובקשור ל', או אל ענינו גיהוך וחיכא, וַתִּשְׂחַק ליום אחרון (משלי ל"א כ"ה), לשד ולכפן תִּשְׂחָק (איוב ה' כ"ב, שם ל"ט י"ח) lachen. ובקשור על ענינו לעג, ועליו יִשְׂחָקוּ (תהלי' נ"ב ח'), שָׂחֲקוּ עלי צעירים (איוב ל' י"א), ובקשור ב', באידכם אֶשְׂחָק (משלי א' כ"ו) spotten. (b וענינו רקד או נגן, הראים בשחק ששון (שופטי' ט"ז כ"ז) tanzen, singen.

הפעל נה"ל (a כה"א בקל שענינו שמחה וגם חיכא, בסוד מְשַׂחֲקִים (ירמיה ט"ו י"ז, משלי כ"ו י"ט) scherzen, lachen. (b ענינו השתעשע, לְשַׂחֶק בו (תהלי' ק"ד כ"ו), מְשַׂחֲקִים ברחובותיה (זכריה ח' ה', ש"ב ו' כ"א) sich spielen, unterhalten. (c מה"ב בקל שענינו רקד ונגן, וַיְשַׂחֶק לנו (שופטי' ט"ז כ"ה), הנשים הַמְשַׂחֲקוֹת (ש"א י"ח ז'), וְשִׂחַקְתִּי לפני ה' (ש"ב ו' כ"א) tanzen, spielen.

ההפעיל בקשור על, ויהיו מַשְׂחִיקִים עליהם (דה"ב ל' י"א) spotten.

שְׂחֹק או **שְׂחוֹק** גה"ל (a שם"ז מה"א בפעל, ימלא שְׂחוֹק פיך (איוב ח' כ"א), ימלא שְׂחוֹק פינו (תהלי' קכ"ו ב') das Lachen. (b והיא נ"כ מה"א הנ"ל, כִּשְׂחוֹק לכסיל (משלי יו"ד כ"ג), טוב כעס מִשְּׂחוֹק (קהלת ז' ג') Scherz *m*., Heiterkeit *f*. (c שם"ז מה"א בקל שענינו לעג, שְׂחוֹק לרעהו אהיה (איוב י"ב ד'), הייתי לִשְׂחֹק (ירמיה כ' ז') Gegenstände des Spottes.

מִשְׂחָק שם"ז וענינו כה"נ בהשם שְׂחֹק והזונים מִשְׂחָק לו (חבקוק א' יו"ד) Gegenstände des Lachens, Gelächters.

שחר 1. 3. הקל בה"ל (a ענינו קדרות והוא פ"ע, עורי שָׁחַר (איוב ל' ל') schwarz sein. (b והיא יוצא וענינו חפוש וחקירה, שֹׁחֵר טוב יבקש רצון (משלי י"א כ"ז) suchen, verlangen.

הפעל מה"ב בקל, לְשַׁחֵר פניך (משלי ז' ט"ו), ושבו וְשִׁחֲרוּ אל (תהלי' ע"ח ל"ד). אלי אתה אֲשַׁחֲרֶךָּ (שם ס"ג ב') suchen. וכן בקשור ל', מְשַׁחֲרֵי לטרף (איוב כ"ד ה'). ובקשור אל, אם אתה תְּשַׁחֵר אֶל אֵל (איוב ח' ה') sich nach ihm sehnen. ולדעתי אפשר מזה נ"כ הקל, עורי שָׁחַר מֵעָלָי (איוב ל' ל) וענינו עורי יבקש לְהִפָּרֵד מעלי אחרי אשר כבר עצמי חרה מני חרב, וּמֵעָלָי בא לנכון; אבל ואוהבו שִׁחֲרוֹ מוסר (משלי י"ג כ"ד), הוא פעל נגזר מהשם שַׁחַר וענינו יקדים הזמן ליסרו ובא בחסרון הב' והראוי במוסר zuvorkommen mit Zucht.

שַׁחַר ש"ת, לזמן התחלת אור בקר, אעירה שָּׁחַר (תהלי' נ"ז ט'), הנשקפה כמו שָׁחַר (ש"ה ו' יו"ד), וכמו הַשַּׁחַר עלה (בראשית י"ט ט"ו) Morgenröthe *f*., die Frühe. ומזה עצה"ש ובא עליך רעה לא תדעו שַׁחְרָהּ (ישעיה מ"ז י"א), ענינו אחרי אשר הרעה תבונה בלה"ק לילה גם חשך אשר לא תדע מתי יבוא אורה ihre Morgenröthe. וכן כדבר הזה אשר אין לו שָׁחַר (ישעיה ח' כ'). ענינו אין לו אור kein Licht. ולדעתי הקלה שַׁחַר. ג"כ הוא מענין

שין שַׁיִן או שֵׁין ולשתות את שיניהם (ישעיה ל"ו י"ב) ש"ת למימי רגלים .Urin m

שיר שֵׁירָה שם תכשיט מה, וְהַשֵּׁרוֹת והרעלות (ישעיה ג' י"ט) .Ringe pl. הרד"ק הביאו בשרש הזה וכן הוא בארמי, ולה"ק שרשו שָׁרָה כמו שרשרה .Kette f

שיש שַׁיִשׁ שם מין אבן, אבני שַׁיִשׁ (דה"א כ"ט ב') .Alabaster m

שית שם מין קוץ, שמיר וָשַׁיִת (ישעיה ה' ו'), שִׁיתוֹ ושמירו (שם יו"ד י"ז) .Dorn m

שכב .1. 5. 6 הקל פ"ע וענינו כמו רבע או רבץ בבהמה או בחיה, אכן שכב הוא באדם a) ענינו שכיבה לשנה, טרם יִשְׁכָּבוּ (בראשית י"ט ד'), וַיִּשְׁכַּב במקום ההוא (שם כ"ח י"א) sich schlafen legen. b) שכיבה למנוחה, וּשְׁכַבְתֶּם ואין מחריד (ויקרא כ"ו ו'), גם בלילה לא שָׁכַב לבו (קהלת ב' כ"ג), וערקי לא יִשְׁכָּבוּן (איוב ל' י"ז) ruhen. c) למנוחת המת בקבר, שֹׁכְבֵי קבר (תהלי' פ"ח ו'), וְשָׁכַבְתִּי עם אבותי (בראשית מ"ז ל'), כִּשְׁכַב אדני המלך (מ"א א' כ"א, ושם ב' יו"ד) im Grabe ruhen. d) למשגל, לִשְׁכַּב אצלה (בראשית ל"ט יו"ד), וְשָׁכַב איש אותה (במדבר ה' י"ג), וְשָׁכַב עמה (דברי' כ"ב כ"ה), ואיש אחר יִשְׁכָּבֶנָּה (שם כ"ח ל'), ובא נ"כ משכיבת אשה עם איש, וְנִשְׁכְּבָה עמו (בראשית י"ט ל"ב) beschlafen.

(הנפעל והפעל רק לפי הכתיב, והנשים תִּשָּׁכַבְנָה (זכריה י"ד ב'), איפה לא שֻׁכַּבְתְּ (ירמיה ג' ב'), בְּקְרִי).

ההפעיל פ"י נה"ל a) מדקל, וַיַּשְׁכִּיבֵהוּ על מטתו (מ"א י"ז י"ט) niederlegen. b) מדקל באות b, וְהִשְׁכַּבְתִּים לבטח (הושע ב' כ') ruhen machen. c) וענינו שפך פ"י לשלישי, ונבלי שמים מי יַשְׁכִּיב (איוב ל"ח ל"ז), וכן הוראת שרש שכב בלשון ערבי .ausgiessen lassen

ההפעל, וְהָשְׁכַּב בתוך ערלים (יחזקאל ל"ב ל"ב), וְהָשְׁכְּבָה את ערלים (שם שם י"ט), הם עומדים כהקל באות a, ruhen. והוצא, מֻשְׁכָּב על מטתו (מ"ב ד' ל"ב) gelegt sein

שִׁכְבָה שמ"נ וענינו מה"ב בהפעיל. שִׁכְבַת הטל (שמות ט"ז י"ג) .die Ergiessung des Thaues

וכן, שִׁכְבַת זרע (ויקרא ט"ו ט"ז) Lage f.

שְׁכֹבֶת שמ"נ למשגל, לא תתן שְׁכָבְתְּךָ לזרע (ויקרא י"ח כ') .Beischlaf m

מִשְׁכָּב דה"ל a) שמ"ז למנוחה, מִשְׁכַּב הצהרים (ש"ב ד' ה'). Mittagsruhe. b) שמ"ז למשגל כמו שְׁכֹבֶת, מִשְׁכְּבֵי אשה (ויקרא כ' י"ג) Beischlaf m. c) שם נרדף למטה למקום ששוכבים בו, מִשְׁכְּבֵי אביך (בראשית מ"ט ד', ש"ב י"ז י"ח), ובסר"נ, על מִשְׁכְּבוֹתָם (תהלי' קמ"ט ה') .Bett. d) ש"ת לארון המת, וישכבוהו במשכב (דה"ב ט"ז י"ד) .Sarg m

שכה שֶׂכְוִי נגזר מהפעל שָׂכָה בארמית שענינו ראיה והבטה: מי נתן לַשֶּׂכְוִי בינה (איוב ל"ח ל"ו) .Einsicht f., Verstand m

שְׂכִיָּה שמ"נ להשקפת דברים מחמדי עין, שְׂכִיּוֹת החמדה (ישעיה ב' ט"ז) Anseben n., An-blick m.

מַשְׂכִּית בה"ל a) ש"ת לפסילי ע"ז עשויים להביט בהם לא ליפים ותוארים כ"א להשתכלות ענין הנעבד החשוב לעובדיהם, ואת כל מַשְׂכִּיֹּתָם (במדבר ל"ג נ"ב) .Sinnbilder mit abgöttlichen Figuren תפוחי זהב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כסף (משלי כ"ה י"א), ש"ת לכלים מעשה שבכה שבהם נותנים דברים נחמדים למראה והדברים שבתוכן יראו מצד ונסתרים מצד goldene Aepfel in silbernen Gefässen von Filigran-arbeit (oder mit Figuren geziert). ותה"ש, אבן מַשְׂכִּית (ויקרא כ"ו א'), ענינו אבן שעליו פסל צורי ע"ז, חדרי מַשְׂכִּיתוֹ (יחזקאל ח' י"ב), חדרים שבהם ציורי ע"ז. b) שמ"נ לכח המחשבה והציור, עברו מַשְׂכִּיּוֹת לבב (תהלי' ע"ג ז'), כחומה נשגבה בְּמַשְׂכִּיתוֹ (משלי י"ח י"א) .Vorstellung, Einbildung f

שכח .1. 2. 3. 5. 7 הקל פ"י וענינו, הפך זָכוֹר וְשָׁכַחְתָּ עומר (דברי' כ"ד י"ט), הֲשָׁכַח חנות אל (תהלי' ע"ז יו"ד), תִּשְׁכַּח ימיני (תהלי' קל"ז ה'), בחסרון הפעול וענינו תשכח ימיני הנגון vergessen.

הנפעל, וְנִשְׁכַּח כל השבע (בראשית מ"א ל'), נִשְׁכַּח זכרם (קהלת ט' ה'), וְנִשְׁכַּחַת צור (ישעיה כ"ג ט"ו), באה תי תמ' ה' והראוי, וְנִשְׁכָּחָה כמו וְשָׁבַת לנשיא (יחזקאל מ"ו י"ז) vergessen werden.

הפעל פ"י לג', שִׁכַּח ה' בציון (איכה ב' ו') ver-gessen machen.

ההפעיל ענינו כהפעל, לְהַשְׁכִּיחַ את עמי שמי (ירמיה כ"ג כ"ז).

ההתפעל, וְיִשְׁתַּכְּחוּ בעיר (קהלת ח' יו"ד).

שָׁכֵחַ ש"ת לשוכח, שְׁכֵחֵי אלהים (תהלי' ט' י"ח), הַשְּׁכֵחִים את הר קדשי (ישעיה ס"ה י"א) die Vergessenden.

שכך .1. 5 הקל פ"ע בה"ל a) וענינו נוח והשקט מזעף ורעש, וחמת המלך שָׁכָכָה (אסת' ז' י"ד, ושם ב' א'), וַיָּשֹׁכּוּ המים (בראשית ח' א') sich legen, stillen. b) וענינו כשרש שחה שענינו

כפיפה, כְּשַׁךְ יקושים (ירמיה ה' כ"ו) so wie Vogel-steller sich ducken.

ההפעיל יוצא מה"א בקל, וַהֲשִׁכֹּתִי מעלי את תלֻנּות בני ישראל (במדבר י"ז כ') beruhigen.

שכל 1. 3. 5. הקל פעל מקרי עומד וניפל על האבות שמתו בניהם בחייהם, למה אֶשְׁכַּל גם שניכם (בראשית כ"ז מ"ה), (וענינו למה אהיה שְׁכֻלָה, כאשר שָׁכֹלְתִּי שָׁכָלְתִּי (שם מ"ג י"ד) kinder-los werden.

שְׁכוּלָה בנינו פעול והוא שת"נ, שְׁכוּלָה וגלמודה (ישעיה מ"ט כ"א) eine Kinderlose.

הפעל והוא יוצא, כאשר שִׁכְּלָה נשים חרבך (ש"א ט"ו ל"ג), אותי שִׁכַּלְתֶּם (בראשית מ"ב ל"ו, שם ל"א ל"ח), תְּשַׁכֶּל חרב (דברי' ל"ב כ"ה) Kinderlos machen.

מְשַׁכֵּלָה בנינו מהפעל והוא שת"נ, לא תהיה מְשַׁכֵּלָה (שמות כ"ג כ"ו) eine Kinderlose.

ועצה"ש, והארץ מְשַׁכָּלֶת (מ"ב ב' י"ט, מלאכי ג' י"א).

ההפעיל ענינו כהפעל, רחם מַשְׁכִּיל (הושע ט' י"ד), כגבור מַשְׁכִּיל (ירמיה נ' ט').

שְׁכוֹל שמ"ז בה"ל (a שְׁכוֹל ואלמון (ישעיה מ"ז ח') Kinderlosigkeit. (b קרוב להה"א הנ"ל וענינו חסרון, שְׁכוֹל לנפשי (תהלי' ל"ה י"ב) Verlassenheit f.

שַׁכּוּל בה"ל (a תאר למשולל בנים, כדוב שַׁכּוּל (ש"ב י"ז ח', הושע י"ג ח'), שַׁכֻּלוֹת ואלמנות (ירמיה י"ח כ"א) Kinderberaubte. (b וענינו חסרון כה"ב בהשם שְׁכוֹל, וְשַׁכֻּלָה אין בהם (ש"ה ו' ו').

שִׁכֻּלִים שמ"ז ברבוי, בני שִׁכֻּלָיִךְ (ישעיה מ"ט כ') kinderloser Zustand.

אֶשְׁכֹּל עיין בשרש אשכל.

שכל 1. 3. 5. הקל פ"ע והוא תה"פ לראיה בעיני השכל, שָׂכַל דוד (ש"א י"ח ל') vorsichtig sein.

הפעל פ"י, שִׂכֵּל את ידיו (בראשית מ"ח י"ד), גם הוא תה"פ והפעל נסתר בו והדראי שִׂכֵּל להניח ידיו er legte absichtlich die Hände.

ההפעיל הה"ל (a פ"י וענינו כמו ראה, ונחמד העץ לְהַשְׂכִּיל (בראשית ג' ו') ansehen, betrachten. (b פ"י וענינו התבונן לדבר, לו חכמו יַשְׂכִּילוּ (דברי' ל"ב כ"ט), ומעשהו הִשְׂכִּילוּ (תהלי' ס"ד י"ד), ובקשור אל, מַשְׂכִּיל אל דל (תהלי' מ"א ב', נחמיה ח' י"ג) ובקשור על, מַשְׂכִּיל על דבר (משלי ט"ז כ', שם י"ז ח'), ד"ק י"ר ב', וּלְהַשְׂכִּיל באמתך (דניאל ט' י"ג) acht geben, auf etwas merken. (c פ"ע כבקל, ועתה מלכים הַשְׂכִּילוּ (תהלי' ב' י"ד), מתי תַּשְׂכִּילוּ (שם צ"ד ח') Einsicht haben, verständig sein oder werden. (d פ"י וענינו למד, אַשְׂכִּילְךָ ואורך (תהלי' ל"ב ח'), לדוד משְׂכִּיל (כמו מכתם לדוד לְלַמֵּד) (שם מ"ב א'), וּבְהַשְׂכִּיל לחכם (משלי כ"א י"א), יַשְׂכִּיל פיהו (שם ט"ז כ"ג) unterrichten. (e ענינו הצלחה a פ"ע למען תַּשְׂכִּיל (יהושע א' ז'), ואז תַּשְׂכִּיל (שם שם ח'), אשר ישלחנו יַשְׂכִּיל (ש"א י"ח ה'), יַשְׂכִּיל עבדי (ישעיה נ"ב י"ג) Glück haben. b פ"י, למען תשְׂכִּיל את כל אשר תעשה (מ"א ב' ג') gedeihen lassen.

שֵׂכֶל או שֶׂכֶל שמ"ז נה"ל (a ענינו חכמה, סן יבין לְשֵׂכֶל מליך (משלי כ"ג ט'), לפי שִׂכְלוֹ יהלל איש (שם י"ב ח'), שֵׂכֶל טוב (תהלי' קי"א י"ד) Ein-sicht f., Verstand m. (b ענינו הצלחה כה"ה בהפעיל, חן וְשֵׂכֶל טוב (משלי ג' ד') Glück n. (c שם"ז למרמה, ועל שִׂכְלוֹ והצליח (דניאל ח' כ"ה) List f.

שִׂכְלוּת ע"ש סכל.

הַשְׂכֵּל, מוסר הַשְׂכֵּל (משלי א' ג'), בא המקור מהפעל במקום תה"ש kluge Lehre.

מַשְׂכִּיל (תהלי' ל"ב א') Gedicht, Lehrgedicht.

שכם בנינו הפעיל פ"ע בה"ל (a וענינו הכין עצמו לקום בבקר והוא תה"פ ובא בדרך פעל והפעל קום נכלל בו, וְהִשְׁכִּים בבקר (איוב א' ה'), וַיַּשְׁכֵּם אברהם בבקר (בראשית כ"ב ג'), בבקר הַשְׁכֵּם (משלי כ"ז י"ד), הַשְׁכֵּם והערב (ש"א י"ז ט"ז) sich früh aufmachen. (b וענינו זריז מעשה, הַשְׁכֵּם ודבר (ירמיה ז' י"ג), הַשְׁכֵּם ושלוח (שם שם כ"ה), הַשְׁכֵּם והעד (שם י"א ז') eifrig betreiben.

שְׁכֶם בנפרד, שְׁכֶם בסמוך, אי בכנוי, נה"ל (a שם נרדף עם כָּתֵף או גַּב, וישימו על שְׁכֶם שניהם (בראשית ט' כ"ג), על שִׁכְמָם (שמות י"ב ל"ד), מטה שִׁכְמוֹ (ישעיה ט' ג'), ענינו המטה אשר יכה שכמו. Rücken m., Schulter f. (b בקשור שְׁכֶם המספר אחד, שְׁכֶם אֶחָד על אחיך (בראשית מ"ח כ"ב), ענינו חֶבֶל Landstrich. (c לעבדו שְׁכֶם אֶחָד (צפניה ג' ט'), ענינו כמו פֶּה אֶחָד, לֵב אֶחָד einmüthig. ומזה אמר: דרך יְרַצְּחוּ שֶׁכְמָה (הושע ו' ט'), או שהוא ש"ע פרטי לעיר. (d וענינו לעיר שְׁכֶם. (e שת"ז נרדף עם מטרה, כי תשיתמו שֶׁכֶם (תהל' כ"א י"ג) Zielscheibe f.

שכן 1. 3. 5. הקל הה"ל (a וענינו חָנָה, וַיִּשְׁכֹּן כבוד ה' (שמות כ"ד ט"ז), ובמקום אשר יִשְׁכָּן הענן (במדבר ט' י"ח), יִשְׁכָּן שם (שם שם י"ז) sich niederlassen. (b וענינו עכבה, ובין כתפיו שָׁכֵן (דברי' ל"ג י"ב), כלביא שָׁכֵן (שם שם כ'). שָׁכֵן לשבטיו

קדרות*) כה״א בקל וכהשם שָׁחֹר וְשַׁחֲרוּת והוא שם נרדף לחשך (ועצה״ש גם לענין), ובפרט כשהשם שַׁחַר בא עם הפעל עָלָה (והם ח׳ פעמים במקרא וכמו הַשַּׁחַר עָלָה (בראשית י״ט ט״ו, ושם ל״ב כ״ה, ושם כ״ה׳ יהושע ו׳ ט״ו, שופטי׳ י״ט כ״ה, ש״א ט׳ כ״ו, יונה ד׳ ז׳, נחמיה ד׳ ט״ו), ועיין בשרש עלה בהוראה ג׳ בקל ובנפעל ובהפעיל ג״כ בה״נ שענינו הסתלק וסור והפטר als die Finsterniss fort war. ואפשר מזו נ״כ, חַשְׁרַת מים (ש״ב כ״ב י״ב), בחלוף האותיות שַׁחֲרַת מים וענינו חֶשְׁכַת מים ככתוב (כתהלי׳ י״ח י״ב), ועתה נבון הפסוק „יום חשך ואפלה, יום ענן וערפל, כַּשַּׁחַר פָּרֻשׂ על ההרים (יואל ב׳ ב׳), וענינו כַּחֹשֶׁךְ (או כענן)״ פרוש על ההרים כדרך יום הענן, שההרים יכוסו בראשונה בענן וכן מצאנו, כי הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה ארץ (ישעיה ס׳ ב), וּבַחֹשֶׁךְ שמו יְכֻסֶּה (קהלת ו׳ ה׳), וכן מצאנו פרש עָנָן (תהלים ק״ה ב׳), וַיְכַס הֶעָנָן את ההר (שמות כ״ד ד׳), וכן נפרש הכתוב בַּשַּׁחַר נִדְמֹה נִדְמָה מלך ישראל (הושע יו״ד ט״ו), ויהי עניני בַּחֹשֶׁךְ נִדְמֹה. כאשר מצאנו ורשעים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ (ש״א ב׳ יו״ד), ומוכרחים אנחנו לפרש השם שַׁחַר הבא בפעל עָלָה בהוראת חשך או עָנָן, כי על המאורי אור בעצמם לא יבוא רק הפעל יצא ובוא, זרח עיין בקונקארדאנץ ולא הפעל עלה וירד ומה שמצאנו פ״א יָרְדָה (ישעיה ל״ח ח׳), מוסב רק על הצל ולא על השמש וראה והשוה (מ״ב כ׳ י״א), והמדקדקים לא שמו עיונם ע״ז.

שָׁחוֹר ש״ת לצבע, ושער שָׁחֹר צמח בו (ויקרא י״ג ל״ז), לזכר ולנקבה, שְׁחוֹרָה אני ונאוה (ש״ה א׳ ה׳), לר״ז, שְׁחֹרִים (זכריה ו׳ ו׳), ולר״נ, שְׁחֹרוֹת כעורב (ש״ה ה׳ י״א) schwarz.

שְׁחַרְחֹר, שאני שְׁחַרְחֹרֶת (ש״ה א׳ ו׳) schwärzlich.

שְׁחוֹר שמ״ז, חָשַׁךְ מִשְּׁחוֹר תארם (איכה ד׳ ח׳) Schwärze *f.*

שַׁחֲרוּת ש״ת עצה״ש לימי הנעורים אשר השערות אינם לבנים עוד או לפי שהם כשחר ליום, כי הילדות וְהַשַּׁחֲרוּת הבל (קהלת י״א יו״ד) Jugendjahre.

מִשְׁחָר שמ״ז להתחלת אור הבקר. מרחם מִשְׁחָר (תהלי׳ ק״י ג׳) die Frühe des Morgens.

שחת 2. 3. 5. הנפעל פ״ע בה״ל (a וענינו קלקול בטבעי או במוסרי והנה נִשְׁחַת האזור (ירמיה י״ג ז׳), הארץ והנה נִשְׁחָתָה (בראשית ו׳ י״ב) verdorben sein. (b וענינו שממה, תִּשָּׁחֵת הארץ (שמות ח׳ כ׳) verwüstet sein.

הפעל בה״ל (a פ״ע כהנפעל, שִׁחֵת עמך (שמות ל״ב ז׳, דברי׳ ט׳ י״ב), שִׁחֵת לו לא (שם ל״ב ה׳) sich schlecht betragen, ausarten, sündigen. (b והוא יוצא וענינו חַבֵּל וּבַלֵּה, לפני שַׁחֵת ה׳ את סדום (בראשית י״ג יו״ד), לְשַׁחֵת כל בשר (שם ו׳ י״ז, ש״ב כ״ד ט״ז), עין אמתו וְשִׁחֲתָהּ (שמות כ״א כ״ו) verderben, zu Grunde richten. ומזה, וְשִׁחֲתוּ חומות צר (יחזקאל כ״ו ד׳) zerstören. לְשַׁחֵת את הארץ (יהושע כ״ב ל״ג), וְשִׁחַתֶּם לכל העם הזה (במדבר ל״ב ט״ו, ישעיה י״ד כ׳, מלאכי ב׳ ח׳) vernichten, vertilgen. ובמוסרי, וְשִׁחֵת רחמיו (עמוס א׳ י״א) unterdrücken. לְשַׁחֵת את משיח ה׳ (ש״ב א׳ י״ד) tödten.

ההפעיל שוה להפעל (a תה״א בפעל והוא עומד וענינו הָעֲוָה, וְהִשְׁחַתֶּם ועשיתם פסל (דברי׳ ד׳ כ״ה) הַשְׁחֵת תַּשְׁחִיתוּן (שם ל״א כ״ט), הִשְׁחִיתוּ מאבותם (שופטי׳ ב׳ י״ט) sündigen, ausarten. (b כה״ב בפעל, לא תַשְׁחִית פאת זקנך (ויקרא י״ט כ״ז), כי הִשְׁחִית כל בשר את דרכו (בראשית ו׳ י״ב, משלי י״ח ט׳) verderben. כי מַשְׁחִתִים אנחנו את המקום (בראשית י״ט י״ג), המקום הזה לְהַשְׁחִיתוֹ (מ״ב י״ח כ״ה) zerstören. (c לְהַשְׁחִית את המלך (ש״א כ״ו ט״ו), וַיַּשְׁחִיתוּ את בני עמון (ש״ב י״א א׳), וּמַשְׁחִית גוים נסע (ירמיה ד׳ ז׳) ענינו הריגה tödten. מלאך הַמַּשְׁחִית (ש״ב כ״ד ט״ז) Würgeengel. ובא ג״כ על המחשבה להרע לזולתו, מַשְׁחִתִים להפיל החומה (ש״ב כ׳ ט״ו) denken.

שַׁחַת שמ״ז, שִׁחֶתְךָ ישראל (הושע י״ג ט׳) es ist dein Verderbniss. כי המשך הפסוק בי בעזרך ענינו כי בי בגדת אשר היה בעזרך ומזה לרד״ק, שִׁחֵת לו לא (דברי׳ ל״ב ה׳).

מַשְׁחִית נה״ל (a שמ״ז לאבוד וכליון, נגף לְמַשְׁחִית (שמות י״ב י״ג), אשר היו לְמַשְׁחִית (יחזקאל ה׳ ט״ז, שם כ״ה ט״ו) zum Verderben, zur Verwüstung. הר הַמַּשְׁחִית (ירמיה נ״א כ״ה) Berg des Verderbens. ש״ת לדהר הלבנון ששם נפלו גוים רבים. (b שם נרדף לפח ורשת, הציבו מַשְׁחִית (ירמיה ה׳ כ״ו) Falle *f.* (c שם נרדף לְעָקֵב בהד׳ שם תואר לחלק מעם הצבא הנסתרים מעיני השונא, המציב וְהַמַּשְׁחִית (ש״א י״ד ט״ו) der Hinterhalt.

מַשְׁחֵת שמ״ז, וכלי מַשְׁחֵתוֹ בידו (יחזקאל ט׳ א׳) Werkzeug des Verderbens.

מִשְׁחָת שמ״ז, מִשְׁחַת מאיש מראהו (ישעיה נ״ב י״ד) etwas Zerstörtes, Entstelltes, ואפשר הוא תה״ש (Entstellte).

*) וקראו לזמן יציאת השמש על הארץ בשם שחר, לפי שזריחת השמש הסבה אשר נוכל לראות קדרות הליל, אשר לא כן ערב בקר כי אז הליל איננו נראה, כי באין אור אין ליל.

Friedens- (ישעיה ט׳ ה׳) שַׂר שלום Burghauptmann *m.* fürst *m.* ובכנוי מיכאל שַׂרְכֶם (דניאל יו״ד כ״א), וברבוי, שָׂרִים ועבדים (ש״ב י״ט ז׳), ובסמוך שָׂרֵי פרעה (בראשית י״ב ט״ו), ובכנוי מלכינו שָׂרֵינוּ (נחמיה ט׳ ל״ד), ולנקבה יחידה נמצא אל הש״ת זה רק פ״א, שָׂרָתִי במדינות (איכה א׳ א׳), ברבוי שָׂרוֹת, ויהי לו נשים שָׂרוֹת (מ״א י״א ג׳), ובכנוי, חכמות שָׂרוֹתֶיהָ (שופטי׳ ה׳ כ״ט) Fürstin *f.*

שׂוֹרָה תה״פ נרדף עם נסמן ונגבול הסמוכים לו, ושם חטה שׂוֹרָה (ישעיה כ״ח כ״ה) bezeichnet, abgegränzt. ועיין ג״כ בהשם שָׂרָה בשרש שור ותמצא שם פירוש אחר.

מְשׂוּרָה שם למדה קטנה ממדות הלח והיא חלק אחד מל״ג בהין ושיעורה 2⅓ ביצים, ומים בַּמְּשׂוּרָה תשתה (יחזקאל ד׳ י״א).

שׂוּשׂ 1. 5. הקל עומד ונרדף עם שָׂמַח, וְשָׂשׂ לבכם (ישעיה ס״ו י״ד), שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בה׳ (שם שם ס״א, ושם שם שם), לָשׂוּשׂ עליך (דברי׳ ל׳ ט׳) sich freuen.

יְשִׂישׂוּם מדבר וציה (ישעיה ל״ה א׳), המ׳ נוספת ועניני יְשִׂישׂוּן והמ׳ ת׳ ן׳.

ההפעיל ג״כ עומד ושוה הוא לקל, וְיָשִׂישׂוּ בשמחה (תהלי׳ ס״ח ד׳, איכה ד׳ כ״א), או נָשִׂישׂ (יחזקאל כ״א יו״ד).

שָׂשׂוֹן שמ״ז קול שָׂשׂוֹן (ירמיה ז׳ ל״ד) Freude, Wonne *f.* שמן שָׂשׂוֹן (תהלי׳ מ״ה ח׳) Freudenöl *n.*

מָשׂוֹשׂ שמ״ז ענינו כמו שָׂשׂוֹן, בתי מְשׂוֹשׂ (ישעיה ל״ב י״ג), מְשׂוֹשׂ דרכו (איוב ח׳ י״ט), קרית מְשׂוֹשִׂי (ירמיה מ״ט כ״ה, הושע ב׳ י״ג) Freude, Wonne *f.*

שׁוּת או **שִׁית** 1. 5. 6. הקל שוה לשרש שים בה״ל a) כו״א וב׳ שם מענין הנחת דבר על מקום, מוקשים שָׁתוּ לי (תהלי׳ ק״מ ו׳), ובחסרון השם מוקשים, סביב שָׁתוּ עלי (שם ג׳ ט״ז, רות ג׳ ט״ו) legen. ובקשור ב׳ תורה על המקום ששם מונח, מי שָׁת בטוחות חכמה (איוב ל״ח ל״ו), ובמוסרי ובא בקשור על, כאשר יָשִׁית עליו בעל האשה (שמות כ״א כ״ב), אל נא תָשֵׁת עלינו חטאת (במדבר י״ב י״א) auflegen, auferlegen. b) בקשור תכשיט או בגד ובקשור על ג״כ ענינו כה״ג שם, ולא שָׁתוּ איש עדיו עליו (שמות ל״ג ד׳) anlegen. c) ואם בא אחרי הפעל השם יד אי השם לב ובקשור על או ל׳ ענינו השגחה על דבר כבה״ר בשרש שים, ויוסף יָשִׁית ידו על עיניך (בראשית מ״ו ד׳), יָשֵׁת ידו על שנינו (איוב ט׳ ל״ג), ולא שָׁת לבו גם לזאת (שמות ז׳ כ״ג), שִׁית לבך לעדרים (משלי כ״ז כ״ג, איוב ז׳ י״ז) für etwas sorgen, aufmerken, achten. ובקשור יד והמלה עם אחריה ענינו התקשרות, אל תָּשֶׁת ידך עם רשע (שמות כ״ג א׳) sich mit Jemanden verbinden. d) בקשור השם פנים וגם בקשור אל ענינו כה״ה שם וענינו פנה אל דבר, וַיָּשֶׁת אל המדבר פניו (במדבר כ״ד א׳) sich wohin wenden. e) כהוראה ו׳ שם שענינו נתן, כי שָׁת לי אלהים זרע (בראשית ד׳ כ״ה) geben. f) כה״ז שם שענינו עשה, למען שִׁתִי אותותי (שמות יו״ד א׳), וְשַׁתִּי את גבלך (שם כ״ג ל״א), ואיבה אָשִׁית (בראשית ג׳ ט״ו, תהלי׳ י״ג ג׳) thun, machen. g) כה״ח שם שענינו שנוי והתהפכות, וְשַׁתִּיהָ כארץ ציה (הושע ב׳ ה׳) verwandeln. h) כהוראה י״א שם בקשור על שענינו התמנות, על דבר וִישִׁיתֵהוּ על ארץ מצרים (בראשית מ״א ל״ג), ובקשור ל׳, תְּשִׁיתֵמוֹ לשרים (תהלי׳ מ״ה י״ז) einsetzen, anstellen als Beamter. i) כהוראה י״ב, שם תָּשִׁית לי חק (איוב י״ד י״ג) festsetzen. k) וענינו הרף הפך מהוראה ד׳ בקשור מ׳, שִׁית ממני ואבליגה (איוב יו״ד כ׳) ablassen. l) ענינו השוה ודמה אל דבר, איך אֲשִׁיתֵךְ בבנים (ירמיה ג׳ י״ט), לָשִׁית עם כלבי צאני (איוב ל׳ א׳) vergleichen. m) ענינו הגבל, ופה יָשִׁית בגאון גליך (איוב ל״ח י״א) hier ist deiner Wogen Trutz eine Grenze, ein Ziel gesetzt. n) מ פ״ע, סביב שָׁתוּ עלי (תהלי׳ ג׳ ז׳, (ישעיה כ״ב ז׳) sich aufstellen gegen —

ההפעל, אם כפר יוּשַׁת עליו (שמות כ״א ל׳) auferlegt worden.

שַׁיִת שם מין קוץ ע״ש שִׁית.

שִׁית ש״ת ללבוש קשוט, יעטף שִׁית חמס למו, (תהלי׳ ע״ג ו׳), שִׁית זונה (משלי ז׳ יו״ד) Anzug, Putz *m.*

שֵׁת בה״ל a) שם לחלק התחתון שבאדם ובהם הוא יושב, וחשופי שֵׁת (ישעיה כ׳ ד׳), וברבוי, עד שְׁתוֹתֵיהֶם (ש״ב יו״ד ב׳) der Hintere. b) שם נרדף עם יסוד (וכן בתלמוד אבן שתיה ירה׳ לשיתן) ולא נמצא בהוראה זה רק ברבוי, והיו שָׁתֹתֶיהָ מדכאים (ישעיה י״ט יו״ד), כנוי לשרים שהם יסודות המדינה, השָּׁתוֹת יהרסון (תהלי׳ י״א ג׳) die Grundfeste.

שזף בנינו קל פ״י וענינו ראיה והבטה, עין שְׁזָפַתְנִי (איוב כ׳ ט׳, שם כ״ח ד׳) erblicken, ומזה, שֶׁשְּׁזָפַתְנִי השמש (ש״ה א׳ ו׳), וי״מ הפסוק הזה, משרש שרף ובאה״ז ת׳ ר׳ כמו שרופות קרים brennen.

שזר בנינו הפעיל וענינו עשית פתיל וכן תרגום פתיל תכלת שְׁזִיר, שש מָשְׁזָר (שמות כ״ח ו׳) gezwirnter Bissus, gedreht.

שָׁר לה׳ (תהלי׳ ז׳ א׳), וַתָּשַׁר דבורה (שופטי׳ ה׳ פסוק א׳) לשמחה, הַשָּׁרִים וְהַשָּׁרוֹת בקינותיהם (דה״ב ל״ה כ״ה) לאבל singen, dichten. והתאר מזו, הַשָּׁרִים וְהַשָּׁרוֹת (שם שם שם). b) קרוב לשרש תור שענינו סחר והלך ותרגם סן ארחת ישמעאלים שְׁיָרַת ערבאי וכן שְׁיָרָא בארמית וַתָּשׁוּרִי למלך (ישעיה נ״ז ט׳) ענינו ותלכי zu Jemand kommen mit etwas, darbringen, beschenken. תָּשׁוּרִי מראש אמנה (שיר השירי׳ ד׳ ח׳), תלכי ומזה, אניות תרשיש שָׁרוֹתַיִךְ מערבך (יחזקאל כ״ז כ״ה) die Tarsis-Schiffe sind deine Karavanen bei deinem Verkehr. c) ענינו הבטה והשקפה בה״ל, a הבטה לעיון, וְשׁוּר שחקים גבהו ממך (איוב ל״ה ה׳) betrachten. אֲשׁוּרֶנּוּ ולא קרוב (במדבר כ״ד י״ז, איוב ל״ה י״ד) sehen. ומזה יָשֹׁר על אנשים ויאמר חטאתי (איוב ל״ג כ״ז), וענין הכתוב כך הוא לא לבד כי יעתר אל אלוה כ״א יביט וירא ג״כ על אנשים שיהיו אצלו ויתודה לפניהם ויאמר חטאתי וישר העויתי, ולא שוה לו פירוש ואל לא מרד לי כמעשי הרעים b הבטה לאריבה, יָשׁוּר כשך יקושים (ירמיה ה׳ כ״ו), כנמר על דרך אָשׁוּר (הושע י״ג ז׳) lauern.

הפעל בה״ל a) מה״א בקל שענינו שירה ונגון, קול יְשׁוֹרֵר בחלון (צפניה ב׳ י״ד) singen. אשר שֹׁרְרוּ אנשים (איוב ל״ו כ״ד) welches die Menschen besingen, d. i. preisen. והשיר מְשׁוֹרֵר (דה״ב כ״ט כ״ח) בינוני singend. מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת (נחמיה ז׳ כ״ז) Sänger und Sängerinnen. b) מה״ג בקל שענינו הבטה, למען שׁוֹרְרָי (תהלי׳ ה׳ ט׳, שם נ״ד ז׳, שם נ״ט י״א), וענינו שונאי המסתכלים בי ואורבים עלי Feinde pl. ולד״ק היא משרש שרר וענינו בערבי שונאי.

ההפעיל כה״א בקל, אָשִׁירָה לה׳ (שמות ט״ו א׳), איך נָשִׁיר (תהלי׳ קל״ז ד׳) singen.

ההפעל, יוּשַׁר השיר הזה (ישעיה כ״ו א׳).

שׁוֹר שת״ז לזכר בבהמה גסה, ענינו כמו בקר יהיה מסורס או אינו מסורס ופר רק על אינו מסורס ועיין פר. אם שׁוֹר נגח הוא (שמות כ״א כ״ט), כי יגוף שׁוֹר איש את שׁוֹר רעהו (שם שם ל״ה), איש שׁוֹרוֹ (שמואל א׳ י״ד ל״ד) ein Ochs. ולפעמים כשהוא בא בלי תואר או כנוי הוא שם כולל לכל המין לזכרים ולנקבות, ויהי לי שׁוֹר (בראשית ל״ב ו׳) פטר שׁוֹר ושה (שמות ל״ד י״ט) grosses Vieh. ברבוי שְׁוָרִים, בגלגל שְׁוָרִים זבחו (הושע י״ב י״ב).

שׁוּר ה״ל a) מה״ג בקל אות b שענינו שונא ואורב, ותבט עיני בְּשׁוּרָי (תהלי׳ צ״ב י״ב) Feind, Laurer m. b) ענינו חומה ותרגום חומה שׁוּר, וְשׁוּרַיָּא אשכללו (עזרא ד׳ י״ב), בנות צעדה עלי שׁוּר (בראשית מ״ט כ״ב), אדלג שׁוּר (תהלי׳ י״ח ל׳) Mauer f. ולדעתי אפשר מהוראה זו ג״כ ויהי בונה עיר (בראשית ד׳ י״ז), כי עיר ושור קרובים הם וכן השם קִיר קרוב להם וענינו עיר מוקפה חומה, קִיר מואב (ישעיה ט״ו א׳), קִיר חרש (ירמיה מ״ח ל״ב), ותרגום כרכא, ועיין בערוך כרך ג׳ שפירש מוקף חומה וענין בונה עיר שבנה חוֹמָה מסביב לביתו וסכות לבהמותיו להגין עליהם מפני החיות הרעות, ובזה לא יקשה עלינו עוד למי בנה עיר, והלא לא היו אז בעולם כי אם אדם וחוה וקין.

שׁוּרָה בס״נ, בין שׁוּרֹתָם יצהירו (איוב כ״ד י״א), יש מפרשים שענינו חומה כמו שור בה״ב הנ״ל, פירוש מפני הפחד יכתשו השמן בין החומות.

שָׂרָה ע״מ קָמָה, עלו בְשָׂרוֹתֶיהָ (ירמיה ה׳ י׳), ענינו חומה כמו שׁוּרָה וי״מ הפסוק הזה וגם הפסוק בין שׁוּרֹתָם יצהירו מענין שׁוּרָה בתלמוד וטכניסים בהוראה זו ג״כ; ושם חטה שׂוֹרָה (ישעיה כ״ח כ״ה), ובא שׁוּרָה ת׳ שׁוּרָה Reihe f., Reihen pl.

שָׁרוֹתַיִךְ מערבך (יחזקאל כ״ז כ״ה) עיין בהקל ה״ב ושם תמצא פירושו.

שִׁיר בה״ל a) שמ״ז לנגון בפה או בכלי, הַשִּׁיר משורר (דה״ב כ״ט פ׳ כ״ח), החל שִׁיר ה׳ (דה״ב כ״ט פ׳ כ״ז) der Gesang (begann). שִׁיר הַשִּׁירִים (א׳ א׳) hohes Lied. כלי הַשִּׁיר (דה״ב ה׳ י״ג) musikalische Instrumente. b) שם לדברי שיר או למליצה נשגבה המתלוה בכלי שיר, הרבי שִׁיר (ישעיה כ״ג ט״ז, שם כ״ד ט׳, קהלת ז׳ ה׳), שִׁירֵיכֶם לקינה (עמוס ח׳ י״ד) Lied n.

שִׁירָה בס״נ ענינו כהשם שִׁיר בה״ב, וענתה הַשִּׁירָה הזאת (דברי׳ ל״א כ״א, תהלי׳ י״ח א׳) das Lied.

שְׁרִירוּת תה״פ מחובר תמיד עם לב ענינו קשה לב, כי בִּשְׁרִירוּת לבי אלך (דברי׳ כ״ט י״ח, תהלי׳ פ״א י״ג) Verstocktheit f.

תְּשׁוּרָה תהש״נ ענינו כמו מִנְחָה או שַׁי (ש״א ט׳ ז׳) Geschenk n., Gabe f.

שׂוּר 5. 1. הקל פ״י שוה לשם שרר וענינו ממשלה בי שרים יָשׂוֹרוּ (משלי ח׳ ט״ז), וַיָּשַׂר אבימלך (שופטי׳ ט׳ כ״ב) herrschen, regieren.

יסר במשא (דה״א ט״ו כ״ב) בס׳ ת׳ ש׳ dirigiren (im Vortrag).

ההפעיל פ״י לשלישי, הֵשִׂירוּ ולא ידעתי (הושע ח׳ ד׳) einen Regenten einsetzen.

שַׂר שת״ז ליחיד, אין מלך ואין שָׂר (הושע ג׳ ד׳) Oberster, Befehlshaber, שַׂר הבירה (נחמיה ז׳ ב׳)

שׁוּב בנינו קל פעל מקרה, וזקנתי וָשַׂבְתִּי (ש"א י"ב ב') :graues Haar haben

שָׂב שת"ז, גם שָׂב (איוב ט"ו י"ד) .Greis m

שֵׂיבָה שמ"נ בה"ל (a לימי הזקן אשר השערות הסה לבנות, גם שֵׂיבָה זרקה בו (הושע ז' ט') .das Weisswerden der Haare את שֵׂיבָתִי (בראשית מ"ב ל"ח, שם מ"ד כ"ט, תהלי' צ"ב ט"ו, ויקרא י"ט ל"ב) ובא ס"א בל"ז, כי קמו עיניו מִשֵּׂיבוֹ (מ"א י"ד ד') .graues, Greisen-Alter יונק עם איש שֵׂיבָה (דברי' ל"ב כ"ה) ש"ת .ein greiser Mann

מְשׁוּגָה ע"ש שגג.

שׁוּג ע"ש סוג.

שִׂיד בנינו קל פ"י וענינו היטוח בסיד, וְשַׂדְתָּ אותם בַּשִּׂיד (דברי' כ"ז ד') .bestreichen mit Kalk

שִׂיד שם למין אדמה לבנה (דברי' כ"ז ד', ישעיה ל"ג י"ב) .Kalk m

שׁוה 1. 3. 5. 6. הקל נה"ל (a היות דומה באיכות או בכמות בערב לדבר אחר, וכל חפציך לא יִשְׁווּ בה (משלי ג' ט"ו), פן תִּשְׁוֶה לו גם אתה (שם כ"ו ד'), שֹׁוֶה בנזק המלך (אסתר ז' ד') ent-sprechend sein, d. i. gleich geschätzt sein. (b ענינו הנאה ותועלת, ולא שָׁוָה לִי (איוב ל"ג כ"ז) Nutzen bringen. ולמלך אין שֹׁוֶה להניחם (אסתר ג' ה'), אינינו שֹׁוֶה לי (שם ה' י"ג) .anpassend sein, genügen (c היות דומה לדבר באיזה התיחסות, פן תִּשְׁוֶה לו גם אתה (משלי כ"ו ד'), למי תדמיוני וְאֶשְׁוֶה (ישעיה ס' כ"ה) .ähnlich sein

הפעל פ"י בה"ל (a ענינו הַיְשִׁיר, הלא אם שִׁוָּה פניה (ישעיה כ"ח כ"ה) .ebnen, planiren וי"מ מזה, אם לא שִׁוִּיתִי נפשי (תהלי' קל"א ב') stillen, beru-higen. (b ענינו שימה והערכה (מה"א בשרש ערך) וכן תרגום שם על שכמה וְשַׁוִּי, שִׁוִּיתִי ה' לנגדי תמיד (תהלי' ט"ז י"ח), פרי יְשַׁוֶּה לו (הושע יו"ד א'), שִׁוִּיתִי עזר על גבור (תהלי' פ"ט כ'), תְּשַׁוֶּה עליו (שם כ"א ז') .machen, verschaffen (c כה"נ בקל שענינו דמיון פ"י, אם לא שִׁוִּיתִי ודוממתי נפשי (תהלי' קל"א ב'), מְשַׁוֶּה רגלי כאילות (שם י"ח ל"ד) .vergleichen

ההפעיל, מה אַשְׁוֶה לך (איכה ב' י"ג), למי תדמיוני וְתַשְׁווּ (ישעיה מ"ו ה') מה"נ בקל ובפעל .gleichstellen

ההתפעל כההפעיל, ואשת מדנים נִשְׁתָּוָה (משלי כ"ז ט"ו), פירוש דלף טורד ואשת מדנים שָׁוִים ודומים זה לזה, הפעל הזה מרכב מן נפעל והתפעל.

שׁוּח הקל פ"ע, כי שָׁחָה אל מות ביתה (משלי ב' י"ח), שָׁחָה לעפר נפשנו (תהלי' מ"ד כ"ו) .hinabsinken, gebeugt sein

שׁוּחָה שת"נ לבור או קבר, שׁוּחָה עמוקה (משלי כ"ב י"ד, ירמיה ב' ו') .Grube f

שִׁיחָה כמו שׁוּחָה הנ"ל שת"נ, כרו לפני שִׁיחָה (תהלי' נ"ז ז', שם קי"ט פ"ה).

שַׁחַת ע"מ נַחַת גה"ל (a ענינו כמו שׁוּחָה ש"ת לבור ללכוד בהם חיות רעוב, ויפל בְּשַׁחַת יפעל (תהלי' ז' ט"ז) .Grube f ועצה"ש לארכה, על אנשים וחיות, טבעו גוים בְּשַׁחַת עשו (שם ט' ט"ז), כרה שַׁחַת (משלי כ"ו כ"ז), בְּשַׁחְתָּם נתפש (יחזקאל י"ט ח'). (b ש"ת לבור שחופרין אחורי הבתים לשפוך בהן השופכין, אז בַּשַּׁחַת תטבלני ותעבוני שלמותי (איוב ט' ל"א) .Kloake f. (c ש"ת לקבר, לא יראה הַשָּׁחַת (תהלי' מ"ט יו"ד, שם ט"ז יו"ד), מורדת שַׁחַת (איוב ל"ג כ"ד, יונה ב' ז') .Grab n ובא נ"כ בקשור באר (תהלי' נ"ה כ"ד).

שְׁחִיתָה, וימלט מִשְּׁחִיתוֹתָם (תהלי' ק"ז כ') בשם שַׁחַת .Grube f. וע"ש שחה שחת.

שׂוח 1. 3. 5. הקל ענינו הבטה והשקפה, ויצא יצחק לָשׂוּחַ בשדה (בראשית כ"ד ס') sich umsehen im Felde. או לטיול עיין הפעיל sich unter-halten, denken, nachdenken.

הפעל ענינו עיון והשתכלות בדבר וכולל ג"כ אמירה וספור, ואת דורו מי יְשׂוֹחֵחַ (ישעיה נ"ח ח') erzählen. במעשי ידיך אֲשׂוֹחֵחַ (תהלי' קמ"ג ה') .denken, betrachten, erzählen

ההפעיל שוה להפעל, אָשִׂיחָה ותתעטף (תהלי' ע"ז ד') מענין הגיון ועיון, ובעלילותיך אָשִׂיחָה (שם שם י"ג) .denken, nachdenken ומענין ספור היא תְּשִׂיחֶךָ (משלי ו' כ"ב) .anreden ובקשור ב' ענינו הגיון, ספור בפקודיך אָשִׂיחָה (תהלי' קי"ט ט"ו), עבדך יָשִׂיחַ בחקיך (שם שם כ"ג, שם ע"ח), והם כלם במובן הטוב, ובמובן הרע יָשִׂיחוּ בי יושבי שער (שם ס"ט י"ג) .Uebles reden ומזה לספור של שמחה, והכלי עלי דרך שִׂיחוּ (שופטי' ה' יו"ד) .singen ולקינה, אָשִׂיחָה במר נפשי (איוב ז' י"א), אָשִׂיחָה ואהמה (תהלי' נ"ה י"ח) .klagen ועצה"ש, שִׂיחַ לארץ ותורך (איוב י"ב ח') .reden, sprechen

שִׂיחַ שמ"ז בה"ל (a ענינו, דבור את האיש ואת שִׂיחוֹ (מ"ב ט' י"א) .seine Rede (b מענין רעיון, וכי שִׂיחַ לו (מ"א י"ח כ"ז) .er ist in Gedanken ומ"א שַׂחַ מַה־שֵּׂחוֹ (עמוס ד' י"ג) ענינו עסק .Geschäft n (a מענין קינה, אשכחה שִׂיחִי (איוב ט' כ"ז, שם כ"א

ד׳, תהלי׳ קמ״ב ג׳, ש״א א׳ ט״ז) Klage *f.* c) שת״ז לאילנות רכים, וכל שִׂיחַ השדה טרם יצמח (בראשית ב׳ ה׳, איוב ל׳ ד׳), וברבוי, שִׂיחִים (שם שם ז׳, בראשית כ״א ט״ו) Gesträuch *n.*

שִׂיחָה שמ״נ ועניננו כה״א באות b כל היום היא שִׂיחָתִי (תהלי׳ קי״ט צ״ג, ושם שם צ״ט) Gedanke *m.* ומזה לעיון תפלה, ותגרע שִׂיחָה לפני אל (איוב ט״ו ד׳) Andacht *f.*

שׁוּט 1. 3. 7. הקל פ״ע עניננו הליכה מהרית, שָׁטוּ העם ולקטו (במדבר י״א ח׳) herumschweifen, herumstreifen. שׁוּט נא בכל שבטי ישראל (ש״ב כ״ד ב׳), מִשּׁוּט בארץ (איוב א׳ ז׳).

הפעל עניננו כהקל, שׁוֹטְטוּ בחוצות ירושלים (ירמיה ה׳ א׳), מְשׁוֹטְטִים בכל הארץ (זכריה ד׳ יו״ד, דה״ב ט״ז בס״נ מְשׁוֹטְטוֹת) herumschweifen. ועצה״ש על עיון מחשבה, יְשׁוֹטְטוּ לבקש (עמוס ח׳ י״ב, דניאל י״ב ד׳).

ההתפעל כהפעל, וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בגדרות (ירמיה מ״ט ג׳) sich herumtreiben.

שׁוֹט עניננו כמו שֵׁבֶט (ובאו ו׳ תמורת ב׳), שׁוֹט לסוס (משלי כ״ו ג׳, ישעיה יו״ד כ״ו, נחום ג׳ ב׳), ובא עצה״ש למלשינות, בְּשׁוֹט לשון תחבא (איוב ה׳ כ״א) die Geissel der (verleumderischen) Zunge. שׁוֹט שׁוֹטֵף (ישעיה כ״ח ט״ו), כנוי לצרה הבאה פתאום ובא בהכפל הל׳, וּלְשֹׁטֵט בצדיכם (יהושע כ״ג י״ג) die Geissel.

שׁט שת״ז לשוטט הספינה במים ועניננו כשרש שׂוּחַ (כאשר יפרש השוחה לִשְׂחוֹת תר״ג שיטא למישט) היו שָׁטַיִם לך (יחזקאל כ״ז ח׳) Schiffer, Ruderer *m.*

שַׁיִט שת״ז לכלי הממהר הליכת הספינה במים, אני שַׁיִט (ישעיה ל״ג כ״א) ein Ruderschiff.

מָשׁוֹט כמו שַׁיִט, כל תופשי מָשׁוֹט (יחזקאל כ״ז כ״ט, ושם שם ו׳) Ruder *n.*

שִׁטָּה שם מן עץ, שִׁטָּה והדם (ישעיה מ״א י״ט), ברבוי, עצי שִׁטִּים (שמות כ״ה יו״ד) Akazienbaum *m.*

שׁוֹט בשרש שטה.

שׂוּךְ 1. 3. הקל פ״י ועניננו קרוב לשרש סוג ולשרש סכך, שָׂךְ את דרכך (הושע ב׳ ח׳). הלא אתה שַׂכְתָּ בעדו (איוב א׳ יו״ד) umzäunen, ועניננו גדר והגנה schützen. ועיין שרש סכך.

הפעל ועניננו אריגה, ובעצמות וגידים תְּשׂוֹכְכֵנִי (איוב יו״ד י״א), השוה (תהלי׳ קל״ט י״ג) weben. ועיין שרש סכך.

שׂוֹךְ ולא נמצא רק ברבוי, ועניננו קוצים, והיו לְשִׂכִּים בעיניכם (במדבר ל״ג נ״ה), ובר״נ בְּשֻׂכּוֹת עורו (איוב מ׳ ל״א) בדגש ת׳ נח Dornen *pl.*

שׂוֹכָה שת״נ לסעיף, שׂוֹכַת עצים (שופטי׳ ט׳ מ״ח, שם שם מ״ט) der Zweig, Ast.

מְשׂוּכָה בה״ל (a שת״נ, עם קוץ, ישר מִמְּסוּכָה (מיכה ז׳ ד׳, משלי ט״ו י״ט) Dornhecke *f.*, Dorn *m.* b) ובא בדגש, הסר מְשׂוּכָּתוֹ (ישעיה ה׳ ה׳) מענין הגנה ושרשו סכך Zaun *m.*,

שׁוּל **שׁוּלַיִם** שת״ז לשפת בגד, או כלי, על שׁוּלֵי המעיל (שמות כ״ח ל״ד), נגלו שׁוּלַיִךְ (ירמיה י״ג כ״ב) Rand, Saum *m.*

שׁוּם **שׁוּמִים** שם מן זרע, את הַשּׁוּמִים (במדבר י״א ה׳) Knoblauch *m.*

שׂוּם 1. 5. 6. בקל או שִׂים, בהפעיל שווים הם וע״כ כתבת אותם ביחד ולא הפרדתי אותם זה מזה, הקל ט״ל ט״ו ה״ל (a עקר עניננו שוה להפעיל בשרש ינח פ״י ועניננו השכבת דבר במקום בקשור ב׳, וְשִׂים כסף איש בפי אמתחתו (בראשית מ״ד א׳), וַתְּשִׂמֵם בכר הגמל (שם ל״א ל״ד, ושם ג׳ כ״ו) legen. ובקשור אל (ש״א י״ט י״ג), ובלא קשור וַיָּשֶׂם מראשתיו (בראשית כ״ח י״א, ט״ב י׳ כ״ד, ירמיה ל״ה י״ב). b) בקשור ל׳ או על, וְשָׂם לה עלילות דברים (דברי׳ כ״ב י״ד), לָשׂוּם על אבימלך (שופטי׳ ט׳ כ״ד) zu Last legen, aufbürden. ובלי קשור, יָשִׂים תהלה (איוב ד׳ י״ח). c) ואם בא בקשור על אצל בגדים או תכשיט עניננו לביש, וְשַׂמְתְּ שמלותיך עליך (רות ג׳ ז׳), וַיָּשֶׂם עליו את החשן (ויקרא ח׳ ח׳, בראשית מ״א מ״ב), ובקשור ב׳ (בראשית ל״ז ל״ד, אסתר ב׳ י״ז) ein Kleid oder einen Schmuck anlegen. d) ובקשור לב a אם בא מלת על לפני השם לב עניננו שימת הדבר על לב, ואין איש שָׂם על לב (ישעיה נ״ז א׳), לא שַׂמְתְּ אלה על לבך (שם שם י״א, דברי׳ י״א י״ח) im Herzen niederlegen, aufbewahren, achten. b ואם בא מלת על אחרי השם לב עניננו או ל׳ פנה והכין לב אל דבר, אל תָּשֶׂם לבך להם (ש״א ט׳ כ׳), הֲשַׂמְתָּ לבך אל עבדי איוב (איוב א׳ ח׳) zu Herzen nehmen, auf etwas merken. ובלא קשור על, וְנָשִׂימָה לבנו (ישעיה מ״א כ״ב), ובא ג״כ בחסרון השם לב, וְיָשִׂימוּ וישכילו (ישעיה מ״א כ׳), מבלי מֵשִׂים (איוב ד׳ כ׳), כי לא על איש יָשִׂים עוד (שם ל״ד כ״ג, שופטי׳ י״ט ל׳), וְשָׂם דרך (תהלי׳ נ׳ כ״ג), עניננו ושם לב על דרך, וכן כלם. e) ובקשור השם פנים או עין עניננו פנה אל דבר והבט אליו. וַיָּשֶׂם את פניו הר הגלעד (בראשית ל״א כ״א), וְאָשִׂימָה עיני עליו

(בראשית מ"ד כ"א, ירמיה ל"ט י"ב, שם מ' ד') sein Antlitz oder sein Auge dorthin wenden. f) ענינו כשרש נתן, שָׂם על שכמה (בראשית כ"א י"ד), וְשִׂים קטרת (במדבר י"ז י"א) geben. ועצה"ש, (במדבר ו' כ"ו, יהושע ז' י"ט, ישעיה מ"ז ו') verleihen. g) ענינו כשרש עשה בקל אות b, ואת אותתי אשר שַׂמְתִּי בם (שמות יו"ד ב', תהלי' ע"ח מ"ג, יהושע כ"ד ז') thun, machen. h) ובא לשנוי ודתהפכות דבר, וַיָּשֶׂם את הים לחרבה (שמות י"ד כ"א), שָׂמִים חשך לאור (ישעיה ה' כ'), שַׂמְתָּ מעיר לגל (שם כ"ה ב') ענינו גל מעיר verwandeln. i) ענינו כשרש עמד, אשר שָׂם לִי בדרך (ש"א ט"ו ב') sich ihm im Wege stellen. k) ענינו כמו הושיב, וַיָּשֶׂם שם את האדם (בראשית ב' ח') setzen. ובא על הנטיעה, וְשָׂם חטה שורה (ישעיה כ"ח כ"ה) setzen, pflanzen. ועצה"ש, לָשׂוּם את שמו שם (דברי' י"ב ה', שם י"ד כ"ה, מ"א ט' ג'), וענינם לשכון שם. l) וענינו כשרש פקד בקל בה"ב שם שענינו התמנות, שׂוֹם תָּשִׂים עליך מלך (דברי' י"ז ט"ו, ש"א ח' ה'), ובקשור ל', וַיְשִׂימֵנִי לאב לפרעה (בראשית מ"ה ח', שמות ב' י"ד) zum König, Richter, Herr, Lehrer einsetzen. m) שׂוה להפעיל בה"ב בשרש כון שענינו חוק דבר, וַיָּשֶׂם יוסף אותה לחוק (בראשית מ"ז כ"ו), שָׂם שָׂם לו חק ומשפט (שמות ט"ו כ"ה), וְשַׂמְתִּי לך מקום (שם כ"א י"ג) festsetzen, feststellen. n) קרוב לשרש יסד, וְשִׂים בסלע קנך (במדבר כ"ד כ"א, איוב ל"ד י"ג) gründen. ועצה"ש, מִשּׂוּמִי עד עולם (ישעיה מ"ד ז') aufrichten. o) וענינו החוק בדבר ולא ירף ממנו, וחנפי לב יָשִׂימוּ אף (איוב ל"ו י"ג) den Zorn behalten, d. i. von ihm nicht nachlassen. p) ענינו כמו הוליד, וַיָּשֶׂם כצאן משפחות (תהלי' ק"ז מ"א), וַיָּשִׂימוּ בנים (עזרא י' מ"ד) Kinder zeugen. וַיָּשֶׂם את נפשו בכפו (ש"א י"ט ה'), עיין בהשם נפש בהוראה וא"ו ואם לב הכם לך תוכל להמציא עוד הוראות אחרות.

ההפעיל, הָשִׂימִי (יחזקאל כ"א ט"ז) כה"ד בקל באות b merk' auf.

מֵשִׂים בינוני עיין ג"כ שם.

ההפעל, וַיּוּשַׂם לפניו לאכול (בראשית כ"ד ל"ג).

שׂוּמָה שמ"נ, היתה שׂוּמָה (ש"ב י"ג ל"ב) eine Veranstaltung angelegt. או שהיא תה"פ angelegt.

תְּשׂוּמֶת שמ"נ וענינו פקדון, תְּשׂוּמֶת יד (ויקרא ה' כ"א) etwas Jemandes Anvertrautes, Deponirtes.

שִׁוַּע בנינו פעל פ"י בה"ל a) ענינו זעקת התפלה לישועה, שִׁוַּעְתִּי אליך (תהל' ל' ג'), אזעק וָאֲשַׁוֵּעַ (איכה ג' ח') beten, flehen. b) והוא צעקת שבר מפני כאב וצער ונפש חללים תְּשַׁוֵּעַ (איוב כ"ד י"ב) jammern, winseln.

שֶׁוַע שמ"ז מה"א בפעל, הקשיבה לקול שַׁוְעִי (תהלי' ה' ג') Hülfgeschrei n.

שַׁוְעָה שמ"נ, וְשַׁוְעָתִי באזניו (שם י"ח ז', שם ל"ט י"ג), ענינו כמו שֶׁוַע.

שׁוֹעַ נה"ל a) שת"ז ענינו כהש"ת ענינו עשיר, ולא נכר שׁוֹעַ לפני דל (איוב ל"ד י"ט), פקוד וְשׁוֹעַ (יחזקאל כ"ג כ"ג) Reiche, Glückliche pl. b) ש"ת לנדיב וכן בערבי ולכילי לא יאמר שוע (ישעיה ל"ב ה') edel, grossmüthig. c) והוא ש"מ וענינו כמו שֶׁוַע, וְשׁוֹעַ אל ההר (ישעיה כ"ב ה') Hülfgeschrei.

שׁוּעַ בה"ל a) כה"א בהשם שֶׁוַע והוא ש"מ, היערך שׁוּעֲךָ (איוב ל"ו י"ט) Glück n., Reichthum m. b) כהשם שׁוּעַ בה"נ, אם בפידו להן שׁוּעַ (איוב ל' כ"ד) Hülfgeschrei.

שׁוּף בנינו קל פ"י בה"ל a) וענינו כשרש שאף בה"ב שם שענינו תשוקה, היא יְשׁוּפְךָ ראש ואתה תְּשׁוּפֶנּוּ עקב (בראשית ג' ט"ו) trachten, suchen. b) ענינו נפול פתאום על דבר, השך יְשׁוּפֵנִי (תהלי' קל"ט י"א, איוב ט' י"ז) Finsterniss überfällt mich.

שׁוּק 3. 5. הפעל פ"י בה"ל a) ענינו השקאה ושוה לשרש שקה כרוב נע"ו נל"ה שמתחלפים, פקדת הארץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ (תהלי' ס"ה י"ד) tränken, wässern. b) על תאוה להשיג דבר כצמא למים נפש שׁוֹקֵקָה (תהלי' ק"ז ט', ישעיה כ"ט ח') nach etwas Begierde haben.

ההפעיל ענינו מלוי יותר מדאי, וְהֵשִׁיקוּ היקבים (יואל ב' כ"ד) die Kelter überströmen von Most.

שׁוֹק שם אבר בעח"י, גלי שׁוֹק (ישעיה מ"ז ב'), שׁוֹקָיו עמודי שש (ש"ה ה' ט"ו) Schenkel pl. וע"צ המליצה הוא ש"ת לאנשי חיל הולכי רגל לעומת הרוכבים, לא בְשׁוֹקֵי האיש ירצה (תהלי' קמ"ז י"ד) vom Fussvolk. ובא ג"כ ברבוי, דליו שֹׁקַיִם (משלי כ"ו ז').

שׁוּק שת"ז נרדף עם רחוב, עבר בַּשּׁוּק (משלי ז' ח', קהלת י"ב ה') ברבוי.

שְׁוָקִים, בַּשְּׁוָקִים וברחובות (ש"ה ג' ב') Strasse f.

תְּשׁוּקָה שמ"נ לתאוה, ואל אישך תְּשׁוּקָתֵךְ (בראשית ג' ט"ז, ש"ה ז' י"א) Verlangen. וע"ש שקק.

שׁוּר 6. 5. 3. 1. הקל נה"ל a) וענינו ניגון בפה, לרוב בדברי מליצה להלל או לקינה, אשר

שִׁדָּה שת"נ למרכב הנשים, וְשִׁדָּה וְשִׁדּוֹת (קהלת ב' ח') שהם מתענוגות בני האדם Weiber-sessel *m.*

שַׁדַּי ש"ת להש"י שהוא חזק ותקיף ומנצח ולא ינוצח מכל, ובא בי' הרבוי כמו אֲדֹנָי לכבוד, אני אל שַׁדַּי (בראשית י"ז א'), ובלא בקשור אל, מחזה שַׁדַּי (במדבר כ"ד ד', רות א' כ') Mächtiger, Gewaltiger. והיה שַׁדַּי בצריך (איוב כ"ב כ"ה), ענינו והיה שַׁדַּי בצריך (עיין בהשם בצר) כמו שאמר שב בסמוך, וכסף תועפות לך.

שַׁדּוּן (איוב י"ט כ"ט), ענינו אֲשֶׁר דִּין (יש) ושרשו דון וכן הקרי שַׁדּוּן.

שדד בנינו פעל פ"י, וענינו כתישת הרגבים אחר החרישה, יפתח וִישַׂדֵּד אדמתו (ישעיה כ"ח כ"ד), יְשַׂדֵּד עמקים (איוב ל"ט י"ד). יְשַׂדֶּד לו יעקב (הושע י"ד י"א) eggen.

שדה שָׂדֶה שת"ז בר"נ, שָׂדוֹת וכרמים (ש"א כ"ב ז'), שְׂדֹתֵינוּ וכרמינו (נחמיה ה' ג'), שְׂדוֹתֵיכֶם (ש"א ח' י"ד), ובא ג"כ בר"ז, שְׂדֵי חמד (ישעיה ל"ב י"ב, מיכה ב' ד', מ"א ב' כ"ו), הה"ל a) למקום ישוב הפך ים, ובנותיה אשר בַּשָּׂדֶה (יחזקאל כ"ו ו', ושם שם ח') festes Land b) למישור הפך הרים ויערים, שְׂדֵה ארם (הושע י"ב י"ג) Ebene Arams, c) לשדה הפך עיר, חית הַשָּׂדֶה (בראשית ב' י"ט) איש שָׂדֶה (שם כ"ה כ"ז) Feld *n.* d) לגבול ולמגרש, שְׂדֵה העמלקי (שם י"ד ז', שב ל"ב ד'), שְׂדֵה מואב (רות א' א') Gebiet der Amalekiter. מלך לְשָׂדֶה (קהלת ה' ח') Gebiet eines Königs. שְׂדוֹת גבע (נחמיה י"ב כ"ט) Anger *m.* e) לשדה הנחרשת הפך כרם, כי יבער איש שָׂדֶה או כרם (שמות כ"ב ד'), בַּשָּׂדֶה ובכרם (במדבר כ"א כ"ב), וגם על חלק שדה, הַשָּׂדֶה והמערה (בראשית כ"ג כ'), כי מכרו מצרים איש שָׂדֵהוּ (שם מ"ז כ') Acker *m.*, Stück Saatfeld, ונמצא ה' נהפכה לי' נעה יעלוז שָׂדַי (תהלי' צ"ו י"ב, איכה ד' ט').

שדם שְׁדֵמוֹת לא יבוא רק ברבוי בה"ל a) שם לשדי זרע, וכל הַשְּׁדֵמוֹת (ירמיה ל"א מ'), שַׁדְמוֹת קדרון (מ"ב כ"ג ד'), ושְׁדֵמוֹת לא עשה אוכל (חבקוק ג' י"ז) Gefilde, Kerngefilde *pl.* b) שם לשרוקי גפנים, וּמִשַּׁדְמֹת עמורה (דברי' ל"ב ל"ב) Reben *pl.* ונמצא פ"א בס"נ יהודה, וּשְׁדֵמָה לפני קמה (ישעיה ל"ז כ"ז), וענינו כמו שְׁדֵפָה כי כן כתוב (במדבר י"ט כ"ו) verbrannter Acker.

שדף בנינו קל פ"י וענינו יובש תבואה מחום רוח הקדים, שְׁדֻפוֹת קדים (בראשית מ"א כ"ג) gesengt, verbrannt.

שְׁדֵפָה שת"נ, וּשְׁדֵפָה לפני קמה (מ"ב י"ט כ"ו), שת"נ לשדה שרופה מהחום לפני היותה קָמָה, קודם שנגמר בישול התבואה שנקראה קָמָה geschwärztes Getreide.

שִׁדָּפוֹן שמ"ז לתבערות התבואה מהחום, שִׁדָּפוֹן וירקון (דברי' כ"ח מ"ב, מ"א ח' ל"ז), Brand des Getreides.

שדר שְׂדֵרָה, וּשְׂדֵרוֹת בארזים (מ"א וא"ו ט'), תה"פ מענין סֵדֶר geordnet. והבא אל הַשְּׂדֵרוֹת (מ"ב י"א י"ח) שמ"נ in die Reihen der Krieger. אל מבית לַשְּׂדֵרוֹת (שם שם ט"ו) die Reihen der Zimmer.

שה שֶׂה בנפרד, שֵׂה בסמוך, ובכנוי שֵׂיוֹ, שֵׂיֵהוּ, שם כולל למין הזכר והנקבה וכולל ג"כ למין הכבשים ומין העזים, שֶׂה תמים (שמות י"ב ה'), (זכר) שֶׂה פזורה (ירמיה נ' י"ז), (נקבה) שֵׂה כבשים וְשֵׂה עזים (דברי' י"ד ד'), וענינו הקטן מן הכבשים או מן העזים kleines Vieh.

שהד וְשָׂהֲדִי במרומים (איוב ט"ז י"ט), שת"ז בכנוי נרדף עם השם עֵד Zeuge *m.*

שהם שֹׁהַם (שמות כ"ח כ') שם אבן יקרה.

שהר שַׂהֲרֹנִים שם תכשיט איש ואשה וגמלים, עשויה כדמות לבנה, (ותרג' יַרְחָ סהר) (שופטי' ח' כ"ו, ישעיה ג' י"ח).

שוא שָׁוְא שמ"ז או תה"ש דה"ל a) ענינו כהשם אָוֶן בה"א שענינו רֶשַׁע, מתי שָׁוְא (איוב י"א י"א) תה"ש lasterhafte Leute. חבלי הַשָּׁוְא (ישעיה ה' י"ח) שמ"ן die Stricke des Lasters b) כה"ב בשם אָוֶן שענינו עָמָל, ירחי שָׁוְא (איוב ז' ג', ישעיה ל' כ"ח) Unglück, Verderben *n.* c) כה"ג בשם אָוֶן שענינו אַיִן, הבלי שָׁוְא (תהלי' ל"א ז') תה"ש die nichtigen Götzen. אל יאמן בַּשָּׁוְא (איוב ט"ו ל"א) ש"מ das Nichtige. ומזה, שָׁוְא עבוד אלהים (מלאכי ג' י"ד) vergeblich ist es Gott zu dienen. לַשָּׁוְא הכיתי את בניכם (ירמיה ב' ל'), לַשָּׁוְא תתיפי (שם ד' ל') vergebens. d) ענינו כהשם שֶׁקֶר, שָׁוְא ידברו איש את רעהו (תהלי' י"ב ג', שם מ"א ז'), אם הלכתי עם שָׁוְא (איוב ל"א ה') ש"מ Falschheit *f.*, Lüge *f.* שמע שָׁוְא (שמות כ"ג א') תה"ש ein falsches Gerücht; עד שָׁוְא (דברי' ה' י"ז) ein falsches Zeugniss, לא

תשא את שם ה׳ לַשָּׁוְא (שמות כ׳ ז׳) ש״מ du sollst den Namen Gottes zur Lüge nicht aussprechen, falsch schwören. מנחת שָׁוְא (ישעיה א׳ י״ג) תה״ש falsches, lügenhaftes Opfer, d. i. welches ohne frommen Sinn dargebracht ist.

שׁוֹאָה ע״ש שאה.

מַשּׁוּאוֹת בשרש נשא.

שׁוּב .6 .5 .3 .1 הקל (a פ״ע ועניננו תנועת הנושא ממקום שהוא בו למקום שהיה בו לפנים, וַיָּשָׁב וילן שם (שופטי׳ י״ט ז׳, שם י״ד ח׳), שָׁבוּ הרדפים (יהושע ב׳ כ״ב) zurückkehren, umkehren, sich wenden. ואם הוא לסמן קרבה אל מקום או עבר, אז תבוא אחרי מלת הפעל שוב היחס שאליו והם מלת אל או האות ל׳ או האות ה׳ בסוף השם שהיא כמו ל׳ בתחלה. וַתָּשָׁב אליו היונה (בראשית ח׳ ט׳), שוּב אליו (שם שם י״ב). וַיָּשָׁב אברהם אל נעריו (שם כ״ב י״ט), ואברהם שָׁב למקומו (שם י״ח ל״ג), וַיָּשָׁב יוסף מצרימה (בראשית נ׳ י״ד), zu. ואם הוא לסמן ריחוק ממקום אז תבוא אחרי מלת הפעל שוב היחס שממנו והוא המלה מן או המלה מאחרי, הַשָּׁבָה משדי מואב (רות א׳ כ״ב). לָשׁוּב מאחרי אחיהם (ש״ב ב׳ כ״ו) von. ובמוסרי עצה״ש a ביחס שאליו בקשור ל׳ או אל. וְשָׁבוּ אליך (מ״א ח׳ ל״ג, תהלי׳ כ״ב כ״ח), ובקשור על, בְּשׁוּבְכֶם על ה׳ (דה״ב ל׳ ט׳), ובקשור עד. וְשָׁבוּ עד ה׳ (ישעיה י״ט כ״ב, יואל ב׳ י״ב), ובקשור ב׳, ואתה באלהיך תָשׁוּב (הושע י״ב ז׳) zu Jemanden oder zu etwas zurückkehren, sich dazu wenden. ומזה, שאר יָשׁוּב (ישעיה יו״ד כ״ב), כי הוא סמוך אל אֵל גבור הנכתב שם בסוף הפסוק, b ביחס שממנו בקשור מן בא על שנוי מחשבה מטוב לרע, וּבְשׁוּב צדיק מצדקתו (יחזקאל י״ח כ״ד), ומרע לטוב, וּבְשׁוּב רשע מרשעתו (שם שם כ״ז), שׁוּב מחרון אפך (שמות ל״ב י״ב), שָׁב אפו (ישעיה ה׳ כ״ה) ענינם חדל ablassen von. ובקשור מאחרי או מעל, לָשׁוּב היום מאחרי ה׳ (יהושע כ״ב ט״ז, שם שם י״ח), שׁוּבוּ מעל גלוליכם (יחזקאל י״ד ו׳) ענינם פנה מן sich abwenden von Jemandem. b) פ״ע ועניננו בוא מהדש לדבר שיצאה מידו בקשור ל׳, וְשָׁבָה לאתננה (ישעיה כ״ג י״ז), וְשַׁבְתֶּם איש לירשתו (דברי׳ ג׳ כ׳, יחזקאל ז׳ י״ג) zurückkommen zu etwas, wieder in Besitz einer Sache kommen. c) בא ג״כ בשרש שוב אף אם לא היה שם הנושא לפנים, ועניננו כמו פנה, לכן יָשׁוּב עמו הלם (תהלים ע״ג יו״ד) sich wenden. d) a ועצה״ש בא ג״כ על בלתי בעתיי בקשור ל׳, יָשׁוּב השדה לאשר קנהו (ויקרא כ״ז כ״ד), חמרך גזול מלפניך ולא יָשׁוּב לך (דברי׳ כ״ח ל״א, ש״א ל׳ י״ב) zurückkommen, zurückkehren. b ועניננו ישוב למעמדו הראשון, ועריך לא תָשֹׁבְנָה (יחזקאל ל״ה ט׳), והנה שָׁבָה כבשרו (שמות ד׳ ז׳), וְתָשָׁב ידי אלי (מ״א י״ג ו׳, מ״ב ה׳ יו״ד), כלם התהפכות מרעה לטובה zum vorigen Stande kommen. ולהפך, שׁוּבְךָ אל האדמה (בראשית ג׳ י״ט). d) פ״ע ועניננו התמהמה, או חסר דבר ולא יָשׁוּב (ישעיה ס״ה כ״ג, ושם נ״ה יו״ד, יחזקאל ז׳ י״ג, אסתר ט׳ כ״ה) eine Sache die nicht ausbleibt oder unerfüllt bleiben durfte. e) ואם בָא הפעל שוב לפני פעל אחר, אז הוא תה״פ להפעל הבא אחריו ועניננו השנות הפעולה על אופן הראשון יהיה בקשור ו׳ המחברת או בלא קשור ו׳ בפעל הבא אחריו, אָשׁוּבָה ארעה צאנך (בראשית ל׳ ל״א) ich will wieder weiden. (יהושע כ״ז כ׳), וַיָּשָׁב וישלח (מ״ב א׳ י״א), וְשָׁבָה והיתה לבער (ישעיה ו׳ י״ג). f) ואם הפעל שוב בא אחר פעל אחר הבא במקור ענינו השנות פעולת הַשִּׁיבָה. הלוך וְשׁוֹב (בראשית ח׳ ג׳), יצוא וָשׁוֹב (שם שם ז׳), רצוא וָשׁוֹב (יחזקאל א׳ י״ד) wieder kommen. g) ובקשור השם עובר. עבר וָשָׁב (יחזקאל ל״ה ד׳, זכריה ז׳ י״ד, שם ט׳ ח׳) der hin und her geht. h) ועניננו נסיגה לאחור פ״ע, וְשַׁבְתֶּם מאחריו (ש״ב י״א ט״ו), בְּשׁוּב אויבי אחור (תהלי׳ ט׳ ג׳, איכה א׳ ח׳) zurücktreten, weichen. i) וְשָׁב ה׳ אלהיך את שבותך (דברי׳ ל׳ ג׳), שׁוּבָה ה׳ רבבות אלפי ישראל (במדבר יו״ד ל״ו, ירמיה ל׳ כ״ד, צפניה ב׳ ז׳, תהלי׳ פ״ה ב׳, איוב מ״ב יו״ד), הם כלם יוצאים וענינם הנחה והשקטה לדעת ר״י חיוג כי שוב ונוח נרדפים הם berubigen. (ועין בהשם שׁוּבָה) או שעניננו כה״ד בקל עומד ויוצא zurückbringen, im vorigen Stand versetzen. אבל שָׁבוּ כליהם ריקם (ירמיה י״ד ג׳), הוא עומד ועניננו בקל כה״א וענין הכתוב: שָׁבוּ עם כליהם ריקם.

הפעל פ״י דה״ל (a עניננו השיב בה״א בהפעיל, בְּשׁוֹבְבִי אותם (יחזקאל ל״ט כ״ז), וְשֹׁבַבְתִּי ישראל אל נוהו (ירמיה נ׳ י״ט) zurückführen. ומזה הבינוני שהוא תאר, מְשׁוֹבֶבֶת מחרב (יחזקאל ל״ח ח) Zurückgeführte, Entkommene, Gerettete, ובמוסרי עצה״ש, לְשׁוֹבֵב יעקב אליו (ישעיה מ״ט ה׳) zurück, zuführen oder bekehren. b) עניננו הפך מה״א הנ״ל פע״ו ועניננו סור מטוב לרע העומד, מדוע שׁוֹבְבָה העם הזה (ירמיה ה׳ ח׳) abtrünnig sein. והיוצא חכמתך ודעתך היא שׁוֹבְבָתֶךְ (ישעיה מ״ז יו״ד, מיכה ב׳ ד׳) abtrünnig machen. ולד״ק ענינם משרש שבב zersplittern. c) בקשור ל׳ עניננו כה״ט בקל, אנפת תְּשׁוֹבֵב לנו (תהלי׳ ס׳ ג׳) beruhigen. מְשׁוֹבֵב נתיבות לשבת (ישעיה נ״ח י״ב) wieder herstellen. d) ובקשור

השם נפש ענינו כמו הֵשִׁיב נפש, נפשי יְשׁוֹבֵב (תהלי' כ"ג ג') erquicken.

ההפעיל ה"ל (a כבפעל ה"א, אָשִׁיב את שבותם (ירמיה ל"ב מ"ד, שם ל"ג כ"ו, שם מ"ט ל"ט) zurückführen die Gefangenen. ומזה, למה תָשִׁיב ידך (תהלי' ע"ד י"א) zurückziehen die Hand. יחתוף ומי יְשִׁיבֶנּוּ (איוב ט' י"ב, שם י"א יו"ד), וידו הנטויה ומי יְשִׁיבֶנָּה (ישעיה י"ד כ"ז, שם כ"ח ז') zurücktreiben, abwehren, hindern. בקשור פנים אחרי את, אל תָּשֵׁב את פני (מ"א ב' ט"ז, ושם שם י"ז, שם שם כ', תהלי' קל"ב יו"ד, ישעיה ל"ו ט'), ענינו הפך מן נשא פנים c) בקשור einen Bittenden abweisen. נפש ענינו החיה רוח, אבל לְהָשִׁיב נפש (איכה א' י"א, ושם שם ט"ז, שוטפי' ט"ו י"ט) erquicken. אבל בקשור השם רוח, לא יתנני הָשֵׁב רוחי (איוב ט' י"ח) Athem schöpfen. d) בקשור השם אף או חמה, הֲשִׁיבוֹתָ מחרון אפך (תהלי' פ"ה ד'), לא יָשִׁיב אפו (איוב ט' י"ג, תהלי' ע"ח ל"ח), הֵשִׁיב את חמתי (במדבר כ"ה י"א), מענה רך יָשִׁיב חמה (משלי ט"ו א') den Zorn stillen, beruhigen, zurückhalten. e) ענינו תת לחורה, עד בוא השמש תְּשִׁיבֶנּוּ לו (שמות כ"ב כ"ה) zurückgeben, erstatten. ומזה a על השבת גמול, אָשִׁיב נקם לצרי (דברי' ל"ב מ"א), כבר ידי יָשִׁיב לי (תהלי' י"ח כ"א), ובקשור על (שם צ"ד ב') vergelten. b על השבת מלים עצה"ש, מֵשִׁיב דבר טרם ישמע (משלי י"ח י"ג), וַיָּשִׁיבוּ אותנו דברי' (דברי' א' כ"ה, איוב ל"ג ה') antworten. f) השבת דָּבר על מעמדו הראשון, אלהים הֲשִׁיבֵנוּ (תהלי' פ' ד', ושם שם ח'), וְאָשִׁיבָה שפטיך כבראשונה (ישעיה א' כ"ו, דניאל ט' כ"ה) wieder herstellen. g) ואל הבאת קרבן, ולכל אשמם אשר יָשִׁיבוּ לי (במדבר י"ח ט'), ועל נתינת המס, וְהֵשִׁיב למלך ישראל (מ"ב ג' ד'), מנחה יָשִׁיבוּ (תהלי' ע"ב יו"ד), ענינו הביא פעם אחר פעם öfter wiederbringen, erstatten. h) על השבתה ובטול, וברך ולא אֲשִׁיבֶנּוּ (במדבר כ"ג כ'), אין לְהָשִׁיב (אסתר ח' ח', עמוס א' ג', שם ו') widerrufen, rückgängig machen. i) בקשור מן ובקשור פנים ג"כ, הָשִׁיבוּ פניכם (יחזקאל י"ד ו'), ובלא קשור פנים, וְהָשִׁיבוּ מכל גילוליכם (שם שם ו'), שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מכל פשעיכם (שם י"ח ל') abwenden. k) ובקשור יד או רגל ענינו מניעה, מעול יָשִׁיב ידו (יחזקאל י"ח ח'), מעני הֵשִׁיב ידו (שם שם י"ז), למה תָשִׁיב ידך (תהלי' ע"ד י"א), אם תָּשִׁיב משבת רגליך (ישעיה נ"ח י"ג) zurückziehen, entziehen. אבל לְהָשִׁיב ידו בנהר פרת (ש"ב ח' ג'), ענינו כה"ז שענינו הָבִיא seine Macht wieder zu holen am Strome Euphrat. l) ובקשור לב בה"ל a אם בא בקשור אל ענינו לחשוב בדבר וַהֲשֵׁבֹתָ אל לבבך (דברי' ד' ל"ט, שם ל' א'), יָשִׁיב אל לבו (ישעיה מ"ד י"ט) überlegen, nachdenken. m) ובקשור על ענינו נחמה וחרטה, הָשִׁיבוּ פשעים על לב (ישעיה מ"ו ח') bereuen.

ההפעל בה"ל (a וַיּוּשַׁב את משה (שמות יו"ד ח'), מה"ז בהפעיל zurückgeführt, zurückgebracht worden. b) מה"ה בהפעיל, הוּשַׁב כספי (בראשית מ"ב כ"ח), הכסף הַמּוּשָׁב (שם מ"ג י"ב, במדבר ה' ח') zurück gegeben worden.

שׁוּבָה שמ"נ וענינו השקט ומנוחה, בְּשׁוּבָה ונחת תושעון (ישעיה ל' ט"ו) Ruhe, Gelassenheit *f*.

שִׁיבָה (א) שמ"נ להחזרת אדם למקומו שהלך משם das Zurückkehren. בְּשׁוּב ה' את שִׁיבַת ציון (תהלי' קכ"ו א'), והוא תאר וענינו כמו השבים die Zurückkehrenden. ועיין נ"כ בשרש שבה.

שִׁיבָה (ב) שהיא מענין ישיבה עיין בשרש ישב.

שׁוֹבָב תה"פ מענין מָרַד, וילך שׁוֹבָב בדרך לבו (ישעיה נ"ז י"ז) abtrünnig. ויש שהוא תה"ש, בנים שׁוֹבָבִים (ירמיה ג' י"ד) abgefallene Kinder.

שׁוֹבֵב תהש"נ, הבת הַשּׁוֹבֵבָה (ירמיה ל"א כ"ב) die zurückgeführte Tochter. ולפי ענין הכתוב, בירמיה ל"א יותר נכון לתרגם התה"ש הזה הַשּׁוֹבֵבָה (ועיין פעל בשרש שלפנינו) die zurückkehrende, die abtrünnige Tochter.

מְשׁוּבָה (a שמ"נ ג"כ מענין מרד, מְשׁוּבָה נצחת (ירמיה ח' ה'), ארפא מְשׁוּבָתָם (הושע י"ד ה'), תלואים לִמְשׁוּבָתִי (שם י"א ז') Abfall *m*. Abtrünnigkeit *f*. פירוש בעבור המשובה שעושים עמי, הם תלואים בצרתם, וויו לִמְשׁוּבָתִי איננה כנוי הקנין רק כמו מן, כמו בני יצאוני וענינו למשובתם מסני, מְשׁוּבַת פתאים (משלי א' ל"ב) ג"כ מ"ז (ולד"ק ענינו מנוחה כמו שׁוּבָה לְעֻמַּת, וְשַׁלְוַת כסילים הבא אחריו Ruhe *f*. (b והוא תאר, מְשֻׁבָה ישראל (ירמיה ג' ו', ושם י"א) das abtrünnige Israel. ומזה לד"ק, אחרי שׁוּבִי נחמתי (שם ל"א י"ט) ש"מ Abtrünnigkeit *f*.

תְּשׁוּבָה שמ"נ (a קרוב לה"ז בהפעיל על דבר הבא פעם אחר פעם לזמן מוגבל, לִתְשׁוּבַת השנה (מ"א כ' כ"ו, ש"א ו' י"ז) Rückkehr *f*. (b מה"ה בהפעיל על השבת מלים, על תְּשֻׁבֹת באנשי און (איוב ל"ד ל"ו), וּתְשׁוּבֹתֵיכֶם נשאר מעל (שם כ"א ל"ד), (עיין בשרש שאר בנפעל) die Antwort. (ובתלמוד שמשו בהשם תְּשׁוּבָה לחרטה על החטא מה"א בקל אות b (Reue, Bekehrung.

הורים (יחזקאל ל״ד ו׳) herumirren. ובקשור מן, כל שגים מחקיך (תהלי׳ קי״ט כ״ה). לשגות מאמרי דעת (משלי י״ט כ״ז) abirren vom Wege. c) ענינו עסק תמידי, באהבתה תשגה תמיד (משלי ה׳ י״ט), למה תשגה (שם שם כ׳) sich beschäftigen.

ההפעיל מה״ב בקל, משגה עור (דברי׳ כ״ז י״ח), שגג ומשגה (איוב י״ב ט״ז) irre führen. ובקשור מן, אל תשגני ממצותיך (תהלי׳ קי״ט י״ד) verführen.

שגיאה שמ״נ מה״א בקל ענין עשית דבר בהעלם ידיעה, או בטעות מחשבה, שגיאות מי יבין (תהלי׳ י״ט י״ג) Vergehen aus Unwissenheit und Unkunde.

שגיון שם למין שיר (וקרוב הוא לה״ב בקל, ולדעתי לפי שהמשורר מפנה בו ממחשבתו אשר החל בה ויסוב לרעיון אחר), שגיון לדוד (תהלי׳ ז׳ א׳), על שגינות (חבקוק ג׳ א׳) Dithyrambe, Sinngedicht *n.*

משגה שמ״ז כמו שגיאה, אולי משגה הוא (בראשית מ״ג י״ב) Versehen *n.*, Irrthum *m.*

משוגה שמ״נ ענינו כמו משגה, אתי תלין משוגתי (איוב י״ט ד׳) ע״ש שגג.

שגח בנינו הפעיל וענינו השקפה לטוב או לרע בקשור על, השגיח על כל יושבי הארץ (תהלי׳ ל״ג י״ד) herabsehen. ובקשור אל, אליך ישגיחו (ישעיה י״ד ט״ז) betrachten. ובקשור מן, משגיח מן החלונות (שיר השירים ב׳ ט׳) heraussehen.

שגל 1. 2. 4. ענינו כמו שכב לשכיבת איש ואשה, אך מובן בהפעל גם תה״פ לבזיון וגנאי, ואיש אחר ישגלנה (דברי׳ כ״ח ל׳) beschlafen, beischlafen.

הנפעל, תשגלנה (זכריה י״ד ב׳).

הפעל, איפה לא שגלת (ירמיה ג׳ ב׳).

שגל ש״ת לאשת המלך, נצבה שגל לימינך (תהלי׳ מ״ה י״ד, נחמיה ב׳ ו׳) Königin *f.* אבל שגלתך ולחנתך (דניאל ה׳ כ״ג), היא שם כנוי לפלגשים Konkubinen *pl.*

שגע 4. 7. הפעל פ״ע ענינו טרוף הדעת, משגע ממראה עיניך (דברי׳ כ״ח ל״ד), בינוני והוא תה״פ wahnsinnig sein.

ההתפעל כהפעל, להשתגע אלי (ש״א כ״א ט״ז) rasen.

שגעון שמ״ז, בשגעון ובעורון (דברי׳ כ״ח כ״ח), בשגעון מנהג (מ״ב ט׳ כ׳) Raserei *f.* Wahnsinn *m.*

שגר בנינו קל פ״י וענינו השכלת הולד ממעי אמו בבהמה, שגר אלפיך (דברי׳ ז׳ י״ג), שם המקור מהקל והוא ש״מ das Werfen.

שגר תה״פ, פטר שגר בהמה (שמות י״ג י״ב) das geworfene Junge.

שד שד ש״מ נרדף לדד, גם תנין חלצו שד (איכה ד׳ ג׳) Brust *f.* וכרבוי, ומה שדים כי אינק (איוב ג׳ י״ב), ובסמיכת הרבוי, על שדי אמי (תהלי׳ כ״ב י״ד), ובכנוי שדיך (ש״ה ד׳ ה׳), ושדי (שם ט׳ י״ד) Brüste *pl.*

שד שדי ע״ש שדד. לשד ע״ש לשד.

שד שת״ז למזיקים רוחנים ולא נמצא רק ברבוי, יזבחו לשדים (דברי׳ ל״ב י״ז, תהלי׳ ק״ו ל״ז) Dämonen, Gespenster *pl.*

שדד 1. 2. 3. 4. 6. פ״י הקל בה״ל (a ענינו שלול וחמס, רשעים זו שדוני (תהלי׳ י״ז ט׳), ישדם (משלי י״א ג׳), ואת ערבות ישדדם (ירמיה ה׳ ו׳, שם מ״ז ד׳, שם מ״ח ח׳) Gewaltthat üben, rauben, verderben. b) ענינו הרס והחרם, בת בבל השדודה (תהלי׳ קל״ז ח׳), כי שדד ה׳ את מרעיתם (ירמיה כ״ה ל״ו), ובא ישוד (תהלי׳ צ״א ו׳) ע״ד נע״ן verheeren, verwüsten.

הנפעל, שדוד נשדנו (מיכה ב׳ ד׳), והכנוי נו ענינו סמני.

הפעל בה״ל (a מה״א בקל, משדד אב (משלי י״ט כ״ו), אל תשדד רבצו (שם כ״ד ט״ו) rauben. b) מה״ב בקל, ישדד מצבותם (הושע י׳ ב׳), ישדם (משלי י״א ג׳) verheeren.

הפעל, כי שדד מבית מבוא (ישעיה כ״ג א׳), שדדה נגוה (נחום ג׳ ז׳) (קמץ חטף ת׳ קבוץ) verheert sein.

ההפעל, יושד כשד שלמן (הושע י׳ י״ד), תושד (ישעיה ל״ג א׳).

שד נה״ל (a שמ״ז מה״א בקל, שד רשעים יגורם (משלי כ״א ז׳), כי שד יהגה לבם (שם כ״ד ב׳), משד עניים (תהלי׳ י״ב ו׳, עמוס ג׳ י׳) Gewaltthätigkeit, Bedrückung. b) מה״ב בקל, ושד על מבצר יבוא (עמוס ה׳ ט׳), ובא נ״כ בקשור שבר, שד ושבר במסלותם (ישעיה נ״ט ז׳, שם ס׳ י״ח, ירמיה מ״ח ג׳), ושד בהמות יחיתן (חבקוק ב׳ י״ז) ענינו כליון והשחתה ע״ש בהמות Verheerung *f.* c) וענינם כמו שד ואף שאינם משרשו, ושד מלכים תינקי (ישעיה ס׳ ט״ז), תינקו ושבעתם משד תנחמיה (שם ס״ו י״א), יגזלו משד יתום (איוב כ״ד ט׳) Brust *f.*

הנפעל, וְנִשְׁבַּת מבצר מאפרים (ישעיה י״ז ג׳, יחזקאל ז׳ ו׳) כה״ב בקל aufhören.

ההפעיל נה״ל (a וַיַּשְׁבֵּת את מלאכתו (דה״ב ט״ז ה׳) ruhen, feiern lassen, לְהַשְׁבִּית אויב ומתנקם (תהלי׳ ח׳ ג׳) beruhigen. (b ענינו סבב למנוע את ולתו מעשות, בא בקשור מן, וְהִשְׁבַּתֶּם אותם מסבלתם (שמות ה׳ ה׳), וְהִשְׁבַּתִּים מרעות צאן (יחזקאל ל״ד י״ד), ובקשור לבלתי, וְהִשְׁבִּיתוּ בניכם את בנינו לבלתי ירוא את ה׳ (יהושע כ״ב כ״ה) hindern, verhindern. (c ענינו סבב מניעת דבר שלא יהיה, ולא תַשְׁבִּית מלח (ויקרא ב׳ י״ג), מַשְׁבִּית מלחמות (תהלי׳ מ״ו י״ד), מדינים יַשְׁבִּית הגורל (משלי י״ח י״ח) machen, dass Etwas aufhöre zu sein, ein Ende machen. אשר לא הִשְׁבִּית לב גואל (רות ד׳ י״ד) der dir es nicht an einem Einlöser fehlen liess. (d ענינו שוה עם הסיר שענינו הרחק, תַּשְׁבִּיתוּ שאור מבתיכם (שמות י״ב ט״ו), וְהִשְׁבַּתִּי חיה רעה מן הארץ (ויקרא כ״ו ו׳, יחזקאל ל״ד כ״ה), הַשְׁבִּיתוּ מפנינו (ישעיה ל׳ י״א), וְהִשְׁבַּתִּי מערי יהודה (ירמיה ז׳ ל״ד, תהלי׳ קי״ט קי״ט) כלם בקשור מִן או מִ׳ wegschaffen.

שֶׁבֶת (א) גה״ל (a שם״ז מה״א בקל שענינו בטל, רק שִׁבְתּוֹ יתן (שמות כ״א י״ט) das Ruhen (besser) die Unterbrechung, der Arbeit, Versäumniss. (b מה״ב בקל שענינו הפסק ש״ם, שֶׁבֶת מריב (משלי כ׳ ג׳) das Aufhören. ופי׳ הפסוק, רהב הם שָׁבֶת (ישעיה ל׳) עיין בשם רהב.

שֶׁבֶת (ב) תמצא בשרש ישב.

שַׁבָּת היחיד זו״נ נה״ל (a ש״ת ליום המנוחה, שומר שַׁבָּת מחללו (ישעיה נ״ו ב׳), שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ (ישעיה ס״ו כ״ג), זכר, שַׁבַּתְּכֶם (ויקרא כ״ג ל״ב) Feiertag *m.* ובמ״נ, שַׁבָּת היא לה׳ (ויקרא כ״ג ג׳) (b ענינו שבוע, באי הַשַּׁבָּת (מ״ב י״א ה׳), יוצא הַשַּׁבָּת (מ״ב י״א ז׳), שבע שַׁבָּתוֹת (ויקרא כ״ג ט״ו) ענינו שבע שבועות ימים Woche *f.* (c עצה״ש לשנת השמטה (ויקרא כ״ה ה׳), וְהַשַּׁבָּת ונפתחה בר (עמוס ה׳ ה׳) Sabathjahr *n.* והרבוי שַׁבָּתוֹת, הַשַּׁבָּתוֹת והחדשים (נחמיה י״ד ל״ד), שַׁבְּתוֹת ה׳ (ויקרא כ״ג ל״ח) רק בס״נ.

שַׁבָּתוֹן ענינו כמו שַׁבָּת אך ביתרון קודש (שמות ל״א ט״ו, ויקרא ט״ז ל״א) grosser Feiertag.

מִשְׁבַּת ש״ם מה״ב בקל, שחקו על מִשְׁבַּתֶּהָ (איכה א׳ ז׳) das Aufhören, d. i. Vertiligung.

שגא 1. 3. 5. הקל פ״ע וענינו גידול ורבוי בכמות או באיכות, ואחריתם יִשְׂגֶּא מאוד (איוב ח׳ ז׳), יִשְׂגֶּה אחו בלי מים (שם שם י״א), כארז בלבנון יִשְׂגֶּה (תהלים צ״ב י״ג) בה׳ תמורת א׳ gross werden, wachsen.

הפעל כהקל נ״כ עומד, ביום נטעך תְּשַׂגְשֵׂגִי (ישעיה י״ז י״א) aufschiessen.

ההפעיל פ״י בה״ל (a מַשְׂגִּיא לגוים (איוב י״ב כ״ג), הִשְׂגּוּ חיל (תהלי׳ ע״ג י״ב) gross machen. (b ענינו רומם, תַּשְׂגִּיא פעלו (איוב ל״ו כ״ד) hoch preisen.

שַׂגִּיא תה״ש, הן אל שַׂגִּיא (איוב ל״ו כ״ו, שם ל״ז כ״ג) gross, mächtig, erhaben.

שגב 1. 2. 3. 4. 5. לא נמצא רק במליצה, הקל ענינו שוה לשרש רום בה״ל (a פ״ע, שָׂגְבוּ ישע (איוב ה׳ י״א) sich erheben. (b אשר שָׂגְבָה ממנו (דברי׳ ב׳ ל״ו), ענינו חזק stark, mächtig sein.

הנפעל, ירוץ צדיק וְנִשְׂגָּב (משלי י״ח י״ד) (a פ״ע hoch sein, auf hohen sicherm Ort gestellt, daher geschützt sein. (b ומזה, נִשְׂגְּבָה לא אוכל לה (תהלים קל״ט ו׳) hoch, d. i. unerforschlich, unbegreiflich sein. (c ומזה נִשְׂגָּב להש״י על רוממות מעלתו וכבודו, כי נִשְׂגָּב שמו לבדו (שם קמ״ח י״ג, ישעיה ב׳ י״ז, שם ל״ג ה׳) erhaben sein.

הפעל פ״י בה״ל (a מהוראה א׳ בקל, וַיְשַׂגֵּב ה׳ את שרי רצין (ישעיה ט׳ י״ד) erhaben, mächtig machen; (b כהנפעל באות a, וַיְשַׂגֵּב אביון מעוני (תהלי׳ ק״ז מ״א), ממתקוממי תְּשַׂגְּבֵנִי (שם נ״ט ב׳) ובלא קשור מ׳ (תהלי׳ כ׳ ב׳).

הפעל, יְשֻׂגָּב (משלי כ״ט כ״ה) gerettet werden.

ההפעיל, הן אל יַשְׂגִּיב בכחו (איוב ל״ו כ״ב) פ״ע כהקל erhaben sein.

מִשְׂגָּב בה״ל (a שמ״ז כמו רום, מִשְׂגַּב חומותיך, (ישעיה כ״ה י״ב) die Höhe, Stärke. (b ש״ת למקום גבוה ובטוח, מִשְׂגָּב לעתות בצרה (תהלים ט׳ י״ד), מִשְׂגַּבִּי (שם י״ח ג׳, שם קמ״ד ב׳) Anhöhe *f.*, Fels, der Zuflucht gewährt.

שגג בנינו קל פ״ע וענינו עשית דבר בטעות, על שגגתו אשר שָׁגָג (ויקרא ה׳ י״ח, במדבר ט״ו כ״ח) fehlen, sich vergehen aus Irrthum.

שְׁגָגָה שם״נ, נפש כי תחטא בִּשְׁגָגָה (ויקרא ד׳ ב׳), כי שְׁגָגָה הוא (קהלת ה׳ ה׳), על שִׁגְגָתוֹ (ויקרא י״ה ה׳) Irrthum *m.*

מְשׁוּגָה שמ״נ, מְשׁוּגָתִי (איוב י״ט ד׳), בנח ת׳ דגש Vergehen *n.*

שגה 1. 5. הקל נה״ל (a ענינו כמו שָׁגַג, וְאֶשְׁגֶּה הרבה מאוד (ש״א כ״ו כ״א) fehlen durch Irrthum. (b שוה לשרש תעה, יִשְׁגּוּ צאני בכל

שבר 1. 2. 3. 5. 6. הקל פ"י הה"ל (a ענינו רצוץ ונפוץ, וָאֶשְׁבּוֹר מטות עולכם (ויקרא כ"ו י"ג, ירמיה כ"ח י"ג, שם ב' כ'), וקשת וחרב ומלחמה אֶשְׁבּוֹר (הושע ב' כ'), וּשְׁבָרָהּ כשבר נבל (ישעיה ל' י"ד) zerbrechen. a ומענין זה לשבירת הלב וענינו הדאיב לב חרפה שָׁבְרָה לבי (תהלי' ס"ט כ"א), הרופא לִשְׁבוּרֵי לב (שם קמ"ז ג') kränken. b לשבירת הצמאון, יִשְׁבְּרוּ פראים צמאם (תהלי' ק"ד י"א) den Durst stillen. (b ענינו כשרש טרף לטרפת החיה, ויתנהו ה' לאריה וַיִּשְׁבְּרֵהוּ וימיתהו (מ"א י"ג כ"ו, שם שם כ"ח) zerreissen. (c ענינו אבד, את זרוע פרעה שָׁבַרְתִּי (יחזקאל ל' כ"א), ואכלי פתבגו יְשַׁבְּרוּהוּ (דניאל י"א כ"ו), ועיין נפעל ב' ועיין השם שבר zu Grunde richten, verderben. (d ענינו קרוב לשרש גזר, תרגום, ורד"ק וָאֶשְׁבֹּר עליו חקי (איוב ל"ח י"ד) ich habe ihm seine Grenze bestimmt, ולדעתי הקלה אשר וָאֶשְׁבֹּר הכתוב פה ענינו הַכְנֵעַ כי מצאנו שרש שבר נרדף עם שרש דכה ככתוב לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה (תהלי' נ"א י"ט), וענין הפסוק כך: וָאַדְכֵּהוּ ואכניעהו בחקי אשר שמתי עליו, ככתוב, בשומו לַיָּם חֻקּוֹ (משלי ח' כ"ט), חקיו עשיתי ולא יעבר (איוב י"ד ה'), חק על פני מים (שם כ"ו י"ד) und ich demüthige es durch mein Gesetz, welches auf ihm lastet. (c על קנית מזון, לשבור רעבון, אכל תִּשְׁבְּרוּ מאתם (דברי' ב' ו'), אשר הם שֹׁבְרִים (בראשית מ"ז י"ד), לִשְׁבֹּר אל יוסף (שם מ"א נ"ז), מענין הפסוק ויבאו אל יוסף לִשְׁבֹּר (והוא מקרא מסורס) Getreide einkaufen. ובא פ"א על המוכר, וַיִּשְׁבּוֹר למצרים (שם שם נ"ו) Getreide verkaufen.

הנפעל (a מה"א בקל, נִשְׁבַּר שבט סכך (ישעיה י"ד כ"ט), נִשְׁבַּר לבי בקרבי (ירמיה כ"ג ט') zerbrochen werden. (b מה"ג בקל מענין אבדה וכליון, ובאפס יד יִשָּׁבֵר (דניאל ח' כ"ה), נִשְׁבְּרָה קרית תהו (ישעיה כ"ד י"ד), וְנִשְׁבְּרוּ כל עוזריה (יחזקאל ל' ח') zu Grunde gehen, aufgerieben werden.

הפעל כה"א בקל, שני רשעים שִׁבַּרְתָּ (תהלי' ג' ח'), וְשִׁבַּר את המצבות (מ"ב י"ח ד', תהלי' מ"ח ח') zerschmettern.

ההפעיל בה"ל (a מה"א בקל ובא לשבירת רחם האשה בלדתה, האני אַשְׁבִּיר ולא אוליד (ישעיה ס"ו ט') sollte ich den Muttermund öffnen, und nicht gebären lassen. (b מה"ה בקל אות b על מכירת התבואה, הַמַּשְׁבִּיר לכל עם הארץ (בראשית מ"ב ו'), אכל בכסף תַּשְׁבִּרֵנִי (דברים ב' כ"ח) Getreide verkaufen.

ההפעל, הָשְׁבַּרְתִּי (ירמיה ח' כ"א).

שֶׁבֶר או שֵׁבֶר דה"ל (a ש"ם מה"א בקל, כְּשֵׁבֶר נבל יוצרים (ישעיה ל' י"ד), שֶׁבֶר רגל (ויקרא כ"א י"ט). בכנוי שִׁבְרָהּ (ישעיה ל' י"ג) der Bruch, das Brechen (עמוס ו' ו') Spalt *m.*, Riss *m.*, ועיין הג' בשם הזה ובהשם מִשְׁבָּר ועצה"ש, שֶׁבֶר רוח (ישעיה ס"ה י"ד) Betrübniss, verwundetes Gemüth. (b ש"ם על פתרון החלום, החלום ואת שִׁבְרוֹ (שופטי' ז' ט"ו) die Deutung des Traumes. (c מה"ג בקל ש"ם לאבוד וכליון, שֶׁבֶר בת עמי (איכה ב' י"א), השאת וְהַשָּׁבֶר (שם ג' מ"ז), עד הַשְּׁבָרִים (יהושע ז' ה') Untergang *m.* אבל, מִשְּׁבָרִים יתחטאו (איוב מ"א י"ז), ענינו מה"א בקל והוא ש"ת ברבוי לגלי הַיָּם שהם משתברים (ועיין משבר) Wellen *pl.* (d שת"ז לתבואה, יש שֶׁבֶר במצרים (בראשית מ"ב א') Getreide *n.*

שִׁבָּרוֹן בה"ל (a תה"ש לדבר השבור, שִׁבְּרוֹן מתנים (יחזקאל כ"א י"א) עצה"ש zerbrochene Hüften. (b שם"ז לאבוד, כה"ג בפעל, משנה שִׁבָּרוֹן (ירמיה י"ז י"ח) Untergang.

מַשְׁבֵּר בנפרד, מִשְׁבַּר בסמיכת שמ"ז לחבלי לידה (ע"י שבירת הרחם), כי באו בנים עד מַשְׁבֵּר (מ"ב י"ט ג', ישעיה ל"ז ג'), בְּמִשְׁבַּר בנים (הושע י"ג י"ג) Geburtswehen *pl.*

מִשְׁבָּר ולא יבוא רק ברבוי, והוא שם כנוי לגלים לפי שהם משתברים, מִשְׁבָּרֶיךָ וגליך (תהלי' מ"ב ח', שם פ"ח ח', יונה ב' ד'), מִשְׁבְּרֵי ים (תהלי' צ"ג ד') sich brechende Wellen.

שׂבר 1. 3. הקל ענינו השקף או התבונן, ואהי שֹׂבֵר בחומה (נחמיה ב' י"ג) betrachten, וכ הוראתו בלשון ערבי ansehen, untersuchen. וכן בתלמוד סָבַר.

הפעל ענינו תקוה ותוחלת, הלהן תְּשַׂבֵּרְנָה (רות א' י"ג), שִׂבַּרְתִּי לישועתך (תהלי' קי"ט קס"ו, שם קמ"ה ט"ו, אסתר ט' א') hoffen, warten.

שֵׂבֶר שם"ז מענין תוחלת, שִׂבְרוֹ על ה' אלהיו (תהלי' קמ"ו ה'), אל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי (שם קי"ט קט"ז) Hoffnung *f.*

שבת 1. 2. 5. הקל פ"ע וענינו שוה לשרש בטל או אפס שענינם הפסק והנחה מלפעול, וביום השביעי תִּשְׁבֹּת (שמות כ"ג י"ב, שם ל"ד כ"א), שָׁבַת נגש (ישעיה י"ד ד') ruhen, feiern. (b ועל שביתת הארץ מעבודתה, וְשָׁבְתָה הארץ (ויקרא כ"ה ב'), וַיִּשְׁבֹּת המן (יהושע ה' י"ב), יום ולילה לא יִשְׁבֹּתוּ (בראשית ח' כ"ב), ובקשור מן, שָׁבַת מכל מלאכתו (שם ב' ג'), ענין כלם הפסק (איכה ה' ט"ו) aufhören.

צ"ה י"א), נִשְׁבַּע ה' לָהֶם (יהושע ט' ט"ו), ובקשור ל' נופל על הגוף אשר לו יִשָּׁבֵעַ הנשבע. אשר נִשְׁבַּע לאבותיך (שמות י"ג ה'), אשר נִשְׁבַּע להם (דברי' ז' ח'), נִשְׁבַּע לך (שם כ"ה ט') Jemanden etwas zu-schwören. ובקשור מן ענינו שבועה על מניעה והניח מעשות, אשר נִשְׁבַּעְתִּי מעבר מי נח (ישעיה נ"ד ט'), נִשְׁבַּעְתִּי מקצוף עליך (שם שם).

ההפעיל פ"י לשלישי, הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ (שמות י"ג י"ט), וַיַּשְׁבִּיעֵנִי אדני (בראשית כ"ד ל"ז) beschwören, schwören lassen.

שְׁבוּעָה או שְׁבֻעָה שמ"נ ברזו"נ, והקימתי את הַשְּׁבֻעָה (בראשית כ"ו ג'), שְׁבֻעַת ה' (שמות כ"ב יו"ד), שְׁבֻעֵי שבועות להם (יחזקאל כ"א כ"ח), Schwur, Eid *m.*

שְׁבוּעַת הָאָלָה (במדבר ה' כ"א) Verwünschungs-schwur *m.*

שֶׁבַע (a שם מספר יסודי לנקבה, שֶׁבַע שנים (בראשית ה' ז'), ולזכר, שִׁבְעָה פרים (במדבר כ"ג א'), המספר לפני השם לרוב ובא ג"כ אחר השם, פרים שִׁבְעָה (שם כ"ט ל"ב), שִׁבְעַת ימים (בראשית ח' יו"ד) sieben. שִׁבְעָה עשר לה' (דה"א כ"ד ט"ו), ובסמיכות, שְׁבַע עשרה שנה (מ"ב י"ג א') sieb-zehn. b) ונמצא ג"כ השם שֶׁבַע, שענינו שֶׁבַע פעמים שֶׁבַע על חטאתכם (ויקרא כ"ו י"ח, משלי כ"ד ט"ו) siebenmal. ובא בכנוי, ויפלו שְׁבַעְתָּם (ש"ב כ"א ט') alle sieben. ובתוס' נ', שִׁבְעָנָה בנים (איוב מ' ב') sieben. c) וענינו הרבה, והחזיקו שֶׁבַע נשים באיש אחד (ישעיה ד' א') viele. ומזה, יולדת הַשִּׁבְעָה (ירמיה ט"ו ט'), ענינה רבת הבנים (השוה ש"א ב' ה').

שְׁבִיעִי שם מספר סדורי לזכר, ביום הַשְּׁבִיעִי (בראשית ב' ב') siebenter Tag. ולנקבה, בשנה הַשְּׁבִיעִית (ויקרא כ"ה כ'), וכשבא לפני הנמנה בלי ה' הוא מספר חלקי לזו"נ, חלק שביעית ein Siebentel

שִׁבְעָתַיִם במספר זוגי ענינו על אחד שבע, שִׁבְעָתַיִם יקם קין (בראשית ד' כ"ד), מזוקק שִׁבְעָתָיִם (תהלי' י"ב ז', משלי ו' ל"א) siebenfach.

שִׁבְעִים שם מספר יסודי לזו"נ בעשיריות, בְּשִׁבְעִים נפש (דברים יו"ד כ"ב) siebzig.

שָׁבוּעַ בה"ל (a שת"ז, לאגודת זמן מן שֶׁבַע ימים (דניאל ט' כ"ז), מלא שְׁבֻעַ זאת (בראשית כ"ט כ"ז), (ובא בשוא מפני הסמיכות) Tagsiebend, eine Woche. והזוגי, וטמאה שְׁבֻעַיִם (ויקרא י"ב ה') zwei Wochen. והרבוי מהוראה זו בא בס"נ, שבעה שָׁבֻעוֹת (דברי' ט"ז ט'), בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם (במדבר כ"ח כ"ו), ובשוא, שְׁבֻעוֹת חקות קציר (ירמיה ה' כ"ד), שְׁבֻעוֹת ימים (יחזקאל מ"ה כ"א), ונמצא פ"א בר"ז שלשה שָׁבֻעִים ימים (דניאל יו"ד י"ב) drei Wochen. b) וענינו הקף או אגודה מן ז' שנים, ומהוראה זו בא בר"ז, שָׁבֻעִים שבעה (דניאל ט' כ"ה) Jahrsiebend, Jahr-woche.

שָׂבַע .i. 3. 5 הק' פ"ע בה"ל (a ענינו אכול עד שיהיה די, ואכל וְשָׂבֵעַ (דברי' ל"א כ'), ואכלת וְשָׂבָעְתָּ (שם ו' י"א) satt sein, satt werden. ועצה"ש, שָׂבְעָה ברעות נפשי (תהל' פ"ח ד'), שָׂבַעְנוּ בוז (שם קכ"ג ג'). b) ענינו אכילה יותר מהצורך (קרוב לשם זרא) פן יִשְׂבָּעֲךָ ושנאך (משלי כ"ה י"ז), וַיִּשְׂבַּע ימים (דה"ב כ"ד ט"ו, ישעיה א' י"א, איוב ז' ד', דה"א כ"ג א') überdrüssig sein.

הפעל פ"י. שַׂבְּעֵנוּ בבקר חסדך (תהלי' צ' י"ד), נפשם לא יְשַׂבֵּעוּ (יחזקאל ז' י"ט) sättigen.

ההפעיל כפעל, הִשְׂבִּיעַ נפש שוקקה (תהלי' ק"ז ט'), הִשְׂבִּיעַנִי במרורים (איכה ג' ט"ו), ועצה"ש, ארך ימים אַשְׂבִּיעֵהוּ (תהלי' צ"א ט"ז), לְהַשְׂבִּיעַ שאה (איוב ל"ח כ"ז) sättigen.

שָׂבֵעַ תה"ש, זקן וְשָׂבֵעַ (בראשית כ"ה ח'), נפש שְׂבֵעָה (משלי כ"ז ז'), וּשְׂבַע ימים (בראשית ל"ה כ"ט, דברי' ל"ג כ"ג), שְׂבַע רצון עצה"ש מה"א בכל satt, reich. שְׂבַע רצון reich an (Gottes) Gnade.

שָׂבָע שמ"ז, שָׂבָע גדול (בראשית מ"א כ"ט), וְהַשָּׂבָע לעשור (קהלת ה' י"א) Sättigung *f.*, d. i. Ueberfluss.

שִׂבְעָה שמ"נ וענינו כמו שָׂבָע, שִׂבְעַת לחם (יחזקאל ט"ז מ"ט).

שֹׂבַע שמ"ז, לחם לָשֹׂבַע (שמות ט"ז ג'), כנפשך שָׂבְעֶךָ (דברי' כ"ג כ"ה) Sättigung *f.* שֹׂבַע שמחות (תהלי' ט"ז י"א) Ueberfülle.

שָׂבְעָה שמ"נ, לא ידעו שָׂבְעָה (ישעיה נ"ו י"א), שָׂבְעָתֵךְ (יחזקאל ט"ז כ"ח) Sättigung *f.*

שבץ בנינו פעל פ"י וענינו אריגה מרובעת וְשִׁבַּצְתָּ הכתנת שש (שמות כ"ח ל"ט), מְשֻׁבָּצִים (שם שם כ') würfelförmig, wirken.

שָׁבָץ ש"נ לתמהון, אחזני הַשָּׁבָץ (ש"ב א' ט') Schwindel *m.* (Verwirrung).

מִשְׁבְּצוֹת בה"ל (a מִשְׁבְּצוֹת זהב תעשה (שמות כ"ח י"א) ש"מ בסר"נ die Einfassung soll von Gold sein. b) מִשְׁבְּצוֹת זהב לבושה (תהלי' מ"ה י"ד) mit Goldfäden eingewirkt.

תַּשְׁבֵּץ, כתנת תַּשְׁבֵּץ (שמות כ"ח ד') von gewürfeltem Stoff.

Gefangene. ובכנוי, לְבַד אתם וּשְׁבִיכֶם (במדבר ל״א י״ט, שופטי׳ ה׳ י״ב). שת״ז, מִבְּכוֹר הַשְּׁבִי (שמות י״ב כ״ט) Gefangener *m*.

שְׁבִיָּה שת״נ, שְׁבִיָּה בַּת צִיּוֹן (ישעיה נ״ב ב׳) Gefangene *f*.

שְׁבוּת או שְׁבִית שמ״נ כה״א בהשם שְׁבִי הנ״ל שְׁבוּת עַמּוֹ (תהלי׳ י״ד ז׳), את שְׁבוּתְךָ (דברי׳ ל׳ ג׳, צפניה ג׳ כ׳). בכ״ורק ובי׳, את שְׁבִית יעקב (תהלי׳ פ״ה א׳), וּבְנוֹתָיו בַּשְּׁבִית (במדבר כ״א כ״ט). שְׁבִיתְהֶן (יחז אל ט״ז ס׳) Gefangenschaft. והשם שְׁבוּת יבוא ג״כ עצה״ש לצרה וה׳ שב את שְׁבוּת איוב (איוב מ״ב יו״ד) בקרי Unglück *n*.

שִׁבְיָה שִׁיבַת צִיּוֹן (תהל׳ קכ״ו א׳), תמורת שְׁבִית Gefangenschaft *f*.

שְׁבוֹ שם מין אבן יקרה, לֶשֶׁם שְׁבוֹ (שמות כ״ח כ״ט).

שבח .7 .5 .3 הפעל נה״ל (a ענינו תהלה, שפתי יְשַׁבְּחוּנְךָ (תהלי׳ ס״ג ה׳), יְשַׁבַּח מעשיך (שם קמ״ה ד׳), שַׁבְּחִי ירושלים את ה׳ (שם קמ״ז י״ב) כולם בצרוף על השי״ת loben. (b ענינו השקט, בשוא גליו אתה תְּשַׁבְּחֵם (תהל׳ פ״ט יו״ד), וחכם באחור יְשַׁבְּחֶנָּה (משלי כ״ט י״א) besänftigen, zurückhalten. וכן הוראת השורש בערבית, הסובל בה׳ הנ״ל straucheln. (c וְשַׁבֵּחַ אני את המתים (קהלת ד׳ ב׳, שם ח׳ ט״ו) ענינו חשוב למאושר glücklich preisen.

ההפעיל, מַשְׁבִּיחַ שאון ימים (תהלי׳ ס״ה ח׳) כה״ב בפעל besänftigen.

ההתפעל בקשור ב׳ ענינו התפאר בדבר, מה״ב בפעל, לְהִשְׁתַּבֵּחַ בתהלתך (תהלי׳ ק״ו מ״ז) sich einer Sache rühmen.

שבט שֵׁבֶט ש״ז עקר הוראתו ש״נ עם מקל, שֵׁבֶט בני מואסת כל עץ (יחזקאל כ״א ט״ו) Stab *m*., Stock *m*. וממנו יסתעפו ח׳ הוראות (a מקל ליסר בו, וְשֵׁבֶט לגו חסר לב (משלי יו״ד י״ג), אתה בַּשֵּׁבֶט תכנו (שם כ״ג י״ד) Zuchtruthe. ועצה״ש, שֵׁבֶט פיו (ישעיה י״א ד׳) strafendes Urtheil, Geissel. (b למקל הָרֹעֶה, כל אשר יעבור תחת הַשָּׁבֶט (ויקרא כ״ז ל״ב, תהלי׳ כ״ג ד׳) Hirtenstab *m*. (c שם לשבט המשל, לא יסור שֵׁבֶט מיהודה (בראשית מ״ט יו״ד), וקם שֵׁבֶט בישראל (במדבר כ״ד י״ז, תהלי׳ מ״ה ז׳, ישעיה י״ד ה׳), ומזו, דברתי את אחד מִשִּׁבְטֵי ישראל (ש״ב ז׳ ז׳), (ובא ג״כ בתוס׳ ר׳, שַׁרְבִיט (אסתר ד׳ י״א) Herrscherstab *m*., Scepter *n*. (d ש״נ, לְמַטֶּה על מטות ישראל, לשנים עשר שָׁבֶט (שמות כ״ח כ״א), כל שִׁבְטֵי ישראל (שופטי׳ כ׳ ב׳) Stamm, Stämme Israels. (e ובא ג״כ נרדף עם משפחה, שֵׁבֶט־משפחת הקהתי (במדבר ד׳ י״ח), בכל שִׁבְטֵי בנימין (שופטי׳ כ׳ י״ב, ש״א ט׳ כ״א) Familie *f*. (f ש״נ עם קנה המדה וגם לחלק תנמדד בקנה המדה, שֵׁבֶט נחלתך (תהלי׳ ע״ד ב׳, ירמיה יו״ד ט״ז, שם נ״א י״ט) dein dir zugemessenes Eigenthum, Maasstab (כפ״ל). (g ש״נ עם חץ (ועיין מטה), ויקח שלשה שְׁבָטִים בכפו (ש״ב י״ח י״ד) Pfeil *m*, Lanze *f*., Wurfspiess *m*. (h כנוי לְעֵט, מושכים בְּשֵׁבֶט סופר (שופטי׳ ה׳ י״ד) Feder *f*., Griffel *m*.

שְׁבָט (זכריה א׳ ז׳) שם לחדש האחד עשר.

שבך שְׂבַךְ, שְׂבָכִים מעשה שבכה (מ״א ז׳ י״ז), מן שׂוֹבֵךְ בשין ימנית, שת״נ לאשנב Gitter *n*., עיין שרש סבך.

שְׂבָכָה בה״ל (a ענינו כמו שבך הנ״ל, בעד הַשְּׂבָכָה (מ״ב א׳ ב׳, מ״א ז׳ י״ד) Gitter *n*. (b ענינו רשת, ועל שְׂבָכָה יתהלך (איוב י״ח ח׳) Netz *n*.

שבל שֹׁבֶל ש״ת לבגד העליון שנושאת הרשות, ולו סרח רחב מלמטה, אשר הוא סרות הלאה על הארץ, וכן הוראתו בלשון ערבי, חשפי שֹׁבֶל (ישעיה מ״ז ב׳) die Schleppe des Kleides. אחר כתבי ראיתי אשר הפסוק הבא אחריו דוחה הפירוש הזה כי אמר תגל ערותך גם תראה חרפתך, ועל הבגד העליון לא יֵאָמֵר כן, ע״כ אומר אני כי השם שבל הוא מסרוסי האותיות והראוי לְבֻשׁ והוא מהבגד הסמוך לבשר ועיין בשרש לבש.

שְׁבִיל שת״ז לנתיב, וּשְׁבִילְךָ במים רבים (תהלי׳ ע״ז כ׳, ירמיה י״ח ט״ו) Weg *m*., Pfad *m*.

שִׁבֹּלֶת שת״נ נה״ל (a ש״ת לראש קנה דגן, וכראש שִׁבֹּלֶת ימלו (איוב כ״ד כ״ה), והרבוי, שִׁבֳּלִים (בקמץ חטף (בראשית מ״א ה׳) Aehre *f*. (b ש״ת לענפי זית הרכים, שִׁבֲּלֵי הזיתים (זכריה ד׳ י״ב) Zweig *m*. (c ענינו זרם מים, שִׁבֹּלֶת שטפתני (תהלי׳ ס״ט ג׳, ישעיה כ״ז י״ב) Strom *m*.

שַׁבְּלוּל שם שרץ, שַׁבְּלוּל תמס יהלך (תהלי׳ נ״ח ט׳) Schnecke *f*.

שבס שְׁבִיס שם בגד הראש מנשים כמו שבכה קרוב לשרש שבץ, וְהַשְּׁבִיסִים (ישעיה ג׳ י״ח) netzförmige Hauben.

שבע .5 .2 הנפעל ענינו שבועה ומקרה הפעולה הוא הפעול, הַשְּׁבֻעָה אשר נִשְׁבַּע (דברי׳ ו׳ יו״ד), הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה (במדבר ל׳ ג׳), אנכי אִשָּׁבֵעַ (בראשית כ״א כ״ד) schwören. ובקשור ב׳ ענינו הגוף או הדבר אשר בו יִשָּׁבֵעַ, בי נִשְׁבַּעְתִּי נאם ה׳ (ירמיה כ״ב ה׳), נִשְׁבַּעְתִּי בקדשי (תהלי׳ פ״ט ל״ו, שם

שאן בנינו פעל פ"ע, בא ע"ד המרובעים ענינו היות בשלוה והשקט, וְשַׁאֲנַן מפחד רעה (משלי א' ל"ג, ירמיה ל' יו"ד, איוב ג' י"ח) ruhig sein, ruhig leben. ובא ג"כ בתה"ש, נוה שַׁאֲנָן (ישעיה ל"ג כ'), ובתוס' ל' שַׁלְאֲנַן ושלו (איוב כ"א כ"ג) ruhig, sicher. והש"ת, הלעג הַשַׁאֲנַנִּים (תהלי' קכ"ג ד'), נשים שַׁאֲנַנּוֹת (ישעיה ל"ב ט') übermüthige Weiber. והשם"ז מזה, וְשַׁאֲנַנְךָ עלה באזני (ישעיה ל"ז כ"ט, מ"ב י"ט כ"ח) ענינו גאוה, Stolz, Uebermuth *m.* והרד"ק הביא בשרשיו בשרש שאה בשם רבינו יונה, השם הזה בשרש שאה ואמר אשר ענינו וּשְׁאוֹנְךָ, וכן נ"כ דעת המסורה.

שאף בנינו קל בה"ל (a שוה לשרש שאב ועניני שאיבת בעח"י בפיהם את הרוח החיוני הדרכרחי להם לקיומם, פי פערתי וָאֶשְׁאָפָה (תהלים קי"ט קל"א) Luft schöpfen, einathmen. ומזה, שָׁאֲפָה רוח (ירמיה ב' כ"ד), שָׁאֲפוּ רוח כתנים (שם י"ד ו') nach Luft schnappen. (b ענינו תשוקה לבוא אל דבר פ"ע, ואל מקומו שׁוֹאֵף (קהלת א' ה') schnaubend, nach etwas hineilen. ומזה לתשוקה לבלע ולהשחית פ"י, שֹׁאֲפִי שוררי (תהלי' נ"ו ג', ושם שם ב'), חרף שֹׁאֲפִי (שם נ"ז ד') Jemanden anschnauben. ועצה"ש להש"י, אשם וְאֶשְׁאַף יחד (ישעי' מ"ב י"ד). ובא בקשור על, הַשֹּׁאֲפִים על עפר ארץ בראש דלים (עמוס ב' ז'), ענינו על ראש דלים והוא מקרא מסורס ועניני הַשֹּׁאֲפִים על ראש דלים בעפר ארץ ופירושו, ישתוקק אשר הדלים יתפלשו ראשם בעפר בצרתם ומליצה קרובה לזו נמצא, הורידו לָאָרֶץ רֹאשָׁן (איכה ב') lechzen nach.

שאר 1. 2. 5. הקל פ"ע, עוד שָׁאַר הקטן (ש"א ט"ז י"א), שוה לנותר בנפעל übrig sein.

הנפעל, לא נִשְׁאַר לפני אדני (בראשית מ"ז י"ח), וַיִּשָּׁאֵר אך נח (שם ז' כ"ג) übrig bleiben. (b רק ביאר תִּשָּׁאַרְנָה (שמות ח' ה'), וַיִּשָּׁאֲרוּ שני אנשים (במדבר כ"ב ה') bleiben, zurück bleiben. תשובותיכם נִשְׁאַר מעל (איוב כ"א ל"ד) eure Antwort bleibt Treulosigkeit. ובא בתוס' א', וְנֵאשְׁאַר אני (יחזקאל ט' ה') כמו וְנִשְׁאַר.

ההפעיל נה"ל (a הִשְׁאִיר הברד (שמות יו"ד י"ב) übrig lassen. (b וְהִשְׁאִיר אחריו ברכה (יואל ב' י"ד) zurück lassen, (c עד בלתי הִשְׁאִיר לו שריד, פ"ע (במדבר כ"א ל"ה, דברי' ב' ל"ד) übrig haben, bleiben.

שְׁאָר תה"ש לחלק כהכל, שְׁאָר ישראל (ישעיה יו"ד כ'), שְׁאָר ישוב שְׁאָר יעקב (שם שם כ"א, צפניה א' ד') der übrige Theil, das Uebrige.

שְׁאֵר נה"ל (a ענינו במליצה כמו בשר, אם יכי שְׁאֵר לעמו (תהלי' ע"ח כ', שם ע"ח כ"ד, ירמיה נ"א ל"ה, איכה ג' נ') Fleisch *n.* (b שם למזון, שְׁאֵרָהּ כסותה (שמות כ"א יו"ד) Speise *f.* (c ש"ת לקרוב ממשפחה אחת, אל כל שְׁאֵר בשרו לא תקרב (ויקרא י"ח ו', שם כ"א ב') Blutsverwandter, Blutsverwandte. ועיין בשרש בָּשָׂר בהשם בשר ההוראה ה',

שַׁאֲרָה שת"נ, שַׁאֲרָה הנה (ויקרא י"ח י"ז) Blutsverwandtinen.

שְׁאֵרִית בה"ל (a שם"נ לשום שְׁאֵרִית (בראשית מ"ה ז') ein Bleiben. (b ש"ת לנשארים, שְׁאֵרִית בית ישראל (ישעיה מ"ו ג') Ueberrest, Uebergebliebene.

שֵׁרִיתִךָ לטוב (ירמיה ט"ו י"א), בחסרון א' כה"ב הנ"ל.

מִשְׁאֶרֶת ש"ת לכלי שמחמיצין בו בצק, טנאך וּמִשְׁאַרְתֶּךָ (דברי' כ"ח ה') Backtrog *m.*

שְׂאֹר שת"ז, תשביתו שְׂאֹר (שמות י"ב ט"ו) Sauerteig *m.*

שְׂאֵת עיין בשרש נשא.

שבב 3. 5. הפעל פ"י ענינו התלהב וכן הוראתו בערבי anzünden, anflammen. תְּשׁוֹבֵב לנו (תהלי' ס' ג') וע"ש שוב.

ההפעיל כהפעל ובא ע"ד נע"ו, לְהָשִׁיב בחמה אפו (ישעיה ס"ו ט"ו), להפיח בחמת אפו, וי"מ אפשר שרשו נשב וראו לְהַשִּׁיב anfachen.

שְׁבָב תה"ש לשברי עץ כמו כפים, שְׁבָבִים יהיה עגל שמרון (הושע ח' ו') Splitter *m.* (וי"ש מזה לְהַשִּׁיב בחימה אבן) kleine zerbrochene Stücke machen, zerstücken.

שְׁבִיב ענינו להב כהוראתו במעל, ולא יגה שְׁבִיב אשו (איוב י"ח ה') Flamme *f.*

שבה 1. 2. הקל פ"י ענינו לכידה וגלות, ואת נשיהם שָׁבוּ (בראשית ל"ד כ"ט), וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ (דברי' כ"א יו"ד) gefangen nehmen, gefangen führen. ועל שביית בהמה, וַיִּשְׁבּוּ מקניהם (דה"א ה' כ"א), ועל שביית חפצים, שְׁבוֹת זרים חילו (עובדי' א' י"א), וַיִּשְׁבּוּ את כל הרכוש (דה"ב כ"א י"ז).

הנפעל, כי נִשְׁבָּה אחיו (בראשית ט"ו י"ד).

שְׁבִי בסמיכת ובמספיק שֶׁבִי נה"ל (a שמ"ז, הלכו שְׁבִי לפני צר (איכה א' ה'), בַּשְּׁבִי ילכו (ירמיה כ"ב כ"ב), שְׁבִי סוסיכם (עמוס ד' יו"ד) Gefangenschaft. (b שת"ז ובא לרוב בקשור הפעל משרשו, וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ (דברי' כ"א יו"ד), שָׁבִיתָ שֶּׁבִי (תהלי' ס"ח י"ט)

ידע (תהל׳ ל״ה ח׳), לְשׁוֹאָה ממרחק תבוא (ישעיה יו״ד ג׳) Verderben, plötzlicher Untergang. ומזה לְשׁוֹאָה יבקשו נפשי (תהלי׳ ס״ג יו״ד) פירוש יבקשו את נפשי לאבד; c) שם לסופה וסער, כבוא כְשׁאָה (כְּשׁוֹאָה כתיב) פחדכם (משלי א׳ כ״ז, יחזקאל ל״ח ט׳) Sturm, Donnerwetter n.

שְׁאִיָּה שת״נ כמו ע׳ א׳ מַפֵּלָה, וּשְׁאִיָּה יכת שער (ישעיה כ״ד י״ב) zertrümmern. והראוי לִשְׁאִיָּה בחסרון הל׳.

מְשֹׁאָה (איוב ל׳ ג׳, צפניה א׳ ט״ו) כמו שׁאָה בה״א.

מְשׁוּאָה (תהלי׳ ע״ג י״ח, שם ע״ד ג׳) Trümmer *pl.*

תְּשׁוּאָה שמ״נ נה״ל a) כה״ב בנפע׳, תְּשׁוּאוֹת נוגש (איוב ל״ט ז׳) das Lärmen, Geschrei. b) ענינו קול המולת המון, תְּשׁוּאוֹת מלאה (ישעיה כ״ב ב׳), תְּשׁוּאוֹת חן חן לה (זכריה ד׳ ז׳) Getümmel des Volkes. c) עניני קרקר, תְּשֻׁאוֹת סכתו (איוב ל״ו כ״ט) Krachen *n.*

שָׁאוֹן שמ״ז בה״ל a) מה״א בקל ומה״א בשם שְׁאָה שענינם שממה, בּוֹר שָׁאוֹן (תהלי׳ מ׳ ג׳) Grube, das Verderbniss. b) מה״ב בקל לנעשת המים, שְׁאוֹן גליהם (תהלי׳ ס״ה ח׳) Geräusch des Wassers. c) כה״ב כשב תְּשׁוּאָה שענינו המולת עיר או המון, והמונה וּשְׁאוֹנָהּ (ישעיה ה׳ י״ד), קול שְׁאוֹן ממלכות גוים (שם י״ג ד׳, עמוס ב׳ ב׳, הושע יו״ד י״ד) Getümmel der lärmende Volksmenge. בני שָׁאוֹן (ירמיה מ״ח מ״ה) Krieger. ויתר המשקלים בשרש נשא ושרש נשה.

שְׁאֵת (איכה ג׳ ז׳) Untergang *m.*

שאט בנינו קל פ״י וענינו בזות. משרש בוז, הַשָּׁאטִים אותם (יחזקאל כ״ח כ״ד) verachten.

שְׁאָט או שְׁאָט שמ״ז לבזיון, בִּשְׁאָט בנפש (יחזקאל כ״ה ט״ו), שָׁאטְךָ בנפש (שם שם ו׳) Verachtung *f.*

שאל 1. 2. 3. 5. הקל הה״ל a) נרדף עם דרש בא לרוב ביחס הפעול עם את או בכנוי על הדבר הנדרש ובקשור מ׳ להנדרש ממנו, אשר שְׁאֶלְתֶּם (ש״א י״ב י״ג), שְׁאַל ממני (תהלי׳ ב׳ ח׳), הַשֹּׁאֲלִים מאתו מלך (ש״א ח׳ יו״ד) verlangen, fordern. ובא בכנוי תמורת מ׳, תִּשְׁאָלְךָ נפשך (דברי׳ י״ד כ״ו), ענינו תשאל ממך, שם שְׁאֵלוּנוּ שובנו (תהלי׳ קל״ז ג׳), ענינו שָׁאֲלוּ מאתנו והגות בלשון וַיִּשְׁאַל את נפשו למות (יונה ד׳ ח׳) er wünscht sich den Tod. לִשְׁאֹל באלה נפשו (איוב ל״א ל׳) seine (des Feindes) Seele suchend, d. i. dessen Tod zu fordern. b) נרדף עם בקש bitten. בלא קשור, מים שָׁאַל (שופטי׳ ה׳ כ״ה), ובקשור את, כי שָׁאַל שלמה את הדבר הזה (מ״א ג׳ יו״ד), ובקשור מ׳ מאת, מעם על הנשאל ממנו, חיים שָׁאַל ממך (תהלי׳ כ״א ה׳), אנכי שֹׁאֶלֶת מאתך (מ״א ב׳ כ׳), אשר שָׁאַלְתָּ מעם ה׳ אלהיך (דברי׳ י״ח ט״ז), ובא נ״כ בקשור לו וענינו עבורו, וְשַׁאֲלִי לו (מ״א ב׳ כ״ב). ומזו a לבקשת הלואה, וְשָׁאֲלָה אשה משכנתה (שמות ג׳ כ״ב, שם י״א ב׳) Darlehen erbitten, entlehnen. הוא שָׁאוּל לה׳ (ש״א א׳ כ״ח, מ״ב ו׳ ה׳) geliehen. b לבקשת העני מן העשיר מתנת חנם, יִשְׁאַל בקציר ואין (משלי כ׳ ד׳) betteln. c c) ענינו שאלה לדעת דבר הנעלם בקשור את, וְנִשְׁאֲלָה את פיה (בראשית כ״ד נ״ז), ובכנוי אֶשְׁאָלְךָ והודיעני (איוב מ׳ ז׳), ובקשור ל׳, שְׁאַל נא לדור ראשון (שם ח׳ ה׳, הושע י״ט נ׳) fragen. והאיש הנשאל בהוראה זו בא או בקשור את, שְׁאַל נא את הכהנים תורה (חגי ב׳ י״א), או בכנוי האותיות, שְׁאָלוּנִי (ישעיה מ״ה י״א), והדבר הנשאל יבוא בהוראה זו או בקשור ל׳, תִּשְׁאַל לשמי (בראשית ל״ב ל׳, שופטי׳ י״ג י״ח), או בקשור על, שָׁאַלְתָּ על זה (קהלת ז׳ יו״ד, נחמיה א׳ ב׳), ובשאלת האורים והתומים או בתרפים יבוא כדרש בקשור ב׳, וַיִּשְׁאֲלוּ בה׳ (שופטי׳ א׳ א׳, שם י״ח ה׳), שָׁאַל בתרפים (יחזקאל כ״א כ״א) befragen. b בא בקשור ל׳ על הגוף ועל הדבר וענינו שאילת שלום לזולתו grüssen. וַיִּשְׁאַל להם לשלום (בראשית מ״ג כ״ז), וְשָׁאֲלוּ לך לשלום (ש״א יו״ד ד׳, שם שם), וַיִּשְׁאֲלוּ איש לרעהו לשלום (שמות י״ח ז׳).

הנפעל מה״ב בקל שענינו בקשה, נִשְׁאֹל נִשְׁאַל ממני (ש״א כ׳ ו׳), נִשְׁאַלְתִּי מן המלך (נחמיה י״ג ו׳) sich etwas erbitten.

הפעל בה״ל a) כאות b בה״ב בקל, ונוע ינועו בניו וְשִׁאֵלוּ (תהלי׳ ק״ט יו״ד) betteln. b) כה״ג באות a, שאל יְשָׁאֲלוּ באבל (ש״ב כ׳ י״ח) befragen.

ההפעיל כה״ב באות a בקל שענינו הלואה, הִשְׁאִלְתִּיהוּ לה׳ (ש״א א׳ כ״ח) leihen. וַיַּשְׁאִלוּם (שמות י״ב ל״ו) geliehen haben.

שְׁאֵלָה שמ״נ בה״ל a) ענינו בקשה בקשור הפעל שאל, אֶשְׁאֲלָה מכם שְׁאֵלָה (שופטי׳ ח׳ כ״ד, מ״א ב׳ כ׳) eine Bitte thun. ובא בחסרון הא׳, שֵׁלָתֵךְ (ש״א א׳ י״ז, אסתר ה׳ ו׳) eine Bitte gewähren. b) ש״ם להלואה. מה״ב בקל א״ת a, תחת הַשְּׁאֵלָה אשר שאל לה׳ (ש״א ב׳ כ׳) das Geliehene.

מִשְׁאָלָה בתוס׳ מ׳ ענינו כמו שאלה בה״א, מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ (תהלי׳ כ׳ ו׳) die Bitten.

שְׁאוֹל או שְׁאֹל שם לארץ תחתיות הפך שמים שהוא רם. עמקה מִשְּׁאוֹל (איוב י״א ח׳) die Tiefe. ועצה״ש לקבר, אבל שְׁאֹלָה (בראשית ל״ז ל״ה), בִּשְׁאוֹל מי יודה לך (תהל׳ ו׳ ו׳, שם מ״ט ט״ו) Grab *n.*

ומזה רִשְׁפֵּי קשת (שם ע"ו ד'), שם כנוי לחצים Blitze des Bogens. וּבני רֶשֶׁף (איוב ה' ז') Söhne des Blitzes. וגי"כ כנוי ע"ד המליצה לעופות הדורסות Raubvögel. c) ש"נ לדבר ויצא רֶשֶׁף לרגליו (חבקוק ג' ה') hitzige Seuche. לחמי רֶשֶׁף (דברי' ל"ב כ"ד) aufgezehrt von der Seuche.

רשש 3. 4. ענינו הריסה וקרובים לשרש רצץ, יְרַשֵּׁשׁ ערי מבצריך (ירמיה ה' י"ז) zerstören.

הפעל, רֻשַּׁשְׁנוּ (מלאכי א' ד').

תַּרְשִׁישׁ בה"ל a) שם לאבן מאבני החשן, תַּרְשִׁישׁ שהם, (שמות כ"ח כ'), לדעת היוסיפון, תרגומו בל"א Krisolith. b) שם מדינה, עשה אניות תַּרְשִׁישׁ (מ"א כ"ב מ"ט), ולדעת נעזעניום הוא מקום במדינת שפאניען eine Stadt in Spanien.

רֶשֶׁת רֶשֶׁת שם כלי שצדין בו עופות ודגים, חנם מזורה הָרֶשֶׁת (משלי א' י"ז, תהלי' נ"ז ז') Netz *n*. פרש רֶשֶׁת לרגלי (איכה א' י"ג), ופרשתי את רִשְׁתִּי עליו (יחזקאל י"ב י"ג, שם י"ז כ') das Netz ausbreiten.

רתח 3.4.5. ענינם בשול חזק עד שיעלו אבעבועות. הפעל, רַתַּח רתחיה (יחזקאל כ"ד ה') פ"י sieden lassen.

הפעל, מעי רֻתְּחוּ (איוב ל' כ"ז) מהפעל.

ההפעיל, יַרְתִּיחַ (שם מ"א כ"ג) כהפעל.

רֶתַח שמ"ז ולא יבוא רק בְּרִבּוּי.

רְתָחֶיהָ (יחזקאל כ"ד ה') das Sieden.

רתם בנינו קל פ"י ענינו שוה לשרש אסר בה"ד בקל שם, רְתֹם המרכבה (מיכה א' י"ג) anspannen.

רֹתֶם שם מין עץ, תחת רֹתֶם אחד (מ"א י"ט ד'), ושרש רְתָמִים לחמם (איוב ל' ד') Pfriemenholz *n*.

רתק 1. 2. 3. הקל ענינו קשור בשרשות, וּרְתֻקוֹת כסף צורף (ישעיה מ' י"ט) mit Ketten verbinden. anlöthen.

הנפעל הפך ענין שבקל, לֹא יֵרָתֵק (לפי הקרי) (קהלת י"ב ו') entkettet, losgekettet.

הפעל ענינו כהקל, רֻתְּקוּ בזקים (נחום ג' יו"ד) פ"ע gefesselt sein.

רַתּוֹק שת"ז לשלשלאות, עשה הָרַתּוֹק (יחזקאל ז' כ"ג) Ketten, Fesseln *pl.*

רַתּוּקוֹת זהב (מ"א ו' כ"א) Kettchen *n*.

רתת רְתֵת שמ"ז וענינו חרדה, וכן הוראתו בערבי וקרוב לשרש רטט בערבית, כדבר אפרים רְתֵת (הושע י"ג א') יאחזמו רעד, תרג"ם אונקלס רתתא Schrecken *m*.

אות ש המשמשת הוא כמו אֲשֶׁר

שאב בנינו קל פ"י ענינו נרדף עם דלה, וַתִּשְׁאַב לכל גמליו, (בראשית כ"ד כ'), וּשְׁאַבְתֶּם מים בששון (ישעיה י"ב ג', יהושע ט' כ"א) schöpfen.

מַשְׁאָב שם לצנור שבו הולך ונוזל המים ששואבים, בין מַשְׁאַבִּים (שופטי' ה' י"א) Schöpfrinne *f*, Wassertrog *m*.

שאג בנינו קל בה"ל a) ענינו צעקה נופל לרוב בארי, אריה שָׁאָג מי לא יירא (עמוס ג' ח') והנה כפיר אריות שֹׁאֵג (שופטי' י"ד ה') brüllen, ועצה"ש גם על הרעם, אחריו יִשְׁאַג קול (איוב ל"ז ד'), ועל הש"י, וה' מציון יִשְׁאָג (יואל ד' ט"ז, ירמיה כ"ה ל'), ועל אנשי המלחמה, שָׁאֲגוּ צורריך (תהל' ע"ד ד'). b) ענינו צעקת קול אנחה על שבר וצרה, שָׁאַגְתִּי מנהמת לבי (תהלי' ל"ח ט') stöhnen.

שְׁאָגָה שמ"נ a) מה"א בקל, שְׁאָגָה לו כלביא (ישעיה ה' כ"ט) Brüllen *n*. b) מה"ב בקל, דברי שַׁאֲגָתִי (תהל' כ"ב ב'), ויתכו כמים שַׁאֲגֹתָי (איוב ג' כ"ה) Gestöhn *n*.

שאה 1. 2. 5. 7. הקל ענינו שממה וחרבן, שָׁאוּ ערים (ישעיה ו' י"א) wüst sein.

הנפעל בה"ל a) מהוראתו בקל, והאדמה תִּשָּׁאֶה שממה (שם שם י"א) verwüstet werden. b) ענינו גָּעַשׁ כשאון מים כבירים יִשָּׁאוּן (שם י"ז י"ב) lärmen, toben.

ההפעיל פ"י מהקל, לְהַשְׁאוֹת גלים (ישעיה ל"ז כ"ו) verwüsten.

ההתפעל ענינו השתומם, והאיש מִשְׁתָּאֵה לה (בראשית כ"ד כ"א) erstaunen. ורבינו סעדיה גאון פירשו מלשון שְׁתִיָּה (?).

שׁוֹאָה שמ"נ גה"ל a) מה"א בקל, יום שֹׁאָה ומשאה (צפניה א' ט"ו). b) אמש שֹׁאָה ומשאה (איוב ל' ג'), להשביע שֹׁאָה ומשאה (שם ל"ח כ"ז) Verwüstung *f*. c) שמ"נ לאוד הבא פתאום, שֹׁאָה לא

או לצבעים מאבני חן, אבני פוך וְרִקְמָה (דה"א כ"ט ב') das Bunte.

רקע 1. 3. 5. הקל נה"ל (a ענינו רמיסה, וּרְקַע ברגלך (יחזקאל ו' י"א) stampfen mit den Füssen. (b קרוב לה"א הנ"ל וענינו הכאה על דבר הקשה לעשותו שטוח, לְרֹקַע הארץ על המים (תהל' קל"ו ו', ישעיה מ"ב ה', שם כ"ד כ"ה) stampfen, breit schlagen. (c ענינו דריכה, אדיקם אֶרְקָעֵם (ש"ב כ"ב מ"ג) zertreten.

הפעל מה"ב בקל, וַיְרַקְּעוּ את פחי הזהב (שמות ל"ט ג'), וַיְרַקְּעוּם צפוי למזבח (במדבר י"ז ד') breit-schlagen, hämmern zu Blech.

הפֻעל, כסף מְרֻקָּע (ירמיה י' ט') zu Blech ge-schlagen.

ההפעיל כה"ב בקל, תַּרְקִיעַ עמו לשחקים (איוב ל"ז י"ח). וענינו הַהַרְקָעָה עמו השחקים Ausbreiten des Himmels.

רָקִיעַ שת"ז למקום ששם יתפשטו העננים, יהי רקיע (בראשית א' ו') eine Ausdehnung.

רִקֻּעַ תהש"ז לפח מרודד דק, רִקֻּעֵי פחים (במדבר י"ז ג') dünn geschlagene Bleche.

רַקַע או **רָקַע** שמ"ז כמו רמיסה, וַתִּרְקַע ברגל (יחזקאל כ"ה ו') das Stampfen mit den Füssen.

רקק בנינו קל פ"י ענינו הפלטת הליחה מהפה, וכי יָרֹק הזב (ויקרא ט"ו ח'), עתיד והעבר בשרש יָרֹק ausspeien, העתיד בקשור ב'.

רֹק שם לליחות היוצא מהפה, לא חשכו רק (איוב ל' י"ד), עד בלעי רֻקִּי (שם ז' י"ט, ישעיה נ' ו') Speichel *m.*

רקק **רַקָּה** נה"ל (a תה"ש לדלות בשר, וְרַקּוֹת בשר (בראשית מ"א י"ט) mager, abgezehrt.

(b שם לכל חלק משני צדי המצח למעלה מן הלחי, והיתד בְּרַקָּתוֹ (שופטי' ד' כ"א, שם שם כ"ב) Schläfe.

(c ענינו לְחִי (בשיר ומליצה), כפלח הרמון רַקָּתֵךְ (ש"ה ד' ג', שם ו' ז') Wange *f.*

רָקִיק שת"ז לעוגה רקה, וּרְקִיק אחד (שמות כ"ט כ"ג), וּרְקִיקֵי מצות (שם שם ב') dünner Kuchen.

רשה **רִשְׁיוֹן** ענינו הסכמה, בְּרִשְׁיוֹן כרש (עזרא ג' ז') mit Erlaubniss.

רשם בנינו קל פ"י ענינו קרוב לשרש כתב, את הָרָשׁוּם בכתב (דניאל י"ד כ"א) aufzeichnen.

רשע 1. 5. הקל פע"ו. נה"ל (a בקשור מן פ"ע, וענינו סור מאלהים וממצותיו, ולא רָשַׁעְתִּי מאלהי (ש"ב כ"ב כ"ה, תהל' י"ח כ"ב) freveln, abfallen. (b בלא קשור מן ענינו זמם וחשוב עול, והוא פ"ע רָשָׁעְנוּ (מ"א ח' מ"ז, דניאל ט' ט"ו) ruchlos sein. (c כי לא אֶרְשָׁע (איוב יו"ד י"ז), אנכי אֶרְשָׁע (שם ט' כ"ט), אם רָשַׁעְתִּי (שם יו"ד ט"ו) ענינו הפך צדק בה"ב שם schuldig, strafbar sein, Unrecht haben.

ההפעיל דה"ל (a בקשור לעשות ה"א פ"י מה"ב בקל וענינו עשית עול בפעל, הִרְשִׁיעַ לעשות (דה"ב כ' ל"ה) ruchlos handeln. (b פ"י מה"ג בקל, וענינו המשפט או איש ריבו יוכיחנו בהוכחת דברים אשר על בידו, וְהִרְשִׁיעוּ את הרשע (דברי' כ"ה א'), אשר יַרְשִׁיעֻן אלהים (שמות כ"ב ח'), תַּרְשִׁיעֵנִי למען תצדק (איוב מ' ח', ישעיה נ' ט', שם נ"ד י"ז) schuldig-, straf-bar erklären. ואיש מזמות יַרְשִׁיעַ (משלי י"ב ב') sich beunruhigen. (c קרוב לה"ב הנ"ל וענינו נצוח, בכל אשר יפנה יַרְשִׁיעַ (ש"א י"ד מ"ז) siegen, או שענינו הַחֲרִיד beunruhigen. (d וענינו כה"א בקל, מַרְשִׁיעֵי ברית (דניאל י"א ל"ב) die am Bunde freveln.

רָשָׁע בה"ל (a שת"ז לאיש העשה עול, צדיק עם רָשָׁע (בראשית י"ח כ"ג), והרשיעו את הָרָשָׁע (דברי' כ"ה א'), ושם רְשָׁעִים ירקב (משלי י' ז'), וּלְרִשְׁעֵי הארץ (יחזקאל ז' כ"א) Ruchloser, Bösewicht. (b שת, או כנוי לגוים שונאי ישראל מפני גאונם ורום לבם הפך ישראל שנקראו ענוים או עניים. אבדת רָשָׁע (תהל' ט' ו'), מטה רְשָׁעִים (ישעיה י"ד ה') (von den heidnischen Feinden Ruhestörern).

רֶשַׁע נה"ל (a שמ"ז, מרשעים יצא רֶשַׁע (ש"א כ"ד י"ג), לא אל חפץ רֶשַׁע אתה (תהלי' ה' ה') Ungerechtigkeit *f.*, Böses. (b ש"ת להפך צדק אצרות רֶשַׁע (מיכה ו' י') unrecht erworbene Schätze. מאזני רֶשַׁע (שם שם י"א) falsche Wage. (c ענינו שקר, כי אמת יהגה חכי ותועבת שפתי רֶשַׁע (משלי ח' ז') Betrug *m.*

רִשְׁעָה נה"ל (a שמ"נ וענינו ההפך מן צדק, ובערה כאש רִשְׁעָה (ישעיה ט' י"ז), עושי רִשְׁעָה (מלאכי ג' ט"ו, יחזקאל ה' ו', שם י"ח כ') Frevel *m.*, Ruchlosigkeit *f.* (b ענינו שקר, וְרִשְׁעָה תסלף חטאת (משלי י"ג ו') Trug *m.* (c כדי רִשְׁעָתוֹ (דברי' כ"ה ב') Verschulden, Frevelthat *f.*

רִשְׁעָה תהש"נ, מדרכו הָרְשָׁעָה (יחזקאל ג' י"ט) ruchloser Weg.

מִרְשַׁעַת, עתליה הַמִּרְשַׁעַת (דה"ב כ"ד ז') תהש"נ die Ruchlose.

רשף **רֶשֶׁף** נה"ל (a שת"ז ללהב אש, רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אש (ש"ה ח' ו') Flamme *f.* (b כנוי לברקים, ומקניהם לָרְשָׁפִים (תהל' ע"ח מ"ח) Blitz *m.*

(דה"ב ט"ז יו"ד). וַיְרֹצְצוּ את ישראל (שופטי' יו"ר ה') bedrücken. אבל כברקים יְרוֹצֵצוּ (נחום ב' ה') משרש רוץ.

ההפעיל מה"א בקל. וַתָּרָץ את גלגלתו (שופטים ט' נ"ג) zerschmettern.

ההתפעל ענינו דחוק, וַיִּתְרֹצְצוּ הבנים (בראשית כ"ה כ"ב) sich stossen.

רַצִּים תה"ש, בְּרַצֵּי כסף (תהלי' ס"ח ל"א). לדעת המפרשים חתיכות גדולות Klumpen *m.* ולדעתי אפשר הוא משרש רצה בה"ה בקל ובפעל שענינו שלום, וענינו בשלומי כסף, פירוש משפיל עצמו בעבור בצע כסף.

מְרוּצָה שמ"נ מה"ב בפעל שענינו עשק, ועל הַמְּרוּצָה (איוב כ"ב י"ו) Bedrückung *f.* ומענין רוץ ע"ש רצץ.

רַק מלת הטעם דה"ל (a ענינו כמו אַךְ, רַק לאנשים האל (בראשית י"ט ח'), רַק את בני (שם כ"ב ח'), רַק אני לבדי (איוב א' ט"ו) nur. b) ואם בא אחר מלת השמילה, אין בארון רַק (דה"ב ה' י'), לא נשאר רַק שבט יהודה (מ"א ח' ט'), ענינו לא זולת als nur. c) ענינו כמו אכן, אמנם, אפס. רַק בכל אות נפשך תזבח (דברי' י"ב ט"ו) jedoch. d) ענינו אמת ונכון, רַק אין יראת אלהים במקום הזה (בראשית כ' י"א) gewiss, nichts anders als. ונמצא מלת רַק בהתחלת המאמר וענינו כאלו נכתב אצל המשפט שמורה עליו, רַק זועה הבין שמועה (ישעיה כ"ח י"ט), ענינו בסרום המקרא; רַק הבין שמועה זועה. רַק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו (תהלי' ל"ב ו') ענינו לשטף מים רבים. רַק אליו לא יגיעו ומצאנו אשר המלה רַק חסרה בכתב. אין מתום בבשרי (תהל' ל"ח ד', ושם שם ז'), והראוי אין מתום בבשרי רַק פצע, אינם יודעים לעשות רע (קהלת ז' י"ז), וענינו רַק לעשות רע.

רקב בנינו קל פ"ע ענינו בליה והשחתה· עץ לא יִרְקַב יבחר (ישעיה מ' כ') wurmstichig, morsch sein. ועצה"ש, שם רשעים יִרְקָב (משלי י' ז').

רָקָב (a שם"ז, כְּרָקָב יבלה (איוב י"ג כ"ח, הושע ה' י"ב) Morsch-, Faulheit. b) בקשור השם עצם וּכְרָקָב בעצמותיו (משלי י"ב ד', שם י"ד ל') Knochen-frass, innere Verzehrung der Gebeine.

רִקָּבוֹן, לעץ רִקָּבוֹן נחושה (איוב מ"א י"ט) תה"ש faules Holz.

רָקַד .5 .3 .1 הקל פ"ע וענינו דלוג, ההרים רָקְדוּ כאלים (תהל' קי"ד ד'), עת רְקוֹד (קהלת ג' ד') hüpfen, tanzen.

הפעל כהקל, מְרַקֵּד ומשחק (דה"א ט"ו כ"ט) יְרַקְּדוּ שם (ישעיה י"ג כ"א, נחום ג' ב').

ההפעיל פ"י, וַיַּרְקִידֵם כמו עגל (תהלים כ"ט ו') hüpfen, springen machen.

רקח .5 .4 .1 הקל פ"י וענינו ערוב סמים ובשמים מעשה אמן להריח ולמשוח בהם, אשר יִרְקַח כמוה (שמות ל' ל"ג) Salben zubereiten (nach selber Art).

רֹקֵחַ ש"ת לאומן במלאכה זו, מעשה רֹקֵחַ (שמות ל' ל"ה) Apotheker, Salbenbereiter.

הפעל, מְרֻקָּחִים במרקחת (דה"ב ט"ז י"ד) gemischt.

ההפעיל ענינו בשול בבשמים, וְהַרְקַח המרקחה (יחזקאל כ"ד י') mischen.

רֹקַח עיין בהקל.

רַקָּח שת"ז לאומן בערוב סמים, או במלאכת הבשול, בן הָרַקָּחִים (נחמיה ג' ח'), לְרַקָּחוֹת (ש"א ח' י"ג) Koch, Köchinnen.

רֶקַח Würze. מיין הָרֶקַח (ש"ה ח' ב'), תה"ש ליין מבושל בבשמים Würzwein *m.*

רֹקַח שם לדבר הַמְּרֻקָּח, רֹקַח מעשה רוקח (שמות ל' ל"ה) Gewürztes, Salbe *f.*

רִקֻּחַ ותרבי רִקֻּחַיִךְ (ישעיה נ"ז ט') כמו רֹקַח Salbe *f.*

מֶרְקָח תה"ש למין עץ בושם. מגדלות מֶרְקָחִים (ש"ה ה' י"ג) Gewürzkraut *n.*

מִרְקַחָה בה"ל (a ענינו כמו רֹקַח או רִקֻּחַ והרקח הַמֶּרְקָחָה (יחזקאל כ"ד יו"ד) die Salbe. b) ש"ת לכלי בשול שמרתיחין בו המבושל, ים ישים כַּמֶּרְקָחָה (איוב מ"א כ"ג) Topf, Kessel *m.*

מִרְקַחַת בה"ל (a שמ"נ למעשה הרקיח (שמות ל' כ"ה) das Salbenwürzen. b) שת"נ כמו מרקחה בה"א, רקחי הַמִּרְקַחַת (דה"א ט' ל') Salbe *f.*

רקם .4 .1 פ"י הקל ענינו אריגת בגד בצבעים שונים, וְרֹקֵם בתכלת ובארגמן (שמות ל"ה ל"ה) buntwirken.

רֹקֵם שת"ז מעשה רֹקֵם (שם כ"ו ל"ו) Buntwirker.

הפעל עצה"ש. רֻקַּמְתִּי (תהל' קל"ט ט"ו) להרכבת הגוף מבשר ודגים ועורקים מצבעים שונים כמעשה רֹקֵם, רֻקַּמְתִּי בתחתיות ארץ כנוי לרחם.

רִקְמָה בה"ל (a שת"ו, לבגדים מְרֻקָּמִים, ואלבשך רִקְמָה (יחזקאל ט"ז יו"ד), בחסרון המתואר וענינו בִּגְדֵי רִקְמָה bunte Kleider. b) שמ"נ לצבעים שונים בנוצת הנשר, אשר לו הָרִקְמָה (יחזקאל י"ז ג'),

(תהל׳ נ׳ י״ח), בִּרְצוֹתוֹ עם אלהים (איוב ל״ד י׳) mit
ואם בא אחרי הפעל רִצָּה (c .Jemandem umgehen
פעל אחר במקור, רְצֵה להצליני (תהל׳ מ׳ י״ד) ת״נ מ
.es gefalle dir mich zu retten (d ענינו הסכם, וּרְצִיתֶם
(דה״ב יו״ד ז׳) .Beifall geben ומזו, ואחרידם בפיהם
יִרְצוּ סלה (תהל׳ מ״ט י״ד), פירוש ילכו בדרכם כסל,
כדי שהבאים אחריהם יסכימו (ואם רק בפיהם ולא
בלבבם) על מעשיהם damit ihre Nachkommen ihre
.Thaten rühmen (e וענינו שלום, יִרְצוּ את עונם
(ויקרא כ״ו מ״א), וַתִּרֶץ את שבתותיה (שם שם מ״ג,
דה״ב ל״ו כ״א), ועיין פעל והפעיל, וכן בתלמוד
המרצה מעות מידו ליד אשה ;bezahlen, abtragen
(f ענינו השלמה וכלה, עד יִרְצֶה כשכיר ימיו (איוב
י״ד ו׳) .ergänzen, vollbringen

הנפעל מה״ה בקל שענינו שלום, וְנִרְצָה לו
(ויקרא א׳ ד׳, שם י״ט ז׳) und es wird ihm als Ab-
כי .zahlung (seiner Schuld) angerechnet werden
נִרְצָה עונה (ישעיה מ׳ ב׳) denn sie hat ihre Schuld
.abgetragen ואם לכלם, לא יֵרָצֶה — לא יֵחָשֵׁב לו
(ויקרא ז׳ י״ח).

הפעל כה״ה בקל, בניו יְרַצּוּ דלים (איוב כ׳ יו״ד)
פירוש בני הרשע (הנזכר בענין שם) ישלמו להדלים
את אשר גזל אביהם מהם וכן מוכיח ג״כ החלק
השני מהפסוק הזה וידיו תָּשֵׁבְנָה אונו.

ההפעיל ג״כ מה״ה כקל, וְהִרְצָת את שבתותיה
(ויקרא כ״ו ל״ד) das Land wird feiern und seine
או שענינו השלמה .(schuldige) Sabbathe abtragen
כה״ו בקל .ergänzen

ההתפעל ענינו בקשת רצון, ובמה יִתְרַצֶּה זה אל
אדוניו (ש״א כ״ט ד׳) .sich gefällig machen

רָצוֹן שמ״ז זה״ל (a ענינו נשיאת חן, רְצוֹן מלך
לעבד משכיל (משלי י״ד ל״ה) das Wohlge-
.fallen (b בקשור ל׳, עלותיכם לא לְרָצוֹן־לי (ירמיה
ו׳ כ׳), ובקשור על לפני השם רָצוֹן, על רְצוֹן מזבחי
(ישעיה ס׳ ז׳), ובקשור על אחר השם לְרָצוֹן, לְרָצוֹן
על מזבחי (שם נ״ו ז׳) נופל על השי״ת wohlgefallen
.oder wohlgefällig dem Herrn (c ואם בא בקשור
הכנוי, לא לְרָצוֹן יהיה לכם (ויקרא כ״ב כ׳), לִרְצֹנְכֶם
(שם שם כ״ט), נופל על המקבל הרצין dass es euch
.wohlgefällig mache (d ואם בא אחר קשור הכנוי
גם לפני ה׳, ענינו להפיק רצון מה׳, לִרְצוֹנוֹ לפני ה׳
(ויקרא א׳ ג׳), לְרָצוֹן להם לפני ה׳ (שמות כ״ח ל״ח)
.Wohlgefallen für sie bei Gott erwirken (e וענינו
חסד, וּרְצוֹנוֹ כעב מלקוש (משלי ט״ז ט״ו, שם י״ט י״ב)
.Gnade בעת רָצוֹן (ישעיה מ״ט ח׳), נפתלי שבע רָצוֹן
(דברי׳ ל״ג כ״ג), לכל חי רָצוֹן (תהלי׳ קמ״ה ט״ז).
(f וענינו בכל לב, או בכל נפש, בכל רְצוֹנָם (דה״ב

ט״ו ט״ו), לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אלהי חפצתי (תהל׳ מ׳ ט׳, שם
קמ״ג י׳, אסתר א׳ ח׳) .Wille *m.* (g ענינו זדון, וּבִרְצוֹנָם
עִקְּרוּ שור (בראשית מ״ט ו׳) .Muthwille *m.*

רצח .1. 2. 3. 4 הקל ענינו, מכת מות בזדון, וְרָצַח
נפש (דברי׳ כ״ב כ״ו) .morden

רֹצֵחַ, בנינו מהקל והמתואר (במדבר ל״ה י״ח).

הנפעל, האשה הַנִּרְצָחָה (שופטי׳ כ׳ ד׳), בתוך
רחבות אֵרָצֵחַ (משלי כ״ב י״ג) .ermordet werden

הפעל כהקל, דרך יְרַצְּחוּ שכמה (הושע ו׳ ט׳),
בן הַמְרַצֵּחַ (מ״ב ו׳ ל״ב) שת״ז כמו רֹצֵחַ.

הפעל, תְּרָצְּחוּ כלכם (תהלי׳ ס״ב ד׳).

רֶצַח בה״ל (a ענינו מכת מות שמ״ז, בְּרֶצַח בעצמותי
(תהל׳ מ״ב י״א) .Mord ויש״מ מענין הריסה Zer-
.trümmerung *f.* (b כשרש צרח וענינו זעקת קול שבר
שמ״ז, לפתוח פה בְּרֶצַח (יחזקאל כ״א כ״ב) .Geschrei *n.*

רצע בנינו קל פ״י וענינו נקיבת נקב באזן, וְרָצַע
אדוניו את אזנו (שמות כ״א ו׳) durchbohren
.(die Ohren)

מַרְצֵעַ (שמות כ״א ו׳, דברי׳ ט״ו י״ז), שם לכלי שבו
נוקבין האזן .Pfrieme *f.*

רצף בנינו קל פ״י וענינו הצעת טבלות של שיש
או מאבנים טובות או מעצים צבועים דחוקות
זו לזו, רָצוּף אהבה (ש״ה ג׳ יו״ד) Pavéarbeit, lieb-
.lich gepflastert

רֶצֶף שת״ז רִצְפָּה (א׳) שת״נ ענינם גחלת כמו רֶשֶׁף
וְרִשְׁפָּה, עוגת רְצָפִים (מ״א י״ט ו׳), ובידו רִצְפָּה
(ישעיה ו׳ ו׳) .Kohle *f.*

רִצְפָּה (ב׳) מענינו בקל, רִצְפָּה אשר לחצר (יחזקאל
מ״ב ג׳), רִצְפַּת בהט (אסתר א׳ ז׳) .Pflaster *n.*

מַרְצֶפֶת אבנים (מ״ב ט״ז י״ז), ענינו כְּרִצְפָּה (ב).

רצץ .1. 2. 3. 5. 7 קרוב לשרש רעע או הקל
בה״ל (a ענינו שבירה (אך שבר יבוא אם
נפרדו החלקים זה מזה ורצץ יבוא על דבר הנשבר
וחלקיו עוד דבוקים זה בזה), קנה רָצוּץ לא ישבור
(ישעיה מ״ב ג׳) .zerschlagenes, zerknicktes Rohr
וְתָרֻץ גלת הזהב (קהלת י״ב ו׳), בא בקבוץ תי חולם.
(b ועצה״ש ענינו עֹשֶׁק, את מי רַצּוֹתִי (ש״א י״ב ג׳),
עשוק וְרָצוּץ (דברי׳ כ״ח ל״ג), הָרֹצְצוֹת אביונים (עמוס
ד׳ א׳) .bedrücken, gewaltthätig behandeln

הנפעל, וְנָרֹץ הגלגל (קהלת י״ב ו׳), תֵּרוֹץ (יחזקאל
כ״ט ז׳) .zerbrochen werden

הפעל בה״ל (a כמו הקל בה״א, רִצַּצְתָּ ראשי
לויתן (תהלי׳ ע״ד י״ד) .zerschmettern (b כהקל בה״ב,
רִצַּץ עזב דלים (איוב כ׳ י״ט), וַיְרַצֵּץ אסא מן העם

תפיל. ענינו וארץ רְפָאִים תפיל בנחלה (דברי' ג', פסוק י"א וי"ג) Riese m. b) תאר לטתים, אם רְפָאִים יקומו (תהל' פ"ח י"א), ואל רְפָאִים מעגלותיה (משלי ב' י"ח), ונקראו כן לפי שהם שוכני עפר, עיין הערה לשרש זה, או בא א' ת' ה' ושרשם רפה die Todten.

תְּרוּפָה בשרש רוף.

רפד 1. 3. קרוב לשרש רבד הקל ענינו הצעה ושטיחה, יִרְפַּד חרוץ עלי טיט (איוב מ"א כ"ב) hinlegen, hinbreiten.

הפעל בה"ל a) כהקל, רִפַּדְתִּי יצועי (איוב י"ז י"ג) das Lager breiten. b) ענינו כמו סעד, רַפְּדוּנִי בתפוחים (ש"ה ב' ה') stützen.

רְפִידָה שת"נ למצע המטה, רְפִידָתוֹ זהב (ש"ה ג' יו"ד) Unterdecke *f.*

רפה 1. 2. 3. 5. 7. עקר ענינו רפיון כח וחולשה ומזה הקל נה"ל a) פ"ע בקשור השם יד ענינו לב נמס, וַיִּרְפּוּ ידיו (ש"ב ד' א'), רָפוּ ידינו (ירמיה ו' כ"ד), ואל יִרְפּוּ ידיכם (דה"ב ט"ו ז'), וגם בלא קשור יד, רָפְתָה דמשק (ירמיה מ"ט כ"ד) muthlos werden, verzagen. b) וענינו חסר ושלל, וחשש להבה יִרְפֶּה (ישעיה ה' כ"ד) פ"י abnehmen, vermindern. רָפָה היום (שופטי' י"ט ט') פ"ע der Tag nimmt ab. c) בקשור מן ענינו הסרה ועזיבה, וַיִּרֶף ממנו (שמות ד' כ"ו), רָפְתָה רוחם מעליו (שופטי' ח' ג), יִרְפּוּ ידיהם מן המלאכה (נחמיה ו' ט') nachlassen, ablassen von Etwas.

הנפעל ענינו עצלות, נִרְפִּים אתם (שמות ה' י"ז) תה"ש lässig, faul.

הפעל בה"ל a) ענינו רפיון וחולשה, תְּרַפֶּינָה כנפיהם (יחזקאל א' כ"ה), ומזיח אפיקים רִפָּה (איוב י"ב כ"א) sinken lassen. b) בקשור השם ים הוא פ"י מהקל בה"א, הוא מְרַפֵּא (בא' ת' ה) את ידי אנשי המלחמה (ירמיה ל"ח ד'), מְרַפִּים ידי עם יהודה (עזרא ד' ז') muthlos machen.

ההפעיל נה"ל a) בקשור יד וגם מן, אל תֶּרֶף ידך מעבדיך (יהושע י' ו'), ובקשור יד לבד, הֶרֶף ידך (ש"ב כ"ד ט"ז), ובקשור מן לבד, הֶרֶף ממני (שופטי' י"א ל"ז) הם פ"י כה"נ בקל ablassen von Etwas. b) אל תֶּרֶף (תהל' קל"ח ח', משלי ד' י"ג), לא יַרְפְּךָ (דברי' ד' ל"א), לא תַרְפֵּנִי (איוב ז' י"ט) verlassen. c) ולא אַרְפֶּנּוּ (ש"ה ג' ד') los lassen. הַרְפֵּה לה (מ"ב ד' כ"ז) gehen lassen.

ההתפעל בה"ל a) מה"א בקל, הִתְרַפִּיתָ ביום צרה (משלי כ"ד יו"ד) sich muthlos zeigen, b) כנפעל, גם מִתְרַפֶּה במלאכתו (שם י"ח ט') sich lässig zeigen.

רָפֶה תה"ש בה"ל a) בקשור יד, וּרְפֵה ידים (ש"ב י"ז ב'), ידים רָפוֹת (ישעיה ל"ה ג', איוב ד' ג') muthlos, verzagt. b) בלא קשור השם יד, ענינו חלש, החזק הוא אם רָפֶה (במדבר י"ג י"ח) schwach, kraftlos.

רִפְיוֹן שמ"ז, רִפְיוֹן ידים (ירמיה מ"ז ג') Verzagtheit, Furcht *f.*

מַרְפֵּא בא א' ת' ה' שמ"ז, לב מַרְפֵּא (משלי י"ד ל') gelassenes Herz. מַרְפֵּא לשון (שם ט"ו ד') Gelassenheit der Zunge, d. i. Bescheidenheit der Worte. מַרְפֵּא יניח חטאים גדולים (קהלת יו"ד ה') Gelassenheit hindert grosse Sünden.

רפס 1. 2. 7. הקל ענינו רמס, וַתִּרְפֹּשׂ נהרותם (יחזקאל ל"ב ב', שם ל"ד י"ח) treten.

הנפעל, מעין נִרְפָּשׂ (משלי כ"ה כ"ו) eine getrübte Quelle.

ההתפעל, הִתְרַפֵּס ורהב רעיך (משלי ו' ג') sich treten lassen. מִתְרַפֵּס ברצי כסף (תהל' ס"ח ל"א), פירוש יכרעו לפניו שרים וחתיכות כסף בידם mit baarem Silber, demüthig herzugehen.

מִרְפָּשׂ שת"ז, וּמִרְפַּשׂ רגליכם תשתינה, ענינו מים עכורים מפני הדריסה בם (יחזקאל ל"ד י"ט) durch Fusstritte getrübtes Wasser.

רַפְסֹדוֹת שת"נ ענינו כמו דברות, ונביאם לך רַפְסֹדוֹת (דה"ב ב' ט"ו) Flösse.

רפק בנינו התפעל וענינו סיעד והשען, מִתְרַפֶּקֶת על דודה (ש"ה ח' ה') sich lehnen, stützen.

רפש רֶפֶשׁ שם לטיט, ויגרשו מימיו רֶפֶשׁ וטיט (ישעיה נ"ז כ') Schlamm *m.*

רפש בשרש רפס.

רפת רֶפֶת שת"ו לבית הבקר. ואין בקר בָּרְפָתִים (חבקוק ג' י"ז) Viehstall *m.*

רצד בנינו פעל (וי"מ ענינו כמו רקד), והנכון שענינו עוין והוא הבטה לרעה מקנאה, וכן הוראת השרש רצד בערבי וקרוב לזה פירוש רבינו האי (עיין ברד"ק בשרשיו) למה תְּרַצְּדוּן הרים (תהלים ס"ח י"ז) scheel, neidisch anblicken.

רצה 1. 2. 3. 5. 7. הקל וה"ל a) ענינו אבה וחפ"ץ באיש או בדבר, כי רָצוּ עבדיך את אבניה (תהל' ק"ב ט"ו, שם קמ"ז י' וי"א, שם קמ"ט ד'), בחירי רָצְתָה נפשי בו (ישעיה מ"ב א'), וה' לא רָצָם (ירמיה י"ד י') Wohlgefallen haben an Jemand oder an Etwas. b) בקשור המלה עם ענינו התחבר, ותָּרָץ עם

רעע 1. 2. 5. 7. הקל בה"ל a) פ"י וענינו רציצה כבארמית ותרץ גלגלתו, תרגום ורְעִיעַת, תְּרֹעֵם בשבט ברזל (תהלי' ב' ט'), יִרְעוּךְ קדקד (ירמיה ב' ט"ז) zerschmettern. b) קרוב לשרש רוע בפעל, רֹעוּ עמים וחתו (ישעיה ח' ט') tobt nur ihr Völker, ihr werdet doch verzagen.

הנפעל מה"א בקל, רע ירוע (משלי י"א ט"ו) תדיק וְתָרֹעַ (דניאל ב' מ') übel zugerichtet werden, וע"ש רוע.

ההפעיל עיין בשרש רוע בה"א ובה"ב.

ההתפעל. רֹעָה הִתְרֹעֲעָה בארץ (ישעיה כ"ד י"ט) zertrümmert werden. ומזה, איש רעים לְהִתְרוֹעֵעַ (משלי י"ח כ"ד), ועיין שרש רוע zu Grunde gehen, zertrümmern, zerschlagen.

רעף 1. 5. הקל פ"י שוה לשרש ערף בה"א שענינו נזילה ונטיפה, יִרְעֲפוּן דשן (תהלי' ס"ה י"ג), יִרְעֲפוּ טל (משלי ג' כ', איוב ל"ו כ"ח) träufeln.

ההפעיל, הַרְעִיפוּ שמים ממעל (ישעיה מ"ה ח') träufeln lassen.

רעץ בנינו קל פ"י נרדף עם רעע, רצץ, ימינך ה' תִּרְעַץ אויב (שמות ט"ו ו') zerschmettern; וַיִּרְעֲצוּ וירצצו (שופטי' י' ח') hart drücken, bedrängen.

רעש 1. 2, 5. הקל בה"ל a) ענינו המית קול, יִרְעַשׁ כלבנון פריו (תהלי' ע"ב ט"ז) rauschen. b) וענינו רעד, וְתִרְעַשׁ הארץ (ישעיה י"ג י"ג), ההרים והנה רֹעֲשִׁים (ירמיה ד' כ"ד, נחום א' ה'), תִּרְעַשְׁנָה חמותיך (יחזקאל כ"ו י"ד) erbeben, erschüttert sein.

הנפעל. נִרְעֲשָׁה (ירמיה נ' מ"ו).

ההפעיל בה"ל a) פ"י מה"ב בקל. הִרְעַשְׁתָּ ארץ (תהל' ס' ד'), מַרְעִישׁ ממלכות (ישעיה י"ד ט"ז) erschüttern, beben machen. b) פ"י מענין קפץ ודלג, הֲתַרְעִישֶׁנּוּ כארבה (איוב ל"ט כ') springen machen.

רַעַשׁ בה"ל a) שת"ז לכל קול תנועה רעדית, וקול רַעַשׁ אופן (נחום ג' ב'), בְּרַעַשׁ ורגז (איוב ל"ט כ"ד) das Rauschen, Geräusch. טה"א בקל, b) מה"ב בקל, מענין רעדה, לחסך בְּרַעַשׁ תאכל (יחזקאל י"ב י"ח), רַעַשׁ כידון (איוב מ"א כ"א) das Beben. לפני הָרַעַשׁ (עמוס א' א'), ואחר הרוח רַעַשׁ (מ"א י"ט י"ט, זכריה י"ד ה') Erdbeben.

רפא 1. 2. 3. 7. הקל דה"ל a) עקר ענינו השבת הגוף לבריאתו אחר שחלה, ע"י חבישה ותרופה, בא ביחס הפעול את או בלי פע"ן ויוצא העומד, ושב וְרָפָא לו (ישעיה ו' י') genesen, והיוצא, הנני רֹפֵא לך (מ"ב כ' ה'), לא יוכל לִרְפּוֹא לכם (הושע ה' י"ג), וַיִּרְפָּא אלהים את אבימלך (בראשית כ' י"ז) heilen. b) עצה"ש להשיב עם או ארץ, על מעמדו הטוב, כְּרָפְאִי לישראל (הושע ז' א'), וְאֶרְפָּא את ארצם (דה"ב ז' י"ד, תהל' ל' ג') wieder herstellen. c) מענין נחמה, הָרֹפֵא לשבורי לב (תהל' קמ"ז ג'), רֹפְאֵי אליל (איוב י"ג ד', ירמיה ו' ד', שם ה' י"ח) trösten. d) לסליחת עון, אֶרְפָּא משובתיכם (ירמיה ג' כ"ב), וַיִּרְפָּא את העם (דה"ב ל' כ'), אֶרְפָּא משובתם (הושע י"ד ה') die Sünden vergeben, ויש שבאים בקל ע"ד נחל"ה, רְפָה שבריה (תהל' ס' ד'),ה"א ת' אלף וידיו תִּרְפֶּינָה (איוב ה' י"ח).

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל, נִרְפָּא הנגע (ויקרא י"ד ג'), מאנה הֵרָפֵא (ירמיה ט"ו י"ח), תוכל לְהֵרָפֵא (דברי' כ"ח כ"ז), נִרְפָּא לנו (ישעיה נ"ג ה') geheilt werden. ומזה להמתקת מים רעים, וְנִרְפְּאוּ המים (יחזקאל מ"ז ח') trinkbar gemacht werden. b) מה"ב בקל כלי היוצר, אשר לא תוכל לְהֵרָפֵה (ירמיה י"ט י"א), ובא ע"ד נחל"ה, וכן נִרְפְּתָה (ירמיה נ"א ט'), יֵרָפוּ (מ"ב ב' כ"ב) wieder hergestellt.

הפעל נה"ל a) כה"א בקל, ואת החולה לא רִפֵּאתֶם (יחזקאל ל"ד ד'), ועל המתקת המים, רִפֵּאתִי למים האלה (מ"ב ב' כ"א, שם ב' כ"ב) heilen. b) פ"י לשלישי, וְרַפֹּא יְרַפֵּא (שמות כ"א י"ט) heilen lassen. c) בה"ב בקל, וַיְרַפֵּא את מזבח ה' (מ"א י"ח ל'), וע"ד נחל"ה, וַיְרַפּוּ את שבר (ירמיה י"ח י"א) ausbessern.

ההתפעל, וישב לְהִתְרַפֵּא (דה"ב כ"ב ו') sich heilen lassen.

רְפֻאָה שת"נ ולא בא רק בר"נ, רְפֻאוֹת תעלה (ירמיה ל' י"ג, שם מ"ו י"א) Heilmittel.

רִפְאוּת, רִפְאוּת תהי לשרך (משלי ג' ח') שמ"נ Heilung, Genesung *f.*

מַרְפֵּא דה"ל a) שמ"ו, לאין מַרְפֵּא (דה"ב כ"א י"ח, שם ל"ו ט"ז), ותרגומו כמו רִפְאוּת. b) ענינו משיבת נפש. ולכל בש"ו מַרְפֵּא (משלי ד' כ"ב), ולשון חכמים מַרְפֵּא (שם י"ב י"ח), מַרְפֵּא לעצם (שם ט"ז כ"ד), לעת מַרְפֵּה (ירמיה ח' ט"ו) בה' ת' א' Erquickung *f.* c) ענינו הצלה, פתע ישבר ואין מַרְפֵּא (משלי ו' ט"ו), וּמַרְפֵּא בכנפיה (מלאכי ג' כ') Rettung *f.* d) תהש"ז, כמו רְפֻאָה, ארכה וּמַרְפֵּא (ירמיה ל"ג ו') Heilmittel *n.* ומה שהוא מענין רפיון וחולשה ע"ש רפה.

רָפָא בה"ל a) שת"ו לענק, מילידי הָרָפָא (דה"א כ' ד') ובה' ת' א' (ש"ב כ"א ט"ז), בר"ו, רְפָאִים (בראשית י"ד ה'), יחיו מתיך נבלתי יקומון, הקיצו ורננו שכני עפר כי טל ארות טלך, וארץ רְפָאִים תפיל (ישעיה כ"ו י"ט), לדעתי הקלה הש"ת מתיך, נבלתי שכני עפר, אינם על מיתה טבעית רק על מיתה מוסרית (moralisch todt); ופירוש וארץ רְפָאִים

(משלי י"ז י"ז), ובה' לה"פ, חושי רֵעֶה דוד (ש"ב ט"ו ל"ז, ש"ה ה' ט"ז) .Genosse, Freund m (b שת"ז ונופל גם על שכן ועמית, לא תענה בְרֵעֲךָ עד שקר (שמות כ' י"ג, ושם שם י"ד), בר"ז, רֵעִים (ש"ה ה' א'), רֵעֵיהֶם (תהלי' כ"ח ג'), אבל לנקבה יחידה לא נמצא השם רֵעָה רק בא בסמיכת הכנוי, ואשה מאת רְעוּתָהּ (שמות י"א ב'), ולר"נ, אנוכי וְרֵעוֹתָי (שופטי' י"א ל"ז) .Nächster, Mitmensch אחריה רֵעוֹתֶיהָ (תהל' מ"ה ט"ו) .Gespielin f (c שמ"ז ועניגו רצון או מחשבה, בנת לְרֵעִי מרחוק (תהל' קל"ט ב'), ולי מה יקרו רֵעֶיךָ (שם שם י"ז), מליצי רֵעָי (איוב ט"ז כ') כמו רעיון der Gedanke, der Wille.

רֹעָה שת"נ מה"נ בקל, כי רֹעָה היא (בראשית כ"ט ט') .Schäferin ועיין ג"כ שרש רעע.

רֵעָה עיין בהשם רֵעַ בה"ב.

רְעִי תאר לבהמה רועה במרעה, ועשרים בקר רְעִי (מ"א ה' ג') מה"א בקל .geweidetes Rindvieh

רַעְיָה שת"נ לאשה אהובה, אחותי רַעְיָתִי (ש"ה ה' ב') .Geliebte, Freundin

רַעְיוֹן (בעברי) שמ"ז לרצון, רַעְיוֹן רוח (קהלת א' י"ז), וּבְרַעְיוֹן לבו (שם ב' כ"ב) .Begehren, Streben (ובארמית) שמ"ז למחשבה, וְרַעְיוֹנַי יבהלנני (דניאל ד' ט"ז) .der Gedanke

רְעוּת שמ"נ עניגו כמו רַעְיוֹן הנ"ל, הבל וּרְעוּת רוח (קהלת א' י"ד) eitles Streben, leerer Tand des Windes. או עניגו שָׁכֵן ועמית .Genosse m, ועיין השם רֵעַ בה"ב.

מֵרֵעַ שת"ז לאוהב חבר, ואתננה לְמֵרֵעֲךָ (שופטים ט"ו ב'), ואחוזת מֵרֵעֵהוּ (בראשית כ"ו כ"ו) בר"ז, **מֵרֵעִים** (שופטי' י"ד י"א) .Genosse, Freund m

מִרְעֶה שת"ז למקום שמקנה רועה שם, כי אין מִרְעֶה לצאן (בראשית מ"ז ד', יואל א' י"ח, איוב ל"ט ח') .Weide oder Futter für das Vieh

מַרְעִית בה"ל (a שע"נ ועניגו Weide. עם מַרְעִיתוֹ (תהל' צ"ה ז') .das Volk seiner Weide צאן מַרְעִיתֶךָ (שם ע"ד א') .Schafe, die du weidest כְּמַרְעִיתָם (הושע י"ג ו') .als sie sich selbst weideten לדעתי הקלה אפשר השם מַרְעִית הוא מהוראה כהקל בשרש שלפנינו. שעניגו רצה, עם מַרְעִיתוֹ (תהל' צ"ה ז'), והוא תה"ש .sein Lieblingsvolk וכן צאן מַרְעִיתֶךָ (שם ע"ד א'), צאן מַרְעִיתִי (יחזקאל ל"ד ל"א) .deine — meine Lieblingsschafe ואפשר מזו ג"כ, כְּמַרְעִיתָם וישבעו (הושע י"ג ו') als sie sich nach ihrem Gefallen sättigten. ועיין ב' המשמשת הוראה ט' שתרגומה als. ואפשר ג"כ לפרש מהוראה ז', הפסוק הקשה ועשית מֵרָעָה לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל (דה"א ד' י"ד), המבקר חשב אשר המ' מהמלה מרעה היא מ' המשמשת ונקדה בצירה, אבל לפי ענין המקרא נכון יותר לאמר אשר המ' היא לסימן המשקל כמו מִקְדָּשׁ מִשְׁפָּט, וצורתה מֵרֵעָה, והוא שם מפשט כהשם תְּרוּעָה בהוראה ב' בשרש רוע, מענין רצון ואהבה ורעות ותרגומו Wille, Freundschaft, ונכון ג"כ הפעל וַיָּבֵא. (b ש"ת לעדרי הצאן עצמם, וכל מַרְעִיתָם נפוצה (ירמיה י' כ"א), כי שודד ה' את מַרְעִיתָם (שם כ"ה ל"ו) .die Heerde selbst

רעל בנינו הפעל ועניגו כמו רעד, והברושים הָרְעָלוּ (נחום ב' ד') .beben, erschüttert sein ואפשר מזה לדעתי הקלה, שתה אתה וְהֵעָרֵל (חבקוק ב' ט"ז), (וְהֵרָעֵל) בחלוף האותיות והוא מענין תמהון משרש רַעַל.

רַעַל תהש"ז לנדנוד מפני שכרות, סף רַעַל (זכריה י"ב ב') .Taumelkelch

רְעָלָה ולא נמצא רק בר"ג, השרות וְהָרְעָלוֹת (ישעיה ג' י"ט) .Schleier m. ואפשר נקרא כן מפני קלות הנדנוד שלה, וכן הוראתו בערבי, ובלשון המשנה רעולות.

תַּרְעֵלָה (תהלי' ס' ה') שמ"נ לשכרות .Taumel m

רעם .1. 5 הקל בה"ל (a עניגו זעף, יִרְעַם הים ומלואה (תהלים צ"ו י"א) .toben, brausen (b עניגו רעד, רָעֲמוּ פנים (יחזקאל כ"ז ל"ה) פירוש נדדו בפניהם .ihr Gesicht ist erschütternd

ההפעיל נה"ל (a כה"א בקל שעניגו זעף המים, אל הכבוד הִרְעִים, (תהלי' כ"ט ג') toben, brausen lassen. (b פ"ע ויוצא לרעש הברק, יַרְעֵם משמים ה' (שם י"ח י"ד), יַרְעֵם בקול גאונו (איוב ל"ז ד') פ"ע .donnern (c פ"י עניגו הכעים, בעבור הַרְעִמָהּ (ש"א א' ו') .zum Zorne reizen

רַעַם שת"ז לקול הברק, קול רַעַמְךָ בגלגל (תהלים ע"ז י"ט) .Donner m. ועצה"ש, רַעַם גבורתיו (איוב כ"ו י"ד). (b עניגו רעש מלחמה, רַעַם שרים ותרועה (איוב ל"ט כ"ה) שמ"ז .Toben, Lärmen n

רַעְמָה שמ"נ בה"א בקל שעניגו רעדה, התלביש צוארו רַעְמָה (איוב ל"ט י"ט) .Beben, Schauer

רען **רַעֲנָן** תה"ש לעץ הטוב וירוק, כל עץ רַעֲנָן (דברי' י"ב ב', ירמיה י"ז ב', איוב ט"ו ל"ב) ובמ"נ .frisch, grün ועצה"ש, דשנים וְרַעֲנַנִּים (תהל' צ"ב ט"ו, דניאל ד' א'), ובא ג"כ על השמן הטוב לפי שהוא ירוק, בלותי בשמן רַעֲנָן (תהל' צ"ב י"א).

רסן רֶסֶן בה"ל (a שם נרדף למתג שמשימין בפי הבהמה להנהיגה, במתג וָרֶסֶן עדיו לבלום (תהלי' ל"ב ט'), וְרֶסֶן מתעה (ישעיה ל' כ"ח) Gebiss. (b שם לחלק הפנימי שבלחי הבהמה, בכפל רִסְנוֹ (איוב מ"א ה') das Innere der Kinnbacke, doppeltes Gebiss.

רסס בנינו קל ענינו הרטבה וזילוף, לָרֹס את הסלת (יחזקאל מ"ו י"ד) befeuchten.

רְסִיסִים בה"ל (a מה־ראתו בקל, רְסִיסֵי לילה (ש"ה ה' ב') Feuchtigkeit der Nacht. (b ענינו כמו רצוצים משרש רצץ ובא ס' ת' צ', הבית הגדול רְסִיסִים (עמוס ו' י"א) Trümmer *pl.*

רעב 1. 5. הקל ענינו כפן וחסר מזון, כפירים רשו וְרָעֵבוּ (תהלי' ל"ד י"א, שם נ' י"ב, משלי י"ט ט"ו) hungern. ובקשור ל' ענינו הווית תשוקה לדבר וללחם, לא נִרְעָב (ירמיה מ"ב י"ד) nach etwas hungern.

ההפעיל פ"י לשני, לא יַרְעִיב ה' נפש צדיק (משלי י' ג'), וַיַּרְעִבֶךָ (דברי' ח' ג') hungern lassen.

רָעֵב תהש"ז, רָעֵב ועיף (ש"ב י"ז כ"ט, ישעיה כ"ט ח') hungrig. ולנקבה, נפש רְעֵבָה (תהלי' ק"ז ט'), לרבים, רְעֵבִים גם צמאים (שם שם ה') ש"ת.

רָעָב בה"ל (a שמ"ז לחסרון לחם, וַיְהִי רעב בארץ (בראשית י"ב י', שם מ"א כ"ה, ש"ב כ"א א') Hungersnoth. (b שמ"ז לריקות הגוף ממזון, ולעפות רָעָב (איכה ה' י"ד), לחם לִרְעָבָם (נחמיה ט' ט"ו) Hunger *m.*

רַעֲבוֹן שמ"ז כה"ב בשם רָעָב, שבר רַעֲבוֹן בתיכם (בראשית מ"ב י"ט) für den Hunger eurer Familien. ובימי רַעֲבוֹן ישבעו (תהלי' ל"ז י"ט) כה"א בשם רָעָב.

רעד 1. 5. הקל ענינו התפלץ והתחלחל, המביט לארץ וַתִּרְעָד (תהלי' ק"ד ל"ב) erschüttert sein, erbeben.

ההפעיל כהקל, עמדתי מַרְעִיד (דניאל י' י"א), מַרְעִידִים על הדבר (עזרא י' ט') erschüttert, zitternd.

רַעַד שמ"ז, יאחזמו רָעַד (שמות ט"ו ט"ו, תהל' נ"ה ו') ein Beben.

רְעָדָה שמ"נ כמו רַעַד, רְעָדָה אחזתם (תהל' מ"ח ז') וגילו בִּרְעָדָה (שם ב' י"א).

רעה 1. 3. 5. 7. הקל זה"ל (a נופל על המקנה האוכל את העשב במרעה, וְרָעוּ כבשים כדברם (ישעיה ה' י"ז), וַתִּרְעֶינָה באחו (בראשית מ"א י"ח), והאתונות רֹעוֹת (איוב א' י"ד) weiden, Weide suchen. (b עצה"ש להליכה הנה והנה בנע ונד, כצאן ההולכים ממרעה למרעה, ובניכם יהיו רֹעִים במדבר (במדבר י"ד ל"ג), הָרֹעֶה בשושנים (ש"ה ב' ט"ז) wandern. (c נופל על המנהיג המקנה והשומר אותם, רֹעֶה את צאן לבן (בראשית ל' ל"ו), אֶרְעֶה צאנך (שם שם ל"א), לִרְעוֹת את צאן אביהם (שם ל"ז י"ב) eine Heerde weiden, פ"י Nahrung verschaffen. ועצה"ש, מות יִרְעֵם (תהלי' מ"ט ט"ו) פ"י. (d קרוב לה"ג למושל ומנהיג עם, לִרְעוֹת את עמי (ש"ב ז' ז', ירמיה כ"ג א'), לִרְעוֹת ביעקב (תהלי' ע"ח ע"א) regieren. (e וקרוב לזה, האלהים הָרֹעֶה אותי (בראשית מ"ח ט"ו), שפתי צדיק יִרְעוּ רבים (משלי י' כ"א), לא אצתי מֵרֹעֶה אחריך (ירמיה י"ז ט"ז), וְרָעוּ אתכם דעה (שם ג' ט"ו), פירוש ינהגו אתכם בדעה leiten, führen. (f וענינו כמו רצה ובא ע' ת' צ' וכן תרגום רָצִיתָ ה' ארצך רְעִיתָ, שכן ארץ וּרְעֵה אמונה (תהל' ל"ז ג'), וְרוֹעֶה כסילים ירוע (משלי י"ג כ'), וְרוֹעֶה זוללים (שם כ"ח ז'), וְרוֹעֶה זונות (שם כ"ט ג'), רֹעֶה רוח (הושע י"ב ב'), רוֹעֶה בשושנים (ש"ה ב' ט"ז) Gefallen haben, lieben. ועין בשרש רוע בהקל הוראה ג'. (g וענינו רציצה ושבירה, יְרֹעוּךְ קדקד (ירמיה ב' ט"ז), וְרָעוּ דליותיו (שם י"א ט"ז), וְרָעוּ את ארץ אשור בחרב (מיכה ה' ה'), רֹעֶה עקרה לא תלד (איוב כ"ד כ"א) zerbrechen, verwüsten. ועיין בשרש רוע בה"ב בקל כי נע"ו ונל"ה מתחלפים, ואיזה מהמדקדקים מכניסים אותם בהוראה א' הנ"ל.

הפעל כהוראה ו' בקל שענינו רצה ובחור באיש לחברה, למרעהו אשר רֵעָה לו (שופטי' י"ד כ') Jemanden zum Gesellschafter wählen.

ההפעיל כה"ג בקל, וַיִּרְעֵם בתום לבבו (תהלים ע"ח ע"ב), ואפשר הוא מהקל והפתח בעבור הרי"ש regieren, führen.

ההתפעל כהפעל, אל תִּתְרַע את בעל אף (משל כ"ב כ"ד) sich in Gesellschaft einlassen.

רֵעַ, רֵעֶה, רוֹעַ, ע"ש רוע.

רֹעֶה שת"ז גה"ל (a שם לשומר המקנה מה"ג בקל, רוֹעֶה ועדרו (ירמיה נ"א כ"ג), רֹעִים רבים (שם י"ב י"ד), בין רֹעַי ובין רֹעֶיךָ (בראשית י"ג ח') לר"ז, ולנקבה רֹעָה, כי רֹעָה היא (בראשית כ"ט ט') Hirt, Schäfer *m.* (b מה"ד בקל שענינו מנהיג, האומר לכרש רֹעִי (ישעיה מ"ד כ"ח) Regent *m.* (c מענין רעיון (עיין רעיון), כלם נתנו מֵרֹעֶה אחד (קהלת י"ב י"א) Denker *m.* ולד"ק הוא ש"מ כמו רָצוֹן בהוראה ו' שם das Begehren, Streben.

רֵעַ בחסרון ה' כמו בֵּן מן בָּנָה, גֵּא מן גאה, נה"ל (a שת"ז לחבר ואוהב הרוצה בו, מהוראה ו' בקל, ולאמנון רֵעַ (ש"ב י"ג ג'), בכל עת אהב הָרֵעַ

רְמִיָּה בה"ל a) תהש"נ לה"א בקל וענינו רפה, קשת רְמִיָּה (תהל' ע"ח נ"ז, הושע ז' ט"ז), כַּף רְמִיָּה (משלי י' ד', שם י"ב י"ז) lässig. b) מההוראה בפעל שענינו אונאה שמ"נ, עושה רְמִיָּה (תהל' נ"ב ד', שם ק"כ ב'), ולו תדברו רְמִיָּה (איוב י"ג ז') Betrug *m.*, Falschheit *f.* וי"מ מזה ג"כ קשת רְמִיָּה.

מִרְמָה שמ"נ או תה"פ כה"ב בהשם רְמִיָּה, מִרְמָה אחזיה (מ"ב ט' כ"ג, בראשית כ"ז ל"ה) Verrath.

תַּרְמִית שמ"נ וענינו כמו מִרְמָה, החזיקו בְּתַרְמִית (ירמיה ח' ה', תהל' קי"ט קי"ח) Betrug *m.*, Falschheit *f.*

תָּרְמָה ג"כ ש"מ (שופטי' ט' ל"א) Trug *m.*, List *f.*

רמח רֹמַח שם כלי דקירה, ויקח רֹמַח בידו (במדבר כ"ה ז'), בר"ז, הָרְמָחִים (ירמיה מ"ו ד', נחמיה ד' ט"ו) Lanze *f.*, Speer *m.*

רַמָּךְ שם מין סוס, בני הָרַמָּכִים (אסתר ח' יו"ד) Dromedar *n.*

רמם 1. 2. הקל בה"ל a) פ"ע וענינו כמו רום ראש ככבים כי רָמּוּ (איוב כ"ב י"ב), רֹמּוּ מעט (שם כ"ד כ"ד) sich erheben. b) פ"ע וענינו רחישת תולעים, וַיָּרֻם תולעים (שמות ט"ז כ') sich regen.

הנפעל מה"א בקל וענינו הסרה והרחקה עיין בהפעיל בה"ה בשרש רום, הֵרֹמּוּ מתוך העדה (במדבר י"ז יו"ד) sich entfernen, absondern.

רִמָּה שת"נ לתולעים, וְרִמָּה לא היתה בו (שמות ט"ז כ"ד, איוב כ"ה ו') Gewürm *n.*

רמן רִמּוֹן שם פרי, תאנה וְרִמּוֹן (דברי' ח' ח'), ברבוי, רִמֹּנִים (במדבר י"ג כ"ג), מעסים רִמּוֹנִי (ש"ה ח' ב'), ענינו רִמּוֹנִים Granatapfel *m.*

רמס 1. 2. הקל פ"י וענינו דריכה ובעיטה ברגל וכמו יוצר, יִרְמָס טיט (ישעיה מ"א כ"ה), רְמוֹס חֲצֵרָי (שם א' י"ב, שב ט"ז ד', מיכה ה' ז', תהלי' ז' ו') mit Füssen treten, niedertreten, zertreten. והבא בש' בה"ל a) מורה על הליכה קלה מזוחלי עפר, הָרֹמֵשׂ על הארץ (בראשית א' כ"ו) sich regen, kriechen. ובא בש' ת' ס', ובכל חיה הָרֹמֶשֶׂת (שם שם כ"א), בו תִּרְמוֹשׂ כל חיתו יער (תהלי' ק"ד כ') treten.

הנפעל, ברגלים תֵּרָמַסְנָה (ישעיה כ"ח ג').

רֶמֶשׂ שק"ז לבעה"י השורצים בארץ, כל רֶמֶשׂ האדמה (בראשית א' כ"ה, תהלים ק"ה ק"ה) kriechende Thiere, auch von allen was sich auf Erden regt.

מִרְמָס שמ"ז לדריכה ותבוסה, והיה לְמִרְמָס (ישעיה ה' ה', שם ז' כ"ה, יחזקאל ל"ד י"ט) was mit den Füssen zertreten (niedergetreten) wird.

רנב אַרְנֶבֶת שם חיה (ויקרא י"א ו') Hase.

רנה בנינו קל וענינו השמעת קול קשקש וצלצול קרוב לשרש רנן, עליו תִּרְנֶה אשפה (איוב ל"ט כ"ג) klirren, schwirren.

רנן 1. 3. 4. 5. 7. הקל ענינו הרמת קול בנינון לשמחה או לאבל, רָנִּי ושמחי (זכריה ב' י"ד), וַיָּרֹנּוּ ויפלו על פניהם (ויק"א ט' כ"ז), צהלי וָרֹנִּי (ישעיה י"ב ו'), ועצה"ש בְּרָן יחד ככבי בקר (איוב ל"ח ז') הם לשמחה, jubeln, trillern. והראב"ע פירש תנועתם היא רנתם ותרועתם ולאבל, קוּמִי רֹנִּי בלילה (איכה ב' י"ט) wimmern.

הפעל בה"ל a) הבא בלא קשור יחס, ענינו כהקל, פצחו רַנְּנוּ וזמרו (תהל' צ"ח ד'), רַנֵּן יְרַנֵּנוּ (שם קל"ב ט"ז) jubeln. b) והבאים בקשור אל, יְרַנְּנוּ אל אל חי (שם פ"ד ג'), ובקשור ב', רַנְּנוּ צדיקים בה' (שם ל"ג א'), ובקשור ל', לכו נְרַנְּנָה לה' (שם צ"ה א'), ובקשור יחס הפעול, תְּרַנֵּן לשוני צדקתך (שם נ"א ט"ז), וַאֲרַנֵּן לבקר חסדך (שם נ"ט י"ז) ענינם הרמת קול הודיה בניגון או בשיר jubelnd preisen.

הפעל מה"א בפעל, לא יְרֻנָּן (ישעיה ט"ז יו"ד).

ההפעיל גה"ל a) בלא קשור יחס, הַרְנִינוּ גוים עמו (דברי' ל"ב מ"ג) (בחסרון ו' החבור והראוי גוים ועמו) jubeln. b) בקשור ל' ענינו כה"ב בפעל, הַרְנִינוּ לאלהים (תהל' פ"א ב') jubelnd preisen. c) פ"י לשני, ולב אלמנה אַרְנִין (איוב כ"ט י"ג), ועצה"ש, מוצאי בקר וערב תַּרְנִין (תהלים ס"ה ט') jubeln machen.

ההתפעל, כגבור מִתְרוֹנֵן מיין (שם ע"ח ס"ה), ענינו יתעורר משמחת ורננת היין.

רֹן שמ"ז, רָנֵּי פלט (תהלי' ל"ב ז') (והוא הרבוי מהיחיד רֹן) Jubel, Rettungsjubel *m.*

רִנָּה שמ"נ כמו רֹן, ולבקר רִנָּה (תהלי' ל' ו'), קול רִנָּה וישועה (שם קי"ח ט"ו) לשמחה Jubel *m.* ולאבל, הקשיבה רִנָּתִי (תהלי' י"ז א', שם ס"א ב') Gewimmer *n.*

רְנָנָה שמ"נ כמו רִנָּה, אל תבוא רְנָנָה בו (איוב ג' ז'), בסמיכות, רִנְנַת רשעים (איוב כ' ה'), באו לפניו בִּרְנָנָה (תהלי' ק' ב') Jubel *m.* וברבוי, שפתי רְנָנוֹת (שם ס"ג ו').

רְנָנִים שם עוף ונקרא כן או מפני שהוא מרנן, או מפני שהוא מקשקיש בכנפיו, כנף רְנָנִים נעלסה (איוב ל"ט י"ג) der Strauss.

פרשים (בראשית נ' ט') Wagen m., Wägen pl. ועל מרכבות מלחמה, רֶכֶב פרעה (שמות י"ד ט'), רֶכֶב ופרשים (דה"ב א' י"ד) Kriegswägen. c) ש"ת לאבן העליונה משתי אבני הרחים, לא יחבול רחים וָרָכֶב (דברי' כ"ד ו') oberer Mühlstein, der Laufer.

רַכָּב בה"ל (a ש"ת וענינו כמו רֹכֵב, קח רַכָּב (מ"ב ט' י"ז) Reiter m. (b ש"ת למנהיג הסוס במרכבה, ויאמר לְרַכָּבוֹ הפוך ידך (מ"א כ"ב ל"ד) Kutscher, Lenker der Rosse.

רִכְבָּה בה"ל (a שמ"נ, בגדי חיפש לְרִכְבָּה (יחזקאל כ"ז כ') das Reiten. (b שת"נ כמו רֶכֶב בה"ב, והבערת בעשן רִכְבָּה (נחום ב' י"ד) Kriegswagen.

רְכוּב ש"ת כמו רֶכֶב רְכוּבוֹ (תהל' ק"ד ג') Fahrzeug n.

מֶרְכָּב בה"ל (a ענינו כמו רֶכֶב בה"ב, מֶרְכָּבוֹ ארגמן (ש"ה ג' י', מ"א ה' ו') Wagen. שת"ז לכלי הרכיבה שהרוכב יושב עליהם, וכל הַמֶּרְכָּב אשר ירכב עליו (ויקרא ט"ו ט') Wagensitz m.

מֶרְכָּבָה (ש"ב ט"ו א') שת"נ וענינו כמו מֶרְכָּב בה"א, ורצו לפני מֶרְכַּבְתּוֹ (ש"א ח' י"א, מ"ב ה' כ"ו), בסמיכות היחיד, מִרְכֶּבֶת המשנה (בראשית מ"א מ"ג), בסמיכות הרבוי: מַרְכְּבוֹת פרעה (שמות ט"ו ד') Wagen m.

רכך 1. 2. 4. 5. הקל בה"ל (a ענינו הפך קָשֶׁה בטבעי ובמוסרי, יען רַךְ לבבך (מ"ב כ"ב י"ט) weich, furchtsam sein. (b ענינו חלק, רַכּוּ דבריו משמן (תהל' נ"ה כ"ב) glatt (weich).
הנפעל מה"א בקל, אל יֵרַךְ לבבכם (דברי' כ' ג', ישעיה ז' ד') furchtsam sein.
הפעל פ"י בטבעי על רכות המכה, ולא רֻכְּכָה בשמן (ישעיה א' ו') erweicht worden.
ההפעיל פ"י מה"א בקל, הֵרַךְ לבי (איוב כ"ג ט"ז) verzagt, furchtsam machen.

רֹךְ שמ"ז, מהתענג ומֵרֹךְ (דברי' כ"ח נ"ו) Zärtlichkeit, Weichlichkeit f.

רַךְ תה"ש דה"ל (a רַךְ וטוב (בראשית י"ח ז') בטבעי zart (jung). ובמוסרי ענינו מגודל בענג, הָרַכָּה בך (דברי' כ"ח נ"ו) שת"נ die Verzärtelte. (b מה"ב בקל, מענה רַךְ (משלי ט"ו א', שם כ"ה ט"ו) תה"ש sanft. אם ידבר אליך רַכּוֹת (איוב מ' כ"ז) תה"ש בחבורן המתואר, וענינו דברים רַכִּים sanfte Worte. c) בקשור לב, כהוראתו בה"א ובנפעל, וְרַךְ הלבב (דברי' כ' ח', דה"ב י"ג ז') furchtsam. d) ענינו חלש, ועיני לאה רַכּוֹת (בראשית כ"ט י"ז), תה"ש, רַךְ ומשיח מלך (ש"ב ג' ל"ט) תאר schwach.

מֹרֶךְ שמ"ז לרכות הלב, והבאתי מֹרֶךְ בלבבם (ויקרא כ"ו ל"ו) Feigheit f.

רכל רוֹכֵל שת"ז למוכר בשמים (וקרוב לשרש רגל לפי שהולך ממקום למקום לקנות ולמכור וב' וג' מתחלפים, כמו ויסכרו ת' ויסגרו) והישאל ג"כ לסוחר בסחורות אחרות, אבקת רוֹכֵל (ש"ה ג' ו'), בר"ז, מסחר הָרֹכְלִים (מ"א י' ט"ו), רֹכְלֵי שבא (יחזקאל כ"ז כ"ב) Kaufmann, Kaufleute. ולנקבה יחידה, רֹכֶלֶת העמים (שם שם ג') Händlerin f.

רְכֻלָּה שמ"נ וענינו אסחר, ברב חכמתך בִּרְכֻלָּתְךָ (יחזקאל כ"ח ט"ז) Handel, וכן מַרְכֹּלֶת (שם כ"ז כ"ד) שמ"נ למסחר.

רָכִיל תה"פ וענינו מלשינות, מהשם לשון כי המלשין פועל רע בלשונו לבד וניפל על המלשינות השם רָכִיל כי המלשין (עיין רוֹכֵל) דרכו גם הוא לילך ממקום למקום לשמוע פה שמועות רעות ולספרם במקום אחר, והפעל הבא על תה"ש רָכִיל הוא משרש הלך או ילך, הולך רָכִיל מגלה סוד (משלי י"א י"ג, שם כ' י"ט), לא תלך רָכִיל (ויקרא י"ט ט"ז) du sollst nicht als Verleumder herum gehen. אבל אנשי רָכִיל (יחזקאל כ"ב ט') הוא תה"ש Verleumder.

רכס בנינו קל פ"י וענינו קשור, וַיִּרְכְּסוּ את החשן (שמות כ"ח כ"ח) anbinden.

רֹכֶס, מֵרֻכְסֵי איש (תהלי' ל"א כ"א) שמ"ז לקשור המרירה Verschwörung f., Zusammenrottung f.

רְכָסִים וְהָרְכָסִים לבקעה (ישעיה מ' ד'), שת"ז להרים קשורים Bergkette f.

רכש בנינו קל פ"י וענינו קנות הון, אשר רָכַשׁ בפדן ארם (בראשית ל"א י"ח, שם ל"ו ו') erwerben.

רְכוּשׁ שת"ז לנכסים, וְהָרְכוּשׁ קח לך (שם י"ד כ"א) Vermögen n.

רֶכֶשׁ שת"ז למין סוס מהיר המרוצה, לסוסים וְלָרֶכֶשׁ (מ"א ה' ח', מיכה א' י"ג) schnellfüssige Rosse.

רמה 1. 3. הקל בה"ל (a פ"י ענינו זריקת דבר ממקום גבוה לנמוך, רָמָה בים (שמות ט"ו א') hinabwerfen. (b ענינו ירית חץ, פרש וְרֹמֵה קשת (ירמיה ד' כ"ט, תהלי' ע"ח ט') schiessen.
הפעל פ"י וענינו הונות את זולתו בדברי שקר, איש רִמָּה את רעהו (משלי כ"ו י"ט, בראשית כ"ט כ"ה) betrügen.

ריח בנינו הפעיל פ״י בה״ל ועניננו שאף רוה בשמי א: פרח אל נחיריו, לְהָרִיחַ בה (שמות ל׳ ל״ח), אף להם ולא יְרִיחוּן (תהל׳ קט״ו ו׳) riechen. b) עצה״ש על הראות רצון לזולתו. וַיָּרַח ה׳ את ריח הניחוח (בראשית ח׳ כ״א), ובקשור ב׳, ולא אָרִיחַ בעצרותיכם (עמוס ה׳ כ״א) Wohlgefallen finden. ומזה, וַהֲרִיחוֹ ביראת ה׳ (ישעיה י״א ג׳), והוא מקרא מסורס ועניננו, יָרִיחַ ה׳ ביראתו כמו ולא אָרִיחַ בעצרותיכם (עמוס ה׳ כ״א) und der Herr wird Wohlgefallen finden an deiner Frömmigkeit. ולדעתי הוא פ״י לשני, ופירושו ימלא רצונו והפצו אשר לו ביראת ה׳ er wird ihm sein Streben und seinen Wunsch in Gottesfurcht erfüllen.

רֵיחַ שם״ז להבל או הד היוצא מדבר בשמי, נרדי נתן רֵיחוֹ (ש״ה א׳ י״ב, שם ב׳ י״ג, ושם ז׳ ט׳) Geruch *m*. ובא לרוב בתואר ניחוח, רֵיחַ הניחוח (בראשית ח׳ כ״א, ויקרא א׳ ט׳), ועניננו ריח ערב Wohlgeruch *m*. או שעניננו רצון הטוב מה״ב הנ״ל die Bezeigung des guten Willens. ועיין ת״א ות״י שתרגמו בְּרַעֲוָא.

רֵחַיִם שם כלי שטוחנים בו בא בר״ז על שמלאכתו בשני אבנים (העליונה נקרא רכב במקרא. לא יחבול רֵחַיִם ורכב (דברי׳ כ״ד ו׳) והאבן התחתונה נקרא שכב במשנה) Mühle *f*. קְחִי רֵחַיִם (ישעיה מ״ז ב׳) Handmühle *f*.

רַחַת עיין בשרש רוח.

ריק 6. 5. שוה לשרש ערה ההפעיל בה״ל a) עניננו שפיכה. כטיט חוצות אֲרִיקֵם (תהלי׳ י״ח מ״ג), על הארץ יָרִיקוּ (קהלת י״א ג׳, זכריה ד׳ י״ב) ausgiessen. ומזו a) עצה״ש לשליפת חרב, אָרִיק חרבי (שמות ט״ו ט׳, ויקרא כ״ו ל״ג), וחרב אָרִיק אחריהם (יחזקאל ה׳ ב׳) das Schwert ziehen. b לחוצאת חיל למלחמה, וַיָּרֶק את חניכיו (בראשית י״ד י״ד) (וכן מצאנו השרש חלץ למלחמה) hinaus ziehen, d. i. Krieger hinaus führen zum Kampfe. b) נופל על השק והכלי המוער, הם מְרִיקִים שקיהם (בראשית מ״ב ל״ה), העל כן יָרִיק חרמו (חבקוק א׳ י״ז) ausleeren. ועצה״ש, לְהָרִיק נפש רעב (ישעיה ל״ב ו׳), פירוש ישאירנו ריק ולא ימלא חפצו ועין נפש בה״ג leer lassen.

ההפעל מה״א בהפעיל, ולא הוּרַק מכלי אל כלי (ירמיה מ״ח י״א), שמן תּוּרַק (ש״ה א׳ ג׳), תה״ש על משקל תּוֹשָׁב ובא שורק ת׳ חולם ausgegossenes Oel. ולדעתי הקלה, באה ת׳ תמורת ה׳, ועניננה הוּרַק, ועיין בשרשי הרד״ק בשרש רגל תִּרְגַּלְתִּי לאפרים ת׳ תמורת ה׳.

רֵק או **רֵיק** גה״ל (a כה״ב בהפעיל, והבור רֵק (בראשית ל״ז כ״ד, שם מ״א י״ט), וְרֵקָה נפשו (ישעיה כ״ט ח׳), נעור וָרֵק (נחמיה ה׳ י״ג) תה״ש leer. ברזו״נ, כדים רֵקִים (שופטי׳ ז׳ ט״ז) השבלים. b) עניננו לא יועיל. כי לא דבר רֵק הוא מכם (דברי׳ ל״ב מ״ז), תה״ש, מרדף רֵיקִים (משלי י״ב י״א, שם כ״ח כ׳), פירוש דברים לא יועילו unnütz. c) ש״ת לאנשים קלי והקי הדעת רֵקִים ופוחזים (שופטי׳ ט׳ ד׳), אחד הָרֵקִים (ש״ב וא״ו כ׳) Leichtsinnige.

רק ע״ש רקק.

רִיק בה״ל (a שמ״ז, ולאמים יהגו ריק (תהלי׳ ב׳ א׳), הכל וָרִיק יעזורו (ישעיה ל׳ ז׳) Leeres, Eitles. b) והוא תה״ש או תה״פ, אך רִיק זכיתי (תהלי׳ ע״ג י״ג), ותם לָרִיק כחכם (ויקרא כ״ו כ׳), לְרִיק יגיעה (איוב ל״ט ט״ז), בדי רִיק (ירמיה נ״א נ״ח), עניננו כה״ב בהשם רק vergebens.

רֵיקָם גה״ל (a כי אתה רֵיקָם שלחתני (בראשית ל״א מ״ב), תה״פ עניננו בידים ריקנות (והם׳ נוספת) leer. b) עניננו בלא יועיל, ואחלצה צוררי רֵיקָם (תהל׳ ז׳ ה׳) ohne Erfolg, vergebens. c) שמ״ז ועניננו בלא סבה, יבושו הבוגדים רֵיקָם (תהלים ק״ה ג׳) ohne Ursache.

ריר בנינו קל שוה לשרש נגר, רָר בשרו (ויקרא ט״ו ג׳) fliessen.

רִיר שת״ז, לרוק, ויורד רִירוֹ (ש״א כ״א י״ד), רִיר חלמות (איוב ו׳ ו׳) Speichel *m*.

רכב 1. 5. הקל פ״י בה״ל (a ועניננו רכיבת בהמה, לרוב בקשור על. וַתִּרְכַּבְנָה על הגמלים (בראשית כ״ד ס״א, אסתר ו׳ ח׳), ובקשור ב׳, הבהמה אשר אני רוֹכֵב בה (נחמיה ב׳ י״ב) reiten. b) עצה״ש קרוב לה״א ועניננו משל, רוֹכֵב שמים (דברי׳ ל״ו כ״ו, תהל׳ ס״ח ל״ד), לְרֹכֵב בערבות (שם שם ה׳) dirigiren.

ההפעיל דה״א פ״י (a מה״א בקל, וְהִרְכַּבְתֶּם את שלמה בני (מ״א א׳ ל״ג) reiten lassen. b) בקשור השם מרכבה או עגלה עניננו נהג, וַיַּרְכֵּב אותו בְּמִרְכֶּבֶת המשנה (בראשית מ״א מ״ג, מ״ב יו״ד ט״ז), וַיַּרְכִּיבֻהוּ — אל העגלה (ש״ב ו׳ ג׳) führen. c) מה״ב בקל, הִרְכַּבְתָּ אנוש לראשנו (תהל׳ ס״ו י״ב), יַרְכִּיבֵהוּ על במותי ארץ (דברי׳ ל״ב י״ג) regieren lassen. d) בקשור יד עניננו הנחת יד על דבר, הַרְכֵּב ידך על הקשת (מ״ב י״ג ט״ז) die Hand darauf legen.

רֶכֶב נה״ל (a שם קבוץ לבהמות המלומדות לרכוב עליהם, וראה רֶכֶב, רֶכֶב חמור, רֶכֶב גמל, (ישעיה כ״א ז׳) Reitthiere *pl*. רֶכֶב איש (שם שם ט׳) עניננו סוס ורֹכְבוֹ Reitthiere mit Mannschaft. b) שם למרכבה, מדוע בושש רִכְבּוֹ (שופטי׳ ה׳ כ״ח), ולפעמים היא ג״כ שם כולל למרכבות רבות, גם רֶכֶב גם

רחף .1. 3 הקל ענינו תנועה ונדנוד רעדית מפחד, רחפו כל עצמותי (ירמיה כ"ג ט') zittern, bewegt sein vom Schrecken.

הפעל וענינו רחיפת הנשר על גוזליו בעופפות קלה נוגע ואינו נוגע אותם מפני רחמיו עליהם, על גוזליו ירחף (דברי' ל"ב י"א) brüten. ועצה"ש ורוח אלהים מרחפת (בראשית א' ב') schweben, weben.

רחץ .7 .4 .1 הקל פ"ע ויוצא כה"ל. a) בא רק על נקיי הגוף במים מטמאה או מלכלוך ועל בשר בהמה נ"כ (אבל על רחיצת הבגדים הצריכים שפשוף ודריסה בא השורש כבס) והם יוצאים, ורחצו רגליכם (בראשית י"ח ד'), וירחץ פניו (שם מ"ג ל"א), ורחצת קרבו וכרעיו (שמות כ"ט י"ז) abwaschen, abspülen. ומזה מהמקור, לרחצה (שמות ל' י"ח) zum Abwaschen. b) לרחוץ על היאור (שמות ב' ה'), ורחצת (מ"ב ה' יו"ד) sich baden.

הפעל, ומצאתו לא רחץ (משלי ל' י"ב) gewaschen sein.

ההתפעל כה"ב בקל, אם התרחצתי במי שלג (איוב ט' ל') sich baden.

רחץ שמ"ז לרחיצה, סיר רחצי (תהלי' ס' יו"ד) das Waschen *n*.

רחצה שת"נ למקום שרוחצים בו הצאן, שעלו מן הרחצה (ש"ה ה' ב') Schwemme *f*.

רחק .7 .5 .3 .1 הקל פ"ע וענינו הפך קרוב, כי רחק ממני מנחם (איכה א' ט"ז), רחקו ממני (איוב ל' יו"ד) sich entfernen, fern sein במקום ועל הזמן, קרבתי צדקתי לא תרחק (ישעיה מ"ו י"ג), ירחקו בניו מישע (איוב ה' ד') entfernt, weit sein. ועל המחשבד, מתורתך רחקו (תהלי' קי"ט כ"ו), ועצת רשעים רחקה מני (איוב כ"א ט"ז), ענינם מניעה sich enthalten, verabscheuen, לרחקה מעל מקדשי (יחזקאל ח' ו'), הוא מקור בתוספת ה' כמו לרחצה, למשחה.

הפעל פ"י, ורחק ה' את האדם (ישעיה ו' ב', שם כ"ו ט"ו) entfernen.

ההפעיל פ"ע ויוצא, לא הרחיקו את העיר (בראשית מ"ד ד'), הרחק לא תרחיקו (שמות ח' כ"ב, יהושע ח' ד') sich weit entfernen. והיוצאים, הרחיק ממנו את פשענו (תהלי' ק"ג י"ב), אם עון בידך הרחיקהו (איוב י"א י"ד, משלי ד' כ"ד) entfernen. הרחק מקור מההפעיל תה"פ, הרחק כמטחוי קשת (בראשית כ"א ט"ז) fern, entfernt.

רחוק נה"ל (a תה"ש או תה"פ או שמ"ז, ויראו אותו מרחוק (בראשית ל"ז י"ח), ותתצב אחותו מרחוק (שמות ב' ד') (תה"פ) von ferne. ברוו"נ, והרחקים (אסתר ט' כ'), ש"ת, הרחקות (ירמיה מ"ח כ"ד), תה"ש, אם רחוק יהיה ביניכם וביניו (יהושע ג' ד') (שמ"ז) Ferne *f*. oder Raum *m*. שלום לרחוק (ישעיה נ"ז י"ט) die Ferne. תעמוד ברחוק (תהלי' יו"ד א') תה"פ in die Ferne. וירא את המקום מרחוק (בראשית כ"ב ד', ישעיה כ"ג ז'), אנוש יביט מרחוק (איוב ל"ו כ"ה) כלם שמ"ז ומורים על רחק מקום in der Ferne, ועל רוחק בזמן העבר, ויוצרה מרחוק (ישעיה כ"ב י"א, שם כ"ה א'), הלא שמעת למרחוק (שם ל"ז כ"ו), אשא דעי למרחוק (איוב ל"ו ג') vor langer Zeit, seit fernen Zeiten. ועל רוחק הזמן בעתיד, ותדבר אל בית עבדך למרחוק (ש"ב ז' י"ט) auf kommende Zeiten. b) וענינו קשה להשיג, לא נפלאת ולא רחוקה הוא (דברי' ל' י"א), והוא רחוקה ממני (קהלת ז' כ"ג) unbegreiflich. c) ורחוק מפנינים מכרה (משלי ל"א יו"ד) selten, kostbar.

רחק שת"ז למתרחק, רחקיך יאבדו (תהל' ע"ג כ"ז) die sich von dir entfernen.

מרחק תה"ש, מארץ מרחק (משלי כ"ה כ"ה) fernes Land.

מרחקים, ארץ מרחקים (ישעיה ל"ג י"ז), ברבוי וענינו כמו מרחק.

רחש בנינו קל פ"י, וענינו נרדף לשרש נבע, רחש לבי דבר טוב (תהלי' מ"ה ב') sprudeln, bewegt sein.

מרחשת שם לכלי שמטגנים בו ומעלה אבעבועות כמים הנובע מהמקור, וכל נעשה במרחשת (ויקרא ב' ז') ein Geschirr, in welchem das Oel aufbrodelt, Napf *m*.

רטב בנינו קל פ"ע וענינו לח. רטוב הוא לפני שמש (איוב ח' ט"ז) feucht, saftig. מזרם הרים ירטבו (שם כ"ד ח') feucht, nass sein.

רטה עיין בשרש ירט.

רטט רטט שמ"ז וענינו כמו רתת. ורטט החזיקה (ירמיה מ"ט כ"ד) ein Zittern, ein Schrecken.

רטפש רטפש, בנינו קל פ"ע מלה מרכבת מן רטב, טפש וענינו לח ושמן, רטפש בשרו מנוער (איוב ל"ג כ"ה) üppig sein.

רטש .4 .3 הפעל פ"י וענינו רצוץ ואבד, ועולליהם תרטש (מ"ב ח' י"ב, ישעיה י"ג י"ח) zerschmettern.

הפעל, אם על בנים רטשה (הושע יו"ד י"ד, ישעיה י"ג ט"ז).

רזח פרשו מלשון ערב והוא שם לקול שמחה, ומזה השם מַרְזֵחַ, בית מַרְזֵחַ (ירמיה ט״ז ה׳), וענינו בית אשר בו ישמע קול אֵבֶל או קוֹל שמחה Trauergeschrei, וסר מִרְזַח סרוחים (עמוס ו׳ ז׳) פירוש ושבת קול שמחת השאננים Jubelgeschrei.

רזם בנינו קל פ״ע, ענינו קריצת עין קרוב לשרש רמז בארמית, ומה יִּרְזְמוּן עיניך (איוב ט״ו י״ב) mit den Augen winken.

רזן רֹזֵן שת״ש לשר ומשל, מחתת רָזוֹן (משלי י״ד כ״ח) Herr, Fürst *m.* ברבוי, רֹזְנִים (שופטי׳ ה׳ ג׳, תהלי׳ ב׳ ב׳) Herren *pl.*

רחב 1. 2. 5. הקל פ״ע וענינו הפך צר קרוב לשרש רָוַח, וְרָחַב לְבָבֵךְ (ישעיה ס׳ ה׳, ש״א ב׳ א׳) sich weit öffnen, ועל הבניה, וְרָחֲבָה ונסבה (יחזקאל מ״א ז׳) sich ausdehnen, erweitern.

הנפעל כהקל, כר נִרְחָב (ישעיה ל׳ כ״ג) והוא ש״ת weit, geräumig.

ההפעיל פ״י, וְהִרְחַבְתִּי את גבולך (שמות ל״ד כ״ד, דברי׳ י״ב כ׳), הַרְחֶב פיך (תהל׳ פ״א י״א), ובקשור על, וַיַּרְחִיבוּ עלי פיהם (תהל׳ ל״ה כ״א, מיכה א׳ ט״ז) weit machen, erweitern. והם כולם הרחבה לכל הצדדין, הִרְחַבְתְּ משכבך (ישעיה נ״ז ח׳), (הרחבה לְרֹחַב) breit machen. העמיק הִרְחִיב (שם ל׳ ל״ג) (הרחבה לעמק) tief machen.

רָחָב בסמוך רְחַב תה״ש על הארך וברחב, בפרץ רָחָב (איוב ל׳ י״ד), רְחַב ידים (תהל׳ ק״ד כ״ה), יאורים רַחֲבֵי ידים (ישעיה ל״ג כ״א), ובס״נ, טובה וּרְחָבָה (שמות ג׳ ח׳), ובס״נ, הארץ רַחֲבַת ידים (בראשית ל״ד כ״א) lang, breit, weit, geräumig nach allen Seiten, ועל העבוי לבד, חומת בבל הָרְחָבָה (ירמיה נ״א נ״ה, נחמיה ג׳ ח) שת״נ dicke Mauer.

רְחַב לֵב (תהלי׳ ק״א ה׳), ש״ת מרבב Hochmuth *m.* רְחַב נפש (משלי כ״ח כ״ה), ש״ת Hochmüthiger.

רַחַב שמ״ז, רַחַב לא מוצק (איוב ל״ו ט״ז), Baum *m.*

רֹחַב שמ״ז, רֹחַב הקרש (שמות כ״ו ט״ז) die Breite. ובקשור השם לב ענינו השכלה, וְרֹחַב לב (מ״א ה׳ ט׳) Verstand *m.*

רְחוֹב בה״ל a) שם נרדף לשם שוק והוא הדרך הרחבה שבין שורות הבתים, בִּרְחֹב העיר (שופטי׳ י״ט ט״ו, אסתר ד׳ ו׳) Strasse *f.*, Markt *m.* b) ש״ת למקום רחב ופנוי לפני שער המשפט (בארץ קדם), אל רְחוֹב שער העיר (דה״ב ל״ב ו׳, נחמיה ח׳ ג׳) weiter Platz vor dem Thore der Stadt, wo das Gericht gehalten wird. רְחוֹב בית אלהים (עזרא י׳ ט׳) Platz vor dem Hause Gottes. בר״נ בשוקים וּבָרְחֹבוֹת (ש״ה ג׳, תהל׳ קמ״ד י״ד).

מֶרְחָב ש״ת למקום רחב, העמדת בַּמֶּרְחָב רגלי (תהלי׳ ל״א ט׳, שם קי״ח ה׳) weiter Raum. ככבש בַּמֶּרְחָב (הושע ד׳ ט״ז) wie ein Schaf in der Irre. מֶרְחֲבֵי ארץ (חבקוק א׳ ו׳), ענינו לְמֶרְחַקֵּי.

רחל רָחֵל שם מין צאן, וּכְרָחֵל לפני גוזזיה (ישעיה נ״ג ז׳), רְחֵלִים (בראשית ל״ב ט״ו) Lamm *n.*

רחם 1. 3. 4. הקל פ״י קרוב לשרש אהב וכן תרגום ארמי ויאהב יצחק, וְרָחִים, אֶרְחָמְךָ ה׳ חזקי (תהלי׳ י״ח ב׳) lieben.

הפעל ענינו חמלה וחנינה, בא ביחס הפעול, וְרִחַמְתִּי את אשר אֲרַחֵם (שמות ל״ג י״ט, ישעיה נ״ה ח׳, ירמיה ו׳ כ״ג), ובא ג״כ בקשור על, כְּרַחֵם אב על בנים, רִחַם ה׳ על יראיו (תהלי׳ ק״ג י״ג) sich Jemandes liebreich annehmen, erbarmen. והמקור, ברגז רַחֵם תזכור (חבקוק ג׳ ב׳), והוא שמ״ז Erbarmen *n.* או ענינו תזכור לְרַחֵם.

הפעל, ומודה ועוזב יְרֻחָם (משלי כ״ח י״ג, הושע י״ד ד׳) Erbarmen finden.

רָחָם רָחָמָה שם עוף טמא האוהב מאד את בניו, ואת הָרָחָם (ויקרא י״א י״ח), ואת הָרָחָמָה (דברי׳ י״ד י״ז) Aasgeier *m.*

רַחַם בה״ל a) שת״נ לאברי ההולדה באשה, שדים וָרָחַם (בראשית מ״ט כ״ה), ועוצר רָחַם (משלי ל׳ ט״ז) Unterleib *m.* b) שת״נ לנגאי לנערה, רַחַם רַחֲמָתַיִם (שופטי׳ ה׳ ל׳) Mädchen.

רֶחֶם, בעד כל רֶחֶם (בראשית כ׳ י״ח, שמות י״ג י״ב), כה״ב בשם רֶחֶם ועצה״ש (איוב ל״ח ח׳, תהלים כ״ב י׳).

רַחוּם שת״ז להשי״ת, רַחוּם וחנון (שמות ל״ד ו׳, דברי׳ ד׳ ל״א, תהלי׳ פ״ו ט״ו) barmherzig.

רַחֲמִים שמ״ז, ואל שדי יתן לכם רַחֲמִים (בראשית מ״ג י״ד, ש״ב כ״ד י״ד, ישעיה ס״ז ו׳) Barmherzigkeit *f.*, Gnade *f.*, Erbarmen *n.*, zärtliche Liebe erweisen. אבל הבא בקשור ל׳ ואחריו המלה לפני, ויתן אותם לְרַחֲמִים לפני כל שוביהם (תהל׳ ק״ו מ״ו, מ״א ח׳ נ׳) Jemandem Gunst oder Gnade verschaffen bei einem Andern.

רַחֲמָן שת״ז לאיש אשר לו מדת הרחמים ולא נמצא הזכר במקרא רק השת״נ, נשים רַחֲמָנִיּוֹת (איכה ד׳ י״ד) barmherzig.

רוֹעַ שמ"ז בטבעי, לא תאכלנה מֵרֹעַ (ירמיה כ"ד ב') wegen schlechter Beschaffenheit. לְרֹעַ (בראשי' מ"א י"ט) Hässlichkeit *f.* ובמוסרי, מפני רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם (ירמיה ד' ד', שם כ"ג כ') Schlechtigkeit *f.* ותה"ש, בְּרֹעַ פנים (קהלת ז' ד') trauriges Gesicht.

רֵעַ א' שמ"ז מההפעיל בה"ב שענינו הרמת קול, למה תריעי רֵעַ (מיכה ד' ט'), קול העם בְּרֵעֹה (שמות ל"ב י"ז), יגיד עליו רֵעוֹ (איוב ל"ו ל"ג) Lärm *m.*, Getöse *n.*

רֵעַ ב' וכן רַעְיוֹן עיין שרש רעה.

מֵרַע, (משלי י"ז ד'), שת"ז לאיש רע מעללים ein böser Mensch. וברבוי מְרֵעִים, אל תתחר בַּמְּרֵעִים (תהלי' ל"ז א', מש' כ"ד י"ט), ש"ת לאנשים העושים רע לאחרים.

מֵרֵעַ מֵרֵעִים עיין שרש רעה, וכן רֵעָה, רַעְיָה, רְעִי, מִרְעֶה, מַרְעִית ע"ש רעה.

תְּרוּעָה שמ"נ בה"ל a) מההוראה בפעל, שהיא הרמת קול a ויריעו כל ישראל תְּרוּעָה (ש"א ד' ה'), מה קול הַתְּרוּעָה (שם שם ו'), ושפתיך תְּרוּעָה (איוב ח' כ"א), ענינם קול שמחה Jubelgeschrei erheben. b קול מלחמה, תְּרוּעַת מלחמה (ירמיה ד' י"ט, שם מ"ט ב', עמוס א' י"ד) Kriegsgeschrei. c והוא ש"ת ליום הראשון בחדש השביעי לפי שמשמיעים בו קול בחצוצרת, יום תְּרוּעָה (במדבר כ"ד א') Posaunen-Tag-Fest. וכן זבחי תְּרוּעָה (תהלי' כ"ז ו'), לפי שהיו תוקעים הכהנים על המזבח ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם, ועל זבחי שלמיכם (במדבר י' י') Opfer bei Posaunenschall. b) מה"נ בקל שענינו חברה ורעות, וירא פניו בִּתְרוּעָה (איוב ל"ג כ"ו) wohlgefällig aufnehmen. ותְרוּעַת מלך בו (במדבר כ"ג כ"א), יודעי תְרוּעָה (תהלי' פ"ט ט"ז), ש"ת gesellschaftlicher Umgang.

רוף רוֹפֵף בנינו פעל ענינו נדנוד ותנועה, עמודי שמים יְרוֹפָפוּ (איוב כ"ו י"א) wanken.

רִיפוֹת (משלי כ"ז כ"ב), רִיפוֹת (ש"ב י"ז י"ט), שת"נ לגרש דגן gestossene Getreidekörner.

תְּרוּפָה (יחזקאל מ"ז י"ב), שם לסמי הרפואה וכן תרגמו השבעים Arznei.

רוץ 1. 4. 5. הקל פ"ע ענינו הליכה מהירות, ואל הבקר רָץ אברהם (בראשית י"ח ז'), וַתָּרָץ עוד אל הבאר (שם כ"ד כ') laufen. ועצה"ש, יָרוּץ כל קורא בו (חבקוק ב' ב'), דרך מצותיך אָרוּץ (תהלים קי"ט ל"ב), הבינוני והוא ש"ת, רָץ לקראת רָץ (ירמיה נ"א ל"א) Laufer *m.* ברבוי רָצִים (אסתר ג' י"ג, מ"ב י"א ו'), וכן רָצִין (שם שם י"ג) Läufer *pl.*

הנפעל בשרש רצץ.

הפעל, כברקים יְרוֹצֵצוּ (נחום ב' ה') hin und her laufen.

ההפעיל בה"ל a) פ"י, וַיְרִיצֻהוּ מן הבור (בראשית מ"א י"ד, ירמיה מ"ט י"ט, שם נ' מ"ד) laufen lassen. b) ענינו השיבת דבר מיד ליד. ועי"ז תסובב מרוצת הדבר, וַיָּרִיצוּ לכל בני העם (דה"ב ל"ה י"ג), תָּרִיץ ידיו לאלהים (תהלי' ס"ח ל"ב) zuführen, reichen, eilig bringen.

ההתפעל בשרש רצץ.

מֵרוֹץ שמ"ז, לא לקלים הַמֵּרוֹץ (קהלת ט' יא).

מְרוּצָה שמ"נ, מְרוּצַת הראשון (ש"ב י"ח כ"ז) das Laufen.

רוק ע"ש ריק, רָר בשרש ריר.

רוש 1. 3. 7. הקל פ"ע ענינו היות דל ובמעמד המחסור, כפירים רָשׁוּ ורעבו (תהלי' ל"ד י"א) darben, arm sein ע"ש ידש.

הפעל ע"ש רשש.

ההתפעל, מִתְרוֹשֵׁשׁ והון רב (משלי י"ג ז') sich arm stellen.

רָשׁ וכן רָאשׁ בתוספת א' ש"ת, עשיר וָרָשׁ נפגשו (משלי כ"ב ב'), ואחד רָאשׁ (ש"ב י"ב א') ein Dürftiger. ברבוי רָשִׁים, עשיר בְּרָשִׁים ימשול (משלי כ"ב ז'), ניר רָאשִׁים בתוספת א' (שם י"ג כ"ג, שם כ"ח ג') Dürftige.

רֵישׁ שמ"ז, רֵישׁ וקלון (משלי י"ג י"ח).

רֵאשׁ שמ"ז, רֵאשׁ ועשר (שם ל' ח').

רִישׁ (שם ל"א ז') Armuth *f.*

רוֹשׁ ש"ת, למר ענבי רוֹשׁ (דברי' ל"ב ל"ב), ועיי שרש ראש bitter.

רזה 1. 2. ענינו דלות וכחישות הקל, רָזָה את כל אלהי הארץ (צפניה ב' י"א) mager machen.

הנפעל, ומשמן בשרו יֵרָזֶה (ישעיה י"ז ד') mager werden, schwinden.

רָזֶה שת נ, השמנה היא אם רָזָה (במדבר י"ג כ') mager.

רָזִי לי, (ישעיה כ"ד ט"ז), משרש ומענין רזה נראה כי הוא מלת הקריאה כמו אוי לי הסמוך אליו בפסוק wehe mir.

רָזוֹן שמ"ז וענינו כחשות, במשמניו רָזוֹן (ישעיה י' ט"ז, תהלי' ק"ו ט"ו) Magerkeit *f.* ועצה"ש, ואיפת רָזוֹן זעומה (מיכה ו' י"ד) ein mageres Scheffel; אבל מחתת רזון הוא משרש רזן.

מָרוֹם נה״ל (a שמ״ז לגובה, ותשא מָרוֹם עיניך (ישעיה ל״ז כ״ג), בַּמָּרוֹם תמריא (איוב ל״ט י״ח) Höhe *f.* ומזה ברבוי, מְרוֹמִים ישכון (ישעיה ל״ג ט״ז, משלי ט׳ ג׳). (b ש״ת להשי״ת שהוא גבוה על הגבוהים, רבים לוחמים לי מָרוֹם (תהל׳ נ״ו ג׳), ואתה מָרוֹם לעולם ה׳ (שם צ״ב ט׳) der Höchste. (c הוא ש״ת לשמים, צבא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם (ישעיה כ״ד כ״א) Himmel *m.* וברבוי, ושהדי בַּמְּרוֹמִים (איוב ט״ז י״ט).

תְּרוּמָה בה״ל (a שת״נ למתנה או נדבה, מהוראה ו׳ בהפעיל, ויקחו לי תְּרוּמָה (שמות כ״ה ב׳, שם ל׳ י״ג), וּתְרוּמַת ידכם (דברי׳ י״ב ו׳) Geschenke *pl.* ומזה, איש תְּרוּמוֹת (משלי כ״ט ד׳), ענינו איש המקבל מתנות והוא שחד, המסכן תְּרוּמָה (ישעיה מ׳ כ׳), ענינו הרגל לתת נדבות, ושדי תְּרוּמוֹת (ש״ב א׳ כ״א), שדות שממהרות לבשל פירותיהן וינתנו לגולים הבכורים למתנה. (b והוא ש״ת לקרבן, לפי שהכהן מרים אותה לקודש, וכן פרשו חז״ל אשר הונף ואשר הוּרָם (שמות כ״ט כ״ז), תנוּפָה מוליך ומביא תְּרוּמָה מעלה ומוריד, שוק הַתְּרוּמָה (ויקרא ז׳ ל״ג), חזה התנופה ואת שוק הַתְּרוּמָה (שם שם ל״ד) Hebeopfer *n.*

תְּרוּמִיָּה, (יחזקאל מ״ח י״ב) כה״א בשם תרומה, באה ביו״ד היחס Geschenk *n.*

רוע 1. 2. 4. 5. 7. ועיין בשרש ירע, רעה, רעע כי הם קרובים, הקל נה״ל (a ענינו הפוך טוב a אם בא בקשור עין ואצלו ב׳ השמוש ענינו התנגדות ומאוס בדבר, אם רָעָה בעיני אדניה (שמות כ״א ח׳, דברי׳ ד׳ כ״ה, משלי כ״ד י״ח) missfallen. b ובלא קשור ב׳ ענינו צרת עין, וְרָעָה עינך (דברים ט״ו ט׳) missgünstig sein. c ובקשור ל׳ ענינו התקצף וענם נפשו, וְרָעָה לך זאת (ש״ב י״ט ח׳) es wird dich ärgern, ושאר חלקי הבנין מזו בשרש ירע. (b פ״י וענינו רציצה, תְּרֹעֵם בשבט ברזל (תהלי׳ ב׳ ט׳), וְרָעוּ דליותיו (ירמיה י״ט ט״ז, איוב ל״ד כ״ד), שן רֹעָה (משלי כ״ה י״ט) zerbrechen, zerschmettern, ולדעת האחרונים הוראה זו משׁ׳ רעע. (c ענינו התחברות, רֹעוּ עמים (ישעיה ח׳ ט׳), וְרֹעֶה כסילים (משלי י״ג כ׳) zusammenrotten, sich verbinden, vereinigen ולדעת האחרונים הוראה זו משרש רעה.

הנפעל מה״ב בקל, רע יֵרוֹעַ (משלי י״א ט״ו), וְרֹעֶה כסלים יֵרוֹעַ (שם י״ג כ׳) verunglückt werden.

הפעל ענינו הרמת קול שמחה. לא ירנן ולא רֹעָע (ישעיה ט״ז י׳), עיין תרועה gejubelt werden,

ההפעיל בה״ל (a מה״א בקל באות c. (a לרוב בקשור הפעל עשה, הֲרֵעֹתֶם אשר עשיתם (בראשית מ״ד ה׳), וַתָּרַע לעשות (מ״א י״ד ט׳), ובלא קשור הפעל עשה, לְהָרַע או להטיב (ויקרא ה׳ ד׳), חדלו הָרֵעַ (ישעיה א׳ ט״ז, שם י״א ט׳), הֵרֵעוּ מאבותיהם (ירמיה ז׳ כ״ו), (ומזה התאר מֵרַע (משלי י״ז ד׳, תהלי׳ כ״ז ה׳) böse, schlecht handeln.

(b וענינו עשית רע לזולתו בא לרוב בקשור ל׳, למה הֲרֵעֹתֶם לי (בראשית מ״ג ו׳), נָרַע לך (שם י״ט ט׳, שמות ד׳ כ״ג, במדבר כ׳ ט״ו), ובקשור את, לא הֲרֵעֹתִי את אחד מהם (במדבר ט״ז ט״ו), וַיָּרֵעוּ אותנו המצרים (דברי׳ כ״ו ו׳), ובקשור על הגם על האלמנה הֲרֵעוֹתָ (מ״א י״ז כ׳), ובקשור עם, לְהָרַע עמדי (בראשי׳ ל״א ז׳), ובקשור ב׳, כל הֵרַע אויב בקדש (תהלים ע״ד ג׳), ובנביאי אל תָּרֵעוּ (דה״א ט״ז כ״ב), ובלא קשור, תָּרַע לאומים (תהל׳ מ״ד ג׳) hart, schlecht behandeln. (b מהוראה בפעל על הרמת קול, יָרִיעוּ עלימו כנכב (איוב ל׳ ה׳, ישעיה מ״ב י״ג) Lärm machen. ועל קול מלחמה, וְהֵרֵעוּ במלחמה (ש״א י״ז כ׳), וַיָּרִיעוּ וירדפו (שם שם נ״ב) Kriegsgeschrei erheben. ומהרמת קול שמחה בפה, וַיָּרִיעוּ כל העם (ש״א י״ד כ״ד) jauchzen. ובקשור על ענינו שמחה על נצחון האויב, יָרִיעַ אויבי עלי (תהלי מ״א י״ב) frohlocken über. ובקשור חצצרות וַהֲרֵעֹתֶם בחצוצרות (במדבר י׳ ט׳) Trompeten blasen, ובקשור ל׳, הָרִיעוּ לאלהים (תהלי׳ מ״ז ב׳), נָרִיעָה לצור ישענו (תהל׳ צ״ה א׳) ענינו קול שמחה לכבוד Freudengeschrei Jemanden zur Ehre ausstossen oder erheben. ובא נ״כ על הרמת קול שבר, חלוצי מואב יָרִיעוּ (ישעיה ט״ו ד׳), למה תָּרִיעוּ רע (מיכה ד׳ ט׳) ein Trauergeschrei erheben.

ההתפעל נה״ל (a מה״ב בקל, רוע הִתְרוֹעֲעָה הארץ (ישעיה כ״ד י״ט) zerschmettert werden. (b מה״ג בקל, איש רעים לְהִתְרוֹעֵעַ (משלי י״ח כ״ד) sich zerschellen, ועיין נ״כ בשרש רעע. (c כהוראה בפעל, יִתְרוֹעֲעוּ אף ישירו (תהלי׳ ס״ה י״ד, שם ס׳ י״א) jubeln.

רַע או **רָע** שמ״ז או תה״ש או תה״פ ענינו הפך טוב טבעי או מוסרי, טוב וָרָע (בראשית ב׳ ט׳), ועשיתם הָרַע (דברי׳ ד׳ כ״ה) das Böse. הגואל אותי מכל רָע (בראשית מ״ח ט״ז, שם ל״א כ״ד), רָעוֹת רבות (דברי׳ ל״א כ״א) Kummer *m.*, Sorge *f.*, Noth *f.*, Uebel *n.* בטבעי ובמוסרי, רק רַע (בראשית ו׳ ה׳), מלא לב בני האדם לעשות רָע (קהלת ח׳ י״א) Bosheit *f.*, Schlechtigkeit *f.* והש״ת בטבעי, בין טוב ובין רָע (ויקרא כ״ז י״ב) schlecht, mager. ובמוסרי, דבר רָע (דברי׳ כ״ג י׳), איש רָע (ש״א ל׳ כ״ב) schlechte Sache, ein böser Mensch. ברבוי, מעט וְרָעִים (בראשית מ״ז ט׳) schlecht. ולנקבה, חיה רָעָה (בראשית ל״ז כ׳) ein böses Thier. רָעוֹת מראה (שם מ״א ג׳, נחמיה ב׳ כ׳, משלי כ״ב ג׳) schlecht vom Aussehen. ותה״פ, בְּרָעָה הוציאם (שמות ל״ב י״ב) mit böser Absicht.

רַחַת שם כלי לזרות בו התבואה, אשר זורה ברחת ובמזורה (ישעיה ל׳ כ״ב) Schwinge *f*. ומה שמענין ריח ע׳ש ריח.

רום 1. 3. 4. 5. 6. 7. הקל פ״ע דה״ל: a) נבהות במקום, ככבים כי רמו (איוב כ״ב י״ב), ארום בגוים (תהלי׳ מ״ו י״א, שם קל״א א׳), ומסלותי ירומון (ישעיה מ״ט י״א) hoch sein. והתואר מהוראה זו, קול רם (דברי׳ כ״ז י״ד) hohe Stimme. ויבן כמו רמים מקדשו (תהלי׳ ע״ח ס״ט) Himmelshöhen. ורמי הקומה (ישעיה י״ד ל״ג), כסא רם (שם ו׳ א׳). b) ענינו כהתפעל, ותרם מעל הארץ (בראשית ז׳ י״ז, משלי י״א י״א) sich erheben. קרנו תרום בכבוד (תהלי׳ קי״ב ט׳), ירום ראשי (שם כ״ז ו׳), רומה ה׳ בעוזך (שם כ״א י״ד, שם נ״ז י״ב), ארום בגוים (שם מ״ו מ״ב) sich erhaben zeigen. c) עצה״ש אם בא בקשור השם לב או בקשור השם עין ענינו גאות, ורם לבבך (דברי׳ ח׳ י״ד), שבעו וירם לבם (הושע י״ג ו׳), ולא רמו עיני (תהלי׳ קל״א א׳), מה רמו עיניו (משלי ל׳ י״ג) stolz sein. והבינוני והוא התואר מהוראה זו, עינים רמות (תהלי׳ י״ח כ״ח, משלי ו׳ י״ז) stolze Augen. d) ובקשור יד ענינו גבורה ונצוח, רמה ידך (ישעיה כ״ו י״א), תרום ימינך (תהל׳ פ״ט י״ד, איכה ה׳ ח׳) mächtig sein, obsiegen. והתואר מהוראה זו, ידנו רמה (דברים ל״ב כ״ז), זרוע רמה (איוב ל״ח ט״ו) mächtig, siegend, gewaltthätig. ביד רמה (שמות י״ד ח׳, במדבר ט״ו ל׳) öffentlich, herausfordernd.

הנפעל ע״ש רמם ובהתפעל בשרש שלפנינו.

הפעל דה״ל (a פ״י, ותרומם גליו (תהל׳ ק״ז כ״ה) מה״ב בקל erhaben die Wellen. ומזו לענין גדול, בנים גדלתי ורוממתי (ישעיה א׳ ב׳) gross ziehen. ועצה״ש ענינו גדל בכבוד, משפיל אף מרומם (ש״א ב׳ ז׳), סלסלה ותרוממך (משלי ד׳ ח׳, שם י״ד ל״ד). b) ענינו נצוח, על כן לא תרומם (איוב י״ד ז׳) siegen. ואפשר מזה, בנים גדלתי ורוממתי (ישעיה א׳) siegen lassen. c) ענינו הצלה (כי דרך המציל להביא המציל למקום גבוה) מרוממי משערי מות (תהל׳ ט׳ י״ד), ובקמי תרוממני (שם י״ח מ״ט, שם כ״ז ה׳) erretten, in Sicherheit bringen. d) ענינו פאת הדלה, לרומם בית אלהינו (עזרא ט׳ ט׳), ארוממך ה׳ (תהלי׳ ל׳ ב׳), רוממו ה׳ אלהינו (שם צ״ט ה׳, שם שם ט׳) loben, preisen.

הפעל, ורומם תחת לשוני (תהלי׳ ס״ו י״ז) תרוממנה קרנות צדיק (שם ע״ה י״א) erhöht sein. ומרומם (נחמיה ט׳ ה׳) erhaben sein.

ההפעיל פ״י וא״ו ה״ל (a מה״א בקל, ומרים ראשי (תהלי׳ ג׳ ד׳), תרימו קרן (שם ע״ה ו׳), הרימות ימין צריו (שם פ״ט מ״ג) seine Macht erhöhen. b) מה״ב בקל, כהרימי קולי (בראשית ל״ט ט״ו), הרימותי בחור מעם (תהלי׳ פ״ט כ׳), וירם את אדרת אליהו (מ״ב ב׳ י״ג), והרימו לכם איש אבן (יהושע ד׳ ה׳) aufheben; c) בקשור יד a ענינו שבועה, הרימותי ידי אל ה׳ (בראשית י״ד כ״ב) die Hand aufheben zum Schwur. b היות בלשון וענינו לעשות דבר, לא ירים איש את ידו ורגלו (שם מ״א מ״ד) etwas unternehmen. c ואם בא אחרי השם יד ב׳ השמוש ענינו מרידה, וירם יד במלך (מ״א י״א כ״ו), הרים יד במלך (שם שם כ״ז) die Hand gegen Jemand erheben, d. i. revoltiren. d) ענינו הקים, ויקימה מצבה (בראשית ל״א מ״ה), הרימו נס (ישעיה ס״ב י״ד) einen Denkstein, ein Panier errichten. e) ענינו הסרה והרחקה, והרים את הדשן (ויקרא ו׳ ג׳), הרימו מכשול (ישעיה נ״ז י״ד), והרים העטרה (יחזקאל כ״א כ״ו), הרימו גרשתיכם (שם מ״ה ט׳) wegnehmen, wegräumen, entfernen. f) ענינו נדב, כל מרים תרומת כסף (שמות ל״ה כ״ד, במדבר ט״ו כ׳, שם י״ח ט׳), הרים לקהל (דה״ב ל׳ כ״ד), הרימו לקהל (שם שם, שם ל״ה ז׳, משלי כ׳ ל״ה, שם י״ד כ״ט) Geschenke an dem Tempel oder an das Volk machen (weihen).

ההפעל, בה״ל (a מהוראה ה׳ בהפעיל, הורם התמיד (דניאל ח׳ י״א) aufgehoben, weggenommen worden. b) מהוראה ו׳ בהפעיל, הורם (שמות כ״ט כ״ז), יורם (ויקרא ד׳ י״ד) dargebracht worden.

ההתפעל, ויתרומם (דניאל י״א ל״ו), ולד״ק מזה ג״כ, ארומם (ישעיה ל״ג י״ד), ירומו הכרובים (יחזקאל י״ד ט״ו) בחסרון התי׳ sich erheben. ולד״ק השנים האחרונים הם מנפעל unerreichbar.

ראמות, a (משלי כ״ד ז׳, איוב כ״ה י״ח). b) שם מין, עץ יקר (באה בתוס׳ א׳) rothe Korallen.

רם, רמה עיין בהקל הא׳ הג׳ והד׳.

רום בה״ל (a שמ״ו לגבוה, שמים לרום (משלי כ״ה ג׳) Höhe *f*. והסמוך לשם לב או עינים, ורום לבו (ירמיה מ״ח כ״ו), רום עינים (משלי כ״א ד׳) עני גאוה Stolz *m*.

רום, רום ידהו נשא (חבקוק ג׳ י״ד) Höhe *f*. ולא תלכו רומה (מיכה ב׳ ג׳), שמ״נ לגאוה Stolz *m*.

רומם, ורומם תחת לשוני (תהלי׳ ס״ו י״ז), שמ״ז מה״ד בפעל ובס״נ, רוממות אל בגרונם (תהל׳ קמ״ט ו׳) Lobgesang *m*.

רוממה בה״ל (a אם בא בתואר הו התש״נ, יבין ה׳ רוממה (תהל׳ ק״ח מ״ז) erhaben. והבא בלי מתואר הא׳, שמ״נ מרוממתך נפצו גוים (ישעיה ל״ג ג׳) Erhabenheit.

שעניננו פחד ובא השם אֲרִי משרש הוה לפי שמפחיד בנהמת קולו והא' איננה משרשו רק נוספת כמו אֶצְבַּע אַבְנֵט אַרְבֶּה מין החגב) והא' מהשם רְאִי חסרה ונמשכת בבת חירק הר' והוא שמ"ז כמו רְאוּת ע"ש ראה das Sehen. ועניו הפסוק כך: אף בראיה (קלה) יטריח העב והענן יפיץ מטרו, ואור נרדף עם מטר וכן כחם צח עלי אור (ישעיה י"ח) ותרגמו auch nur mit einem Blicke drückte er die Wolke, dass sie den Regen verbreite. וכן מצאנו, ויהי עד כה ועד כה והשמים התקדרו עבים ורוח, ויהי גשם גדול (מ"א י"ח), (עד כה ועד כה ענינו כרגע).

רוח 1. 3. הפעל נגזר מהשם רוּחַ, לפי שהרוח דרכו להתפשט ולהתרחב לכל צד וענינו קרוב לשרש רחב, הקל פ"ע, וְרָוַח לשאול (ש"א ט"ז כ"ג), אדברה וְיִרְוַח לי (איוב ל"ב כ') ich mache mir Luft, es wird mir weit, d. h. leichter, ich bekomme Erleichterung.

הפעל, עליות מְרֻוָּחִים (ירמיה כ"ב י"ד) geräumige Stockwerke.

ההפעיל והשם רֵיחַ בשרש ריח רֶוַח שמ"ז בה"ל a) בטבעי על המקום, וְרֶוַח תשימו (בראשית ל"ב י"ז) שמ"ז Raum m., Weite f. b) במוסרי ענינו הצלה מצרה, רֶוַח והצלה יעמוד (אסתר ד' י"ד) Erleichterung, Errettung f.

רוּחַ שעוז"נ הה"ל a) נרדף עם השם הבל והוא האויר היוצא מפה בעח"י, וּבְרוּחַ שפתיו ימות רשע (ישעיה י"א ד') Hauch der Lippen. כי רוּחַ חיי (איוב ז' ז') denn ein Hauch ist mein Leben. b) ענינו נפש החיוני, רוּחַ הולך ולא ישוב (תהלי' ע"ח ל"ט) Athem, לא יתננו השב רוחי (איוב ט' י"ח) Athem holen. c) בקשר השם אף ענינו כעס, וּמֵרוּחַ אפו יכלו (איוב ד' ט'), וגם בלא קשור אף, אז רפתה רוחם (שופטי' ח' ג'), רוּחַ המשל (קהלת י"ד ד'), רוּחַ עריצים (ישעיה כ"ה ד', שם ל' כ"ח), ומושל בְּרוּחוֹ (משלי ט"ז ל"ב, איוב ט"ו י"ג) Zorn m. d) על האויר הנושב, יהיה רוּחַ קל, לרוּחַ היום (בראשית ג' ח'), וְרוּחַ לא יבוא ביניהם (איוב מ"א ח') Luft f. רעיון רוּחַ, רעות רוּחַ (קהלת ד' ו') Wind m. וגם אם יהיה רוח סערה, כנוע עצי יער מפני רוּחַ (ישעיה ז' ב'), רוּחַ גדולה (איוב א' י"ט) Sturm m. e) נרדף עם השם לב בבוראה ו' שם ובא על מדות וכחות הבאים מתכונת הלב ומזגו, ומפני כי רבות הן המדות ולכל אחת מהן מושג מיוחד ע"כ יכונה השם רוּחַ בתארים או בפעלים שונים. מורת רוּחַ (בראשית כ"ו ל"ה), שבר רוּחַ (ישעיה ס"ה י"ד) Kummer m., Betrübniss. ארך רוּחַ שמ"ז (קהלת ז' ח') על הסבלנות Langmuth f., Geduld f, קצר רוּחַ שמ"ז (שמות ו' ט'), על לאות הרוח מלסבול Ungeduld f., ועל המרך ש"מ, ולא קמה עוד רוּחַ באיש (יהושע ב' י"א) Muth. רוּחַ קנאה (במדבר ה' י"ד) ש"מ Eifersucht f. רוּחַ רעה (ש"א ט"ז י"ד) Missmuth m. נכה רוּחַ (משלי ט"ו י"ג), נכה רוּחַ (ישעיה ס"ו ב') ein Demüthiger. גבה רוּחַ (משלי ט"ז י"ח) Hochmuth m. קצר רוּחַ (משלי י"ד כ"ט) ש"ת ein Ungeduldiger. רוּחַ נכון (תהלים נ"א י"ב), רוּחַ איש (משלי י"ח י"ד) festes Gemüth, fester Charakter. חלף רוּחַ ויעבור (חבקוק א' י"א), ענינו שנה טעמו den Charakter ändern. ותפעם רוחו (בראשית מ"א ה'), ותתפעם רוחו (דניאל ב' א') unruhig sein. וכן הרבה ותוכל לתרגם אותם בכל מקום לפי הענין. f) שם נרדף עם נפש על כוחות הנפש הבאות מכח המחשבה והמשפט על הרצון ועל ההסכמה, הנני נותן בו רוּחַ (מ"ב י"ט ז'), ותביא כי רוּחַ (יחזקאל ב' ב') einen Sinn, Willen eingeben. נדבה רוחו אותו (שמות ל"ה כ"א) sein Wille trieb ihn an. ומזה, רוּחַ נדיבה (תהלי' נ"א י"ד) ein bereit-williger Geist. העיר ה' את רוּחַ (עזרא א' א', דה"א ה' כ"ו, דה"ב כ"א ט"ז) Entschluss in Jemand erwecken. g) על הידיעה הבאה ע"י למוד והבנות a) על החכמת המלאכה, רוּחַ חכמה (שמות כ"ח ג') Einsicht f. b) ועל הבינה שהיא גדולה במדרגתה מהחכמה, ורוּחַ מבינתי (איוב כ' ג', שם ל"ב ח', ישעיה כ"ט כ"ד) höhere Einsicht. c) ועל החכמה העליונה והוא דעת ה' ודרכיו, רוּחַ דעת ויראת ה' (ישעיה י"א ב') Erkenntniss der Weisheit Gottes. ומזה, ורוּחַ קדשך (תהל' נ"א י"ג) heiliger Geist. h) הוא שם לנבואה והיא הידיעה הבאה לאדם מבלי הכנה ולמוד רק בכח אלהי וע"כ תבוא השם רוּחַ בהוראה זו לרוב בקשר הפעלים אצל, היה, נוח, שפך, צלח, ויאצל מן הָרוּחַ ויתנבאו (במדבר י"א כ"ה), ותהי על מלאכי שאול רוּחַ אלהים ויתנבאו (ש"א י"ט כ'), כנוח עליהם הָרוּחַ ויתנבאו (במדבר י"א כ"ה, מ"א כ"ב כ"ד), אשפך את רוחי ונבאו בניכם (יואל ג' א', ושם שם ב'), וצלחה עליך רוּחַ ה' והתנבית (ש"א י' ו') Geist der Profezeihung. i) והוא שם לדבר רוחני הנשאר מן האדם, ולא יכלה במות הגוף, וְהָרוּחַ תשוב אל אלהים (קהלת י"ב ז') die Seele. k) ובא על אחת מארבע פנות העולם, ארבע רוחות (יחזקאל ל"ז ט') Weltgegenden. בְּרוּחַ קדים (שמות י"ד כ"א), לְרוּחַ היום (בראשית ג' ח') Ostseite f. וזריתים לכל רוּחַ (ירמיה מ"ט ל"ב) auf allen Seiten, Gegenden.

רְוָחָה (ירמיה נ"ב כ"ג), ענינו לכל רוח רְוָחָה שמ"נ, a) כי היתה הָרְוָחָה (שמות ח' י"א, איכה ג' נ"ו), כה"ב בשם רֶוַח Erweiterung f. b) לְרַוְחָתִי (איכה ג' נ"ו) Errettung f.

ל"א ל"ו) zanken, hadern mit Jemanden. ובקשור ל', ענינו אשר יָרִיב בגללו, אשר יָרִיב לו (שופטי' ו, ל"א), לאל תְּרִיבוּן (איוב י"ג ח') die Person, für welche man streitet. ובקשור על ענינו על הדבר אשר עליו הריב, וַיָּרִיבוּ גם עליה (בראשית כ"ו כ"א), b) ענינו היצאת משפט לאיר ע"י השופט בא לרוב ביחס הפעול, כי ה' יָרִיב רִיבָם (משלי כ"ב כ"ג, שם כ"ג י"א, ירמיה נ' ל"ד, איכה ג' נ"ח), ונמצא ג"כ בלי קשורי רִיבוּ אלמנה (ישעיה א' י"ז, שם נ"א כ"ב) eine Rechtssache führen, vertheidigen. אבל, וַיָּרֶב בנחל (ש"א ט"ו), בא בחסרון א' והראוי וַיֶּאֱרֹב כי שרש אָרַב.

רָב שת"ז מה"ב הנ"ל, מושיע וָרָב להצילם (ישעיה י"ט כ') Vertheidiger *m*.

רִיב בה"ל (a מה"א בקל, ויהי רִיב (בראשית י"ג ז', דברים כ"ה א') Streit *m*. איש רִיב (שופטי' י"ב ב'), אנשי רִיבֶךָ, ש"ת (ישעיה מ"א י"א) Gegner *m*. b) מה"ב בקל ש"ת, לא תענה על רִיב (שמות כ"ג ב') Rechtssache *f*. איש רִיב (שופטים י"ב ב') der eine Rechtssache führt. ברבוי נקבות, דברי רִיבוֹת (דברי' י"ז ה') Rechtssachen.

מְרִיבָה שם"נ, וענינו כהשם רִיב מה"א, אל נא תהי מְרִיבָה (בראשית י"ג ח'), מסה וּמְרִיבָה (שמות י"ז ז') Zank, Hader *m*. מי מְרִיבָה (במדבר כ' י"ג) Haderwasser.

יָרִיב שת"ז למתנגד, ריבה ה' את יְרִיבַי (תהלי' ל"ה א', ישעיה מ"ט כ"ה) Gegner *m*.

רוד 1. 5. הקל קרוב לשרש רדה בה"ב שם, כי נע"ו ונחל"ה מתחלפים, רַדְנוּ לא נבוא עוד עליך (ירמיה ב' ל"א) da wir uns einmal losgemacht haben, so wollen wir nicht mehr zu dir zurück kehren. ויהודה עוד רָד עם אל ועם קדושיו נאמן (הושע י"ב א'), בחסרון מ' ומשפטו מעם אל ובא התואר נאמן בל"י (כמו וצדיקים ככפיר יבטח) auch Juda rückt sich ebenfalls von Gott und seinen Profeten weg, והרד"ק פי' ג"כ משרש רדה מה"א מענין ממשלה.

ההפעיל ענינו צעקה על חמס או על שבר וצרה כאשר תָּרִיד (בראשית כ"ז מ'), אָרִיד בשיחי (תהלים נ"ה ג'), וְיָרַדְתִּי על ההרים (שופטי' י"א ל"ז), klagen, jammern.

מָרוּד רק בר"ז.

מְרוּדִים מההפעיל, ועניים מְרוּדִים (ישעיה נ"ח ז') beklagenswerthe. ולרד"ק שרשו מָרַד תה"ש Flüchtlinge. ימי עניה וּמְרוּדֶיהָ (איכה א' ז') שם ברבוי Tage des Jammers, ולרד"ק שרשו מָרַד Verfolgungen.

רוה 1. 3. 5. הקל פ"ע וענינו שתיה לשובע או יותר מהצורך, וְרָוְתָה מדמם (ירמיה מ"ו י"ד) satt trinken. ועצה"ש, יִרְוְיֻן מדשן ביתך (תהלי' ל"ו ט'), נִרְוֶה דדים (משלי ז' י"ח) sich laben.

הפעל בה"ם (a כהקל עומד, כי רִוְּתָה בשמים חרבי (ישעיה ל"ד ה', ושם שם ז') satt trinken. b) פ"י רַוֵּה נחת (תהלי' ס"ה י"א), ומזה, אֲרַיָּוֵךְ דמעתי (ישעיה ט"ז ט'), בחלוף הנקודות והראוי אֲרַוֵּיךְ tränken lassen. וְרִוֵּיתִי נפש הכהנים דשן (ירמיה ל"א י"ד, משלי ה' י"ט) יְרַוֻּךָ laben.

ההפעיל כה"ב בפעל פ"י, כי אם הִרְוָה את הארץ (ישעיה נ"ה י', איכה ג' ט"ו) tränken. ומזה, וּמַרְוֶה גם הוא יוֹרֶא (בא') (משלי י"א כ"ה). והוא פ"י אבל יוֹרֶה היא פ"ע והראוי יִרְוֶה וענינו המשקה אחרים יִרְוֶה גם הוא. ועצה"ש, הִרְוֵתִי נפש עיפה (ירמיה ל"א כ"ו) laben*).

רָוֶה תהש"ז, והיית כגן רָוֶה (ישעיה נ"ח י"א) reichlich getränkt.

רָוָה שם"נ, ספות הָרָוָה (דברי' כ"ט י"ח) Völlerei *f*., Trunkenheit *f*.

רְוָיָה בה"ל (a והוא שמ"נ, ותוציאנו לָרְוָיָה (תהלים ס"ו י"ב) Ueberfluss *m*. b) כוסי רְוָיָה (תהלים כ"ג כ"ה) תהש"נ übervoll.

בְּרִי, אף בְּרִי יטריח עב יפוץ ענן אורו (איוב ל"ז י"א), המפרשים פרשו המלה הזאת משרש רוה ואמרו יכביד עם בְּרְוַיַּת מים, ולדעתי קרוב יותר אשר המלה הזאת היא משרש ראה הראוי רְאִי (כמו כְּלִי משרש כלה, וכן חֲלִי תכשיט וָחֳלִי משרש חלה, בְּכִי מש' בכה (וכן אֲרִי מן אַרְיֵה ולדעתי שרשו רדה

*)הערה ולדעתי הקלה אשר הפסוקים (שכתבתי בהפעיל בהוראה ג' בש' ראה) המה משרש רוה, לא משרש ראה כאשר חשבו המדקדקים. ובא במלות הנ"ל א' תמורת ו' ומשפטם הִרְוִיתָ הִרְוִיתַנִי, הָרְוֶה יַרְוֵנִי ועד לדברי אשר אמרי הפעל הִרְאִיתָ עמך קשה בא הפעל הנרדף לשרש רוה, הִשְׁקִיתָנוּ יַיִן תַּרְעֵלָה (תהלים ס'). ומזו ג"כ, וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי (תהלים צ"א), וענינו וַאַרְוֵהוּ בִּישׁוּעָתִי לעומת אַשְׂבִּיעֵהוּ הנכתב לפניו כמו (איכה ג' ט"ו, ירמיה ל"א י"ד) ועיין בהשם בְּרִי בשרש רוה שלפנינו. ועל דבר האלף א' ת' ו' מלאתי און לי בשרשי הרד"ק בש' אוה. שאמר שם „ועניין שלישי עד תַּאֲוַת גבעות עולם (בראשית מ"ט), וְהִתְאַוִּיתֶם לכם (במדבר ל"ד), תְּתָאוּ (שם שם) ענינם ענין גבול, ומשפט תְּתָאוּ לאוי להיות תִּתְאַוּוּ ובסוף דבריו אמר, וקרוב הוא שיהיה שרשו תוה מן וְהִתְוִיתָ תָּו ויהיה א' תמורת ו' עכ"ל.

יְרַדֵּף (תהלי' ז' ו') מרכב מקל ופעל.

הפעל מה"א בפעל, וְרֻדַּף כְּמוֹץ הרים (ישעיה י"ז י"ג) auseinander gejagt werden.

ההפעיל כה"א בקל, הִרְדִּיפֻהוּ (שופטים כ' מ"ג) nachsetzen.

מֻרְדָּף, (ישעיה י"ד ו') הוא בינוני פעול מההפעיל verfolgt.

רהב 1. 5, הקל בה"ל (a בא בקשור ב' קרוב לשרש רחב ענינו הרחבת נפש וגדל לבב לעוז בגאוה, יִרְהֲבוּ הנער בזקן (ישעיה ג' ה') stolziren. ורי"י חיוג הכנים בזה השרש ג"כ הפסוק ופחד וְרָחַב לבבך, כי לפניו היה הנוסחה בה"א ועיין הרד"ק בשרש הזה. (b ענינו הרעיש, וכן הוראתו ברייה, וּרְהַב רעיך (משלי ו' ג'), פירוש תרעישנו ברצות דברים bestürmen.

ההפעיל ג"כ בה"ל (a מה"א בקל והוא פ"י, תַּרְהִיבֵנִי בנפשי עוז (תהלים קל"ח ג') stolz, mächtig, stark machen, (b ענינו כה"ב בקל, שהם הִרְהִיבוּנִי (ש"ה ו' ה') bestürmen.

רַהַב בה"ל (a מה"א בקל והוא שם כנוי למצרים מפני גאותם, אזכיר רַהַב ובבל (תהלי' פ"ז ג', שם פ"ט י"א), ולא פנה אל רְהָבִים (תהלי' מ' ד') die Stolzen; והפסוק רַהַב הם שבת (ישעיה ל' ז'), לדעתי לתרגמם כאלו נכתב רְהָבְהֶם במלה אחת כמו שמצאנו וְרָהְבָּם עמל והם' הוא כנוי ענינו רהב שלהם וה' השניה נוספת ותרגום הפסוק לזאת קראתי רְהָב־הֶם שבת ich habe es längst verkündet, ihr Stolz hat aufgehört. שָׁבֶת הוא פעל עבר לנסתר משורש שבת וסגול הב' היא ת' פתח וענינו שָׁבַת ולדעתי הקלה אפשר, שבתה מַדְהֵבָה (ישעיה י"ד ד'), הוא ג"כ משרש רהב והראוי מַרְהֵבָה בר' ובא על משקל מַרְגֵּמָה, מַכְפֵּלָה, מַשְׂטֵמָה כי ד' נוחה להתחלף במכתב בר'. (b מה"ב בקל והיא שם כנוי לים המרעיש בגאותו, ובתבונתו מחץ רָהַב (איוב כ"ו י"ב), המחצבת רַהַב (ישעיה נ"א ט'), עזרי רַהַב (איוב כ"ח י"ג) Ungestüm des Meeres.

רֹהַב וְרָהְבָּם עמל ואון (תהלי' צ' י"ד), שמ"ז והם' היא כנוי וענינו וגאותם עיין רַהַב.

רהה בנינו קל פ"ע וענינו יראה, אל תפחדו ואל תִּרְהוּ (ישעיה מ"ד ח'), וגעזעניום הכניסו בשרש ירא ובא ה' ת' א' ומה שבא בחסרון י' הפ"פ הנה כצאנו ג"כ, יפחדו וְיִרְאוּ מסך (מיכה ז'), והראוי וְיִירְאוּ (ועיין בשורש רוה בהשם בְּרִי).

רהט הפעל רק בלשון ארמית וענינו כשרש רוץ בלה"ק ובעברית לא נמצא רק השם בה"ל (a והוא ש"ת לכלי שבו המים הולכים למקום שהפצים בו בעליו, והוא שם נרדף לצנור, בָּרְהָטִים בשקתות המים (בראשית ל' ל"ח), ותמלאנה את הָרְהָטִים (שמות ב' ט"ז) Tränkrinnen *pl.* (b והוא ש"ת לדרך ישר העשוי בבתים לילך בו אל החדרים שבבית Flurgang *m.*, Corridor. ומזו, לדעתי רָהִיטֵנוּ ברותים (ש"ה א' י"ז), ועצה"ש הוא ש"ת לדרך ישר וסלול שבין טורים ושירות מעצים צומחים ויפי ענף בגנים ובפרדסים להתהלך בהם לתענוג Baumgänge, ובלשון צרפת יקראו את הדרך הזה Alee, והוא שם הבא ממקור הפעל aller. וענינו הלוך וכן בלשון ענגלעזי שמו Walk, מהפעל to walk. וענינו הלוך לטיול ובלשון איטאלי Viale d. arberi. מהשם via וענינם דרך, ומזו, מלך אסור בָּרְהָטִים (ש"ה ז' ו'). וליופי המליצה בפסוק הזה אפרשנו ואעתיקנו כלו ראשך עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת ראשך כָּאַרְגָּמָן, מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים וענין הפסוק כך. האוהב בהללו קווצות תלתלי ראש אהובתו אמר ראשך עליך ככרמל, פירוש כמו שראש הכרמל הוא מכוסה מעצים יפה ענף וחרשי מצל כן ראשך מכוסה בתלתלי חן ויופי. (והשם כרמל שזכר המשורר במליצתו הציג לנגד עיניו רעיון הקרוב לו במקום והם העדרי הצאן אשר בכרמל ועין בשרש כרם בשם כַּרְמֶל) והשוה והמשיל ג"כ רכות וחלקת שערות ראשה שהם כארגמן בהעדרים שבכרמל, ואמר ודלת ראשך כארגמן, ולהשלים מליצתו הראשונה על רבוי ויפות שערות ראש אהובתו, אמר מֶלֶךְ אָסִיר בָּרְהָטִים פירוש המשילה לצלם מלך (ממתכות או מאבני שיש) שעומד בינות טירות העצים הגבוהים והוא מסוכך בענפיהם ועפאיהם הרבים כן ראשה מכוסה בתלתלים וקווצות רב, dein Haupt auf dir gleicht dem Berge Karmel, d. i. er ist so dicht behaaret, wie der Karmel belaubt, und deine Haarlocken so fein wie die feinste Wolle der dort weidenden Schafe — ja er, (nämlich dein Kopf) gleicht einer Statue eines Königs, welche in Alleen eingeschlossen ist, ואמר מלך לפי שהם נמצאים לרוב בפסילים.

ריב בנינו קל פ"ע נרדף עם שרש נצה, קטט, בה"ל (a בא לרוב בקשור עם, רַבְתָּ אדני ריבי נפשי (איכה ג' נ"ח), הֲלָב רָב עם ישראל (שופטים י"א כ"ה), אשר רָב את ריב חרפתי (ש"א כ"ה ל"ט), רָבוּ עליה (בראשית כ"ו) zanken.

הפעיל בקשור אל, מדוע אליו רִבוֹתָ (איוב ל"ג י"ג), משפטו הֲרִיבוֹתָ (ירמיה י"ב א'), ובקשור את או בכנוי, וָאָרִיבָה את החרים (נחמיה ה' ז'), על מה תְּרִיבֵנִי (איוב י' ג'), ובקשור ב', וַיָּרֶב בלבן (בראשית

.einen Wink von mir wird er laufen. אבל, ומשפטי לאור עמים ארגיע (ישעיה נ"א ד'), לדעתי קרוב מאוד שהפעל ארגיע היא משרש רקע ובא ג' ת' ק' ועניני ארקיע כמו התרקיע עמו לשחקים (איוב ל"ז) -aus .breiten, ausdehnen

רָגֵעַ ש"ת לשוקט, ועל רִגְעֵי ארץ (תהלי' ל"ה כ') עניני השקטים והחלשים .die Stillen, Ruhigen

רֶגַע ש"ת לחלק קטן מהזמן, רֶגַע אחד (שמות ל"ג ה') .ein Augenblick

בְּרֶגַע, (איוב כ"א י"ג) .im Augenblick

כְּרֶגַע, (במדבר ט"ז כ"א) .plötzlich כמעט רֶגַע (ישעיה כ"ו כ', עזרא ט' ח'). וכן בְּרֶגַע קטן (ישעיה נ"ד ז') .ein kleiner Augenblick ברבוי רְגָעִים בה"ל (a לִרְגָעִים תבחנו (איוב ז' ח') .alle Augenblicke (b וחרדו לִרְגָעִים (יחזקאל כ"ו ט"ז) .plötzlich

מַרְגּוֹעַ שמ"ז, ומצאו מַרְגּוֹעַ לנפשכם (ירמיה ו' ט"ז) .Ruheplatz *m.*

מַרְגֵּעָה שת"נ, וזאת הַמַּרְגֵּעָה (ישעיה כ"ח י"ב) .ruhiger Wohnsitz

רגש בנינו קל ועניינו רעש מקבוץ המון רב. למה רָגְשׁוּ גוים (תהלי' ב' א') .Lärmen

רֶגֶשׁ שמ"ז, בבית אלהים, נהלך בְּרָגֶשׁ (תהלי' נ"ה ט"ו) .mit Geräusch או שעניינו בקבוץ עם .Menge

רִגְשָׁה שמ"נ כמו רֶגֶשׁ הנ"ל, מֵרִגְשַׁת פועלי און (תהלי' ס"ד ג').

רדד 1. 5. הקל פ"י ועניינו רָקוּעַ (וכן תרגום רקועי פחים ורריד), וַיָּרֶד על הכרובים (מ"א ו' ל"ב) ובא סגול ת' פתח וע"כ לד"ק הוא מההפעיל -aus .dehnen, ausbreiten ומזה עצה"ש בהקל, הָרֹדֵד עמים תחתי (תהלי' קמ"ד ב') .zu Boden strecken ומזו, לָרֹד לפניו גוים (ישעיה מ"ה א'), ובא פתח ת' חולם והראוי לָרֹד והוא מקור מהקל.

רְדִיד שם מלבוש נשים כמו מעטפה, נשאו את רְדִידִי מעלי (ש"ה ה' ז', ישעיה ג' כ"ג) -Ober .kleid der Frauen

מוּרָד, מעשה מוּרָד (מ"א ז' כ"ט), תה"ש ולד"ק שרשו ירד עיין שם .getriebene Arbeit

רדה 1. 3. 5. הקל בה"ל (a עקר עניינו רמיסה ברגל, בואו רְדוּ כי מלאה גת (יואל ד' י"ג) .treten (b ועצה"ש לכבוש ונגישה לרוב בקשור ב', וּרְדוּ בדגת הים (בראשית א' כ"ח), וְרָדוּ בכם שנאיכם (ויקרא כ"ו י"ז), רֹדֶה באף גוים (ישעיה י"ד ו'), ובקשור את ובחזקה רְדִיתֶם אותם (יחזקאל ל"ד ד'), ובכנוי

בנימין צעיר רֹדֵם (תהלי' ס"ח כ"ח), והראוי רֹדָם בקמץ, (וכן המעלם והראוי המעלם) -unterjochen, unter .drücken, beschränken, beherrschen ומזה, והכהנים יִרְדּוּ על ידיהם (ירמיה ה' ל'), ועניינו רֹדים בעם, שלח אש בעצמות וַיִּרְדֶּנָּה (איכה א' י"ג) und es herrschte .darin, grassirte (c קרוב להה"ב ועניינו הוצאת דבר חוץ ממקומו ולעשות בו כחפצו, וכן הוראתו בארמי מגוית הארי רָדָה הדבש (שופטי' י"ד ט'), וַיִּרְדֵּהוּ אל כפיו (שם שם) .wegnehmen, herausnehmen וכן בתלמוד הָרֹדֶה פת מתנור.

הפעל, יְרַד שריד לאדירים (שופטי' ה' י"ג), מה"ב בקל ובא לי ת' ב' והראוי בָּאַדִּירִים כי רוב שמוש זה השרש בב' (וכן לכל כליו תעשה נחשת שעניינו בכל) .beherrschen lassen

ההפעיל ג"כ מה"ב בקל, ומלכים יַרְדְּ (ישעיה מ"א ב') .unterwürfig machen

רדם בנינו נפעל בה"ל (a עניינו שינה מטרוף הדעת ובהלה, וישכב וַיֵּרָדַם (יונה א' ה'), נִרְדָּם בקציר (משלי י' ה') .im tiefen Schlafe liegen (b תה"פ ועניינו הווית אדם במבוכה ובבהלה, נִרְדַּם ויעף (שופטי' ד' כ"א, תהלי' ע"ו ז', דניאל ח' י"ח) .betäubt, sinnlos sein

תַּרְדֵּמָה שמ"נ מח"ם הנ"ל, ויפל אלהים תַּרְדֵּמָה על האדם (בראשית ב' כ"א, ישעיה כ"ט י') .Betäubung *f.*

רדף 5. 4. 3. 2. 1. הקל נה"ל (a עניינו ריצה אחרי אויבי להרע לו, לרוב בקשור את או בכנוי או בטלת אחרי, וּרְדַפְתֶּם את אויביכם (ויקרא כ"ו ז'), שרים רְדָפוּנִי חנם (תהלי' קי"ט כ"א), רָדַף אחרי הרכב (שופטי' ד' ט"ז, שם שם כ"ב). ולא רָדְפוּ אחרי בני יעקב (בראשית ל"ה ה'), ועל המעט בלא קשור, אֶרְדֹּף אשיג (שמות ט"ו ט') -nachsetzen, ver .folgen (b עניינו הלוך אחרי איש או דבר האהוב, אך טוב וחסד יִרְדְּפוּנִי (תהלי' כ"ג ו'), בקש שלם וְרָדְפֵהוּ (שם ל"ד ט"ו), ובלא קשור יחס הפעול צדק צדק תִּרְדֹּף (דברי' ט"ז כ') .nachjagen, nachlaufen (c עניינו הניס, וְרָדַף אותם קול עלה נדף (ויקרא כ"ו ל"ו) .in die Flucht jagen

ההפעל בה"ל (a הוא פעל עבר, על צוארנו נִרְדָּפְנוּ (איכה ה' ה') .verfolgt worden (b הוא הבינוני מהנפעל והוא שת"ז, ואלהים יבקש את נִרְדָּף (קהלת ג' ט"ו) .die Vergangene, Verjagte

הפעל בה"ל (a כה"א בקל, חטאים תְּרַדֵּף רעה (משלי י"ג כ"א), ואויביו יְרַדֶּף חשך (נחום א' ח') -ver .folgen (b כה"ב בקל, וּמְרַדֵּף צדקה (משלי ט"ו ט'), וְרִדְּפָה את מאהביה (הושע ב' ט') ,folgen, nachjagen

לכתו מבית לבית לשמוע רע מזולתו ולספר לאחרים, כאשר מטעם הזה נקשר ג״כ להשם רכיל השרש הלך מפני הליכתו ממקום למקום פה לראות ושם לספר) verleumden. b) ש״ת לכובס (ובא בלשון רֶגֶל לפי שהכובס דורך ברגליו הבגדים, אשר יכבסו) ולא נמצא מזה הענין כ״א הבינוני והוא ש״ת, עין רוֹגֵל (יהושע ט״ו ז׳), וכן ת״י עין קצרה Walker *m*., Wäscher *m*.

הפעל בה״ל a) שוה לה״א בקל, וַיְרַגֵּל בעבדך (ש״ב י״ט כ״ח) als Verleumder herumlaufen. b) שוה לשרש תור בהפעיל פ״ו שם וענינו חפישת ערות המקום מכל צד, לְרַגֵּל את הארץ (יהושע י״ד ז׳, דברי׳ א׳ כ״ד) auskundschaften. והבינוני מזה מְרַגֵּל, מְרַגְּלִים אתם (בראשית מ״ב ט׳) הוא ש״ת Kundschafter.

הפעיל, תִּרְגַּלְתִּי לאפרים (הושע י״א ג׳), ענינו למד ההליכה ברגל ובא תִּרְגַּלְתִּי תמורת הִרְגַּלְתִּי gehen lehren, gewöhnen.

רֶגֶל הה״ל a) שע״ז לחלק אחד משני החלקים התחתונים שבגוף האדם ובבהמה ובהעוף שעליהם עומד הגוף וגם ישרתו לו להוליכו ממקום למקום, רֶגֶל תחת רָגֶל (שמות כ״א כ״ד) Fuss *m*. ברזוג״י, ארבע רַגְלַיִם (ויקרא י״א כ״ו) בר״ז רְגָלִים. b) בקשור ב׳ להשם רגל, וכל העם אשר בְּרַגְלֶיךָ (שמות י״א ח׳), ויעל בְּרַגְלָיו עשרת אלפים איש (שופטי׳ ד׳ יו״ד, שם ה׳ ט״ו, ש״א ט״ו ד׳) ענינם אחרי hinter mir, hinter ihm (auf den Spuren). c) ובקשור ל׳ להשם רגל ובכנוי אחריו בה״ל, a ויברך ה׳ אותך לְרַגְלִי (בראשית ל׳ ל׳), ענינו לסבת או בעבור בואי wegen. d) ענינו לפני, ויצא רשף לְרַגְלָיו (חבקוק ג׳ ה׳), ההלכת לְרַגְלָהּ (ש״א כ״ה מ״ב), והפיצוהו לְרַגְלָיו (איוב י״ח י״א) vor. e) ענינו צעד, אם תשיב משבת רַגְלֶךָ (ישעיה נ״ח י״ג) deine Schritte. ומזה, לְרֶגֶל המלאכה (בראשית ל״ג י״ד), ענינו לצעד צאני nach dem Schritte des Viehes, d. i. Gang.

רֹגֵל ש״ת לכובס, ברבוי רוֹגְלִים (עיין בהקל).

רַגְלִי ביו״ד היחס, ש״ת, לאנשי חיל הולכי רגל, שש מאות אלף רַגְלִי (במדבר י״א כ״א), ברבוי רַגְלִים, כי את רַגְלִים רצת (ירמיה י״ב ה׳) Fussvolk *n*.

רְגָלִים שם נרדף עם פעמים, שלש רְגָלִים (שמות כ״ג י״ד, במדבר כ״ב כ״ח) mal, או שתרגומו מפני ההליכה Wallfahrten.

מְרַגֵּל, מְרַגְּלִים (עיין בפעל).

מַרְגְּלֹתַיִם תה״ש ותגל מַרְגְּלֹתָיו (רות ג׳ ז׳, דניאל יו״ד ו׳) Fussseite *f*.

רגם בנינו קל, קרוב לשרש סקל וענינו זריקת אבן, רָגֹם יִרְגְּמוּ בו (ויקרא כ״ד ט״ז), באבן יִרְגְּמוּ אותם (שם כ׳ כ״ד) Steine auf Jemanden werfen.

רִגְמָה, שרי יהודה רִגְמָתָם (תהלי׳ ס״ח כ״ח), לדעת הרד״ק היא פעל עבר וענינו קִבצם ולדעת הרמב״ן הוא תאר מהשם רקמה בחסרון המתואר בגד וענינו בבגדי רקמה שלהם בחלוף ג׳ בק׳ ולדעתי רִגְמָתָם היא פעל עבר מן רגם בקשור הכנוי וענינו ש״י יהודה רָגְמוּ אותם באבנים, פירוש שמו עליהם גל אבנים אחרי מותם לזכר הנצחון עליהם, השוה (יהושע ז׳ ח׳ ט׳) ואל תתמה על זרות הדקדוק במלה הזו, כי כן מצאנו בפסוק הזה מלת רֹדֵם בצירי וענינו רֹדָם צ״ל רָדוּ אותם, לדעת הרד״ק בשרשיו.

מַרְגֵּמָה ש״ת לגל של אבנים, כצרור אבן בְּמַרְגֵּמָה (משלי כ״ו כ״ח), וענינו כזריקת אבן טובה על גל של אבני ח״ל Steinhaufen. ולרד״ק ענינו כמו קֶלַע Schleuder.

רגן 1. 2. בהקל לא נמצא רק הבינוני בר״ז, וְרֹגְנִים ילמדו לקח (ישעיה כ״ט כ״ד) ש״ת למבקש ריב Zanksüchtiger.

הנפעל קרוב לשרש לון וענינו מחלקת ותרעומות בקשור ב׳, וַיֵּרָגְנוּ באהליהם (תהלי׳ ק״ו כ״ה) murren, sich gegen Jemanden empören.

נִרְגָּן ש״ת, וְנִרְגָּן מפריד אלוף (משלי ט״ז כ״ט, שם כ״ו כ׳, שם י״ח ח׳) Zankstifter *m*., Ohrenbläser *m*.

רגע 1. 2. 5. הקל פע״ו וענינו השקט מתנועה קרוב לשרש שָׁקַט, רֹגַע הים ויהמו גליו (ישעיה נ״א ט״ו, ירמיה ל״א ל״ה) פירוש ישקוט אותו אחרי שהמו גליו וכן וגבר ימות ויחלש (איוב י״ד), ענינו אחרי שיחלש, בכחו רָגַע הים (איוב כ״ו י״ב). והם יוצאים beruhigen, beschwichtigen, Jemanden von seiner Rührigkeit zurück halten. והעומד, עורי רָגַע (איוב ז׳ ה׳), פירוש עורי יבש כעץ ושבתה תנועתו תה״פ meine Haut ist steif, regungslos.

הנפעל, הֵרָגְעִי ודמי (ירמיה מ״ז ו׳) ענינו כהפעיל sich beruhigen.

ההפעיל בה״ל a) מהוראתו בקל יש עומד, ובגוים האלה לא תַרְגִּיעַ (דברי׳ כ״ח ס״ה, ישעיה ל״ד י״ד) keine Ruhe geniessen. והיוצא הלוך לְהַרְגִּיעוֹ ישראל (ירמיה ל״א ב׳, שם נ׳ ל״ד) Ruhe verschaffen. b) פעל נגזר מהשם רֶגַע (שענינו הרף עין) עד אַרְגִּיעָה לשון שקר (משלי י״ב י״ט) während eines Augenblicks. כי אַרְגִּיעַ אריצנו (ירמיה מ״ט י״ט) auf

רְבָעִים, (ס"א ו' ה') viereckig.

רְבִיעִי שם מספר סדורי לז"י, יום רְבִיעִי (... א' י"ט), ודור רְבִיעִי (שם ט"ו ט"ז) תה"ש vierter Tag, vierte Generation. בר"ז, בני רְבִיעִים ישבו לך (מ"ב ט"ו י"ב), ענינו הבנים שיהיה אחרי דורות ארבעה ממך Ururenkel. על שלשים ועל רִבֵּעִים (שמות ל"ד ז'), ענינו הבנים אשר יהיו הדור הרביעי ואבותם הדור השלישי Urenkel.

רְבִיעִית בה"ל a) אם באה לפני השם המתואר ענינו לחלק הרבע מהשלם, רְבִיעִת ההין (שמות כ"ט מ') ein viertel Hin; רְבִיעִית היום (נחמיה ט' ג') viertel Tag. b) ואם בא בה' הידיעה אחרי המתואר היא שם מספר סדורי, ובשנה הָרְבִיעִית (ויקרא י"ט כ"ד) im vierten Jahr.

אַרְבַּע שם מספר יסודי לנקבה, אַרְבַּע רוחות (ירמיה מ"ט ל"ו) vier.

אַרְבָּעָה שמ"י לזכר, אַרְבָּעָה מלכים (בראשית י"ד ט') vier. אַרְבַּעַת ימים בשנה (שופטים י"א מ') vier, אַרְבַּעְתָּם (דניאל א' י"ז) ihrer vier.

אַרְבָּעִים בה"ל a) הוא שם מספר יסודי לארבע עשיריות, אַרְבָּעִים יום (בראשית ז' ד') vierzig Tage. b) ואם בא בה' הידיעה אחרי המתואר הוא שם מספר סדורי, בשנת הָאַרְבָּעִים (במדבר ל"ג ל"ח) im vierzigsten Jahre.

אַרְבַּעְתַּיִם, (ש"ב י"ב ו'), תה"ש ענינו ארבעה פעמים כפל vierfach.

מְרֻבָּע תה"ש לגוף בעל ד' צלעות כמו רָבוּעַ הנ"ל, מְרֻבָּע סביב (יחזקאל מ"ה ב'), אמה מְרֻבַּעַת (שם מ' מ"ז) Quadrat, viereckig.

רבץ 1. 5. הקל פ"ע, עקר ענינו שכיבת בהמה או חיה לנוח, כרע רָבַץ כארי (בראשית מ"ט ט') liegen. ועצה"ש לאדם שהוא במנוחה שאננה, וְרָבַצְתָּ ואין מחריד (איוב י"א י"ט) ruhig liegen. ועצה"ש גם לבלתי בעח"י, חטאת רוֹבֵץ (בראשית ד' ז'), וְרָבְצָה בו כל האלה (דברי' כ"ט י"ט) lange ruhen.

ההפעיל בה"ל a) פ"י מדקל, איכה תַּרְבִּיץ (ש"ה א' ז'), בנאות דשא יַרְבִּיצֵנִי (תהלי' כ"ג ב') ruhen. b) עצה"ש על השכבת אבן במלט, מַרְבִּיץ בפוך אבניך (ישעיה נ"ד י"א) legen.

רֵבֶץ תה"ש למקום משכב הבהמה, לְרֵבֶץ בקר (ישעיה ס"ה י') Lagerstätte. ועצה"ש תה"ש למשכן האדם, אל תשדד רִבְצוֹ (משלי כ"ד ט"ו).

מַרְבֵּץ לחיה, (צפניה ב' ט"ו), מַרְבֵּץ צאן (יחזקאל כ"ה ה'), ענינם כמו רֵבֶץ הנ"ל.

רבק מַרְבֵּק ש"ת לדיר הבהמה נרדף עם השם אֻרְוָה, ועגלים מתוך מַרְבֵּק (עמוס ו' ד'), עגל מַרְבֵּק (ש"א כ"ח כ"ד) Stall m. ואפשר שרשו רבץ ובאה ק' ת' ץ' והוא מַרְבֵּץ כי ק' וץ' נוחים להתחלף בסוף בכתיבה.

רגב רֶגֶב ש"ת לצרור ועפר, וְרִגְבֵי יִדבקו (איוב ל"ח ל"ח) Erdscholle f.

רגז 7. 5. 1. הקל פ"ע נה"ל a) נדנוד הנפש מפני כעס, וַיִּרְגַּז המלך (ש"ב י"ט א'), וְרָגַז ושחק (משלי כ"ט ט') aufgeregt sein, wegen Zorn, toben, ובקישור ל', וְתִרְגְּזִי לי (יחזקאל ט"ז מ"ג), ענינו רָגַז נגד זולתו zürnen, oder toben gegen Jemanden. ועיין התפעל b) ענינו נוד נפש מפני שמחה, וְרָגְזוּ על כל הטובה (ירמיה ל"ג ט') sie werden vor Freude aufgeregt sein, d. i. sich freuen. c) ענינו חרדה ופעימת הרוח, רִגְזוּ ואל תחטאו (תהל' ד' ה') תִּרְגַּזְנָה בטחות (ישעיה ל"ב י"א, מיכה ז' י"ז) erbeben, erzittern ובקישור מפני ענינו חרדה מפני פחד, וְרָגְזוּ וחלו מפניך (דברים ב' כ"ה), מִפָּנֶיךָ גוים יִרְגָּזוּ (ישעיה ס"ד א') zittern, sich fürchten. ועצה"ש אף בבלתי בעח"י, לפניו רָגְזָה הארץ (יואל ב' י"ד), ובלא קישור, וַיִּרְגְּזוּ ההרים (ישעיה ה' כ"ה, תהל' י"ח ח').

ההפעיל פ"י נה"ל a) מה"א בקל ועינו הכעיס, לְמַרְגִּיזֵי אל (איוב י"ב ו') zum Zorne reizen. b) מה"ג בקל, מַרְגִּיז הארץ (ישעיה י"ד ט"ז), הִרְגִּיז ממלכות (שם כ"ג י"א, איוב ט' ו') zittern machen. c) הבא ביחס הפעול או בקישור ל' ענינו ק"ב להה"ג הנ"ל והיא השבתת מנוחת זולתי, למה הִרְגַּזְתַּנִי (ש"א כ"ח ט"ו), וְהִרְגִּיז ליושבי בבל (ירמיה נ' ל"ד) beunruhigen.

ההתפעל שוה לה"א בקל הבא בקשור אל, את הִתְרַגֶּזְךָ אלי (ישעיה ל"ז כ"ח) sich gegen Jemanden erzürnen.

רַגָּז תה"ש, לב רַגָּז (דברים כ"ח ס"ה) unruhiges Gemüth.

רֹגֶז שמ"ז בה"ל a) ענינו כעס, בְּרֹגֶז רחם תזכר (חבקוק ג' ב', איוב ל"ז ב', שם ל"ט כ"ד) im Toben, im Zorne. b) מה"ג בקל, ויבוא רֹגֶז (איוב ג' כ"ו) ושבע רֹגֶז (שם י"ד א'), וּמֵרָגְזְךָ (ישעיה י"ד ג') Schrecken m., Ungemach n. או הם מה"ב בהפעיל Unruhe f.

רָגְזָה, שמ"נ כה"ב בשם רֹגֶז, בְּרָגְזָה ובדאגה (יחזק' י"ב י"ח) Unruhe f.

רגל 7. 3. 1. הקל בה"ל a) ענינו הוצאת דבה על זולתו, לא רָגַל על לשונו (תהל' ט"ו ג'), (ובא הפעל מהשם רֶגֶל לפי שהוא מנע רגליו על ידי

רִבּוֹא שם מספר נקבה לסך עשרה אלפים, אַרְבַּע רִבּוֹא (עזרא ב׳ ס״ד), וחסר א׳ בסוף (יונה ד׳ י״א) וברבוי שש.

רִבְּאוֹת, (עזרא ב׳ ס״ט), ובחסרון א׳ (נחמיה ז׳ ע״א).

רְבָבָה בה״ל (a ענינו כמו רִבּוֹא, רְבָבָה יִרְדֹּפוּ (ויקרא כ״ו ח׳), לסך עשרה אלף Miriade, zehn tausend. (b ש״ת כמו הרבה, לסך עצום מאוד הֱיִי לְאַלְפֵי רְבָבָה (בראשית כ״ד ס׳) רְבָבָה כצמח השדה (יחזקאל ט״ז ז׳), ובא ע״ד פעל בבנין פעל, מְרֻבָּבוֹת (תהל׳ קמ״ד י״ג) grosse Menge.

רְבִיבִים שת״ז למטר היורד בשפע רב כה״ב בשם רְבָבָה, או לפי שהוא מורה כחץ כה״ב בשם רַב, כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב (דברי׳ ל״ב ב׳, ירמיה י״ד כ״ב) Regentropfen *m*.

רבד בנינו קל, ענינו הֵכִין ופאר המטה, מרבדים רָבַדְתִּי ערשי (משלי ז׳ ט״ז) das Bett zieren.

מַרְבַדִּים, (משלי ז׳ ט״ז, שם ל״א כ״ב) שם ליריעות Teppiche, Decken *pl.*

רָבִיד שת״ז לתכשיט הצואר כמו, ענק וְרָבִיד על גרונך (יחזקאל ט״ז י״א) Halsband *n*, Halskette *f*.

רבה, 1. 3. 5. קרוב לשרש רבב הקל בה״ל (a הוספה בכמות, ופרו וְרָבוּ (בראשית ח׳ י״ז), פן יִרְבֶּה (שמות א׳ י״ד), וַתֵּרֶב חכמת שלמה (מ״א ה׳ י״ד) viel, zahlreich sein. ומזה נ״כ לענין גדול בִּרְבוֹת צדיקים (משלי כ״ט ב׳), כי יִרְבֶּה אלוה מאנוש (איוב ל״ג י״ב) mächtig, gross sein. (b פ״ע וענינו יריית החצים, ויהי רֹבֶה קשת (בראשית כ״א כ״א) בינוני תואר Bogenschütze *m*.

הפעל בה״ל (a מה״א בקל פ״י, רַבֵּה צבאך (שופטי׳ ט׳ כ״ט) vermehren. ולא רִבִּיתָ במחיריהם (תהלי׳ מ״ד י״ג) erwerben. (b מענין גדול בנים, אשר טִפַּחְתִּי וְרִבִּיתִי (איכה ב׳ כ״ב), רִבְּתָה גוריה (יחזקאל י״ט א׳) gross erziehen.

ההפעיל פ״י נה״ל, (a הַרְבָּה אַרְבֶּה עצבונך (בראשית ג׳ ט״ז), הִרְבָּה אתכם (דברי׳ א׳ י׳) vermehren, viel sein lassen, machen, dass sie viel sein machen, dass sie viel halten. הִרְבּוּ נשים (דה״א ז׳ ד׳) ומענין גדול, וענותך תַּרְבֵּנִי (תהל׳ י״ח ל״ו), וְיָרֶב אמריו לאל (איוב ל״ד ל״ז) gross machen. (b ואם בא אחרי הפעל רבה פעל אחר הבא בקשור ל׳, ענינו תה״פ, הִרְבְּתָה להתפלל (ש״א א׳ י״ב), הַרְבֵּה לעשות (ש״ב כ״א י׳) viel beten, viel machen. (c ואם בא בקשור לו ענינו מהרבות קנינו, עשק דל לְהַרְבּוֹת לו (משלי כ״ב ט״ז) sich bereichern.

הַרְבֵּה, תה״ש, הַרְבֵּה מאוד (בראשית ט״ו א׳), וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת (תהל׳ ק״ל ז׳), דברים הַרְבֵּה (קהלת ו׳ י״ב) viel, sehr viel.

מַרְבֶּה בה״ל, (a שמ״ז (ענינו כמו מַרְבִּית בה״א) מַרְבֵּה רגלים (ויקרא י״א מ״ב), מַרְבֵּה פסחים (ישעיה ל״ג כ״ג) Menge *f*. (b שמ״ז, לְמַרְבֵּה המשרה (ישעיה ט׳ ו׳) zur Vergrösserung.

מִרְבָּה שמ״נ, מִרְבָּה להכיל (יחזקאל כ״ג ל״ב) die Grösse, Weite.

מַרְבִּית נה״ל, (a שמ״נ כמו מַרְבֶּה בה״א, חֲצִי מַרְבִּית הכמתך (דה״ב ט׳ ו׳, שם ל׳ י״ח) Menge *f*. (b שמ״נ כה״ב בשם מַרְבֶּה, וכל מַרְבִּית ביתך (ש״א ב׳ ל״ג) die Vergrösserung deiner Familie, וּבְמַרְבִּית לא תתן אכלך (ויקרא כ״ה ל״ז) zur Vergrösserung deines Vermögens, d. i. Zins *m*. Wucher *m*. (c תהש״נ לחלק היותר גדול, מַרְבִּיתָם (דה״א י״ב כ״ט) der grösste Theil.

רַבַּת, רַבַּת בקהל (דה״ב ל׳ י״ז) grösster Theil.

תַּרְבּוּת שמ״נ ענינו כמו מַרְבִּית בה״ב, תַּרְבּוּת אנשים חטאים (במדבר ל״ב י״ד) Vermehrung *f*., Anwachs *m*.

תַּרְבִּית תהש״נ (ויקרא כ״ה ל״ה), כמו מַרְבִּית בה״ב Zins *m*., Wucher *m*.

אַרְבֶּה, שם לחגו או חסיל (שמות י׳ י״ד).

רבך בינוני בהפעיל והוא ש״ת לעיסה נתינה במים רותחין, מֻרְבֶּכֶת (ויקרא ו׳ י״ד, דה״א כ״ג כ״ט) mit heissem Wasser abgebrühet worden, oder abgesotten worden.

רבע .1. 5 קרוב לשרש רבץ, הקל ענינו משגל מבהמה, לְרִבְעָה אותה (ויקרא כ׳ ט״ז, שם י״ח כ״ג) begatten, schänden.

ההפעיל פ״י לשני (מהקל), לא תַרְבִּיעַ כלאים (שם י״ט י״ט) begatten lassen.

רֶבַע בה״ל (a שמ״ז נרדף עם רבץ, ארחי וְרִבְעִי זרית (תהל׳ קל״ט ג׳) das Liegen. (b תה״ש לחלק רביעית מדבר השלם, וְרֶבַע ההין יין (שמות כ״ט מ׳), רֶבַע שקל (ש״א ט׳ ח׳) ein Viertel. ומזה התואר, על ארבעת רִבְעֵיו (יחזקאל מ״ג י״ז) auf seine Viertel.

רֹבַע כה״ב בשם רֶבַע לחלק רביעית, ומספר את רֹבַע ישראל (במדבר כ״ג י׳), וְרֹבַע הקב חריונים (דביונים) (מ״ב ו׳ כ״ה) ein vierter Theil.

רָבוּעַ תה״ז לגוף בעל ד׳ צלעות, או תה״פ (שמות כ״ז א׳) Quadrat. מזוזת רְבֻעָה (יחזקאל מ״א כ״א) ins Geviert.

בראשו (במדבר ה' ז') seiner Summe nach. או שענינו חקרן שהיא ראש החוב Capital n. ומזה לקבוץ החלקים מאנשי החיל, שלשה ראשים (שופטי' ז' ט"ז, שם ט' ל"ד) Menge, Haufen von Kriegsvolk. f) ענינו כמו רוש. והוא שם לצמח ארסי, פורה ראש (דברים כ"ט י"ז), ראש פתנים (שם ל"ב ל"ג, איוב כ' ט"ז) Gift n. מי ראש (ירמיה ח' י"ד) Giftsaft m.

ראשון גה"ל a) ש"ת לאשר אין לפניו אחר בזמן, אני ראשון (ישעיה מ"א ד'), ויצא הראשון (בראשית כ"ה כ"ה) der Erste. ברבוי הלחות הראשנים (שמות ל"ד א'), ובסי' יחידה בשנה הראשונה (דה"ב כ"ט ג'), ובס"נ רבות, הראשונות הבריאות (בראשית מ"א כ'). b) ש"ת לאשר היו לפנינו בזמן, ואם קדמו גם להם אחרים בזמן, שאל נא לדור ראשון (איוב ח' ח') ברית ראשנים (ויקרא כ"ו מ"ה), הנביאים הראשנים (זכריה ז' ז') Vorfahren pl., ובס"נ, אל תזכרו ראשנות (ישעיה מ"ג י"ח, שם שם מ"ו ט') frühere Begebenheiten. c) ש"ת להקודם במעלה ראשון לבית יוסף (ש"ב י"ט כ"א), אחד השרים הראשנים (דניאל י' י"ג) ברבוי der Vornehmste.

ראשונה תה"פ, זה יצא ראשנה (בראשית ל"ח כ"ח), ראשנה יסעו (במדבר ב' ט'), בראשנה (ש"ב כ' י"ח, משלי כ' ל"ב), ענינו בתחלה במקום zuerst, zuvor, voran. כבראשנה (ישעיה א' כ"ו), למבראשנה (דה"א ט"ו י"ג) קדימה בזמן ehedem.

הראשנית ש"ת כמו ראשונה בה"א הנ"ל השנה הראשנית (ירמיה כ"ה א') erstes Jahr.

ראשית תה"ש או תה"פ הה"ל a) ענינו בתחלה תה"פ, בראשית ברא (בראשית א' א'), מראשית השנה (דברים י"א י"ב), תה"ש ראשית ממלכתו (בראשית י' י') im Anfang. b) ש"ת למוקדם בזמן מה"א בשם ראשון, קרבן ראשית (ויקרא ב' י"ב), ראשית קצירכם (שם כ"ג י') ענינו בכרים Erstlinge, ועצה"ש, ראשית אוני (בראשית מ"ט ג'), ראשית דרכי אל (איוב מ' י"ט), c) ש"ת לקדימה במעלה והנבחר במינו, ראשית גוים עמלק (במדבר כ"ד כ"א), וירא ראשית לו (דברי' ל"ג כ"א), ראשית החרם (ש"א ט"ו כ"א), ראשית שמנים (עמוס ו' ו') Vorzüglichstes, Bestes. d) ש"ת בה"ל a לקדימה בזמן, מה"ב בשם ראשון, וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו (איוב מ"ב י"ב) von früherem Zustand. e) תה"פ על הזמן העבר, מגיד מראשית אחרית (ישעיה מ"ו יו"ד) früher.

ראשתים תה"ש, לצד הראש בנוף מראשתי שאול (ש"א כ"ו י"ב) והמ' לשמוש von der Kopfseite Saul's weg.

מראשות ע"מ מרגלות, וישם מראשתיו (בראשית כ"ח י"א) die Gegend des Kopfes.

מראשות, כי ירד מראשתיכם (ירמיה י"ג י"ח), ענינו כמו מראשות הנ"ל.

רבב בנינו קל בה"ל a) תה"פ, והפעל נכלל בו וענינו לתאר הווית כמות הרבוי פ"ע, כי החל האדם לרב (מקור) (בראשית ו' א'), ורבה עליך חית השדה (שמות כ"ג כ"ט) viel sein, sich vermehren. ומזו, ורב שלום בניך (ישעיה נ"ד י"ג) b) וענינו יריית חצים, וברקים רב (תהל' י"ח ט"ו), וימררהו ורבו (בראשית מ"ט כ"ג) schiessen (mit Pfeilen).

רב זה"ל a) תה"ש להפך מן מעט לכמות החלקים, אדם רב (איוב ל"ו כ"ח), לזכר, רבה רעת האדם (בראשית ו' ה'), ובהמה רבה (יונה ד' י"א) לנקבה, רבים עתה עם הארץ (שמות ה' ה'), לר"ז, רבות בנות (משלי ל"א כ"ט), לר"נ, ורבת בנים (ש"א ב' ה') ובזו"ד היחס, רבתי עם (איכה א' א') viel, viele. b) על המרחב, תהום רבה (בראשית ז' י"א) tief. ועל המרחק, כי רב ממך הדרך (מ"א י"ט ז') weit. c) תה"ש כמו גדול, מכה רבה (במדבר י"א ל"ג) eine grosse Schlacht. מפשע רב (תהל' י"ט י"ד) grosse Sünde. רב להושיע (ישעיה ס"ג א') mächtig zu retten. קרית מלך רב (תהל' מ"ח ג') Stadt, eines grossen Königs. ושם התואר, ישועו מזרוע רבים (איוב ל"ה ט') Mächtige, Grosse pl. ובא בשם מפשט מהוראה זו, זכר רב טובך (תהל' קמ"ה ז') die Grösse deiner Güte. d) ש"ת לגדול בשנים, ורב יעבוד צעיר (בראשית כ"ה כ"ג) der Aeltere. לא רבים יחכמו (איוב ל"ב ט') Bejahrte. e) ענינו כמו שר, רב הטבחים (ירמיה ל"ט ט', יונה א' ו') Oberste der Leibwache. וכל רבי המלך (ירמיה ל"ט י"ג), ענינו שרים. f) ש"ת למורה, רב מחולל כל (משלי כ"ו יו"ד) Meister m., וכן שמש בשם הזה חז"ל הרבה. g) והוא תה"פ וענינו די ובא בקשור לך לכם, רב לך (דברי' ג' כ"ו), רב לכם (במדבר ט"ז ז'), וכן רבת (תהל' ס"ח י', שם ק"כ ו', שם קכ"ג ד') genug. h) ש"ת למורה קשת מה"ב בקל, השמיעו אל בבל רבים (ירמיה נ' כ"ט), יסבו עלי רביו (איוב ט"ז י"ג) Bogenschütze m.

רב ובמקף ישוב החולם לקמץ חטף, רב-אכל, (משלי י"ג כ"ג), בה"ל a) שמ"ו וענינו רבוי כמו המון, ויפרוץ לרב (בראשית ל' ו'), לפי רב השנים (ויקרא כ"ה ט"ז), לרב אחיו (אסתר י' ג') Menge f. Zahl f. b) ש"מ, כמו גדלה, ברב כח (תהלי' ל"ג ט"ז, שם נ"א ג') die Grösse der Macht.

לזו תִּמצא נחום ג׳ פסוק ה׳ גם ו׳ „וגלית שוליך על פניך וְהֶרְאֵתִי גוים מערך וממלכות קלונך, והשלכתי עליך שקצים ונבלתך“ (יחזקאל כ״ב י״ח), „ותגל זנותה ותגל את ערותה“ (ותרגום הפסוק בצפניה ג׳) Wehe der tyrannischen Stadt, deren Schande und Buhlerei aller Welt gezeigt worden ist!

התפעל בה״ם (a ענינו עצלות וחבוק ידים מפני מורך לב, למה תִּתְרָאוּ (בראשית מ״ב א׳) sich einander ansehen, verzagen. (b בקשור פנים ענינו התראות למלחמה, נִתְרָאֶה פנים (מ״ב י״ד ח׳) sich im Kampf messen.

רָאוּי בינוני פעול מהקל, והוא ש״ת בה״ל (a מה״ב בקל אות a שענינו בחירה, הָרְאֻיוֹת לתת לה (אסתר ב׳ ט׳) ausersehen, auserwählt. (b רק בתלמוד ובמדרשים, בָּרָאוּי ומוחזק, רָאוּי למלכות ראוי לגבוה וענינו נראה ואינו קרוב וסמוך die Aussicht haben.

רָאָה שם עוף טמא הרואה מרחוק (דברים י״ד י״ג) Falke.

רֹאֶה פה״ל (a שם נרדף לנביא, כי לנביא היום יקרא לפנים הָרֹאֶה (ש״א ט׳ ט׳), ברבוי לָרֹאִים לא תראו (ישעיה ל׳ יו״ד) Profet m. (b ש״ם לחזיון שגו בָּרֹאֶה (ישעיה כ״ח ז׳) sie taumeln bei der Vision.

רַאֲוָה ענינו כה״ג בשם ראי, ונתתיך לְרַאֲוָה בך (יחזקאל כ״ח י״ז) Warnungsspiel n.

רְאוֹת מקור, בה״ל (a ש״מ לראיה כי אם רְאוֹת עיניו (קהלת ה׳ יו״ד) Sehen n. (b ש״מ נרדף עם חזיון, ומראה הנבואה המבין בִּרְאֹת אלהים (דה״ב כ״ו ה׳) Lehrer der göttlichen Erscheinung, Vision f.

רְאוּת, (קהלת ה׳ יו״ד) ענינו כמו רְאוֹת בה״א.

רְאִי שת״ז נרדף עם מַרְאָה בה״ב, חזקים כִּרְאִי מוצק (איוב ל״ז י״ח) Spiegel m.

רֹאִי נה״ל (a שמ״ז כמו מַרְאֶה, וטוב רֹאִי (ש״א ט״ז י״ב) das Aussehen. (b שמ״ז לראיה, אתה אל רֳאִי (בראשית י״ז י״ג) der Gott meines Sehens. (c ש״נ עם תפת וענינו משל הנראה לעין, ושמתיך כְּרֹאִי (נחום ג׳ ו׳) Schauspiel — als Warnungsbeispiel.

מַרְאֶה נה״ל (a שמ״ז לראיה, לכל מַרְאֵה עיני הכהן (ויקרא י״ג י״ב), מִמַּרְאֵה עיניך אשר תראה (דברי׳ כ״ח ס״ז) das Sehen, Ansehen, der Anblick. (b שמ״ז למראה הנבואה, ואראה את הַמַּרְאֶה הגדול הזה (שמות ג׳ ג׳), כַּמַּרְאֶה אשר ראיתי בבקעה (יחזק׳ ח׳ ד׳, שם י״א כ״ד) die Erscheinung. (c שם נרדף עם דמות או צורה, יפת מַרְאֶה (בראשית י״ב י״א), טובת מַרְאֶה (שם כ״ד ט״ז), נחמד לְמַרְאֶה (שם ב׳ ט׳), איש מַרְאֶה (ש״ב כ״ג כ״א) Gestalt, Figur f.

מַרְאָה בה״ל (a כה״ב בשם מַרְאֶה, מַרְאוֹת אלהים (יחזקאל א׳ א׳) die göttliche Erscheinung. (b ענינו כמו השם רְאִי והוא שם לכלי שמסתכלין בו הפנים, בְּמַרְאֹת הצובאות (שמות ל״ח ח׳) Spiegel m.

מֻרְאָה ש״נ לזפק העוף, מֻרְאָתוֹ בנוצתה (ויקרא א׳ ט״ז) Kropf m., ולדעת געזעניוס שרשו מרא וכן הוא בערבית.

מֹרְאָה מֹרְאָה ונגאלה, ועיין בהפעל מהשורש שלפנינו ועם פירושו.

ראם רְאֵם בהראות הא׳, תועפות רְאֵם לו (במדבר כ״ג כ״ב), וקרני רְאֵם קרניו (דברים ל״ג י״ז, תהל׳ כ״ט), ובנחות הא׳ ומקרני רֵמִים (תהלים כ״ב כ״ב), ובא י׳ תמורת הא׳ היאבה רֵים עבדך (איוב ל״ט ט׳) שם לבהמה מבהמות המדבר Rhinoceros n.; ועיין הערה ראם.

ראש שע״ז וה״ל a) ענינו גלגלת והוא האבר העליון שבגובה הגוף בבעח״י. הוא ישופך ראש (בראשית ג׳ ט״ו), לְרֹאשׁ גבר (שופטים ה׳ ב׳), וטמא ראש נזרו (במדבר ו׳ ט׳), ענינו שער ראש נזרו Kopf m. (b עצה״ש, על ראש כל קומה אף אם איננו בעח״י, ראש ההר (שמות י״ט כ׳), ראש הגבעה (שם י״ז ט׳), ראש שבלת (איוב כ״ד כ״ז), בְּרֹאשׁ המיות (משלי א׳ כ״א), ודוד בא עד הָרֹאשׁ (ש״ב ט״ו ל״ב), ענינו עד ראש ההר Spitze f. (c על ראש בחשיבות ובמעלה Höchste, Obere. כהן הָרֹאשׁ (דה״ב י״ט י״א) Hohepriester, Oberpriester m. ראש שמחתי (תהלי׳ קל״ז ו׳) höchste Freude. רָאשֵׁי בשמים (ש״ה ד׳ י״ז), בשמים ראש (שמות ל׳ כ״ג) die höchsten Wohlgerüche. אבן הָרֹאשָׁה (זכריה ד׳ ז׳) Oberstein m. ונתנך ה׳ לְרֹאשׁ (דברי׳ כ״ח י״ג) Oberhaupt n. (d על ראש בזמן, וענינו התחלה וראשית, והיה לארבעה רָאשִׁים (בראשית ב׳ י׳) Anfänge der Ströme. ראש כל דרך (יחזקאל ט״ז ל״א), Anfang der Wege. ראש חצות (איכה ב׳ י״ט) Anfang der Strasse. ראש חדשים (שמות י״ב ב׳) Anfang der Monate. מֵרֹאשׁ (ישעיה מ׳ כ״א, שם מ״א ד׳), vom Anfang. (e על המספר הכולל המספרים שתחתיו, כי תשא את ראש בני ישראל (שמות ל׳ י״א, במדבר א׳ ב׳, שם ד׳ ב׳) die höchste, die Hauptsumme (die ganze Zahl aufnehmen) oder zählen die Summe. ראש דברך (תהלי׳ קי״ט ק״ס) deiner Worte. ושלם אותו בְּרֹאשׁוֹ (ויקרא ה׳ כ״ד), והשיב את אשמו

קש שת"ז לתבן דק, קש לתבן (שמות ה' י"ב, ישעיה ה' כ"ה), קש יבש תרדף (איוב י"ג כ"ה) Stoppel, Spreu.

קשת בה"ל a) שתזו"נ לכלי שמורים בו החצים קח קשת (מ"ב י"ג ט"ו), בחרבי ובקשתי (בראשית מ"ח כ"ב), בר"נ, וכל קשתותיו דרוכות (ישעיה ה' כ"ח), והקשתות (נחמיה ד' ו') Bogen zum schiessen. בן קשת (איוב מ"א כ') ש"ת לחץ P. d. m. או ענינו נרדף עם רבה קשת. b) ש"ת לקשת הנראה בענן, את קשתי נתתי בענן (בראשית ט' י"ג) Regenbogen m.

קשת על משקל שבת שוה לשם קשת בה"א רובה קשת (בראשית כ"א כ') לאיש יודע לירות בקשת Bogenschütze m.

אות ר.

ראה 1. 2. 4. 5. 6. 7. הקל פ"י בה"ל a a) עקר ענינו הבטה ע"י חוש העין בקשור את או בכנוי, כאשר ראה יעקב את רחל (בראשית כ"ט י"ד) ושמואל ראה את שאול (ש"א ט' י"ז), ראה את ענים (שמות ד' ל"א), ובלא קשור, כאשר ראה כל הבא (ש"ב כ' י"ב), וראה ישה (תהלי' ל"ז ל"ז), ואלישע רואה (מ"ב ב' י"ב) sehen. b) קרוב לשרש ידע, ראה את כל מאומה (בראשית ל"ב כ"ג) nachsehen, sich bekümmern. c) ענינו ראית השכלית, לדבר מה, מה ראית כי עשית את הדבר הזה (בראשית כ' י"ד) beabsichtigen. d) בקשור אל ענינו ראיה לתוחלת ועיניו אל קדוש ישראל תראינה (ישעיה י"ז ז') hoffend schauen. e) ובקשור ב' ענינו ראיה לדבר בעין, לראות בבנות הארץ (בראשית ל"ד א') רואה בעבים (קהלת י"א ד'), הראים בשחוק שמשון (שופטי' ט"ז כ"ז) ansehen, betrachten, mit Aufmerksamkeit zusehen. a b) ענינו ידיעה והכרת דבר הבאה לאדם ע"י חוש אחר זולת העין ואז תרגומם לפי הענין: ע"י חוש השמע, לראות מה יקרא לו (בראשית ב' י"ט). ענינו לשמוע, וירא יעקב כי יש שבר במצרים (שם מ"ב א'), פי' שמע, וכל העם ראים את הקולות (שמות כ' ט"ו) פירוש שומעים hören. b ועי' חוש ההרגשה, המותי ראיתי אור (ישעיה מ"ד ט"ז), ולא יראה מות (תהל' פ"ט מ"ט) fühlen, empfinden. ומזה לענין תענוג, ראה חיים עם אשה אשר אהבת (קהלת ט' ט') לראות שחת (תהלי' ט"ז י"ד), שנה בעיניו איננו רואה (קהלת ח' ט"ז), ראה טוב (תהלי' ל"ד ט'), וראה בטוב (קהלת ב' א') geniessen. c ועי' הנסיון, וירא כי לא יכול לו (בראשית ל"ב כ"ו), ראה רעה (משלי כ"ז י"ב) erfahren. d ע"י השכלה והתבוננות, ולבי ראה הרבה חכמה (קהלת א' ט"ז) nachdenken, forschen. e ענינו שפט, הביטו וראו (איכה א' י"ב), אבי ראה גם ראה (ש"א כ"ד י"ב) urtheilen. ומזו, וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא וירץ לקראתם (בראשית י"ח ב'). f ענינו בחירה, ירא פרעה איש נבון (בראשית מ"א ל"ג), הראה אתה ש"ב ט"ו כ"ז), אלהים יראה לו השה (בראשית כ"ב ז') augersehen, wählen.

הנפעל נה"ל a) מה"א אות a בקל, נראו ראשי ההרים (בראשית ח' ה'), וביום הראות בו (ויקרא י"ג י"ד) gesehen werden. b) ענינו התראות, יראה כל זכורך (דברי' ט"ז ט"ז), מתי אבוא ואראה (תהלי' מ"ב ג') ותראה היבשה (בראשית א' ט') sich zeigen, sehen lassen, erscheinen. c) ואצל השי"ת, ענינו התגלות רוחני, וירא ה' אל אברם (בראשית י"ב ז'), נראה אלי בלוז (שם מ"ח ג') sich offenbaren.

הפעל כהנפעל, ושפו עצמותיו לא ראו (איוב ל"ג כ"א) gesehen werden.

ההפעיל נה"ל a) מה"א בקל אות a באש לילה לראותכם בדרך (דברי' א' ל"ג) sich sehen zu lassen auf dem Wege. b) פ"י לשני, הראך את אשו (שם ד' ל"ו), הראני ה' אותך מלך על ארם (מ"ב ח' י"ג), והראתי גוים מערך (נחום ג' ה'), הראני ה' (עמוס ז' א') Jemanden etwas sehen lassen, zeigen. c) מה"ב בקל אות b, הראית עמך קשה (תהלי' ס' ה'), הראיתני צרות רבות (שם ע"א כ'), יראני טוב (שם ד' ז'), והראה את נפשו טוב בעמלו (קהלת ב' כ"ד) empfinden, erfahren, geniessen lassen, ועיין בשרש רוה בהפעיל בהערה שם, ותראה חדש.

ההפעל מה"ב בהפעיל, והראה את הכהן (ויקרא י"ג מ"ט) gezeigt werden. הראית לדעת (דברי' ד' ל"ה), ענינו הראה לך והבינוני פעול מההפעיל. אשר אתה מראה בהר (שמות כ"ה מ') so wie dir gezeigt worden ist. ומזה נ"כ לעניות דעתי אשר לומר, הוי מראה ונגאלה העיר היונה (צפניה ג' א') ובא חולם, תמורת קמץ חטף, וענין הפסוק לדעתי כך הוא לעיר היונה אשר נראה ערותה וגאל זנותה ומליצה קרובה

ההפעיל פע״ו בה״ל (a מה״א בקל, וערפכם לא תַקְשׁוּ עוד (דברי׳ יו״ד ט״ז, מ״ב י״ז י״ד), מי הִקְשָׁה אליו וישלם (איוב מ׳ ד׳ פ״י), מי הִקְשָׁה ערפו אליו (בחסרון הפעול) פ״י verhärten, פ״ע hartnäckig sein, והיוצאים, ואני אַקְשֶׁה את לב פרעה (שמות ז׳ ג׳), הִקְשָׁה ה׳ את רוחו (דברי׳ ב׳ ל׳) verstocken. b) מה״ב בקל שענינו כבד, כי הִקְשָׁה פרעה לשלחנו (שמות י״ג ט״ו) Schwierigkeiten machen. אביך הִקְשָׁה את עלנו (מ״א י״ב ד׳) schwer machen. הִקְשִׁיתָ לשאול (מ״ב ב׳ יו״ד) du hast etwas Schweres gebeten.

קָשֶׁה תה״ש בה״ל כבקל (a כה״א בקל, וידבר אתם קָשׁוֹת (בראשית מ״ב ז׳, ושם שם כ״ט), ויען המלך את העם קָשָׁה (מ״א י״ב י״ג), בר״ז קָשִׁים (ש״ב ג׳ ל״ט), ור״נ קָשׁוֹת hart. ומזה קְשֵׁה יום (איוב ל׳ כ״ה) ein Unglücklicher, קְשֵׁה לב (יחזקאל ג׳ ז׳) hartherzig. קְשֵׁה ערף (שמות ל״ב ט׳) hartnäckig. קְשֵׁה פנים (יחזקאל ב׳ ג׳), וכן קְשֵׁה מצח (שם שם) unverschämt. b) מה״ב בקל עצה״ש, ותלך יד בני ישראל הלך וְקָשָׁה (שופטי׳ ד׳ כ״ג), עבודה קָשָׁה (שמות א׳ י״ד), הדבר הַקָּשֶׁה (שם י״ח כ״ו) schwer, ומזה קְשַׁת רוח (ש״א א׳ ט״ו) schwermüthig.

קְשִׁי שמ״ז, קְשִׁי העם הזה (דברי׳ ט׳ כ״ז) Verstocktheit *f.*

מִקְשָׁה מה״ב בהשם קָשֶׁה שענינו כבד וחזק, מִקְשָׁה תעשה המנורה (שמות כ״ה ל״א), כתמר מִקְשָׁה (ירמיה יו״ד ה׳) schwer, massiv. כמלונה בְּמִקְשָׁה (ישעיה א׳ ח׳), פי׳ בעץ חזק וכבד, וחסר המתואר עץ, ועיין שורש לון בהשם מלונה.

מִקְשֶׁה, ותחת מעשה מִקְשֶׁה קרחה (ישעיה ג׳ כ״ד), ענינו תקון השער ופי׳ הכתוב במקום שהשער היה יפה ושוה, יהיה עתה קרחה, כך פירשו הראב״ע והרד״ק glatt.

קשה שת״נ לקנים הלולים הנגזרים באמצע לאורך ולא נמצא השם הזה רק ברבוי, ואת הַקְּשָׂוֹת אשר יסך בהן (שמות ל״ז ט״ז), והם היו בין לחם ללחם מלחמי הפנים כדי שלא יתעפשו, בסמוך קְשׂוֹת הנסך (במדבר ד׳ ז׳) Halbröhren.

קשח בנינו הפעיל ענינו כשרש קשה בה״א בקל שם כי ח׳ וה׳ מתחלפים, תַקְשִׁיחַ לבנו (ישעיה ס״ג י״ז) verhärten. הִקְשִׁיחַ בניה ללא לה (איוב ל״ט ט״ז) hart behandeln.

קשט קַשְׂקֶשֶׂת שע״נ לקליפת דגים, סנפיר וְקַשְׂקֶשֶׂת (ויקרא י״א ט׳) Schuppen *pl.* ועצה״ש שריון קַשְׂקַשִּׂים (ש״א י״ז ה׳) Schuppenpanzer.

קשט קֹשֶׁט וכן קֹשְׁט שמ״ז נרדף לאמת וצדק, מפני קֹשֶׁט סלה (תהלי׳ ס׳ ו׳), קֹשְׁט אמרי אמת (משלי כ״ב כ״א) Wahrheit *f.*

קשט קְשִׂיטָה, שם מטבע ישנה ולא נדע עתה שוויה, במאה קְשִׂיטָה (בראשית ל״ג י״ט, איוב מ״ב י״א) Name einer Münze.

קשר 1. 2. 3. 7. הקל בה״ל וענינו אסירה וחשירה בטבעי a) בא בקשור על, וַתִּקְשֹׁר על ידו שני (בראשית ל״ח כ״ח), וּקְשַׁרְתָּם לאות על ידך (דברים ו׳ ח׳, שם י״א י״ח), ובמוסרי בא בקשור ב׳ ונפשו קְשׁוּרָה בנפשו (בראשית מ״ד ל׳), אולת קְשׁוּרָה בלב נער (משלי כ״ב ט״ו) binden, anbinden. b) ענינו התחבר והתקשר למרידה, ובא לרוב בקשור על, קָשַׁר עליך עמוס (עמוס ז׳ י׳), כי קְשַׁרְתֶּם כלכם עלי (ש״א כ״ב ח׳) ובלא קשור על, אחיתופל בַּקֹּשְׁרִים (ש״ב ט״ו ל״א), וַיִּקְשְׁרוּ קֶשֶׁר (מ״ב י״ב כ״א) sich zu einer Verschwörung verbinden. ומלת הקשור על ענינו נגד gegen Jemanden.

הנפעל מה״א בקל, נִקְשְׁרָה בנפש דוד (ש״א י״ח א׳) sich verbünden. וַתִּקָּשֵׁר כל החומה (נחמיה ג׳ ל״ח) zusammengefügt sein.

הפעל מה״א בקל, וּתְקַשְּׁרִים ככלה (ישעיה מ״ט י״ח), הַתְקַשֵּׁר מעדנות כימה (איוב ל״ח ל״א) anbinden, umgürten.

ההתפעל מה״ב בקל, הִתְקַשְּׁרוּ עליו עבדיו (דה״ב כ״ד כ״ה), וַיִּתְקַשֵּׁר יהוא אל (מ״ב ט׳ י״ד) sich gegen Jemanden verbünden.

קֶשֶׁר שמ״ז מה״ב בקל, לחבור מורדים, ויהי הַקֶּשֶׁר אמיץ (ש״ב ט״ו י״ב) eine Verschwörung. וְקִשְׁרוֹ אשר קָשָׁר (מ״א ט״ז כ׳) eine Verschwörung oder Verbindung stiften.

קִשֻּׁר בה״ל (a שם תכשיט, הצעדות וְהַקִּשֻּׁרִים (ישעיה ג׳ כ׳), כלה קִשֻּׁרֶיהָ (ירמיה ב׳ ל״ב) Frauenschmuck *m.* b) ש״ת כמו חזק, וְהַקְּשֻׁרִים ליעקב (בראשית ל׳ מ״ב), הצאן הַמְקֻשָּׁרוֹת (שם שם מ״א) die Starken.

קשש 1. 3. 7. הקל פ״י וענינו חפוש ובדיקה הִתְקוֹשְׁשׁוּ וָקוֹשׁוּ (צפניה ב׳ א׳) untersuchen. ולמוכיח בשער יְקֹשׁוּן (ישעיה כ״ט כ״א) והנח תמודת הכפל Fehler aufsuchen.

הפעל ענינו לקיטה, וְקוֹשְׁשׁוּ להם תבן (שמות ה׳ ז׳), מְקֹשֵׁשׁ עצים (במדבר ט״ו ל״ג) suchen, aufsuchen.

ההתפעל כהקל והוא פ״ח לעצמו, הִתְקוֹשְׁשׁוּ וקשו (צפניה ב׳ א׳) sich selbst untersuchen.

קֶרֶן שעז"נ דה״ל a) עיקר ענינו, שם לעצם בגובה הראש מאיזה מיני בעח"י ובהוראה זו יבוא בר״ז וגם לפעמים ברזוג"י קֶרֶן חזות בין עיניו (דניאל ח׳ ה׳), בסבך בְּקַרְנָיו (בראשית כ"ב י"ג, דברים ל"ג י"ז), בעל הַקְּרָנַיִם (דניאל ח׳ ו׳) Horn *n.* בְּקֶרֶן היובל (יהושע ו׳ ה׳). לפי שהיה מקרן b) שם משאל על גובה הראש כל גוף אף אם איננו בעח״י. בְּקֶרֶן בן שמן (ישעיה ה׳ א׳) Bergspitze *f.*, Horn *n.* ומזה קַרְנוֹת שן (יחזקאל כ"ד ט״ו), והם ראשי השנים מהפיל ועשית קַרְנֹתָיו (שמות כ"ז ב׳), בְּקַרְנוֹת המזבח (מ"א א׳ נ׳), ובהוראה זו יבוא הרבוי רק בסר"נ Spitzen. c) עצה״ש, על תוקף וגדולה, ש״מ, וירם קֶרֶן משיחו (ש"א ב׳ יו"ד), אל תרימו קֶרֶן (תהל׳ ע"ה ה׳, שם שם ו׳), ברזו"נ, קַרְנֵי רשעים אגדע (שם שם י״א), קַרְנוֹת צדיק (שם שם י"א) Macht, Stärke *f.* d) עצה״ש על קווי הזהר היוצאים מהשמש, קַרְנַיִם מידו לו (חבקוק ג׳ ד׳) Sonnenstrahlen *pl.* ומזה, ועוללתי בעפר קַרְנִי (איוב ט"ז ט"ו) ענינו כבודי שהיא זיו תפארת האדם Ehre *f.*

קרס בנינו קל פ"ע קרוב לשרש כרע וענינו כפיפה, קָרְסוּ כרעו יחדיו (ישעיה מ"ו ב׳, שם שם א׳), קָרַס sich krümmen.

קֶרֶס שם בלי כפוף לחבר שפת הבגדים, והבאת את הַקְּרָסִים (שמות כ"ו י"א) Spangen *pl.*

קַרְסֹל לדי״ק הל׳ נוספת כבהשם גבעל, חרגל, כרמל, ולא מעדו קַרְסֻלָּי (תהל׳ י"ח ל"ז) תואר לפרקי הרגל Gelenk *n.*

קרע 1. 2. הקל פ"י דה"ל a) ענינו בקיע, וְקָרַע אותו מן הבגד (ויקרא י"ג נ״ו), וַיִּקְרַע את בגדיו (בראשית ל"ז ל"ד), ועצה״ש, קָרַע ה׳ את ממלכות ישראל (ש"א ט"ו כ"ח) zerreissen. b) ענינו חתוך, יִקְרָעֶהָ בתער הסופר (ירמיה ל"ו כ״ג) zerschneiden. c) ענינו פתוח, לו קָרַעְתָּ שמים (ישעיה ס"ג י"ט), וְקָרַע לו חלוני (ירמיה כ"ב י״ד) öffnen. d) ענינו בזות כבוד ארם ע"י קריצה בעינים או בשפתים מענין קרץ כי קרע וקרץ שווים הם בהוראתם, (ועיין הקל בשרש קרץ) קָרְעוּ ולא דמו (תהלים ל"ה ט"ו) Gesichter schneiden, spotten.

הנפעל, והמזבח נִקְרָע, (מ"א י״ג ג׳), לא יִקָּרֵעַ (שמות כ"ח ל"ב).

קְרָעִים תה״ש, לשנים עשר קְרָעִים (מ"א י"א ל׳, משלי כ"ג כ״א) zerrissene Kleider, Lumpen, Risse *pl.*

קרץ 1. 4. הקל ענינו, נדנוד העינים או השפתים ללעג ולבוז, יִקְרְצוּ עין (תהלי׳ ל"ה י״ט), קֹרֵץ בעיניו (משלי וא"ו י"ג), קָרַץ שפתיו (שם ט"ז ל׳) Gesichter schneiden, Lippen verzerren (zum Spott).

הפעל שוה לשרש קרע בה"א בקל, מחמר קֹרַצְתִּי גם אני (איוב ל"ג ו׳) heraus gerissen worden.

קֶרֶץ שמ"ז מהשחתה, קֶרֶץ מצפון בא בא (ירמיה מ"ו כ׳) Vernichtung *f.*, Verderben.

קַרְקַע תה״ש לחלק הארץ מלמעלה, בְּקַרְקַע המשכן (במדבר ה׳ י"ז), מִקַּרְקַע הבית (מ"א ו׳ ט"ו) Fussboden *m.*, בְּקַרְקַע הים (עמוס ט׳ ג׳) Boden des Meeres.

קרקר בשרש קיר.

קרר **קֹר** שמ"ז לזמן הקור, קֹר וחום (בראשית ח׳ כ"ב) Kälte *f.*

קָרָה בס"נ, ממזרים קָרָה (איוב ל״ז ט׳), שמ"נ וענינו כמו קור, לפני קָרָתוֹ מי יעמוד (תהל׳ קמ"ז י״ז) Kälte *f.*

קַר תה"ש, מים קָרִים (משלי כ"ה כ"ה) kalt.

מְקֵרָה שמ"נ, בחדר הַמְּקֵרָה (שופטי׳ ג׳ כ"ה), ענינו לקרר שם בימי החום Abkühlungszimmer *n.*

קרש **קֶרֶשׁ** שם ללוח עץ העשוי לבנין, ארך הַקָּרֶשׁ (שמות כ"ו ט"ז) Brett *n.*, ברבוי, ששה קְרָשִׁים (שם שם כ״ב).

קשא את הַקִּשֻּׁאִים (במדבר י"א ה׳) שם פרי גנה Gurken oder Melonen.

קשב 1. 5. הקל נרדף עם שמע, והסכת, ואזני שמעים תִּקְשַׁבְנָה (ישעיה ל"ב ג׳) vernehmen, aufmerksam sein.

ההפעיל כהקל, הַקְשִׁיבָה בקול תפלתי (תהל׳ ס"ו י"ט), מַקְשִׁיב על דבר שקר (משלי כ"ט י״ב).

קֶשֶׁב שמ"ז, ואין עונה ואין קָשֶׁב (מ"א י"ח כ"ט) Aufmerksamkeit *f.*

קַשֻּׁבֶת תה"ש, וכן קַשֻּׁבוֹת, תה"פ, תהי נא אזנך קַשֻּׁבֶת (נחמיה א׳ ו׳), ואזנך קַשֻּׁבוֹת (דה״ב וא״ו מ׳) תה"ש aufmerksam.

קשה 1. 2. 3. 5. הקל בה"ל פ״ע a) ענינו ההפך מנרך, וַיִּקֶשׁ דבר איש יהודה (ש"ב י"ט מ"ד), ועצה"ש, ועברתם כי קָשָׁתָה (בראשית מ"ט ז׳) hart, grausam, schrecklich sein. b) ענינו הפך קל, כי קָשְׁתָה ידו עלינו (ש"א ה׳ ז׳), לא יִקְשֶׁה בעיניך (דברים ט"ו י"ח), ועצה"ש, כל דבר הַקָּשֶׁה (שם א׳ י"ז) schwer, schwierig.

הנפעל, ועבר בה נִקְשֶׁה (ישעיה ח׳ כ"א) gedrückt, beschwert.

הפעל, וַתְּקַשׁ בלדתה (בראשית ל"ה ט"ז), ענינו היתה מקשה לילד die hatte eine schwere Geburt.

קָרֶב בה"ל a) שם לאברים הפנימים מבעח"י, וְקֶרֶב איש (תהלי' ס"ד ז'), וְקִרְבּוֹ וכרעיו (ויקרא א' ט'), ותבאנה אל קִרְבֶּנָה (בראשית מ"א כ"א), וכל קְרָבַי את שם קדשו (תהלי' ק"ג א'), וכן, קִרְבָּם בתימו לעולם (שם מ"ט י"ב), בקרבם יחשובו אשר בתימו לעולם das Innere des Körpers. b) ענינו כמו בין, או בתוך, מלת היחס, בְּקֶרֶב הארץ (בראשית מ"ה ו'), בְּקִרְבִּי לבי (תהלים ל"ו ב', שם ס"ח יו"ד) in. היש ה' בְּקִרְבֵּנוּ (שמות י"ז ז'), כי יקום בְּקִרְבְּךָ (דברים י"ג ב'), אשר בְּקִרְבְּכֶם (במדבר י"א כ') mitten, zwischen, unter. ועל הזמן, בְּקֶרֶב שנים חייהו (חבקוק ג' ב') innerhalb der Jahre.

קָרְבָּן תהש"ז לנדבה למזבח, כי יקריב מכם קָרְבָּן (ויקרא א' ב'), להקריב את קָרְבְּנֵיהֶם (שם ז' ל"ח) Opfer n.

קֻרְבָּן נדבה למקדש ולא למזבח. וּלְקֻרְבַּן העצים (נחמיה י"ג ל"א) שמ"ז das Darbringen.

קרדם קַרְדֹּם שם נרדף לגרזן לחצוב בו ואת קַרְדֻּמּוֹ (ש"א י"ג כ'), בר"ז וְלַהַקַּרְדֻּמִּים (שם שם כ"א), בר"נ, וּבְקַרְדֻּמּוֹת באו לה (ירמיה מ"ו כ"ב) Axt f.

קרה 1. 2. 3. 5. הקל פ"ע וענינו פגישה (קרוב לשם לקראת) בלי ידיעה מלפנים, אשר קָרְךָ בדרך (דברים כ"ה י"ח), את כל אשר קָרָהוּ (אסתר ד' ז') begegnen, treffen. ויקר מִקְרֶהָ (רות ב' ג') der Zufall traf ein.

הנפעל כהקל בקשור אל, וַיִּקָּר אלהים אל בלעם (במדבר כ"ג ד', שם שם ט"ו), בקשור לִקְרָאת (שם שם ג') וכקשור ב', נִקְרֹה נִקְרֵיתִי בהר הגלבוע (ש"ב א' ו'), אִקָּרֶה כה (במדבר כ"ג ט"ו) begegnen, auf etwas stossen.

הפעל ענינו עשית מְקָרֶה, המה קֵרוּהוּ (נחמיה ג' ג'), הַמְקָרֶה במים עליותיו (תהלי' ק"ד ג') bälken.

ההפעיל בה"ל a) בקשור לפני מה"א בקל, הַקְרֵה נא לפני (בראשית כ"ד י"ב, שם כ"ז כ') entgegen kommen lassen. b) הפעל נגזר מהשם קִרְיָה וענינו בנין קריה, וְהִקְרִיתֶם לכם ערים (במדבר ל"ה י"א) Städte bauen lassen.

קוֹרָה תהש"נ לעץ שעושין ממנו התקרה, האחד מפיל הַקּוֹרָה (מ"ב ו' ב'), בצל קֹרָתִי (בראשית י"ט ח', ש"ה א' י"ז) Balken pl.

מְקָרֶה שמ"ז, (קהלת יו"ד י"ח) לכלל הקרוי. Gebälk n.

מִקְרֶה שמ"ז, מִקְרֵה לילה (דברים כ"ג י"א), המ' הוא לשמוש וע"ב הק' בדגש (ש"א כ' כ"ו) Begegniss n., Ereigniss n., Pollution f. מִקְרֶה הוא היה לנו (ש"א ו' ט'), כי מִקְרֶה בני האדם (קהלת ג' י"ט), מִקְרֶה אחד לצדיק (שם ט' ב') Zufall m. Schicksal n.

קֶרִי בא בקשור עם ש"ת למעשה שהוא נגד והפך רצון זולתו (קרוב להשם לקראת) אם תלכו עמי קֶרִי, והלכתי אף אני עמכם בחמת קֶרִי (ויקרא כ"ו כ"ז וכ"ח) wenn ihr gegen mich zuwider handeln werdet, so werde auch ich im Zorne euch zuwider handeln.

קִרְיָה שת"נ נרדף עם השם עיר, לא היתה קִרְיָה (דברי' ב' ל"ו) Stadt f.

קֶרֶת כמו קִרְיָה, תרום קָרֶת, (משלי י"א א').

קרח 1. 2. 5. 6. הקל פ"י ענינו מריטת השער. לא יִקְרְחוּ קרחה בראשם (ויקרא כ"א ה', מיכה א' ט"ז) sich eine Glatze machen.

הנפעל, לא יִקָּרֵחַ להם (ירמיה ט"ז ו').

ההפעיל, וְהִקְרִיחוּ עליך קרחה (יחזקאל כ"ז ל"א) כהקל.

ההפעל, כל ראש מֻקְרָח (יחזקאל כ"ט י"ח) geschoren.

קֵרֵחַ תאר לממורט שער ראשו, קֵרֵחַ הוא (ויקרא י"ג מ', מ"ב ב' כ"ג) Kahlkopf, Glatzkopf m.

קֶרַח שמ"ז בה"ל a) לקור, וְקֶרַח בלילה (בראשית ל"א מ') Kälte f., Frost m. b) ש"נ לקפאון, כעין הַקֶּרַח הנורא (יחזקאל א' כ"ב) Eis n.

קֵרַח, משליך קַרְחוֹ (תהל' קמ"ז י"ז), כה"ב בהשם קֶרַח Eis n.

קָרְחָה שמ"נ, לא יקרחו קָרְחָה (ויקרא כ"א ה'), בכל ראש קָרְחָה (ישעיה ט"ו ב', שם כ"ב י"ב) Glatze f.

קָרַחַת, שם לְקָרְחָה שבאחורי הראש בבני אדם, בְּקָרַחְתּוֹ או בגבחתו (ויקרא י"ג מ"ב) Glatze am Hintertheil des Kopfes. ואם הוא בנגעי הבגד (ויקרא י"ג נ"ה) kahle Stelle des Tuches auf der Rückseite.

קרם בנינו קל פ"י, וענינו כסה בעור, וְקָרַמְתִּי עליכם עור (יחזקאל ל"ז ו'), וכן בתלמוד בפת עד שֶׁיִּקְרְמוּ פניה mit Haut überziehen.

קרן 1. 5. הקל נגזר מהשם קרן וענינו ירויית קווי זוהר, כי קָרַן עור פניו (שמות ל"ד כ"ט) strahlen.

ההפעיל ענינו הווית קרן, מַקְרִין מפרים (תהלים ס"ט ל"ב) Hörner haben.

הפעל, ישראל מְקֹרָאִי (ישעיה מ"ח י"ב), מהג' בקל אות ע' פירוש נִקְרָאִים על (שם ד').

הפעל בה"ל (a מהוראה בפעל, ופשע מבטן קֹרָא לך (ישעיה מ"ח ח', שם ס"ה א', יחזקאל יו"ד י"ג) genannt werden. b) לא קֹרָא בשמי (ישעיה ס"ה א') berufen.

ההפעיל מענין מקרה מה"י בקל, וַתַּקְרֵא אותם (ירמיה ל"ב כ"ג) zukommen lassen.

קֹרֵא שם עוף טהור, הַקֹּרֵא בהרים (ש"א כ"ו כ', ירמיה י"ז י"א) Rebhuhn *n.*

קָרִיא שת"ז לאיש נכבד הנקרא לכל דבר יקר שבעדה, קְרִיאֵי עדה (במדבר א' ט"ז) Berufene, Deputirte *pl.*

קְרִיאָה שמ"נ, וקרא אליה את הַקְּרִיאָה (יונה ג' ב') Bekanntmachung *f.*

מִקְרָא דה"ל (a ש"מ ובא השם ת' המקור, לְמִקְרָא העדה (במדבר יו"ד ב') das Zusammenberufen. b) שת"ו לאסיפת העם ביום קודש, שבתון מִקְרָא קודש (ויקרא כ"ג ב', שם שם ז') heilige, feierliche Versammlung. c) תאר למקום מועד, על הר ציון ועל מִקְרָאֶיהָ (ישעיה ד' ה') Hallen *pl.* d) תאר לכתבי קודש, ויבינו בַּמִּקְרָא (נחמיה ח' ח') die heilige Schrift.

לִקְרַאת תה"פ ענינו נגד גם נכח, איש בתרו לִקְרַאת רעהו (בראשית ט"ו יו"ד, ש"א ד' א') ורובו למלחמה entgegen, gegenüber.

קרב 1. 2. 3. 5. הקל הה"ל (a פ"ע וענינו נגישת גוף אל גוף במקום או בזמן בא לרוב בקשור אל, ובטרם יִקְרַב אליהם (בראשית ל"ז י"ח), ובקשור ל', וַתִּקְרַב לשחת נפשו (איוב ל"ג כ"ב), ובקשור ב' ונגע לא יִקְרַב באהליך (תהלים צ"א י'), במקום ועל הזמן, קָרְבָה שנת השבע (דברים ט"ו ט'), וַיִּקְרְבוּ ימי ישראל למות (בראשית מ"ז כ"ט) sich nähern, herannahen. b) בקשור המלה על או בקשור השם עיר או מלחמה ענינו קריבה להרע, בִּקְרֹב עלי מרעים (תהלים כ"ז ב'), תִּקְרַב אל עיר (דברים כ' יו"ד), כְּקָרָבְכֶם אל המלחמה (שם שם ב') feindlich sich nähern, herankommen. c) כל קריבה הבאה מהשם יתעלה ענינו להושיע, קָרְבָה אל נפשי גאלה (תהלי' ס"ט י"ט), קָרַבְתָּ ביום אקראך (איכה ג' נ"ז) sich helfend nähern. d) וכל קִרְבָה לאשה היא למשגל, ואבימלך לא קָרַב אליה (בראשית כ' י"ד), וָאֶקְרַב אליה ולא מצאתי לה בתולים (דברים כ"ב י"ד, ויקרא י"ח י"ד) fleischliche Berührung. e) ונמצא פ"א בִּיקְרָא בקל, שענינו ריחוק (ועיין ההפעיל ה"ד) קְרַב אליך אל תגש בי (ישעיה ס"ה ה') (ועיין הערה) tritt zurück.

הנפעל מה"א בקל, וְנִקְרַב בעל הבית (שמות כ"ב ז', יהושע ז' י"ד) herzutreten.

הפעל פ"י, קָרְבוּ ריבכם (ישעיה מ"א כ"א), קֵרַבְתִּי צדקתי (שם מ"ו י"ג, תהלים ס"ה ה', יחזקאל ל"ו ח', שם ל"ו י"ז) herannahen lassen.

ההפעיל הה"ל (a פ"ע כהקל, כאשר הִקְרִיב לבוא (בראשית י"ב י"א), תַּקְרִיב ללדת (ישעיה כ"ו י"ז) sich nähern, oder nahe daran sein. b) פ"י הַקְרֵב אליך את אהרן (שמות כ"ח א', שם כ"ט ד') herannahen lassen. וְהִקְרַבְתִּיו ונגש אלי (ירמיה ל' כ"א) Zugang verstatten. ומזה שדה בשדה יַקְרִיבוּ (ישעיה ה' ח'), ענינו סבב אשר שני גופים, יגשו אחד באחד c) ענינו הבאת קרבן או אשכר, אדם כי יַקְרִיב מכם קרבן (ויקרא א' ב'), וְהִקְרִיבוּ הכהן (שם שם ט"ו), אשכר יַקְרִיבוּ (תהלי' ע"ב י"א, שופטים ה' כ"ה) darreichen. d) בקשור מ' ענינו הרחקה, וַיַּקְרֵב מאת פני הבית (מ"ב ט"ז י"ד) entfernen.

קְרָב שמ"ז וענינו קִרְבָה להרע, כה"ב בקל, ליום קְרָב ומלחמה (איוב ל"ח כ"ג), וּקְרָב לבו (תהל' נ"ה כ"ב), קְרָבוֹת יחפצו (שם ס"ח ל"א). ותרגום מלחמה קְרָבָא Kampf *m.*

קָרוֹב בה"ל (a תה"ש לקרוב מקום או זמן, והיית קָרוֹב אלי (בראשית מ"ה יו"ד), קְרוֹבָה לנוס (שם י"ט כ'), הַקְּרוֹבִים (אסתר ט' כ'), הַקְּרוֹבוֹת (יחזקאל כ"ב ה') במקום nahe. ומזה, עם קְרוֹבוֹ (תהלים קמ"ח י"ד) ענינו קָרוֹב אליו Bekannte, der sich ihm nähert. בִּקְרֹבַי אקדש (ויקרא יו"ד ג'), ועל הזמן, כי קָרוֹב יום אידם (דברים ל"ב ל"ה), כי קָרוֹב יום ה' (ישעיה י"ג ו'), קָרוֹב היום (יחזקאל ז' ד') תה"פ nahe. מִקָּרוֹב אשפוך חמתי (שם ז' ח'), חדשים מִקָּרֹב באו (דברים ל"ב י"ז, ירמיה כ"ג כ"ג, יחזקאל ז' פסוק ח') von jetzt. (ועל שאר בשר קָרוֹב לנו האיש (רות ב' כ', שם ג' י"ב), קָרוֹב המלך אלי (ש"ב י"ט מ"ג) ein naher Anverwandter). b) ענינו זמן קצר, כי רננת רשעים מִקָּרוֹב (איוב כ' ה') (ועיין בשרש רחק בהשם רחוק) von kurzer Dauer. ומזה לדעתי, אור קָרוֹב מפני חשך (איוב י"ז י"ב), וענינו (ע"ד המליצה על השכל שיכנו אתו בשם אור) ופי' הכתוב כך הוא: אור השכל מרעי אשר לילה ליום ישימו הוא אור שאינו מתקיים מפני כי עד מהרה יראה חשך סכלותם.

קִרְבָה שמ"נ, קִרְבַת אלהים לי טוב (תהלי' ע"ג כ"ח) קִרְבַת אלהים יחפצון (ישעיה נ"ח ב') Freundschaft, Annäherung *f.*

הפעל מה"א בקל והוא יוצא, קצר ימי (תהלים ק"ב כ"ד) abkürzen.

ההפעיל בה"ל a) ענינו כבפעל, הקצרת ימי עלומיו (תהלי' פ"ט מ"ו), b) כה"ב בקל, בשדה בלי לו יקצרו (איוב כ"ד ו') (לפי הכתיב) ernten.

קצר תה"ש מה"א בקל, קצר ימים (איוב י"ד א') סמוך kurz lebend. קצר אפים (משלי י"ד י"ז), ענינו ממהר לכעום jähzornig, וכן יאמרו ג"כ בלשון אשכנז על מי שאינו יכול לעצור ברוחו kurz angebunden. קצר יד (מ"ב י"ט כ"ו) ohnmächtig. קצר רוח (משלי י"ד כ"ט) ungeduldig.

קצר רוח, (שמות ו' ט') Ungeduld שמ"ז.

קציר דה"ל מה"א בקל שענינו כריתה a) שמ"ז, לזמן כריתת התבואה, זרע וקציר (בראשית ח' כ"ב, שם מ"ה ו') Ernte *f.* b) תה"ש לתבואה הנקצרה, ולקט קצירך (ויקרא י"ט ט', שם כ"ג כ"ב), כי בשל קציר (יואל ד' י"ג) das geerntete Getreide. c) ענינו כמו קצר, כאסוף קציר קמה (ישעיה י"ז ה'), והוא ש"ת להקצר התבואה. Schnitter *m.* או ענינו כאסוף (אנשי) קציר בחסרון המתואר, d) ענינו סעיף, ועשה קציר כמו נטע (איוב י"ד ט'), תשלח קציריה (תהלים פ' י"ב) Zweig *m.*

קרא 1. 2. 3. 4. 5. הקל ה"ל a) עקר ענינו שוה לשרש צעק בה"א בקל שם להרמת קול יהיה לאיזה סבה שיהיה, קרא בגרון (ישעיה נ"ח א')' ויקרא הוציאו כל איש מעלי (בראשית מ"ה א') schreien. ובכל זה יתורגם על אופנים שונים לפי הענין, אם הוא לתפלה, זה עני קרא (תהלים ל"ד ז'), אני קראתיך כי תענני (שם י"ז ו'), קום קרא אל אלהיך (יונה א' ו') beten. ואם הוא מצער או משבר רה לעזר, ותקרא קשר קשר (מ"ב י"א י"ד), ותקרא לאנשי ביתה (בראשית ל"ט י"ד) rufen. ואם הוא לכרוז, ויקראו לפניו אברך (בראשית מ"א מ"ג), ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש (אסתר ו' י"א) ausrufen. ומזה להודעת דבר בשורה, או לקבוץ, וקראתם דרור (ויקרא כ"ה י"ד), קראו צום (מ"א כ"א ט') קרא מקרא (ישעיה א' י"ג), אשר תקראו אותם מקראי קודש (ויקרא כ"ג ד') verkünden, bekannt machen. ומה שהוא הודעת מוסר, אשר קרא בדבר ה' (מ"א י"ג ל"ב), וקראת באזני ירושלים (ירמיה כ' ב') pre- digen. b) בקשור אל ענינו קריאה בלשון חבה, ויקרא יעקב אל בניו (בראשית מ"ט א'), ויקרא אל משה (ויקרא א' א'), וקראת אליה לשלום (דברים כ' י"ו) zurufen. c) בקשור לי, d) ענינו כבקשור אל הג"ל, ויקרא לאחיו לאכול (בראשית ל"א נ"ד) אני קרוא לה (אסתר ה' י"ב), ולשלמה עבדך לא קרא (מ"א א' י"ט, ש"ב ט"ו ג', צפניה א' ז') einladen e) ענינו קריאה ע"י אמצעי, ויקרא למשה ולאהרן (שמות י"ב ל"א) rufen lassen. f) אם השם הסמוך להל' הוא בפתח או בק"ץ המושך ה"א הידיעה או שהל' בא בכנוי ענינו קריאת שם לדבר, ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה (בראשית א' ה'), וקרא לו אהל מועד (שמות ל"ג ז'), ויקרא לו נחשתן (מ"ב י"ח ד') nennen. g) בקשור מלת על בה"ל h) ענינו זעקה על החמס הנעשה, וקרא עליך אל ה' (דברים ט"ו ט'), ולא יקרא עליך (שם כ"ד ט"ו) Klage führen, klagen. i) קריאה לקבוץ להרע לזולתו, ושעיר על רעהו יקרא (ישעיה ל"ד י"ז), וקראתי עליו לכל הרי לחרב (יחזקאל ל"ח כ"א, איכה א' ט"ו) zusammenrufen (zum Bösen). k) בקשור השם שם לרוב ג"כ בקשור את או בכנוי, ענינו קריאת שם כמו בה"ב אות ע', ויקרא את שמם אדם (בראשית ה' ב', שם שם ג'), קרא שמו יעקב (שם כ"ז ל"ו) nennen. l) בקשור השם שם ואחריו ב' ענינו קנות שם, וקרא שם בבית לחם (רות ד' י"א) sich einen Namen verschaffen. m) ובקשור בשם ענינו בהירה והתיחדות, קראתי בשם בצלאל (שמות ל"ה ל'), ולא רק בכנוי לבד, קראתיך בצדק (ישעיה מ"ב ו'), ה' מבטן קראני (שם מ"ט א') berufen, erwählen, bestimmen, auszeichnen. n) ענינו התודע אל דבר ובחר בו, הוחל לקרא בשם ה' (בראשית ד' כ"ו), וכן כל קרא בשם במקרא, בשמך לא קראו (תהלים ע"ט ו'), ואין קורא בשמך (ישעיה ס"ד ו') sich zu et- was bekennen, anbeten. ובלא ב', קראתי שמך (איכה ג' נ"ה), ומזה, וקראתי בשם ה' לפניך (שמות ל"ג י"ט), ענינו אתודע לך בשמי העצמי והמיוחד לי והוא בשם הויה יהוה sich offenbaren mit dem Namen. o) ובקשור השם ספר או מגלה, כקרוא ברוך בספר (ירמיה ל"ו י"ג), המגלה אשר קראת בה (שם שם י"ד) lesen, vorlesen. p) ענינו מקרה ובא א' תמורת ה', פן יקראנו אסון (בראשית מ"ב ד', שם שם ל"ח, שם מ"ט א') etwas zukommen, ereignen.

הנפעל חה"ל a) מה"ג בקל, לא נקראתי לבוא (אסתר ד' י"א) gerufen, eingeladen worden. b) בקשור על מהב' בקל, יקרא עליו מלא רועים (ישעיה ל"א ד') versammelt werden. c) בקשור שם מהה' בקל, יקרא עוד את שמך (בראשית י"ז ה', שם ד'), נקרא עליך (דברים כ"ח י"א) genannt werden. d) בקשור השם ספר או מגלה או במובן מהענין מה"ט בקל' נקרא בספר תורת משה (נחמיה י"ג א'). ויהיו נקראים (אסתר וא"ו א') vorgelesen werden. e) מהוראה יו"ד בקל, כי יקרא קן צפור (דברים כ"ב ו'), נקרא נקראתי בהר גלבוע (ש"ב א' ו') sich ereignen, begegnen.

ארבע הַקְּצָוֹת (שמות ל"ח ה', תהלי' ס"ה ט'), ובסמ' הר"נ קְצוֹת, קְצוֹת שתי העבותות (שמות כ"ח כ"ה) die Enden. b) מה"ב בהשם קצה שענינו חלק קְצוֹת דרכיו (איוב כ"ו י"ד). ויעש כהנים מִקְצוֹת העם (מ"א י"ב ל"א), ענינו מהחלק הפחותים שבעם ein geringer Theil.

מִקְצֵה תהש"ז. וכן מִקְצָת תהש"נ, וּמִקְצֵה אחיו לקח [(בראשית מ"ז ב'), איש אחד בִּקְצֵיהֶם (יחזקאל ל"ג ב'), וּלְמִקְצָת הימים (דניאל א' י"ה, נחמיה ז' ע'), ענינם כמו קָצָה בה"ה ein Theil. והמ' הוא לסימן המשקל ולא לשמוש וע"כ אין אחריה דגש, ול"ק המ' לשמוש והדגש חסר ה'.

קִיצוֹנָה תהש"נ, שפת היריעה הַקִּיצוֹנָה (שמות ל"ו י"ז, שם כ"ו ד') äusserstes Ende.

קָצִין שת"ז בה"ל a) למנהיג עם צבא, לראש וּלְקָצִין (שופטים י"א י"א) Heerführer. b) שם לשופט, קָצִין תהיה לנו (ישעיה ג' ו') Richter *m*.

קצח **קֶצַח** שם מין זרעוני גנה, והפ"ץ קֶצַח (ישעיה כ"ח כ"ז) schwarzes Kümmel.

קצע בנינו הפעיל פ"י בה"ל a) ענינו החשפה וקליפה, יַקְצִעַ סביב (ויקרא י"ד מ"א) abhobeln, abkratzen. b) ענינו עשית מעשה זוית והוא תה"ם, לארבע מְהֻקְצָעוֹת (יחזקאל מ"ו כ"ג) winkelförmig.

מַקְצֻעָה שם כלי חרש עץ, ועשהו בַּמַּקְצֻעוֹת (ישעיה מ"ד י"ג) Hobel- *f*., oder Schnitzmesser *n*.

מִקְצוֹעַ תאר לזוית, בְּמִקְצֹעַ החצר, (יחזקאל מ"ו כ"א), בר"נ: מִקְצוֹעֵי החצר (שם שם), ובר"נ לשני הַמִּקְצֹעֹת (שמות כ"ו כ"ז) Winkel *m*.

קְצִיעוֹת שם בשם, מר ואהלות קְצִיעוֹת (תהלי' מ"ה ט') Cassia-Rinden.

קצף 1. 5. 7. הקל פ"ע וקשורו לרוב במלת על, לפעמים עם אל וענינו שפיכת חמה, פרעה קָצַף על עבדיו (בראשית מ"א י"ד, שם מ"ם ב'), ועל כל עדת ישראל יִקְצֹף (יהושע כ"ב י"ח) zürnen, in Wuth ausbrechen.

ההפעיל, הִקְצַפְתֶּם את ה' (דברים ט' ח', תהלים ק"ו ל"ב) zum Zorn reizen.

ההתפעל כהקל, וְהִתְקַצַּף (ישעיה ח' כ"א).

קֶצֶף בה"ל a) שמ"ז ענינו כעס וחמה, ולא יהיה קֶצֶף (במדבר א' נ"ג) Zorn *m*. וכדי בזיון וָקָצֶף (אסתר א' י"ח) Zank, Verdruss *m*. b) ענינו שבירה כי קצף בלשון ערבי שבר, כְּקֶצֶף על פני מים (הושע יו"ד ז'), וכן תרגמו השבעים Schaum.

קְצָפָה שמ"נ מה"ב בהשם קֶצֶף, ותאנתי לִקְצָפָה (יואל א' ז'), Zerbrochenes או הוא שת"נ Bruchstücke.

קצץ 1. 3. פ"י הקל שוה לשרש חצב, וקצה שענינם התוך וכריתה, וְקַצֹּתָה את כפה (דברים כ"ה י"ב) abhauen. ובא ג"כ על השער, על כל קְצוּצֵי פאה (ירמיה ט' כ"ה, שם כ"ה כ"ג) gestutzte, abgeschnittene Haare.

הפעל כהקל, וְקִצֵּץ פתילים (שמות ל"ט ג', תהלי' ק"כ ט"ז, שופטים א' ו' י"ז) schneiden.

קֵץ וכן מִקֵּץ בה"ל, a) תהש"ז שוה להשם קָצֶה, בהוראה א' ואין הפרש ביניהם זולת אשר מִקְצֵה בא בתנ"ך לרוב על גבול המקום ועל המעט על גבול הזמן, וְקֵץ הוא בהפך בא לרוב על גבול הזמן יהיה התחלת או סוף הזמן, ויהי מִקֵּץ ימים (בראשית ד' ג') מִקֵּץ שנתים ימים (שם מ"א א') nach zwei Jahren. ועל התחלת הזמן, מִקֵּץ שבע שנים תעשה שמטה (דברים ט"ו א'), ענינו בהתחלת שנת השבע, לדעת הראב"ע וכן מצאנו שש שנים תזרע את ארצך והשביעית תשמטנה (שמות כ"ג פ' י' וי"א), ולא נמצא רק שתי פעמים שמורה על גבול המקום, מרום קִצּוֹ (ישעיה ל"ז כ"ד), מלון קִצּוֹ (מ"ב י"ט כ"ג) b) שמ"ז וענינו סוף Ende *n*. ויתורגם בכל מקום לפי ענינו קֵץ כל בשר (בראשית ו' י"ג) Untergang *m*. ויפח לַקֵּץ (חבקוק ב' ג') ענינו הנבואה Prophezeihung *f*. עת קֵץ (דניאל ח' י"ז), מועד קֵץ (שם שם י"ט) die Zeit des Endes. ובכנוי קִצִּי (תהלי' ל"ט ה'), קִצּוֹ (ישעיה ל"ז כ"ד), קִנְצֵי (איוב י"ח ב') Ende.

קצר 1. 3. 5. הקל בה"ל (a פ"ע וענינו הפך ארך, כי קָצַר המצע (ישעיה כ"ח כ'), ושנות רשעים תִּקְצֹרְנָה (משלי י' כ"ז), (והראוי תִּקְצַרְנָה בפתח) כי העומדים יבואו בעתיד בפתח kurz sein. ומזה בקשור השם יד, הקצר קָצְרָה ידי (ישעיה כ' ב'), ענינו העדר היכלת היד ה' תִּקְצָר (במדבר י"א כ"ג) ohnmächtig sein. ובקשור השם נפש או רוח, ענינו לאות הנפש מאורך זמן הכאב והכעס, וַתִּקְצַר נפש העם בדרך (במדבר כ"א ד'), וַתִּקְצַר נפשו בעמל ישראל (שופטים יו"ד ט"ז, זכריה י"א ח'), הֲקָצַר רוח ה' (מיכה ב' ז') ungeduldig werden. b) והוא יוצא ובא בעתיד הע"פ בחולם, וענינו כריתת התבואה וּקְצַרְתֶּם את קצירה (ויקרא כ"ג יו"ד, שם י"ט ט') קֹצְרִים קציר חטים (ש"א ו' י"ג, ישעיה י"ז ה') ernten, mähen. ועצה"ש, זורע עולה יִקְצוֹר און (משלי כ"ב ח') עולתה קְצַרְתֶּם (הושע יו"ד י"ג).

קֶסֶם בה"ל a) שמ"ז, ולא קסם בישראל (במדבר כ"ג כ"ג) Zauberei, Wahrsagerei *f.* b) ש"ת לכלי הקסמים, וּקְסָמִים בידם (שם כ"ב ז') Zaubergeschirre *pl.*

מִקְסָם, ש"מ, (יחזקאל י"ב כ"ד) כמו קסם בה"א.

קסס בנינו פעל פ"י ושוה לשרש קצץ וענינו קציצה וכריתה. ואת פריה יְקוֹסֵס (יחזקאל י"ז ט') abschneiden.

קסת קֶסֶת שת"נ לכלי הכתיבה, קסת הסופר, (יחזקאל ט' ב') Schreibzeug *n.*

קעע בנינו נפעל פ"ע וענינו נסיחה ממקומו, נָקְעָה נפשה (יחזקאל כ"ג כ"ח), תֵּקַע נפשי (ירמיה ו' ח', בראשית ל"ב כ"ו) sich abreissen, entfremden.

קַעֲקַע תה"ש ענינו עשית חרותים בצבע על הגוף, וכתבת קַעֲקַע (ויקרא י"ט כ"ח) tättoviren, Eingegrabenes in der Haut.

קער קְעָרָה שם כלי שנותנים עליו המאכלים לאכול מתוכה, הַקְּעָרָה האחת (במדבר ז' פ"ה), קַעֲרַת כסף (שם שם י"ג), ברבוי קְעָרוֹת (שם ד' ז'), בסמיכת קְעָרֹתָיו (שמות ל"ה ט"ז) Schüssel *f.*

שקערורות בשרש שקע.

קפא 1. 5. הקל בה"ל פ"ע a) ענינו קרישת והתקשות דבר הניגר, קָפְאוּ תהומות (שמות ט"ו י"ח) gefrieren, sich zusammenziehen. b) ענינו כמו שָׁקַט וענינו לאהוב את המנוחה ולישב בטל, הַקֹּפְאִים על שמריהם (צפניה א' י"ב), ומליצה זו נ"כ (ירמיה מ"ח י"א), וְשֹׁקֵט הוא אל שמריו ruhig sein.

ההפעיל פ"י מה"א בקל, כגבינה תַּקְפִּיאֵנִי (איוב י' י') gefrieren lassen.

קִפָּאוֹן ש"ת מה"א בקל לדבר הנוקשה, אור יקרות וְקִפָּאוֹן (זכריה י"ד ו') Eis *n.*, ופי' הכתוב האור יהיה כבד ומראהו כקפאון.

קפד בנינו פעל פ"י ענינו השלמה, וקצור, קִפַּדְתִּי כאורג חיי (ישעיה ל"ח י"ב) enden, abscheiden. ופירש הכתוב, כאשר יקצור האורג את החוט בהשלמת מלאכתו כן נשלמו ונקצרו ימי חיי.

קְפָדָה שמ"נ, קְפָדָה באה (יחזקאל ז' כ"ה), ענינו קץ וסוף Ende *n.*

קִפּוֹד שם לשרץ העוף, קאת וְקִפּוֹד (ישעיה ל"ד י"א), וכן קִפּוֹז (שם שם ט"ו) Schildkröte *f.*, לדעת הרמ"ק וי"א Stachelschwein *n.*

קפץ 1. 2. 3. הקל פ"י וענינו סתימה ומניעה, לא תִקְפֹּץ את ידך, (דברים ט"ו ז'), קָפְצָה פִּיהָ (איוב ה' ט"ז) verschliessen, zurückhalten.

הנפעל מענין דלוג (ועין פעל) ככל יִקָּפְצוּן (איוב כ"ד כ"ד), וענינו יחלפו ויכרתו כמו הדלג שמחלף מעמדו פתאום verschwinden.

הפעל ענינו דלג, מְקַפֵּץ על הגבעות (ש"ה ב' ח') springen.

קצב בנינו קל פ"י וענינו כמו חָטַב, חָצַב שהוא כריתה, וַיִּקְצָב עץ (מ"ב ו' ו') schneiden. ומזה לגלות השער, כעדר הַקְּצוּבוֹת (ש"ה ד' ז'), בחסרון המתואר, והראוי עזים הַקְּצוּבוֹת geschorene.

קֶצֶב בה"ל a) שמ"ז כמו מדה, שעור וסדור, מדה אחת קֶצֶב אחד, (מ"א ז' ל"ז) Zuschnitt *m.*, Form, Gestalt *f.* b) מענינו קץ ושוה להש"ת קַצְוֵי ע"ש קצץ, וענינו סוף, לְקִצְבֵי הרים ירדתי (יונה ב' ז') die Enden.

קצה 1. 3. 5. הקל שוה לשם קֶצֶב בה"ב וענינו כריתה ואבד או לשרש קצץ, קְצוֹת עמים (חבקוק ב' י"א) ein Ende machen, vertilgen.

הפעל נ"כ כשרש קצץ, מְקַצֶּה רגלים (משלי כ"ו ו') החל ה' לְקַצּוֹת בישראל (מ"ב י"ד ל"ג), ענינם כרת ואבד כבקל abschneiden, vertilgen.

ההפעיל לפי הענין הוא משרש קצע ובא בחסרון הע' לה"פ. אשר הִקְצוּ (ויקרא י"ד מ"א), ואחרי הִקְצוֹת (שם שם מ"ג) abkratzen.

קָצֶה בסמיכת קְצֵה, בה"ל a) שת"ז לפאה ונבול אם הוא נבול במקום, מורה לפעמים להתחלת הגבול והיותר קרוב להמדבר ממנו, אל קְצֵה ארץ כנען (שמות ט"ז ל"ה) im Anfange (od. dieser Seite herwärts), ולפעמים הוא שם לסוף, והוא להגבול אשר היותר רחוק ממנו, עיר קְצֵה גבולך (במדבר כ' ט"ז) am Ende (od. Jenseits). והבאים כפולים מורים לשני הגבולים גבול ההתחלה וגבול הסוף, מן הַקָּצֶה אל הַקָּצֶה (שמות כ"ו כ"ח) von einem Ende zum andern. לְמִקְצֵה השמים ועד קְצֵה השמים (דברים ד' ל"ב) von Anfang bis zu Ende. ואם הוא גבול בזמן, מורה רק על סוף הזמן אשר ידבר ממנו, מִקְצֵה חמשים ומאת יום (בראשית ז' כד"), ענינו בסוף והיום החמשים. בכלל וכן מִקְצֵה שלש שנים (דברים י"ד כ"ח) zu Ende. b) ש"ת וענינו חלק מהכל, וירא משם קְצֵה העם (במדבר כ"ב מ"א), אפס קָצֵהוּ תראה (שם כ"ג י"ג) ein Theil.

קָצָה שת"נ מִקָּצָה מזה וכרוב אחד מִקָּצָה מזה (שמות כ"ה י"ט) zu Ende dieser und jener Seite.

קְצָוִים שת"ז ברבוי בה"ל a) מה"א בהשם קָצָה, קַצְוֵי ארץ (תהלים ס"ה ו'), ובסמ"נ קְצוֹת.

משתי נשים לאיש אחד, וַתְּקַנֵּא רחל באחותה (בראשי׳ ל׳ א׳), eifersüchtig sein. c) ענינו הכעים בקשור ב׳ מה״ב הנ״ל מענין צרה, קִנְאוּנִי בלֹא אל (דברים ל״ב כ״א) Eifersucht erregen. ובקשור את, וַיְקַנְאוּ אותו מכל אשר עשו אבותם (מ״א י״ד כ״ב) Zorn erregen. d) ענינו צרת עין על טובת זולתו בקשור ב׳, וַיְקַנְאוּ בו אחיו (בראשית ל״ז י״א), ובקשור את, וַיְקַנְאוּ אותו פלשתים (בראשית כ״ו י״ז) neidisch sein. e) פ״ע ענינו חמוד להיות שוה לאיש אשר עינו צרה בו, בקשור ב׳, אל תְּקַנֵּא בעושי עולה (תהל׳ ל״ז א׳) אל תְּקַנֵּא באיש חמס (משלי ג׳ ל״א, שם כ״ג א׳) nacheifern, beneiden.

ההפעיל פ״י כה״נ בפעל, יַקְנִאֻהוּ בזרים (דברים ל״ב ט״ז, שם שם כ״א, תהלים ע״ח נ״ח), סמל הקנאה הַמַּקְנֶה (יחזקאל ח׳ ג׳), (והראוי הַמַּקְנִיא) והוא תה״פ Eifersucht oder Zorn erregend.

קַנָּא תה״ש מה״א בקל, אל קַנָּא (שמות כ׳ ה׳, דברי׳ ד׳ כ״ד) ein eifriger, eifersüchtiger Gott.

קַנּוֹא, קַנּוֹא ונקם ה׳ (נחום א׳ ב׳), כמו קנא.

קִנְאָה גה״ל a) שמ״נ מה״א בקל, קִנְאַת ה׳ צבאות (מ״ב י״ט ל״א), בְּקִנְאָתִי לה׳ (מ״ב י׳ ט״ז, תהל׳ ס״ט י״ד, ישעיה ט׳ ו׳ שם כ״ו י״א), כולם לטובה Eifer. b) והם לרעה, ולא כליתי את בני ישראל בְּקִנְאָתִי (במדבר כ״ה י״א), בְּקִנְאָתִי ובחמתי (יחזקאל ל״ו ו׳ ושם ל״ח י״ט) Zorn m. c) שמ״נ מה״ב בקל, ועבר עליו רוח קִנְאָה (במדבר ה׳ י״ד), קשה כשאול קִנְאָה (ש״ה ח׳ ו׳) Eifersucht f. d) שמ״נ מה״ד בקל, ופתה תמית קִנְאָה, (איוב ה׳ ב׳), ורקב עצמות קִנְאָה (משלי י״ד ל׳) Nacheifer m., Neid m.

קְנָאוֹת שמ״נ ברבוי מן קִנְאָה הנ״ל בה״ג (במדב׳ ה׳ ט״ו).

קנה 1. 2. 5. הקל גה״ל ענינו השגת חפץ a) במחיר אשר קָנָה אברהם (בראשית כ״ה י״ז), וַיִּקֶן (שם ל״ג י״ט), קָנֹה אֶקְנֶה במחיר (ש״ב כ״ד כ״ד) kaufen, in Besitz nehmen. b) ע״י מלאכה או חכמה, קוֹנֶה לב (משלי ט״ו ל״ב), תחבלות יִקְנֶה (שם א׳ ה׳, שמות ט״ו ט״ז) erwerben. c) ע״י בריאה, קוֹנֵה שמים וארץ (בראשית י״ד י״ט) erschaffen.

הנפעל מה״א בקל, וְנִקְנָה השדה (ירמיה ל״ב מ״ג), יִקָּנוּ בתים (שם שם ט״ו).

ההפעיל וענינו הכן והנך ולמד כהוראת השרש קנה בלשון ערבי (עיין געזעניוס שרש קנן) כי אדם הִקְנַנִי מנעורי (זכריה י״ג ה׳) denn ein gewöhnlicher Mensch hat mich dazu bereitet, d. h. dazu erzogen
ועיין בשרש אדם ותמצא חדוש על פסוק הנ״ל.

קָנֶה טה״ל a) ש״ז לקש שעליו שבלת בְּקָנֶה אחד (בראשית מ״א ה׳) Rohr n., Halm. b) ש״ז לסוף, קָנֶה וסוף קמלו (ישעיה י״ט ו׳) Schilf. c) ש״ז למקל משענת הַקָּנֶה הרצוץ (מ״ב י״ח כ״א) Stab m. d) ומזה שם לכלי מדת האורך, קְנֵה המדה (יחזקאל מ״ם ג׳, שם מ״ב ט״ז) Maasstab m. סמוך. e) ש״נ עם פלס וכסף בַּקָּנֶה ישקלו (ישעיה מ״ו ו׳) Schnellwage f. f) שם לעצם שהוא ממעל לאזרוע, ואזרעי מִקָּנָה תשבר (איוב ל״א כ״ב) Armbein m. g) עצה״ש לבד המנורה משקדים בְּקָנֶה אחד (שמות ל״ז י״ט) Leuchter-Arm. ברזו״נ לששת הַקָּנִים (שם כ״ה ל״ג), וּקְנֹתָם, (שם שם ל״ו). h) שם לכן המנורה, ירכה וְקָנָה (שמות כ״ה ל״א) Schaft des Leuchters. i) שם למין בשם וְקָנֶה הטוב (ירמיה וא״ו כ׳, יחזקאל כ״ז י״ט) Cassia f.

קִנְיָן שם או תואר a) מה״א בקל תאר לדבר הנקנה, מקניהם וְקִנְיָנָם (בראשית ל״ד כ״ג), קִנְיַן כספו (ויקרא כ״ב י״א) gekauftes Eigenthum. b) ש״מ לפעולת הקניה, עשה מקנה וְקִנְיָן (יחזקאל ל״ח י״ב) Erwerb m., Geschäft n. c) תאר לדבר הנברא, מלאה הארץ קִנְיָנֶךָ (תהלי׳ ק״ד כ״ד) מה״ג בקל Schöpfung f.

מִקְנֶה שת״ז בה״ל a) כמו קִנְיָן בה״א, מִקְנֵה השדה והמערה (בראשית מ״ט ל״ב), מִקְנֶה וקנין (יחזק׳ ל״ח י״ב, איוב ל״ו ל״ג) Besitz m., Eigenthum n., Erwerb m. b) שת״ז לקנין בקר וצאן וּמִקְנֶה רב (במדבר ל״ב א׳), ואת מִקְנַי בצמא (שמות י״ז ג׳) der Besitz von Vieh.

מִקְנָה שמ״נ a) לאברהם לְמִקְנָה (בראשית כ״ג י״ח, שם י״ז כ״ג), מה״א הַמִּקְנָה Ankauf. b) לפעולת הקניה, ספר הַמִּקְנָה (ירמיה ל״ב י״א) Kaufbrief m. c) שת״ז להמחיר, תרבה מִקְנָתוֹ (ויקרא כ״ה ט״ז) Kaufschilling-Preis m.

קִנָּמוֹן שם עץ בשם, קִנְּמָן בשם (שמות ל׳ כ״ג, ש״ה ד׳ י״ד) Zimmt n.

קנן בנינו פעל נגזר מהשם קֵן וענינו עשית מדור מבעלי הכנף, שם צפרים יְקַנֵּנוּ (תהלי׳ ק״ד י״ז), כיונה תְּקַנֵּן (ירמיה מ״ח כ״ח) ein Nest machen, nisten.
ההפעיל ע״ש קנה.

קֵן שם למדור העוף, כי יקרא קַן צפור (דברים כ״ב ו׳, שם ל״ב י״א) Nest n.

קִנִּים שם רבוי מהנ״ל, קִנִּים תעשה את התיבה (בראשית וא״ו י״ד) Zellen.

קנץ קִנְצֵי למלים, (איוב י״ח ב׳), ע״ש קצץ בהשם קץ.

קסם בנינו קל פ״ע ענינו התנבא והגד עתידות כדרך נביאי השקר, קֹסֵם קסמים (דברי׳ י״ח י׳) בכסף יִקְסֹמוּ (מיכה ג׳ י״א) wahrsagen.

b) ענינו הנעה ונדנוד, קִלְקַל בחצים (יחזק' כ"א, כ"א) bewegen, schütteln. glätten, וכן הוראתו בערבי.

הפעל מה"ב בפעל ע"ד השלמים, בן מאה שנים יְקֻלָּל (ישעיה ס"ה כ', איוב כ"ד י"ח) verflucht werden.

ההפעיל בה"ל (a הבא בלא קשור מ' ענינו כה"א בפעל ע"ד השלמים, פ"י, אב ואם הֵקַלּוּ בך (יחזקאל כ"ב ז'), מדוע הֱקִלֹּתַנִי (ש"ב י"ט מ"ד), הֵקַל ארצה זבולון (ישעיה ח' כ"ג) verachten, geringschätzen. b) ואם בא בקשור מ' ענינו פריקת משא, והוא מה"א בקל, וְהָקֵל מעליך (שמות י"ח כ"ב), לְהָקֵל מן העול (מ"א י"ב ד', יונה א' ה') leichter machen.

התפעל כה"ב בפעל ע"ד המרובעים והגבעות הִתְקַלְקָלוּ (ירמיה ד' כ"ד) sich bewegen.

קַל
תואר בה"ל (a מה"א בקל קַל הוא על פני מים (איוב כ"ד י"ח) leicht. b) מה"ב בקל, קַל ברגליו (ש"ב ב' י"ח), לנקבה בכרה קַלָּה (ירמיה ב' כ"ג), לר"ז קַלִּים (ישעיה י"ח ב') schnell.

קָלָל
תה"ש, וענינו חלק, נחשת קָלָל (יחזקאל א' ז') glatt. קרוב להשם גלל בדניאל בלשון כשדי polirt, ועיין פעל ה"א.

קְלָלָה
בה"ל (a שמ"נ מה"א בפעל ע"ד השלמים, כי קִלְלַת אלהים תלוי (דברים כ"א כ"ג) ספני שננאי הוא שיהיה האדם הנברא בצלם אלהים תלוי Schmähung Gottes. b) מה"ב בפעל הנ"ל, ברכה וּקְלָלָה (דברים י"א כ"ו), עלי קִלְלָתְךָ בני (בראשית כ"ז י"ג) Fluch m.

קְלֹקֵל
תה"ש מענין קלות ונבוה, לחם הַקְּלֹקֵל (במדבר כ"א ה') gering, schlecht.

קלס
3. 7. הפעל פ"ע וענינו התפארות וכן תרגום ויהללוה ויקלסון, לְקַלֵּס אתנן (יחזקאל ט"ז, ל"א) loben.

ההתפעל ענינו בזיון ולעג, וַיִּתְקַלְּסוּ בו (מ"ב ב' כ"ג, חבקוק א' יו"ד) spotten, verhöhnen. ולדעת הרד"ק גם הפעל הנ"ל הוא לענין לעג כי הזונה לועגת לאתנן בפני הזונה כדי שירבה לה אתנן וענין הפסוק טורה ע"ז וע"ש שאמר נ"כ בשם רב עמרם גאון שאין לומר ויתקלס בתפלה.

קֶלֶס
שמ"ז נרדף עם לעג, לעג וָקֶלֶס (תהלי' מ"ד י"ד) Spott m., Hohn m.

קַלָּסָה
(יחזקאל כ"ב ד') ענינו כמו קֶלֶס.

קלע
1. 3. הקל פ"י בה"ל (a ענינו יורות חץ או אבן למטרה, כל קוֹלֵעַ באבן (שופטים כ' ט"ז, ירמיה יו"ד י"ח) schleudern. b) ענינו חקיקה בעץ, וְקָלַע עליהם מקלעות (מ"א ו' ל"ב) einschneiden.

הפעל כה"א בקל, וַיְקַלַּע אבן (ש"א י"ז מ"ט, שם כ"ה כ"ט) schleudern.

קֶלַע
הה"ל (a שת"ז לכלי שמשליכים בו, אבני קֶלַע (איוב מ"א כ'), וְקַלְעוֹ בידו (ש"א י"ז מ"ב) Schleuder f. b) תאר למשליך בקלע, ויסבו הַקַּלָּעִים (מ"ב ג' כ"ה) die Schleuderer. c) שם למעשה החטיבה והוא מה"ב בקל, מסב קֶלַע (מ"א' כ"ט) Schnitzwerk n. d) שת"ז ליריעות מסך, קְלָעִים לחצר (שמות כ"ז ט', ושם ל"ה י"ז) Vorhang m. e) שם נרדף לצלע בה"א מהשם צלע בחלוף הק' בצ', ושני הַקְּלָעִים הדלת (מ"א וא"ו ל"ד) Thürflügel m., ועיין החלק הראשון שהפסוק הזה וכתוב צְלָעִים.

מִקְלַעַת
תהש"נ לפטורי ציצים, מִקְלְעוֹת כרובים (מ"א וא"ו כ"ט) Sculptur.

קלש קִלְשׁוֹן
שם מזלג לזבל (ש"א י"ג כ"א) Dreizack m., Heugabel f.

קמח קֶמַח
שם לתבואה טחונה (בראשית י"ח ו' ש"א כ"ח כ"ד) Mehl n.

קמט
1. 4. הקל פ"י ענינו כפול עור הבשר ועשיית פימה מפני כוונת הבשר, וַתִּקְמְטֵנִי לעד היה (איוב ט"ז ח') Falten machen.

הפעל כהקל עצה"ש, קֻמְּטוּ ולא עת (איוב כ"ב ט"ז), ענינו זקנו וכווצו בלא עתם gerunzelt werden.

קמל
בנינו קל וענינו כמישה, כשרש אמל, לבנו קָמַל (ישעיה ל"ג ט'), קנה וסוף קָמֵלוּ (שם י"ט ו') welken.

קמץ
בנינו קל פ"י ענינו קבוץ ואסיפה באצבעותיו על פס ידו, וְקָמַץ (ויקרא כ' ב') in die volle Hand nehmen.

קֹמֶץ
בה"ל (a שת"ז למלא פיסת יד, מלא קֻמְצוֹ (ויקרא כ' ב', שם ה' י"ב) eine Handvoll. b) מהוראה א' בקל ענינו לקבוץ ואסיפה רבה, לִקְמָצִים (בראשית מ"א מ"ז) zu Vorräthe.

קמש קִמּוֹשׁ
שם מין עשב, קִמּוֹשׁ וחוח (ישעיה ל"ד י"ג, הושע ט' ו') Dorn r., Unkraut n., קִמְּשׂוֹנִים, (משלי כ"ד ל"א).

קנא
3. 5. הפעל הה"ל (a פ"ע וענינו התקצף ובא בקשור ל' לטובה וגם לרעה, הַמְקַנֵּא אתה לי (במדבר י"א כ"ט), אשר קִנֵּא לאלהיו (שם כ"ה י"ג, מ"א י"ט יו"ד) sich ereifern, sich Jemandes annehmen. והם לטובה ולרעה, וַיְקַנְאוּ למשה במחנה (תהלים ק"ו ט"ז) neidisch sein Jemandem. b) ענינו כה"ב בה"שם צרה ב"שרש צור אם בא בקשור את ענינו קצף ורוגז הבעל על אשתו אשר מעלה בו, וְקִנֵּא את אשתו (במדבר ה' י"ד), ובקשור ב' ענינו איבת אשה לחבירתה

קטר בינוני מהפעל והוא מלשון כשדי עניני כמו קשר, חצרות קְטֻרוֹת (יחזקאל מ"ו כ"ב) ge-wölbte, gedeckte.

קיא בשרש קוא.

קים בשרש קום.

קין בשרש קון.

קיק קִיקָיוֹן שם מין דלעת (יונה ד' ו') ein Kürbis-gewächs.

קיקלון בשרש קוא.

קיר בנינו פעל תמצאנו בסוף השרש הזה, קִיר שת"ז בר"נ קִירוֹת דה"ל (a עניני כותל, על קִיר המזבח (ויקרא א' ט"ו). בְּקִירוֹת הבית (שם י"ד ל"ז) Seitenwand *f.* (b עניני תקרה, מן הקרקע עד הַקִּירוֹת (מ"א ו' ט"ז) Gebälke *n.* (c עניני צד, ביתה בְּקִיר החומה (יהושע ב' ט"ו) Seite *f.* (d ועניני חדר שעל התקרה, עלית קִיר קטנה (מ"ב ד' יו"ד) Gastzimmer. ופצה"ש, קִירוֹת לבי (ירמיה ד' י"ט). (e ועניני מבצר או מצודה וע"ש אשש בהשם אש"ש וְקִיר קרוב לשם עיר, קִיר מואב (ישעיה ט"ו א'), כרכא דמואב Burg *f.*

והפעל נגזר מהשם, ועניני הריסת הַקִּיר, מְקַרְקַר קִיר (ישעיה כ"ב ה'), (כדרך הפעל שבא בהפך המובן מהשם כמו ודשנו, תשרש untergraben, einreissen.

קל בשרש קלל.

קלה 1. 2. 5. הקל עניני צלה כי ק' וצ' מתחלפים, אשר קָלָם מלך בבל באש (ירמיה כ"ט כ"ב), קָלוּ באש (ויקרא ב' י"ד) braten, brennen, rösten.

הנפעל בה"ל (a נ"כ עניני שרפה, כסלי מלאו נִקְלֶה (תהלי' ל"ח ח'), תה"ש Entzündung *f.* (b ועניני קלון (ע"ש קלל בקל) וְנִקְלָה אחיך (דברים כ"ה ג'), טוב נִקְלֶה ועבד לו (משלי י"ב ט', ישעיה ג' ה') gering geschätzt, verachtet sein oder werden.

ההפעיל פ"י מה"ב בנפעל, מַקְלֶה אביו (דברים כ"ז ט"ז) geringschätzen.

קָלוֹן שמ"ז נה"ל (a עניני בזיון, כבודם בְּקָלוֹן אמיר (הושע ד' ז'), שבעת קָלוֹן מכבוד (חבקוק ב' ט"ז) Verachtung *f.*, Schmach *f.* (b נ"כ מענין בזיון ועם קָלוֹן חרפה (משלי י"ח ג'), קְלוֹן בית אדוניך (ישעיה כ"ב י"ח) Schändlichkeit *f.* (c עניני נרדף לשם ערוה, והראיתי גוים מערך וממלכות קְלוֹנֵךְ (נחום ג' ה') Scham *f.*

קִיקָלוֹן ע"ש קוא.

קָלִי תה"ש לגרגרים צלוים, ולחם וְקָלִי (ויקרא כ"ג י"ז), איפת הַקָּלִיא (בתוס' א') (ש"א י"ז י"ד) geröstetes Getreide.

קלח קַלַּחַת, (ש"א ב' י"ד, מיכה ג' ג') עניני קדרה, או כלי יורה Topf *m.*, Kessel *m.* וקרוב הוא לשרש קלה בחלוף ח' ת' ה' כמו פצח ופצה, קשח וקשה.

קלט הפעל לא נמצא במקרא, רק בתלמוד, עד שֶׁיִּקְלוֹט את הצבע, קוֹלֶטֶת הזרע ושוה לשרש קלץ בערבי בחלוף ט' בץ' ועניני קווץ וצמיקה ואסיפת דבר לפנים ואחיזת החלקים לתוכו מבלי יוכלו לצאת חוצה להשתרע ומזה בלה"ק הש"ת לנסר שהוא קטן ביותר או שאבר אחד שלו קטן מחברו einziehen, einhalten.

קָלוּט, שרוע וְקָלוּט (ויקרא כ"ב כ"ג), והיא תאר לנסר Zwerg *m.*,

מִקְלָט נ"כ מזה, ערי מִקְלָט (במדבר ל"ה י"א), ועניני עיר שאוספת אליה ומחזקת בה את ההורג נפש בשגגה Asil-Staat, eine Stadt, die aufnimmt.

קלל 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל פ"ע נה"ל. (a בטבעי ועניני, קַל הפך כבד בכמות gering sein. כי קַלּוּ המים מעל הארץ (בראשית ח' י"א) dass das Wasser abgenommen hat- (b על מהירות התנועה, קרוב לה"א הנ"ל, מנשרים קַלּוּ (ש"ב א' כ"ג), וְקַלּוּ מנמרים סוסיו (חבקוק א' ח') schnell, leicht sein. (c במוסרי ועניני בזיון, כי קַלּוֹתָ (נחום א' י"ז), הן קַלּוֹתִי (איוב מ"ם ד') עומדים gering, niedrig, ver-achtet sein.

הנפעל נה"ל (a כ"ע מה"א בקל, ודעת לנבון נָקָל (משלי י"ד ו', ש"ב ו' כ"ב) leicht sein. (b כה"ב בקל, יִקַּלּוּ רודפיכם (משלי ל' ט"ז) schnell sein. (c במוסרי כה"ג בקל שעניני בזיון מהעומדים, הֲנִקַלָּה בעיניכם (ש"א י"ח כ"ג), נָקֵל מהיותך לי עבד (ישעיה מ"ט ו', יחזקאל ח' י"ז), ומהיוצאים, וָאֵקַל בעיניה (בראשית ט"ז ה'), ובוזי יֵקָלּוּ (ש"א ב' ל') geringgeschätzt sein oder werden.

הפעל ע"ד השלמים בה"ל (a עניני בזות דבר מה"ג בקל, אביו ואמו קִלֵּל (ויקרא כ' ט') schmähen, verachten. (b עניני מארה וקללה, לא אסף עוד לְקַלֵּל (בראשית ח' כ"א), וּמְקַלֶּלְךָ אאר (שם י"ב ג'), כלה מְקַלְלַנִי (ירמיה ט"ו יו"ד), כי מְקַלְלִים להם בניו (ש"א ג' י"ג), עניני מסבבים להם קללה מפני שמקילים בכבוד המקום, fluchen.

הפעל ע"ד המרובעים בה"ל (a עניני לטישה וחדוד (עין קלל) לא פנים קִלְקַל (קהלת יו"ד י') schärfen,

קְוֻצָּה שת"נ לפאה השער, קְוֻצּוֹתַי רסיסי לילה (ש"ה ה' ב'), קְוֻצּוֹתָיו תלתלים (שם שם י"א) Haarlocken *pl.*

קוּר 1. 3. 5. פ"י הקל ענינו חפירה למצוא מקור, אני קַרְתִּי ושתיתי מים (מ"ב י"ט כ"ד, ישעיה ל"ז כ"ה) eine Quelle graben.

הפעל ע"ד המרובעים, ענינו כהקל וכולל נ"כ הריסה, וְקַרְקַר כל בני שת (במדבר ק"ד י"ז), מְקַרְקַר קיר (ישעיה כ"ב ה') untergraben, vertilgen.

ההפעיל ענינו הזלת מים מהמקור, כְּהָקִיר ביר מימיה כן הֵקֵרָה רעתה (ירמיה וא"ו ז') hervorquellen lassen.

מָקוֹר שת"ז ענינו כמו מבוע ועין המים, מְקוֹר נפתח (זכריה י"ג א'), מְקוֹר מים היים (ירמיה ב' י"ג), מְקוֹר דמֶיהָ (ויקרא כ' י"ח), ועצה"ש, מְקוֹר חכמה (משלי י"ח ד') Brunnen *m.*, Quelle *f.*

קוּר שה"ת לארג שממית ולא ימצא רק ברבוי וְקוּרֵי עכביש (ישעיה נ"ט ה'), קוּרֵיהֶם לא יהיה לבגד (שם שם ו'), וְקָרוֹב הוא להשם, בצל קוֹרָתִי (ע"ש קרה) כי השממית תארוג לכסות, כמו הקורות שמכסים Spinngewebe *n.*

קוֹר שם לקרשי עץ ע"ש קרה.

קוש בשרש קשש.

קָט בשרש קטן.

קֶטֶב בה"ל (a שם לדבר, וְקֶטֶב מרירי (דברים ל"ב כ"ה, תהלי' צ"א ו') Seuche *f.* (b ש"ם אהי קָטָבְךָ שאול (הושע י"ג י"ד) Verderben *n.* שער קֶטֶב (ישעיה כ"ח ב') Sturm, der Verderben verbreitet.

קטט בנינו התפעל וענינו ריב ומצה וכן בתלמוד קְטָטָה, ובתקוממיך אֶתְקוֹטָט (תהלי' קל"ט כ"א) hadern, zanken.

קטל בנינו קל פ"י וענינו הרג, אם תִּקְטֹל אלהי רשע (תהל' קל"ט י"ט), יִקְטְלֵנִי (איוב י"ג ט"ו, ושם כ"ד י"ד) tödten.

קֶטֶל שמ"ז להריגה, מִקֶּטֶל (עובדי' א' ט') Mord *m.*, Schlacht *f.*

קטן 1. 5, הקל פ"ע וענינו לתאר קלות האיכות או מעוט הכמות בנושא, קָטֹנְתִּי מכל החסדים (בראשית ל"ב י"א), וַתִּקְטַן עוד זאת בעיניך (ש"ב ז' י"ט) klein, gering sein.

ההפעיל פ"י לשלישי, לְהַקְטִין איפה (עמוס ח' ה') kleiner machen.

קָטָן שתזו"נ לקלות באיכות או למעוט בכמות, ואנכי נער קָטָן (מ"א ג' ז'), עבדי אדוני הַקְּטַנִּים (מ"ב י"ח כ"ז), נערה קְטַנָּה (שם ה' ב'), קל ופחות באיכות gering, unbedeutend. בנו הַקָּטָן (בראשית מ"ד כ"ד), שאר הַקָּטָן (ש"א ט"ז י"א) קְטַנָּם (יונה ג' ה') ליום קְטַנּוֹת (יחזקאל ט"ז מ"א), פחות בכמות kleiner, jüngere, jung. ובא נ"כ במפשט, לעשות קְטַנָּה (במדבר כ"ב י"ח) etwas Kleines.

קָטֹן ומעיל קָטֹן (ש"א ב' י"ט), klein, תה"ש, אם קָטֹן אתה בעיניך (שם ט"ו י"ז), תה"פ gering, unbedeutend.

קֹטֶן שם לאצבע היותר קטן שביד, קָטָנִּי עבה ממתני אבי (מ"א י"ב י"ד) der kleine Finger.

קָט כמעט קָט (יחזקאל ט"ז מ"ז) kleinwinziges.

קטף 1. 2. הקל ענינו תלישה, נופל רק על הצמחים והוא קרוב לשרש חטף כי ח' וק' מתחלפים, וְקָטַפְתָּ מלילות (דברים כ"ג כ"ו), ראש יניקותיו קָטָף (יחזקאל י"ז ד', ושם שם כ"ב) אֶקְטֹף abreissen, pflücken.

הנפעל, יִקָּטֵף (איוב ח' י"ב).

קטר 3. 5. 6. פ"י הפעל ענין עשן הנוגל על קרבן אם לה' או לאלהים אחרים בקשור ל', וַיְקַטֵּר לבעל, (ירמיה ז' ט'), מְקַטְּרִים להם (שם י"א י"ב) räuchern, Rauchwerk anzünden zu Ehren einer Gottheit.

מְקֻטֶּרֶת (ש"ה ג' וא"ו) durchräuchert.

ההפעיל לרוב בקשור את או בכנוי, וְהִקְטִיר המזבחה (ויקרא א' י"ג), יַקְטִירֶנָּה (שמות ל' ז').

ההפעל כליל תָּקְטָר (ויקרא ו' ט"ו).

קִטֵּר שמ"ז, הלא את הַקִּטֵּר (ירמיה מ"ד כ"א) das Räuchern.

קִיטוֹר ענינו עשן והוא תה"ש. עלה קִיטוֹר הארץ (בראשית י"ט כ"ח), שלג וְקִיטוֹר, ש"ת (תהל' קמ"ח ח', שם קי"ט פ"ג) Rauch *m.*, Dampf.

קְטֹרָה או **קְטֹרֶת** שת"נ לסמים מעשנים ישימו קְטוֹרָה באפיך, (דברים ל"ג יו"ד), קְטֹרֶת הסמים (שמות ל"א י"א), וּקְטָרְתִּי (יחזקאל ט"ז י"ח) Räucherwerk *n.* (b קְטֹרֶת אילים (תהלי' ס"ו ט"ו), תה"ש angezündete Opfer.

מִקְטָר שמ"ז מִקְטַר קטרת (שמות ל' א') das Räuchern.

מִקְטֶרֶת, ש"ת לכלי שמקטירין בו, ובידו מִקְטַרְתּוֹ (יחזקאל ח' י"א), מִקְטָרוֹת (דה"ב כ"ו י"ט) Rauch-Pfanne.

lassen. f) טהור׳ י״א בקל, וְהָקֵם זרע (בראשית ל״ח ח׳), לְהָקִים לאחיו שם (דברים כ״ה ז׳, רות ד׳ ח׳) auf Jemandes Namen einstehen. g) מהוראה י״ב בקל, מֵקִים מעפר דל (ש״א ב׳ ה׳) aufrichten. h) מה״א בפעל א׳, וַהֲקִימוֹתִי את השבועה (בראשית כ״ו ג׳), וַהֲקִימוֹתִי את בריתי (ויקרא כ״ו ט׳), ודבר ולא יְקִימֶנּוּ (במדבר כ״ד י״ט) halten, vollziehen.

ההפעל נה״ל a) מה״א בהפעיל, הוּקַם המשכן (שמות מ׳ י״ז) aufgestellt werden. b) מה״ז בהפעיל הוּקַם על (ש״ב כ״ג א׳) empor gehoben werden, c) בהפעיל, הוּקַם את דברי יונדב (ירמיה ל״ה י״ד) bestätigt, vollzogen, giltig werden.

ההתפעל כה״ב בפעל ב׳ וענינו התנגדות, והוא בינינו תואר לאויב, מִמִּתְקוֹמְמִים בימינך (תהל׳ י״ז ז׳), ומִתְקוֹמְמַי כעול (איוב כ״ז ז׳), ובא ג״כ בחסרון ס הראשונה, ובִתְקוֹמְמֶיךָ אתקוטט (תהל׳ קל״ט כ״א) Feinde, Widersacher pl.

קוֹם ומלך אַלְקוּם עמו (משלי ל׳ ל״א י״א) מלת אל ענינו כמו אלמות שענינו שלילה ופי׳ המלה מלך שאין איש יָקוּם כנגדו, וי״מ קום ענינו מלך בערבי ואל ענינו כה״א הידיעה, וענינו מלך אשר העם אתו.

קוֹמָה שמ״נ לגובה גוף, וְקוֹמָה חמש אמות (שמות כ״ז י״ח) Höhe f. מלא קוֹמָתוֹ (ש״א כ״ח כ׳, ש״ה ז׳ ח׳) seiner Länge nach. כל קוֹמָה (יחזקאל י״ג י״ח) die Statur, d. h. Leute jeder Grösse.

קוֹמְמִיּוּת (ויקרא כ״ו י״ג), תה״פ aufrecht.

קִים תהש״ז לאויב, אם לא נכחד קִימָנוּ (איוב כ״ב כ׳) unsere Widersacher.

קִימָה שמ״נ שבתם וְקִימָתָם (איכה ג׳ ס״ג) ihr Aufstehen.

קָמָה שת״נ לתבואה העמעודת לקצור, מגדיש ועד קָמָה (שופטים ט״ו ה׳), מִקָּמַת רעך (דברים כ״ג כ״ו, שופטי ט״ו ה׳) Saat, welche auf den Halmen steht.

יְקוּם שת״ז לכל בעח״י, ומחיתי את כל הַיְקוּם (בראשית ז׳ ד׳, דברים י״א ו׳) alles Wesen.

מָקוֹם בה״ל a) שת״ז להמרחב שהגוף נמצא בו, אל מָקוֹם אחד, (בראשית א׳ ג׳) ברי״נ מקומות, ונמצא פ״א בלשון נקבה, ולא תשורנו מְקוֹמוֹ (איוב כ׳ א׳ ט׳, שם כ״ד כ״ג) Ort, Raum m., Stelle. b) ענינו עיר או כפר, עד מְקוֹם שכם (בראשית י״ב ו׳, רות ד׳ י״ד) Stadt f.

תְּקוּמָה (ויקרא כ״ו ל״ז) das Stehen, Bestehen.

קון בנינו פעל, וענינו לשור בשיר להספד או לצרה ולרוב בקשור על, וַיְקֹנֵן דוד (ש״ב א׳ י״ז), וְקוֹנְנוּ עליך (יחזקאל כ״ז ל״ב), ובקשור אל (ש״ב ג׳ ל״ג) einen Klagegesang anstimmen.

קִינָה שמ״נ בקשור אל או על, שא קִינָה אל נשיאי ישראל (יחזקאל י״ט א׳), וברי״נ בְּקִינוֹתֵיהֶם על יאשיהו (ד״ה ל״ה כ״ה) Klagelied, n. Trauergesang m.

קַיִן שת״ז ללהבת חנית, ומשקל קֵינוֹ (ש״ב כ״א ט״ז) Lanze f.

קוֹף שם חיה דומה לאדם, שנהבים וְקוֹפִים (מ״א י׳ כ״ב) Affe m.

תְּקוּפָה שמ״נ לסבוב והקף, ותְקוּפָתוֹ על קצותם (תהל׳ י״ט ז׳) וענינו סבוב החמה סביב הארץ בכ״ד שעות Umkreis, m. Umlauf der Sonne um die Erde. לִתְקוּפַת השנה (דה״ב כ״ד כ״ג), וענינו סבוב השנה, בשס״ה ימים Umlauf des Jahres. לִתְקוּפוֹת הימים (ש״א א׳ כ׳), לסבוב ימי ההריון nach Umlauf der bestimmten Zeit der Schwangerschaft. והשאר תמצא בשרש נקף.

קוּץ 1. 5. הקל נה״ל a) ענינו געול ומאס בדבר וקשורו בב׳, קַצְתִּי בחיי (בראשית כ״ז מ״ו), וָאָקֻץ בם (ויקרא כ׳ כ״ג), ונפשו קָצָה בלחם הקלקל (במדבר כ״א ה׳, משלי ג׳ י״א) Eckel, Widerwillen empfinden. b) בקשור מפני ענינו מורא, וַיָּקֻצוּ מפני בני ישראל (שמות א׳ י״ב), וַיָּקָץ מואב מפני העם (במדבר כ״ב ג׳) Furcht empfinden. c) והוא נגזר מהשם קַיִץ וענינו חניה בזמן הַקַּיִץ, וְקָץ עליו העיט וכו׳ (ישעיה י״ח ו׳) den Sommer zubringen.

ההפעיל פע״ו a) פי׳ מה״ב בקל, שענינו מורא נעלה ביהודה, וּנְקִיצֶנָּה (ישעיה ז׳ ו׳), הֵקִיץ עליך (יחזקאל ז׳ ו׳) Furcht einjagen. וי״מ אותם משרש צוק שענינו לחץ בחלוף האותיות, ונְצִיקֶנָּה, הֵצִיק עליך וכן כתב הפרחון. b) והוא פ״ע שוה לשרש קץ ולשרש עור וענינו התעוררת משנה, לא הֵקִיץ הנער (מ״ב ד׳ ל״א), מתי אָקִיץ (משלי כ״ג ל״ה, שם ו׳ כ״ב, תהלי׳ מ״ד כ״ד) erwachen.

קוֹץ שם מין אילן, וְקוֹץ ודרדר, (בראשית ג׳ י״ח), ומצאה קוֹצִים (שמות כ״ב ה׳) Dorn m.

קֵץ שמ״ז, לכל תכלה ראיתי קֵץ (תהלי׳ קי״ט צ״ו), ענינו געול Ueberdruss m. ועין שרש כלה בהשם תכלה ומה שהוא מענין סוף וקצה ע״ש קצץ.

קַיִץ, שת״ז בה״ל a) לימי תקופת החום, וְקַיִץ וחרף (בראשית ח׳ כ״ב, עמוס ג׳ ט״ו) Sommer m. b) שת״ז לפירות המבושלות בימי הקיץ, אספו יין וְקַיִץ (ירמיה מ׳ יו״ד ושם שם) כלוב קָיִץ (עמוס ח׳ א׳) Obsternte f.

כריתה לחתוך, אשר יָקוט כסלו, (איוב ח׳ י״ד) abgeschnitten sein.

הנפעל כה״א בקל וע״ב בא ג״כ בקשור ב׳ נָקֹטָה נַפְשִׁי בחיי, (איוב יו״ד א׳) (והראוי נָקוֹטָה) ונמצא ג״כ בקשור בפני. וְנָקֹטוּ בפניהם, (יחזקאל ו׳ ט׳, שם כ׳ מ״ג) vor sich selbst Eckel haben.

ההתפעל, אֶתְקוֹטָט. (תהל׳ קל״ט כ״א) וע״ש קטט.

קול

קול ברבוי קֹלֹת, קולות קלות שע״ז לתנועת הרוה המכה על תוף האזן, דה״ל a) ענינו כמו רעש והוא קול טבעי כמו קול הרעם, ויהי קלות וברקים, (שמות י״ט ט״ז) וכן קול הסמוך להשם הנכבד, קול ה׳ חצב להבות אש, (תהלים כ״ט ז׳, שם ח׳, וס׳) Donner *m*. וקול המים, כְּקוֹל מים רבים, (יחזקאל א׳ כ״ד, שם מ״ג ב׳) Getöse, Brausen. ועל קול השופר ושארי כלי זמר, ויהי קול השפר, (שמות י״ט י״ט, שם כ׳ ט״ו) וְקוֹל כנוריך, (יחזקאל כ״ו י״ג), וכהרים קול בחצוצרות. (דה״ב ה׳ י״ג) Schall *m*. b) לקול הבא מבעח״י, הַקֹּל קול יעקב, (בראשית כ״ז כ״ג), קול הנער (שם כ״א י״ז). שמען קוֹלִי, (שם ד׳ כ״ג) Stimme *f*. קול המלה (יחזק׳ א׳ כ״ד) קול המון (ישעיה י״ג ד׳) Geräusch *n*. קול אחד, (שמות כ״ד ג׳) einstimmig. c) ענינו השמועה, וְהַקֹּל נשמע בית פרעה, (בראשית מ״ה ט״ז), מִקֹּל זנותה, (ירמיה ג׳ ט׳) Gerücht *n*. d) ענינו הפקודה, ושמעו לְקֹלֶךָ, (שמות ג׳ י״ח), קול במחנה (שם ל״ו ו׳) Befehl *m*.

קום

קוּם 1. 3. 5. 6. 7. הקל סע״ו העתיד אָקוּם תָּקוּם ובוא״ו ההפוך וַיָּקָם וַתָּקָם י״ב ה״ל a) כהוראת עמד בה״א בקל וַיָּקָם פרעה לילה, (שמות י״ב ל׳) מפני שבה תָּקוּם, (ויקרא י״ט ל״ב), כי נפלתי קָמְתִּי, (מיכה ז׳ ח׳) aufstehen. b) כה״ב בשרש עמד בהקל שענינו הכנה חרוז לפעולה, קום התהלך בארץ, (בראשית י״ג י״ז), קום קח את אשתך, (שם י״ט ט״ו), קום נא ושבה, (שם כ״ז י״ט) sich aufmachen. c) כה״ג בשרש עמד שענינו קיום במקום או בזמן, ממלכתך לא תָקוּם, (ש״א י״ג י״ד), וְקָמוּ כל נדריה, (במדבר ל׳ ה׳, ישעיה ח׳ יו״ד, משלי י״ט כ״א) bestehen. ומזה וְקָם הבית אשר בעיר לקונה אותו, (ויקרא כ״ה ל׳) für beständig bleiben. וַיָּקָם השדה והמערה לאברהם לְמִקְנָה, (בראשית כ״ג י״ז) erstanden oder zugestanden worden. וקרוב לזה לא יָקוּם עד אחד באיש (דברים י״ט ט״ו) gültig sein. d) כה״ה בשרש עמד בהקל, שענינו שביתה ופסוק ועיניו קָמָה לא יוכל לראות, (ש״א ד׳ ט״ו), כי קָמוּ עיניו משבו. (מ״א י״ד ד׳) starr sein. e) בקשור ל׳ כה״ז בשרש עמד בקל שענינו עזר, מי יָקוּם לי עם מרעים, (תהל׳ צ״ד ט״ז) beistehen. f) בקשור אל או בְּ׳ או על כה״ט בשרש עמד בהקל בקשור על 4 שהוראתו התנגדות. וַיָּקָם קין אל הבל (בראשית ד׳ ח׳) לָקוּם אלי לאורב, (שמואל א׳ כ״ב י״ג), לָקוּם אל שאול (שם כ״ד ח׳), ובקשור ב׳, כי יָקוּם עד חמס באיש, (דברים י״ט ט״ז), כי קָמוּ בי עדי שקר, (תהלי׳ כ״ז י״ב), וַיָּקָם בי כחשי, (איוב ט״ז ח׳), בת קָמָה באמה, (מיכה ז׳ ו׳) ובקשור על, וארב לו וְקָם עליו, (דברים י״ט י״א) וְקַמְתִּי עליהם, (ישעיה י״ד כ״ב) רבים קָמִים עלי, (תהלי׳ ג׳ ב׳) ענין כלם feindlich auftreten. ובקשור לפני לָקוּם לפני אויביהם (יהושע ז׳ י״ב) widerstehen. g) ענינו הווית דבר, וְקָמוּ שבע שני רעב (בראשית מ״א ל׳), וְקָאם שאון בעמך (הושע יו״ד י״ד, בתוספת א׳) entstehen. h) וְקָם שבט מישראל (במדבר כ״ד י״ז) aufsteigen. i) על ביאת האור, על מי לא יָקוּם אורהו (איוב כ״ה ג׳) aufgehen (vom Licht). k) ענינו בוא דבר תחת דבר, וַיָּקָם מלך חדש (שמות א׳ ח׳), ולא קָם נביא עוד (דברים ל״ד יו״ד) auftreten. l) ענינו גדול בנים יולדו יָקוּמוּ ויספרו לבניהם (תהלים ע״ח ו׳) aufwachsen. m) ענינו התנשאות בְּקוּם רשעים (משלי י״ח כ״ב), בידי לא אוכל קום (איכה א׳ י״ד) emporkommen, mächtig werden.

הפעל א׳ בא ע״ד השלמים רק באה״י נראה תמורת ו׳ עה״פ כה״ל a) מה״ג בקל הנ״ל וענינו חזוק וקיום דבר, לְקַיֵּם כל דבר (רות ד׳ ז׳), קִיְּמוּ וקבלו (אסתר ט׳ כ״ז) bestätigen, erklären, befestigen. ומזה אם בא בקשור על ענינו הטיל חוב על זולתו, לְקַיֵּם עליהם להיות עושים (אסתר ט׳ ל״א) Jemandem zu etwas verpflichten. b) ענינו כה״ה בהפעיל בשרש עמד, קַיְּמֵנִי כדבריך (תהל׳ קי״ט כ״ח) erhalten.

הפעל ב׳ הבא ע״ד המרובעים כה״ל a) כה״ד בשרש עמד שענינו תַּקֵּן, והרבותיה אֲקוֹמֵם (ישעיה מ״ד כ״ו, שם ס״א ז׳) פי׳ wieder herstellen, aufrichten. b) ענינו התנגדות כהוראה ו׳ בקל הנ״ל, לאויב יְקוֹמֵם (מיכה ב׳ ח׳), פ״ע sich aufnehmen.

ההפעיל פ״י חה״ל a) מה״א בקל הָקֵים תָּקִים עמו (דברים כ״ב ד׳). כלביא מי יְקִימֶנּוּ (במדבר כ״ד ט׳), האחד יָקִים את חברו קהלת ד׳ יו״ד), ועצה״ש, כושל יְקִימוּן מליך (איוב ד׳ ד׳) aufstehen machen, aufrichten. b) כה״ב בהפעיל בשרש עמד, ולא תָקִים לך מצבה (דברים ט״ז כ״ב) errichten. c) מה״ג בקל, הָקִים את כל נדריה (במדבר ל׳ ט״ו), וַהֲקִמֹתִי את כסא ממלכתך (מ״א ט׳ ה׳) bestätigen. ומזה ג״כ וְהֵקִים ה׳ לו מלך (מ״א י״ד י״ז), הֵקִים לנו ה׳ נביאים (ירמיה כ״ט ט״ו), וַהֲקִימוֹתִי לי כהן (ש״א ב׳ ל״ה) bestellen. d) כהו״ד בקל שענינו שביתה ופסוק, יָקֵם סערה לדממה (תהלי׳ ק״ז כ״ט) einstellen, aufhören lassen. e) כהוראה ו׳ בקל בקשור על, כי הֵקִים בני את עבדי עלי לארב (ש״א כ״ב ח׳) feindlich auftreten

(שמות ל"ב א') וַיִּקָּהֲלוּ על משה, (במדבר ט"ז ג') sich zu sammeln. וההבדל שבין שרש קהל לשרש אסף או קבץ, כי קהלה יתורגם versammeln. ואסף וקבץ תרגומם sammeln.

ההפעיל פ"י, וְהִקְהַלְתָּ את כל העדה, (במדבר ח' ט') וַיַּקְהִילוּ משה ואהרן, (שם כ' יו"ד) versammeln lassen, zusammenrufen.

קָהָל גה"ל (a שמ"ז לקבוץ המון רב, קָהָל גדול, (מ"א ח' ס"ה, דה"ב ז' ה') grosse Versammlung, (b ש"ת ענינו עם אף שאנונו מקובץ במקום אחד. הַקָּהָל, (ויקרא ד' י"ג) קְהַל ישראל, (דברי' ל"א א', במדבר ט"ז ג') Volk *n*. ואם בא אחריו השם גוי או עמים ענינו רבוי קְהַל גוים, (בראשית ל"ה י"א) קְהַל עמים, (שם כ"ח ג') Menge *f*. (c ענינו עדה והוא שם לאנשים משותפים בחברה, בתוך קָהָל ועדה (משלי ה' י"ד) תגלה רעתו בְקָהָל, (שם כ"ו כ"ו) קמתי בְקָהָל אשוע, (איוב ל' כ"ח) Gemeinde *f*.

קְהִלָּה בה"ל (a שת"נ כה"ב בשם קָהָל שענינו עם, קְהִלַּת יעקב, (דבר' ל"ג ד') das Volk Jacobs. (b שמ"נ כמו אסיפה, קְהִלָּה גדולה, (נחמיה ה' ז') Versammlung *f*.

קֹהֶלֶת בינוני והוא תואר מהפעיל לזכר ובא בס"נ ע"ש מלאכתו, שהיה דורש ברבים ועי"ז נקהלו העם אליו לשמוע חכמתו, וכן מצאנו השמות ספרת, פכרת, (עזרא ב' פסוק ז') ובימי נחמיה הפחה, (נחמיה י"ב כ"ו) והשם ש"ת למלאכתם, קֹהֶלֶת בן דוד (קהלת א' א') ובפעל נקבה, אמרה קֹהֶלֶת, (שם ז' כ"ז) ובה"ה הקֹּהֶלֶת, (שם י"ב ח') Prediger *m*.

מַקְהֵל לא נמצא רק ברבוי זו"נ בר"ז בְּמַקְהֵלִים אברך ה', (תהל' כ"ו י"ב) ובר"נ בְּמַקְהֲלוֹת ברכו אלהים, (שם ס"ח כ"ו) ענינו כהשם קָהָל בה"א Chöre, Versammlungen.

קוא 1. 5. פ"י הקל ענינו פליטת דבר בלוע, ושכרו וקיו (ת' וקאו) (ירמיה כ"ה כ"ז) speien. ועצה"ש, כאשר קָאָה את הגוי, (ויקרא י"ח כ"ח).

ההפעיל כהקל, תְּקִיאֶנָּה, (משלי כ"ג ה') וַהֲקֵאֹתוֹ (שם כ"ה ט"ז) וַיָּקֵא את יונה, (יונה ב' י"א) ועצה"ש, ולא תָקִיא אתכם הארץ, (ויקרא י"ח כ"ח).

קִיא תהש"ז לדבר הנפלט, כהתעות שכור בְּקִיאוֹ, (ישעיה י"ט י"ד) קִיא צואה, (ירמיה מ"ח כ"ו, ישעיה כ"ח ח') Ausgespienes. ואפשר מזו קַו קָו, (ישעיה י"ח ב') בחסרון הא'.

קִיקָלוֹן, (חבקוק ב' ט"ז) Schmach, Schande.

קוה 1. 2. 3. הקל פ"ע ענינו כמו דום ויחל, וְקוֵֹי ה', (ישעיה מ"ם ל"א) hoffen, vertrauen, harren.

הנפעל ענינו חבור, וְנִקְווּ עליה כל הגוים, (ירמיה ג' י"ז) יִקָּווּ המים, (בראשית א' ט') sich vereinigen, verbinden.

הפעל כה"ל (a כהקל, קִוִּיתִי ה' קִוְּתָה נפשי, (תהל' ק"ל ה') קִוִּיתִי לעשות ענבים, (ישעיה ה' ד') כשכיר יְקַוֶּה פעלו, (איוב ז' ב') hoffen, wünschen, in Erwartung sein. (b ענינו אריבה וצדיה, כאשר קִוּוּ נפשי, (תהל' נ"ו ו') לי קִוּוּ רשעים, (שם קי"ט צ"ה) Jemanden auflauern.

קַו שת"ז גה"ל (a ענינו חוט או חבל, בכל הארץ יצא קַוָּם, (תהל' י"ט ה') Saite *f*. (b ענינו חבל מדה, נטה עליה קָו, (איוב ל"ח ה') Messschnur *f*. (c ענינו צווי ופקודה וקרוב הוא לה"ב עצה"ש קַו לָקָו, (ישעיה כ"ח יו"ד) Gesetz *n*., Richtschnur *f*. ועיין ג"כ בהשם קיא.

מִקְוֶה בה"ל (a ש"מ לבטחון מהוראתו בקל, ואין מִקְוֶה, (דה"א כ"ט ט"ו) מִקְוֵה ישראל, (ירמיה י"ד ח', שם נ' ד') Hoffnung *f*., Vertrauen *n*. (b מהוראתו בנפעל והוא ש"מ לאסיפת מים, ועל כל מִקְוֵה מימיהם, (שמות ז' י"ט) Sammlung ihrer Gewässer. מעין ובור מִקְוֵה מים, (ויקרא י"א ל"ו) Wasserbehälter *r*. ומהורא' זו וּמִקְוֵה סוחרי המלך יקחו מִקְוֵא, (דה"ב א' ט"ז, מ"א י' כ"ח) וענינו הבורת סוחרי המלך לקחו קבוצות סוסים במחיר und die königliche Handels-Compagnie tauschte Quantitäten von Pferden ein. והוא לשון נופל על לשון כדרך לה"ק.

מִקְוָה בס"נ ענינו כמו מִקְוֶה בה"ב, ומקוה עשיתם בין חומותים, (ישעיה כ"ב י"א) תִּקְוָה בה"ל (a שת"נ כמו קַו בה"א שענינו חוט, את תִּקְוַת חוט השני, (יהושע ב' י"ח) (ובא כפיל כמו הצפיר השעיר) Seil *n*. (b ש"מ (כה"א בהשם מִקְוֶה) לבטחון, יש לי תִקְוָה, (רות א' י"ב, איוב ה' ט"ז, שם ז"ין ו') Hoffnung *f*., Erwartung *f*. ולפעמים הוא ש"ת, אסירי הַתִּקְוָה, (זכריה ט' י"ב) die hoffenden Gefangenen.

קוח קָה על מים רבים, (יחזקאל י"ז ה') ע"ש לקח פְּקַח קוֹחַ, (ישעיה ס"א א') עיין פְּקַח קוֹחַ בהערה.

קוט 1. 2, 7. הקל בה"ל (a כמו קוץ ענינו מאוס ותעוב בדבר ובא בקשור ב' אָקוּט בדור, (תהל' צ"ה יו"ד) Eckel haben. (b כמו קצץ שענינו

d) reiten. עניני טהרה ונקיון ורחיצה פי׳ קרוב לה״ג בקל שעניננו הרחקה. וטהרו וְקִדְּשׁוֹ מטמאות בני ישראל, (ויקרא ט״ז י״ט) וַיְקַדְּשׁוּ את בית ה׳ והוציאו את הנדה מן הקדש, (דה״ב כ״ט ה׳) ויחלו באחד לחדש הראשון לְקַדֵּשׁ וכו׳ (שם שם) וַיְקַדְּשׁוּ את בית ה׳ וראה ג״כ את הפסוק שלפניו, (דה״ב כ״ט, פסוק ט״ו וט״ז) ענינם הסרת הטומאה ועיין התפעל reinigen durch Waschungen. (וכן לדעתי כל הנוגע במזבח יִקְדָּשׁ (שמות כ״ט ל״ד, ושם ל׳, והניחו בשאלה כזה? החכם נעוֹעניום הביא הפסוק הזה על נגיעת כלי שרת. פירוש ירחץ במים ככתוב ורחצו אהרן ובניו ממנו וכו׳ בבאם אל אהל מועד וכו׳ או בגשתם אל המזבח וכו׳ ולדעתי כיון לזה בסס׳ יומא התרצן על קושית הגמרא ש ם, אלא לרבנן תשעה (קדושין) הוו? ואמר אמרי לך רבנן קדוש בתרא כי אפשיט בגדי קודש ולביש בגדי חול עביד ליה התם (פי׳ קדוש בתרא היא רחיצה מנגיעת המזבח וכלי שרת), (יומא ל״ב) ובא גם כן (שם ל׳) על הסרת הקדושה כל אשר יגע בבשרה יקדש, ואשר יזה מדמה על הבגד תכבס במקום קדוש וכו׳ וכלי חרס אשר תבשל בו ישבר, ואם בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים, (ויקרא ו׳ כ׳) ומזו, ולא יְקַדְּשׁוּ את העם בבגדיהם, (יחזקאל מ״ד י״ט) וענינו שיהיו חייבים ברחיצה, וכן מצאנו אשר חז״ל שמשו בשרש קדש בבנין פעל תמורת הפעל רחץ ואמרו. חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כה״ג וּמְקַדֵּשׁ בו ביום, (יומא ל״ג ושם ל״ד) ובן השם קדוש ידים ורגלים, עירובין (דף י״ט).

הֻפְּעַל מה״ב בפעל, ולכל מועדי ה׳ הַמְקֻדָּשִׁים, (עזרא ג׳ ה׳) תה״ש geweihete. אני צויתי לִמְקֻדָּשָׁי, (ישעיה י״ג ג׳) ש״ת die Geweiheten.

ה הפעיל נה״ל a) כה״א בפעל, לְהַקְדִּישֵׁנִי, (במדבר כ׳ י״ב) אותו תַּקְדִּישׁוּ, (ישעיה ח׳ י״ג) יַקְדִּישׁוּ שמי, (שם כ״ט כ״ג) heiligen. b) כה״ב בפעל, הִקְדַּשְׁתִּי את הבית לשום שמי שם, (מ״א ט׳ ג׳, ירמיה א׳ ה׳) für heilig erklären. c) כה״ב בקל שהיא הפרשה לה׳ ואיש כי יַקְדִּשׁ את ביתו קודש לה׳, (ויקרא כ״ז י״ד) הַקְדֵּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי את הכסף לה׳, (שופטי׳ י״ז ג׳) הִקְדִּישׁ המלך דוד, (ש״ב ה׳ י״א) weihen.

ההתפעל נה״ל a) כה״ב בנפעל והתגדלתי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי, (יחזקאל ל״ח כ״ג) sich heilig zeigen. b) כה״ב בפעל, כליל הִתְקַדֶּשׁ חג, (ישעיה ל׳ כ״ט) sich bereiten. c) כה״ב בפעל, יִתְקַדָּשׁוּ, (שמות י״ט כ״ב) מִתְקַדֶּשֶׁת מטמאתה, (ש״ב י״א ד׳, דה״ב ל׳ ג׳) sich reinigen durch Waschungen.

קָדוֹשׁ שת״ז או תה״ש כה״א בקל וענינו נשגב ונעלה, ונוי קָדוֹשׁ, (שמות י״ט ו׳) בסמיכת קְדוֹשׁ ישראל, (ישעיה א׳ ד׳) קְדוֹשׁוֹ, (שם מ״ט ז׳) ברבוי קְדוֹשִׁים, (ויקרא י״ט ב׳) כבנוי רבים, בִּקְדֹשָׁיו (איוב ט״ו ט״ו) heilig.

קָדֵשׁ שת״ז למזומן למשכב זכר, מה״ג בפעל, ולא יהיה קָדֵשׁ בבני ישראל, (דברי׳ כ״ג י״ח) וברבוי קְדֵשִׁים, (איוב ל״ו י״ד) öffentlicher Buhler. ומזה הש״ת לנקבה.

קְדֵשָׁה איה הַקְּדֵשָׁה, (בראשית ל״ח כ״א) ובר״נ קְדֵשׁוֹת, (הושע ד׳ י״ד) öffentliche Buhlerin.

קֹדֶשׁ דה״ל a) ענינו כמו קָדוֹשׁ הנ״ל, אדמת קֹדֶשׁ (שמות ג׳ ה׳) מקרא קֹדֶשׁ, (שם י״ב ט״ז, שם ט״ו כ״ג) heilig. b) שם לדבר המוקדש ע״י הפרשה או נדר או חרם. וכן כל קרבן נקרא. לא יאכל קֹדֶשׁ, (ויקרא כ״ב יו״ד) Heiliges, Geweihetes. c) שם נרדף לְמִקְדָּשׁ וענינו מקום מוכן לעבוד בו עבודת הַקֹּדֶשׁ והוא מה״ג בפעל, בבואו אל הַקֹּדֶשׁ, (שמות כ״ח כ״ט) Heiligthum n. d) ש״ם להנשגב והנעלה נאדר בַּקֹּדֶשׁ, (שמות ט׳ י״א) Heiligkeit f. ואם בא אחריה מלת קֳדָשִׁים, קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, (ויקרא יו״ד ב׳) Allerheiligstes, Hochheiliges. בכנוי קָדָשֶׁיךָ, (דברי׳ י״ג כ״ו) קָדְשֵׁיהֶם (ויקרא כ״ב י״ז) e) וענינו כהשם יקר בה״ב שם אבני קֹדֶשׁ, (איכה ד׳ י״א) Edelsteine.

מִקְדָּשׁ גה״ל a) שת״ז ענינו כמו קֹדֶשׁ הנ״ל בה״ב לדבר המקודש ע״י הפרשה, את מִקְדְּשׁוֹ ממנו, (במדבר י״ח כ״ט) ענינו המופרש ממנו Geweihetes. b) ענינו כמו קֹדֶשׁ בה״ג, ועשו לי מִקְדָּשׁ, (שמות כ״ה ח׳) ואל הַמִּקְדָּשׁ לא תבא, (ויקרא י״ב ו׳) Heiligthum. ברבוי מִקְדָּשִׁים, (יחזקאל כ״א ד׳, תהל׳ ע״ד ז׳, ירמיה נ״א נ״א) וענינם במות Altäre. c) ש״ת למבצר, מִקְדַּשׁ מלך הוא, (עמוס ז׳ י״ג) וכן לְמִקְדָּשׁ ולאבן נגף, (ישעיה ח׳ י״ד) פי׳ ה׳ יהיה לשונאיהם כמבצר ולאבן נגף ולצור מכשול, וכן ואהיה להם לְמִקְדָּשׁ מעט, (יחזקאל י״א ט״ז) Burg f.

קהה 1. 3. הקל פ״ע, ושני בנים תִּקְהֶינָה, (ירמיה ל״א כ״ט, יחזקאל י״ח ב׳) stumpf sein.

הפעל כהקל, קֵהָה הברזל, (קהלת יו״ד יו״ד).

קהה 2. 5. הנפעל פ״ח וענינו קבץ עדה או עם. וַתִּקָּהֵל העדה, (שופטי׳ כ׳ א׳) נִקְהֲלוּ לעסק ברכה, (דה״ב כ׳ כ״ו) sich versammeln. ואם בא בקשור על הוא למרידה. וַיִּקָּהֵל העם על אהרן

קִדְמָה, קִדְמַת אשור, (בראשית ב׳ י״ד) ענינו קדימה במקום vor. ועיין שרש נור.

קַדְמָה גה״ל (a שס״נ ענינו במעמד שלפניו מימי קדם קַדְמָתָה, (ישעיה כ״ג ז׳) לְקַדְמַתְכֶן, (יחזקאל ט״ז נ״ה, שם ל״ו י״א) voriger Zustand. (b ש״ת לפאות המזרח, קַדְמָה מזרחה, (שמות כ״ז י״ג) ובא כפול, כמו נגבה תימנה הצפיר השעיר (c ענינו כמו טרם, שֶׁקַּדְמַת שלף, (תהל׳ קכ״ט ו׳) bevor. והוא בודד.

קָדִים בה״ל (a כה״א בהשם קֶדֶם שענינו לפנים, מגמת פניהם קָדִימָה, (חבקוק א׳ ט׳) vorwärts. (b כה״ב בהשם קדם שענינו פאת המזרח, רוח קָדִים, (שמות יו״ד י״ג, ירמיה י״ח י״ז) Ostwind *m.* ומזו גם בחסרון השם רוח, שדופות קָדִים, (בראשית מ״א ו׳) ביום קָדִים, (ישעיה כ״ז ח׳).

קְדוּמִים, נחל קְדוּמִים, (שופטי׳ ה׳ כ״א) כהוראה ה׳ בשם קֶדֶם uralt.

קַדְמֹנִי נה״ל (a כה״א בשם קֶדֶם, שער בית ה׳ הַקַּדְמוֹנִי, (יחזקאל יו״ד י״ט) נה״ש vorderes Thor. (b כה״ב בשם קֶדֶם, הים הַקַּדְמֹנִי, (יואל ב׳ כ׳) das östliche Meer, d. i. das todte Meer (c כה״ב בהשם קֶדֶם, משל הַקַּדְמֹנִי, (ש״א כ״ד י״ד) בר״ן (יחזקאל ל״ח י״ז) ובא ג״כ בסג״ר, וְקַדְמֹנִיּוֹת אל תתבוננו, (ישעיה מ״ג י״ח) וכשנים קַדְמֹנִיּוֹת, (מלאכי ג׳ ד׳) die Vorzeit.

קדר 1. 5. 7. הקל בה״ל (a ענינו עכור ומגואל, פ״ע, הַקֹּדְרִים מני קרח, (איוב ו׳ ט״ז) schmutzig, trübe. ומזה לשחרות הפנים, קֹדֵר הלכתי בלי חמה, (איוב ל׳ כ״ח) schwarz, dunkelfärbig sein. על שחרות וחשכת היום, וְקָדַר עליהם היום, (מיכה ג׳ ו׳) ועל השכת המארות, שמש וירח קָדָרוּ, (יואל ב׳ יו״ד) sich schwärzen. (b תאר לאבל לפי שהוא לביש שחורים, קֹדֵר שחותי, (תהל׳ ל״ה י״ד) קֹדֵר הלכתי, (שם ל״ח ז׳) ein Trauernder.

ההפעיל פע״ו בה״ל (a מה״א בקל, וְהִקְדַּרְתִּי את כוכביהם, (יחזקאל ל״ב ז׳) verfinstern. (b מה״ב בקל, וָאַקְדִּיר עליו לבנון, (יחזקאל ל״א ט״ו) trauern machen.

ההתפעל והוא פ״ח מה״א בקל, והשמים הִתְקַדְּרוּ (מ״א י״ח מ״ה) sich verfinstern.

קֵדָר תאר לערביים השוכנים קרוב לקו המשוה ונקראים כן לפי שעורם נוטים לשחרות מפני חום השמש, שכנתי עם אהלי קֵדָר, (תהל׳ ק״כ ה׳ ש״ה א׳ ה׳) dunkelhäutige, arabische Nomaden.

קַדְרוּת ש״מ לשחרות, אלביש שמים קַדְרוּת, (ישעיה נ׳ ג׳) Finsterniss *f.*

קְדֹרַנִּית תה״פ וענינו באבלות, הלכנו קְדֹרַנִּית, (מלאכי ג׳ י״ד) in Trauer, traurig unglücklich.

קדש 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל דה״ל (a פ״ע ענינו היות תכונת רוחני אשר תרומם את בעליה להיות מופרש ומובדל במעלה והשגה מזולתו והוא קדושת רוחני, כי קְדַשְׁתִּיךָ, (ישעיה ס״ה ה׳) פירוש, אני קדוש יותר ממך והכנוי כמו בני יצאוני שפי׳ יצאו ממני heiliger als Du. (b עומד ענינו פרישה והבדל גוף או דבר לה׳ או לעבודת הקדש וְקָדַשׁ הוא ובגדיו, (שמות כ״ט כ״א) geweiht oder zum heiligen Gebrauch bestimmt sein. וקדושת הכהן הוא שיהי׳ פרוש מכל טמאה וקדשת הבגדים שאסורים לזרים או להיות צריכים כבוס ועיין פעל ה״ה הַיִּקְדָּשׁ, (חגי ב׳ י״ב) כי שאלת חגי היתה על נגיעת קדשים בתחלה ואח״כ על נגיעת טמא מת וכ״כ. הראב״ע (c ענינו הפרשת והרחקת דבר מזרים שלא יהנו ממנו, והוא אסור הנאה, זרה הלאה כי קָדֵשׁוּ, (במדבר י״ז ב׳) פן תִּקְדַּשׁ המלאה, (דברי׳ כ״ב ט׳) heilig sein, d. i. der Verbot der Nutzniessung.

הנפעל בה״ל (a ענינו פ״י ועיין ה״ג בפעל הכרת הקדושה, וְנִקְדַּשְׁתִּי בתוך בני ישראל (ויקרא כ״ב ל״ב) geheiligt werden, oder als Heiliger behandelt werden. וְנִקְדַּשׁ בכבודי, (שמות כ״ט מ״ג) פירוש המשכן יהיה נקדש ע״י התגלות כבודי, או הוא מהוראה ב׳ בקל. (b ענינו ירא לעין כל כי נשגב ונעלה, אני בקרבי אֶקָּדֵשׁ, (ויקרא י״ג) וַיִּקָּדֵשׁ בם, (במדבר כ׳ י״ג) בְּהִקָּדְשִׁי בכם, (יחזקאל ל״ו כ״ג) sich als Heiliger und Herrlicher beweisen.

הפעל פ״י דה״ל (a מה״א בקל וענינו תת לזולתו יתרון רוחני, וְקִדַּשְׁתּוֹ כי את לחם אלהיך הוא מקריב (ויקרא כ״א ח׳) heilig halten. את יום השבת וַיְקַדְּשֵׁהוּ, (שמות כ׳ י״א, דברי׳ ל״ב נ״א) für heilig erklären. (b פ״י מה״ב בקל, קַדֶּשׁ לי כל בכור, (שמות י״ג ב׳) וְקִדַּשְׁתָּ אותם וכהנו לי, (שם כ״ח מ״א) וְקִדַּשׁ את ראשו, (במדבר וא״ו י״א) המה קִדְּשׁוּהוּ, (נחמיה ג׳ א׳) weihen. ומהוראה זו ומה״נ בקל נמצא הפעל בתלמוד הַמְקַדֵּשׁ את האשה, כי ע״י לקיחת האיש את האשה בנשואין כדת הוא מפריש אותה לו לבדו, וגם אוסר עליה הנאת משגלה לכל אדם כהוראת ה״ג בקל. (c ענינו זמן והכנה, וַיְקַדֵּשׁ את העם, (שמות י״ט י״ד) קַדְּשׁוּ עליה מלחמה, (ירמיה וא״ו ד׳) קַדְּשׁוּ צום, (יואל א׳ י״ד) vorbereiten,

נ') מקבץ נדחי ישראל, (ישעיה נ"ו ח') מאתנן זונה קבצה, (מוכה א' ד') sammeln. b) ענינו הסרון הבאה ע"י האסיפה כי ע"י אסיפת החלקים תסובב חסרון בהמקום שהיו שם החלקים (ועיין שרש אסף ותמצא דוגמתו) כל פנים קבצו פארור, (יואל ב' ו') (ופארור מענין פאר) תקבצו את מי הברכה, (ישעיה כ"ג ט') einziehen, d. h. verschwinden lassen

הפעל מקבצת, (יחזקאל ל"ט ח').

ההתפעל, ויתקבצו יחדיו, (הושע ט' ב', ירמיה מ"א י"ד) ענינו כבנפעל בה"ב.

קבוץ תה"ש להמון. וכן הוראתו בלשון ערבי, יצילך קבוציך, (ישעיה נ"ז י"ג) Haufe *m.*

קבצה, תה"ש לעירוב דברים, קבצת כסף ונחשת (יחזקאל כ"ב כ') Sammlung *f.*

קבר 1. 2. 3. 4. פ"י הקל ענינו הטמנת גוף המת בארץ, קבר אברהם, (בראשית כ"נ י"ט, שם מ"ט ל"א, שם ס"ז כ"ט) begraben.

הנפעל הקבר בשבה טובה, (שם ט"ו ט"ו) ויקבר בקבר יואש, (שופטי' ח' ל"ב).

הפעל, (ובא קבורת מתים רבים) לקבר את החללים, (מ"א י"א ט"ו) כבהקל.

הפעל, שמה קבר אברהם ושרה, (בראשית כ"ה יו"ד).

קבר תה"ש מקום שם קבר, (יחזקאל ל"ט י"א) ובא ברו"נ, המבלי אין קברים, (שמות י"ד י"א) והוא לקברות יובל, (איוב כ"א ל"ב, נחמיה ב' ה') Grab *n.*, Gräber.

קבורה בה"ל a) ענינו כמו קבר והוא תה"ש למקום שנקבר שם גוף המת, וקברתני בקברתם, (בראשית מ"ז ל') Grab *n.* b) והוא שמ"נ וגם קבורה לא היתה לו, (קהלת ו' ג') Begräbniss *n.*

קדד פ"י בנינו קל ולא נמצא רק בעתיד וענינו כפיפת הקדקד לבד ושחתו להכנעה (כי קדקד משרש קדר אלא שנכפלה בו הפ"פ) ובא תמיד לפני הפעל השתחויה שהיא קשה מקידה והיא שטיחת כל הגוף על הארץ, ויקד האיש וישתחו, (בראשית כ"ד כ"ו) sich verneigen, eigentlich den Scheitel neigen.

קדה שם מין בשם, וקדה חמש מאות, (שמות ל' כ"ד) Cassia *f.*

קדקד שם גלגולת הראש, ולקדקד נזיר אחיו, (בראשית מ"ט כ"ו) Scheitel *m.*

קדח בנינו קל פע"ו, ענינו בעור ושרפה, כי אש קדחה באפי, (דברי' ל"כ כ"ב) עוסד sich entzünden. בקשור ב' כי אש קדחתם באפי, (ירמיה י"ז ד', ישעיה נ' י"א) יוצא בלי קשר ב' entzünden

קדחת שם חולי החום, השחפת והקדחת, (דברי' כ"ח כ"ב, ויקרא כ"ו ט"ו) hitziges Fieber.

אקדח, שם אבן יקרה, לאבני אקדח, (ישעיה נ"ד י"ב) והל' מן לאבני היא תמורת ב' והראוי באבני וכן לאבני חפץ, שם תמורת באבני חפץ וכן ירד שריד לאדירים עם. (שופטי' ה' י"ג) תחת באדירים Karfunkel *m.*

קדם 3. 5. פ"י הפעל בא הפעל תמורת תה"פ קדם (ועיין קדם) הה"ל a) ענינו כמו לפני, קדימה בזמן, קדמה פניו, (תהל' י"ז י"ג) על כן קדמתי לברוח, (יונה ד' ב') zuvorkommen. b) וענינו קדימה במקום, קדמו שרים אחר נוגנים, (תהל' ס"ח כ"ו) חסד ואמת יקדמו פניך, (שם פ"ט ט"ו) vorangehen. c) ענינו השכם, קדמתי בנשף ואשוע, (תהל' קי"ט קמ"ז) früh aufstehen. d) עניני לקראת והוא קדימה לעזר אלהי חסדי יקדמני, (תהל' נ"ט י"א) יקדמוני רחמיך, (שם ע"ט ח') קדמוני ברכים, (איוב ג' י"ב) בכנוי Jemandem entgegen kommen. ומזה בקשר ב' אחרי הפעל וענינו הבאה או עשית רצון לזולתו לא קדמו אתכם בלחם, (דברי' כ"ג ה') במה אקדם ה', (מיכה וא"ו ו', נחמיה י"ג ב') Jemandem etwas darbringen, leisten, zuvorkommen. e) וענינו קדימה להרע, קדמוני מוקשי מות, (תהל' י"ח ז') קדמוני ימי עוני, (איוב ל' כ"ג, ישעיה ל"ז ל"ג) feindlich entgegenkommen.

ההפעיל בה"ל a) כהוראה ה' בפעל, מי הקדימני ואשלם, (איוב מ"א נ') zuvorkommen, leisten. b) כה"ב בפעל שענינו נגד, ותקדים בעדינו הרעה, (עמוס ט' יו"ד) feindlich entgegenkommen.

קדם הה"ל a) תה"ש כמו פנים, והוא השטח החשוב הנראה בגוף, ולו הקדימה במעלה, אחור וקדם צרתני, (תהל' קל"ט ה') vorn. b) שם לפאת המזרח, ארץ קדם, (בראשית כ"ה ו', במדבר כ"ג ז') גן בעדן מקדם, (בראשית ב' ה') ובתוס' ה', קדמה, (שם כ"ה ו') Ost, Morgenseite *f.* c) ענינו כמו לפנים, על הימים שעברו והיא קדימה בזמן, בימי קדם, (תהל' מ"ד ב') כירחי קדם, (איוב כ"ט ב') מלכי קדם, (ישעיה י"ט י"א) מקדמי ארץ, (משלי ח' כ"ג, תהל' ע"ד כ', שם ע"ז ו') vormals, ehemals, vor Zeiten, von altersher. d) ענינו עולם, אלהי קדם, (דברי' ל"ג י"ז) שמי קדם, (תהל' ס"ח ל"ד) ewig. e) ענינו כמו מעולם, או מאז, קדם מפעליו, (משלי ה' כ"ב, תהל' ס"ח ל"ד).

מקדם, (חבקוק א' י"ב) Urzeit *f.*

צְרוֹר בה״ל (a שם לדבר המחזיק את הקשור בו. צְרוֹר המור, (ש״ה א׳ י״ג) צְרוֹר הכסף, (משלי ז׳ כ׳) צְרוֹרוֹת כספיהם. (בראשית מ״ב ל״ה) Bündel m. (b שם נרדף לאבן (וע״ש צור) לא נמצא שם גם צְרוֹר, (ש״ב י״ז י״ג, עמוס א׳ ט׳) Stein m.

מָצֵר מְצֵרָה ע״ש צור.

אות ק׳

קאה בשורש קוא.

קאת קָאָת שם עוף טמא, את הַקָּאָת, (ויקרא י״א י״ה) לִקְאַת מדבר, (תהל׳ ק״ב ז׳) Wasservogel m.

קבב בנינו קַל פ״ע ענינו כמו נָקַד שהוא קלה לא קָבֹה אל, (במדבר נ׳ ח׳) וְקָבְתוֹ, (שם שם כ״ז) אֶקֹּב, (שם שם ח׳) וְקָבְנוֹ, (שם שם י״ג) fluchen, verwünschen.

קַב שם מדה היבש והוא ששית הסאה ושעורה כ״ד בצים רבע הַקַּב, (מ״ב ו׳ כ״ה) Name eines trockenen Maasses 1/6 Sah enthält 24 Eier, 1/4 Kab 6 Eier.

קֵבָה שם האסטומכא, הלחיים וְהַקֵּבָה, (דברי׳ י״ח נ׳) Magen m. ולדעת הרא״ע והרד״ק שרשה קוב וכן השם קֵבָה ש׳ קֵבָה Magen.

קֳבָה ואת האשה אל קֳבָתָה, (במדבר כ״ה ה׳) שם לבית הרחם, ול״ק בא בחסרון הנ׳ והראוי נקבתה) Scham f. ולדעת הראב״ע והרד״ק קֵבָה וכן קֵבה מש׳ קוב Magen.

קֻבָּה שת״נ לאהל או לחדר משכב, הַקֻּבָּה, (במדבר כ״ה ה׳) Zelt n. וכן הוראתו בערבי Schlafzimmer ובלשון אשפניא Alcova. ובלשון אשכנז Alkoven.

קבל 3. 5. הפעל נה״ל ענינו קרוב לשרש לקח, אבל לקח הוא על הלוקח דבר מעצמו וְקִבֵּל רק לקיחת דבר שנתן לו מאחר וַיְקַבְּלוּ הכהנים את הדם, (דה״ב כ״ט כ״ב, דניאל ב׳ ו׳, שם ז׳ י״ח) empfangen, nehmen (b סה״ב הנ״ל אך במובן מוסרי וְקַבֵּל מוסר, (משלי י״ט כ׳) וְקִבֵּל היהודים, (אסתר ט׳ כ״ג) annehmen. (c ענינו הקבלת פנים וַיְקַבְּלֵם דויד, (דה״א י״ב י״ח) aufnehmen, entgegenkommen.

ההפעיל פ״ע מַקְבִּילֹת הללאות, (שמות כ״ו ה׳, שם ל״ו י״ב) ענינו נוכחות ולקראת (ועיין השם קבל) einander gegenüberstehen.

קָבָל תה״פ נרדף עם לקראת, ונכח, ויכהו קָבָל עם (מ״ב ט״ו יו״ד) ובא על משקל ארמי כמו כדם וכן קֳבֵל וְקָבָל, (בדניאל ב׳ יו״ד, ג״ג ה׳ א׳) ענינו נכח העם vor dem Volke.

קֹבֶל, ומחי קָבָלוֹ, (יחזקאל כ״ו ט׳) ענינו ג״כ כמו נכח ונגד והוא כלי מפץ שמשימין נגד החומה להפילה Mauerbrecher m.

קבע בנינו קל פ״י (a ענינו כמו עשק והוא שלילה מזולתי. וְקָבַע את קֹבְעֵיהֶם נפש (משלי כ״ב כ״ג) berauben, entreissen. כשי עקב בהוראה ב׳ שם בקל (b ענינו רמיה כי אתם קֹבְעִים אותי, (מלאכי ג׳ ח׳, שם שם ט׳) betrügen, hintergehen.

קֹבַע כמו כֹּבַע והוא מגבעות נחשת על ראש הלוחמים להגן (ועיין מגבעה) ונתן קֹבַע נחשת על ראשו, (ש״א י״ז ל״ח) מגן וְקוֹבַע, (יחזקאל כ״ג כ״ד) Helm m.

קֻבַּעַת תה״ש לקצף שעל המשקה, קֻבַּעַת כוס התרעלה, (ישעיה נ״א י״ז) וכ״ב Schaum m.

קבץ 1. 2. 3. 4. 7. הקל פ״י והוא שוה לשרש לקט אסף, קהל והוא הוספת דבר על דבר ובא על בעח״ ואף על דברים וְאֲקַבְּצָה את כל ישראל, (ש״ב ג׳ כ״א) קָבַץ את כל חילו, (מ״א כ׳ א׳) ועל אסיפת דברים, וַיִּקְבְּצוּ את כל אכל, (בראשית מ״א מ״ח) ואת כל שללה תִּקְבֹּץ, (דברי׳ י״ג י״ז) sammeln.

הנפעל בה״ל (a והוא ממש׳ לא תאסף ולא תִקָּבֵץ, (יחזקאל כ״ט ה׳) וּבְהִקָּבֵץ בתולות, (אסתר ב׳ ח׳) eingesammelt werden. (b וענינו פ״ח, הִקָּבְצוּ ושמעו בני יעקב, (בראשית מ״ט כ׳) כי נִקְבְּצוּ אלינו (יהושע י׳ ו׳, תהל׳ ק״ב כ״ג) sich versammeln.

הפעל בה״ל (a ענינו אסיפה להוסיף דבר על דבר כבקל ובנפעל, וְקִבֶּצְךָ מכל העמים, (דברי׳ ל

צִפּוֹר שעו"נ לכל מין עוף טהור, כל צִפּוֹר, (בראש' ז' י"ד) ברבוי שתי צִפֳּרִים, (ויקרא י"ד ד') Vogel *m.*

צָפִיר שת"ז לשעיר, וּצְפִיר העזים, (דניאל ח' ה') צְפִירֵי חטאת, (דה"ב כ"ט כ"א) Bock *m.*

צְפִירָה בה"ל (a ש"ת לדבר המקיף ומעטיר כמו עטרה וכתר, וְלִצְפִירַת תפארה, (ישעיה כ"ח ה') Kranz *m.*, Krone *f.* (b ובאה עצה"ש לתקופת הימים, יצאה הַצְּפִירָה, (יחזקאל ז' ד', שם שם יו"ד) Kreislauf des Schicksals.

צִפֹּרֶן ענינו כמו טפרא בארמית והוא עצם המכסה ראשי אצבעות הידים והרגלים באדם, ועשתה צִפָּרְנֶיהָ, (דברי' כ"א י"ב) Nagel *m.* ועצה"ש לעט ברזל כדמות צפרן לחקק בו, צִפֹּרֶן שמיר, (ירמיה י"ז א') Spitze des Griffels.

צְפַרְדֵּעַ שם מין שרץ, ותעל הַצְּפַרְדֵּעַ, (שמות ח' ב') Frosch *m.*

צֶפֶת עיין שרש צפה.

צִקּוּן ע"ש יצק.

צקל צִקְלוֹן שם כלי בית קבול והוא בודד במקרא, וכרמל בְּצִקְלֹנוֹ, (מ"ב ד' מ"ב) Tasche *f.*, Sack *m.*

צָר, צַר, צָרָה עיין שרש צור, צרר.

צרב בנינו נפעל וענינו כוויצת העור מחום, וְנִצְרְבוּ בה כל פנים, (יחזקאל כ"א ג') vertrocknet sein.

צָרֶבֶת, צָרֶבֶת השחין, (ויקרא י"ג כ"ג) (a תה"ש לדבר הנקמט מחום שרפת הנגע Narbe von einem Geschwür (b והוא תה"ש, ועל שפתיו כאש צָרָבֶת, (משלי ט"ז כ"ז) brennend, sengend.

צרה צֳרִי (בראשית ל"ז כ"ה) צְרִי, (יחזקאל כ"ז י"ז) ובק"ח. הַצְּרִי אין בגלעד, (ירמיה ח' כ"ב) שם מין שרף עץ המריח Balsam *m.*

צרח 1. 5. הקל מר צֹרֵחַ, (צפניה א' י"ד) ענינו נרדף לצעקה schreien.

ההפעיל, יריע אף יַצְרִיחַ, (ישעיה מ"ב י"ג) כהקל schreien.

צְרִיחַ, צְרִיחַ בית אל, (שופטי' ט' מ"ו) Thurm *m.*, Warte *f.* ברבוי וּבִצְרִיחִים, (ש"א י"ג ו') Burgschlösser.

צרך צֹרֶךְ ככל צָרְכְּךָ, (דה"ב ב' ט"ו) שמ"ז Bedürfniss *n.*

צרע צָרוּעַ תה"ש למוכה שחין, איש צָרוּעַ הוא, (ויקרא י"ג י"ד) ein Aussätziger.

צָרַעַת, נגע צָרַעַת, (שם שם ב') Aussatz *m.*

מְצֹרָע תורת הַמְּצֹרָע, (ויקרא י"ד ב') ולנקבה מְצֹרַעַת, (שמות ד' ו') ברבוי מְצֹרָעִים, (מ"ב ז' ג') תה"ש כמו צָרוּעַ Ein mit Aussatz Behafteter.

צִרְעָה שם מין דבורה אדמית המביאה צרעת, ושלחתי את הַצִּרְעָה, (שמות כ"ג כ"ח) Wespe, Hornisse *f.*

צרף 1. 2. 3. פ"י הקל נה"ל (a ענינו זקוק, כסף צָרוּף, (תהל' י"ב ז') וְאֶצְרֹף כבור סגיך, (ישעיה א' כ"ה) läutern. (b ותתנהו לַצּוֹרֵף, (שופטי' י"ז ד', משלי כ"ה ד') Gold-,Silber-Arbeiter. (c ענינו נסיון, צְרַפְתַּנִי בל תמצא, (תהל' י"ז ג') אמרת ה' צְרָפָתְהוּ, (שם ק"ה י"ט, שם כ"ו ב') probiren.

הנפעל, יתלבנו וְיִצָּרְפוּ, (דניאל י"ב יו"ד) מה"א בקל geläutert werden.

הפעל מְצָרֵף ומטהר כסף, (מלאכי ג' ג') תה"פ מה"א בקל schmelzend.

מַצְרֵף שם לכלי שבו מתיכין הכסף מַצְרֵף לכסף, (משלי י"ז ג', שם כ"ז כ"א) Schmelztiegel *m.*

צרר 1. 3. 5. פ"י הקל ה"ל (a כה"ב בשרש צור בקל ענינו לחיצה והרע לזולתו, הצר הַצֹּרֵר אתכם, (במדבר י' ט') וְצָרְרוּ אתכם, (שם ל"ג נ"ה, תהל' קכ"ט א', אסתר ז' ו') drängen, verfolgen anfeinden. (b בקשור ב' ענינ: כריכה כה"א בקל בשרש צור, צֹרֵר מים בעבים, (איוב כ"ו ח') einzusammenbinden. צְרֻרֹת בשמלתם, (שמות י"ב ל"ד) צור תעודה — בלמדי, (ישעיה ח' ט"ז) צָרַר מים בשמלה, (משלי ל' ד') (c ענינו אחיזה, צָרַר רוח אותה בכנפיה, (הושע ד' י"ט) zusammenfassen, festfassen. וקרוב לזה הוראה ה' וענינו שמור ונאחז במשמר, ותהיינה צְרֻרוֹת, (ש"ב כ' ג') eingeschlossen, eingesperrt. (d לקנאת נשים מבעל אחד, ואשה אל אחותה לא תקח לִצְרֹר, (ויקרא י"ח י"ח) eifersüchtig sein, Nebenbuhler sein.

הפעל כה"ב בקל מְצֹרָרִים, (הושע ט' ד') eingebunden.

ההפעיל בא בקשור ל' וענינו כה"א בקל וְהָצֵר לך, (דברי' כ"ד נ"ב) וַהֲצֵרֹתִי לאדם, (ירמיה י' י"ח, דה"ב כ"ח כ"ב) drängen, ängstigen.

צָר, צַר, צָרָה עיין שרש צור.

צָפָה והשקית ארץ צָפָתְךָ מרסך, (יחזקאל ל"ב ו') שמ"נ מהפעיל הורא' א' ענינו ארץ אשר השקפתך ותוחלתך עליה, אשקה מרסך das Land deiner Hoffnung. וי"מ משרש צוף פ"י הארץ אשר צפה בו das Schwimmen, d. i. das Land, darinnen du schwimmst.

צִפּוּי שת"ז למכסה, מה"ב בפעל הנ"ל, צִפּוּי למזבח, (במדבר י"ז ג') metallene Bedeckung.

צְפִיָּה שמ"נ לתוחלת כמו צָפָה הנ"ל. בְּצִפִּיָּתֵנוּ צפינו, (איכה ד' י"ג) Hoffnung *f.*

צָפִית שת"נ למקום גבוה שבו עומד הצופה, צָפֹה הַצָּפִית, (ישעיה כ"א ה') פ"י יעמוד על המצפה. lasset wachen auf der Warte. ולדעת רש"י ז"ל ענינו הרלק המנורה וכן הוראת צפה בלשון ערבי.

צֶפֶת שת"נ לכֹתר לפי שהוא כמו צפוי לעמור, וְהַצֶּפֶת אשר על ראשו, (דה"ב ג' ט"ו) Krone das Säulecapital, Knauf.

מִצְפֶּה שת"ז למקום גבוה שהצופה עומד שם כמו צָפִית, ויקרא אריה על מִצְפֶּה, (ישעיה כ"א ח') Warte *f.*

צפח צַפַּחַת שם לכלי מחזיק דבר הניגר, ואת צַפַּחַת המים. (ש"א כ"ו י"א) וְצַפַּחַת השמן, (מ"א י"ז י"ד) Krug *m.*

צַפִּיחִית שם לרקיק, כְּצַפִּיחִית בדבש, (שמות ט"ז ל"א) Kuchen *m.*

צפן 1. 2. 5. נרדף עם סָפַן גנז טמן, הקל אם בא בקשור את או בכנוי ענינו גניזת ושמירת והעלמת, דבר וַתִּצְפְּנֵהוּ שלשה ירחים, (שמות ב' ב') את שני האנשים וַתִּצְפְּנוֹ, (יהושע ב' ד') צֹפְנֶיהָ צָפַן רוח, (משלי כ"ז ט"ז) verbergen, verstecken, versperren. ובקשור ל' בה"ל a) ענינו גניזה למען גלותו לאשר נגנז בשביל, דודי צָפַנְתִּי לך, (ש"ה ז' י"ד) אשר צָפַנְתָּ ליראיך, (תהל' ל"ט כ') יִצְפֹּן לישרים תשיה, (משלי ב' ז') וְצָפוּן לצדיק חיל חוטא, (שם י"ג כ"ב) לשובה ולרעה, יִצְפֹּן לבניו אונו, (איוב כ"א י"ט) aufbewahren für Jemanden d. i. für Jemanden bestimmt sein. ואם בא בקשור מ' ענינו העלמה והסתר מבלי לגלות ולא נִצְפַּן עונם מנגד עיני, (ירמיה ט"ז י"ז) משדי לא נִצְפְּנוּ עתים, (איוב כ"ד א') vor Jemanden verbergen, verwahrt werden.

b) והוא פ"ע וענינו הסתר לארוב, עיניו לחלכה יִצְפֹּנוּ, (תהל' יו"ד ח') יִצְפְּנוּ לנפשותם, (משלי א' י"ח) lauern, nachstellen. ואם בא בקשור מ' ענינו מניעה, כי לבם צָפַנְתָּ משכל, (איוב י"ז ד') Jemandem etwas versagen.

הנפעל אם בא בקשור ל' ענינו כבקל, נִצְפְּנוּ לעריץ, (איוב ט"ו כ') פי' שמורים לו aufgehoben,

ההפעיל ולא יכלה עוד הַצְּפִינוֹ, (שמות ב' ג') a) הוראתו כבקל הבא בכנוי b) יִצְפְּנִי, (תהל' כ"ו ז') בכתיב lauern.

צָפוֹן בה"ל שם לפאה השמאלית מד' רוחות התבל, וסובב אל צפון, (קהלת א' ו') צָפֹנָה ונגבה, (בראשית י"ג י"ד) Nord *m.* ונקרא כן לפי שמהלך השמש אינו על פאתו כ"א על הפאה הדרומית וכאלו אותו הרוח צפון מהשמש b) הוא שם לארבה הבא מצפון, ואת הַצְּפוֹנִי ארחיק, (יואל ב' כ') Heuschrecke *f.*

צָפוּן שת"ז כמו מטמון וענינו דבר הגנוז ושמור, וחללו את צְפוּנִי, (יחזקאל ז' כ"ב) וּצְפוּנְךָ תמלא בטנם, (תהל' י"ז י"ד) verborgene Schätze.

מַצְפּוּן תה"ש כמו צָפוּן נבעו מַצְפֻּנָיו, (עובדי' א' ו').

צָפְנַת עיין פענח.

צפע צֶפַע שם מין נחש, משורש נחש יצא צֶפַע, (ישעיה י"ד כ"ט) ובא נ"כ בתוס' כ' וְכִצְפְעֹנִי יפריש, (משלי כ"ג ל"ב, ירמיה ה' י"ז) Natter *f.*, Otter *f.*

צְפִיעִים תאר לגללי צואה, את צְפִיעֵי הבקר (יחזקאל ד' ט"ו) Koth *m.*

צְפִיעוֹת ענינו בני בנים, הצאצאים וְהַצְּפִיעוֹת, (ישעיה כ"ב כ"ד) Kindes-Kinder. לפי שהם יוצאי ירך.

צפף בנינו פעל פ"י וענינו קול הברת העופות, כסוס עגור כן אֲצַפְצֵף, (ישעיה ל"ח י"ד) אמרתך הַצַּפְצֵף, (שם כ"ט ד', שם ח' י"ט, שם י' י"ד) pipen, zischen.

צַפְצָפָה, צַפְצָפָה שמו, (יחזקאל י"ז ה') שם מין ערבה בחסרון הכ' וענינו כצפצפה eine Art Weide, ein überschwemmter Baum. ולד"ק שרשו צוף.

צפר בנינו קל פ"ע וענינו נרדף עם ש' פנה, וַיִּצְפֹּר מהר הגלעד, (שופטי' ז' ג') מן צְפִירָה sich wenden, kehren. וי"מ שהוא מלשון ארמי מן צַפְרָא שהוא בקר וענינו ילכו טרם בקר ובא הפעל תמורת תה"פ ועיין בהערה צפור.

בס״נ את קול הַצְּעָדָה, (ש״ב ה׳ כ״ד) בר״ז, ששה צְעָדִים, (ש״ב ו׳ י״ג) .Schritt *m*.

מִצְעָד בתוספת מ׳, מִצְעֲדֵי גבר, (תהל׳ ל״ז כ״ג) ענינו כמו צַעַד.

צְעָדָה בה״ל a) שמ״ז להליכה ועיין צַעַד b) שם תכשיט שעל הרגל, הפארים וְהַצְּעָדוֹת, (ישעיה ג׳ כ׳) .Schrittkettchen

אֶצְעָדָה בתוספת א׳, וְאֶצְעָדָה אשר על זרועו (ש״ב א׳ יו״ד) .Armband *n*.

צעה .1. 3 הקל גה״ל a) ענינו הגירת כלי זיין, צֹעֶה ברב כחו, (ישעיה ס״ג א׳) .gerüstet sein ומזה, מהר צֹעֶה להפתח, (ישעיה נ״א יו״ד) ובא הבינוני פועל ת׳ הפעול וענינו האסור והעצור. המאסר יפתח מאפרו בפלס אובדים שענינו אבודים b) ענינו הרקה וכן הוראתו בערבי ושלחתי לו צֹעִים, (ירמיה מ״ח י״ב) .Ausleerer *m*. c) מענין יציע ומצע וענינו שכיבה לתשמוש, את צֹעָה זונה, (ירמיה ב׳ כ׳) .sich hinlegen

הפעל, ושלחתי לו צועים וְצֵעֻהוּ, (ירמיה מ״ח י״ב) כה״ב הג״ל.

צַעֲצֻעִים, מעשה צַעֲצֻעִים, (דה״ב ג׳ יו״ד) ענינו צורים במלאכת חרש künstliche Figu-ren. ומדברי התלמוד נראה שפירשו המלה מה״ג הנ״ל.

צען בנינו קל פ״י וענינו העתק והסרת דבר ממקומו, אהל בל יִצְעָן, (ישעיה ל״ג כ׳) ver-rückt werden.

צעף צָעִיף שם מלבוש שעל הפנים כמו מסוה, ותקח הַצָּעִיף, (בראשית כ״ד ס״ה) .Schleier *m*.

צעק .1. 2. 3. 5 הקל פ״י ענינו כמו זעק וענינו הרמת קול לעזר או לתפלה ובא לרוב בקשור אל, צָעַק לבם אל ה׳, (איכה ג׳ י״ח) צָעֹק יִצְעַק אלי, (שמות כ״ב כ״ב) ובקשור ל׳ וַיִּצְעֲקוּ לה׳ (אלהיהם) (דה״ב י״ג י״ד) ובלא קשור, וַיִּצְעַק צעקה גדולה, (בראשית כ״ז ל״ד, ירמיה כ״ב כ׳, שמות כ״ה) .schreien

הנפעל ענינו קריאה לקבוץ, וַיִּצָּעֵק איש ישראל (שופטי׳ ז׳ כ״ג) .zusammengerufen worden

הפעל, והוא מְצַעֵק אבי, (מ״ב ב׳ י״ב) ענינו כבקל .schreien

ההפעיל ענינו אסיפה, וַיַּצְעֵק שמואל את העם (ש״א י׳ י״ז) .zusammenrufen lassen

צְעָקָה ש״מ להרמת קול, צְעָקָה גדולה, (בראשית כ״ז ל״ד) בסמיכת צַעֲקַת, (שמות ג׳ ט׳) ובכנוי צַעֲקָתָם, (שם ג׳ ז׳) .Geschrei *n*.

צער בנינו קל פ״ע וענינו כמו זער והוא קטן בכמות או באיכות ופחות הערך, וְיִצְעֲרוּ ולא יבין למו, (איוב י״ד כ״א) עניני הפך כבד, והכבדתים ולא יִצְעָרוּ, (ירמיה ל׳ י״ט) klein, gering, unbedeutend sein oder werden.

צָעִיר בה״ל שת״ז a) לפחות במעלה שלחו צְעִירֵיהֶם, (ירמיה י״ד ג׳) ענינו נערים צְעִירֵי הצאן, (שם מ״ט כ׳) .geringe, unbedeutende Schafe b) שת״ז למעט בשנים בערב הרב ממנו בשנים, ורב יעבד צָעִיר, (בראשית כ״ה כ״ג. שם מ״ג ל״ג) der Jüngere.

צְעִירָה בה״ל a) ש״ת לנקבה שהיא מעטה בשנים בערך האחרת שהיא רבה ממנה בשנים, לתת הַצְּעִירָה לפני הבכירה, (שם כ״ט כ״ו) die Jüngere. c) והוא ש״מ למעוט השנים, כִּצְעִרָתוֹ, (בראשית מ״ג ל״ג) .Minderjährigkeit *f*.

צֹעַר שת״ז והשבתי ידי על הַצֹּעֲרִים, (זכריה י״ג ז׳) ענינו על הפחותים ונבזים Unterdrückte *pl*., Leidende *pl*. ובא בפלס עוברים ועיין בשרש צעה בהוראה א׳.

מִצְעָר תה״ש למעט וקטן ושפל הערך, הלא מִצְעָר היא, (בראשית י״ט כ׳) .klein, unbedeutend לַמִּצְעָר ירשו עם קדשך, (ישעיה ס״ג י״ח) ענינו לזמן קצר .auf kurze, geringe Zeit nur

צפד בנינו קל פ״ע קרוב לשרש צמד וענינו דבק, צָפַד עורם על עצמם, (מיכה ד׳ ח׳) .verbunden

צפה .1. 3 פ״י הקל ענינו מטבעי, ראיה ברחוק מקום, יִצֶף ה׳ ביני ובינך, (בראשית ל״א י״ט) צֹפֶה פני דמשק, (ש״ה ז׳ ה׳, ש״א י״ד ט״ז, ש״ב י״ג ל״ד) .beobachten, bemerken, umherschauen ומזה צוֹפֶה רשע לצדיק, (תהל׳ ל״ז ל״ב) lauern, beobach-ten. וְצָפוּ הוא אלי חרב, (איוב ט״ו כ״ב) ausersehen ist er für's Schwert. ועצה״ש במוסרי ענינו ראיה שכלית לזמן רחוק, וע״כ נקרא הנביא צוֹפֶה רואה, חוזה לפי שהוא רואה לזמן רחוק, צוֹפֶה נתתיך לבית ישראל, (ירמיה ד׳, יחזק׳ ג׳ י״ז) .Wächter, Prophet *m*.

הפעל בה״ל a) כהקל, יד דרך מְצַפֶּה, (ש״א ד׳ י״ג) העמד הַמְצַפֶּה, (ישעיה כ״א ו׳) צַפֵּה דרך, (נחום ב׳ כ׳) .beobachten, schauen b) וענינה ראיה שעמה תוחלת ותקוה בא בקשור ל׳ או ב׳, ואני בה׳ אֲצַפֶּה, (מיכה ז׳ ד׳) אערך לך וַאֲצַפֶּה, (תהל׳ ה׳ ד׳) .hoffen, harren b) ענינו כסוי וחפוי סבית ומחוץ תְּצַפֶּנּוּ, (שמות כ״א י״א) וַיְצַף אותם. (שם ל״ז ד׳, שם ל״ו ל״ד) .bedecken, belegen

הפעל שוה להקל, עד יְצַמַּח זקנכם, (ש"ב י"ד ה') שערך צִמֵּחַ, (יחזקאל ט"ז ד').

ההפעיל פ"י וַיַּצְמַח ה' אלהים, (בראשי' ב' ט', ישעיה נ"ה י"ד, שם ס"ה ה') sprossen lassen ועצה"ש וצדקה תַּצְמִיחַ יחד, שם ס"ה ח', שם ס"א י"א).

צֶמַח שם ז. וְצֶמַח האדמה, (בראשית י"ט כ"ה) Gewächse, Sprosse.

צמם צַמָּה שת"נ למסוה סבער לְצַמָּתֵךְ, (ש"ה ד' ג', ישעיה מ"ז כ') Schleier m.

צַמִּים שת"ז לשודדים, יחזק עליו צַמִּים, (איוב י"ח יו"ד, שם ה' ה') ונקראים כן לפי שנותנים על פניהם מסוה לבל להכירם vermummte, verhüllte Räuber.

צמק בנינו קל פ"ע ענינו יובש, ושדים צֹמְקִים, (הושע ט' י"ד) ausgetrocknet. והשם צִמּוּקִים, (ש"א כ"ה י"ח, ש"ב ט"ז א') ענבים יבשים getrocknete Weintrauben.

צמר צֶמֶר שע"ז לשער הכבשים בגד צֶמֶר, (ויקרא י"ג מ"ז) ובכנוי, צַמְרִי, (הושע ב' ז') Wolle f.

צַמֶּרֶת שת"נ לענפים רבים הגבוהים. צַמֶּרֶת הארז (יחזקאל י"ז ג') בכנוי, את צַמַּרְתּוֹ, (שם ל"א י"ד) Schopf, Wipfel, zarte, hervorragende Zweige.

צמת 1. 2. 3. 5. הקל פ"י ענינו כליון, צָמְתוּ בבור חיי, (איכה ג' נ"ג) vernichten.

הנפעל. בעת יזורבו נִצְמָתוּ, (איוב וא"ו י"ז) כי לא נִצְמַתִּי, (שם כ"ג י"ד) vernichtet werden, verschwinden.

הפעל כהקל, צִמְּתַתְנִי קנאתי, (תהל' קי"ט קל"ט) והת' נוספת, בעותיך צִמְּתֻתוּנִי, (שם פ"ח י"ז).

ההפעיל כהקל הִצְמַתָּה כל זונה ממך, (תהל' ע"ג כ"ז) והשם תואר, עצמו מַצְמִיתַי, (שם ס"ט ה', שם צ"ד כ"ג).

צְמִיתֻת תה"פ, והארץ לא תמכר לִצְמִתֻת, (ויקרא כ"ה כ"ג) קרוב להשם כלה בה"א וענינו הפסק עולמית gänzlich.

צנח בנינו קל פ"ע ענינו הטעדת דבר ממקומו נרדף עם שרש מעד ausgleiten, וַתִּצְנַח בארץ, (שופטי' ד' כ"א, יהושע ט"ו י"ח) sich drücken.

צנם בנינו קל פ"ע וענינו יבש, צְנֻמוֹת דקות, (בראשית מ"א כ"ג) ausgetrocknet. וכן בדברי חז"ל פת צנומה פירש מתיבשה gebähtes Brot.

צנן צִנָּה הה"ל (a שמ"נ וענינו קרירות כְּצִנַּת שלג בקציר, (משלי כ"ה י"ג) Kälte f. (b וענינו מגן דחוק מגן וצנה, (תהל' ל"ה ב') צִנָּה וסחרה, (שם צ"א ד') Schild m. (c שם למאסר הרגל נרדף עם כבל, פח, מכמר סר, שאוסרים בו החוטאים, צִנִּים פחים בדרך עקש. (משלי כ"ב ה') ואל מִצִּנִּים יקחהו (איוב ה' ה') Fesseln. (d שם לדונות קטנות עשוית כסלי נוצרים, ונשא אתכם בְּצִנּוֹת, (עמוס ד' ב') Körbe pl. (e שם מין קוצים, וְלִצְנִינִם בצדיכם, (במדבר ל"ג נ"ה, יהושע כ"ג י"ג) Dornen pl.

צִנְצֶנֶת מה"ד הנ"ל, קח צִנְצֶנֶת אחת, (שמות ט"ז ל"ג) ובא בכפל הפ"א כמו סלסלות מן סלל Korb m.

צנע 1. 5. הקל פ"ע והוא ש"ת לעושה מעשים טובים בסתר ובענוה מבלי להתפאר בם, ואת צְנוּעִים חכמה, (משלי י"א ב') bescheiden, demüthigen. והוא קרוב לשרש כנע.

ההפעיל, וְהַצְנֵעַ לכת, (מיכה ו' ח') ענינו כבקל ובא הפעל במקום תה"פ in Demuth wandeln.

צנף בנינו קל ענינו נגזר מהשם מצנפת והוא סבוב וכריכת מטפחת המצנפת סביב הראש, וּבְמִצְנֶפֶת בד יִצְנֹף, (ויקרא ט"ז ד') umwickeln.

צָנִיף שם לכובע שעל הראש, צָנִיף טהור, (זכריה ג' ה', איוב כ"ט י"ד) ובס"נה וְהַצְּנִיפוֹת, (ישעיה ג' כ"ג) Turban m., Kopfbinde f. ובתוס' מ' מִצְנֶפֶת ואבנט, (שמות כ"ח ד') ענינם כמו צָנִיף.

צְנֵפָה ש"נ לדבר המכורך סביב, צנוף יצנפך צְנֵפָה (ישעיה כ"ב י"ח) Turban m. והסרה ב' המשור והראוי כִּצְנֵפָה (הרד"ק.) צִנְצֶנֶת בשרש צנן.

צנק צִינֹק שת"ז למאסר. המהפכת ואל הַצִּינֹק (ירמיה כ"ט כ") Gefängniss n.

צנר צִנּוֹר שע"ז לטרוב וקילוח מים, ויגע בַּצִּנּוֹר, (ש"ב ה' ה') Rinne f., Röhre, Wasserleitung f. לקול צִנּוֹרֶיךָ, (תהל' מ"ב ח') Wasserfall m.

צַנְתַּר. שני צַנְתְּרוֹת זהב, (זכריה ד' י"ב) ענינו כמו צנור Röhre f.

צעד 1. 5. הקל פ"ע וענינו דריכה והליכה בנחת צָעֲדוּ נושאי ארון ה', (ש"ב וא"ו י"ג) ודרך ביתה יִצְעָד, (משלי ז' ח', שופטי' ה' ד') schreiten, einherschreiten.

ההפעיל פ"י, וְתַצְעִדֵהוּ למלך בלהות, (איוב י"ח י"ד) ענינו לסבב אשר אחרים יצעדו machen, dass jene schreiten.

צַעַד שמ"ז לדריכה, תרחיב צַעֲדִי תחתי, (תהל' ה' ל"ז) מטיבי צָעַד, (משלי ל' כ"ט) ובא פ"א

מִצְלְתַּיִם (עזרא ג׳ יו״ד, דה״א ט״ו י״ט) שם לכלי זמר המשמיעים קול ובא בר״ז לפי שהם שנים שמקישין זה בזה, klingende Instrumente, Kastagnetten *pl.*

צלם צֶלֶם דה״ל a) בענינו בלשון מצרי שהוא כמו צֵל בלה״ק, ובערבי ענינו חשך, אך בְּצֶלֶם יתהלך איש, (תהל׳ ל״ט ז׳) Schattenbild *n.*, b) דוגמת עצם נמצא מחשבות, בדמותו כְּצַלְמוֹ, (בראשית ה׳ ג׳) Ebenbild. c) ענינו פסל לע״ז עצם צורה מורגשת בכח הראות, את מזבחותיו ואת צלמיו, (מ״ב י״א י״ח) כיון צַלְמֵכֶם, (עמוס ה׳ כ״ו) Götzenbild *n.* d) ענינו הבל וריק וכן הוראתו בלשון כשדי בחלוף הל׳ בנ׳, בעיר צַלְמָם תבזה, (תהל׳ ע״ג כ׳) Tand *m.* ולדעתי השם צֶלֶם הוא ש״ם לכח הציור והמדמה Fantasie *f.* ואין צורך עוד לה״ג וה״ד כי כל הפסוקים יפרשו בהוראה זו, ובא עצה״ש על הצירה, (תהל׳ ק״ז יו״ד, שם מ״ד כ׳, עמוס ה׳ ה׳) ומזו ג״כ השם צַלְמָוֶת וענינו הפך מן הסדר כי כח הציור אין לו סדר, והראוי צַלְמוּת והוא מלה אחת ע״ם מלכות, בחרות.

צַלְמוֹן, שע״פ להר הקרוב לעיר שכם, תשלג בְּצַלְמוֹן, (תהל׳ ס״ח ט״ו).

צַלְמָוֶת מלה מרכבת מן צֵל מָוֶת וענינו חשך אפילה, חשך וְצַלְמָוֶת, (איוב ג׳ ה׳, שם ל״ד כ״ב) dichte Finsterniss, Todesschatten *m.*

צלע בנינו קל פ״ע ענינו פסח והפעל נגזר מהשם צֵלָע בהוראה א׳ לפי שהפסח הולך על צד״ו האחת, והוא צֹלֵעַ על ירכו, (בראשית ל״ב ל״ב) אוספה הַצֹּלֵעָה, (מיכה ד׳ ו׳, צפניה ג׳ י״ט) hinken.

צֵלָע צֵלַע בסמיכת צֶלַע הה״ל a) ענינו צד, צֶלַע המשכן, (שמות כ״ו כ׳) הולך בְּצֶלַע ההר, (ש״ב ט״ז י״ג) Seite *f.*, שני צְלָעִים הדלת, (מ״א ו׳ ל״ד) בר״ז Seiten oder Flügel der Thüren. b) שם למקום הילוך ודרך, ויעש צְלָעוֹת סביב, (מ״א ו׳ ה׳) ורחב הַצֵּלָע, (יחזקאל מ״א ה׳) פי׳ דרך Gang *m.*, Gänge *pl.*, d. i. Ort des Gehens, Laube. c) שם לעצם מהעצמות היוצאת מהשדרה, ויבן את הַצֵּלָע, (בראש׳ ב׳ כ״ג) ובר״נ, אחת מִצַּלְעֹתָיו, (שם שם כ״א) Rippe *f.* d) שם לקורות והוראתה קרובה להורא׳ e) הנ״ל לפי שהקורות מחזיקים ותומכים את הבית כעצמות השדרה את הגוף, בְּצַלְעוֹת ארזים, (מ״א ו׳ ט״ו) Balken, Bretter, Rippenwerk. f) שמ״ז כנוי למוט רגל (משאל מההוראה אשר בקל לפי שהפסח קרוב לפול) כי אני לְצֶלַע נכון, (תהל׳ ל״ח י״ח) שמרי צַלְעִי, (ירמיה כ׳ יו״ד) Fall *m.*, Sturz *m.*

צמא בנינו קל פ״ע וענינו תאב לשתות, וַיִּצְמָא שם העם לשתות, (שמות י״ז ג׳) צָמֵתִי, (שופטי׳ ד׳ י״ט) וְצָמִית והלכת אל הכלים, (רות ב׳ ט׳) בחלוף א׳ בה׳ dürsten. ובא ג״כ ע״צ השאלה. וענינו תשוקת הנפש לאיזה דבר. צָמְאָה נפשי לאלהים, (תהל׳ מ״ב ג׳) lechzen nach etwas.

צָמָא שמ״ז, ברעב וּבַצָּמָא, (דברי׳ כ״ח מ״ח) Durst,

צָמֵא שת״ז, כל צָמֵא לכו למים, (ישעיה נ״ה א׳) ובס״נ הרוה את הַצְּמֵאָה, (דבר׳ כ״ט י״ח) ובר״ז רעבים גם צְמֵאִים, (תהל׳ ק״ז ה׳) Durstende,

צִמְאָה שמ״נ, וגרנך מִצִּמְאָה, (ירמיה ב׳ כ״ה) Durst *m.*

צִמָּאוֹן שם לארץ יבשה, וְצִמָּאוֹן אשר אין מים, (דברי׳ ח׳ ט״ו, ישעיה ל״ה ז׳) dürre Gegend.

צמד 2. 3. 5. הנפעל פ״ע וענינו דבוק וקשור, וַיִּצָּמֶד ישראל לבעל פעור, (במדבר כ״ה ג׳) sich anhängen.

הפֻּעַל פ״י, חרב מְצֻמֶּדֶת, (ש״ב ב׳ ח׳) angebunden.

ההפעיל ג״כ פ״י, ולשונך תַּצְמִיד מרמה, (תהל׳ ר׳ י״ט) פיר׳ תחבר מרמה אל מרמה verbinden, knüpfen (List).

צֶמֶד בה״ל a) תה״ש לזוג המקושר זה לזה, צֶמֶד בקר, (ש״א י״א ז׳) צֶמֶד חמורים, (שופטי׳ י״ט ג׳) ein Paar. רוכבים צְמָדִים, (מ״ב ט׳ כ״ה) paarweise reitend. b) שם השעור לחלקת השדה הנחרש ביום אחד עם צֶמֶד בקר, כבחצי מענה צֶמֶד שדה, (ש״א י״ד י״ד, ישעיה ה׳ יו״ד) soviel ein Joch Ochsen in einem Tage pflügen kann.

צָמִיד בה״ל a) ענינו מכסה, אשר אין צָמִיד פתיל עליו, (במדבר י״ט ט״ו) פיר׳ שאין חתיכת בגד דבוקה עליו לסתמו (ועיין פָּתִיל) כי כלי חרס מטמא מתוכו ולא מגבו Deckel *m.* b) שם לתכשיט המחובר ליד, אצעדה וְצָמִיד, (במדבר ל״א נ׳) בר״ז ושני צְמִידִים על ידיה, (בראשית כ״ד כ״ב) Armband *n.*

צמח 1. 3. 5. הקל פ״ע וענינו התגלות ע״י גדול, בעשב, ובשער, עשב הארץ טרם יִצְמָח, (בראש׳ ב׳ ה׳) צוֹמְחוֹת אחריהן, (שם פ״ם מ״א ו׳) בעשב hervorsprossen. ובשער, ושער שחר צָמַח בו, (ויקרא י״ג ל״ד) ועצה״ש אמת מארץ תִּצְמָח, (תהל׳ פ״ה י״ב) ומאדמה לא יִצְמַח עמל, (איוב ה׳ ו׳).

צית בנינו הפעיל וענינו שרפה כמו יצת, אַצִּיתֶנָּה יחד, (ישעיה כ"ז ד') בלי דגש anzünden.

צלה בנינו קל פ"י ענינו טוית בשר באש, אֶצְלֶה בשר, (ישעיה מ"ד י"ט) braten.

צָלִי תה"ש לבשר טווי, יִצְלֶה צָלִי, (ישעיה מ"ד מ"ז) צְלִי אש, (שמות י"ב ח') בתשלומו צְלִיא וחסרה הא' Gebratenes.

צלח 1. 5. הקל דה"ל (a ענינו ביאת הטוב אל האדם בלי יגיעה ועכוב, דרך רשעים צָלֵחָה׳ (ירמיה י"ב א') וַתִּצְלְחִי למלוכה, (יחזקאל ט"ז י"ג) צְלַח ורכב, (תהל' מ"ה ה') דם עומדים Glück haben, (b ענינו תועלת, לא יִצְלַח לַכֹּל, (ירמיה י"ג ז') הֲיִצְלַח למלאכה, (יחזקאל ט"ו ד') וחפץ ה' בידו יִצְלָח, (ישעיה נ"ג י', שם נ"ד י"ז) gedeihen. (c חול רוח אלקי על האדם, ובא בקשור על, וְצָלְחָה עליך רוח ה', (ש"א י"ד ו', שם שם י"ד) וַתִּצְלַח רוח אלהים רעה, (שם י"ח י"ד) überfallen (von göttlichem oder bösem Geiste), einbrechen (d ענינו בקיע, וְצָלְחוּ הירדן, (ש"ב י"ט י"ח) ענינו עברו בו כאלו בקעו אותו, וכן תרגום, ויבקע עצי עולה spalten. ומזה פן יִצְלַח כאש בית יוסף, (עמוס ה' ו') eindringen.

ההפעיל בה"ל (a מה"א בקל ובא לרוב בקשור דרך, בְּמַצְלִיחַ דרכו, (תהל' ל"ז ז') ובלא קשור, וכל אשר יעשה יַצְלִיחַ, (שם א' ג') sein Unternehmen, (b מה"ב בקל glücklich vollenden, beglücken הֲתַצְלִיחַ דרכנו, (שופטי' י"ח ה') עלה וְהַצְלַח, (מ"א כ"ב י"ב) לא תַצְלִיחוּ להם, (ירמיה ב' ל"ז, משלי כ"ח י"ג) דם עומדים gedeihen, Fortgang haben. והיוצאים וה' הִצְלִיחַ דרכי, (בראשית כ"ד נ"ו) ה' מַצְלִיחַ בידו, (שם ל"ט ג', שם שם כ"ג) וְהַצְלִיחָה נא לְעַבְדְּךָ, (נחמיה א' י"א, תהלי' קי"ח כ"ה) gedeihen lassen.

צַלַּחַת בה"ל (a קערה גדולה וכן הוראתו בערבית כאשר ימחה את הַצַּלַּחַת, (מ"ב כ"א י"ג, דה"ב ל"ה י"ג) Schüssel, Schale f. (b ענינו צנצנת וכן תרגום צנצנת צלוחית והוא כלי זכוכית קטנה, שהיו ממלאין אותו עם בשמים משובחין לטעום מהן להריח בהן, ונקראים בתלמוד צלוחית של פלייטון Balsamfläschchen n. ואפשר היא לדעתי כוונת הכתוב, טמן עצל ידו בַּצַּלַּחַת נלאה להשיבה אל פיו, (משלי י"ט כ"ד) וענין הכתוב טמן עצל בידו צלחת נלאה להשיבה אל פיו וכן ותשם בפוך עיניה, ותשקמו בדמעות שליש ענינו דמעות כבשליש בהעתק הב' מסלה הראשונה.

צְלֹחִית קחו לי צְלֹחִית חדשה, (מ"ב ב' כ') ענינו קערה כבה"א צַלַּחַת הנ"ל.

צלל 1. 2. 3. 5. הקל גה"ל (a ענינו השמעת קול תנועה רעדית, לקול צָלְלוּ שפתי, (חבקוק ג' ט"ז) klingen (b ענינו שקיעת דבר הכבד, צָלְלוּ כעופרת, (שמות ט"ו י"ד) וכן הוראתו בערבי stürzen, herabfallen (c ענינו מהשם צֵל פ"ע כאשר צָלְלוּ שערי ירושלים, (נחמיה י"ג י"ט) beschattet werden.

הפעל, תְּצַלֶּנָה, (מ"ב כ"א י"ב) כה"א בקל.

ההפעיל בה"ל (a כה"א בקל, תְּצִלֶּינָה שתי אזניו, (ש"א ג' י"א) (b כה"ב בקל מהשם צֵל פ"י, וחרש מֵצַל, (יחזקאל ל"א ג') Schatten machend.

צֵל בה"ל (a שד"ז וענינו אופל, הפך האור, ויצורי כצל, (איוב י"ז ח') Schatten. ובא ג"כ לענין מהירות הזמן ע"ד המליצה ימי כַּצֵּל נטוי, (תהל' ק"ב י"ב) כי צֵל ימינו, (איוב ח' ט') ברבוי צְלָלִים, ונסו הַצְּלָלִים, (ש"ה ב' י"ז, ירמיה ו' ד') Schatten m. (b ענינו מחסה, באו בְּצֵל קורתי, (בראשית י"ט ח') בְּצֵל כנפיך, (תהל' י"ז ח') Schutz m.

צְלִיל שמ"ז מה"א בקל, והנה צְלִיל לחם שערים, (שופטי' ז' י"ג) Geräusch.

צֶלֶל יסכוהו צאלים צִלְלוֹ, (איוב מ"ם כ"ב) ענינו כמו צֵל בה"א Schatten m. וענין הכתוב כך הוא הצאלים (עיין שרש צאל) יסוככו עליו לעשות צל לו והשם צִלְלוֹ הוא מרכב משתי מלות צֵל לו כמו צַלְמָוֶת וידידיה, והפעל לעשות נסתר בהסמיכות להכנוי, ועיין בשרש צלת באוצר השרשים בהוצאה המתוקנת להחכם ר' מה"ל; ושמור זה הכלל.

צְלָצַל נה"ל (a תה"ש מענין צֵל בה"א, ארץ צִלְצַל כנפים, (ישעיה י"ח א') ובפירו' ת"י שהוא המובחר בפרושים בפסוק הזה דאתין לה בספינן וקלעיהון פריסין כנשרא דטאים בכנפוהי das von Segelen beschattete Land (b שמ"ז מה"א בקל, בְּצִלְצְלֵי שמע, (תהל' ק"נ ה', ש"ב ו' ה') das Geklirr der Instrumente (c שם לאנמון שצודין בו דגים, וּבְצִלְצַל דגים ראשו, (איוב מ"ם ל"א) Wurfeisen n., Fischerhaken m.

צְלָצַל שם מין ארבה, יירש הַצְּלָצַל, (דברי' כ"ח מ"ב) ונקרא כן לפי שמשמיע קול רעדה עין ה"א בקל Heuschrecke f.

מְצִלָּה ג"כ מה"א בקל והוא תהש"נ לפעמונים שתולים בצוארי הסוס, יהיה מְצִלּוֹת הסוס קודש, (זכריה י"ד כ') Schellen pl.

מְצֻלָּה שמ"נ למקום עמוק קרוב לשם צֵל, כסיר מְצֻלָה, (איוב מ"א כ"ג) Tiefe f., schattiger Ort.

צמא, (ישעיה ה׳ י״ג) dursten oder lechzen vor Durst.

צחח בנינו קל פ״ע ועניינו הברקה ובהירות, צַחוּ מחלב, (איכה ד׳ ג׳) blendend weiss sein.

צַח גה״ל (a תה״ש ועניינו לבן, צַח ואדום, (ש״ה ה׳ יו״ד) weiss. (b תה״ש לנקי כחם צַח עלי אור, (ישעיה י״ח ד׳) heiter rein. ומזה רוח צַח שפים, (ירמיה ד׳ י״א) עניינו אויר זך ובהיר, וי״א שהוא מלשון ערבי ועניינו חם ein heisser Wind. (c עצה״ש לדבר בהיר ונקי, הפך עלג, לדבר צָחוֹת, (ישעיה ל״ב ד׳) deutlich.

צְחִיחַ שם למקום נשרף מחום השמש, על צְחִיחַ סלע, (יחזקאל כ״ד ד׳) מה״ב הנ״ל von der Sonne verbrannt, dürrer Fels.

צְחִיחָה עניינו כמו צְחִיחַ, (תהל׳ ס״ח ז׳) וכן צְחִיחִי מאחרי לחומה בַּצְּחִיחִים, (נחמיה ד׳ ג׳) ועניינו בסלעי צְחִיחִים בחסרון המתואר בשניהם.

צַחְצָחוֹת שמ״נ כה״ב בהשם צַח ועניינו זוהר ובהירות, והשביע בְּצַחְצָחוֹת נפשך, (ישעיה נ״ה י״א) Heiterkeit *f.*, Glanz *m.* או עניינו כמו השם צְחִיחַ שהוא תה״ש למקום נשרף מחום השמש, ועניינו אף בזמן יובש וצמא תשביע נפשך dürre Gegend.

צחן שמ״נ ועניינו סרחון, ותעל צַחֲנָתוֹ, (יואל ב׳ כ׳) Gestank *m.*

צחק 1. 3. הקל נרדף שחק ועניינו איחוכא בה״ל (a עניינו שחוק לשמחה, צָחֲקָה שרה, (בראש׳ י״ח י״ג) lachen. כי צָחָקְתְּ, לא צָחַקְתִּי, (שם שם ט״ו) ובקשור ל׳ כל השומע יִצְחַק לי, (שם כ״א ו׳) über Jemand lachen. (b בקשור ב׳ עניינו לעג, וַתִּצְחַק שרה בקרבה, (שם י״ח י״ב) spotten.

הפעל ג״כ בה״ל כבקל (a עניינו כבקל איחוכא, כִּמְצַחֵק בעיני חתניו, (שם י״ט י״ד) wiederholt lachen. (b אבוד זמן בשמחת הוללות ורקוד, ויקומו לְצַחֵק, (שמות ל״ב ו׳) וַיְצַחֵק שמשון, (שופטי׳ ט״ז כ״ה) tändeln, scherzen. (c אבוד זמן בישיבת נשים, מְצַחֵק את רבקה, (בראשית כ״ו ח׳, שם כ״א ט׳) schäckern, kichern. ובקשור ב׳ עניינו לעג וקלס ובזיון, לְצַחֶק בנו, (בראשית ל״ט י״ד) לְצַחֶק בי, (שם שם י״ז) Jemandem in Schande bringen.

צְחֹק שמ״ז בה״ב בקל, צְחֹק עשה לי אלהים, (בראשית כ״א ו׳) Gelächter *n.* לִצְחֹק וללעג, (יחזקאל כ״ג ל״ב) Spott *m.*

צחר צָחֹר ש״ת לצבע הלבן, וצמר צָחַר, (יחזקאל כ״ז י״ח) אתונות צְחֹרוֹת, (שופטי׳ ה׳ יו״ד) weiss.

ציה צִי שת״ז לאניה גדולה, וְצִי אדיר, (ישעיה ל״ג כ״א) Schiff *n.* וְצִים מיד כתים, (במדבר כ״ד כ״ד) ברבוי והראוי צִיִּים כמו פים, תמורת פ״ים וי״א המ״ם שורש, ועניינו כובשים, כי בערבי נקרא כובש ציב.

צִיָּה שת״נ לארץ צמאון ויבשה וכן הוראתו בערבי, העורקים צִיָּה, (איוב ל׳ ג׳, תהל׳ ס״ג כ׳) ברבוי צִיּוֹת, (שם ק״ה מ״א) trockenes Land.

צִיִּים והוא ש״ת״נ לשוכני ציה ומדבר יהיו בני אדם או חיות לפניו יכרעו צִיִּים, (תהל׳ ע״ב ט׳) מאכל לעם לְצִיִּים, (שם ע״ד י״ד) Barbaren der Wüste. והל׳ נוסף כהל׳ לאדוני לעשו וכן על החיות הדרים בציה, ורבצו שם צִיִּים, (ישעיה י״ג כ״א, שם ל״ד י״ד).

צָיוֹן עניינו כמו ציה הנ״ל, כפלגי מים בְּצָיוֹן, (ישעיה כ״ה ה׳).

ציין צִיּוּן תהש״ז עניינו כמו מצבה על הקבר או על הדרכים ובנה אצלו צִיּוּן, (יחזקאל ל״ט ט״ו) מה הַצִּיּוּן הלז, (מ״ב כ״ג י״ז) Monument *n.* הַצִּיבִי לך צִיֻּנִים, (ירמיה ל״א כ״א) ein Wegweiser.

ציץ 1. 5. הקל בה״ל (a עניינו צמיחת פרח, צָץ המטה, (יחזקאל ז׳ יו״ד) וַיָּצֵץ ציץ, (במדבר י״ז כ״ג, תהל׳ צ׳ ו׳, ישעיה כ״ז ו׳, תהל׳ קל״ב י״ח) blühen, (b קרוב לשרש נדב ועניינו הברקה, ועליו יָצִיץ נזרו (תהל׳ קל״ב י״ח) glänzen, blinken.

ההפעיל. עניינו השקפה, מֵצִיץ מן החרכים, (ש״ה ב׳ ט׳) hervorblitzen.

צִיץ גה״ל (a שם נרדף עם פרח ויציץ צִיץ, (במדבר י״ז כ״ג) ברבוי זכרים, ופטורי צִיצִים, (מ״א ו׳ י״ח) ובס״נ ליחידה סמוך, צִיצַת נובל, (ישעיה כ״ח ד׳) Blüthe *f.* (b עניינו פח הזהב לפי שהוא מבריק כה״ב בקל הנ״ל, ועשית צִיץ זהב, (שמות כ״ח ל״ו) Goldblech *n.* (c עניינו כנף, תנו צִיץ למואב, (ירמיה מ״ח ט׳) Flügel *m.*

צִיצָה ברבוי ציצִית בה״ל (a לפאות הראש, ויקחני בְּצִיצִית ראשי, (יחזק׳ ח׳ ג׳) Vorderhaar *n.* (b שם לפאות התלוים בשפת הבגד מפתילים גדולים, מעשה שרשרות, ועשו להם צִיצִת, (במדבר ט״ו ל״ח) Troddel, Quasten. (c ועניינו פרח, (ישעיה כ״ח ד׳) Blüthe *f.*

ציר עיין בשרש צור.

ד') ראוה צָרים, (איכה א' ז') צָרֵי יהודה, (עזרא ד' א') Feind, Verfolger m. b) שמ"ז נרדף עם השם מצוק או מצוקה, יבעתוהו צַר ומצוקה, (איוב ט"ו כ"ד) בַּצָּר הרחבת לי. (תהל' ד' ב') Bedrängniss n., Noth. c) תה"ש, וענינו דוחק ולחץ, ויעמוד במקום צָר, (במדבר כ"ב כ"ו) צַר לי המקום, (ישעיה מ"ט כ', משלי כ"ד יו"ד) enge. d) ענינו סלע, נרדף עם השם צוּר, פרסות סוסיו כַּצָּר נחשבו, (ישעיה ה' כ"ח) Stein, Fels m. e) והבטת צַר מעון, (ש"א ב' ל"ב) Nebenbuhler.

צָרָה בס"נ בה"ל שת"נ לכל אחת מהנשים הנשואות לבעל אחד, וכעסתה צָרָתָה, (ש"א א' ו') מענין אויב, לפי שמקנאות זה את זה Feindin, Nebenbuhlerin f. b) שמ"נ נרדף עם השם מצוקה, ויצילני מכל צָרָה, (ש"א כ"ו כ"ד) יום צָרָה, (מ"ב י"ט ג') צָרַת נפשו, (בראשית מ"ב כ"א) מכל צָרוֹתָם. (תהל' ל"ד י"ח) Bedrängniss n., Noth f. c) שת"נ לאשה שהיא בחבלי לדה, צָרָה כמבכירה, (ירמיה ד' ל"א) Kreisserin, Gebärende.

צֹר בה"ל a) כמו השם צור בה"א וענינו סלע כשמיר חזק מִצֹּר, (יחזקאל ג' ט') Fels m. b) ש"ת לדבר חד, ותקח צפורה צֹר, (שמות ד' כ"ה) Messer n.

צוּר נה"ל a) כה"א בהשם צר הנ"ל וענינו סלע, הכה צור ויזובו מים, (תהל' ע"ח כ') על הַצּוּר שמות י"ז ו', שם שם) וּלְצוּר מכשול, (ישעיה ה' י"ד) Fels m. צור ישראל, (ישעיה ל' כ"ט) Fels Israels. צור ישעי, (ש"ב כ"ב מ"ז) צור עזי, (תהל' ס"ב ח') צור לבבי, (שם ע"ג כ"ו) כולם ענינו מחסה ובטחון בכנוי, כְּצוּרֵנוּ צוּרָם, (דברי' ל"ב ל"א) ברז"נ מראש צֻרים אראנו, (במדבר כ"ג ט') ר"ז בַּצּוּרוֹת יאורים בקע, (איוב כ"ח יו"ד) ר"נ b) כה"ב בהשם צר הנ"ל שענינו חדוד, צור חרבו, (תהל' פ"ט מ"ד) Schärfe des Schwertes, ברבוי חרבות צֻרים, (יהושע ה' ב') Schneide der Messer. e) כנוי לנפש כמו חומר וצורה אצל בעלי ההגיון, וְצוּרָם לבלות שאול, (תהל' מ"ט ט"ו) לפי הקרי שם die Seele.

צוּרָה שמ"נ וענינו תבנית, צוּרַת הבית, (יחזקאל מ"ג י"א) בר"נ צוּרֹתָיו, (שם שם) Gestalt, Bildung f.

צַוָּאר שם אבר בעת"י שבין הראש והגוף ובו ג"כ העורף, עד צַוָּאר יגיע, (ישעיה ח' ח') Hals m. ובא ג"כ ברבוי ז"ונ גם על היחיד, ויפול על צַוְּארֵי בנימין, (בראשית מ"ה י"ד) בכה על צַוָּארָיו. (שם שם) ויפול על צַוָּארָיו, (שם ל"ג ד') ברז"ו ובא ג"כ ברבות נקבות, תמושו משם צַוּארֹתֵיכֶם, (מיכה ב' ג') ונמצא ג"כ בתוספת נ' ובחסרון א' במלה אחת מִצַּוְּרֹנָיִךְ, (ש"ה ד' ט').

צִיר שת"ז דה"ל a) ענינו שליח לדבר נכבד, צִיר נאמן לשלחיו, (משלי כ"ה י"ג) וְצִיר בגוים שלֻח, (ירמיה מ"ט י"ד) ברבוי, השולח בים צִירִים, (ישעיה י"ח ב', שם נ"ז ט') Abgeordneter, Gesandter. מזה ההתפעל. וַיִּצְטַיָּרוּ, (יהושע ט' ד') sich für Gesandte ausgeben. b) שת"ז ליתד הקבוע בפתח שבתי הברזל הקבועים בדלת סובבים עליו, הדלת תסוב על צִירָהּ, (משלי כ"ו י"ד) Thürangel f. c) ענינו נרדף עם חבלים וענינו כאב ובפרט ביולדת ויבוא רק ברבוי, צִירִים אחזוני כְּצִירֵי יולדה, (ישעיה כ"א ג') כי נהפכו עליה צִירֶיהָ, (ש"א ד' י"ט, דניאל יו"ד ט"ז) Wehen, Schmerzen. d) שת"ז לפסל ע"ז, חרשי צִירִים, (ישעיה מ"ה ט"ז) Götzenbildner. וי"מ שהוא מענין צוּרָה וענינו תבנית Gestalt f. ומכניסים בהוראה זו ג"כ כי, נהפכו עליה צִירֶיהָ, (ש"א ד' י"ט) נהפכו צִירַי עלי, (דניאל יו"ד ט"ז) וענינם שנוי הצורה, Gestalt, Farbe verändern. וע"כ והודי נהפך למשחית, (שם שם).

מָצוֹר דה"ל a) שת"ז לעיר מבצר, מי יובילני עיר מָצוֹר, (תהל' ס' י"א) Festung f. ערי מָצוֹר חומות דלתים, (דה"ב ח' ה') Veste f. b) שמ"ז לחניית האויב על עיר ללכדה, ואל מָצוֹר ירושלים, (יחזקאל ד' ז') ימי מְצוּרֵךְ, (שם שם ח') Belagerung f. c) שמ"ז נרדף עם מצוק, בְּמָצוֹר ובמצוק, (דברי' כ"ח נ"ג) Bedrängniss. d) שת"ז על הדיק שעושים הצרים עליה, ובנית מָצוֹר על העיר, (דברי' כ' כ') מָצוֹר שם עלינו, (מיכה ד' י"ד) Wall der Belagerung.

מְצוּרָה בה"ל a) שת"נ למבצר כה"א בְּמָצוֹר הנ"ל, ערי מְצוּרָה ביהודה, (דה"ב י"ד ה') ערי מְצוּרוֹת, (שם י"א יו"ד) Veste f. b) שת"ז לדיק כה"ד בהשם מָצוֹר הנ"ל, והקימותי עליך מְצֻרֹת, (ישעיה כ"ט ג') Wall der Belagerung.

מֵצַר שמ"ז נרדף עם השם צרה, מן הַמֵּצַר קראתי יה, (תהל' קי"ח ה') ברבוי מְצָרִים, (איכה א' ג', תהל' קי"ו ג') Bedrängniss, Noth f.

מְצֵרָה תה"ש לאשה שבאה עד משבר, אשה מְצֵרָה, (ירמיה מ"ח מ"א) eine kreissende Frau.

צחה בנינו פעל פ"ע וענינו צמא, וכן תרגום ויצמא שם העם, וצחה תמן, והמונם צִחֵה

צוה בנינו קל פ״ע וענינו צעקה לשמחה, מראש הרים יִצְוָחוּ, (ישעיה מ״ב י״א) schreien.

צְוָחָה שמ״נ לזעקת שמחה או צרה, ואין צְוָחָה, ברחובותינו. (תהל׳ קמ״ד י״ד, ירמיה י״ד ב׳) וְצִוְחָתֵךְ מלאה, הארץ, (ירמיה מ״ו י״ב) לצער, צְוָחָה על היין בחוצות, (ישעיה כ״ד י״א) לשמחה, Geschrei der Freude und Trauer.

צול צוּלָה שמ״נ לעומק מים, האומר לַצּוּלָה חרבי, (ישעיה מ״ד כ״ז) Abgrund des Meeres.

מְצוּלָה ענינו כמו צוּלָה הנ״ל תה״ש לעומק מים, ירתיח כסיר מְצוּלָה. (איוב מ״א כ״ג) ואל תבלעני מְצוּלָה, (תהל׳ ס״ט ט״ז) ביון מְצוּלָה, (שם שם ג׳) Tiefe des Meeres. וע״ש צלל ומ״א ירדו בִמְצוּלוֹת, (שמות ט״ו ה׳) בהולם הצ׳ Tiefe *f.*

צום בנינו קל פ״ע ענינו ענה נפשו במניעת מאכל ומשתה יום שלם, וַיָּצָם דוד צוֹם, (ש״ב י״ב ט״ז) למה צַמְנוּ ולא ראית, (ישעיה נ״ה ג׳) fasten. הצום צַמְתֻּנִי אני, (זכריה ז׳ ה׳) fastet ihr für mich!

צוֹם שמ״ז, הכזה יהיה צום, (ישעיה נ״ה ה׳) וְצוֹם ובכי ומספד, (אסתר ד׳ ג׳) ויצם דוד צום, (ש״ב י״ב ט״ז) ובדבור, דברי הַצּוֹמוֹת וזעקתם, (אסתר ט׳ ל״א) das Fasten. ולדעת הרד״ק קראו צום דנבות וכן, בית ה׳ ביום צוֹם, (ירמיה ל״ו ו׳) ענינם קבוץ ואסיפה לבד, וכן בתלמוד צְמוֹת הגידין.

צוּף 1. 5. הקל פ״ע ענינו שטיפת דבר נגר בקשור על צָפוּ מים על ראשי, (איכה ג׳ נ״ד) überschwemmen.

ההפעיל בה״ל a) בקשור על ענינו כבקל אך שם הוא עומד ובהפעיל הוא יוצא, אשר הֵצִיף את מי ים סוף עליהם, (דברי׳ י״א ד׳) überschwemmen, überströmen lassen. b) בלא קשור על והוא פ״ע וענינו שוט, וַיָּצֶף הברזל, (מ״ב ו׳ ו׳) schwimmen.

צוּף שם לחלת דבש לפי שהוא שוטף עין בקל, צוּף דבש, (משלי ט״ז כ״ד) ברבוי, ונפת צוּפִים, (תהל׳ י״ט י״א) Honigzelle *f.*

צַפְצָפָה שם למין ערבה, צַפְצָפָה שמו, (יחזקאל י״ז ה׳) ein überschwemmter Baum, d. i. eine Weide. וע״ש צפף.

צוק בנינו הפעיל פ״י בה״ל a) ענינו צרה ולחץ, ורוב קשורו בל׳, אשר יָצִיק לך, (דברי׳ כ״ח נ״ג) וַהֲצִיקוֹתִי לאריאל, (ישעיה כ״ט ב׳) והבינוני והוא ש״ת, ואיה חמת הַמֵּצִיק, (ישעיה נ״א י״ג, שם כ״ט ו׳) beengen, drängen. b) ענינו העמדה, וַיַּצִּגֻם לפני ה׳, (יהושע ז׳ כ״ג) והדגש ת׳ הנח כמו וילינו עליו stellen. ומה שהוא מענין יציקה והתכה עיין שרש יצק.

צוֹק שמ״ז, וּבְצוֹק העתים, (דניאל ט׳ כ״ה) ובס״נ צרה וְצוּקָה, (משלי א׳ כ״ז, ישעיה ל׳ ו׳) נרדף עם מָצוֹק Bedrängniss *n.*

מוּצָק, ש״ת לא מוּצָק, (איוב ל״ו ט״ז) Festigung *f.*

מָצוֹק שמ״ז, במצור וּבְמָצוֹק, (דברי׳ כ״ח נ״ג) צר וּמָצוֹק, (תהל׳ קי״ט ק״נ) Bedrängniss *n.* ומזה תה״ש, כל איש מָצוֹק, (ש״א כ״ב ב׳) gedrückt, geplagt.

מָצוּק מה״ב בהפעיל הנ״ל שענינו העמדה, מָצוּק מצפון, (ש״א י״ד ה׳) gestellt. לה׳ מְצֻקֵי ארץ, (ש״א ב׳ ח׳) שם לעמודים Säulen *pl.*

מְצוּקָה בס״נ מה״א בהפעיל שענינו צרה ושוה להשם מָצוֹק, צר וּמְצוּקָה, (איוב ט״ו כ״ד, צפניה א׳ ט״ו) מִמְּצוּקוֹתַי הוציאני, (תהל׳ כ״ה י״ז, שם ק״ז כ״ה) Bedrängniss *n.*

צור 1. 5. הקל הה״ל a) פ״י מענין כריכה וקשירה וְצַרְתָּ הכסף בידיך, (דברי׳ י״ד כ״ה) וַיָּצַר בכרים ככף, (מ״ב ה׳ כ״ג) צוֹר תעודה, (ישעיה ח׳ ט״ז) וַיָּצֻרוּ וימני, (מ״ב י״ב י״א) ענינו וימנו וַיָּצוּרוּ einbinden, zusammenbinden. b) קרוב לה״א הנ״ל פ״י והוא מענין צרי שהוא סגירת האויב במצור ובא לרוב בקשור על, וְצַרְתָּ עליה, (דברי׳ כ׳ י״ב) צָרִים על גבתון, (מ״א ט״ו כ״ז) וַיָּצֻרוּ על רבה, (ש״ב י״א א׳) ולפעמים בקשור אל כי תָצוּר אל עיר, (דברי׳ כ׳ י״ט) einengen, belagern. ומזה ג״כ העדר מקום להתפשט, צָרָה כהתכנס, (ישעיה כ״ח כ׳) יֵצַר צעדך, (משלי ד׳ י״ב) ובמוסרי, (בראשית ל״ב ח׳, איכה א׳ כ׳) enge, bange sein. והם עומדים אחור וקדם צַרְתָּנִי, (תהל׳ קל״ט ה׳) פ״י einengen. בקשור ל׳ צַר לי, (תהל׳ ל״א י׳, שם ס״ט י״ח) ich bin in Noth, es geht mir übel, mir ist Angst. c) ענינו איבה ולחיצה ודחיקה, ג״כ כשרש צרר, ויבוא לרוב בקשור את, אל תָּצַר את מואב, (דברי׳ ב׳ ט׳) וְצַרְתִּי את צוֹרְרֶיךָ, (שמות כ״ג כ״ב) drängen, verfolgen, feindselig behandeln. d) נרדף עם שרש יצר, וַיָּצַר אותו בחרט, (שמות ל״ב ד׳) וַיָּצַר את שני העמודים, (מ״א ז׳ ט״ו, ירמיה א׳ ה׳) bilden.

ההפעיל מה״ב בקל, וְהֵצַר לך, (דברי׳ כ״ח נ״ב) בקשור ל׳, וַהֲצֵרוֹתִי להם, (ירמיה י׳ י״ח, שם מ״ח מ״ם) ängstigen, verfolgen.

צַר או צַר דה״ל a) שת״ז נרדף עם אויב, יתרף צָר, (תהל׳ ע״ד י״ד) כי אין הַצָּר שוה, (אסתר ז׳

ומה' משידין לא משתבש, לְהַצְהִיל פנ"ב משמן (תהלי' ק"ח ט"ו) glänzen, leuchten.

מִצְהָלוֹת שמ"נ מה"ראה בקל, מִצְהֲלוֹת אביריו (ירמיה ח' ט"ז) das Wiehern.

צהר בנינו הפעיל פ"י פעל נגזר מהשם יצהר וענינו ידרכו היתים, ויעשו שמן, בין שורותם יַצְהִירוּ, (איוב כ"ד י"א) Oel pressen, keltern.

צֹהַר ש"ז נרדף עם חלון ונקרא צֹהַר לפי שבו יכנס זהר אור יומם, צֹהַר תעשה לתבה, (בראשית ו' ט"ז) Fenster n. ולדעתי השם צֹהַר הוא ש"ת למנורה, שישים בה שמן או זפת וידליקנה למען תאיר להיושבים בתבה ונקרא המנורה ג"כ צֹהַר לפי שהיא מפצת אור וזוהר ein Lustrer, Leuchter m.

צָהֳרָיִם ש"ת לזמן חצי היום ערב ובקר וְצָהֳרַיִם, (תהל' נ"ה י"ח, מ"א י"ט כ"ו) ובא על מספר זוגי כמו שחרים וערבים Mittag m.

יִצְהָר שת"ז לשמן הבא מבית הבד, תירוש וְיִצְהָר, (דברי' כ"ח נ"א) Oel n. ברבוי וְיִצְהָרֶךָ, (דברי' י"א י"ד) שני בני הַיִּצְהָר, (זכריה ד' י"ד) ענינו שנמ"שח בשמן זה למלכות וזה לכהונה.

צוֹא צוֹא תה"ש לדבר המלכלוך, בגדים צוֹאִים, (זכריה ג' ג') schmutzig ובס"נ את צֹאַת בנות ציון, (ישעיה ד' ד', שם כ"ח ח') הוא שם Unrath m. ובא ג"כ עצה"ש למעשים מגונים, מִצֹּאָתוֹ לא רחץ, (משלי ל' י"ב) וע"ש יָצָא.

צוּד 1. 3. 7. הקל פ"י בה"ל a) קרוב לשרש צָדָה וענינו כוונה וערמה להרע כי לתי הָצָד ציד, (בראשית כ"ז ל"ג) וְצוּדָה לי צָיִד, (שם שם ג'), (איוב ל"ח ל"ט) jagen, fangen b) עניני פרישת פח ללכוד בהם, אשר יָצוּד ציד חיה, (ויקרא י"ז י"ג) יָצוּדוּ חרם, (מיכה ז' ב') Netze stellen. ובא בקשור נפש, נפש יקרה תָּצוּד, (משלי ו' כ"ו) עצה"ש.

הפעל לְצוֹדֵד נפשות, (יחזקאל י"ג י"ח) מה"ב dem Leben nachtrachten.

ההתפעל מהשם צידה בה"ב, חם הִצְטַיַּדְנוּ אותו, (יהושע ט' י"ב) sich mit Reisekost versorgen.

צַיִד דה"ל a) שמ"ז לפעולת הצידה, גבור צַיִד, (בראשית י"ד ט') Jagd f. b) ש"ת לדבר הניצד כי צַיִד בפיו, (שם כ"ה כ"ט, איוב ל"ח מ"א) Wildpret n., Raub m. c) ענינו מזון בכלל, ביום מכרם צַיִד, (נחמיה י"ג ט"ו) צֵידָהּ ברך אברך, (תהל' קל"ב ט"ו) Speise oder Speisen d) ענינו מזון לדרך, וכל להם צֵידָם יבש, (יהושע ט' ו') Reisekost f.

צַיָּד שת"ז לְצוֹדֶה לרבים, צַיָּדִים, (ירמיה ט"ז ט"ז) Jäger m.

צֵידָה או צֵדָה בה"ל a) ש"ת למזון בכלל, צֵידָה שלה להם לשובע, (תהל' ע"ח כ"ה) Speise b) ש"ת למזון לדרך, ולתת להם צֵדָה לדרך, (בראשית מ"ב כ"ה, שמות י"ב ל"ט) Reisekost f.

מָצוֹד שת"ז לרשת, וּמְצוֹדוֹ עלי יקיף (איוב י"ט ו') ברבוי מְצוֹדִים, (קהלת ט' י"ד) Netz n.

מְצוֹדָה שת"נ, שנאחזים בִּמְצוֹדָה, (שם ט' י"ב) Netz n.

מְצוּדָה בס"נ בה"ל, ונתפש בִּמְצוּדָתוֹ, (יחזקאל י"ב י"ג) Netz n. b) ש"ת לדבר הנוצד כמו צַיִד בה"ב ביר כן לִמְצֻדָה, (יחזק' י"ג כ"א) Beute f., Fang m. וע"ש מְצָד.

צוה 3. 4. הפעל פ"י וענינו שוה לשרש פקד בקל הד' דה"ל a) אם הוא בקשור יחס הפעול את ענינו צווי לעשות דבר, כאשר צִוָּה אלהים את נח, (בראשית ז' ט', שם כ"ו י"א, ויקרא כ"ו ל"ו) befehlen, gebieten, anordnen b) בקשור אל או ל' ענינו למי שדצווי למענו ובעבורו, ה' צִוָּה אל כנען, (ישעיה כ"ג י"א) צִוָּה לנו משה, (דבר' ל"ג ד', איכה ב' י"ז) beschliessen c) אם יבוא בקשור על בה"ל d) ענינו אזהרה ומניעת פעולה, וַיְצַו ה' אלהים על האדם, (בראשית ב' ט"ז) ועל העבים אֲצַוֶּה מהמטיר, (ישע' ה' ו', ירמי' ל"ה ו') verbieten, untersagen e) וענינו למענו ובשבילו, וַיְצַו עליו פרעה אנשים, (בראשית י"ב כ') ואני אֲצַוֶּה עליך, (ש"ב י"ד ה', ישעיה מ"ה י"א) Jemandeswegen anordnen f) ובקשור השם בית, וַיְצַו אל ביתו, (ש"ב י"ז כ"ג) צַו לביתך, (ישעיה ל"ח א', מ"ב כ' א') Testament machen. ומזה השם צַוָּאָה בתלמוד.

הֻפַּעל, ואדני צֻוָּה בה', (במדבר ל"ו ב') ואתה צֻוֵּיתָה, (בראשית מ"ה י"ט, שמות ל"ד ל"ד) befehligt sein, Befehl erhalten haben.

מִצְוָה שמ"נ נרדף עם השם מפקד בה"ב, כי נר מִצְוָה, (משלי ו' כ"ג, שם י"ט ט"ז) בסמיכות נצור בני מִצְוַת אביך, (שם וא"ו כ') ברבוי מכל מִצְוֹת ה', (ויקרא ד' כ') Gebot n., Befehl m., Verbot n., Anordnung f. מִצְוַת הלוים, (נחמיה י"ג ה') ענינו כמשפט וכחק הַמִּצְוָה המגיעה להם.

צַו שמ"ז וענינו כמו מִצְוָה, הואיל הלך אחר צָו (הושע ה' י') וי"מ הלך אחר שָׁוְא בחלוף צ' ת' ש' כדרך זכשר"ץ ובא בחסרון א' וכן בְּשָׁוְא נתעה, (איוב ט"ו) ענינו מצוה זרה, צַו לָצָו, (ישעיה כ"ח י"ד) Gebot über Gebot, Lehre auf Lehre.

מה"ג בלי (b מה"ב בקל, כי חפצתי צַדְּקֶךָּ, (איוב ל"ג ל"ב) צַדְּקוֹ נפשו מאלהים, (שם ל"ב ב') sich für gerecht erklären.

ההפעיל בה"ל (a מה"א בקל, וּמַצְדִּיקֵי הרבים (דניאל י"ב ג') ובא נ"כ בקשור ל' יַצְדִּיק צדיק עבדי לרבים, (ישעיה נ"ג י"א) zum Rechten leiten, führen. (b מה"ב בקל, וְהִצְדִּיקוּ את הצדיק, (דברי' כ"ה א' שמות כ"ג ז', ישעיה ה' כ"ג, שם נ' ה') וְהִצְדַּקְתִּי, (ש"ב ט"ו ד') ענינם שפט משפט ישר Recht verschaffen; c) für gerecht, unschuldig erklären.

ההתפעל, ומה נִּצְטַדָּק, (בראשית מ"ד ט"ז) sich rechtfertigen.

צַדִּיק שת"ז וה"ל (a כה"א בקל, ש"ת לאיש ישר הולך ואין עול בפעולותיו, נח איש צַדִּיק תמים, (בראשית ו' ט') צדיק לפני, (שם ז' א') rechtschaffen. (b ש"ת לנדיב לב, וְצַדִּיק חונן ונותן, (תהל' ל"ז כ"א, משלי י"ב יו"ד) Freigebiger. c) ש"ת למסתפק במעוט, צַדִּיק אכל לשבע נפשו, (משלי י"ג כ"ה) ein Mässiger. d) מה"ב בקל מענין אמת, ש"ת למי שנגזר המשפט שהצדק אתו, ה' הַצַּדִּיק, (שמות ט' כ"ז) der Recht hat. ומזה התה"פ ומלפנים ונאמר צַדִּיק, (ישעיה מ"א כ"ו) recht, richtig. הש"ה, (ישעיה מ"ג, פסוק ט') e) מה"ג בקל, להמית צדיק עם רשע, (בראשית י"ח כ"ה) der Unschuldige. הגוי גם צַדִּיק, (שם כ' ד') ברבוי צַדִּיקִים, המשים צַדִּיקִים, (בראשית י"ה כ"ח) מה"א ותה"ש הקים ומשפטים צַדִּיקִם, (דברי' ד' ה') מה"ב richtige. ובא ג"כ הש"ת צַדִּיק מה"א על השם י"ת, צַדִּיק וישר הוא, (דברי' ל"ב ד', תהל' י"א ז', ישעיה מ"ה כ"א) gerechter Richter. ולדעתי יש לה נ"כ הוראה ששית, וענינה כמו צֶדֶק כח או צדקה ואם שבי צדיק ימלט, (ישעיה מ"ט כ"ד) ענינו שבי הנלקח בצדק בחסרון ב' השמוש, וכן מושל באדם צַדִּיק, (ש"ב כ"ג ג') וענין הפסוק: לי דבר צור ישראל להיות מושל באדם בְּצֶדֶק וענינו במשפט צדק בחסרון ב' השמוש בבחלק השני מהפסוק הזה, מושל יראת אלהים ענינו ביראת אלהים, ענינו למשול ביראת אלהים לא כעריץ וכמלך קשה.

צֶדֶק וה"ל (a מענין ישר כה"א בקל והוא תה"ש ינחני במעגלי צֶדֶק, (תהל' כ"ג ג') im geraden Geleise. (b והוא שמ"ז לישרת רוח האדם, בפעולותיו צדק ילין בה, (ישעיה א' כ"א) רודפי צֶדֶק, (שם נ"א א') אני בְּצֶדֶק אחזה פניך, (תהל' י"ז ט"ו) Redlichkeit, Rechtschaffenheit f. c) שת"ז מענין אמת מה שראוי לפי שורת הדין, מה"ב בקל, ושפטתם צֶדֶק, (דברי' א' ט"ז) (ענינו משפט אמת), recht richten. אהבת צֶדֶק, (תהל' מ"ה ח') עושה צֶדֶק, (ישעיה ס"ד ד') was recht ist. d) מה"ש, מאזני צֶדֶק, (ויקרא י"ט ל"ו) זבחי צֶדֶק, richtige Wage. (דברי' ל"ג י"ט) gebührende Opfer. e) שמ"ז, בְּצֶדֶק תשפוט עמיתך, (ויקרא י"ט ט"ו) ושפט בְּצֶדֶק דלים, (ישעיה י"א ד', תהל' ט' ה') mit Gerechtigkeit. f) ענינם קרוב לשם צדקה. נרדף עם אמת, שקר מדבר צֶדֶק, (תהל' נ"ב ה') אני ה' דובר צֶדֶק, (ישעיה מ"ה כ') Wahrheit f. g) נרדף עם השם ישע ובאה על השכר הבאה עקב פעולות היושר והאמת, צֶדֶק יקראהו לרגלו, (ישעיה מ"א ב') אלהי צִדְקִי, (תהל' ד' ב', שם ל"ח כ"ז) כהניך ילבשו צֶדֶק, (שם קל"ב ט', ירמיה ל"ג ט"ז) ולהביא צֶדֶק עולמים, (דניאל ט' כ"ד) Heil n., Rettung f., Glück n.

צְדָקָה וה"ל (a שת"נ מענין אמת כה"א בהשם צֶדֶק, ומה יש לי עוד צְדָקָה, (ש"ב י"ט כ"ט נחמיה ב' כ') was für ein Recht. את המורה לִצְדָקָה, (יואל ב' כ"ג) den Regen nach Gebühr, Verdienst. (b כה"ד בשם והוא צֶדֶק שמ"נ, במשפט וּבִצְדָקָה (ישעיה ט' ו', שם ס"ז ה', שם נ"ט ט"ז) ברבוי צְדָקוֹת, (תהל' י"א ז', שם ק"ג ו', שופטי' ה' י"א) Gerechtigkeit f. c) כה"ב בהשם צֶדֶק נ"כ שמ"נ, לִצְדָקָה והנה צעקה, (ישעיה ה' ז') ויחשבה לו צְדָקָה, (בראשית ט"ו ו', תהל' ק"ו ל', משלי ט"ז י"ב, איוב כ"ב י"ט) Rechtschaffenheit f., Tugend f. d) כה"ו בשם צֶדֶק שמ"נ נרדף עם השם ישע, וּצְדָקָה תצמיח יחד, (ישעיה מ"ה ח') יצא מפי צְדָקָה, (שם שם כ"ג, שופטי' ה' י"א) Heil n., Rettung f., Glück n, Sieg m. e) מה"א בקל אות f) שמ"נ לנדיבת הלב, וּצְדָקָה תציל ממות, (משלי י' ב') למען דעת צִדְקוֹת ה', (מיכה ו' ה') Milde, Wohlthätigkeit f. ברבוי צְדָקוֹת, (תהל' י"א ז') בסמיכות צִדְקוֹת ה', (שופטי' ה' י"א) צִדְקוֹתֵינוּ, (ישעיה ס"ד ה').

צָהֹב 1. 5. הקל פ"ע, שער צָהֹב, (ויקרא י"ג ל') ענינו היות לשער מראה הזהב goldgelb.

ההפעיל גם הוא פ"ע, נחשת מֻצְהָב, (עזרא ח' כ"ז) goldglänzend.

צָהַל 1. 3. 5. הקל ענינו הרמת קול עליזות, צַהֲלִי ורני, (ישעיה י"ב ו', אסתר ה' ט"ו, ירמיה נ' י"א) jauchzen. ומזה איש אל אשת רעהו יִצְהָלוּ, (ירמיה ה' ח') wiehern. וכן בערבי הפעל צהל על גערת הסוס.

הפעל, וענינו הרמת קול יללה, צַהֲלִי קולך בת גלים, (ישעיה יו"ד ל') wehe klagen.

ההפעיל ענינו להצהיר ובאה ל' תמורת ר' בחלוף, כמו אלמנות תמורת ארמנות, וכן חלצם תרגום חרצני ובתלמוד מרי משילין לא משתבש

צבה 1. 5. הקל פ״ע ענינו נפוח, וְצָבְתָה בטנה, (במדבר ה׳ כ״א) anschwellen.

ההפעיל פ״י לַצְבּוֹת בטן, (שם שם כ״ב) aufschwellen lassen.

צָבֶה (שם שם) ש״ת anschwellend.

צְבִי בה״ל a) ענינו הדור ותפארת וכן הוראת צבי בארמ״ת, ארץ הַצְּבִי, (דניאל י״א ט״ז) הוא ת׳ הש׳ das herrliche Land. צְבִי ממלכות, (ישעיה י״ג י״ט, שם כ״ד ט״ז) Zierde der Königreiche. וכן כל צְבִי מענין תפארת הבא לבדו ש.א ש״מ, (דניאל ה׳ ט׳, יחזקאל כ׳ ו׳) b) שם למין חיה טהורה, איל צְבִי ויחמור, (דברי׳ י״ד ה׳) ברבוי זכרים, כאחד הַצְּבָיִם, (ש״ב ב׳ י״ח) וְכִצְּבָאִים על ההרים, (דה״א י״ב ח׳) Hirsch m. ובס״נ ליחידה, תאמי צְבִיָּה, (ש״ה ד׳ ה׳) וברי״נ, בִּצְבָאוֹת או באילות השדה, (ש״ה ב׳ ד׳) Hirschkuh f., Rehen, Gazelle f.

צבט בנינו קל פ״י וענינו הושטה, וַיִּצְבָּט לה קָלִי, (רות ב׳ י״ד) darreichen.

צבע בנינו קל פ״י וענינו קרוב לשרש טבע, אך טבע היא רק במים שאין להם מראה משבעה ראשי המראות או גוונים eintauchen in Wasser. וצבוע היא טבילה במים שיש לה גוון וכן בתלמ״ד, לִצְבּוֹעַ אדום, וּצְבָעוֹ שחור ותרגומו färben. ומזה העיט צָבוּעַ נחלתי לי, (ירמיה י״ב ט׳) תה״ש gefärbt.

צֶבַע שת״ז לדבר צבוע בגוונים, צֶבַע רקמתים, (שופטי׳ ה׳ ל׳) שלל צְבָעִים, (שם שם ל׳) ענינו שלל מצבעים שונים כלומר שלל מבגדים צבועים בחסרון המתואר eine Beute von verschiedenen Farben, gestickte Kleide.

צְבֹעִים שם היה, גיא צְבֹעִים, (ש״א י״ג י״ח) Hyäne f. וכן ת״י ובתלמוד אף הצבוע.

אֶצְבַּע שת״ז a) סתמי ענינו על אצבעות היד, אֶצְבַּע אלהים הוא, (שמות ח׳ ט״ו) Finger m. (שם ל״א י״ח) עצה״ש וענינו ברצון אלהים ולא במקרה, ברבוי אֶצְבָּעוֹת, ארבע אֶצְבָּעוֹת, (ירמיה נ״ב כ״א) ובכנוי מורה בְּאֶצְבְּעֹתָיו, (משלי ו׳ י״ג) b) ועם הקשור השם רגלים, וְאֶצְבְּעוֹת רגליו, (ש״ב כ״א כ׳) תרגומו Zehe f.

צבר בנינו קל פ״י וַיִּצְבְּרוּ בר, (בראשית מ״א ל״ה, שמות ה׳ יו״ד, איוב כ״ז ט״ז) aufhäufen.

צִבּר שת״ז מהפעל הנ״ל נרדף עם גַּל, שני צִבֻּרִים, (מ״ב יו״ד ח׳) Haufe m.

צבת צֶבֶת שת״ז לאגודה ועמרים, של תשולו לה מן הַצְּבָתִים, (רות ב׳ ט״ז) Bund m., Garbe f. וכן הוראתו בארמי מצאן צבותין zusammengebunden.

צדד צַד תה״ש לעבר הגוף ימין או שמאל בקשור כ׳ או מ׳ וחרבו בְּצַד רעהו, (ש״ב ב׳ ט״ז) מִצַּד ארון ברית ה׳, (דברי׳ ל״א כ״ו) מִצַּד שאול. (ש״א כ׳ כ״ה) zur Seite. ובקשור על צַד תנשאו, (ישעיה ס״ו י״ב) על צִדֵּי המשכן, (שמות כ״ו י״ג) auf der Seite. ברוב״ז (והיו לכם לְצִדִּים וענינו מסטין (שופטי׳ ב׳ ג׳) (Widersacher. ובכנוי בְּצִדֵּיכֶם, (במדבר ל״ג נ״ה).

צדה 1. 2. הקל פ״ע ענינו כוונה, וערמה להרע לזולתי קרוב לשרש צוד ויבוא בקשור נפש ואתה צֹדֶה את נפשי, (ש״א כ״ד י״ב) nach dem Leben trachten. ובלא קשור נפש, ואשר לא צָדָה, (שמות כ״א י״ג) nachtrachten.

הנפעל ענינו שממה, וכן הוראתו בארמית, נִצְדּוּ עריהם, (צפניה ג׳ ו׳) verwüstet werden. וכן תרגום שממה צַדְיָא.

צְדִיָּה שמ״נ מה״א שענינו כוונה, בלא צְדִיָּה, (במדבר ל״ה כ״ב) Vorsatz m., Hinterlist f.

צדק 1. 2. 3. 5. 7. עקר ענינו שוה לשרש ישר הקל גה״ל a) צָדְקוּ יחדיו, (תהל׳ י״ט יו״ד) תִּצְדַּק בדברך, (שם נ״א ו׳, ישעיה מ״ג ט׳, ושם כ״ו) gerade, gerecht sein. b) לברר על ידי הוכחת דברים במשפט שהאמת והצדק אתו, צָדְקָה ממני (בראשית ל״ח כ״ו) sie hat eine gerechtere Sache als ich, d. i. Recht haben. וְצָדַקְתִּי לא אשא ראשי, (איוב יו״ד ט״ו) אם אֶצְדָּק פי ירשיעני, (שם ט׳ כ׳, ושם שם ט״ו) ומזה בה׳ יִצְדְּקוּ ויתהללו, (ישעיה מ״ה כ״ה) Recht bekommen, siegen. c) ענינו היות נקי מחטא ואיננו ראוי לעונש, וכי יִצְדַּק ילוד אשה, (איוב ט״ו י״ד) החפץ לשדי כי תִצְדָּק, (שם כ״ב ג׳, ושם ל״ה, פסוק ז׳) rechtschaffen, unsträflich sein. ובקשור מ׳ או מלת עם, האנוש מאלוה יִצְדָּק, (איוב ד׳ י״ז) ו.ה יִצְדַּק אנוש עם אל, (שם ט׳ ב׳) unsträflich erscheinen vor Gott. ומזה תִּצְדַּקְנָה ממך, (יחזקאל ט״ז נ״ב) gerechtfertigt sein.

הנפעל מה״ג בקל, וְנִצְדַּק קדש, (דניאל ח׳ י״ד) das Heiligthum wird gerechtfertigt sein, d. i. seine Ehre wird gerettet.

הפעל פ״י בה״ל a) בְּצַדֶּקְתֵּךְ אחותך, (יחזקאל ט״ז נ״ב) rechtfertigen. צִדְּקָה נפשה, (ירמיה ג׳ י״א) sie rechtfertiget sich, d. i. erscheint gerecht. והטה

פַּת שת״ז לפרוסת לחם, ואקחה פַת לחם, (בראשי׳ י״ח ה׳) Ein Brocken. ובלא קשור השם לחם, ואכל פִּתִּי לבדי, (איוב ל״א י״ז, ש״ב י״ב ג׳) ברז״נ פתות אותו פִּתִּים, (ויקרא ב׳ ו׳) ר״ז) ובפְתוֹתֵי לחם, (יחזקאל י״ג י״ט) ר״נ ועצה״ש משליך קרחו כְּפִתִּים, (תהל׳ קמ״ז י״ז).

פַּתְבַּג (דניאל א׳ ה׳) עיין שרש בג Kost *f.*

אות צ.

צֶאֱל שם מין עץ, תחת צֶאֱלִים ישכב, (איוב מ״ם כ״א) Lotosbüsche *f.* ובערבית יקרא Ziol. ובלשון אשכנז Lotos.

צאן שקז״ונ לכל מין בהמה דקה, ויהי לו צאן ובקר, (בראשית י״ב ט״ז) צֹנֶה ואלפים, (תהל׳ ח׳ ח׳) בחסרון א׳ וה׳ נוספת ובכנוי צֹאנִי, (בראשית ל״א מ״ג) צאנְכֶם, (שמות י׳ כ״ד) וגדרות לְצֹנַאֲכֶם, (במדבר ל״ב כ״ד) בהפך אותיות וכוללים שה ועזים וארבע הַצֹּאן תחת השה, (שמות כ״א ל״ז) ושה אחת מן הַצֹּאן, (יחזקאל מ״ה ט״ו) וכולל ג״כ הזכרים והנקבות, ויחמו הַצֹּאן, (בראשית ל׳ ל״ט) לזכרים, ותלדן הַצֹּאן, (שם שם) לנקבות Kleinvieh *n.*

צָב בה״ל (a שם מין שרש, וְהַצָּב למינהו, (ויקרא י״א כ״ט) Schildkröte *f.* b) שת״ז לעגלה בקורה מלמעלה כמו השרץ צָב, שש עגלות צָב, (במדבר ז׳ ג׳) gedeckter Wagen. ולדעת הרד״ק המה שרות כמו בתים קטנים לנשא בהם בני אדם בנחת ונקרא כן ג״כ מה״א לפי שהשרץ צָב הולך בנחת Sänfte, Wagen. וברבוי צַבִּים, וּבַצַּבִּים ובפרדים, (ישעיה ס״ו כ׳).

צבא 1. 5. הקל עקר ענינו אסיפת היל למלחמה במערכת הסדור, ובא לרוב בקשור על וַיִּצְבְּאוּ על מדין, (במדבר ל״א ז׳) הצֹּבְאִים על אריאל, (ישעיה כ״ט ז׳, זכריה י״ד י״ב) zum Kriege ausziehen. לִצְבֹא צָבָא, (במדבר ד׳ כ״ג) לתוספת באור ודי באחת וכל צֹבֶיהָ, (ישעיה כ״ט ז׳) בחסרון א׳. ובא ג״כ על התאספות בסדר לבד גם בלי צאת למלחמה, במראות הַצֹּבְאוֹת אשר צָבְאוּ פתח אהל מועד, (שמות ל״ח ח׳) ענינו שהיו בנות ישראל מתאספות פתח אהל מועד ומביאות בידיהן אפילו המראות שלהן, וכן הנשים הַצֹּבְאוֹת פתח אהל מועד, (ש״א ב׳ כ״ב) ענינו אשר התאספו פתח אוהל מועד למכור עופות לקנין ולקרבנות sich versammeln.

ההפעיל, שר הצבא, הַמַּצְבִּיא את עם הארץ, (מ״ב כ״ה י״ט) ענינו שר הצבא שאסף וסדר במערכה את אנשי החיל לצאת בצבא המלחמה zum Kriege ausheben.

צָבָא בה״ל (a שת״ז לחיל, כה״א בשרש חיל Heer. ענינו חיל או מחנה המיועדים ומוכנים למלחמה, אנשי צָבָא למלחמה, (דה״א י״ב ח׳) ובסמיכות, ועל צְבָא מטה, (במדבר יו״ד ט״ו) ובכנוי, וּצְבָאוֹ ופקודיו, (שם ב׳ ו׳, זכריה ט׳ ח׳) ב׳ ה׳ ת׳ א׳ kriegfähiges Heer. שר צָבָא, (מ״א ט״ו ט״ז) שר ממונה על חלק מהצבא General *m.* שר הצבא (שר הממונה על כל הצבא), (ש״א י״ז נ״ה) Generalissimus *m.* ועיין ג״כ באות (b הסמוך ואם השם צבא בקשור ה׳ או בקשור הפעל יצא או לִצְבוֹא, ויואב וכל הַצָּבָא, (ש״ב ג׳ כ״ג) עם הַצָּבָא, (במדבר ל״א ל״ב) כל יוֹצְאֵי צָבָא, (במדבר א׳ ג׳) הבא לִצְבוֹא צָבָא, (שם ד׳ כ״ג) ענינו אשר הם בעבודת המלחמה diensthuendes Heer. שר הַצָּבָא, הממונה על החיל שבמלחמה (c ובא עצה״ש לכל צאצאי א״ץ ושמים, השמים והארץ וכל צְבָאָם, (בראשת ב״א, דברי׳ ד׳ י״ט, ישעיה מ״ם כ״ו) Heere des Himmels und der Erde, d. i, die Bewohner des Himmels und der Erde. ובא תמיד בר״נ, הוצאתי את צִבְאוֹתֵיכֶם, (שמות י״ב י״ז) יצאו כל צִבְאוֹת ה׳, (שם י״ב מ״א) ובא פ״א ברבוי זכרים, צְבָאָיו, (תהל׳ ק״ג כ״א) ומזה ג״כ הש״ת להש״י, ה׳ צְבָאוֹת, (ש״א מ׳ י״א, תהל׳ כ״ד יו״ד) Gott der Heerscharen, d. i. des Himmels und der Erde. b) שמ״ז למקרה רע הבא על האדם, הלֹא צבא לאנוש, ... הלימות וצבא עמי, (איוב יז״ד י״ד, שם ז, א׳, ישעיה מ״ם ב׳) Bestimmung *f.* ואמת הדבר, וְצָבָא גדול, (דניאל י״א) grosses Bedrängniss. ואפשר מזה ג״כ והנית לבית מִצָּבָה, (זכריה ט׳ ח׳) ובא ה׳ תמורת א׳ וענינו אשים חנייתי בביתי לשמור אותו מפגע רע ופי׳, וְצָבָא מרמס, (דניאל ח׳ י״ג) ענינו מן צבי עיין בשרש צבה בהשם צְבִי ובא א׳ תחת י׳ וענינו יקר ותפארת Herrlichkeit *f.* (והרד״ק פירוש הוראה ב׳ הנ״ל מענין קץ וזמן).

וכן אֲפַתַּח בכנור חידתי, (תהל' מ"ט ה') עצה"ש כמו אֶפְתְּחָה במשל פי, (שם ע"ח ב') eröffnen.

הנפעל בה"ל (a נִפְתְּחוּ השמים, (יחזקאל א' א', נחום ב' ג', יחזקאל ל"ג כ"ב) geöffnet. (b ענינו התרת קשר, לא נִפְתַּח אזור חלציו, (ישעיה ה' כ"ז) פ"ע gelöst.

הפעל פ"ע ויוצא דה"ל (a כבקל, וּפִתְּחוּ שעריך, (ישעיה ס' י"א) עומד offen sein. דלתי פניו מי פִתֵּחַ, (איוב מ"א ו') פִּתַּח הסמדר, (ש"ה ז' י"ג) öffnen. (b כבה"ב בנפעל שענינו התרת קשר, מוסר מלכים פִּתֵּחַ, (איוב כ"ב י"ח, שם ל' י"א) ומתני מלכים אֲפַתֵּחַ, (ישעיה מ"ה א', (מ"א ב' י"א) lösen. (c ענינו פתיחת המאסר ושלח חפשי, לְפַתֵּחַ בני תמותה, (תהל' כ"ב כ"א) befreien. (d ענינו כריה וחפירה בארץ, יְפַתַּח וישדד אדמתו, (ישעיה כ"ח כ"ד) furchen, pflügen. (e קרוב להי"ג הנ"ל וענינו חקיקה ושריטה בעץ ובאבן, וּפִתַּחְתָּ עליהם שמות, (שמות כ"ח ט') וַיְפַתַּח על הלוחות, (מ"א ז' ל"ו) מְפַתֵּחַ פתוחה, (זכריה ג' ט') graviren. מְפֻתַּחַת תה"ש eingegraben.

ההתפעל כה"ב בפעל הִתְפַּתְּחִי מוסרי צוארך, (ישעיה נ"ב ב') sich los machen.

פֶּתַח ברבוי פְּתָחִים, בסמיכות הרבוי פִּתְחֵי בה"ל (a שת"ז למבוא פֶּתַח השער ועמד פֶּתַח שער העיר, (יהושע כ' ב') פֶּתַח השער, (שופטי' ט' ל"ה) פֶּתַח האהל, (בראשית י"ח א') im Eingang des Thores. (b שת"ז לדלת, פֶּתַח האהל, (בראשית י"ח א', שם י"ט י"א) וכן הַפֶּתְחָה, (שם שם ו') vor der Thür. (c שת"ז לשער, מבוא פְּתָחִים, (משלי ח' ג') Pforte f., Thor m. ועצה"ש שמור, פִּתְחֵי פיך, (מיכה ז' ה') לְפֶתַח תקוה, (הושע ב' י"ז) בְּפֶתַח עינים תמצא בשרש עיין באות ו'.

פֵּתַח שמ"ז לפתיחה, פֵּתַח דבריך, (תהל' קי"ט ק"ל) die Eröffnung f.

פִּתּוּחַ, פִּתּוּחֵי חותם, (שמות כ"ח י"א) ולפתח כל פִּתּוּחַ, (דה"ב ב' ו') פִּתֻּחָה, (זכריה ג' ט') תה"ש מה"ד בפעל eingegrabene Arbeit. ועתה פִּתּוּחֶיהָ יחד, (תהל' ע"ד ו') Schnitzwerk.

פְּתִיחוֹת תה"ש לחרבות מוצאות מנדנן עיין בקל, והמה פְתִיחוֹת, (תהל' נ"ה כ"ב) ואת ארץ נמרוד בִּפְתָחֶיהָ, (מיכה ה' ה') gezogene Schwerter.

פִּתְחוֹן פֶּה, (יחזקאל ט"ז ס"ג, שם כ"ט כ"א) שמ"ז וענינו פתיחת הפה das Oeffnen des Mundes.

מִפְתָּח שמ"ז וענינו שוה עם פתחון פה הנ"ל וּמִפְתַּח שפתי מישרים, (משלי ח' ו') das öffnen. וי"מ מענין התחלה Eingang m., Anfang m.

מַפְתֵּחַ שת"ז לכלי שפותחים בו המסגרת, ויקחו את הַמַּפְתֵּחַ, (שופטי' ג' כ"ה) Schlüssel m.

פתיגיל פְּתִיגִיל שת"ז למלבוש שבו מתעטפות הנשים, ותחת פְּתִיגִיל מחגרת שק, (ישעיה ג' כ"ד) מן פְּתָי־גִיל Mantel. וי"מ שהוא חגורה, מן פְּתַג־גִיל וכן פירשו השבעים.

פתל 2. 7. הנפעל בה"ל (a ענינו התאבק עם זולתו, נִפְתַּלְתִּי עם אחתי, (בראשית ל' ח') ringen, kämpfen. (b ענינו עקשות והתנכלות, אין בהם נִפְתָּל ועקש, (משלי ח' ח') ועצת נִפְתָּלִים נמהרה (איוב ה' י"ג) שת"ז לעקשים verdreht, d. i. falsch hinterlistig sein.

ההתפעל מה"ב בנפעל, ועם עקש תִּתְפַּתָּל, (תהל' י"ח כ"ז, ש"ב כ"ב כ"ו) sich falsch gegen Jemanden benehmen.

נַפְתּוּלִים, נַפְתּוּלֵי אלהים נִפְתַּלְתִּי, (בראשית ל' ח') שמ"ז מה"א בקל ענינו התאבקות גדולות, כמו הררי אל, שלהבת יה Kämpfe pl.

פְּתַלְתֹּל תה"ש מה"ב בקל שענינו עקשות, דור עקש וּפְתַלְתֹּל, (דברי' ל"ב ד') falsch, verkehrt.

פָּתִיל שת"ז לחוט שזור, פְּתִיל תכלת, (במדבר ט"ו ל"ח, שופטי' ט"ז ט') וקצץ פְּתִילִים, (שמות ל"ט ג') צמיד פָּתִיל, (במדבר י"ט ט"ו) ענינו מקושר לכלי בְּפָתִיל בחסרון הב' Schnur f.

פתן פֶּתֶן שם מן נחש ארסי, פֶּתֶן חרש, (תהל' נ"ח ה', ישעיה י"א ח') ברבוי פְּתָנִים, (דברי' ל"ב ל"ג) Otter f.

פתע פֶּתַע תה"פ שם נרדף לפתאום, פֶּתַע ישבר, (משלי ו' ט"ו) schnell, plötzlich.

פתר בנינו קל פ"י וענינו באור חלום או חידה כמו פְּשַׁר בארמית, כחלומו פָּתַר, (בראשית מ"א י"ב, שם מ"ם כ"ב) deuten, auslegen, erklären.

פִּתְרוֹן שמ"ז, איש כְּפִתְרוֹן חלומו, (שם מ"ם ה') Deutung f.

פַּתְשֶׁגֶן עיין פרשגן.

פתת בנינו קל פ"י ענינו שבירת לחם לפריסות, פָּתוֹת אותה פתים, (ויקרא ב' ו') brechen.

פשר פֵּשֶׁר דבר, (קהלת ח׳ א׳) שמ״ז נרדף לשרש פתר ויפה אמר הראב״ע כי הוא מהשרשים המתחלפים ויהיה פשר מן פרש מן לא פרש ובדניאל פְּשַׁר סלתא וּפִשְׁרֵהּ לערך, (דניאל ב׳ ד׳) .Deutung, Auslegung *f*.

פשת פִּשְׁתָּה, וְהַפִּשְׁתָּה נֻכָּתָה, (שמות ט׳ ל״א) בס״נ ברבוי זכר, בצמר או בַפִּשְׁתִּים, (ויקרא י״ג י״ב) בסמיכת פִּשְׁתֵּי העץ, (יהושע ב׳ ו׳) .Flachs *m*. ופירש פשתי העץ כתב הרד״ק בעצי הפשתים כי עדין היה בקנה שלו והוא נקרא עץ ע״כ ולד״ק פִּשְׁתֵּי העץ היא ש״ת לצמר גפן לפי שגדל על העץ .Baumwolle *f*.

פַּתְשֶׁגֶן שם פרסי עיין פַּרְשֶׁגֶן.

פִּתְגָם (קהלת ה׳ י״א, אסתר א׳ כ׳) ש״ת לגזרה או גמר דין .Ausspruch, Richterspruch ובדניאל ועזרא, .Edict *n*., Befehl *m*., Decret *n*.

פתה 1. 2. 3. 4. 5. הקל בה״ל (a ענינו קרוב לשרש פתח, וּלְפֹתֶה שפתיו, (משלי כ׳ י״ט) וּפֹתָה תמית קנאה, (איוב ה׳ ב׳) ענינם פתיחת הפה לדבר מבלי בחון אם נכונים דבריו אם לא ein Schwätzer. (b בקשור השם לב ענינו פתיחת הלב לקבל כל אשר ידובר לו מן המסית מבלי הבין, אם הוא לטובתו או לרעתו, פן יִפְתֶּה לבבכם, (דברי׳ י״א ט״ז) וַיִּפְתְּ בסתר לבי, (איוב ל״א כ״ז, הושע ז׳ י״א) einfältig, unbesonnen sein, sich hinreissen, verführen lassen.

הנפעל כה״ב בקל, פתיתני ד׳ וָאֶפָּת, (ירמיה כ׳ ז׳) (והראוי וְאֶפָּתֶה) לטובה sich überreden lassen, אם נִפְתָּה לבי על אשה, (איוב ל״א ט׳) לרעה verführen lassen.

הפעל נופל על המסית גה״ל (a פִּתִּיתַנִי ד׳ ואפת, (ירמיה כ׳ ד׳) הנה אנוכי מְפַתֶּיהָ, (הושע ב׳ ט״ז, יחזקאל י״ד ט׳) לטובה ולרעה, מי יְפַתֶּה את אחאב, (מ״א כ״ב כ׳) ויאמר אני אֲפַתֶּנּוּ, (שם שם כ״א) תְּפַתֶּה וגם תוכל, (שם שם כ״ב) ענינו נטית מחשבת זולתו למחשבתו בהפצרת דברים פַּתֵּךְ אבלת תקיאנה, (משלי כ״ג ח׳) .bereden ומזה (b להוציא מזולתו סוד הכמוס עמדו פַּתִּי את אשך, (שופטי׳ י״ד ט״ו, שם ט״ז י״ז) לְפַתּוֹתֵךְ בא, (ש״ב ג׳ כ״ה) .bereden, um ein Geheimniss abzulocken (c אם יְפַתּוּךָ חטאים, (משלי א׳ יו״ד, שם ט״ז כ״ט) כי יְפַתֶּה איש בתולה, (שמות כ״ב ט״ו) verführen, locken. וַהֲפִתִּיתָ בשפתיך, (משלי כ״ד כ״ה) (הה׳ במקום אם) ופ״י הכתוב כך הוא: אף אם פִּתִּיתָ לפנים את האיש המבקש ממך להיות עד שקר ואחרי אשר העיד בעבורך עדות שקר, אל תעיד לו בעבור זה עדות שקר וזה שאמר הפסוק שלאחריו אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו אשיב לאיש כפעלו מהרמ״ק.

הֻפְּעַל, אולי יְפֻתֶּה ונוכלה לו, (ירמיה כ׳ י׳) והנביא כי יְפֻתֶּה, (יחזקאל י״ד ט׳) בארך אפים יְפֻתֶּה קצין, (משלי כ״ה ט״ו) .sich bereden lassen

ההפעיל ענינו הרחבת גבול, יַפְתְּ אלהים ליפת, (בראשית ט׳ כ״ז) .ausbreiten

פֶּתִי ברבוי פְּתָאִים או פְּתָיִים, כה״ל (a הוא ש״ת להסר דעת העושה מעשיו בלי בחינה נרדף בענינו עם חסר לב, פֶּתִי יאמין לכל דבר, (משלי י״ד ט״ו) מי פֶתִי יסור הנה, (שם ט׳ ד׳, שם י״א כ״ה) .Einfältiger, Leichtsinniger, Unerfahrener ברבוי פְּתָאִים, שומר פְּתָאיִם, (תהל׳ קט״ז ו׳) מבין פְּתָיִים, (שם קי״ט ק״ל) הבינו פְתָאִים, (משלי ח׳ ה׳) (b והוא ש״מ, פְּתָאִים תאהבו פתי, (משלי א׳ כ״ב) ברבוי עזבו פְתָאִים וחיו, (שם ט׳ ו׳) .Einfalt, Thorheit *f*.

פְּתַיּוּת ובל ידעה מה, (משלי ט׳ י״ג) סה״ב Thorheit *f*., וי״מ שהוא שת״נ die Einfältige.

פְּתָי פְּתָיֵהּ אמין ש״ת, (דניאל ג׳ א׳, עזרא ו׳ ד׳) ענינו הרחב ש״מ .Breite, Weite *f*.

פִּתְאֹם בה״ל (a תה״פ לפעולה הבאה טרם יבין אותה לפניה, פִּתְאֹם אל משה, (במדבר י״ב ד׳, יהושע יו״ד ט׳) plötzlich, unvermuthet, augenblicklich. ובא ג״כ בקשור.

פתע פֶּתַע, פֶּתַע פִּתְאֹם, (במדבר ו׳ ט׳) ובא נ״כ לבדו בלי קשור עם פתאם וענינו כמו פתאם, פֶּתַע ישבר, (משלי ו׳ ט״ו) (b לפעולה הבאה לאדם מבלי הבנה אליה, הולך אחריה פִּתְאֹם, (משלי ז׳ כ״ב) .unbesonnen, unüberlegt

פתח 1. 2. 3. 7. פ״י הקל ענינו התרה הפך אסור או סגור סתום, כי יִפְתַּח איש בור, (שמות כ״א ל״ג) כי פָּתֹחַ תִּפְתַּח את ידך, (דברי׳ ט״ו ח׳) .öffnen הוא הפך הסתום, וכל כלי פָּתוּחַ, (במדבר י״ט ט״ו) ואגרת פְּתוּחָה בידו, (נחמיה ו׳ ה׳) הפך סגור, אסוריו לא פָתַח ביתה, (ישעיה י״ד י״ז) הוא הפך אסור .befreien וְנִפְתְּחָה בר, (עמוס ח׳ ה׳) ענינו ונפתחה מכירת בר den Handel oder Verkauf eröffnen. ובא על האזן, ה׳ פָּתַח לי אוזן, (ישעיה נ׳ ה׳) .offenbaren ובא על העין וענינו השנחה להיות עיניך פְּתוּחוֹת, (מ״א ח׳ נ״ב) ומהוראה זו ג״כ הרב פָּתְחוּ רשעים, (תהל׳ ל״ז י״ד, יחזקאל כ״א כ״ח) ziehen das Schwert. לפי שהוא סגורה בהנדן ותיק שלה,

לשרש פָּלם שענינו שבירה, פֹּרֵשׂ אין להם, (איכה ד' ד') וּפָרְשׂוּ כאשר בסיר, (מיכה ג' ג') brechen.

הנפעל מה"ג בשרש פרץ שענינו פזר לכל רוח יִפָּרֵשׂוּ, (יחזקאל י"ז כ"א) zerstreuet werden.

הפעל בה"ל (a כה"א בקל, פֵּרַשְׂתִּי ידי אליך, (תהל' קמ"ג ו') וּבְפָרִשְׂכֶם כפיכם, (ישעיה א' ט"ו) (die Hände) ausbreiten ובקשור ב' פֵּרְשָׂה ציון בידיה, (איכה א' י"ז) ענינו תנועת הידים מצרה ולא שטיחה אל רבר, וּפֵרַשׂ ידיו בקרבו, (ישעיה כ"ה י"א) ausbreiten (mit den Händen) (b מענין נפעל שענינו פזור, בְּפָרֵשׂ שדי מלכים בה, (תהל ס"ח ט"ו) כארבע רוחות השמים פֵּרַשְׂתִּי אתכם, (זכריה ב' יו"ד) zerstreuen.

מִפְרָשׂ בה"ל (a שמ"ז וענינו ההתפשטות, מִפְרְשֵׂי עב, (איוב ל"ו כ"ט) die Ansdehnung, Ausspannung (b שת"ז וענינו נס, היה מִפְרָשֵׂךְ, (יחזק' כ"ז ז') Flagge *f.*

פרת פְּרָת (בראשית ב' י"ד) שם עצם פרטי לנהר ההולך במדינת בבל Euphrat *m.*

פַּרְתְּם הַפַּרְתְּמִים, (אסתר א' ג') שת"ז לשר וחשוב Vornehmer, Edler.

פשה בנינו קל פ"ע קרוב לשרש פתה בהפעיל וענינו הרחבה. לא פָשָׂה הנגע בעור, (ויקרא י"ג ה') sich ausbreiten, um sich greifen.

פשח בנינו פעל פ"י וענינו בקוע וחתוך, וַיְפַשְּׁחֵנִי (איכה ג' י"א) zerfleischen, zerreissen.

פשט 1. 3. 4. 7. הקל נה"ל (a ענינו חליצת בגד, ובא לרוב בקשור את, פָּשַׁטְתִּי את כתנתי, (ש"ה ה' ג') וַיִּפְשַׁט גם הוא את בגדיו, (ש"א י"ט כ"ד) וּפָשַׁט את בגדיו, (ויקרא ו' ד') ובלא את פְּשֹׁטָה וערה, (ישעיה ל"ב י"א) ע"ד הצווי ausziehen. (b קרוב לשרש פוץ וענינו התרחב והתפשטות חיל במלחמה, וַיִּפְשְׁטוּ בעמק רפאים, (דה"א י"ד ט') ילק פָּשַׁט ויעף, (נחום ג' ט"ז) sich ausbreiten. (c בקשור ב' או על או אל ענינו התפשטות גדוד לשלול שלל ולבוז בז, וַיִּפְשְׁטוּ לעיר יהודה, (דה"ב כ"ה י"ג) וּפָשַׁטְתָּ על העיר, (שופטי' ט' ל"ג) אל פִּשְׁטָתֶם, (ש"א י"ז כ"ד) plündern.

הפעל מה"א בקל לְפַשֵּׁט את החללים, (ש"א ל"א ח', ש"ב כ"ג יו"ד) ענינו לחלוץ בגדי החללים, ולבוז אותם.

ההפעיל בה"ל (a ענינו פשיטת בגד וזולתו וְהִפְשִׁיטוּ אותך בגדיך, (יחזקאל ט"ז ל"ט) וְהַפְשֵׁט את אהרן, (במדבר כ' כ"ו, הושע ב' ה') entkleiden Jemand. (b וְהִפְשִׁיט את העולה, (ויקרא א' ו') ועורם מעליהם הִפְשִׁיטוּ, (מיכה ג' ג', דה"ב כ"ט ל"ד) ענינו הפשטת העור abhäuten.

ההתפעל, וַיִּתְפַּשֵּׁט את המעיל, (ש"א י"ח ד') פ"ה ענינו כבקל בה"א רק בקל הוא לשעתו, ובהתפעל נתינה לחלוטין לאחר, ולא ללבשו עוד.

פשע 1. 2. הקל בה"ל (a ענינו מרד, רוב קשורו עם ב' או מתחת. מלך מואב פָּשַׁע בי, (מ"א ג' ד') והם פָּשְׁעוּ בי, (ישעיה א' ב') בה' אלהיך פָּשָׁעַתְּ, (ירמיה ג' י"ג) וַיִּפְשַׁע אדום מתחת יד יהודה (מ"ב ח' כ"ב) von Jemand abfallen, mit Jemanden brechen. (b בקשור על ענינו מעל ובגידה. ועל פת לחם יִפְשַׁע גבר, (משלי כ"ח כ"א) ועל תורתי פָּשָׁעוּ, (הושע ח' א') treulos handeln, sich versündigen. ומזה הבינוני פּוֹשְׁעִים, (ישעיה נ"ג י"ב) והוא ש"ת Sünder, Abtrünniger.

הנפעל ג"כ עומד (כמו נלחם נשבע) את נִפְשָׁע (משלי י"ח י"ט) Brüder, die mit einander brechen.

פֶּשַׁע דה"ל (a שמ"ז וענינו בגידה, בְּפֶשַׁע ארץ רבים שריה, (משלי כ"ח ב') Abfall, Treubruch *m.* (b שמ"ז כמו עון. מה פִּשְׁעִי ומה חטאתי, (בראשית ל"א ל"ו, שם נ' י"ז) נשוא פֶּשַׁע, (תהל' ל"ב א', איוב ל"ג ט') Sünde, Missethat, Verbrechen, Vergehen *n.* (c ענינו עונש על העון, לכלא הַפֶּשַׁע, (דניאל ט' כ"ד) Sündenstrafe *f.* (d ענינו קרבן על העון (כמו חטאת) האתן בכורי פִּשְׁעִי, (מיכה ו' ז') Sündenopfer *n.*

פְּשָׁעִים שמ"ז מה"ב בקל, (משלי כ' י"ב) Sünder *pl.*

פּוֹשֵׁעַ, (ישעיה מ"ח ה') Sünder *m.* ברבוי פּשְׁעִים.

פשע בנינו קל פ"י וענינו רמיסה ברגל בבוזן, ובארמית כס', אֶפְשְׂעָה בה, (ישעיה כ"ז ד') treten.

פֶּשַׂע שמ"ז, כְּפֶשַׂע ביני ובין המות, (ש"א כ' ג') ein Schritt.

מִפְשָׂעָה ש"ת למקום שבאמצע גוף האדם אשר שם תנועת הרגלים נכרים בפסיעה עד הַמִּפְשָׂעָה, (דה"א י"ט ד') Hüftbein *n.* ובש"ב, (פסוק יו"ד) נכתב שתותיהם במקומו, כי קרובים הם זה לזה.

פשק 1. 3. הקל פ"י וענינו פ"וח, פֹּשֵׂק שפתיו (משלי י"ג ג') פירוש פתיחה יותר מהראוי auseinander sperren.

הפעל פ"י, וַתְּפַשְּׂקִי את רגליך לכל עובר, (יחזק' ט"ז כ"ה) פירוש פתיחה נגד המוסר.

תצאנה, (עמוס ד׳ ג׳) ג״כ בחסרון ב׳ (b ענינו מכה או מגפה והוא מה״ב בקל, והשם בא ג״כ לרוב בקשור ב׳, כי עשה ה׳ פֶּרֶץ בשבטי ישראל, (שופט׳ כ״א ט״ו) פֶּרֶץ בעזא, (ש״ב ו׳ ח׳) אין פֶּרֶץ ואין צוחה, (תהל׳ קמ״ד יו״ד) Niederlage *f.* (c מה״ד בקל שענינו לחיצה, פֶּרֶץ על פני פָרֶץ, (איוב ט״ז י״ד) Angriff über Angriff.

מִפְרָץ ש״ת לחף שהוא פֶּרֶץ רחב לגדר היבשה לגור בו אניות, ועל מִפְרָצָיו ישכן, (שופטי׳ ה׳ י״ז) Hafen, Bucht des Flussufers.

פרק 1. 3. 7. הקל פ״י עקר הוראתו היא שבירה והפרשת דבר מדבר, קרוב לשרש פרך בארמית. גה״ל (a בקשור מעל, וּפָרַקְתָּ עלו מעל צוארך, (בראשית כ״ז מ״ם) פָּרְקוּ נזמי הזהב, (שמות ל״ב ב׳) abbrechen, reissen (b פֹּרֵק ואין מציל, (תהל׳ ז׳ ג׳) ענינו טרף zerreissen (von einem Thiere). (c ענינו הצלה, וכן תרגום ווישע ופרק, פֹּרֵק אין מידם, (איכה ה׳ ח׳) וַיִּפְרְקֵנוּ מצרינו, (תהל׳ קל״ו כ״ד) losreissen, befreien.

הפעל בה״ל (a מה״א בקל, ופרסיהן יְפָרֵק (זכריה י״א ט״ז) ihre Klauen riss er ab. (b מה״ב בקל, מְפָרֵק הרים, (מ״א י״ט י״א) zerreissen.

ההתפעל בה״ל (a מה״א בקל ענינו כנפעל וכן דרך ההתפעל שיבוא לפעמים תמורת הנפעל, הִתְפָּרְקוּ ויבשו, (יחזקאל י״ט י״ב) zerbrochen werden. (b ענינו פ״ח לעצמו, מה״א בקל, וַיִּתְפָּרְקוּ כל העם (שמות ל״ב, פסוק ג׳, שם שם פסוק כ״ד) von sich abreissen.

פֶּרֶק בה״ל (a שמ״ז לחמס, פֶּרֶק מלאה, (נחום ג׳ א׳) Gewaltthat *f.* (b ש״ת לאם הדרך או פרשת דרכים, ואל תעמוד על הַפֶּרֶק, (עובד׳ א׳ י״ד) Scheideweg *f.*

מַפְרֶקֶת שת״נ לעצם שאחורי הצואר העשויה חוליות, ותשבר מַפְרַקְתּוֹ, (ש״א ד׳ י״ח) Genick *n.*, Halsbein *n.* וכן נקראים בלשון ארמית חוליות וקשרי האברים פִּרְקָא ברבוי פרקי היד Gelenk.

פרר 1, 3. 4. 5. 7. בשורש הזה לא הבאתי כ״א הקל ושארי הבנינים תמצא בשרש.

פור הקל פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה ארץ, (ישעיה כ״ד י״ט) ענינו שבירה ורציצה in Stücke zerfallen.

פָּרוּר שת״ז לקדרה, ובשלו בַּפָּרוּר, (במדבר י״א ח׳, שופט׳ ו׳ י״ט) וה״א נוספת, (יואל ב׳ ו׳) Topf.

פַּרְוָר עיין פרבר.

פרש 1. 2. 3. 4. 5. הקל פ״י ענינו באר דבר עד שלא ישאר ספק בו, לִפְרֹשׁ להם על פי ה׳, (ויקרא כ״ד י״ב) erklären, bestimmen.

הנפעל מה״א בקל, בתוך צאנו נִפְרָשׁוֹת, (יחזק׳ ל״ד י״ב) bestimmt worden.

הפֻעל, בתורת אלהים מְפֹרָשׁ, (נחמיה ח׳ ח׳) bestimmt, deutlich angegeben sein.

הפעל כי לא פֹרַשׁ מה יעשה לו, (במדבר ט״ו ל״ד) כנפעל.

ההפעיל ענינו עקיצה, וכצפעני יַפְרִשׁ, (משלי כ״ג ל״ב) stechen.

פָּרָשׁ שת״ז לסוס ורוכבו, פָּרָשׁ ורמה קשת, (ירמי׳ ד׳ כ״ט) Reiter *m.* ונקרא כן לפי שהוא דוקר הסוס בדרבן ותרגום במלמד הבקר בפרש תוריא ברבוי, רכב גם פָּרָשִׁים, (בראשית נ׳ ט׳) ובכנוי רכב ישראל וּפָרָשָׁיו, (מ״ב ב׳ י״ב) ובא ג״כ על השנים אשר במורג חרוץ, וּפָרָשָׁיו לא ידוקנו, (ישעיה כ״ח כ״ח) Spitzen, Stachel עיין הפעיל. ולדעת נעוענים הם פרשים כחבריהם לפי שדרכם היה, גם בסוס ורוכבו לדוש.

פֶּרֶשׁ שת״ז לגללי צואה כמו רֶפֶשׁ, וזריתי פֶרֶשׁ על פניכם, (מלאכי ב׳ ג׳) ואת פִּרְשׁוֹ, (שמות כ״ט י״ד) הַפַּרְשְׁדֹנָה, (שופטי׳ ג׳ כ״ב) Koth *m.*

פָּרָשָׁה שת״נ מענין נקיבת ופרישת הסך או המעשים אשר נעשו, ואת פָּרָשַׁת הכסף (אסתר ד׳ ז׳, שם י׳ ב׳) genaue, bestimmte Angabe.

פַּרְשֵׁז עליו עֲנָנוֹ, (איוב כ״ו ט׳) פעל מורכב מן פרש ומן פ״ז וענינו פשוט ומתיחה פ״י ausdehnen, ausbreiten.

פַּרְשֶׁגֶן (עזרא ד׳ י״א) וכן פַּתְשֶׁגֶן, (אסתר ג׳ י״ד) ענינו העתקה Abschrift *f.* או ענינו מן פָּרַשׁ בקל שענינו באור Auslegung *f.*, Erklärung *f.*

פרש 1. 2. 3. הקל פ״י בה״ל (a ענינו כשרש פרץ בה״ג שהוא התפשטות והרחבה, וַיִּפְרֹשׂ את האהל, (שמות מ״ם י״ט, ישעיה ל״ג כ״ג) פֹּרְשֵׂי כנפים, (שמות כ״ה כ׳) יִפְרֹשׂ אולת, (משלי י״ג ט״ז) ובקשור כף יד עם על או אל ובלא אל או על, (מ״א ח׳ כ״ב, שם ה׳ נ״ד, דה״ב ו׳ י״ג) וּבְפָרִשְׂכֶם כפיכם, (ישעיה א׳ ט״ו, ירמיה ד׳ ל״א) ענינו הושטת יד, וּפָרַשׂ כפיו אל הבית, (מ״א ח׳ ל״ח, שם שם) להפלה, וּפָרַשׂ כנפיו אל מואב, (ירמיה מ״ח מ״ם) לרעה, (שם מ״ט כ״ב) ידו פָּרַשׂ צר על כל מחמדיה, (איכה א׳ יו״ד) לרעה ausbreiten, ausstrecken. (b שוה

ההפעיל בה״ל (a ענינו בקוע ופרסה איננו מַפְרִים, (ויקרא י״א ד׳) aber es spaltet der Huf nicht ganz durch. (b והוא נגזר מהשם פַּרְסָה פעל עומד כל מַפְרֶסֶת פרסה, (שם שם ג׳, דברי׳ י״ד ד׳, תהל׳ ס״ט ל״ב) Klaue oder Huf haben.

פַּרְסָה ש״ת לטלפים שיש ברגלי איזה מינים מבעח״י החופה את הרגל כמנעל לא תשאר פַּרְסָה, (ויקרא י״א ג׳) ברבוי ות. (ישעיה ה׳ כ״ח, ירמיה מ״ז נ׳) Klaue, ובא פ״א בריבוי זכר, ופַרְסֵיהֶן יפרק, (זכריה י״א ט״ז) Hufe *f.*

פֶּרֶס (ויקרא י״א י״ג) שם עוף טמא (Geier).

פרע 1. 2. 5. הקל פ״י בה״ל (a קרוב לשרש פרא וענינו בטל והשבתת הסדר כי העם פָּרֻעַ הוא כי פְּרָעֹה אהרן. (שמות ל״ב כ״ה) und Moses sah das Volk, wie es ausgelassen war, denn Aaron hat es in Unordnung gebracht. ומזה פֹּרֵעַ מוסר, (משלי י״ג י״ח, שם ט״ו ל״ב) בִּפְרֹעַ פרעות בישראל, (שופטי׳ ה׳ ב׳) ענינם בטול, (משלי ד׳ ט״ו, שם ה׳ ל״ג) vernichten, zerrütten. לא אֶפְרַע ולא אחוס, (יחזק׳ כ״ד י״ד) ענינם לא אבטל מהשבתי וכן תרגם יונתן, וַתִּפְרְעוּ כל עצתי, (משלי א׳ כ״ה) vernichten. (b הפעל הבא בקשור השם ראש ענינו גלוי, ראשיכם אל תִּפְרָעוּ, (ויקרא יו״ד ו׳) וראשו יהיה פָרֻעַ, (שם י״ג מ״ה) וּפָרַע את ראש האשה, (במדבר ה׳ י״ח) כי דרך האבל לגלות ראשו ולהסיר מצנפתו או פארו מעל ראשו, (וראי׳ ע״ז ממ״ש פארך חבוש עליך, (יחזקאל כ״ד) entblössen.

הנפעל מה״א בקל, באין חזון יִפָּרַע עם, (משלי כ״ט י״ח) verwildert, zerrüttet, ausgelassen sein.

ההפעיל, למה תַפְרִיעוּ את העם ממעשיו, (שמות ה׳ ד׳) ענינו תבטלום מסדרם hindern, stören, unterbrechen. הִפְרִיעַ ביהודה, (דה״ב כ״ח י״ט) eine Zerrüttung, Unordnung veranlassen.

פֶּרַע תה״ש לשערות כתורות מסדרם והוא קרוב לש׳ פרא. גדל פֶּרַע שער ראשו, (במדבר ו׳ ה׳) וּפֶרַע לא ישלחו, (יחזקאל מ״ד כ׳) מראש פַּרְעוֹת אויב, (דברי׳ ל״ב מ״ב) ענינו מראש פרוע ופרא wild.

פְּרָעוֹת, בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בישראל, (שופטי׳ ה׳ ב׳) שמ״נ Zerrüttung *f.* ויש מפרשים בפרוע פרעות, בשלום גמול, ואשלמה להם תרגם ואפרע להון וכן בתלמוד פרעת חוב מצוה, ולהחכם גזעניום דרך אחר בזה השרש בפעל ובהשם ודרכו צרה ולא סלולה.

פַּרְעוֹשׁ שם מין רחש (ש״א כ״ד ט״ו, שם כ״ו כ׳) Floh *m.*

פרץ 1. 2. 3. 7. הקל דה״ל עקר ענינו כשרש פרד, פזר או פוץ, שענינם נפיצה ופרוד, ובהשרש שלפנינו יסתעפו ממנו ד׳ הוראות (a במובני הרע ואז ענינו פרוד להריסה וסתירה, ופָרַץ חומת אבניהם, (נחמיה ג׳ ל״ה) עת לִפְרוֹץ, (קהלת ג׳ ג׳, שם י׳ ט׳) פָּרֹץ גדרו, (ישעיה ה׳ ה׳, תהל׳ ק״ו כ״ט, איוב ט״ז י״ד) einreissen, einbrechen. (b בקשור ב׳ פן יִפְרָץ בם ה׳. (שמות י״ט כ״ד) פָּרַץ ה׳ פֶּרֶץ בעזא, (ש״ב ו׳ ה׳) פָּרַץ ה׳ אלהינו בנו, (דה״א ט״ו י״ג) ענינו הכאה, (eine Niederlage anrichten) einbrechen. c) במובנו הטוב וענין פרוד ופזור והתפשטות מרוב טובה, וּפָרַצְתָּ ימה וקדמה, (בראשית כ״ח י״ד) כן ירבה וכן יִפְרוֹץ, (שמות א׳ י״ב) (רבוי בנים) ותירש יקביך יִפְרוֹצוּ, (משלי ג׳ יו״ד) ומקנהו פָּרַץ בארץ, (איוב א׳ יו״ד) (רבוי פרי ועושר) נִפְרְצָה נשלחה, (דה״א י״ג ב׳) ענינו נתרבה במספר sich ausbreiten, ausdehnen, vermehren, sich zerstreuen. ומזה הזנו ולא יִפְרוֹצוּ, (הושע ד׳ יו״ד) ענינו הזנו ולא הרבו בנים, (d ענינו כשרש פצר בהתהפכות האותיות ובא בקשור ב׳ וענינו לחיצה ברבוי דברים, וַיִּפְרָץ בו מאוד, (ש״ב ה׳ כ״ג) וַיִּפְרְצוּ בו עבדיו, (ש״א כ״ח כ״ג) dringend bitten (in Jemanden).

הנפעל מה״א בקל, אין חזון נִפְרָץ, (ש״א ג׳ א׳) nicht ausgebreitet, d. i. selten.

הפעל מה״א בקל, חומת ירושלים מְפֹרָצֶת, (נחמיה א׳ ג׳) eingerissen.

ההתפעל, מה״א בקל, רבו עבדים הַמִּתְפָּרְצִים היום, (ש״א כ״ה יו״ד) sich losreissen.

פָּרִיץ שת״ז לאיש הורס גדר המוסר, והוליד בן פָּרִיץ, (יחזקאל י״ח יו״ד) ein Gewaltthätiger Zügelloser. ארחות פָּרִיץ, (תהל׳ י״ז ד׳) תה״ש וענינו שמרתי דרכי מארחות פָּרִיץ בחסרון מ׳ השמושית Wege des Gewaltthätigen. ובסמיכות, וּפְרִיץ חיות, (ישעיה ל״ה ט׳) verwegenes, reissendes Thier. וברבוי, המערת פָּרִיצִים, (ירמיה ז׳ י״א) ובסמיכות פָּרִיצֵי עמך, (דניאל י״א י״ד).

פֶּרֶץ ברבוי פְּרָצִים, (עמוס ד׳ ג׳, שם ט׳ י״א) ובא נ״כ ברבוי ות, לא עליתן בִּפְרָצוֹת, (יחזקאל י״ג ה׳) היחיד בה״ל (a שמ״ז לשבירה בחומה או בגדר, ולא נותר בה פָּרֶץ, (נחמיה ו׳ א׳) Bruch, Riss *m.*, Lücke, Bresche *f.* עומד בַּפֶּרֶץ, (יחזקאל כ״ב ל׳, תהל׳ ק״ו כ״ג) sich in den Riss stellen. כְּפֶרֶץ רחב יאתיו, (איוב ל׳ י״ד) וענינו כבפרץ וחסרה הב׳ והרבוי זו״נ נה״ל המה מהוראה זו: וּפְרָצִים

בקל, ובני לביא יִתְפָּרָדוּ, (איוב ד׳ י״א, תהל׳ צ״ב י״ד) sich zerstreuen.

פֶּרֶד שת״ז נ למין הנולד מסוס וחמור, סוס וּפֶרֶד, (מ״א י״ה ה׳) Maulesel *m.* ובס״נ על הַפִּרְדָּה, (מ״א א׳ ל״ג) וּפְרָדִים, (שם יו״ד כ״ה).

פְּרֻדוֹת (יואל א׳ א׳) עיין בהקל דנ״ל ה״ב.

פַּרְדֵּס הוא שם פרסי, והוא ת״ז לגן נחמד לטייל בו, (ש״ה ד׳ י״ג, קהלת ב׳ ה׳, נחמיה ב׳ ח׳) Park *m.*

פרה 1. 5. הקל, ענינו עשות פרי בצמח או בבעח״י. שרש פֹּרֶה ראש. (דברי׳ כ״ט י״ז) כגַּן פּוֹרִיָּה, (תהל׳ קכ״ח ג׳) ובני ישראל פָּרוּ, (שמות א׳ ז׳) וּפְרִינוּ בארץ, (בראשית כ״ו כ״ב) fruchtbar sein. ועצה״ש. וְיִפְרוּ ישע, (ישעיה מ״ה ח׳) בן פֹּרָת יוסף, (בראשית מ״ט כ״ב) ענף הנושא פרי.

ההפעיל פ״י לשני, כי הִפְרַנִי אלהים, (בראשית מ״א כ״ב) וַיֶּפֶר את עמו, (תהל׳ ק״ה כ״ד) בין אחים יַפְרִיא, (הושע י״ג ט״ו) בא׳ ת׳ ה׳ fruchtbar machen.

פְּרִי שת״ז לכל הנולד מצמח ובעח״י, והושאל ג״כ על כל שכר המביא לו תועלת. עץ פְּרִי, (בראשית א׳ י״ב) וּפְרִי אדמתך, (דברי׳ ז׳ י״ג) פְּרִי בטן, (בראשית ל׳ ב׳) Frucht *f.* ועצה״ש כִּפְרִי מעלליו, (ירמיה י״ז יו״ד) מִפְּרִי דרכם, (משלי א׳ ל״א).

אַפִּרְיוֹן שת״ז למטה או כסא שהיה להגדולים, וינשאו בהם לכל מקום שירצו. אַפִּרְיוֹן עשה לו המלך שלמה, (ש״ה ג׳ ט׳) Tragsessel *m.*, Sänfte *f.* וכן תרגמו השבעים.

פַּרְוָר שת״ז למגרשי העיר וכן תרגום מגרש, פַּרְוָרֵי קרוהן, אשר בַּפַּרְוָרִים, (מ״ב כ״ג י״א) Vorstädte *pl.*

פרז פְּרָז נרדף עם שרש פרש בה״א כי עיר באין חומה תוכל להתפשט, ולא כן המוקפת חומה, בה״ל (a תה״ש לעיר פתוחה בלא חומה, וכן הוראתו בלשון ערבי מישור, לבד מערי הַפְּרָזִי, (דברי׳ ג׳ ה׳) היהודים הַפְּרָזִים, (אסתר ט׳ י״ט, שם שם) ענינו היושבים בערי הַפְּרָזוֹת, ובר״נ ערי הַפְּרָזוֹת, (אסתר ט׳ י״ט) תה״ש flaches Land.

פְּרָזוֹת, (זכריה ב׳ ה׳) ש״ת וענינו שוה לשם פְּרָז b) ש״ת לחשובי וגדולי העם. ראש פְּרָזָו, (חבקוק ג׳ י״ד) Anführer *m.* ומזה פְּרָזוֹן, (שופטי׳ ה׳ ז׳) ובכנוי פִּרְזֹנוֹ, (שם שם י״א).

פרח 1. 5. הקל בה״ל (a ענינו תחלת צמיחת הציץ, פָּרְחָה הגפן, (ש״ה ז׳ י״ג, הושע י״ד ח׳) blühen, sprossen. ועצה״ש לכל דבר המתגדל, יציץ וּפָרַח ישראל, (ישעיה כ״ז ו׳, שם ל״ה א׳) פָּרַח הזדון, (יחזקאל ז׳ יו״ד, תהל׳ ע״ב ד׳, שם צ״ב י״ג) ועל התגלות הצרעת, פֹּרַחַת אבעבועות, (שמות ט׳ ט׳, ויקרא י״ג כ׳) b) עניני עופפות מלשון ארמי, את הנפשות לְפֹרְחוֹת, (יחזקאל י״ג כ׳) fliegen.

ההפעיל פעל עומד ויוצא, זרעך תַּפְרִיחִי, (ישעיה י״ז י״א) כהקל עומד blühen. וְהִפְרַחְתִּי עץ יבש, (יחזקאל י׳ כ״ד) יוצא blühen lassen.

פֶּרַח שת״ז, וּפֶרַח לבנון אמלל, (נחום א׳ ד׳) Blume *f.*, Sprosse *m.*, Blüthe. ויוצא פֶרַח, (במדבר י״ד כ״ג) וּפִרְחָם כאבק יעלה, (ישעיה ה׳ כ״ד) וברבוי ובכנוי, וּפְרָחֶיהָ, (שמות כ״ה ל״א).

פִּרְחָח שת״ז לאנשים פחותי ערך ופרחו זה מקרוב, על ימין פִּרְחַח יקומו, (איוב ל׳ י״ב) Emporkömmlinge, Parvenu.

אֶפְרֹחַ שת״ז לצפרים רכים, אֶפְרֹחִים או בצים, (דברי׳ כ״ב ו׳, איוב ל״ט ל׳) junge Brut, kleine Vögel.

פרט בנינו קל, פ״י וקרוב לשרש פרד, הַפֹּרְטִים על פי הנבל הקולות הנפרדות זו מזו בהגבהת ובהשפלת ערכם ומדותם לפי הנגון die musikalischen Töne nach gehöriger Ordnung von der Harfe herauslocken oder klimpern.

פֶּרֶט שת״ז לדבר הנפרד בהכלל, וכן שמשו בו חז״ל כלל וּפְרָט וכן יכנו המדקדקים לעצם אחד מיוחד ונפרד באיזה סימן מכלל המין בשם עצם פְּרָטִי והשם פְּרוּטָה בתלמוד, הוא גם כן מזה לפי שהוא חלק מהכלל, וּפֶרֶט כרמך לא תלקט, (ויקרא י״ט יו״ד) die umhergestreuten Beeren deines Weinberges.

פרך הפעל מזה השרש לא נמצא בלה״ק רק בלשון ארמית ובערבית וענינו שבירה ולחיצה ורק השם ממנו נמצא בלה״ק.

פֶּרֶךְ תה״פ או שמ״ז, אשר עבדו בהם בְּפָרֶךְ, (שמות א׳ י״ג) mit Bedrückung, Tyrannei.

פָּרֹכֶת שת״נ לווילון עשויה להיות מחיצה מבדלת, ועשית פָרֹכֶת, (שמות כ״ו ל״א) Vorhang *m.*

פרם בנינו קל פ״י ענינו קריעת חלק מהבגד והקצה האחר נשאר מחובר, ובגדיו לא יִפְרֹם, (ויקרא כ״א יו״ד) zerreissen.

פרס פָּרַס 1. 5. הקל פ״י וענינו חלק דבר, פָּרֹס לרעב לחמך (ישעיה נ״ח ז׳, ירמיה ט״ז ז׳, איכה ד׳ ד׳) Jemandem sein Brod brechen, d. i. theilen).

(ירמיה ל"ד י"ו) e) שת"נ .Beamter, Aufseher m. לקנין הגנוז (מה"ב בקל) וּפְקֻדָּתָם על נחל הערבים ישאום, (ישעיה ט"ו ז') .Güter pl., Habe f.

פִּקּוּדִים שת"ז למצות. פִּקּוּדֵי ה' ישרים, (תהל' י"ט ט') נאמנים כל פִּקּוּדָיו, (שם קי"א ז') Befehle, Vorschriften.

פְּקִדוּת בעל פְּקִדוּת, (ירמיה ל"ז י"ג) שת"נ לפקיד Amts-Vorsteher m.

פִּקָּדוֹן שת"ז לדבר הנתן למשמר ביד זולתו, להשיבו בעת שידרש מעמו, בְּפִקָּדוֹן או בתשומת יד הַפִּקָּדוֹן, (ויקרא ה' כ"ג) das bei Jemandem niedergelegte Depositum, לְפִקָּדוֹן, (בראשית מ"א ל"ו) zur Aufbewahrung.

מִפְקָד נה"ל a) ל"ז נרדף עם מספר, את מספר מִפְקַד העם, (ש"ב כ"ד ט') die Zählung (des Volkes). b) בְּמִפְקַד יחזקיה, (דה"ב ל"א י"ג) ענינו במצות, Befehl m., Verordnung f. c) ושרפו בְּמִפְקַד הבית, (יחזקאל מ"ג כ"א) תה"ש למקום המצוה angeordneter Ort.

פקח 1. 2. הקל פי"י וענינו פתיחה, ויבוא בקשור השם עין או אזן, עיניו פָּקַח ואיננו, (איוב כ"ז י"ט) על זה פָּקַחְתָּ עיניך, (שם י"ד ג') אשר עיניך פְּקֻחוֹת, (ירמיה ל"ב י"ט) ובצווי, פְּקַח עיניך, (משלי כ' י"ג, מ"ב י"ט ט"ז) ובמקור פָּקוֹחַ אזנים, (ישעיה מ"ב כ') öffnen. ובא פ"א על פתיחת המאסר, ולאסורים פְּקַח־קוֹחַ, (ישעיה ס"א א') וענינו פתוח המאסר, שמ"ז Entlassung f. ועל דקדוק המלה כתב הרד"ק בשרשיו ואף על פי שהיא כתוב שתי מלות ענינו מלה אחת, ויש לפרש שענינו שתי מלות, עיין שם, ופירושו קצת רחוק, ול"פי דבריו הראשונים שכתב שם, בא בהכפל הין והלמד כמלת פתלתל ועיין הערה א' בסוף הספר בהערות.

נִפְעַל וְנִפְקְחוּ עיניכם, (בראשית ג' ה').

פִּקֵּחַ שת"ז לאיש שיש לו עינים לראות הפך עור, או פִּקֵּחַ או עור, (שמות ד' י"א) Sehender. ועצה"ש ש"ת לחכם הרואה את הנולד, יעור עיני פִקְחִים, (שם כ"ג ח') Scharfsichtige.

פקע פְּקָעִים ופטורי ציצים, (מ"א ו' י"ח) ובר"נ, פַּקֻּעֹת שדה, (מ"ב ד' ל"ט) שם מין פרי אדמה, Schwämme, Pilze.

פר פַּר שע"ז נרדף עם בקר ושור (אך בקר ושור שם קבוץ, וכוללים זכרים ונקבות, מן הבקר תקריבו את קרבנכם, (ויקרא א' ב') אם מן הבקר אם זכר אם נקבה, (שם ג' א') ויהי לי שור, (בראשית ל"ב ו') אבל פַּר היא ש"ע רק לזכר מן הבקר או השור ונקרא כן לפי שהוא מפרה את הנקבה, קח פַּר אחד, (שמות כ"ט א') פַּר בן בקר, (ויקרא ד' ג') ברבוי פָּרִים' שנים עשר פָּרִים, (במדבר ז' פ"ד) Stier m. ובא ע"ד המליצה תמורת השם קרבן, ונשלמה פָרִים שפתינו, (הושע י"ד ג').

פָּרָה לנקבה, פָּרָה אדומה, (במדבר י"ט ב') ברבוי: **פָּרוֹת**, (בראשית ל"ב ט"ז) Kuh f.

פרא פֶּרֶא, שת"ז עקר הוראתו לחמור הבר, פֶּרֶה לִמֻּד מדבר, (ירמיה ב' כ"ד) ובאה ה' ת' א' הן פְּרָאִים במדבר, (איוב כ"ד ה') Waldesel m., ועצה"ש לאדם חסר דעת ובלי מרות, פֶּרֶא אדם, (בראשית ט"ז י"ב, תהל' ק"ד י"א).

פרבר (דה"א כ"ו י"ח) וכן פַּרְוָר, (מ"ב כ"ג י"א) שת"ז למרגשי העיר, ובתלמוד אמרו שהוא שם מורכב פַּר צר, פַּר חוץ, Vorstadt f., Vorplatz m.

פרד 1. 2. 3. 5. 7. הקל בה"ל a) פ"ע ענינו קרוב לשרש בדל, וענינו הרחק דבר מדבר וכנפיהם פְּרֻדוֹת, (יחזקאל א' י"א) getrennt sein. b) קרוב לשרש פזר ופוץ, ענינו נפיצה ופרוד, עבשו פְּרֻדוֹת, (יואל א' י"ז) והוא שת"נ לגרגרי הזרע בזריעה שנפרדו מחבריהם zerstreuete Körner.

הנפעל בה"ל כבהקל a) מה"א בקל ובמותם לא נִפְרָדוּ, (ש"ב א' כ"ג) ובקשור מן, נִפְרַד מקין, (שופטי' ד' י"א) ובקשור מעל, הפרד נא מעלי, (בראשית י"ג ט') trennen, absondern. ומזה הש"ת לתאוה יבקש נִפְרָד, (משלי י"ח א') der sich Trennende. b) כה"ב בקל, ומאלה נִפְרְדוּ הגוים, (בראש' יו"ד ה') ואנחנו נִפְרָדִים, (נחמיה ד' י"ג) sich vertheilen, zerstreuen.

דפעל מ"א בקל, ועם הזונות יְפָרֵדוּ, (הושע ד' י"ד) sich trennen, מפזר וּמְפֹרָד, (אסתר ג' ח') bei Seite gehen, abgesondert sein.

הפעיל בה"ל כבהקל a) כה"א בקל, והכשבים הִפְרִיד יעקב, (בראשית ל' מ') פ"י trennen. ובקשור בין, כי המות יַפְרִיד ביני ובינך, (רות א' י"ז, מ"ב ב' י"א) eine Trennung machen zwischen. b) כה"ב בקל, בְּהַפְרִידוֹ בני אדם, (דברי' ל"ב ח') zertheilen, zerstreuen.

ההתפעל, נ"כ בה"ל כבקל a) כה"א בקל, יתלכדו ולא יִתְפָּרָדוּ, (איוב מ"א ט') וְהִתְפָּרְדוּ כל עצמותי, (תהל' כ"ב ט"ו) sich trennen. b) כה"ב

פקד בכל הבנינים, הקל פ״י וה״ל a) לרוב בקשור את ועניינו זכירה ובקור ועיון על הפעול או על דבר לטובה, וה׳ פקד את שרה, (בראשית כ״א א׳) וַיִּפְקֹד שמשון את אשתו, (שופטי׳ ט״ו א׳) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אתכם, (שמות ג׳ ט״ז) besuchen. ובלא קשור את וּפָקַדְתָּ נוך, (איוב ה׳ כ״ד) פִּקְדוּ וראו, (ש״א י״ג י״ז) בצר פְּקָדוּךָ, (ישעיה כ״ו ט״ז) suchen, untersuchen, forschen. ובקשור עון או פשע או בקשור החטא הנעשה, עניינו עונש, פוקד עון אבות, (שמות כ׳ ה׳) לִפְקֹד עון יושבי הארץ, (ישעיה כ״ו כ״א, איכה ד׳ כ״ב) ביום פָּקְדִי פשעי ישראל, (עמוס ג׳ י״ד) וּפָקַדְתִּי את דמי יזרעאל (הושע א׳ ד׳) ובקשור מלת על, וּפָקַדְתִּי על תבל רעה, (ישעיה י״ג י״א) וּפָקַדְתִּי עליכם, (ירמיה כ״א י״ד, שם י״א כ״ב) לא אֶפְקוֹד על בנותיכם, (הושע ד׳ י״ד) על כן אֶפְקֹד עליכם, (עמוס ג׳ ב׳) ובא פ״א עם אל, (ירמיה ב׳ י״ח) ועם ב׳, (שם ט׳ ח׳) ahnden, strafen. c) עניינו מספר ומנין וסדור מערכת הצבא. אשר פקד משה, (במדבר א׳ מ״ד) תִּפְקְדוּ אותם, (שם ד׳ כ״ג) תִּפְקְדֵם, (שם ג׳ ט״ו) mustern, zählen, in die Liste aufnehmen. אלה פְקוּדֵי המשכן, (שמות ל״ח כ״א) עניינו סכום מנין Berechnungen. d) ועניינו שוה לשרש צוה e) וּפָקְדוּ שרי צבאות, בראש העם, (דבר׳ כ׳ ט׳) והוא פָקַד עלי לבנות בית, (עזרא א׳ ב׳, איוב ל״ד י״ג) befehlen. פְּקוּדֵי החיל, (במדבר ל״א י״ד) עניינו הממונים die Befehlshaber. f) ועניינו התמנות לשררה להיות מצוה לזולתו. וַיִּפְקֹד שר הטבחים את יוסף, (בראשית מ׳ ד׳) יִפְקֹד ה׳ — איש על העדה, (במדבר כ״ז ט״ז) zum Befehlshaber einsetzen. g) עניינו גניזה והטמנה, וַיַּפְקֵד בבית, (מ״ב ה׳ כ״ד) in Gewahrsam geben, aufbewahren. h) עניינו חסרון והעדר, לא פָקַדְנוּ מאומה, (ש״א כ״ה ט״ו) fehlen, vermissen.

הנפעל דה״ל a) מה״א בקל ומרוב ימים יִפָּקֵדוּ, (ישעיה כ״ד כ״ב, ש״א צ׳ ס״ה, שם שם י״ח, יחזקאל ל״ח ח׳) untersucht werden. b) מה״ב בקל, לא יזכרו ולא יִפָּקֵדוּ, (ירמיה כ״ג ד׳, ישעיה כ״ט ו׳, משלי י״ט כ״ג) geahndet werden. c) מה״ד מהקל, וַיִּפָּקְדוּ השוערים, (נחמיה ז׳ א׳) in ein Amt eingesetzt werden, die Aussicht erhalten. d) מה׳ וא״ו מהקל, לְהִפָּקֵד היום מישראל, (שופטי׳ כ״א ג׳) ולא נִפְקַד ממנו איש, (במדבר ל״א מ״ט) איש אל יִפָּקֵד, (מ״ב יו״ד י״ט, ש״א כ׳ כ״ז) vermisst werdeu.

הפעל כה״ג בקל, מְפַקֵּד צבא מלחמה, (ישעיה י״ג ד׳) mustern.

הֻפַּעַל בה״ל a) מה״ג בקל אשר פֻּקַּד על פי משה, (שמות ל״ח כ״א) gemustert werden. b) מהוראה וא״ו בקל, שעניינו חסרון, פֻּקַּדְתִּי יתר שנותי, (ישעיה ל״ח יו״ד) vermissen, beraubt werden.

ההפעיל דה״ל a) מה״ב בקל, וְהִפְקַדְתִּי עליכם בהלה, (ויקרא כ״ו ט״ז) ועניינו אעניש אתכם בבהלה strahlen. b) מה״ד בקל באות c) מאז הִפְקִיד אותו על ביתו, (בראשית ל״ט ה׳) אשר הִפְקַדְתּוֹ שם (ש״א כ״ט ד׳) וְיַפְקֵד פקידים על הארץ, (בראשית מ״א ל״ד, מ״ה ד׳ י״ז) הַפְקֵד עליו רשע, (תהל׳ ק״ט ו׳) einen über etwas bestellen, oder einsetzen. ואפשר מזה, וְהִפְקַדְתִּי עליכם בהלה, (ויקרא כ״ו ט״ז) בקשור ב׳, (ירמיה מ׳ ה׳) ובלי (מ״א י״א כ״ח) c) בקשור ביד או על ידי או בקשור את מה״ה כקל, בידך אַפְקִיד רוחי, (תהל׳ ל״א ו׳) והפקיד על יד שרי הרצים, (דה״ב י״ב יו״ד) כי הִפְקִיד אתו אנשים, (ירמי׳ מ׳ י״ד) וַיַּפְקִדוּ את ירמיה בחצר המטרה, (שם ל״ז כ״א, שם שם כ״א) מענין פִּקָּדוֹן bewahren, anvertrauen, übergeben. d) עניינו הנחה במקום, למכמש יַפְקִיד כליו, (ישעיה יו״ד כ״ח) ואת המגלה הִפְקִדוּ בלשכת אלישמע, (ירמיה ל״ו כ׳) niederlegen.

הָפְעַל נה״ל a) מה״ב בקל, היא העיר הָפְקַד כלה, (שם ו׳ ו׳) gestraft worden. b) מה״ד בקל שעניינו התמנות, הַמֻּפְקָדִים בבית ה׳, (דה״ב ל״ד יו״ד) ועליהם מֻפְקָדִים, (שם שם י״ב) bestellt sein über etwas. c) מה״א בקל אשר הָפְקַד אתו, (ויקרא ה׳ כ״ג) niedergelegt, deponirt bei Jemanden.

ההתפעל סה״ג בקל, ואיש ישראל הִתְפָּקְדוּ (שופטי׳ כ׳ ט״ו) sich mustern, zählen.

הָהָתְפַּעַל. לא הָתְפָּקְדוּ בתוכם, (במדבר מ״א ז׳ שם ב׳ ל״ג) sich zählen lassen.

פָּקִיד שת״ז (מה״ד בקל) ועניינו ממונה להשגחה, פָּקִיד על אנשי מלחמה, (ירמיה נ״ב כ״ה) וזבול פְּקִידוֹ, (שופטי׳ ט׳ כ״ח) ויפקד פְּקִידִים על הארץ, (בראש׳ מ״א ל״ד) Vorsteher m., Vorgesetzter, Beamter.

פְּקֻדָּה שמ״נ הה״ל a) מה״ב בקל, ועניינו עונש, ומה תעשו ליום פְּקֻדָּה, (ישעיה יו״ד ג׳) בעת פְּקֻדָּתָם יאבדו, (ירמיה יו״ד ט״ו) שנת פְּקֻדָּתָם, (שם מ״ח מ״ד) Ahndung, Strafe f. b) מה״ג בקל, לִפְקֻדָּה אחת, (דה״א כ״ג י״א) ועניינו מספר Zählung f., Musterung f. c) מה״ד בקל ועניינו ההתמנות לשרות ושררה שמ״נ, וּפְקֻדַּת אלעזר, (במדבר ד׳ ט״ז) אל פְּקֻדַּת המלך, (דה״ב כ״ד י״א) פְּקֻדָּתוֹ יקח אחר, (תהל׳ ק״ט ח׳, ישעיה ס׳ י״ז) Amt, Dienst, Geschäft n. d) שמ״נ להשגחה, וּפְקֻדָּתְךָ שמרה רוחי, (איוב יו״ד י״ב) Fürsorge f. מה״א בקל או מה״ד בקל Befehl m., Vorschrift f. ומזו, בעל פְּקִדֻת,

הבאה נ"כ על חוזק האהבה und der Geist der Liebe fing an ihn zu beunruhigen.

הִתְפַּעֵל, וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ, (דניאל ב' א') ענינו כבנפעל.

פַּעַם דה"ל (a שם לכלי אומנות, הולם פָּעַם, (ישעיה מ"א ז') Ambos *m.* (b ענינו צעד ברבוי זכרים, פַּעֲמֵי דלים, (ישעיה כ"ו ו', שם ל"ז כ"ה) Tritte *f.* ועצה"ש פַּעֲמֵי מרכבותיו, (שופטי' ה' כ"ה) (c לדעת הרד"ק ענינו זויות, ולא יבוא כ"א בר"נ, על ארבע פַּעֲמֹתָיו, (שמות כ"ה י"ב) Ecke *f.*, Winkel *m.* ולדעת נעזעניום ענינו רגל Fuss *m.* (d וענינו תה"פ להגביל הכמות בפעולה, במספר ובזמן (ובא נ"כ ברבוי זכרים) פַּעַם אחת, (יהושע ז' ג') einmal. בכמות ובזמן, לכד יהושע פַּעַם אחת (יהושע יו"ד מ"ב, שם ו') auf einmal.

פַּעֲמַיִם ברבוי זוגי, ויעקבני זה פַעֲמַיִם, (בראשית כ"ד ל"ו, קהלת ו' ו') zweimal. ועל יותר משנים יבוא פְּעָמִים, שלש פְּעָמִים בשנה, (שמות כ"ג י"ז) dreimal. עד כמה פְעָמִים אני משביעך, (מ"א כ"ב ט"ז) wie viel mal? פְּעָמִים רבות, (קהלת ז' כ"ב) vielmal.

הַפַּעַם ענינו עתה, זאת הַפַּעַם (בראשית ב' כ"ג) diesesmal. הַפַּעַם ילוה אישי אלי, (בראשי' כ"ט ל"ד, שם מ"ו ל') nun jetzt. כְּפַעַם בְּפַעַם, (במדבר כ"ד א', שופטי' ט"ז כ', ש"א ג' יו"ד) wie immer.

פַּעַם בחוץ פַּעַם ברחובות, (משלי ז' י"ב) bald hier bald dort.

פַּעֲמוֹן זהב ורמון, (שמות כ"ח ל"ד) ברבוי פַּעֲמוֹנִים, (שם ל"ט כ"ה) Schelle, Glocke.

פַּעְנֵחַ צפנת פַּעְנֵחַ, (בראש' מ"א מ"ה) וענינו בלשון מצרים, מציל דור הזמן, כי צפנת הוא מציל ופענח דור הזמן, Retter des Zeitalters.

פער בנינו קל פ"י ענינו פתיחת פה במרחב לשאוף ולבלע, וּפָעֲרָה פיה לבלי חוק, (ישעיה ה' י"ד) den Mund aufsperren (zu verschlingen). פָּעֲרוּ עלי בפיהם, (איוב ט"ז יו"ד) הב' נוספת, ופיהם פָּעֲרוּ למלקוש, (שם כ"ט כ"ג) (aufsperren) aus Gier.

פצה בנינו קל פ"י בה"ל (a יבוא תמיד בקשור פה או שפתים, וענינו פתיחה, הבל יִפְצֶה פיהו, (איוב ל"ה ט"ז) ופֹצֶה פה, (ישעיה יו"ד י"ז) פָּצוּ שְׂפָתַי (תהלי' ס"ו יו"ד) ועצה"ש, אשר פָּצְתָה את פִּיהָ (הארץ), (בראשית ד' י"א) öffnen, auseinanderreissen. ובקשור על היא לרעה, פָּצוּ עלי פיהם, (תהלי' כ"ב י"ד) ילבלע, פָּצוּ עליך פיהם, (איכה ב' ט"ז) (לחרף) (b ענינו הצלה, ויבוא בלא קשור פה ושפתים, רק בקשור יחס הפעול, הַפּוֹצֶה את דוד עבדו, (תהל' קמ"ד יו"ד) פְּצֵנִי והצילני, (שם שם י"א) retten, herausreissen.

פצח 1. 3. הקל יבוא בקשור השם רנה או בפעל רנן, וענינו פתיחת פה בקול רנה. פִּצְחוּ רנה, (ישעיה י"ד ז', שם מ"ד כ"ג, ושם מ"ט י"ג) פִּצְחוּ ורננו, (תהל' צ"ה ד', ישעיה נ"ב ט') in Jubel ausbrechen.

הפעל ענינו פתיחת ושבירת העצמות (וכן בארמית פ"זת תשב תרגום פציחין, הבטחנים אם במבצרים תרגום הבפצחין וענינם פתוחים) ואת עצמותיהם פִּצֵּחוּ, (מיכה ג' ג') zerbrechen.

פצל בנינו פעל פ"י שוה לשרש פָּסַל וענינו הסרת קליפה החיצונה בעץ, ופסל היא הכרת הקליפה באבן להחליקה) וַיְפַצֵּל בהן, (בראש' ל' ל"ז, שם שם ל"ח) abschälen.

פְּצָלוֹת לבנות, (שם ל' ל"ז) abgeschälte Stellen.

פצם בנינו קל פ"י וענינו בקיעה וסדיקה, פְּצַמְתָּה (תהל' ס' ד') spalten, brechen. וכן הוראתו בארמית וקרע לו חלוני, תרגום פַּצִּים לי כרבין ובתלמוד בין פצים לחרתו, ענינו סדק.

פצע בנינו קל פ"י נרדף עם בָּצַע בה"א שם וענינו בקיעה והתוך בבשר ע"י הכאה, הכנוי פְּצָעֵנִי, (ש"ה ה' ז') הכה וּפָצֹעַ, (מ"א כ' ל"ה, דברי' כ"ג ב') zerschneiden, verwunden. פְּצוּעַ דכה, (דברי' כ"ג ג') verwundet durch Zermalmung. ענינו בקוע או מרוח בצים ותרגום ויבקע ופצע.

פֶּצַע תה"ש למכה, פֶּצַע תחת פָּצַע, (שמות כ"א כ"ה) למי פְּצָעִים, (משלי כ"ג כ"ט) פְּצָעֵי אוהב (שם כ"ז ו') Wunde *f.* כי איש הרגתי לְפִצְעִי, (בראשית ד' כ"א) wegen einer mir geschlagenen Wunde.

פצר 1. 5. פ"י הקל יבוא בקשור ב' וענינו לחיצה ודחיקה ע"י בקשה והעתרת דברים, וַיִּפְצַר בם מאוד, (בראשית י"ט ג') וַיִּפְצְרוּ באיש בלוט, (שם שם ט') bitten, dringen.

ההפעיל, ואון ותרפים הַפְצַר, (ש"א ט"ו כ"ג) שם"ז Eigensinn *m.*, Widerspänstigkeit. ולדעת החכם בן זאב ענינו הפצרת המדה לעשות יותר מאשר יְצֻוֶּה והוא ש"ם übertriebene Frömmigkeit.

פְּצִירָה־פִים שם כלי חרש בעל פיפיות, (ש"א י"ג כ"א) Feile *f.*

דִּפֵּעַל. וַיְפַסְּחוּ על המזבח, (מ"א י"ח כ"ו) לרד"ק מלשון רפיצה, ולרד"ק ענינו כמו ויפסעו בחלוף ח' תמורת ע' כדרך אחה"ע.

פֶּסַח שת"ז לקרבן הנעשה בי"ד ניסן לזכר היום שחמל וגנן ה' על בני ישראל, ושחטו הַפָּסַח, (שמות י"ב כ"א) .Verschonungs-Opfer *n.* זבח חג הַפָּסַח, (שם ל"ד כ"ה) .Verschonungs-Fest *n.* ברבוי (דה"ב ל' י"ז) פְּסָחִים.

פִּסֵּחַ שת"ז לצולע, עור או פִּסֵּחַ, (ויקרא כ"א י"ח, ש"ב ט' י"ג) וְהַפִּסְחִים, (שם ה' ה') .Hinkende

פסל בנינו קל פ"י, וענינו הציבה באבן או בעץ לתת לו צורה, פְּסָל לך שני לוחות אבנים, (שמות ל"ד א') וַיִּפְסֹל שני לוחות, (שם שם ד', מ"א ה' ל"ב, חבקוק ב' י"ח) behauen.

פֶּסֶל שת"ז לכל חימר עשוי בצורה, לא תעשה לך פֶסֶל, (שמות כ' ד') יוצרי פֶסֶל, (ישעיה מ"ד ט') ושאריתו לאל עשה לְפִסְלוֹ, (שם שם י"ז) הנושאים את עץ פִּסְלָם, (שם מ"ה כ') .Bild *n.*

פְּסִילִים בשני יודין ברבוי מן פֶּסֶל הנ"ל פְּסִילֵי אלהיהם, (דברי' ז' ה', שופטי' ג' י"ט, דברי' י"ב) ולדעת הרד"ק, והוא עבר את הַפְּסִילִים, (שופטי' ג' ג') מקום שהיו פוסלים שם את האבנים וכן הוראתו בלשון סורי .Steinbrüche *pl.*

פסס בנינו קל פ"ע נרדף עם גמר וענינו כמו אפס, כי פַסּוּ אמונים, (תהל' י"ב ב') auf-hören.

פַּס תה"ש לרוחב מקום כמלא רחב יד כתנת פַּסִּים, (בראשית ל"ז ג', ש"ב י"ג י"ח) וענינו מעיל שהיה מצבעים רבים שכל פַּס ממנו היה מצבע בפני עצמו .bunte Streifen

פִּסָּה שמ"נ יהי פִּסַּת בר בארץ, (תהל' ע"ב ט"ז) הרד"ק פי' הכתוב הזה מן פַּסִּים הנ"ל וענינו יזרעו מלא כף יד תבואה אפילו בהרים וירעש כלבנון פריו .Handvoll והדגש לאות ו"מ משרש פ"ה.

פסע בש' פשע, בסק בשרש פשק.

פעה בנינו קל פ"י וענינו זעקה מחמת כאב, כיולדה אֶפְעֶה, (ישעיה מ"ב י"ד) ächzen, winseln, schreien.

אֶפְעֶה שת"ז למין נחש, והזרה תבקע אֶפְעֶה, (ישעיה נ"ט ה', איוב כ' ט"ז) .Otter *f.*

פעל בנינו קל פ"י נרדף עם שרש עשה רק עשה יבוא בדבר ספורי, ופעל יבוא בדבור הלצי דה"ל כשרש עשה באות b) שענינו פעולת דבר אף יִפְעַל אל. (ישעיה מ"ד ט"ו) בשחת יִפְעַל. (תהל' ז' ט"ז) ופֹעֵל צדק, (שם ט"ו ב', שם י"א ג') machen, thun, verfertigen. פֹּעֲלֵי און, (תהל' ה' ו') Uebel-thäter. c) ענינו כאות d) בש"ש עשה שענינו בריאה, ולְפֹעֲלִי אתן צדק, (איוב ל"ו ג', תהל' ט"ו ב') schaffen, hervorbringen, d. i. mein Schöpfer. e) ענינו כמו עשה באות f) שענינו הכנה, מכון לשבתך פָּעַלְתָּ ה', (שמות ט"ו י"ז) bereiten, vorbereiten. g) בקישור ל' נרדף עם שרש גמל בה"א וענינו שלום טובה או רעה. ורובו לרעה (והשורש גמל רובו לטוב) כל מעשינו פָּעַלְתָּ לנו, (ישעיה כ"ו י"ב) טובכים כרעים, פָּעַלְתָּ להוסים בך, (תהל' ל"א כ') לטובה. ומה יִפְעַל שדי למו, (איוב כ"ב י"ז, שם ז' כ') vergelten. וכן בקשור ב' חטאת מה תִּפְעַל לו, (שם ל"ה ו').

פֹּעַל בסמיכת פָּעָלְךָ, פָּעֳלוֹ. שמ"ז דה"ל a) שוה לשם מעשה בהוראה ב' אך פעל הוא רק במליצה, תן להם כְּפָעֳלָם, (תהל' כ"ח ד') והשיב לאדם כְּפָעֳלוֹ, (משלי כ"ד י"ב) ובפרט על מעשים גדולים, (ש"ב כ"ג כ', ישעיה ה' י"ב) That *f.* ברבוי פְּעָלִים, b) כה"נ בהשם מעשה שענינו מלאכה ועל פֹּעַל ידי תצוני, (ישעיה מ"ה י"א) Werk *n.* כי פֹעַל פעל בימיכם, (חבקוק א' ה', שם ג' ב', תהל' צ' ט"ז) c) כה"ד בהשם מעשה שענינו שכר הפעולה, פֹעַל איצרות בלשון שקר, (משלי כ"א ו') וכשכיר יקוה פָעֳלוֹ, (איוב ד' ב') וּפָעֳלוֹ לא יתן לו. (ירמיה כ"ב י"ג) Lohn, Erwerb *m.* d) ובקשור ל' לְפָעֳלָם, (איוב ל"ז י"ב) ענינו לתכליתו Entzweck *m.*

פְּעֻלָּה שמ"נ בה"ל a) כה"א בהשם פֹעַל הנ"ל, פְּעֻלַּת צדיק לחיים, (משלי י' ט"ז, שם י"א י"ח) ברבוי פְּעֻלּוֹת, (תהל' י"ז ד' שם כ"ח ה') das Thun, die Handlungsweise. b) כה"ג בהשם פֹעַל שענינו שכר הפעולה, פְּעֻלַּת שכיר, (ויקרא י"ט י"ג תהל' ק"ט כ') Lohn *m.*

מִפְעָל שת"ז ברבוי זכרים, מִפְעָלָיו מאז, (משלי ח' כ"ב) ובסר"נ מִפְעֲלוֹת ה', (שם מ"ו ה') ענינו כמו פעולות מה"א die Werke.

פעם 2. 3. 7. הנפעל: וַתִּפָּעֶם רוחו, (בראשית מ"א ח') ענינו טרוד מחשבה ונדנוד הרוח beunruhigt worden. נִפְעַמְתִּי ולא אדבר, (תהל' ע"ז ה') תה"פ ich bin voll Unruhe.

הפעל. ותחל רוח ה' לְפַעֲמוֹ, (שופטי' י"ג כ"ה) ענינו רוח האהבה החל לרגזו ובא בשם הקודש על הזוק ההתפעלות כמו בלהבת יה, (ש"ה ח')

שם פני בכם, (ירמיה מ"ד י"א, שם ג' י"ב, ש"א א' י"ח) Zorn, Unwille m. ולרצון יאר ד' פָּנָיו אליך ישא ה' פָּנָיו אליך, (במדבר ו' כ"ה כ"ו) אסתירה פָּנַי מהם, (דברי' ל"ב כ') הסתרת פָּנֶיךָ הייתי נבהל, (תהל' ל' ח') Wille m. g) בא במקום העצם או עצם הגוף פָּנַי ילכו, (שמות ל"ג י"ד) ענינו אני בעצמי ich selbst. ויוציאך בְּפָנָיו, (דברי' ד' ל"ז) אם אין פָּנֶיךָ הולכים אל העלנו מזה, (שמות ל"ג ט"ו, ש"ב י"ז י"א, איכה ד' ט"ז) selbst. h) בקשור את או ב' השמוש, את פְּנֵי העיר, (בראשית ל"ג י"ח) משרת את פְּנֵי ה', (ש"א ב' י"ח) לא יתיצב איש בְּפָנֶיךָ, (דברי' ז' כ"ד) ענינם נכח או מול vor, gegen, gen. i) בקשור ל' כהוראה הנ"ל ותשחת הארץ לִפְנֵי אלהים, (בראש' ו' י"א) לִפְנֵי אהרן וְלִפְנֵי בניו, (במד' ח' י"ג) וכן כל לפניו vor. k) ענינו כמלת כמו אל תתן את אמתך לִפְנֵי בת בליעל (ש"א א' ט"ז) ידכאום לִפְנֵי עש, (איוב ד' י"ט) nach Art u. Weise, wie, als. בקשור מ' נה"ל כהוראה הנ"ל וכן כל מִפָּנֶיךָ שבמקרא vor. l) ענינו בסבת, ויתחבא האדם ואשתו מִפְּנֵי ה' אלהים, (בראשית ג' ה') מִפְּנֵי מי המבול, (שם ז' ד', דברי' כ"ח כ', ישעיה ו' כ"ד) wegen. m) כטעם בעבור, מִפְּנֵי אשר ירד עליו ה' באש, (שמות י"ט י"ח) weil. n) ובקשור שני אותיות השמוש בה"ל, ויצא קין מִלִּפְנֵי ה', (בראשית ד' ט"ז) מִלְּפָנֶיךָ משפטי יצא, (תהלי' י"ז ב') כי מִלִּפְנֵי ה' הוא בורח, (יונה א' י"ד) המ' מורה הרחקה von (einem) weg. ענינו כמו מִפְּנֵי בה"ל אז ירננו כל עצי היער מִלִּפְנֵי ה', (דה"א ט"ז ל"ג) vor. בקשור מלת על כהוראה על פְּנֵי ממרא, (בראשית כ"ה ט') על פְּנֵי מצרים, (שם שם י"ח) gegen, gen. על פני תרח אביו, (שם י"א כ"ח, ויקרא יו"ד ג', שמות כ' ג', במדבר ג' ד', תהל ט' כ') vor dem Angesicht. ועל פְּנֵיכֶם אם אכזב, (איוב וא"ו, פסוק כ"ח) und es wird auf euerem Angesicht sich zeigen, ob ich gelogen habe. o) ענינו נגד במובן הרע לשנאה, תכונן על פְּנֵיהֶם, (תהל' כ"א י"ג) עלה מפיץ על פָּנַיִךְ, (נחום ב' ב') gegen. p) וענינו שטח החיצון שבכל גוף, על פְּנֵי תהום, (בראשית א' ב') על פְּנֵי כל הארץ, (שם שם כ"ט) Oberfläche f. ובקשור מ' לִפְנֵי מלת על ענינו כמו מִלִּפְנֵי בהוראה מעל פְּנֵי מתי, (בראשית כ"ג ג') מעל פְּנֵי האדמה, (עמוס ט' ה') von (Jemand oder etwas) weg. ולשם פָּנִים עוד הוראות אחרות בהגות הלשון אם יבוא בקשור שארי פעלים או שמות כמו בקש פנים, הכרת פנים וכדומה אשר ימצאם המבקש בנקל כל אחד ואחד בשרשו.

לִפְנַי (מ"א ו' י"ז) תה"ב einwärtz, vorwärts.

לְפָנִים תה"פ וענינו קדימה בזמן או במקום בזמן a) לִפְנֵי שחת ה', (בראשית י"ג יו"ד) bevor. b) האימים לְפָנִים ישבו בה, (דברי' ב' יו"ד) vorher. c) לפנים בישראל, (רות ד' ז') vor Zeiten. d) לְפָנִים הארץ יסדת, (תהל' ק"ב כ"ו) zur Zeit als du die Erde erschaffen hast. ובמקום, לאחור ולא לְפָנִים, (ירמיה ז' כ"ד) ובמקום, לאחור ולא לְפָנִים, (ירמיה ז' כ"ב) vorwärts.

מִלִּפְנִים ופטורי ציצים מִלִּפְנִים, (מ"א ו' כ"ט) לתאר התוך הפך החיצון, von innen.

פְּנִימָה בס"נ בה"ל a) (ויקרא י' י"ח) לִפְנִימָה, (יחזקאל מ"א ג') inwendig, innerhalb. b) כל כבודה בת מלך פְּנִימָה, (תהל' מ"ה י"ד) בה' נוספת innerlich.

פְּנִימִי (מ"א ו' י"ט) תה"ש von innen. ברבוי זכר, וחדריו הַפְּנִימִים, (דה"א כ"ח י"א) die innerliche.

פְּנִימִית בס"נ תה"ש, (אסתר ד' י"א, דה"ב ד' כ"ב) innere.

פְּנִימִיּוֹת דלתותיו הַפְּנִימִיּוֹת, (דה"ב ד' כ"ב) inwendige oder innerliche.

פנן **פְּנִינִים** שם אבן יקרה, אדמו עצם מִפְּנִינִים (איכה ד' ז', משלי כ' ט"ו) רבים פירשו שהוא שם למרגלית אכן המרגלית הוא לבנה ולא אדומה ולדעתי אפשר שהוא שם לאבן הנקרא „Opal“. שיש לה צבעים הרבה והחשוב שבהן אשר לה הצבע האדום ונקראה בשם פנינים ושרשו מן פנה כי האבן הזאת תשנה מראיתה וצבעה לפי הפנותה נכח השמש או נגד האור הנר.

פנק בנינו פעל פ"י וענינו עדון, מְפַנֵּק מנוער עבדו, (משלי כ"ט כ"א) verzärteln.

פסג בנינו פעל, פ"י וענינו הרמה, פַּסְּגוּ ארמנותיה (תהל' מ"ח י"ד) הגביהו ארמנותיה, übersteigen.

פִּסְגָּה שם"נ לגבעה, (במדבר כ"א כ') Hügel.

פסח 1. 2. 3. הקל פ"ע בה"ל a) ענינו הגנה והמלה, וּפָסַחְתִּי עליכם, (שמות י"ב י"ג) גנון והציל פָּסוֹחַ והמליט, (ישעיה ל"א ה') schonen. b) מהשם פִּסֵּחַ, שהוא קופץ פעם על רגל זה ופעם על השני, אתם פוסחים על שתי הסעיפים, (מ"א י"ח כ"א) (ועיין נפעל ופעל) hüpfen. ומזה נ"כ וּפָסַחְתִּי עליכם, (שמות י"ב י"ג) וּפָסַח ה' אל הפסח, (שם שם כ"ג) schonend überhüpfen. מ"ב הוראות הנ"ל וקשורו בהוראה זו במלת על.

הנפעל ענינו חוגרות, ויפל וַיִּפָּסֵחַ, (ש"ב ד' ד') lahm werden.

פֶּלֶס שת״ז למשקל ששוקלים בו, פֶּלֶס ומאזני משפט לה׳, (משלי ט״ז י״א) Schnellwage *f.*

מִפְלָשׂ שמ״ז מה״ב בפעל הנ״ל מִפְלְשֵׂי עב, (איוב ל״ז ט״ז) die Ausbreitung. ובמחברת הערוך מר״ש פרחון בשרש פרש ומזה נאמר מִפְלְשֵׂי עב כמו מפרשי עב, (איוב ל״ז) מפני שנמשכים כקלעים וכן פירש הרד״ק בשרש שלפני פלש כמו פרש.

פלץ בנינו התפעל וענינו חרד ורעד, ועמודיה יִתְפַּלָּצוּן, (איוב ט׳ ו׳) erzittern, erbeben.

פַּלָּצוּת שמ״נ לחיל ורעדה ואחז בשרי פַּלָּצוּת, (איוב כ״א, תהל׳ נ״ה ו׳, ישעיה כ״א ד׳) Beben *n.*, Schrecken *m.*, Zittern *n.*

מִפְלֶצֶת שת״נ לפסל שעשתה אם אחויה לאיים עוביה, עשתה מִפְלֶצֶת, (מ״א ט״ו י״ג) Schreckbild *n.*

תִּפְלֶצֶת שמ״נ לפחד ומורא, תִּפְלַצְתְּךָ השיא אותך, (ירמיה מ״ט ט״ז) ענינו המורא ממך השיא אותך die Furcht vor dir.

פלש בנינו התפעל וענינו התגולל, וְהִתְפַּלְּשִׁי באפר, (ירמיה ו׳ כ״ו, יחזקאל כ״ד ל׳, מיכה א׳ י״ד) sich in Asche wälzen.

פלת פְּלֵתִי שם בא תמיד מחובר לשם כרתי וכל הכרתי וכל הַפְּלֵתִי, (ש״ב ט״ו י״ח, שם כ׳ כ״ג) והם שת״ז ברבוי לרצי המלך דוד, הכרתי הם הרצים ברכש וכן נקראים הַגְּמַלִּים קלי הרגלים כרכרות (ועיין שרש כרת) וְהַפְּלֵתִי הם הרצים ברגלים כי פלת בערבי מהיר ברגליו ואחרי כן הורכב שמם לכרי ורצים, (מ״ב י״א) königliche Läufer.

פנג פַּנַּג בחטי מנית וּפַנַּג, (יחזקאל כ״ז י״ז) ולדעת יוסיפון היא צרי Balsam *m.*

פנה 1. 3. 5. 6. הקל פ״ע עקר ענינו נטית הנושא ממקום שהוא בו בטבעי, או במוסרי אנה פָּנָה דודך, (ש״ה ו׳ א׳) טבעי כי פנה יום, (ירמיה ו׳ ד׳) במוסרי sich wenden, ואם הנטיה היא אל דבר או מקום אחר והוא בקשור ל׳ או בקשור מלת אל או אחרי או על, איש לדרכו פנינו, (ישעיה נ״ג ו׳) כי פָּנָה אל אלהים אחרים, (דברי׳ ל״א י״ח) וַיִּפֶן אחריו, (מ״ב כ׳ כ״ד) וָאֶפְנֶה על ימין, (בראשית כ״ד מ״ט) הראש אחד יִפְנֶה אל דרך עפרה, (ש״א י״ג י״ד) הוא במוסרי sich wohin wenden. לִפְנוֹת בקר, (שמות י״ד כ״ז, שופטי׳ י״ט כ״ו) sich gegen Morgen wenden. לִפְנוֹת ערב, (דברי׳ כ״ג י״ב) sich gegen Abend wenden. ואם הנטיה היא בכונה לסור ממקום שהוא בו יבוא בקשור מעם, אשר לבבו פֹנֶה היום מעם ה׳, (דברי׳ כ״ט י״ז) וגם בלי קשור, ואם יִפְנֶה לבבך, (שם ל׳ י״ז) sich abwenden.

הפעל פ״י מהקל בה״ל (a ענינו פַּנּוֹת לצדדין דבר שאינו במקומו, פִּנִּיתִי את הבית, (בראשית כ״ד ל״א, ישעיה ס״ם ג׳) aufräumen. (b לְפַנּוֹת דבר המעכב, פִּנָּה אויבך מלך ישראל, (צפניה ג׳ ט״ו) wegschaffen.

ההפעיל פע״י. הָפְנוּ נסו יחדיו, (ירמיה מ״ו כ״א) מנום נסו ולא הִפְנוּ, שם שם מ״ו ה׳) הם עומדים והיוצאים, היך הִפְנָה עורף מואב sich wenden. (ירמיה מ״ח ל״ט) כְּהַפְנֹתוֹ שכמו, (ש״א י׳ ט׳) wenden.
ההפעל, נסו הָפְנוּ, (ירמיה מ״ט ח׳).

פִּנָּה שת״נ ברבוי פִּנּוֹת נה״ל (a שם נרדף עם זוית, מזבחותם בכל פִּנָּה, (דה״ב כ״ח כ״ד) על ארבע פִּנֹּתָיו, (שמות כ״ז ב׳) Ecke *f.* (b ש״ת למגדל חזק, ועל הַפִּנּוֹת הגבוהות, (צפניה א׳ ט״ז) Festungsthurm. (c עצה״ש והמליצה שת״ז לקציני וראשי העם. ויתיצבו פִּנּוֹת כל העם, (שופטי׳ כ׳ ב׳, צפניה ג׳ ו׳) die Häupter des Volkes.

פָּנִים שע״ז ברבוי, ובסמיכת פְּנֵי בכנוי פָּנֶיךָ, פְּנֵיהֶם (ופ״א בס״נ פָּנַיִךְ, (יחזקאל כ״א) עקר ענינו לשטח החיצון הנותן הידור לעצם הנראה יהיה בעח״י או בלתי בעח״י י״ד ה״ל (a ענינו פרצוף הפנים בבעח״י, מדוע פְּנֵיכֶם רעים, (בראשית מ״ם ז׳) להצהיל פָּנִים משמן, (תהל׳ ק״ד ט״ו, משלי כ״א כ״ט) Angesicht *n.* (b ובצירוף אל מלאך, כראות פְּנֵי אלהים, (בראשית ל״ג י״ד) מלאך ה׳ פָּנִים אל פָּנִים, (שופטי׳ ו׳ כ״ב) von Angesicht zu Angesicht. פָּנִים אל פָּנִים. (שמות ל״ג י״א) פָּנִים בְּפָנִים, (דברי׳ ה׳ ד׳) אם הוא בצרוף אל הש״ית ענינו בעצמו בלי אמצעי עיין השם פָּנִים, unmittelbar. ועיין ממנה הראה ב׳) ומזה שנים פָּנִים לכרוב, (יחזקאל מ״א י״ח) לחם הַפָּנִים ש״ת ללחם הערוך על שלחן הטהור במשכן ה׳ מפני שהוא תמיד לפני ה׳, (שמות ל״ה י״ג) (c ידוע תדע פני צאנך, (משלי כ״ז כ״ג) das Aussehen. (d פני המלחמה, (ש״ב י״ד ט׳) die Ansicht. (e ש״ת לשטח דבר שהוא נוכח הרואה פנים ואחור, (דה״א י״ט י״ד) vorne oder die vordere Seite. (f ומפני כי בפרצוף הפנים נראו אותות הכעס או הרצון נקראו גם הם בשם פנים. על הכעס, אכפרה פָּנָיו במנחה, (בראשית ל״ב כ״א, תהל׳ ל״ד י״ז) וכן כל נתינת או שומת פנים בקשור ב׳ הם לכעס, ונתתי פָּנַי באיש ההוא, (ויקרא י״ז י״ד) הנני

רכב, (שופטי׳ ט׳ נ״ג) der obere Mühlstein. והאבן התחתונה נקרא, פֶּלַח תחתית, (איוב מ״א ט״ז) der untere Mühlstein.

פלט 1. 3. 5. הקל פ״ע וענינו הצלה או חלוץ עצמו מצרה, וּפָלְטוּ פליטהם, (יחזקאל ז׳ ט״ז) sich retten, entkommen, entfliehen.

הפעל נה״ל (a כהקל והוא פ״ע, וַאֲפַלְּטָה לנצח משופטי, (איוב כ״ג ז׳) entkommen. (b והוא פ״י, וּמְפַלְטִי, (תהל׳ י״ח ג׳, שם ס״א ב׳) ענינו מציל ent-kommen lassen, Retter. ועם מן, (שם י״ח) תְּפַלְּטֵנִי מריבי עם, (שם שם מ״ד) פַּלְּטָה נפשי, (שם י״ז י״ג) rette mich. (c ענינו לידה ונרדף עם שרש מלט, תְּפַלֵּט פרתו, (איוב כ״א י״ר) ענינו תלד כמו והמליטה זכר (בהפעיל) gebären.

הַהִפְעִיל, ענינו הבאת דבר למקום בטח, ויאחז טרף וְיַפְלִיט, (ישעיה ה׳ כ״ט, מיכה ו׳ י״ד) in Sicher-heit bringen.

פָּלֵט לא נמצא רק ברבוי, לא ישבו כי אם פְּלֵטִים, (ירמיה מ״ד י״ד, שם נ׳ כ״ח) שת״ז לניצול Flüchtling, Entkommener *m.*

פָּלִיט שת״ז לניצול, ויבוא הַפָּלִיט, (בראשית י״ד י״ג) Flüchtling *m.* ברבוי, נתן בניו פְּלֵטִים, (במדבר כ״א כ״ט) בסמיכת הרבוי, פְּלִיטֵי אפרים, (שופטי׳ י״ב ד׳) ביו״ד.

פְּלֵטָה בס״נ בה״ל (a ש״ת לנצלים, פְּלֵטַת בית יהודה, (מ״ב י״ט ל׳) Gerettete, Entkom-mene *f.* (b והוא שמ״נ וענינו ההצלה גם פְּלֵטָה לא היתה לו, (יואל ב׳ ג׳) ובהר ציון תהיה פְלֵטָה, (עובדיה א׳ י״ז) Rettung *f.*

פַּלֵּט שמ״ז, רני פַלֵּט, (תהל׳ ל״ב ז׳) כמו פְלֵטָה בה״ב. על און פַּלֶּט למו, (תהל׳ נ״ו ח׳) פירוש לשוא יבקשו להם פְּלֵטָה Rettung *f.*

מִפְלָט ש״מ כמו פְּלֵטָה בה״ב, אחישה מִפְלָט לי, (שם נ״ה ט׳) Rettung *f.*, Entkommen *n.*

פלך פֶּלֶךְ נה״ל (a שת״ז למחוז, חצי פֶלֶךְ ירושלים, (נחמיה ג׳ י״ז, שם שם י״ח) Bezirk, Kreis *m.* (b שת״ז למשענת, ומחזיק בְּפָלֶךְ, (ש״ב ג׳ כ״ט) Stab *m.* (c שת״ז לכלי המטוה, וכפיה תמכו פָלֶךְ, (משלי ל״א י״ט) Spindel *f.*

פלל 3. 7. הפעל בה״ל (a עקר הוראתו שפט ומזה למשפט וחריצת הענוש, ויעמד פנחס וַיְפַלֵּל, (תהל׳ ק״ו ל׳) וּפִלְלוֹ אלהים, (ש״א ב׳ כ״ה) strafen. (b על משפט השכל, ובא בקשור ל׳, אשר פללת לאחותך, (יחזקאל ט״ז נ״ב) denken, urtheilen. ראות פניך לא פִלָּלְתִּי, (בראשית מ״ח י״א) בלא ל׳, ולד״ק מזה ג״כ, וְנִפְלַל חלל, (יחזקאל כ״ח כ״ג) (בנפעל) וענינו יהיה נשפט משפט חלל.

הִתְפַּלֵּל, בה״ל (a פ״ע וענינו בקשה ותחנה. ובא בקשור ל׳ או במלת אל או לִפְנֵי, וַיִּתְפַּלֵּל אברהם אל האלהים, (בראשית כ׳ י״ז, במדבר י״א ב׳) וָאֶתְפַּלְלָה לה׳, (דניאל ט׳ ד׳) וּמִתְפַּלֵּל לִפְנֵי אלהי השמים, (נחמיה א׳ ד׳) ובא ג״כ בלא קשור, וַתִּתְפַּלֵּל חנה, (ש״א ב׳ א׳) beten, flehen. (אל הנער הזה הִתְפַּלָּלְתִּי, (שם א׳ כ״ז) ענינו כמו על) (b בקשור מלת בעד ענינו תפלה לטובת זולתו, וכן בקשור ל׳ או על, וָאֶתְפַּלֵּל גם בעד אהרן, (דברי׳ ט׳ כ׳) מי יִתְפַּלֶּל לו, (ש״א ב׳ כ״ה) ועבדי איוב יִתְפַּלֵּל עליכם, (איוב מ״ב ח׳) Fürbitte einlegen, fürbitten.

פְּלִילָה שמ״נ וענינו משפט, ועשי פְלִילָה, (ישעיה ט״ז ג׳) Recht *n.*

פְּלִילִי תהש״ז כי היא עָוֹן פְּלִילִי, (איוב ל״א כ״ח) וענינו: עון ראוי להענש מהשופטים eine Sünde, die gerichtliche Strafe verdient.

פְּלִילִיָּה שמ״נ, פקו פְּלִילִיָּה, (ישעיה כ״ח ז׳) ענינו כשלו במשפט שכלם, im Urtheil (fehlen).

פְּלִילִים בה״ל (a שת״ז ברבוי, לשופטים, ונתן, בִּפְלִלִים, (שמות כ״א כ״ב) ואויבינו פְּלִילִים, (דברי׳ ל״ב ל״א) Richter *f.* (b תה״ש עון פְּלִילִים (איוב ל״א כ״א) ענינו כמו פְּלִילִי הנ״ל.

תְּפִלָּה נה״ל (a מה״א בהתפעל ונרדף לשם תחנה, כל תְּפִלָּה כל תחנה, (מ״א ח׳ ל״ח, תהל׳ ד׳ ב׳) בר״נ תְּפִלּוֹת, (תהל׳ ע״ב כ׳) Gebet. ואני תְפִלָּה (שם ק״ט ד׳) ענינו מתפלל ich bete. (b בקשור בעד כה״ב בהתפעל, ונשאת תְפִלָּה בעד השארית, (מ״ב י״ט ד׳) ואל תשא בעדם רנה ותְפִלָּה, (ירמיה ז׳ ט״ז) Fürbitte einlegen. (c ש״ת לשיר הודיה והלל, תְּפִלָּה לחבקוק, (חבקוק ג׳ א׳) בר״נ תְּפִלּוֹת, (תהל׳ ע״ב כ׳) Preisgesang *m.*, Hymne.

פלס בנינו פעל פ״י בה״ל (a ענינו במוסרי שקל בשכל טרם עשות דבר, פַּלֵּס מעגל רגלך, (משלי ד׳, כ״ו, שם ה׳ ו׳) wägen. יְפַלֵּס נתיב לאפו, (תהל׳ ע״ח נ׳) ענינו ישלח גזרותיו במשפט צדק (b ואם בא בחבור נתיב או מעגל. ענינו כה״ג בפעל בשרש ישר ע״ש. יְפַלֵּס נתיב לאפו. (תהל׳ ע״ח נ׳) מעגל צדיק תְּפַלֵּס, (ישעיה כ״ו ז׳) ebnen, planiren. (c ענינו הרחבה ופשוט, (ועיין מפלש) חמס ידיכם תְּפַלֵּסוּן, (תהל׳ נ״ח ג׳) ausbreiten.

גדול והפלא, (דה"ב ב' ח') תה"ש gross und ausserordentlich. b) מה"ב, הִפְלִיא עצה, (ישעיה כ"ח כ"ט) אשר עשה עמכם לְהַפְלִיא, (יואל ב' כ"ו) לְהַפְלִיא את העם הזה הַפְלֵא ופלא (ישעיה כ"ט י"ד) וּמַפְלִא לעשות, (שופט' י"ג י"ט) wunderbar machen. c) ענינו כפעל, כי יַפְלִיא לנדור, ויקרא כ"ז ב', במדבר ו' ב') weihen, ein Gelübde thun.

ההתפעל, בקשור ב', תִּתְפַּלָּא בִי, (איוב יו"ד ט"ז) פירוש באמצעותי תראה פלאותיך, עיין השם פֶּלֶא du zeigst dich gross durch mich.

פֶּלֶא בה"ל a) עשה פֶלֶא, (שמות ט"ו י"א, תהל' ע"ז י"ב) ש"מ Wunder, Wunderbares. b) פֶּלֶא יועץ, (ישעיה ט' ה') תה"ש ein wunderbarer Rathgeber oder Minister.

פְּלָאִים ברבוי, ותרד פְּלָאִים, (איכה א' ט') תה"פ ausserordentlich.

פְּלָאוֹת בר"ונ בה"ל a) לקץ הַפְּלָאוֹת, (דניאל י"ב ו') תה"ש ausserordentliche Begebenheiten.

פְּלָאוֹת עדותיך, (תהלים קי"ט קכ"ט) תה"ש wunderlich.

פִּלְאִי תה"ש, והוא פֶלְאִי, (שופט' י"ג י"ח) wunderbar, unbegreiflich.

פְּלִיאָה תהש"נ, (תהל' קל"ט ו') ענינו כמו פִּלְאִי.

פְּלֹנִי שת"ז לאיש, או למקום שהמדבר אינו רוצה להזכיר שמו הפרטי, ומחובר תמיד אלמני, על איש, (רות ד' א') ועל מקום, (ש"א כ"א ג') ein gewisser.

פַּלְמֹנִי, לַפַּלְמֹנִי המדבר, (דניאל ח' י"ג) שם מרכב מן פלני אלמני.

נִפְלָא, נִפְלָאִים עיין בנפעל.

מִפְלָאוֹת, מִפְלְאוֹת תמים דעים, (איוב ל"ז ט"ז) שמ"נ die Wunder.

פלג 3. 2. הנפעל פ"י וענינו פרוד, כי בימיו נִפְלְגָה הארץ, (בראשית י' כ"ה) getheilt worden.

הפעל פ"י פַּלַּג לשונם, (תהל' נ"ה יו"ד) ענינו פרד לשונם theile ihre Zunge, d. i. mache sie uneinig.

פֶּלֶג שת"ז לשבלת מים הנפרד ויוצא מנהר גדול, פֶּלֶג אלהים, (תהל' ס"ו יו"ד) ברבוי, פְּלָגִים יבלי מים, (ישעיה ל' כ"ה, איכה ג' מ"ח) Bach m.

פְּלַגּוֹת בה"ל a) שמ"נ כהוראה בפעל, לִפְלַגּוֹת ראובן, (שופטי' ה' ט"ז) die Absonderung. b) מההוראה בשם פֶּלֶג, בִּפְלַגּוֹת נהרי נחלי דבש, (איוב כ' י"ז) Bäche pl.

פְּלֻגּוֹת לִפְלֻגּוֹת בית האבות, (דה"ב ל"ה ה') ענינו מחלוקת Abtheilung f.

מִפְלַגּוֹת לתתם לְמִפְלַגּוֹת, (שם שם י"ב) עניני כמו פְּלֻגּוֹת הנ"ל Klassen.

פלגש שת"ז בה"ל a) לאשה מיוחדת לאיש למשכב בלא חופה וקדושין, פִּילֶגֶשׁ אביו, (בראשית ל"ה כ"ב, שופטי' י"ט א', ש"ב ט"ו ט"ז) Beischläferin f., Kebsweib n., Concubine f. b) ש"ת לעבד המיועד למשכב, ותעגבה על פִּלַגְשֵׁיהֶם אשר בשר חמורים בשרם, (יחזקאל כ"ג כ') Beischläfer m.

פלד פְּלָדָה שת"נ באש פְּלָדוֹת, (נחום ב' ד') והוא מן השמות המתהפכות וענינו לַפִּיד Flamme f.

פלה 5 2 הנפעל בה"ל a) וענינו הבדלה בין שני דברים, וְנִפְלֵינוּ אני ועמך, (שמות ל"ג) ausgesondert werden. b) וענינו הפרשה לעילוי, אודך על כי נוראות נִפְלֵיתִי, (תהל' קל"ט י"ד) ausgezeichnet werden.

ההפעיל בה"ל a) מה"א בנפעל, וְהִפְלֵיתִי ביום ההוא את ארץ גשן, (שמות ח' י"ח) וְהִפְלָה ה' בין מקנה ישראל, (שמות ט' ד', שם י"א ז') absondern. b) מה"ב בנפעל, ודעו כי הִפְלָה ה' חסיד לו, (תהל' ד' ד') auszeichnen, הַפְלֵה חסדיך, (שם י"ז ז') gross machen.

פלח 3. 1. הקל ענינו שוה עם בקוע, כמו פּוֹלֵחַ ובוקע בארץ, (תהל' קמ"א ז') וכן הוראתו בערבי Spalten, Furchen machen.

הפעל גה"ל a) ענינו כקל, עד יְפַלַּח חץ כבדו, (משלי ז' כ"ג, איוב ט"ז י"ג) spalten. ולדעתי אפשר מזה, תַּחְלְפֵהוּ קשת, (איוב כ' כ"ד) וענינו תְּפַלְּחֵהוּ בקל והוא מהשרשים המתחלפים b) ענינו חתוך לחתיכות, וַיְפַלַּח אל סיר הנזיד, (מ"ב ד' ל"ט) schneiden. c) ענינו שבירה, ילדיהן תְּפַלַּחְנָה, (איוב ל"ט ג') וענינו יעזרו לשבירת פי רחמי אמותיהן ihre Kinder hervorbrechen lassen. ועיין שם שרש פטר בהשם פֶּטֶר.

פֶּלַח שת"ז לחלק הנכרת מהשלם וענינו מה"ב בפעל. כְּפֶלַח הרמון רקתך, (ש"ה ו' ד') Stück n. ומה"א בפעל. נקראו כל אחת משני אבני הרחים בשם פֶּלַח, לפי כשהן מחוברות זו לזו נראות כאולי נבקעו. האבן העליונה נקרא פֶּלַח

(מ"ב י"ח כ"ד, דה"ב ט' י"ד, נחמיה ה' ט"ו, וי"ב כ"ו) b) והוא ש"ת למס הניתן להפחה לחם הַפֶּחָה, (נחמיה ה' י"ד) Statthalter-Tafel.

פחז **פַּחַז** בה"ל a) שת"ז לגבה רוח ואיש זדון שדמו חם ומרתיח, אנשים רקים ופֹּחֲזִים, (שופטי' ט' ד') übermüthige, muthwillige Leute. b) שת"ו למאריך פה ומרחיב לשון, אנשיה פֹּחֲזִים, צפניה ג' ד') Prahler *m.*

פַּחַז מענין פֹּחֵז הנ"ל ומורה קלות התנועה, פַּחַז כמים, (בראשית מ"ט ב') וענינו פחות כמים שממהרים לרוץ ובפרט כשירתיחו, עצה"ש לאיש העושה מעשיו בלי דעת Ungezügeltheit *f.*, Uebermuth *m.*

פַּחֲזוּת שמ"נ מה"ב בהשם פַּחַז, וענינו הרחבת פה, בשקריהם ובְפַחֲזוּתָם. (ירמיה כ"ג ל"ב) falsche Ruhmredigkeit. כך פירשו כל המפרשים השורש הזה, ולדעתי הש"ש הזה הוא מהשרשים המתהפכים משרש חפז שענינו מהורות ובהלה וקל הדעת, ואין צורך להרוחקים הנ"ל. במלת פֹּחֵז פַּחַז ופַחֲזוּת ungestüm, wild, flott, Ueberstürzung, Ungestüm, Unbesonnenheit, Unruhe, Wildheit.

פחם **פֶּחָם** שת"ז לגחלים עוממות, פֶּחָם לגחלים, (משלי כ"ו כ"א) Kohlen *pl.*

פחת **פַּחַת** שת"ז לחפירה עמוקה, אל הַפַּחַת הגדול, (ש"ב י"ח י"ז) ברבוי פְּחָתִים, אל אחת הַפְּחָתִים, (שם י"ו ט') Grube *f.*

פְּחֶתֶת שם לנגע חודרת בהגיף. פְּחֶתֶת היא בקרחתו, (ויקרא י"ג נ"ה) eine eingefressene Vertiefung.

פִּטְדָה (שמות כ"א, איוב כ"ח י"ט) שם אבן יקרה, (שמות ל"ח י"ז).

פטר 1. 5. הקל בה"ל ענינו פתיחה ממקום שהיה סגור. פּוֹטֵר מים ראשית מָדוֹן, (משלי י"ז י"ד) hervorbrechen lassen, loslassen. פְּטוּרֵי ציצים (מ"א ו' כ"ט) aus ihrem Kelche hervorbrechende Blumen. b) ענינו שלוח חפשי וכן הוראתו בארמית, כי לא פָטַר יהוידע הכהן, (דה"ב כ"ג ח') פ"י frei lassen. לשכת פְּטוּרִים, (דה"א ט' ל"ג) ענינו הלשכה אשר שם היו יושבים הַפְּטוּרִים ממלאכה, והעוסד. וַיִּפְטַר מפני שאול, (ש"א י"ט יו"ד) weggehen.

ההפעיל פי' מה"א בקל, יַפְטִירוּ בשפה, (תהל' כ"ב ח') וענינו יפתחו שפתותיהם להלעיג den Mund weit aufsperren.

פֶּטֶר פֶּטֶר שגר בהמה וכל פֶּטֶר חמור, (שמות י"ג י"ב) וי"ג ובקשור רחם, (שם שם ב') שת"ז מה"א בקל לוולד הנולד ראשון, לפי ששבר דלתי הרחם der zuerst hervorbricht, d. i. Erstgeborener. וכן נקראה הלידה משבר' כי באו בנים עד משבר, (מ"ב י"ט, ישעיה ל"ז).

פִּטְרָה פִּטְרַת כל רחם, (במדבר ח' ט"ז) כמו פֶּטֶר רחם Durchbruch der Gebärmutter.

פטש **פַּטִּישׁ** שם נרדף לכילף, וּכְפַטִּישׁ יפוצץ סלע, (ירמיה כ"ג כ"ט) Hammer *m.*

פיד **פִּיד** שמ"ז, וענינו אסון, ופִּיד שניהם מי יודע (משלי כ"ד כ"ב) Unglück *n.* ועיין בשרש עשת בהשם עשתונות.

פים **פִּימָה** שת"נ לקמטים שבבשר גוף השמן כשהוא מתקפל מחמת עביו, ויעש פִּימָה עלי כסל, (איוב ט"ו כ"ז) Falle *f.* וכן בארמית נקרא השומן פים אבל הפצירה פִּים תמצא בשרש פֶּה כי שם מקומו.

פך **פַּךְ** שת"ז לכלי שמן וענינו בקבוק, את פַּךְ השמן (ש"א י"א) Flasche *f.*

פַּכֶּה בנינו פעל וענינו נוזלה, והנה מים מְפַכִּים, (יחזקאל מ"ז ב') fliessen.

פלא 2. 3. 4. 5. הנפעל בה"ל a) ענינו לתאר הפלגת הפעולה, והוא תה"פ, נִפְלָאוֹת ידבר, (דניאל י"א ל"ו) ענינו ידבר גדולות כמו שכתוב שם ומלין רבביה לצד עלאה ימלל etwas Ausserordentliches, Ungeheueres thun. b) ענינו רחוק מיכולת לעשות ויבוא או בקשור בעיני, וַיִּפָּלֵא בעיני אמנון, (ש"ב י"ג ב') נִפְלָאת בעינינו, (תהל' קי"ח כ"ג) כי יִפָּלֵא בעיני העם, (זכריה ח' ו') כלם תה"ש schwer zu vollbringen oder zu begreifen. ומזה להפלגה בדרך פֶּלֶא, נִפְלָאִים מעשיך, (שם קל"ט י"ד) או בקשור מ', כי יִפָּלֵא ממך, (דברי' י"ז ח', שם ל' י"א) wunderbar. ומזה השם נִפְלָאוֹת, אעשה נִפְלָאוֹת, (שמות ל"ד יו"ד) ש"מ, (תהל' ט' ב', שם כ"ו ז') Wunderthaten *pl.*

הַפִּעֵל, שוה לשרש פלה בהוראה ראשונה וענינו הפרשת דבר לצדקה בדבור, לְפַלֵּא נדר, (ויקרא כ"ב כ"א, במדבר ט"ו ג') weichen vermittelst eines Gelübdes zur Darbringung von Opfer oder Geschenken.

ההפעיל גה"ל a) מה"א, וְהִפְלָא ה' את מכותיך, (דברי' כ"ח נ"ט) וע"ד נחל"ה, כי הִפְלִיא חסדו לי, (תהל' ל"א כ"ב) תה"פ ausserordentlich machen.

פֵּעַל עצה״ש על הריסת מחשבה, שלא תבוא לקיום מעשה, עצו עצה וְתֻפָר, (ישעיה ח׳ יו״ד) zerstört werden.

ההפעיל, כמו פֵעל הנ״ל בא עצה״ש על השבתת דבור והריסת מחשבה שלא תבוא לפעולה, את מצותי הֵפֵר, (במדבר ט״ו ל״א) ואם הָפֵר יָפִיר אותם, (במדבר ל׳ י״ג, תהל׳ ג׳, איוב ה׳ י״ב) zerstören.

ההתפעל פור הִתְפּוֹרְרָה ארץ, (ישעיה כ״ד י״ט).

פּוּר שם פרסי שוה לשם גורל בלשון עברי, הפיל פּוּר, (אסתר ג׳ ז׳) Loos *n.*

פּוּרִים שם לימי הזכרת הנס בי״ד וט״ו אדר, ונקראים כן על השם הפור, (אסתר ט׳ כ״ו) Name eines Festes *pl.*

פּוּרָה שת״נ לגת שפורים בה ענבים לדריכה, פּוּרָה דרכתי לבדי, (ישעיה ס״ג ג׳) Kelter.

פּוּשׁ .2 .1 הקל פ״ע ענינו רבוי והתפשטות, וּפָשׁוּ פרשיו, (חבקוק א׳ ח׳) sich vermehren. תָפוּשׁוּ כעגלה דשה, (ירמיה נ׳ י״א) וּפִשְׁתֶּם כעגלי מרבק, (מלאכי ג׳ כ׳) fett, beleibt sein.

הנפעל קרוב לשרש פוץ, נָפוֹשׁוּ עמך על ההרים, (נחום ג׳ י״ח) ענינו כמו נָפוֹצוּ הש׳ תמורת צ׳ כמו נטש תמורת נתץ פ״י, zerstreut werden.

פַּשׁ, ולא ידע בַּפַּשׁ מאוד, (איוב ל״ה ט״ו) השבעים העתיקו המלה הזה בשם פשע בחסרון הע׳ ואפשר הוא ש״מ לרבוי משורש פוש הנ״ל ובא בחסרון המתואר הַפְּשָׁעִים die Menge — der Sünden.

פּוֹת וְהַפֹּתֹת לדלתות, (מ״א ז׳ נ׳) לפי הענין הן בית יד העשוין לדלתות לאחוז בהן לפתוח ולסגור der Griff, Thürschnalle.

פתהן, עיין שרש פאה וש׳ פות.

פּזז .5 .3 .1 הקל הוא תה״פ וענינו קלות בתנועות האברים וכן הוראתו בערבי, וַיָּפֹזּוּ זרועי ידיו, (בראשית מ״ט כ״ב) seine Arme waren gelenkig.

הפעל מהוראה בקל, מְפַזֵּז, (ש״ב ו׳ ט״ז) hüpfen, tanzen. ובד״ה א׳ ט״ו כתוב מרקד ומשחק.

ההפעיל נגזר מהשם פָּז, ויעש המלך כסא שן גדול ויצפהו זהב מוּפָז, (מ״א יו״ד י״ח) וענינו זהב טהיר reines Gold. וכן כתוב, (דה״ב ט׳) ויעש המלך כסא שן גדול ויצפהו זהב טהור.

פָּז שת״ז לזהב טהור, כתם פָּז, (ש״ה ה׳ י״א, ישעיה י״ג י״ב) gereinigtes Gold.

אוּפָז שם מקום שמוציאים משם הזהב, כתוב מֵאוּפָז, (ירמיה יו״ד ט׳, דניאל יו״ד ה׳) ואפשר באה ז׳ ת׳ ר׳ כמו בזק וברק וענינו אוֹפִיר.

פּזר .3 .2 .1 הקל פ״י שוה לשרש בזר וענינו הפרד, ולא נמצא בהקל כ״א הבינוני, שה פְּזוּרָה ישראל, (ירמיה נ׳ י״ז) Israel ist eine zerstreute Heerde.

הנפעל כהקל, נִפְזְרוּ עצמינו, (תהל׳ קמ״א ז׳) zerstreut werden.

הפעל בה״ל (a מהוראה בקל, פִּזַּר עצמות חנך, (תהל׳ נ״ג ו׳, שם פ״ט י״א) כאפר יְפַזֵּר, (שם קמ״ז י״ז, אסתר ג׳ ח׳) zerstreuen. וַתְּפַזְּרִי את דרכיך, (ירמיה ג׳ י״ג) herumschweifen. (b ענינו קרוב לה״א הנ״ל, וענינו נתונה בעין טובה ויותר מדאי, יש מְפַזֵּר, (משלי י״א כ״ד) פזר נתן לאביונים, (תהל׳ קי״ב ט׳) וענינו נתן נדבות בהפריזה reichlich austheilen, freigebig sein.

פּחד .5 .3 .1 הקל בה״ל (a ענינו חרדה, ויש חרדה מפני יראה וּפָחַדְתָּ לילה ויומם, (דברי׳ כ״ח ס״ו, ישעיה י״ב ב׳) zittern, erbeben, sich fürchten. ובקשור אל, פָּחֲדוּ איש אל רעהו, (ירמיה ל״ו ט״ז) sich bebend an Jemand wenden, oder denselben seine Furcht mittheilen. ויש רעדה מפני שמחה פתאומית, וּפָחַד ורחב לבבך, (ישעיה ס׳ ה׳) zittern vor Freude. (b ענינו מהירות והשתדלות ג״כ כשרש חרד בה״ב, וּפָחֲדוּ אל ה׳ ואל טובו (הושע ג׳ ה׳) sich eilen.

הפעל, פ״ע ענינו כה״א בקל, וַתְּפַחֵד תמיד, (ישעיה נ״א י״ג) sich fürchten. אשרי אדם מְפַחֵד תמיד, (משלי כ״ח י״ד) bedacht oder auf der Hut sein.

ההפעיל, פ״י מה״א בקל, ורוב עצמותי הִפְחִיד, (איוב ד׳ י״ד) beben machen, in Schrecken setzen.

פַּחַד בה״ל (a שמ״ז למורא. פַּחַד וָפַחַת, (ישעיה Furcht *f.*, Schrecken *m.* לפעמים נופל על המסבב הפעולה ולפעמים נופל על המקבל הפעולה והענין יבדיל ביניהם.

פַּחַד יצחק הוא ש״ת להשם יתעלה, (בראשית ל״א, פסוק מ״ב) ברבוי פְּחָדִים, קול פְּחָדִים, (איוב ט״ו כ״א) (b ש״ת לביצי אשך. גידי פַחֲדָיו ישורגו (איוב מ״ם י״ז) Hoden *pl.* וכן תרגום מרח אשך, מרים פהדין.

פַּחְדָּה בס״נ שמ״נ, ולא פַחְדָּתִי אליך, (ירמיה ב׳ י״ט) ענינו כמו פַּחַד והוא מורא Furcht *f.*

פחה **פֶּחָה** בה״ל (a בסמיכת פַּחַת בכנוי פֶּחָתֶךָ ברבוי פַּחוֹת בסמיכות פַּחֲווֹת שת״נ, לשר ומנהיג מדינה או פלך, והשם הזה הושאל בעברית מלשון פרסי וארמי Statthalter, Pascha *m.*

פֶּן מלת תה״פ ה״ל (a מחובר לרוב לפעל עתיד, ועניננו דאגה והשש שמא תגיע אל המציאות הדבר אשר איננו חפץ, פֶּן ישלח ידו, (בראשית ג׳ כ׳) ועניננו עם הלילה ירו wenn er nur nicht seine Hand ausstreckte. והוא כמו שמא בתלמוד ושמשו לרוב לומר ג״כ חיישינן שמא וע״כ קרוב יותר שה״א משרש פנה וכן דעת הרחון; לפי שבדבר המסופק יש פנים לכאן ולכאן, והשם פֶּן מורה ג״כ מושג שתפנה ולא תבוא הדבר אשר היא ירא ממנו. פֶּן ימות גם הוא כאחיו, (שם ל״ח י״א) עניננו ימית חלילה כאחיו, פֶּן תגזל את בנותיך (שם ל״א ל״א) וכן פֶּן יקראנו אסון, (שם מ״ב ד׳) פֶּן ינחם העם, (שמות י״ג י״ז) וכדומה ענין מלת פֶּן בכלם הלילה ותרגומו באשכנז wenn nur nicht. פֶּן אראה ברעה אשר ימצא את אבי, (בראשית מ״ד ל״ד) (ich müsste fürchten), dass ich das Unglück ansehen müsste, was meinem Vater begegnet. ובהוראה זו נמצא נ״כ מלת פֶּן מחובר לפעל עבר. פֶּן מצא לו ערים בצורות, (ש״ב כ׳ ו׳) פֶּן נשאו רוח ה׳, (מ״ב ב׳ ט״ז) wenn ihn nur nicht der Wind Gottes emporgehoben hätte. b) ועניננו שלא ובהוראה זו לא תבוא מלת פֶּן רק בחבור פעל עתיד אחריה ולא בבעל עבר. c) לענין צווי, פֶּן תשיב את בני שמה, (בראש׳ כ״ד ו׳) עניננו שלא תשיב dass du nicht zurückführest. פֶּן יפרץ בהם ה׳, (שמות י״ט כ״ד) שלא פרץ בם, (דברי׳ י״ב ל׳, ישעיה ל״ו י״ח, איוב ל״ב י״ג) dass er nicht. d) אם תבוא מלת פֶּן במאמר מן ב׳ משפטים והפעל במשפט הראשון מסבב מניעת הפעולה הבאה במשפט השני, עניננו ג״כ שלא, הבא נבנה לנו עיר פֶּן נפוץ, (בראשית י״א ד׳) עניננו שלא נפוץ damit wir uns nicht zerstreuen. ולא תגעו בו פֶּן תמותון, (בראשית ג׳ ג׳) מהר המלט פֶּן תספה (שם י״ט ט״ו) damit du nicht untergehest. ואחרי מלת פֶּן לא תבוא לעולם מלת השלילה לא (כאחרי מלת אולי. אולי לא תאבה האשה ללכת, (בראשית כ״ד) כי פן בעצמו מלת השלילה.

פוץ 1. 2. 3. 5. 7. הקל בה״ל (a קרוב לשרש נפץ עניננו פזור ונפיצה בכמות המתפרד פ״ע, יָפוצו אויביו, (תהל׳ ס״ח ב׳, בראשית י״א ד׳) פָּצוּ בעם, (ש״א י״ד ל״ד, ש״ב כ׳ כ״ב) sich zerstreuen. b) עניננו פשוט בדבר הנגר בכמות המתדבק, יָפוצו מעינותיך חוצה, (משלי ה׳ ט״ז) überfliessen. תְּפוּצֶנָה ערי מטוב, (זכריה א׳ י״ז) sich ausdehnen.

הנפעל, וכל חילו נָפוצו מעליו, (ירמיה נ״ב ח׳) נָפוצו משפחות הכנעני, (בראשית י״ד י״ח) פע״ז zerstreut sein, werden.

הַפֵּעַל, וכפטיש יְפוֹצֵץ סלע, (ירמיה כ״ג כ״ט) עניננו ינפץ פ״י zerschmettern. ואחז בערפי וַיְפַצְפְּצֵנִי, (איוב ט״ז י״ב) ע״ד המרובעים עניננו כמו יְפוֹצֵץ הנ״ל.

ההפעיל פ״י נה״ל (a מה״א בקל, וְהֵפִיץ קצח, (ישעיה כ״ח כ״ה) וַאֲפִיצֵם בישראל, (בראשית מ״ט ז׳, דברי׳ ד׳ כ״ז) ausstreuen, zerstreuen, zerstieben. b) מה״ב בקל, יָפִיץ ענן אורו, (איוב ל״ז י״א, שם ל״ח כ״ד) verbreiten, ausbreiten. c) כפעל, ברוק ברק ותְפִיצֵם, (תהל׳ קמ״ד ו׳) zerschmettern.

ההתפעל, וַיִּתְפֹּצְצוּ הררי עד (חבקוק ו׳ ו׳) zerschmettert werden, platzen.

מֵפִיץ מֵפִיץ וחרב, (משלי כ״א י״ח) שם לכלי המפוצץ ומשבר Streithammer *m*.

תְּפוֹצוֹת. ותְפוֹצוֹתִיכֶם ונפלתם, (ירמיה כ״ה ל״ד) ich will euch zerstreuen.

פוק 1. 5. הקל פ״ע, פָּקוּ פליליה, (ישעיה כ״ח ז׳) עניננו מוט ונדניד wanken. וענין הפסוק פָּקוּ בפלילה בחסרון ידיעת הדין.

ההפעיל בה״ל (a ככקל, יחזקום ולא יָפִיק, (ירמיה י״ד ד׳) פ״ע wanken. b) עניננו הוצאה פ״י, ותָפֵק לרעב נפשך, (ישעיה נ״ח י״ד) עניננו תוצא אליו נפשך ורצונך herausgeben, darreichen. ומזה מְפִיקִים מזן אל זן, (תהל׳ קמ״ד י״ג) ומהוראה זו פ״י לשלשי. ואדם יָפִיק תבונה, (משלי ג׳ י״ג) עניננו יסבב שיוצא התבונה herausgehen lassen. וכן טוב יָפִיק רצון מה׳, (שם י״ב ב׳, שם י״ה כ״ב) ומזה זממו אל תָּפֵק, (תהל׳ ק״מ ט׳) תסבב שלא תצא מחשבתו לפועל. lasse nicht sein Vorhaben zur Ausführung kommen.

פוּקָה שמ״נ ולדעתי הוא שם נרדף למכשול לב עיין שרש כשל במוסרי, ולא תהיה זאת לך לְפוּקָה, (ש״א כ״ה ל״א) Anstoss *m*., Wanken *n*, d. i. Gewissensscrupel.

פִּיק עניננו קרוב לְפוּקָה, פיק ברכים, (נחום ב׳ י״א) שמ״ז Wanken *n*.

אָפִיק עיין שרש אפק.

פור 1. 3. 4. 5. 6. 7. הקל פ״ע, שוה לשרש פ״ר ועניננו רציצה ושבירה, פור התפוררה ארץ (ישעיה כ״ד י״ט) zerbrochen sein.

הפיעל פ״י, אתה פוֹרַרְתָּ בעוך ים, (תהל׳ ע״ד י״ג) zerbrechen.

וַיְפַרְפְּרֵנִי, (איוב ט״ז י״ב) ע״מ מרובע.

חלק, (משלי כ"ו כ"ח) וכן פֶּה חנף, (שם י"א ט') כמו חונף Schmeichler. פתחון פֶּה, (יחזקאל ט"ז ס"ג) Entschuldigung *f.* (f (שם כ"ט כ"א) Freimuth zu reden. שום יד על פֶּה, (איוב כ"א ד') שים יד לְפֶה ענינו שתיקה schweigen.

פִּי בה"ל (a שוה למלת פֶּה רק פֶּה הוא בנפרד ופִי הוא בסמוך, כי פִּי ה' דבר, (ישעיה א' כ') (b בכנוי למדבר בעדו, כי פִּי המדבר (בראשית מ"ה י"ב, ירמיה ה"ו ו.) ויבוא רק ביוד אחת והראוי פִּיִי ובקשור כ' (c עניני כפקודת כְּפִי ה', (דה"א י"ב כ"ג) auf Befehl des Herrn. (d כְּפִי שניו, (ויקרא כ"ה נ"ב) כמספר שניו nach Massgabe seiner Jahre. (e אני כְפִיךָ לאל, (איוב ל"ג ו') ענינו ככף הרמיון וענינו במוך wie du. (f כְּפִי אשר אינכם שומרים, (מלאכי ב' ט') ענינו על אשר weil. כְּפִי איש לא נשא, (זכריה ב' ד') ענינו הסובב so — dass. (g איש כפי אכלו, (שמות ט"ז כ"א) כערך או כשיעור ובקשור ל', לְפִי אכלו, (שמות י"ב ד') ענינו לערך אשר יוכל לאכול. כמו כְּפִי אכלו, לְפִי הטף, (בראשית מ"ז י"ב) ענינו כמספר (כהוראה) — nach der Anzahl der. (h לְפִי חסד, (הושע יו"ד י"ב) ענינו ערך der Frömmigkeit gemäss. וסלת לְפִי לפני המקיר, ולְפִי העלות הענן. (במדבר ט' י"ז, ירמיה כ"ט יו"ד) ענינו כאשר als. ובקשור על, על פִּי ה', (במדבר ג' נ"א) ענינו בפקידת כבהוראה nach Befehl. על פִּי שנים עדים, (דברי' י"ז ו') nach Aussage. חנוך לנער על פי דרכו, (משלי כ"ב ו') ענינו כהוראה (i או nach Massgabe oder gemäss. (k על פִּי הדברים, (בראשית מ"ג ז') nach Aussage der Dinge, d. i. nach der Wahrheit, wie die Sache war;

פֹּוֹת, פִּיפִיּוֹת עיין בה"נ מהשם פֶּה. פֹּה או פֹּא מלת תה"פ להורות הוה במקום הנוכחי שבו לכם פֹּה, (בראשית כ"ג ה') ופֹא ישית בגאון גליך, (איוב ל"ח י"א) hier, *adv.* עד בואו פֹּה, (ש"א ט"ז י"א, עזרא ז' ב') hierher, *adv.* אחד מִפֹּו ואחד מִפֹּו, (יחזקאל מ"א א') von hier. ובמלת אי לפניו, עיין שורש אי ושרש איך מלת השאלה wo? wie?.

פִּים ענינו פִּיים רבות, והיתה הפצירה פִים, (ש"א י"ג כ"א) והוא שם כלי גרוד בעלת פִּיפִיּוֹת ובארמית נקרא הפֶּה, פִּים war schartig Feile *f.*

פוג .1 .2 הקל ענינו בטול והשבתה, וַיָּפָג לבו, (בראשית מ"ה כ"ו) ענינו בטלו כחות לבו, על כן תָּפוּג תורה, (חבקוק א' ד') עיני נגרה ולא תִפְגֶה, (תהל' ע"ז ג') aufhören.

הנפעל. נְפוּגוֹתִי ונדכתי, (תהל' ל"ח ט') ohnmächtig sein.

פוּגָה שם"נ וענינו הפסקה, אל תתנו פוגת לך, (איכה ב' י"ח) Aufhören *n.* ובה' נוספת בראש, מאין הֲפוּגוֹת, (שם ג' מ"ט) ohne Aufhören Unterlass.

פוח .1 .5 הקל, קרוב לשרש נפח וענינו נשיבת הרוח, עד שֶׁיָּפוּחַ היום, (ש"ה ב' י"ז) bis der Tag weht, d. i. sich kühlt.

הדפעיל בה"ל (a מההוראה בקל, הָפִיחִי גני, (ש"ה ד' ט"ז) durchwehen. (b בקשור ב' באש עברתי אָפִיחַ עליך, (יחזקאל כ"א ל"א) das Feuer anfachen. ועצה"ש מזו, אנשי לצון יָפִיחוּ קריה, (משלי כ"ט ח') sie fachen eine Stadt an, d. i. sie in Aufruhr bringen. (c עצה"ש לדבור (כי הדבור משיב הרוח) יָפִיחַ כזבים עד שקר, (משלי ו' י"ט, שם י"ד ה') וְיָפֵחַ לקץ, (חבקוק ב' ג') reden. (d ענינו נָעַר בזולתו, כל צורריו יָפִיחַ בהם. (תהל' יו"ד ה') anschnauben. אשים בישע יָפִיחַ לו, (שם י"ב ו') פירש אושיע לאשר יגערו לו ich werde helfen dem, den man ausschnaubt. (d הפעל נגזר מהשם פַּח וענינו ששיחת פַּח ללכוד, הָפֵחַ בחורים כלם, (ישעי' מ"ב כ"ב) ופי' הכתוב כך: בבורות שנטמנו שם שטחו פַּח לכלם (לכל החורים), כמו שאמר בסמך ובבתי כלאים החבאו man legte um ihre Gruben Netze (wo sie sich verstecken).

פַּח בה"ל (a שת"ז לרשת, כמהר צפור אל פָּח, (משלי ז') כ"ג) Netz *n.*, Schlinge *f.* ובפתח טמנו פַּח לי, (תהל' קמ"ב ד') צנים פַּחִים, (משלי כ"ב ה') ברבוי (b שת"ז לטס מרודד דק. רקועי פַּחִים, (במדבר י"ז ג') Blech.

פִּיחַ שם לאפר השחור אשר בכבשן פִּיחַ כבשן, (שמות ט' ח') Russ *m.* ונקרא פִּיחַ לפי שהוא קל לפוח.

פוך פּוּךְ בה"ל (a שם אבן יקרה, אבני פוך ורקמה, (דה"א כ"ט ב', ישעיה נ"ד י"א) (b שם מין צבע לכחל עינים ותשם בַּפּוּךְ עיניה, (מ"ב ט' ל') Bleichglanz *m.*

פוֹל (ש"ב י"ז כ"ח) שם למין ממין הערשה Erbse *f.*

פון קל פ"ע והפעל נגזר מן מלת בנינו פֵּן, נשאתי אימיך אָפוּנָה, (תהל' פ"ח ט"ז) פי' נשאתי אימה מדאגה פן תגיע לי רעה, zweifeln.

פגר בה"א הקל a) בנינו פעל ענינו עיפות מניעה, אשר פִּגְּרוּ מלכת, (ש"א ל' כ"א) matt, ermüdet sein.

פֶּגֶר שת"ז לנוית מת, כְּפֶגֶר מובס, (ישעיה י"ד י"ט) Leichnam *m*. על הַפְּגָרִים, (בראשית ט"ו י"א) Trümmer *pl*. ועצה"ש פִּגְרֵי גלוליכם, (ויקרא כ"ו ל').

פגש 1. 2. 3. הקל נרדף עם פגע, בה"ל a) כה"א בקל בשרש פגע שענינו ק־בת איש באיש, בקשור ב' או את או ככנוי, וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בהר האלהים (שמות ד' כ"ז) כִּפְגוֹשׁ אותם, (ירמיה מ"א ו') כי יִפְגָּשְׁךָ עשו, (בראשית ל"ב י"ח) begegnen, b) בה"ב בשורש פגע, בקשור ב' או יחס הפעל, וענינו הכאה ונגיעה לרעה, וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה', (שמות ד' כ"ד) פָּגוֹשׁ דוב שכול באיש, (משלי י"ז י"ב) ובלא קשור, (הושע י"ג ח', שמות ד' כ"ד) anfallen.

הנפעל מה"א בקל, חסד ואמת נִפְגָּשׁוּ, (תהל' פ"ה י"א, משלי כ"ב ב') sich begegnen.

הפעל מה"א יומם יְפַגְּשׁוּ חשך, (איוב ה' י"ד) begegnen, antreffen.

פדה 1. 2. 5. 6. ענינו הפטר הקל נה"ל a) ענינו פטר עצמו מחוב אשר עליו, תִּפְדֶּה בשה, (שמות י"ג י"ג, שם ל"ד כ') וּפָדָה בערכך, (ויקרא כ"ז כ"ד, במדבר י"ח ט"ו) loskaufen. b) ענינו הפטר משעבוד, וַיִּפְדְּךָ מבית עבדים, (דברי' ז' ח', שם י"ג ו', מיכה ו' ד') befreien, erlösen aus der Sklaverei. c) ענינו הנצל מרעה, אשר פָּדָה את נפשי מכל צרה, (ש"ב ד' ט') פָּדְךָ ממות, (איוב ה' כ', ש"ב ז' כ"ג, תהל' ע"א כ"ג) erretten.

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל, והפדה לא נִפְדָּתָה, (ויקרא י"ט כ') לא יִפָּדֶה, (שם כ"ז כ"ט) losgekauft worden. b) מה"ב בקל, ציון במשפט תִּפָּדֶה (ישעיה א' כ"ז) errettet.

ההפעיל, וְהֶפְדָּה, (שמות כ"א ח') ענינו האדון יסבב שתפדה נפשה zum Loskaufen verhelfen.

ההפעל, וְהָפְדֵּה לא נפדתה, (ויקרא י"ט כ') zum Loskaufen nicht verholfen worden.

פְּדוּת שמ"נ בה"ל a) מה"ג בקל פְּדוּת שלח לעמו (תהל' קי"א ט') Errettung, Befreiung *f*. b) ענינו הבדל והפרשה, ושמתי פְדֻת, (שמות ח' י"ט) Unterschied *m*., Zwischenraum *m*.

פְּדוּיִם בה"ל a) ש"ת לכסף הפדיון, ואת פְּדוּיֵי השלשה והשבעים ומאתים, (במדבר ג' מ"ו) Lösegeld *n*. b) ש"ת כמו גאולים, וּפְדוּיֵי ה' ישובון, (ישעיה ל"ה י"ד, ושם נ"א י"א) die Befreiten *pl*.

פִּדְיוֹן, פִּדְיוֹם תה"ש לכפר נפש, ונתן פִּדְיוֹן נפשו, (שמות כ"א ל') כסף הַפְּדוּיִם מאת העדפים, (במדבר ג' מ"ט) Lösegeld *n*.

פדן פַּדַּן ארם, (בראשית כ"ה כ', ועם ה' ת' ל' בתחלתה, פַּדֶּנָה ארם, (שם כ"ח ב') ענינו שדה ארם, (הפך מדבר), כי פדן בלשון ערבי שדה Gefilde Syriens.

אַפֶּדֶן שת"ז לארמון, אהלי אַפַּדְנוֹ, (דניאל י"א מ"ה) Pallast *m*.

פדע בנינו קל פ"י ענינו בערבית כמו פָּדָה בלה"ק, פְּדָעֵהוּ מרדת שחת, (איוב ל"ג כ"ד) befreien.

פדר פֶּדֶר שת"ז למין חלב, (ויקרא א' ח') Fett *n*.

פה פֶּה בסמיכת פִּי בכנוי פִּיהֶם פִּיהוּ, פִּיךָ, פִּיו, פִּימוֹ, ברבוי פִּיּוֹת גם פִּים, הה"ל a) הנחתו הראשונה לספתח השפה בבעח"י, מי שם פֶּה לאדם, (שמות ד' י"א) Mund *m*. פֶּה אל פֶּה אדבר בו, (במדבר י"ב ח') ענינו בלי אמצעי unmittelbar. פֶּה אחד, (יהושע ט' ב') einstimmig. הוא יהיה לך לְפֶה (שמות ד' ט"ז) Wortführer. פִּי מלך שמור, (קהלת ח' ב') ענינו פקודה, כי פיהו מריתי, (איכה א' י"ח, במדבר ט' י"ח, דברי' א' כ"ו) Befehl *m*. b) עצה"ש לספתח באר, בגד, שאול, והאבן גדולה על פִּי הבאר, (בראשית כ"ט ב') Mündung, Oeffnung des Brunnens. בְּפִי אמתחתו, (בראשית מ"ב כ"ז, שמות כ"ח ל"ב) Oeffnung des Sackes. פִּי ראשו, (שמות כ"ח ל"ג) ענינו מקום כניסת הראש בבגד Oeffnung des Kleides für den Kopf. לְפִי קרת, (משלי ח' ג') Am Eingang der Stadt. לְפִי שאול, (תהל' קמ"א ז') zur Pforte der Unterwelt. c) ענינו חודה של חרב, הכה לְפִי חרב, (בראש' ל"ד כ"ו) Schärfe des Schwertes. ולה שני פִּיּוֹת, (שופט' ג' ט"ז) חרב פִּיפִיּוֹת, (תהל' קמ"ט ו') schärfen. d) ענינו שולי או שפת הבגד, שיורד על פִּי מדותיו, (תהל' קל"ג ב') כְּפִי כתנתי, (איוב ל' י"ח) Rand, Bord des Kleides. ומים לא יעברו פִיו, (משלי ח' כ"ט) Bord des Meeres. וימלא בית הבעל פֶּה לָפֶה, (מ"ב י"ר כ"א) מלאוה מִפֶּה אל פֶּה בטמאתם, (עזרא ט' י"א) von einem Ende zum andern. e) ענינו חלק, לתת לו פִּי שנים, (דברי' כ"א י"ז, מ"ב ב' ט') zwei Theile, das Doppelte. פִּי שנים יכרתו, (זכריה י"ג ח') zwei Dritttheile. והגות בלשון במלת פֶּה, כבד פֶּה, (שמות ד' י"ד) ש"ת לקשה דבור Stammler *m*. עקשות פֶּה (משלי ד' כ"ד) ש"ת להולך רכיל Uebles nachreden. פֶּה

לְפָאֵר מקום מקדשי, (ישעיה ס' י"ג) יְפָאֵר ענוים בישועה, (תהל' קמ"ט ד') zieren, verherrlichen.

התפעל מה"ב בפעל. אם בא בקשור ל' או ב' מעשה ידי לְהִתְפָּאֵר, (ישעיה ס' כ"א) מטע ה' לְהִתְפָּאֵר, (שם ס"א ג') אשר בך אֶתְפָּאָר, (שם מ"ט ג') ענינו הדרת כבוד sich verherrlichen, verherrlicht werden. ואם בא בקשור על ענינו התגדל על זולתו, הִתְפָּאֵר עלי, (שמות ח' ה') פן יִתְפָּאֵר עלי ישראל, (שופטי' ז' ב', ישעיה י' ט"ו) sich rühmen, prahlen.

פְּאֵר שת"ז לעדי הראש המפאר אותו. לתת להם פְּאֵר, (ישעיה ס"א ג') יכהן פְּאֵר. (שם שם י"ד) ברבוי הַפְּאֵרִים והצעדות, (שם ג' כ') בסמיכת פַּאֲרֵי פשתים, (יחזקאל מ"ד י"ח) Kopfputz, Turban *m.*

פֻּארָה שת"ז נרדף עם סעיף. מסעף פֻּארָה, (ישעי' י"ד ל"ג) ונקרא כן לפי שהוא פאר האילן ברבוי פארת, (יחזקאל י"ז ו', ול"א ה') Zweig, Ast *m.* ולדעת ר"י חיוג והרד"ק, אשר פֻּארָה ופארת דמה משרש פרה, באשר כי לרוב יבוא במקרא הר' קודם להא', פראות, זולת השנים הנ"ל וכן היא המסורה.

פָּארוּר ש"ת כמו פְּאֵר בפעל ה"ב, ובא בכפל לה"פ, כל פנים קבצו פָארוּר, (יואל ב' ו', נחום ב' י"א) פירוש כל פנים קבצו פְּאֵרָם והודם, וע"ש קבץ alle Gesichter ziehen ihre Schönheiten ein.

תִּפְאָרָה או תִּפְאֶרֶת, בה"ל a) ענינו פעמים שמ"נ ופעמים תה"ש כשיבוא אצל המתואר, לכבוד וּלְתִפְאָרֶת, (שמות כ"ח כ"ב) חמס שמ"נ רבה תִפְאָרֶת, (משלי כ"ה י"ב) Schmuck, Glanz *m.*, Zierde *f.* כלי תִפְאַרְתֵּךְ, (יחזקאל ט"ז ל"ט) תה"ש deine glänzenden Kleider. וצפירת תִּפְאָרָה, (ישעיה כ"ח ה') künstlicher Bund oder herrliche Krone. b) ענינו כבוד ותהלה וגאון, אפס כי לא תהיה תִפְאַרְתְּךָ, (שופטי' ד' ט') Ruhm *m.*, Ehre *f.* ותה"ש, שם תִּפְאָרֶת, (ישעיה ס"ג י"ד, משלי י"ז ו') ruhmvoller Name. תִּפְאֶרֶת גאון כשדים, (ישעיה י"ג י"ט) der stolzer Ruhm der Chaldäer. וְתִפְאַרְתּוֹ ביד צר, (תהל' ע"ח ס"א).

פג פַּגִּים שת"ז לתאנים קטנים שלא נתבשלו עוד, התאנה חנטה פַגֶּיהָ, (ש"ה ב' י"ג) unreife Feigen.

פגל פִּגּוּל שת"ז ונרדף עם מלת טמא, פִּגּוּל הוא לא ירצה, (ויקרא ז' י"ח) שמ"ז etwas Abscheuliches, Unreines. בשר פִּגּוּל, (יחזקאל ד' י"ד) unreines Fleisch.

פָּגַע 1. 5. הקל הה"ל a) פגישת איש במקום במקרה, וקשורו בב' וַיִּפְגַּע במקום, (בראשית כ"ח י"א) anlangen. b) ומזה ג"כ פגישת שני גופים בעת"י במקרה, וקשורו לרוב במלת את או בכנוי ולפעמים ג"כ בב', כי תִפְגַּע את שור אויבך, (שמות כ"ג ד') וַיִּפְגְּעוּ את משה, (שם ה' כ') וּפְגָעוֹ הדוב, (עמוס ה' י"ט) וַיִּפְגְּעוּ בו מלאכי אלהים, (בראשית ל"ב ב') begegnen. c) ענינו נגיעה לרעה בהכאה או בדבור ג"כ בקשור ב', פן יִפְגָּעֵנוּ בדבר, (שמות ה' ג') mit der Pest heimsuchen. גש פְּגַע, (ש"ב א' ט"ו, מ"א י"ב כ"ח, שופטי' ה' כ"א) כולם ענינו הכאה anfallen. ולא יִפְגְּעוּ בך בשדה אחר, (רות ב' כ"ב) ענינו פגיעה בדברים רעים, hart anfahren, unanständig behandeln. d) ענינו נגיעת מקום, בקשור ב' או אל, וּפָגַע ביריחו, (יהושע י"ז ו') וּפָגַע אל דנחל, (שם שם י"א) anstossen, angrenzen. e) ענינו בקשה והפצרה, בקשור ב', וּפִגְעוּ לי בעפרון, (בראש' כ"ג ה') ואל תִּפְגַּע בי, (ירמיה ז' ט"ז, איוב כ"א ט"ו, רות א' ט"ז) bitten. f) בקשור את ענינו כריתת ברית אהבה עם זולתו, ולא אֶפְגַּע אדם, (ישעיה מ"ז ג') פָּגַעְתָּ את שש, (שם כ"ד ד') einen Bund schliessen.

ההפעיל בה"ל a) מה"ב בקל, וה' הִפְגִּיעַ בו את עון כלנו, (ישעיה נ"ג ו') er liess ihn die Schuld unserer Aller treffen. b) מה"ב בקל, אם לא הִפְגַּעְתִּי בך, (ירמיה ט"ו י"א) ולפושעים יַפְגִּיעַ, (ישעיה נ"ג י"ב) machen dass der Feind dich demüthig bitten müsse. מַפְגִּיעַ, (ישעיה נ"ט ט"ז, איוב ל"ו ל"ב) ein Biitender. הִפְגִּיעוּ במלך, (ירמיה ל"ו כ"ה) פ"ע bitten.

פֶּגַע שמ"ז למקרה רעה. אין שטן ואין פֶּגַע רע, (מ"א ה' י"ח, קהלת ט' י"א) Störer, Beleidiger *m.*

מִפְגָּע שמ"ז, שמתני לְמִפְגָּע לך, (איוב ז' כ') Gegenstand des Anstosses, Ziel *n.*

מַפְגִּיעַ ויצו עליה בְּמַפְגִּיעַ, (איוב ל"ו ל"ב) מה"ב בקל, שמ"ז לנגיעת המקום Anlangen. ופירוש הכתוב לדעתי כך, אל יצוה על אור הברק בעבור פְּגִיעָתוֹ, (ביאתו) במקום אשר שם תשבת מרוצתו, שלא יסבב אסון ונזק ותרגומו und er verwarnet ihn wegen des Anlangens. ועיין שמוש הב' הוראה שענינו בעבור ופירוש הכתוב שם, (פסוק ל"ג) יגיד עליו רעו מקנה אף על עולה לדעתי אפשר כך שאל יגיד לו רעיונו או רצונו (עיין השם רעו בשרש רעה) על מקנה וענינו על דבר המקנה (בשתי ההוראות של השם הזה) ואף על דבר עולה ופירוש עולה תמצא בשרש עלה Gewächs.

הָעֲתוּדִים אפקוד, (זכריה י"ד ג') כל עַתּוּדֵי ארץ, (ישעיה י"ד ט') כמו שנקראו נ"כ כרים ואילים.

עתם בנינו נפעל. נֶעְתַּם הארץ, (ישעיה ט' י"ח) ונכון תרגום השבעים שתרגמו מלשון חרוך באש verseugt. וענין הכתובים מורה ע"ז.

עתק 1. 5. הקל בה"ל a) פ"ע וענינו זקנה רבה עָתְקָה בכל צוררי, (תהל' ו' ח') עָתְקוּ וגם גברו חיל, (איוב כ"א ז') ענינו זקנו ובכל זה גברו חיל altern. b) ענינו נסוח ונתקה והוא מלשון ערבי וצור יֶעְתַּק ממקומו, (איוב י"ד י"ח) verrückt werden.

ההפעיל מה"ב בקל a) פועל עומד, הֶעְתִּיקוּ מהם מלים, (איוב ל"ב ט"ו) die Worte haben sie verlassen. b) והוא פעל יוצא, הַמַּעְתִּיק הרים, (איוב ט' ה') verrücken, versetzen. עַתִּיקֵי משדים, (ישעיה כ"ה ט') אשר הֶעְתִּיקוּ אנשי חזקיה, (משלי כ"ה א') ענינו אשר לקחו מספרים רבים ועשאום בקובץ ספר אחד, übertragen. ועמא דבר רגיל לקרוא גם התרגום מלשון אל לשון בשם העתקה übersetzen.

עָתָק תה"ש וענינו עזות (וכן הוראתו בלשון ערבי, יצא עָתָק מפיכם, (ש"א ב' ג', תהל' ל"א י"ט, שם ע"ה ה') Trotz *m.*

עָתֵק הה"ש וענינו גדולה והדר, וכן הוראתו בל' ערבי, הון עָתֵק, (משלי ח' י"ח) ein herrliches Vermögen.

עָתִיק גה"ל a) ענינו כמו עָתֵק הנ"ל, למכסה עָתִיק, (ישעיה כ"ג י"ח) וכן מצאנו ברוב ספרים עָתִיק.

עַתִּיק a) ענינו כבהפעיל ש"ת, עַתִּיקֵי משדים, (ישעיה כ"ח ט') Entnommene (von der Brust).

c) ענינו ישן נושן, והדברים עַתִּיקִים, (דה"א ד' כ"א, דניאל ז' ט') תה"ש alt.

עתר 1. 2. 5. הקל בקשור ל' או אל ענינו הצרה, ורבוי בקשה למלאות חפצו, וַיֶּעְתַּר יצחק לה', (בראשית כ"ה כ"א) יֶעְתַּר אל אלוה, (איוב ל"ג כ"ו) inbrünstig, anhaltend beten.

הנפעל נופל על המתרצה ובא נ"כ בקשור ל' וַיֵּעָתֶר לו ה', (בראשית כ"ה כ"א) וַיֵּעָתֵר אלהים לארץ, (ש"ב כ"א י"ד, ישעיה י"ט כ"ב) sich erbitten lassen. וכשהוא בלא ל' ענינו רבוי לבד שהיא למשא וטרח, וְנַעְתָּרוֹת נשיקות שונא, (משלי כ"ז ו') viel, zudringlich, lästig.

ההפעיל בה"ל a) בקשור אל ענינו כבקל וְהַעְתַּרְתִּי אל ה', (שמות ח' כ"ה, איוב כ"ב כ"ז) beten. b) בקשור על ענינו רבוי הברים של טרח ומשא, הַעְתַּרְתֶּם עלי דבריכם, (יחזקאל ל"ה י"ג) überhäufen, belästigen.

עָתָר תהש"ז לרבוי עשן וכבד, וַעֲתַר ענן הקטרת (יחזקאל ח' י"א) dicker, schwerer Rauch.

עֲתָרִים שת"ז ברבוי למתפללים או מבקשים רצון, עֲתָרַי בת פוצי, (צפניה ג' י"ד) Anbeter oder Bittende.

עֲתֶרֶת ש"מ לרבוי, עֲתֶרֶת שלום ואמת, (ירמיה ל"ג ו') Ueberfülle *f.*, Ueberfluss *m.*, eine Fülle.

אות פ.

פאה בנינו הפעיל והפעל נגזר מהשם פֵּאָה, אמרתי אַפְאֵיהֶם, (דברי' ל"ב כ"ו) ענינו אכרתם ולא אשאיר מהם אף פאה, gänzlich vernichten. והפעל מורה הפך מה שיורה השם, כמו ודשנו הפך השם דשן.

פֵּאָה בה"ל a) ענינו קצה, לא תכלה פְּאַת שדך, (ויקרא י"ט ט') ענינו התבואה העומדת בקצה השדה, Ende *n.* b) ענינו רוח וצד, פְּאַת ראשכם, (שם שם כ"ד) ענינו השערות הגדלות בצדדי הראש ותחלקם לְפֵאָה, (נחמיה ט' כ"ב) ענינו לכל רוח, לִפְאַת ים לִפְאַת צפון, (שמות כ"ו כ') Seite *f.* ועצה"ש והמליצה, ומחץ פַּאֲתֵי מואב, (במדבר כ"ד י"ז) ענינו המדינות אשר למואב die Gegenden Moabs. אבל תרגום השבעים וכן אונקלוס תרגמו רברביא Fürsten. ולפי הוראה זו לדעתי לפרש נ"כ את הפסוק היושבים בשמרון בפאת מטה ובדמשק ערש, (עמוס ג' ה') ותרגומו die in Schomrom auf fürstlichen Divans und auf Damastlagern sitzen והי' פְּתָהֵן יערה, (ישעיה ג' י"ד) ענינו פְּאַתְהֶן בחסרון א'.

פאר 3. 7. הפעל בה"ל a) נגזר מהשם פְּאֹרָה, לא תְפָאֵר אחריך, (דברים כ"ד כ') וענינו חפישת הפרות מה שנשאר בסעיפים אחר הגרגור die Zweige durchsuchen, Stoppeln. b) ענינו הדור ונוי

עַשְׁתּוֹת שמ״נ למחשבה; (כמו עֶשְׁתֹּנוֹת) לַפִּיד בּוּז לְעַשְׁתּוּת שַׁאֲנָן נָכוֹן לְמוֹעֲדֵי רָגֶל, (איוב י״ב ה׳) וענינו לדעתי למחשבות השאנן נכון לאיש אשר לו פיד וצרה, גם הבזיון ונכון (הבוז) ג״כ למועדי רגל. ועיין בשרש כון בנפעל ה״נ כמו לא נכון לעשות כן, (שמות ח׳) נכונו ללצים שפטים, (משלי י״ט) geziemen, gebühren, gehören. ומלת נכון הסכתב בחלק השני מהפסוק מושך עצמו, וגם החלק הא׳ מהפסיק; והשם בוז בחלק הא׳ מהפסוק מושך עצמו וגם החלק הב׳ מהפסוק nach den Gedanken des Glücklichen geziemt den Unglücklichen Verachtung.

עֶשְׁתֹּנוֹת שמ״נ ענינו מחשבות ותחבולות; אבדו עֶשְׁתֹּנֹתָיו; (תהל׳ קמ״ו ד׳) Gedanken, Anschläge.

עַשְׁתֵּי שם מספר בא רק מחובר אל שם עָשָׂר או עֶשְׂרֵה, עַשְׁתֵּי עָשָׂר יום; (במדבר ז׳ ע״ב) עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יריעות, (שמות כ״ו ז׳) eilf.

עַשְׁתְּרוֹת בה״ל a) מחובר תמיד לצאן וענינו עשר בצאן, וְעַשְׁתְּרוֹת צאנך, (דברי׳ ז׳ י״ג) בסמיכות, Zucht der Schafe. b) שם לאליל והשם הזה מחובר לרוב עם בעל או אשרה, את הבעלים ואת הָעַשְׁתָּרוֹת, (שופטי׳ יו״ד ו׳) Astarte f. והיא שם לכוכב נוגה המושלת על אהבה ועושר באמונת העמונים Venus f.

עֵת עֵת בסמיכת עֵת ובמקף. ובכנוי עִתּוֹ, עִתָּם ברבוי עִתִּים, וּבָעִתִּים ההם, (דניאל י״א י״ד, דה״ב ט״ו ה׳) עִתּוֹת בר״נ, לְעִתּוֹת בצרה, (תהל׳ ט׳ יו״ד) בידך עִתּוֹתָי, (שם ל״א ט״ז) שענ״י נרדף עם זמן, מועד, ועונה. מה״ל a) ענינו זמן בכלל לא עֶת־בוא עֶת־בית ה׳ להבנות, (חגי א׳ ב׳) Zeit f. יודעי הָעִתִּים, (אסתר א׳ י״ג) Zeiten. b) ענינו זמן עובר ולא יעמוד לעולם, וְעֵת לכל חפץ, (קהלת ג׳ י״ז) seine bestimmte Zeit und nicht länger. c) ענינו זמן רב. כי עֵת לא יעמוד במשבר בנים, (הושע י״ג י״ג) lange Zeit. d) ענינו בזמן הראוי ואז בא בקשור בְּ קמוצה, ושריך בָּעֵת יאכלו, (קהלת יו״ד י״ז) zur gehörigen Zeit. e) ענינו מקרי הזמן, בידך עִתּוֹתָי, (תהל׳ ל״א ט״ז) לא ידע האדם את עִתּוֹ, (קהלת ט׳ י״ב) Schicksal n. f) ענינו פעם, עִתִּים רבות, (נחמיה ט׳ כ״ח) viele Male. g) אם יבוא בקשור בְּ ובמלת ההיא מורה על זמן העבר ועל הזמן העתיד והפעל הבא אחריו מורה על זה אם הוא עבר או עתיד, בָּעֵת ההיא הבדיל ה׳, (דברי׳ יו״ד ח׳) עבר: בָּעֵת ההיא יאמר, (ירמיה ד׳ י״א) לעתיד ותרגומו zu jener Zeit. h) ואם נקשר להב׳, גם המלה כל: בכל עֵת ענינו תמיד, בכל עֵת יהיו בגדים לבנים, (קהלת ט׳ ח׳) בכל עֵת אשר אני רואה, (אסתר ה׳ י״ג) immer, zu jeder Zeit. i) ובקשור כּ אם לא יבוא אחריו שם המורה זמן כמו כָּעֵת חיה, (בראשית י״ח י״ד, מ״ב ד׳ ט״ז) וענינו לְעֵת כמו, עתה zu dieser Zeit wie jetzt. ואם יבוא אחריו זמן אחד, כמו כָּעֵת מחר, (שמות ט׳ י״ח) ענינו מחר ענינו לעת הזאת morgen um diese Zeit. k) מֵעֵת לְעֵת תאכלנה, (יחזקאל ד׳ יו״ד) וענינו סביב שלם מהשמש, והוא כ״ד שעות.

עַתָּה תה״פ זה״ל a) לזמן ההוה, ככחי אז כחי עָתָּה, (יהושע י״ד י״א) jetzt. b) לזמן הקרוב, כי עַתָּה מחול ימים יכבה, (איוב ו׳ ג׳) הנני עושה חדשה עַתָּה תצמח, (ישעיה מ״ג י״ט) bald. c) בקשור זה, עַתָּה זה ידעתי, (מ״א י״ז כ״ד) jetzt, nun. וגם בלי קשור מלת זה אם הוא בא לעורר ולזרז, וענינו כמו הנה, עַתָּה קום צא, (בראשית ל״א י״ג) jetzt, nun. וְעַתָּה הנה אדניהו מלך, (מ״א א׳ י״ח) nun jetzt. וכן לשאלה, וְעַתָּה אל מי בטחת, (מ״ב י״ח כ׳) nun? d) ענינו כמו פן, עַתָּה אספה יום אחד ביד שאול, (ש״א כ״ז א׳) ורובו בא לשמש במקום מלת הטעם והענין בשני משפטים המתיחסים זה עם זה möglich. e) וְעַתָּה ארור אתה, (בראשית ד׳ י״א) ענינו כטעם על כן daher. f) ועני נו כטעם בכל זאת וְעַתָּה הלך הלכתי, (שם ל״א ל׳) indessen. כי עַתָּה הכין ה׳ ממלכתך, (ש״א י״ג י״ג) sonst hätte. g) וְעַתָּה ממלכתך לא תקום, (שם שם י״ד) וענינו כמו לכן so aber.

עִתִּי תה״ש לאיש מזומן לזמן מזומן, איש עִתִּי (ויקרא ט״ז כ״א) Bestellter m.

עתד 3. 7. הפעל, ענינו הכנה וזמון לעתיד, וְעַתְּדָהּ בשדה לך, (משלי כ״ד כ״ז) bereiten, besorgen.

הִתְפַּעֵל ענינו כפעל, אשר הִתְעַתְּדוּ לגלים; (איוב ט״ו כ״ח) bereit sein.

עָתִיד בה״ל a) תה״ש, מענין הכנה, כהפעל הנ״ל כמלך עָתִיד לכידור, (שם שם כ״ד, אסתר ה׳ י״ג) bereit. b) והוא תה״ש לזמן העתיד, וחש עֲתִדוֹת למו, (דברי׳ ל״ב ל״ה) וענינו הרעות והצרות העתידות לבא עליהם (בחסרון המתואר כדרך להק׳) er wird beschleunigen ihre zukünftigen Drangsale. וַעֲתִידוֹתֵיהֶם שוֹשֵׂתִי, (ישעיה י׳ י״ג) ענינו האצרות אשר אצרו לעתיד — תא״ש וחסר המתואר.

עַתּוּדִים שת״ז לתישים הגדולים מנהיגי הצאן, כְּעַתּוּדִים לפני צאן, (ירמיה נ׳ ח׳) Böcke pl. ועצה״ש נקראו ג״כ מנהיגי העם בשם הזה, ועל

הִפְעִיל בה"ל (a פ"ע כבקל, כי יַעֲשִׁיר איש, (תהל' מ"ט י"ז) אל תיגע לְהַעֲשִׁיר, (משלי כ"ג ד') reich werden. b) הוא פ"י, אני הֶעֱשַׁרְתִּי את אברם, (בראשית י"ד כ"ג) יַעְשְׁרֶנּוּ המלך, (ש"א י"ז כ"ה) reich machen. רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה, (תהל' ס"ה יו"ד) du begabest sie reichlich.

הִתְפַּעֵל, פעל מדומה, יש מִתְעַשֵּׁר, (משלי י"ג ז') sich reich stellen.

עָשִׁיר שת"ז למי שיש לו הון רב, הון עָשִׁיר קרית עוז, (משלי יו"ד ט"ו) אם דל ואם עָשִׁיר, (רות ג' יו"ד) Reiche m. ולרוב הוא תה"ש לרשע: ואת עָשִׁיר במותיו, (ישעיה נ"ג ט') זה חלק אדם רשע עָשִׁיר ישכב ולא יאסף, (איוב כ"ז י"ט) ענינו פקח, וגם בלי ערבי נקרא עָשִׁיר, פושע; ברבוי עֲשִׁירִים, (קהלת יו"ד ו') בסמיכת עֲשִׁירֵי עם, (תהל' מ"ה י"ג).

עֹשֶׁר שמ"ז, עוֹשֶׁר גדול, (ש"א י"ז כ"ה) גם עֹשֶׁר גם כבוד, (מ"א ג' י"ג) ובכנוי בְּעָשְׁרוֹ, (ירמיה ט' כ"ב) עָשְׁרָם, (משלי י"ד כ"ד) Reichthum m.

עשׂר 1. 3. 5. הקל פ"י, צאנכם יַעְשֹׂר, (ש"א ח' י"ז) ענינו יאלץ אתכם לתת לו העשירי מצאנכם er wird euch mit Zehnten belegen, bezehnten.

הִפְעֵל ענינו נתינת המעשר, עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ, (בראשית כ"ח כ"ב, דברי' י"ד כ"ב) verzehnten, den Zehnten geben. והם הלוים הַמְעַשְּׂרִים, (נחמיה יו"ד ל"ח) כי הלוים גם הם נותנים מעשר לכהן.

הִפְעִיל ענינו כפעל, כי תכלה לַעְשֵׂר, (דברי' כ"ו י"ב).

עָשָׂר לא יבוא בודד רק מחובר למספר האחרים שהם יותר מעשר, בזכרים, אחד עָשָׂר, שנים עָשָׂר, שלשה עָשָׂר עד עשרים, והאחרים יבואו כלם בה' בסוף מן שלשה עָשָׂר עד עשרים.

עֶשֶׂר שם מספר יסודי בנקבות, עֶשֶׂר ידות לי במלך, (ש"ב י"ט מ"ד, ויקרא כ"ז ז') Zehn.

עֲשָׂרָה שם מספר יסודי לזכרים, עמודיהם עֲשָׂרָה, (שמות כ"ז י"ב) zehn.

עֶשְׂרֵה גם הוא לא יבוא לבדו (כמו עָשָׂר) רק מחובר להאחרים שהם יותר מעשר בנקבות, והאחרים יבואו בלי ה', עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה עד עשרים, (וע"ש עשת).

עֲשֶׂרֶת היא הסמיכות מן עֲשָׂרָה, (שופטי' א' ד', נחמיה ה' י"ח) עֲשֶׂרֶת אלפים, עֲשֶׂרֶת ימים, עֲשֶׂרֶת הדברים, (דברי' ד' י"ג).

עֶשְׂרִים שם מספר יסודי, לזכרים ונקבות, עֶשְׂרִים אנשים, עֶשְׂרִים נשים zwanzig.

עָשׂוֹר נה"ל (a והוא שם מספר יסודי כמו עֲשָׂרָה, ימים או עָשׂוֹר, (בראשי' כ"ד נ"ה) ר"ל עשרה חדשים zehn. b) והוא שת"ז לחלק העשירי, והוא מספר סדורי, בֶּעָשׂוֹר לחדש, (שמות י"ב ג') צום הֶעָשׂוֹר der zehnte Monat. c) והוא שת"ז לכלי זמר מעשרה נימין, בנבל עָשׂוֹר, (תהלי' ל"ג ב') Dekachord.

עִשָּׂרוֹן שת"ז למדה שהוא חלק עשירי מהאיפה, וְעִשָּׂרוֹן סלת, (שמות כ"ט מ"ם) ברבוי שלשה עֶשְׂרֹנִים סלת, (ויקרא י"ד יו"ד) ein Zehntheil.

עֲשִׂירִי שם מספר סדורי לזכר והמתואר יבוא תמיד לפני המספר עד החדש הָעֲשִׂירִי, (בראשית ה' ה') הָעֲשִׂירִי יהיה קודש, (ויקרא כ"ז ל"ב) der Zehnte.

עֲשִׂירִית לנקבה בה"ל (a הוא שם כמו עֲשִׂירִי סדורי לזכר בהקדם המתואר להמספר, בשנה הָעֲשִׂירִית, (ירמיה ל"ב א') die Zehnte. b) וענינו חלק הָעֲשִׂירִי מכל, ובהוראה זו יבוא המספר לפני המתואר, עֲשִׂירִית האיפה, (שמות י"ז ל"ו) der zehnte Theil.

עֲשִׂירִיָּה, ועוד בה עֲשִׂירִיָּה, (ישעיה וא"ו י"ג) ענינו כמו עֲשִׂירִית בה"ב.

מַעֲשֵׂר תהש"ז, לנדבה, שהוא חלק עשירית מן הכל, ויתן לו מַעֲשֵׂר מכל, (בראשית י"ד כ') בכנוי מִמַּעַשְׂרוֹ, (ויקרא כ"ז ל"א) ברבוי נקבה מַעְשְׂרֹתֵיכֶם, (במדבר י"ח כ"ח) das Zehnte.

עשש בנינו קל. ענינו בלוי ונפסד, עָשְׁשָׁה מכעס עיני, (תהל' ו' ח', שם ל"א יו"ד) verderben sein.

עָשׁ שת"ז לתולעת האוכל ומבלה הכל בשניו, כבגד אכלו עָשׁ, (איוב י"ג כ"ח, שם ד' י"ט, שם כ"ז י"ח, תהל' ל"ט י"ב, ישעיה נ' י"ט) ועיין בשרש עוש. Motte f.

עשת 1. 7. הקל ענינו חלק, שמנו עָשְׁתוּ, (ירמיה ה' כ"ח) glatt sein, glänzen.

התפעל, ענינו שוה לשרש נחם בה"א בלי כשדי, אולי יִתְעַשֵּׁת אלהים לנו, (יונה א' ו') sich bedenken unsertwegen.

עֶשֶׁת תה"ש מהקל, מעיו עֶשֶׁת שן, (ש"ה ה' י"ד) glatt wie Elfenbein.

עָשׁוֹת תה"ש או תה"פ כמו עֶשֶׁת, ברזל עָשׁוֹת, (יחזקאל כ"ז י"ט) geglättet oder glänzend.

geübter Krieger. עושה גאוה, (תהל' ל"א כ"ד) ענינו איש גאוה ein Stolzer. b) ענינו מעיכה כבפעל, בעשות ממצרים דדיך, (יחזקאל כ"ג כ"א) drücken lassen.

הנפעל, ידע את כל אשר נעשה, (אסתר ד' א', במדבר ט"ו כ"ד, בראשית כ"ט כ"ו) geschehen, vorgefallen. ומן g) בקל יעשה למלאכה, (יחזקאל ט"ו ה') gemacht, zugerichtet werden.

הפעל מה"ב בקל, עשו דדי בתוליהן, (יחזקאל כ"ג ג') drücken.

הפֻעל, אשר עשיתי בסתר, (תהל' קל"ט ט"ו) bereitet worden.

מעשה ברבוי מעשים, (בראשית כ' ט') בסמיכת מעשי, (תהל' ק"ז כ"ד) דה"ל a) ש"מ וענינו עסק, מה־מעשיכם, (בראשית מ"ו ג') בא מן מעשהו, (שופטי' י"ט ט"ז) Thun, Geschäft *n.*, Verrichtung *f.* b) ש"מ וענינו פעולה, ואין כמעשיך, (תהל' פ"ו ח') המעשה אשר עשה, (שופטי' ב' יו"ד, קהלת ג' י"א) That *f.* c) ענינו מלאכה או מפעל, מעשי ידיך, (תהל' ח' ז') מעשה ידי אדם, (דברי' ד' כ"ח) Werk *n.*, Arbeit *f.* ששת ימי המעשה, (יחזקאל מ"ו א', ש"א כ' י"ט) Werktage *pl.* מעשה רשת, (שמות כ"ז ד') Gitterarbeit *f.* d) וענינו שכר הפעולה, והיה מעשה הצדקה שלום, (ישעיה ל"ב י"ז) אשר מגיע להם כמעשה הרשעים, (קהלת ח' י"ד) Lohn *m.*, Verdienst *m.*

עשן בנינו קל פ"ע נגזר מהשם עשן וענינו עלית עשן, והר סיני עשן כלו, (שמות י"ט י"ח) יגע בהרים ויעשנו, (תהל' ק"ד כ"ב) rauchen. ועצה"ש על אף ה' ענינו תעלה חרונו, יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא, (דברי' כ"ט י"ט, תהל' ע"ד א') zürnen.

עשן ש"ת לקטור היוצא מאש, והבית ימלא עשן, (ישעי' ו' ד', יהושע ח' כ') Rauch *m.* ועצה"ש, עלה עשן באפו, (ש"ב כ"ב ט') והוא ג"כ שם כנוי לאבק העולה מרגלי אנשי המלחמה, כי מצפון עשן בא, (ישעיה י"ד ל"א) Staubwolke *f.*

עשן תה"ש, ההר עשן, (שמות כ' ט"ו) האודים העשנים (ישעיה ז' ד') rauchend.

עשן שמ"ז, לפעולת העשון, כעשן הכבשן, (שמות י"ט י"ח) das Rauchen.

עשק 1. 4. הקל פ"י בה"ל a) ענינו אנס ודחוק את זולתו, עושק דל, (משלי י"ד ל"א, תהלי' ק"ה י"ד, שם קי"ט קכ"ב) unterdrücken, gewaltthätig behandeln. ועצה"ש, אדם עשוק בדם נפש עד בור ינום, (משלי כ"ח י"ז) ein Mensch, der von seinem Gewissen gedrückt wird wegen Blutschuld. ואמר עד בור ינום מפני הפחד אשר בלבו. ולא יתמכו בו, ענינו לא יתמכו אותו בני אדם ולא יעזרוהו. הן יעשק נהר ולא יחפוז, (איוב מ' כ"ג) הנכון כפי' רש"י הבהמות, (החיה אשר הכתוב ידבר שם מעצם כחה) הוא עושק את הנהר וישתה אותו ולא יתקשה בטנו (ולא יחפוז, כמו יחפוז זנבו, (שם שם) שענינו קשוי. b) ענינו הונות ורמה את זולתו ונכלל בו גם עשית עול, לא תעשוק את רעך (ויקרא י"ט י"ג, דברי' כ"ח כ"ט, מלאכי ג' ה') betrügen, bevortheilen. ועשקו גבר וביתו, (מיכה ב' ב') sie betrügen den Mann und bringen ihn um sein Haus.

הפֻעל, המעשקה בתולת בת ציון, (ישעיה כ"ג י"ב) מה"א הנ"ל die Unterdrückte.

עשוק שת"ז, גזול מיד עשוק, (ירמיה כ"ב ג') Unterdrücker *m.*

עשק בה"ל a) שמ"ז, אם עשק רש, (קהלת ה' ז', יחזקאל כ"ב ז') Gewaltthat, Erpressung, Bedrückung *f.* b) והוא ש"ת לדבר הנקח בעושק, את העשק אשר עשק, (ויקרא ה' כ"ג) אל תבטחו בעשק ובגזל, (תהל' ס"ב י"א) erpresstes Gut, unrechtmässiger Gewinn. (אך בעשק ונלוז, (ישעיה ל' י"ב) ענינו בעקש כי הוא מהשמות המתחלפים, (ע"ש עקש).

עשקים בה"ל a) שמ"ז לפעולת העושק, ואראה את כל העשקים, (קהלת ד' א') ועשקים בקרבה, (עמוס ג' ט', איוב ל"ה ט') Erpressungen *pl.* b) ש"ת להעשוק, והנה דמעת העשקים, (קהלת ד' א') עושה משפט לעשקים, (תהל' קמ"ו ז') die Unterdrückten *pl.*

עשקה מה"א בעשק הנ"ל, ה' עשקה לי, (ישעיה ל"ח י"ד) תה"פ es ist mir ein Unrecht zugefügt worden.

מעשקות ענינו כמו עשק בה"א, ורב מעשקות, (משלי כ"ח ט"ז) Erpressungen *pl.*

עשק בנינו התפעל פ"ח, וענינו ערער וריב וטענה וטענה עם זולתו, כי התעשקו עמו, (בראשי' כ"ו כ') hadern, streiten. ומזה השם.

עשק, והוא תה"ש לבאר אצל גרר. ויקרא לו עשק, (שם שם) ובארמית עסק (וענינו טרוד והשתדלות בתלמוד).

עשר 1. 5. 7. הקל פ"ע, וענינו קנין הון רב, אך עשרתי, (הושע י"ב ט') לא יעשר, (איוב ט"ו כ"ט) reich sein, reich bleiben.

הנפעל כמו נורא, אל נַעֲרָץ, (תהל' פ"ט ח') תה"פ furchtbar.

ההפעיל בה"ל a) כה"א בקל. לא תראו ולא תַעֲרִיצוּ, (ישעיה ח' י"ב) פ"ע fürchten. b) והוא יוצא הוא מוראכם והיא מַעֲרִיצְכֶם, (שם שם י"ג) Furcht Einflössender. אבל, ואת אלהי ישראל יַעֲרִיצוּ, (שם כ"ט כ"ג) הוא מענין עָרִיץ שהוא תקיף, ועניני יחליטו תקפו seine Macht anerkennen.

עָרוּץ תהש"ז, בַּעֲרוּץ נחלים, (איוב ל' ו') עניני בנחלים נוראים כמו בנפעל in schauerlichen Thälern.

עָרִיץ בה"ל ורק הענין יפריד ביניהם a) לשבח. וְעָרִיצִים יתמכו עושר, (משלי י"א ט"ז, ירמיה כ' י"א) Mächtiger. b) במובן הרע, רשע עָרִיץ, (תהל' ל"ז ל"ה) וְעָרִיצִים בקשו נפשי, (שם נ"ד ה') Gewaltiger, Tyrann.

מַעֲרָצָה תה"פ מענין תקיף כמו עָרִיץ, מסעף פארה בְּמַעֲרָצָה, (ישעיה י"ד ל"ג) mit Macht, d. i. gewaltsam.

ערק בנינו קל פ"ע ובלשון ארמית עניני ריצה הָעֹרְקִים ציה, (איוב ל' ג') herumrennen, herumlaufeu.

עֹרְקִים שם לגידים בלשון ערבי, יְעֹרְקַי לא ישכבון, (שם שם י"ז) Pulsadern *pl.* או שעניני מהקל ש"ת Verfolger.

ערר הקל והפעל וההפעיל, והתפעל עיין בשרש עור ובשרש ערה.

עַרְעָר שת"ז לעני נעזב ההולך ערום, פנה אל תפלת הָעַרְעָר, (תהל' ק"ב י"ח) Nackter, Verlassener, Verstossener ועצה"ש לעץ בלי עלים, כְּעַרְעָר בערבה, (ירמיה י"ז ו') nackt ohne Laub.

עֲרִירִי תואר לאיש המת בלא בנים, ועי"ז הוא נעזב לעת זקנתו. ואנכי הולך עֲרִירִי, (בראשית ט"ו ב', ויקרא כ' כ"א) kinderlos, einsam, verlassen.

עֶרֶשׂ שת"נ נרדף עם מטה, הנה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ ברזל, (דברי' ד' י"א) ובכנוי, עַרְשֵׂנוּ רעננה, (ש"ה א' ט"ז, עמוס וא"ו ד') Bett *n.*

עשב עֵשֶׂב שק"ז לירק שהוא מאכל אדם ובהמה, עֵשֶׂב מזריע זרע, (בראשית א' י"א) Kraut *n.* בכנוי, וכל עֶשְׂבָּם אוביש, (ישעיה מ"ב ט"ו) ברבוי זת, ונאספו עִשְּׂבוֹת הרים, (משלי כ"ז כ"ה) Kräuter *pl.*

עשה 1. 2. 3. 4. הקל בה"ל a) כולל כל פעולה וכל מה שנכלל תחת מאמר השנוי והתנועה b) עניני בריאה יש מאין, את כל אשר עָשָׂה, (בראשית א' ל"א) ביום עֲשׂוֹת ה' אלהים ארץ ושמים, (שם ב' ד') erschaffen. c) עניני פעולת דבר, וַיַּעַשׂ משה ואהרן, (שמות ז' ו') וַיַּעֲשׂוּ גם הם חרטמי מצרים, (שם שם י"א) machen, thun; d) ובא על הוית דבר אשר יעשה בפיעל כפיו, וַיַּעֲשׂוּ להם חגרות, (בראשית ג' ז') ויקחו אבנים ויעשו גל, (שם ל"א מ"ו) verfertigen. e) ובא על קיום הבטחה, וַיַּעַשׂ ה' לשרה כאשר אמר, (בראשית כ"א א') וַיַּעַשׂ לה את נדרו, (שופטי' י"א ל"ט) vollziehen; f) על שמירת הצווי אשר נצטוה מזולתו, לַעֲשׂוֹת כל החקים האלה, (דברי' ו' כ"ד) וְלַעֲשׂוֹת את המצוה, (יהושע כ"ב ה') לַעֲשׂוֹת את הפסח, (במדבר ט' ו') בחסרון הפעול מצות ועניני לעשות מצות הפסח befolgen. g) על פקודה לאיזה עבודה, או משמרת ה', אשר עָשָׂה את משה, (ש"א י"ב ו') וַיַּעַשׂ כהנים, (מ"א י"ב ל"א) ausstellen, einsetzen, h) על תקון דבר, וְעָשְׂתָה את צפרניה, (דברי' כ"א י"ב) ולא עָשָׂה רגליו, ולא עָשָׂה שפמו, (ש"ב י"ט כ"ה) putzen, zurecht machen. i) על הכנת דבר ובן הבקר אשר עָשָׂה, (בראשית י"ח ח') לַעֲשׂוֹת את השבת, (שמות ל"א ט"ז) ועניני להכין צרכי שבת, וכן כתיב והכינו את אשר יביאו, (שמות ט"ז) ולבו יַעֲשֶׂה און, (ישעיה ל"ב ו', שם ל"ז כ"ו) bereiten, vorbereiten. k) על פעולות הנראות אף מבלתי דבר מכח אשר מצד הטבע נטבע בו, ועץ עֹשֶׂה פרי, (בראשית א' י"ב) יַעֲשֶׂה קציר, (איוב י"ד ט', ישעיה ה' ב') ומזה אשר ברא אלהים לעשות, (בראשית ב' ג') עֹשֶׂה פרי, (שם א' י"א) ועניני להוציא כחות ופעולות אשר בטבעם machen, hervorbringen. l) ובכור עָשׂוּ לו, (דה"ב ל"ב ל"ג) ולא עָשׂוּ לו שרפה, (שם כ"א י"ט) erzeugen. m) על קנין, ואת הנפש אשר עָשׂוּ, (בראשית י"ב ה') sich erwerben. n) על סבה ומורה מה, זאת עָשָׂה אלהים לנו, (בראשית מ"ב כ"ח, יחזקאל כ"ב י"ד) zuschicken. o) על התעסקות, עֹשֶׂה הנה והנה, (מ"א כ' מ'. רות ב' י"ט) sich hin und wieder beschäftigen. p) כאשר בא הענין כי הדמיון, הכוונה יַעֲשׂוּ את אחותינו, (בראשית ל"ד ל"א) וְעָשָׂה את דמו כאשר עשה לדם הפר, (ויקרא ט"ז ט"ו) עניני כמשפט behandeln, verfahren nach Art und Weise. וכן נמצא שאר הנות בלשון בזה השרש, כה יַעֲשֶׂה לי אלהים וכה יוסיף, (רות א' י"ז) עניני שבועה. עֹשֵׂה מלאכה היא, (מ"א י"א כ"ח) ein in seiner Kunst Geübter. עֹשֶׂה מלחמה, (שם י"ב כ"א) ein

יחזקאל כ"ח יו"ד, ושם ל"ב כ"א) der Schändliche. ובא ג"כ עצה"ש אצל לב, לְבָבָם הֶעָרֵל, (ויקרא כ"ו מ"א) בסמיכת עֲרַל לֵב, (יחזקאל מ"ד ט') וענינו קשה לב hartherzig, ein Herz, welches keinen Zugang zu sich gestattet. ואצל שפתים, עֲרַל שפתים, (שמות ו' י"ב) ענינו כבד פה, ungelöste Zunge. ואצל אזן עֲרֵלָה אזנם, (ירמיה ו' יו"ד) schwerhörig.

עָרְלָה שת"נ לבשר החופה את הגיד, אשר לו עָרְלָה, (בראשית ל"ד י"ד) בסמיכת עָרְלַת לבבכם, (דברי' יו"ד ט"ז) ברבוי עֲרָלוֹת פלשתים, (ש"א י"ח כ"ה) Vorhaut *f.*

ערם 1. 2. 5. הקל ענינו התחכם בתחבולות להסתיר כוונתו מזולתו, כי עָרוֹם יערם הוא (ש"א כ"ג כ"ב) listig sein.

הנפעל והוראתו מלשון ערבי, צבירה ואסיפה נֶעֶרְמוּ מים, (שמות ט"ו ח') sich häufen.

ההפעיל, ג"כ פ"ע בה"ל a) ענינו כבקל ושומר תוכחת יַעְרִים, (משלי ט"ו ה') klug sein. b) כי ערום יַעְרִים הוא, (ש"א כ"ג כ"ב) ופתי יַעְרִים, (משלי ט"ו כ"ה) ענינו ידע להזהר listig sein. על עמך יַעְרִימוּ סוד, (תהל' פ"ג ד') sie fassen listige Anschläge.

עָרוּם ש"ת בה"ל a) מה"ב בהפעיל, אדם עָרוּם כסה דעת, (משלי י"ב כ"ג, שם י"ג ט"ז) Kluge, Gescheidte *m.* b) מה"ב בהפעיל. והנחש היה עָרוּם, (בראשית ג' א') schlau, listig. מפיר מחשבות עֲרוּמִים, (איוב ה' י"ב, שם ט"ו ה') ש"ת.

עָרֹם תה"ש למשולל לבוש, עָרֹם יצאתי, (איוב א' כ"א) אפשיטנה עֲרֻמָּה, (הושע ב' ה') ויהיו שניהם עֲרוּמִּים, (בראשית ב' כ"ה) nackt.

עֵרֹם וכן עֵירֹם ענינו כמו עָרֹם הנ"ל, כי עֵירֹם אנכי. (בראשית ג' יו"ד) בצמא ובְעֵירֹם, (דברי' כ"ח מ"ח) ואת עֵרֹם ועריה, (יחזקאל ט"ז ז') nackt. ובתוספת א' וכל מַעֲרֻמֵּיהֶם הלבישו, (דה"ב כ"ח ט"ו) וסימן המסורה חכימין רפוין וערטילאין דגושין וענינו מה שענינו חכמה היא רפי ומה שענינו בלי לבוש הוא בדגש לרוב.

עֹרֶם שמ"ז להתנכלות, לכד חכמים בְּעָרְמָם, (איוב ה' י"ג) List *f.*

עָרְמָה שמ"נ בה"ל a) להתחכמות והוא לטוב, לתת לפתאים עָרְמָה, (משלי א' ד') הבינו פתאים עָרְמָה, (שם ח' ה', שם שם י"ב) Klugheit *f.* b) ענינו התנכלות והוא לרע, להרגו בְעָרְמָה, (שמות כ"א י"ד) ויעשו גם הם בְּעָרְמָה, (יהושע ט' ד') Hinterlist, Schlauheit *f.*

עֲרֵמָה שם לדבר הצבור. בקצה הָעֲרֵמָה, (רות ג' ז') בסמיכת עֲרֵמַת חטים, (ש"ה ז' ג') ברבוי ים גם זת, סלוה כמו עֲרֵמִים, (ירמיה נ"ן כ"ו) החלו הָעֲרֵמוֹת ליסוד, (דה"ב ל"א ז') Haufe von Getreide. מֵעֲרֵמוֹת העפר, (נחמיה ג' ל"ד) Haufe von Schutt.

עַרְמוֹן ולוז וְעַרְמוֹן, (בראשית ל' ל"ז) שם פרי Platane *f.*

ערס עֲרִיסָה ולא ימצא רק ברבוי, ראשית עֲרִיסֹתֵכֶם, (במדבר ט"ו כ') והוא שת"נ לבצק Teig *m.*

ערף בניני קל בה"ל a) פ"ע וענינו נזילה, יַעֲרֹף כמטר לקחי, (דברי' ל"ב ב', שם ל"ג כ"ח) träufeln. ועי"ש רעף כי ה"א מהשרשים המתהפכים b) ענינו כריתת עורף, ואם לא תפדה וַעֲרַפְתּוֹ, (שמות י"ג י"ג, דברי' כ"א ד') das Genick (eines Thieres) brechen. ועצה"ש יַעֲרוֹף ענינו הריסה, יַעֲרוֹף מזבחותם, (הושע יו"ד ב') zerstören.

עֹרֶף שם ז' לאחורי הצואר, וגיד ברזל עָרְפֶּךָ (ישעיה מ"ח ד') פנה עֹרֶף אל או נתן עֹרֶף, ענינו איננו משיב פנים למוכיח, פנו אלי עֹרֶף, (ירמיה י"ח י"ז) ויתנו עֹרֶף, (דה"ב כ"ט ו') Nacken *m.* פנה עֹרֶף או הפך עֹרֶף ענינו ניסה במלחמה עֹרֶף יפנו לפני אויביהם, (יהושע ז' י"ב) הפך עֹרֶף, (שופטי' כ"א מ"א) den Nacken wenden, d. i. fliehen. נתתי את כל אויביך אליך עֹרֶף, (שמות כ"ג כ"ז) d. h. ich habe sie alle in die Flucht geschlagen. קשה עֹרֶף, (שמות ל"ד ט') hartnäckig.

עֲרִיפִים שת"ז לכפת השמים, ונקראו כן אפשר על שהם מרעיפים טל, עיין ה"א בקל צר ואור חשך בַּעֲרִיפֶיהָ, (ישעיה ה' ל') Firmament, Gewölke.

עֲרָפֶל שת"ז לאיד העולה מן הארץ, ענן וַעֲרָפֶל, (דברי' ד' י"א) ולא נמצא הרבוי במקרא Nebel *m.*

ערץ 1. 2. 5. הקל בה"ל a) וקשורו במ' לא תַעַרְצוּן ולא תראון מהם, (דברי' א' כ"ט) או במלת מפני, ולא תַעֲרוֹץ מפניהם, (דברי' ז' כ"א, שם כ' נ') ובא גם בלי קשור, לא תַעֲרוֹץ ולא תחת, (יהושע א' ט', איוב ל"א ל"ד) הם כולם פ"ע וענינם יראה, sich fürchten. b) והוא יוצא וענינו או שבירה או הפחיד לב זולתו, לַעֲרֹץ הארץ, (ישעיה ב' י"ט) zerbrechen, erschrecken. העלה נדף תַּעֲרוֹץ, (איוב י"ג כ"ה) אולי תַּעֲרוֹצִי, (ישעיה מ"ז י"ב) vielleicht erschreckst du (dadurch) deine Feinde.

er goss in den Tod das Leben, d. i. sich Preis geben, der Gefahr aussetzen.

התפעל נה״ל a) מה״ב בנפעל שענינו שפיכה והרקה, תשכרי ותתערי, (איכה ד׳ כ״א) sich erbre-chen, sich übergeben. או שענינה מה״א בקל sich entblössen. b) מה״ג בפעל שענינו הריסה, חומת בבל הרחבה ערער תתערר, (ירמיה נ״א נ״ח) zer-stört, verwüstet sein. c) מה״ד בפעל שענינו דבוק וחבור, ומתערה כאזרח רענן, (תהל׳ ל״ז ל״ה) sich einwurzeln.

עֶרְוָה נה״ל a) שמ״נ וענינו חרפה, עֶרְוַת הארץ, (בראש׳ מ״ב ט׳) ענינו המקום שנוחה להכבש משם Blösse des Landes. b) שם לאברי המשגל וְעֶרְוַת אביהם לא ראו, (בראשית ט׳ כ״ג, שמות כ״ח מ״ב) Scham *f.* c) ש״ת לדבר מגונה, עֶרְוַת דבר, (דברי׳ כ״ג ט״ו) etwas Hässliches.

עֶרְיָה תה״ש. לגלוי ערוה, ואת ערום וְעֶרְיָה. (יחזקאל ט״ז ז׳) entblösst. ועצה״ש, עֶרְיָה תעור קשתך (חבקוק ג׳ ט׳) Nacktheit *f*.

מַעַר בה״ל a) שמ״ז מה״א בפעל שענינו גלוי וחשיפה, כְּמַעַר איש, (מ״א ז׳ ל״ו) je nach dem leeren Raume einer jeden. b) ענינו כמו עֶרְוָה והראיתי גוים מַעְרֵךְ, (נחום ג׳ ה׳) deine Scham. ומזה מְעוֹרִים, למען הבט אל מְעוֹרֵיהֶם, (חבקוק ב׳ ט״ו).

מַעֲרֶה ענינו מישור וכן ת״י ממַּעֲרֵה גבע, (שופטי׳ כ׳ ל״ג) Ebene von Geba.

ערך 1. 5. הקל בה״ל a) ענינו סדור והכנה, וַיַּעֲרֹךְ את העצים, (בראשית כ״ב ט׳) וְעָרַךְ הכהן אותם, (ויקרא א׳ י״ב) תַּעֲרֹךְ לפני שלחן, (תהל׳ כ״ג ה׳) ordnen, bereiten. b) ואם תבוא אחרי הפעל ערך השם מלחמה, וַיַּעַרְכוּ אתם מלחמה, (בראשית י״ד ח׳) עֲרוֹךְ מלחמה, (יואל ב׳ ה׳, שופטי׳ כ׳ כ׳, ש״א י״ד ח׳) או שהענין מורה על מלחמה, וְעָרְכוּ לה משם, (ירמיה נ׳, פסוק ט׳, שם שם פסוק י״ד) sich rüsten, בעותי אלהי יַעַרְכוּנִי, (איוב ו׳ ד׳) sie rü-sten sich gegen mich. c) ואם תבוא אחרי הפעל ערך השם מלים או שהענין מורה עליו עָרַךְ אלי מלים, (איוב ל״ב י״ד) Worte reihen, hervorbringen. לא נַעֲרֹךְ מפני חשך, (שם ל״ז י״ט) wir brachten nichts vor, aus Unverstand. d) ובקשור מלת משפט הנה נא עָרַכְתִּי משפט, (איוב י״ג י״ח, שם כ״ג ד׳) Rechtssache ordnen, vorlegen. e) ענינו השואה ודמיון אל דבר אחר, באיכות ובמעלה, וקשורו בל׳ או במלת אל, אין עֲרֹךְ אליך, (תהל׳ מ׳ ו׳) מי בשחק יַעֲרֹךְ לה׳, (שם פ״ט ז׳) לא יַעַרְכֶנָּה זהב (איוב כ״ח י״ז) הם עומדים gleich sein.

ההפעיל יוצא, ומה דמות תַּעַרְכוּ לו, (ישעיה מ׳ י״ח) פי׳ vergleichen, gleich stellen. קרוב לה״ב וענינו שומא בדמים, וְהֶעֱרִיךְ אותו הכהן, (ויקרא כ״ז י״ב) אך הֶעֱרִיךְ את הארץ, (מ״ב כ״ג ל״ה) schätzen, taxiren.

עֵרֶךְ בכנוי עֶרְכִּי נה״ל a) מ״ה b) בקל, עֵרֶךְ לחם, (שמות מ׳ כ״ג) Reihe *f*. עֵרֶךְ בגדים, (שופט׳ י״ז י׳) ש״מ Ausrüstung, Ausstattung *f*. c) מה״ב בקל. ואתה אנוש כְּעֶרְכִּי, (תהל׳ נ״ה י״ד) ein Mann, der mir gleich ist. c) ענינו כבהפעיל, בְּעֶרְכְּךָ, (ויקרא ה׳ ט״ו) כְּעֶרְכְּךָ, (שם שם י״ח, שם כ״ז י״ב) nach deiner Schätzung, Werth.

מַעֲרָךְ בס״ר, לאדם מַעַרְכֵי לב, (משלי ט״ז א׳) שמ״ז Entwürfe des Herzens.

מַעֲרָכָה, בה״ל a) שמ״נ נרות הַמַּעֲרָכָה, (שמות ל״ט ל״ז) ענינו סדר הנרות בהמנורה in Ordnung aufgesteckte Lampen. b) מַעֲרָכָה לקראת מַעֲרָכָה, (ש״א י״ז כ״א, שם ד׳ ב׳) שם לאנשי חיל במלחמה, לפי שהם עומדים בסדר Heer *n*.

מַעֲרֶכֶת שם לסדור לחם הפנים, ונתת על הַמַּעֲרֶכֶת לבונה, (ויקרא כ״ד ז׳) בר״נ שתים מַעֲרָכוֹת, (שם שם ו׳) Reihen. ושם לאנשי החיל במלחמה, (ויקרא כ״ד ו׳) מַעַרְכוֹת ישראל, (ש״א י״ז י״ד) Reihen (von Truppen).

ערל 1. 2. הפעל נגזר מן השם.

עָרְלָה עיין ערל הקל פ״ע. וַעֲרַלְתֶּם ערלתו את פריו ולא יאכל, (ויקרא י״ט כ״ג) וענינו תחשבו את פרי העץ בשלשה שנים הראשונות לחבר מגונה ומבזה ומתועב ולא תאכלו ממנו als eine abscheuliche Sache betrachten.

הנפעל, שתה גם אתה וְהֵעָרֵל, (חבקוק ב׳ ט״ז) ענינו שתה גם אתה שתה והתבזה עצמך ותהיה לחרפה כמו שֶׁפִּיִם שם בפסוק הנ״ל וקיקלון על כבודך, (חבקוק ב׳ ט״ז) sich zu Schanden machen.

עָרֵל בסמיכת עֲרֵל או עֲרַל הנחתו דראשונה הוא שת״ז לאיש שלא נחתך העור מהגיד שלו, וכל עָרֵל לא יאכל בו, (שמות י״ב מ״ח) Unbeschnit-tener. ונכלל בתואר הזה גם שם בזיון ותעוב, לפי שהערלה היתה גנאי וחרפה לישראל ולמצרים (ככתוב כי לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת אחותנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה היא לנו, (בראש׳ ל״ד) היום גלותי חרפת מצרים, (יהושע ה׳ ט׳) מי הפלשתי הֶעָרֵל הזה, (ש״א י״ז כ״ו, שם י״ד ו׳

(b שם לחוט העובר ברוחב האריגה ומתערב בתוך כל החוטים אשר בארך. את השתי או את הָעֵרֶב, (ויקרא י״ג נ״ב) Einschlag des Gewebes.

עֶרֶב בה״ל (a שת״ז בר״נ ות, זאב עֲרָבוֹת ישדדם. (ירמיה ה׳) (a הוא ש״ת לזמן נטות השמש לצד מערב אחר חצות היום עד שקיעת החמה לעת עֶרֶב, (בראשית ח׳ י״א) לעת עֶרֶב לעת צאת השאבות, (שם כ״ד י״א, שם ס״ג, דברי׳ כ״ג י״ב) Abend m. (b הזמן משקיעת החמה עד שתחשך נקרא גם הוא עֶרֶב (והיא נקרא מנחה גדולה) מפני תערובות אור וחשך ויום ולילה. מה״א בהתפעל ויהי עֶרֶב ויהי בוקר, (בראשית א׳ ה׳) ויהי בָעֶרֶב ויקח את לאה, (שם כ״ט כ״ב) (והיא נקרא מנחה קטנה) והזמן הכולל שני הזמנים הנ״ל היינו זמן נטות השמש לצד מערב עד שתחשך נקרא בין הָעַרְבָּיִם (שמות י״ב ו׳, ויקרא כ״ג ה׳) בריבוי זוגי, (b ענינו כמו עֵרֶב הנ״ל. ואת כל מלכי הָעֶרֶב, מלכי הָעֶרֶב י״מ Könige der Wüste. וי״מ die Könige Arabiens. (מ״א יו״ד ט״ו) ואת כל הָעֶרֶב, (ירמיה נ״ן ל״ד, שם כ״ה כ׳) Fremde. או מענין ערבון ובטחון מה״ב בקל Hilfstruppen, auswärtige Bundesgenossen.

עֲרָב שם מדינה, (ירמיה כ״ה כ״ד) Arabien n., pr. כַּעֲרָבִי במדבר, (שם ג׳ ב׳) Araber.

עֹרֵב שם עוף טמא מראהו שחור, ואת כל עֹרֵב למינו, (ויקרא י״א ט״ו, ש״ה ה׳ י״א) וְהָעֹרְבִים מביאים לו לחם, (מ״א י״ז וא״ו) Rabe m. וי״א שהוא מה״ג בקל וענינו סוחרים.

עֲרָבָה שת״נ למקום חרב ושמם, ארץ ציה וַעֲרָבָה, (ירמיה ג׳ י״ב) עֲרָבָה ביתו. (איוב ל״ט ז׳) זאב עֲרָבוֹת, (ירמיה ה׳ ו׳) Wüste, trockene Steppe. ים הָעֲרָבָה, (דברי׳ ט׳ מ״ט, יהושע י״ג ט״ז) Meer der Wüste. נחל הָעֲרָבָה, (עמוס ו׳) Bach der Wüste.

עֲרֻבָּה בה״ל (a מה״א בקל שענינו עונג ונעימות, ואת עֲרֻבָּתָם תקח, (ש״א י״ז י״ח) והוא ש״מ וכן תרגום יונתן ihr Wohlbefinden. (b ג״ב ש״מ מה״ב בקל שענינו בטחון, ע״ב עֲרֻבָּה לפני רעהו, (משלי י״ז י״ח) Bürgschaft.

עֵרָבוֹן שת״ז והוא שם נרדף לעבוט, אם תתן עֵרָבוֹן, (בראשית ל״ח י״ז) Pfand n. ואפשר מזה, בתינו אנחנו עֹרְבִים, (נחמיה ה׳ ג׳) verpfänden.

עֲרָבִים (ולא ימצא רק ברבוי) שת״ז לענפי עץ הגדלים אצל נחל, כַּעֲרָבִים על יבלי מים, (ישעיה מ״ד ד׳) וְעַרְבֵי נחל, (ויקרא כ״ג מ״ם) Weidenbaum m. נחל הָעֲרָבִים, (ישעיה ט״ו ז׳) Weidenbach m.

מַעֲרָב בה״ל (a שת״ז לפאת ערוב השמש נגד מזרח. ממזרח וּמִמַּעֲרָב, (תהל׳ ק״ז ג׳) ובה׳ נוספת לירדן מַעֲרָבָה, (דה״א כ״ו ל׳) Occident. (b ש״ת לסחורה הניתנת במחיר, מה״ג בקל, נתנו מַעֲרָבֵךְ, (יחזקאל כ״ז י״ג) Tauschwaare.

תַּעֲרוּבוֹת תהש״נ וענינו ערבון (מה״ג בקל) ואת בני הַתַּעֲרוּבוֹת, (מ״ב י״ד י״ד) Geisseln pl.

ערג בנינו קל פ״ע ויבוא בקשור אל, או על כאיל תַּעֲרוֹג על אפיקי מים כן נפשי תַעֲרֹג אליך, (תהל׳ מ״ב ב׳) ענינו תשוקה והמיה לדבר sich sehnen, lechzen, Verlangen haben nach etwas.

עֲרוּגָה שת״נ לתלם השדה, כַּעֲרוּגַת הבשם, (ש״ה ה׳ י״ג, יחזקאל י״ז ז׳) Beet n.

ערד עָרוֹד שם חמור הבר. ומוסרות עָרוֹד מי פתח, (איוב ל״ט ה׳) wilder Esel.

ערה 1. 2. 3. 5. 7. הקל ענינו גלוי וחשיפה פשוטה וְעוֹרָה, (ישעיה ל״ב י״א) פ״ע nackt, bloss, entkleidet sein.

הנפעל בה״ל (a כבקל. עריה תֵעוֹר קשתך, (חבקוק ג׳ ט׳) ע״ש עור entblösst werden. (b ענינו שפיכה והרקה, עד יֵעָרֶה עלינו רוח ממרום (ישעיה ל״ב ט״ו) ausgegossen werden.

הפיעל דה״ל (a ענינו כבקל, פתהן יְעָרֶה, (ישעיה ג׳ י״ז) כי ארזה עֵרָה, (צפניה ב׳ י״ד) entblössen. (b כבנפעל מענין שפיכה והרקה, וַתְּעַר כדה, (בראש׳ כ״ד כ׳) וַיְעָרוּ את הארון, (דה״ב כ״ד י״א) אל תְּעַר נפשי, (תהל׳ קמ״א ח׳) ausleeren, ausgiessen. (c ענינו הריסה ועקירת דבר מיסודו וקרוב הוא להיראתו בקל, כי ע״י הריסת בנין נגלו מצפוניו, עָרוּ עָרוּ עד היסוד בה, (תהל׳ קל״ז ז׳) עָרוֹת יסוד עד צואר, (חבקוק ג׳ י״ג) עַרְעֵר תתערר, (ירמיה נ״א נ״ח) ומזה השם, ומלאו פני תבל עָרִים, (ישעיה ל״ג) עִיר ובהלות (ירמיה ט״ו ח׳) verwüsten, zerstören. (d ענינו דבוק וחבור הפך ה״ג הנ״ל כמו שרש הסר, וקיר עֵרָה מגן, (ישעיה כ״ב ו׳) וכן ת״י ועל שורא דבקו תריסין, anschnallen, binden. עָרוֹת על יאור, (שם י״ט ז׳) דבוק ומחובר בגדול קרוב להשם יְעָרוֹת Auen pl.

ההפעיל בה״ל ככנפעל (a מענין גלוי את, מקורה הֶעֱרָה, (ויקרא כ׳ י״ח) entblössen. (b ענינו שפיכה מבנפעל ופעל, הֶעֱרָה למות נפשו, (ישעיה נ״ג י״ב)

עֲקַלָּתוֹן, נחש עֲקַלָּתוֹן, (ישעיה כ"ז א') תה"ש gewunden, gekrümmt.

עקר 1. 2. 3. הקל פ"י וענינו תלישת דבר משרשיו כי עִקָּר בארמית ענינו שורש. והפעל מורה הסרת השרש. וכן נמצאו הרבה פעלים המורים הפך מהוראת השם כמו דשן, נרב וכדומה ועת לַעֲקוֹר נטוע, (קהלת ג' ב') ausreissen,

הנפעל. ועקרון תֵּעָקֵר, (צפניה ב' ד') zerstört werden.

הפעל ענינו עקירת הגידים מרגלי הסוס, ועי"ז לא יוצלח עוד למלאכה, את סוסיהם עַקֵּר, (יהושע י"א ט') את סוסיהם תְּעַקֵּר, (שם שם ו') עִקְּרוּ שור, (בראשית מ"ט ו') lähmen, unbrauchbar machen.

עָקָר עניני כמו עצר בה"א שם שענינו סגירה והוא שתזונ לנעדר כח הלידה, עָקָר וַעֲקָרָה, (דברי' ז' י"ד) unfruchtbar. וכן עֲקֶרֶת, עֲקֶרֶת הבית, (תהל' קי"ג ט').

עֵקֶר שת"ז לאיש עוקר ממקומו, והוא בארץ אחרת כגר. או לְעֵקֶר, (ויק"א כ"ה מ"ז) ein Ausländer.

עַקְרָב בה"ל a) שם מין נחש שרף וְעַקְרָב. (דברי' ה' ט"ו) Scorpion *m.* b) מין קוץ, ואני איסר אתכם בָּעַקְרַבִּים, (מ"א י"ב י"א) Scorpions-Dornen.

עקש 1. 2. 3. הקל פ"י וענינו עוות ועקל הישר, תם אני וַיַּעְקְשֵׁנִי, (איוב ט' כ') er verdreht mich, d. h. meine Sache.

הנפעל נֶעְקַשׁ דרכים, (משלי כ"ח י"ח) תה"ש dessen Wege verdreht sind.

הפעל, וּמְעַקֵּשׁ דרכיו ידע, (משלי י"ד ט') krumme Wege gehen. ואת כל הישרה יְעַקֵּשׁוּ, (מיכה ג' ט'). verdrehen, falsch handeln.

עִקֵּשׁ תה"ש למהופך ומעוות בדעותיו, דור עִקֵּשׁ ופתלתל, (דברי' ל"ב ה') falsch, verkehrter Art. לבב עִקֵּשׁ, (תהל' ק"א ד') verkehrtes Herz. עִקֶּשׁ לב, (משלי י"א כ', שם י"ז כ') einer von verkehrtem Herzen. עִקֵּשׁ שפתיו, (משלי י"ט א') von verkehrten Lippen, falsch, das ist von falscher Rede.

עִקְּשׁוּת שמ"נ ונקשר תמיד עם פה, הסר ממך עִקְּשׁוּת פה, (משלי ד' כ"ד, שם ו' י"ב) Verkehrtheit des Mundes, d. i. falsche, trügerische Reden.

מַעֲקַשִּׁים ש"ת לעקום דרך, וּמַעֲקַשִּׁים למישור, (ישעיה מ"ב ט"ז) krumme Wege *pl.*

ערב 1. 5. 7. הקל הה"ל a) בקשור לְ או מלת על ענינו עונג ונעימות נפש פ"ע ושנתי עָרְבָה לי, (ירמיה ל"א כ"ו, שם וה"ו כ') וְעָרְבָה לה' מנחת יהודה, (מלאכי ג' ד') יֶעֱרַב עליו שיחי, (תהל' ק"ד ל"ד) angenehm sein. אשר עָרַבְתְּ עליהם, (יחזק' ט"ז ל"ד) denen du gefielst. b) בקשור את או לְ ענינו בטחון וערבון, כי עבדך עָרַב את הנער, (בראש' מ"ד ל"ב) עֲרֹב עבדך לטוב, (תהל' קי"ט קכ"ב), אם עָרַבְתָּ לרעך, (משלי ו' א') וגם בלי קשור, אנכי אֶעֶרְבֶנּוּ, (בראשית מ"ג ט') בְּעֹרְבִים משאות, (משלי כ"ב כ"ו, איוב י"ז ג') ובתינו אנחנו עֹרְבִים, (נחמיה ה' ג') Bürgschaft leisten, für ihn stehen, für ihn Zahlung zu leisten. c) ענינו חלוף ותמורה, לַעֲרֹב מערבך (יחזקאל כ"ז ט) tauschen, Tauschhandel treiben. d) בקשור השם לב ענינו כמו מלא לב ועניני התחזק לב, מי הוא זה עָרַב את לבו לגשת (ירמיה ל' כ"א) sich getrauen, wagen, unterstehen. אפשר הוא נ"כ מה"ב הנ"ל מענין ערבון ובטחון כמו, ובתינו אנחנו עֹרְבִים, (נחמיה ה') verpfänden. e) ענינו באת השמש למערב, רפה היום לַעֲרוֹב, (שופטי' י"ט ט) Abend werden. ומזה עצה"ש, עָרְבָה כל שמחה, (ישעיה כ"ד י"א) alle Freude geht unter.

ההפעיל פ"ע מה"ה בקל, השכם וְהַעֲרֵב, (ש"א י"ז ט"ז) des Abends etwas thun.

ההתפעל בה"ל a) בקשור ב' ענינו תערובת, ובשמחתו לא יִתְעָרַב זר, (משלי י"ד י"ד) sich mischen, mengen. b) בקשור ל או במלת עם, ולפותה שפתיו לא תִתְעָרָב, (משלי כ' י"ט, עם שונים אל תִּתְעָרָב, (שם כ"ד כ"א) einlassen, abgeben. ומזה בקשור ב' וַיִּתְעָרְבוּ בגוים, (תהל' ק"ו ל"ה) וְהִתְעָרְבוּ זרע קודש בעמי הארצות. (עז"א ט' ב') in freundschaftlichen Verkehr sich einlassen. ובקשור את, הִתְעָרֶב נא את אדני, (מ"ב י"ח כ"ג, ישעיה ל"ו ח') in Streit einlassen.

עָרֵב תה"ש לנעימות ומתיקות מה"א בקל, כי קולך עָרֵב, (ש"ה ב' י"ד) עָרֵב לאיש לחם שקר, (משלי כ' י"ג) ומזה, סלו לרוכב בָּעֲרָבוֹת, (תהל' ס"ח ה') וענינו משכנות התענוג süsse, angenehme Gegenden.

עָרֹב שק"ז לערביב חיות שונות מהוראה א' בהתפעל, ויבוא עָרֹב כבד, (שמות ח' כ'). vermischte Gattungen von Thieren, Gewild *n.* ולרד"ק הוא שם למין מן הגרעושים.

עֵרֶב בה"ל a) ש"ת לתערובות אנשים מעמים שונים. וגם עֵרֶב רב עלה אתם, (שמות י"ב ל"ח) ויבדילו כל עֵרֶב מישראל, (נחמיה י"ג ג')

הנפעל בה"ל (a מענין סגירה, בְּהֵעָצֵר השמים, (מ"א ה' ל"ה) והַמַּגֵּפָה נֶעְצָרָה, (במדבר י"ז ט"ו) וַתֵּעָצַר המגפה, (שם שם י"ג) geschlossen, gehemmt werden. b) מענין עכבה, נֶעְצָר לפני ה', (ש"א כ"ח א') aufgehalten werden. ועניינו נתעכב להתפלל או להקריב קרבן. עֹצֶר שמ"ז בה"ל (a מה"א בקל. שאול וְעֹצֶר רחם, (משלי ל' ט"ז) Verschlossenheit des Mutterleibes. מאשה עקרה. (b מה"ד בקל ועניינו ממשלה, מֵעֹצֶר רעה, (תהל' ק"ז ל"ט) Regierung *f.*

עֶצֶר ש"מ מה"ד בקל. יורש עֶצֶר, (שופטי' י"ח ז') Thronerbe *m.*

עֲצָרָה או עֲצֶרֶת, שמ"נ לאסיפת העם בחדש ושבת וחגים לשמחה ולקרבן, או ליום צום לתשובה. קדשו עֲצָרָה, (מ"ב יו"ד כ') קראו עֲצָרָה, (יואל א' י"ד) אשה לה' עֲצֶרֶת הוא. (ויקרא כ"ג ל"ו, במדבר כ"ט ל"ה) Versammlung *f.* ובפרט ליום השביעי של פסח. וביום השביעי עֲצֶרֶת לה' אלהיך (דברי' ט"ז ח') ויום הח' מסכות, ביום השמיני עֲצֶרֶת תהיה לכם, (במד' כ"ט ל"ה, נחמיה ח' י"ח) Beschlussfest *n.* ובא השם עֲצֶרֶת לאסיפת העם למריבה, לא לקרבן ולא לצום. עֲצֶרֶת בוגדים, (ירמיה ט' א') meuterische Versammlung. ולא אריח בַּעַצְּרֹתֵיכֶם, (עמוס ה' כ"א) עניינו בקרבן עַצְּרֹתֵיכֶם.

מַעְצוֹר או מַעְצָר, שמ"ז, כי אין לה' מַעְצוֹר, (ש"א י"ד ו') אין מַעְצָר לרוחו, (משלי כ"ה כ"ח) מה"ב בקל Einhalt *m.*, Hinderniss *n.*, Zurückhaltung *f.*

עקב 1. 3. הקל פ"י בה"ל (a עניינו אחיזה בעקב בבטן עָקַב את אחיו, (הושע י"ב ד') die Ferse fassen. (b עניינו מרמה, עָקֹב יַעְקֹב, (ירמיה ט' ג') וַיַּעְקְבֵנִי זה פעמים, (בראשית כ"ז ל"ו) betrügen. וההוראה זאת קרובה מאוד לה"א. כי ד.מרמה עיניו ישמרו עקבי ודרכי האיש אשר ירצה לרמות, למען ידע באיזה דרך יוכל לו לרמותו, וכן כתוב, המה עֲקֵבַי ישמורו, (תהל' נ"ו ז') ובהוראה זו היא ג"כ הפעל בלשון אשכנז hintergehen.

הפעל, ולא יְעַקְּבֵם כי ישמע קולו, (איוב ל"ז ד') עניינו כמו עכב בארמית zurückhalten.

עָקֵב הה"ל (a שת"ז לאחורי הרגל בסופו, תשופנו עָקֵב, (בראשית ג' ט"ו) הגדיל עלי עָקֵב, (תהל' מ"א יו"ד) בסמיכות, בַּעֲקֵב עשו, (בראשית כ"ה כ"ו) בסמיכת הרבוי, הנושך עִקְּבֵי סוס, (בראשית מ"ט י"ז) Ferse *f.* (b עניינו דריסת עקב, צאי לך בְּעִקְבֵי הצאן, (ש"ה א' ח') עֲקֵבַי ישמורו, (תהל' נ"ו ז') בר"ן וְעִקְּבוֹתֶיךָ לא נודעו, (תהל' ע"ז כ', שם פ"ט נ"ב) בר"נ Fusstritte, Spuren *pl.* (c פרסות הסוס, (שופט' ה' כ"ב) Huf. (d עצה"ש לחלק האחרון מן המחנה, והוא יגד עָקֵב, (בראשית מ"ט י"ט) ואת עֲקֵבוֹ מים לעיר, (יהושע ח' י"ג) Nachtrupp. (e עניינו אורבים בדרך, עון עֲקֵבַי, (תהל' מ"ט ו') Nachsteller *m.*

עָקֹב גה"ל (a שם לגבעה וכן הוראתו בלשון ערבי, והיה הֶעָקֹב למישור, (ישעי' מ"ם ד') Hügel *m.* (b עניינו מרמה מה"ב בקל עקֹב הלב מכל, (ירמיה י"ז ט') trügerisch. (c תה"ש מה"ב בהשם עָקֵב שעניינו דריסת העקב, עֲקֻבָּה מדם, (הושע וא"ו ה') blutige Spuren.

עֵקֶב גה"ל (a עניינו קץ וסוף דבר. ואצרנה עֵקֶב, (תהל' קי"ט ל"ג) עד עֵקֶב, (שם ס' קי"ב) immer, bis zu Ende. (b עניינו גמול, בשמרם עֵקֶב רב, (תהל' י"ט י"ב) עֵקֶב ענוה, (משלי כ"ב ד') ובקשור Lohn *m.* ובקשור על, על עֵקֶב בשתם, (תהל' מ"ם ט"ז, שם ע' ד') wegen, eigentlich zum Lohne. (c עניינו כמו יען או בעבור, עֵקֶב אשר שמעת בקולי, (בראש' כ"ב י"ח) עֵקֶב אשר עשה, (ש"ב י"ב ו') עֵקֶב כי בזיתני, (שם שם יו"ד) weil. וכן בחסרון מלת אשר או כי: והיה עֵקֶב תשמעון, (דברי' ז' י"ב) עֵקֶב לא תשמעון, (שם ח' כ') עניינם עקב אשר לא תשמעו, עקב אשר לא שמעתם.

עָקְבָה שמ"נ ועניינו במרמה, ויהוא עשה בְעָקְבָּה, (מ"ב יו"ד י"ט) Hinterlist *f.*

עקד בנינו קל פ"י עניינו קשור קרוב לשרש אגד. וַיַּעֲקֹד את יצחק בנו, (בראשית כ"ב ט') binden.

עָקֹד תה"ש לצאן מנומר, פני הצאן אל עָקֹד, (שם ל' מ"ם) עֲקֻדִּים, (שם שם ל"ט) gestreift, geringelt, gebändert.

עֵקֶד תה"ש לאגודת ואסיפת חברים, בית עֵקֶד הרועים, (מ"ב יו"ד י"ד) Versammlungs-Haus *n.*

עקה מַעֲקֶה שת"ז ליציע שעושים סביב הגג לשמור מנפילה, ועשית מַעֲקֶה לגגך, (דברי' כ"ב ח') Geländer um das Dach.

מוּעָקָה שמ"נ למשא המצר להגוף, שמת מוּעָקָה במתנינו, (תהל' ס"ו י"א) drückende Last.

עָקָה בשרש עיק.

עקל בנינו פעל פ"י עניינו עוות ועקום, על כן יצא משפט מְעֻקָּל, (חבקוק א' ד') verdreht.

עֲקַלְקַלּוֹת תהש"נ, ארחות עֲקַלְקַלּוֹת, (שופטי' ה' ו', תהל' קכ"ה ה') krumm. gewunden.

עָצֵל שת"ז למאריך ומתרפה במלאכתו. לך אל נמלה עָצֵל, (משלי וא"ו ו', שם שם ט', שם י"ג ד') Fauler, Nachlässiger.

עַצְלָה עַצְלוּת. שמ"נ. עַצְלָה תפיל תרדמה, (משלי י"ט ט"ו) ולחם עַצְלוּת לא תאכל, (שם ל"א כ"ד) Faulheit *f*. ומ"א ברבוי זוגי, בַּעֲצַלְתַּיִם, (קהלת י"ד י"ח).

עצם 1. 3. 5. הקל פע"ו גה"ל a) ממאמר האיכות, ועניני רב בכח או בעשר, כי עָצַמְתָּ ממנו מאוד, (בראשית כ"ו ט"ז) וירבו וַיַּעַצְמוּ, (שמות א' ז', דניאל ח' ח') mächtig sein. b) ממאמר הכמות, ועניני רב במספר, עָצְמוּ מספר, (תהל' מ"ם ו', שם ל"ח כ') עָצְמוּ משובותיהם, (ירמיה ה' ו') zahlreich sein.

a) פי', ועניני כבישת עין, וְעֹצֵם עיניו מראות ברע, (ישעיה ל"ג ט"ו) zuschliessen.

הפעל פ"י בה"ל a) מה"נ בקל שעניני סגירת העין, וַיְעַצֵּם את עיניכם, (ישעיה כ"ט יו"ד) verschliessen. b) עניני שבירת עצם, וזה האחרון עִצְּמוֹ, (ירמי' נ' י"ז) die Knochen zerbrechen, benagen.

ההפעיל, וַיַּעֲצִמֵהוּ מצריו, (תהל' ק"ה כ"ד) מה"א בקל mächtiger, zahlreicher machen.

עָצוּם תה"ש, לגוי גדול וְעָצוּם, (במדבר י"ד י"ב) עניני חזק grosses und mächtiges Volk.

עֲצוּמִים יפריד, (משלי י"ח י"ח) ואת עֲצוּמִים יחלק שלל, (ישעיה נ"ג י"ב) ש"ת לחזקים Helden, Starke, Mächtige *pl*. מלכים עֲצוּמִים, (תהל' קל"ה יו"ד) תה"ש mächtige Könige. ונפל בַּעֲצוּמָיו חיל כאים, (תהל' יו"ד יו"ד) הכנוי המחובר לתואר, הוא תמירת השם המתואר החסר וענין בַּעֲצוּמָיו שניו או טלפיו es fallen in seiner Starken (für starke Zähne, Klauen) die Unglücklichen. עצום ואין מספר (יואל א' ו') וַעֲצוּמִים כל הרוגיה, (משלי ז' כ"ו) רב במספר zahlreich.

עֲצוּמוֹת שמ"נ. הגישו עֲצֻמוֹתֵיכֶם, (ישעיה מ"א כ"א) עניני טענותיכם החזקות והכנוי תחת המתואר החסר (ועיין במלת עָצוּם) kräftige Beweise, Ansprüche *pl*.

תַּעֲצֻמוֹת, עוז וְתַעֲצֻמוֹת. (תהל' ס"ח ל"ו) שמ"נ ברבוי Kräfte *pl*.

עֶצֶם נה"ל a) שם נרדף עם גרם לפי שהעצמית חוזק הגוף ותקפו, וְעֶצֶם לא תשברו בו, (שמות י"ב מ"ו) נבהלו עֲצָמָי, (תהל' ו' ג') נפזרו עֲצָמֵינוּ, (שם קמ"א ז') ובס"נ וְעַצְמֹתֵיהֶם יגרם, (במדבר כ"ד ה') וּבַעֲצָמוֹת וגידים תסוככני, (איוב יו"ד י"א) Knochen *pl*. b) על הגוף בכלל. אדמו עֶצֶם מפנינים, (איכה ד' ז') Körper *m*. כַּעֲצָמִים בבטן המלאה, (קהלת י"א ה') כנוי לעובר במעי אמו Wesen *n*. c) תה"פ עניני שלמות ועקר של דבר, בְּעֶצֶם היום הזה, (בראשית ז' י"ג) (בגופו ותקפו של יום) עד עֶצֶם היום הזה, (ויק"א כ"ג י"ד) (בשלמותו של יום מערב עד ערב) an demselben Tage. בְּעֶצֶם תמו, (איוב כ"א כ"ג) mitten in seinem Wohlstande. וּכְעֶצֶם השמים לטוהר, (שמות כ"ד יו"ד) wie der Himmel selbst. מות מֵעַצְמוֹתָי, (איוב ז' ט"ו) עניני שיאבד עצמי לדעתו sich selbst umbringen, einen Selbstmord an sich begehen.

עֹצֶם בה"ל a) שמ"ז לכח ואל, כחי וְעֹצֶם ידי, (דברי' ח' י"ז) ובתום' ה', עָצְמָה ירבה, (ישעיה מ"ב כ"ט) Macht, Stärke *f*. בְּעָצְמַת חבריך, (שם מ"ז ט') Menge *f*. b) עניני גוף כה"ב בשם עֶצֶם, לא נכחד עָצְמִי ממך, (תהל' קל"ט ט"ו) כה"ב בשם עֶצֶם Körper *m*.

עצר 1. 2. הקל דה"ל a) עניני שוה לשרש אָצַר והוא סגירת דבר מצאת, וקשורו עם את או לְ או במלת בעד, וְעָצַר את השמים, (דברי' י"א י"ז) הנה נא עֲצָרַנִי ה' מלדת, (בראשית ט"ז ב') כי עָצֹר עצר ה' בעד כל רחם, (שם כ' י"ח) ובא ג"כ בלי קשור אם, אני המוליד וְעָצַרְתִּי, (ישעיה ס"ו ט') כלם מענין אסירה, verschliessen, versperren. ומזה וַיַּעַצְרֵהוּ מלך אשור ויאסרהו בית כלא, (מ"ב י"ז ד') והוא עודנו עָצוּר בחצר המטרה, (ירמיה ל"ג א', שם ל"ט ה', שם ל"ט ט"ו) einsperren, verhaften. b) ומה שהוא אחור ועכבה מפעולה, אם תַּעְצְרֵנִי, (שופטי' י"ג ט"ז) נַעַצְרָה נא אותך, (שם שם ט"ו) אל תַּעֲצָר לי לרכוב, (מ"ב ד' כ"ד) ולא יַעַצָרְכָה הגשם, (מ"א י"ח מ"ד) עוד עָצוּר מפני שאול, (דה"א י"ב א', ש"א כ"א ו') aufhalten, zurückhalten, hemmen. ומזה, שרים עָצְרוּ במלים, (איוב כ"ט ט') וַעְצֹר במלים מי יוכל, (שם ד' ב') פ"ע sich enthalten. הן יַעְצֹר במים, (שם י"ב ט"ו) פ"י einhalten. c) בקשור השם כח עניני הפסקת כח, ולא עָצַרְתִּי כח, (דניאל יו"ד ח', שם י"א ו', דה"ב י"ג כ') ולא עָצְרוּ ללכת, (דה"ב כ' ל"ז) בחסרון מלת כח, ועניני, ולא עָצְרוּ כח ללכת Kraft behalten. ובקשור לְ עניני הספקת כח לעשות דבר, כי נַעְצוֹר כח להתנדב, (דה"א כ"ט י"ד) ומי יַעְצָר כח לבנות לו בית (דה"ב ב' ה', שם כ"ב ט') ובא ג"כ בלי מלת כח. (ולא עָצְרוּ ללכת, (נה"ב ב') ועניני לא עָצְרוּ כח ללכת) Kraft haben zu einer Sache. d) עניני ממשלה, בקשור בְּ, זה יַעְצֹר בעמי, (ש"א ט' י"ז) regieren.

עפלים שם מכה בתחתונית, (דברים כ"ח כ"ד) Geschwulst im After.

עפר בנינו פעל ועפר בעפר, (ש"ב ט"ז י"ג) mit Staub werfen.

עָפָר שק"ז לחמר אדמה, ואבק, ועפר אחר יקח וטח את הבית, (ויקרא י"ד מ"ב) Lehm *m*. גוש עפר, (איוב ז' ה', שם כ"א כ"ו) Erde *f*. ורבים מישני אדמת עפר, (דניאל י"ב ב') עפר מן האדמה, (בראש' ב' ז') Erdenstaub *m*. עד אשר דק לעפר, (דברי' ט' כ"א) Staub. ברבוי עפרות, וראש עפרות תבל, (משלי ח' כ"ו) ועפרות זהב לו, (איוב כ"ח ו').

עֹפֶר שת"ז לצבי רך, לעפר האילים, (ש"ה ב' ט') כשני עפרים, (שם ד' ה') junger Hirsch.

עֹפֶרֶת שק"נ לאחד ממיני המתכות ברזל ועופרת, (איוב י"ט כ"ד, שמות ט"ו יו"ד) Blei *n*. ונקרא כן לפי כשנשרף נעשה אבק אדום וגם הוא קל יותר להשחק לעפר ממתכות אחרות.

עפש בשרש עבש.

עץ עץ שק"ז בה"ל אם על חמר עץ בכלל או על אילן והענין מורה על הוראתו a) בחרשת עץ, (שמות ל"א ה') עץ ואבן, (דברי' ד' כ"ח) וערכו עצים על האש, (ויקרא א' ז') Holz *n*. b) כי עץ נשא פריו, (יואל ב' כ"ב) Baum *m*. יעשו עץ, (אסתר ה' י"ד) המקרא חסר וענינו יעשו עץ לתלות וכו' ותלית אותו על העץ, (דברי' כ"א כ"ב) ברבוי ים בעצים ובאבנים, (שמות ז' י"ט) במסיכת עצי שיטים, (שמות כ"ח ה') ובא פ"א בס"נ כרתו עצה (רפה), (ירמיה ו' ו').

עצב 1. 2. 3. 5. 7. הקל ענינו דאגה, וכהות רוח ולא עצבו אביו, (מ"א א' ו') לבלתי עצבי, (דה"א ד' יו"ד) ועצובת רוח, (ישעיה נ"ד, פסוק ו') betrüben, kränken.

הנפעל אל תעצבו, (בראשית מ"ה ה') ובקשור אל, כי נעצב אל דוד, (ש"א כ' ל"ד) או על, כי נעצב המלך על בנו, (ש"ב י"ט ג') ענינם נעצב בשביל דוד, בעבור בנו sich betrüben, grämen. ובקשור ב' ענינו צער ומכאוב, מסע אבנים יעצב בם, (קהלת י"ד ט') sich wehe thun.

הפעל גה"ל a) כבקל והוא יוצא, והמה מרו ועצבו את רוח קדשו, (ישעיה ס"ג יו"ד) betrüben, kränken. b) קרוב לשרש חטב וענינו נתינת צורה החיצונה, ידיך עצבוני ויעשוני, (איוב יו"ד ח') formen, bilden. c) ענינו תור ואריבה וכן בלשון ערבי, כל היום דברי יעצבו, (תהל' נ"ו ו') ענינו ידרשו ויתורו על עניני ועסקי auflauern. ויותר נכון שהוא כה"א בקל והראוי על דברי יעצבו בלי דגש sich bekümmern.

ההפעיל, בה"ל a) כקל יעציבוהו בישימון, (תהל' ע"ח מ"ם) kränken. b) מה"ב בפעל, עשינו לה כונים להעציבה, (ירמיה מ"ד י"ט) formen, bilden.

ההתפעל, כבקל, ויתעצבו האנשים, (בראשית ל"ד ז', שם ו' ו') sich betrüben.

עֶצֶב בה"ל a) שמ"ז לעמל ויגיעה ודאגה, ולא יוסיף עצב עמה, (משלי יו"ד כ"ב) בכל עצב יהיה מותר, (שם י"ד כ"ג) Anstrengung *f*., Beschwerlichkeit, Mühe *f*., Kummer, Schmerz *m*. אכלי לחם העצבים, (תהל' קכ"ז ב') תה"פ sauer erworbenes Brod. b) מה"ב בפעל, חבור עצבים אפרים, (הושע ד' י"ז) עצבי הגוים כסף וזהב, (תהל' קל"ה ט"ו, מיכה א' ז') ש"ת לפסילים Götzengebilde *n*. ומזה היחיד העצב נבזה, (ירמיה כ"ב כ"ח).

עֹצֶב בה"ל a) שמ"ז לכאב ודאגה, כי ילדתי בעצב, (דה"א ד' ט') מעצבך ומרגזך, (ישעיה י"ד ג') Schmerz, Verdruss. b) מה"ב בפעל שמ"ז לעבודה לאלילים, וראה אם דרך עצב בי, (תהל' קל"ט כ"ד) Götzendienst *m*.

עצבון שמ"ז וענינו עמל וצער, בעצבון תאכלנה, (בראשית ג' י"ז) Beschwerde *f*. הרבה ארבה עצבונך, (שם שם ט"ו) Schmerz *m*. מעצבון ידינו, (שם ה' כ"ט) saure Arbeit.

עַצֶּבֶת שמ"נ מה"א בשם עצב, קרץ עין יתן עצבת, (משלי יו"ד יו"ד) Verdruss *m*. ובעצבת לב רוח נכאה, (שם ט"ו י"ג, איוב ט' כ"ח) ומחבש לעצבותם, (תהל' קמ"ז ג') Schmerz *m*.

מַעֲצֵבָה למעצבה תשכבון, (ישעיה נ' י"א) שמ"נ לכאב וצער Schmerz *m*., Trübsal *n*.

עצד מַעֲצָד שם כלי אומנות, (ישעיה מ"ד י"ב) Axt *f*.

עצה בנינו קל פ"י וענינו כמו עוצם, וכן הוא בערבי. עצה עיניו לחשוב תהפוכות, (משלי ט"ז ל') verschliessen.

עָצֶה שם חלק התחתון מהשדרה, לעמת העצה (ויקרא ג' ט') Rückgrat *m*.

עצל בנינו נפעל, פ"ע, אל תעצלו ללכת, (שופטים י"ח י"ט) faul, lässig sein.

den). והנכון פי׳ הראשון וכן פירשו השבעים זקנים, וראי׳ לדבריהם, וַיַּעַן איוב, (איוב ג׳ ג׳) עָנִי, עֹנִי, אני הגבר ראה עָנִי, (איכה ג׳ א׳) את עֳנִי עמי, (שמות ג׳ ז׳) בכנוי אל, עָנְיֵךְ, (בראשית ט״ז י״א) את עָנְיִי, (בראשית ל״א מ״ב, שם מ״א נ״ב) שמ״ז Elend, Leiden n., Bedrückung f. בְּנֵי עֹנִי, (משלי ל״א ה׳) ש״ת לעניים die Leidenden. לחם עֹנִי, (דברי׳ ט״ז ג׳) ש״ת ללחם שאכלו בימי עֳנָיָם Brod des Elendes.

עִנְיָן כה״ל a) שמ״ז כולל עסק האדם והשתדלותו להשיג חפצו, עִנְיַן רע, (קהלת א׳ י״ג, שם ב׳ כ״ג) Geschäft n. b) ענינו דבר, וכן הוראת השם הזה בלשון כשדי, (קהלת ה׳ ב׳, שם ד׳ ח׳) Ding n.

מַעֲנֶה שמ״ז בה״ל a) מה״א בקל וענינו תשובה, כי לא מצאו מַעֲנֶה, (איוב ל״ב ג׳) מַעֲנֶה רך ישיב חמה, (משלי ט״ו א׳) Antwort f. או הוא מה״ב בקל Widerlegung f. b) ענינו לתכליתו היא קרוב לה״ג בקל, ועניני שיסכים לרצוני, כל פעל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ, (משלי ט״ז ד׳) Absicht f., Zweck m.

מַעֲנָה שת״ז לחרוץ שבין התלמים. כבחצי מַעֲנָה צמד בקר, (ש״א י״ד י״ד) האריכו לְמַעֲנִיתָם, (תהל׳ קכ״ט ג׳) והלי׳ לשמוש Furche. ובחסרון המ׳ לשתי עֹנֹתָם, (הושע י״ד י״ד) רמז לשתי הממלכות אפרים ויהודה (הרד״קי והחכם ב״ז העתיק לפי התרגום מה״ב בשם מַעֲנֶה (ובא בר״נ כדרבה, שמות שהיחיד ד׳ והרבוי בס״נ) שענינו תכלית, ויהיה תרגום באסרם לשתי עונתם indem man sie einspannt zu zwei Zwecken: Ephraim soll dreschen, Juda soll pflügen, Jacob soll eggen für jenen.

תַּעֲנִית שמ״נ לענוי נפש בצום, קמתי מִתַּעֲנִיתִי, (עזרא ט׳ ה׳) Fasten n.

ענן בנינו פִּעֵל פ״י ענינו נגזר משם ענן. בְּעַנְנִי ענן על הארץ, (בראשית ט׳ י״ד) Wolken versammeln.

עָנָן שת״ז ונרדף עם עב, נתתי בֶּעָנָן, (בראשית ט׳ י״ג) ברבוי יכ, כַּעֲנָנִים יעלה, (ירמיה ד׳ י״ג) ובס״נ תשכן עליו עֲנָנָה, (איוב ג׳ ה׳) היחיד בסמיכת עֲנַן הקטרת, (ויקרא ט״ז י״ז) Wolke f.

מְעוֹנֵן ע״ש עון.

ענף **עָנָף** ש״נ לסעיף, לעשות עָנָף, (יחזקאל י״ז ה׳) בסמיכת עֲנַף, וַעֲנַף עץ עבות, (ויקרא כ״ג מ״ם) בכנוי עַנְפְּכֶם תתנו, (יחזק׳ ל״ו ה׳) וַעֲנָפֶיהָ (תהל׳ פ׳ י״א) Zweig. והתואר עֲנֵפָה, (יחזקאל י״ט י׳) zweigicht.

ענק 1. 5. הקל פ״י נגזר משם ענק ענינו קשירת ענק בעדי, לכן עֲנָקַתְמוֹ גאוה, (תהל׳ ע״ג ו׳) Halsschmuck anlegen.

ההפעיל פ״י וענינו נתינת מתנה לפטירת עבדו כשיצא לחרות, הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק לו, (דברי׳ ט״ו י״ד) ausstatten.

עֲנָק בה״ל a) שת״ז לעדי שעל הצואר, באחד עֲנָק מצורניך (בחסרון א׳), (ש״ה ד׳ ט׳) ברבוי ים גם ות וַעֲנָקִים לגרגרותיך, (משלי א׳ ט״ו) לבד מן הָעֲנָקוֹת, (שופטי׳ ח׳ כ״ו) ר״נ Halskette f., Halsgeschmeide n. b) שת״ז לאנשים נבוהי הקומה נרדף עם נפילים. בני הָעֲנָק ילידי הָעֲנָק, (במדבר י״ג כ״ח) ברבוי עֲנָקִים, (דברי׳ ב׳ י״ד) Riese m.

ענש 1. 2. הקל פ״י ענינו שימת ערך קנס בכסף, וְעָנְשׁוּ אותו מאה כסף, (דברי׳ כ״ב י״ט, שמות כ״א כ״ב, משלי י״ז כ״ו, שם כ״א י״א, עמוס ב׳ ח׳, דה״ב ל״ו ג׳) eine Geldstrafe auflegen.

הנפעל בה״ל a) קנס בכסף כבקל, ענוש יֵעָנֵשׁ כאשר ישית עליו בעל האשה, (שמות כ״א כ״ב) an Geld gestraft werden. b) עונש מלקות וכדומה, ופתיים עברו וְנֶעֱנָשׁוּ, (משלי כ״ב ג׳, שם כ״ז י״ב) büssen, Strafe leiden.

עֹנֶשׁ שמ״ז לקנס ממון, גדל חמה נשא עֹנֶשׁ, (משלי י״ט י״ט) Geldstrafe f. ויתן עֹנֶשׁ על הארץ, (מ״ב כ״ג ל״ג) ענינו מס או עֹנֶשׁ פשיעה Contribution.

עסס בניני קל, פ״י ענינו רמיסה דחיקה וכתישה וְעַסּוֹתֶם רשעים, (מלאכי ג׳ כ״א) קרוב לשרש עָשָׁה, zertreten.

עָסִיס שת״ז נרדף ליין ונקרא עָסִיס לפי שהיין יוצא מהענבים ע״י דריכה ורמיסה. על עָסִיס כי נכרת מפיכם, (יואל א׳ ה׳) וְכֶעָסִיס דמם ישכרון, (ישעיה מ״ט כ״ו) מֵעֲסִיס רמוני, (ש״ה ח׳ ב׳) Most m.

עפא **עֳפָאִים** שת״ז לענפים ועלים וכן הוראתו בארמית, מבין עֳפָאִים יתנו קול, (תהל׳ ק״ד י״ב) Zweige pl., Laub.

עפל בניני הפעיל פ״ע ענינו עשות דבר בזדון, וַיַּעְפִּלוּ לעלות, (במדבר י״ד מ״ד) vermessen handeln.

עֹפֶל שת״ז ענינו גבעה, ויבא אל הָעֹפֶל, (מ״ב ה׳ כ״ד, ישעיה ל״ב י״ד, דה״ב כ״ז ג׳) Hügel. עֻפְּלָה לא ישרה נפשו בו, (חבקוק ב׳ ד׳) והוא מלשון ויעפילו וענינו העושה מעשה זדון vermessen sein.

או לאבל, וְעָנִיתָ ואמרת, (דברי' כ"ו ה') וְענו הלוים
(שם כ"ז י"ד) laut ausrufen. ומ"ו לענין שירה לשמחה,
עלי באר עֱנו לה׳ (במדבר כ"א י"ז) עֱנו לה׳ בתודה
(תהל' קמ"ז ז') הידד כדורכים יַעֲנֶה, (ירמיה כ"ה ל')
כלם לשמחה singen, Freudengeschrei erheben.
ולאבל, וְעָנָה איים באלמנותיו, (ישעיה י"ג כ"ב) heu-
len. וַיַּעַן איוב ויאמר, (איוב ג' ב') e) בקשור ב לרוב
ועניננו עדות והעיד דבר שקר עָנָה בזאחיו, (דברי'
י"ט י"ח) כחשי בפני יַעֲנֶה, (איוב ט"ז ח') הכרת
פניהם עָנְתָה בם, (ישעיה ג' ט') וְעָנְתָה בי צדקתי,
(בראשית ל' ל"ג) לַעֲנוֹת בו סרה, (דברי' י"ט ט"ז)
והטאתנו עָנְתָה בנו, (ישעיה נ"ט י"ב) zeugen, bezeu-
gen, angeben. f) ואם הוא מצירף אל מקום עניננו
דירה. וְעָנְתָה שמה כימי נעוריה, (הושע ב' י"ד)
וְעָנָה איים באלמנותיו, (ישעיה י"ג כ"ב) לד"ק ע"ש
עון wohnen. g) עניננו הכנעה ומהמינם לא יַעֲנֶה,
(ישעיה ל"א ד') יַעֲנוּ כי אין רועה, (זכריה יו"ד ב')
אני עָנִיתִי מאד, (תהל' קי"ו יו"ד) טרם אֶעֱנֶה, (שם
קי"ט ס"ז) כולם עומדים demüthig sein. והיוצאים
מחטאתם ישובון כי תַעֲנֵם, (דה"ב ו' כ"ו) ישמע אל
וַיַּעֲנֵם, (תהל' נ"ה כ') אודך כי עֲנִיתָנִי, (שם קי"ח כ"א)
demüthigen. h) עניננו השתדלות בעיון או במעשה,
לבני אדם לַעֲנוֹת בו, (קהלת א' י"ג) בעיון פי' ע'
הכסף יַעֲנֶה את הכל, (שם יו"ד י"ט) במעשה פ"י
beschäftigen.

הנפעל, דה"ל a) מה"א בקל, אצעק חמס ולא
אֵעָנֶה, (איוב י"ט ח') nicht beantwortet werden.
b) מה"ב בקל, הרב דברים לא יֵעָנֶה, (איוב י"א ב')
widerlegt werden. c) מה"ג בקל, אני ה׳ נַעֲנֵיתִי לו
בה, (יחזקאל י"ד י"ז) sich willfährig zeigen. d) מה"ז
בקל שעניננו הכנעה, מאנת לֵעָנוֹת מפני, (שמות יו"ד
ג') sich demüthig zeigen. נַעֲנֵיתִי עד מאוד, (תהל'
קי"ט ק"ז) נגש והיא נַעֲנֶה, (ישעיה נ"ג ז') תה"ש
ונפש נַעֲנָה תשביע, (שם נ"ח יו"ד) unterdrückt, ge-
beugt.

הפִּעֵל נה"ל a) מה"ד בקל שעניננו הרמת קול.
קול עַנּוֹת אנכי שומע, (שמות ל"ב י"ח) Freudenge-
schrei, Wettgeschrei n. b) מה"ג בקל מענין שיר
בקשור לְ, כרם חמר עַנּוּ לה, (ישעיה כ"ז ב') על
מחלת לְעַנּוֹת, (תהל' פ"ח א') קול מקהלות, זה פותח
וזה עונה ומסכים עמי Wetgesang singen, in der
Musik einfallen. c) מה"ז בקל שהיא הכנע, עִנָּה
בדרך כחי, (תהל' ק"ב כ"ד) שמחנו כימות עִנִּיתָנוּ
(שם צ' ט"ו) עִנּוּ בכבל רגלו, (שם ק"ה י"ח) וְעִנּוּ
אותם, (בראשית ט"ו י"ג) אם עַנֵּה תְעַנֶּה אותו, (שמות
כ"ב כ"ב) אשר עִנָּה את אשת רעהו, (דברי' כ"ב כ"ד)

תחת אשר עִנָּתָהּ, (שם כ"א י"ד) וישכב אותו וַיְעַנֶּהָ,
(בראשית ל"ד ב', ש"ב י"ג י"ד) demüthigen, plagen,
quälen, nothzüchtigen. וכשהוא בקשור מלת נפש.
עניננו מניעת המאכל ממנה למען עַנּוֹתָהּ. תְּעַנּוּ את
נפשתיכם, (ויקרא ט"ז כ"ט) עִנֵּיתִי נפשי, (ישעיה נ"ח
ג') לְעַנּוֹת נפש, (במדבר ל' י"ד) fasten. כל משבריך
עִנִּיתָ, (תהל' פ"ח ח') mit allen deinen Wogen drückst
du mich.

הפֻּעַל, טוב לי כי עֻנֵּיתִי, (תהל' קי"ט ע"א) ge-
plagt, gedrückt sein. את כל עֻנּוֹתוֹ, (שם קל"ב א')
Sorge f., Mühseligkeit. ובקשור נפש, כי כל הנפש
אשר לא תְעֻנֶּה, (ויקרא כ"ג כ"ט) במניעת המאכל
כבפעל sich nicht kasteiet.

ההפעיל בה"ל a) מה"נ בקל שעניננו הסכמה.
כי האלהים מַעֲנֶה בשמחת לבו, (קהלת ה' י"ט) bei-
stimmen, einstimmen. b) מה"א בקל, ורוח מבינתי
יַעֲנֵנִי, (איוב כ' ג') פירוש יאלצני לענות על דבריו
mein Verstand zwingt mich zu antworten.

ההִתְפַּעֵל בה"ל a) מה"ז בקל שהיא הכנע,
וְהִתְעַנִּי תחת ידיה, (בראשית ט"ז ט') sich demüthi-
gen. b) מה"נ בפעל, וכי הִתְעַנִּיתָ בכל אשר הִתְעַנָּה
אבי, (מ"א ב' כ"ו) sich plagen.

עָנִי שת"ז נה"ל a) לדל, את הֶעָנִי עמך, (שמות כ"ב
כ"ד, דברי' כ"ד י"ד) ein Armer. b) לסובל
לחץ, יחלץ עָנִי בעניו, (איוב ל"ו ט"ו) ואני עָנִי וכואב,
(תהל' ס"ט ל') Leidender, Bedrängter m. c) עניננו
עָנִי, אל עָנִי ונכה רוח, (ישעיה ס"ו ב') עָנִי ורוכב
על החמור, (זכריה ט' ט') leidend, demüthig. ברבוי
עֲנִיִּים, וצעקת עֲנִיִּים ישמע, (איוב ל"ד כ"ח) ובא
עֲנָוִים תחת עֲנִיִּים, (תהל' ט' י"ג, ישעיה ל"ב ז') ובמ"נ
שמעי זאת עֲנִיָּה, (נ"א כ"א) עֲנִיָּה סערה, (ישעיה נ"ד
Bedrängte m.

עָנָו ש"ת או תה"ש לשפל רוח ומעביר על מדותיו
והאיש משה עָנָיו מאוד, (במדבר י"ב ג') ברבוי
עֲנָוִים שמעת ה׳, (תהל' יו"ד י"ז) ובסמיכות, להושיע
כל עַנְוֵי ארץ, (תהל' ע"ו יו"ד, ישעיה י"א ד') beschei-
den, demüthig.

עֲנָוָה שמ"נ מהוראת עָנָיו הנ"ל, ולפני כבוד עֲנָוָה
(משלי ט"ו ל"ג, שם י"ח י"ב) וְעַנְוָתְךָ תרבני,
(תהל' י"ח ל"ו) ובא בחסרון ו' וַעֲנֹתְךָ תרבני, (ש"ב
כ"ב ל"ו) Demuth, Bescheidenheit f. ואצל השי"ת,
(תהל' י"ח ל', ש"א כ"ב ל"ו) Milde, Güte f. וְעַנְוָה
צדק, (תהל' מ"ה ה') bescheidene Unschuld.

עֱנוּת שמ"נ לקריאה וצעקה מה"ד בקל, ולא שקץ
עֱנוּת עני, (שם כ"ב כ"ה) Geschrei der ar-
men. (ולדעת געוניום תרגומו den Leidenden, Lei-

עָמֹק תה"פ, וְעָמֹק עָמֹק מי ימצאנה, (קהלת ז׳ כ"ד) והכפל לחזק tief, verborgen, unerforschlich.
מים עֲמֻקִּים, (משלי י"ד ד׳) עֲמֻקָּה משאול, (איוב י"א ח׳) עִמְקֵי שפה, (ישעיה ל"ג י"ט) נסתרה שפתם מהבין, תה"ש dunkle Rede.

עֵמֶק שת"ז לארץ בקעה, ועמוקה מסביב, עֵמֶק השדים, (בראשית י"ד ה׳) Thal n., Ebene f.
ברבוי. ים. וַעֲמָקִים יעטפו בר, (תהל׳ ס"ה י"ד) ובא פ"א בחסרון התואר ויבריחו את כל הָעֲמָקִים (דה"א י"ב ט"ו) ענינו יושבי העמקים (וכן והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, (ויקרא כ"ה) תבואת שבת) או הם׳ תחת נ׳ וענינו הענקים.

עֹמֶק שמ"ז. וארץ לָעֹמֶק, (משלי כ"ה ג׳) Tiefe f.

מַעֲמַקִּים מִמַּעֲמַקִּים, קראתיך, (תהלי׳ ק"ל א׳) מִמַּעֲמַקֵּי ים, (שם ס"ט ט"ו) Tiefen.

עמר 3. 7. פ"י הפעל ענינו אגודת עמרים והוא ש"ת לקושר עמרים זה בזה, והצנו מְעַמֵּר, (תהל׳ קכ"ט ז׳) Garbenbinder m. ופי׳ הכתוב אשר לא מלא כפו הקוצר ולא מלא חצנו הַמְעַמֵּר.
ההתפעל, ענינו אנס ואלץ את זולתו להיות עבדו. או לשרת בו, ולא תִתְעַמֵּר בה, (דברי׳ כ"א י"ד) וְהִתְעַמֶּר בו ומכרו, (שם כ"ד ז׳) zum Sklaven machen, oder Jemand unrechtmässig beherrschen.

עֹמֶר שת"ז בה"ל a) ענינו אלמה, ושכחת עֹמֶר בשדה, (דברי׳ כ"ד י"ט) גם בין הָעֳמָרִים תלקט, (רות ב׳ ט"ו) Garbe f. b) שת"ז למדת היבש, והיא עשירת האפה, (שמות ט"ז ל"ו).

עָמִיר, וְכֶעָמִיר מאחרי הקוצר, (ירמיה ט׳ כ"א, עמוס ב׳ י"ג) כמו עֹמֶר בהוראה א׳ בר"ז, עֳמָרִים, (רות ב׳ ט"ו) Garbe f.

עָמִית שת"ז וענינו רע, ואל אשת עֲמִיתְךָ, (ויקרא ה׳ כ"א, שם י"ח כ׳, י"ט י"ז) Mitmensch, Nächster.

לְעֻמַּת בה"ל תה"פ a) ענינו נגד. לְעֻמַּת העצה, (ויקרא ג׳ ט׳) ויסקל באבנים לְעֻמָּתוֹ, (ש"ב ט"ז י"ג) לְעֻמּוֹת, (יחזקאל מ"ה ז׳) gegen. גם את זה לְעֻמַּת זה, (קהלת ז׳ י"ד) ענינו דברים מתנגדים זה לזה, das Entgegengesetzte. b) בקשור כ׳ כל עֻמַּת שבא כן ילך, (קהלת ה׳ ט"ו) ענינו כשני כי ההשואה הבאים זה אחר זה so wie — so. (והל׳ מלת כל הנ"ל הוא קשורה למלת עֻמַּת ולא תפרד ממנה. ועם כי נכתבו בשתי מלות הן רק מלה אחת, כמו פקח־קוח עלמות, יפיפיה. כך דעת ן׳ גנאח באמרו אשר לְעֻמַּת לא תכוא בלא ל׳ וכן ב׳ בעבור so wie er gekommen ist, so wird er abgehen.

ענב עֵנָב שם נרגרי הגפן, ודם עֵנָב תשתה חמר, (דברי׳ ל"ב י"ד) אין עֲנָבִים בגפן, (ירמיה ח׳ י"ג) עֲנָבֵימוֹ (דברי׳ ל"ב ל"ב) Traube.

ענג 3. 7. בה"ל a) הפעל פ"ע, הנוה וְהַמְּעֻנָּגָה, (ירמיה וא"ו ב׳) ש"ת למפונקת verzärtelte. b) בהתפעל בקשור על ענינו שמח וקבל תענוג, וְהִתְעַנַּג על ה׳, (תהל׳ ל"ז ד׳) אם על שדי יִתְעַנָּג, (איוב כ"ז יו"ד, שם כ"ב כ"ו) אז תִּתְעַנַּג על ה׳, (ישעיה נ"ח י"ד, שם נ"ז ד׳) וכן בקשור ב׳ וְתִתְעַנַּג בדשן נפשכם, (ישעיה נ"ה ב׳) sich freuen, ergötzen. מֵהִתְעַנֵּג ומרך, (דברי׳ כ"ח נ"ו) ככפעל durch das Verzärtelt sein.

עָנֹג שת"ז הרך בך וְהֶעָנֹג, (דברי׳ כ"ח נ"ד) der Verzärtelte.

עֲנֻגָּה בס"נ, (שם שם נ"ו) הרכה וְהָעֲנֻגָּה der (die) Verzärtelte.

עֹנֶג שמ"ז, וקראת לשבת עֹנֶג, (ישעיה נ"ח י"ג, שם י"ג כ"ב) Vergnügen, Lust.

תַּעֲנוּג כמו עֹנֶג, (משלי י"ט יו"ד) בר"ז, (ש"ה ז׳ ז׳) בר"נ תַּעֲנוּגוֹת (קהלת ב׳ ח׳).

ענד בנינו קל פ"י וענינו קשור תכשיט, עָנְדֵם על גרגרותיך, (משלי וא"ו כ"א) אֶעֶנְדֶנּוּ עטרות לי, (איוב ל"א ל"ו) anbinden.

ענה 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל חה"ל a) ענינו תשובה, קראתיו ולא עָנָנִי, (ש"ה ה׳ ו׳, שם ג׳ יו"ד) דרשתי את ה׳ וְעָנָנִי, (תהל׳ ל"ד ה׳) העֹנֶה אותי ביום צרתי, (בראשית ל"ה ג׳) עֲנֵנִי ה׳ עֲנֵנִי, (מ"א י"ח ל"ז) מיכה וא"ו ה׳) ומקרני ראמים עֲנִיתָנִי, (תהל׳ כ"ב כ"ב) ענינו עֲנִיתָנִי והושעתני מקרני ראמים antworten. b) ענינו סתירת דברי זולת, עוֹנֶה אמרי סכם, (איוב ל"ב י"ב) אם צדקתי לא אֶעֱנֶה, (שם ט׳ ט"ו) widerlegen, Einwendung machen. c) ענינו הסכמה אלהים יַעֲנֶה את שלום פרעה, (בראשית מ"א ט"ז) תַּעַן לשוני אמרתך, (תהל׳ קי"ט קע"ב) כפים מעץ יַעֲנֶנָּה, (חבקוק ב׳ י"א) אֶעֱנֶה את השמים והם יַעֲנוּ את הארץ והם יַעֲנוּ את הדגן, (הושע ב׳ כ"ג כ"ד) (הפך ועצר את השמים) einstimmen, Beifall geben, beistimmen. וכן בענין השיר המנצח ינגן ולעומתו יסכימו המשוררים בקולם או בנגינתם יבא בקשור ל׳, וַתַּעַן להם מרים (שמות ט"ו כ"א) אשר יַעֲנוּ ולו במחלות, (ש"א כ"ט ה׳) einfallen, beistimmen.
d) ענינו המחלת דבר בדרש[1] הקול תהיה לשמחה

ה׳ ז׳) את עָמָלֵנוּ ואת לחצנו, (דברים כ״ו ז׳) ראה עניי וַעֲמָלִי, (תהל׳ כ״ה י״ח) .Leiden *n*., Kummer *m*. c) על הקנין שהשיג ארם ביגיעה רבה. וַעֲמַל לאמים יירשו, (תהל׳ ק״ה מ״ד) שכר טוב בַּעֲמָלָם, (קהלת ד׳ ט׳) מֵעֲמַל נפשו יראה ישבע, (ישעיה נ״ג י״א) das durch Mühe Erworbene. d) והוא תה״פ על מעשה ויגיע שמינע את האדם לשוא, מנחמי עָמָל כלכם, (איוב ט״ז ב׳) lästige Tröster. עָמָל הוא בעיני, (תהל׳ ע״ג ט״ז) (בחסרון המתואר מעשה) vergebliches Anstrengen. e) ענינו כמו מַעַל. בחלוף האותיות והוא נרדף לעול ואון, ולא ראה עָמָל בישראל, (במדבר כ״ג כ״א) ומכתבים עָמָל, (ישעיה י״ד א׳) והבט אל עָמָל לא תוכל, (חבקוק א׳ י״ג) .Unrecht, Unheil *n*.

עמם 1. 6. הקל פע״ו ענינו כהות אור וכן הוראתו בלשון ארמי, ארזים לא עֲמָמוּהוּ, (יחזקאל ל״א ח׳) פועל יוצא verdunkeln. ומזה הושאל על סתימת דבר והעלמת דעת, כל סתום לא עֲמָמוּךָ, (יחזקאל כ״ח ג׳) verhohlen, verborgen sein.

ההפעל איכה יוּעַם זהב, (איכה ד׳ א׳) פ״ע verdunkelt sein.

עָם שק״ז דה״ל a) על קבוץ המון אנשים משפה ודת וניסוס אחת, הן עַם אחד, (בראשית י״א ו׳) הן עָם לבדד ישכון, (במדבר כ״ג ט׳) ברבוי ים מלכי עַמִּים, (בראשית י״ז ט״ז) שמעו עַמִּים, (מ״א כ״ב כ״ד) .Volk *n*. ובא נ״כ בשלמות עֲמָמִים, בנימין בַּעֲמָמֶיךָ, (שופטי׳ ה׳ י״ב) בסמיכות עַמְמֵי הארץ, (נחמיה ה׳ כ״ד) .Völker *pl*. b) ומזה הושאל ג״כ לאנשי הצבא, לפי שגם הם קבוץ אנשים סרים למשמעת הדת וניסוס המלחמה, אחריך בנימין בַּעֲמָמֶיךָ, (שופטי׳ ה׳ י״ז) ובפרשים וקהל וְעַם רב, (יחזקאל כ״ו ד׳) .Kriegsleute, Soldaten *pl*. c) על כל מין האנושי, אכן חציר הָעָם, (ישעיה מ״ם ז׳) אמנם כי אתם עָם ועמכם תמות חכמה, (איוב י״ב ב׳) .Menschengeschlecht *n*., coll. נאסף אל עמך (בראשית מ״ט כ״ט) d) ונאמר ג״כ על קבוץ משפחה גם משארי בעח״י זולת האדם, הנמלים עם לא עז שפנים עם לא עצום, (משלי ל׳ כ״ו) .Familie ועיין גוי.

עִם מלת היחס. ובא ג״כ בכנוי עִמִּי, עִמְּךָ, עִמּוֹ, עִמָּנוּ, עִמָּכֶם, עִמָּהֶן, טה״ל a) ענינו כמו ב הענין אם הלכת עִם שוא, (איוב ל״א ה׳) (sd) .mit b) כמו בתוך, וידעת עִם לבבך, (דברי׳ ח׳ ה׳) כי חצי שדי עִמָּדִי, (איוב וא״ו ד׳) לא כן אנכי עִמָּדִי, (שם ט׳ ל״ה) אשר עִם שדי לא אכחד, (שם כ״ז י״א) im In- (s i.) nern. c) כמו וא״ו העטוף. אדמוני עִם יפה עינים (ש״א ט״ז י״ב) .und תאנים עִם בכורים, (נחום ג׳ י״ב) sowohl — als. d) כמו כ השואה, עִם מלכים ויועצי ארץ, (איוב ג׳ י״ד, ושם ט״ו) ענינו כמלכים, כבסמוך לו כנפל אשר לא ראו אור וְעִם אדם לא ינוגעו, (תהל׳ ע״ג ה׳) ענינו כאדם, עִם נחלי רתמים, (תהל׳ ק״כ ד׳) עִמָּךְ, (איוב מ״ם פ׳ ט״ו) ענינו כמיך — so wie. e) ענינו כמו את דנושה בכנוי והוא לרוב התלכי עִם האיש הזה, (בראשית כ״ד נ״ח) להמית צדיק עִם רשע, (ש״ב י״ד כ״ה) .mit, in Begleitung f) ענינו כמו אצל, אשר עִם שכם, (שם ל״ה ד׳) עִם בית און, (יהושע ז׳ ב׳) עִם אשר תמצא, (בראשית ל״א ל״ב) גם תבן גם מספוא רב עִמָּנוּ, (שם כ״ד כ״ה, ש״א ב׳ כ״ו) .bei g) ענינו המשך זמן כהמלא עוד, יראוך עִם שמש, (תהל׳ ע״ב ה׳) ענינו כל זמן שהשמש במציאות .während, so lange h) כמו נגד מי יקום לי עִם מרעים, (תהל׳ צ״ד ט״ז) עִם פועלי און, (שם שם) ברבים היו עִמָּדִי, (שם נ״ה י״ט) .gegen i) ענינו עִם לבבך או עִם מחשבתך. ידעתי כי זאת עִמָּךְ, (איוב יו״ד י״ג) וכהנה רבות עִמּוֹ, (שם כ״ג י״ד) .im Herzen, oder in Gesinnung ובקשור מ׳ ענינו כמו מן, מֵעִם ברכיו, (בראשית מ״ח י״ב) מֵעִם פרעה, (שמות י״א ח׳, ש״א כ׳ ט׳) צדקי מֵאֵל, (איוב ל״ה ב׳) .von

עמס 1. 5. הקל בה״ל a) ענינו נָשָׂא בה״א שם כל עֹמְסֶיהָ שרוט ישרטו, (זכריה י״ב ג׳) בסבל עֹמְשִׂים, (נחמיה ד׳ י״א) בש׳ ת׳ ס׳, הָעֲמֻסִים מני בטן (ישעיה מ״ו ג׳) לעומת הנשיאים הנכתב בפסוק שם .tragen b) בקשור על ענינו טעינת משא, וַיַּעֲמֹס איש על חמורו, (בראשית מ״ד י״ג) וְעֹמְסִים על החמורים, (נחמיה י״ג ט״ו) .aufladen

הַהִפְעִיל כה״ב בקל, הֶעֱמִיס עליכם עול, (מ״א י״ב י״א, דה״ב יו״ד י״א) .aufladen

מַעֲמָסָה תה״ש, אבן מַעֲמָסָה, (זכריה י״ב ג׳) Last-Stein.

עמק 1. 5. הקל פ״ע, ענינו הפך רום, ומראהו אין עָמֹק מן העור, (ויקרא י״ג ל״ב) עָמְקוּ מחשבותיך, (תהל׳ צ״ב ו׳) tief sein, unerforschlich tief.

ההפעיל פ״י, הֶעְמִיקוּ לשבת, (ירמיה מ״ט ח׳) .machet euere Wohnungen tief הַעְמֵק שאלה, (ישעיה ז׳ י״א) ענינו שאל לך מֵעִמְקֵי הארץ. הַמַּעֲמִיקִים מה׳ עצה, (ישעיה כ״ט ט״ו) ענינו מסתרים. כי כל דבר עמיק נעלם ונסתר מהעין .verbergen

הבא אחריו. או כפי הענין) עצי שטים עוֹמְדִים, (שמות כ"ו ט"ו) stehen. וְעָמַד פתח האהל, (שמות ל"ג ט'). במקום גדולים אל תַּעֲמוֹד, (משלי כ"ה ו') sich hinstellen. עֲמוֹד על רגלך, (יחזקאל ב' א') aufstehen, sich hinstellen (אסתר ז' ד') והמן עָמַד, b) ענינו המתנה ועכוב, ולא תוסיפן לַעֲמוֹד, (שמות כ' כ"ח) עִמְדוּ ואשמעה, (במדבר ט' ח') harren, warten. c) ענינו קיום. למען יַעַמְדוּ ימים רבים, (ירמיה ל"ב י"ד) והארץ לעולם עוֹמָדֶת, (קהלת א' ד') הָעוֹמְדִים האלה, (זכריה ג' ד') sich halten, dauern. d) ענינו הכנה לדבר כמו קום, וְעוֹמֵד לדין עמים (ישעיה ג' י"ג) עָמַד וימודד ארץ, (חבקוק ג' ו') sich aufmachen. e) ענינו שביתה ופסוק בקשור מ. וַתַּעֲמוֹד מלדת, (בראשית כ"ט ל"ה) וַיַּעֲמוֹד הים מזעפו, (יונה א' ט"ו) ובלי מ' וַיַּעֲמֹד השמן, (מ"ב ד' ז') ויך שלש פעמים וַיַּעֲמוֹד, (מ"ב י"ג י"ח) aufhören. f) ענינו נשא או סבל, ויכלת עֲמוֹד, (שמות י"ח כ"ג) ואין כח לַעֲמֹד, (דניאל י"א ט"ו) ausführen, aushalten. g) בקשור ל, ענינו עזר, אף חכמתי עָמְדָה לי, (קהלת ב' ט') יַעֲמוֹד לימין אביון, (תהל' ק"ט ל"א) עָמְדִי למחזיק, (דניאל י"א א') beistehen. h) בקשור לב ענינו כמו ערב לב, הֲיַעֲמוֹד לבך, (יחזקאל כ"ב י"ד) Macht haben. i) בקשור על 1) ענינו שכינה וחניה, אשר עמי עוֹמֵד עליה, (שמות ח' י"ח) עוֹמֵד על שנים עשר בקר, (דה"ב ד' ב') ruhen. 2) ענינו ממונה על דבר. הָעוֹמְדִים על הפקודים, (במדבר ז' ד') הָעוֹמְדִים ובנידם, (דה"א וא"ו י"ח) ג"כ בלא קשור על vorstehen, vorgesetzt sein. 3) ענינו בטח על דבר עֲמַדְתֶּם על חרבכם, (יחזקאל ל"ג כ"ו) sich auf etwas verlassen. 4) וַיַּעֲמוֹד שטן על ישראל, (דה"א כ"א א') ועל שר שרים יַעֲמוֹד, (דניאל ה' כ"ה) ענינו לנגד, auftreten gegen Jemand. 5) עָמְדוּ על זאת, (עזרא יו"ד ט"ו) beharren. 6) בקשור נפש, ענינו להחזיק בעד קיום נפשו, לַעֲמוֹד על נפשם, (אסתר ח' י"א, שם ט' ט"ז) sich vertheidigen. k) בקשור מלת לפני 1) ענינו שרות ואם היא בהצטרפות להש"י ענינו תפלה. בְּעָמְדוֹ לפני פרעה, (בראשית מ"א מ') יהושע בן נון הָעוֹמֵד לפניך, (דברי' א' ל"ח) חי ה' אשר עָמַדְתִּי לפניו, (מ"א י"ז א', שופטי' כ' כ"ח) zu dienen. ענינו לתפלה zu beten. 2) ענינו פ"ע. ואשה לא תַעֲמוֹד לפני בהמה, (ויקרא י"ח כ"ג) sich zur Begattung hinstellen.

הַהִפְעִיל פ"י וה"ל a) וְהֶעֱמִיד הכהן, (ויקרא י"ד י"א) וְהֶעֱמִיד את האשה, (במדבר ה' ל') stellen, stehen lassen. b) ענינו הקים, וְהֶעֱמִיד האשרים והפסילים, (דה"ב ל"ג י"ט) לְהַעֲמִידוֹ על מכונו, (עזרא ב' ס"ח) Ein Gesetz (oder ein Haus) aufstellen, aufrichten. c) ענינו כמו נתן אותו על — וְהֶעֱמִיד בבית אל את כהני הבמות, (מ"א י"ב ל"ב) לְהַעֲמִיד את אחיהם המשוררים, (דה"א ט"ו ט"ז) anstellen, bestellen zu einem Amte. d) ענינו תקן. וַיַּעֲמִידוּ דבר, (דה"ב ל' ח') festsetzen, beschliessen. ובקשור ל', אשר הֶעֱמַדְתִּי לאבותיכם, (דה"ב ל"ג ח') bestimmen. e) ענינו החזיק וּלְהַעֲמִיד את ירושלים, (מ"א ט"ו ד') יַעֲמִיד ארץ (משלי כ"ט ד') לְהַעֲמִידוֹ לעולם, (דה"ב ט' ח') bestehen lassen, erhalten. f) פ"ע ככל, היה מַעֲמִיד במרכבה, (דה"ב י"ח ל"ד) stehen bleiben.

הָהָפְעַל, יָעֳמַד חי. (ויקרא ט"ז יו"ד) gestellt werden.

עמד בהפעיל, וְהַעֲמַדְתָּ להם כל מתנים, (יחזקאל כ"ט ו') ולדעת ר"ש פרחון והרד"ק שרשו מעד בהיפך האותיות כמו כשב, כבש- wanken machen.

עַמּוּד שת"ז בה"ל a) קומת הָעַמּוּד האחד, (מ"א ז' ט"ו) עַמּוּדִים שנים, (מ"א ז' כ') ועצה"ם עַמּוּדֵי שמים, (איוב כ"ו י"א) עַמּוּד אש, (שמות י"ג כ"ב) Säule *f.* b) שת"ז למקום גבוה לעמוד עליו. עומד על עַמּוּדוֹ, (דה"ב כ"ג י"ג) והמלך עומד על הָעַמּוּד, (מ"ב י"א י"ד) Stand *m.*, Bühne *f.*

עֹמֶד. ויעמוד המלך על עָמְדוֹ, (דה"ב ל"ד ל"א) ויבוא אצל עָמְדִי, (דניאל ח' י"ז, שם שם י"ח) ענינו כמו עַמּוּד בה"ב Stelle *f.*, Stand *m.*

עֶמְדָּה שת"נ. יקח מכם עֶמְדָּתוֹ, (מיכה א' י"א) bleibende Hütte, Herberge.

עִמָּדִי נרדף עם מלת עם וכן הוראתו בלשון ערבי mit mir. ועיין בה"ב וה"ח.

מַעֲמָד שמ"ז, וּמַעֲמַד משרתיו, (מ"א יו"ד ה') Stand *m.*, Posten *f.*

עמל בנינו קל וענינו היגיעה הכבדה, בכל עמלו שֶׁיַּעֲמוֹל. (קהלת א' ג', יונה ד' יו"ד) mit aller Mühe, womit er sich abmühet.

עָמֵל בה"ל a) שת"ז לאיש נרדף מהמקרה או לנבר לא יצלח, למה יתן לְעָמֵל אור. (איוב ג' כ') נפש עָמֵל, (משלי ט"ז כ"ו) ein Unglücklicher. b) שמ"ד, לכבדות היגיעה, בכל עֲמָלוֹ שיעמול, (קהלת א' ג') Mühe. שהוא עָמֵל, (שם ב' כ"ב) sich plagen, quälen.

עָמָל ש"ת a) שמ"ז ליגיעה הכבדה, בכל עֲמָלוֹ (קהלת א' ג') וּבַעֲמָלִי שעמלתי, (שם ב' י"א) עֲמַל הכסילים, (שם י"ט ו') mühvolle Arbeit, Mühe *f.* b) צרה וצער כעס ומכאוב. אדם לְעָמָל יולד, (איוב

f. Lebenszeit. ואצל הש״י כמו אל עוֹלָם, (בראשית כ״א ל״ג) תה״ש der ewige Gott, חי הָעוֹלָם, (דניאל י״ב ז׳) der ewig Lebende. וכן מהנבראים, גבעות עוֹלָם, (בראשית מ״ט כ״ו) ewige Hügel. ועל ב׳ הזמנים היינו העבר והעתיד, מֵעוֹלָם ועד עוֹלָם, (תלה׳ צ׳ ב׳, נחמיה ט׳ ה׳) von Ewigkeit zur Ewigkeit.
ולפעמים בטלת עוֹלָמִים, כי ביה ה׳ צור עוֹלָמִים, (ישעיה כ״ו ד׳) Fels der Ewigkeit. ולפעמים הוא תה״פ, אגורה באהלך עוֹלָמִים, (תהל׳ ס״א ה׳) תשועת עוֹלָמִים, (ישעיה מ״ה י״ז) ewiglich. וְעוֹלָם המורה על זמן העתיד, יבוא לפעמים בקשור ועד, ה׳ ימלוך לְעוֹלָם ועד, (שמות ט״ו י״ח, תהל׳ קמ״ה כ״א) ולפעמים גם בקשור עד, עוֹלְמֵי עד, (ישעיה מ״ה י״ז) ובא פ״א אשים את שמי לְעֵילוֹם, (דה״ב ל״ג ד׳) כמו לְעוֹלָם (ז על כלל המציאות, ב״פ נמצא בתנ״ך, גם את הָעוֹלָם נתן בלבם, (קהלת ג׳ י״א) הליכות עוֹלָם, (חבקוק ג׳ ו׳) Weltsinn m. ועניינו הטבע וכן שמשון חז״ל בהוראה זו Gang der Natur. ואפשר מזו הליכות עוֹלָם לוֹ, (חבקוק ג׳) der Gang der Natur ist sein.

עֶלֶם שת״ז ועניינו נער. בן מי זה הָעָלֶם, (ש״א י״ז נ״ו) Jüngling m. ועניינו כח, חוזק ואמץ, תרגום תקיף עֵילָב Stärke. ומזו אפשר היא ינהגנו עַלְמוּת, (תהל׳ מ״ח ט״ו) ועניינו ביד רמה, בכח וברצון וחוזק יד ולדעתי העניה מזו ג״כ למנצח עַלְמוּת לבן (תהל׳ ט׳ א׳) וכן כל עֲלָמוֹת הכתובים אצל כלי שיר והוא שם להרמת קול בכלי שיר לשמחה בכח ונצוח (דה״א ט״ו כ׳, ושם שם כ׳) Dur, oder harte Tonarten, welchen der harte oder der vollkommene Dreiklang zu Grunde liegt.

עַלְמָה שת״נ. ועניינו נערה צעירה לימים תהיה בתולה או בעולה, ותלך הָעַלְמָה, (שמות ב׳ ח׳, בראשית כ״ד מ״ג) הנה הָעַלְמָה הרה, (ישעיה ז׳ י״ד) דרך גבר בְּעַלְמָה, (משלי ל׳ י״ט) junge Frau. והיא משם עולם לפי שנעלם מאתנו מה היא אם בתולה או בעולה. ברבוי עֲלָמוֹת, (ש״ה א׳ ג׳, תהל׳ ס״ח כ״ו).

עֲלוּמִים ש״ת לימי הָעֶלֶם וְהָעַלְמָה ולפעמים חסר המתואר ימים), (תהל׳ פ״ט מ״ו) (ימי עֲלוּמָיו) ובחסרון המתואר, עצמותיו מלאו עֲלוּמָיו, (איוב כ׳ י״א) עניינו כח עלומיו. וכן היא ש״ת למעשה העלם בחסרון המתואר מעשה. בשת עֲלוּמַיִךְ, (ישעיה נ״ד ד׳) עניינו מעשי בשת עֲלוּמַיִךְ עֲלוּמֵנוּ, למאור פניך (תהל׳ צ׳ ח׳) עניינו מעשה עֲלוּמֵנוּ, Jugendjahre, Kräfte, Stärke.

עֲלָמוֹת, (תהל׳ מ״ו א׳) שם כלי שיר ולרד״ק עניינו כלי שיר הנותן קול כקול הנערות nach Mädchenweise, d. i. in Sopran. ועיין בשם עצם בהוראה ו׳ ותראה חרשות ועניין אחר ינהגנו עַלְמוּת, (תהל׳ ס״ח) שתי מלות ועניינו לעולם (ועיין בשרש עלה).

תַּעֲלֻמָה שמ״נ נרדף עם סתר, וְתַעֲלֻמָה יוציא אור, (איוב כ״ח י״א) תַּעֲלֻמוֹת חכמה, (שם י״א ו׳) תַּעֲלֻמוֹת לב (תהלי׳ מ״ד כ״ב) Geheimniss n.

עלס 1. 3. 7. נרדף עם עלז, עלץ ועניינו שמח, ולא יַעֲלוֹס, (איוב כ׳ י״ח) sich freuen, frohlocken.
הַנִּפְעָל, כנף רננים נֶעֱלָסָה, (איוב ל״ט י״ג) des Strausses Flügel schwingt sich fröhlich.
הַהִתְפַּעֵל, נִתְעַלְּסָה באהבים, (משלי ז׳ י״ח).

עלע בשורש לוע.

עלף 4. 7. בה״ל (a הפעל פ״ע ועניינו צפוי, מְעֻלֶּפֶת ספירים, (ש״ה ה׳ י״ד) bedeckt sein.
(b עניינו חולשה, בניך עֻלְּפוּ שכבו, (ישעיה נ״א כ׳) ohnmächtig hinsinken. וקרוב השורש הזה לשרש עטה, עטף.
הַהִתְפַּעֵל בה״ל (a מה״א, ותכס בצעיף וַתִּתְעַלָּף, (בראשית ל״ח י״ד) sich verhüllen. (b מה״ב, על ראש יונה וַיִּתְעַלָּף, (יונה ד׳ ח׳) תִּתְעַלַּפְנָה הבתולות, (עמוס ח׳ י״ג) verschmachten.

עֻלְפֶּה תה״פ, וכל עצי השדה עליו עֻלְפֶּה, (יחזקאל ל״א ט״ו) schmachtend oder trauernd.

עלץ בנינו קל פ״ע נרדף עם עלז ועלס ועניינו שמחה, אם הוא שמחה על ישועה, יבוא בקשור ב׳ עָלַץ לבי בה׳, (ש״א ב׳ א׳) וְאֶעֶלְצָה בך, (תהל׳ ט׳ ג׳) sich freuen. ואם הוא שמחה של נקמה יבוא בקשור ל׳ אל יַעַלְצוּ אויבי לי, (תהל׳ כ״ה ב׳) frohlocken.

עֲלִיצוּת שמ״נ, עֲלִיצֻתָם כמו לאכול עני, (חבקוק ג׳ י״ד) Jubel m., Frohlocken n.

עלק **עֲלוּקָה** שם שרץ המים מוצץ הדם, לַעֲלוּקָה שתי בנות, (משלי ל׳ ט״ו) Blutsauger, Blutigel m. והמליצים נתנו שם זה לשאול ואבדון המכלה כל.

עם בשרש עמם וכן המלה עִם.

עמוד 1. 5. 6. הקל פע״ו יה״ל (a עניינו קימת גוף או דבר על מצב ישר. (ויתורגם על אופנים שונים מצד חבורו בשם או פעל או מלה

יו"ד כ') ואפשר ענינם מה"ג בפעל שענינו השלמת הפעולה ומזה, לְהִתְעוֹלֵל עלילות, (תהל' קמ"א ד') volltringen.

עֹל שת"ז עקר ענינו על כלי עץ שמשימין על צואר הבהמה המושכת בעגלה, אשר לא עלה עליה עֹל, (במדבר י"ט ב', דברי' כ"א ג') Joch *n.* ועצה"ש כי ישא עֹל בנעוריו (איכה ג' כ"ח, מ"א י"ב י"א, ישעיה ט' ז', שם יו"ד נ') והשרש על יבוא בפעל פרק, ופרקת עֻלּוֹ, (בראשית כ"ז מ"ם) או בפעל שבר, אשבור את עֹל, (ירמיה כ"ח י"א) das Joch abwerfen.

עוֹלֵל או עוֹלָל, ש"ת לנער הנעתק משדי אמו. ובעודו על שדי אמו נקרא יונק עוֹלֵל ויונק, (איכה ב' י"א) שפוך על עוֹלָל, (ירמיה ו' י"א) (ולדעת הרד"ק, נוגשיו מְעוֹלֵל, (ישעיה ג' י"ב) הוא ג"כ ש"ת בתוס' מ' ולדעת התרגום הוא ש"ת מן וכרמך לא תְעוֹלֵל מה"נ בפעל כמעללי כרמא). ברבוי עוֹלָלִים, (איכה ד' ד') בסמיכת, עוֹלְלֵי טפוחים, (שם ב' ח') Knabe *m.*, Kind *n.*

עוֹלֵלוֹת שת"נ לענבים הנשארים אחר הבצירה ונשאר בו עוֹלֵלוֹת, (ישעיה י"ז ו') כְּעוֹלְלֹת בציר, (מיכה ז' א') Nachlese *f.*

עֲלִילָה מה"נ בפעל והוא שמ"נ וענינו פעולה או מעשה, אם היא אצל השם י"ת, נורא עֲלִילָה, (תהל' ס"ו ה') ביחיד, וברבוי עֲלִילוֹתָיו, (שם ט' י"ב, שם ע"ז י"ג) ענינו מעשה ה' הגדולים והנוראים seine grossen Thaten. ואם היא אצל בני אדם, התעיבו עֲלִילָה (תהל' י"ד א') לְהִתְעוֹלֵל עֲלִילוֹת ברשע, (תהל' קמ"א ד') וּבַעֲלִילוֹתֵיכֶם הנשחתות, (יחזק' כ' ס"ז, שם כ"ד י"ד) ענינו מעשיהם הרעים ihre schlechten, bösen Handlungen.

מַעֲלָלִים ענינו כמו עֲלִילוֹת הנ"ל אם הוא אצל השם י"ת ענינו פעולותיו ומעשיו הגדולים אזכרה מַעַלְלֵי יה, (תהל' ע"ז י"ב) Grossthaten, Wunder Gottes. ואצל בני אדם, דרכיך וּמַעֲלָלֶיךָ עשו, (ירמיה ד' י"ח) מפני רוע מַעֲלָלֶיךָ, (דברי' כ"ח כ', ש"א כ"ה ג') die gemeinen Handlungen der Menschen.

תַּעֲלוּלִים בה"ל a) שת"ז כמו עוֹלֵל או עוֹלָל, וְתַעֲלוּלִים ימשלו בם, (ישעיה ג' ד') Knaben *pl.* b) מה"ב בפעל שענינו הרע בזדון, גם אני אבחר בְּתַעֲלוּלֵיהֶם, (ישעיה ס"ו ד') שם"ז Muthwille *m.* ענינו אבחר העונש לענוש אותם בזדון ובשימת עיני עליהם רק להרע.

עֲלִיל ש"ת לבית מלאכה, בַּעֲלִיל לארץ, (תהל' י"ב ד') Werkstatt *f.*

עלם 2. 5. 7. פע"ו הנפעל ענינו הסתר והוא פ"ע verborgen sein. והגוף אשר ממנו נסתר ונפלא הידיעה לרוב יבוא בקשור מ ובקשור עין, וְנֶעְלַם דבר מעיני הקהל, (ויקרא ד' י"ג) וְנֶעְלַם מעיני אישה, (במדבר ה' י"ג) נֶעְלַם מן המלך, (מ"א יו"ד ג') verborgen sein. על כל נֶעְלָם, (קהלת י"ב י"ד) ענינו על כל מעשי סתר והוא ש"ם das Verborgene. תשכרי תהי נַעֲלָמָה, (נחום ג' י"א) וענינו הסר דעת והעלמת ידיעה מה לעשות betäubt sein. ועם נַעֲלָמִים לא אשב, (תהל' כ"ו ד') ש"ת לאנשים המסתירים דעתם הרעה ע"י חנופה וחלקלקות hinterlistige Menschen.

ההפעיל נה"ל a) בקשור מ' לבד וענינו הסתר דבר מזולתו וה' הֶעְלִים ממני, (מ"ב ד' כ"ז) verbergen. b) בקשור מ' או ב' למלת עין או אזן, וענינו הסרת השגחה ופנית מחשבה מדבר לבלתי עשותו רואה ושומע, ועושה כאלו אינו רואה ואינו שומע, ואם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עם הארץ את עֵינֵיהֶם (ויקרא כ' ד') וְאַעְלִים עיני בו, (ש"א י"ב ג') וּמַעְלִים עיניו רב מארות, (משלי כ"ח כ"ז) אַעְלִים עיני מכם, (ישעיה א' ט"ו) das Auge wegwenden. תַּעְלֵם אזנך, (איכה ג' נ"ו) nicht hören wollen. c) ענינו הקטן דבר מיקרו, מי זה מַעְלִים עצה בלי דעת, (איוב מ"ב ג') verdunkeln, tadeln, verhüllen, meistern.

ההתפעל, בה"ל a) בה"ב בהפעיל (עיין שם) בקשור מ', וְהִתְעַלַּמְתָּ מהם, (דברי' כ"ב א') ואל תִּתְעַלַּם מתחנתי, (תהלי' נ"ה ב') ומבשרך לא תִתְעַלָּם, (ישעיה נ"ה ז') sich entziehen, verbergen — von. b) עלימו יִתְעַלֶּם שלג, (איוב ו' ט"ז) ענינו ישכן שם לעולם. או ענינו כמו הסתתר sich verbergen.

עוֹלָם בה"ל a) מן ונעלם תהש"ז b) מורה זמן בל תחלה ותכלה עוד מקודם הבריאה אשר הוא נעלם מעיני השכל מלהשינו, כמאמר החכם הזמן הוא ענין אלקי לא יושג אמתתו, מֵעוֹלָם נסכתי מראש מקדמי ארץ, (משלי ח' כ"ג) die dunkle verborgene Zeit. c) על הזמן הרב שעבר מיום הבריאה זכור ימות עולם, (דברי' ל"ב ז') אשר מֵעוֹלָם אנשי השם, (בראשית ו' ד') עם עוֹלָם, (יחזקאל כ"ו כ') Vorzeit. d) על הזמן העתיד הנעלם מאתנו עד מתי ימשך והוא ש"ת, שמחת עוֹלָם, (ישעיה ל"ה יו"ד) ewige Freude. חרבות עוֹלָם, (ישעיה נ"ח י"ב) ewige Trümmer. e) ועל המשך זמן חיי האדם, אשר גם נעלם מאתנו, ועבדו לְעוֹלָם, (שמות כ"א ו') עבד עוֹלָם, (דברי' ט"ו י"ז) עד עוֹלָם, (ש"א א' כ"ב) לְעוֹלָם אודך, (תהל' ל' י"ג) אל אבושה לעוֹלָם, (שם ל"א ב')

עִלִּית תה"ש למקום נבוה, את גלות עִלִּית, (שופט' א' ט"ו) obere.

עֶלְיוֹן שת"ז או תה"ש למרומם במעלה וחשיבות אל עֶלְיוֹן, (בראשית י"ד כ"ה) das höchste Wesen. והש"ת, ולתתך עֶלְיוֹן על כל הגוים, (דברי' כ"ו י"ט) die höchste Würde haben. ובסל הָעֶלְיוֹן (בראשית מ"ם י"ז) תה"ש לגבוה במקום, הפך תחתון ובס"נ, הברכה הָעֶלְיוֹנָה, (ישעי' ז' ג') der, die obere.

מַעַל תה"פ להרמה, בְּמַעַל ידיהם, (נחמיה ח' ו') mit aufgehobenen Händen.

מַעַל ע"ש מָעַל.

מֵעַל, מטל השמים מֵעַל, (בראשית כ"ז ל"ט) von oben.

מַעַל תה"פ ויבוא תמיד בקשור מ השמוש, בשמים מִמַּעַל, (דברי' ד' ל"ט, עמוס ב' ט') oben. ואם תבוא במלה שלאחריה ל' השמוש בה"ל (a ענינו מאשר על גבו, מִמַּעַל לעצים, (בראשית כ"ב ט') מִמַּעַל לחשב האפוד, (שמות כ"ח כ"ז) über (b ענינו סמוך לו, שרפים עומדים מִמַּעַל לוֹ, (ישעיה ו' ב') bei, neben.

מַעֲלָה חה"ל (a שמ"ז וענינו העליה למקום גבוה, היא יסד הַמַּעֲלָה מבבל, (עזרא ז' ט') ענינו התחלות העליה מבבל, der Zug oder die Hinaufreise. (b ענינו מדרגה, שש מַעֲלוֹת לכסא, (מ"א י"ד י"ט) ולא תעלה בְמַעֲלוֹת, (שמות כ' כ"ג) Stufe *f.* ומזה שיר הַמַּעֲלוֹת, (תהל' ק"כ א') Stufenlied *n.* (c ענינו כמו עֲלִיָּה, הבונה בשמים מַעֲלוֹתָיו, (עמוס ט' ו') Stockwerke. (d שם למקום גבוה שבו סימני השעות רשומים ונראים לאור השמש, את צל הַמַּעֲלוֹת, (ישעיה ל"ח ח') Grade. (e תה"פ להליכה בְּמַעֲלוֹת הצלחה או שענינו מה"ב הנ"ל, הגר אשר בקרבך יעלה מַעְלָה מַּעְלָה, (דברי' כ"ח מ"ג) höher und höher. (f ענינו כמו יותר, משכמו וָמַעְלָה, (ש"א ט' ב') מבן עשרים שנה וָמַעְלָה, (במדבר א' ג') מהסלע וָמַעְלָה, (שופט' א' ל"ו) aufwärts. (g ענינו וגם אחרי כן, ויהי מיום ההוא וָמַעְלָה, (ש"א ל' כ"ה) und auch nachher. (h ענינו נעלה (עיין ה"ב בנפעל בזה השורש) מענין עלוי ורוממות, כתור אדם הַמַּעֲלָה (דה"א י"ז י"ז) in Würden und Ehren hochgestellt.

לְמַעְלָה גה"ל (a ענינו כמו מִמַּעַל, או הגבה לְמַעְלָה, (ישעיה ז' י"א) העלה היא לְמָעְלָה, (קהלת ג' כ"א) nach oben, aufwärts. (b ענינו כמו יותר, לְמַעְלָה ראש, (עזרא ט' ו') über den Kopf. (c עד לְמַעְלָה, (דה"ב י"ז י"ב) hinaus. ענינו יותר מהשיעור überaus.

מִלְמַעְלָה, תכלנה מִלְמַעְלָה, (בראשית ו' ט"ז, שם ז' כ') von oben her.

מַעֲלֶה גה"ל (a שת"ז למקום עלית למקום נבוה, בְּמַעֲלֵה לחומה, (נחמיה י"ב ל"ז) Aufgang, der Ort wo man hinaufgeht. (b שם למקום גבוה, מַעֲלֵה העיר, (ש"א ט' י"א, ש"ב ט"ו ל', נחמיה ט' ד') בסמוך Anhöhe *f.* (c ש"ת למקום מרומם בכבוד, בְּמַעֲלֵה קברי בני דוד, (דה"ב ל"ב ל"ג) vornehmer Platz.

תְּעָלָה בה"ל (a ש"ת לרטיה המחבשה על המכה, רפואת תְּעָלָה, (ירמיה ל' י"ג) Heilpflaster. (b שת"נ לחפירה שבו מים מכונסים, תְּעָלַת הברכה (ישעיה ז' ג', איוב ל"ח כ"ה) Wasserleitung *f.*, Kanal *m.*

עלז בנינו קל נרדף עם עלס ועלץ, ענינו שמחה חוקה על נצחון זולתו או שמחה של הוללות לרוב עם ב בהדבר המסבב השמחה, בקדשו אֶעֱלֹזָה, (תהל' ס' ח') יַעְלְזוּ חסידים בכבוד, (שם קמ"ט ה') עד מתי רשעים יַעֲלֹזוּ, (שם צ"ד ג') frohlocken.

עָלֵז שת"ז למרנן מרוב שמחה, וְעָלֵז בה, (ישעיה ה' י"ד) קריה עַלִּיזָה, (שם כ"ב ב') תהש"נ der Frohlockende, frohlockende Stadt.

עלט .3 .4 .7 שת"נ לחשך עב, וכן הוראתו בלשון ערבי, עֲלָטָה, (בראשית ט"ו י"ז, יחזקאל י"ב י"ב) dichte Finsterniss.

עלל .7 .4 .3 הפעל גה"ל (a ענינו גיעול ולכלוך מהשם עוֹלָל שהוא נער קטן המלוכלך תמיד, וְעוֹלַלְתִּי בעפר קרני, (איוב ט"ז ט"ו) beschmutzen. (b ענינו עשות דבר בזדון וכונה לרעה כנער קטן, muthwillig handeln, verspotten. וְעוֹלֵל למו כאשר עוֹלַלְתָּ לי, (איכה א' כ"ב) לְמִי עוֹלַלְתָּ כֹּה, (שם ב' כ"ו) misshandeln, verspotten. (c ענינו לקישת העוללות אחרי הבציר. (וכן הוראת זה השרש בערבי על השלמת דבר) וכרמך לא תְעוֹלֵל, (ויקרא י"ט י"ד) יְעוֹלְלוּ כגפן, (ירמיה ו' ט') ועצה"ש וַיְעֹלְלֻהוּ במסלות, (שופט' כ' מ"ה) Nachlese halten.

הַפֹּעַל, אשר עוֹלַל לי, (איכה א' י"ב) מה"ב בְּפַעַל וענינו הרעה הנעשה לי.

הִתְפַּעֵל בקשר ב' בה"ל (a מה"א בְּפַעַל הנ"ל שענינו גיעול ולכלוך, וַיִּתְעַלְּלוּ בה, (שופט' י"ט כ"ה) schändlich behandeln. כי הִתְעַלַּלְתְּ בי, (במדבר כ"ב כ"ט) (b מה"ב בקל שענינו בזות והרע הלא כאשר הִתְעַלֵּל בם, (ש"א ו' ו') zum Hohn und Spott machen. את אשר הִתְעַלַּלְתִּי במצרים, (שמות

עַל מלת היחס מחובר תמיד לשם להגביל עניננו
במשפט המאמר לפי ענין הפעל. ובחבור בכנוי,
תבוא תמיד בל׳ שר״ז עָלַי עָלֶיךָ עָלָיו. עֲלֵיכֶם,
עֲלֵיהֶן, עָלֵימוֹ בה״ל a) להאיר עַל הארץ, (בראשית
א׳ ט״ו) עַל עפר ישכבו, (איוב כ״א כ״ו) עַל עני יחבלו,
(איוב כ״ד ט׳) עניננו את המלבוש אשר עליו, auf. b) עַל
העצים אשר עַל האש, (ויקרא א׳ י״ב) כימי השמים
עַל הארץ, (דברי׳ י״א כ״א) ולא גלו עַל עונך, (איכה
ב׳ י״ד) בהלו נרו עֲלֵי ראשי, (איוב כ״ט ג׳) עַל
נדתה, (ויקרא ט״ו כ״ה) über. c) וְעַל חרבך תחיה,
(בראשית כ״ז מ׳) עניננו מן או באמצעות von, ver-
mittelst. d) כטעם עם והכני אם עַל בנים, (בראשית
ל״ב י״ב) עַל הכבד עַל הכליות, (ויקרא ג׳ ד׳, שמות
י״ב ח׳) ויביאו האנשים עַל הנשים, (שמות ל״ה כ״ב)
mit, sammt. e) כטעם אל. עַל נשיו לו לאשה,
(בראשית כ״ח ט׳) ולא שתם עַל צאן לבן, (שם ל׳
מ׳) zu, hinzu. ותתפלל חנה עַל ה׳, (ש״א א׳ י׳)
ודברתי עַל הנביאים, (הושע י״ב י״א, ט״ב כ״ב מ״ג)
zu. f) כטעם אצל. והוא עומד עֲלֵיהֶם, (בראשית י״ח
ח׳) עַל הגמלים, (שם כ״ד ל׳) חנים עַל הים, (שמות
י״ד ט׳) עַל עין המים, (בראש׳ ט״ז ז׳) שרפים עומדים
ממעל לו, (ישעיה ו׳ ב׳) neben, bei. g) כטעם בתוך
או בְּ׳ השמוש. עַל סל אחד, (שמות כ״ט ג׳) ואם
מנחה עַל מחבת, (ויקרא ב׳ ה׳) כל ימי חיינו עַל בית
ה׳, (ישעיה ל״ח כ׳) in. h) כטעם לְ׳ השמוש, הרמתה
עַל ביתו, (ש״א ב׳ י״א) nach Hause. i) כטעם בעבור,
אל ירע בעיניך עַל הנער, (בראשית כ״א י״ב) פן אמית
עָלֶיהָ, (שם כ״ו ט׳) עַל הברכה אשר ברכו אביו,
(שם כ״ז מ״א) wegen. k) כטעם יען, עַל בלי הגיד
לו, (שם ל״א כ׳) עַל אשר מריתם, (במדבר כ׳ כ״ד)
ובחבור כן, עַל כן עברתם, (בראשית י״ח ה׳) weil.
l) בטעם לכן, עַל כן יעזב איש את אביו, (בראשית
ב׳ כ״ד) daher, davon. m) עניננו עסק וענין, וְעַל
השנות החלום, (בראשית י״א ל״ב) עַל כל דבר פשע
עַל שור וְעַל חמור, (שמות כ״ב ח׳) in Betreff. n) ויבך
עַל צואריו, (בראשית ל״ג ד׳) וְעַל פתח רעי ארבתי,
(איוב ל״א ט׳) an. o) בקשור שם יד עם פעל נתן
או שקל עניננו תת רשות לזולתו, תנה אותו עַל ידי
(בראשית מ״ב ל״ד, מ״ב י״ב מ״ז) אשקול עַל ידי עושי
המלאכה, (אסתר ג׳ ט׳) ונתון הלבוש והסוס עַל יד
איש משרי המלך, (שם ו׳ ט׳) in jemandes Ge-
walt übergeben. p) ועניננו לפי מספר, עַל צבאותם.
(שמות ו׳ כ״ו) תפתח את האבנים עַל שמות. (שם
כ״ח י״א) nach der Zahl. q) בקשור בשם אף וחמה
עניננו למורת רוח, עַל אפי וְעַל חמתי, (ירמיה ל״ב
ל״א) zum Trotz. r) עניננו חוב מוטל על, עָלַי היו
כלנה, (בראשית מ״ב ל״ו) עָלַי לתת, (ש״ב י״ח י״א)
זבחי שלמים עָלַי, (משלי ז׳ י״ד) ich habe die Ob-
liegenheit. הרבו עָלַי מאוד מתן ומהר, (בראשית
ל״ד י״ב) legt mir noch so viele Braut-Geschenke
und Gaben auf. s) עניננו עַל אופן, עַל דברתי מלכי
צדק, (תהל׳ ק״י ד׳) עַל ככה, עַל שם הפור, (אסתר
ט׳ כ״ו) nach Art und Weise, nach dem Wort Pur,
des — . t) בקשור פי עניננו במצות, עַל פי ה׳,
(במדבר ג׳ ט״ז, דברים ל״ד ה׳) nach Ausspruch. עַל פי
הדברים, (בראשית מ״ג ז׳) nach Aussage der Dinge.
u) בקשור פני בה״ל a) עַל פני רקיע השמים,
(בראשית א׳ כ׳) Oberfläche f. b) עניננו כמו לעיני,
עַל פני תרח, (שם י״א כ״ח) in Gegenwart. v) ועניננו
נוכח, והנה ה׳ נצב עָלָיו, (בראשית כ״ח י״ג) נצבים
עָלָיו, (שם י״ח ב׳) gegenüber. w) ועניננו כמו נגד,
עלה מפיץ עַל פניך, (נחום ב׳ ב׳) wider dich.
ועניננו דחק את זולתו, ועלו עָלָיו, (שופטי׳ ו׳ ג׳)
ומזה רוב עַל שבמקרא suprimere.

עָלֶה שת״ז לטרפי עץ העולים בענפים, עָלֶה נדף
(ויקרא כ״ו ל״ו) עֲלֵה תאנה, (בראשית ג׳ ז׳)
בסמוך בסמיכת הרבוי, עֲלֵי זית, (נחמיה ח׳ ט״ו)
Blatt n. נובלת עָלֶיהָ, (ישעיה א׳ ל׳) בכנוי רבים
ולד״ק, פן יפקוד עָלֶיהָ, (שם כ״ז ג׳) ג״כ מזה והוא
כנוי לרבים.

הַיָּעִלוֹת וכפות, (דה״ב כ״ד י״ד) שם לכלים להעלות
בהם את הקרבנות Opfergeräthe pl.

עוֹלָה בה״ל a) שת״נ לקרבן שעולה כלו באש.
עוֹלָה וזבחים, (שמות י״ח י״ב) בסמיכת עוֹלַת
תמיד, (שם כ״ט מ״ב) ברי״נ ות. זבחים וְעוֹלוֹת, (שם
י״ד כ״ה) (ומה שהם מענין עַוְלָה ע״ש עול) Brand-
opfer n. b) עניננו מדרגה, וְעֹלָתוֹ אשר יעלה, (מ״א
י״ד ה׳) כמו, וּמַעֲלוֹת שבעה, (יחזקאל מ״ם ל״א) ובא
פ״א ול״ו מחיצה לְעֹלָה׳ (שם שם מ״ם) Aufgang m.
Stiege f. c) ולדעתי הקלה היא ג״כ שם נרדף
לצמח ויבול מהראה א׳ בקל בשרש עלה, אף על
עוֹלֶה, (איוב ל״ו ל״ג) Gewächs n. ומה שהוא מענין
עָוֶל וְעַוְלָה עיין בש״ש עָוֶל עוֹלָה.

עֱלִי שם כלי כתישה, בתוך הריפות בָּעֱלִי, (משלי
כ״ז כ״ב, דה״ב כ״ד י״ד) Stampfe f.

עֲלִיָּה שת״נ בה״ל a) שת״נ לחדרים שעל שטח
העליון ועילים בו במדרגות ויעלהו אל
הָעֲלִיָּה, (מ״א י״ז י״ט) Söller, Obergemach. בסמיכות
עֲלִיַּת קיר קטנה, (מ״ב ד׳ י׳) ברבוי, וַעֲלִיּוֹת מרוחים
(ירמיה כ״ב י״ד) Stockwerke pl. b) עניננו מדרגה
וַעֲלִיָּתוֹ אשר יעלה, (דה״ב ט״ז, שם ג׳ ט׳) Stiege f.

וכן מצאנו entweihtest du mein herrliches Lager.
דוגמתו, מטה כבודה, (יחזק׳ כ״ג) או שענינו מהוראה
בקל. לא יֵעָלוּ לריח ניחוח, (ויקרא ב׳ י״ב) כַּעֲלוֹת
(מ״ב ג׳ כ׳) המנחה ואפשר הוא מהפעיל וענינו
כהעלות בחס׳ ה׳ מה״ג heraufkommen, hervor-
bringen. אשר לא עלה עליה עֹל, (במדבר י״ט ב׳)
לפי שהעֹל מונח על הבהמה, במאזנים לַעֲלוֹת,
(תהל׳ ס״ב יו״ד) לפי שכף עולה נגד כף יורד
heraufgelegt werden ובמוסרי a) על הגידול והצמיחה
פ״ע עלת בקנה אחד, (בראשית מ״א ב׳) ובפסוק
שאחריו כתוב צמחות, (שם שם ה׳) יַעֲלֶה בה כל
עלב. (דברי׳ כ״ט כ ג, משלי כ״ד ל״א) ובבשר עָלָה,
(יחזקאל ל״ז ח׳) wachsen, hervorkommen. ובא לפני
השם ארכה לרוב ולפעמים בפעל צמח וארוכתך
מהרה תצמח, (ישעיה נ״ח ח׳) hervorsprossen.
(h מענין התרוממות והשיבות, יַעֲלֶה עליך מעלה
מעלה, (דברי׳ כ״ח מ״ג) ואת עָלִית על כלנה, (משלי
ל״א כ״ט, זכריה י״ד י״ג) מטרף בני עָלִיתָ, (בראשית
מ״ט ט׳) erhaben sein. ועל המחשבה, לא יַעֲלֶה על
לב, (ירמיה ב׳, שם ג׳ ט״ז) תרגומם hin- aufsteigen,
aufsteigen, heraufkommen, hervorkemmen, wach-
sen, herauflegen. b) כל עָלָה הבא בענין אצל סלך,
או בקשור מלת על, על ארץ, על איש, או על עיר,
ענינו התגר מלחמה zum Krieg Jemand auffordern.
מלך ארם עוֹלֶה עליך, (מ״א כ׳ כ״ב) לַעֲלוֹת עליהם
לצבא, (יהושע כ״ב י״ב) וְעָלוּ עָלָיו, (שופטי׳ וא״ו ג׳)
c) ענינו סלוק והפטר וְעָלָה מן הארץ, (שמות א׳ יו״ד)
מטרף בני עָלִיתָ. (בראשית מ״ט ט׳) עָלֵה קרח עֲלֵה
קרח (מ״ב ב׳ כ״ג) sich davon machen. d) ויש בענינו
גם סלוק ואבוד ובבלתי בע״ח ענינו כנפעל. ועריו
עָלָה, (ירמיה מ״ה ט״ו) vernichtet werden. לַעֲלוֹת
עמים תחתם, (איוב ל״ו כ׳) vernichten. e) ענינו
חניה ושכינה, כי לא אֶעֱלֶה בקרבך, (שמות ל״ג ג׳)
bleiben. f) ענינו יצא, אשר עָלָה עליו הגורל, (ויקרא
ט״ז ט׳) ולא עָלָה המספר, (דה״א כ״ז כ״ד, מ״א יו״ד
י״ז) herauskommen. g) ענינו לבוש, שעטנז לא
יַעֲלֶה עליך, (ויקרא י״ט י״ט) ולא יַעֲלֶה עליהם צמר
(יחזקאל מ״ד י״ז) וענינו כנפעל aufgelegt werden.
h) וענינו כתוב בספר ולא עָלָה המספר, (דה״א כ״ז
כ״ד) eingetragen worden.

הַנִּפְעַל נ־״ל a) עם הַעָלוֹת הגולה, (עזרא א׳
י״א, ירמיה ל״ז י״א) herauf geführt worden. וַתֵּעָלוּ
על שפת לשון ודבת עם, (יחזקאל ל״ו ג׳) והראוי
וַתֵּעָלוּ ובא הצירי ת׳ השוא ופתח מה״א בקל
aufgeführt werden, in's Gerede kommen. b) ג״כ
מה״א פקל מענין עלוי ורוממות, מאד נַעֲלָה, (תהל׳
מ״ז יו״ד) מאד נַעֲלֵיתָ על כל אלהים, (שם צ״ז ט׳)
erhaben, erhaben sein. c) ענינו סלוק והפטרה מה״ג
בקל. כי אז מהבקר נַעֲלָה העם, (ש״ב ב׳ כ״ז, יחזקאל
ט׳ ג׳) לפי הֵעָלוֹת הענן, (במדבר ט׳ י״ז) בְּהֵעָלוֹת
חיל כשדים מעל ירושלים, (ירמיה ל״ז י״א) abziehen.

ההפעיל פ״י ח׳ הוראות לו a) מה״א בקל רק
שהקל הוא עומד וכהפעיל הוא פ״י, וַיַּעֲלוּ את יוסף
(בראשית ל״ז כ״ח) מיום הֶעֱלֹתִי אותם מארץ מצרים,
(ש״א ח׳ ח׳) וְהֶעֱלָה עֹלוֹת, (איוב א׳ ה׳) וְהֶעֱלִית
מנחה, (ישעיה נ״ז ו׳, במדבר כ׳ ה׳, יהושע ב׳ ו׳,
שופטי׳ ז׳ י״ג, יחזקאל ל״ד ו׳, שם שם י״ב) hinaufbrin-
gen, herauf führen, aufsteigen lassen. b) מה״ב
בקל וְהַעֲלֵיתִי עָלַיִךְ גוים רבים, (יחזקאל כ״ו ג׳)
וַיַּעַל עליהם את מלך כשדים, (דה״ב ל״ו י״ז) ענינו
סבב שיתגרו מלחמה, auffordern lassen. c) מה״ג
בהקל, אל תַּעֲלֵנִי בחצי ימי, (תהל׳ ק״ב כ״ה) weg-
nehmen. וזה כשלא נזכר בו המקום אבל וַתַּעַל
משחת חיי, (יונה ב׳ ז׳) הוא מה״א בקל d) מהוראה
וא״ו בקל יוצא, וְהַעֲלֵיתִי על כל מתנים שק, (עמוס
ה׳ יו״ד, ש״ב א׳ כ״ד) anlegen, ankleiden. d) בקשור
מלת ארוכה פ״י מה״ז בקל מעלה לה ארוכה, (ירמיה
ל ג ו׳) אַעֲלֶה לך ארכה, (ירמיה ל׳ י״ז) gedeihen
lassen. e) הֶעֱלָה נרותיה, (במדבר ח׳ ג׳, שמות כ״ז כ׳)
die Lampe aufstecken oder anzünden. f) שלשת
זהב יַעֲלֶה על המגן האחת, (מ״א יו״ד י״ז) ענינו
להצהיב, או לצפה בזהב überziehen oder vergolden.
g) וַיַּעֲלֵם שלמה למס, (מ״א ט׳ כ״א, שם שם) ענינו
אשר נתן עליהם auferlegen.

הָהָפְעַל נה״ל a) הָעֳלָה על מזבח הבנוי, (שופט׳
וא״ו ט׳) ענינו נקרב לקרבן, geopfert werden.
a) הָעֳלָה על ספר מלכי ישראל, (דה״ב ב׳ ל״ד) ענינו
נכתב בספר eingetragen, aufgeschrieben werden.
c) הצב גלתה הֹעֲלָתָה, (נחום ב׳ ה׳) מה״ג בקל באות
ענינו פסקה ונכרתה vernichtet worden.

הַהִתְפַּעֵל, ואל יִתְעַל בסריונו, (ירמיה נ״א ג׳)
מהורא׳ ז׳ בקל מענין רפואה ותעלה sich helfen.
או מלשון עליה בה״א וענינו יתרומם sich erheben,
brüsten.

עָל מן עָלָה כמו עד מן עדה והוא שם ושוה למלת
עליון, אל עָל יקראהו, (הושע י״א ז׳) ענינו
הנביאים יקראו זאת לעליון שת״ז zum Höchsten
rufen sie es. ישובו לא עָל, (שם ז׳ ט״ז) sie wenden
sich zum Nichthöchsten. כמו יזבחו לשדים לא אלוה
ומזה התה״פ, הוקם עָל, (ש״ב כ״ג א׳) ולדעתי לפרש
הפסוק הזה בחסרון השם המגביל והראוי בתשלומו
הוקם עַל ישראל וכן נמצא בפסוק הזה ג״כ חסרון
הפועל ונאום זמירות ישראל. וענינו ונאום מנעים
זמירות ישראל.

מעוף פרשתי בשרש עוף.

עיק בנינו הפעיל פ״י, הנה אנכי מעיק תחתכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר, (עמוס ב׳ י״ג) עניני הכבדתי משא שהיה מציק לנושאה niederdrücken, an euere Stelle. ופי׳ הכתוב כך. הנני אנכי מעיק (שכמכם) תחתיכם, כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר (את הארץ) וחסר הפעול בשני הפועלים.

עקה שמ״נ ועניננו צרה, מפני עקת רשע, (תהל׳ נ״ה ד׳) Bedrückung *f.*

מועקה תה״ש לדבר מציק ומכביד, שמת מועקה במתנינו, (תהל׳ ס״ו י״א) drückende Last.

עיר עיר בה״ל (a שק״נ לבתים רבים וברבוי זכר, ויהיה בונה עיר, (בראשית ד׳ י״ז) Stadt *f.* בנו לכם ערים, (במדבר ל״ב כ״ד) וסתם עיר מוקפת חומה ועיין בשרש שור, ערי הפרזי, (דברי׳ ג׳ ה׳) ערי השדה, (ש״א כ״ז ה׳) ערים שאין להם חומה ועיין שרש בנה (b עניננו הבערה וחימום בטבעי ישבות מעיר, (הושע ז׳ ד׳) er hört auf zu heizen. ע״ש עור. ומזה במוסדי על חרון אף, ולא אבוא בעיר, (הושע י״א ט׳). Mit Glut des Zornes oder hitziger Angriff. ומזה אדני בעיר צלמם תבזה, (תהל׳ ע״ג כ׳) וכן הוראת שרש עיר בלשון ערבי. עיר שם לשונא. עיין שרש עור בשם ער Feind.

עיר שת״ז להמור רך בשנים, עיר בן אתונות, (זכריה ט׳ ט׳) אוסרי לגפן עירה, (בראשית מ״ט י״א) junger Esel. ברבוי ועירים עשרה, (שם ל״ג ט״ז, שופטי׳ יו״ד ד׳).

עיש בשורש עיש, עשש.

עכב ע״ש עקב.

עכבר שם שרץ ארץ, (ויקרא י״א כ״ט) Maus.

עכביש שם רמש, וקורי עכביש יארגו, (ישעיה נ״ט ה׳, איוב ח׳ י״ד) Spinne *f.*

עכס בנינו פעל פ״י (עז״ר משם עכס שהוא תואר לעדי משלש לאות שנושאות הנשים ברגליהם והן מקשקשות (בהליכתן) וברגליהם תעכסנה, (ישעיה ג׳ ט״ז) klirren (mit den Ketten).

עכס ש״ת לשלשלאות וכבלים שאוסרים בהם הפושעים והעוילים וכעכס אל מוסר אויל, (משלי ז׳ כ״ב) ולדעתי הוא מקרא מסורס עניננו וכאויל אל מוסר עכס (כמו ותשקמו בדמעות שליש ועניננו ותשקמו דמעות בשליש, (תהל׳ פ׳ ו׳) איש כפתרון חלומו, (בראשית מ״א י״א) ועניננו איש חלומו כפתרון לשבר אל יוסף, (שם שם נ״ד) ועניננו אל יוסף לשבר ותרגומו so wie der Sträfling zur Kettenstrafe, ועניין הכתוב הולך אחריה פתאום, כשור אל טבח יבוא וכעכס אל מוסר אויל, (משלי ז׳ כ״ב) כך הוא הולך אחריה פתאום מבלי פלס דרכיו ורק נמשך בעל כרחו בעבותות התאוה כשור אל טבח יבוא וכאויל אל מוסר עכס (ועיין בשרש דוי בהשם זוית) ומוסר הנכתב פה עניננו עונש והכאה עיין בהשם מוסר ה״ב.

עכסים תפארת העכסים, (ישעיה ג׳ י״ח) ש״ע בסז״ר והם שלשלאות של נוי ויופי.

עכר 1. 2. עקר הוראתו בלשון ערב דלוח מים צלולים. ועצה״ש סבב הפסד וצער וקצף תחת הרוח מנוחה ושלוה, מה עכרתנו, (יהושע ז׳ כ״ה) עכר אבי את הארץ, (ש״א י״ד כ״ט) betrüben, Unglück bringen.

הנפעל בה״ל (a וכאבי נעכר, (תהל׳ ל״ט ג׳) aufgeregt sein. (b ש״מ ובתבואת רשע נעכרת, (משלי ט״ו ו׳) Zerrüttung *f.*

עכשוב עכשוב שם מין נחש ארסי, חמת עכשוב, (תהל׳ ק״מ ד׳) Otter *f.*

עלג עלג שת״ז לכבד פה, ולשון עלגים, (ישעיה ל״ב ד׳) Stammler *m.* והנפעל כהקל נלעג לשון, (שם ל״ג י״ט).

עלה 1. 2. 5. 6. 7. פ״ע הה״ל הקל פ״ע (a עניננו תנועה מנמוך לגובה תהיה טבעית או מוסרי הפך ירד וקשורו לרוב בקשור אל או ל׳ וגם בקשור ב׳ או על הטבעית היא עליה במקום, לעלות אל ראש ההר, (במדבר י״ד י״ד) עולים ויורדים בו, (בראשית כ״ח י״ג) כי עלינו אל עבדך אבי, (שם מ״ד כ״ד) עזרא עלה מבבל (לא״י), (עזרא ז׳ ו׳) מפני כי ארץ ישראל גבוה ממצרים ובבל וכן בא על קטור, אש ועשן. כי דרכם לעלות, עלה עשן באפו, (תהל׳ י״ח ט׳) ועצה״ש גם על האף וחימה, עלות חמת ה׳ (דה״ב ל״ו ט״ז, ש״ב י״א כ׳) ואף ה׳ עלה בישראל, (תהל׳ ע״ח כ״א) ועל עליה מהמים, עלו מן הירדן, (יהושע ד׳ י״ט) שעלו מן הרחצה, (ש״ה ד׳ ב׳) לפי שהמים נמוכים מן הארץ. ועל המטה אשר עלית, (מ״ב א׳ ו׳, בראשית יו״ד ד׳) לפי שהמטה גבוה מהארץ או מרצפת הבית aufsteigen. (אבל יצועי עלה לדעתי הקלה עלה הוא תה״ש ולא פעל ועין השם על שעניננו התנשאות וגדולה ורוממת וכבוד כבהוראה א אות (b בקל ויהיה פירש עלה כמו. נעלה בנפעל ע״ש וכהשם מעלה בהור׳ ח׳ denn du bestiegest das Bett deines Vaters da

עַיִן גה"ל (a שע"נ לאבר הראות, וְעַיִן רואה, (משלי כ' י"ב) לא תשורני עָיִן, (איוב כ"ד ט"ו). בסמיכת עֵין ה', (תהל' ל"ג י"ח) ברזו"נ כי ה' עֵינָיו משוטטות, (דה"ב ט"ז ט') עֵינֵי ה' משוטטים בכל הארץ, (זכריה ד' י"ד) יראו עֵינָיו כידו, (איוב כ"א כ', משלי ד' כ"ה) Auge n. בכנוי ורע עֵינְךָ, (דברי' ט"ו ט') תרע עֵינוֹ, (שם כ"ה נ"ו) ולפי שהרבה פעלות ומדות מיוחסות לעין, ע"כ השם הזה משתמש בלשון על צד הרחבה לענינים רבים ושונים לפי קשורו לאחת מאותיות השמוש, או למלה או בקשר פעל לפניה או לאחריה או לשם. (b בקשור בְּ' מחובר למלת עין בכנוי, הוא בא במקום כנוי גוף חוזר נבזה בְּעֵינָיו, (תהל' ט"ו ד') bei sich selbst אם קטן אתה בְּעֵינֶיךָ, (ש"א ט"ו י"ז) ובלי ב' (איוב ל"ב ב') חכמים בְּעֵינֵיהֶם, (ישעי' ה' כ"א) והנגע עמד בְּעֵינָיו, (ויקרא י"ג ה') עין בה"ב c) וכשהב' מחובר להשם שאחרי מלת עין ענינו השגחה לטוב או לרעה, עֵינֵי ה' אלהיך בה, (דברי' י"א י"ב) עֵינַי בנאמני ארץ, (תהל' ק"א ו') לטובה עֵינֶיךָ בי ואינני, (איוב ז' ח') לרעה וכן בקשור מלת אל הוא נ"כ השגחה לטוב, הנה עֵין ה' אל יראיו, (תהל' ל"ג י"ח) ובקשור על ענינו לטובה או לרעה עֵינָיו על דרכי איש, (איוב ל"ד כ"א) beobachten. וכן בקשור הפעל שום, סתמי הוא השגחה לטוב, ואשימה עֵינִי עליו, (בראשית מ"ד כ"א) ואשים את עֵינִי עליך, (ירמיה מ' ד') gnädig sein Jem. ואם נכתב אחריו השם לרעה, ושמתי עיני עליהם לרעה, (עמוס ט' ד') Zornblicke pl. c) ובקשור אל או ל' או על, כְּעֵינֵי עבדים אל יד אדוניהם, (תהל' קכ"ג ב') עֵינֵי כל ישראל אליך, (מ"א א' כ', דה"ב כ' י"ב) לה' עֵין האדם, (זכריה ט' א') ענינו תקוה ובטחון Hoffen n., Hoffnung f. וְעֵין שרש עון עין יעקב אל ארץ דגן וכן בקשור עם הפעל נשא. אליך נשאתי את עֵינַי, (תהל' קכ"ג א') d) ובקשור ל' למלת עין בה"ל (1 ענינו לפני, לְעֵינֵי בני עמי, (בראשית כ"ג י"א) לְעֵינֵי העם, (שמות ד' ל') vor, in Gegenwart. (2 ענינו מורה דרך, והיית לנו לְעֵינָיִם, (במדבר יו"ד ל"א) Wegweiser. e) ובקשור מ' למלת עַיִן, אם מֵעֵינֵי העדה נעשתה לשגגה, (במדבר ט"ו כ"ד) מֵעֵינֵי הקהל (ויקרא ד' י"ג) ענינו בלתי ידיעת העדה ohne Vorwissen, hinter dem Rücken. f) ובקשור הפעל חוס, לא תחוס עֵינְךָ עליו, (דברי' י"ט י"ג) ענינו חמלה Mitleid haben, verschonen. g) ובקשור הפעל יטב או הפעל ישר, או בקשור השם טוב או ישר, הייטב בְּעֵינֵי ה', (ויקרא יו"ד י"ט) וייטב הדבר בְּעֵינָיו, (אסתר ב' ד') אולי יישר בְּעֵינֵי אלהים, (במד' כ"ג כ"ז) ויישר הדבר בְּעֵינָיו, (ש"א י"ח כ') וטובה אני בְּעֵינָיו, (אסתר ח' ה') והישר בְּעֵינָיו תעשה, (שמות ט"ו כ"ו) ענינו הסכמה ורצון בדבר או מצא חן, תהי"ם Beifall geben, gefallen. טוֹב עַיִן, (משלי כ"ב ט') der Gefällige. וכן בקשור מצא חן, ונח מצא חן בְּעֵינֵי ה', (בראשית ו' ח') Wohlgefallen finden. והפכו בקשור הפעל רוע או השם רע, וירע הדבר בְּעֵינֵי אברהם, (בראשית כ"א י"א, שם ל"ח יו"ד) וּבְעֵינֵי משה רע. (במדבר י"א יו"ד, שם כ"ב ל"ד, שמות כ"א ח') ענינו העדר הסכמה לדבר והתנגדות ומאוס בו missfällig, übel nehmen. רע עָיִן, (משלי כ"ג ו') Missgünstiger. g) ובקשור השם גבה או רום, גבה עֵינַיִם, (תהל' ק"א ה') עֵינַיִם רמות, (משלי ו' י"ז) Stolz, Hochmuth m. h) בפתח עֵינַיִם, (בראשית ל"ח י"ד) ואפשר היא ש"ם כמו פתח דבריך יאיר, (תהל' קי"ט) וענינו פתיחה, ופי' בפתח עֵינַיִם כך הוא, ישבה במקום שתראה תיכף בפתחות העינים וכן בָּעֵינַיִם, איה הקדשה היא בָעֵינַיִם, (שם שם כ"א) ענינו בפרהסיא לעין כל öffentlich, oder die jedem ins Auge fällt, augenfällige, auffällige. i) ענינו ברק העינים, לבבתני באחת מֵעֵינַיִךְ, (ש"ה ד' ט') du hast mein Herz geraubt mit einem Blick deiner Blicke. k) ענינו פנים אשר, עַיִן בְּעַיִן נראה אתה ה', (במדבר י"ד י"ד) כי עַיִן בְּעַיִן יראו, (ישעיה נ"ב י"ח) von Angesicht zu Angesicht. ומזה עֵין הארץ, (שמות יו"ד ה') Oberfläche. ומזה אפשר, והנגע עמד בְּעֵינָיו, (ויקרא י"ג ה') ענינו בתמונתו, (במדבר כ"ב י"א, יחזקאל א' ד', דניאל יו"ד ו') Gestalt. l) ענינו מַעְיָן והוא שת"ז למבוע מים, בן פורת עלי עָיִן, (בראשית מ"ט כ"ב) אל עֵין המים, (שם כ"ד י"ג, ושם שם י"ג) Quelle f. ובה"א נוספת ותרד הָעַיְנָה, (בראשית כ"ד ט"ז) וברבוי זו"ת עֲיָנוֹת מים, (שמות ט"ו כ"ז, דברי' ח' ז') מַעְיָן שת"ז וענינו כמו עין המים, וכל מַעְיָן מים יסתימו, (מ"ב ג' כ"ה) ובתוספת ו' לְמַעְיְנוֹ מים, (תהל' קי"ד ח') ברזו"נ, המשלח מַעְיָנִים (שם ק"ד יו"ד) יפוצו מַעְיְנֹתֶיךָ (משלי ה' ט"ז, שם ח' כ"ד) Quelle. ומזה כל מַעְיָנַי בך, (תהל' פ"ז ז') alle meine Quellen sind in dir (Zion). והוא על צד השאלה למבועי האושר והצלחה כמו, מִמַּעַיְנֵי הישועה, (ישעיה י"ב ג').

עיף בנינו קל פ"ע נרדף עם יעף ויגע שענינו ליאות מרוב מרוצה ויגיעה או מצמא והוא עָיֵף, (בראשית כ"ה כ"ט) לא מים עָיֵף תשקה, (איוב כ"ב ז') müde, ermattet sein. ארץ עֲיֵפָה, (תהל' קס"ג ו', משלי כ"ה כ"ה, ירמיה ל"א כ"ה) lechzendes Land. משא לַעֲיֵפָה, (ישעיה מ"ו א') ענינו (לבהמה) עֲיֵפָה וחסר המתואר das müde Vieh.

מוּעָף פרשתי בשרש יעף בהפעל שם.

עטן כנוי לגידים ומתרים שבהם לחה זכה כחלב עֲטִינָיו מלאו חלב, (איוב כ"א כ"ד) Milch-gefässe.

עטף 1. 2. 5. 7. הקל פ"ע גה"ל a) שוה לשרש עטה שענינו בה"א כסוי. יַעֲטֹף ימין ולא אראה, (איוב כ"ג ט') bedecken. ועמקים יַעַטְפוּ בר, (תהל' ס"ה י"ד) die Thäler sind mit Korn bedeckt. b) מה"ב בשרש עטה, יַעֲטָף שית חמס למו, (שם ע"ג ו') ענינו יעטו עדי חמס sie hüllen und putzen sich mit Raub. c) ענינו התעלפות וחולשה, תפלה לעני כי יַעֲטֹף, (תהל' ק"ב א') בַּעֲטֹף לבי, (שם ס"א ג') הָעֲטוּפִים ברעב, (איכה ב' י"ט) verschmachten, schwach, schwächlich sein.

הַנִּפְעָל מה"ג בקל, בֵּעָטֵף עולל, (איכה ב' י"א) והראוי בְּהֵעָטֵף schmachten.

הַהִפְעִיל. וּבְהַעֲטִיף הצאן, (בראשית ל' מ"ב) מה"ג. ענינו החלשים, ומזה השם, הָעֲטֻפִים ללבן, (שם שם) die Schmächtigen.

הַהִתְפַּעֵל, נפשם בהם תִּתְעַטָּף, (תהל' ק"ז ה') בְּהִתְעַטֵּף כחלל, (איכה ב' י"ב, יונה ב' ח', תהל' קמ"ג ד') schmachten.

מַעֲטָפָה שת"נ למלבוש וְהַמַּעֲטָפוֹת, (ישעיה ג' כ"ב) Hülle f., Mantel m.

עטר 1. 3. 5. הקל פ"י נרדף לשרש כתר וענינו היקף דבר מכל צד, עֹטְרִים אל דוד, (ש"א כ"ג כ"ו) כצנה רצון תַּעְטְרֶנּוּ, (תהל' ה' י"ג) rings umgaben.

הַפִּעֵל, בעטרה שֶׁעִטְּרָה לו אמו, (ש"ה ג' י"א) ועצה"ם, הַמְעַטְּרֵכִי חסד, (תהל' ק"ג ד') krönen. כבוד והדר תְּעַטְּרֵהוּ, (תהל' ח' ו').

הַהִפְעִיל פ"י לשלשי, צור הַמַּעֲטִירָה, (ישעיה כ"ג ח') ענינו המחלקת עטרות die Krönende, Kronen-austheilende.

עֲטָרָה או עֲטֶרֶת נרדף עם כתר, והוא שם בַּעֲטָרָה שעטרה לו אמו, (ש"ה ג' י"א) עֲטֶרֶת מלכם (ש"ב י"ב ל') Krone f. ועצה"ש על כל דבר הנותן הדור וגדולה, וכבוד, עֲטֶרֶת בעלה, (משלי י"ב ד') עֲטֶרֶת זקנים בני בנים, (שם י"ז ו') ברבוי עֲטָרוֹת, (זכריה וא"ו י"א) Krone f., Zierde f.

עטש עֲטִישֹׁתָיו תהל אור (איוב מ"א יו"ד) שמ"נ לפעולת הזרירה וכן בל' ערבי niessen.

עִי ע"ש עיה.

עיב בנינו הפעיל, איכה יָעִיב באפו, (איכה ב' א') ענינו יחשיך כיום המעונן verdunkeln.

עָב שת"ז דה"ל a) ענינו הקדרה וחשכה, בְּעַב הענן, (שמות י"ט ט') עָבֵי שחקים, (תהל' י"ח י"ב) Wolkendunkel n. b) ענינו ענן, מפרשי עָב, (איוב ל"ו כ"ט) מפלשי עָב, (שם ל"ז ט"ז) Wolke f. והרבוי בסוו"נ עָבִים רכובו, (תהל' ק"ד ג') עָבָיו עברו, (שם י"ח י"ג) ובס"נ, בקר לא עָבוֹת, (ש"ב כ"ג ד') זרמו מים עָבוֹת, (תהל' ע"ז י"ח) סרס המקרא, עָבוֹת זרמו מים c) ענינו סבכי היער, באו בֶּעָבִים, (ירמיה ד' כ"ט) Dickicht des Waldes. d) במלאכת הבנין שם נרדף לשלבים, וְעָב על פניהם, (מ"א ז' ו') עֻבִּים, (יחזקאל מ"א כ"ה) Gesimse n.

עיה עִי בה"ל a) ש"ת לתל מבנין חרב, לְעִי השדה, (מיכה א' ו') Schutthaufen m., Ruine f. Trümmer. ברבוי, ירושלים עִיִּים תהיה, (ירמיה כ"ו י"ח) b) בְּעִיֵּי העברים, (במדבר כ"א י"א) Hügel m. ובא עִי כמו בְּרִי, ני מן ברה נהה.

עיז בנינו הפעיל פ"י, ענינו ניסה והמלטה, והאסיפה למקום בטוח, הָעֵז מקנך, (שמות ט' י"ט) ובחסרון הפעול, יושבי הגבים הֵעִיזוּ, (ישעיה י' ל"א) in Sicherheit bringen.

עיט בנינו הִפְעִיל פ"י בה"ל a) והוא משם עַיִט וַיָּעַט בהם, (ש"א כ"ה י"ד) וענינו הפריחם מעל פניו verjagen, verscheuchen. b) ג"כ משרש עיט (אף אם יו"ד האית"ן היא בפתח וכן [illegible] וַתַּחַשׂ, (איוב ל"א ה') תטורת וַתָּחָשׁ כי שרשו חוש) וענינו מהירות הפעולה בפריחת העיט. וַיַּעַט העם אל השלל, (ש"א י"ד ל"ב) וַתַּעַט אל השלל, (שם ט"ו י"ט) über eine Sache mit Begierde herfallen. ולדעת הרד"ק הם משורש עטה לפי שבהם היו"ד איתן בפתח וענינם סבוב ונטיה במקום כמו שכורכין בגד לעטוף אותו סביב הגוף sich zur Beute wenden.

עַיִט ש"ת לעוף טורף, נתיב לא ידעו עַיִט, (איוב כ"ח ז') Raubvogel. יעזבו יחד לְעֵיט הרים, (ישעיה י"ח ו') הוא שם קבוץ, לְעֵיט צפור כל כנף, (יחזקאל ל"ט ד') וענין הפסוק לעיט וצפור כל כנף בחסרון הו' Raubvögel pl.

עים בַּעְיָם רוחו, (ישעיה י"א ט"ו) קרוב לשורש אָיֹם וענינו ברוחו האיום והחזק mit seinem furchtbaren Hauch, das ist heftiger Sturm.

עין בנינו קל פ"ע, ויהי שאול עוֹיֵן את דוד, (ש"א י"ח ט') ענינו הבטה לרעה scheel, neidisch ansehen.

עִזּוּז תה"ש לחוק, ה' עִזּוּז וגבור, (תהל' כ"ד ח') stark. ובלי מתואר, חיל וְעִזּוּז, (ישעיה מ"ג י"ז) Stärke *f.*

עֱזוּז ש"ם לכוח, וֶעֱזוּז ונפלאותיו, (תהל' ע"ח ד', שם קמ"ה ו') וֶעֱזוּז מלחמה, (ישעיה מ"ב כ"ה) Macht *f.*

עַזּוּת תה"פ וענינו בחוצפה, ועשיר יענה עַזּוּת, (משלי י"ח כ"ג) mit Dreistigkeit.

מָעוֹז או מָעוּז שמ"ז וענינו מחסה, מָעוֹז חיי, (תהל' כ"ז א') Schutz *m.*, Zuflucht, Veste *f.* מְעוֹז ראשי, (שם ס' מ') מָעוֹז הים, (ישעיה כ"ג ד') בְּמָעוֹז פרעה, (שם ל' ב') ה' עזי וּמָעוּזִי, (ירמיה ט"ז י"ט) וצור מָעֻזֵּךְ, (ישעיה י"ז יו"ד) אלהי מָעֻזִּים, (דניאל י"א ל"ח) Gott der Vesten. מָעֻזְנֶיהָ (ישעיה כ"ג י"א) והראוי מָעֻזֶּיהָ הנון ת' אות הכפל, Macht *f.*

עֲזָאזֵל (ויקרא ט"ז ח', ושם יו"ד) השבעים העתיקו מענין הרחקת העונות zur Wegschaffung der Sünde. ככתוב ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה, (שם שם פסוק כ"ג) ואולי היה כונתם אשר המלה היא מורכבת מן עֲוָאזֵל והראוי עון-אזל ונפלה ו' מהשרש ונמשכת בחולם כמו שנפלו במלת ולא עלתה בו, עולתה קרי, (תהל' צ"ב ומקומו בשרש עוה) ובא במלת עזאזל ז' ת' נ' וכן מצאנו ההיפך מָעֻזְנֶיהָ לדעת כל המדקדקים וכן הנ' בהשם עָזְנִיָּה.

עָזְנִיָּה, הפרס וְהָעָזְנִיָּה, (ויקרא י"א י"ג) שם עוף טמא ממין הנשר ונקרא כן מפני חוזק הראות שלו (לדעת געזעניוס ולדעת כל המדקדקים המלה הזאת היא משרש עזז ובאה נ' תמורת ז' וכן הוא בערוך לר"ש פרחון) Meeradler *m.*

עזק בְּפִעֵל פ"י ענינו חפירה סביב הגפן, וַיְעַזְּקֵהוּ, (ישעיה ה' ב') umgraben.

עזר .1 .2 .5 הקל פ"י ענינו עמוד לימין לחזוק ולסיוע רוב קשורו בל' לַעְזוֹר להדרעזר, (ש"ב ה' ה') וַיַּעֲזָר לו אבישי, (שם כ"א י"ז) וביחס הפעול וַעֲזַרְתֶּם אותם, (יהושע א' י"ד) מלך עֹזֵר אותו, (מ"א כ' ט"ז) במלת עם, והסה עָזְרוּ עם דוד, (דה"א י"ב כ"א) ועם מלת אחרי, וַיַּעְזְרוּ אחרי אדניהו, (מ"א א' ז') ועם ב' עָזְרוּ איש ברעהו. (דה"ב כ' כ"ג) helfen, beistehen.

הַנִּפְעָל, בו בטח לבי וְנֶעֱזָרְתִּי, (תהל' כ"ח ז') לְהֵעָזֵר, (דה"ב כ"ו ט"ו) und es wird mir geholfen.

הַהִפְעִיל, הם מַעְזְרִים אותם, (דה"ב כ"ה כ"ג) ת' מַעֲזִירִים.

עֵזֶר בה"ל (a שמ"ז, לא לְעֵזֶר ולא להועיל, (ישעיה ל' ה') יעזרו עֵזֶר, (דניאל י"א ל"ר) Hülfe *f.*, Beistand *m.* (b ש"ת, מאין יבוא עֶזְרִי, (תהל' קכ"א א') עֶזְרֵנוּ ומגננו, (שם ל"ג כ') היה עֹזֵר לי, (שם ל' י"א) עֵזֶר כנגדו, (בראשית כ' כ') Helfer, Beisteher *m.*, Gehülfin. ובתוספת ה' כמו זמרת, עֶזְרָה בצרות, (תהל' ס"ו ב') שמ"ז ובת' עֶזְרַת מצר, (שם ס' י"ג) נ"כ שמ"נ. ובשתי ס"נ, קומה עֶזְרָתָה לנו. (שם מ"ד כ"ז) והסמוך לְעֶזְרַת ה', (שופטי' ה' כ"ג) נופל על הפועל, האם אין עֶזְרָתִי בי, (איוב ו' י"ג) נופל על הפעול.

עֲזָרָה וְהָעֲזָרָה ארבעה עשר, (יחזקאל מ"ג י"ז) שת"נ וענינו חצר Vorhof *m.* ולדר"ק Altane *f.*

עט עֵט, כתובה בְּעֵט ברזל, (ירמיה י"ז א', איוב י"ט כ"ד) שת"ז לחרט של ברזל Griffel. ולקולמס הסופרים, לשוני עֵט סופר, (תהל' מ"ה ב') עֵט שקר סופרים, (ירמיה ח' ח') והוא נוצה Feder *f*.

עטה .1 .3 .5 הקל פ"ע גה"ל (a ענינו כסוי, ועל שפם יַעְטֶה, (ויקרא י"ג מ"ה, יחזקאל כ"ד י"ז) וְעָטוּ על שפם, (מיכה ג' ז') sich bedecken. ומזה שלמה אהיה כְּעֹטְיָה, (ש"ה א' ז') והוא ש"ת לזונה שפניה מכוסים כדרך בנות קדם ככתוב ויחשבה לזונה כי כסתה פניה, (בראשית ל"ח) ולדר"ק ענינו מענין שוטה הנה והנה משוטטת לבקש אהובה, והוא מש' עיט herumschweifen, sich herumtreiben, herumschlendern. וקרוב לשרש שוע ושרש שטה פ"ע sich herumdrehen. (b ענינו עטיפה, עֹטֶה אור כשלמה, (תהל' ק"ד ב') כבוד יַעְטֶה, (שם ק"א י"ט) יַעֲטוּ חרפה, (שם ע"א י"ג) sich einhüllen. (c ענינו כריכה, וְעָטָה את ארץ מצרים כאשר יַעְטֶה הרועה את בגדו, (ירמיה מ"ג י"ב) und er wird das Land Aegypten um sich wickeln, wie der Hirt seinen Mantel um sich wickelt. וְעֹטְךָ עָטֹה, (ישעיה כ"ב י"ז) zusammenwickeln.

הַפֻּעַל, מְעֻטָּה לטבח, (יחזקאל כ"א ט"ו) סה"ב, בקל umgehüllt.

הַהִפְעִיל מה"א בקל פ"י, גם ברכות יַעְטֶה מורה (תהל' פ"ד ז') הֶעֱטִיתָ עליו, (שם פ"ט מ"ו) und mit Segen bedeckt er den Frühregen.

מַעֲטֶה שת"ז לבגד, מַעֲטֵה תהלה, (ישעיה ס"א ג') Hülle *f.* וע"ש עיט.

עטלף עֲטַלֵּף, (ויקרא י"א י"ט) שם עוף טמא Fledermaus.

עז עֵז שם בהמה דקה, כבש או עֵז, (ויקרא י"ז
ג') ברבוי גדיי עִזִּים, (בראשית כ"ז ט"ו) Ziege f.

עזב 1. 2. 4. פע"י הקל עקר ענינו הניח ונטש.
ויתפרדו לזה (a ענינו השאר, וַיַּעֲזֹב בגדו
בידה, (בראשית ל"ט י"ג) וְעָזְבוּ לאחרים חילם, (תהל'
מ"ט י"א) עליך יַעֲזוֹב חלכה, (תהל' יו"ד ט"ו, ויקרא
י"ט יו"ד, רות ב' י"א, ירמיה י"ד ה) lassen, überlas-
sen. (b ענינו הפסק, אשר לא עָזַב חסדו, (בראשית
כ"ד כ"ז) עֲזוֹב חימה, (תהל' ל"ז ח') aufhören lassen.
(c ענינו מניעה מעשות, ומודה וְעוֹזֵב (משלי כ"ח
י"ג) כי את ה' עָזְבוּ לשמור, (הושע ד' יו"ד) unter-
lassen etwas zu thun. (d ענינו פ"י, עָזַבְתִּי את
ביתי, (ירמיה י"ב ז') וַיַּעַזְבוּ את העיר פתוחה,
(יהושע ח' י"ז) verlassen. (e וְעָזְבוּ לאחרים חילם
(תהל' מ"ט י"א) עָזְבוּ בארץ גושן, (בראשית ב' ה')
ומזה, כאשה עֲזוּבָה, (ישעיה נ"ד ו', ירמיה ד' כ"ט)
zurücklassen. (f ענינו פתיחת הקשר או האסור,
עָזוֹב תַּעֲזוֹב עמו, (שמות כ"ג ה') loslassen, losbin-
den, du sollst (den Esel) losbinden (mit ihm).
ומזה עָצוּר וְעָזוּב, (דברי' ל"ב ל"ו) der Eingeschlos-
sene (d. i. der Sklave) und der Freie. אֶעֶזְבָה
שיחי, (איוב יו"ד א) ich will meiner Klage freien
Lauf lassen. (g ענינו חזוק, וַיַּעַזְבוּ את ירושלים עד
החומה. (נחמיה ג' ח') וכן בתלמוד מְעוּזֶּבֶה (בב"מ
דף ק"ו) befestigen.

הַנִּפְעַל, מדוע נֶעֱזַב בית האלהים, (נחמיה י"ג
י"א) צדיק נֶעֱזָב, (תהל' ל"ז כ"ה) והארץ תֵּעָזֵב מהם
(ויקרא כ"ו מ"ג) תֵּעָזֵב הארץ, (איוב י"ח ד') ר"ל
מיושביה, verlassen sein. ועם קשור לְ, יֵעָזְבוּ יחדיו
לעיט הרים, (ישעיה י"ח ו') an Jemand überlassen
werden, oder Preis gegeben werden.

הַפֻּעַל בה"ל (a כבנפעל, המון עיר עֻזָּב, (ישעיה
ל"ב י"ד) (b מה"ב בקל שענינו חזוק, מדוע לא
עֻזְּבָה עיר תהלה, (ירמי' מ"ט כ"ה) befestiget werden.

עִזָּבוֹן שת"ז לסחורה ואפשר נקרא כך לפי שהיא
נעזבה מהמוכר להקונה, נתנו עִזְבוֹנָיִךְ,
(יחזקאל כ"ז י"ב) Waare f.

עזז 1. 2. 5. הקל עומד ויוצא העומד ענינו חזק
לָעוֹז במעוז פרעה, (ישעיה ל"ב) sich stärken,
וַתָּעָז יד מדין, (שופטי' וא"ו ב') und seine Hand
war stark. בַּעֲזוֹז עינות תהום, (משלי ח' כ"ח) als
die Quellen des Meeres stark waren. והיוצא,
החכמה תָּעֹז לחכם, (קהלת ז' י"ט) die Weisheit
macht den Weisen stark.

הַנִּפְעַל את עם נוֹעָז, (ישעיה ל"ג י"ט) כמו הקל
ורש"י פי' כמו לועז בחלוף נ' בל' (תה"ש stark
והראוי נָעָז).

הַהִפְעִיל, ענינו חיצפה והוא פ"ע ויבוא תמיד
בחבור מלת פנים, הֵעֵזָה פניה, (משלי ז' י"ג) הֵעֵז
איש רשע בפניו, (שם כ"א כ"ט) sich erfrechen, er-
kühnen. ומהיראה זו ניכל לפרש גם, הקל, אל יָעֹז
אנוש, (תהל' ט' כ') frech sein. ובלי קשור השם
פנים, שלח הָעֵז מקנך, (שמות ט' י"ט, ישעיה יו"ד
ל"א) וענינו הנים ע"ש עז flüchten, in Sicherheit
bringen.

עֹז הה"ל (a ש"ם וענינו כח וגבורה, עמו עֹז ותושיה,
(איוב י"ב ט"ז) ה' עוֹז לעמו יתן, (תהל' כ"ט י"א)
ילין עֹז, (איוב מ"א י"ד) Stärke, Kraft, Macht. ובא
בכנוי עֻזִּי עֻזְּךָ עֻזֵּנוּ, ובא ג"כ ש"ת בחסרון המתואר
תדרכי נפשי עוֹז, (שופטי' ה' כ"א) והראוי גבורי עז
כמו גבורי כח. (b ש"ם לתוקף וחוזק, ומחסה,
העמדת להררי עֹז, (תהל' ל' ח') Festigkeit f. מגדל
עֹז (שופטי' ט' נ"א) ש"ת, Feste f. ומה שענינו מחסה
ה' עֹז למו, (תהל' כ"ח ח') מחסה וָעֹז, (שם ע"ו ב',
(שם ס"ב ה') Schutz m., Zuflucht f. (c ענינו כבוד
והדר. ושם חביון עֻזֹּה, (חבקוק ג' ד') והשם עז נרדף
עם כבוד, הבו לה' כבוד וָעֹז, (תהל' כ"ט א', שם צ"ו
ז', דה"א ט"ז כ"ח) אתה וארון עֻזֶּךָ, (תהל' קל"ב ח',
ש"א ב' יו"ד) ומזה, תנו עֹז לאלהים, (תהל' ס"ח, פסוק
ל"ה) וענינו כבוד כמו שים נא כבוד לה', (יהושע ד'
כ"ט) Ehre f., Herrlichkeit f. (d ענינו תהלה ותפארת,
והוא ג"כ ש"נ עם תפארת, עז ותפארת במקדשו,
(תהל' צ"ו ו') מפי עוללים ויונקים יסדת עֹז, (שם ח' ג')
תנו עֹז לאלהים, (שם ס"ח ל"ה) וְעֹז מלך משפט
אהב, (שם צ"ט ד') עָזִּי וזמרת יה, (שמות ט"ו ב',
דה"ב ל' כ"א) Ruhm. (e ענינו חוצפה, גאון עֻזְּכֶם,
(ויקרא כ"ו י"ט) עֹז פניו, (קהלת ח' א') Uebermuth m.,
Frechheit f.

עַז תה"ש או תה"פ לנקבה עַזָּה וברבוי עַזִּים
דה"ל (a תה"ש ענינו חזק, אפס כי עַז העם,
(במדבר י"ג כ"ח) ברוח קדים עַזָּה, (שמות י"ד
כ"א) במים עַזִּים, (נחמיה ט' י"א, משלי כ"א י"ד)
stark. (b תה"ש וענינו תקיף, כי עַז גבול בני עמון
(במדבר כ"א כ"ד) fest. (c ענינו קשה, ומלך עַז ימשל
בם, (ישעיה י"ט ד') harter König. ובפרט אם יבוא
בקשר פנים, גוי עַז פנים, (דברי' כ"ח יו"ד) frech.
(d והוא ש"ם כמו עז בהוראה ג' שענינו כבוד,
ויתר עָז, (בראשית מ"ט ג') Würde, Herrlichkeit f.

הנפעל בה״ל (a כה״א בקל, נעור ממקום קדשו, (זכריה ב׳ י״ז) sich regen. יעורו משנתם, (איוב י״ד י״ב) יעורו ויעלו, (יואל ד׳ י״ב, ירמיה ו׳ כ״ב) sich aufrichten, aufmachen, aufstehen. יעור מירכתי ארץ, (ירמיה כ״ה ל״ב) sich ermuntern. b) כה״ב בקל תעור קשתך, (חבקוק ג׳ ט׳) entblösst sein. וע״ש ערה.

הפעל דה״ל (a פ״י ועניינו דתעוררות אם, תעוררי (ש״ה ב, ג׳, ש״ב כ״ג י״ח, תהל׳ פ׳ ג׳, זכריה ט׳ י״ג) rege machen. עורר לך רפאים, (ישעיה י״ד ט׳) aufwecken. זעקת שבר יעערו, (שם ט״ו ה׳) והראוי יעוררו. b) עוררו את ארמנותיה, (ישעיה כ״ג י״ג) פ״י entblössen. c) עניינו הרמה, פ״י, והוא עורר חניתו, (ש״ב כ״ג י״ח) ועורר עליו ה׳ שוט, (ישעיה יו״ד כ״ו) Schwingen. d) ובא על דרך השלמים ועניינו סמוי עין, פ״י, ואת עיני צדקיהו עור, (מ״ב כ״ה ז׳) כי השחד יעור, (שמות כ״ג ח׳) blenden, blind machen.

ההפעיל בה״ל (a כה״א בפעל. העיר ה׳ את רוח כורש, (עזרא א׳ א׳) העירותי מצפון, (ישעיה מ״א כ״ה) ולא יעיר כל חמתו, (תהל׳ ע״ח ל״ח) אנכי מעיר ומעלה, (ירמיה נ׳ ט׳) ויעירני כאיש אשר יעור משנתו, (זכריה ד׳ א׳) aufwecken vom Schlafe. אם תעירו, (ש״ה ב׳ ז׳, שם ג׳ ה׳) כנשר יעיר קנו, (דבר׳ ל״ב י״א) העירותיהו בצדק, (ישעיה מ״ה י״ג, ירמיה נ״ן ט׳) aufregen, aufreizen. ובקשור על, הנני מעיר עליהם את מדי, (ישעיה י״ג י״ז, שם מ״ב י״ג) ויער ה׳ על יורם, (דה״ב כ״א ט״ז) aufreizen. b) והיא פ״ע Wache halten. ישבות מעיר, (הושע ז׳ ד׳) vom Wachen. העירה והקיצה, (תהל׳ ל״ה כ״ג) wachen.

ההתפעל, פ״ח נה״ל (a מה״א בקל, התעוררי קומי, (ישעיה נ״א י״ז, שם ס״ד וא״ו) sich ermuntern, sich aufmachen. b) עניינו שמחה, והתעוררתי כי מצאו רע, (איוב ל״א כ״ט) sich freuen, (aufgemuntert, geweckt sein). c) ערער תתערר כה״ב בקל, (ירמיה נ״א נ״ח) entblösst sein.

עָר שת״ז לאויב, ויהי עריך, (ש״א כ״ח ט״ז) והשמדת עריך, (מיכה ה׳ י״ג) והכרתי ערי ארצך, (שם שם ה׳ יו״ד, ישעיה י״ד י״ז, שם שם כ״א, תהל׳ קל״ט כ׳, דניאל ד׳ ט״ז) Feind m. ומזה עיר ובהלות, (ירמיה ט״ו ח׳) Feind m. b) והוא שע״פ לעיר בממלכת מואב, לבני לוט נתתי את ער ירושה, (דברי׳ ב׳ ט׳) או שענינה כמו עיר (הרד״ק) Stadt f.

עֵר תה״פ, אני ישנה ולבי ער, (ש״ה ה׳ ב׳) wachend.

ער ועונה, (מלאכי ב׳ י״ב) שת״ז לשומר העיר שלא ינום ולא יישן. ועונה היא שת״ז לשומר השער העומד לשמוע דברי השומר הראשון, ועונה לו כי שמע דבריו. ולדעתי ש״ת ein Wachender. ואפשר שענינו אוהב דבר. עיין שורש ערה בפעל הוראה ה׳ והוא ג״כ ש״ת לבניכ, (ירמיה ל״א, פסוק כ״ד) יהודה וכל עריו יחדו.

עוֹר שע״ז לקרום המכסה הבשר והעצמות בבע״ח כי יהיה בעור בשרם, (ויקרא י״ג ל״ה) Haut f. ואת עורת גדיי העזים, (בראשית כ״ז ט״ז) Fell n.

עִוֵּר שת״ז לסומא, כאשר ימשש העור, (דבר׳ כ״ח כ״ט) ה׳ פוקח עורים, (תהל׳ קמ״ו ח׳) Blinder m.

עַוֶּרֶת שמ״נ עורת או שבור, (ויקרא כ״ב כ״ב) פירש מי שבו עורת Blindheit f. לפקוח עינים עורות, תה״ש, (ישעיה מ״ב ז׳) blinde Augen.

עִוָּרוֹן שמ״ז ועניינו כמו עורת, בשגעון ובעורון, (דברי׳ כ״ח כ״ח) Blindheit f.

מְעוֹרִים ש״ת לגלוי ערוה. למען הביט אל מעוריהם, (חבקוק ב׳ ט״ו) Blösse f. וע״ש ערה.

עַרְעָר תה״ש לערום מבלי לבוש nackt. מן מעורים ומזה לדל ונעזב ומשולח, תפלת הערער (תהל׳ ק״ב י״ח) Armer. כערער בערבה, (ירמיה י״ז ו׳) עניינו בלי עלים nackt, verlassen. (וי״מ שעניינו קובל וצועק וכן בתלמוד שיצאו עליו עוררים Klagende m.)

עוּשׁ בנינו קל פ״ע נרדף עם חוש, עושו ובאו כל הגוים, (יואל ד׳ י״א) herbeieilen.

עָשׁ שם לקבוץ כוכבים ההולכים בצד צפון ולא יבואו בצד המערב, עושה עש, (איוב ט׳ ט׳) עיש. (שם ל״ח ל״ב) Bärngestirne n.

עוּת 1. 2. 3. 7. הקל פ״י עניינו להחזיק את היעף בדברים, וכן הוראתו ג״כ בערבי, לעות את יעף דבר, (ישעיה נ״ן ד׳) mit Rede den Ermatteten beizustehen, trösten.

הנפעל קרוב לשרש עוה ועניינו עוות ועיקום. בן נעות המרדות, (ש״א כ׳ ל׳) והוא ש״ת verkehrte, Widerspänstige. והראוי נעותת ונפלה ת׳ אחת כמו משרת את המלך, (מ״א א׳ ט״ו) וראוי משרתת.

הפעל ג״כ קרוב לשורש עוה שעניינו עיקום ונטיה, לעות אדם בריבו, (איכה ג׳ ל״ו) כי אלוה עותני, (איוב י״ט ו׳, תהל׳ קמ״ו ט׳, עמוס ח׳ ה׳, קהלת א׳ ט״ו) beugen, krümmen, verdrehen.

ההתפעל כבפעל, והתעותו אנשי החיל, (קהלת י״ב ג׳) sich krümmen.

עַוָּתָה שמ״נ ג״כ קרוב לשרש עוה, ראה ה׳ את עותתי, (איכה ג׳ נ״ט) Unterdrückung.

עוֹן בנינו פִעל, פ״י וענינו בחר בזמן לכישוף, וְעוֹנֵן ונחש, (מ״ב כ״א ו׳) ולא תְעוֹנֵנוּ, (ויקרא י״ט כ״ו) Zeit wählen.

מְעוֹנֵן שת״ז למכשף מְעוֹנֵן ומנחש, (דברים י״ח יו״ד) ברבוי וְעוֹנְנִים כפלשתים, (ישעיה ב׳ וא״ו) Zauberer m. ובא פ״א בלי מ׳ ובס״נ בני עֹנְנָה, (ישעיה נ״ז ג׳).

עוֹנָה שת״נ לזמן מוגבל לבעילת אשתו. שארה כסותה וְעוֹנָתָהּ, (שמות כ״א יו״ד) וכן בתלמוד, עוֹנַת ת״ח, עוֹנַת המעשר bestimmte Zeit zur Erfüllung der ehelichen Pflicht, oder die Beiwohnung.

מָעוֹן שת״ז בה״ל (a ענינו משכן ומקום לדור בו, מִמְּעוֹן קדשך, (דברי׳ כ״ו ט״ו) בִּמְעוֹן קדשו, (תהל׳ ס״ח ו׳) מְעוֹן תנים, (ירמיה ט׳ יו״ד) מְעוֹן אריות, (נחום ב׳ י״ב) Wohnung f. ובא פ״א בר״ז, את אהליהם ואת הַמְּעוּנִים, (דה״א ד׳ מ״א) Wohnungen. ואפשר מזו שארה כסותה וְעוֹנָתָהּ, (שמות כ״א) ובא בחסרון המ׳ כמו כויה ומכוה עיין ש׳ כוה, Wohnung, Quartier. וכן מצאנו ובתקומטיך והראוי ובמתקוממיך (b ענינו כמו מחסה, היה לי לצור מָעוֹן, (תהל׳ ע״א ג׳) מָעוֹן אתה היית לנו, (תהל׳ צ׳ א׳) Zuflucht f.

מְעוֹנָה בס״נ, מְעֹנָה אלהי קדם, (דברי׳ ל״ג כ״ז) ענינו כמו מָעוֹן וסובל ה״א והב׳ הנ״ל וכן פי׳ הראב״ע מה״ב. אלהי קדם לנו למחסה ואחרים, ואל מְעוֹנָתָם, (עמוס ג׳ ד׳) הטה מה״א Wohnung. והרבוי בס״נ מִמְּעֹנוֹת אריות, (ש״ה ד׳ ח׳) כי ישוחו בַמְּעוֹנוֹת, (איוב ל״ח מ״ם, ירמיה כ״א י״ג, נחום ב׳ י״ג) ומה שרחק החכם בן זאב לומר אשר עֵין יעקב, (דברי׳ ל״ג) ענינו מָעוֹן הוא ללא צורך. ולדעתי שרשו במלת עין בהוראה א׳ ככל עין שבמקרא שהוא אבר הראות וברכת משה היה לישראל כי לא יצטרכו לעם אחר, כי לא יהיו סוחרים לסחור בארצות אחרות רק יחיו מעבודת אדמתם בארצם, ולכן אמר וישכון ישראל בטח בדד עֵין יעקב אל ארץ דגן ותירוש, אף שמיו יערפו טל. וכן כי לה׳ עֵין אדם, (זכריה ט׳ א׳) Auge n. או מה״א שענינו בטחון Hoffnung f.

עוּף 1. 3. 5. 7. הקל נה״ל (a פ״ע וענינו פריחת עוף, ועצה״ש על כל דבר עובר במהירות. כדרור לָעוּף, (משלי כ״ו ב׳) כנשר יָעוּף השמים, (שם כ״ג ה׳) fliegen. ועצה״ש מחץ יָעוּף, (תהל׳ צ״א ה׳, ישעיה י״א י״ד) כחלום יָעוּף, (איוב כ׳ ח׳) verfliegen. ועל מהירת האניות, כעב תְּעוּפֶינָה, (ישעיה ס׳ ח׳) יָעוּפוּ כנשר, (חבקוק א׳ ח׳) מגלה עָפָה, (זכריה ה׳ א׳) (b ענינו רחף וכסוי בכנפים את גוזליהם, פי׳ כצפרים עָפוֹת כן יגן ה׳ צבאות, (ישעיה ל״א ה׳) ר״ל כצפרים המכסים באברתם את בניהם, כן יגן ה׳ צבאות על ירושלים bedecken. (c מה״ב הנ״ל וענינו כסוי לבד. תָּעֻפָה כבקר תהיה, (איוב י״א י״ז) wenn gleich du jetzt verdeckt, d. h. im Unglück bist, wirst du bald wie der Morgen sein. ולר״ק ענינו הברקת זיו (glänzen). ולדעתי היא שמ״נ על משקל תְּנוּפָה, תרומה בקמץ הת׳ תמורת השוא ועיין הפ׳ וענינו כמו השם מָעוּף או עֵיפָה שענינם חשכה Finsterniss f. ופי׳ הכתוב תָּעֻפָה כבקר תהיה, החשכה תהפך לבקר, וכן עושה שחר עֵיפָה, (עמוס ד׳ י״ג, איוב יו״ד כ״ב).

הַפִּעֵל בה״ל (a פ״ע ועוף יְעוֹפֵף, (בראשית א׳ כ) שרף מְעוֹפֵף, (ישעיה י״ד כ״ט) fliegen. (b בְּעוֹפְפִי חרבי, (יחזקאל ל״ב יו״ד) פ״י schwingen.

הַהִפְעִיל, פ״י הֲתָעִיף עיניך בו, (משלי כ״ג ה׳) fliegen lassen.

הַהִתְפַּעֵל, כָּעוֹף יִתְעוֹפֵף, (הושע ט׳ י״א) פ״ע verfliegen, verschwinden.

עוֹף שק״ז לכל בעל כנף, ואת כל עוף כָּנָף, (בראש׳ א׳ כ״א) Geflügel n., Vögel pl.

עֵיפָה שמ״נ לחשכה והוא מה״ג בקל הנ״ל שענינו כסוי, עשה שחר עֵיפָה, (עמוס ד׳ י״ג) עֵיפָתָה כמו אופל, (איוב יו״ד כ״ב) Finsterniss. ולר״ק הנ״ל היא תה״ש schimmernd, והוא שמ״נ וענינו זיו Glanz m.

עַפְעַפַּיִם בסמוך עַפְעַפֵּי שת״ז זוגי לדלתי העינים ונקראים כן לפי שהם מהירי התנועה להפתח ולהסגר, וגם הם שנים, לְעַפְעַפַּי תנומה, (תהל׳ קל״ב ד׳) וְעַפְעַפָּיו נ״שאו, (משלי ל׳ י״ג) בכינוי, (איוב ט״ז ט״ז) Augenwimper f. ועצה״ש, בְּעַפְעַפֵּי שחר, (איוב ג׳ ט׳, שם מ״א יו״ד) Wimpern der Morgenröthe.

מָעוּף, בסמוך מְעוּף צוקה, (ישעיה ח׳ כ״ב) וענינו חשכה כמו עֵיפָה Finsterniss f.

מוּעָף בשרש יעף.

עוּץ בשרש יעץ.

עוּק בשרש עיק.

עור 1. 2. 3. 5. 7. הקל פ״ע ויוצא בה״ל (a התעוררות משנה, עוּרָה למה תישן, (תהל׳ מ״ד כ״ה, שופטי׳ ה׳ י״ב) ולבי עֵר, (ש״ה ה׳ ב׳) עומדים erwachen, sich aufmachen. כי יְעוּרֶנּוּ, (איוב מ״א ב׳) פ״י (לפי הקרי) wecken, aufwecken. (b וענינו גלוי וחשיפה, פשטה וְעֹרָה, (ישעיה ל״ב י״א) entblösst sein. וע״ש ערה.

תְּעוּדָה שם נרדף לעדות ותורה, צור תְּעוּדָה, (ישעיה ח' ט"ז) וזאת הַתְּעוּדָה בישראל, (רות ד' ז') .Gesetz n

עוֹד מלת תה"פ a) ענינו השנות הפעולה פעם שנית. וידע האדם עוד את אשתו, (בראשית ד' כ"ה) ותרץ עוד אל הבאר, (שם כ"ד כ') יבוא נא עוד אלינו, (שופטי' י"ג ח') .abermals, wiederum b) ענינו השנות הפעולה פעמים רבים, ויבך על צואריו עוד, (בראש' מ"ו כ"ט) er weinte an seinem Halse immer von neuem anfangend. ותבכינה עוד, (רות א' י"ד) .immerfort e) ענינו תוספת, וְעוֹד ראיתי, (קהלת ג' ט"ז) .ferner לא אוכל עוד, (דברי' ל"א ב') הן עוד היום גדול, (בראשית כ"ט ז') הבשר עוֹדֶנּוּ בין שניהם, (במדבר י"א ל"ג) .noch תן לחכם ויחכם עוד, (משלי ט' ט') .noch mehr ועם מלת השלילה, לא אוסיף עוד לקלל, (בראשית ח' כ"א) לא אוסיף עוד ראות, (שמות יו"ד כ"ט) אין עוד, (דברי' ד' ל"ט, יואל ב' כ"ז) .nicht mehr, keiner weiter כל עוד, (איוב כ"ז ג') .so lange noch ועם הכנוים עוֹדֶנִּי, עוֹדְךָ, עוֹדָם, עוֹדֶנָּה, עוֹדֶנָּה, עוֹדֵנוּ, ענינם המשך הזמן היא כנוי הגוף ich noch bin, du noch bist, sie noch sind, wir noch sind.

בְּעוֹד a) בְּעוֹד יומם, (ירמיה ט"ו, ש"ב י"ב כ"ב, תהל' ק"ד ל"ג) משך זמן wenn noch, während noch. b) בְּעוֹד שלשת ימים, (בראשית מ"ם י"ג, ישעיה ז' ח') .innerhalb, noch בְּעוֹדִי, (תהל' קמ"ו ב') .so lange ich noch bin

מֵעוֹדִי עד היום הזה, (בראשית מ"ח ט"ו) seit ich lebe. מֵעוֹדְךָ עד היום הזה, (במדבר כ"ב ל') .von deiner Geburt an

עוה .1. 2. 3. 5 ענינו עוות ועקום טבעי או מוסרי, הקל פ"ע רק במוסרי, חטאנו וְעָוִינוּ, (דניאל ט' ה', אסתר א' ט"ז) .verkehrt handeln, sündigen

הַנִּפְעַל, נַעֲוֵיתִי שחותי, תהל' ל"ח ז') בטבעי .gekrümmt, gebeugt sein וְנַעֲוֵה לב יהיה לבוז, (משלי י"ב ח') במוסרי .verkehrten Herzens נַעֲוַת המרדות, (ש"א כ' ל') תאר וחסר המתואר אשה .einer verkehrten, widerspänstigen Frau (Weibes)

הַפִּעֵל, נתיבותי עִוָּה, (איכה ג' ט') וְעִוָּה פניה, (ישעיה כ"ד א') .verdrehen, verderben

הַהִפְעִיל בה"ל a) פ"י כי הֶעֱווּ את דרכם, (ירמיה ג' כ"א) וישר הֶעֱוֵיתִי, (איוב ל"ג כ"ז) .verdrehen, verkrümmen b) אשר הֶעֱוָה עבדך, (ש"ב י"ט כ') בְּהַעֲוֹתוֹ והוכחתיו, (שם ז' י"ד, שם כ"ד י"ז) .unrecht handeln, sündigen

עַוָּה שמ"נ, להפוך וקלקול, עַוָּה עַוָּה אשימנה, (יחזקאל כ"א כ"ז) בכנוי עַוָּתָתִי, (איכה ג' נ"ט) .Zerstörung f

עִוְעִים שמ"ז. רוח עִוְעִים, (ישעיה י"ט י"ד) .Verkehrtheit f., Schwindel m

עָוֹן בסמיכת עֲוֹן ברבוים עֲוֹנִים, עֲוֹנוֹת בה"ל a) נרדף עם חטא, ופשע, נושא עָוֹן, (שמות ל"ד ז', ש"א כ' ח') בסמיכת עֲוֹן אבות, שמות ל"ד ז') ברבוי זכר, מרוב עֲוֹנֶיךָ, (יחזקאל כ"ח י"ח, ירמיה י"ד ז') וברנ"ק עֲוֹנוֹת וחטאות, (איוב י"ג כ"ג, תהל' ק"ל ג') .Verbrechen n., Sünde f b) ענינו עונש, והשיאו אותם עֲוֹן אשמה, (ויקרא כ"ב ט"ז) תנה עָוֹן על עֲוֹנָם, (תהל' ס"ט כ"ח, שם ל"ב ה', בראשית ד' י"ג) עֲוֹנוֹתָם, (הושע יו"ד יו"ד) .Strafe f

עוּל בבנין פִּעֵל ענינו קרוב לשורש עוה הנ"ל שענינו עוות היושר, בארץ נכוחות יְעַוֵּל, (ישעיה כ"ו יו"ד) .unrecht handeln מכף מְעַוֵּל, (תהל' ע"א ד') בינוני והוא תאר.

עַוָּל שת"ז, לא ידע עַוָּל בשת, (צפניה ג' ה') .Ungerechte, Gottlose m

עֲוִיל שת"ז כמו עַוָּל יסגירני אל אל עֲוִיל (איוב ט"ז י"א).

עָוֶל שמ"ז, לא תעשה עָוֶל במשפט, (ויקרא י"ט ט"ו) ועשה עָוֶל, (יחזקאל ג' כ', שם כ"ח י"ח) .Unredlichkeit f., Unrecht n

עַוְלָה שמ"נ. ואל תשכן באהליך עַוְלָה, (איוב י"א י"ד, שם וא"ו ל') עַוְלָה ומשא פנים, (דה"ב י"ט ז', תהלי' ק"ט ג') ובנחות הוא"ו, וְעֹלָתָה קפצה פיה, (איוב ה' ט"ז) והרבוי עולות, אף בלב עולת תפעלון, (תהל' נ"ח ג') ובא פ"א מהופך, על בני עַלְוָה, (הושע יו"ד ט') תמורת עַוְלָה וכולם הוראתם כמו עָוֶל הנ"ל .Unrecht n

עוּל שת"ז לרך וצעיר בימים, עול ימים, (ישעיה ס"ה כ') התשכח אשה עוּלָהּ, (שם מ"ט ט"ו) ובא הרבוי מזה בנוע הוא"ו, גם עֲוִלִים מאסו בי, (איוב י"ט י"ח) ישלחו כצאן עֲוִילֵיהֶם, (שם כ"א י"א) .Säugling m., Kind n

עָלוֹת תהש"נ לבהמות מיניקות, הצאן והבקר עָלוֹת עלי, (בראשית ל"ג י"ג) שתי פרות עָלוֹת, (ש"א וא"ו ז') עָלוֹת ינהל, (ישעיה מ"ם י"א) וכן מאחר עָלוֹת, (תהל' ע"ח ע"א) ובא התאר במקום המתואר .Säugende ובאו באלו קמץ תמורת ו.

עוֹלֵל, עוֹלָל ע"ש עלל.

צורך להוראה זו ועניננו, שהיו לו צאן ובקר לאורות Hürden *pl*.

מַעְדֵּר מן עָדַר א׳ בה״ב שם כלי לעבודת השדה, בְּמַעְדֵּר יעדרון, (ישעיה ז׳ כ״ה) Jäthacke *f*.

עדש עֲדָשִׁים, רק ברבוי שם מין קטניות, ופול וַעֲדָשִׁים, (ש״ב י״ז כ״ח, בראשית כ״ה ל״ד) Linsen.

עוב בשרש עיב.

עוג בנינו קל פ״י וענינו עשית עוגה, תְּעֻגֶנָּה לעיניהם, (יחזקאל ד׳ י״ב) zum Kuchen machen.

עֻגָה שת״נ לחלה רקיקה אפויה על גחלים, עשי לי משם עֻגָה קטנה, (מ״א י״ז י״ג, הושע ז׳ ח׳) עֻגוֹת, (בראשית י״ח ו׳) Aschenkuchen *m*. עֻגַת רְצָפִים, (מ״א י״ט ו׳) Kuchen auf glühenden Steinen gebacken.

מָעוֹג ענינו כמו עֻגָה הנ״ל והוא שת״ז, (מ״א י״ז י״ב) לעגי מָעוֹג, (תהל׳ ל״ה ט״ז) Kuchen-Witzlinge, Schmarotzer, die sich auf Witzeleien legen.

עוד עוֹד, 3. 5. 6. 7. הַפִּעֵל פ״ע בה״ל (a ענינו אסיפה משורש אסף בה״א. והוא על משקל השלמים, חבלי רשעים עִוְּדֻנִי, (תהל׳ קי״ט ס״א) Bande von Bösewichtern haben sich um mich gesammelt, וכן ת״י סיעת רשעיא אתכנשו עלי הכנוי ני, אינני יחס הפעול, כ״א כמו בני יצאוני, ולדעתי ליום קומי לַעַד, (צפניה ג׳ ח׳) הוא המקור מֵהַפִּעֵל בשרש הזה, ובהוראה זו, והראוי לְעַוֵּד או לָעוּד והוא קל וענינו לאסוף, וכן מורה הענין ככתוב אחריו, כי משפטי לאסוף גוים לקבצי ממלכות, ונדחקה הו׳ כמו שנדחקה במלת עֵדוֹת גרות והראוי עֵוְדוֹת, גֵּוְרוֹת וכן מארשה לבז, (יחזקאל ל״ז) והראוי לבוז כי שרש בוז וכן לרד לפניו גוים, (ישעיה מ״ה) והראוי לרדד משי׳ רדד. ד׳ ועיין ש׳ גרש, (b ענינו הזוק ואמוץ והולך על משקל המרובעים, מעודד ענוים ה׳, (תהל׳ קמ״ז ו׳) aufrichten, unterstützen. הוראה זו נכללה ג״כ בשרש אסף, ע״ש בה״ב, וכן כי אבי ואמי עזבוני וה׳ יאספני, (תהל׳ כ״ז) והוראתו aufnehmen, unterstützen.

הַהִפְעִיל פ״י הה״ל (a וענינו הבאת ראיה ע״י עדים, וְאָעִידָה לי עדים, (ישעיה ח׳ ב׳) הַעִידֹתִי בכם היום את השמים ואת הארץ, (דברי׳ ד׳ כ״ו, שם ל׳ י״ט) zum Zeugen anrufen. (b הודעת העדות שמעו וְהָעִידוּ בבית יעקב, (עמוס ג׳ י״ג, מ״א כ״א י׳ד, איוב כ״ט י״א) Zeugniss ablegen, bezeugen.

(c ענינו אזהרה והתראה, (כההפעיל בשרש יסר) לרוב בקשור ב׳, הָעֵד הֵעִיד בנו האיש, (בראשית מ״ג ג׳) וְאָעִידָה בך, (תהל׳ נ״ן ז׳, שם פ״א יו״ד, מ״א ב׳ מ״ב) ועם על, על מי אדברה וְאָעִידָה, (ירמיה וא״ו יו״ד) warnen, ermannen. (d ענינו נתון דופי, וָאָעִיד בם ביום מכרם ציד, (נחמיה י״ג ט״ו) מה אֲעִידֵךְ, (איכה ב׳ י״ג) anschreien, tadeln. (e ענינו צווי ופקודה (ומזה עדות) את עדותיו אשר הֵעִיד בם, (מ״ב י״ז ט״ו, נחמיה ט׳ כ״ו) befehlen, verordnen, wahren, verwarnen.

הָהָפְעַל מה״ג בקל וְהוּעַד בבעליו, (שמות כ״א כ״ט) gewarnt werden.

הַהִתְפַּעֵל, פ״ח מה״ב בְּפִעֵל, קמנו וַנִּתְעוֹדָד, (תהל׳ כ׳ ט׳) uns aufrichten. או מהוראה א׳ בפעל uns sammeln.

עֵד נה״ל (a שת״ז לאיש או לדבר הנותן סימן ומוכיח על איזה דבר, עֵד שקרים יאבד, (משלי י״ט ה׳) על פי עֵד אחד, (דברי׳ י״ז וא״ו, איוב ט״ז ח׳) עֵד הגל הזה, (בראשית ל״א נ״ב) לאות וְלָעֵד, (ישעיה י״ט כ׳) Zeuge *m*. (b הוא ש״מ וענינו הודעת או הכחת העד ויבוא בקשור ב׳ ועם פעל ענה, לא תענה ברעך עֵד שקר, (שמות כ׳ י״ג, דברי׳ ה׳ י״ז) Zeugniss ablegen gegen Jemand. ובא גם בלא ב׳ וענתה השירה הזאת לפניו לְעֵד, (דברי׳ ל״א כ״א) Zeugniss *n*. (c שם למושל אשר בידו להתרות ולהזהיר וגם ליסר מהוראה ג׳ וד׳ בפעל, הן עֵד לאומים נתתיו, (ישעיה נ״ה ד׳) וכן ת״י הא רב לעממיא מניתיו Befehlshaber *m*.

עֵדָה שת״נ מה״א הנ״ל. וְעֵדָה המצבה, (בראשית ל״א נ״ב) ובעבור תהיה לי לְעֵדָה, (שם כ״א ל׳) מה״א הנ״ל Zeugin *f*.

עֵדִים ברבוי בה״ל (a שמ״ז על פי שנים עֵדִים (דברי׳ י״ז ו׳) לפי עֵדִים, (במדבר ל״ה ל׳) עֵדֵי שקר, (תהל׳ כ״ז י״ב) Zeugen *pl*. (b מה״ב הנ״ל והוא ש״מ להוכחה, יתנו עֵדֵיהֶם, (ישעיה מ״ג ט׳) Zeugniss *n*.

עֵדוּת וגם עֵדוֹת בה״ל (a מה״א בפעל שענינו אזהרה והתראה והמה המצות והפקודים. בדרך עֵדְוֹתֶיךָ ששתי, (תהל׳ קי״ט י״ד) אל מצותיך וְעֵדוֹתֶךָ, (נחמיה ט׳ ל״ז) Verordnung, Vorschrift *f*. (b שם למשפטים ודינים בכלל, נרדף למלת תורה תתן את הָעֵדֻת, (שמות כ״ה ט״ז, שם שם כ״א) Gesetze *pl*. ומזה לחות הָעֵדֻת, (שם ל״ב ט״ו) Gesetzestafeln. אהל הָעֵדֻת, (במדבר ט׳ ט״ו) Zelt des Gesetzes.

עולם וָעֶר, (שם יו"ד י"ז) Ewigkeit *f*. עֲדֵי עַד, (ישעיה כ"ו ד') für und für. וכן, אל תעזבני עד מאד, (תהל' קי"ט ח', ישעיה פ"ד ח') immerfort.

עַד ב' והוא מלת היחס או תה"פ דה"ל a) להגביל בפעל וענינו גבול מקום או זמן, עד דן, (בראשית י"ד י"ד) עַד נפח, (במדבר כ"א ל') עַד לשמים, (דה"ב כ"ח ט') עד הם, (מ"ב ט' י"ח) עַד עליהם, (מ"ב ה') bis (sowohl temp. als local). ויבוא ג"כ בכנוי רבים, האזינה עָדַי, (במדבר כ"ג י"ח) ענינו כמו אלי עָדֶיךָ כל בשר יבואו, (תהל' ס"ה ג') תגע עָדֶיךָ, (איוב ד' ה') כמו אליך, וְעָדֵיכֶם אתבונן, (שם ל"ב י"ב) ענינו עליכם ובוזן, כי לא באתם עד עתה, (דברי' י"ט ט') bis jetzt. עד כה, (שמות ז' ט"ז) bis nun, ולשאלה, עַד אנה ינאצוני, (במדבר י"ד י"א) עַד מתי, (שמות יו"ד ג') עַד מה, (במדבר כ"ב כ"ב, תהל' ע"ד ט') wie lange noch. ואם יצטרף פעל על פעל בתנאי אז יובן בחסרון מלת אם אשר, כי, ושבתם בירית עַד יצמח זקנכם. (ש"ב יו"ד ה') עַד יבוא ויורה צדק, (הושע יו"ד י"ב) אזין — עַד תחקרון מלין, (איוב ל"ב י"א) ענינם, עַד אשר, עַד כי, עַד אם bis, temporale. ולפעמים חסרה המלה עַד בםכתב ומובנה מהענין, שאול חטאו, (איוב כ"ד י"ט) וענין הכתוב עַד שאול חטאו ולרוב יבוא בפעל אחת מהמלות הנ"ל אצל הפעל, עַד אשר תשוב חמת אחיך, (בראשית כ"ז מ"ד) אשאב — עַד אם כלו לשתות, (שם כ"ד י"ט) לא אוכל — עַד אם דברתי דברי, (שם שם ל"ג) ובאו שנים כמו (ואנחנו נחלץ) עַד אשר אם הביאנום, (במדבר ל"ב י"ז) וענינם bis. b) ענינו המשך הזמן während, so lange etwas dauert. עַד זנוני איזבל אמך, (מ"ב ט' כ"ב) so lange die Unzucht der Isebel dauert. עד התמהמם, (שופט' ג' כ"ו) während ihres Zögerns. עַד כה וְעַד כה, (מ"א י"ח מ"ה) während dessen. c) להפלגה בקשור מאוד, עַד מאוד, (בראש' כ"ז ל"ג, ש"א כ"ה ל"ו, מ"א א' ד') ausserordentlich. d) ענינו כמו גם, לא נשאר בהם עַד אחד, (שמות ט' ז') auch nicht Einer. e) וענינו כהמלה כמו, עַד סירים סבכים, (נחום א' יו"ד) wie verschlungene Dornen. לא הרבו עַד בני יהודה, (דה"א ה' כ"ד) wie die Kinder Jehuda. ובקשור ב' ענינו כמו סביב rings. גדר בַּעֲדִי, (איכה ג' ז') שכת בַּעֲדוֹ, (איוב א' יו"ד). עַד לא, עַד לא עשה ארץ וחוצות, (משלי ח' כ"ו) bevor, ehe. ואחרי מ' השמוש במשפט הראשון תרגום המ' והמלה עַד sowohl — als. מאדם עַד בהמה עַד רמש וְעַד עוף השמים, (בראשית ו' ד') מבכור פרעה — עַד בכור השפחה, (שמות י"א ה').

עֲדֶן בתוספ' נ' ענינו עד הנה בזמן, אשר עֲדֶן לא היה, (קהלת ד' ג') noch, bis jetzt.

עֲדָנָה אשר המה חיים עֲדֶנָה, (שם שם ב') ענינו כמו עֲדֶן הנ"ל.

עדן בנינו התפעל פ"ח, וַיִּתְעַדְּנוּ, (נחמיה ט' כ"ה) sich wohl sein lassen.

עֵדֶן שת"ז למקום יתענגו שם בני אדם, גן בְּעֵדֶן, (בראשית ב' ח') ובא ברבוי עֲדָנֶיךָ, (תהל' ל"ו ט') Ort der Wonne, der Lieblichkeit.

עֶדְנָה בס"נ ש"מ לעונג העלומים ותאוה, אחרי בלותי היתה לי עֶדְנָה, (בראשית י"ח י"ב) Wollust *f*.

עֲדִינָה היושבת לבטח, (ישעיה מ"ז ח') הוא שת"נ die Wollüstige.

מַעֲדַנִּים בה"ל a) ש"מ לעונג רוחני, ויתן מַעֲדַנִּים לנפשך, (משלי כ"ט י"ז) Wonne *f*., Freude *f*. b) ש"ת למאכל עונג, מַעֲדַנֵּי מלך, (בראשית מ"ט כ', איכה ד' ה') liebliche Speisen, Leckerbissen.

מַעֲדַנּוֹת בה"ל a) תה"פ וענינו תענוג, וילך אליו אגג מַעֲדַנֹּת, (ש"א ט"ו ל"ב) mit Freuden, in Lustigkeit. b) ש"ת בחסרון ב' השמוש, לכשרות, התקשר מַעֲדַנּוֹת כימה, (איוב ל"ח ל"א) Banden *pl*. וענינו כמו מַעֲנַדּוֹת מן ענד שענינו קשור והוא מהשרשים המתהפכים.

עדף, 5. 1. הקל פ"ע ענינו מותר המדה בכמות מה, על המשוער, ואת כל הָעֹדֵף, (שמות ט"ז כ"ג, ויקרא כ"ה כ"ז) הָעֹדְפִים על הלוים, (במדבר ג' מ"ו) überflüssig sein.

הִפְעִיל פ"ע, לא הֶעְדִּיף המרבה, (שמות ט"ז י"ח) überflüssig haben.

עדר 3. 2. הנפעל בה"ל a) ענינו העדר, לא לא נֶעְדַּר להם, (ש"א ל' י"ט, ישעיה מ"ם כ"ו, שם נ"ט ט"ו, ש"ב י"ז כ"ב) fehlen, vermisst werden, zurückgelassen. b) ענינו הסרת העשבים הרעים משדה וכרם, לא יזמר ולא יֵעָדֵר, (ישעיה ה' ו', שם ז' כ"ה) jäten.

הַפִּעֵל פ"י מה"א בנפעל, וענינו חסר, לא יְעַדְּרוּ דבר, (מ"א ה' ד') fehlen lassen.

עדר בנינו קל פ"י וענינו סדור מערכה, עֹדְרֵי מערכה, (דה"א י"ב ל"ח) לַעֲדוֹר, (שם שם ל"ג) ordnen zur Schlacht.

עֵדֶר בה"ל a) שת"ז לקבוץ מספר צאן, עֵדֶר עֵדֶר לבדו, (בראשית ל"ב י"ז) Heerde *f*. בכנוי, עֶדְרוֹ, כרועה עֶדְרוֹ ירעה, (ישעיה מ"ם י"א) b) מן עֵדֶר ב' ש"ת לחדרים מסדורים, וַעֲדָרִים לאורות, (דה"ב ל"ב כ"ח) Kammern-Reihen. ולר"ק אין

(יחזקאל כ״ג ו׳, שם שם ט׳) buhlen. שיר עֲגָבִים, (שם ל״ג ל״ב) Liebesgedicht *n*. כי עגבים בפיהם המה עושים, (שם ל״ג ל״א) ר״ל נבלת פיהם יקיימו במעשה ואחרי בצעם לבם הולך, וחסר ו׳ החבור.

עוֹגְבִים ש״ת לנואפים, (ירמיה ד׳ ל׳).

עֻגָב שם כלי זמר, במנים וְעֻגָב, (תהל׳ ק״נ ד׳, איוב ל׳ ל׳) Doppelflöte *f*.

עֲגָבָה, (יחזקאל כ״ג) שמ״נ Buhlerei, ותשחת עַגְבָתָהּ (יחזקאל כ״ג י״א).

עֻגָה, מָעוֹג בש׳ עוג.

עגל עָגֹל לדבר כדורי, עָגוֹל סביב, (מ״א ז׳ ל״ה, שם יו״ד י״ט) תה״ש rund, gerundet.

עָגִיל שת״ז לתכשיט, עָגִיל וכומז, (במדבר ל״א נ׳, יחזקאל י״ו י״ב) Ohrring *m*.

עֵגֶל שת״ז לולד בהמה עד שנה, עֵגֶל מרבק, (ש״א כ״ח כ״ד) כְּעֵגֶל לא למד, (ירמיה ל״א י״ח) Kalb *n*. בר״ז בַּעֲגָלִים בני שנה, (מיכה ו׳ ו׳) Käl-ber *pl*. עֵגֶל בן בקר, (ויקרא ט׳ ב׳) junges Rind.

עֶגְלָה בס״נ יחידה ענינו כמו עֵגֶל, עֶגְלָה יפיפיה, (ירמיה מ״ו כ׳, שם נו״ן י״א) בסר״נ, לְעֶגְלוֹת בית און, (הושע יו״ד ה׳) (אבל עֶגְלָה משלשת, (בראשית ט״ו ט׳) ענינו ג׳ עגלות ואין לומר בת שלש שנים כי בת שלש שנים תקרא פרה) עֶגְלַת בקר, (ש״א ט״ז ב׳) junge Kuh.

עֲגָלָה שם מרכבה, עֲגָלָה חדשה, (ש״א וא״ו ז׳) וירא את הָעֲגָלוֹת, (בראשית מ״ה כ״ז) עֶגְלוֹת צב, (במדבר ז׳ ג׳) Wagen.

מַעְגָּל בה״ל (a שם נרדף לדרך ומסלה, כל מַעְגַּל טוב, (משלי ב׳ ט׳) Pfad, Weg *m*. ורבו במוסרי בְּמַעְגְּלֵי יושר, (שם ד׳ י״א) תמוך אשורי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ, (תהל׳ י״ז ה׳) ברבוי זו״נ (b דרך לעגלות, וּמַעְגָּלֶיךָ ירעפון דשן, (תהל׳ ס״ה י״ב) ענינו מדרך העגלות Wagenspur *f*. (c ש״ת לבית שמפקידין שם העגלות, ושאול שוכב בַּמַּעְגָּל, (ש״א כ״ו ה׳) יבוא הַמַּעְגָּלָה, (שם י״ז כ׳) Wagenburg *f*.

עגם בנינו קל שוה לשרש אנם בה״נ ש״ז שענינו הצטער ויבוא בקשור מלת נפש, עָגְמָה נפשי לאביון, (איוב ל׳ כ״ה) bekümmert sein, Mitleid haben.

עגן בניני נפעל פ״ח, ענינו סגירה, הלהן תֵּעָגֵנָה, (רות א׳ י״ג) sich verschlossen halten.

עגר עָגוּר שם למין עוף מה, כסוס עָגוּר כן אצפצף, (ישעיה ל״ח י״ד) ור״ל כסוס ועגור ובאה במלת סוס ו׳ תמורת י׳ וחסרה ו׳ החבור, וכן מצאנו, ותור וסיס וְעָגוּר, (ירמיה ח׳ ז׳) Storch *m*.

עדד בשרש עוד.

עדה .1 .s פ״י הקל בה״ל (a לבישת תכשיט, ככלה תַּעְדֶּה כליה, (ישעיה ס״א יו״ד) וַתַּעַד נזמה, (הושע ב׳ ט״ו, ירמיה ד׳ ל׳, יחזקאל ט״ז א׳, איוב מ״ם יו״ד) Schmuck anlegen. (b ענינו כמו עבר והיא פ״ע, לא עָדָה עליו שחל, (איוב כ״ח ח׳) vorbeigehen, vorübergehen. הן עַד ירח, (שם כ״ה ה׳) פ״י וענינו יסיר absondern, wegnehmen.

הַהִפְעִיל פ״י מה״ב וענינו כמו מעביר, מַעֲדֶה בגד ביום קרה, (משלי כ״ה כ׳) ablegen, entkleiden.

עֵד (a שת״ז ולא ימצא רק ברבוי, כבגד עִדִּים, (ישעיה ס״ד ה׳) וענינו בגד העשוי להתקנח בו מהזהום, לעתים ידועים כמו בשעת הוסת מהאשה או לקנח בו אחר התשמיש, וכמוהו בתלמוד עֵד שהיא נתון תחת הכר המשמשת בְּעִדִּים ויהיה עִדִּים כמ׳ עתים Reinigungs-Fetzen.

עֲדָה בסמיכת עֲדַת ישראל, ע״ש יעד.

עֵד גם עֵדוּת ע״ש עוד.

עֲדִי בה״ל (a שת״ז לתכשיטים, ואעדך עֲדִי, (יחזקאל ט״ז י״א) איש עֶדְיוֹ עליו, (שמות ל״ג בעדי עֲדָיִים, (יחזקאל ט״ז ז׳) ברבוי ובא נ״כ בתים׳ נ׳ המלבישכם שני עם עֲדָנִים, (ש״ב א׳ כ״ד) כמנהג בנחי ליה Schmuck *m*. (b ענינו זקנה, המשביע בטוב עֶדְיֵךְ, (תהל׳ ק״ג ה׳) שמ״ז Alter *n*.

עַד ע״ש עוד.

בְּעַד תה״פ היחס הה״ל (a ענינו כמו סביב, בְּעַד כל רחם, (בראשית כ׳ י״ח) בְּעַד הלהב, (שופט׳ ג׳ כ״ג) um, *praep*. (b וענינו בעבור, ואכפ״ה בְּעַד חטאתכם, (שמות ל״ב ל׳, ש״א י״ב כ״ג) wegen, *praep*. (c ענינו מתוך, בְּעַד החלון, (שופטי׳ ה׳ כ״ח) durch, *praep*. (d ענינו מבין או מתחת, מִבַּעַד לצמתך, (ש״ה ד׳ א׳) zwischen, hinter. (e ענינו אצל, בְּעַד יד השער, (ש״א ד׳ י״ח) bei, neben, *praep*.

עַד א׳ בה״ל (a שת״ז נרדף עם שלל. בבקר יאכל עַד, (בראשית מ״ט כ״ז) או חלק עַד שלל, (ישעיה ל״ג כ״ג, צפניה ג׳ ח׳) וכן תרגם מן שלל עדא Raub *m*. (b ענינו לעולם (והיא מה״ב בקל שענינו עבר אך שם הוא במקום ופה הוא בזמן) לָעַד, (תהל׳ ט׳ י״ט) עמדת לָעַד, (שם י״ט יו״ד) in Ewigkeit. אבי עַד, (ישעיה ט׳ ה׳) ewiger Vater. הררי עַד, (חבקוק ג׳ וא״ו) ewige Berge. עַד עולמי עַד, (ישעיה מ״ה י״ז) וכן לעולם וָעֶד, (תהל׳ ט׳ ו׳) מלך

wegführen. וַיַּעֲבֵר אדרתו, (יונה ג' ו') entfernen (d. i. das Kleid ablegen). וַיַּעֲבֵר השקוצים מן הארץ, (דה"ב ט"ו ה', זכריה י"ג ב') לְהַעֲבִיר את רעת המן, (אסתר ח' ג') abwenden.

הִתְפַּעֵל בה"ל (a ענינו התקצף בקשור בְּ' על עם, וַיִּתְעַבֵּר ה' בי, (דברי' ג' כ"ו) in Zorn ausbrechen. כמו בהקל ה"א (שוטף וְעָבַר, (ישעיה ח' ח') עָבַר על נפשנו, (תהל' קכ"ד ה') übertreten). ובנחלתו הִתְעַבָּר, (תהל' ע"ח ס"ב) מִתְעַבֵּר על ריב, (משלי כ"ו י"ז) הִתְעַבַּרְתָּ עם משיחך, (תהל' פ"ט ל"ט) ובא ואי"ו תמורת בו מִתְעַבְּרוֹ, (משלי כ' ב') וְעֶבְרָה, überschreiten (von Zorn). b) מהוראה א' בקל בס"רי וענינו מתחזק לעבור, וכסיל מִתְעַבֵּר ובוטח, (משלי י"ד ט"ז) übertreten, hochmüthig sein.

עֵבֶר תה"ש וענינו צד, אתם תהיו לְעֵבֶר אחד (ש"א י"ד מ', שמות כ"ח כ"ו) auf der einen Seite. ברבוי עֲבָרִים, משני עֶבְרֵיהֶם, (שמות ל"ב ט"ו) ומכל עֲבָרָיו, (ירמיה מ"ט ל"ב) a) אם ירצה לסמן אשר ידבר מן הצד אשר הוא נוכח פניו אז תבוא מלת עֵבֶר בקשור מלת פנים עם אל או על, איש אל עֵבֶר פניו ילכו, (יחזקאל א' ט') והאיר על עֵבֶר פניה, (שמות כ"ה ל"ז) gerade vor sich hin. b) ואם ירצה לסמן הצד שאחורי המפסיק, אז יבוא אחר מלת עֵבֶר בשם המפסיק את המקום, בְּעֵבֶר הים (ירמיה מ"ה כ"ב) jenseits des Meeres. בְּעֵבֶר הירדן, (בראש' נ"ן י"א, דברי' א' א) jenseits des Jordan. עֵבֶר הנהר, (יהוש' כ"ד ב') jenseits des Euphrat. או בקשור מ' לפני מלת עֵבֶר ול' אחריה, מֵעֵבֶר לנהרי כוש, (צפניה ג' יו"ד) מֵעֵבֶר לים, (דברי' ל' י"ג, ישעיה י"ח א') jenseits. c) ואם ירצה לסמן הצד שכנגדו, אז יבוא בה' הידיעה, ויעבר דוד הָעֵבֶר, (ש"א כ"ו י"ג) die gerade gegenüberliegende Seite.

עָבוּר תה"ש לפרי הארץ, ויאכלו מֵעֲבוּר הארץ, (יהושע ה' י"א) Frucht *f.*

עֲבָרָה ש"ת לספינה המעברת את האנשים את המים, ועברה הָעֲבָרָה, (ש"ב י"ט י"ט) Fähre *f.*

עֶבְרָה שמ"נ בה"ל (a ענינו קצף וחרון, מכה עמים בְּעֶבְרָה, (ישעיה י"ד ו', שם יו"ד ו') יום עֶבְרָה היום ההוא, (צפניה א' ט"ו, משלי י"א ד', איוב ט"ם) Tag des göttlichen Zornes. עֲבָרוֹת בר"נ (איוב כ"א ל') b) שמ"נ כמו זדון, וגאונו וְעֶבְרָתוֹ, (ישעיה ט"ז ו', תהל' ז' ז') Uebermuth *m.* עי' הִתְפַּעֵל.

עִבְרִי שם היחס לאברהם ולבניו לפי שבא מעבר הנהר (ועיין הה"ב ממלת עֵבֶר) jenseits des Euphrates. לאברהם הָעִבְרִי, (בראשית י"ד י"ג) איש עִבְרִי, (שם ל"ט י"ד) אנשים עִבְרִים, (שמות ב' י"ג, שם שם ב' י"א) אלהי הָעִבְרִים, (שם שם ה' ט') הָעִבְרִיּוֹת, (שם א' י"ט) וי"מ שנקראים כן על שם עֵבֶר בן שם Nachkommen des Eber.

מַעֲבָר בה"ל (a תה"ש למקום שעוברים או במים ע"י עֲבָרָה, ויעבור את מַעֲבַר יבק, (בראשית ל"ב כ"ג) או למעבר צר בין הרים, מַעֲבַר מכמש, (ש"א י"ג כ"ג) Ort des Ueberganges. ולדעתי ענינו גשר Brücke. ובפרט עם הפעל שלפני השם מצרף על הגוף העובר ויבוא בקשור את כמ', ויעבר את מַעֲבַר יבק, (בראשית ל"ב כ"ג) b) ש"מ על הנסיעה, מַעֲבַר מטה מוסדה, (ישעיה ל' ל"ב) das Einherziehen der beschlossenen Geissel.

מַעְבָּרָה בס"נ, עברו מַעְבָּרָה, (ישעיה יו"ד כ"ט) ברבוי. מַעְבְּרוֹת לארנון, (שם ט"ז ב', יהושע ב' ג') ענינו כמו מעבר בה"א, תאר למקום שעוברים עליו ולדעתי יתכן הוראתם גשר Brücke. ועיין פֹּעַל.

בַּעֲבוּר, מלת היחס ומלת הענין, מלת היחס בה"ל (a כמו בגלל, למען ייטב לי בַּעֲבוּרֵךְ, (בראשית י"ב י"ג) בַּעֲבוּרִי, (ש"א כ"ג יו"ד) wegen. b) ענינו כמו בעד, ואביון בַּעֲבוּר נעלים, (עמוס ב' וא"ו) um, für. מלת הקשור בה"ל (a ענינו כמו למען, בַּעֲבוּר תברכך נפשי, (בראשית כ"ז ד') בַּעֲבוּר הראותך, (שמות ט' ט"ז) בַּעֲבוּר טמאה, (מיכה ב' יו"ד) damit. b) ענינו במשך הזמן, בַּעֲבוּר הילד חי (ש"ב י"ב כ"א) so lange, während ועם לְ לְבַעֲבוּר, (ש"ב י"ד כ', שמות כ' י"ז) weil, dieweil.

עָבַשׁ בנינו קל פ"ע וענינו עִפּוּשׁ ורקבון, עָבְשׁוּ פרודות, (יואל א' י"ז) schimmeln.

עָבַת בנינו פעל, ענינו קליעה, וַיְעַבְּתוּהָ, (מיכה ז' ג') פ"י verflechten, verdrehen.

עָבֹת נה"ל (a שם נרדף להדס והיא מין עץ, וענף עץ עָבֹת, (ויקרא כ"ג מ') Myrrthe *f.* b) ש"ת ז' לחבל קלוע. ברבוי זו"נ, וְכַעֲבוֹת העגלה, (ישעיה ה' י"ח) ליחיד Strick. עֲבֹתִים חדשים, (שופט' ט"ו י"ג) נתנו עליך עֲבֹתִים, (יחזקאל ג' כ"ה) מעשה עֲבֹת, (שמות כ"ח י"ז) (ענינו מעשה חבל) geflochtene Arbeit oder Strickarbeit *f.* c) תה"ש לסבוך עץ בענפים רבים, ובין עֲבֹתִים היה צמרתו, (יחזקאל ל"א ג') כל אלה עֲבֻתָּה, (שם וא"ו י"ג) dicht verflochtener Zweig. ועצה"ש, בַּעֲבֹתוֹת האהבה, (הושע י"א ד') מה"ב.

עָגַב בנינו קל ענינו השאות חשק התאוה לזונות וקשורו במלת על, אשר עָגְבָה עליהם,

עבה בנינו קל פ"ע ועניני גסות חומרי, שמנת עָבִיתָ, (דברי' ל"ב ט"ו) dick, fett sein.

עָב בה"ל a) מהקל הנ"ל, וְעָב עֵץ, (יחזקאל מ"א כ"ה) ש"ת, וְעָב על פניהם, (מ"א ז' ו') וחסר המתואר עץ ein dicker Balken, וברבוי עֻבִּים, (יחזקאל מ"א כ"ו) ג"כ חסר המתואר (ולד"ק ענינו מש' עיב) Gesimse. b) באו בֶּעָבִים, (ירמיה ד' כ"ט) תואר ליער עב מסובך Dickicht *n*. c) ענינו ענן וע"ש עיב Wolke *f*.

מַעֲבֶה בְּמַעֲבֵה האדמה, (מ"א ז' מ"ו) תה"ש In dichter Erde.

עבט 1. 2. 5. הקל ענינו נופל על לקיחת ערבון, לַעֲבוֹט עבוטו, (דברי' כ"ד יו"ד) Pfand nehmen. ועל נתינת הערבון, ואתה לא תַעֲבוֹט, (שם ט"ו וא"ו) Pfand geben.

הַפִּעֵל ענינו עיות בלי ערבי, לא יְעַבְּטוּן ארחותם, (יואל ב' ז') krumme Wege nehmen.

הַהִפְעִיל מה"א ונופל רק על המקבל הערבון, וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ, (דברי' ט"ו ח', ושם שם וא"ו) Jemandem auf etwas leihen.

עֲבוֹט שת"ז לערבון; יוצא אליך את הָעֲבוֹט. (דברי' כ"ד י"א) Pfand.

עַבְטִיט, (חבקוק ב' ו') שם מרכב וענינו משא Last *f*. וי"מ מהוראה בקל Schuldenlast.

עבר 1. 2. 3. 5. 7. הקל ענינו העתק עצם ממקום למקום בטבעי, או פנית מחשבה במוסרי, וקרוב הוא לש"ש הלך או נסע, הה"ל a) פ"י אם בא אצל מים יבוא בקשור את או בקשור ב׳ וַיַּעֲבֹר את הנהר, (בראשית ל"א כ"א, דברי' ג' כ"ה, יהושע ד' א') er übersetzte den Fluss. ובקשור ב׳, עֹבֵר לפניכם בירדן, (יהושע ג' י"א) עֹבֵר בנחל קדרון, (ש"ב ט"ו כ"ג) ולפעמים בלא קשור, עִבְרוּ א"י כתים, (ירמיה ב' יו"ד) übersetzen. ובקשור על, וְעָבַר עליו רוח קנאה, (במדבר ה' י"ד) der Geist der Eifersucht wird über ihn kommen. וְיַעֲבֹר עלי מה, (איוב י"ג י"ג) es komme über mich was es sei. וכגבר עֲבָרוֹ יין, (ירמיה כ"ג ט') wie ein Mann, den der Wein überstiegen hat. שטף וְעָבַר, (ישעיה ח' ח', תהל' קכ"ד ה', נחום א' ח') übertreten. והם בטבעי ובמוסרי: הָעֹבְרִים את בריתי, (ירמיה ל"ד י"ח, ש"ב י"ח ב') עָבְרוּ את תורתך, (דניאל ט' י"א) übertreten. b) פ"ע בלי קשור, וַיַּעַבְרוּ אנשים מדינים, (בראשית ל"ז כ"ח) ובקשור את כאשר, עָבַר את פנואל, (בראשית ל"ב ל"ב) עָבַר את הפסילים, (שופטי' ג' כ"ו) ובקשור על, כל עֹבֵר עליו, (מ"א ט' ח', מ"ב ד' ט', ירמיה י"ח ט"ז) עֹבֵר על פשע, (מיכה ז' י"ח) ובקשור מעל, אל נא תַעֲבוֹר מעל עבדך, (בראשית י"ח ג') ובקשור על פני, (שמות ל"ד ז') ובקשור לפני, (יהושע ג' י"א) vorübergehen. c) פ"ע, מֵעֲבוֹר תפלה. (איכה ג' מ"ד) עֹבֵר לסחר, (בראשית כ"ג ט"ז) ולרוב בקשור ב׳, וַיַּעֲבֹר אברהם בארץ, (בראשית י"ב ו') אֶעֱבוֹר בכל צאנך, (שם ל' ל"ב, ישעיה ח' ח') durchgehen. ולפעמים בקשור את, וַיַּעֲבוֹר את הגלעד, (שופטי' י"א כ"ט, ישעיה כ"ג יו"ד) durchziehen. ובלא קשור, קומי עֲבוֹרִי, (ישעיה כ"ג י"ב) עֹבֵר ארחות ימים, (תהל' ח' ט') d) פ"ע יגועשו עם וַיַּעֲבוֹרוּ, (איוב ל"ד כ') וַיַּעֲבוֹר והנה איננו, (תהל' ל"ז ל"ו) ולא יַעֲבוֹר, (אסתר ט' כ"ז) untergehen. ובקשור ב׳, מֵעֲבוֹר בשלח, (איוב ל"ו י"ח) untergehen, umkommen. e) פ"ע אחר תַּעֲבוֹרוּ, (בראשית י"ח ה', ש"ב י"ח ט') חמק עָבָר, (ש"ה ה' וא"ו, תהל' פ"א ז') fortgehen, weitergehen. ובקשור השם ברית ואחריו ב׳ לְעָבְרְךָ בברית, (דברי' כ"ט י"א) (ואפשר ענינו חבור ודבוק כמו בפִעֵל) ein Bündniss eingehen. ובקשור לפני, והוא עָבַר לפניהם, (בראשית ל"ג ג') עֲבוֹר לפני העם, (שמות י"ז ה') vorangehen. ובקשור אחרי, עָבַר כל איש אחרי יואב, (ש"ב כ' ז', ושם שם י"א) nachfolgen.

הַנִּפְעַל, ונחל אשר לא יֵעָבֵר, (יחזקאל מ"ז ה') מה"א בקל übersetzt werden.

הַפִּעֵל פ"י ענינו חבור וקשור (ולדעתי נמצאה בהוראה הואת ג"כ בהקל בהוראה ה׳, לְעָבְרְךָ בברית) וַיְעַבֵּר ברתוקות זהב, (מ"א וא"ו כ"א) verbinden. וממושג זה ישתמש בעל הלשון לענין זווג והריון, שורו עִבַּר ולא יגעיל, (איוב כ"א יו"ד) בהפעיל befruchten, schwängern, ועיין השם עבור בשרש הזה.

הַהִפְעִיל פ"י הה"ל a) מה"א בקל. וַיַּעֲבִרֵם את הנחל, (בראשית ל"ב כ"ג, במדבר ל"ב ה') überführen, übersetzen. וְהֶעֱבִירוּ תער על כל בשרם, (במדבר ח' ז') das Scheermesser führen über etwas. b) מה"ב בקל, וַיַּעֲבֵר ישי שבעת בניו, (ש"א ט"ז יו"ד) החצי לְהַעֲבִירוֹ, (שם כ' ל"ו) vorbeigehen lassen. ועצה"ש. הֶעֱבִיר חטאתך, (ש"ב י"ב י"ג, שם כ"ד יו"ד, איוב ז' כ"א) die Sünden vergeben. c) מה"ג בקל, הַעֲבִירֵנוּ בו, (דברי' ב' ל') הֶעֱבַרְתָּ הַעֲבִיר את העם הזה את הירדן, (יהושע ז' ז') וְהַעֲבַרְתָּ שופר, (ויקרא כ"ה ט') תַּעֲבִירוּ שופר, durchgehen lassen, die Posaune ertönen lassen. d) ענינו הקרבת קרבן, וְהַעֲבַרְתָּ כל פטר רחם לה' (שמות י"ג י"ב) הֶעֱבִירוּ להם לאכלה, (יחזקאל כ"ג ל"ז) לְהַעֲבִיר למלך, (ויקרא י"ח כ"א, ירמי' ל"ב ל"ה) bringen, zum Opfer darbringen. e) ענינו הרחקה, הַעֲבִירֻנִי כי החליתי מאוד, (דה"ב ל"ה כ"ג)

אות ע.

עב בשרש עבה.

עבד 1. 2. 4. 5. 6. פ״י עקר ענינו קרוב מאוד לפעל עשה, ששת ימים תעבוד, (שמות כ׳ ט׳) ועבדת את העבודה הזאת, (שם י״ג ה׳) machen, thun. ונכלל בו ג״כ הענין שרות שיעשה איש לזולתו. גה״ל (a אם העבד נושא המאמר והאדון שהוא הפעול הוא נשוא המאמר אז יבוא ביחס הפעול, ואת אחיך תעבוד, (בראשי׳ כ״ז מ״ם) יעבדוך עמים, (שם שם כ״ט) ובקשור ל׳, (ש״ב ט׳ יו״ד) ובקשור עם, (בראשית כ״ט כ״ה) ובקשור לפני, (ש״ב ט״ז י״ט) ועבדת את אויביך, (דברי׳ כ״ח י״ח) ועבדך שש שנים, (שם ט״ו י״ב) dienen. (b וכן יבוא בקשור את אם נשוא המאמר היא הדבר הנעבד, כי תעבוד את האדמה, (בראשית ד׳ י״ב) לעבוד את האדמה, (שם ב׳ ה׳, שם ג׳ כ״ג) bearbeiten. עבדי פשתים, (ישעיה י״ט ט׳) Flachs-Bearbeiter. עבדי העיר, (יחזקאל מ״ח י״ח) Magistrat *m.* (c ואם האדון הוא נושא המאמר והעבד הוא נשוא המאמר, אז יבוא בקשור ב׳, לא תעבוד בו עבודת עבד, (ויקרא כ״ה ל״ט, ירמיה ל״ט ד׳, יחזקאל ל״ד כ״ג) Dienst, Arbeit auflegen.

הנפעל, אשר לא יעבד בו, (דברי׳ כ״א ד׳) bearbeitet, angebauet werden.

הפעל, ענינו כמו הנפעל, אשר לא עבד בה, (דברי׳ כ״א ג׳, ישעיה י״ד).

ההפעיל פ״י לשלישי בה״ל (a סבב שיעבדו לו, אשר מצרים מעבידים אותם, (שמות ו׳ ה׳) zur Arbeit antreiben. ויעבידו מצרים את בני ישראל, (שמות א׳ י״ג) והעבדתיך את אויביך, (ירמיה י״ז ד׳) arbeiten lassen, dienstbar machen. (b מה״נ בקל בקשור ב׳, לא העבדתיך במנחה, (ישעיה מ״ג כ״ג) אך העבדתני בחטאותיך, (שם שם כ״ד) ermüden.

ההפעל, לא תעבדם, (שמות כ׳ ה׳, שם כ״ג כ״ד, דברי׳ ה׳ ט׳, וי״ג ג׳) du sollst dich nicht zu ihrem Dienst bewegen lassen.

עבד שת״ז כולל כל מי שעושה צווי ופקודי זולתו יהיה לאי זה סיבה שיהיה כאשר נראה מהפסוקים שלפנינו ונבדלים הם במדרגתם ומעלתם, עבד עבדים יהיה לאחיו, (בראש׳ ט׳ כ״ה, ושם ט׳ כ״ו, ושם כ״ד ל״ב) Sklave, Leibeigene, Knecht *m.* (וזה הקנוי קני גוף עולמית וזה עבד כנעני) וכל עבד איש, (שמות י׳ מ״ו) כי תקנה עבד עברי, (שמות כ״א כ׳) וזה הקנוי קנין זמן. Bediente *m.* דוד עבד שאול, (ש״א כ״ט ג׳) עבד אביך אני מאז (ש״ב ט״ו ל״ד, שם י״ט, פסוק כ״ז וכ״ט) Unterthan. ומזה עבד ה׳, (יהושע א׳) תאר ליראי ה׳, זרע אברהם עבדו, (תהל׳ ק״ה ו׳, וקי״ג א׳) וכן הוא תאר לשרי החילים, פחת אחד עבדי אדני, (ישעיה ל״ו ט׳) General *m.* ותואר ליועצי המלך, ויעש משתה לכל עבדיו, (בראשית מ״ם כ׳, שם מ״א ל״ז) והמה נקראו עבדים לסבת יראת התרוממות מה׳ או ממלך Staatsbeamte, Hofleute *pl.* וכאשר ידבר הקטן עם הנכבד יאמר הנני עבדך, (בראשית י״ח ג׳).

עבדים בה״ל (a והוא הרבוי מהשם עבד, עבד עבדים יהיה לאחיו, (בראשית ט׳ כ״ה) בסמיכת, עבדי פרעה, (שמות יו״ד ז׳, בראשית מ״ם כ׳) (ולנקבה יחידה שפחה ולרבות שפחות ולא עבדה ועבדות) (b מבית עבדים, (שמות כ׳ ב׳) ר״ל ממקום הייתם שם עבדים.

עבדים שמ״ז וענינו כמו מעבדים, הצדיקים והחכמים ועבדיהם, (קהלת ט׳ י״א) ihre Werke, Thaten.

עבדה דה״ל (a שמ״נ על מלאכות כבדות, בעבדה קשה, (שמות א׳ י״ד) עבדת עבד, (ויקרא כ״ה ל״ט) Arbeit *f.* (b ענינה עסק, לעבוד עבדת עבדה ועבדת משא, (במדבר ד׳ מ״ז) ועבדת הצדקה, (ישעיה ל״ב י״ז) Werk zu verrichten, Geschäft und Geschäft des Dienstes, Geschäft des Tragens, Geschäft der Tugend. (c שם לעבדת האדמה, (דה״א כ״ז כ״ו) עדי עברתינו, (נחמיה יו״ד ל״ה) Landbau, Ackerbau *m.* (d ענינו שרות, עבדה באהל מועד, (במד׳ ד׳ כ״ג) עבדת אהל מועד, (שמות ל׳ ט״ז) Tempeldienst *m.* עבדת המלך, (דה״א ל׳) עשב לעבדת האדם, (תהל׳ ק״ד י״ד) Gebrauch *m.*

עבדת שמ״נ, מעט בעבדתינו, (עזרא ט׳ ח׳) Knechtschaft *f.*

עבדה ש״ת לבני הבית, ועבדה רבה, (בראשית כ״ו י״ד) Dienerschaft *f.*

מעבד שמ״ז, וענינו מעשה, יכיר מעבדיהם, (איוב ל״ד כ״ה) Werk und That, Handlung *f.*

סָרֶן סֶרֶן שת״ז בה״ל (a שם לזכרות האופן, כמו וידות האופנים. וְסַרְנֵי נחשת, (מ״א ז׳ ל׳) Achse f. b) עניננו כמו שר חמשת סַרְנֵי פלשתים (יהושע י״ג ג׳) לחמשת הַסְּרָנִים, (ש״א וא״ו י״ח) וּלְסַרְנֵיכֶם, שם שם Fürsten.

סרם קרוב מאוד לשרש שָׁרֵשׁ שעניננו הסרת השרש.

סָרִיס בה״ל (a שת״ז לאיש חשוך בנים מצד הפסד באיברי ההולדה. ואל יאמר הַסָּרִיס הן אני עץ יבש, (ישעיה נ״ו ג׳) עבד המלך הכושי איש סָרִיס, (ירמיה ל״ח ז׳) Verschnittener, Kastrat. b) עניננו שר או פקיד, והיו סָרִסִים בהיכל מלך בבל (ישעיה ל״ט ז׳) וכן ת״א: לפוטיפר סְרִיס פרעה, (בראשי׳ ל״ז ל״ו) רברבא דפרעה Beamte, Herr.

סרף סרף שת״ז לדוד אחי האם ודוד הוא אחי אביו, ונשאו דודו וּמְסָרְפוֹ, (עמוס ו׳ י״ד) Mutter-Bruder. וי״מ מענין שרפה ועניננו השׂרף את המת מפני ריח הרע וכן ת״י ויטליניה קריביה מן יקידא der den Scheiterhaufen anzündet. ושרשו שרף ובאה ס׳ תמורת ש׳.

סִרְפָּד שם עץ סרק, תחת הַסִּרְפַּד יעלה הדס, (ישעיה נ״ה י״ג) wilder Baum.

סרר הקל פ״י עניננו שובבות, כי כפרה סוֹרֵרָה סָרַר ישראל. (הושע ד׳ ט״ז) בן סוֹרֵר ומורה (דברי׳ כ״א י״ח) כתף סוֹרֶרֶת, (נחמיה ט׳ כ״ט) wild widerspänstig, unbändig.

סתו סְתָיו שת״ז לחורף. כי הנה הַסְּתָיו עבר (ש״ה ב׳ י״א) Winter m.

סתם 1. 2. 3. הקל אטימת חלל. פ״י והוא סָתַם את מוצא המים, (דה״ב ל״ב ל׳) וכל מעיני מים תִּסְתֹּמוּ, (מ״ב ג׳ י״ט) verstopfen. ומזה במובן המוסרי עניננו העלמה, סְתֹם הדברים, (דניאל י״ב ד׳) verschliessen, geheim halten. ובא ש׳ תמורת ס׳, שָׂתַם תפלתי, (איכה ג׳ ח׳).

הַנִּפְעַל, החלו הפרצים לְהִסָּתֵם, (נחמיה ד׳ א׳) verstopft werden.

הַפִּעֵל, כמו הקל, סִתְּמוּם פלשתים, (בראשית כ״ו ט״ו) וַיְסַתְּמוּם פלשתים, (שם שם י״ח).

סתר 1. 2. 3. 5. 7. הקל רק בהכתיב פ״ע ועניננו טמינה, ערום ראה רעה וַיִּסָּתֵר, (משלי כ״ב ג׳) sich verbergen.

הנפעל בה״ל (a כמו בהקל. ערום ראה רעה וְנִסְתָּר (משלי כ״ב ג׳) לפי הקרי, וְנִסְתַּרְתִּי, (ש״א כ׳ ה׳) אם יִסָּתֵר איש, (ירמיה כ״ג כ״ד) sich verbergen. ובקשור מן, וְאֶסָּתֵר ממנו, (תהל׳ נ״ה י״ג) ובקשור מפני, וְהַנִּסְתָּרִים מפניך. (דברי׳ ז׳ כ׳) (b פעל סתמי, ועניננו על דבר נעלם מצד עצמו ורוב קשורו עם מ׳, ואנחתי ממך לא נִסְתָּרָה. (תהל׳ ל״ח יו״ד) כי נִסָּתֵר איש מרעהו, (בראשית ל״א מ״ט, הושע י״ג י״ד) ובקשור מפני, ומפניך אֶסָּתֵר, (בראשית ד׳ י״ד) ובא לפעמים בלא קשור, וְנִסְתְּרָה והיא נטמאה, (במדבר ה׳ י״ג, ישעיה ס״ה ט״ז, צפניה ב׳ ג׳) verhehlen, verborgen sein. הַנִּסְתָּרוֹת, (דברי׳ כ״ט כ״ח) ש״ת בסר״נ Verborgenes.

הַפִּעֵל פ״י, סַתְּרִי נדחים, (ישעיה ט״ז ג׳) verbergen. מאהבה מְסֻתָּרֶת, (משלי כ״ז ה׳) והוא בינוני מֵהַפִּעֵל והוא שם תאר verborgene Liebe.

ההפעיל נה״ל (a כבהקל שעניננו הטמנה בקשור מ׳ לרוב, וַתַּסְתִּרֵהוּ יהושבעת, (דה״ב כ״ב י״א) verborgen halten. וַיַּסְתֵּר משה פניו, (שמות ג׳ ו׳) ובקשור מ׳, וַיַּסְתֵּר עמל מעיני, (איוב ג׳ יו״ד) (b כה״ב בנפעל שעניננו העלמה, לַסְתִּיר עצה, (ישעיה כ״ט ט״ו) כבוד אלהים הַסְתֵּר דבר, (משלי כ״ה ב׳) verhehlen, verheimlichen. ובקשור מלת פנים ואחריו מ׳ עניננו הסרת השגחה. וְהִסְתַּרְתִּי פני מהם, (דברי׳ ל״א י״ז) אַסְתִּירָה פני מהם, (שם ל״ב כ׳) ובלא מ׳ אחרי מלת פנים, (תהל׳ ל׳ ח׳, שם ק״ד כ״ט) sich um etwas nicht kümmern. c) עניננו חָסֹה וגנוֹן, יַסְתִּרֵנִי בסתר אהלו, (תהל׳ כ״ז ה׳) תַּסְתִּירֵנִי מסוד מרעים, (שם ס״ד ג׳) באשפתו הִסְתִּרָנִי, (ישעיה מ״ט ב׳) schirmen, schützen.

הַהִתְפַּעֵל עניננו כבקל, הלא דוד מִסְתַּתֵּר עמנו, (ש״א כ״ג י״ט, ישעיה מ״ה ט״ו, שם כ״ט י״ד) sich verbergen.

סֵתֶר נה״ל (a שמ״ז לדבר כמוס וצפון, דבר סֵתֶר לי אליך, (שופטי׳ ג׳ י״ט) Geheimniss. מכה רעהו בַּסָּתֶר, (דברי׳ כ״ז כ״ד, ש״א כ״ה כ׳) im Verborgenen. ולפעמים הוא תה״ש, מתן בַּסֵּתֶר, (משלי כ״א י״ד) geheime Gabe. לחם סְתָרִים, (משלי ט׳ י״ז) heimlich gegessenes Brod. b) שם כמו מעטה, עבים סֵתֶר לו, (איוב כ״ב י״ד) בְּסֵתֶר רעם, (תהל׳ פ״א Hülle f. (c עניננו מחסה, אתה סֵתֶר לי, (תהל׳ ל״ב ז׳, שם קי״ט קי״ד) Schirm, Schutz m.

סִתְרָה שמ״נ ועניננו כמו סֵתֶר בה״ג, יהי עליכם סִתְרָה, (דברי׳ ל״ב ל״ח) Schutz m.

מִסְתָּר תהש״ז למקום מחבוא, יארב בַּמִּסְתָּר, (תהל׳ יו״ד ט׳) אריה בְּמִסְתָּרִים, (איכה ג׳ יו״ד) גליתי מִסְתָּרָיו, (ירמיה מ״ט יו״ד) verborgener Ort.

מִסְתּוֹר ש״ת למקום מחבוא, למחסה וּלְמִסְתּוֹר, (ישעי׳ ד׳ וא״ו) Zufluchtsort m., Schlupfwinkel.

גם פעל מזה) כי חמה פן יסיתך בְּשָׂפֶק, (איוב ל״ו י״ח) Verzweiflung.

ספר 1. 2. 3. 4. הקל פ״י בה״ל a) ענינו מנין לדעת הכמית, וְסָפְרָה לה שבעת ימים, (ויקרא ט״ו כ״ח, דברי׳ ט״ז ט׳) zählen. b) ענינו כתיבה, ה׳ יִסְפֹּר בכתוב עמים, (תהל׳ פ״ז ו׳) buchen, einschreiben.

הִנִפְעַל מה״א בקל, ולא יִסָּפֵר מרוב, (בראשית ט״ז יו״ד) gezählt werden.

הַפִּעֵל פ״י נה״ל a) מהוראה בקל עצמו מְסַפֵּר, (תהל׳ מ״פ ו׳, שם כ״ב י״ח) מי יְסַפֵּר שחקים, (איוב ל״ח ל״ז) zählen. b) ענינו ספור מעשה העברה, וַיְסַפֵּר העבד ליצחק, (בראשית כ״ד ס״ו) אשר סִפְּרוּ לנו אבותינו, (שופטי׳ וא״ו י״ג, שם ז׳ י״ג) erzählen. c) נרדף עם דבר, סַפֵּר אתה למען תצדק, (ישעיה מ״ג כ״ו) אל מכאוב חלליך יְסַפֵּרוּ, (תהל׳ ס״ט כ״ז) יְסַפְּרוּ לטמון מוקשים, (שם ס״ד ו׳, שם ע״ה ב׳) reden, sagen.

הַפֻּעַל מה״ב אשר לא סֻפַּר להם, (ישעיה נ״ב ט״ו, חבקוק א׳ ה׳) erzählt werden.

סְפָר שמ״ז למנין, אחרי הַסְּפָר, (דה״ב ב׳ ט״ז) Zählung *f.*

סְפוֹרָה שמ״נ ברבוי סְפֹרוֹת, לא ידעתי סְפֹרוֹת, (תהל׳ ע״א ט״ו) Zahlen *pl.*

סוֹפֵר שת״ז בה״ל a) למהיר במלאכת הכתיבה, מושכים בשבט סֹפֵר, (שופטי׳ ה׳ י״ד) וקסת הַסֹּפֵר במתניו, (יחזקאל ט׳ ב׳, מ״ב י״ט ב׳, אסתר ג׳ י״ב) schreiben. b) לחכם מבין בספרים, סוֹפֵר מהיר בתורת ה׳, (עזרא ז׳ וא״ו) Schriftgelehrter *m.*

סֵפֶר נה״ל a) שת״ז לכתב, יודע סֵפֶר ולשון, (דניאל א׳ י״ז) יודע הַסֵּפֶר, (ישעיה כ״ט י״א) Schrift *f.* b) שת״ז לחבור ולפי שנופל על ענינים שונים הוא המתואר ויבוא עליו התואר, סֵפֶר הברית, (שמות כ״ד ז׳) סֵפֶר התורה, (דברי׳ ל״א כ״ו) סֵפֶר דברי הימים, (מ״א י״ד י״ט) Buch und Verbindungs-Buch, Gesetzes - Buch, Geschichten - Sammlungs - Buch, Chronik *f.* והרבוי ים בַּסְּפָרִים, (דניאל ט׳ ב׳) עשות סְפָרִים הרבה, (קהלת י״ב י״ב, תהל׳ ס״ט כ״ט) Bücher *pl.* c) ענינו אגרת, כולל ענינים ועסקים, ויכתוב דוד סֵפֶר אל יואב, (ש״ב י״א י״ד) Brief. סֵפֶר כריתות, (דברי׳ כ״ד ג׳) Scheidebrief. סֵפֶר המקנה, (ירמיה ל״ב י״א) Kaufbrief *m.*, Contract *m.* סֵפֶר היחש, (נחמיה ז׳ ה׳) Stammbrief *m.* סֵפֶר הגלוי, (ירמיה ל״ב י״ג) kopirte Urkunde. d) ענינו מגלה, ונגולו כַסֵּפֶר השמים, (ישעיה ל״ד ד׳) Rolle *f.*

סִפְרָה בס״נ מה״ב מן סֵפֶר וענינו סֵפֶר, הלא בְּסִפְרָתֶךָ, (תהל׳ נ״ו ט׳) Buch *n.*

סַפִּיר שם אבן יקרא, נופך סַפִּיר, (שמות כ״ח י״ח) Saphir. ברבוי סַפִּירִים, (ש״ה ה׳ י״ז, ישעיה נ״ד י״א).

מִסְפָּר בה״ל a) שמ״ז מה״א בקל שענינו מנין מִסְפַּר נפשותיכם, (שמות ט״ז ט״ז) לאין מִסְפָּר, (דה״א כ״ב ד׳) Zahl *f.* ולפעמים בא להקטין וענינו מעט, מִסְפָּר יהיו, (ישעיה יו״ד י״ט, שם כ״א י״ז) מתי מִסְפָּר, (בראשית ל״ד ל׳, ירמיה מ״ד כ״ח) Wenige. אנשי מִסְפָּר, (יחזקאל י״ב ט״ז) Einige. אבל וּמִסְפָּר את רובע ישראל, ענינו ומי סָפַר לעומת החלק הא׳ מהפסוק מי מנה עפר יעקב, (במדבר כ״ג יו״ד) והרבוי מִסְפָּרִים, מִסְפְּרֵי ראשי החלוץ, (דה״א י״ב כ״ג) b) מה״ב בְּפִעֵל מענין ספור מעשה, את מִסְפַּר החלום, (שופט׳ ז׳ ט״ו) שמ״ז Erzählung *f.*

סְפָרַד שם מדינה, (עובדי׳ א׳ כ׳) וי״א שהיא Hispanien.

סקל 1. 2. 3. 4. הקל ענינו זריקת אבן באדם להמיתו, וּסְקַלְתּוֹ באבנים, (דברי׳ י״ג י״א, שמות י״ט י״ג) סָקוֹל יסקל steinigen.

הִנִפְעַל, סקל יִסָּקֵל, (שמות י״ט י״ג) gesteiniget werden.

הַפִּעֵל בה״ל a) וַיְסַקֵּל באבנים, (ש״ב ט״ז ו׳) steinigen. b) ואם בא בקשור מ׳ ענינו הסרת אבן, סַקְּלוּ מאבן, (ישעיה ס״ב יו״ד) ויעזקהו וַיְסַקְּלֵהוּ, (שם ה׳ ב׳) von Steinen befreien, entsteinen.

הַפֻּעַל, סֻקַּל נבות, (מ״א כ״א י״ד).

סרב סָרָב שם למתקומם סָרָבִים וסלונים (יחזקאל ב׳ ו׳) ein Widerspänstiger.

סרה סִרְיוֹן שת״ז ללבוש ברזל כמו שריון בש׳ ואל יתעל בְּסִרְיֹנוֹ, (ירמיה נ״ט ג׳) ברבוי נקבות ות, (שם מ״ו ד׳) Panzer *m.*

סרח 1. 2. הקל פ״ע בה״ל a) ענינו התפשטות. גפן סֹרַחַת, (יחזקאל י״ז ו׳) תה״ש hinstreckend. וּסְרֻחִים על ערסותם, (עמוס וא״ו ד׳) hingestreckt. b) ענינו העדפה יד׳ סָרוּחַ על צדי המשכן, (שמות כ״ו י״ג) סְרוּחֵי [illegible]ים, (יחזקאל כ״ג ט״ו) herunterhängend.

הִנִפְעַל ענינו באוש והפסד, נִסְרְחָה חכמתם, (ירמיה מ׳ ט׳ ז׳) verdorben.

סֶרַח העודף, (שמות כ״ו י״ג) שת״ז ענינו חלק העודף הנשאר das Ueberhängende.

(במדבר י"ו כ"ו) גם אתם גם מלככם תִּסָּפוּ, (ש"א י"ב כ"ה, שם כ"ו יו"ד) ויש נִסְפֶּה בלא משפט, (משלי י"ג כ"ג) weggerafft werden, umkommen. b) קרוב ודומה לשרש אסף שענינו הכנס והסתתר וכל הַנִּסְפֶּה יפול בחרב, (ישעיה י"ג ט"ו) sich zurückziehen, verstecken. לעומת החלק הא' מן הפסוק כל הנמצא.

הַהִפְעִיל, בקשור על מה"א בקל, אַסְפֶּה עלימו רעות, (דברי' ל"ב כ"ג) aufhäufen.

ספח 1. 2. 3, 4. 7. הקל ענינו חבור והטפל דבר פחות הערך אל דכור גדול ממנו, סְפָחֵנִי נא אל אחת הכהונות, (ש"א ב' ל"ו) zufügen zu irgend einer Priesterstelle.

הַנִּפְעַל כמו הקל וְנִסְפְּחוּ על בית יעקב, (ישעיה י"ד א') sich ausschliessen, hinzugefügt werden.

הַפִּעֵל ענינו צרעת מכפחת לדבק כטפל על העיקר, וְשִׂפַּח אדני את קדקוד בנות ציון, (ישעיה ג' י"ז) בש' ת' ס' anschwellen lassen. מְסַפֵּחַ חמתך, (חבקוק ב' ט"ו) anheften.

הַפֻּעַל תחת חרול יְסֻפָּחוּ, (איוב ל' ז) sich ein schliessen, verbergen, zurückziehen.

הַהִתְפַּעֵל בקשור ב', מֵהִסְתַּפֵּחַ בנחלת ה', (ש"א כ"ו י"ט) כמו הנפעל וענינו מהדבק.

סַפַּחַת שת"נ לשחין דבק בעור. שאת או סַפַּחַת, (ויקרא י"ג ב') anklebender Schorf oder Grind.

מִסְפַּחַת בתוספ' מ' פשתה הַמִּסְפַּחַת, (שם שם ח') וענינו כמו סַפַּחַת.

סָפִיחַ בה"ל (a שת"ז לצמח טפל הצומח מן הגרגרים שנפלו מהתבואה בשנה העברה ועיין מלת סָחִישׁ. אכול השנה סָפִיחַ, מ"ב י"ט כ"ט) את סְפִיחַ קצירך, (ויקרא כ"ה ה') Nachwuchs. b) תאר לשטף המים וענינו כמו סחף, תשטוף סְפִיחֶיהָ עפר ארץ, (איוב י"ד י"ט) בחלוף כמו סְחִיפָה Fluthen pl. או אפשר הוא מה"א הנ"ל ישטוף את הספיחים משנה העברה, וכן פירש הרד"ק בשרשיו ב"ב היראות.

מִסְפָּחוֹת המפרשים פירשו שהיא שת"נ והיא כמו מטפחות והם צעיפים מכסה ראש הנשים, ועושות הַמִּסְפָּחוֹת על כל ראש, (יחזקאל י"ג י"ח, שם שם כ"א) Kopfbinde. המלה ביארו, אבן ענין המקרא לא נתישב ויפה פי' הר"ש פרחון בערוך שלו ב"ב הוראות (a דמות שחין עושות במצחיהן (הנביאות המתנבאות מלבהן) כדי שיאמרו בני אדם מרוב השתחויות וקירות נפצעו, לצורך נפשות בני אדם שמפקידין להן ממונם שסומכים על רוב יראתם (והם רשעים גמורים) מרשעות גמורות. b) וי"א מספחות כמו משפחות הן שהיו משימין סודרין טפלה לשער ראשיהן כדי שיתראו כי הן בעלי שער הרבה ליפות עצמן כדי שיקפצו עליהם עוגבים ועל כן אמר הנביא, וקרעתי את מִסְפְּחֹתֵיכֶם Frisour.

סֵפֶל שת"ז לכלי, כמו אגן, מלא הַסֵּפֶל מים, (שופטי' ו' ל"ח) Schale f., Becken n.

ספן בנינו קל גה"ל (a ענינו צפוי, וַיִּסְפֹּן את הבית גבים, (מ"א וא"ו ט') decken. b) ענינו כסוי, וְסָפֻן בארז, (מ"א ז' ג', חגי א' ד') tafeln. c) ענינו נרדף עם צפן, כי שם חלקת מחוקק סָפוּן, (דברי' ל"ג כ"א, שם שם י"ט) ובא ש' תמורת פ' verbergen, aufbewahrt.

סִפֻּן תהש"ז וענינו כסה עד קירות הַסִּפֻּן, (מ"א וא"ו ט"ו) Wölbung, Decke f.

סְפִינָה שע"נ, וענינו כמו אניה ורק, שהספינה הוא מכוסה בגג, אל ירכתי הַסְּפִינָה, (יונה א') gedecktes Schiff. ובלא גג נקרא בלה"ק דוגה.

ספף בנינו התפעל, וענינו חנייה בסף הבית הִסְתּוֹפֵף בבית אלוה, (תהל' פ"ד י"א) auf der Schwelle stehen.

סַף שע"ז בה"ל (a ענינו מפתן, וירדיה על הַסַּף (שופטי' י"ט כ"ז) שומרי הַסַּף, (אסתר ב' כ"א) שומרי הַסִּפִּים, (דה"א ט' י"ט) את סַף השער, (יחזקאל מ"ם ו') Schwelle f. b) ענינו אגן והוא שם כלי, מן הדם אשר בַּסַּף, (שמות י"ב כ"ב) Becken n. ברבוי זוג, ואת הַסִּפִּים ואת המחתות, (ירמיה נ"ב י"ט) סִפּוֹת כסף, (מ"ב י"ב י"ד, מ"א ז' נ').

ספק בנינו קל פ"י בה"ל (a ענינו הכאת שני גופים זה בזה לשמחה או לאבל, סָפְקוּ עליך כפים, (איכה ב' ט"ו) וַיִּסְפֹּק את כפיו, (במדבר כ"ד יו"ד) סְפֹק על ירך, (יחזקאל כ"א י"ז, ירמיה ל"א י"ט, איוב ל"ד כ"ו) Zusammenschlagen der Hände b) ענינו ספוק ודי, עם יִשְׂפֹּק עפר שמרון, (מ"א כ' יו"ד) genug sein. בנינו יִסְפּוֹק וירב אמריו לאל, (איוב ל"ד ל"ז) ר"ל אתנו יכלכל דבריו בכדי הצורך ואך לאל ירב אמריו, וְסָפַק מואב בקיאו, (ירמיה מ"ח כ"ו) וע"ש שפק.

סֵפֶק שמ"ז בה"ל (a ענינו די וגם מעט יותר לכדי הצורך במלאת סִפְקוֹ יצר לו, (איוב כ' כ"ב) Ueberfluss. ר"ל גם ביש לו ספוק כל צרכו עוד ידאג פן יחסר לו, b) ש"מ למבוכת מחשבה (וכן יש שמשו בתלמוד הרבה בשם סָפֵק לענין זה ויעשו

סס סָס שם תולעת בבגדים, כצמר יאכלם סָס, (ישעיה נ״א ח׳) .Kleidermotte *f*. ואפשר מזה בִּמְסֹס נֹסֵס, (שם יו״ד) לד״ק ק׳ תאר לנסירה דקה שיטחן הסס באכילתו בבגד או בעץ וע״ש מסס.

סעד בנינו קל פ״י ענינו השענה ותמיכה, וְסָעַד בחסד כסאו, (משלי כ׳ כ״ח) ומציון יִסְעָדֶךָּ, (תהל׳ כ׳ ג׳, שם פ״א ז׳, ישעיה ט׳ ו׳) .unterstützen ובקשור לב, סְעָד נא לבך. (שופטי׳ י״א ח׳) וְסַעֲדוּ לבכם, (בראשית י״ח ה׳) .erquicken, laben וּסְעָדָה, (מ״א י״ג ז׳) .erquicke dich

מִסְעָד שת״ז למעקה עשויה להשען עליה, מִסְעָד לבית ה׳, (מ״א יו״ד י״ב) .Geländer *n*., Lehne *f*.

סעה סֹעָה תהש״נ, לרוח נושב בזעף מרוח סֹעָה וסער, (תהל׳ נ״ה ט׳) ein reissender .(Sturmwind)

סעף בנינו פִּעֵל פ״י והיא נגזר מן השם סְעִיף ומורה התנגדות להוראת השם הנגזר ממנו כדרך פִּעֵל הנגזר מהשם כמו יגרם מן גרם וענינו שבור עצמות, ודישנו מן דשן וענינו הסרת הדשן וכן הרבה, מְסָעֵף פארה במערצה, (ישעיה יו״ד ל״ג) ענינו יסיר הסעיף .entzweigen

סָעִף שת״ז לענף ונקרא כן, (לדעת החכם געזעניוס ע״ש חלק לפי שהוא חולק עצמו מן האילן. Zweig. וכן הוראתו בל׳ ערבי) וכלה סְעִיפֶהָ, (ישעיה כ״ז יו״ד, שם י״ד) ובס״נ לא דמו אל סַעֲפֹּתָיו, (יחזקאל ל״א ו׳) וע״ש החלוקה ה״ל, נקרא שן הסלע הבולט העומד בדד סְעִיף, אל סְעִיף סלע עיטם, (שופטי׳ ט״ו י״א) ובִסְעִיפֵי הסלעים, (ישעיה ב׳ כ״א) .Felsenkluft *f*. וכן עצה״ש על המחשבות החלוקות אתם פוסחים על שתי הַסְּעִפִּים, (מ״א י״ח כ״א) .zweifelhafte Gedanken סֵעֲפִים, שנאתי, (תהל׳ קי״ט קי״ג) הוא ש״ת לאנשים חלוקי מחשבות Par-theien מִשְּׂעִפִּים מחזיונות, (איוב ד׳ י״ג) באה ש׳ ת׳ ס׳ וענינו מחשבות כי הנה מתחלקות כענפים מגזע. ובא פ״ע בתוספ׳ ריש אחר הסמך לענין ענף ותרבינה סַרְעַפֹּתָיו, (יחזקאל ל״א ה׳) והראוי סְעַפֹּתָיו .Zweigen וכן שבט, שרביט.

סער .1. 2. 3. 4, 7 הקל פ״ע ויוצא נה״ל (a ענינו המיר ורעש נופל על שאון הים. כי הים הולך וסֹעֵר, (יונה א׳ י״א) יִסְעֲרוּ להפיצני, (חבקוק ג׳ י״ד) .toben, stürmen עומד b) ענינו הפצה ופזור, וְאֵסָעֲרֵם על כל הגוים, (זכריה ז׳ י״ד) .umherwerfen, ובאה ש׳ ת׳ ס׳ יִשְׂעָרֶנּוּ, (תהל׳ נ״ח יו״ד) .wegstürmen

הַנִּפְעַל מה״א בקל, וַיִּסָּעֵר לב מלך ארם, (מ״ב וא״ו י״א) וסביביו נִשְׂעֲרָה מאד, (תהל׳ נו״ן ג׳) .bewegt, unruhig sein ובאה ש׳ תמורת ס׳,

הַפִּעֵל מה״ב פ״י בש׳ וִישָׂעֲרֵהוּ ממקומו, (איוב כ״ז כ״א) .umherwerfen, wegstürmen

הַפֻּעַל כה״ב בקל, כמוץ יְסֹעַר מגרן, (הושע י״ג ג׳) עניה סֹעֲרָה, (ישעיה נ״ד י״א) weggestürmt .werden

הַהִתְפַּעֵל בש׳ ת׳ ס׳, וְיִשְׂתָּעֵר עליו מלך הצפון, (דניאל י״א מ״ם) .mit ungestüm anfallen

סַעַר שת״ז לרוח חזק, סַעַר גדול בים, (יונה א׳ ד׳) תרדפם בְּסַעֲרֶךָ, (תהל׳ פ״ג ט״ז) ברבוי ובש׳ תמורת ס׳ אחזו שַׂעַר, (איוב י״ח כ׳) .Sturm *m*.

סְעָרָה בס״נ ענינו שוה לסער רוח סְעָרָה, (תהל׳ ק״ז ק״ה, נחום א׳ ז׳) ברבוי רוח סְעָרוֹת, (יחזקאל י״ג י״א).

ספ עיין שרש ספף.

ספא מִסְפּוֹא שת״ז למאכל בהמה, לתת מִסְפּוֹא לחמרו, (בראשית מ״ב כ״ז) .Futter *n*.

ספד .1. 2 פ״י הקל ענינו אבל וקינה ורובו על המת, ומעטו על איזה מקרה רעה ורוב קישורו בל׳ או במלת על וְסָפְדוּ לו כל ישראל, (מ״א י״ד י״ג) וְסָפְדוּ עליו, (זכריה י״ב יו״ד) ,trauern .klagen ועצה״ש וְסָפְדָה הארץ, (שם שם י״ב) על זאת אֶסְפְּדָה ואילילה, (מיכה א׳ ח׳).

הַנִּפְעַל לא יִסָּפְדוּ, (ירמיה ט״ז ד׳).

מִסְפֵּד שמ״ז מִסְפֵּד גדול, (בראשית נו״ן יו״ד) הפכת מִסְפְּדִי למחול לי, (תהל׳ ל׳ י״ב, עמוס ה׳ ט״ז) .Klage, Wehklage *f*.

ספה .1. 2. 5 הקל בה״ל (a ענינו שוה לשרש יָסַף שענינו רבוי והיא פ״י, לִסְפּוֹת עוד על חרון, (במדבר ל״ב י״ד) למען סְפוֹת הרוה, (דברי׳ כ״ט י״ח, ישעיה ל׳ א׳) סְפוּ שנה על שנה, (ישעיה כ״ט א׳, ירמיה ז׳ כ״א) .vermehren, häufen, hinzuthun (b וענינו שוה לשרש אסף בה״ד גם ה׳ שם שענינו הסרה ולקיחה והשחתה, סָפְתָה בהמה ועוף, (ירמ׳ י״ב ד׳) סָפוּ תמו, (תהל׳ ע״ג י״ט) וְסָפוּ בתים רבים (עמוס ג׳ ט״ו) zu Grunde gehen, aufhören, עומדים .weggerafft sein האף תִּסְפֶּה צדיק עם רשע, (בראש׳ י״ח כ״ג) מבקשי נפשי לִסְפּוֹתָהּ, (תהל׳ מ״ם ט״ו) וגם את הזקן תִּסְפֶּה, (ישעיה ז׳ כ׳) המה יוצאים zu-Grunde richten, wegraffen, wegnehmen.

הַנִּפְעַל, בה״ל (a מה״ב בקל פן תִּסָּפֶה בעון העיר, (בראשית י״ט ט״ז) פן תִּסָּפוּ בכל חטאתם,

מסלול שת"ז, והיה שם מַסְלוּל וָדֶרֶךְ, (ישעיה ל"ה ח') gebahnter Weg.

סלם סֻלָּם שת"ז לכלי עשוי לעלות עליו למקום גבוה, והנה סֻלָּם מצב ארצה. (בראשית כ"ח י"ב) Leiter *f.* ואפשר שרשו סלל וע"כ באה הל' בדגש והמ' נוספת. ועיין השם מְסִלּוֹת.

סלן סִלּוֹן שם נרדף לקוץ, סִלּוֹן ממאיר, (יחזקאל כ"ח כ"ד) סרבים וְסַלּוֹנִים, (שם ב' ו') ברבוי Dorn *m.*

סלע סֶלַע שם נרדף לצור, ודברתם אל הַסֶּלַע, (במדבר כ' ח') Fels *m.* ועצה"ש לדבר חזק ומחסה, ה' סַלְעִי, (תהל' י"ח ג') וברבוי, מצדות סְלָעִים משגבו, (ישעיה ל"ג ט"ז) ופיר' וְסַלְעוֹ ממגור יעבור עיין בסוף שמושי הל'.

סָלְעָם שם מן ארבה, ואת הַסָּלְעָם למינהו, (ויקרא י"א כ"ב) Heuschrecke *f.*

סלף בנינו פִּעֵל פ"י וענינו עִוּת דברי יושר, וִיסַלֵּף דברי צדיקים, (שמות כ"ג ח') einen falschen Sinn geben. אולת אדם תְּסַלֵּף דרכו, (משלי י"ט ג') ר"ל גם כוונתו הטובה תהפך לרעה באולתו eine schiefe Richtung nehmen.

סֶלֶף שם"ז וענינו העוות הישר, וְסֶלֶף בוגדים ישדם, (משלי י"א ג', שם ט"ו ד') das Verdrehen, die Verkehrtheit.

סלת סֹלֶת שת"נ, והוא שם נרדף לקמח נקי סֹלֶת, (בראשית י"ח ו') feines Mehl. סֹלֶת חטים, (שמות כ"ט ב') מְסֻלָּתָהּ ומשמנה, (ויקרא ב' ב') feines Weitzenmehl.

סם סַמִּים ש"ז ברבוי למיני צמחים הנותנים ריח קח לך סַמִּים, (שמות ל' ל"ד) Wohlgerüche *pl.* קטרת סַמִּים, (שם שם ז') wohlriechendes Rauchwerk.

סמדר סְמָדַר שם לענבים הדקים לאחר שפרחו אבל אינם גמורים, וכשיגדלו טרם בשולם הם בוסר ואחר בשולם נקראו ענבים. (הרד"ק בשרשיו) והגפנים סְמָדַר, (ש"ה ב' י"ג) junge Beere.

סמך 1. 2. 3. הקל נה"ל a) ענינו קרבה למקום. סָמַךְ מלך בבל, (יחזקאל כ"ד ב') sich nähern b) בקשור מלת יד ענינו נטית יד על דבר. וְסָמַךְ ידו על ראש העולה, (ויקרא א' ד') auflegen. וְסָמַכְתָּ את ידך עליו, (במדבר כ"ז י"ח) auflegen. וְסָמַךְ ידו על הקיר, (עמוס ה' י"ט) herauflegen. ובא ג"כ בלא מלת יד, עלי סָמְכָה חמתך, (תהל' פ"ח ח') auf mir ruht dein Zorn. c) ענינו סיוע ותמיכה, וְסוֹמֵךְ צדיקים ה'. (תהל' ל"ז י"ז) אדני בְּסֹמְכֵי נפשי, (שם נ"ד ו', שם ג' ו', שם קמ"ה י"ד, שם נ"א י"ד) unterstützen, stützen. ומזה דגן ותירוש סְמַכְתִּיו, (בראשית כ"ז ל"ז) mit etwas unterstützen.

הנפעל, מה"נ בקל, וַיִּסָּמֵךְ עליהם, (שופטי' ט"ז כ"ט) עליך נִסְמַכְתִּי מבטן, (תהל' ע"א ו') gestützt sein. אשר יִסָּמֵךְ איש עליו, (ישעיה ל"ו ו', מ"ב י"ח כ"א) sich stützen. ועל אלהי ישראל נִסְמָכוּ, (ישעיה מ"ח ב').

הַפִּעֵל, סַמְּכוּנִי באשישות, (ש"ה ב' ה') ג"כ מה"נ בקל erquicken.

סמל סֶמֶל או סֵמֶל ש"ת וענינו צורת פסל, תמונת כל סָמֶל, (דברי' ד' ט"ז) Bild *n.* הנעשה כתבנית וכדמות דבר אשר לפני עיניו ממש, ולא בראית הדמיוני והמחשבה וכן הוראת השם הזה בלשון רומי ואיטאלי (simile) ähnlich. ועיין משכית.

סמן בנינו נִפְעַל פ"י וענינו עשית ציון או גבול, ושעורה נִסְמָן, (ישעיה כ"ח כ"ה) bezeichnet.

סמר 1. 4. פ"י קל הַפָּעֵל הזה נגזר מהשם מַסְמֵר (שענינו יתד) וענין הפעל היא עמידת השערות מפני הפחד, סָמַר מפחדך בשרי, (תהל' קי"ט ק"כ) steif werden wie Stacheln. וענינו שער בשרי ובא בחסרון השם שערות ועיין פִּעֵל. כילק סָמָר, (ירמיה נ"א כ"ז) שת"ז לאשר לו שערות כסמרים der borstige Haare hat.

הַפִּעֵל תְּסַמֵּר שערת בשרי, (איוב ד' ט"ו) emporstarren.

מַסְמֵר שת"ז נרדף עם יתד לא נמצא במקרא היחיד ובא ברבוי זו"נ, ויחזקהו בְמַסְמְרִים (ישעיה מ"א ז') Nägel *pl.* ובס"נ ממשקל לְמַסְמְרוֹת, (דה"ב ג' ט') ובשי תמורת ס' וּכְמַשְׂמְרוֹת נטועים, (קהלת י"ב י"א).

סנה סְנֶה שם לאילן קוצים, הַסְּנֶה בוער באש, (שמות ג' ב', דברי' ל"ג ט"ז) Dornstrauch.

סנור סַנְוֵרִים שם"ז וענינו תמהון רואה ואיננו יודע להבחין הדבר. הכו בַּסַּנְוֵרִים, (בראשית י"ט י"א) Verblendung *f.*

סנסן סַנְסִן שת"ז לענפי התמר וקרוב הוא למלת זלזלים. אחזה בְּסַנְסִנָּיו, (ש"ה ז' ט') Zweige.

סנפיר סְנַפִּיר שת"ז לכנף הדג, סְנַפִּיר וקשקשת (ויקרא י"א ט') Flossfeder *f.*

מִסְכֵּן שת״ז לעני (עיין פֵּעל) מִסְכֵּן וחכם, (קהלת ד׳ י״ג, שם ט׳ ט״ז) ein Armer.

מִסְכְּנוּת שמ״נ וענינו דלות, אשר לא בְמִסְכְּנוּת תאכל לחם, (דברים ח׳ ט׳) Armuth.

מִסְכְּנוֹת ש״ת ברבוי נקבות וענינו אוצרות, ערי מִסְכְּנוֹת לפרעה, (שמות א׳ י״א) Magazine *pl.* ואפשר הוא משרש כנס והוא מהשרשים המתחלפים כמו כבש כשב, שמלה שלמה, סהיש, שחים וכן הרבה עיין כנס.

סכר 2. 3. קל פ״י ושוה לשורש שכר מענין שכירות, וְסוֹכְרִים עלינו יועצים, (עזרא ד׳ ה׳) בנינו קל בס׳ תמורת ש׳ miethen.

הנפעל בה״ל (a פ״י דומה בענינו לשרש סגר כמו שהוא דומה לו במבטא, וַיִּסָּכְרוּ מעינות תהום, (בראשית ח׳ ב׳) יִסָּכֵר פי דברי שקר, (תהל׳ ס״ג י״ב). verschlossen werden.

הִפֵּעל פ״י, וְסִכַּרְתִּי מצרים, כמו וְסִגַּרְתִּי, (ישעיה י״ט ד׳) übergeben.

שֶׂכֶר כל עושי שֶׂכֶר אגמי נפש, (ישעיה י״ט י״ד) בא ש׳ תמורת ס׳ והוא שת״ז לסוגר בפני המים לעצור אותם Schleusse *f.*, עושי שׂכר Schleusse-Meister.

סכת כנינו הִפְעִיל. פ״י וענינו הקשבה בהבנה הַסְכֵּת ושמע, (דברי׳ כ״ז ט׳) aufmerken.

סל סַל שם ע״ז נרדף עם טנא ודוד. על סַל אחד (שמות כ״ט ג׳) שלשת הַסַּלִּים, (בראשית מ״ם י״ח) סַלֵּי חורי, (שם מ״ם ט״ז) Korb *m.*

סַלְסַלּוֹת כבוצר על סַלְסַלּוֹת, (ירמיה וא״ו ט׳) Körbe. וכן תרגמו השבעים וי״מ כמו זַלְזַלִּים ע״ש זלל.

סלא סלא בשרש סלה.

סלד בנינו פִּעל. וענינו ריקוד וכן הוראת המלה הזאת בל׳ ערבי וכן פ״רש הרא״בע בשם הגאון. וַאֲסַלְּדָה בחילה לא יחמול כי לא כחדתי אמרי קדוש, (איוב וא״ו י״ד) פירוש גם ביראתי שלא יחמל עלי, אדלג וארקוד בשמחה בידעי כי לא כחדתי מצות ה׳, wenn ich auch mit Zittern fürchte, dass er (Gott) mich nicht schonen werde, will ich dennoch frohlocken, da ich das Bewusstsein habe, dass ich die Gebote des Heiligen nicht verletzt habe. וע״ש אמר ושרש כחד.

סלה 1. 3. 4. קרוב לשרש סלל וענינו בעיטה ודישה, סָלִיתָ כל שוגים מחקיך, (תהל׳ קי״ט קי״ח) niedertreten.

הִפֵּעל ענינו כבקל, סִלָּה כל אבירי, (איכה א׳ ט״ו) niedertreten. b) ענינו חשיבות ועלוי, הַמְסֻלָּאִים בפז, (איכה ד׳ ב׳) א׳ תמורת ה׳ תה״ש ז״ר geachtet, geschätzt.

הֻפְּעַל מה״ב בפעל, לא תְסֻלֶּה בכתם אופיר, (איוב כ״ח ט״ז) geschätzt werden.

סֶלָה המלה הזאת נמצא ס״ט פעמים בתהל׳ וג״פ בחבקוק ותרגום לעלמין וכן בתלמוד ewig. מש׳ סלל ולדעת הרד״ק ענינו הפסק או בהרמת הקול בניגון והיא סימן להפסק הנגון ולדעת געזעניום Pause, Stille.

סלח 1. 2. הקל ענינו מחילה וכפרה, ויבוא בקשור לְ, וְסָלַחְתָּ לעונינו, (שמות ל״ד ט׳) וה׳ יִסְלַח לה, (במדבר ל׳ ו׳) אֶסְלַח לך, (ירמיה ה׳ ז׳) Sünden vergeben, verzeihen.

הַנִּפְעַל וְנִסְלַח לו. (ויקרא ה׳ ט״ז).

סַלָּח תה״ש, טוב וְסַלָּח, (תהל׳ פ״ו ה׳) vergebend.

סְלִיחָה שמ״נ כי עמך הַסְּלִיחָה, (תהל׳ ק״ל ד׳, נחמיה ט׳ י״ז) Vergebung *f.*

סלל 1. 3. 7. קרוב במושגו לשרש סלה גה״ל a) ענינו דישה, סָלּוּהָ כמו ערמים, (ירמיה נ״ן כ״ו, איוב י״ט י״ב) treten. b) ענינו הישרה והרמה ונופל על דרך ומסלה וארח, דרך לא סְלוּלָה, (ירמי׳ י״ח ט״ו) סלו סלו המסלה, (ישעיה ס״ב י״ד) וארח ישרים סְלֻלָה, (משלי ט״ו י״ט) bahnen, ebnen. c) ענינו רוממות וחשיבות. כבה״ב בקל בשרש כלה. סלו לרוכב בערבות, (תהל׳ ס״ח ה׳) preisen, hochachten, erheben.

הִפֵּעל ע״ד המרובעים, סַלְסְלֶהָ ותרוממך, (משלי ד׳ ח׳) מה״ג בקל hochachten.

הַהִתְפַּעֵל מה״ב בקל. עודך מִסְתּוֹלֵל, (שמות ט׳ י״ז) ענינו הגבה sich dämmen, widersetzen. מן סֹלְלָה. סֹלְלָה שת״נ לתל גבוה שעושים הצרים על עיר לכבשה. וישפכו סוללה, (ש״ב כ׳ ט״ו, מ״ב י״ט ל״ב, ירמיה ל״ג ד׳, יחזקאל ד׳ ב׳) Wall *m.*

סַלְסִלֹּת בשרש סל.

מְסִלָּה שת״נ לדרך כבושה וישרה, בַּמְסִלָּה נעלה, (במד׳ כ׳ י״ט, שופטי׳ כ״א י״ט) Landstrasse *f.*, gebahnter Weg. ובמוסרי מְסִלַּת ישרים, (משלי ט״ז י״ז, תהל׳ פ״ד ו׳) Lebensweise *f.* הכוכבים מִמְּסִלּוֹתָם (שופטי׳ ה׳ כ׳) Laufbahn *f.*

מְסִלּוֹת ענינו כמו מעלות, מְסִלּוֹת לבית ה׳, (דה״ב ט׳ י״א) Stiege, Treppen.

und bedecket. ובש׳ תמורת ס׳, וְשַׂכֹּתִי כפי עליך, (שמות ל״ג כ״ב) b) ענינו הגנה לבד, יְסֻכֶּהוּ צאלים צללו, (איוב מ׳ כ״ב) סַכּוֹתָה לראשי, (תהל׳ ק״מ ה׳) תְּסֻכֵּנִי בבטן אמי, (שם קל״ט י״ג) schirmen, schützen. c) ענינו הבדלה, פ״ע, סַכֹּתָה בענן לך, (איכה ג׳ מ״ד) sich einzäunen.

הַפִּעֵל בה״ל a) ענינו הגנה מה״ב בקל, ובעצמות וגידים תְּשֹׂכְכֵנִי, (איוב י׳ י״א) (בש׳ תמורת ס׳) פ״י beschirmen, beschützen. b) בכפילת הפ״פ וענינו אריגה ומבוכה, פ״י וְסִכְסַכְתִּי מצרים במצרים, (ישעי׳ י״ט ב׳, שם ט׳ י״ד) ואת אויביו יְסַכְסֵךְ, (ישע׳ ט׳ י״ד) verweben, verwirren.

הַהִפְעִיל, בה״ל a) ענינו כבה״א בקל, וְתָסֵךְ עלימו, (תהל׳ ה׳ י״ב) באברתו יָסֶךְ לך, (תהל׳ צ״א ד׳, שמות מ׳ כ״א) decken, schützen. לְהָסֵךְ את רגליו, (ש״א כ״ד ד׳, שופטי׳ ג׳ כ״ד) והוא כנוי לנקבים גדולים b) מה״ג וַיָּסֶךְ אלוה בעדו, (איוב ג׳ כ״ג) וַיָּסֶךְ בדלתים ים, (איוב ל״ח ח׳, שם ג׳ כ״ג) umzäunen.

הָהָפְעַל, אשר יֻסַּךְ בהן, (שמות כ״ה כ״ט) bedeckt werden.

סֻכָּה שתו״נ, דה״ל a) מה״א בקל וענינו בנין קל עשויה להגנה: ויהי בשלום סֻכּוֹ, (תהל׳ ע״ו ג׳) וְסֻכָּה תהיה לצל, (ישעיה ל״ד ו׳) וּכְסֻכָּה עשה נוצר, (איוב כ״ז י״ח, עמוס ט׳ י״א) Hütte *f.* b) מה״ג בקל. ולמקנהו עשה סֻכֹּת, (בראש׳ ל״ג י״ז) Gehege *n.* c) ענינו סבך, ישבו בְּסֻכָּה למו ארב, (איוב ל״ח מ״ם) Dickicht *n.* d) מעין לחיות ענינו קוץ לְשִׂכִּים בעיניכם, (במדבר ל״ג נ״ה) ומזה התמלא בְשֻׂכּוֹת עורו, (איוב מ״ם ל״א) ענינו התכאיבנו בקוצים ובא ש׳ תמורת ס׳ ועיין מְסֻכָּה wirst du etwa mit Dornen seine Hand durchbohren.

סוֹכֵךְ תאר לדבר המגין על אנשי החיל במלחמה. והוכן הַסּוֹכֵךְ. (נחום ב׳ ו׳) Schirm *m.*

מָסָךְ בה״ל a) שת״ז לדבר המבדיל, ועשית מָסָךְ לפתח, (שמות ל״ו ל״ז) Vorhang *m.* b) ענינו מכסה, ויגל את מָסַךְ יהודה, (ישעיה כ״ב ה׳, תהל׳ ק״ה ל״ט) Decke *f.*

מוּסַךְ ואת מוּסַךְ השבת, (מ״ב ט״ז י״ח) בנין עשוי לאנשי משמר השבת, לחסות תחתיו gedeckter Gang.

מְסֻכָּה תאר כמו מכסה, בה״ל a) אבן יקרה מְסֻכָתֶךָ, (יחזקאל כ״ח י״ג) Decke *f.* הסר מְשׂוּכָּתוֹ, (ישעיה ה׳ ה׳) בש׳ ת׳ ס׳ כהוראה ג׳ בשם סֻכָּה Dornhecke.

מַסֵּכָה עיין בשרש נסך.

מְסוּכָה ע״ש שוך.

סכל 2. 3. 5. הַנִּפְעַל פ״ע. וענינו עשית מעשה סכלות, ובא תה״פ ברמות פעל, נִסְכַּלְתָּ לא שמרת, (ש״א י״ג י״ג) נִסְכַּלְתִּי מאד, (ש״ב כ״ד י׳, דה״א כ״א ה׳) thöricht handeln.

הַפִּעֵל פ״י ענינו סבב שיחשב לסכלות. סַכֶּל נא עצת אחיתופל, (ש״ב ט״ו ל״א) ודעתם יְסַכֵּל, (ישעיה מ״ד כ״ה) machen, dass thöricht erscheine.

הַהִפְעִיל בקשור מלת עשה, ובא תה״פ בדמות פעל (כבנפעל) וענינו עשיתי מעשה סכלות, הִסְכַּלְתָּ עשו, (בראשית ל״א כ״ח) ובלא קשור, הִסְכַּלְתִּי, (ש״א כ״ו כ״א) thöricht handeln.

סָכָל ש״ת וגם תה״ש, החכם יהיה או סָכָל, (קהלת ב׳ י״ט, שם יו״ד י״ד, שם שם ג׳) Thor *m.* בנים סְכָלִים, (ירמיה ד׳ כ״ב) תה״ש thöricht.

סֶכֶל שמ״ז, נתן הַסֶּכֶל במרומים, (קהלת יו״ד ו׳) Thorheit *f.*

סִכְלוּת שמ״נ, יתרון לחכמה מן הַסִּכְלוּת, (קהלת ב׳ י״ג) וְשִׂכְלוּת ש׳ תחת ס׳, (שם א׳ י״ז) Thorheit *f.*

סכן 1. 2. 4. 5. הקל פ״ע בה״ל a) ענינו הבאת תועלת, הוכח בדבר לא יִסְכּוֹן ומלים לא יועיל בם, (איוב ט״ו ג׳) הלאל יִסְכָּן גבר כי יִסְכֹּן עלימו משכיל, (שם כ״ב ב׳) Vortheil bringen, nutzen. לך אל הַסֹּכֵן הזה אל שבנא אשר על הבית, (ישעיה כ״ב ט״ו) הוא בינוני מהקל והוא תאר ז׳ לרע המלך Gesellschafter *m.* וכן ותהי למלך סֹכֶנֶת, (מ״א א׳ ב׳) שת״נ לרעות המלך Gesellschafterin, vertraute Freundin.

הַנִּפְעַל ענינו סכנה וקרוב הוא לשם סַכִּין, בוקע עצים יִסָּכֶן בם, (קהלת יו״ד ט׳) in Gefahr gerathen, sich schneiden, verletzen.

הַפֻּעַל, הַמְסֻכָּן תרומה, (ישעי׳ מ״ם כ׳) בינוני מפֻעל והוא תאר לעני ירד מנכסיו ותרומה האמור פה היא ש״מ וענינו נדבה, וענינו הירד מנכסיו אשר לא יוכל לתרום הרבה, עץ לא ירקב יבחר וכן הוראת סכן בלשון ערבי וענין הכתוב כך הוא der Arme, der nicht viel spenden kann. (ומזה נ״כ בדב״א חולי מְסֻכָּן יורד מבריאת גופו).

הַהִפְעִיל פ״ע, בה״ל a) ענינו הרגל דבר הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לעשות לך כה, (במדבר כ״ב ל׳) gewohnt sein. b) מה״ב בקל הַסְכֶּן נא עמו, (איוב כ״ב כ״א) vertraue dich ihm, וכל דרכי הִסְכַּנְתָּה, (תהל׳ קל״ט ג׳) mit allen meinen Wegen bist du vertraut.

א' כ"ה) בהפוך האותיות פַּסְחִי וכן תרגם המתרגם כסיחתא.

סחט בשורש שחט.

סחף 1. 2. פ"י הקל ענינו שטיפה והסרה ע"י הגשם, מטר סֹחֵף. (משלי כ"ח ג') ein alles wegraffender Regen. וכן היראתי בערבי.

הַנִּפְעַל מדקל, מדוע נִסְחַף אביריך, (ירמיה מ"ו ט"ו) weggerafft werden.

סחר בנינו קל פע"ו וענינו כמו סבוב והיא הליכה וסבוב ממקום למקום, סְחָרוּ אל ארץ, (ירמיה י"ד י"ח) umherziehen פ"ע. ואת הארץ תִּסְחָרוּ, (בראש' מ"ב ל"ד) פ"י לבקש מרעה לצאנם; כי אנשי מקנה היו durchziehen.

סוֹחֵר שת"ז לרוכל סוכר כל סכר. והושאל השם הזה מפעל כי דרך התגרים היה אז להיות עוברים וסובבים ממקום למקום למכור ולקנות, עובר לסוֹחֵר, (בראשית כ"ג ט"ז, משלי ל"א י"ד) Kaufmann m. וְהַסֹּחֲרִים מביאים, (דה"ב ט' י"ד) סוֹחֲרֵי המלך, (מ"א י"ד כ"ח) Kaufleute des Königs.

סֹחֶרֶת בס"נ סֹחַרְתֵּךְ, (יחזקאל כ"ז י"ב) Händlerin, die Verkehr treibt. ועיין ג"כ בהשם סְחוֹרָה.

סָחָר בה"ל a) ש"ת. למקום מסחר, ותהי סְחַר גוים, (ישעיה כ"ג ג') Handelsplatz. b) ש"מ ענינו הריוח היוצא מהמסחר, יגיע מצרים וּסְחַר כוש, (ישעיה מ"ה י"ד) Gewinn m.

סַחַר ש"מ. כי טוב סַחְרָהּ מִסְּחַר כסף, (משלי ג' י"ד) וענינו כמו סָחָר הנ"ל בה"ב Gewinn, Erwerb m.

סְחוֹרָה ולא נמצא במקרא רק בסמיכות, סְחֹרַת ידך, (יחזקאל כ"ז ט"ו) וכן סוֹחַרְתֵּךְ, (שם שם י"ב) ש"ת למקום מִסְחַר Handelsplatz m.

מִסְחָר, וּמִסְחַר הרוכלים, (מ"א י"ד ט"ו) שמ"ז ענינו הקנין והמכירה Handel m.

סֹחֵרָה שת"נ למגן. ולפי שהיא סובבת את הגוף נקראה כן מ"ש סחר. צנה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ, (תהל' צ"א ד') Harnisch m.

סְחַרְחַר תהש"ז וענינו תמהון ממרוצת וסבוב הדם ללב מפחד, לבי סְחַרְחַר, (תהל' ל"ח י"א) heftig pochen.

סֹחֶרֶת ודר וְסֹחָרֶת, (אסתר א' ו') מין שיש שחור schwarzer Marmor.

סחש סָחִישׁ שע"ז. וענינו כמו שָׁחִיס, (ישעיה ל"ז ל') והיא ספיח מן הספיח, ובשנה השנית סָחִישׁ, (מ"ב י"ט כ"ט) der zweite Nachwuchs.

סיג עיין בשורש סוג.

סון סִיוָן שם לחודש השלישי, (אסתר ח' ט').

סיר סִיר שתוו"נ גה"ל a) שם נרדף לדוד שפות הַסִּיר, (מ"ב ד' ל"ח) סִיר נפוח, (ירמיה א' י"ג, יחזק' כ"ד ו') וברבוי ות את הַסִּירֹת, (שמות ל"ח ג') סירוֹתָיו, (שם כ"ז ג') Topf, Kessel m. b) והיא שם נרדף לקוצים הרכים ולא יבוא רק ברבוי זו"נ ארמנותיה סִירִים, (ישעיה ל"ד י"ג) כקול הַסִּירִים תחת הסיר, (קהלת ז' ו') Dornen, wie das Knistern der Dornen unter den Topf. וברבוי נקבה בטרם יבינו סִירֹתֵיכֶם אטד, פי' טרם יגדלו הקוצים הרכים לאטד, (תהל' נ"ח יו"ד) ומזה הַפִּעֵל דרכי סוֹרֵר, (איכה ג' י"א) ר"ל סך דרכי בסירים. c) מה"ב והוא ש"ת לחוח שצדין בו דגים, והוא דומה לקוץ. ואחריתכן בְּסִירוֹת דוגה, (עמוס ד' ב') Fischangel f.

סית בנינו הִפְעִיל פ"י העבר הֵסִית או הֵסִית העתיד יָסִית גם יַסִּית. הבינוני מַסִּית (כמו מלינים משרש לון) בה"ל a) ענינו גרוי ועצה לרעה או לטובה, כי יְסִיתְךָ אחיך, (דבר' י"ג ז') אשר הֵסַתָּה אתו אזבל, (מ"א כ"א כ"ה) כן יְסִיתְךָ, (איוב ל"ו י"ח) anreizen, überreden, bereden. ובקשור ב' ואם ה' הֱסִיתְךָ בי, (ש"א כ"ו י"ט) או היא נופל על שני פעולים, הנסתה יבוא ביחס הפעול ולזה תורה כ' הכנוי, והעצם שעליו הפתוי קשור ביחס הב' וַיָּסֶת את דוד בהם, (ש"ב כ"ד א') וַתְּסִיתֵנִי בו, (איוב ב' ג') והמה כולם לרעה gegen Jemand reizen, aufbringen. ולטובה, וַתְּסִיתֵהוּ לשאול, (יהושע ט"ו י"ח, שופטי' א' י"ד, דה"ב י"ח ב') anreizen. b) בקשור מ' ענינו הסרה וַיְסִיתֵם אלהים ממנו, (דה"ב י"ח ל"א) ואף הֲסִיתְךָ מפי צר, (איוב ל"ו ט"ז) vertreiben, abwenden. ובלא קשור מ, פן יְסִיתְךָ בשפק, (איוב ל"ו י"ח) reizen. כה"א.

סך סָךְ שת"ז, למספר גדול כי אעבור בַּסָּךְ, (תהל' מ"ב ה') grosse Anzahl, Menge.

סכך 1. 3. 5. 6. הקל פע"ו, גה"ל a) ענינו כסוי והגנה, בקשור על או ל' וַיָּסֹכּוּ הכרובים על הארון, (מ"א ח' ז') סַכֹּתָה לראשי, (תהל' ק"מ ח') סֹכְכִים בכנפיהם על הכפרת, (שמות כ"ה כ', שם ל"ז ט') והם פ"י bedecken. והעומד, סַכֹּתָה בענן לך, (איכה ג' מ"ד) את כרוב ממשח הַסּוֹכֵךְ, (יחזקאל כ"ח י"ד) du bist wie ein Cherub, der sich weit ausbreitet

סוּף 1. 5. הקל פ״ע ענינו קץ והפסק, יחדיו יָסֻפוּ (ישעיה ס״ו י״ז) סָפוּ תַמּוּ, (תהל׳ ע״ג י״ט) וְסָפוּ בתים רבים, (עמוס ג׳ ט״ו) aufhören, ein Ende nehmen.

הַהִפְעִיל פ״י, אסֹף אֲסִיפֵם, (ירמיה ח׳ י״ג) ein Ende machen, והראוי הָסֵף אֲסִיפֵם ובאה א׳ תמורת ה׳, (צפניה א׳ ב׳) ואסף, כוף, ספה ענין אחד להם.

סוֹף שמ״ז, כמו קץ סוף דבר. (קהלת י״ב י״ג) בְּסוֹף הנחל, (דה״ב כ׳ ט״ז) וְסוֹפוֹ אל הים האחרון (יואל ב׳ כ׳) Ende *n.*

סוּף שת״ז לקנה הגדל בקצה המים, ותשם בַּסּוּף, (שמות ב׳ ג׳, ישעיה י״ט ו׳) Schilf *n.*

סוּפָה שת״נ לרוח חזק הולך מהר. כעבור סוּפָה (משלי י׳ כ״ה) גנבתו סוּפָה, (איוב כ״א י״ח) כְּסוּפוֹת בנגב, (ישעי׳ כ״א א׳) Sturm, Windsturm *m.*

סוּר 1. 2. 3. 5. 6. הקל פ״ע וענינו נטיה ממקום שהוא בו בטבעי, או ממעמדו, במוסרי בה״ל a) אם בא בקשור מ׳ או בקשור מלת מעל או מאחרי ענינו נטיה להרחקה, סָרוּ מהר מן הדרך, (שמות ל״ב ח׳, שם ח׳ ז׳) והענן סָר מעל האהל, (במדבר י״ב יו״ד) אשר סָר מעל, (יחזקאל וא״ו ט׳) אך אל תסורו מאחרי ה׳, (ש״א י״ב כ׳, מ״ב יו״ד ל״א) abweichen, abfallen, entarten. וּבקשור ב׳ תמורת מ׳, יָסוּרוּ בי, (הושע ז׳ י״ד) לא יָסוּר מני חשך, (איוב ט״ו ל׳) er entgeht dem Unglücke nicht. וגם בלי שום קשור. הכל סָר (תהל׳ י״ד ג׳) סָרוּ וילכו, (ירמיה ה׳ כ״ד) וְסַרְתֶּם ועבדתם, (דברי׳ י״א ט״ז) וְסוֹר לבלתי שמוע, (דניאל ט׳ י״א) abfallen, entarten, abweichen, sich entfernen. ויש מהם שענינו הפסק. והבמות לא סָרוּ, (מ״א ט״ו י״ד) וְסָר עונך, (ישעיה וא״ו ז׳) וְסָרָה קנאת אפרים, (שם י״א י״ג) וְסָר מרזח, (עמוס ו׳ ז׳) סָר סבאם, (הושע ד׳ י״ח) aufhören. b) ואם בא בקשור לְ או אל קרוב לשרש נגש ענינו נטיה להתקרב. כי סָר לראות, (שמות ג׳ ד׳) וְסָר אל משמעתך, (ש״א כ״ב י״ד) zutreten, wer hat — wie er — Zutritt zu einer geheimen Audienz. אָסוּרָה נא ואראה, (שמות ג׳ ג׳) ובלא קשור וַיָּסַר וישב, (רות ד׳ א׳) סָר מר המות, (ש״א ט״ו ל״ב) herannahen.

הַנִּפְעָל הוראתו כקל, הרב עם שדי יִסּוֹר, (איוב מ״ם י״ב) וענינו וכי בשביל הריב אשר לו עם שדי יסור ממנו, entarten.

הַפִּעֵל פ״י דרכי סוֹרֵר, (איכה ג׳ י״א) ר״ל הטה דרכי abweichen machen, ואפשר שרשו סיר ביוד ור״ל סך דרכי בְּסִירִים עיין שורש סיר.

הַהִפְעִיל, פ״י ענינו הרחקה, וְהֵסִיר את מראתו, (ויקרא א׳ ט״ז) וַהֲסִירוֹתִי מחלה מקרבך, (שמות כ״ג כ״ה) הֵסִיר האובות, (ש״א כ״ח ג׳, משלי ד׳ כ״ד, דברי׳ ז׳ ט״ו, איוב ל״ד ה׳) entfernen, absondern, fortschaffen, wegnehmen. ואם בא בקשור אל ענינו לקרב, לְהָסִיר אליו את ארון האלהים, (ש״ב וא״ו יו״ד) zu sich bringen lassen.

הָהָפְעַל מה״א בְּהִפְעִיל שענינו הרחקה, הוּסַר חלב, (ויק״א ד׳ ל״א) הוּסַר התמיד, (דניאל י״ב י״א) entfernt, abgeschafft werden.

סַר תה״ש תה״פ ענינו סרת רוח שמחה, סַר וזעף, (מ״א כ״א ד׳) ולנקבה, מה זה רוחך סָרָה, (שם כ״א ד׳) תהש״נ (ורוח היא ש״נ) missmuthig, verdriesslich.

וְסָרַת טעם, (משלי י״א כ״ב) übler Laune.

סָרָה שמ״נ נה״ל a) נטיה מדרך הטובה לנגד ה׳ בפרט, כי דבר סָרָה על ה׳, (דברי׳ י״ג ו׳) Abweichung *f.*, Abfall *m.* (ירמיה כ״ח ט״ז, ו׳ כ״ט ל״ב) b) ענינו נטיה מדרך הטובה להרע לזולתו, לענות בו סָרָה, (דברי׳ י״ט ט״ז) Verbrechen *n.*, Vergehen *n.* c) ענינו הפסק, מכת בלתי סָרָה, (ישעיה י״ד ו׳) Ablass, Aufhör *m.*

סוּר בה״ל a) ש״ת וענינו מרוחק, וְסוּרַי בארץ יכתבו, (ירמיה י״ז י״ג) ר״ל הַסּוּרִים ממני כמו בני יצאוני, שענינו יצאו ממני, גולה וְסוּרָה, (ישעיה מ״ט כ״א) בְּשׂוּרִי מהם, (הושע ט׳ י״ב) באה ש׳ תמורת ס׳ Entfernte, Vertriebene *m.* b) ש״ת לגפנים משחתים, סוּרֵי הגפן, (ירמיה ב׳ כ״א) entartete Reben. c) ש״ת לשער אחד מהמקדש, (מ״ב י״א ו׳).

סוֹרֵר ש״ת״ז למורד במצוה, בן סוֹרֵר ומורה, (דבר׳ כ״א י״ח) לב סוֹרֵר ומורה, (ירמיה ה׳ כ״ג) ein entarteter Sohn.

מוּסָר ע״ש יסר.

סוּת **סוּת** שת״ז נרדף עם כְּסוּת וענינו מלבוש, ובדם ענבים סוּתוֹ, (בראשית מ״ט י״א) Kleid.

סחב בנינו קל פ״י ענינו גרירה דרך בזיון, אם לא יִסְחָבוּם צעירי הצאן, (ירמיה מ״ט כ׳) הכלבים לִסְחוֹב, (שם ט״ו ג׳, ע״ב י״ז ג׳) zerren, herumzerren. ומזה סְחָבוֹת שת״נ לבגדים קרועים, בלויי סְחָבוֹת, (ירמיה ל״ח י״א) Fetzen *m.*, Lumpen.

סחה בנינו פִּעֵל פ״י וְסִחֵיתִי את עפרה, (יחזקאל כ״ו ד׳) ענינו שטוף ושפשוף wegfegen, abwegspülen.

סְחִי ש״ת וענינו אשפה של טאטוא כשמכבדים את הבית, סְחִי ומאוס תשימני, (איכה ג׳ מ״ה) Kehricht, Unrath. ומזה ותהי נבלתם כַּסּוּחָה, (ישע׳

(תהל׳ ע״ח ס״ח) וחיתם לדבר הִסְגִיר, (שם שם נ׳) Preis geben.

סְגוֹר שת״ז בה״ל a) ענינו חזה לפי שהוא סוגר את הלב, ואקרע סְגוֹר לבם, (הושע י״ג ח׳) Verschloss ihres Herzens, d. i. ihre Brust. b) ש״ת לזהב נקי לא יֻתַּן סגור תחתיה, (איוב כ״ה ט״ו) כמו זהב סָגוּר (עיין בקל) köstliches Gold. אבל והרק חנית וּסְגוֹר לקראת רודפי, (תהל׳ ל״ה ג׳) הוא צווי מהקל וענינו סְגוֹר לקראתם שלא ירדפו אחרי.

סַגְרִיר שם למטר וכן בלשון כשדי וסוריא, ביום סַגְרִיר, (משלי כ״ז ט״ו) ענינו ביום מטר Regen *m*.

סוּגַר שת״ז למשטר. ויתנהו בְסוּגַר, (יחזקאל י״ט ט׳) Kerker, Käfig *m*.

מַסְגֵר בה״ל a) שת״ז לכלא, הוציאה מִמַּסְגֵּר נפשי, (תהל׳ קמ״ב ה׳, ישעיה מ״ב ז׳) Gefängniss *n*. ברבוי, ויחגרו מִמִּסְגְּרוֹתָם, (ש״ב כ״ב מ׳) ענינו כבלים ופי׳ הכתוב שיהיו הֹגְרִים מן הכבלים אשר ברגליהם Fusseisen. כבלים metonymisch für, b) ענינו חרש ברזל, החרש וְהַמַּסְגֵּר, (ירמיה כ״ד א׳) Schlosser *m*.

מִסְגֶּרֶת בה״ל a) ש״ת לבדים העשוים מרגל לרגל בשלחן והם סוגרים את תוך השלחן ועשית לו מִסְגֶּרֶת, (שמות כ״ה כ״ו) Leisten *m*., Einfassung *f*. b) ש״ת לקשוט, מִסְגְּרוֹת להם, (מ״א ז׳ כ״ח, שם שם) Zierrathe.

סד סַד שת״ז לעץ שסוגרים בו הרגלים, ותשם בַּסַּד רגלי, (איוב י״ג כ״ז) Block *m*.

סדן סָדִין שת״ז למלבוש כמו כתנת, סָדִין עשתה ותמכור, (משלי ל״א כ״ד, שופטים י״ד י״ב) Leibrock *m*.

סדר שמו״ר. צלמות ולא סְדָרִים, (איוב י״ד כ״ב) Ordnung *f*. עיין שרש שדר.

מִסְדְּרוֹן שת״ז לאכסדרה לפי שמסודרת בעמודים ויצא אהוד הַמִּסְדְּרוֹנָה, (שופטי׳ ג׳ כ״ג) Säulengang *m*., Halle, Flur *f*.

סהר סֹהַר שת״ז לבית האסר, בית הַסֹּהַר, (בראשית ל״ט כ׳) Gefängniss *n*.

סַהַר תה״ש למזרק עגול, שררך אגן הַסַּהַר, (שה״ש ז׳ ג׳) rundes Becken.

סוג 1. 2. 6. פ״ע נרדף עם שרש נכג וענינו סר ונטה מדרך טוב לרע. כלו סָג, (תהל׳ נ״ג ד׳) ולא נָסוֹג ממך, (שם פ׳ י״ט) zurückweichen, abfallen.

הַנִּפְעַל, אחור לא נְסוּגוֹתִי, (ישעיה נ׳ ה׳) zurückweichen, ובמוסר׳, הַנְּסוֹגִים מאחרי ה׳, (צפניה א׳ ו׳) ובש׳ ת׳ ס׳ לא נָשׂוֹג אחור, (ש״ב א׳ כ״ב) וַיִּסֹּגוּ ויבגדו, (תהל׳ ע״ח נ״ז).

הָהָפְעַל, וְהֻסַּג אחור משפט, (ישעיה נ״ט י״ד).

סוּג בה״ל a) ויבוא בקשור לב וענינו לב אשר יתנכר לרע. והוא תה״ש, מדרכיו ישבע סוג לב (משלי י״ד י״ד) abtrünniges Herz, der Lasterhaften. b) והוא קרוב לשרש סכך וגדר, סוּגָה בשושנים, (שה״ש ז׳ ג׳) וענינו גדורה umgezäunt sein. ובלשון סוריא נמצא הַפִּעֵל סַיֵּג.

סִיג שת״ז לפסולת בהכסף, כספך היה לְסִיגִים, (ישעיה א׳ כ״ב) Schlacken. וב׳ (יחזקאל כ״ב י״ח) בא הכתיב בוא״ו.

סוד סוֹד שת״ז או תה״ש דה״ל a) ענינו ישיבת חברים להתעלס, סוֹד בחורים. (ירמיה וא״ו י״א) בְּסוֹד משחקים, (שם ט״ו י״ז) בְּסוֹדָם אל תבוא נפשי, (בראשית מ״ט ו׳, תהל׳ ס״ד ג׳, שם פ״ט ח׳) Versammlung *f*. b) ענינו עצה, הפר מחשבות באין סוד וברוב יועצים תקום, (משלי ט״ו כ״ב) סוד ה׳ ליראיו, (תהל׳ כ״ה י״ד, עמוס ג׳ ז׳) Berathung *f*., Rathschlag *m*. c) ענינו דבר כתר, וסוד אחר אל תגל, (משלי כ״ה ט׳, משלי י״א י״ג, שם כ׳ י״ט) Geheimniss *n*. d) שיחת אהבה ואמונה בין חברת אוהבים אשר יהדיו נמתיק סוד, (תהל׳ נ״ה ט״ו) vertrauter Umgang. מתי סוֹדִי, (איוב י״ט י״ט) Leute meines Vertrauens. ובא הָהָפְעַל בזה השרש, הוּסַד שלמה, (דה״ב ג׳ ג׳) מה״ב הנ״ל von Salomon angerathen worden.

סוה מַסְוֶה שת״ז לצעיף להסתיר הפנים, ויתן על פניו מַסְוֶה, (שמות ל״ד ל״ג) Larve *f*.

סוחה סְחִי עין שרש סחה.

סוך 1. 5. הקל ענינו משיחה בשמן, ושמן לא תָסוּךְ, (דברי׳ כ״ח מ׳, יחזקאל ט״ז ט׳) salben.

הַהִפְעִיל, וירחץ וַיָּסֶךְ, (ש״ב י״ב כ׳) sich salben. מֵסִיךְ, סוֹכֵךְ, הֵסִיךְ בשרש סכך.

אָסוּךְ שם הכלי שבו השמן לסוך בו, אָסוּךְ שמן, (מ״ב ד׳ ב׳) Salbflasche *f*.

סוס סוּס a) שת״ז לבהמה ידוע, סוס ורוכבו, (שמות ט״ו א׳) ברבוי, לא ירבה לו סוּסִים, (דברי׳ י״ז ט״ז) כְּסוּסַי, (מ״א כ״ב ד׳) Pferd *n*. b) שם עוף כסוס עגור כן אצפצף, (ישעיה ל״ח י״ד, ירמיה ח׳ ז׳) Schwalbe *f*.

סוּסָה שם לנקבת הסוס סה״א, לְסֻסָתִי ברכבי פרעה, (שה״ש א׳ ט׳) Stute *f*.

י"ז, שם שם ל"ט) b) ענינו המקומות Nachbarn pl. אשר סביב לעיר וּסְבִיבֵי ירושלים, (ירמיה יו"ד ל"ב) c) תה"פ סְביביו נשערה die umliegende Gegend מאוד, (תהל' נון ג') ringsum.

סְבִיבוֹת רבות נקבות נה"ל a) שמ"נ ענינו מרוצת ההקף, ועל סְבִיבֹתָיו שב הרוח, (קהלת א' א"ו) Kreislauf m., (besser) Wendung, וענינו ועל מרוצת הקפת; ישוב הרוח, b) ענינו המקומות אשר סביב, את כל סְבִיבֹתֵינוּ כלחך השור, (במדבר כ"ב ד', נדמי' ה' י"נ, דניאל ט' ט"ז) umliegende Gegenden. c) תה"ש סְבִיבוֹת האהל, (במדבר י"א כ"ד) rings um das Zelt. ובכנוי לִסְבִיבוֹתֵינוּ, (תהל' פ"ד י"ז).

מֵסַב בה"ל a) שם למושב סביב השלחן עד שהמלך בִּמְסִבּוֹ, (ש"ה א' י"ב) Tafelrunde, ועיין בה"נ בקל, ראש מְסִבַּי, (תהל' ק"מ יו"ד) b) שם ענינו המקומות אשר סביב לעיר, מְסִבֵּי ירושלים, (מ"ב כ"ג ה') umliegende Gegenden, או שהוא תה"ש rings um Jerusalem.

מְסִבּוֹת, (איוב ל"ז י"ב) ringsum.

סבך 1. 4. הקל בבינוני ההש"ר ענינו סכסוך, עד סירים סבכים, (נחום א' יו"ד) verflochten, verwickelt.

הַפֻּעַל, על גל שרשיו יְסֻבָּכוּ, (איוב ח' י"ז) sich verflechten.

סְבָךְ שת"ז לקבוץ ענפים רבים הסבוכים אלו באלו מפני סמוכתם בַּסְּבַךְ בקרניו, (בראשית כ"ב י"ג) Dickicht n. ובקמץ בִּסְבָךְ עץ קרדמות, (תהל' ע"ד ה') ובאה בשי' תמורת ס' בנפרד שׁוֹבֶךְ האלה, (ש"ב יח ט').

סבל 1. 4. 7. הקל ענינו נדרף עם נשא, בטבעי או במוסרי בטבעי, ויט שכמו לִסְבּוֹל, (בראש' מ"ט ט"ו, ישעיה מ"ו ד') tragen. ובמוסרי, ואנחנו עונותיהם סָבָלְנוּ, (איכה ה' ז') ומכאובינו סְבָלָם, (ישעיה נ"ג ד') tragen, leiden.

הַפֻּעַל, אלופינו מְסֻבָּלִים, (תהל' קמ"ד י"ד) ענינו עמוסים מעמסי בטן, או בחלב beladen oder trächtig.

הַהִתְפַּעֵל וְיִסְתַּבֵּל החגב, (קהלת י"ב ה') sich zur Last fallen.

סֵבֶל שמ"ז למשא, הסירותי מִסֵּבֶל שכמו, (תהל' פ"א ז', מ"א י"א כ"ח) עול סֻבֳּלוֹ, (ישעיה ט' ג') Last f.

סַבָּל בה"ל a) ש"ת לנושא סֵבֶל, איש סַבָּל, (דה"ב ב' ב', שם ב' י"ג) Lastträger m. b) נושא סַבָּל (מ"א ה' כ"ט) ענינו כמו סֵבֶל.

סִבְלָה ולא יבוא במקרא רק ברבוי נקבות, בְּסִבְלוֹתָם, (שמות א' י"א) לכו לְסִבְלוֹתֵיכֶם, (שם ה' ד') Frohndienst m., Arbeit f.

סגד בנינו קל פ"ע, ענינו נרדף עם השתחוה, יִסְגְּדוּ אף ישתחוו, (ישעיה מ"ו וא"ו, שם מ"ב ט"ו, שם שם י"ט) sich bücken, beugen. וכן הוא בארמית.

סגל סְגֻלָּה שמ"נ ענינו קנין, וכן הוראתו בלשון כשדי והייתם לי סְגֻלָּה, (שמות י"ט ה') לִסְגֻלָּתוֹ, (תהל' קל"ה ד') Eigenthum.

סגן סֶגֶן שת"ז, ולא נמצא במקרא כ"א בל"ר וענינו נרדף עם שרים, סְגָנִים כמו חטר, (ישעיה מ"א כ"ה, ירמיה נ"א כ"ג) Herren pl. ובתלמוד ענינו נרדף עם משנה סגן הכהן Vice-Hohepriester.

סגר 1. 2. 3. 4. 5. פ"י הקל ענינו נעילה וסתימה וקרוב לשרש סכר, וַיִּסְגֹּר ה' בעדו, (בראש' ז' ט"ז) ופתח ואין סֹגֵר וְסָגַר ואין פתח, (ישעיה כ"ב כ"ב, יהושע וא"ו א') zuschliessen.

סָגוּר ש"ת זהב סָגוּר, (מ"א וא"ו כ') וענינו זהב משובח, ואפשר יקרא כן לפי שהוא סגור ושמיר מרוב חשיבתו köstliches- gediegenes Gold.

הַנִּפְעַל, a) והוא נפעל כדרכו, ושערים לא יִסָּגֵרוּ, (ישעיה מ"ה א') verschlossen werden. b) והוא פ"ח, וַתִּסָּגֵר מרים, (במדבר י"ב ט"ו) הִסָּגֵר בתוך ביתך, (יחזקאל ג' כ"ד) sich einschliessen.

הַפִּעֵל וענינו מסירה לאחר להיות סגור בידו יְסַגֶּרְךָ ה' בידי (ש"א י"ז מ"ו, ש"ב י"ח כ"ח) überliefern, übergeben.

הַפֻּעַל סֻגַּר כל בית, (ישעיה כ"ד יו"ד, ירמיה י"ג י"ט) verschlossen.

הַהִפְעִיל, בה"ל a) מהקל שענינו הַגְבֵּל, כי דבר המגבל הוא כמו סגור בגבוליו, וְהִסְגִּיר הכהן את הנגע (ויקרא י"ג ד') ונטיתי מהמפרשים שקדמוני, מפני שכתוב והסגיר את הנגע ולא את הצרוע וע"כ קרוב מאוד בעיני אשר סגירת הנגע היתה על ידי שיטת עלה או פס בגד על הנגע שמדתו בכל הצדדים היתה שוה בצמצום כגודל הנגע למען כשיבוא הכהן אחר שבעת ימים שנית לראות את הנגע יבחין אם פשתה הנגע אם לא begrenzen, bezeichnen, einschliessen. b) כְּהַפִּעֵל שענינו מסירה בקשור אל, לא תַסְגִּיר עבד אל אדוניו, (דברי' כ"ג ט"ז) יַסְגִּירֵנִי אל אל עויל, (איוב ט"ז י"א) ובקשור ביד, הִסְגִּיר ביד אויב, (איכה ב' ז', ש"א כ"ג כ') überliefern, ausliefern. ובקשור לְ וַיַּסְגֵּר לחרב בעירם,

עקבי יְסֻבֻּנִי, (שם מ"ט ו') סַבּוּנִי גם סְבָבוּנִי, (שם קי"ח י"א) סֹבּוּ ציון, (שם מ"ח י"ג) מלך גדול וְסָבַב אותה, (קהלת ט' י"ד) umgeben. ובקשור אל או על ויך את אדום הַסֹּבֵב אליו, (מ"ב ח' כ"א) וַיָּסֹבּוּ עלי את הבית (שופטי' כ' ה') umringen, umzingeln. e) וענינו הקיף סביב הכסאות לבוא אל השלחן למושבו, לא נָסֹב עד בואו פה, (ש"א ט"ז י"א) sich zur Tafel setzen. f) וענינו גרם הפעולה פ"ע, אנוכי סַבֹּתִי, (ש"א כ"ב כ"ב) verursachen. g) וענינו כשרש גנן וכסה ושכך יְסֻבֻּהוּ ערבי נחל, (איוב מ"ם כ"ד) bedecken, schirmen, schützen.

נִפְעַל, עבר, נָסַב, נָסַבָּה נְסַבֹּתָ, נְסַבֹּת, נְסַבֹּתִי, נָסַבּוּ נְסַבֹּתֶם, נְסַבֹּתֶן נְסַבֹּנוּ. בינוני פועל, נָסַב. נְסַבָּה נְסַבִּים, נְסַבּוֹת עתיד, אֶסֹּב. תִּסֹּב. תִּסֹּבִּי, יִסֹּב, נִסֹּב, תִּסֹּבּוּ, יִסֹּבּוּ תִּסֹּבֶּנָה, ולפי שגם בקל אית"ן בקצתם בחירק לכן נפל בפסק במקצת השרשים, אם הם מהקל או מהנפעל וכשפ"פ אות גרונית אית"ן בצירה תחת וגם לפעמים בלי אות גרונית. ואקל, וַתִּקַע יכר תשם ירך, ובשאר הגיפים בפתח יִסַּבּוּ יִשַּׁפּוּ. המקור הִסֹּב, הצווי הִסֹּב, הִסֹּבִּי. הִסֹּבּוּ. הִסֹּבֶּנָה a) פעל חוזר וענינו כקל בה"א וַיִּסֹּב שמואל ללכת (ש"א ט"ו כ"ז) הירדן תִּסֹּב לאחור, (תהל' קי"ד ') יִסַּבּוּ בלכתן, (יחזקאל א' ט') sich wenden. ובקשור אל או על, יִסֹּב אל ביתו, (ש"ב י"ד כ"ה) נָסַבָּה אלי, (יחזק' כ"ו ב') וְנָסַבּוּ אלינו, (יהושע ז' ט') תִּסֹּב עליך כוס, (חבקוק ב' ט"ז) sich wenden — zu, ובקשור מ או מעל, וַיִּסֹּב מאצלו, (ש"א י"ז ל') וַיִּסֹּב מעלידם, (בראשית מ"ב כ"ג) sich wegwenden von Jemandem. b) נפעל ממש כדרכו לרוב, קרוב לה"א בקל נת יסב ארון אלהי ישראל, (ש"א ה' ה') gebracht werden. ובקשור מ' וגם לְ' אחריה ולא תִּסֹּב נחלה ממטה למטה, (במדבר ל"ו ז') או בחבור לְ' לבד וְנָסַבּוּ בתידם לאחרים, (ירמיה וא"ו י"ב) weggeführt werden (übergehen). c) וענינו כהוראה ה' בק"ל נָסַבּוּ על הבית, (בראשית י"ט ד') נָסַבּוּ את הבית, (שופטי' י"ט כ"ב) umgeben, umringen, umzingeln. d) נפעל ממש, מענין התהפכת דבר לדבר אחר, יִסֹּב כל הארץ כערבה, (זכריה י"ד יו"ד) verwandelt werden.

פֹּעֵל, סוֹבֵב, סוֹבְבָה, סוֹבַבְתָּ, סוֹבַבְתְּ, סוֹבַבְתִּי, סוֹבְבוּ. סוֹבַבְתֶּם, סוֹבַבְתֶּן סוֹבַבְנוּ. בינוני מְסוֹבֵב מְסוֹבְבָה. מְסוֹבְבִים, מְסוֹבְבוֹת. בינוני פעול, מְסוֹבָב, מְסוֹבָבָה, מְסוֹבָבִים, מְסוֹבָבוֹת. עתיד אֲסוֹבֵב תְּסוֹבֵב תְּסוֹבְבִי. יְסוֹבֵב תְּסוֹבֵב נְסוֹבֵב תְּסוֹבְבוּ. יְסוֹבְבוּ תְּסוֹבֵבְנָה. המקור. סוֹבֵב בְּסוֹבֵב כְּסוֹבֵב, מִסּוֹבֵב. צווי סוֹבֵב, סוֹבְבִי סוֹבְבוּ סוֹבֵבְנָה. a) מהוראה ג' בקל וַאֲסוֹבְבָה בעיר, (ש"ה ג' ב') umgehen. b) מהוראה ד' בקל, וַאֲסוֹבְבָה את מזבחך, (תהל' כ"ו ו') פ"י umringen, ועדת לאמים תְּסוֹבְבֶךָּ, (תהל' ז' ח') ונהר יְסוֹבְבֵנִי, (יונה ב' ד') umgeben. c) מהוראה ז' בקל פ"י יְסוֹבְבֶנְהוּ יבוננהו, (דברי' ל"ב יו"ד) חסד יְסוֹבְבֶנּוּ (תהל' ל"ב יו"ד) schirmen, schützen. d) מהוראה ד' בנפעל פ"י סַבֵּב פני הדבר, (ש"ב י"ד כ') ändern, verwandeln.

הִפְעִיל, עבר הֵסֵב, הֵסֵבָּה, הֲסִבֹּתָ הֲסִבֹּת, הֲסִבֹּתִי, הֵסֵבּוּ הֲסִבֹּתֶם, הֲסִבֹּתֶן הֲסִבֹּנוּ. בינוני פועל מֵסֵב מְסִבָּה מְסִבִּים מְסִבּוֹת. בינוני פעול מוּסָב, מוּסַבָּה מוּסַבִּים מוּסַבּוֹת. עתיד. אָסֵב תָּסֵב, תָּסֵבִּי יָסֵב, תָּסֵב, נָסֵב, תָּסֵבּוּ, יָסֵבּוּ תְּסִבֶּינָה. ובקצתם אית"ן בפתח. אַסֵב תַּסֵב יַסֵב וַיַּסֵב המקור הָסֵב בְּהָסֵב, לְהָסֵב מֵהָסֵב. צווי הָסֵב, הָסֵבִּי הָסֵבּוּ הֲסִבֶּנָה. הה"ל a) מה"א בקל פ"י וַיַּסֵּב אלהים, (שמות י"ג י"ח) לְהָסֵב אליך את כל ישראל, (ש"ם ג' י"ב) הֲסִבֹּתָ את לבם, (מ"א י"ח ל"ז) wenden lassen. b) מה"ב בקל, וַיַּסֵּבּוּ את ארון אלהי ישראל. (ש"א ה' ח') bringen. c) מה"ג בקל וַיַּסֵּב ארון ה' את העיר, (יהושע וא"ו י"א) umringen. d) מה"ר בקל וַיְסִבֵּנִי דרך חוץ, (יחזקאל מ"ז ב') er liess mich umgehen. e) מה"ה בקל וַיַּסֵּב את שמו יהויקים, (מ"ב כ"ג ל"ד כ"ד י"ז) er verwandelte seinen Namen.

הָפְעַל. הוּסַב, הוּסַבָּה, הוּסַבֹּתָ הוּסַבֹּת, הוּסַבִּי, הֻסַבֹּתֶם, הֻסַבֹּתֶן, הֻסַבֹּנוּ. בינוני פועל הוּסַב הוּסַבָּה. הוּסַבִּים הוּסַבּוֹת. עתיד אוּסַב, תּוּסַב, תּוּסַבִּי. יוּסַב, תּוּסַב, נוּסַב, תּוּסַבּוּ יוּסַבּוּ תּוּסַבְנָה. המקור הוּסַב. גה"ל a) מה"א בקל מוּסַבֹּת דלתות, (יחזקאל מ"א כ"ד) ואופן עגלה על כמון יוּסַב, (ישעיה כ"ח כ"ז) sich drehen. b) מה"ג בקל מֻסַבֹּת משבצות זהב, (שמות כ"ח י"א ל"ט ו') umgeben sein. c) מה"ה בקל מוּסַבֹּת שם, (במדבר ל"ב ל"ח) verwandelt sein.

סִבָּה שמ"נ בה"ל a) מה"א בקל, היתה סִבָּה מעם ה', (מ"א י"ב ט"ו) Wendung, Schickung Gottes. בד"ה בא במקומו בתוס' ג' נְסִבָּה מעם האלהים, (דה"ב יו"ד ט"ו) b) מה"ה בקל ולא ימצא במקרא רק בדברי בני אדם וענינו מעשה או מחשבה הגורמת הפעולה Ursache.

סָבִיב a) שמ"ז וענינו ההקף, מן המלא ועד הַסָּבִיב, (דה"א י"א ח') Umkreis m. d) והוא תה"ש או תה"פ. מכל אויביכם מִסָּבִיב, (דברי' י"ב יו"ד) סָבִיב למשכן, (שמות מ"ם ל"ג, דברי' א' ג"ג) ringsum, ringsher.

סְבִיבִים ריבוי זכר נה"ל a) ענינו שכבים הדרים מסביב. נדו לו כל סְבִיבָיו, (ירמיה מ"ח

אות ס.

סאה סְאָה שת"נ למדת היב"ש והיא שלשית האיפה, סְאָה סלת בשקל, (מ"ב ז' א') Maas. שלש סְאִים קמח, (בראשית י"ח ו') וברבוי זוגי סָאתַיִם שעורים, (מ"ב ז' א') ⅓ einer Efa.

סאסאה בְּסַאסְאָה בשלחה, (ישעיה כ"ז ח') ענינו בִּסְאָה סְאָה ע"ד שאמרו חז"ל במדה שאדם מודד מודדין לו je nach dem Maasse. ועיין בסוף הספר בהערות הערה א'.

סאן סְאֹן שם במשקל טחֹן וענינו לדעת הריק"ם נעל בלשון ארמי וכן תרגם של נעלך שרי סֵינָךְ, ובתלמוד מסאני אוכמי.

סֹאֵן הוא פועל כמו טוֹחֵן ופי' הכתוב כל סְאוֹן סֹאֵן ברעש וכו', (ישעיה ט' ד') לדעתי כך הוא כל נעל הנועל ברעש ושמלה המגוללה בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש, jeder Soldatenschuh, welcher mit Ungestüm auftritt, und jegliches mit Blut besudeltes Kleid wird verbrannt und durch Feuer verzehrt. ולדעתי אפשר בא ס' תמורת ש' וענינו כמו קול שאון מעיר, (ישעיה ס"ו) שענינו רעש מלחמה, ופי' הכתוב כך הוא כל מלחמה היא ברעש וכל שמלה מגללה בדמים, אבל במלחמה זו (במפלת סנהרב) לא תהיה לא רעש ולא דמים, רק שרפה ומאכלת אש וכן פי' הרש"ב מלך ולדעתו סֹאֵן הוא ענינו מלחמה.

סבא בנינו קל פ"י וענינו שתיה יותר מראי וְנִסְבְּאָה שכר, (ישעיה נ"ו י"ב) saufen.

סֹבֵא זולל וְסֹבֵא, (דברי' כ"א כ') Trunkenbold *m*, Säufer.

סָבוּא בנינו פעול, וּכְסָבְאָם סְבוּאִים, (נחום א' י"ד) während die Säufer saufen.

סֹבֶא בה"ל (a ש"ת למשקה, סָבְאֵךְ מהול במים (ישעיה א' כ"ב) Trank *m*. (b ענינו מחורו סר סָבְאָם, (הושע ד' י"ח) Zechgelage *n*.

סבב 1. 2. 3. 5. 6. כל המדקדקים הישנים גם חדשים לקחו השרש הזה לדוגמא הכפולים בכל הבנינים ואחרי רואי בספר הקאנקארדאנציום ובשרשי געזעניום ערב רב בשרש הזה כי התערבו הנפעל בהקל ללא צורך והקוראים ימששו כעור באפלה כי לקח מהם הכלי הגדול להבדיל בין הקל לנפעל בכל גזרות הכפולים והיא אשר אית"ן מהקל יבואר תמיד בקמץ ואית"ן מהנפעל תמיד בחירק קטן ודגש אחריה, אמרתי אציג בשורש הזה לנגד הקורא דרך וצירת נקודתם בכל בנין ובנין וכמתכנתם יעשו הקוראים בכל הכפולים שאינם הולכים ע"ד השלמים וינצלו ממבוכה ומרשת הטעות. הקל זה"ל (a העבר סַב או סָבַב, סַבָּה, סַבֹּתָ, סַבֹּת סַבֹּתִי, סַבּוּ סַב או סָבְבוּ, סַבֹּתִי, סַבֹּתֶם, סַבֹּתֶן, סַבֹּנוּ. בינוני פועל סַב, סַבָּה, סַבִּים, סַבּוֹת. בינוני פעול סָבוּב, סְבוּבָה, סְבִיבִים, סְבוּבוֹת, עתיד אָסֹב תָּסֹב, תָּסֹבִּי, יָסֹב, תָּסֹב, נָסֹב תָּסֹבּוּ, יָסֹבּוּ, תְּסֻבֶּינָה (וכוי' ההפוך וָאָסוֹב, וַתָּסָב וַיָּסָב וַנָּסָב וגם באות גרונית בקמץ וידם, ויחם, ותעז) ונמצאים בבנין הזה אשר אית"ן בחירק, ואכות אותו, (דברי' ט') ויתם הכסף, (בראשית מ"ז) וידם אהרן, (ויקרא י"ד) מה אקב, (במדבר כ"ג) והם למשקל אפעול, ולא יִמַּס את לבב אחיו, (דברי' כ') וידל ישראל (שופטי' ו') והם למשקל אפעל והעתיד בו ההפוך וַתָּסָב, וַיָּסָב, וַנָּסָב, וגם באות גרונית וידם, ויחם, ותעז. והעבר בקל יבוא לפעמים כשלמים סָבַב סָבְבוּ וכן הבינוני סוֹב המקור, סֹב או סָבֹב, לִסְבֹּב, מֵסֹב, הצווי: סֹב, סֹבִּי סֹבּוּ, סֻבֶּינָה (a ענינו כשרש נטה בקל בה"ד וכ"ש פנה בקל ה"א, והיא נטיית הנושא ממקום שהוא בו, פ"ע וויצא, העומר תְּסֻבֶּינָה אלמתיכם, (בראשית ל"ז ז') סֹב אתה ופגע (ש"א כ"ב י"ח) סֹב התיצב כה, (ש"ב י"ח ל') sich wenden. וקשור אל או על סָבַב אל רוח הים, (יחזקאל מ"ם י"ם) וַיָּסֹבּוּ עליו להלחם, (דהב' י"ח ל"א) sich wenden, סֹב אל אחרי, (מ"ב ט' י"ח) sich wenden zu, zufolgen Jemanden. (b פ"ע וענינו נטיה והליכה בתוך המקום בא בקשר ב' השמרים הַסֹּבְבִים בעיר (ש"ה ג' ג', וה' ז') וְסָבְבוּ בשוק הסופרים, (קהלת י"ב ה') umgehen, umherziehen. (c וענינו הקף מקום פ"י רב לכם סוב את העיר, (דברי' ב' ג') וְסָבַב בית אל, (ש"א ז' ט"ז) וַיָּסֹבּוּ דרך שבעת ימים, (מ"ב ג' ט') einen Ort umgehen. ומזו הקף מקום שהנושא עושה למען לא ילך דרך המקום המוקף וַיָּסָב את את ארץ אדום, (שופטי' י"א י"ח) לִסְבֹּב את ארץ אדום, (במדבר כ"א ד') umgehen einen Ort, um ihn auszuweichen. (d וענינו הקף בחבלים או בחילות מסבוב פ"י, חבלי שאול סְבָבוּנִי, (תהל' י"ח ו') עו

ט"ז) והחי יתן אל לבו, (שם ז' כ') ענינו הגה nachdenken. אלהי נתן אל לבי, (נחמיה ב' י"ב) ענינו חול דבר אלקי, כמו היה דבר ה' אל eingeben.

הנפעל בה"ל a) כי לא נתן להם נחלה, (במדבר כ"ו ס"ב) אשר נתן בשושן, (אסתר ד' ח') gegeben. b) ונתנה העיר הזאת, (ירמיה ל"ה י"ח) ענינו מסירה überliefert werden. c) תנתן לי נפשי, (אסתר ז' ג') ענינו מתנה geschenkt werden. d) כן ינתן בו, (ויקרא כ"ד כ') ענינו שלום vergolten werden. e) ומבן אדם חציר ינתן, (ישעיה נ"א י"ב) ענינו התהפך verwandelt werden.

ההפעל, וכי יתן מים על זרע, (ויקרא י"א ל"ח) יתן את הארץ, (במדבר ל"ב ה') gegeben werden.

נתינים (עזרא ח' כ') שת"ז לבני הגבעונים שנתנם יהושע לחוטבי עצים למשכן ולעדה gemeine Tempeldiener.

מתן בה"ל a) שת"ז לדבר הנתן בחנם, מתן אדם ירחיב לו, (משלי י"ח ט"ז) Geschenk. b) ש"ת לאיש נותן המתן, וכל הרע לאיש מתן, (משלי י"ט ו') freigebiger.

מתנה שת"נ, וכי יתן מתנה, (יחזקאל מ"ו ט"ז) Geschenk m. ויאבד את לב מתנה, (קהלת ז' ז') ענינו ישחית החכמה שהוא מתת אלקים (ועיין מלת לב) איש כמתנת ידו, (דברי' ט"ז י"ז) כהשגת ידו לתת ובא ג"כ בחסרון נ' מתת אלהים, (קהלת ג' י"ג) ברבוי מתנות, (בראשית כ"ה ו', אסתר ט' כ"ב).

נתם בקל פ"י ענינו הריסה, נתסו נתיב תי (איוב ל' י"ג) כמו נתץ zerstören.

נתץ 1. 2. 3. 4. 6. הקל פ"י בה"ל a) ענינו הריסה כמו נתס, ונתץ את הבית, (ויקרא י"ד מ"ה) לנתוש ולנתוץ, (ירמיה א' י"ד) niederreissen, zerstören. b) ענינו שבירה ודחיפה מלתעות כפירים נתוץ, (תהל' נ"ח ז') Zähne brechen. יתצני סביב ואלך, (איוב י"ט י"ד) stossen.

הנפעל, וכל עריו נתצו, (ירמיה ד' כ"ו, נחום א' ו') zerstört worden.

הפעל, ונתצתם את מזבחותם, (דברי' י"ב ג') zerstören.

הפעל, והנה נתץ מזבח הבעל, (שופטי' ו' כ"ה) כנפעל.

ההפעל, תנור וכירים יתץ, (ויקרא י"א ל"ה) כנפעל.

נתק 1. 2. 3. 5. 6. הקל בה"ל a) ענינו קריעה, ונתוק וכרות, (ויקרא כ"ב כ"ד) משם אתקנך (ירמיה כ"ב כ"ד) הראוי אנתקך, b) וענינו העתק ממקומו wegrücken. ונתקנוהו מן העיר, (שופטי' כ' ל"ב) abreissen, abschneiden.

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל, ולא נתק שרוך נעליו, (ישעיה ה' כ"ז) כאשר ינתק פתיל, (שופטי' י"ז ט') abgerissen werden. b) מה"ב בקל שענינו העתק ממקומו, נתקו כפות רגלי הכהנים, (יהושע ד' י"ח) entrückt werden. וינתקו מן העיר, (שם ה' ט"ז) abgeschnitten, abgerissen.

הפעל, וינתק את היתרים, (שופטי' ט"ז ט') נתקתי מוסרותיך, (ירמיה ב' כ') מה"א בקל zerrissen.

ההפעיל, עד התיקנו אותם, (יהושע ח' ו') מה"ב בנפעל entrücken.

ההפעל, הנתקו מן העיר, (שופטי' כ' ל"א) מה"ב בנפעל entrückt worden.

נתק שת"ז למין צרעת על הראש או על הזקן במקום שהשער נתק מתחתו, נתק הוא, (ויקרא י"ג ל') böser Grind.

אתיק (שם נרדף למחנה), אתיק אל פני אתיק (יחזקאל מ"ב ג') Balken m., Ausbau. ועיין בערוך לרבינו נתן בשרש זה.

נתר 1. 3. 5. הקל פ"ע ענינו קפיצה ורעדה, ויתר ממקומו, (איוב ל"ז א') springen.

הפעל, לנתר בהן על הארץ, (ויקרא י"א כ"א) hüpfen, springen.

ההפעיל פ"י בה"ל a) כהוראה בקל, ראה ויתר גוים, (חבקוק ג' ו') zersprengen. b) פ"י ענינו פתיחת קשר, ה' מתיר אסירים, (תהל' קמ"ו ז') התר אגודות מוטה, (ישעיה נ"ח ו') lösen, befreien, aufbinden.

נתר שם מין עפר, חומץ על נתר, (משלי כ"ה כ') Kreide f., Alkalien.

נתש 1. 2. 6. הקל פ"י בה"ל a) נרדף עם נטש בט' וענינו עזיבה, ונתש ה' את ישראל (מ"א י"ד ט"ו) verlassen. b) נרדף עם נתץ שענינו הריסה ועקירה, וערים נתשת, (תהל' ט' ז') אשר נטעת אני נותש, (ירמיה מ"ה ד') verheeren, ausreissen.

הנפעל כה"ב בקל שענינו הריסה, ולא ינתשו עוד, (עמוס ט' ט"ו) לא ינתש ולא יהרס, (ירמיה ל"א מ"ם) zerstört werden. ובא בט', ונטשתי אתכם מעל פני, (שם כ"ג ל"ג) במקום ונתשתי בט' תחת ת' אם ינתשו מים זרים קרים נוזלים, (ירמיה י"ד י"ד) הוא משרש נשת והראוי ינשתו versiegen, vertrocknen.

ההפעל, ותתש בחמה לארץ, (יחזקאל י"ט י"ב) וענינו עקירה herausgerissen werden.

נתב נָתִיב שתזו"נ נרדף עם דרך, ארח, שביל, בטבעי, ומלכדתו עלי נָתִיב, (איוב י"ח י"ד) ובמוסרי, הדריכני בִּנְתִיב מצותיך, (תהל' קי"ט ל"ה) ובמים עזים נְתִיבָה, (ישעיה מ"ג ט"ז) ברבוי תם מנע רגליך מִנְּתִיבָתָם, (משלי א' ט"ו) וגם זות, והולכי נְתִיבוֹת, (שופטים ה' וא"ו) Bahn *f.*, Weg *m.*

נתז בנינו הפעיל, וענינו כריתה קרוב לשרש נתץ הסיר הֵתַז, (ישעיה י"ח ה') והראוי הֵתֵז וכן בתלמוד הִתִּיז את ראשו abhauen.

נתח בנינו פִּעֵל, וענינו התוך בשר לאברין, נִתַּחַת לנתחיו, (ויקרא ח' כ') וַיְנַתְּחֶהָ לעצמיה, (שופט' י"ט כ"ט) in Stücke zerschneiden, zerlegen.

נֶתַח שת"ז לחלק בשר חתוך, אסוף נְתָחֶיהָ, (יחזק' כ"ד ב') לשנים עשר נְתָחִים, (שופטים י"ט כ"ח) Stücke *f.*

נתך 1. 2. 5. 6. נרדף עם נסך. הקל לא נמצא רק בעתיד (והעבר מסנו בנפעל) ענינו הגרה והזלה פ"ע, וַיִּתְּכוּ כמים שאגותי. (איוב ג' כ"ד) ולא תִתַּךְ חמתי בירושלים, (דה"ב י"ב ז') תִּתַּךְ על שומם, (דניאל ט' כ"ז) sich ergiessen.

הנפעל כמו הקל ורק בעבר בה"ל a) כבקל ומטר לא נִתַּךְ ארצה, (שמות ט' ל"ג) אפי וחמתי נִתֶּכֶת, (ירמיה ז' כ') sich ergiessen. b) ענינו יציקה והתכה, וְנִתַּכְתֶּם בתוכה, (יחזקאל כ"ב כ"א, שם כ"ד י"א) zerschmolzen werden.

הַהִפְעִיל פ"י בה"ל a) כמו בקל, וענינו תגרה, הלא כחלב תַּתִּיכֵנִי, (איוב י"ו י"ד) hingiessen, hinschütten. b) ענינו התכה ומסיסה וְהִתַּכְתִּי אתכם, (יחזקאל כ"ב כ') אש לְהַנְתִּיךְ, (שם שם) הִתִּיכוּ עבדיך את הכסף, (מ"ב כ"ב ט') schmelzen.

הַהָפְעַל כן תֻּתְּכוּ בתוכה, (יחזקאל כ"ב כ"ב) geschmolzen werden.

הִתּוּךְ שמ"ז מה"ב בהפעיל שענינו התכה והמסה כְּהִתּוּךְ ככף, (יחזקאל כ"ב כ"ב) das Schmelzen, Zerfliessen.

נתן 1. 2. 6. הקל פ"י עקר הוראתו היא נתינת דבר, היא נָתְנָה לי, (בראשית ג' י"ב) ה' נָתַן וה' לקח, (איוב א' כ"א) geben. ומזו תסתעפנה עוד הוראות אחרות הסמוכות לה, כפי הענין וכפי המלות הבאות לפני או אחרי השרש נתן, וְיִתֶּן לי את מערת המכפלה, (בראשית כ"ג ט') ענינו מכירה verkaufen. אלהי אביכם נָתַן לכם מטמון, (שם מ"ג כ"ג) ענינו נתינת מתנה schenken, bescheeren. וכל יש לו נָתַן בידו, (שם ל"ט ד') ענינו מסירה übergeben. כי נתן ה' בידנו את כל הארץ, (יהושע ב' כ"ב) ולמכור נָתַתִּי את הגלעד, (דברי' ג' ט"ו) ענינו הנחה בידם מה שכבשו überlassen. לָתֵת הצעירה לפני הבכירה, (בראשית כ"ט כ"ו) ענינו השיא verheiraten, ausgeben. וה' נָתַן את חן העם בעיני מצרים, (שמות י"ב ל"ו) ומשפט עניים יִתֵּן, (איוב ל"ו ו') ענינו הכנה והמצאה verschaffen. כי מגרעות נָתַן לבית, (מ"א ו' ו') ענינו הכין דבר על מכונו anbringen, רק בזדון יִתֵּן מצה, (משלי י"ג י"ד) וְנָתַתִּי נגע צרעת, (ויקרא י"ד ל"ד) ענינו המציא entstehen lassen, גם אני נָתַתִּי את דמה. (יחזקאל כ"ד ח') ענינו השמר על מקומו lassen. מעלו הכבד אשר נָתַן עלינו, (מ"א י"ב ד') ענינו כמו נטל על auferlegen. כי ה' נָתַן לך את השבת, (שמות ט"ז כ"ט) ענינו צוה לך befohlen. ואתה לא כן נָתַן לך ה' אלהיך, (דברי' י"ח י"ד) וָאֶתְּנָה לו זמן, (נחמיה ב' ו') ענינו יעוד bestimmen. תְּנוּ לכם מופת, (שמות ז' ט') וַיִּתְּנוּם לחוק על ישראל. (דה"ב ל"ה כ"ה) וָאֶתֵּן עליהם קהלה גדולה, (נחמיה ה' ד') כי יִתֵּן מים בעמיתו, (ויקרא כ"ד י"ט) ענינו שימה veranstalten, machen, festsetzen, thun, verursachen. וַיִּתֵּן אֹתָנוּ כמרגלים, (בראשית מ"ב ל') אל תִּתֵּן את אמתך לפני בת בליעל, (ש"א א' ט"ז) ענינו חשוב ודמה für etwas halten. כי אב המון גוים נְתַתִּיךָ, (בראשית י"ז ה') ענינו הקים bestellen, einsetzen. וְנָתַתִּי שמיכם כברזל, (ויקרא כ"ו י"ט) נָתַתִּי אתכם נבזים, (מלאכי ב' ט') ענינם עשה machen. מי יִתֵּן ערב — מי יִתֵּן בקר, (דברי' כ"ח ס"ג) מי יִתֵּן והיה לבבם, (שם ה' כ"ו) מי יִתֵּן ידעתי, (איוב כ"ג ג') ענינו בקשה o wäre es doch! möchte es! וְנָתַתָּה בכסף, (דברי' י"ד כ"ה) ענינו המרה והלוף umsetzen. וְנָתַתָּה הכסף בכל אשר תאוה נפשך, (שם כ"ו) ענינו הוצאה verwenden, ausgeben. ולא נְתָנוֹ אלהים להרע עמדי, (בראשית ל"א ז') ענינו הסכמה zugeben, zulassen. לא יִתְּנוּ מעלליהם, (הושע ה' ד') ענינו עזיבה ablassen, verlassen. לא נְתָתִיךְ לנגוע אליה, (בראשית כ' ו') גאולה תִּתְּנוּ לארץ, (ויקרא כ"ה כ"ד) ענינו רצה gestatten. וַיִּתְּנוּ ידם להוציא, (עזרא י"ד י"ט) תְּנוּ יד לה', (דה"ב ל' ח') die Hand zu einer Sache bieten. וַיִּתְּנוּ קול ביהודה, (דה"ב כ"ד ט') ענינו העברת קול ausrufen. נָתַן כתף סוררת, (זכריה ז' י"א, נחמיה ט' כ"ט) die Schulter widerspänstig machen. נָתַן ערף אל, (שמות כ"ג כ"ז) נ' ע' לפני, (יהושע ז' י"ב, תהל' י"ח מ"א) fliehen lassen, in die Flucht schlagen. בקשור מלת פנים, וְנָתַתִּי פני בנפש ההוא, (ויקרא כ' ו') ענינו שפיכת חימה den Zorn auslassen. ובקשור מלת לב עם את או אל, כאשר נָתַתִּי את לבי, (קהלת ה'

נֶשֶׁךְ שת״ז לרבית, נֶשֶׁךְ ככף נֶשֶׁךְ אוכל, (שם כ״ג כ׳) Zins, Wucher m.

נִשְׁכָּה שת״נ נרדף עם לשכה לעשות לו נִשְׁכָּה, (נחמיה י״ג ז׳) Wohnung. ואפשר היא מהמלות המתהפכות שמלה שלמה, לדקה קהלה, והראוי שִׁכְנָה מן שכן וכן נקרא בלשון פרסי לדירה Nischehos.

נשל 1. 6. הקל דה״ל (a פ״י שליפה וכן הוא בערבי, שַׁל נעלך מעל רגליך, (שמות ג׳ ה׳) ausziehen. (b פ״י, הרחק, וְנָשַׁל גוים רבים מפניך, (דברי׳ ז׳ א׳) herauswerfen. (c פ״י הפלה, כי יִשַּׁל יתך, (דברי׳ כ״ה מ״ם) abwerfen. (d פ״ע הרחה השמטה, וְנָשַׁל הברזל מן העץ, (שם י״ט ה׳) losgehen, abspringen.

הַפִּעֵל כה״ב בהקל, וַיְנַשֵּׁל את היהודים, (מ״ב ט״ז ו׳) ausstossen.

נשם הקל ענינו שאיפת רוח, אֶשֹּׁם ואשאף יחד, (ישעיה מ״ב י״ד) schnauben.

נְשָׁמָה שמ״נ או שת״נ נרדף עם נפש ורוח דה״ל (a עקר ענינו הוא שאיפת רוח החיוני, כל נִשְׁמַת רוח חיים באפיו, (בראשית ז׳ כ״ב) אשר נְשָׁמָה באפו, (ישעיה ב׳ כ״ג) Athem. (b על נשיבת רוח, נִשְׁמַת ה׳ כנחל גפרית, (ישעיה ל׳ ל״ג, תהל׳ י״ח ט״ז) Hauch m. (c על הנפש המשכלת, נר ה׳ נִשְׁמַת אדם, (משלי כ׳ כ״ג) וְנִשְׁמַת שדי תבינם, (איוב ל״ב ח׳) Seele f. (d וענינו גוף האדם, לא תחיה כל נְשָׁמָה, (דברי׳ כ׳ ט״ז) Körper m., Person f.

תִּנְשֶׁמֶת בה״ל (a שם שרץ טמא, (ויקרא י״א י״ח) וכן תרגמו השבעים Maulwurf. (b שם עוף טמא, (שם שם ל׳) Schwan m.

נשף הקל פ״ע, ויבוא עם ב׳ ונרדף עם נשב, נָשַׁפְתָּ ברוחך, (שמות ט״ו יו״ד) anblasen.

נֶשֶׁף תהש״ז גה״ל (a על השהרות בערוב יום ולילה, קדמתי בַנֶּשֶׁף, (תהלים קי״ט קמ״ז) בְּנֶשֶׁף בערב יום, (משלי ז׳ ט׳) Morgendämmerung, Abenddämmerung f. (b ענינו חשך, על הרי נֶשֶׁף, (ירמיה י״ג ט״ז) Finsterniss. (c ענינו לילה, מאחרי בַנֶּשֶׁף, (ישעיה ה׳ י״א) נֶשֶׁף חשקי, (שם כ״א ד׳) כוכבי נשפו, (איוב ג׳ ט׳) Nacht.

יַנְשׁוּף שם עוף טמא המעופף בלילה, (ויקרא י״ז י״ז) Nachteule f.

נשק 1. 3. 5. הקל גה״ל (a ענינו דבוק גוף אל גוף בפה, לסימן חבה ורוב קשורו בל׳ וְנָשַׁק לו (ש״ב ט״ו ה׳) אֶשְּׁקָה נא לאבי, (מ״א י״ט כ׳) וּשְׁקָה לי בני, (בראשית כ״ז כ״ו) küssen. ולפעמים בקשור את, וַיִּשְּׁקוּ איש את רעהו, (ש״א כ׳ י״א) וַתִּשַּׁק ידי לפי, (איוב ל״א כ״ז) ענינו הראות כבוד והכנעה לגדול אם הוא נגד הנימים לנשקו בפעל בנניעת הפה einen Kuss zuwerfen. ומזה עגלים יִשָּׁקוּן, (הושע י״ג ב׳) ועל צד המליצה, צדק ושלום נָשָׁקוּ, (תהל׳ פ״ה י״א) (b לדעת רש״י מלשון משק, ושרש ו שקק, ועל פיך יִשַּׁק כל עמי, (בראשית מ״א מ״ם) verpflegt, versorgt werden. ולדעת געזעניוס ענינו סדר וערך וכן גם כן הוראתו נשק בערבי sich richten. (c ענינו זיון ותגירת כלי נשק, נֹשְׁקֵי רומי קשת, (תהלי׳ ע״ח ט׳) נֹשְׁקֵי קשת, (דה״א י״ב ב׳) gerüstete Bogenschützen.

הפִּעל מה״א בקל, וַיְנַשֵּׁק לבניו ולבנותיו, (בראש׳ ל״ב א׳) ומזה, נַשְּׁקוּ בר, (תהלים ב׳ י״ב) küssen, huldigen.

דַהִפְעִיל ענינו דבוק גוף אל גוף כאלו הם נושקים, מַשִּׁיקוֹת אשה אל אחותה, (יחזקאל ג׳ י״ג) berühren.

נֶשֶׁק או נֵשֶׁק שת״ז או תהש״ש לכלי זין שלמות וְנֶשֶׁק, (מ״א יו״ד כ״ה) ועיר מבצר וְהַנָּשֶׁק, (מ״ב י׳ ב׳) יברח מִנֶּשֶׁק ברזל, (איוב כ׳ כ״ז) ביום נָשֶׁק, (תהלי׳ ק״ם ח׳) Rüstung f. ביום נָשֶׁק ענינו יום מלחמה.

נְשִׁיקָה שמ״נ. מה״א בקל, ונעתרות נְשִׁיקוֹת שונא (משלי כ״ז וא״ו) Küsse.

נשק 2. 5. הנפעל פ״ע, ענינו הבערת אש, ואש נִשְּׂקָה ביעקב, (תהל׳ ע״ח כ״א) sich entzünden.

הַהִפְעִיל פ״י, אף יַשִּׂיק ואפה לחם, (ישעיה מ״ד ט״ו) וְהִשִּׂיקוּ, (יחזקאל ל״ט ט׳) heizen.

נשר בנינו קל פ״י ענינו נסירה במגרה וַיָּשַׂר במגרה, (דה״א כ׳ ג׳) sägen. בא קמץ תחת החירק והדגש, הראוי, וכן ויוד במורת ויזר.

מַשּׂוֹר שם כלי שחותכים בו הנסרים, אם יתגדל הַמַּשּׂוֹר על מניפו, (ישעיה יו״ד ט״ו) Säge f.

נֶשֶׁר שם עוף טמא, (ויקרא י״א י״ג) Adler m.

נשת 1. 2. הקל ענינו יובש הלחות, לשונם בצמא נָשָׁתָּה, (ישעיה מ״א י״ז) נָשְׁתָה גבורתם, (ירמיה נ״א ל׳) trocken sein, versiegen. עצה״ש (von der Kraft).

הנִפְעל, וְנִשְּׁתוּ מים מהים, (ישעיה י״ט ה׳) versiegt sein.

(d מַשְּׂאַת עליה חרפה, (צפניה ג׳ י״ח) zeichen. ענינו כמו מִשְּׂאֵת והוא ש״ם מה״א בקל Dulden, Leiden *n*. שְׂאֵתִי עליך הרפה, ((ירמיה ט״ו ט״ו).

מַשְּׂאוֹת שוא ומדוחים, (איכה ב׳ י״ד) Aussprüche *pl.*

נִשֵּׂאת נשא לנו, (ש״ב י״ט ס״ג) שת״נ למנה Geschenk.

נָשִׂיא ברבוי ים בה״ל (a ש.ת״ז לאיש מרומם וראש לשבטו או לעמו, נָשִׂיא אחד ליום, (במדבר ז׳ י״א׳ שמות כ״ב כ״ג) Fürst. (b ש״ת לעננים, מעלה נְשִׂאִים מקצה הארץ, (תהל׳ קל״ה ז׳) Wolke.

שִׂיא שמ״ז לגבהות ורוממות, אם יעלה לשמים שִׂיאוֹ, (איוב כ׳ וא״ו) Höhe, Grösse *f*.

שְׂאֵת הה״ל (a גבהות, מִשְּׂאֵתוֹ יגורו אֵלִים, (איוב מ״א י״ו) (והקרי מִשֵּׂאתוֹ) Erhebung *f*.
(b ענינו כבוד, יתר שְׂאֵת, (בראשית מ״ט ג׳) הלא שְׂאֵתוֹ תבעת אתכם, (איוב י״ג י״א) Würde, Erhabenheit *f*. (c פסק דין, ממנו משפטו ושְׂאֵתוֹ יצא, (חבקוק א׳ ז׳) Urtheil, richterlicher Ausspruch (d ענינו מכה ונגע גבוה, בבשר שְׂאֵת או ספחת (ויקרא י״ג ב׳) Geschwu'st *f*. (e ענינו סבל, שְׂאֵתִי עליך חרפה, (ירמיה ט״ו ט״ו) Leiden, Dulden *n*.

נשב 1. 5. הקל פ״ע, ונרדף עם נָשַׁף וענינו נפיחת רוח, כי רוח ה׳ נָשְׁבָה בו (ישעיה מ״ם ז׳) blasen, wehen.
הַהִפְעִיל יוצא, יַשֵּׁב רוחו יזלו מים, (תהל׳ קמ״ז י״ח) וַיַּשֵּׁב אותם אברם, (בראשית ט״ו י״א) durchwehen, verscheuchen.

נשג הַהִפְעִיל פ״י דה״ל (a ענינו נגיעה, ואין מַשִּׂיג ידו אל פיו, (ש״א י״ד כ״ו) מַשִּׂיגֵהוּ חרב, (איוב מ״א י״ח) hinzuführen. (b ענינו הערכה והמשך בזמן, ולא הִשִּׂיגוּ את ימי שני חיי אבותי, (בראשית מ״ז ט׳) וְהִשִּׂיג לכם דיש את בציר, (ויקרא כ״ו ה׳) יבאו עליך כל הברכות וְהִשִּׂיגֻךָ, (דברי׳ כ״ח ט״ו) וַיַּשֵּׂג לבן את יעקב, (בראשית ל״א כ״ה) einholen, erreichen. (c ענינו כמו הסיג בסמך שענינו הרחקה גבולות יַשִּׂיגוּ, (איוב כ״ד ב׳) כי נשג ונסג קרובים ויתחלפו, וע״ש נסג verrücken. (d ענינו מצא יד ויבוא לרוב ג״כ בקשור יד, הִשִּׂיגָה ידו, (ויקרא כ״ה מ״ט) ואין ידו מַשֶּׂגֶת, (שם י״ד כ״א) ובלא קשור מלת יד, לא תַשִּׂיגֵם בגבעה מלחמה, (הושע יו״ד ט׳) gelangen, etwas erwerben.

שִׂיג שמ״ז, ענינו הליכה להשיג איזה דבר, וכי שִׂיג לו, (מ״א י״ח כ״ו) Weggang *m.*, oder ein Geschäft.

נשה 1. 2. 3. 5. הקל נה״ל (a פ״ע שכח, נָשִׁיתִי טובה, (איכה ג׳ י״ז) vergessen. (b פ״י עזוב, צור ילדך תֶּשִׁי ה״י במקום ה׳ למד הפעל והראוי תִּשֶׁה (דברים ל״ב י״ח) ובא בא׳ וְנָשִׁיתִי אתכם נָשֹׁא (ירמיה כ״ג ל״ט) והוא המקור vernachlässigen. (c ענינו הלואה, לא נָשִׁיתִי, (ירמיה ט״ו יו״ד) נופל על המלוה ich habe nicht entlehnt, creditirt, ובקשור ב׳ ולא נֹשֶׁה בי (שם שם) נופל על הלוה mir nicht geliehen, כַּנֹּשֶׁה כאשר נֹשֶׁה בו, (ישע׳ כ״ד ב׳) wie der Schuldner, so der Gläubiger *m.* וכל איש אשר לו נֹשֶׁה, (ש״א כ״ב ב׳, מ״ב ד׳ א׳) בא׳ תחת ה׳ Gläubiger *m*.
הַנִּפְעַל מה״א בקל, לא תִנָּשֵׁנִי, (ישעיה מ״ד כ״א) nicht vergessen werden. והכנוי ני איננו יחס הפעול, כ״א כמלת מן כמו בני יצאוני ענינו מכני.
הַפִּעֵל יוצא ל״ג, כי נַשַּׁנִי אלהים, (בראשית מ״א נ״א) פתח תחת חירק והראוי נִשַּׁנִי vergessen lassen.
הַהִפְעִיל בה״ל (a מה״א בקל, כי הִשָּׁה אלהי חכמה, (איוב ל״ט י״ז) כי יַשֶּׁה לך אלהי מעונך, (שם י״א ו׳) vergessen lassen. (b מה״ג בקל, שענינו הלואה ובקשור ב׳, כי תַשֶּׁה ברעך, (דברי׳ כ״ד יו״ד) אשר יַשֶּׁה ברעהו, (שם ט״ו ב׳) ואפשר מזה לא יַשִּׁא אויב בו, (תהל׳ פ״ט כ״ג) Jemandem drängen, fordern, verlangen, leihen.

נָשֶׁה לקפיצה ממקומו, גיד הַנָּשֶׁה, (בראשית ל״ב ל״ג) Spannader *f*.

נֶשִׁי שר״ז לחוב, ושלמי את נִשְׁיֵךְ, (מ״ב ד׳ ו׳) Schuld *f*.

נְשִׁיָּה שמ״נ, לשכחה, וצדקתך בארץ נְשִׁיָּה, (תהל׳ פ״ח י״ג) Land der Vergessenheit.

מַשֶּׁה שמ״ז להלואה מַשֵּׁא איש באחיו, (נחמיה ה׳ ז׳, שם וא״ו א׳) א׳ תחת ה׳ Schuld *f*.

מַשְׁאַת מַשָּׁאָה, מַשְּׁאַת מאומה, (דברי׳ כ״ד יו״ד) בעורבים מַשָּׁאוֹת, (משלי כ״ו כ״ו) א׳ תחת ה׳ Darlehen *n*.

מַשָּׁאוֹת ע״ש שאה.

נָשִׁים בשרש אנש.

נשך 1. 3. 5. הקל פ״י ענינו נשיכת שן, אם נָשַׁךְ הנחש את איש, (במדבר כ״א ט׳) הַנּוֹשְׁכִים בשניהם, (מיכה ג׳ ה׳) beissen, והושאל על לקיחת רבית דנושך הון הלוה, כל דבר אשר יִשָּׁךְ, (דברי׳ כ״ג כ׳) bewuchert werden.
הַפִּעֵל וַיְנַשְּׁכוּ את העם, (במדבר כ״א ו׳).
הַהִפְעִיל לא נמצא רק ברבית, ובא בקשור ל׳ לא תַשִּׁיךְ לאחיך נֶשֶׁךְ כסף, (דברי׳ כ״ג כ׳) Jemandem Wucher oder Zins auflegen.

כ"ב) כי אז תִשָּׂא פניך ממום, (איוב י"א ט"ו) das Gesicht frei emporheben. נגד ההפך ויפלו פניו, (בראשית ד') ממני הבושה, ואם היא נשיאת פני זולתו, ענינו מלא רצון זולתו מצד יקרו, הנה נָשָׂאתִי פניך, (בראשית י"ט כ"א) לא תִשָּׂא פני דל, (ויקרא י"ט ט"ו) יִשָּׂא ה' פניו אליך, (במדבר ו' כ"ו) gnädig sein, zu Gefallen thun. f) ואם פעל נשא מחובר למלת לב, יש שהוראתו לטוב, וענינו התרוממת רוח נדיבה, אשר נְשָׂאוֹ לבו, (שמות ל"ה כ"א) Herzensantrieb. ויש לרעה, וענינו גסות הרוח, ג"כ עם לב, הכית את אדום וּנְשָׂאֲךָ לבך, (מ"ב י"ד יו"ד) übermüthig machen. g) ואם פעל נשא מחובר למלת נפש אם הוא לנפש הנושא יבוא בקשור אל וענינו תאות נפש ואליו הוא נוֹשֵׂא את נפשו, (דברי' כ"ד ט"ו) ואל עונם יִשְׂאוּ נפשם, (הושע ד' ח') כי אליך נָשָׂאתִי נפשי, (תהלי' קי"ג ח') sich sehnen nach etwas, wünschen. ואם הוא לנפש הנשוא, ענינו וענינו מהוראה א' בנפעל, ואל המיתו תִּשָּׂא נפשך' (משלי י"ט י"ח) dein Unwillen steigern oder dich hinreissen lassen. ואם הוא לנפש הנשוא, ענינו נשיאת פנים כבהוראה ה', ולא יִשָּׂא אלהים נפש, (ש"ב י"ד י"ב) verschonen, Nachsicht haben. h) ואם היא מחובר למלת יד ונקשר ג"ב עם מלת ב' נָשָׂא ידו במלך, (ש"ב כ' כ"א) אשר נָשְׂאוּ את ידם באדוני המלך, (שם י"ח כ"ח) ענינו מרידה sich empören. i) עניני לקיחה וקבלה, לא חמור אחד מהם נָשָׂאתִי, (במדבר ט"ז ט"ו) לא יִשָּׂא פני כל כפר, (משלי וא"ו ל"ה) וַתִּשָּׂא חסד, (אסתר ב' ט') וַתִּשָּׂא חן וחסד, (שם ב' י"ז) יִשָּׂא ברכה מאת ה', (תהל' כ"ד ה') וַיִּשְׂאוּ נשים, (שופטים כ"א כ"ג) nehmen, empfangen, heiraten annehmen. k) ענינו כליון, כמעט יִשָּׂאֵנִי, (איוב ל"ב כ"ב) וַתִּשָּׂא הארץ מפניו, (נחום א' ה') וַיִּשָּׂאֵם דוד ואנשיו, (ש"ב ה' כ"א) vernichten, zerstören, verbrennen. l) ואם בא מחובר הפעל נשא לשם חרפה בקשור מלת על וחרפה לא נָשָׂא על קרובו, (תהל' ט"ו ג') ענינו סבל והעלמת עין כי נָשָׂאתִי חרפה, (שם ס"ט ה') dulden. (ועין הוראה ה' בהשם משאת בשורש וה).

הנפעל בה"ל a) מה"א בקל שענינו משא, נשא יִנָּשְׂאוּ, (ירמיה יו"ד ה') על כסף תִּנָּשֶׂאנָה, (ישעיה מ"ט כ"ב) getragen werden. b) מה"ג בקל שענינו הגבהה, וְנִשָּׂא מגבעות, (ישעיה ב' ב') עתה אֶנָּשֵׂא (שם ל"ג יו"ד) כל גיא יִנָּשֵׂא, (שם מ"ם ד') הִנָּשֵׂא שופט הארץ. (תהל' צ"ד ב') וּבְהִנָּשֵׂא החיות, (יחזק' א' י"ט) sich erheben, erhoben, erhöht werden, erhaben sein.

הַפִּעֵל דה"ל a) מה"א בק"ל ונשא אתכם בצינות, (עמוס ד' ב') wegtragen, b) מה"ב בקל, וכי נִשֵּׂא ממלכתו, (ש"כ ה' י"ב) אשר נִשְּׂאוּ על השרים, (אסתר ה' י"א) erheben. c) ובקשור נפש הוא מה"ז בקל, אשר המה מְנַשְּׂאִים את נפשם, (ירמיה כ"ב כ"ז, שם מ"ד י"ד) sich sehnen. d) ענינו נתינת משאת או מתנה אם נִשֵּׂאת נִשָּׂא לנו, (ש"ב י"ט מ"ב) יְנַשְּׂאוּהוּ אנשי מקומו, (עזרא א' ד') חירם מלך צור נִשָּׂא את שלמה, (מ"א ט' י"א) מְנַשְּׂאִים את היהודים, (אסתר ט' ג') unterstützen, beschenken.

הַהִפְעִיל מה"א בקל, וְהִשִּׂיאוּ אותם עון אשמה (ויקרא כ"ב ט"ז) auf sich laden. ואם יבוא בקשור אל ענינו שמה, וְהִשִּׂיאוּ כל ישראל אל העיר ההיא חבלים, (ש"ב י"ז י"ג) anlegen. b) מהוראה יו"ד בקל שענינו כליון לְמַשְּׂאוֹת אותה משרשיה (הבינוני תחת המקור והראוי להשאות), (יחזקאל י"ז ט') vernichten.

הַהִתְפַּעֵל, מה"ג בקל מענין הגבהה, וכארי יִתְנַשָּׂא, (במד' כ"ג כ"ד) וְתִנַּשֵּׂא מלכותו, (שם כ"ד ז') sich erheben. ובקשור על ולא תִתְנַשֵּׂא עוד על הגוים, (יחזקאל כ"ט ט"ו) מדוע תִּתְנַשְּׂאוּ על קהל ה', (במדבר ט"ז ג') sich über jemand erheben.

מַשָּׂא שמ"ז או תואר וכולל מושגים הרבה כאשר בה"ל a) מַשָּׂא בני קהת, (במדבר ד' ט"ו) מַשָּׂא כל העם הזה, (שם י"א י"א) טרחכם וּמַשַּׂאֲכֶם, (דברי' א' י"ב) das Tragen n., Last f. b) מִמַּשָּׂא מלך שרים, (הושע ח' יו"ד) Abgabe f. c) וענינו כהוראה ז' בקל, (אות נפש) ואת מַשָּׂא נפשם, (יחזקאל כ"ד כ"ה) wozu sich das Herz erhebt, was es wünscht. d) מַשָּׂא דבר ה', (מלאכי א' א') מַשָּׂא בבל, (ישעיה י"ג א') מַשָּׂא מואב, (שם ט"ו א') Ausspruch Gottes, מַשָּׂא אשר יסרתו אמו, (משלי ל"א א') Sprüche, die seine Mutter ihm lehrte. וכנניה שר הַמַּשָּׂא יסור בְּמַשָּׂא, (דה"א ט"ו כ"ג) Vortrag in der Musik.

מַשֹּׂא פנים, (דה"ב י"ט י"ז) Schonung, Nachsicht.

מַשָּׂאָה בס"נ וכובד מַשָּׂאָה, (ישעיה ל' כ"ז) Last f.

מַשְׂאֵת בה"ל a) וּמַשְׂאַת בר תקחו, (עמוס ה' י"א) מַשְׂאַת משה, (דה"ב כ"ב ו') ענינו מס Steuer, Auflage f., Aufgabe. d) מַשְׂאַת בנימין, (בראשית מ"ג ל"ד) מַשְׂאַת כיד המלך, (אסתר ב' י"ח) ארוחה ומַשְׂאֵת, (ירמיה מ"ם ה') ענינו מתנה, כבה"ד בַּפִּעֵל Geschenk. c) מַשְׂאַת העשן מן העיר, (שופטי' כ' ל"ח) וְהַמַּשְׂאֵת החלה לעלות, (שם כ' מ"ם) Rauchsäule. ומזה שאו מַשְׂאֵת, (ירמיה וא"ו א') rauchenlassen oder das Aufsteigen des Rauches, Feuer-

הַהִפְעִיל, פ״י ענינו הקיף וסבוב כבקל, רק בקל הוא פ"ע, סבו ציון וְהַקִּיפוּהָ, (תהל' מ"ח י"ג) הִקִּיפוּ עלי יחד, (שם פ"ח י"ח) כי הִקִּיפוּ ימי המשתה, (איוב א' ה') ומצודי עלי הִקִּיף, (שם י"ט ו') וְהִקַּפְתֶּם על המלך, (מ"ב י"א ח') umringen, umgeben. וכל הקיף אצל אדם בקשור מלת על לרעה ובקשור מלת את לטובה, ומזה לא תַקִּיפוּ פאת ראשכם, (ויקרא י"ט כ"ז) נכלל הפעל בתה"פ ענינו לא תגלחו פאת ראשכם הקיף סביב, כי בהברת הפאות נעשה הראש בהקיף ועגול.

נֹקֶף שת"ז לפרי הנופל מהזית ע"י נדנוד, כְּנֹקֶף זית, (ישעיה י"ז ו') Abgeschlagenes.

נִקְפָּה שם לאזור מעור או פשתים פחות הערך ששמים העניים על מתניהם. ותחת חגורה נִקְפָּה, (ישעיה ג' כ"ד) gemeiner Gürtel, Strick, וכן תרגמו השבעים והוא מלשון הקיף.

נקק **נָקִיק** שר"ז לחריץ בִּנְקִיקֵי הסלעים, (ישעיה ז' י"ט) Spalte, Höhle *f.*

נקר 1. 3. 4. הקל ענינו חתירת דבר ממקומו, בִּנְקוֹר לכם כל עין ימין, (ש"א י"א ב') ausstechen.

הַפִּעֵל כבהקל, העיני האנשים תְּנַקֵּר, (במדבר ט"ז י"ד) וַיְנַקְּרוּ את עיניו. (שופטי' ט"ז כ"א).

הַפֻּעַל, אל מקבת בור נֻקַּרְתֶּם, (ישעיה נ"א א') ausgegraben sein.

נְקָרָה שד"נ נרדף עם נקב, ונקיק, וחריץ, בְּנִקְרַת הצור, (שמות ל"ג כ"ב) Spalte, Ritze *f.*

נקש 1. 2. 3. 7. הקל נרדף עם שרש יקש וענינו פרישת רשת ללכוד, בפעל כפיו נוֹקֵשׁ רשע, (תהל' ט' י"ז) פ"ע ויוצא sich verstricken, fangen, Schlinge legen.

הנפעל, פן תִּנָּקֵשׁ אחריהם, (דברי' י"ב ל') verstrickt, verführt werden.

הַפִּעֵל כמו הקל, יְנַקֵּשׁ נושה לכל אשר לו, (תהלי' ק"ט י"א) וַיְנַקְשׁוּ מבקשי נפשי, (שם ל"ח י"ג) Fallen legen.

הַהִתְפַּעֵל כהקל, בחבור ב', מִתְנַקֵּשׁ בנפשי, (ש"א כ"ח ט') nachstellen.

נרד **נֵרְדְּ** וכרכם, (ש"ה ד' י"ד) שם בושם Narde.

נשא 2. 5. הַנִּפְעַל פ"ע ענינו נפתה, נִשְּׁאוּ שרי נוף, (ישעיה י"ט י"ג) getäuscht sein.

הַהִפְעִיל פ"י, אל יַשִּׁיא לכם יחזקיה, (מ"ב י"ח כ"ט) לא יַשִּׁיא אויב בו, (תהל' פ"ט כ"ג) יַשִּׁיא מות עלימו, (שם נ"ה ט"ז) ע"ש נשה) täuschen. ענינו המות ירמה אותם ויביא עליהם פתאם, אל תַּשִּׁיאוּ נפשותיכם, (ירמיה ל"ז ט') פ"ע täuscht euch nicht selbst. אבל להשהות גלים עיין שרש שאה.

מַשָּׁאוֹן שמ"ז, תכסה שנאה בְּמַשָּׁאוֹן, (משלי כ"ו כ"ו) Täuschung *f.*, Betrug *m.*

מַשּׁוּאוֹת תמצא בשרש שאה.

נשא מַשָּׁא, מַשְּׁאַת שְׂאָה.

מַשָּׁאוֹת שְׁאֵת תמצא בש' נשה כי שם מקומם.

נשא 1. 2. 3. 5. 7. הקל פ"י י"א ה"ל a) ענינו סבל מנשא, יהיה טבעי או מוסרי או עצ"הש, בכתף יִשָּׂאוּ, (במדבר ז' ט') יִשָּׂאֵהוּ על אברתו, (דברי' ל"ב י"א) בטבעי tragen, נָשָׂא את הארבה, (שמות יו"ד י"ג) כי עץ נָשָׂא פריו, (יואל ב' כ"ב) עצה"ש וְנָשָׂא עונו, (ויקרא ה' י"ז) תחת ארבע לא תוכל שְׂאֵת, (משלי ל' כ"א) בן לא יִשָּׂא בעון האב, (יחזקאל י"ח כ') במוסרי נָשָׂאתִי אימך אפונה, (תהל' פ"ח ט"ז) tragen, ertragen, leiden. ואם הפעל נשא מחובר למלת אָלָה ענינו עמיסת שבועה, וְנָשָׂא בו אָלָה להאלותו, (מ"א ח' ל"א) Schwur auflegen.

b) אם מלת נשא מתיחס אל מי שחטא לו, נוֹשֵׂא עון ועובר על פשע, (מיכה ז' י"ח) אם תִּשָּׂא חטאתם, (שמות ל"ב ל"ב) ענינו סליחה verzeihen. ואם הוא מתיחס על החוטא ענינו יֵעָנֵשׁ, וְנָשָׂא עונו, (ויקרא ה' פ"ז) תִּשָּׂא עונה, (במדבר ה' ל"א, שם ט' י"ג) büssen.

c) ענינו הֲרָמָה, שְׂאוּ שערים ראשיכם. (תהלי' כ"ד ז') ולא יספו לָשֵׂאת ראשם, (שופטי' ח' כ"ח) שְׂאוּ נס, (ירמיה ה' ו') וַתִּשָּׂא אשת אדוניו את עיניה, (בראש' ל"ט ז') לא תִשָּׂא את שם ה' אלהיך לשוא, (שמות כ' ז') וַיִּשָּׂא משלו, (במדבר כ"ג ז') וַיִּשָּׂא עשו קולו, (בראשית כ"ז ל"ח) נשאו קול, (ישעיה נ"ב ה') וכן להרמת שפתים לדבר, אֶשָּׂא שמותם על שפתי, (תהל' ט"ז ד') ובחסרון השם שפתים לא תִשָּׂא שם ה' אלהיך, (שמות כ' ז') נָשׂוּא לשוא עריך (תהל' קל"ט כ') aufheben, erheben, sprechen, aussprechen.

d) כשהוא דבק אל מלת ראש, ענינו העלות מספר נָשֹׂא את ראש בני גרשון, (במדבר ד' כ') ולפעמים תחסר מלת ראש ויבוא תחתיה מלת מספר נָשָׂא דוד מספרם, (דה"א כ"ז כ"ג) ושא את מספר שמותם, (במדבר ג' מ"ם) eine Zahl aufnehmen, zählen. אבל אם יבוא אחרי מלת ראש גם האות מ' יִשָּׂא פרעה את ראשך מעליך, (בראשית מ"ם י"ט) ענינו לקיחה wegnehmen.

e) ואם מלת נָשָׂא מחובר למלת פנים אם הוא בנושא עצמו, ענינו הרמת פניו חפשי מבושה, ואיך אֶשָּׂא פני אל יואב אחיך, (ש"ב ב'

נֵצֶר שת״ז לענף. נצר מטעי, (ישעיה ס׳ כ״א) נֵצֶר נתעב, (שם י״ד י״ט) .Zweig, Sprössling *m*

נקב .1 .2 הקל פ״י גה״ל a) ענינו נקיבת חור, וַיִּקֹּב חר בדלתו, (מ״ב י״ב יו״ד׳ שם י״ח כ״א) .durchbohren צרור נָקוּב, (חגי א׳ ו׳) תה״ש durch-.löchert b) ענינו פרש והנבל, נָקְבָה שכרך, (בראש׳ ל׳ כ״ח) נְקֻבֵי ראשית הגוים, (עמוס וא״ו א׳) פ״י ה׳ יִקֳּבֶנּוּ, (ישעיה ס״ב ב׳) .bestimmen c) ענינו קללה נרדף עם שורש קבב, יִקְּבוּהוּ אררי יום, (איוב ג׳ ח׳, שם ה׳ ג׳) .fluchen

הַנִּפְעַל מהוראה ב׳, אשר נִקְּבוּ בשמות, (במדבר פ׳ י״ז) .bestimmt werden

נֶקֶב תהש״ז לכלי שיר עשויה נקבים נקבים, תֻּפֶּיךָ וּנְקָבֶיךָ, (יחזקאל כ״ח י״ג) .Höhlung, Vertiefung *f*

נְקֵבָה שת״נ למין המתנגד למין הזכר, ואם נְקֵבָה תלד, (ויקרא י״ב ה׳) זכר וּנְקֵבָה יהיו, (בראש׳ וא״ו י״ט) (אף על בהמה וחיה) .Weib, Weibchen *n*

מַקֶּבֶת שת״נ בה״ל a) שמ״נ לסדק, מַקֶּבֶת בור נקרתם, (ישעיה נ״א א׳) .Oeffnung *f*. b) שם כלי שנוקבים בו ותשם את הַמַּקֶּבֶת בידה, (שופטי׳ ד׳ כ״א) וּמַקָּבוֹת והגרזן, (מ״א וא״ו ד׳) .Bohrer *m*

נקד שת״ז לצאן מנומר, נָקֹד וטלוא, (בראשית ל׳ ל״ב) ,punktirt, gesprenkelt

נוֹקֵד ש״ת לבעל הצאן, ומשע המלך מואב היה נֹקֵד, (מ״ב ג׳ ד׳) .Viehbesitzer או ש״ת לרועה, אשר היה בַּנֹּקְדִים, (עמוס א׳ א׳) .Viehhirt *m*. ומזה בס״נ, עם נְקֻדּוֹת הכסף, (ש״א א׳ י״א) .Punkte

נִקֻּדִים בה״ל a) ש״ת למעופש, יבש היה נִקֻּדִים, (יהושע ט׳ ה׳) כי המעופש הוא מנומר .schimmlicht b) שם למין מאפה, וְנִקֻּדִים ובקבק דבש, (מ״א י״ד ג׳) .Backwerk, kleiner Kuchen

נקה .1 .2 .3 הקל פ״ע וענינו כמו חף בערבי והוא רחיצה בטבעי, או פטור במובן המוסרי נָקֹה תנקו, (ירמיה מ״ט י״ב) rein, befreiet sein, von .Strafe

הנפעל פ״ע וְנִקָּה המכה, (שמות כ״א י״ט) וְנִקִּיתָ משבועתי, (בראשית כ״ד ח׳) תִּנָּקֶה מאלתי, (שם שם מ״א) .rein, frei sein וְנִקָּתָה לארץ תשב, (ישעיה ג׳ כ״ו) ענינו הרקה והוא קרובה לפעל ואבלה שלפניה .ausgelehrt

הַפִּעֵל פ״י יחובר לרוב עם מן, מנסתרות נַקֵּנִי, (תהל׳ י״ט י״ג) ומעוני לא תְנַקֵּנִי, (איוב יו״ד י״ד) für .unschuldig erklären ובקשור את או בכנוי, כי לא יְנַקֶּה את אשר ישא שמו לשוא, (שמות כ׳ ד׳) ועתה אל תְּנַקֵּהוּ, מ״א ב׳ ט׳).

נָקִי תה״ם או ש״ת, והיית נָקִי מאלתי, (בראשית כ״ד מ״א) וְנָקִי וצדיק אל תהרוג. (שמות כ״ג ד׳) שת״ן ,rein, unschuldig, frei

נָקִיא בתוס׳ א׳, שפכו דם נָקִיא, (יואל ד׳ י״ט) תה״ש.

נְקִיִּים ברבוי, והיתם נְקִיִּים. (במדבר ל״ב כ״ב).

נִקָּיוֹן שמ״ז ארחץ בְּנִקָּיוֹן כפי, (תהל׳ כ״ו ו׳, בראשי׳ כ׳ ה׳) .Reinheit, Unschuld *f*

מְנַקִּיָּה שת״נ לכלי שומר הנקיות, ואת הַמְנַקִּיּוֹת, (במד׳ ד׳ ז׳, שמות כ״ה כ״ט) .Reinigungsröhre ולדעת נעזעניום, היא שם לכלי הקרבן כמו ספים .Opferschalen וכן הוראתו בל׳ סורי.

נקט ע״ש קוט.

נקם .1 .2 .3 .6 .7 הקל פ״י ענינו שלם גמול לעושי רע ליסרם, נָקֹם ינקם, (שמות כ״א כ׳) לא תִקֹּם ולא תטר, (ויקרא י״ט י״ח) räehen, Rache .nehmen וכל מציאותו בקל על עשות נקמה עבור זולתו.

הנפעל. נקם יִנָּקֵם, (שמות כ״א כ׳) gerochen wer-.den והוא נפעל כדרכו. והנוף המקבל הנקמה יבוא בקשור ב או במלת מן, כי אם נִקַּמְתִּי בכם, (שופט׳ ט״ו ז׳) לְהִנָּקֵם באויבי המלך, (ש״א י״ח כ״ה) וְאִנָּקְמָה מפלשתים, (שופטי׳ ט״ז כ״ח) וְאִנָּקְמָה מאויבי. (ישעיה א׳ כ״ד) ;sich rächen וענינו כהקל.

הַפִּעֵל כהקל, וְנִקַּמְתִּי דמי עבדי, (מ״ב ט׳ ז׳) וְנִקַּמְתִּי את נקמתך, (ירמיה נ״א ל״ו) .rächen

הָהָפְעַל, שבעתים יֻקַּם קין, (בראשית ד׳ ט״ו) לא יֻקַּם, (שמות כ״א כ״א) .gerochen werden

הַהִתְפַּעֵל, לא תִתְנַקֵּם נפשי, (ירמיה ה׳ כ״ט) sich .rächen

נָקָם שמ״ז. לי נָקָם ושלם, (דברים ל״ב ל״ה).

נְקָמָה שמ״נ. לעשות נְקָמָה, (תהל׳ קמ״ט ד׳).

נְקָמוֹת שמנ״ר, הנותן נְקָמוֹת, (ש״ב כ״ב מ״ח) .Rache *f*

נקע בשרש יקע.

נקף .1 .3 .5 הקל נרדף עם שרש יקף פ״ע וענינו הקף וסבוב, חגים יִנְקֹפוּ, (ישעיה כ״ט א׳) .der Reihe nach herumgehen (von Festen)

הַפִּעֵל פ״י, ענינו כריתה, וְנִקַּף סבכי היער, (ישע׳ יו״ד ל״ד) .abhauen, fällen וכן הוראת זה השרש בארמית ובערבית.

נהרים, (תהל׳ ס׳ ב׳) בקשור את bekriegen. ועיין הערה.

נֵץ הַנֵּץ למינהו, (ויקרא י״א ט״ז) שם עוף, המבינתך יאבר נֵץ, (איוב ל״ט כ״ו) Sperber.

נוֹצָה שת״נ לנוצי העוף, ורב הַנּוֹצָה, (יחזקאל י״ז ד׳) מראתה בְּנוֹצָתָהּ, (ויקרא א׳ ט״ז) Federn *pl.*

מַצָּה שמ״נ לריב והכאה, רק בזדון יתן מַצָּה, (משלי י״ג יו״ד) Zank, Hader *m.* אבל מַצָּה שענינו לחם ע״ש מץ.

נצח 2. 3. 7. פ״ע, הַנִּפְעַל ענינו כח והתגברות על זולתו, משובה נִצַּחַת, (ירמי׳ ה׳ ה׳) והוא תה״פ siegend.

הַפִּעֵל כהַנִּפְעַל שענינו כח ותקיפה, מְנַצְּחִים להעביד את העם, (דה״ב ב׳ י״ז) לְנַצֵּחַ על עושי המלאכה, (עזרא ג׳ ט׳) ענינו לתקף עליהם, bevor-stehen, anhalten. ומזה השם לַמְנַצֵּחַ der (dem Instrumente oder den Musikanten) vorstehet. (כי הוא אביהם ויִשור עליהם והוא נרדף עם השם ישרי וכנניה שר הלוים ישור במשא, (דה״א ט״ו כ״ב).

הַהִתְפַּעֵל מִתְנַצֵּחַ על, (דניאל וא״ו ד׳) תה״ש sich hervorragend Machender.

נֵצַח או **נֶצַח** שת״ז, ה׳ הוראתו לו, a) ענינו כח׳ וְהַנֵּצַח וההוד, (דה״א כ״ט י״א) וגם נֵצַח ישראל לא ישקר, (ש״א ט״ו כ״ט) Stärke, Macht *f.* ומזה יבחן איוב עד נֶצַח, (איוב ל״ד ל״ו) ענינו עד ינוצח מאמתת טענותינו bis zur Ueberzeugung. b) ענינו דם והוא מסתעף מה״א לפי שהדם היא תוקף האדם, ויז נִצְחָם על בגדי, (ישעיה ס״ג ג׳) ואוריד לארץ נִצְחָם, (שם שם ו׳) Blut *n.* c) והוא שם נרדף לאמת וכן הוראתו בערבי, וגם הוא קרוב לה״א שענינו כח׳ (ועיין בנפעל ופעל) כי האמת תוגבר ותעוז על כל, לא יצא לָנֶצַח משפט, (חבקוק א׳ ז׳) Wahrheit, Aufrichtigkeit. d) ענינו ארך על הזמן העתיד ונרדף עם מלת לעולם וגם הוא מסתעפת מה״א בנפעל, כי גם הזמן תעוז על כל וכן יאמר הלועז Il tempo vince tutto. הֲלָנֶצַח תאכל חרב, (ש״ב ב׳ כ״ו) לא לָנֶצַח יריב, (תהל׳ כ״ג ט׳) עד נֵצַח לא יראה אור, (שם מ״ט כ״ו) בהוראה זו ימצא ג״כ ברבוי, לְנֵצַח נְצָחִים, (ישע״ה ל״ד יו״ד) Ewigkeit *f.*

נצל 2. 3. 5. 6. 7. הַנִּפְעַל בה״ל a) ענינו הפרשה והמלטה מרעה שלא תשיג אותו, ויבוא בלי קשור או בקשור מ׳, ואתה תִּנָּצֵל, (מ״ב י״ט י״א) וְהִנָּצֵל, (משלי וא״ו ד׳) ואמרתם נִצַּלְנוּ, (ירמיה ז׳ יו״ד) לְהִנָּצֵל מפני מלך אשור, (ישעיה כ׳ ו׳) entgehen, sich retten. וגם ההצלה מרע אשר נמצא בו ואז יבוא בקשור אל או לְ כמו השרשים נוס, המלט אשר יִנָּצֵל אליך, (דברי׳ כ״ג ט״ז) sich flüchten. (ושרש חלץ מורה רק על ההצלה מרע אשר נמצא בו).

הַפִּעֵל בה״ל a) כבנִפְעַל, הפרשה מרע יְנַצְּלוּ נפשם, (יחזקאל י״ד י״ד) sich retten. b) ענינו הרקה וְנִצַּלְתֶּם את מצרים, (שמות ג׳ כ״ב, שם י״ב ל״ו) בקשור את ausleeren.

הַהִפְעִיל בה״ל ככפיעל a) ואת בתנו הִצִּיל, (שמות י״ב כ״ג) וְהַצֵּל לא הִצַּלְתָּ את עמך, (שם ה׳ כ״ג) ואין מַצִּיל ביניהם, (ש״ב י״ד ו׳) ענינו ואין איש ביניהם להפרידם retten. b) מענין הסרה והרקה או הפרשה, אשר הִצִּיל אלהים מאבינו, (בראשית ל״א ט״ז) וַיַּצֵּל אלהים את מקנה, (שם שם ט׳) וְהִצַּלְתִּי צמרי ופשתי, (הושע ב׳ י״א) ואל תַּצֵּל מפי דבר אמת, (תהל׳ קי״ט מ״א) וְהִצִּיל עינינו, (ש״ב ב׳ ו׳) חסר מלת מלראותו absondern, wegnehmen, versagen.

הַהָפְעַל, אוד מֻצָּל מאש, (זכריה ג׳ ב׳) herausgezogen werden.

הַהִתְפַּעֵל מה״ב בהפעיל והוא פעל חוזר, וַיִּתְנַצְּלוּ בני ישראל את עדים, (שמות ל״ג ו׳) blegen, sich entledigen. והרד״ק ואחריו געזעניוס אמרו כי השרש הזה הוראתו ג״כ כשורש שלל וענינו עקירה ושלילה entreissen, rauben; והחכם געזעניוס אמר כי מצא כן בלשון ערבי, ותרגם ג״כ את הפסוק ואין מַצִּיל ביניהם, (ש״ב י״ד ו׳) und Niemand riss sie auseinander.

הַצָּלָה שמ״נ מהוראת א׳, רוח וְהַצָּלָה, (אסתר ד׳ י״ב) Rettung *f.*

נצר בקל, פ״י נרדף עם שרש נטר שמר, נוֹצֵר תאנה, (משלי כ״ג י״ח) נוֹצֵר חסד לאלפים, (שמות ל״ד ד׳) והצווי, נְצוֹר לשונך, (תהל׳ ל״ד י״ב) ובלא נ׳, צוֹר תעודה, (ישעיה ח׳ ט״ז) bewahren, hüten, behüten. ובדגש הצ׳ לתפארת הקריאה ובתוס׳ ה׳, נִצְּרָה על דל שפתי, (תהל׳ קמ״א ג׳) צוּוי נִצְּרֶהָ, (משלי ד׳ י״ג) ומזה הוא ג״כ נרדף לשרש ארב, על כן נְצָרַתַּם נפשי, (תהלי׳ קי״ט קכ״ט) וְהַנָּצוּר ברבר ימות, (יחזקאל וא״ו י״ב) מן יִנְצְרֻהוּ, (תהל׳ ס״א ח׳) וּנְצֻרַת לב, (משלי ז׳ יו״ד) beobachten, belagern, bewahren. נֹצְרִים באו, (ירמיה ד׳ ט״ז) Belagerer.

נְצוּרָה תה״ש לעיר שמורה מאויב ה, כעיר נְצוּרָה (ישעיה א׳ ח׳) belagerte Stadt. וּבַנְּצוּרִים ילינו, (שם ס״ה ד׳) ענינו במקום סתר verborgene Orte. וּנְצֻרוֹת ולא ידעתם, (ישעיה י״ט ו׳) שתנ״ר Verborgenes.

נִפֵּשׁ הִנָּפֵשׁ בנפעל ענינו שאיפת רוח אחר עבודה, וַיִּנָּפֵשׁ בן אמתך, (שמות כ"ג י"ב, ש"ב ט"ז י"ד) Athem schöpfen, sich erholen.

נֶפֶשׁ שע"נ ברבוי נְפָשׁוֹת לְרוב, ולפעמים, בס"ז אחד נֶפֶשׁ, (במדבר ל"א כ"ח) נֶפֶשׁ שנים, (בראשית מ"ו כ"ו) בא רק על הגוף.

נְפָשִׁים בסר"ז, (יחזקאל י"ג כ') וה"ל, a) הנחתו הראשונה על רוח הנשימה כבנפעל אשר לכל בע"ח, ובלעדה לא יחיה. אשר בידו נֶפֶשׁ כל חי, (איוב י"ב יו"ד) נֶפֶשׁ חיה, (בראשית א' כ') נַפְשׁוֹ גחלים תלהט. (איוב מ"א י"ג) (ומזה בתי הַנֶּפֶשׁ, (ישעיה ג' כ') Riechfläschchen n., Hauch, Athem m. b) על הכח ההיוני שהוא הדם והוא נפש הבהמיות או גופני אשר באמצעותו תראינה תנועות גופניות, כי הַנֶּפֶשׁ כל בשר דמו בנפשו הוא, (ויקרא י"ז י"ד) Leben n., Lebenskraft f. נֶפֶשׁ תחת נָפֶשׁ, (שמות כ"א כ"ג) Leben um's Leben. תשב נא נֶפֶשׁ הילד הזה אל קרבו (מ"א י"ז כ"א) כאשר קוו נַפְשִׁי, (תהל' נ"ו ז') ויאמר עליה פעולות מות וחיים, השלכה ושפיכה, הכאה, והצלה מלט, תמות נפשי מות ישרים, (במדבר כ"ג יו"ד, שופטים ט"ז ל') תחי נַפְשִׁי, (תהלי' קי"ט קע"ה), וישלך את נַפְשׁוֹ מנגד, (שופטי' ט' י"ז) ואשפוך את נַפְשִׁי לפני ה', (ש"א א' ט"ו) לא נכנו נָפֶשׁ, (בראשית ל"ז כ"א) את נַפְשׁוֹ מלט, (יחזקאל ל"ג ה') בְּנַפְשׁוֹ דבר אדניהו, (מ"א ב' כ"ג) החטאים האלה בְּנַפְשֹׁתָם, (במדבר י"ז ג') mit Verwirkung des Lebens. ובקשור לְ, ענינו לטובת ולקיום נפש את דמכם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם, (בראשית ט' ה') zur Erhaltung des Lebens. c) על הכח השכלי, אשר ממנה יתראו הרצון והתאוה ושארי תכונת הנפש כשמחה ודאגה, אם יש את נַפְשְׁכֶם, (בראשית כ"ג ח') בכל אות נַפְשֶׁךָ, (דברי' י"ב ט"ו) wenn ihr Willens eid, auch Wille m., (דברי' כ"ג כ"ה, ישעיה נ"ה כ') Lust f. ואתם ידעתם את נֶפֶשׁ הגר, (שמות כ"ג ט') Gemüth n. d) ענינו איש, נֶפֶשׁ אכלו, (יחזקאל כ"ב כ"ה) ואת הַנֶּפֶשׁ אשר עשו בחרן, (בראשית י"ב ה') בשבעים נָפֶשׁ, (שמות א' ה') ואת כל הַנֶּפֶשׁ אשר בה, (יהושע יו"ד י"ח) Person f., Mensch, lebendes Wesen. ועל גוף מת ועל כל נַפְשׁוֹת מת, (ויקרא כ"א י"א, במדבר וא"ו ו') Leiche f. e) ועם הכנוי היא גוף חוזר לעצמו, על צדקו נַפְשׁוֹ מאלהים, (איוב ל"ב ב') לחטם לְנַפְשָׁם, (הושע ט' ד', ירמיה ל"ח ט"ו) sich selbs. f) נרדף לשם רוח, והוא שם לדבר רוחני הנשאר מאדם אחרי מות גופו, והיתה נֶפֶשׁ אדני צרורה בצרור החיים, (ש"א כ"ה כ"ט) Seele f. g) ובקצור פעלים או מלות יש למלת נפש הוראות מיוחדות ושונות כפי הענין, אל תתנני בנפש צרי, (תהל' ק"ז י"ב) Willkür f. מה תאמר נַפְשְׁךָ, (ש"א כ' ד') Denken. הערה למות נַפְשׁוֹ, (ישעיה נ"ג י"ב) חרף נַפְשׁוֹ למות, (שופטי' ה' י"ח) וישלך את נַפְשׁוֹ מנגד, (שופטי' ט' י"ז) וישם את נַפְשׁוֹ בכפו, (ש"א י"ט ה') מורים על עושה מעשה בסכנת חיין sich der Gefahr aussetzen. נַפְשִׁי בכפי תמיד, (תהלי' קי"ט ק"ט) in Gefahr. אות נֶפֶשׁ, (דברי' י"ב כ') nach Gefallen, Lust f. געל נֶפֶשׁ, (יחזק' ט"ז ה') Eckel m. דאבון נֶפֶשׁ. (דבר' כ"ח ס"ה) Kränkung f. הוּת נֶפֶשׁ, (מיכה ז' ג') Begierde f. הלך נֶפֶשׁ, (קהלת ו' ט') Grübelei f. מפח נֶפֶשׁ, (איוב י"א כ') Seelenkränkung f. מר נֶפֶשׁ, (ש"א א' כ"ב ב') erbittert. משא נֶפֶשׁ, (יחזקא' ק"ד כ"ה) Sehnsucht. משיב נָפֶשׁ, (תהל' י"ט ח') Erquickung f. עז נֶפֶשׁ, (ישעיה נ"ו י"א) frech. רחב נֶפֶשׁ, (משלי כ"ח כ"ה) unersättlich. תאות נֶפֶשׁ (ישעיה כ"ו ה') Seelenlust f.

נפת ע"ש נוף.

נַץ ע"ש נצה.

נצב הפעלים עיין שורש יצב.

נְצִיב שת"ז לדבר העומד תמיד על מקום מיוחד, ותהי נְצִיב מלח, (בראשית י"ט כ"ו) Statue, Säule f. והשם הזה הושאל a) על פקיד העומד על משמרתו וממונה על דבר, ויתן נְצִיבִים בארץ, (דה"ב י"ז כ') Statthalter m. b) ש"ת למחנה העומדת על משמרתה, נְצִיב פלשתים, (ש"א י"ג ג') Besatzung f., Posten.

נִצָּב בה"ל a) שת"ז שוה בהוראתו להשם נְצִיב לממונה להשגיח על דבר, ויען הנער הַנִּצָּב על הקוצרים, (רות ב' וא"ו) או לשר פלך ממונה מהמלך, אין באדום נִצָּב מלך, (מ"א כ"ב י"ח) b) שם לבית אחיזה מסכין או מחרב. הַנִּצָּב אחר הלהב, (שופטים ג' כ"ב) Griff des Schwertes. אבל מַצָּב, מֻצָּב, מַצָּבָה, מַצֵּבָה, מַצֶּבֶת ע"ש יצב.

נצה 1. 2. 5. הקל גה"ל a) ענינו עופפות וניסה, נָצוּ גם נעו, (איכה ד' ט"ו) נָצֹא תֵּצֵא, (ירמיה מ"ח ט') fliegen, fliehen. והראוי נָצֹה תֵּצֶה א' תחת ה' בפלס תטה משרש נטה. b) ענינו ריב, שני אנשים עברים נִצִּים, (שמות ב' י"ג) hadern, mit einander raufen. c) ענינו שממה וחורבן מפני מלחמה, נִצִּים ערים בצורות, (מ"ב י"ט כ"ה) verödet durch Krieg.

הִנָּפֵעַל מה"ב בקל שענינו ריב, וכי יִנָּצוּ אנשים, (שמות כ"א כ"ב, (דברים כ"ה י"א).

הַהִפְעִיל מה"ב בקל וכנפעל, אשר הִצּוּ על משה (במדבר כ"ו ט') hadern. בקשור על בְּהַצּוֹתוֹ את ארם

נְעֹרֶת שת״נ, לפשתה שאינה מנופצה כל צרכה, פתיל הַנְּעֹרֶת, (שופטי׳ ט״ז ט׳) Werg.

נפח 1. 3. 5. הקל יבוא בחבור בְּ וענינו נשיבת רוח, וַיִּפַּח באפיו נשמת חיים, (בראשית ב׳ ז׳) נָפֻחַ באש (ישעיה נ״ד ט״ז) anfachen, anblasen. ובחבור נֶפֶשׁ, נָפְחָה נַפְשָׁהּ, (ירמי׳ ט״ו ט׳) das Leben aushauchen. וְנָפַחְתִּי בו, (חגי א׳ ט׳) wegblasen. והתואר, כדוד נָפוּחַ, (איוב מ״א י״ב) וענינו מעלה רתיחה, ובא פעול תחת פועל והראוי נֹפֵחַ (רד״ק). הֻפַּעל אש לא נֻפָּח, (איוב כ׳ כ״ו) angeblasen werden.

הַהִפְעִיל, ונפש בעליה הִפָּחְתִּי, (איוב ל״א ל״ט) das Leben Jemands verhauchen lassen. ובקשור את, וְהִפַּחְתֶּם אותו, (מלאכי א׳ י״ג) ענינו כבקל, פירוש שהיה מביאים שה רזה והיו ממלאים אותו רוח בנפיחה כדי שיראה שמן.

מַפַּח נפש, (איוב י״א כ׳) שמ״ז ענינו דאבון וכליון das Aushauchen der Seele.

מַפּוּחַ (ירמיה ו׳ כ״ט) Blasebalg *m.*

נפך **נֹפֶךְ** (שמות כ״ה) שם אבן יקרה.

נפל 1. 5. 7. הקל ענינו העתיק מעמידה לשכיבה במקרה או ברצון, בטבעי, ובמוסרי ענינו הכנעה, שפלת רוח, רזון ודלות, או חול רוח אלהי׳ ויתורגם על אופנים שונים בקשור מלות כפי הענין והוראתו העקרי, וְנָפַל שמה שור, (שמות כ״א ל״ג) fallen. וַיִּפֹּל אברהם על פניו, (בראשית י״ז ג׳) וַיִּפֹּל גם הוא על חרבו, (ש״א ל״א ה׳) ברצון sich stürzen. ובמוסרי, תִּפֹּל עליהם אימתה, (שמות ט״ו ט״ז) כי נָפַל פחד היהודים עליהם, (אסתר ח׳ י״ז) befallen. עמים תחתיך יִפְּלוּ, (תהלי׳ מ״ה ו׳) הכנעה unterworfen sein. וַיִּפְּלוּ מאוד בעיניהם, (נחמיה וא״ו ט״ז) ענינו שפלת רוח bei sich selbst herabgewürdigt sein. לא נֹפֵל אנכי מכם, (איוב י״ב ג׳) ענינו פחות geringer, weniger sein. את ירכך נֹפֶלֶת, (במדבר ה׳ כ״א) ענינו רזון, למה נָפְלוּ פניך, (בראשית ד׳ ו׳) abzehren. וַתִּפֹּל שם עלי יד ה׳, (יחזקאל ח׳ א׳) הוא חול רוח אלהי befallen. ובקשור עם מלת לב, אל יִפֹּל לב אדם עליו, (ש״א י״ז ל״ב) besorgt sein, sich um etwas kümmern. ובקשור מלת חרב, וְנָפְלוּ בחרב (ירמיה כ׳ ד׳) ענינו מיתה במלחמה, umkommen, im Kriege fallen. תִּפָּל נא תחנתי לפניך, (ירמיה ל״ז כ׳) ענינו קבלת התפלה Beifall finden. על פני כל אחיו נָפָל, (בראשית כ״ה י״ח) ענינו חניה, וְנִפְלַל חלל בתוככם, (יחזקאל כ״ח כ״ג) גם הוא מהקל בכפל הל׳, וַתִּפֹּל שבא ותקחם, (איוב א׳ ט״ו) fallen, überfallen.

הַהִפְעִיל יוצא, מַפִּיל את הקורה, (מ״ב וא״ו ה׳) וּלְהַפִּיל החומה, (ש״ב כ׳ ט״ו) fallen lassen, stürzen. אנחנו מַפִּילִים תחנונינו לפניך, (דניאל ט׳ י״ח) ausschütten. וּלְהַפִּיל זרעם בגוים, (תהלי׳ ק״ו כ״ז) zerstreuen. לְהַפִּיל את דוד, (ש״א י״ח כ״ה) überliefern. רבים חללים הִפִּילָה, (משלי ז׳ כ״ו) niederwerfen. לֹא הִפִּילוּ ממעלליהם, (שופטי׳ ב׳ י״ט) ablassen. לא אַפִּיל פָּנַי בכם, (ירמיה ג׳ י״ב) (ענינו חמתי) auslassen. הִפִּילוּהוּ בחרב, (דה״ב ל״ב כ״א) umkommen lassen. או שן אמתו יַפִּיל, (שמות כ״א כ״ז) ausschlagen. לַנְפִּיל ירך, (במדבר ה׳ כ״ב) schwinden lassen. הִפִּיל פוּר, (אסתר ג׳ ז׳) das Loos werfen. ואור פני לא יַפִּילוּן, (איוב כ״ט כ״ג) auser Acht lassen. ורוב כהוראתם בקל.

הַהִתְפַּעֵל, וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳, (דברי׳ ט׳ י״ח) sich hinwerfen. ואם יבוא בחבור על, לְהִתְנַפֵּל עלינו, (בראשית מ״ג י״ח) über Jemand hinfallen.

נֵפֶל שת״ז לולד נולד לפני זמנו, (תהלים נ״ח ט׳) unreife Geburt.

נְפִילִים, (בראשית וא״ו ד׳) ענינו ענקים Riesen. ומזה הר נופל יבול, (איוב י״ד י״ח) ענינו גבוה וחזק.

מַפַּל שת״ז. לפסולת הנופל מהתבואה, וּמַפַּל בר נשביר, (עמוס ח׳ ו׳) Abfall *m.* ומזה מַפְּלֵי בשרו, (איוב מ״א ט״ו) Falten *pl.*

מַפָּלָה מעי מַפָּלָה, (ישעיה י״ז א׳) וכן.

מַפֵּלָה שמה לְמַפֵּלָה, (שם כ״ג י״ג) הוא ש״מ או תה״ש לבית חרב Ruine *f.*

מַפֶּלֶת שמ״נ. וצדיקים בְּמַפַּלְתָּם יראו, (משלי כ״ט ט״ז) Fall, Sturz *m.* מַפֶּלֶת הארי, (שופטי׳ י״ד ח׳) ש״ת לנבלה Aas. על מַפַּלְתּוֹ ישכנו, (יחזקאל ל״א י״ג) Cadaver *m.*

נפץ 1. 3. ענינו זרוי ופזור, הקל פ״ע בה״ל a) כי נָפַץ העם מעלי, (ש״א י״ג י״א) ומאלה נָפְצָה, (בראש׳ ט׳ י״ט) sich zerstreuen. b) פ״י וענינו נציתה ופזור, וְנָפוֹץ הכדים, (שופטים ז׳ י״ט) zerschmettern.

הַפִּעֵל נ״כ בה״ל a) מה״א בקל, וְנִפַּצְתִּים, (ירמי׳ י״ג י״ד, שם כ״א כ׳) zerstreuen. b) מה״ב בקל, ככלי יוצר תְּנַפְּצֵם, (תהלי׳ ב׳ ט׳) zerschmettern.

נֶפֶץ תה״ש למרוצת המים הבאה פתאום, נֶפֶץ וזרם, (ישעיה ל׳ ל׳) Ueberschwemmung *f.*

מַפָּץ שת״ז לכלי המשבר, כלי מַפָּצוֹ בידו, (יחזקאל ט׳ ב׳) Mauerbrecher *m.*

על מעשה פלא ואות, ויהיו לנס, (במדבר כ"ו י"ד) Zeichen n., Beweis.

נסע 1. 2. 5. הקל בה"ל (a עניני עקירה ממקום ויסעם עם הבריח, (שופטים ט"ז ג') ויסע את יתר הארג, (שם ט"ז י"ד) ausreissen. (b העתקה ממקום למקום, נסעה ונלכה, (בראשית ל"ג י"ב) ומזה נסעו מזה, (בראשית ל"ז י"ד) נסע סכותה, (שם ל"ג י"ז) aufbrechen, reisen.

הנפעל קרוב לע"א בקל ועניני נתיקה, הלא נסע יתרם בם ימותו, (איוב ד' כ"א) hat ihr Lebensfaden einmal gerissen, so sterben sie hier und keine Weisheit oder Kunst ruft sie ins Leben wieder, עניני ולא בחכמה יחיו עוד.

ההפעיל בה"ל (a מהוראה א' בקל עקירה, אבן שלמה מסע, (מ"א וא"ו ז') herausgerissen. (b מה"ב בקל העתק פ"י, ויסע משה, (שמות ט"ו כ"ב) והמלא תסיעי, (מ"ב ז' ד') aufbrechen lassen, wegschaffen.

מסע בה"ל (a שמ"ז מה"ב בקל מענין העתק, אלה מסעי בני ישראל, (במד' ל"ג א') Züge, Reise, Reisestationen. (b שת"ז לכלי זין, מסע ושריה, (איוב מ"א י"ח) Pfeil.

נסק בקל פ"ע עניני עליה, אם אסק שמים, (תהל' קל"ט ח') ושוה לארמית aufsteigen.

נעל 1. 5. הקל פ"י בה"ל (a עניני סגירת מנעול, ונעל, (שופטי' ג' כ"ג) גן נעול, (ש"ה ד' י"ב) zuschliessen. (b עניני לבישת נעל, ואנעלך תחש, (יחזקאל ט"ז יו"ד) beschuhen.

ההפעיל מה"ב, וינעלום, (דה"ב כ"ח ט"ו).

נעל שת"ז לבית הרגל או לבית היד, שרוך נעל, (בראשית י"ד כ"ג) Schuh, Sandal m. שלף איש נעלו, (רות ד' ז', תהל' ס' יו"ד) Handschuh. וברבוי ים גם ות, פעמיך בנעלים, (ש"ה ו' ב') ונעלות בלות, (יהושע ט' ה') וברבוי זוגי בעבור נעלים, (עמוס ב' ו').

מנעול שת"ז מסגרת, מנעוליו ובריחיו, (נחמי' ג' ג') Riegel m. על כפות המנעול, (ש"ה ה' ה') Handgriff des Riegels.

מנעל ש"ע, ברזל ונחשת מנעליך, (דברים ל"ג כ"ה) Riegel m.

נעם בקל פ"ע עניני עונג, הארץ כי נעמה, (בראש' מ"ט ט"ו) ודעת לנפשך ינעם, (משלי ב' י', ש"ב א' כ"ו) angenehm, lieblich sein.

נועם שמ"ז, ויהי נועם ה' עלינו, (תהל' צ' י"ז) עניני עונג Annehmlichkeit. אמרי נועם, (משלי ט"ו כ"ו) angenehme Worte. ובא ש"מ תמורת תה"ש ועניני אמרים נעימים.

נעים, תה"ש, אף נעים דודי, (ש"ה א' ט"ז) ברבוי ים, ושניהם בנעימים, (איוב ל"ו י"א) והיא ש"מ בר"ז Lieblichkeit.

נעימות בימינך נצח, (תהל' ט"ז י"א) בסר"נ עניני תענוגות נפש Seelenheil n.

נעמן תה"ש כמו נועמים, ונטעי נעמנים, (ישעיה י"ז יו"ד).

מנעמים נ"כ ס', אלחם במנעמיהם, (תהל' קמ"א ד') Leckereien m.

נעץ **נעצוץ** שם קוץ, תחת הנעצוץ, (ישעיה נ"ה י"ג) ברבוי נעצוצים, (שם ז' י"ט) Dorn, Dornbusch m.

נער 1. 2. 3. 7. הקל בה"ל (a עניני הרקה והשלכה, גם חצני נערתי, (נחמיה ה' י"ג) נוער בשן וכרמל, (ישעיה ל"ג ט') ausschütteln, abschütteln. (b עניני שאגה, נערו כגורי אריות, (ירמיה נ"א ל"ח) brüllen. (נעור ממעון קדשו, (זכריה ב' י"ז) נפ' בש' עור).

הנפעל מה"א, ואנער, (שופטי' ט"ז כ') sich losmachen. וינערו רשעים ממנה, (איוב ל"ח י"ג) heraus geschüttelt werden, ננערתי כארבה, (תהל' ק"ט כ"ג)

הפעל, ונער פרעה וחילו, (תהל' קל"ו ט"ו) וינער ה' את מצרים, (שמות י"ד כ"ז) hinein schütteln.

ההתפעל, התנערי מעפר, (ישעיה נ"ב ב') בקשור מ' sich losschütteln (von).

נער בה"ל (a שת"ז לרך בשנים מבן שנתו עד י"ז שנים, נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן, (שופטי' י"ג ז') ותקרא לנער אי כבוד, (ש"א ד' כ"א) לקטן בן שנה, ומזו להקטן שבצאן. הנער לא יבקש, (זכריה י"א ט"ז) ויוסף בן שבע עשרה שנה והוא נער (בראשית ל"ז ב') Jüngling, Knabe m. (b נער ועניני משרת, נער יהונתן, (ש"א כ' ל"ח) ציבא נער שאול, (ש"ב ט' ט') Bursche, Knappe, Hausbediente m.

נערים לזכרים רבים, יברך את הנערים, (שם מ"ח ט"ז)

נערה במ"נ ש"ת לרכה בשנים לרוב לבתולה ולפעמים גם לבעולה. כי יהיה נערה בתולה, (דברי' כ"ב כ"ג) נערה מואביה היא, (רות ב' ו') (והיתה בעולה) eine junge Weibsperson, Mädchen, Dirne.

ברבוי נערות, ואת שבע הנערות, (אסתר ב' ט').

נער שמ"ז לימי הנעורים, תמת בנער נפשם, (איוב ל"ו י"ד, שם ל"ג כ"ה) in der Jugend.

נעורים שמ"ז ברבוי עניני כמו נוער, מנעורינו ועד עתה, (בראשית מ"ו ל"ד, תהל' קמ"ד י"ב) Kindheit, Knabenheit f. אשת נעורים, (ישעיה נ"ד ו') das Weib deiner Jugend.

נמר נָמֵר ז׳ שם חיה, וְנָמֵר חברבורותיו, (ירמיה י״ג כ״א) ברבוי נְמֵרִים, (ש״ה ד׳ ח׳) Tieger, Panther *m*.

נסג 1. 5. 6. פ״ע הקל בה״ל a) ענינו נזירה לאחור, וְנָסוֹג מאחרי אלהינו, (ישעיה נ״ט י״ג) יִסֹּגוּ אחור, (תהל׳ ל״ה ד׳) zurückweichen. b) הס׳ כמקום ש׳ כי הם דומים במבטא, ולא יִסַּג כלימות, (מיכה ב׳ ו׳) כמו ולא יַשִּׂג erhalten, erlangen.

הַהִפְעִיל בה״ל a) כבה״א בקל, לא תַסִּיג גבול ריעך, (דבר׳ י״ט י״ז, שם כ״ז י״ז) verrücken. b) מה״ב בקל, וְתַסֵּג ולא תפליט, (מיכה ו׳ י״ד) ענינו תשיג להרבק באשתך, ולא יהיה לך כח להפליט הזרע erlangen.

הָהָפְעַל מהוראה א׳, וְהֻסַּג אחור משפט, (ישעיה נ״ט י״ד) zurückgedrängt werden.

נסה פ״י בנינו פעל וענינו בחינה, והאלהים נִסָּה את אברהם, (בראשית כ״ב א׳) וַיְנַסּוּ אותי זה עשר פעמים, (במדבר י״ד כ״ב) אֲנַסֶּה נא, (שופטי׳ ו׳ ל״ט) לְנַסּוֹתוֹ, (מ״א יו״ד א׳) versuchen, auf die Probe stellen,

מַסָּה שמ״נ בה״ל a) נסיון, אשר נסיתו בְּמַסָּה, (דברים ל״ג ח׳) Versuchung *f.* b) ענינו אות, הַמַּסּוֹת הגדולות, (דברי׳ ז׳ י״ט) Zeichen, Beweise *pl.*

נסח 1. 2. פ״י הקל ענינו העתקה והסרה, בית גאים יִסַּח ה׳, (משלי ט״ו כ״ה) weg- verschieben. ולא יָזַח החשן, (שמות כ״ה כ״ח) ובאה ז׳ תמורת ס׳ verschoben sein.

הַנִּפְעַל וְנִסַּחְתֶּם מעל האדמה, (דברי׳ כ״ה ס״ג) ובגדים יִסְּחוּ ממנה, (משלי ב׳ כ״ב) הראוי יִסָּחוּ, מַסַּח תה״פ וענינו חלוף, משמרת הבית מַסָּח, (מ״ב י״א ו׳) abwechselnd. כי תסור המשמורה שעמדה ותבוא משמורה אחרת.

נסך 1. 2. 3. 5. 6. הק״ל גה״ל a) נרדף עם נתך הס׳ והת׳ מתחלפים וענינו יציקה והתכה, ונסך לא תִסְּכוּ עליו, (שמות ל׳ ט׳) giessen. b) נרדף עם שרש סכך וענינו כַּסֵּה, והמסכה הַנְּסוּכָה, (ישעי׳ כ״ה ז׳) bedecken. c) ענינו סיכה בשמן לגדולה ולתפארת נרדף עם שורש סוך, ואני נָסַכְתִּי מלכי, (תהל׳ ב׳ ו׳) ולִנְסוֹךְ מסכה, (ישעיה ל׳ א׳) salben.

הַנִּפְעַל מה״ג, מעולם נִסַּכְתִּי, (משלי ח׳ כ״ג).

הַפִּעֵל מה״א, וַיְנַסֵּךְ אותם לה׳ (ד״א י״א י״ח).

הַהִפְעִיל ג״כ מה״א, הַסֵּךְ נסך, (במדבר כ״ח ז׳).

הָהָפְעַל מה״ב, אשר יֻסַּךְ בהם, (שמות ל״ו ט״ו);

נֶסֶךְ נֶסֶךְ שם לנסוך היין לקרבן מה״א בקל, וְנֶסֶךְ רביעית ההין, (שמות כ״ט מ״ם) ויסך עליה נֶסֶךְ, (בראש׳ ל״ה י״ד) Trankopfer. ומזה והוא תואר לפסל הנעשה מדבר הנתך, כי שקר נִסְכּוֹ, (ירמיה יו״ד י״ז) ופסלי וְנִסְכִּי, (ישע׳ ס״ח ה׳) ס׳ תמורת ת׳ Gegossenes. b) מהוראה ב׳ בקל, ואת קשות הַנָּסֶךְ (במדבר ד׳ ז׳) Bedeckung *f.*

נָסִיךְ בה״ל a) תהש״ז מהוראה א׳ שענינו יציקה ישתו יין נְסִיכָם, (דברי׳ ל״ב ל״ח) Trankopfer. b) מהוראה ג׳ בקל מענין סיכה לממשלה והוא תואר למושל, נְסִיכֵי סיחון, (יהושע י״ג כ״א) כל נְסִיכֵמוֹ, (תהל׳ פ״א י״ב) Fürst *m*.

מַסֵּכָה גה״ל a) מה״א בקל תהש״נ שענינו התכה, עגל מַסֵּכָה, (שמות ל״ב ד׳) gegossenes Kalb. b) שת״נ לכסוי, וְהַמַּסֵּכָה צרה, (ישעיה כ״ה ז׳, ושם כ״ח כ׳) Decke *f.* c) מה״ג בקל שמ״נ לממשלה ולנסוך מַסֵּכָה, (ישעיה ל׳ א׳) Herrschaft *f.*

מַסֶּכֶת ואת הַמַּסֶּכֶת, (שופטי׳ ט״ז י״ד) ענינו כהשם ארג Gewebe *n*.

נסן נִיסָן שם פרסי לחודש הראשון לחדשי בני ישראל והוא חודש האביב, (נחמיה ב׳ א׳)

נסס 1. 7. בנינו בק״ל, ע״ד השלמים והוא תואר לחולה סמוך למיתה מענין המסה ופירוד (ובתלמוד נוסס) כִּמְסוֹס נוֹסֵס, (ישעיה יו״ד י״ח) wie ein Kranker sich auflöst. והמלה כִּמְסוֹס היא ש״מ Auflösung. b) מהשם נֵס שהוראתו ג״כ אות ופלא (כמו ויהיו לנס) Wunder. רוח ה׳ נוֹסְסָה בו, (ישעיה נ״ט י״ט) der Geist Gottes zeigt sich bei ihm auf wunderbare Art.

הַהִתְפַּעֵל בה״ל a) מה״ב בקל מ־שם נֵס. [illegible] ליראיך נֵס לְהִתְנוֹסֵס, (תהלי׳ ס׳ ו׳) Du hast denen die dich fürchten ein Wunder gegeben, damit sie bewundert werden. b) אבני נזר מִתְנוֹסְסוֹת, (זכריה ט׳ ט״ז) ענינו כמו מִתְנוֹצְצוֹת כי ס׳ וצ׳ מתחלפים ותרגומו (wenn) die Steine des Diadems werden (funkeln) d. i. glänzen auf seinem Lande. ואפשר לפרש בחלוף הס׳ בצ׳ ג״כ בפסוק כִּמְסוֹס נוֹסֵס, (ישעי׳ יו״ד י״ח) ופירושו כך הוא כִּמְסוֹס היא ש״מ מענין המסה ופירוד, וְנוֹסֵס הוא ש״ת וענינו כמו נוצץ בחלוף הס׳ בצ׳ ונקרא נוצץ לפי שהוא מבהיק מל׳ ונוצצים כעין נחשת קלל, (יחזקאל א׳ ז׳) והבהקת הניצוץ הוא ג״כ מהמסת ופירוד חלקי האש אשר בו wie das Auslöschen eines Funkens oder das Auflodern eines Funkens.

נֵס ענינו הראשי שת״ז לדגל, ונשא נֵס לגוים, (ישעיה ה׳ כ״ו) Panier *n.*, Fahne *f.* והושאל ג״כ

הפעל יבוא בקשר ל׳ אשר נכלו להם, (במדבר כ״ה י״ח) Arglist üben.

ההתפעל עם ל׳ ויתנכלו להמיתו, (בראשית ל״ז י״ח) ועם ב׳, להתנכל בעבדיו, (תהלים ק״ה כ״ה).

כילי או כלי לדעת געזעניוס כמו נכילי הוא ש״ת לחושב מחשבת ערמה להרע לזולתו, ולכילי לא יאמר ש״ע, (ישעיה ל״ב ה׳) וכלי כליו רעים, (שם ז׳) Arglistiger, Betrüger *m.* ולדעת הראב״ע הוא ש״ת לקמצן ועינו רעה בשל אחרים וטובת זולתו יראה כאלו נשללה ממנו ונקרא כילי מן כי לי ועיין בשרש כלה בקל ותמצא פירוש חדש.

נכלים שמ״ז בנכליהם אשר נכלו להם, (במדבר כ״ה י״ח) hinterlistige Anschläge.

נכס נכסים שת״ז לקנינים. בנכסים רבים שובו, (יהושע כ״ב ח׳) נכסין, (עזרא וא״ו כ״ו) Vermögen. והפעל מזה כנס בקל, כונס מי הים, (תהל׳ ל״ג ז׳) einsammeln. כי כנס ונכס המה מהשרשים המתהפכים ומזה מסכנות, (שמות א׳ י״א).

נכר 1. 2. 3. 5. 7. המדקדקים שקדמוני אמרו אשר השורש הזה כולל ב׳ מושגים מתנגדים זה לזה (a ענינו זרות ובלתי נודע fremd sein, verkennen, verstellen. (b ענינו ידיעה והכרה, erkennen. ואני בדעתי העניה והקלה, חלקתי אותם מה שהוא מענין זרות הוא משרש נכר, ומה שהוא מענין ידיעה והכרה הבאתי בשרש זכר, וכן עשה ר״י חיוג שני שרשים מצב ונצב הבא בנ׳ נראה הציג בש׳ נצב, והטלילים בשרש יצב ובאשורו אחז ג״כ הרד״ק — וכן החכם ב״ז בש׳ חתת ובש׳ ילך, הקל אל תרא אחיך ביום נכרו, (עובדי׳ א, י״ב) am Tage seiner Entfremdung, d. h. als er fremd wurde. מהוראה א׳ ומה שהוא מהוראה (b תמצא בקל בשרש זכר.

הנפעל ממושג הא׳, בשפתיו ינכר שונא, (משלי כ״ו כ״ד) sich verstellen, sich unkennbar machen. (וממושג הב׳, לא נכרו בחוצות, (איכה ד׳ ח׳) תמצא בנפעל בשרש זכר).

הפעל בה״ל (a ממושג הא׳ שענינו זרות ובלתי נודע, וינכרו את המקום הזה, (ירמיה י״ט ד׳) פן ינכרו צרימו, (דברי׳ ל״ב כ״ז) entfremden, verkennen. (b ענינו סגירה נכר אתו אלקים בידי, (ש״א כ״ג ז׳) überliefern.

(ההפעל רק מהוראה הב׳ שענינו ידיעה והכרה ולא הכירו, (בראשית כ״ז כ״ג) יכיר, (דברי׳ כ״א י״ז) להכירני, (רות ב׳ יו״ד) הכר פנים, (משלי כ״ד כ״ג) תמצא בשרש זכר ושם מקומם erkennen, anerkennen). (ואם יבוא אחרי הפעל, בהפעיל מלת פנים, לא תכירו פנים, (דברי׳ א׳ י״ז) ענינו נשיאת פנים partheiisch sein. המקרא הזה וחבריו, וכן מכר מכיר הכיר המה משרש זכר).

ההתפעל ממושג הא׳ שהוא זרות ונכר ויתנכר אליהם, (בראשית מ״ב ז׳) יהיא מתנכרה, (מ״א י״ד ה׳) sich fremd stellen. ומזו, גם במעלליו יתנכר נער, (משלי כ׳ י״א) והריק״ם פירש נער במעלליו יתנכר שאם זך וישר פעלו אומר אין זה מעשה נער wenn die Handlungsweise eines Jungen makellos und rechtlich ist, so macht er dadurch seine Jugend verkennen.

נכר תה״ש. לאיש שאיננו מקרוביו או מדת שלו בן נכר, (בראשית י״ז י״ב) וכן לכל דבר זר לנו, אלהי נכר, (דברי׳ ל״א ט״ז) אדמת נכר, (תהל׳ קל״ז ד׳) ein fremder Gott, fremdes Land.

נכרי שם יחס לאיש זר שאינו מארצו או ממשפחתו או מדת שלו כי נכרי אתה, (ש״ב ט״ו י״ט, קהלת וא״ו ב׳) הפך קרוב Fremde *m.*

נכריה תה״ש לנקבה, (רות ב׳ יו״ד) נכריות, (בראש׳ ל״א ט״ו) בר״נ Fremde. הכרה שמ״נ וענינו עזות הכרת פניהם, (ישעיה ג׳ ט׳) Frechheit *f.* שרשו הכר וע״ש.

מכר שת״ז לאיש מיודע איש מאת מכרו, (מ״ב י״ב ו׳) Freund, Bekannter.

נכת נכאת וצרי, (בראשית ל״ז כ״ה) שם כולל למיני בושם וה״א נוספת Specerei. (b בית נכאת, (מ״ב כ׳) Schatzkammer.

נלה, בהפעיל כנלותך לבגוד, (ישעיה ל״ג א׳) הראשונים פירשו משרש נלה שענינו בערבי כמו כלה בעברית (בחסרון ה׳ הפעיל כמו בהגלותך) וגעזעניוס פירש המלה הזאת משרש כלה וענינו ככלותך ושוה להמלה כהתמך הבאה אחריה, aufhören.

מנלה שמ״נ וענינו תכלית, לא יטה לארץ מנלם, (איוב ט״ו כ״ט) והמ׳ נוספת בפלס מכרם ושרשו כרה Endzweck *m.*

נמל 1. 2. פ״י הקל נרדף עם שרש מול וענינו חתיכת הערלה, ונמלתם את בשר ערלתכם׳ (בראשית י״ז י״א) ימל קצירו פ״ע, (איוב י״ח ט״ז, שם י״ד ב׳) beschneiden.

הנפעל נמולו אתו, (בראשית י״ז כ״ז).

נמלה שם רמש. לך אל נמלה עצל, (משלי ו׳ ו׳) Ameise.

שאליו מורים החצים, לשלח לי לְמַטָּרָה, (ש"א כ' כ') ובא' תמורת ה' כְּמַטָּרָא לחץ, (איכה ג' י"ב) Ziel *n.*, Zielscheibe *f.* ונקרא כן לפי שהמורה בקשת שומר הנקודה שאליה מורה.

נטש 1. 2. 4. הקל זה"ל a) פ"י ענינו עזיבה. אם לא תבוא אצל הפעל מלת למי, הוראתו עזיבה אל המקרה, נָטַשְׁתִּי את נחלתי, (ירמיה י"ב ז') verlassen. b) ואם יבוא אצל הפעל מלת למי הוראתו עזיבה ביד שומר, ועל מי נָטַשְׁתָּ מעט הצאן, (ש"א י"ז כ"ח) überlassen. c) הסרת השגחה, תשמטנה וּנְטַשְׁתָּהּ, (שמות כ"ג י"א) fahren lassen. d) ואם יבוא אחרי הפעל נטש עוד פעל אחר במלת את או אל או ל' אחריה הוראתו נתינת רשות לעשות הפעולה, ולא נְטַשְׁתַּנִי לנשק לבני, (בראש' ל"א כ"ח) verstatten. e) תה"פ מענין פזור ושטיחה, והנה נְטוּשִׁים על פני כל הארץ, (ש"א ל' ט"ז) ausgebreitet, zerstreut sein. f) ענינו גלוי תה"ש, מפני חרב נְטוּשָׁה, (ישעיה כ"א ט"ו) entblösst, gezückt (vom Schwert). g) הוראתו כשרש נתש שהיא נציתה והשלכה, וְנָטַשְׁתִּי אתכם ואת העיר מעל פני, (ירמיה כ"ג ל"ט) וּנְטַשְׁתִּיךָ המדברה, (יחזקאל כ"ט ה') hinwerfen, verstossen.

הַנִּפְעַל בה"ל a) מהוראה ה' בקל, שענינו פזור ושטיחה או מהוראה ז' שענינה השלכה ונתיצה, נִטְּשָׁה על אדמתה, (עמוס ה' ב') niedergeworfen, zerstreut werden. שלחתיה נִטְּשׁוּ, (ישעיה ט"ז ח') פשוט הענפים. וַיִּנָּטְשׁוּ בעמק רפאים, (ש"ב ה' י"ח) פשוט החיל sich ausbreiten. b) תה"פ וענינו רפיה נִטְּשׁוּ חבליך, (ישעיה ל"ג כ"ג) schlaff hängen.

הַפֻּעַל מה"א בקל שענינו עזיבה, כי ארמון נֻטָּשׁ, (ישעיה ל"ב י"ד) verlassen sein.

נְטִישָׁה שת"נ לענפים המתפשטים מהוראה ה' בקל ואת הַנְּטִישׁוֹת, (ישעיה י"ח ה') die ausgebreiteten (Zweige), Ränke *f.*, Ranken *m.*

נין **נִין** שת"ז לבן היורש עצר, וכן פי' רש"י לְנִינִי ולנכדי, (בראשית כ"א כ"ג) Thronfolger.

הַפֻּעַל יִנּוֹן בניני נפעל, לפני שמש יִנּוֹן שמו, (תהל' ע"ב י"ז) מענין בן hervorsprossen. או מענין שלטנות וממשלה herrschen. אבל נִינָם יחד ע"ש ינה, מָנוֹן עיין ג"כ ש' מנה.

נכא **נְכָאִים** (ישעיה ט"ז ז') ש"ת ענינו שבר, Niederschlagendes. ועיין שורש נכה.

נָכֵא רוח נְכֵאָה, (משלי ט"ו י"ג) תה"ש לרוח נשברה, niedergeschlagenes, sanftes Gemüth.
עיין שם כאה.

נכד **נֶכֶד** שת"ז לבן הבן או לבן הבת, לניני וּלְנֶכְדִּי, (בראשית כ"א כ"ג) Enkel.

נכה 2. 3. 4. 5. 6. הַנִּפְעַל ענינו הכאה, וְנִכָּה ומת, (ש"ב י"א ט"ו) geschlagen werden.

הַפִּעֵל פ"י, אולי אוכל נַכֶּה בו, (במדבר כ"ב ו') מקור מִפִּעֵל והראוי נַכּוֹת וענינו לגרוע ממנו vermindern.

הַפֻּעַל והשעורה נֻכָּתָה, (שמות ט' ל"א) zerschlagen werden.

הַהִפְעִיל בה"ל a) כולל כל מיני הכאה, אם לשמחה, וַיַּכּוּ כף, (מ"ב י"א י"ב) או לבוזות או לענות כי יַכֶּה איש, (שמות כ"א כ) גוי נתתי לְמַכִּים, (ישעיה נ' וא"ו) schlagen. או בנגעים הִכָּה הברד, (שמות ט' כ"ה) יַכְּכָה ה' בשגעון, (דברי' כ"ח כ"ח) ובחרב היא מכת מות, ואת מלכה הִכָּה בחרב, (דברי' י"א יו"ד) tödten. b) ענינו השלכה, וְהִכָּה בים חילה, (זכריה ט' ד') werfen,

הָהֻפְעַל יבוא לרוב בקבוץ הֻכָּה את המדינית, (במדבר כ"ה ט"ו) welcher erschlagen worden ist — mit. הֻכָּה אפרים, (הושע ט' ט"ז) ופ"א בשורק הוּכָּה כעשב, (תהלי' כ"ב ה') lahm.

נָכֶה נְכֵה רגלים, (ש"ב ד' ד') ענינו מוכה ברגלים, נְכֵה רוח, (ישעיה ס"ו ב') zerknirschtes Gemüth,

נֵכִים נאספו עלי נֵכִים, (תהלי' ל"ה ט"ו) תואר לאנשים פחותים Elende.

מַכָּה בה"ל a) שמ"נ להכאה ונגע, כל מַכָּה, (דברי' כ"ח ס"א) Plage *f.* מן הַמַּכִּים אשר יכוהו, (מ"ב ט' ט"ו) Wunde *f.* b) חטים מַכּוֹת, (דה"ב ב' ט') ענינו חטים כתושין zerstossene Weitzen.

נכח **נֹכַח** תה"פ וענינו נגד ועומת במצב, לְנֹכַח הצאן, (בראשי' ל' ל"ח) נֹכַח בית המלך, (אסתר ה' א') נֹכַח פני ה', (איכה ב' י"ט, משלי ה' כ"א) gegenüber. ומ"א נִכְחוֹ תחנו, (שמות י"ד ב').

נְכֹחָה עשות נְכֹחָה, (עמוס ג' יו"ד) תה"פ gerade. או ש"ם וענינו יושר, וּנְכֹחָה לא תוכל לבוא (ישעיה נ"ט י"ד) Recht. בארץ נְכֹחוֹת יעול, (ישעיה כ"ו יו"ד) im Lande der Gerechtigkeit. והשרש הזה קרוב לשרש יכח ובא בר"ז, נְכֹחִים למבין, (משלי ה' ט') gerade.

נכל 1. 3. 7. ענינו חשב מחשבת ערמה להסתיר מעשה הרע. הקל, וארור נוֹכֵל, (מלאכי א' י"ד) arglistig handeln.

אליה אל הדרך, (בראשית ל"ה ט"ז) sich wenden. וַיֵּט אליו חסד, (שם ל"ט כ"א) ואם הוא לרחק מדבר תבוא מלת מן או מעם, אם תִּטֶּה אשורי מני הדרך, (איוב ל"א ז'), כי נָטָה לבבו מעם ה' אלהי ישראל, (מ"א י"א ט') abwenden. ובמוסרי נטית דעתו לדעת אחרים, לִנְטוֹת אחרי רבים להטות, (שמות כ"ג ב') וַיֵּט לבם אחרי אבימלך, (שופטי' ט' ג') sich wenden. e) בקשור מלת לך נְטֵה לך ענינו נְטֵה לכת, (ש"א י"ד ז') gehe nur.

הַנִּפְעַל מה"ב בקל שענינו מתיחה כנחלים נִטָּיוּ, (במדבר כ"ד ו') וקו יִנָּטֶה על ירושלים, (זכריה א' ט"ז) כי יִנָּטוּ צללי ערב, (ירמיה וא"ו ד') פ"ע ausdehnen, ausstrecken, lang erstrecken.

הַהִפְעִיל ה"ל a) כבקל בהוראה א) וה' יַטֶּה ידו, (ישע' ל"א ג') ausstrecken. b) כבקל ב) ויריעות משכנותיך יַטּוּ, (ישעיה נ"ד ב') פ"ע את השק וַתַּטֵּהוּ לה אל הצור, (ש"ב כ"א יו"ד) ausbreiten, ausspannen. c) כבקל ג), הַטִּי נא כדך, (בראשית כ"ד י"ד) לא הִטּוּ את אזנם, (ירמיה ז' כ"ד) הַט שמיך ותרד, (תהלי' קמ"ד ה') פ"י neigen. d) כבקל ה' לְהַטּוֹתָהּ הדרך, (במדבר כ"ב כ"ג) לְהַטּוֹת לבבנו אליו, (מ"א ח' נ"ח) נשיו הִטּוּ את לבבו, (מ"א י"א ד') וכן עונותיכם הִטּוּ אלה, (ירמיה ה' כ"ה) abwenden, zuwenden. e) וענינו סור פ"ע, הַטּוּ מני ארח, (ישעיה ל' י"א) וְהַמַּטִּים עקלקלותב, (תהלי' קכ"ה ה') ולא אָט, (איוב כ"ג י"א) abweichen. f) וענינו רחק (שלח) אל תַּט באף עבדך, (תהל' כ"ז ט') יַטּוּ אביונים, מדרך, (איוב כ"ד ד') wegstossen. בבקל ה' אחרי רבים לְהַטּוֹת, (שמות כ"ג ב') הַטּוּ מני ארח, (ישעיה ל' י"א) neigen.

מַטֶּה שת"ז דה"ל a) שבט, ויאמר מַטֶּה, (שמות ד' ב') Stab. ברבוי ות בתוך מַטּוֹתָם, (במדבר י"ז כ"א) ופ"א ברבוי זכרים, נקבת בְּמַטָּיו, (חבקוק ג' י"ד) ועצה"ש מַטֵּה לחב, (יחזקאל כ' ה') Ueberfluss *m.* b) גוע משפחה אחת, איש איש לְמַטֵּה בית אבותיו, (במר' א' ד') לְמַטֵּה מנשה, (יהושע י"ז א') Stamm *m.* ברבוי ראשי הַמַּטּוֹת, (במדבר ל' ב') c) ענינו כמו מוֹטָה, מַטֵּה שכמו, (ישעיה ט' ג') Joch *n.* d) שמ"ז להטות משפט ולא נמצא במקרא רק פ"א בזה דמשקל, צץ הַמַּטֶּה, (יחזקאל ז' יו"ד) das Abweichen vom Weg der Rechte. מַטֶּה מִלְמָטָּה עיין ש' מטה.

מִטָּה שת"ז לערש שאדם נטוי בו בלילה, על הַמִּטָּה, (בראשית מ"ח ב') Bett *n.*

מֻטֶּה שמ"ז לעוות משפט, והעיר מלאה מֻטֶּה, (יחזקאל ט' ט') Beugung des Rechtes. מֻטּוֹת כנפיו, (ישעיה ח' ח') Ausbreitung *f.*

מוֹטָה בשרש מוט.

נטל 1. 3. הקל פ"י השלכה, כדק יִטּוֹל, (ישעיה ס"ם ט"ו) ואם בא בקשור על ענינו השלכת משא על זולתו, כי נָטַל עליו, (איכה ג' כ"ח) werfen, auferlegen.

הַפִּעֵל ענינו נשוא וסבל, וַיְנַטְּלֵם וינשאם, (ישעי' ס"ג ט') ertragen, erdulden.

הַהִפְעִיל וְהָפְעַל בשרש טיל.

נֵטֶל שמ"ז למשא, כבד אבן וְנֵטֶל החול, (משל' כ"ז ג') Last, Schwere *f.*

נְטִיל ש"ת כל נְטִילֵי כסף, (צפנ"ה א' י"א) die mit Silber Beladenen. גרמיו כִּמְטִיל ברזל שת"ז, (איוב מ"ם י"ט) (כי מ' ונ' מתחלפים כמו מבכי נהרות, (איוב ל"ה) ענינו נבכי) Eisenstäbe *pl.*

נטע 1. 2. הקל פ"י ענינו תקיעת שורש בארץ לגדלו, וַיִּטַּע ה' אלהים גן, (בראשית ב' ח') pflanzen. ועצה"ש וּנְטַעְתִּיו, (ש"ב ז' יו"ד, ירמיה מ"ב יו"ד).

הַנִּפְעַל אף בל נִטָּעוּ, (ישעיה מ"ם כ"ד).

נֶטַע שת"ז ועשה קציר כמו נָטַע, (איוב י"ד ט') Pflanze *f.* ומ"א כִּנְטִעִים, (תהל' קמ"ד י"ב) Pflanzen.

מַטָּע שמ"ז, מַטַּע ה' להתפאר, (ישעיה ס"א ג') Pflanzung *f.*

נטף 1. 5. הקל ענינו נוילה בנחת, עבים נָטְפוּ מים, (שופטי' ה' ד') פ"ע tröpfeln, träufeln, triefen. ועצה"ש, נופת תִּטֹּפְנָה שפתי זרה, (משלי ה' ג').

הַהִפְעִיל, וְהִטִּיפוּ ההרים עסים, (עמוס ט' י"ג) פ"י ועצה"ש, דבור נבואה, וְהַטֵּף אל דרום, (יחזקאל כ"א ב') herabströmen lassen.

נָטָף בה"ל a) שת"ז לטפה, כי יגרע נִטְפֵי מים, (איוב ל"ו כ"ז) Tropfen. b) שת"ז לשרף הנוטף מאילן, נָטָף ושחלת, (שמות ל' ל"ד) Harz *n.*

נְטִיפוֹת שת"נ בר"נ לנזמי האזן, (שופטי' ח' כ"ו) Ohrgehänge.

נטר הקל שוה לשרש נצר כי ט' וצ' מתחלפים וענינו שמירה, bewachen. ותרגום שמור ונטר, כרמי שלי לא נָטָרְתִּי, (ש"ה א' ו') ובמוסרי, לא תקום ולא תִטּוֹר, (ויקרא י"ט י"ח).

מַטָּרָה שת"נ בה"ל a) בית משמר, מחצר הַמַּטָּרָה, (ירמיה ל"ט י"ד) Gefängniss *n.* b) מקום

הִתְפַּעֵל, הוראתו בכ״ה, כהוראתו בנִפְעַל a) ובן אדם וְיִתְנֶחָם, (במדבר כ״ג י״ט) וְהִנָּחָמְתִּי (יחזק׳ ה׳ י״ג) ענינו וְהִתְנֶחָמְתִּי Reue empfinden. b) וימאן לְהִתְנַחֵם, (בראש׳ ל״ז ל״ה) מִתְנַחֵם לך, (שם כ״ז מ״ב) sich trösten.

נֹחַם שמ״ז, נֹחַם יסתר מעיני (הושע י״ג י״ד) Mitleid, Reue *f*.

נֶחָמָה שמ״נ, זאת נֶחָמָתִי בעניי, (תהלי׳ קי״ט נ׳) Trost *m*.

נִחוּמִים ענינו כמ׳ נחמה, ואשלם נִחֻמִים לו, (ישעיה נ״ז י״ח) Trost *m*.

תַּנְחוּמִים כוס תַּנְחוּמִים, (ירמי׳ ט״ז ז׳) כמו נִחוּמִים. **תַּנְחוּמוֹת** אל, (איוב ט״ו י״א) Trost *m*. נַחְנוּ ע״ש אנח.

נחץ נָחוּץ תה״פ למהירות, כי היה דבר המלך נָחוּץ, (ש״א כ״א ט׳) dringend, eilig.

נחר נְחִירַיִם נקבי החוטם, מִנְּחִירָיו יצא עשן (איוב מ״א י״ב) Nasenlöcher *pl*.

נַחַר שמ״ז לנשיפת האף בכח, הוד נַחְרוֹ, (איוב ל״ט כ׳) ובס״נ נַחְרָה, נַחֲרַת סוסיו, (ירמיה ח׳ ט״ז) Schnauben.

נחש בנינו פִּעֵל וענינו עשיית פעלות לידע הנעשה בעתיד, והם על שני אופנים a) אם הפעלות מיוסדות על אדני השכל והנסיון, כנחוש אליעזר עבד אברהם, ויונתן בן שאול המה מותרים מזה ניחוש יעקב, נִחַשְׁתִּי ויברכני ה׳ (בראשית ל׳ כ״ז) Versuche anstellen. b) ואם הפעולות מיוסדות על אדני תוהו ורוח ואמונות שוא, המה אסורים וְנִחֵשׁ, (דה״ב ל״ג ו׳) ומזה השם.

נַחַשׁ בה״ל a) שמ״ז מענין כשוף, כי לא נַחַשׁ ביעקב, (במדבר כ״ג כ״ג) Zauberei *f*. b) שם שרץ הזוחל, ותאמר האשה אל הַנָּחָשׁ, (בראשית ג׳ ב׳) Schlange *f*. בר״ז נְחָשִׁים השרפים (במד׳ כ״א ו׳).

מְנַחֵשׁ מעונן וּמְנַחֵשׁ, (דברי׳ י״ח יו״ד) ברבוי ים לקראת נְחָשִׁים, (במד׳ כ״ד א׳) Zauberei *f*.

נָחוּשׁ שת״ז לחוק והושאל מהשם נְחֹשֶׁת, ואם בשרי נָחוּשׁ, (איוב וא״ו י״ב) Erz *n*.

נְחוּשָׁה בס״נ ענינו כמו נָחוּשׁ, ארצכם כַּנְּחוּשָׁה, (ויקרא כ״ו י״ט).

נְחֹשֶׁת נה״ל a) שם מתכת, כל חרש נְחֹשֶׁת, (בראשית ד׳ כ״ב) Kupfer *n*. b) שת״ז לכבלים, הכביד נְחָשְׁתִּי, (איכה ג׳ ז׳) וברבוי זוגי לב׳ רגלים, ויאסרוהו בַּנְחֻשְׁתַּיִם, (שופטים ט״ז כ״א) Fesseln *pl*. c) ש״ת לשולי הכלי, וחרה נְחֻשְׁתָּהּ, (יחזקאל כ״ד י״א) Rand. והוא נ״כ כנוי לשפת הערוה יען השפך נְחֻשְׁתֵּךְ, (יחזקאל ט״ז ל״ו) (ואפשר באה ה׳ ת׳ ה׳ והראוי חָשְׁפֵּךְ וענינו גלוי כמ׳ חֶשְׂפִּי שבל).

נְחֻשְׁתָּן ויקראו לו נְחֻשְׁתָּן, (מ״ב י״ח ד׳) מן נחשת והנ׳ להקטין הענין לגנאי אשר אינו רק נחשת. למען לא יאמן העם כי יש לו כח אלקי ואשר נצלו הנשוכים מהשרפים בימי משה, לא היה רק על פי ה׳ eherne Schlange *f*.

נחת 1. 2. 3. 5. הקל פ״ע ענינו ירידה וכן הוראת השרש בארמי וכן תרגם אנקלוס השרש ירד תמיד בשרש נחת, מי יֵחַת עלינו (ירמיה כ״א י״ג) משפטו יִנְחַת, וַתִּנְחַת עלי ידך, (תהלי׳ ל״ח ג׳) herabsteigen, herabsinken. פ״י (ולר״ק העבר הנפעל היא העבר בקל ואם תמצא במקרא העבר בקל אשר הוראתו היא ענין שבירה, הוא משרש חתת והנון הוא נ׳ נפעל ובא הנפעל ת׳ הקל).

הַנִּפְעַל, הציך נִחֲתוּ בי, (תהלי׳ ל״ח ג׳) משפטו נִנְחֲתוּ, ה׳ יֵחַתּוּ מריבו עליו בשמים ירעם, (ש״א ב׳ יו״ד) ובא בפתח ודגש תמורת הקמץ והראוי יֵחָתּוּ וכן באש יִצַּתּוּ, (ישעיה ל״ג. ירמיה נ״א) והראוי יִצָּתוּ והפסיק ה׳ יֵחַתּוּ הוא מקרא מסורס וענינו ה׳ בשמים ירעם יֵחַתּוּ (יכנעו) מריבו עליו ולא נמצא בנפעל שום זמן יותר בהוראה זו אבל יֵחַתּוּ, (איוב כ״א) ואל אֵחַתָּה אני (ירמיה י״ז) הוא עתיד מנ״פ משרש חתת.

הַפִּעֵל, נַחֵת גדודיה, (תהלי׳ ס״ה י״א) צווי drücke nieder.

הַהִפְעִיל הַנְחַת ה׳ גבוריך. (יואל ד׳ י״א) צווי stürze sie zu Boden durch deine Stärke *f*.

נַחַת בה״ל a) מענין ירידה, וְנַחַת זרועו יראה (ישעיה ל׳ ל׳) שמ״נ das Niederlassen seines Armes. ומ״א, כי שם ארם נְחִתִּים, (מ״ב וא״ו ט׳) יורדים לנוח שם לאורב sich dort niederlassen. b) ענינו תענוג ומנוחה ש״ם, מלא כף נַחַת (קהלת ד׳ וא״ו) Ruhe *f*. ועיין שרש נוח.

נטה 1. 2. 5. הקל הה״ל a) ענינו הושטה, נְטֵה את ידך, (שמות ח׳ א׳, שם ז׳ י״ט, וי״ד ט״ז) כצל כִּנְטוֹתוֹ, (תהל׳ ק״ט כ״ג) ausstrecken. b) ענינו מְתוּחַ פ״י, וַיֵּט אהלו בית אל, (בראש׳ י״ב ח׳) הַנּוֹטֶה כדוק שמים, (ישע׳ מ״ם כ״ב) ausbreiten, ausspannen שלש אני נוֹטֶה עליך, (דה״א כ״א יו״ד) dreierlei bereite ich dir vor. c) ענינו הורדה והכנעה, וַיֵּט שכמו לסבול, (בראש׳ מ״ט ט״ו) וַיֵּט שמים וירד, (תהל׳ י״ח יו״ד) פ״י, כקיר נָטוּי, (תהל׳ ס״ב ד׳, שם ע״ג ב׳) neigen. נָטָיוּ רגלי (במדבר כ״ד י׳) פ״ע d) ענינו פנה אם הוא קרב אל דבר או תבוא אחרי הפעל מלת אל, וַיֵּט

הַהִפְעִיל פ״י מים מצור הִזִּיל למו, (ישעיה מ״ח כ״א) fliessen lassen.

מַזָּל שת״ז לכוכבים הנרשמים מהתוכנים, ולירח וּלְמַזָּלוֹת, (מ״ב כ״ג ה׳) Planeten *pl.* ובתלמוד: מזל מחכים Glücks-Stern.

נזם שת״ז לתכשיט האף והאזן, נֶזֶם זהב, (משלי י״א כ״ב) הַנְּזָמִים אשר באזניהם, (בראשית ל״ה ד׳) Ohrring, auch Nasenring.

נזק שמ״ז ענינו הפסד וחסרון, אין הצר שוה בְּנֵזֶק המלך, (אסתר ז׳ ד׳) Nachtheil, Verlust, Schaden.

נזר 1. 2. 5. הקל פ״ע בה״ל a) עם מן ענינו הפרשה נָזוֹרוּ מעלי, (יחזקאל י״ד ה׳) sich absondern. b) ענינו סור למטה, נָזֹרוּ אחור, (ישעיה א׳ ד׳) weichen.

הנפעל ג״כ בה״ל והוא עומד כהקל a) כה״א בקל וְיִנָּזְרוּ מקדשי בני ישראל, (ויקרא כ״ב ב׳) ענינו הפרשה sich absondern. b) בקשור לְ ענינו התנדב עצמו לדבר, וַיִּנָּזְרוּ לבשת, (הושע ט׳ יו״ד) sich einer Sache widmen.

הַהִפְעִיל נה״ל a) בקשור עם מ׳ ענינו הפרשה, מיין ושכר יַזִּיר, (במדבר וא״ו ג׳) sich enthalten. b) פ״י, וְהִזַּרְתֶּם את בני ישראל, (ויקרא ט״ו ל״א) zur Absonderung veranlassen. c) בקשור לְ, לְהַזִּיר לה׳, (במדבר וא״ו ב׳) ענינו התנדב sich Gott widmen.

נֵזֶר בה״ל a) שת״ז לכתר, ואקח את הַנֵּזֶר אשר על ראשו, (ש״ב א׳ יו״ד) Diadem. b) שמ״ז להפרשה, כי נֵזֶר אלהיו על ראשו, (במדבר וא״ו ז׳) Weihe.

נָזִיר שת״ז למקודש לה׳, זאת תורת הַנָּזִיר, (במדבר וא״ו י״ג) נְזִיר אחיו, (בראשית מ״ט כ״ו) der Geweihete. ומזה, את ענבי נְזִירֶךָ, (ויקרא כ״ה ה׳) הוא ש״ת לענפי הגפנים המקודשים Geweihete Reben.

מִנְזָר שת״ז, כמו נָזִיר, מִנְּזָרַיִךְ כארבה, (נחום ג׳ י״ז) ein Geweiheter.

נחה 1. 5. הקל פ״י ענינו נהג ונהל, נָחִיתָ בחסדך, (שמות ט״ו י״ג) führen.

הַהִפְעִיל פ״י, הִנְחַנִי בדרך אמת, (בראשית כ״ד מ״ח) יַנְחֵנִי בלק, (במדבר כ״ג ז׳) ולרד״ק ענינו ג״כ מנוחה, Ruhe verschaffen. וארפאהו וְאַנְחֵהוּ, (ישעיה נ״ז י״ח) שוטח לגוים וַיַּנְחֵם, (איוב י״ב כ״ג) פ״י פוזר אותם ואח״כ הכין להם מנוחה כי הנח נוח. נחה משתתפין.

נחל 1. 3. 5. 6. 7. הקל פ״י ענינו ירושה ואחוזה וְנָחַלְתָּ את הארץ, (שמות כ״ג ל׳, שם ל״ב י״ג) erben, in Besitz erhalten.

הַפִּעֵל פ״י נופל על המחלק הנחלה, לְנַחֵל את בני ישראל, (במדבר ל״ד כ״ט) zum Besitz ertheilen.

הַהִפְעִיל בה״ל a) כבפעל על מחלק הנחלה, כי אתה תַּנְחִיל את העם הזה את הארץ, (יהושע א׳ ו׳, דברים ל״א ז׳) b) על נותן הנחלה, ביום הַנְחִילוֹ את בניו, (דברים כ״א ט״ז) zum Erbe hinterlassen.

הָהָפְעַל, כן הָנְחַלְתִּי לי ירחי שוא, (איוב ז׳ ג׳).

הַהִתְפַּעֵל פ״י, וְהִתְנַחַלְתֶּם אותם לבניכם, (ויקרא כ״ה מ״ו) für sich in Besitz erhalten. פי׳ תנחלו להנחיל לבניכם.

נַחַל שת״ז לנהר Bach *m.* נַחַל זרד (דבר׳ ב׳ י״ג) וערבי נָחַל, (ויקרא כ״ג מ״ם) נַחַל איתן (דבר׳ כ״א ד׳) נהר הנמשך מהמקור, שמימיו נאמנים ולא יפסוקו, ונחל הנמשך מן מי גשמים נקרא אכזב לפי שאין לבטוח עליו. b) ענינו בקעה או מישור Thal *n.* נַחַל אשכול, (במדבר י״ג כ״ג) ויחפרו עבדי יצחק בַּנַּחַל, (בראשית כ״ו י״ט) בְּנַחֲלֵי הבתות, (ישעיה ז׳ י״ט).

נַחְלָה נה״ל a) נהר (כמו נחל), נַחְלָה עבר על נפשנו, (תהלי׳ קכ״ד ד׳) וברבוי נְחָלִים, (ויקרא י״א יו״ד, במדבר כ״ד ו׳) Bach *m.* b) שמ״נ לחלק ירושה, אלה הַנְּחָלוֹת, (יהושע י״ט נ״א) ינחלו נַחֲלָה, (במדבר י״ח ס״ג) ומזו, נַחֲלַת שפרה, (תהל׳ ט״ז ו׳) ובאה ת׳ תמורת ה׳ Erbtheil *n.* c) קנין, יעקב חבל נַחֲלָתוֹ, (דברים ל״ב ט׳) הנה נַחֲלַת ה׳ בנים, (תהל׳ קכ״ז ג׳) Loos *n.* ועיין ג״כ בש׳ חלה.

נְחִילוֹת שם כלי זמר, למנצח על הַנְּחִילוֹת, (תהל׳ ה׳ א׳) ובא נחילה תמיר נְחִלָּה ביו״ד תמירת דגש (כמו זִיקָה תמורת זִקָּה ושרשו זקק ע״ש) והבאתים בשרש נחל כי כן הביאם הרד״ק בזה השורש ותרגומם Flöte *f.*

מַחֲלַת ג״כ שם כלי זמר, (תהלי׳ נ״ג א׳) ואפשר שרשו חלל.

נחם 2. 3. 4. 7. הנפעל פ״ע בה״ל a) ענינו שנוי מחשבה וחרטה, וַיִּנָּחֶם ה׳ כי עשה את האדם, (בראשית וא״ו ו׳) פן יִנָּחֵם העם, (שמות י״ב י״ז) seine Gedanken ändern, bereuen. b) רצוי מתוגה, וַיִּנָּחֵם יצחק אחרי אמו, (בראשית כ״ד ס״ז) מאנה הִנָּחֵם נפשי, (תהל׳ ע״ז ג׳) sich trösten.

הַפִּעֵל הוראתו רק כהוראה ב׳ בנפעל, זה יְנַחֲמֵנוּ, (בראשית ה׳ כ״ט) וכל בנותיו לְנַחֲמוֹ, (שם ל״ז ל״ה) Beileid bezeugen, trösten.

הַפֻּעַל, סוערה לא נֻחָמָה, (ישע׳ נ״ד י״א, שם ס״ו י״ג).

(במדבר ה' י"א, שמות ל"ה כ"ב) schütteln, schwingen. והיא סמן להפרשת דבר לגבוה widmen. b) ענינו זריה והפצה, כבקל, גשם נדבות תָּנִיף אלקים, (תהל' ס"ח י"ד) sprengen, träufeln lassen. c) ענינו הנעת היד לסימן, הָנִיפוּ יד ויבואו (ישעיה י"ג ב') Zeichen geben, schwingen. וְהֵנִיף ידו אל המקום, (מ"ב ה' י"א) ענינו הולכת היד למשמש איזה דבר führen, wenden. ואם הוא בחבור מלת על הוא לרעה, אם הֲנִיפוֹתִי על יתום ידי, (איוב ל"א כ"א) ענינו להכותו כמו, וְהֵנִיף ידו על הנהר, (ישעיה י"א ט"ו) והכה.

הָהֳפַעל, אשר הוּנַף, (שמות כ"ט כ"ז) כבה"א בהפעיל.

נוֹף, שת"ז למלך ומחוז, יפה נוף, (תהלי' מ"ח ג') Provinz *f.* ובס"נ, כל נָפַת דאר, (מ"א ד' י"א) שלשת הַנָּפֶת, (יהושע י"ז י"א).

נָפָה שם כלי כמו כברה, להנפה גוים בְּנָפַת שוא, (ישעיה ל' כ"ח) Sieb *n.* ?

נֹפֶת תה"ש לצוף דבש, נוֹפֶת צופים, (תהלי' י"ט י"א, משלי ה' ג', וכ"ד י"ג) Honigseim.

תְּנוּפָה נה"ל a) מפני תְּנוּפַת יד ה' עליו, (ישעיה י"ט ט"ז) מה"נ בהפעיל Schwingen. b) ש"ם חזה הַתְּנוּפָה, (שמות כ"ט כ"ז) עניני הנדה לגבוה ולקדושה Gewidmetes, Geweihetes. c) ובמלחמות תְּנוּפָה נלחם בם, (ישעיה ל' ל"ב) מההוראה בקל ופִעֵל שענינו זריה והפצה, ופי' הכתוב שתהיה המלחמה בכל עבר אשר הוא קשה יותר ממלחמת מערכה מול מערכה, וכן מצאנו ותהי שם המלחמה נופצת, וירב היער לאכול בעם, (ש"ב י"ח) Guerillas-Krieg (von umherstreifenden Banden). או שהיא תה"ש schwungvoller Krieg.

נוץ .5 .3 הַפִּעֵל, ע"ד המרובעים ענינו הברקה וְנוֹצְצִים כעין נחשת קלל, (יחזקאל א' ז') schimmern, glänzen, funkeln.

הַהִפְעִיל פ"ע ענינו פריחה, הֵנֵצוּ הרמונים, (ש"ה ו' י"א) והראוי הֵנִיצוּ blühen.

נִצָּה שת"נ לפרח, ובסר גמל יהיה נִצָּה, (ישעי' י"ח ה') והרבוי הַנִּצָּנִים, (ש"ה ב' י"ב) Blüthe *f.*

נִיצוֹץ שת"ז לחלקי אש או הזקים, ופועלו לְנִיצוֹץ (ישעי' א' ל"א) Feuerfunke *m.*

נור הקל פ"י ענינו חרישה, נִירוּ לכם ניר, (ירמיה ד' ג', יהושע יו"ד י"ב) urbar machen. וכן תרגום ולחרוש חרישו ולמנר ניריה.

נֵר בה"ל a) שת"ז לאור מאיר, להעלות נֵר תמיד, (שמות כ"ז כ', ש"ב כ"א י"ז, משלי ו' כ"ג) ברבוי נֵרוֹת, בהטיבו את הַנֵּרוֹת, (שמות ל"ט ל"ז, במדבר ח' ב') Licht, Leuchter, Lampe, Kerze. b) ענינו מנורה וְנֵרוֹתֵיהֶם זהב, (דה"ב י"ג י"א) ויעש את נֵרוֹתֶיהָ שבעה, (שמות ל"ז כ"ג) Leuchter *m.*

נִיר או נִר בה"ל a) שת"ז לשדה שנעבדה, נירו לכם נִיר, (ירמיה ד' ג', הושע יו"ד י"ב, משלי י"ג כ"ג) ein urbargemachtes Feld. b) ענינו ממשלה שמ"ז, למען היות נִיר לדוד, (מ"א י"א ל"ו) וַנִּירָם אבד חשבון, (במדב' כ"א ל') ופתח הוא"ו ת' ה הידיעה וענינו וְהַנִּיר שלהם ועין בשרש ירה Herrschaft *f.* ותמצא הפירוש האמיתי מהמלה ונירם.

מְנוֹרָה שם לכלי שבו הנר דולק, מן הַמְּנוֹרָה, (שמות כ"ה ל"ג, מ"ב ד' יו"ד) Leuchter *m.*

מָנוֹר שם לכלי ארג, מְנוֹר ארגים, (ש"א י"ז ז', ש"ב כ"א י"ט) Weberbaum. ועין בשרש מנר כי לדעת הרד"ק שרשו שם.

נזד נָזִיד שת"ז לתבשיל, Gekochtes. ויזד יעקב נָזִיד, (בראשית כ"ה כ"ט) הַנָּזִיד, (חגי ב' י"ב) ולדעת הרד"ק גם הפעל וַיָּזֶד הוא הִפְעִל מהשרש שלפנינו, ובא נח תמורת הדגש והראוי וַיַּזֵּד ברגש הז' לתשלום הנ' פ"א הפעל וענינו ויבשל, ווי"א ששרשו זוד וכן הביאתיו שם.

נזה .5 .1 הקל פ"ע, ובערבי ענינו דלוג וקפיצה וענינו הזאה בלא כונה, ואשר יִזֶּה מדמה, (ויקרא וא"ו כ') spritzen, sprengen.

הַהִפְעִיל בה"ל ענינו הזאה בכוונה, והוא פ"י וְהִזָּה עליו מן הדם, (ויקרא ט"ז י"ט) וַיַּז ממנו על המזבח, (ויקרא ח' י"א) פ"י, בפתח וְיֵז נצחם על בגדיו (ישעיה ס"ג ג') פ"ע בצירי spritzen. ואפשר הוא שם, ובא ת"נ במקום ת"ק להשלים הי' השניה והז' הוא במקום ן' והראוי ויין נצחם, והמליץ בחר בהשם יין תמורת השם דם, כי אחים הם בהוראתם, וכן מצאנו בהפך, ובדם ענבים סותה (בראשית מ"ט) ודם ענב תשתה חמר, (דברי' ל"ב) b) ענינו פזור, כן יַזֶּה גוים רבים, (ישעיה נ"ב ט"ו) zersprengen.

נזח בשורש זחח.

נזל .5 .1 הקל פ"ע ענינו נגור, יִזַּל מים מדליו, (במדבר כ"ד ו') הרים נָזְלוּ מפני ה', (שופטים ה' ה') ישב רוחו יִזְּלוּ מים, (תהל' קמ"ז י"ח) fliessen, rinnen. והיוצא, ועפעפינו יִזְּלוּ מים, (ירמיה ט' י"ז) fliessen lassen. הַזָּלִים זהב מכיס, (ישעיה מ"ו ה') ושחקים יִזְּלוּ צדק, (ישעיה מ"ה ח').

דרי ארעט, (בראשית ח׳ ד׳) וַיָּנַח בכל גבול מצרים, (שמות י׳ י״ד) b) ענינו מנוחה אחרי עבודה, למען יָנוּחַ שורך, (שמות כ״ג י״ב) ולא נָחְתִּי, (איוב ג׳ כ״ו) ושם יָנוּחוּ יגיעי כח, (איוב ג׳ י״ז) ausruhen, feiern. וכשבא בקשור ל הוא פ״י, וַיָּנַח ה׳ להם, (יהושע כ״א מ״ב) גם שם לא יָנוּחַ לך, (ישעיה כ״ג י״ב, נחמיה ט׳ כ״ח) Ruhe verschaffen. c) ענינו שתק, וַיָּנוּחוּ, (ש״א כ״ה ט׳) schweigen.

ההפעיל, בה״ל a) כה״א בקל שענינו חניה והשכנה, פ״י, כאשר יָנִיחַ ידו, (שמות י״ז י״א) וַיְנִיחֵנִי על הר גבוה, (יחזקאל מ׳ ב׳) וַהֲנִיחוֹתִי חמתי בם, (שם ה׳ י״ג) לְהָנִיחַ ברכה אל ביתך, (שם מ״ד ו׳) nieder- herunterlassen, e) ענינו סבב מנוחה, ויבוא עם לְ ועם בְּ, בְּהָנִיחַ ה׳ אלקים לך, (דברי׳ כ״ה י״ט) יָנִיחַ ה׳ לאחיכם ככם, (יהושע א׳ ט״ו) וַהֲנִיחוֹתִי לך, (שמות ל״ג י״ד) Ruhe verschaffen, beruhigen. (המקור בההפעיל יבוא בנקוד הָנִיחַ על משקל נע״ו או הַנִיחַ על משקל נחי פ״י, כי שני השרשים שווים, ועיין שרש ינח).

הָהָפְעַל, יגענו ולא הוּנַח לנו, (איכה ה׳ ה׳).

הֲנָחָה שמ״נ, וַהֲנָחָה למדינות עשה, (אסתר ב׳ י״ח) Befreiung *f*.

מָנוֹחַ, שת״ז, ולא מצאה היונה מָנוֹחַ, (בראשית ח׳ ט׳) Ruheplatz *m*.

מְנוּחָה. שמ״נ, וירא מְנוּחָה כי טוב, (בראשית מ״ט ט״ו) לתור להם מְנוּחָה, (במדבר יו״ד ל״ג) Ruhe *f*., Ruheplatz *m*.

נֹחַ או נוֹחַ. ונֹחַ מאויביהם, (אסתר ט׳ ט״ז) קומה ה׳ אלקים לְנוּחֶךָ, (דה״ב וא״ו מ״א) Ruhe.

נַחַת בה״ל a) שמ״נ. וענינו השכנה, וְנַחַת זרועו (ישעיה ל׳ ל׳) das Niederlassen *n*. b) שמ״נ. וענינו מנוחה. ושחק ואין נָחַת, (משלי כ״ט ט׳) Ruhe *f*., Vergnügen *n*. ועיין בשרש ינח או נחת.

נִיחֹחַ שמ״ז, ענינו לרצון Wohlgefallen *n*. בא בקשור רֵיחַ תה״ש, רֵיחַ נִיחֹחַ, (ויקרא א׳ ט׳) תה״ש wohlgefälliger Geruch. והרבוי נִיחוֹחֵיכֶם, (ויקרא כ״ו ל״א) ועיין שורש רֵיחַ.

נוט בנינו קל פ״ע וענינו כמו נוד. תָּנוּט הארץ, (תהלי׳ צ״ט א׳) wanken.

נום הקל פ״ע ענינו עצלות והתחלת השינה, לא יָנוּם ולא יישן, (תהל׳ קכ״א ד׳, נחום ג׳ י״ח) schlummern. והושאל ג״כ לעצלות המביאה שנה, נָמוּ שנתם, (תהל׳ ע״ו ו׳) ענינו נעשו עצלים בעבור השינה והראוי נָמוּ בשנתם faulenzen.

נוּמָה שמ״נ כולל שנה ועצלות, וקרעים תלביש נוּמָה, (משלי כ״ג כ״א) Schlummer, Faulheit *f*.

תְּנוּמָה בתוס׳ ת׳, (משלי וא״ו ד׳) כמו נוּמָה.

נוס 1. 3. 5. הקל גה״ל a) ענינו בריחה, וַיָּנָס משה מפניו, (שמות ד׳ ג׳) fliehen, entlaufen. b) מהר, ומצרים נָסִים לקראתו, (שמות י״ד כ״ז) כי על סוס נָנוּס, (ישעיה ל׳ ט״ז) eilen. c) יובש. וכ הוא בערבי, ולא נָס לחה, (דברי׳ ל״ד ז׳) ausgetrocknet.

הַפֻּעַל פ״י. כי רוח ה׳ נוֹסְסָה בו, (ישעי׳ נ״ט י״ט) מה״ב בקל jagen, treiben.

הַהִפְעִיל פ״י בה״ל a) ענינו הבריחה, ושנים יָנִיסוּ רבבה, (ד־רים ל״ב ל׳) in die Flucht treiben. b) המלי׳, הֵנִיס את עבדיו, (שמות ט׳ כ׳) לְהָנִיס מפני גרין, (שופטי׳ וא״ו י״א) flüchten, in Sicherheit bringen.

מָנוֹס בה״ל a) ענינו בריחה שמ״ז, וּמָנוֹס נסו, (ירמיה מ״ו ה׳) Flucht *f*. b) שמ״ז למקום בטוח, וּמָנוֹס אבד מנהם, (איוב י״א כ׳) משגבי וּמְנוּסִי, (ש״ב כ״ב ג׳) Zuflucht *f*.

מְנוּסָה ענינו כמו מָנוֹס בה״א, וּבִמְנוּסָה לא תלכון (ישעיה נ״ב י״ב) מְנֻסַת חרב, (ויקרא כ״ו ל׳) Flucht.

נוע 1. 2. 5. הקל פ״ע ענינו תנועה taumeln, wanken, schweben, unstät sein. נָעוּ ולא שכר, (ישעי׳ כ״ט ט׳) Taumeln. נָעוּ עורים בחוצות, (איכה ד׳ י״ב) wanken. נָע ונד, (בראשית ד׳ י״ב) unstät sein. לָנוּעַ על העצים, (שופט׳ ט׳ ט׳) schweben. ענינו התנשא עליהם.

הַנִּפְעַל, פ״י כאשר יִנּוֹעַ בכברה, (עמוס ט׳ ט׳) geschüttelt werden.

הַהִפְעִיל גה״ל a) וַיְנִיעֵם במדבר, (במדב׳ ל״ב י״ג) אֲנִיעֶךָ עמנו, (ש״ב ט״ו כ׳) herumwandern lassen. b) מהוראה בנפעל, אָנִיעָה עליכם במו ראשי, (איוב ט״ז ד׳) schütteln. c) ענינו הרעדה, וַתְּנִיעֵנִי על ברכי וכפות ידי, (דניאל יו״ד יו״ד) zittern machen.

מְנַעַנְעִים (ש״ב וא״ו ה׳) שם כלי זמר Schellen.

נוף 1. 3. 5. 6. עקר הוראתו הוא הולכה והבאה בידו, או הניע בידו איזה דבר הנה והנה. או זריה והפצה. הקל פ״י. נַפְתִּי משכבי מור, (משלי ז׳ י״ז) ענינו זריית והפצת הבשמים streuen mit Gewürzen.

הַפִּעֵל, יְנוֹפֵף ידו, (ישעיה יו״ד ל״ב) schwingen.

הַהִפְעִיל נה״ל a) ענינו הנעת איזה דבר הנה והנה, לַהֲנָפָה גוים בְּנָפַת שוא, (ישעיה ל׳ כ״ח) בִּתְנִיף שבט, (שם יו״ד ט״ו) וְהֵנִיף אהרן את הלוים,

על זעפת הים, כְּנַהֲמַת ים, (ישעיה ה' ל') Toben des Meeres. ועל המית צער, וְנָהַמְתָּ באחריתך, (משלי ה' י"א, ישעיה ה' כ"ט) Angstgestöhn des Leidenden.

נהם שד"ז והוראתו תראה לעיל בהקל בשרש הזה.

נהק בנינו קל ענינו נעית פרא, הֲיִנְהַק פרא עלי דשא, (איוב ו' ה', שם ל' ז') grinsen.

נהר בנינו קל פ"ע בה"ל a) מן שם נָהָר. וְנָהֲרוּ אליו כל הגוים, (ישעיה ב' ב') strömen, herzuströmen. b) מן נור. אז תראי וְנָהַרְתְּ, (ישעיה ס' ה') הביטו אליו וְנָהָרוּ, (תהלי' ל"ד ו') leuchten, hell, heiter sein.

נָהָר שע"ז למים נוזלים בשפע רב. וְנָהָר יוצא בעדן, (בראש' ב' י') Strom *m*. ולרוב ברבוי ות, סבכי נְהָרוֹת חבש, (איוב כ"ח י"א, תהל' ע"ד ט"ו, יחזקאל ל"ג ב') ולפעמים גם ברבוי ים, אשר בזאו נְהָרִים ארצו, (ישעיה י"ח ב', שם ל"ג כ"א, איוב כ' י"ז) הַנָּהָר הגדול, בסתם לרוב הוא נהר פרת. — ארם נַהֲרַיִם שם עיר בין שתי נהרות.

נְהָרָה שת"נ לאור היום, ואל תופע עליו נְהָרָה (איוב ג' ד') Tageslicht.

מִנְהָרָה שת"נ למערה. ואת הַמִּנְהָרוֹת אשר בהרים, (שופטי' וא"ו ב') ואפשר הוא מן נהר, אשר בזאו נְהָרִים ארצו נעשה חלל Höhle, Schlucht, Wassergruben.

נוא 1. 5. הקל פ"י. וענינו הָפֵר עצות ומחשבות זולתו. ולמה תְּנִיאוּן את לב בני ישראל, (במד' ל"ב ז') hindern, zurückhalten. תְּנִיאוּן קרי והוא בודד.

הַהִפְעִיל בה"ל a) ענינו מיאון, שמן ראש אל יָנִי ראשי, (תהלי' קמ"א ה') verweigern. b) פ"י כמו בהקל, ואם הֵנִיא אביה אותה יָנִיא אותה (במדבר ל' ו') zurückhalten.

תְּנוּאָה שמ"נ הוראתו כהוראתו בקל או כה"א בהפעיל, וידעתם את תְּנוּאָתִי, (במדבר י"ד ל"ד) ענינו המיאון שלי, הן תְּנוּאוֹת עלי ימצא, (איוב ל"ג י') Verweigerung *f*. פ"י ימצא תמיד סבה למאן, או סרס המלה תְּאֹנוֹת כמו תֹּאֲנָה הוא מבקש (שופטים יו"ד) Vorwand *m*.

נוב 1. 3. הקל פ"י וענינו הפרה והרבות, עוד יְנוּבוּן בשיבה, (תהל' צ"ב ט"ו) חיל כי יָנוּב, (שם ס"ב י"א) fruchten. ועצה"ש על הדבור שהוא פרי השפה, פי צדיק יָנוּב חכמה, (משלי יו"ד ל"א) פ"י יפרה וירבה חכמה reden.

הַפִּעֵל, יְנוֹבֵב בתולות, (זכריה ט' י"ז) blühend machen, beredet machen.

נִיב ש"ת, נִיב שפתים, (ישעי' נ"ז י"ט) ענינו דבור.

תְּנוּבָה שת"נ, ויאכל תְּנוּבַת שדי, (דברי' ל"ב י"ג) Frucht.

נוד 1. 5. 7. הקל בה"ל a) פ"ע ענינו נדידה ממקום למקום, נע וָנָד, (בראשית ד' י"ג) wandern. b) והוראתו נדנוד המצב הנה והנה, פ"ע כאשר יָנוּד הקנה במים, (מ"א י"ד ט"ו) hin- und herschaukeln. ולתנועת הראש הנה והנה על מת, או לנחם האבל על צערו, ואז יבוא בקשור לְ והוא פ"י. אל תבכו למת ואל תָּנֻדוּ לו, (ירמיה כ"ב י') ולנחמה, לָנוּד לו ולנחמו, (איוב ב' י"א) klagen, bedauern.

הַהִפְעִיל יוצא, לְהָנִיד רגל בישראל (מ"ב כ"א ח') wanken lassen. ישום וְיָנִיד בראשו, (ירמיה י"ח ט"ז) ענינו נדנוד הראש להראות צערו Mit Bedauern den Kopf schütteln.

הַהִתְפַּעֵל פ"ע, וְהִתְנוֹדְדָה כמלונה, (ישעיה כ"ד כ') sich schaukeln. יִתְנוֹדְדוּ כל רואי בם, (תהלי' ס"ד ט') sich erschüttern. לנחמה או לנקמה.

נֹד ש"מ ענינו גלות. נֹדִי ספרתה אתה, (תהל' נ"ו ט') Flucht *f*., Verbannung.

מָנוֹד מְנוֹד ראש בלאומים, (תהלי' מ"ד ט"ו) שמ"ז Gegenstand des Kopfschüttelns.

נִיד שמ"ז, וְנִיד שפתי יחשֹׂך, (איוב ט"ז ה') Beileid, Trost *m*.

נִידָה שת"ז, על כן לְנִידָה היתה, (איכה א' ח') Bedauernswerthe oder Herumirrende.

נוה 1. 5. הקל פ"ע ענינו ישיבה בשלוה, גבר יהיר ולא יִנְוֶה, (חבקוק ב' ה') ruhig sitzen.

הַהִפְעִיל פ"י, זה אלי וְאַנְוֵהוּ, (שמות ט"ו ב') ענינו אכין לו מושב. ich will ihm einen Tempel bauen. וע"ש נָאֶה.

נָוֶה שת"ז בה"ל a) למושב דירה, נְוֵה קדש (שמות ט"ו י"ג) נְוֵה צדק, (ירמיה ל"א כ"ג) Wohnung *f*. והיא גם תואר לדיר הצאן, לִנְוֵה צאן (ישעיה ס"ה י') לִנְוֵה גמלים, (יחזק' כ"ה ה') Stall *m*. בִּנְוֵה תנים רבצה, (ישעיה ל"ה ז') Schlangen-Schlucht. נְוֹת כרת רועים, (צפניה ב' ו') ש"ת למרבץ צאן נָאוֹת, נְאוֹת עיין ש' נאה. Au *f*., Trift. b) ש"ת הַנָּוָה והמעונגה, (ירמ' ו' ב') die ruhige Bewohnerin.

נוח 1. 5. 6. הקל בה"ל a) ענינו חניה ruhen, sich niederlassen. בקשור בְּ או עַל, וַתָּנַח התבה על

שמרחוק הטמאה ואפשר בא ד' ת' ז' משרש נזה למי נוה Sprengwasser. b) שמ"נ דבר המתועב, ארץ נִדָּה הוא, (עזרא ט' י"א) והוציאו את הַנִּדָּה, (דה"ב כ"ט ה') כנוי לע"ז Scheusal *n.* c) ענינו ערוה, (ויקרא כ' כ"א) Blutschande *f.*

נֹדֶד שמ"ז, ארחיק נְדֹד, (תהל' נ"ה ח') Wanderschaft *f.*

נְדֻדִים ושבעתי נְדֻדִים, (איוב ז' ד') satt des Herumwälzens.

נדה רק בפעל וענינו תעוב ורחוק, שנאיכם מְנַדֵּיכֶם, (ישעיה ס"ו ה') הַמְנַדִּים ליום רעה (עמוס ו' ג') entfernen, verabscheuen, verbannen.

נֵדֶה תה"ש ענינו כמו אתנן, לכל זונה יתנו נֵדֶה (יחזקאל ט"ז ל"ג) Buhler-Lohn.

נדן ואת נתת נְדָנַיִךְ, (שם שם) והוא מלשון ארמי לטוה"ר weibliche Geschenke.

נדח 1. 2. 3. 5. הקל ענינו דחיפה, לִנְדֹּחַ עליו גרזן, (דברי' כ' י"ט) יַדַּח ממנו נִדָּח, (ש"ב י"ד י"ד) stossen, verstossen.

הנפעל בה"ל a) אם יהיה נִדַּחֲךָ בקצה השמים, (דברי' ל' ד') השיב המלך את נִדָּחוֹ, (ש"ב י"ד י"ג) ש"ת verstossen, vertrieben sein. b) ענינו סור מדרך הישר ללכת תועה, את שיו נִדָּחִים, (דברי' כ"ב א') וְנִדַּחְתָּ והשתחוית, (שם ד' י"ט) herumirren, וְנִדְּחָה ידו בגרזן, (דברי' י"ט ה') und seine Hand fährt aus mit der Axt, d. i. ausgleiten. (יִדָּחֶה גם לחו בש' דחה).

הַפֻּעַל, ואפלה מְנֻדָּח, (ישעי' ח' כ"ב) hingestossen.

הַהִפְעִיל פעל יוצא גה"ל a) פ"י כמו בקל הַדִּיחֵמוֹ כי מרו בך, (תהלים ה' י"א) משאתו יעצו לְהַדִּיחַ, (שם ס"ב ה') stossen, stürzen. b) הוראתו פ"י, אשר הִדִּיחֲךָ ה' אלקים שמה, (דברים ל' א') אַדִּיחֵם, (ירמיה כ"ד ט') verstossen. c) ענינו התעה את זולתו מדרך הישר וַיַּדִּיחוּ את יושבי עירם, (דברי' י"ג י"ד) לְהַדִּיחֲךָ מן הדרך, (שם שם ו') בחלק שפתיה תַּדִּיחֶנּוּ, (משלי ז' כ"א) verführen zum Bösen verleiten.

הָפְעַל, כצבי מֻדָּח, (ישעיה י"ג י"ד) כנפעל הוראה ב'.

מַדּוּחִים שמ"ז, משאת שוא וּמַדּוּחִים, (איכה ב' י"ד) Verführungen.

נדן נָדָן שת"ז לתער החרב, וישב חרבו אל נְדָנָהּ, במפיק, (דה"א כ"א כ"ז) Scheide *f.*

נְדָנַיִךְ פרשתי בשרש נָדָה.

נדף 1. 2. הקל פ"י כשרש נדח, אַל יְהְדְּפֶנּוּ, (איוב ל"ב י"ג) vertreiben, auseinandertreiben.

הַנִּפְעַל, נִדָּף ואיננו, (ישעיה י"ט ז') ואפשר מזה כְּהִנְדֹּף עשן (תהל' ס"ח ג') תמורת הִנָּדֵף verjagt werden.

נדר הק"ל פ"י ענינו קבל על נפשו לקיים מחשבתו בפועל לרוב נָדַר נֶדֶר, וַיִּדַּר יעקב נֶדֶר, (בראשית כ"ח כ') המקור, כי תחדל לִנְדּוֹר, (דברי' כ"ג כ"ג) ein Gelübde thun.

נֶדֶר או נֵדֶר ש"ת כל נֶדֶר, (במדבר ל' י"ד) ואם נֶדֶר (ויקרא ז' ט"ז) Gelübde *n.* ברבוי נְדָרִים, וידרו נְדָרִים, (יונ' א' ט"ז) בכנוי, וְנִדְרֵיכֶם, (דברי' י"ב י"א).

נהג I. 3. פ"י הקל ענינו דפיקה או הולכה וַיִּנְהַג את כל מקנהו, (בראשית ל"א י"ח) וַיִּנְהַג את הצאן, (שמות ג' א') נֹהֵג כצאן יוסף, (תהל' פ' ב') ולבי נֹהֵג בחכמה, (קהלת ב' ג') treiben, führen, leiten.

הַפִּעֵל, והי' נִהַג רוח קדים, (שמות י' י"ג) b) וַתְּנַהֵג את בנותי, (בראשית ל"א כ"ו), fortführen, wegführen.

מִנְהָג שמ"ז ענינו הרגל מעשה, וְהַמִּנְהָג כְּמִנְהַג יהוא, (מ"ב ט' כ') das Führen. (ובתלמוד הוא der Gebrauch).

נהה 1. 2. פ"ע הקל ענינו יללה מן אֲהָהּ הָהּ וְנָהָה נְהִי נהיה, (מיכה ב' ד') נְהֵה על המון, (יחזקאל ל"ב י"ח) wehklagen.

הַנִּפְעַל וַיִּנָּהוּ כל בית ישראל, (ש"א ז' ב') ענינו כבהקל klagen.

נֹהַ ני נְהִי נְהִי כולם מלת הקריאה של יללה ולא נֹהַ בהם, (יחזקא' ז' י"א) ונשאו אליך בְּנִיהֶם קינה (שם כ"ז ל"ב) אשא בכי וָנֶהִי, (ירמיה ט' ט') נְהִי בכי תמרורים, (שם ל"א ט"ו).

נהל 3. 7. הַפִּיעֵל פ"י בה"ל a) הנהגה בנחת קרוב לשם נחל ההולך בנחת) נֵהַלְתָּ בעזך, (שמות ט"ו י"ג) על מי מנוחות יְנַהֲלֵנִי, (תהל' כ"ג ב') sanft leiten. b) קרוב לה"א וענינו משען ועזר וַיְנַהֲלֵם בלחם, (בראשית מ"ז י"ז) וַיְנַהֲלֵם מסביב, (דה"ב ל"ב כ"ב) schützen, stützen.

הַהִתְפַּעֵל, כְּהַפִּעֵל בה"א führen. ואני אֶתְנַהֲלָה לאטי, (בראשית ל"ג י"ד).

נַהֲלֹלִים, ובכל הַנַּהֲלֹלִים, (ישעיה ז' י"ט) מין קוץ Hecke *f.*, Gesträuch *n.*

נהם בנינו קל הוראתו הראשונה נעית הארי, ארי נֹהֵם, (משלי כ"ח ט"ו) brüllen. והושאל מזה

נגר .2. 5 הנפעל ענינו, נוילה sich ergiessen zer- fliessen, ausgegossen sein. עיני נִגְּרָה, (איכה ג' מ"ט) כמים נִגָּרִים ארצה. (ש"ב י"ד י"ד).

הַהִפְעִיל פ״י בה״ל (a כבנפעל שהוא נוילה וַיַּגֵּר מזה, (תהל' ע"ה ט') rinnen lassen. (b שוה לפעל מגר שענינו הפלה והריסה. וְהִגִּרִם על ידי חרב, (ירמיה י"ח כ"א, תהלי' ס"ג י"א) stürzen lassen.

נגש .1. 2. 5. 6. 7 השרש הזה משונה משאר השרשים חוץ משרש נחת אשר הוא דומה לו. באלו שני השרשים העבר בנפעל ישתמש לעבר בקל. נִגַּשׁ בנפעל הוא העבר בקל,(שמות כ"ד ב', שם ל"ד ל"ב) והעתיד והצווי והמקור הם רק מהקל ולא בנפעל אֶגּוֹשׁ תִּגּוֹשׁ יִגְּשׁוּ או יִגָּשׁוּ בעתיד, גֶּשׁ הלאה, (בראשי' י"ט ט') גְּשָׁה נא, (שם כ"ז כ"א) בצווי גֶּשֶׁת, בְּגִשְׁתּוֹ במקור. בדגש הת, השרש הזה יבוא לרוב בקשור אל או לְ ולפעמים עם מלת עד והוראתו קרבת הנושא אל מה שאליו, אל תִּגְּשׁוּ אל אשה, (שמות י"ט ט"ו) הַנִּגָּשִׁים אל ה' (שמות י"ט כ"ב) לא יִגַּשׁ להקריב, (ויקרא כ"א כ"א) גְּשׁוּ נא אלי, (בראשית מ"ה ד') גְּשָׁה לי, (ישעיה מ"ט ב') מִגֶּשֶׁת אליו, (שמות ל"ד ל') עד גִּשְׁתּוֹ עד אחיו, (בראשית ל"ג ג') sich nähern, hinzusetzen. (על רחוק ממקום שהוא בו, יאמר גֶּשׁ הלאה, (בראשית י"ט ט') — scheere mache dich fort. ובקשור בְּ הוא קריבה בנגיעה, אחד באחד יִגָּשׁוּ, (איוב מ"א ח') sich ausschliessen.

ההפעיל בה״ל (a ענינו כמו בקל ולא ימצא רק פעם אחת, לא תַגִּישׁ ותקדים בעדינו הרעה, (עמוס ט' י"ד) sich nähern. (b מענינו הבאה והוא עקר הוראתו, וְהִגִּישׁוֹ אדוניו, (שמות כ"א ו') וַיַּגֵּשׁ אותם אליו, (בראשית מ"ח י"ד) hin- herzuführen.

הָהָפְעַל, לא נחשתים הֻגָּשׁוּ, (ש"ב ג' ל"ד).

הַהִתְפַּעֵל כמו הקל, הִתְנַגְּשׁוּ, (ישעיה מ"ה כ').

נגשׂ .1. 2 הקל. ענינו דחק ולחץ על זולתו למהר לעשות המוטל עליו. וְהַנֹּגְשִׂים אצים לאמר כלו מעשיכם, (שמות ה' י"ג) את הנכרי תִּגֹּשׂ, (דבר' ט"ו ג') איש כערכו, נָגַשׂ את הכסף, (מ"ב כ"ג ל"ה) drängen, antreiben, mahnen.

נוֹגֵשׂ שת״ז בה״ל (a לנובה את המס מפני נוֹגְשָׂיו (שמות ג' ז') Frohnvogt ופ״א הוראתו ג״כ ש״ת לרועה, (איוב ל"ט ז') Thierantreiber *m*. (b ש״ת למלך עז מושל בחזקה. ממנו יצא כל נֹגֵשׂ, (זכריה י"ד ד') עמי נֹגְשָׂיו מעולל, (ישעיה ג' י"ב, שם י"ד) Herrscher, Bedrücker.

הַנִּפְעַל בה״ל (a ענינו נלחץ ונדחק, כי נִגַּשׂ העם, (ש"א י"ג ו') וְנִגַּשׂ העם איש באיש, (ישעיה ג' ה') gedrückt, gemisshandelt werden. (b ענינו הלבט וכשל בה, ואיש ישראל נִגַּשׂ ביום ההוא, (ש"א י"ד כ"ד) ermüdet, erschöpft sein.

נד נֵד ש״ר מקובץ חלקיו. נצבו כמו נֵד, (שמות ט"ו ח') Haufe *m*., Mauer *f*. אבל, נֵד קציר ביום נחלה, (ישעיה י"ז ה'). היא משורש נוד ונחלה מש׳ חלה, ותרגומם es schwindet die Ernte am Tage des Schmerzes.

נדב .1. 7 הקל ענינו הסכמת הלב לתת מתנה, אשר יִדְּבֶנּוּ לבו, (שמות כ"ה ב') freiwillig geben.

הַהִתְפַּעֵל כהקל, הִתְנַדְּבוּ לה׳, (דה"א כ"ט ט', עזרא ב' ס"ח) ומזה ג״כ הסכמת הלב לעשות דבר טוב, הַמִּתְנַדְּבִים לשבת בירושלים, (נחמי ה י"א ב') sich willig beweisen.

נָדִיב שת״ז והוראתו כמו נגיד בה״ל (a ונקשר עם מלת לב, כל נְדִיב לב, (שמות ל"ה כ"ב) freigebiges Herz. (b איש חשוב או ע״י נדיבתו, או ע״י חכמתו, שת״ז, לכל נָדִיב בחכמה, (דה"א כ"ח כ"א) והיא לדעתי הקלה שת״נ לעושה לו דרך חדש בחכמה או במלאכה. der einen schöpferischen Geist hat in der Kunst oder Wissenschaft, נְדִיבִים, (תהל' ק"ז מ"ם) Edler, Vornehmer *m*.

נְדִיבָה שמ״נ. תרדוף כרוח נְדִבָתִי, (איוב ל' ט"ו) Ansehen *n*., Würde *f*., Vornehmheit *f*.

נְדָבָה בה״ל (a שת״נ נדר או נְדָבָה, (ויקרא ז' ט"ז) freiwillige Gabe. (b בקשור בּ׳ שמ״נ או בִּנְדָבָה, (במדבר ט"ו ג') בִּנְדָבָה אזבחה לך, (תהל' נ"ד ח') mit Bereitwilligkeit. ובלא בּ׳, עמך נְדָבוֹת (תהל' ק"י ג') גשם נְדָבוֹת, (תהלים ס"ח יו"ד) תה״ש reichlicher Regen. ומ״א הִתְנַדְּבוּת, (עזרא ז' ט"ז) freiwillige Gabe *f*.

נדד .1. 5. 6 הקל הוראתו כמו שורש נוד וענינו סור ממעמדו שלא ברצון. כצפור נוֹדֶדֶת מקנה, כן איש נוֹדֵד ממקומו, (משלי כ"ז ח') herumschweifen, herumirren. ומהוראה זו ג״כ, וַתִּדַּד שנתי מעיני, (בראש' ל"א מ"ם) רואי בחוץ נָדְדוּ ממני. (תהל' ל"א י"ב) יָדוֹד ממך, (נחום ג' ז') weichen, ausweichen. פ״י, ומתבל יְנִדֻּהוּ, (איוב י"ח י"ח) verjagen.

הָהָפְעַל, כקוץ מֻנָּד, (ש"ב כ"ג ו') umhergeschleudert werden.

נִדָּה בה״ל (a שת״נ למרוחקה מפני טומאה, ואל אשה נִדָּה, (יחזקאל י"ח ו') unrein, abgesondert. למי נִדָּה, (במדבר י"ט ט') הוראתו מי זריקה לפי

לְנֶגֶד הבונים, (נחמי' ג' ל"ז) ושר מלכות פרס עומד לנגדי, (דניאל י"ד י"ג) gegen, auch feindlich entgegenstehen.

מִנֶּגֶד, ותשב לה מִנֶּגֶד, (בראשי' כ"א ט"ז) von fern. וישלך את נפשו מִנֶּגֶד, (שופטי' ט' י"ז) sich der Gefahr aussetzen. ועם ה' נוספת, נֶגְדָה נא לכל עמו, (תהל' קט"ז י"ד) ובכנוי, ויעלו העם איש נֶגְדּוֹ, (יהושע ו' ה') gegenüber.

נגה 1. 5. הקל פ"ע ענינו זהר, ועל דרכיך נָגַהּ אור, (איוב כ"ב כ"ח) leuchten, scheinen, strahlen.

הַהִפְעִיל, וירח לא יַגִּיהַּ אורו, (ישעיה י"ג י"ד) וה' יַגִּיהַּ חשכי, (תהל' י"ח כ"ט) leuchten lassen, beleuchten.

נֹגַהּ שת"ז לזוהר Glanz *m.* כאור נֹגַהּ heller Schein. (משלי ד' י"ח) וְנֹגַהּ אש, (ישעיה ד' ה') לְנֹגַהּ ברק חניתך, (חבקוק ג' י"א) וְנֹגַהּ כאור תהיה, (שם שם ד').

נְגֹהוֹת ברבוי, (ישעיה נ"ט ט') ע"פ נכוחות.

נגח 1. 3. 7. הקל פ"י ועניני הדוף והכה בקרן, וכי יִגַּח שור, (שמות כ"א כ"ח) stossen.

הַפִּעֵל, באלה תְּנַגַּח את ארם, (מ"א כ"ב י"א)

הַהִתְפַּעֵל, יִתְנַגַּח עמו מלך הנגב, (דניאל י"א י"ב).

נַגָּח תה"ש, ואם שור נַגָּח הוא, (שמות כ"א כ"ט) stössig.

נגן 1. 3. הקל, הכאה ביד על כלי זמר, וביותר על מתרי כלי הזמר להוציא קול Saitenspiel *n.* שרים אחר נֹגְנִים, (תהלי' ס"ח כ"ו) Saitenspieler *pl.* (ועתה דבר לכנות גם שירה בפה בשם נגן ואין לו דמיון במקרא).

הַפִּעֵל וְנִגֵּן בידו, (ש"א ט"ז י"ז) פ"ע spielen.

נְגִינָה בה"ל (a שיר לטוב או לרע, וּנְגִינוֹתַי נְנַגֵּן, (ישעיה ל"ח כ') לטוב Lied *n.* וּנְגִינוֹת שותי שכר, (תהלי' ס"ט י"ג) לרע Spottlied *n.* והוראה זו מַנְגִּינָתָם, (איכה ג' ס"ג) b) שם לכלי זמר Saiten-Instrument. למנצח על נְגִינַת, (תהלי' ס"א א') למנצח בִּנְגִינוֹת, (שם ד' א') Saiten-Instrument.

נגע 1. 2. 3. 4. 5. הקל בה"ל (a ענינו פגיעת עצם בעצם ורוב קשורו עם בּ ולפעמים עם אל או על או עד berühren. הַנֹּגֵעַ באיש הזה ובאשתו, (בראשית כ"ו י"א) ולא תגעו בו, (בראשית ג' ג') כי נָגַע אל השמים משפטה, (ירמיה נ"א ט') כי נוֹגַעַת עליהם הרעה, (שופטים כ' ל"ז) נָגַע עד שער עמי, (מיכה א' ט') עד יעזר נָגָעוּ, (ישעיה ט"ז ח') וְנָגְעָה חרב עד נפש, (ירמיה ד' י"ד) reichen. b) בקשור אל ענינו תשמיש, לְנָגְעָה אליה, (בראשית כ' ו') beiwohnen. c) מלשון מכה וְנֶגַע, ואהי נָגוּעַ כל היום, (תהל' ע"ג ט"ו, ישעיה כ"ג ד') geplagt, geschlagen.

הַנִּפְעַל מה"ב בק"ל. וַיִּנָּגְעוּ יהושע וכל ישראל, (יהושע ח' ט"ו) sich geschlagen stellen.

הַפִּעֵל, ג"כ מה"ג בקל, וַיְנַגַּע ה' את פרעה, (בראשית י"ב י"ז) schlagen.

הַפֻּעַל, ואם אדם לא יְנֻגָּעוּ, (תהלי' ע"ג ה') Plagen ausgesetzt sein.

הַהִפְעִיל מה"א בקל, berühren, langen, erlangen, reichen, erreichen. לרוב עם לְ או אל, הִגַּעַתְּ למלכות, (אסתר ד' י"ד) וראשו לעב יַגִּיעַ, (איוב כ' ו') וְהִגַּעְתֶּם אל המשקוף, (שמות י"ב כ"ב) יוצא, אשר מַגִּיעַ אליהם כמעשה הרשעים, (קהלת ח' י"ד) ועם מלת עד, וַיַּגִּיעוּ עד שערי מות, (תהלי' ק"ז י"ח, ישעיה כ"ה י"ב) עומד ועם ב' מַגִּיעֵי בית בבית, (שם ה' ח') פ"י ועם מלת ידך ואם לא תַגִּיעַ ידו, (ויקרא ה' ז') הוראתה כמו תשיג או תמצא hinreichen, hinlangen,

נֶגַע שד"ז לכל דבר מכאיב לאדם, עוד נֶגַע אחד, (שמות י"א א') אשר ידע איש נֶגַע לבבו, (מ"א ח' ל"ח) כל נֶגַע, (שם שם ל"ז) Plage, ברבוי נְגָעִים (בראשית י"ב י"ז) ואם יבוא אחריו השם צרעת או נתק הוא תה"ש והוא מחלה בגוף האדם Schaden, oder Aussatzmal.

נגף 1. 2. 7. הקל בה"ל (a ענינו דחיפה והכאה (ולפעמים מיתה שלא בזמנה) וְנָגְפוּ אשה הרה (שמות כ"א כ"ב) וכי יִגֹּף, (שם כ"א ל"ה) פן תִּגֹּף באבן רגלך, (תהלי' צ"א י"ב) verletzen, schlagen. b) כי אם ה' יִגְּפֶנּוּ, (ש"א כ"ו י') וַיִּגֹּף ה' את העם, (שמות ל"ב ל"ה, ש"ב י"ב ט"ו) tödten.

הַנִּפְעַל כי נִגַּף לפני ישראל, (ש"ב י"ד ט"ו) וְנִגַּפְתֶּם לפני אויביכם, (ויקרא כ"ו י"ז) eine Niederlage erleiden.

הַהִתְפַּעֵל בטרם יִתְנַגְּפוּ רגליכם, (ירמיה י"ג ט"ז) sich verstossen.

נֶגֶף בה"ל (a מה"א בקל. שת"ז, ולאבן נֶגֶף, (ישעיה ח' י"ד) Anstoss *m.* b) מה"ב בקל שמ"ז, ולא יהיה בהם נֶגֶף, (שמות י"ב י"ג) Pest, Seuche *f.*

מַגֵּפָה שמ"נ גה"ל (a מכת דבר ותעצר הַמַּגֵּפָה, (במדבר י"ז י"ג) Pest, Seuche. b) ענינו הכאה או נגע את כל מַגֵּפוֹתַי, (שמות ט' י"ד) Plage. c) ענינו ניסה במלחמה Niederlage *f.* היתה מַגֵּפָה בעם אשר אחרי אבשלום, (ש"ב י"ז ט') Niederlage *f.*

נבט .3. 5 הפעל פ״י ענינו ראיה והשנחה, וְנִבַּט לארץ, (ישעיה ה׳ ל׳) hinsehen, hineinblicken.

הַהִפְעִיל, אל תַּבֵּט אל מראהו, (ש״א ט״ז ז׳, ישעי׳ י״ח ד׳) ועל ראיה שכלית ענינו הבין דבר, בְּהַבִּיטִי אל כל מצותיך, (תהל׳ קי״ט ו׳) betrachten.

מַבָּט תה״ש לדבר שמצפים ממנו תקות תשועה, ובושו מכוש מַבָּטָם, (ישעיה כ׳ ו׳) Aussicht auf Hoffnung.

נבך נִבְכֵי יָם, (איוב ל״ח ט״ז) קרוב לשרש נָבַע die Quelle des Meeres. וכן תרגמו השבעים. ומזה לדעתי, מִבְּכִי נהרות חבש (שם שם) ובא מ׳ ת׳ כ׳ וענין הפסוק סגר מעינות הים. וכן מטיל ונטיל.

נבל .1. 3 הקל פ״ע נה״ל (a כמישת ליח הצמח, ועלהו לא יִבּוֹל, (תהל׳ א׳ ג׳) נָבֵל ציץ, (ישעיה מ״ם ז׳) נוֹבֶלֶת עליה, (שם א׳ ל׳) verwelken, (b קרוב לשרש נפל, הר נופל יִבּוֹל, (איוב י״ד י״ח) וכל צבאם יִבּוֹל, (ישעיה ל״ד ד׳) hinsinken. (c ענינו שפלות, אם נָבַלְתָּ, (משלי ל׳ ל״ב) מהשם נְבָלָה וְנַבְלוּת hast du eine Thorheit im Auswählen begangen, geringschätzen.

הַפִּעֵל מהוראה נ׳ בקל, וַיְנַבֵּל צור ישועתו, (דברים ל״ב ט״ו) אל תְּנַבֵּל כסא כבודך, (ירמיה י״ד כ״א) beschimpfen. (b כה״א בקל, וַנָּבֶל כעלה כלנו, (ישעיה ס״ד ה׳) ומשפטו וַנָּבֶל, ובאה הקמץ תמורת הדגש, (ועיין שורש נזר.)

נָבָל שת״ז לאיש פחות הערך וכפוי טובה ein niedriger, undankbarer Mensch. נָבָל נבלה ידבר, (ישעיה ל״ב ו׳) כאחד הַנְּבָלִים, (שם י״ג י״ג).

נְבָלָה שת״נ למעשה או דבר מגונה Thorheit, Schlechtigkeit, Schandthat, Niederträchtigkeit. נְבָלָה ידבר, (ישעיה ל״ב ו׳) נבל שמו וּנְבָלָה עמו (ש״א כ״ה כ״ה) אל תעשו את הַנְּבָלָה הזאת (שופטי׳ י״ט כ״ג) ומ״א נַבְלוּת, אגלה את נַבְלוּתָהּ, (הושע ב׳ י״ב).

נְבֵלָה תואר לכל גוית מת, והוראתה מהוראה ב׳ בקל משורש נפל Gefallenes *n.* נְבֵלָה וטרפה, (ויקרא כ״ב ח׳) Aas, Verrecktes *n.* ועל גוית האדם המת, לא תלין נִבְלָתוֹ, (דברים כ״א כ״ג) Leichnam *m.*

נֵבֶל או **נֶבֶל** בה״ל (a שם נרדף לנאד Schlauch, Flasche *f.*, Krug *m.* וְנִבְלֵיהֶם ינפצו (ירמיה מ״ח י״ב) נחשבו לְנִבְלֵי חרש, (איכה ד׳ ב׳) (b מין כלי זמר בכלי נֶבֶל, (תהל׳ ע״א כ״ב) נֵבֶל עשור, (תהל׳ ל״ג ב׳) Harfe *f.*

מַבּוּל מבול תה״ש לרבוי מים את הַמַּבּוּל מים על הארץ, (בראשי׳ וא״ו י״ז) משפטו מַנְבּוּל, רד״ק, Wasserfluth. ולרד״ק שרשו יבל.

נבע .1. 5 הקל ענינו הקרת מים ממקורו פ״י. נחל נוֹבֵעַ, (משלי י״ח ד׳) quellen, sprudeln.

הַהִפְעִיל נה״ל (a כבקל, Sprudeln. פי רשעים יַבִּיעַ רעות, (משלי ט״ו כ״ח) אַבִּיעָה לכם רוחי, (שם א׳ כ״ג) (b ענינו הודעה, יום ליום יַבִּיעַ אומר, (תהל׳ י״ט ג׳) verkünden. (c מענין אבעבוע כדבר הרותח באש, יבאיש יַבִּיעַ, (קהלת יו״ד א׳) gährend machen.

מַבּוּעַ שת״ז למקום מעין, ועל מַבּוּעֵי מים ינהלם, (ישעיה מ״ט יו״ד) Quelle *f.*

נגב נֶגֶב תואר למקום יבש. כי ארץ הַנֶּגֶב נתתני (שופטים א׳ ט״ו) trockenes Land. ובעבור זה נקרא פאת הדרום נֶגֶב. עלו זה בַּנֶּגֶב, (במדבר י״ג י״ז) נֶגְבָּה הַנֶּגְבָּה כמו לנגב Mittagseite *f.*

נגד .1. 4. 5 הקל איננו בעברית רק בארמית וענינו משיכה. נהר די נור נָגֵד ונפיק, (דניאל ז׳ י׳) משך בקשת תרגום נָגֵד ziehen.

הַהִפְעִיל ענינו הודעת דברים או ספור, מי הִגִּיד לך כי ערום אתה, (בראשית ג׳ י״א) וַיַּגֵּד לאחיו, (שם ט׳ כ״ב) הַגִּידוּ לי, (שם כ״ד מ״ט) וְהִגַּדְתֶּם לאבי, (שם מ״ה י״ג) verkünden, erzählen, aussagen, Nachricht geben.

הָפְעַל הֻגֵּד הֻגַּד לי (רות ב׳ י״א) עיין הִפְעִל.

נָגִיד תואר למלך או למושל המושך העם אחריו עיין בקל. לְנָגִיד על עמו, (ש״א י״ג י״ד) Anführer, Fürst *m.*

נְגִידִים בר״ז בה״ל (a תואר למושלים המושכים ומנהיגים את העם אחרי דעתם, ויתן בהם נְגִידִים, (דה״ב י״א י״א) קול נְגִידִים נחבאו, (איוב כ״ט יו״ד) Statthalter. (b ענינו לדעתי הקלה הַגָּדָה הנמשכת מאיש לאיש או מדור לדור (כבארמית עיין בקל) Tradition, Sage *f.* שמעו כי נְגִידִים אדבר, (משלי ח׳ ו׳) ותרגום הכתוב כך הוא Höret! denn ich führe Traditionen an. (והיה אדבר כמו ידבר עמים תחתנו מענין הנהגה, וינהג את הצאן תרגום ודבר, והמשך הקאפיטל הנ״ל מן פסוק ב׳ עד פ׳ ל״ד מורה על זה.

נֶגֶד תאה״פ בה״ל (a ענינו כמו לפני, נֶגֶד כל עמך, (שמות ל״ד יו״ד) נֶגֶד השמש, (ש״א י״ב ג׳) vor, (b ענינו כמו לעומת או אצל או בצד, והעם עברו נֶגֶד יריחו, (יהושע ג׳ ט״ז) פתח נֶגֶד פתח (יחזק׳ מ״ם י״ג) נֶגֶד ההר, (שמות י״ט ב׳) gegenüber. ויבוא בקשור כ׳ הדמיון, אעשה לו עזר כְּנֶגְדּוֹ, (בראשית ב׳ י״ח) Gegenstück *n.* ועם ל׳ ענינו התנגדות ושנאה.

נאד שם כלי לשום בו משקה, נאד החלב, (שופט' ד' י"ט) ברבוי נאדות, יין בלים, (יהושע ט' ד') Schlauch *m.*

נאה נרדף לשם נוה ועניננו (a מעון, ולא ימצא רק ברבוי, נאות חמס, (תהלי' ע"ד כ') נאות אלקים, (שם פ"ג י"ג) נאות יעקב, (איכה ב' ב') Wohnung *f.* (b עניננו מגרש נאות דשא, (תהלי' כ"ג ב') Triften, grüne Anger. נאות מדבר, (תהלים ס"ה י"ג, ירמיה ט' ט') Anger der Wüste.

נָאוֶה בה"ל (a ש"ת נרדף לשרש יָאת ועניננו הגון וראוי, לישרים נָאוָה תהלה, (תהל' קמ"ז א') anständig, geziemend. ומזה אפשר, זה אלי וְאַנְוֵהוּ (שמות ט"ו ב') אומר לו ואשמור פקודיו כאשר יאות לו (b עניננו יפה schön. שחורה אני ונָאוָה, (ש"ה א' ה') נָאוָה כירושלים, (שם וא"ו ד').

נאם בקל פ"י עניננו דבור מליצה או נביאי הלוקחים לשונם וַיִּנְאֲמוּ נאם, (ירמיה כ"ג ל"א) sprechen.

נְאֻם שם לדבור, נְאֻם ה', (במדבר י"ד כ"ח) das ist die Rede- oder der Spruch des Herrn. נְאֻם בלעם, (במדבר כ"ד ג'). נְאֻם פשע לרשע, (תהלי' ל"ו ב') Rede der Gottlosigkeit.

נֶאֱמָן תאר למליץ, מסיר שפה לְנֶאֱמָנִים, (איוב י"ב כ') ונ' השניה הוא לסמן ש"ת, כמו רַחְמָן נַעֲמָן Wohlredner *m.*

נאף 1. 3. הקל עניננו זנות באשת איש, לא תִנְאָף, (שמות כ' י"ג) ehebrechen.

נֹאֵף (איוב כ"ד ט"ו) Ehebrecher *m.*

נֹאֶפֶת (ויקרא כ' יו"ד) Ehebrecherin.

הפעל, וכלותיכם תְּנָאַפְנָה, (הושע ד' י"ג, ירמיה נ' ח', יחזקאל כ"ג ל"ז).

נִאֻפִים שמ"ז זנות, לבלה נִאֻפִים (יחזקאל כ"ג מ"ג) Ehebruch *m.*

נַאֲפוּף שמ"ז וְנַאֲפוּפֶהָ מבין שדיה, (הושע ב' ד') Buhlerei *f.* והשרש הזה נ"כ עצה"ש על עבודה זרה.

נאץ 1. 3. 4. 5. 7. עניננו כעס ובזיון, וירא ה' וַיִּנְאָץ, (דבר' ל"ב י"ט) ואת עמי יְנַאֲצוּן, (ירמי' ל"ג כ"ד) verachten, verwerfen, verhöhnen.

הפעל בה"ל (a וְנִאֲצוּנִי והפרו את בריתי, (דבר' ל"א כ') ובוצע ברך נִאֵץ ה', (תהלי' יו"ד ד') verachten, verspotten b) Anlass zum Lästern geben. נִאֵץ נִאַצְתָּ את אויבי ה' (ש"ב י"ב י"ד).

וְיָנֵאץ השקד, (קהלת י"ב ה') ומשפטו וְיִנְאַץ die Mandel wird verachtet sein.

הִתְפַּעֵל כל היום שמי מִנֹּאָץ (תמורת מִתְנָאָץ) (ישעיה נ"ב ה') sich verachten lassen müssen.

נֶאָצָה ויעשו נֶאָצוֹת גדולות, (נחמי' ט' י"ח).

נְאָצָה שמ"נ, (מ"ב י"ט ג') ותוכחה וּנְאָצָה.

נֶאָצָה כל נֶאָצוֹתֶיךָ, (יחזקאל ל"ה י"ב) Schmach, Schmähung *f.*

נאק הקל פ"ע עניננו זעקה ויללה, נרדף עם אנק ונהק, וְנָאַק נאקת חלל, (יחזקאל ל' כ"ד) מעיר מתים יִנְאָקוּ, (איוב כ"ד י"ב) Aechzen, wehe-klagen.

נְאָקָה שמ"נ, את נַאֲקַת בני ישראל, (שמות וא"ו ה') Wehklage *f.*, Geächz *n.*

נאר בפעל פ"י עניננו עזיבה, נִאֵר מקדשו, (איכה ב' ז') נֵאַרְתָּה ברית עבדך, (תהל' פ"ט י"ב) verabscheuen, verwerfen.

נָאוֹר תה"ש נָאוֹר אתה אדיר מהררי טרף, (תהל' ע"ו ה') du bist fürchterlich und mächtiger als die Raubberge. (ע"מ יכול הריקם) ואפשר הוא הפך נוֹרָא בהסתרת האותיות.

נבא 2. 7. הנפעל פ"י עניננו חוזן weissagen, prophezeihen, phantasiren. נִבָּא את הדברים האלה (ירמיה כ"א ד') אלקים דבר מי לא יִנָּבֵא, (עמוס ג' ח') עם נביאים נִבָּא, (ש"א יו"ד י"א) נביאי ישראל הַנִּבָּאִים, (יחזקאל י"ג ב') phantasiren. נִבֵּיתָ בשם ה', (ירמיה כ"ו ט') י' תמורת א'.

הִתְפַּעֵל והמה מִתְנַבְּאִים, (ש"א י' ה') משוגע וּמִתְנַבֵּא, (ירמיה כ"ט כ"ו) וַיִּתְנַבְּאוּ עד לעלות המנחה (מ"א י"ח כ"ט) Unsinn treiben, phantasiren. הִנַּבְּאוּ (ירמיה כ"ג י"ג) והראוי הִתְנַבְּאוּ, (יחזקאל י"ג י"ז).

נָבִיא שת"ז בה"ל (a למושפע ברוח אלקים, האין פה נָבִיא לה' עוד, (מ"א כ"ב ז') Prophet. ולמושפע ברוח טומאה, נְבִיאֵי הבעל, (שם י"ח י"ט) (b עניננו מליץ, ואהרן אחיך יהיה נְבִיאֶךָ, (שמות ז' א') והעד, והוא יהיה לך לפה, (שמות ז' א') Redner, Dolmetscher *m.*

בְּנֵי הַנְּבִיאִים (מ"ב ב' ג') Propheten-Schüler.

נְבוּאָה שמ"נ, כי הַנְּבוּאָה דבר עלי, (נחמי' ו' י"ב) ועל נְבוּאַת אחיה (דה"ב ט' כ"ט) Prophezeihung *f.*

נבוב בשרש בוב.

נבח בקל עניננו המיית הכלב, כלבים אלמים לא יוכל לִנְבֹּחַ, (ישעיה נ"ו יו"ד) bellen, klaffen.

הַמֹּשֵׁל ש"ט. מענין ממשלה, הַמֹּשֵׁל ופחד עמו (איוב כ"ה ב') Herrschaft.

מֹשֶׁל אין על עפר מָשְׁלוֹ, (איוב מ"א כ"ה) שמ"ז etwas Aehnliches.

מָשָׁל ש"מ נה"ל (a לְמָשָׁל ולשנינה, (דברים כ"ח ל"ז) ומשל מָשָׁל, (יחזקאל י"ז ב') Gleichniss *n.* b) להבין מָשָׁל ומליצה, (משלי א' ו') תקן מְשָׁלִים הרבה, (קהלת י"ב ט') וידבר שלשת אלפים מָשָׁל, (מ"א ה' י"ב) Denkspruch *m.* c) Sprüchwort. על כן היתה לְמָשָׁל, (ש"א יו"ד י"ב).

מִמְשָׁל בה"ל (a שמ"ז, ומשל מִמְשַׁל רב, (דניאל י"א ג') Herrschaft *f.* b) ש"ת וענינו כמו משֵׁל בה"א בקל. הַמִּמְשָׁלִים לבית אביהם, (דה"א כ"ו ו') welche die Herrschaft hatten.

מֶמְשָׁלָה, או מֶמְשֶׁלֶת שמ"נ, הַמֶּמְשָׁלָה הראשונה, (מיכה ד' ח') לְמֶמְשֶׁלֶת הלילה, (בראשית א' ט"ז) Herrschaft, Regierung.

משק בשרש נשק, שקק.

משש 1. 3. 5. הקל פ"י ענינו תפישת דבר ביד. אולי יְמֻשֵּׁנִי אבי (בראשית כ"ז י"ב) וַאֲמֻשְּׁךָ (שם שם כ"א) betasten, befühlen.

הַפִּעֵל, כי מִשַּׁשְׁתָּ את כל כלי (בראשית ל"א ל"ז) durchwühlen, tappen.

ההפעיל, וַהֲמִשֵׁנִי את העמודים, (שופטי' ט"ז כ"ו) angreifen lassen.

מֶתֶג שם כלי לסגור פה החמור והסוס, מֶתֶג לחמור, (משלי כ"ו ג') Gebiss *n.* b) ענינו לדעתי כהשם ארבה והיא כלי הסותם והעוצר את מוצא המים מהאמה (ועיין שורש אמם בהשם אמה בהוראה ד') Schleusse *f.*, ויקח דוד את מֶתֶג האמה מיד פלשתים, (ש"ב ח' א') Kanal-Schleusse.

מתה מְתִים שת"ז לגופי בני אדם, כל עיר מְתִים, (דברי' ב' ל"ד, איוב י"א ג') Männer. ובסמיכות מְתֵי מספר, (בראשית ל"ד ל', דברי' ד' כ"ז, איוב כ"ד י"ב, שם י"ט י"ט) ובכנוי, מְתָיו מספר. (דברי' ל"ג ו') מְתַיִךְ בחרב יפולו, (ישעיה ג' כ"ה).

מתום בשורש תמם.

מתח בנינו קל פ"י, וַיִּמְתָּחֵם כאהל לשבת. (ישעי' מ"ם כ"ב) ausbreiten.

אַמְתַּחַת שע"נ לשק, בְּאַמְתַּחַת בנימין, (בראשית מ"ד י"ב) ה"א נוספת ונקרא? כן לפי כשממלאין אותו מותחין אותו. Sack *m.*

מָתַי מלת השאלה לדעת הזמן בעתיד, wann.

מָתַי אעשה גם אנכי לביתי, (בראשית ל' ל', תהלי' מ"ב ג') לְמָתַי אעתיר, (שמות ח' ה') לאיזה זמן תרצה שיכרתו הצפרדעים zu welcher Zeit. אחרי מָתַי עוד, (ירמיה י"ג כ"ז) אחרי זמן מה תטהרי עוד אם לא עתה nach wie langer Zeit. עד מָתַי יהיה מהלכך, (נחמי' ב' ו') עד כמה זמן ימשך זמן נסיעתך, bis wann, wie lange?

מתן מָתְנַיִם שם נרדף לחלצים והוא המקום מתחת לחגורה, מִמָּתְנַיִם עד ירכים, (שמות כ"ח מ"ב), ובסמיכות, וּמָתְנֵי מלכים, (ישעיה מ"ה א') Lenden *pl.*

מתק 1. 5. הקל פ"ע ענינו נעימת טעם, מים גנובים יִמְתָּקוּ, (משלי ט' י"ז) süss schmecken.

וַיִּמְתְּקוּ המים, (שמות ט"ו כ"ה) süss werden.

הַהִפְעִיל, אם תַּמְתִּיק בפיו רעה, (איוב כ' י"ב) פ"ע.

מָתוֹק מָתוֹק מדבש, (שופטי' י"ד י"ח) תה"ש süss ועצה"ש, וּמָתוֹק האור, (קהלת י"א ז').

מֶתֶק שפתים, (משלי ט"ז כ"א) ש"מ Süssigkeit *f.*

מֹתֶק, את מָתְקִי (שופטי' ט' י"א) כמו מֶתֶק.

מַמְתַּקִּים ש"מ בסר"ז, (ש"ה ה' ט"ז) (ועיין בשר' חמץ) Süssigkeiten *pl.*

אות נ.

נא נָא בה"ל (a מלת הענין ויבוא לרוב על הצווי והעתיד, ומורה על בקשה. אמרי נָא אחותי את, (בראשית י"ב י"ג) sage doch, נעברה נָא בארצך (במדבר כ' י"ז) lasse doch. אסורה נָא ואראה, (שמות ג' ג') לזרון ich will doch einmal sehen. ובא בקשור, הנה נָא הואלתי לדבר (בראשית י"ח ל"א) siehe doch. ובקשור אם, אם נָא מצאתי חן, (שם י"ח ג') ועם א' נוספת אָנָּא, (בראשית נו"ן י"ז, תהלים קי"ח כ"ה) O.! b) תה"ש לצלי שאינו צלוי כל צרכו, אל תאכלו ממנו נָא, (שמות י"ב ט') halb roh.

מֹרֹרוֹת תאר, אשכלות מֹרֹרוֹת, (דברי' ל"ב ל"ב) מְרֹרוֹת פתנים, (איוב כ' י"ד) Bitterkeit f., Gift n.

מְרִירִי תה"ש לרוח ארסי ממית, וקטב מְרִירִי, (דברי' ל"ב כ"ד) giftige Luft. ומ"א בִּמְרִירוּת תאנח, (יחזקאל כ"א י"א) תה"פ bitterlich ächzen.

מֶמֶר שמ"ז, וּמֶמֶר ליולדתו, (משלי י"ז כ"ה) Herzleid n., Verdruss m.

מַמְרֹרִים, ישביעני מַמְרֹרִים, (איוב ט' י"ח) Bitterniss n.

תַּמְרוּר בה"ל a) שמ"ז או תה"פ, הכעים אפרים תַּמְרוּרִים, (הושע י"ב ט"ו) Bitterkeit, מספד תַּמְרוּרִים, (ירמיה ו' כ"ו) bitterlich. b) ענינו ציון, שימי לך תַּמְרוּרִים, (ירמיה ל"א כ"א) Merkmal n.

מָשׁה 1, 5. ענינו משיכה. הקל, מן המים מְשִׁיתִהוּ (שמות ב' יו"ד) והוא תמיד בקשור מים herausziehen.

ההפעיל יַמְשֵׁנִי ממים רבים, (תהלים י"ח י"ז).

מֶשִׁי שם ארג תולעת, (יחזקאל ט"ז י"ג) Seide f.

משח 1, 2. הקל פ"י סיכה בשמן או בצבע, מִשְׁחוּ מגן, (ישעיה כ"א ה') וּמָשׁוֹחַ בששר, (ירמיה כ"ב י"ד) ולרוב יבוא על משיחת מלכים וכהנים ולוים ולקדושה. וּמָשַׁחְתָּ את חזאל למלך, (מ"א י"ט ט"ז) וּמָשַׁחְתָּ אותו לכהן לי, (שמות כ"ט ז') תִּמְשַׁח לנביא תחתך, (מ"א י"ט י"ז) schmieren, salben, salben zur Einweihung.

הנפעל. כי נִמְשַׁח דוד למלך, (דה"א י"ד ח') ביום הִמָּשַׁח אותו, (ויקרא וא"ו י"ג).

מִשְׁחָה שמ"נ בה"ל a) כהוראת השרש הזה בהפעלים הנ"ל Salbung f. שמן מִשְׁחַת קודש, (שמות ל' כ"ה) ומ"א מָשְׁחָה להיות להם מָשְׁחָתָם, (שמות מ"ם ט"ו) b) הוראתו חלק, מִשְׁחַת אהרן, (ויקרא ז' ל"ה) ענינו זאת חלקו בעבור כי נמשח לכהן מ"א מָשְׁחָה, לך נתתים לְמָשְׁחָה, (במדבר י"ח ח') Antheil m.

מָשִׁיחַ שת"ז למלך וכהן ונביא, הכהן הַמָּשִׁיחַ, (ויקרא ד' ג', תהלי' ק"ה ט"ו, ש"א כ"ד ח') Gesalbte m.

מִמְשָׁח תה"ש. ענינו כשרש מתח ובא ש תמורת ת', כרוב מִמְשָׁח, (יחזקאל כ"ח י"ד) ausgedehnt, ausgespannt.

משך 1. 2. 3. השרש הזה נרדף עם שרש מתח ועיקר הוראה שלו מתיחה ziehen, dehnen. וַיִּמְשְׁכוּ ויעלו את יוסף, (בראשית ל"ז כ"ח) herausziehe. בִּמְשֹׁךְ היובל, (שמות י"ט י"ג) den Schall dehnen. מְשֹׁךְ חסדך (תהלי' ל"ו י"א, שופטי' ד' ו', שם כ' ל"ז) ziehen. ומזה יסתעפו עוד הוראות אחרות הקרובות לה. מוֹשְׁכֵי קשת, (ישעי' ס"ו י"ט) spannen den Bogen. כי ע"י המתיחה יִמָּשֵׁךְ החבל, מָשַׁךְ ידו את לוצצים, (הושע ז' ה') Umgang pflegen. כי ע"י ההתחברות תגדל החברה. לִמְשׁוֹךְ ביין את בשרו, (קהלת ב' ג') stärken, festzuhalten. כי ע"י העונג יחשוב להאריך או להמשיך ימיו. בְּמֹשֵׁךְ הזרע, (עמוס ט' י"ג) ש"ת Ausstreuer der Saat. כי ע"י זריעת הזרע להלאה ימשיך מקום גדול התבואה.

הַנִּפְעַל רק על משיכת הזמן, וימיה לא יִמָּשֵׁכוּ (ישעיה י"ג כ"ב) lange währen.

הַפֻּעַל בה"ל a) ענינו משיכה בכח, מְמֻשָּׁךְ ומרט, (ישעיה י"ח ב') gezerrt. b) תה"ש. תוחלת מְמֻשָּׁכָה, (משלי י"ג י"ב) אריכת זמן langwierig.

מֶשֶׁךְ הזרע, (תהלי' קכ"ו ו') das Ziehen des Samens, das ist in den langgezogenen Furchen. ולדעתי הקלה ענינו שק מענינו בקל בשרש הזה ויקרא מֶשֶׁךְ לפי כשממלאים אותו הוא נמשך, וכן נקרא השק אמתחת לפי שהוא נמתח. ועיין שורש מתח Aussaat-Sack. b) והיא שם אומה. מֶשֶׁךְ ותירס, (בראשית יו"ד ה') גרתי מֶשֶׁךְ (תהלי' ק' כ') ומזו סוסים מיזנים מַשְׁכִּים היו, (ירמיה ה') פירש ר"א אבן עזרא, מיוחסים אל מֶשֶׁךְ, כי משם יבואו הסוסים האבירים הזמים ומתאוים אל הנקבה. וּמֶשֶׁךְ חכמה, (איוב כ"ח י"ח) הוא שמ"ז Ausdehnung der Wissenschaft. וי"מ שהוא לקנין שהאדם קונה לו Besitz m.

משל 1. 2. 3. 5. 7. הקל פ"י בה"ל a) ענינו שררה וקשורו עם ב', והוא ימשול בך, (בראשית ג' ט"ז) וּמֹשֵׁל בכל ארץ מצרים, (שם מ"ה כ"ו) herrschen. b) ענינו דמות דבר לדבר, וּמְשֹׁל משל, (יחזקאל י"ז ב') in Gleichnissen reden, dichten. ומהוראה זאת הש"ת ברבוי, על כן יאמרו הַמֹּשְׁלִים (במדבר כ"א כ"ז) Dichter pl.

הַנִּפְעַל מה"ב בהקל. וְנִמְשַׁלְתִּי עם יורדי בור, (תהלי' כ"ח א') gleich sein.

הַפִּעֵל נ"כ מה"ב בקל. הלא מְמַשֵּׁל משלים הוא, (יחזקאל כ"א ה') Dichter, in Gleichnissen reden.

הַהִפְעִיל בה"ל a) מענין ממשלה. הַמְשֵׁל ופחד עמו, (איוב כ"ה ב') שם המקור Regieren n. b) מענין דמות כבה"ב בקל. וְתַמְשִׁלוּנִי ונדמה, (ישעיה מ"ו ה') vergleichen. c) תַּמְשִׁילֵהוּ במעשה ידיך, (תהלים ח' ז') zum Herrscher einsetzen.

הַהִתְפַּעֵל מה"ב בקל, וָאֶתְמַשֵּׁל כעפר, (איוב ל' י"ט) gleich sein.

מֶרֶד שמ״ז אם בְּמֶרֶד, (יהושע כ״ב כ״ב) .Abfall *m*. ומ״א בס״נ, בן נעות הַמַּרְדּוּת, (ש״א כ׳ ל׳) Sohn der Widerspänstigkeit

מְרוּדִים בשרש רוד.

מרה .1. 5 הקל ענינו סרוב, ungehorsam, wider- spänstig sein. וקשורו לרוב עם את או בכנוי ולפעמים עם ב׳ מָרָה את פי ה׳, (מ״א י״ג כ״ו) כי פיהו מָרִיתִי (איכה א׳ י״ח) כי מָרְתָה באלהיה, (הושע י״ד א׳) והבינוני והוא ש״ת, סורר ומוֹרֶה, (דברי׳ כ״א י״ח).

הַהִפְעִיל בה״ל (a לרוב עם את או בכנוי da- widerhandeln, widerspänstig sein. כל איש אשר יַמְרֶה את פיך. (יהושע א׳ י״ח) וַתָּמֶר את משפטי (יחזקאל ה׳ ו׳) והש״ת מַמְרִים הייתם עם ה׳ (דברי׳ ט׳ ו׳) .beleidigen, Verdruss machen (b כי הִמְרוּ את רוחו, (תהלי׳ ק״ו ל״ג) כמה יַמְרוּהוּ במדבר (שם ע״ח מ׳) בְּהַמְרוֹתָם תלן עיני (איוב י״ז ב׳).

מְרִי בה״ל (a והוא שם מפשט, אך מְרִי יבקש רע, (משלי י״ז י״א) .Trotz, Eigensinn *m*. (b ענינו מה״ו בקל, והוא ג״כ ש״מ, גם היום מְרִי שיחי, (איוב כ״ג ב׳) ענינו גם היום שיחי בְּמְרִי Widerspän- stigkeit.

מוֹרָה בה״ל (a ענינו צער, שמ״נ, מֹרַת רוּח ליצחק ולרבקה, (בראשית כ״ו ל״ה) .Herzens- Leid *n*. (b שת״ז לתער, ומוֹרָה לא עלה על ראשו, (שופט׳ ט״ז י״ז) .Scheermesser *n*. ועיין שורש ירה.

מרח הקל פ״י ענינו מָשׁוֹחַ einreiben, schmieren. וְיִמְרְחוּ על השחין, (ישעיה ל״ח כ״א).

מְרוֹחַ תה״ש לכתות בצים, מְרוֹחַ אשך, (ויקרא כ״א כ׳) .zerrieben, zerdrückt

מרט .1. 2. 3. 4 הקל פ״י בה״ל (a ענינו תלישת השער, וָאֶמְרְטָה משער ראשי, (עזרא ט׳ ג׳) ausraufen. (b ענינו החלק, ויתן אותה לְמָרְטָה, (יחזקאל כ״א ט״ז), וכל כתף מְרוּטָה, (שם כ״ט י״ח) jede Schulter ist kahl, כי מרוב נשׂאת משא עליה נתלש השער. glatt machen, poliren;

הַנִּפְעָל, כי יִמָּרֵט ראשו, (ויקרא י״ג מ״ם) kahl werden.

הַפֻּעַל, נחשת מְמֹרָט, (מ״א ז׳ ה׳), מה״ב מקל pol irt.

הַפֻּעַל, ממשך וּמוֹרָט, (ישעיה י״ח ב׳) מה״א בקל hin und her gerupft werden.

מרץ .2. 5 הַנִּפְעָל תאה״ש ענינו חוק, מה נִּמְרְצוּ אמרי יושר, (איוב וא״ו כ״ה) וחבל נִמְרָץ, (מיכה ב׳ יו״ד) .kräftig überzeugend

הַהִפְעִיל, מה יַמְרִיצְךָ כי תענה. (איוב ט״ז ג׳) überzeugend machen.

מרק .1. 4 הקל כמו מָרַט בה״ב שהוראתו החלק וְנִקּוּת, נחשת מָרוּק (דה״ב ד׳ ט״ז) והוא תואר polirtes Erz. מִרְקוּ הרמחים, (ירמיה מ״ו ד׳) והוא צווי putzen.

הַפֻּעַל, וּמֹרַק ושטף במים, (ויקרא וא״ו כ״א) ge- putzt, gescheuert werden.

מָרָק שת״ז לרוטב, ואת הַמָּרָק, (שופטי׳ וא״ו כ׳) Brühe, Suppe.

מְרוּקִים שמ״ז לזכוך ונקוי, ימי מְרוּקֵיהֶן, (אסתר כ׳ י״ב) .Reinigung *f*.

תַּמְרוּק, תה״ש לדברים המנקים את הגוף, תַּמְרוּקֵי הנשים, (אסתר ב׳ י״ב) säuberude, reinigende Mittel. חבורות פצע תַּמְרוּק ברע, (משלי כ׳ ל׳) וענין הפסוק חבורות פצע ומכות חדרי בטן הםה תַּמְרוּק באיש רע Reinigungs-Besserungs-Mittel für den bösen Menschen.

מרר .7 .5 .3 .2 ,1 עיקר הנחתו על מרירת הטעם והושאל ג״כ לינון וצער פ״ע, הקל, כי מָרָה נפש כל העם, (ש״א ל׳ ו׳) כי נפשה מָרָה לה (מ״ב ד׳ כ״ז) .erbittert, betrübt sein

הַנִּפְעָל, יֵמַר שכר לשותיו, (ישעיה כ״ד ט׳) bitter schmecken.

הַפִּעֵל, אֲמָרֵר בבכי (ישעיה כ״ב ד׳) פ״ע, ich weine bitterlich. וַיְמָרְרוּ את חייהם (שמות א׳ י״ד) פ״י, verbittert.

הַהִפְעִיל פ״י, כי הֵמַר שדי לי מאד. (רות א׳ כ׳) verbittert. וְהָמֵר עליו כְּהָמֵר על הבכור. (זכריה י״ב יו״ד) פעל עומד jammern.

הַהִתְפַּעֵל וַיִּתְמַרְמַר אליו, (דניאל ח׳ ז׳) erbitter t werden.

מַר (a תה״ש, מַר ממות, (קהלת ז׳ כ״ו) bitter, מַר יבכיון (ישעיה ל״ג ז׳) תה״פ, jämmerlich weinen, מַר נפש, (ש״א כ״ב ב׳) betrübtes Gemüth. (b וענינו אגל, כְּמַר מדלי, (ישעיה מ״ם ט״ו) .Tropfen *m*.

מָרָה בס״נ, מָרָה כלענה, (משלי ה׳ ד׳) זעקה גדולה ומרה, (בראשית כ״ז ל״ד) תואר bitter, jämmerlich.

מָרַת נפש, (ש״א א׳ יו״ד) כמו מַר נפש.

מְרֵרָה שת״נ למרה שבגוף. נשפך לארץ מְרֵרָתִי, (איוב ט״ז י״ג) .Galle *f*.

מְרֹרִים סמים מרים, על מְרֹרִים, (שמות י״ב ח׳) bittereKräuter.

בכנוי כמו לְמַעֲנִי לְמַעַנְךָ, לְמַעַנְכֶם הוראתו wegen, um willen.

מער מְעָרָה שת"נ למחילה חסורה Höhle *f.* ושם מְעָרָה, (ש"א כ"ד ד') ברבוי את הַמְּעָרוֹת, (שופטים וא"ו ב') מין בשי מ"ין.

מין או **מצין** מַצָּה תהישנ לעיסה שלאהחמיצה חלת מַצָּה אחת, (במדבר וא"ו י"ט) חלות מַצּוֹת, (שמות כ"ט ב') ungesäuerte Kuchen *pl.* חג הַמַּצּוֹת, (שמות כ"ג ט"ו) Fest des ungesäuerten Brodes.

מצא 1. 2. 5. בה"ל (a ענינו השגת דבר אחר החיפוש או גם במקרה, בטבעי. או מָצָא אבידה, (ויקרא ה' כ"ב) finden. ולא מָצְאוּ להם כן, (שופטי' כ"א י"ד) hinreichen. וּמָצָא את רעהו (דברי' י"ט ה') begegnen. תנואות עלי יִמְצָא, (איוב ל"ג י"ד) ersinnen. לך מְצָא את החצים (ש"א כ' כ"א) holen. תִּמְצָא ידך לכל אויביך (תהלי' כ"א ט') erreichen. (b במוסרי. ויזרע יצחק בארץ וַיִּמְצָא מאה שערים, (בראשית כ"ו י"ב) ואם לא תִמְצָא ידה די שה, (ויקרא י"ב ח') מָצָא לו ערים בצורות, (ש"ב כ' ו') ענינם השגת יד erreichen. אם עד תכלית שדי תִּמְצָא, (איוב י"א ד') gelangen. ולכה אין בשורה מֹצֵאת, (ש"ב י"ח כ"ב) erhalten. (e על כן מָצָא עבדך את לבו להתפלל אליך (ש"ב ז' כ"ז) (ענינו כמו ערב את לבו) (ירמיה ל') sich erkühnen, wagen.

הַנִּפְעָל, אשר נִמְצָא הגביע בידו (בראשי' מ"ד ט"ז) gefunden werden. בכל אשר יִמָּצֵא לו, (דברים כ"א י"ז) besitzen. לא יִמָּצֵא לנו ההר (יהושע י"ז ט"ז) hinreichend sein.

הַהִפְעִיל הִמְצִיתִיךָ ביד דוד, (ש"ב ג' ח') (ובא בחסרון א') überliefern. להסר יַמְצִיאֶהוּ, (איוב ל"ז י"ג) erfinden. ואת העולה הִמְצִיאוּ אליו, (ויקרא ט' י"ג) hinlangen. (b ולכה אין בשורה מוֹצֵאת, (ש"ב י"ח) ענינו מזדמנת vorhanden sein, das ist, sich finden lassen.

מצד מְצָד (שת"ז למגדל או ראש סלע חזק, וישב דוד בַּמְּצָד, (דה"א י"א ז') ומ"א מְצוֹד רעים (משלי י"ב י"ב) ובס"נ מְצוּדָה, היות דוד בַּמְּצוּדָה, (ש"א כ"ב ד') Burg, Veste. בסרזו"נ, ובנה עליה מְצוֹדִים, (קהלת ט' י"ד) יבואהו בַּמְּצָדוֹת, (יחזקאל י"ט ט') ומ"א לבית מְצוּדוֹת, (תהלי' ל"א ג').

מצא 1. 2. פ"י הקל בה"ל (a ענינו מציצה, שתית וּמְצִית, (ישעיה נ"א י"ז) יִמָּצוּ ישתו. (תהלים ע"ה ט') aussaugen. (b ונקשר עם מן והוראתו סחיטה וַיִּמֶץ טל מן הגזה, (שופטים וא"ו ל"ח) ausdrücken.

הַנִּפְעַל בה"ל (a aussaugen. ומי מלא יִמָּצוּ למו, (תהלי' ע"ג י"ד) (b וְנִמְצָא דמו, (ויקרא א' ט"ו) ausgedrückt werden.

מצח מֵצַח שם פדחת הפנים, על מֵצַח אהרן, (שמות כ"ח ל"ח) Stirne *f.* חזקי מֵצַח, (יחזקאל ג' ז') freche Stirne.

מִצְחָה בס"נ. וּמִצְחַת נחשת על רגליו (ש"א י"ז ו') eherne Fussbedeckung, Beinschiene.

מצץ קל פ"י נרדף עם מָצָה בהוראה א' למען תָּמֹצּוּ, (ישעיה ס"ו י"א) aussaugen.

מצר שת"ז לגבול, בין הַמְּצָרִים, (איכה א' ג') Grenzen *pl.*

מקל מַקֵּל שם נרדף למטה, ויך את האתון בַּמַּקֵּל, (במדבר כ"ב כ"ז) Stab *m.* שמ"ז ברבוי שני מַקְלוֹת (זכריה י"א ז') Stäbe.

מקק 2. 5. הנפעל ענינו רקבון ונמיסה, נָמַקּוּ חבורותי, (תהלים ל"ח ו') ועיניו תִּמַּקְנָה בחוריהן, (זכריה י"ד י"ב) וְנָמַקּוּ כל צבא השמים, (ישעיה ל"ד ד') faulen, sich auflösen, hinschwinden, zerfliessen.

הַהִפְעִיל כנפעל, הָמֵק בשרו (זכריה י"ד י"ב).

מַק שת"ז, שרשם כַּמַּק יהיה, (ישעי' ה' כ"ד) Moder.

מר מַר ש"ת לטפה, כְּמַר מדלי, (ישעיה מ' ט"ו) Tropfen *m.* ואפשר מזה, ציון בְּמַר תבכה.

מרא בהפעיל פ"ע ענינו הגבהה בעופפת. במרום תַּמְרִיא, (איוב ל"ט י"ח) sich in die Höhe schwingen.

מְרִיא תואר לשור מפוטם, שור וּמְרִיא, (ש"ב וא"ו י"ג) gemästet. וחלב מְרִיאִים, (ישעיה א' י"א) שתו"ר Mastvieh *n.*

מֹרַג שם כלי דישה. לְמוֹרַג חרוץ, (ישעי' מ"א ט"ו) ובר"ז, וְהַמּוֹרִגִּים ועצים, (דה"א כ"א כ"ג) (ש"ב כ"ד כ"ב) נמצא, וְהַמֹּרִגִּים וכלי הבקר לעצים, Dreschwalze *f.*

מרד קל ענינו פשוע וקשורו לרוב עם ב' ולפעמים עם על ועם את, כי מָרַדְתָּ בי, (ישעיה ל"ו ה') לִמְרֹד בה', (יהושע כ"ב כ"ט) העל המלך אתם מֹרְדִים, (נחמיה ב' י"ט) ואותנו אל תִּמְרֹדוּ, (יהושע כ"ב י"ט) sich auflehnen, abfallen, sich empören.

מֹרְדֵי אוֹר, (איוב כ"ד י"ג) Feinde des Lichtes.

Vögte. על הַמַּס. (ש״ב כ׳ כ״ד, מ״א ד׳ ו׳) ולדעת נעוניום שרשו מֶכֶס בחסרון הכ׳ פירוש המלה הזו כתבתי בש׳ כסס וכתבתי שנית פה לפ״י שהרד״ק הביאה בש׳ מסס.

מַסָּה שמ״נ ענינו נמיסה וכליון, לְמַסַּת נקים, (איוב ט׳ כ״ג) Untergang *m.* מַסָּה ומריבה ע״ש נסה.

מִסָּה תאה״ש ענינו שעור וערך מִסַּת נדבת ידך, (דברים ט״ז יו״ד) Verhältniss, Maassgabe.

מָסִים תאר לגוף נמס ונימוח, כקדות אש הַמָּסִים, (ישעיה ס״ד א׳) בנח תחת דגש והראוי הַמַּסִּים Flüssiges.

תֶּמֶס תה״פ, שבלול תֶּמֶס יהלוך, (תהלי׳ נ״ח ט׳) zerfliessend. הת׳ נוספת בשקל תֶּבֶל עשו משי בלל.

מסר 1. 2. הקל פ״י ענינו נתינת דבר ברשות אחרים. לִמְסָר מעל (במדבר ל״א ט״ז) מסרו עצמן לזנות ומעלו מעל sich überliefern, d. i. der sich der Unzucht übergeben.

הנִפְעַל וַיִּמָּסְרוּ מאלפי ישראל (שם שם ה׳) überliefert werden.

מָסֹרֶת ע״ש אסר.

מעד 1. 5. ענינו מוט רגל הקל, לא תִמְעַד אשוריו, (תהל׳ ל״ז ל״א) wanken.

ההִפְעִיל פ״י, ומתניהם תמיד הַמְעַד, (תהלי׳ ס״ט כ״ד, יחזקאל כ״ט ז׳) wanken lassen.

מעה מֵעַיִם שם הדקים אשר בקרב. בִּמְעֵי הדגה, (יונה ב׳ א׳) כִּמְעֹתָיו (ישעיה מ״ח י״ט) Eingeweide, Därme. ותורתך בתוך מֵעָי, (תהל׳ מ׳ ט׳) Inneres.

מעט 1. 3. 5. הקל בה״ל (a ענינו דבר שאינו מספיק למדי פעל מקרה, ואם יִמְעַט הבית מהיות משה (שמות י״ב ד׳, ויקרא כ״ה ט״ז) אל יִמְעַט לפניך את כל התלאה, (נחמי׳ ט׳ ל״ב) wenig, wenig sein. (b פ״ע, הון מהבל יִמְעָט (משלי י״ג י״א, תהלים ק״ז ל״ט) abnehmen, weniger werden.

הפִעֵל כי מִעֲטוּ. (קהלת י״ב ג׳) הוראתו כה״ב בקל.

ההִפְעִיל פ״י בה״ל (a vermindern, verringern. וְהִמְעַטְתָּה אתכם, (ויקרא כ״ו כ״ב) אל באפך פן תַּמְעִטֵנִי, (ירמי׳ יו״ד כ״ד) ולפעמים הוא תה״פ והפעל נסתר בו, הַמַּמְעִיט אסף (במד׳ י״א ל״ב) וענינו הַמַּמְעִיט לאסוף. (b ענינו לא יתן פחות מהקצוב והדל לא יַמְעִיט, (שמות ל׳ ט״ו) והראוי לא יַמְעִיט מִתֵּת weniger geben.

מְעַט תה״ש או תה״פ wenig, מְעַט מים, (בראשית י״ח ד׳) עוד מְעַט וסקלוני (שמות י״ז ד׳) מְעַט מְעַט אגרשנו (שמות כ״ג ל׳) kleinweis, nach und nach. ונמצא ג״כ בש״ת הַמְעַט בה״א השאלה ist es etwa noch zu wenig. הַמְעַט לנו את עון פעור, (יהושע כ״ב י״ז) הַמְעַט קחתך את אישי, (בראשית ל׳ ט״ו).

הַמְעַט ב״ה הידוע. כי אתם הַמְעַט, (דברים ז׳ ז׳) die Wenigsten, Minderzahl.

כִּמְעַט עם כ׳ השמוש כִּמְעַט שכב אחד העם, (בראשית כ״ו יו״ד) beinahe. כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי, (ש״ה ג׳ ד׳) kaum, כִּמְעַט יעבר עבדך, (ש״ב י״ט ל״ז) bald. וכן כִּמְעַט אויביהם אכניע, (תהלי׳ פ״א ט״ו).

מעך 1. 3. הקל פ״י ענינו להיצה או נעיצה ומָעוּךְ וכתות. (ויקרא כ״ב כ״ד) eingedrückt. וחניתו מְעוּכָה בארץ, (ש״א כ״ו ז׳) eingesteckt.

הפִעֵל מִעֲכוּ שדיהן, (יחזקאל כ״ג ג׳) vom unzüchtigen Betasten der Brüste.

מעל בקל פ״י פעל נרדף עם בגד וענינו בגידה באמונת זולתו ומשנה מדעת המאמין בו ועושה נגד רצונו וכאשר הפעל בגד הוא מן השם בגד כן הפעל מָעַל הוא מן השם מְעִיל hinter der Decke spielen, hinterlistig handeln, untreu handeln, sündigen. ויבוא תמיד בקשור ב, וּמָעֲלָה בו מעל (במד׳ ה׳ י״ב) מָעַל מעל בחרם, (ענינו בדבר החרם), (יהושע כ״ב כ׳) על אשר מְעַלְתֶּם בי, ענינו נגדי, (דברים ל״ב כ״א).

מַעַל שמ״ז Untreue *f.* מה הַמַּעַל הזה, (יהושע כ״ב ט״ז).

מְעִיל שם מלבוש, Oberkleid *n.* כי כן תלבשנה הבתולות מְעִילִים, (ש״ב י״ג י״ח) ועצה״ש מְעִיל צדקה, (ישעיה ס״א יו״ד).

מען לְמַעַן מלת הטעם והענין כמו, בעבור, בה״ל (a אם יבוא אחרי מלת לְמַעַן פעל עתיד או מקור תורה תכלית משפט הקודם. לְמַעַן יאמינו, (שמות ד׳ ה׳) ואיש ואביו ילכו אל הנערה לְמַעַן חלל את שם קדשי (עמוס ב׳ ז׳) לְמַעַן עשות את כל התועבות (ירמיה ז׳ יו״ד) ענינו damit, auf dass, in der Absicht (wie im Lateinischen auf finale). (b ואם יבוא אחרי מלת לְמַעַן שם כמו לְמַעַן דוד עבדי, (ישעיה ל״ז ל״ה) לְמַעַן משפטיך, (תהלי׳ מ״ח י״ב) לְמַעַן שמו, (תהלי׳ כ״ג ג׳) לְמַעַן צדקו, (ישעיה מ״ב כ״א) או אם תבוא מלת לְמַעַן

הַנִּפְעַל' אה"נ בקל ולא יִמָּנוּ מרוב (ד"ה ב' ה' ו') ואם את, ואת פושעים נִמְנָה, (ישעיה נ"ג י"ב, קהלת א' ט"ו).

הַפִּעֵל בה"ל (a מה"א בקל bestimmen. וַיְמַן להם המלך, (דניאל א' ה') לילות עמל מִנּוּ לי, (איוב ז' ג') (b מה"ב בקל וַיְמַן ה' דג, (יונה ב' א') anordnen. חסד ואמת מַן ינצרהו, (תהל' ס"א ח') פ"י מַנֵּה חסד ואמת לנצור את המלך.

מָן שת"ז למזון Manna. איש אל אחיו מָן הוא, (שמו' ט"ז ט"ו) ובבנוי וּמַנְךָ לא מָנַעְתָּ, (נחמיה ט' כ') והרד"ק פירש ענינו.

מַתָּנָה מן מָנָה.

מָנָה שת"נ לחלק Theil, Gabe. לחנה יתן מָנָה אחת, (ש"א א' ה', שם ט' כ"ג, שמות כ"ט כ"ו) ברבוי, ושלחו מָנוֹת (נחמיה ח' יו"ד).

מְנָאוֹת התורה (נחמיה י"ב מ"ד) הראוי, מָנוֹת והי"א נוספת, ובא ג"כ בתשלומו מְנָיוֹת המשררים (שם שם מ"ז, שם י"ג יו"ד).

מָנֶה שת"ז למספר מאה זוז Mine (יחזק' מ"ה י"ב), ע"ש רשע לרד"ק.

מָנוֹן שת"ז לדעתי הקלה הוא מהשרש מנה כמו חרון משרש חרה וגרון מן גרה רזון מן רזה, רצון מן רצה, וענינו עורך ומנין דבר על מכונו וסדרו הראוי, מה"ב בקל בשורש מנה, מפנק מנוער עבדו ואהריתו יהיה מָנוֹן, (משלי כ"ט כ"א) ופירוש הכתוב כך. המעדן את עבדו מנוער לסוף ירצה העבד להיות העורך והמסדר עסקי אדוניו רק כחפצו wenn Jemand seinen Knecht verzärtelt von Jugend auf, so wird er (der Knecht) hernach Anordner sein wollen, d. i. der Herr.

מִנְיָן (עזרא ו' י"ז) Zahl *f.*

מֹנִים (מן מנה הנ"ל) תה"פ ענינו פעם, עשרת מֹנִים (בראשית ל"א ד') zehnmal.

מְנִי שם נרדף לגד והוא שת"ז למזל, הממלאים לַמְנִי ממסך, (ישעיה ס"ה י"א) dem Geschicke (oder der Bestimmung) ein Trankopfer eingiessen (מה"א בקל בשרש מָנָה) וחברו מוכיח העורכים לגד שלחן (שם שם) וגד הוא מזל וכן בא גד (בראש' ל').

מנח **מִנְחָה** שת"נ נה"ל (a מתנה שנותנים לגדולים לנשיאת חן Präsent *n.*, ולקחת מִנְחָתִי, (בראשית ל"ג יו"ד שם ל"ב י"ד) (b קרבן נדבה הבאה מסלת, מִנְחָה לה' (בראשית ד' ג') die Opfergabe. (c ענינו מס (ש"ב ח' ב') Tribut *m.*

מנע 1. 2. הקל נרדף עם חדל עצר, פ"י, ויבוא לרוב בקשור מ או מן enthalten, zurückhalten, hemmen. אשר מָנַע ממך פרי בטן, (בראש' ל' ב'). אל תִּמְנַע מנער מוסר, (משלי כ"ג י"ג) וַיִּמְנָעֶנּוּ בתוך חכו, (איוב כ' י"ג) es werden zurückgehalten.

הַנִּפְעַל, וַיִּמָּנְעוּ רביבים (ירמיה ג' ג', יואל א' י"ג) אל נא תִּמָּנַע מהלוך (במדבר כ"ב ט"ז) sich abhalten lassen.

מנר **מָנוֹר** שת"ז ליתד הארג, כִּמְנוֹר אורגים, (ש"א י"ז ז') Weberbaum *m.*

מסה בנינו הִפְעִיל ענינו התכה פ"י schmelzen, zerfliessen machen. ישלח דברו וְיַמְסֵם, (תהל' קמ"ז י"ח) אַמְסֶה, (שם ו' ג') הֵמַסִּיו את לב העם, (יהושע י"ד ח') ענינו הֵרכו.

מסך בקל פ"י ענינו מזיגה mischen, mengen, würzen. מָסְכָה יינה, (משלי ט' ב') ושקוי בבכי מָסָכְתִּי, (תהל' ק"ב יו"ד).

מֶסֶךְ תה"ש יין מזוג Brause, וי"מ Mischung. מלא מֶסֶךְ (תהל' ע"ה ט').

מִמְסָךְ שת"ז Würzwein *m.*

מסס 1. 2. 5. הקל פ"ע ענינו המסה auflösen. כִּמְסוֹס נוסס (ישעיה יו"ד י"ח).

הַנִּפְעַל פ"י ענינו התכה zerschmelzen, zerfliessen. וחם השמש וְנָמֵס. (שמות ט"ז כ"א) כְּהִמֵּס דונג, (תהל' ס"ח ג') יִמָּאֲסוּ כמו מים, (תהל' נ"ח ח') הראוי יִמַּסְּסוּ והא' תחת ס אות דכפל וכן עורי רגע וַיִּמָּאֵס, (איוב ז' ה') אשר בזאו נהרים ארצו, (ישעיה י"ח) והראוי בזזו כמו יתר הבז אשר בזזו, (במדבר ל"א) וכן לדעתי ויבוא סגנים כמו חומר, (ישעיה מ"א) ה"א מן וְיָבוֹא תחת ס והראוי וְיָבוֹס סגנים אך מפני סמיכת שתי ס באה א' מקומה) ואם תבוא אחרי הנפעל מסס מלת לב הוראתו מורך verzagen, hinschwinden. לא יִמַּס את לבב אחיו, (דברי' כ' ח') פ"י וַיִּמַּס לבבנו, (יהושע ב' י"א) פ"ע.

ההפעיל פ"י נקשר עם לב ענינו הרך לב verzagt machen. אחינו הֵמַסּוּ את לבבנו, (דבר' א' כ"ח).

מַס בה"ל (a ש"ת לנדכה Unglücklicher. לַמָּס מרעהו חסד, (איוב ו' י"ד) לדעתי פירש הכתוב כך הוא: להנדכה ראוי הסד מרעהו אף אם יראת שדי יעזוב (ואתם לא כן עשיתם) וע"ז אמר בפסוקים שלאחריו אחי בגדו כמו נחל וגו' מן פ' ט"ו עד פסוק כ"א ושם מסיים דבריו, ואמר כי עתה הייתם לו (כפי הקרי) וענינו שווים אתם להנחל, והו' מן ויראת הוא וא"ו להוסיף ועין שמושי הוא"ו. (b ש"ת וענינו מכס Tribut. ויהי לְמַס עובד, (בראש' מ"ט ט"ו, איכה א' א') frohndienend. וברבוי מִסִּים וישימו עליו מִסִּים, (שמות א' י"א) גובה המס Frohn-

כי מֶלֶךְ הוא ממשלה בלתי מוגבלת, וביד המלך לעשות כל אשר יחפץ, וע"כ תבוא לרוב אחרי הפעל מָלַךְ קשור המלה על, הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עלינו, (בראשית ל"ז ח') absolute Regierung. וכן הרבה, ואם תבוא אחרי הפעל מָלַךְ ב׳ הוראתה המקום אשר שם כסא מלכותו אשר מָלַךְ בחצור (שופטי' ד' ב') ומשול הוא ממשלה מוגבלת, אשר ממשלת המושל היא רק בעזרת זקני המדינה constitutionelle Regierung. וע"כ תבוא תמיד בהעזר אחרי הפעל משל, המשול תמשול בנו (בראשי' ל' ז'), והוא ימשול בך (שם ג' ט"ז).

הַנִּפְעַל ענינו התיעץ einen Rathschlag fassen. וַיִּמָּלֵךְ לבי עלי, (נחמי' ה' ז') וכן בתלמוד איזל וְאִמְּלַךְ ותרגום איעצך אַמְלְכִנָּךְ מִלְכִּי ישפר עלך, (דניאל ד' כ"ד).

הַהִפְעִיל פ"י zum König einsetzen. הִמְלַכְתִּי את שאול, (ש"א ט"ו י"א).

הָהָפְעַל, אשר הָמְלַךְ, (דניאל ט' א').

מֶלֶךְ שת"ז König, מֶלֶךְ שנער, (בראשית י"ד א') ברבוי מְלָכִים, וּמְלָכִים ממך יצאו, (שם י"ז ו')

מַלְכָּה שת"נ המלך וְהַמַּלְכָּה, (אסתר ז' ו').

מְלָכוֹת ברבוי, ששים המה מְלָכוֹת, (ש"ה וא"ו ח').

מֹלֶךְ שם אליל Molech. וּלְמֹלֶךְ שקוץ בני עמון, (מ"א י"א ז') ומ"א מִלְכֹּם, וּלְמַלְכֹּם אלהי בני עמון, (ש"ב י"ב ל') ומשקל אחר מַלְכָּם עטרת מַלְכָּם מעל ראשו. (דה"א כ' ב') (ואין לומר שענינו מַמְלָךְ שלהם כי כתוב מעל ראשו ומשקלה ככר זהב) וענינו כמו מֶלֶךְ שלפניו.

מְלוּכָה שמ"נ. את משפט הַמְּלוּכָה, (ש"א יו"ד כ"ה) Königthum n. כִּסֵּא הַמְּלוּכָה (מ"א א' מ"ו) Thron m. עִיר הַמְּלוּכָה (ש"ב י"ב כ"ו) Residenz. מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה (ירמי' מ"א א') vom königlichen Geblüte.

מְלֶכֶת שת"נ בה"ל (a שם לכוכב גדול, לִמְלֶכֶת השמים, (ירמ' ז' י"ח). b) ענינו מַלְכָּה לִמְלֶכֶת שבא (מ"א יו"ד י"ג) (ואני הכותב בקשתי בכל המקרא ולא מצאתי הנקודה מְלֶכֶת שבא כ"א מַלְכַּת שבא ובטעות נכתב בהקונקארדאנץ מְלֶכֶת והטעה ג"כ מחברים אחרים.

מַלְכוּת בה"ל (a שת"נ ענינו ארץ ממשלת המלך מַלְכוּת פרס, (דה"ב ל"ו כ') Reich n. בר"נ מַלְכֻיּוֹת (דניאל ח' כ"ב) b) שמ"נ למלוכה, הגעת לְמַלְכוּת, (אסתר ד' י"ד) Regierung, königl. Würde f.

מַמְלָכָה שמ"נ (דה"ב ט' י"ט) Königthum n.

מַמְלֶכֶת (שמות י"ט ו') Reich n., königliche Herrschaft f. קרוע אקרע את הַמַּמְלָכָה, (מ"א י"א י"א) ומ"א מַמְלְכוּת יהויקים (ירמיה כ"ו א') Regierung.

מלל 1. 2, 3. 7. הקל ענינו נדנוד מוֹלֵל ברגליו, (משלי ו' י"ג) scharren mit den Füssen.

הַנִּפְעַל ענינו כמישה verwelkt sein. יִמַּל קצירו (איוב י"ח ט"ז).

הַפִּעֵל בה"ל (a ענינו אמר דבר, מי מִלֵּל לאברהם, (בראשית כ"א ז') sagen, יְמַלֵּל גבורות ה׳, (תהל' ק"ו ב') sprechen (b ענינו כמישה כבנפעל יְמוֹלֵל ויבש, (תהל' צ' ו') verwelkt sein.

הַהִתְפַּעֵל ענינו קהה כמו יִתְמוֹלָלוּ (תהל' נ"ח ה') sie sind wie abgestumpft.

מִלָּה שמ"נ לדבור Wort, Gerede. כי אין מִלָּה בלשוני, (תהל' קל"ט ד', איוב ל' ט') והרבוי **מִלִּים** או מִלִּין, כי מלאתי מִלִּים, (איוב ל"ב י"ח) ועצור בְּמִלִּין, (שם י"ב י"א, וט"ו י"ג).

מְלִילָה שת"נ לשבלים יבשים מְלִילֹת, (דברים כ"ג כ"ו) trockene Aehren.

מְלָלָא עין אמל.

הֲמוּלָה עין ש׳ המל.

מלץ הנפעל פ"ע ענינו אמרים ערבים לשומע einschmeichelnd sein. נִמְלְצוּ לחכי, (תהל' קי"ט ק"ג) שוה לְנִמְרְצוּ (איוב ו').

מֶלְצַר שת"ז לממונה המחלק פת בני המלך, (דניאל א' י"א) Speisemeister.

מלק בקל פ"י ענינו דקירת העוף בצפורן, וּמָלַק את ראשו (ויקרא א' ט"ו) einknicken.

מִן מלת היחס von, מִן הבהמה, (ויקרא א' ב') ובתוס׳ ל בראש לְמִן עולם, (ירמיה ז' ז') ובתוס׳ י׳ בסוף מִנִּי אפריה, (שופטי' ה' י"ד) ובשתי נוספות לְמִנִּי אשור, (מיכה ז' י"ב) ובכנוי י׳ במליצה מה מִנִּי יהלוך, (איוב ט"ז ו') וחבורו בכנוים בתוספ׳ מ מִמֶּנִּי מִמְּךָ מִמֶּנּוּ מֵהֶם מִכֶּם מֵהֶן.

מִנִּים שם כלל כלי זמר במיתרים, במינים ועוגב, (תהל' ק"נ ד') Saiten-Instrument.

מנה מנה 1. 2. 3. הקל נה"ל (a ענינו הכנה או הזמנה bestimmen. וּמָנִיתִי אתכם לחרב, (ישעיה ס"ה י"ב) bestimmen, (b ענינו הערכה anordnen. ואתה תִּמְנֶה לך חיל, (מ"א כ' כ"ה) (c ענינו ספר zählen, מְנֵה את ישראל (ש"ב כ"ד א').

תמלאמו נפשי (שמות ט"ו ט') vernichten. הנפעל. כלא יומו תמלא, (איוב ט"ו ל"ב) פ"ע vernichtet sein. וקרוב להוראה זו ענינו ג"כ דקירה ומזה הפעל, התמלא בשכות עורו (איוב מ"ם ל"א) פ"י התדקור עורו בשכות ושכות כמו שכים שהם קוצים, וכן מצאנו ולשפים בעיניכם, (במדבר ל"ג כ"ה) ובס"נ בתוס' מ. ישר ממסכה (מיכה ז') עין הרד"ק שורש שוך.

מָלֵא תה"ש voll. בכסף מלא (בראשי' כ"ג ט') ואת הארץ אני מלא, (ירמיה כ"ג כ"ד) כקש יבש מלא, (נחום א' יו"ד) voll, reif, נרדף להפעל תורישמו ידי, (שם שם) בפסוק ה'. ומזו לדעתי קראו אחריך מלא. (ירמיה י"ב ו') והוא שם"ז. Vernichtung, Ausrottung *f.* ולנקבה מלאה, מלאה עצמות, (יחזקאל ל"ז א') והוא ג"כ ש"ת לתבואה שנתבשלה וגם לענבים המלאים תירוש, וכמלאה מן היקב (במדבר י"ח כ"ז) מלאתך ודמעך (שמות כ"ב כ"ח) reife Aehren.

מְלֹא תה"ש נה"ל a) ענינו מלא. מגד ארץ ומלאה (דברי' ל"ג ט"ז) לה' הארץ ומלאה, (תהל' כ"ד א') מלא ביתו כסף, (במדבר כ"ב י"ח) ענינו ביתו מלא sein Haus voll. כפירש"י שם b) ואם יבוא אחריו שם מכלי המדה (יהיה מדת הלח או היבש או מדת האורך) ענינו שיעור המדה לא פחות ולא יותר ומלא חפניו, (ויקרא י"ו י"ב) seine Hand voll. מלא העומר, (שמות ט"ז ל"ב) einen Omer voll. מלא כף קמח, (מ"א י"ז י"ב) einen Löffel voll. מלא קמצו, (ויקרא ב' ב') eine Hand voll. מלא קומתו, (ש"א כ"ח כ') der ganzen Länge nach. מלא הקנה, (יחזקאל מ"א ח') die Maassruthe lang. מלא רחב ארצך, (ישע' ח' ח') die ganze Breite deines Landes. c) ש"מ וענינו הרבה Menge *f.*, Fülle *f.* וזרעו יהי' מלא הגוים, (בראשית מ"ח י"ט) eine Fülle von Völker. מלא רועים, (ישעיה ל"א ד') ואפשר היא מענין אסיפה ועין בהתפעל.

מִלֻּאָה או מלאת שם"נ, מלאת אבן (שמות כ"ח י"ז) יושבות על מלאת (ש"ה ה' י"ב) Einfassung.

מִלּוֹא בנה את המלוא (מ"א ט' כ"ו) נרדף לשם חיל, תל. והוא תואר למקום תלול באדמה לטיל עליו ונקרא בשם מלוא Schutthaufen, Wall. לפי שהוא ממלא חלול בחומה שסביב התל. ולדעת הרד"ק ענינו מהתפעל והוא תאר למקום שבנה שלמה בירושלים לאסיפה ולקבוץ.

מִלֻּאִים בה"ל a) שמז"ר Amtsantritt. מאיל המלאים (שמות כ"ט כ"ו) ימי מלאיכם (ויקרא ח' ל"ג) b) ש"ת אבני מלאים (שמות ל"ה כ"ז) Steine zum Einfassen.

מלח 1. 2. 4. 6. הקל פ"י salzen. במלח תמלח, (ויקרא ב' י"ג).

הנפעל. ענינו השחתה וכליון. כי שמים כעשן נמלחו, (ישעיה נ"א ו'). verdorben werden.

הפעל ענינו ערוב vermischen. ממלח טהור קדש, (שמות ל"ה) (ומזה התאר מלח ולדעת הראב"ע מהשם מלח) gesalzen.

הפעל והמלח לא המלחת, (יחזקאל ט"ז ד') gesalzen worden.

מֶלַח שק"ז Salz. נציב מלח, (בראשית י"ט כ"ו) מלחה שם למקום שמם Wüste *f.* ארץ פרי למלחה, (תהלים ק"ז ל"ד) ומשכנותיו מלחה, (איוב ל"ט ו').

מַלּוּחַ שם לעשב הנאכל מדלת העם מבושל וגם חי Mulde. הקוטפים מלוח, (איוב ל' ד') Salzkräuter *pl.*

מַלָּח שת"ז לתופשי משוט Matrose, Schiffsknecht *m.* ויראו המלחים (יונה א' ה' יחזקאל כ"ז כ"ט).

מְלָחִים שת"ז לבגדים קרועים Lumpen. בלוי הסחבות והמלחים, (ירמיה ל"ח י"א).

מלט 2. 3. 5. 7. הנפעל נה"ל a) ענינו הצלה gerettet werden. אליך זעקו ונמלטו, (תהלי' כ"ב ו') b) entkommen, entwischen, sich retten. המלט על נפשך, (בראשית י"ט י"ז) ולא נמלט מהם איש, (ש"א ל' י"ז) c) והוא שוה לשרש מהר davon eilen, אמלטה נא ואראה את אחי, (ש"א כ' כ"ט) ועם מלת מן, ימלט ממנה, (קהל' ז' כ"ו) aus der Gewalt Jemand entkommen.

הפעל פ"י בה"ל a) ענינו הצלה כבנפעל הוראה א'. מלטנו מיד פלשתים, (ש"ב י"ט יו"ד) נפשו מלט, (יחזקאל ל"ג ה') retten. b) ענינו לידה, פ"י לשני gebären. קננה קפוז ותמלט, (ישעיה ל"ד ט"ו).

ההפעיל בה"ל a) כהוראה א' בפעל retten, פסוח והמליט, (ישעיה ל"א ה') befreien. b) כהוראה ב' בפעל וענינו לידה gebären, והמליטה זכר, (ישעיה ס"ו ז').

התפעל. בה"ל a) כבה"א בפעל שענינו הצלה ואתמלטה בעור שני, (איוב י"ט כ') kaum bin ich mit dem Zahnfleisch davon gekommen. b) ענינו ירית זיקים entsprühen, כידודי אש יתמלטו, (איוב מ"א י"א).

מֶלֶט שם טיט מעורב מסיד וחול, במלט במלבן (ירמיה מ"ג ט') Mörtel.

מלך 1. 2. 5. 6. הקל ענינו ממשלה König sein, herrschen. (ולדעתי יש לחלק בין מלך למשול

הנפעל וריחו לא נָמָר (ירמיה מ״ח י״א) בא פַּתַח תמור׳ חולם והראוי נָמוֹר מה״א gewechselt, geändert.

תְּמוּרָה שמ״נ Tauschhandel על הַתְּמוּרָה, (רות ד׳ ז׳) והתאר, וּתְמוּרָתוֹ יהי׳ קדש das Getauschte. (ויקרא כ״ז יו״ד).

מכך 1. 2. ענינו שפלת ערך herabkommen vom Wohlstand, zusammen sinken. הקל פ״ע, כי יָמוּךְ אחיך, (ויקרא כ״ה כ״ה) וַיָּמֹכּוּ בעונם (תהלים ק״ו מ״ג).

הַנִּפְעַל sinken. יִמַּךְ הטקרה (קהלת יו״ד י״ח).

הָהָפְעַל וְהֻמְּכוּ ככל יקפצון (איוב כ״ד כ״ד) hinsinken. ודקדוק המלה זרה וראוי וְהֻמַּכּוּ.

מכם מכסה ע״ש כסם.

מכר 1. 2. 7. פ״י ענינו נתינת דבר מרשותו נגד מחיר verkaufen. הקל, פ״י וּמָכַר מאחוזתו. (ויקרא כ״ה כ״ה) כי מְכָרָנוּ, (בראשית ל״א ט״ו) ועם בְּ preisgeben. וַיִּמְכּוֹר אותם ביד יון (שופטי׳ ד׳ ב׳) וַיִּמְכְּרֵם ביד פלשתים (שם יו״ד ז׳).

הַנִּפְעַל בה״ל (a פ״י verkauft werden. לעבד נִמְכַּר יוסף (תהל׳ כ״ה י״ז) (b פ״ע sich verkaufen. כי יִמָּכֵר לך אחיך, (דברי׳ ט״ו י״ב).

הַהִתְפַּעֵל בה״ל (a וְהִתְמַכַּרְתֶּם שם לעבדים (דברי׳ כ״ח ס״ח) sich verkaufen. (b אשר הִתְמַכֵּר לעשות הרע, (מ״א כ״א כ״ה) sich preisgeben.

מֶכֶר בה״ל (a ענינו סחורה, והוא ש״ת, דג וכל מֶכֶר, (נחמיה י״ג ט״ז) .Waare *f*. (b ש״ם. ענינו עֵרֶךְ .Werth *m*. ורחוק מפנינים מִכְרָהּ. (משלי ל״א יו״ד) וע״ש כָּרָה.

מִמְכָּר תאר לדבר הנמכר Waare oder verkauftes Gut. וכי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לעמיתך, (ויקרא כ״ה כ״ה) אל הַמִּמְכָּר לא ישוב (יחזקאל ז׳ י״ג).

מִמְכֶּרֶת שמ״נ. מִמְכֶּרֶת עבד, (ויקרא כ״ה מ״ב) Leibeigenschaft. והרבוי, לבד מִמְכָּרָיו על האבות (דברי׳ י״ח ח׳) וע׳ מְכוּרָה.

מְכוּרָה, תהש״נ וענינו כמו מָגוֹר בש׳ גור Wohnort *m*. מְכֹרֹתַיִךְ ומולדותיך (יחזקאל ט״ז ג׳) ובא ג״כ בקבוץ, בארץ מְכוּרוֹתַיִךְ (שם כ״א ל׳) ולדעת געזעניוס שישו כהה מה״א שם, והוא עצה״ש להמקום אשר נולד שם, ארץ מְכוּרֹתָם, (שם כ״ט י״ד) Geburtsort *m*. ובצירי, כלי חמס מְכֵרֹתֵיהֶם, (בראשי׳ מ״ט ה׳) וכבר למדנו פי׳ חַרְבוֹתֵיהֶם כי כן היא הוראתו בלשון יון, וגעזעניוס אומר שהוא מלשון ערבי ושרשו כרה או כור ולדיק מְכוּרָה ש״נ לקורבה Verwandtschaft. ואפשר מזה, לבד מִמְכָּרָיו על האבות was ihm von der Verwandschaft von väterlicher Seite zugefallen ist.

מלא 1. 2. 3. 7. הקל דה״ל (a ענינו הכנס עצם אל מקום שיש לו בית קבול, אם בא בלא יחס הפעול את הוא פ״ע, voll sein. כי מָלְאָה הארץ חמס (בראשית וא״ו י״ג) מָלֵתִי (בחסרון א׳) מלים, (איוב ל״ב י״ח) והים איננו מָלֵא, (קהל׳ א׳ ז׳). תִּמְלָאֵמוֹ נפשי, (שמות ט״ו ט״ו) וענינו תמלא מהם נפשי. ועל הזמן, וַיִּמְלְאוּ ימיה ללדת. (בראשית כ״ה כ״ד) ענינו השלמה vollständig werden. (b כשהוא בא בקשור מלת את הוא פ״י füllen. והענן מָלֵא את בית ה׳, (מ״א ח׳ י׳) וכבוד ה׳ מָלֵא את המשכן (שמות מם ל״ד) וּמִלְאוּ את המים בימים (בראשית א׳ כ״ב) anfüllen. (c אם יבוא אחריו מלת לֵב הוראתו התאמץ sich unterstehen. אשר מְלָאוֹ לִבּוֹ לעשות כן (אסתר ז׳ ה׳) על כן מָלֵא לֵב בני האדם לעשות רע, (קהל׳ ה׳ י״א). (d ואם יבוא אחריו מלת יד הוראתו חנוך, weihen. מִלְאוּ ידכם היום, (שמות ל״ב כ״ט).

הַנִּפְעַל הוראתו כקל בה״א voll sein. וַיִּמָּלֵא שבעת ימים (שמות ז׳ כ״ה) וַיִּמָּלֵא המן חמה, (אסתר ג, ה׳) שראשו נִמְלָא טל (ש״ה ה׳ ב׳) בלא יומו תִּמָּלֵא, (איוב ט״ו ל״ב) vor seiner Zeit wird es aus mit ihm. (והר״י בן גנאח פירש מש׳ מלל, והא׳ ת׳ ל׳ עיין בספר הרקמה ברף 45.) או פירושו כפי הענין מן כבש יבש מָלֵא כי התבואה שנתבשלה תקרא מְלֵאָה, מְלֵאָתְךָ ודמעך (שמות כ״ב כ״ח).

הַפִּעֵל הה״ל (a פ״י anfüllen, מִלֵּא אותם חכמת לב, (שמות ל״ה ל״ה), ומזה einfassen. כי הצורף ממלא באבן את המקום הרק, וּמִלֵּאתָ בו מִלֻּאַת אבן, (שמות כ״ה י״ז) (b וענינו השלמה בזמן voll machen. לְמַלֹּאות שבעים שנה, (דה״ב ל״ו כ״א) מַלֵּא שבוע זאת, (בראשית כ״ט כ״ז) את מספר ימיך אֲמַלֵּא, (שמות כ״ג כ״ו) ומזה, (c השלמה בדבר או בטחון וענינו קיום bestätigen. יען אשר מִלֵּא אחרי ה׳ (יהושע י״ד י״ד) כי לא מִלְאוּ אחרי ה׳ (במדבר ל״ב י״ב) וּמִלֵּאתִי את דבריך, (מ״א א׳ י״ד) (d vollziehen, erfüllen, יְמַלֵּא ה׳ כל משאלותיך, (תהלי׳ כ׳ ו׳) וכל עצתך יְמַלֵּא, (שם שם ה׳) (e ואם יבוא אחריו השם יד ענינו חנוך, כבהור׳ ד׳ בקל einweihen. וּמִלֵּאתָ את ידם, (שמות כ״ח מ״א).

הַהִתְפַּעֵל ענינו אסיפה, sich versammeln. יחד עלי יִתְמַלָּאוּן, (איוב ט״ז יו״ד) פ״י יאספו עלי למלחמה והוראתו קרוב לה״א בקל כי אם יבואו הרבה למלחמה, אם איזה מהם יפלו האחרים וַיְמַלְּאוּ מקומם (ב) לדעתי ענינו כריתה והשחתה. הקל

פירושו הרד"ק בחלוף כמו תִּחְמַץ rothfärben. כמו חֲמוּץ בגדים (ישעיה ס"ג).

מָחַץ שת"ז לפצע (ענינו פצוע ורצוץ) וּמַחַץ מכתו ירפא (ישעיה ל' כ"ו) Wunde *f*.

מחק בנינו קל פ"י נרדף עם שרש מחץ, מָחֲקָה ראשו (שופטים ה' כ"ו) zerschmettern.

מחר **מָחָר** בה"ל a) תאר ליום שאחר יום ההוה morgen. מָחָר אנכי נצב. (שמות י"ז ט') היום וּמָחָר (שם י"ט, י"ד) b) על זמן העתיד וענינו כמו. מֵאַחֵר, כי יאמרו בניכם מָחָר, (יהושע כ"ב כ"ז) Zukunft *f*.

מָחֳרָת בתוספת ת' בנפרד בקמץ בס"נ. וענינו כמו מָחָר בה"א. מָחָר השלישית übermorgen. ולדעתי החילוק ביניהם כי מָחֳרָת מורה רק אחרי יום ידוע ומפורסם לכל, כמו חדש ושבת ופסח. מִמָּחֳרַת השבת, (ויקרא כ"ג י"א) מִמָּחֳרַת החדש, (ש"א כ' כ"ז) ממחרת הפסח, (במדבר ל"ג ג') בסמוך בפתח וע"כ תבוא בהם ה' הידיעה או שבאה להורות על יום שבא אחרי יום שנעשה בו דבר ידוע, ביום זבחכם יאכל וּמִמָּחֳרָת (ויקרא י"ט ו') ויהי מִמָּחֳרָת וישב משה, (שמות י"ח י"ג) והוא יום אחר מתן תורה.

מְחִיר תאה"ש, וענינו כמו תמור, וּמְחִיר כלב, (דברים כ"ג י"ט) b) anstatt, für ש"ת, ישקל כסף מְחִירָהּ (איוב כ"ח ט"ו, ש"ב כ"ד כ"ז) בִּמְחִירֵיהֶם (תהלי' מ"ד י"ג) Kaufpreis *m*.

מטה **מַטָּה** תאה"ש או תה"פ לתחתית במקום או במדרגה או במספר unten, משאול מָטָּה (משלי ט"ו כ"ד) במקום, תרד מַטָּה מָטָּה (דברי' כ"ח מ"ג) במדרגה tiefer, מבן עשרים שנה וּלְמַטָּה (דה"א כ"ז כ"ג) במספר unter, weniger, ויהיו תואמים מִלְמַטָּה (שמות כ"ו כ"ד) von unten.

מִטָּה שורש **נטה** וכן **מַטֶּה**.

מְטִיל ע"ש **נטל**.

מטר 5, 2. הַנִּפְעַל. חלקה אחת תִּמָּטֵר (עמוס ד' ז') beregnet werden.

הַהִפְעִיל פ"י. וה' הִמְטִיר, (בראשית י"ט כ"ד, עמוס ד' ז') regnen lassen.

מָטָר ש"ז נרדף עם גשם, יערף כַּמָּטָר לקחי (דברי' ל"ב ב') Regen *m*. וברבוי בס"נ.

מִטְרוֹת עזו (איוב ל"ז ו').

מַטָּרָה ע"ש **נטר**.

מִי **מִי** a) מלת כנוי השאלה wer? מִי עשה הדבר הזה, (בראשית כ"א כ"ו) ונמצא ג"כ כפול מִי וָמִי, (שמות יו"ד ח') לחזק ובא ג"כ אותיות ב' ל' ב לפניה עם ב' ויאמר אחאב בְּמִי (מ"א כ' י"ד) durch wen? ועם ל' לְמִי הנערה הזאת (רות ב' ה') wem? ועם מ' מִמִּי אִירָא (תהלי' כ"ז א') מִיַּד מִי לקחתי (ש"א, י"ב ג') von wem, ולפעמים עם מלת אֶת אֶת מִי עשקתי, (שם שם) wen. b) ואם יבוא אחרי מלת מִי פעל עתיד אז הוא שאלת בקשה. מִי יְשִׂימֵנִי שופט (ש"ב ט"ו ד') wer möchte. מִי יתן והיה לבבם זה, (דברי' ה' כ"ו) מִי יתן ותבוא שאלתי (איוב וא"ו ח') es wäre zu wünschen. אם לא אמרו מתי אהלי מִי יתן מבשרו לא נשבע, (איוב ל"א ל"א) לדעתי הקלה הפסוק הזה היא לתשובת התנאי, כחבריו אשר לפניו, אם הניפותי וגו', (שם כ"א, שם כ"ג, כ"ד וכ"ה וכ"ט), ותרגומו Hätten dann die Leute meines Zeltes nicht gesagt : es wäre zu wünschen, dass wir von seinem Fleische uns nicht mehr sättigen, d. i. dass wir sein Zelt verlassen könnten? c) ענינו גוף כתמי כמו אחד בהו"ג, או איש בה"ד שם, מִי בעל דברים (שמות כ"ד י"ד) מִי ירא וחרד, (שופט' ז' ג') welcher? Jemand, wer? ועין ח"ג עמוד ל"א.

מַיִם שק"ז ליסוד הלח מהד' יסודות Wasser *n*. מרחפת על פני הַמָּיִם (בראש' א' כ'). בסמיכת, מֵי, מֵי המבול (שם ז' י') ובתוס' ה' הנה יוצא הַמַּיְמָה (שמות ז' ט"ו) מֵימֵי מצרים, (שם ז' י"ט) Gewässer *pl*.

מֵי ראש (ירמיה ה' י"ד) Gift *n*. מי רגלים, (ישע' ל"ו י"ב) Urin *m*.

מִין שק"ז לפרטים רבים אשר להם תכונה אחת, פרי לְמִינוֹ, (בראשית ל"א י"א) Art, Gattung.

מִיץ שמ"ז נרדף עם שורש דחק Druck *m*. מִיץ חלב יוצא חמאה וּמִיץ אפים יוצא ריב, (משלי ל' ל"ג).

מֵץ שת"ז ללוחץ Bedrücker. אפס הַמֵּץ (ישעיה ט"ז ד') ע"ש מצה מצץ.

מיק או **מוק** רק בהפעיל פ"י, וענינו בזות דבר verachten, verhöhnen. יָמִיקוּ וידברו ברע, (תהל' ע"ג ח') וי"מ מענין לחץ ועין שרש מקק.

מיר 5. 2. בנינו הפעיל פ"י בה"ל a) ענינו חלוף wechseln. נשבע להרע ולא יָמִיר (תהלי' ט"ו ד') er schwört und wechselt nicht. לא נירא בְּהָמִיר ארץ (שם מ"ו ג') wir fürchten nicht selbst wenn die Erde wechselt. b) ענינו תמורה, tauschen. ואם הָמֵר יָמִיר, (ויקרא כ"ז ל"ב) וַיָּמִירוּ את כבודם, (תהל' ק"ו כ').

לעיניך גם אנחנו גם אַדְמָתֵנוּ, (בראשית מ"ז י"ט) zu Grunde gehen.

הַפִּעֵל יוצא tödten, umbringen. מֹתַתִּי את משיח ה', (ש"ב א' ט"ז) נושא כליו מְמוֹתֵת אחריו, (ש"א י"ד, י"ג) tödten.

הַהִפְעִיל ג״כ פ״י בה״ל (a הוראתו כפעל, וְהֵמִית איש, (שמות כ"א כ"ט) ואם יש בי עון וֶהֱמִתֵנִי. (ש"ב י"ד ל"ב, ירמיה כ"ו י"ט) umkommen lassen, erschlagen, umbringen. (b ענינו סבב המיתה, אתם הֲמִתֶּם את עם ה' (במדבר י"ז וא"ו) לַהֲמִיתֵנִי במדבר (שם ט"ו י"ג) veranlassen zu sterben. (c פ״י מה״ב בקל הנ״ל, ואל הֲמִיתוֹ אל תשא נפשך, (משלי י"ט י"ח) verderben, zu Grunde richten, beschädigen.

הָהָפְעַל, מות יוּמַת הרצח, (במדבר ל"ה ט"ז) לא יוּמְתוּ אבות על, (דבר' כ"ד ט"ז) וְהוּמַת (שם כ"א כ"ב).

מוּת שמ״ז Tod, das Sterben. הולך לָמוּת (בראשי' כ"ה ל"ב).

מוֹת שמ״ז כמו מות הנ״ל, לפני מותו (שם כ"ז יו"ד) וּבְמוֹתָם לא נפרדו, (ש"ב א' כ"ג) ובתום' מ' מְמֹתֵי תחלאים, (ירמיה ט"ז ד', יחזקאל כ"ח יו"ד) מוֹתֵי עֲרֵלִים תמות.

מֵת תאר, להקים שם הַמֵּת, (רות ד' ו') שת״ז, לא הַמֵּתִים יהללו יה (תהל' קט"ו י"ז) der Todte.

מָוֶת שמ״ז, משפט מָוֶת (דברים כ"א כ"ב, שם כ"ב כ"ו) (b שמ״ז להשחתה ואבוד, ויסר מעלי רק את הַמָּוֶת הזה, (שמות י' י"ז), ודרך נתיבה אַל־מָוֶת, (משלי י"ב כ"ח) בלע הַמָּוֶת לנצח, (ישעיה כ"ה ח') Verderben, Unglück *n*. ועין ג״כ בהשם חי בה״ב ובתום' ה' הַמָּוְתָה (תהלי' קי"ו ט"ו) Tod *m*.

תְּמוּתָה, מחובר למלת בן והוא תאר לאדם שהוא מעותד למיתה, הותר בני תְמוּתָה, (תהלי' ע"ט י"א, שם כ"ב כ"א) sterbliches Wesen.

מְמוֹתִים שתו״ר, וחיתו לַמְמִיתִים, (איוב ל"ג כ"ב) בינוני והוא ש״ת בסר״נ Tödtenden, Todesengel *pl*.

מתים בש' מתה.

מזג מֶזֶג שמ״ז לעירוב ומסיכה, אל יחסר הַמָּזֶג, (ש"ה ז' ג') gehörige Mischung, Würze *f*.

מזה מְזֵה שת״ז לשריפה ויובש, מְזֵי רעב, (דברי' ל"ב כ"ד) וכן (בדניאל ג, י"ב) אַזָּא יתירה שענינו שריפה ausgetrocknet.

מֵזַח שת״ז לחגורה, וּלְמֵזַח תמיד יחגרה (תהלים ק"ט י"ט) Gürtel *m*. ועצה״ש, אין מֵזַח עוד (ישעיה כ"ג יו"ד).

מְזִיחַ אפיקים רפה, (איוב י"ב כ"א) Gürtel *m*.

מַזָּל ש״ת לשמש ולירח וּלְמַזָּלוֹת (מ"ב כ"ג ה') Sternbilder *pl*. והם הי״ב מַזָּלוֹת אשר ישמש, בשמים איש איש חדשו.

מזר וּמִמְּזָרִים קרה, (איוב ל"ז ט') ובס״נ מַזָּרוֹת, (איוב ל"ח ל"ב) ענינו מַזָּלוֹת ובאה בהם הר' תחת ל' כי יתחלפו כמו ארמונות ואלמנות, ועי״ש זרה.

מַמְזֵר ש״ת לבן זונה, לא יבוא מַמְזֵר בקהל ה', (דברים כ"ג ג') uneheliches Kind. ועצה״ש וישב מַמְזֵר באשדוד, (זכריה ט' ו') וענינו זָר ein Fremder, וכן לדעת הרד״ק שני המ״ם נוספות כמו במלה ממגורות.

מחא בנינו קל ונקשר עם כַּף או יָד, והוראתו הכאת כף על כף לשמחה, יען מַחְאֲךָ יד, (יחזקאל כ"ה ו') klatschen, in die Hände schlagen. ועצה״ש, נהרות יִמְחֲאוּ כף, (תהלי' צ"ח ח') ולדעתי שמנים מְמֻחָיִם (שמנים מזקקים), (ישעיה כ"ה ו') הוא ג״כ מזה השרש וחסר הא' והראו מְמֻחָאִים וענינו שמן כתית שענינו הכאה וכתיתה וענינו שמנים זכים וכתותים כמו שכתוב, שמן זית זך כתית למאור, (שמות כ"ז כ') ועין בשרש זכך ובאה ק ת' כ.

מחה 1. 2. 5. הקל גה״ל (a ענינו קנוח רושם דבר, וּמָחָה אל מי המרים, (במדבר ה' כ"ג) אכלה וּמָחֲתָה פיה, (משלי ל' כ') abwischen. (b ענינו השמדה, מָחֹה אֶמְחֶה את זכר עמלק, (שמות י"ז י"ד) vertilgen: (בראשית ו' ז', מ"ב כ"א י"ג) קרוב לה״א (c קרוב לשרש מחא בא' ואז תבוא בקשור על. וּמָחָה על כתף ים. (במד' ל"ד י"א) an etwas stossen.

הַנִּפְעַל מה״ב בקל. ולא יִמָּחֶה שבט מישראל, (דברים כ"ה ו') וְנִמְחוּ מעשיכם (יחזקאל וא"ו ו') vertilgt werden.

הַהִפְעִיל, לַמְחוֹת מלכין, (משלי ל"א ג', נחמיה י"ג י"ד).

מְחִי קָבָלוֹ (יחזקאל כ"ו ט') הוא שם לכלי מפץ לשבור בו החומה, Mauerbrecher. וקרוב שהוא מש' מחא.

מַחַט בשרש חוט.

מָחֹל בשורש חלל.

מחץ בנינו קל ענינו פצוע ורצון, מָחַצְתִּי ואני ארפא, (דברי' ל"ב ל"ט) verwunden. וּמָחֲצָה וחלפה רקתו, (שופט' ה' כ"ו, איוב כ"ו י"ב) zerschmettern. והכתוב, למען תִּמְחַץ רגלך בדם, (תהל' ס"ח

כְּמוֹהֶם (תהל׳ קמ״ז ח׳) הוא כְּף הרמון. ונמצא ג״כ שענינו כמלת כַּאֲשֶׁר, וּכְמוֹ השחר עלה (בראשית י״ט ט״ו) als.

מוג 1. 2. 3. 7. הקל פ״ע ענינו כמו מסס, תָּמוּג ארץ, (תהל׳ מ״ו ז׳) לָמוּג לב (יחזקאל כ״א כ׳) zerfliessen schmelzen, verzagen.

הַנִּפְעַל, והנה ההמון נָמוֹג, (ש״א י״ד ט״ז שמות ט״ו ט״ו) sich auflösen.

הַפִּעֵל פ״י. ברביבים תְּמוֹגְגֶנָּה (תהל׳ ס״ה י״א) zerfliesen lassen.

הַהִתְפַּעֵל עומד. הגבעות תִּתְמוֹגַגְנָה (עמוס ט׳ י״ג) zerfliessen.

מוֹחַ שת״ז ענינו שומן העצמות. וּמֹחַ עצמותיו ישקה, (איוב כ״א כ״ד) Mark n.

מֵיחַ תה״ש לשמן בה״ל (a fett, feist. עולות מֵחִים (תהל׳ ס״ו ט״ו) בהסרון המתואר צאן מֵחִים. (b והוא שת״ז, וְחָרְבוֹת מֵחִים גרים יאכלו, (ישעיה ה׳ י״ז) עצה״ש לעשירים die Trümmer der Reichen verzehren Fremde.

מוט 1. 2. 3. 7. הקל פ״ע ענינו המעדה ונטיה לפול. לעת תָּמוּט רגלם, (דברים ל״ב ל״ה) צדיק מָט לפני רשע, (משלי כ״ה כ״ו) תְּמוּטֶינָה, (ישעי׳ נ״ד י״ד) wanken, sich beugen.

הַנִּפְעַל כהקל, בל אֶמּוֹט לעולם (תהל׳ ל׳ ז׳).

הַהִפְעִיל פ״י, יָמִיטוּ עלי און, (תהל׳ נ״ה ד׳) herabkommen lassen, stürzen lassen.

הַהִתְפַּעֵל כבקל. מוט הִתְמוֹטְטָה ארץ. (ישעיה כ״ד י״ט) wanken.

מוֹט נה״ל (a שמ״ז להמעדה ויבוא רק ביחיד. אל יתן לַמּוֹט רגליך (תהל׳ קכ״א ג׳) Wanken n. (b שע״ז לבד עץ לשאת עליו המשא, וישאוהו בַמּוֹט, (במדבר י״ג כ״ג) ונתנו על הַמּוֹט, (שם ד׳ י׳) ברבוי, בכתפים בַּמֹּטוֹת (דה״א ט״ו ט״ז) Tragestange f. לפי שהמשא יָנוּעַ וְיָמוּט על המוט (c ענינו עול, ואשבור מֹטֵהוּ מעליך (נחום א׳ י״ג) Joch n.

מוֹטָה נה״ל (a שם לעל כמו מוט בה״ג, הַמּוֹטָה מעל צוארי (ירמיה כ״ח י״ד) Joch n. (b שם לרציעות הקושרות את העל וכל מוֹטָה תנתקו, (ישע׳ נ״ח ו׳) אגודות מוֹטָה, (שם שם) Jochbänder pl. (c שמ״ז ללחץ. אם תסיר מתוכך מוֹטָה (שם שם ט׳) את מוטות מצרים (יחזקאל י״ח) Bedrückung f.

מול 1. 2. 5. הקל פ״י וענינו חתיכת בשר הערלה וַיָּמָל את בשר ערלתם (בראשית י״ז כ״ג) beschneiden. ועצה״ש, וּמַלְתֶּם את ערלת לבבכם (דברים י״ו ט״ז).

הַנִּפְעַל הִמּוֹל לכם כל זכר (בראשית י״ז י׳, ירמיה ד׳ ד׳) נִמֹּלוּ (בראשית י״ז כ״ו).

הַהִפְעִיל פ״י ענינו השמדה, בשם ה׳ כי אֲמִילַם (תהל׳ קי״ח יו״ד) vertilgen. וע״ש מלל.

מוּל בה״ל (a והוא ש״ת למליץ. מול האלהים (שמות י״ח י״ט) Vertreter m. (b והוא תה״פ אל מול פני המנורה (במדבר ח׳ ב׳) gegen. אל מול ההר. (שמות ל״ד ג׳) מִמּוּל ערפו (ויקרא ה׳ ח׳) in die Gegend. ובא בחולם תמורת שורק, מוֹל סוף (דברי׳ א׳ א׳) ובתוספת א לְמוֹאל (נחמיה י״ב ל״ח).

מוּלוֹת שמ״נ לכריתת בשר הערלה. חתן דמים לַמּוּלֹת, (שמות ד׳ כ״ו) Beschneidung f.

מוּם שת״ז לחסרון טבעי או מוסרי. אשר בו מום (ויקרא כ״א י״ז) Leibesfehler, Makel m. ובאל״ף נוספת, אשר אין בהם כל מְאוּם (דניאל א׳ ד׳) ובמוסרי ובכפי דבק מאום (איוב ל״א ז׳). בניו מוּמָם (דברים ל״ב ה׳) Tadel m., Schandfleck m.

מון תְּמוּנָה שמ״נ וענינו ציור שכלי. וכל תְּמוּנָה, (שמות כ׳ ד׳). תְּמוּנָה לנגד עיני, (איוב ד׳ ט״ז) וּתְמֻנַת ד׳ (במד׳ י״ב ח׳) Vorstellung f. מוּעָף בשרש יעף. מעוף בשרש עוף.

מוֹץ שם תאר לחלקי קש דק. כְּמוֹץ יסער מגורן, (הושע י״ג ג׳) כְּמוֹץ הרים (ישעיה י״ז ג׳) Spreu.

מוֹר שם מין בשם. מָר דרור (שמות ל׳ כ״ג) במקיף מור עובר, (שם ה׳ ה׳) הכינו מוֹרִי (ש״ה ה׳ א׳) Myrrthe.

מוּשׁ 1. 5. הקל בה״ל (a הוא פ״ע וענינו סור. לא יָמוּשׁ מקרב המחנה, (במדבר י״ד מ״ד) לא יָמוּשׁוּ מפיך, (ישעיה נ״ט כ״א). אל נא תָמוּשׁ מזה, (שופטים וא״ו י״ח) וּמָשׁ חצי ההר (זכרי׳ י״ד ד׳) weichen. (b והוא פ״י. ואז נקשר אם את, וּמַשְׁתִּי את עון הארץ, (זכרי׳ ג׳ ט׳) fortschaffen.

הַהִפְעִיל פ״ע בה״ל (a כבה״א בקל, לא יָמִישׁ מתוך האהל (שמות ל״ג י״א) weichen. (b ענינו הפסק, ולא יָמִישׁ מעשות פרי, (ירמיה י״ז ח׳). ולא אָמִישׁ (איוב כ״ג י״ב) aufhören. (c כה״ב בהקל והיא פ״י, לא יָמִישׁ עמוד הענן (שמות י״ג כ״ב) weichen lassen, ומזה, מצות שפתיו ולא אָמִישׁ (איוב כ״ג).

מות 1. 3. 5. 6. הקל פ״ע הפסק החיים. וַיָּמֹת, (בראשית ה׳ ה׳) sterben. כי מֵת גבורם (ש״א י״ז נ״א) umkommen, todt sein. ובחלם בלי וא״ו ואל יָמֹת (דברים ל״ג ו׳). וְתָמֹת בצמא (ישע׳ נ׳ ב׳) verrecken. (b פ״ע מענין השחתה, למה נָמוּת

הִפְעֵל בה"ל (a פ"י כבקל וַיְמַדְּדֵם בחבל (ש"ב ח' ב') ועסק סכות אֲמַדֵּד (תהל' ס' ח'), וַיְמוֹדֵד ארץ (חבקוק ג' ו') (b פ"א ועניגו מסיחה, וּמִדַּד ערב, (איוב ז' ד') es dehnt sich die Nacht.

הִתְפַּעֵל מה"ב בפעל, וַיִּתְמֹדֵד על הילד (מ"א י"ז כ"א) sich ausstrecken.

מַד או מֵד בה"ל (a שם לבגד לפי שהוא נמתח על הגוף (כבפעל) וּמַדָּיו קרועים (ש"א ד' י"ב) מִדּוֹ בד (ויקרא וא"ו ג') Kleid *n.* (b שמ"ז ארכה מארץ מִדָּה (כמפיק ה') (איוב י"א ט') Maass *n.* ותה"ש. מנת מִדַּיִךְ (ירמיה י"ג כ"ה) zugemessener Theil.

מִדָּה ש"נ דה"ל (a תה"ש לדבר המתוח בארץ או ברחב, איש מִדָּה, (דה"א י"א כ"ג) (ומזה איש מָדוֹן, (ש"ב כ"א י"ט) והגה בו תמורת דגש) באורך ein Mann von grosser Statur. (b שם לכלי דמדה, אשר נעלם מאתנו מדת ארכו: חמש מאות וארבעת אלפים מדה, (יחזקאל י"ח ל') ואפשר היתה Klafter. בית מִדּוֹת, (ירמי' כ"ב י"ד) ein geräumiges Haus. ברחב תה"ש (b שמ"נ מִדָּה אחת לכל היריעות, (שמות כ"ו ב') Maass *n.* מְמַדֶּיהָ, (איוב ל"ח ה') ר"ל מִדּוֹתֶיהָ, (זכרי' ב' ה') (c ש"ת לבגד כמו מַד שיורד על פי מִדּוֹתָיו, (תהל' קל"ג ב') Kleid *n.* ומלות על פי, היא פי הבגד בבית הצואר Kragen *m.* (d עניגו מס, כמו מִנְדָּה בארמית, לְמִדַּת המלך, (נחמיה ד' ו') Steuer, Tribut.

מַדְהֵבָה ע"ש דהב.

מדן **מְדִינָה** בה"ל (a שם לקבוץ ערים וכפרים הנכללים תחת יד ממשלה אחת, בלשון וסדור דין אחד (ואפשר שרשו דון) שבע ועשרים ומאה מְדִינָה (אסתר א' א') ואלה בני הַמְּדִינָה, (עזרא ב' א') Provinz, Landschaft *f.* (b עניגו כמו פלך Gerichtsbezirk. שרתי בַּמְּדִינוֹת (איכה א' א') ובמשמני מְדִינָה, (דניאל י"א כ"ד, קהלת ב' ח') (ובלשון ארמי עניגו ג"כ עיר, שם בַּמְּדִינָה ברעה גדולה, (נחמי' א' ג') ר"ל ירושלים וכן בתלמוד במקדש אבל לא בַמְּדִינָה (ר"ל בעיר).

מדע **מַדּוּעַ** מלת השאלה כמו למה, מַדּוּעַ סדרתן בוא (שמות ב' י"ח) warum?

מה **מַה** מלת השאלה ? wie? wenn? מָה was? ונקשר עם בכל בַּמָּה כַּמָּה לָמָּה ועם עד ועם על ובאורם לפי הענין ? warum.

מהל בנינו קל פ"י, ועניגו מזיגה, סבאך מָהוּל במים, (ישעיה א' כ"ב) mischen.

מהם בנינו הִתְפַּעֵל פ"ע ועניגו עכבה ואחור לולי הִתְמַהְמָהְנוּ, (בראשית מ"ג י"ד) Zögern.

מהר .3 .2 .1 הקל בה"ל (a פ"ע ועניגו חפזו אחר מָהָרוּ (תהל' ט"ז ד') eilen oder ausstatten.
(b פ"י ועניגו לקיחת אשה ע"י מתן שנותנים לה מָהֹר יִמְהָרֶנָּה לו, (שמות כ"ב ט"ו) sich eine Frau durch Geschenke erwerben Ausstattungskosten besorgen.

הַנִּפְעָל בה"ל (a עניגו פחזות בלי התבוננות, הגוי הַמַּר וְהַנִּמְהָר, (חבקוק א' ו') תה"ש voreilig, ungestüm. (c ג"כ תה"ש בא בקשור לב ולבב נִמְהָרִים. (ישעיה ל"ג ד') לְנִמְהֲרֵי לב, (שם ל"ה ד') unbesonnen.

הַפִּעֵל בה"ל (a ג"כ בשרש חפז פ"י, מַהֲרִי שלש סאים קמח, (בראשית י"ח ו') beschleunigen. יְמַהֵר יחישה (ישעיה ה' י"ט) (b אם יבוא לפני פעל אחר במקור בקשור לְ, מה זה מִהַרְתָּ לִמְצוֹא (בראשית כ"ז כ'), ולבך אל ימהר להוציא, (קהלת ה' א') או בלי קשור, מַהֵר הִמָּלֵט, (בראשית י"ט כ"ב) מדוע מהרתן בוא, (שמות ב' י"ח) אז הוא תה"פ והוא פעל עומד ויתורגם sich eilen oder beeilen, etwas zu thun.

מָהִיר תה"ש לזריז ובקי, סופר מָהִיר, (עזרא ז' ו', משלי כ"ב כ"ט) geschickt, fertig, schnell.

מֹהַר שת"ז לנדן, מֹהַר ומתן, (בראשית ל"ד י"ב, שמות כ"ב ט"ו) Morgengabe *f.*

מַהֵר תה"פ, קרוב וּמַהֵר מאוד, (צפניה א' י"ד, שמות ל"ב ח') geschwind, eilends.

מְהֵרָה בה"ל (a תה"פ. כמו מַהֵר, והולך מְהֵרָה, (במדבר י"ז י"א, יואל ד' ד') geschwind.
(b בקשור בְ או במלת עד, לא בִמְהֵרָה ינתק (קהלת ד' י"ב) תה"פ, עד מְהֵרָה ירוץ דברו (תהל' קמ"ז ט"ו), היא שמ"נ Schnelligkeit *f.*

מו **מוֹ** היא מלה אשר לא תבוא לבדה רק בקשור בְ או כְ או לְ לפניה. ואם הבְ או הלְ הוא בשוא אז למלת מוֹ אין שום הוראה והוא רק ליופי הלשון במליצה, והוראת המלה עם בְ השמוש הוא רק כבְ לבדה, כי תלך בְּמוֹ (ישעיה מ"ג ב') in בְּמוֹ פִי, (איוב ט"ז ה') mit ואם הלמ"ד שואית הוראתו רק כל לבדה לְמוֹ חרב (איוב כ"ז י"ד) לְמוֹ פי (שם מ"ם ד') zu. ואם בְ או לְ השמוש בקמץ אז יש למלת מוֹ הנסמך הוראה כמלת הֵם, בָּמוֹ כמו בָּהֶם bei ihnen. לָמוֹ חמת לָמוֹ, (תהל' נ"ח ה') כמו לָהֶם zu ihnen. ובאות השמוש כְּ יש למלת מוֹ איזה הוראה אף אם הכ' הוא בשוא כְּמוֹ כן ימותון (ישעיה נ"א ו') ebenso ובקמץ ובכנוי כָּמוֹנִי כָּמוֹךָ (מ"א כ"ב ד') ובשוא

ערוטים, (איוב ט"ו ה') .Arglistiger m. שוט לָשון, (איוב ה' כ"א) .Verläumdung f. וברבוי, לִלְשוֹנוֹתָם (בראשית יו"ר כ', ישעיה ס"ו י"ח).

לתח מֶלְתָּחָה שת"נ לארגז־הבגדים (מ"ב יו"ד כ"ב) .Kleiderschrank m.

לתך לֶתֶךְ (הושע ג' ג' שם) מ"ת היבש והוא חצי חומר או חמשה איפות.

לתע מַלְתְּעוֹת שת"נ לשנים הגסות הטוחנות המאכל. מַלְתְּעוֹת כפירים, (תהלים נ"ה ז') .Zähne

הִפָּעֵל מטנו בנפעל. ושני כפירים נִתָּעוּ (איוב ד' יו"ד) ענינו עקירת השנים והראוי נִלְתָּעוּ כמו שרש וְתִשָּׁרֵשׁ (רד"ק).

אות מ.

מִ ודגש אחריה עין המלה מִן.

מאב השם: מוֹאב

מאד מְאֹד מלת תה"פ לסמן הפלגת הפעולה גה"ל (a והנה טוב מְאוֹד (בראשית א' ל"א) sehr, ויבוא בכפל לחזק ובשמש בְּ, וארבה אותך בִּמְאֹד מְאוֹד (שם י"ז ב') .ausserordentlich b) בחבור עַד ענינו זמן רב כמו לעד. אל תעזבני עַד מְאוֹד, (תהל' קי"ט ח', ישעי' ס"ד ה') unaufhörlieb, d. i. ewig (c ענינו בכל כחך. והוא שם, בכל מְאוֹדֶךָ (דברים ו', ה') .mit aller deiner Kraft

מאה מֵאָה שם מספר נקבה 100. ונופל על ז"נ. ובסמיכות מְאַת, וברבוי מֵאוֹת בה"ל (a ענינו מספר האות ק, מֵאָה איש, (מ"א י"ח י"ג) לזכר hundert, מֵאָה שנה, (בראשית ו' ג') לנקבה. ברבוי המני, מֵאָה נביאים, (מ"א י"ח ד') ובסמיכות מְאַת אלף, (במדבר ב' ט"ז) ונמצא סמוך בלא סומך, עושה רע מְאַת, (קהלת ח' י"ב) וברבוי המונה, חמש מֵאוֹת שנה (בראשית י"א י"א) (b וענינו המס שהיו נותנים לְהַפַּחוֹת מכל מֵאָה, וּמְאַת הכסף (נחמי' ה' י"א) .Procent

מאם מְאוּמָה תה"פ לתאר מלת המעוט מן המעול ואפשר הוא מלה מורכבת מן מה ומה .irgend etwas (בראשית כ"ב י"ב, במדב' כ"ב ל"ח, דברי' י"ג י"ח), ולא ידבק בידך מְאוּמָה (דברי' י"ג י"ח, שם כ"ז) ופ"א תבוא בה הסרה מְאוּם, ובכפי דבק מאום (איוב ל"א ד') ועין שורש מום.

מאן בנינו פעל. וענינו נרדף עם מָנַע, מֵאֵן לְשלח את העם, (שמות ז' י"ד) .sich weigern מֵאֵן בלעם הלוך (במד' כ"ב י"ד) מֵאֵן יְמָאֵן (שמות כ"ב ט"ז) ונמצא ג"כ ע"ד שם תאר. ואם מָאֵן אתה, (שמות ז' כ"ז וט"א), מֵאֵן הַמֵּאֲנִים לשמוע (ירמי' י"ג יו"ד).

מאס .1. 2 קל ענינו תעוב וקשורו לרוב עם בְּ או את ג"כ .verachten, verwerfen אשר מָאַסְתָּ בוֹ, (שופטים ט' ל"ח) מָאַס ה' בהם, (ירמיה וא"ו ל') מָאַסְתָּ את יהודה (ירמי' י"ד י"ט) ובא ג"כ בלא קשור. מָאַסְתִּי לא לעולם אחיה, (איוב ז' ט"ז).

הַנִּפְעַל. נבזה בעיניו נִמְאָס, (תהל' ט"ו ד') אשה כי תִמָּאֵס, (ישע' נ"ד ו') verachtet אבל, עורי רגע וַיִּמָּאֵס הוא משרש מסס ועיין שם.

מָאוֹס, סחי וּמָאוֹס, (איכה ג' מ"ה, שם ה' כ"ב) שם מופשט .Abscheu m.

מאר בינוני הפעיל. תה"ש לדבר המסבב נזק וענינו מכאיב. צרעת מַמְאֶרֶת (ויקרא י"ג נ"א) סילון מַמְאִיר (יחזקאל כ"ח כ"ד) .schädlich. adj.

מגד מֶגֶד שת"ז, לדבר נאה ומשובח Köstliches, Edles. מִמֶּגֶד שמים, (דברי' ל"ג י"ג) ברבוי זכרים. פרי מְגָדִים, (שם ד' י"ג) ובס"נ בתים' נ' וּמִגְדָּנוֹת נתן (בראשית כ"ד נ"ג).

מגל מַגָּל ישם כלי שקוצרין בו התבואה, ותופש מַגָּל, (ירמיה נ' ט"ז, יואל ד' י"ג) .Sichel f.

מגן בנינו פִּעֵל פ"י נרדף עם מסר, אשר מִגֵּן צריך, (בראשית י"ד כ') תְּמַגֶּנְךָּ, (משלי ד' ט') תמסור לך, אֲמַגֶּנְךָ ישראל, (הושע י"א ח') אמסרך ביד האויב .überliefern

מגר בנינו פִּעֵל פ"י וענינו הריסה, וכסאו לארץ מִגַּרְתָּה, (תהל' פ"ט מ"ה) .stürzen

מדד .7 .3 .2 .1 פ"י וענינו שער כמות הדבר במדת השטח ומדת החלל הקל, וַיָּמֹדּוּ בעומר, (שמות ט"ז י"ח) .messen

הַנִּפְעַל. לא יִמַּד ולא יספר (הושע ב' א').

(ס"ב י"ג כ"ה) errobern. k) ועניינו קבלת דבר לחלוטין
תִּקַּח לה, (בראשית ל"ח כ"ג) für sich behalten.
l) ועניינו כשרש אסף בקל הוראה ב'. ואחר כבוד
תִּקָּחֵנִי, (תהל' ע"ג כ"ד) aufnehmen. m) והוא פ"ח
ועניינו לדעתי כענין ערב לב, וַיִּקַּח קרח, (במדבר ט"ז
א') sich herausnehmen, d. h. sich erdreisten, wagen,
erkühnen. ובפירוש הענין, הפעל וַיִּקַּח הוא פעל
המורה הבנה וזמון לפעל הבא אחריו, והוא וַיָּקֻמוּ
לפני משה, (שם ב') כמו ויפן ויצא, (שמות י"ד ו')
ויען ויאמר, (ישעיה כ"א ט') לכו סורו רדו (ש"א ט"ו)
ופירוש הכתובים קרח וסיעתו ערבו לבם ויקומו לפני
משה ויקהלו על משה ואהרן ויאמרו וכו'.

הַנִּפְעַל וַתִּלָּקַח אסתר (אסתר ב' ח') מה"א בקל
והמ"ב, נִלְקַח ארון אלהים (ש"א ד' כ"א, יחזקאל ל"ו ו').

הַפֻּעַל אשר לֻקַּח משם, (בראשית ג' כ"ג) אשר
לֻקַּח לך, (שופטים י"ז ב') genommen worden. וְלֻקַּח
מהם קללה (ירמיה כ"ט כ"ב) במוסרי.

הָהָפְעַל וַתֻּקַּח האשה בית פרעה (בראשית י"ב
ט"ו) הֻיקַּח מגבור מלקוח, (ישעיה מ"ט כ"ד) כבפעל.

הַהִתְפַּעֵל פ"י, ענינו אחיזת האש השורף בדבר.
ואש מִתְלַקַּחַת, (שמות ט' כ"ד) zusammenhaltendes
Feuer.

לֶקַח, שת"ז בה"ל a) ענינו למוד. כי לֶקַח טוב
נתתי לכם, (משלי ד' ב') יערוף כמטר לִקְחִי
(דברי' ל"ב ב') Lehre *f*. b) מה"נ בקל, הטתו ברוב
לִקְחָהּ (משלי ז' כ"א) einnehmende Worte *f*.,
Heuchelei *f*.

מִקָּח שמ"ז ללקיחה. וּמִקַּח שחד, (דה"ב י"ט ד')
das Annehmen.

מַקָּח רק ברבוי שת"נ לסחורה, ואת הַמַּקָּחוֹת, (נחמי'
י"ד ל"ב) לפי שהוא נִקַּח מיד ליד Waare *f*.

מַלְקוֹחַ שת"ז בה"ל a) נרדף עם שלל, (במדבר ל"א
כ"ו) ולא יבוא רק על בע"ח. הנלקחים
במלחמה Leute *pl. m*. b) ברבוי זוני שת"ז להחך
העליון והתחתון, לשוני מדבק מַלְקוֹחָי, (תהל' כ"ב ט"ז)
Gaumen.

מֶלְקָחַיִם שת"ז בה"ל a) ענינו צבת. בְּמֶלְקָחַיִם
לקח מעל המזבח, (ישעיה וא"ו ו') Zange *f*.
c) שם לכלי המטיב את הנר (שמו' י"ח ל"ח) Lichtputze.

לקט 1. 3. 4. 7. פ"י. ועניינו אסיפת דבר מפוזר,
הקל, לִקְטוּ אבנים, (בראשית ל"א מ"ו, שמות
ט"ז ט') sammeln, auflösen.

הַפִּעֵל כהקל. וַיְלַקֵּט יוסף, (בראשית מ"ז י"ד).

הַפֻּעַל ואתם תְּלֻקְּטוּ לאחד אחד, (ישעי' כ"ז י"ב).

הַהִתְפַּעֵל פ"י. וַיִּתְלַקְּטוּ אל יפתח (שופט' י"א ג').
sich versammeln.

לֶקֶט שמ"ז ללקיטה אחר הבציר והקציר, וְלֶקֶט
קצירך, (ויקרא י"ט ט') Nachlese *f*.

יַלְקוּט שם כלי לשום בו חפצים. וּבַיַּלְקוּט (ש"א
י"ז מ"ם) Quersack *m*.

לקק 1. 5. פ"י ענינו נרדף עם לחך, הקל לָקְקוּ
הכלבים, מ"א כ"א י"ט) lecken.

הַפִּעֵל. ויהי מספר הַמְלַקְקִים (שופט' ז' ו'). ענינו
כמו בקל והוא שתז"ר Lecker *pl. m*.

לַקֵּשׁ בנינו פִּעֵל פ"י, ענינו קצירת תבואה
המאוחרת. כרם רשע יְלַקֵּשׁוּ, (איוב כ"ד ו')
die spät gereiften Früchte nachernten.

לֶקֶשׁ ש"ת לצמח הצומח בשדה, אחר הקצירה,
והנה לֶקֶשׁ אחר גזי המלך (עמוס ז' א')
Spätgras, Grummet.

מַלְקוֹשׁ שת"ז למטר מאוחר בזמן, יורה וּמַלְקוֹשׁ
(דברי' י"א י"ב) Spätregen.

לשד לְשַׁד שת"ז בה"ל a) ענינו לחות, נהפך
לְשַׁדִּי, (תהל' ל"ב ד') Lebenssaft, Lebens-
kraft *f*. b) לְשַׁד השמן (במדבר י"א ח') Oelkuchen *m*.
וכן תרגמו השבעים.

לשך לִשְׁכָּה שת"נ לחדר. ויעש לו לִשְׁכָּה,
(נחמי' י"ג ה') לְשָׁכוֹת (דה"ב ל"א י"א) Zelle *f*.

לֶשֶׁם שם אבן חשוב, (שמות כ"ח י"ט).

לָשַׁן 3. 5. פ"י ועניינו דבר רעה והלך רכיל.

הַפִּעֵל מְלָשְׁנִי (קרי) בסתר רעהו (תהלים ק"א ה')
verleumden, verklagen.

הַהִפְעִיל. אל תַּלְשֵׁן עבד, (משלי ל' י"ד).

לָשׁוֹן ש"ת היחיד זו"נ. וברבות נקבות על האבר
בפה בו יאכל וידבר. נה"ל a) Zunge, וככבד לָשׁוֹן,
(שמות ד' י', תהל' י"ב ד') ועצה"ש, לשון זהב (יהושע
ל"ז כ"ד) לְשׁוֹן אש (ישעיה ה' כ"ד) לְשׁוֹן הים, (יהושע
ט"ו ג', שם י"ח י"ט) לפי שהם בדמות לָשׁוֹן. b) שם
על הדבור, לְשׁוֹנִי עט סופר מהיר, (תהל' מ"ה ב')
das Reden. ונכהו בַלָּשׁוֹן, (ירמי' י"ח י"ח). c) ענינו
שפת עם, Sprache *f*. כִּלְשׁוֹן עמו (אסתר א' כ"ב)
וּלְשׁוֹן כשדים, (דניאל א' ד') מכל לְשֹׁנוֹת הגוים,
(זכריה ח' כ"ט). למשפחותם לִלְשֹׁנֹתָם, (בראשית יו"ד
כ') והתארים הנופלים על מלת לשון הם: איש לָשׁוֹן,
(תהל' ק"מ י"ב) Verleumder. מחליק לָשׁוֹן, (משלי כ"ח
כ"ג) Heuchler. נלעג לָשׁוֹן, (ישעי' ל"ג י"ט). כְּבַד
לָשׁוֹן, (שמות ד' יו"ד, יחזקאל ג' ח') einer der stottert.
לְשׁוֹן למודים, (ישעי' נ' ד') gelehrte Sprache führen.
לָשׁוֹן מדברת גדולות (תהל' י"ב ד') Prahler *m*. לָשׁוֹ

מַלְכֹּדֶת שת״נ לפח. וּמַלְכֻּדְתּוֹ עלי נתיב (איוב י״ח י״ד) Netz, Schlinge *f.*

לכן בשרש כון.

למד 1. 3. 4. הקל פ״י וענינו קנות ידיעה ע״י הרגל או ע״י עיון. בל למד צדק (ישעיה כ״ו י״ד) לָמַדְתִּי חכמה, (משלי ל׳ ג׳) lernen. ועם אל, אל דרך הגוים אל תִּלְמָדוּ (ירמיה י׳ ב׳) zich angewöhnen, ablernen.

הַפִּעֵל פ״י בה״ל (a פ״י לשני פעולים, לִמֵּד דעת את העם (קהלת י״ב ט׳) lehren, unterrichten. לְלַמֵּד ביהודה, (דה״ב י״ז ז׳) (b, ענינו הרגל פ״י, מְלַמֵּד ידי למלחמה (תהל׳ י״ח ל״ה) לִמְּדוּ לשונם דבר שקר (ירמיה ט׳ ד׳) üben, einüben.

הַפֻּעַל, עגל לא לֻמָּד, (ירמיה ל״א י״ח) gelehrig, gebändigt.

לִמֻּד תה״פ בה״ל (a לִמֻּדֵי הרע, (ירמיה י״ג כ״ג) gewohnt sein. (b וכל בניך לִמּוּדֵי ה׳ (ישעיה נ״ד י״ג שם ח׳ ט״ז) Propheten, Gelehrte.

מַלְמַד שם כלי המרגיל את הבהמה לחרישה, מַלְמַד הבקר, (שופט׳ ג׳ ל״א) Prügel, Ochsenstecken *m.*

תַּלְמִיד שת״ז ללומד אצל הַמְלַמֵּד, מבין עם תַּלְמִיד, (דה״א כ״ה ח׳) Schüler.

לָמָּה בשרש מָה. **לָמוֹ** בשרש מוֹ.

לעב בנינו הִפְעִיל פ״י. וענינו לעג ובזיון ויהיו מַלְעִבִים במלאכי האלהים, (דה״ב ל״ו ט״ז) verachten, geringschätzen.

לעג 1. 2. 5. הקל ענינו בזיון והתול בקשור לְ׳ לָעֲגָה לך (מ״ב י״ט כ״א) verrathen verhöhnen. לֹעֵג לרש (משלי י״ז ה׳) תִּלְעַג לכל גוים, (תהל׳ נ״ט ט׳, איוב ט׳ כ״ג).

הַנִּפְעָל ענינו כמו עלג והוא מהשרשים המתהפכים. נִלְעַג לשון (ישעיה ל״ג י״ט) תה״ש stotternd, stammelnd, anstossend.

הַהִפְעִיל יקשר בל׳ או בְ והוראתו כבקל, כל רואי יַלְעִיגוּ לִי, (תהל׳ כ״ב ח׳) וּמַלְעִגִים בָּם (דה״ב ל׳ י״ד) spotten, verhöhnen. ובקשור על, וַיַּלְעֵג על היהודים. (נחמיה ג׳ ל״ג) spotten, verhöhnen.

לַעַג בה״ל (a שמ״ז לבזיון והתול, לַעַג וקלס, (תהל׳ ע״ט ד׳) Spott *m.*, Verachtung *f.* (b והוא תה״פ מהוראתו בנפעל, כי בְּלַעֲגֵי שפה, (ישעיה כ״ח י״א) stotternd.

לַעֲגֵי מָעוֹג (תהל׳ ל״ה ט״ז) Schmarozer, Kuchen-Witzlinge *pl. m.*

לעז **לֹעֵז** תה״ש לעם שאינו מסודר במדות וסדור מדיני. מעם לֹעֵז, (תהל׳ קי״ד א׳) barbarisch. ובא פ״א נוֹעַז, (ישעיה ל״ג י״ט) תמורת לוֹעֵז. כמו נשכה תמורת לשכה.

לעט בנינו הִפְעִיל פ״י. עניני נתינת המאכל אל הפה מלא לגמיו. הַלְעִיטֵנִי נא (בראשית כ״ה ל׳) den Mund füllen lassen.

לען **לַעֲנָה** שע״נ לעשב מר. ראש וְלַעֲנָה (דברי׳ כ״ט י״ח) Wermuth.

לפד **לַפִּיד** בה״ל (a שת״ז ללהב אש, וְלַפִּיד אש, (בראשית ט״ו ה׳) את הקולות ואת הַלַּפִּידִים (שמות כ׳ ט״ו) Flamme *f.* (b ענינו אור. וישם לַפִּיד אחד, (שופטים ט״ו ד׳) וְלַפִּדִים בתוך הכדים (שופטים ז׳ ט״ז) Fackel *f.*

לפת 1. 2. הקל פ״י וענינו נטה דבר beugen, וַיִּלְפֹּת שמשון את עמודי התוך (שופטים ט״ז כ״ט) er beugte die Säulen.

הַנִּפְעָל בה״ל (a מהקל, ויחרד האיש וַיִּלָּפֵת, (רות ג׳ ח׳) ר״ל חרד והטה את עצמו לראות מי שוכב אצלו, und er beugte sich hin zu sehen wer bei ihm ist. (b פ״ע ענינו נטיה מהדרך, יִלָּפְתוּ ארחות דרכם, (איוב וא״ו י״ח) vom Wege (abbringen) abweichen.

מֶלְצַר עין שורש מליץ.

לקח 1. 2. 4. 6. 7. ובא נ״כ בחסרון הלי׳ פה״ם ע״ד חסרי פ״נ. המקור קַחַת, קַחַת מוסר, (ירמי׳ י״ז כ״ג) קַחְתֵּךְ את אישי (בראשית ל׳ ט״ו).

קַחַת כסף (מ״ב י״ב ט׳) העבר לָקַח, העתיד אֶקַּח תִּקַּח יִקַּח, הצווי קַח, קְחוּ לכם, (בראשית מ״ה)

הקל פ״י חה״ל (a וַיִּקַּח ה׳ את האדם, (בראשית ב׳ ט״ו) אשר לֻקַּח מן האדם (שם שם כ״ב, שם ח׳ ט׳ שם כ׳ ב׳) nehmen. (b כי לָקַח אותו אלהים, (שם ה׳ כ״ד) לָקַחַת את כל חבל ארגב, (דברי׳ ג׳ י״ד) wegnehmen. (c ענינו לקח בחזקה, יִקָּחֲךָ לבך, (איוב ט״ו י״ב). בעיניו יִקָּחֶנּוּ (שם מ״ם כ״ד) hinreissen, fortreissen. (d ענינו הזמנה והבאה. וְיִקְחוּ לי תרומה, (שמות כ״ה ב׳) ולך קַח לי (בראשית כ״ז י״ג, שם כ״ד ט׳) verschaffen. (e ענינו קבלה. הנה ברך לָקָחְתִּי, (במדבר כ״ג כ׳) empfangen. (f ענינו קניה. וְנִקְחָה דגן ונאכלה (נחמיה ה׳ י״ב) kaufen. (g ענינו יזם לעשות. פ״ע וַיִּקַּח קרח. (במדבר ט״ז א׳) sich vornehmen wegen (h ענינו נשא אשה, וְלָקַחְתָּ אשה לבני, (בראשית כ״ד ד׳) für meinen Sohn ein Weib nehmen. וְלָקַחְתָּ מבנותיו לבניך (שמות ל״ז ט״ז) (i ענינו לכד. וַיִּקַּח את כל ארצו מידו, (במדבר כ״א כ״ו) וַיִּקַּח את הערים

לֶחֶם אַבִּירִים, (תהל' ע"ח כ"ה) Manna. מַטֵּה לֶחֶם, (ויקרא כ"ו כ"ו) Ueberfluss *m.* b) מה"ב בקל שענינו מלחמה, אז לָחֶם שערים, (שופטים ה' ח') Krieg *m.* וימטר עלימו בִּלְחוּמוֹ (איוב כ' כ"ג) ענינו בהִלָּחֲמוֹ. ור"ל וימטר עליהם פחים, וחסר הפעול. b) שם כנוי לסעודה, לשחוק עושים לֶחֶם (קהלת י"ד י"ט) Mahlzeit. וישבו לאכל לֶחֶם, (בראשי' ל"ז כ"ה), וּלְחֻמֵי רשף (דברי' ל"ב כ"ד) aufgezehrt. וע"ש רשף. e) שם לבשר כפרש"י שם, מלשון ערבי (ועין ערוך ערך לחם.) וּלְחֻמָם כגללים, (צפניה א' י"ח) Körper *m.*, Fleisch *n.* ומזו, כדוי לַחְמִי (איוב וא"ו) ענינו נגעי גופי ולדעתי פירוש הכתוב כך הוא, דוי לַחְמִי המה כמאנה לנגוע נפשי. וכ"ף השמוש הסמוכה למלת דוי ראוי למלת מאנה, ר"ל הנגעים אשר מאנה נפשי לנגוע באחר, מיראתו פן יטמא בהם המה דבוקים עתה בבשרו (וכן יש לאל ידי ענינו יש אל לידי, ותשקמו בדמעות שליש, ענינו ותשקמו דמעות בשליש. ועין בשורש עכם וגם שם נעתקה כ' הדמיון מהשם אויל אל השם עֶכֶם Meine Leibesschmerzen sind der Art, wie jene, die ich bisher an Andern zu berühren mich scheute (da ich eine Ansteckung befürchtete).

מִלְחָמָה שע"נ. ויוקשר לרוב עם את ועם עם. עשו מִלְחָמָה את ברע, (בראשית י"ד ב') ויעשו מִלְחָמָה עם ההגראים, (דה"א ה' י') Krieg *m.*

מִלְחֶמֶת ענינו כמו מִלְחָמָה, ביום הַמִּלְחֶמֶת, (ש"א י"ג כ"ב).

לחץ 1. 2. הקל ענינו דחוק, וגר לא תִלְחָץ (שמות כ"ג ט'), פ"י drängen, drücken.

הַנִּפְעַל. וַתִּלָּחֵץ אל הקיר, (במדבר כ"ב כ"ה) sich drängen.

לֹחֵץ מפני לֹחֲצֵיהֶם, (שופט' ב' י"ח) שת"ז Dränger *m.*

לַחַץ בה"ל שא"ז. a) וגם ראיתי את הַלַּחַץ, (שמות ג' ט') Bedrückung *f.* ואת לַחֲצֵנוּ (דברים כ"ו ז') b) ג"כ ש"מ. לחם לַחַץ ומים לַחַץ (מ"א כ"ב כ"ו) Brod und Wasser des Trübsals.

לחש 3. 7. פ"י הפִּעֵל ענינו דבור חשאי בלי השמעת קול, לקול מְלַחֲשִׁים (תהל' נ"ח ו') murmeln, flüstern.

הַהִתְפַּעֵל בקשור על, יִתְלַחֲשׁוּ כל שונאי עלי, (תהל' מ"א ח') sich zuflüstern.

לַחַשׁ נה"ל a) תה"ש לתפלה בחשאי. צקון לַחַשׁ, (ישעיה כ"ו ט"ז) leise murmeln (beten) b) ש"מ להשבעת נחשים. אם ישוך הנחש בלא לָחַשׁ, (קהל' יו"ד י"א) ohne Wirkung der Zauberei. c) ענינו קביע לסגלה. והוא שע"ז הרבוי לְחָשִׁים (ישעיה ג' כ') Amulete *f.*

לטא והכח וְהַלְּטָאָה (ויקרא י"א ל') שם מן שרץ eine Art Eidechse.

לטש 1, 3. פ"י בה"ל a) ענינו הכה בפטיש. לֹטֵשׁ כל חורש נחשת וברזל (בראש' ד' כ"ב) והוא בינוני תאר Hämmerer *m.*, Ciselirär. ואבי הנזכר בפסוקים הקודמים מושך גם את הפסוק הזה עמו וענינו אבי כל לֹטֵשׁ ותורש נחשת וברזל. ולדעת המפרשים שאמרו המלה חורש הוא ג"כ ש"ת לכלי אומנות, אין להם ראיה, ודוחק הוא, ואפשר לומר שחסר פה השם תאר מעשה או כלי ובתשלומו לֹטֵשׁ כל מעשה חורש או כל כלי חורש נחשת, כמו ותכל דוד המלך (ש"א י"ג ל"ט) וענינו ותכל נפש דוד עיין הרד"ק בשרשיו שורש כלה b) ענינו חדוד ומרוט, לִלְטוֹשׁ את מחרשתו, (ש"א י"ג כ') schärfen. ובמוסרי, צרי יִלְטוֹשׁ עיניו לי (איוב ט"ז ט') er schärft seine Augen gegen mich.

הַפֻּעַל, כתער מְלֻטָּשׁ (תהל' נ"ב ד') מה"ב בקל.

ליל לַיִל שת"ז לזמן היות השמש נסתר מהארץ. שיתי כַלַּיִל צלך, (ישעיה ט"ז) Nacht.

לֵיל אף בנפרד. בְּלֵיל שדד (שם ט"ו א').

לַיְלָה בה' נוספת וע"כ היא מלעיל ואיננה היא נקבה. בְּלַיְלָה אחד, (בראשית מ"ם ה').

לֵילוֹת ברבוי, שלשה לֵילוֹת (ש"א ל' י"ב).

לִילִית (ישעיה ל"ד י"ד) שם חיה Chamäleon. או מהשם לַיִל Nachtgespenst *n.*

ליש לַיִשׁ שת"ז לַאֲרִי (משלי ל' ל') Löwe *m.*

לכד 1. 2. 7. פ"י הקל גה"ל a) ענינו צידה בפח, היעלה פח וְלָכוֹד לא יִלְכּוֹד (עמוס ג' ה') fangen im Netz. ובמוסרי, עונותיו יִלְכְּדֻנוֹ את הרשע (משלי ה' כ"ב) לֹכֵד חכמים בערמם, (איוב ה' י"ג) c) ענינו לקיחה. השבט אשר יִלְכְּדֶנּוּ ה' (יהושע ז' י"ד) herausnehmen. c) ענינו נרדף עם כבש. לָכַד האויב את העיר. (יהושע ח' כ"א) erobern, einnehmen, bezwingen.

הַנִּפְעַל בקשור ב' הוא מה"א בקל, נִלְכַּדְתָּ באמרי פיך (משלי ו' ב') יִלָּכֶד בה. (קהלת ז' כ"ו) ומה"ב וַיִּלָּכֵד שבט יהודה (יהושע ז' ט"ז) ומה"ג, כי נִלְכְּדָה העיר (מ"א ט"ז י"ח).

הַהִתְפַּעֵל ענינו סגירה ואחיזה, ופני תהום יִתְלַכָּדוּ (איוב ל"ח ל') sich aneinander schliessen.

לֶכֶד שת"ז לפח. ושמר רגלך מִלָּכֶד, (משלי ג' כ"ו) Fänge *m.*

נבע מָלוֹן לָנוּ (ישעיה י"ו כ"ט) Nachtquartier einer Armee.

מְלוּנָה במ"נ, כַּמְּלוּנָה במקשה (ישעיה א' ח') Wächterhütte, ein hängendes Bett, welches in heissen Klimaten übernachtende Reisende oder Wächter von Gärten, vielleicht aus Furcht vor reissenden Thieren, an hohen Bäumen aufhängen und darin übernachten. ומלת מִקְשָׁה הוא שת"ז כפירוש הרד"ק בטכלול בשרש קשה וענינו חזק, fest, solid, כתֹמֶר מקשה (ירמיה י"ד) וחסר המתואר והיה ראוי כמלונה על עץ מקשה, ולפי שהוא תלוי באויר נופל בה פעולת התנועה, והתנודדה כַּמְּלוּנָה (ישעיה כ"ד כ').

תְּלוּנָּה שמ"נ ולא נמצא רק ברבוי תְּלוּנּוֹת (שמות ט"ז י"ב) וענינו התגרות Murren *n.*

לוע 1. 3. 5. הקל פ"י ענינו בליעה. ושתו וְלָעוּ, (עובדיה א' ט"ז) schlürfen, schlucken. וכשהוא נופל אצל דבור, על כן דברי לָעוּ, (איוב ו' ג') ענינו דברי בלועים מפני עיגום נפש darum sind meine Worte stotternd.

הַפִּעֵל, ואפרוחיו יְעַלְעוּ דם, (איוב ל"ט ל') כבקל.
הַהִפְעִיל, מוקש אדם יָלַע קדש (משלי כ' כ"ה) ג"כ כבקל.

לֹעַ שם הוושט. ושמת שכין בְּלֹעֶךָ (משלי כ"ג ב') Schlund *m.*

לוץ 1. 5. 7. הקל ענינו התול ובזות. פ"ע, וְלַצְתָּ לבדך תשא, (משלי ט' י"ב) spotten.

הַהִפְעִיל נה"ל (a פ"י זדים הֱלִיצֻנִי (תהל' קי"ט נ"א) verhöhnen, verspotten. ואפשר מזה עד בליעל יָלִיץ משפט (משלי י"ט כ"ח) b) בינוני מֵהִפְעִיל והוא תאר לפותר דברים שהמדבר אל השומע. כי הַמֵּלִיץ בינותם, (בראשית מ"ב כ"ג) Dolmetsch, c) ג"כ בינוני והוא תואר למשתדל לטובת זולתו, להראות זכותו, או להתנצל אותו מאשמה ויודע לדבר ולענות כראוי אם יש עליו מלאך מֵלִיץ (איוב ל"ג כ"ג) Vertreter, Vermittler *m.* אוילים יָלִיץ אשם, (משלי י"ד ט').
הַהִתְפַּעֵל מה"א אל תִּתְלוֹצָצוּ (ישעיה כ"ח כ"ב) sich als Spötter beweisen.

לֵץ שת"ז לבוזה החכמה וּמְהַתֵּל בלומדיה, יוסר לֵץ לוקח לו קלון, (משלי ט' ז') Spötter, Sittenloser *m.* הרבוי לצים (תהל' א' א').

לוֹצְצִים (הושע ז' ה') כמו לֵצִים.

לָצוֹן שמ"ז להתול. ולצים לָצוֹן חמדו להם (משלי א' כ"ב) Spott *m.* אנשי לָצוֹן, (שם כ"ט ח') Spötter *pl. m.*

מְלִיצָה בה"ל (a שת"נ לפתרון דבר נסתר, להבין משל וּמְלִיצָה (משלי א' ו') räthselhafte Lehrsprüche *pl.* b) שירי התול. וּמְלִיצָה חידות לו. (חבקוק ב' ו') Spottlied *n.* וע"ש מלץ.

לוש בנינו קל פ"י וענינו עריכת הבצק, לוּשִׁי ועשי עוגות (בראשית י"ח ו') kneten.

לז לָז כנוי הרומז על דבר רחוק, הסלע הַלָּז, (שופטים ו' כ') jener, *pron. m.* השונמית הַלָּז, (מ"ב ד' י"ב) jene *pron. f.* ובתוס' ה' בסוף, האיש הַלָּזֶה (בראשית כ"ד ס"ה) jener dort. הארץ הַלֵּזוּ, (יחזקאל ל"ו ל"ה) jenes Land dort.

לזות ע"ש לוז.

לחה לְחִי בה"ל (a ש"ת לחלק הפנים שבו הַלְּחִי, הכית את כל אויבי לֶחִי (תהל' ג' ח') Wange *f.* בשבט יכו על הַלְּחִי (מיכה ד' י"ד איכה ג' ל') b) ש"ת לעצם שבו השנים סדורות, לְחִי חמור (שופטים ט"ו ט"ז) Kinnbacke *f.* ברבוי זוגי לְחָיַיִם, הזרוע וְהַלְּחָיַיִם (דבר' י"ח ג', איוב מ"ם כ"ו) בכנוי לְחָיַיִךְ לְחָיֶךָ וברבוי סתמי פ"א על לְחֵיהֶם (הושע י"א ד').

לחך 1. 3. ענינו לקוק ואכילת השור. כִּלְחֹךְ השור (במדבר כ"ב ד') auffressen.
הַפִּעֵל, יְלַחֲכוּ הקהל (במדבר כ"ב ד') auflecken. (תהל' ע"ב ט' מ"א י"ח ל"ח).

לחם 1. 2. הקל בה"ל (a פ"י ענינו אכילה בקשור ב, אֶלְחַם במנעמיהם (תהל' קמ"א ד') ובקשור את, אל תִּלְחַם את לחם רע עין (משלי כ"ג ו', שם שם א') essen, speisen. b) ענינו מלחמה בקשור את, לְחַם את לוחמי, (תהל' ל"ה א') ובקשור ל' רבים לוחמים לי, (שם נ"ו ג') kämpfen, kriegen.

הנפעל רק מה"ב וקשורו עם ב או את או עם, נִלְחַם במלך מואב (במדבר כ"א כ"ו) וַיִּלָּחֲמוּ את פלשתים, (ש"ב כ"א ט"ו) וְנִלְחַם עם הפלשתי (ש"א י"ז ל"ב), ובלא קשור נִלָּחֲמָה יחד, (ש"א י"ז י"ר) streiten, kämpfen. ושוה הַנִּפְעָל לקל כי הנלחם הוא גם הלוחם.

לֶחֶם והי"ל (a מה"א בקל שמ"נ, מאתים לֶחֶם, (ש"א כ"ה י"ח) Brod *n.* b) ענינו מאכל לאדם וגם לבהמה, נותן לֶחֶם לכל בשר, (תהל' קל"ו כ"ה) לֶחֶם אשה לה', (ויקרא ג' י"א) שכחתי מאכול לַחְמִי. (תהל' ק"ב ה') Speise *f.* לֶחֶם אִשֶּׁה (ויקרא ג' י"א) Opfer *n.* לֶחֶם הפנים (מ"א ז' מ"ח) וכן לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת (דה"א ט' ל"ב) Schaubrod *n.* לֶחֶם הפחה, (נחמיה ה' י"ד) Tafelgelder. נַשְׁחִיתָה עץ בְּלַחְמוֹ (ירמי' י"א י"ט) vergiften. חֲסַר לָחֶם, (משלי י"ב ט') Dürftiger.

תקוה ורצון כמו מלת הלואי בתלמוד. לוּ ישמעאל יחיה לפניך, (בראשית י"ז י"ח) לוּ שמעני (שם כ"ג י"ג) wenn doch, לוּ מתנו (במדבר י"ד ב'). לוּ גוענו (שם כ' ג') O! wären wir doch gestorben.

לוּלֵא או לוּלֵי הראשון מרכב מן ב' מלות לוּ ולא והשני באה י, תמורת ה'. וענינם כה"ב במלת לוּ הנ"ל שהוא תנאי, ור"ל אם לא היה משפט הקודם היה משפט המאוחר מחויב. לוּלֵא אלהי אבי אברהם — כי עתה ריקם שלחתני (בראשית ל"א מ"ב) לוּלֵא התמהמהנו — כי עתה שבנו (שם מ"ג י"ד) לוּלֵא ה' צבאות הותיר לנו שריד — כסדום היינו (ישעי' א' ט') ופעמים נמשך להמשפט שלפניו, לוּלֵי כעס אויב אגור (דברי' ל"ב כ"ו) מצטרף על: אשביתה מאנוש זכרם, הקודם. לוּלֵי האמנתי (תהל' כ"ז י"ג) על הקודם כי קמו בי עדי שקר. ומלת כי הכתוב לפני קמו ענינו אזי wenn nicht — so.

לוג לוֹג שם מדת הלח ושעורה ששה בצים (שוה לרובע הקב במדת היבש) חלק י"ב מההין ואחד מעשרים וארבעה בסאה, ואת לוֹג השמן (ויקרא י"ד י"ב).

לוה .1. 2. 5 הקל בה"ל (a פ"ע וענינו דבוק וחבור, והוא יִלְוֶנּוּ בעמלו (קהל' ח' ט"ו) begleiten.
b) ענינו שאילת כסף מזולתו. פ"י, ואתה לא תִלְוֶה (דברים כ"ח י"ב) von Jemandem borgen.

לֹוֶה בינוני והוא שת"ז לשואל כסף מזולתו. כַּלֹּוֶה (ישעיה כ"ד ב') Entlehner, Schuldner.

הַנִּפְעַל רק מה"א sich anschliessen, ויוקשר עם אל, על גם עם, הַנִּלְוֶה אל ה' (ישעיה נ"ו ג') וְיִלָּווּ עליך (במדבר י"ח ב'). גם אשור נִלְוָה עמם (תהל' פ"ג ט').

הַהִפְעִיל רק מה"ב בקל an Jemand borgen, leihen, creditiren. אם כסף תַּלְוֶה (שמות כ"ב כ"ד) vorschiessen. כַּמַּלְוֶה כלוה (ישעיה כ"ד ב') Leiher. Vorschiesser, Gläubiger, Creditor.

לִוְיָה ש"ת לזר לפי שהוא מחובר מפרחים שונים Kranz m. לִוְיַת חן, (משלי א' ט'). לויות מעשה מורד (מ"א ז' כ"ט) שתר"נ Kränze pl. m.

לִוְיָתָן נה"ל (a שם מין נחש. עורר לִוְיָתָן (איוב ג' ח') לִוְיָתָן נחש בריח (ישעיה כ"ז א') Schlange f.
b) שם לתנין גדול. לִוְיָתָן זה יצרת לשחק בו (תהל' ק"ד כ"ו) Ungeheuer n. c) שם לתנין אשר ביאור מצרים, תמשוך לִוְיָתָן בחכה (איוב מ' כ"ה) Krokodil n.

לוז .1. 2. 5 הקל פ"ע ענינו נטית דבר ממקומו, אל יָלוּזוּ מעיניך (משלי ג' כ"א) weichen.
הַנִּפְעַל ענינו כמו הקל עומד. כי תועבת ה' נָלוֹז (משלי ג' ל"ב) verkehrt, ungerade. והוא ש"ת למעוות דרכי המוסר Sünder, dessen Wege verkehrt sind.
ההפעיל כמו הקל עומד weichen. אל יַלִּזוּ מעיניך (משלי ד' כ"א) והראוי יָלִיזוּ ובא דגש בה"ל, תמורת הקמץ כמו תַּלִּינוּ בדגש הל' תמורת תלונו.

לְזוּת שת"נ ולְזוּת שפתים הרחק ממך (משלי ד' כ"ד) Verkehrtheit f.

לוּז (בראשית ל"ו) שם עץ פרי Nussbaum m.

לח תה"ש. ענינו רטוב, מקל לבנה לַח (בראשית ל' ל"ד) feucht, frisch. וענבים לַחִים (במדבר וא"ו ג', שופטי' ט"ז ז') ולא נס לֵחֹה (דברים ל"ד ז') Lebenssäfte pl. f.

לוח לוּחַ שם מבלא חלק. לוּחַ לבך (משלי ג' ג') Tafel f. לוּחוֹת העדות, (שמות ל"א י"ח) Gesetztafeln pl. f. לוּחֹתָיִם (יחזקאל כ"ז ה') ברבוי זוגי Taffelwerke der Schiffe.

לוט .1. 5 הקל פ"י ענינו עטיפה. הנה היא לוּטָה בשמלה (ש"א כ"א י"ד) verhüllen, פני הַלּוֹט הַלוֹט (ישעיה כ"ה ז') ר"ל הפנים הלוּטָה.
הַהִפְעִיל וַיָּלֶט פניו באדרתו (מ"א י"ט י"ג) כהקל.

לֹט. וצרי וָלֹט, (בראשית ל"ז כ"ה) Laudanum.

לול לֻלָאֹת תכלת, (שמות כ"ו ה') ענינו בתי הקרסים Schleifen.

לוּלִים ובְלוּלִים יעלו, (מ"א וא"ו ח') ענינו מדרגות Wendeltreppe f.

לון .1. 2. 5. 7 הקל פ"ע וענינו לינת לילה ועכבה, והוא לָן בלילה ההוא במחנה, (בראשית ל"ב כ"א) übernachten, bleiben. בל יָלִין, (תהל' מ"ט י"ג) (י' תחת ו').
הַנִּפְעַל נקשר עם מלת על ענינו תרעומת והתגרות וַיִּלֹּנוּ העם על משה (שמות ט"ו כ"ד) murren, widerspänstig sein.
הַהִפְעִיל בה"ל (a ענינו כבהקל, רק בהקל הוא פ"ע. ופה הוא יוצא, ולא תָלִין פעולת שכיר, (ויקרא י"ט י"ג) übernachten lassen. לא תָלִין נבלתו (דברים כ"א כ"ג). וַיָּלֶן שם (בראשית ל"ב י"ד) תמורת חירק, פ"ע (b קשורו במלת על פ"ע וענינו כבנפעל. וַיָּלֶן העם על משה, (שמות ט"ז ב') widerspänstig sich benehmen. הֲלִינֹתֶם עלי (במדבר י"ד כ"ט) מַלִּינִים עליו (שמות ט"ז ח').
הַהִתְפַּעֵל מה"א, ובצל שדי יִתְלוֹנָן (תהל' צ"א א'). sich aufhalten.

מָלוֹן שת"ז למקום מעצר בו ילינו עוברי אורח. כי באנו אל הַמָּלוֹן (בראשית מ"ג כ"א) Herberge f.

לְבֵנָה שת״נ לאבן השרופה בכבשן, הַלְּבֵנָה לאבן, (בראשית י״א ג׳) Backstein *m.* והרבוי בס״ז לְבֵנִים (שם שם).

לִבְנֶה שם עץ, מקל לבנה, (בראשית ל׳ ל״ז) Espen-holz *n.*

לְבוֹנָה שם מין שרף, לְבוֹנָה זכה, (שמות ל׳ ל״ד) Weihrauch *m.*

לְבָנוֹן שם יער סמוך לירושלים (תהל׳ כ״ט ו׳) Libanon *m.* ונקרא כן מפני כי הוא לָבָן מפני השלג עולמים אשר עליו. שלג לְבָנוֹן (ירמי׳ י״ח י״ד).

מַלְבֵּן שע״ז לכבשן ששורפים בו הלבנים, והעביר אותם בַּמַּלְבֵּן, (ש״ב י״ב ל״א) החזיקי מַלְבֵּן, (נחום ג׳ י״ד) Ziegelofen *m.*

לבש 1. 4. 5. פ״י וענינו נתינת בגד על הגוף. הקל יבוא בקשור את, וְלָבַשׁ את בגדיו (ויקרא י״ו כ״ד) עם ב אשר לָבַשׁ בו המלך, (אסתר וא״ו ה׳) וע״ם פָּעַל לָבֵשׁ ה׳, (תהל׳ צ״ג א׳, ויקרא ט״ז ד׳) an-kleiden, anziehen. ועצה״ש, לָבְשׁוּ כרים הצאן (תהל׳ ס״ה י״ד).

הַפֻּעַל כהקל, מְלֻבָּשִׁים בגדים (מ״א כ״ב י׳) mit (den Amts- Kleidern angethan.

הַהִפְעִיל פ״י לאחר, הִלְבִּשָׁה על ידיו (בראשית כ״ז ט״ז) Jemanden ankleiden. וְהִלְבַּשְׁתָּ אותם כתנת, (שמות מ׳ י״ד).

לְבוּשׁ שת״ז. ונתון הַלְּבוּשׁ (אסתר וא״ו ט׳) Kleid *n.* בל יגעו בִּלְבֻשֵׁיהֶם, (איכה ד׳ י״ד) (b וענינו כתנת הסמוך לבשר, ערום הלכו מבלי לְבוּשׁ, (איוב כ״ד י׳) Leibrock *m.*

מַלְבּוּשׁ שע״ז, ענינו כמו לְבוּשׁ. ויוצא אליהם הַמַּלְבּוּשׁ (מ״ב י׳ כ״ב) Kleid *n.*

תִּלְבֹּשֶׁת שע״נ כמו מַלְבּוּשׁ. בגדי נקם תִּלְבֹּשֶׁת (ישעיה נ״ט י״ז) Kleid *n.*

לגם אַלְגּוּמִּים (דה״ב ט׳ י״ד) וכן אַלְמֻגִּים (מ״א י׳ י״א) שם מין עץ Koralle *f.*

לַהַב בה״ל (a שת״ז ללהט נוף המאיר, כקול לַהַב אש, (יואל ב׳ ה׳) Flamme ובס״נ לֶהָבָה מקרית סיחון, (במדבר כ״א כ״ח) וברבוי ים גם ות, פני לְהָבִים, (ישעיה י״ג ח׳) אש לֶהָבוֹת (תהל׳ ק״ה ל״ב) בסמיכת לַהֲבוֹת אש (סמוך) (תהל׳ כ״ט ז׳). ועין ג״כ בשרש לבב בהשם לַבָּה. לַהַב ב, כתבתי בעמוד הבא. ומקומו פה. לַהַב חניתו (איוב ל״ט כ״ג) וְלַהַב חרב, (נחום ג׳ ג׳) ובא ג״כ בחסרון המתואר (חרב) הנצב אחר הַלַּהַב, (שופטים ג׳ כ״ב) ובס״נ וְלַהֶבֶת חניתו (ש״א י״ז ז׳) Klinge *f.*

שַׁלְהֶבֶת יה ב״ש (כמו לרבת) (ש״ה ח׳ ו׳) וכן בלשון כשדי וסורי שַׁלְהֵב Flamme (b ענינו זוהר ברק ח״ב מרוטה.

להג, לַהַג שמ״ז, ענינו למוד בלי הבנה, וְלַהַג הרבה, (קהלת י״ב י״ב) וכן בערבי oberflächliches Studiren.

להה 1. 7. הקל נרדף עם לָאָה, וַתֵּלַהּ ארץ מצרים, (בראשית מ״ז י״ג) lechzen.

הִתְפַּעֵל, כְּמִתְלַהְלֵהַּ היורה זיקים (משלי כ״ו י״ח) ש״ת למשוגע Wahnsiniger, Toller *m.*

להט 1. 3. הקל פ״ע נרדף עם להב, אש לוֹהֵט, (תהל׳ ק״ד ד׳) flammend אשכבה לוֹהֲטִים (שם נ״ז ה׳) שתז״ר flammende, flammenhauchende.

הַפִּעֵל ג״כ כמו להב בה״א. פ״י בה״ל. (a ענינו אכילת אש, וְלִהַט אותם (מלאכי ג׳ י״ט) לְהַטָּה כל עצי השדה (יואל א׳ י״ט) verbrennen, versengen. (b פ״י לשלישי וענינו הבער אש. נפשו גחלים תְּלַהֵט, (איוב מ״א י״ג) תְּלַהֵט להבה (יואל ב׳ ג׳) anfachen, anzünden.

לַהַט שת״ז וענינו כמו להב בה״ב שם, לַהַט חרב המתהפכת, (בראשית ג׳ כ״ד) Blinken des Schwertes. ואפשר מזה ג״כ, בְּלַהֲטֵיהֶם, (שמו׳ ז׳ י״א) וכן פירש ר״י חיוג Blendwerk *n.*

להם בינוני מהתפעל ש״ת לסם מר עטוף בדבר מתוק, וכן קרא בלשון ערבי מתלהם דברי נרגן כְּמִתְלַהֲמִים, (משלי י״ח ח׳, שם כ״ו כ״ב) verhülltes Gift. והחכם געזעניוס מתרגם המלה Leckerbissen *m.*

להק לַהֲקָה שם נרדף עם קְהִלָּה, והוא מהמלות המתהפכות. וירא את לַהֲקַת הנביאים Versammlung *f.*

לו לוּ מלת החבור נה״ל (a ענינו ספק. לוּ ישטמנו יוסף (בראשית נ׳ ט״ו) wie? wenn? wie? (b ענינו לתנאי אם היה wenn Joseph uns hasste המשפט המדובר כך אז היה מחויב המשפט הבא אחריו. והוראת המלה לוּ כהוראת אם. לוּ חכמו ישכילו זאת (דברים ל״ב כ״ט) wenn sie weise wären, לוּ הַחֲיִתֶם אותם לא würden sie dieses einsehen הרגתי אתכם. (שופטים ח׳ י״ט שם י״ג) ובא ג״כ לוּא בתוספת א׳ לוּא אכל אכל היום העם לא רבתה מכה (ש״א י״ד ל׳) בא בשלילת משפט השני (c אם לא יקושר משפט אחר אליו ענינו כמו אם והוראתו

von zich selbst *f.* ולפי שהלב היא מבוע החיים
התפעלות הנפש, וממקורו תצאנה כל המדות הטובות
וגם הרעות, כמו אהבה, חמלה, הנינה, רצון, שנאה,
קנאה, תחרות, ולפי שהוא ג״כ משכן החכמה והרעיון
וההגיון, ובלב כל חֲכַם לֵב נתתי חכמה (שמות ל״א ו׳)
ברעיון לִבּוֹ, (קהלת ב׳ כ״ב) והגיון לִבִּי, (תהל׳ י״ט ט״ו) ע״כ
הוא נרדף לשם נפש). לִבִּי ובשרי ירננו אל אל חי,
(תהל׳ פ״ד ג׳) Seele *f.* לֵב הוא הנפש לעומת הבשר
והוא הגוף, וכן, כלה שארי וּלְבָבִי (תהל׳ ע״ג כ״ו) כי
נגע עד לִבֵּךְ (ירמי׳ ד׳ י״ח תהלי׳ י״ו ט׳). — וכמו
שהלב הוא האבר הנכבד בבעה״י כן השם לב, הוא
היותר נכבד משאר השמות כי יבוא בחבור הרבה
שמות ואין שם בלה״ק אשר ידמה לו בזה. אַבִּירֵי לֵב
(תהל׳ ע״ו ו׳) tapfer. אַנְשֵׁי לֵבָב (איוב ל״ד יו״ד)
ענינו הכמים Männer von Verstand. בַּר לֵבָב (תהל׳
כ״ד ד׳) reinen Herzen. גודל לֵבָב (ישעי׳ ט׳ ח׳) ש״ב
Uebermuth *m.* הגיון לֵב (תהל׳ י״ט ט״ו) Gedanke *m.*
זדון לֵב (ירמי׳ מ״ט ט״ז) Uebermuth *m.* חַנְפֵי לֵב
(איוב ל״ו י״ג) ש״ת Heuchler *m.* חכם לֵב (שמות ל״א
ו׳) ש״ת איש חכם Weiser *m.* חסר לֵב, (משלי ז׳ ח׳)
ש״ת לאיש שאין לו דעת. ein Unverständiger. חִקְקֵי
לֵב, (שופטים ה׳ ט״ו) וכן הקרי לֵב (שם שם ט״ז) ש״ת
לחוקרים על דבר Grübler *m.* טוב לֵב (משלי ט״ו ט״ו)
תה״ש zufriedenes Herz, vergnügt, wohlgemuth,
ישרת לֵב, (מ״א ג׳ וא״ו) תה״ש rechtschaffenes
Herz. וכן יושר לֵבָב, (תהל׳ קי״ט ז׳) Rechtschaffen-
heit *f.* ש״מ. כביר כח לֵב, (איוב ל״ו ה׳) viel vermö-
gender Wille. תה״ש, מגנת לֵב (איכה ג׳ ס״ה) שמ״נ
Verstocktheit *f.*, מורשי לְבָבִי, (איוב י״ז י״א) die Be-
sitzthümer meines Herzens. מכשול לֵב, (ש״א כ״ה
ל״א) Gewissensbisse *f.* משכיות לֵבָב, (תהל׳ ע״ג)
שמ״נ Einbildung *f.*, נדיב לֵב, (שמות כ״ה כ״ב) ש״ת
Freigebiger *m.*, נהמת לֵב (תהל׳ ל״ח ט׳) שמ״נ das
Stöhnen. לֵב נדכה, (תהל׳ נ״א י״ט) ש״ת Unter-
drückter *m.* נכאה לֵבָב, (תהל׳ ק״ט ט״ז) ש״ת Be-
trübter *m.* ערלת לֵב, (דברים יו״ד ט״ז) תה״ש ver-
schlossenes Herz. לְבַב עקש, (תהל׳ ק״א ד׳) ver-
kehrtes Herz. עקש לֵב, (משלי י״ז כ׳) קשה לֵב,
(יחזקאל ג׳ ז׳) der Hartherzige. רוע לֵב (נחמי׳ ב׳ ב׳)
תה״ש וענינו לֵב רע Herzenstraurigkeit. רחב לֵבָב
(תהל׳ ק״א ה׳) Hochmüthiger *m.* רך הַלֵּבָב, (דברים
כ׳ ח׳) ש״ת feigherzig, furchtsamer. רעיון לֵב (קהל׳
ב׳) שמ״ן Gedanke *m.* לְבַב שלם, (דה״א כ״ט ט׳)
תה״ש aufrichtig. ישרירות לֵב, (דברי׳ כ״ט י״ח) ש״מ
Verstocktheit *f.*, בתם לֵב (בראש׳ כ״ג ה׳) Aufrichtig-
keit *f.* תועֵ לֵבָב, (תהל׳ צ״ה יו״ד) תה״ש verirren

Herzen. תמהון לֵב (דברי׳ כ״ח כ״ה) Verwirrung *f.*
תרמית לֵב (ירמיה כ״ג כ״ו) שמ״נ Betrug *f.* oder
betrügerisches Herz. תה״ש בְּלֵב וָלֵב, (תהל׳ י״ב ג׳)
תה״פ למדבר בפה וְהַלֵּב חושב הפכו doppelherzig
סוג לֵב (משלי י״ד י״ד) ש״ת Lasterhafter. לֵב רגז תה״ש
(דברי׳ כ״ח ס״ה) unruhiges Herz. והפעלים הנופלים על
מלת לֵב היה הרבה יותר ממאה. ושים לבך עליהם
כי הרבה מהפעלים ינטו מהוראותיהם הראשונות
בבואם בקשור לֵב והם רק הגיות בלשון או מורים
על הוראה חדשה, למשל, מי זה ערב לִבּוֹ לגשת.
(ירמי׳ ל׳ כ״א) כן מצא עבדך את לִבּוֹ להתפלל.
(ש״ב ז׳ כ״ז), שניהם ענ נם ההין, Muth haben. ואם
תיגע ותבקש תמצא מושגים חדשים, ותראה כי
לשוננו הקדושה לא דלה וענית היא. ואם עניה
היא במקום אחד היא עשירה במקום אחר. ואם
אוסיף לשים לעיניך פה כל הפעלים הנופלים על
שם לֵב ולבאר הוראותהם, יארכו דברי מאוד וזה
נגד מגמת חבורי, ודי לך בהעירותי לדוגמא. השם
לֵב בקשור הפעל נכה, ויך לֵב דוד אותו, (ש״א כ״ד
ו׳) ענינו כמו מכשול לֵב, Gewissensbisse haben,
Gewissensscrupel *f.*

לַבָּה בסמוך בְּלַבַּת אש, (שמות ג׳ ב׳) וקרוב מאוד
שהוא שם כמו להבה ושרשו להב וחסר הה׳
Flamme *f.*

לְבִיבָה שם תבשיל קמח, ש״ת לְבִיבוֹת (ש״ב י״ג
ו׳) Pfannenkuchen *m.*

לְבַד ע״ש בד.

לבט בנינו נפעל. פ״ע וענינו אבוד והשחתה
ועם לא יבין יִלָּבֵט, (הושע ד׳ י״ז משלי יו״ד ח׳)
zu Grunde gehen.

לבן 7. 5. 1. הקל פ״י וענינו עשית אבנים שרופות
כבשן לבנות בהן, נִלְבְּנָה לבנים (בראשית י״א
ג׳) Backsteine verfertigen.

הִפְעִיל בה״ל (a פ״ע ממאמר האיכות למראה
הלבן, כשלג יַלְבִּינוּ (ישעיה א׳ י״ח) weiss sein
b) והוא פ״י. במוסרי, לזכך דבר עון, לברר וּלְלַבֵּן,
(דניאל י״א ל״ה) והראוי לְהַלְבִּין erläutern.

הִתְפַּעֵל מה״ב בהפעיל, (דניאל י״ב יו״ד) יִתְלַבְּנוּ.

לָבָן שם לכל אשר לָבָן בו, (בראשית ל׳ ל״ה)
Weisses *n.*

לְבָנָה בה״ל (a תה״ש בהרת לְבָנָה (ויקרא י״ג י״ט)
שאת לְבָנָה (שם י״ג י״ט) Weiss. b) שת״נ
לירח, וחפרה הַלְּבָנָה (ישעיה כ״ד) כ״ג Mond.

לאב תַּלְאֻבוֹת. בארץ תַּלְאֻבוֹת (הושע י"ג ה') תה"ש למקום יובש וכן הוא בערבי dürres trockenes Land.

לאה 1. 2. 5. הקל נקשר לרוב עם אֶל וענינו עיפות. הנסה דבר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה, (איוב ד' ב') müde werden.

הנִפְעַל, נִלְאָה להשיבה אֶל פיו. (משלי כ"ו ט"ו) ermüden, ermatten. וְנִלְאֵה אתה כוננת, (תהלי' ס"ח י"ד). וְנִלְאוּ מצרים לשתות מים מן היאור, (שמות ז' י"ח) sich vergeblich damit abmühen.

ההִפְעִיל פי'. אך עתה הֶלְאָנִי, (איוב י"ו ז' ישעיה ז' י"ג) müde machen, erschöpfen. ומוה הֶלְאֵתִיךָ (מיכה וא"ו ג').

(הֶלְאָת (יחקז' כד) עין בסוף הספר הערה).

תְּלָאָה שמ"נ וענינה יגיעה המְּלָאָה את הגוף, את כל הַתְּלָאָה, (שמות י"ח ח', במדבר כ' י"ד, נחמי' ט' ל"ג) Mühseligkeit, Drangsal *f*.

מַתְּלָאָה הנה מַתְּלָאָה, (מלאכי א' י"ג) שמ"נ, וענינו מה תְּלָאָה. שם מרכב ach welche schwere Zeiten! welche Mühe!

לאט בנינו קל בה"ל a) פ"י וענינו כסוי והעלם, לָאַט את פניו, (ש"ב י"ט ה') verhüllen. b) ענינו בנחת ובמתינות. תה"פ, ותבוא אליו בַלָּאט, (רות ג' ז') ויהלך אַט (מ"א כ"א כ"ז) leise, behutsam. ודבר לָאַט עמך (איוב ט"ו י"א) תה"ש ein sanftes Wort an Dich. (ועין שורש אט. להט בשרש לוט.)

לאך מַלְאָךְ שת"ז דה"ל a) שליח. ומַלְאָךְ בא אל שאול (ש"א כ"ג כ"ז) וישלח יעקב מַלְאָכִים (בראשית ל"ב ד', ש"א י"א ד' שם ו"ו י"ט) Bote *m*. מַלְאָכֵכָה. (נחום ב' י"ד) ענינו מַלְאָכֵךְ באה צירה תחת קמץ. וה"ה ה' נוספת כמו אֹתְכָה (שמות כ"ט ל"ה) b) ענינו נביא, ויאמר חגי מַלְאַךְ ה' (מלאכי א' י"ג) Profet. c) ענינו כהן, כי שפתי כהן ישמרו דעת כי מלאך ד' צבאות הוא, (מלאכי ב' ז', קהלת ה' ה') Priester. d) שליח ה' בלי גוף. Engel *m*. (בראשי' ט"ו ז' שם כ"ב י"א, שמות כ"ג כ', שם ל"ב ל"ד).

בְּמַלְאֲכוּת ה' (חגי א' י"ג) ענינו בשליחות שמ"נ im Auftrag.

מְלָאכָה ענינו עסק וחפץ. לעשות מְלַאכְתּוֹ (בראשי' ל"ט י"א) לא תעשה כל מְלָאכָה (שמות כ' י"ד) Verrichtung *f*., Geschäft *n*. עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה (אסתר ג' ט') ש"ת לממונה לסדר הענינים באופן מועיל Beamte *m*.

מְלֶאכֶת יבוא ג"כ בנפרד בה"ל a) והלוים בִּמְלֶאכֶת (דה"ב י"ג י') Geschäft *n*., Amt *n*. b) בסמוך בִּמְלֶאכֶת רעהו, (שמות כ"ב י"ד) ענינו קנין Vermögen *n*.

לאם לְאֹם שם נרדף עם שם אֹם אֻמִּים בלי ל ע"ש אמם. וכמו לאט אט. והוא כנוי לעם שעניניו מסודרים במנהגי המדינה. וּלְאֹם מִלְאֹם יאמץ (בראשית כ"ה כ"ג) שם תואר זכר Volk, Nation *f*., לְאֻמִּים, (שם שם).

לבא לָבִיא שע"ז, נרדף עם אריה וּכְלָבִיא מי יקימנו (בראשית מ"ט ט', נחום ב' י"א) Löwe *m*.

לְבָאִים ברבוי, (תהל' נ"ז ה') לְבָאִים.

לְבִיָּא לנקבה (יחזקאל י"ט ב') Löwin *f*.

לְבָאוֹת לרבות. ומחנק לְלִבְאֹתָיו, (נחום ב' י"ג).

לבב 2, 3. הנפעל ענינו קנות לב דעת, ואיש נבוב יִלָּבֵב (איוב י"א י"ב) Einsicht lernen.

הַפִּעֵל פי' בה"ל a) ענינו לקיחת הלב, כמנהג הַפִּעֵל הבא משם עצם, כמו וְדִשְּׁנוֹ, תְּשָׁרֵשׁ, יְגָרֵם, לִבַּבְתִּנִי אחותי כלה (ש"ה ד' ט') das Herz rauben. b) ענינו תקון תבשיל מה, מקמח, וּתְלַבֵּב לעיני שתי לביבות (ש"ב י"ג ו') fette Kuchen machen.

לֵב. לֵבָב שוים הם בהוראתם לב, ולֵבָב שד"ז וא"ן ה"ל a) שם לאבר הפנימי הנכבד בבעח"י. לְבַב כל בני אדם (מ"א ח' ל"ט) בתם לְבָבִי (בראשית כ' ה') Herz *n*. בשמחה ובטוב לבב (דברים כ"ח מ"ז) לִבּוֹ כְּלֵב האריה. (ש"ב ז' י"ט) וברבוי לְבָבוֹת בס"נ, כי כל לְבָבוֹת דורש ה' (דה"א כ"ח ט') ורק פ"א ברבוי זכר, מתופפות על לִבְבֵהֶן (נחום ב' ח') ומלת לֵב היחיד תמיד בל"ז ורק פ"א בס"נ, מה אמלה לִבָּתֵךְ, (יחזקאל ט"ז ל') והרבוי רק ברבוי-ות, בס"נ, ובחן לִבּוֹת (תהלי' ז' י', משלי כ"א ב' שם כ"ד י"ב שם ט"ו י"א) b) ענינו חפץ ורצון, יתן לך כִלְבָבֶךָ (תהל' כ' ה') היה לְבַב כל איש יהודה (ש"ב י"ט ט"ו) לֵב אחד, (דה"א י"ב ל"ח). לִבְּךָ כְּלֵב אלהים (יחזקאל כ"ח ב') Wille, Wunsch *m*. c) לפי שהלב משכן השכל. ענינו דעת ומחשבה, ותגנוב את לְבָבִי, (בראשי' ל"א כ"ו) ויגנוב יעקב את לֵב לבן, (שם ל"א כ') Gedanke *m*., קונה לֵב (משלי ט"ו ל"ב) ענינו קונה דעת d) עניני בתוך, כמו שהלב באמצע ובתוך הגוף, עד לֵב השמים, (דברי' ד' י"א) mitten. בְּלֵב האלה (ש"ב י"ח י"ד) בְּלֵב ים (שמות ט"ו ה') בְּלֵב ימים (יחזקאל כ"ז ד') e) במקום כנוי גוף החוזר, אכלה לדבר אֶל לִבִּי (בראשית כ"ד מ"ה) זאת אשיב אֶל לִבִּי (איכה ג' כ"א) zu sich selbst. ועם מ טובה או רעה מִלִּבִּי (במדבר כ"ד י"ג) מִלִּבְּךָ אתה בודאם (נחמי' וא"ו ח') לנביאי מִלִּבָּם (יחזקאל י"ג ב' שם שם י"ז)

כתן **כְּתֹנֶת** שת"נ למלבוש היותר סמוך להגוף כְּתֹנֶת יוסף (בראשית ל"ז ל"א) Leibrock *m.* ומ"א כָּתְנוֹת עור, (שם ג' כ"א) ובכנוי, כֻּתָּנְתִּי (ש"ה ה' ג') בסר"נ כֻּתֳּנוֹת ובכנוי בְּכֻתָּנֹתָם (ויקרא ה' ז').

כָּתֵף **כָּתֵף** ש"נ נה"ל (a שם אבר הזרוע סמעל לשכם, ישאדו על כָּתֵף, (ישעי' ס"ו ז' איוב ל"א כ"ב), ברבוי זכר כְּתֵפָיו שכן, (דברים ל"ג י"ב) Schulter *f.* (b ענינו צד. קלעים לַכָּתֵף, (שמות כ"ז י"ז) Seite *f.* ברבוי נקבות כִּתְפֹת הפרח (יחזקאל מ"א ב'). Seitenwände *pl.* (c כִּתְפוֹת האפוד, (שמות כ"ח י"ב) Schulterbänder *pl.*

כתר 3. 5. הִפְעֵל בה"ל (a ענינו המתנה, כַּתַּר לי (איוב ל"ו ב') warten, harren. (b פי' ענינו סבב ככתר המקיף את הראש. כִּתְּרוּ את בנימין, (שופטים כ' מ"ג) umringen. אבירי בשן כִּתְּרוּנִי (תהלי' כ"ב י"ג).

הַהִפְעִיל, בה"ל (a מה"ב בפִּעֵל, כי רשע מַכְתִּיר את הצדיק, (חבקוק א' ד') umringen. (b ענינו קשוט בכתר, בי יַכְתִּירוּ צדיקים (תהלי' קמ"ב ח') יַכְתִּירוּ דעת (משלי י"ד י"ח) die Krone aufsetzen.

כֶּתֶר שת"ז. נרדף עם עטרה, כֶּתֶר מלכות. (אסתר ב' י"ז) Krone *f.*

כֹּתֶרֶת שת"נ. ענינו ציור עשויה כתמות כתר, וְכֹתֶרֶת עליו, (מ"ב כ"ה) Kranz.

כתשׁ בנינו קל פ"י וענינו נרדף עם כתת, אם תִּכְתּוֹשׁ את האויל בַּמַּכְתֵּשׁ (משלי כ"ז כ"ב) Stampfen.

מַכְתֵּשׁ נה"ל (a שם לכלי החלול שמשמין בו הדברים לכתישה. את האויל בַּמַּכְתֵּשׁ (משלי כ"ז כ"ב) Mörser *m.* (b ענינו מקום חלול שבו מושב השנים. הַמַּכְתֵּשׁ אשר בלחי, (שופטים ט"ו י"ט) Vertiefung *f.* (c שם מקום. יושבי הַמַּכְתֵּשׁ (צפני' א' י"א).

כתת 1. 3. 4. 5. 6. ענינו כתישה וגם שחיקה הקל פ"י. בה"ל (a ענינו רקע ורדוד, כֹּתּוּ אִתֵּיכֶם לחרבות (יואל ד' יו"ד) hämmern. (b ענינו כתישה וָאֶכֹּת אותו טחון (דברים ט' כ"א) zerstampfen. וְכַתּוֹתִי מפניו צריו (תהל' פ"ט כ"ד) ומזה, מעוך וְכָתוּת (ו קרא כ"ב כ"ד) zerdrückt.

הַפִּעֵל מה"ב בקל. כִּתַּת להדק (דה"ב ל"ד ז') וְכִתַּת נחש הנחשת (מ"ב י"ח ד') וְכִתְּתוּ חרבותם (ישעי' ב' ד') zertrümmern.

הַפֻּעַל. וְכֻתְּתוּ גוי בגוי, (דה"ב ט"ו וא"ו).

הַהִפְעִיל. ויכום וַיַּכְּתוּם (במדב' י"ד מ"ה, דברי' א' מ"ד).

הָהָפְעַל, ושאיה יֻכַּת שער (ישעיה כ"ד י"ב איוב ד' כ') zertrümmert werden.

כָּתִית תה"פ, כָּתִית למאור (שמות כ"ז כ') gestossen.

מְכִתָּה שת"נ לנבלי חרש דכתותים. ולא ימצא בִמְכִתָּתוֹ חרש (ישעיה ל' י"ד) Zertrümmern *n.*

אות ל.

לא שמושי הל'. ע' בדרכי הלשון ומקומה פה.
לֹא מלת השלילה וה"ל (a nicht. בין אם היא סמוכה לפעל עבר, כמו לא אכלתי באוני, (דברים כ"ו מ') ובין אם סמוכה לפעל עתיד לא תגנוב (שמות כ' י"ג) (b לא nein. לא כי ברחוב נלין (בראש' י"ט ב') ויאמר לא (יהושע ה' י"ד) לא אך הוא ישים בי (איוב כ"ג ו') (c ohne. לא בנים, (דה"א ב' ל') חסר הב' וכן, בקר לא עבות (ש"ב כ"ג ד') לא פשעי ולא חטאתי (תהלי' נ"ט ד') (d כמו טרם noch nicht, ימים יצרו ולא אחד בהם, (תהלי' קל"ט ט"ז) ודהי ישעיהו לא יצא עיר התכונה (ישעי' מ"ב כ"ד) (e בחבור ב ובסמוך לשם un-. בְּלֹא אל, (דברים ל"ב כ"א) Ungott *m.* בְּלֹא עם (שם שם) Unvolk *n.* בְּלֹא ראות, (במדבר ל"ה כ"ג) unversehens. (f אם יחובר אליו מלת אִם sondern. אם לא אל ארצי תלך, (בראשית כ"ד ל"ח) (g בחבור ב לפניה בה"ל (a vor. בְּלֹא יומו (איוב ט"ו ל"ב) (B ohne. בְּלֹא ככתוב (דה"ב ל' י"ח) ohne sich nach dem Gesetze zu richten. ובחבור ה'. הֲלֹא בה"ל (a הֲלֹא? ist denn nicht so? אם תטיב שאת (בראשית ד' ז') הלירשני קראתם לנו, הֲלֹא? (שופטי' י"ד ט"ו) והה"א הזאת תקרא ה' השאלה אצל המדקדקים. (b ענינו הנה Siehe. הֲלֹא החצי ממך והלאה, (ש"א כ' ל"ז) ובא פ"א בה' תמורת א' הֲלֹה היא ברבת (דברי' ג' י"א) ובחבור כ כְּלֹא היו, (עובדי' א' ט"ז) als wären sie nie gewesen. ובחבור ל' לְלֹא אלהי אמת (דה"ב ט"ו ג') ohne. ובחבור ש שֶׁלֹּא מלא כפו (תהל' קכ"ט ז') womit nicht.

הָפָּעַל. הָכְרַת מנחה ונסך. (יואל א׳ ט׳) מה״א בקל. או מה״נ בנפעל.

כְּרֵתִי ופלתי (ש״ב ט״ו י״ח), שם משטר משתי משטרות שהיו למלך דוד Scharfrichter *m.*

כְּרִיתוּת תה״ש וענינו נט, וכתב לה ספר כְּרִיתֻת (דברים כ״ד א׳) ויקרא כן לפי שהגט כורת אותה ממנו. מה״א בקל Scheidebrief *m.*

כשב **כֶּשֶׂב** שע״ז. אם כֶּשֶׂב הוא מקריב (ויקרא ג׳ ז׳) Lamm *n.* וכם״נ כִּשְׂבָּה או שעירה (שם ה׳ ו׳).

כשה בנינו קל וענינו כמו כסה בס, שמנת עבית כָּשִׂיתָ (דברים ל״ב ט״ו). לדעת הרד״ק הוא פ״י כשית לבבך בשומן. ולר״א הוא עומד ר״ל מכוסה בחלב. bedeckt sein mit Fett.

כשל 1. 2. 5. 6. הקל פ״ע, המה כָּשְׁלוּ ונפלו (תהל׳ כ״ז ב׳) כָּשַׁל בעוני כחי (שם ל״א י״א) ענינו נוד הרגל ע״י נגיפה או מפני חולשה, wanken, straucheln.

כּוֹשֵׁל שת״ז כּוֹשֵׁל יקימון מליך (איוב ד׳ ד׳) der Schwache, Ermüdete, *m.*

הַנִּפְעַל שוה לקל. וְנִכְשַׁל ונפל (דניאל י״א י״ט) (משלי ד׳ י״ב. שם כ״ז י״ח) wanken. וְנִכְשָׁלִים אזרו חיל (ש״א ב׳ ד׳) הוא ש״ת להלשים Schwachen וּבִכָּשְׁלוֹ (משלי כ״ד י״ז) והראוי וּבְהִכָּשְׁלוֹ.

הַהִפְעִיל פ״י, הִכְשַׁלְתֶּם רבים בתורה, (מלאכי ב׳ ח׳) wankend machen, verführen. הִכְשִׁיל כחי, (איכה א׳ י״ד) וַיַּכְשִׁילוּם בדרכיהם, (ירמיה י״ח ט״ו) irre führen.

הַהָפְעַל. ויהיו מֻכְשָׁלִים לפניך (ירמיה י״ח כ״ג) gefällt werden oder fallen.

כַּשִּׁיל שת״ז לכלי מפץ. בְּכַשִּׁיל וכלפות (תהל׳ ע״ד וא״ו) Mauerbrecher *m.*

כִּשָּׁלוֹן שמ״ז לנפילה פתאומית. ולפני כִּשָּׁלוֹן (משלי י״ו י״ח). Sturz *m.*

מִכְשׁוֹל שמ״ז לדבר המסבב שיכשל בה, טבעי או מוסרי, לצור מִכְשׁוֹל (ישעיה ח׳ י״ד ויקרא י״ט י״ד) ברבוי, מִכְשׁוֹלִים (ירמיה וא״ו כ״א) ובס״נ מַכְשֵׁלָה, וְהַמַּכְשֵׁלָה הזאת, (ישעיה ג׳ ו׳) ובר״נ. וְהַמַּכְשֵׁלוֹת את הרשעים, (צפניה א׳ ג׳) Anstoss *m.* וּלְמִכְשׁוֹל לב (ש״א כ״ה ל״א) Antsoss des Herzens d. i. Gewissensscrupel.

כשף בנינו פִּעֵל פ״י וענינו עשית מעשים במרמה ותחבולה להונות את ההמון. ונחש וְכִשֵּׁף (דה״ב, ל״ג וא״ו) Zauberei treiben.

מְכַשֵּׁף שת״ז, מנחש וּמְכַשֵּׁף (דברים י״ח יו״ד) Zauberer *m.*

מְכַשֵּׁפָה שת״נ (שמות כ״ב י״ז)

כְּשָׁפִים שמ״ז, והכרתי כְשָׁפִים מידיך (מיכה ה׳ י״א) וּכְשָׁפֶיהָ הרבים (מ״ב ט׳ כ״ב) Zaubereien *pl. f.* ואל כַּשָּׁפֵיכֶם שתו״ר (ירמיה כ״ז ט׳) Zauberer *m.*

כשר 1. 5. פע״ה, הקל פ״ע בה״ל a) וענינו ראוי ונכון, וְכָשֵׁר הדבר (אסתר ח׳ ה׳) recht sein b) איזה יִכְשַׁר (קהל׳ י״א ו׳).

הַהִפְעִיל. פ״י הַכְשֵׁר חכמה (קהל׳ יו״ד יו״ד) das Zurechtmachen.

כִּשְׁרוֹן שמ״ז בה״ל a) ובדעת וּבְכִשְׁרוֹן (קהל׳ ב׳ כ״א שם ד׳ ד׳) מה״א Rechtlichkeit *f.* b) ענינו בצע. ומה כִּשְׁרוֹן לבעליה (קהל׳ ה׳ יו״ד) Vortheil *m.*

כִּישׁוֹר שם כלי לְיַשֵּׁר המטוה, שלחה בַכִּישׁוֹר (משלי ל״א י״ט) Spinnrocken *m.*

כּוֹשָׁרוֹת ענינו כמו קושרות ואזיקים, מוצא אסירים בַּכּוֹשָׁרוֹת (תהל׳ ס״ח ז׳) Fesseln *pl. f.*

כתב 1. 2. 3. פ״י עקר הוראתו רשימת אותיות בעט ובדיו. נה״ל a) schreiben מספרך אשר כָּתָבְתָּ. (שמות ל״ב ל״ב) b) aufzeichnen. והסה בַּכְּתוּבִים, (במדבר י״א, כ״ו) c) ויקשר עם את, תִּכְתְּבוּ את הארץ (יהושע י״ח ו׳) ein Verzeichniss machen.

הַנִּפְעַל, וְנִכְתַּב בספר (אסתר ט׳ ל״ב).

הַפִּיעֵל פ״י לשלישי, מצוה לכתוב. וּמְכַתְּבִים עמל כִּתֵּבוּ (ישע׳ יו״ד א׳) schreiben lassen.

כְּתָב שת״ז ספר או אגרת, כְּתָב אשר נכתב, (אסתר ח׳ ח׳ יחזקאל י״ג) Schrift *f.* כְּתֹבֶת שת״נ (ויקרא י״ט כ״ח) ענינו כמו כְּתָב.

מִכְתָּב שת״ז גה״ל a) Schrift *f.* וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אלהים, (שמות ל״ב ט״ז) b) etwas Geschriebenes. מִכְתָּב מאליהו, (דה״ב כ״א י״ב) c) ענינו שיר כמו מִכְתָּם. מִכְתָּב לחזקיה (ישעיה ל״ח ט׳) Lied *n.*

כתל **כֹּתֶל** עניני קיר, אחר כָּתְלֵנוּ (ש״ה ב׳ ט׳) Wand *f.*

כתם בנינו נפעל. נִכְתָּם עונך, (ירמיה ב׳ כ״ב) ענינו. רשים ברושם מגועל, befleckt, besudelt sein.

כֶּתֶם שם שם נרדף לזהב במליצה, כֶּתֶם פז (ש״ה ה׳ י״א, איוב כ״ח ט״ז) reines Gold.

מִכְתָּם (תהלי׳ ט״ז א׳) כמו מִכְתָּב c) Lied *n.*

כרך, וַתַּכְרִיךְ בּוּץ, (אסתר ח׳ ט״ו). ענינו בגד המעטיף .Hülle *f*. והמלך לָאַט את פניו, תרגום כְּרִיךְ.

כַּרְכֹּב המזבח, (שמות כ״ז ה׳). שת״ו לסיבב עגול. ,Einfassung מן כָּרַךְ .Umlauf *m*. Rand. *m*.

כַּרְכֹּם נרד וְכַרְכֹּם (ש״ה י׳ ה׳) .Safran *m*.

כרם כֶּרֶם שם שדה גפן וזיתים ומתמו שדה גפן ויטע כָּרֶם (בראשי׳ ט׳ כ׳) .Weingarten *m*. כֶּרֶם זַיִת, (שופטי׳ ט״ו ה׳) .Oelgarten ברבוי, כְּרָמִים (דברים יא״ו י״א. ש״ה ב׳ ט״ו).

כּוֹרֵם תאר לעובד הכרם. כּוֹרְמִים ויוגבים (מ״ב כ״ה י״ב) .Winzer *m*.

כַּרְמֶל דה״ל (a מן כֶּרֶם! .Garten *m*. יער כַּרְמִלּוֹ (ישעיה ל״ז כ״ד) ein gartenähnlicher Wald .oder fruchtbarer Wald *m*. b) גרש כַּרְמֶל, (ויקרא ב׳ י״ד) ענינו שבולת רכה והיא לחה. בספרא כרמל, רך ומל Früchte von frühzeitigen edlen Getreide und Gemüse, die man im Garten zieht. ויביא אותם לבכורים. c) ענינו צבע, וְכַרְמִיל ותכלת, (דה״ב ב׳ י״ג) .Carmoisinfarbe *f*. d) שע״פ להר מלא שדות והרש מצל, אצל ים התיכון בגבול דרומי בחלק אשר ונודע לתהלה בהדר כרמיו ויעריו, כביר יערו וְכַרְמִלּוֹ (ישעיה יו״ד י״ח) הדר הַכַּרְמֶל (שם ל״ה ב׳, שם ל״ג ט׳) (נחום א׳ ד׳). ושם ג״כ מרעה לצאן. וע״כ ידמוהו הנביאים לבשן, ורעה הַכַּרְמֶל והבשן (ירמיה נ״ו י״ט, נחום א׳ ד׳, ישעיה ל״ג ט׳) ואיש במעון ומעשהו בַּכַּרְמֶל, (ש״א כ״ב). ויבש ראש הַכַּרְמֶל, (עמוס א׳ ב׳). ראשך עליך כַּכַּרְמֶל (ש״ה ז׳ וא״ו).

כִּרְסֵם בנינו פיעל וענינו לקק, יְכַרְסְמֶנָּה חזיר מיער (תהל׳ פ׳ י״ד) .abfressen

כרע 1. 5. הקל ענינו כפיפת הרגלים, כָּרְעוּ על ברכיהם, (שופטי׳ ז׳ ה׳) .sich beugen כָּרַע רבץ (בראשית מ״ט ט׳). אם הכריעה היא להכנעה בא לרוב בקשור בֶּרֶךְ או לְ או במלת לְפָנָיו, ואם הכריעה היא מחמת חולשה ורפיון יבוא בלא קשור, כָּרַע נָפַל. (שופטי׳ ד׳ כ״ז) .wanken, hinstürzen וּבִרְכַּיִם כּוֹרְעוֹת תאמץ, (איו״ ד׳ ד׳).

הַהִפְעִיל פ״י הִכְרִיעַ: (תהל׳ י״ז י״ג) תַּכְרִיעַ קמי תחתי (שם י״ח מ״ם) .stürzen הַכְרֵעַ הִכְרַעְתָּנִי, (שופטי׳ י״א ל״ה) bestürzt machen, Jemand beugen vor Betrübniss.

כְּרָעַיִם שם, והקרב וְהַכְּרָעָיִם (ויקרא א׳ כ״ג) .Unterschenkel *m*.

כרפס כַּרְפַּס ותכלת (אסתר א׳ ו׳), פשתה טובה .feines leinenes Zeug *n*. וכן הוראתו בלשון ערבי ופרסי, ומזה השם בלאטיין .Carbasus וי״מ שהוא צבע ירוק .grün

כרר בנינו פִּיעֵל וענינו ריקוד, ודוד מפזז וּמְכַרְכֵּר (ש״ב וא״ו ט״ז) .springen, tanzen

כִּרְכָּרוֹת ש״ת לגמלים קלי המרוץ ודומים כאלו הם מרודים, בצבים וּבַכִּרְכָּרוֹת (ישעיה ס״ו כ׳) .schnellfüssige Thiere

כֶּרֶשׂ שוה לשרש כרס בארמי, מלא כְרֵשׂוֹ מעדני (ירמי׳ נ״א ל״ד) שם בטן הפנימי .Bauch *m*.

כרת .1. 2. 4. 5. 6 פ״י. הקל היל a) ענינו קציצה כָּרַת את כנף (ש״א כ״ד ו׳) schneiden, abschneiden. כְּרוּת שפכה, (דברים כ״ג ב׳) וַתִּכְרֹת את ערלת בנה (שמות ד׳ כ״ה), ומהוראה זו גם כן abumhauen. וַיִּכְרְתוּ בה את ראשו, (ש״א י״א נ״א). ואותו לא תִכְרוֹת (דברים כ׳ י״ט). כּוֹרְתֵי העצים (דה״ב ב׳ ט׳). b) ענינו השמדה ואבוד ,ausrotten, vertilgen וַיִּכְרוֹת את מפלצתה (דה״ב ט״ו ט״ז) ואשריהם תִּכְרֹתוּן (שמות ל״ד י״ג) c) ואם בא בקשור מלת בְּרִית ענינו קשור אהבה ואמנה, בקשור לְ, וַיִּכְרוֹת להם ברית (יהושע ט׳ ט״ו). ועם אֶת, כָּרַת ה׳ את אברם ברית (בראש׳ ט״ו י״ח) ובקשור עִם, אשר כָּרַת ה׳ עמכם (שמות כ״ד ח׳) .einen Bund schliessen ולפעמים חסר השם ברית. וַיִּכְרוֹת יונתן עם בית דוד, (ש״א כ׳ ט״ז) בִּכְרָת בני עם בן ישי, (שם כ״ב ח׳) אשר כָּרַת את אבותינו (מ״א ח׳ כ״א). כאשר כָּרַתִּי לדוד, (דה״ב ג׳ י״ח) וַתִּכְרָת לך מהם (ישעיה נ״ז ח׳). ומצאנו ג״כ במקום ברית השם אמנה, וְכוֹרְתִים אמנה (נחמי׳ יו״ד א׳). או דבר, את הדבר אשר כָּרַתִּי אתכם (חגי׳ ב׳ ה׳).

הַנִּפְעַל בה״ל a) מה״א בקל, אם יִכָּרֵת, (איוב י״ד ז׳) .umgehauet werden b) מה״ב בקל, ויבוא לרוב בקשור מ׳ וְנִכְרְתָה הנפש ההוא מעדת, (שמות י״ב י״ט) .ausgerottet werden ובלא מ׳ כל אוכליו יִכָּרֵת (ויק׳ י״ז י״ד) c) ענינו הפסק, ולא יִכָּרֵת מכם עבד (יהושע ט׳ כ״ג) .aufhören לא יִכָּרֵת לך איש מעל כסא ישראל (מ״א ט׳ ה׳) ותקותך לא תִכָּרֵת. (משלי כ״ג י״ח).

הַפֻּעַל מה״א בקל, לא כָּרַת שרך (יחזקאל ט״ז ד׳) ,abgeschnitten והאשרה אשר עליו כֹּרָתָה, (שופטים וא״ו כ״ח) .abgehauet werden

הַהִפְעִיל בה״ל a) בקל. וכל הגוים אשר הִכְרַתִּי (יהושע כ״ג ד׳) .welche ich ausgerottet habe וְהִכְרַתִּי אותה מקרב, (ויקרא י״ז י״ד). b) מה״ג בנפעל. שענינו הפסק, ולא תַכְרִית את חסדך מעם בית דוד, (ש״א כ׳ ט״ו) .fehlen lassen

sühnen, vergeben, versöhnen. b) אם הכהן בקרבן המכבב בכפרת העון הוא נושא המאמר אז הפעול הוא החוטא. וענינו הגנה על החטא ורק כסוי החטא, כי הכהן איננו יכול לסלוח על החטא. וְכִפֶּר עליו הכהן (ויקרא י"ד י"ח) bedecken. וְכִפֶּר בערו, (שם י"ז ו') אֲכַפְּרָה פניו במנחה (בראשית ל"ב כ"א) bedecken seinen Zorn oder verwischen. וכן ואיש חכם יְכַפְּרֶנָּה, (משלי ט"ז, י"ד), לא תוכל כַּפְּרָהּ (ישעי' מ"ז י"א). ובתלמוד, בעי לְכַפּוּרֵי ידיה בהאי גברא.

הַפֻּעַל. בחסד ואמת יְכֻפַּר עָוֹן (משלי ט"ז ו') מה"א בְּפִעֵל. ומה"ב בפֻּעַל, וְכֻפַּר בריתכם את מות (ישעיה כ"ח, י"ח) entsündiget sein, gereinigt, verwischt sein.

הַהִתְפַּעֵל, אם יִתְכַּפֵּר עון בית עלי, (ש"א ג' י"ד) ausgesöhnt sein. וכן וְנִכַּפֵּר להם הדם (דבר' כ"א ח') והוא מרכב מנפעל והפעל. (וְנִתְכַּפֵּר).

כָּפָר ש"ת למושב בתי החצרים המגינים על יושביהם מזרם וממטר, מההוראה בקל. וּכְפַר העמוני (יהושע י"ח כ"ד) Dorf *n.* בר"ז, נלינה בַּכְּפָרִים, (ש"ה ז' י"ב). ונועדה בַּכְּפִירִים (נחמי' וא"ו ב'), או שה"א שע"פ למקום.

כְּפִיר שת"ז כְּפִיר אריות, (יחזקאל י"ד ה') ein junger bemähnter Löwe.

כֹּפֶר דה"ל a) שם נרדף לזפת, וכפרת אותה בַּכֹּפֶר (בראשית וא"ו י"ד). Pech. b) שם למין בשם אשכל הַכֹּפֶר. (ש"ה א' י"ד) Gewürz *n.* c) שם כמו כְּפָר, כֹּפֶר הפרזי (ש"א וא"ו) Dorf *n.* ב' תה"ש, וענינו כסף פדיון. איש כֹּפֶר נפשו (שמות ל' י"ב) Lösegeld *n.*

כְּפוֹר בה"ל a) שת"ז לרסיסי לילה, דק כַּכְּפוֹר, (שמות ט"ז י"ד) Reif (תהל' קמ"ז י"ז) b) ענינו כפל, לִכְפוֹר וּכְפוֹר (דה"א כ"ח י"ז), כְּפוֹרֵי זהב (עזרא א' י'). Becken *n.*

כִּפּוּרִים תה"ש. יום כִּפּוּרִים (ויקרא כ"ג כ"ח) Versöhnungstag *m.* כסף הַכִּפּוּרִים (שמות ל' ט"ז) Sühnungsgeld.

כַּפֹּרֶת שם למכסה על הארון. ועשית כַּפֹּרֶת זהב (שמות כ"ה י"ז) Deckel *m.* בית הַכַּפֹּרֶת (דה"א כ"ח י"א) Allerheiligstes *n.*

כפש בנינו הפעיל, הִכְפִּישַׁנִי באפר, (מיכה ג, ט"ז) קרוב לשורש עטף וכן ת' כנע ענינו עטיפה umgeben, bedecken.

כפתר כַּפְתֹּר ופרח, (שמות כ"ה ל"ג) Knopf *m.* הך הַכַּפְתּוֹר, (עמוס ט' א') בְּכַפְתֹּרֶיהָ ילינו (צפניה ב', י"ד) ענינו ראש העמוד Kapital *n.*

כר כַּר דה"ל a) שת"י לאיל או לכבש, שלחו כַר מושל ארץ, (ישעיה ט"ז א') Sendet die Lämmer des Herrschers im Lande. בר"ז, חלב כָּרִים (דברים ל"ב י"ד) b) שת"י למרעה הצאן. כַּר נרחב (ישעי' ל' כ"ג) (ומזה לבשו כָּרִים הצאן (תהל' ס"ה י"ד) ענינו לבשו צאן הכרים) Weideplatz *m.* c) ענינו אילי הברזל לשבור החומות במלחמה. לשום עליה כָּרִים (יחזק' ד' ב'). Mauerbrecher *m.* d) ענינו מרדעת, כַּר הגמל, (בראשית ל"א ל"ד). Kameelsattel oder Matratze *f.*

כָּרִי שם משמר אחת משתי משמרות שהיו למלכים האחרונים אחרי דוד (ובימי דוד היו נקראים כרתי ופלתי) והוא שם תואר לרצים, וְכָרִי הם הרצים ברגלים, ורצים, הם הרצים בסוסים ואת הַכָּרִי ואת הרצים (מ"ב י"א ד'). כָּרִי כמו כָּרִים, כמו רצים הברו, königliche Eilbothen. וע' פלתי.

ככר ע"ש כבר.

כרב כְּרוּב אחד מקצה מזה (שמות כ"ה י"ט), והוא צורת אדם וחיה ובהמה ועוף, בר"ז כְּרוּבִים (בראשית ג' כ"ד). eine Figur *f.*

כרבל בנינו פֻּעַל פ"י, ודוד מְכֻרְבָּל, (דה"א ט"ו כ"ז) ענינו עטוף. angezogen. וְכַרְבְּלָתְהוֹן (דניאל ג' כ"א). שם למלבוש Anzug *m.*

כרה 1. 2. 5. הקל פ"י גה"ל a) ענינו חָפַר. כי יִכְרֶה איש בור, (שמות כ"א ל"ג, תהל' מ"ג ז') ובמוסרי, וְתִכְרוּ על ריעכם (איוב וא"ו כ"ז) graben יִכְרוּ עליו חברים (שם מ' ל') כֹּרֶה שחת (משלי כ"ו כ"ז) graben. b) ענינו קָנָה, וגם מים תִּכְרוּ מאתם. (דברים ב' וא"ו) kaufen. ומזה לדעת קצת, את הַכָּרִי (מ"ב י"א י"ט) gekaufte Sklaven. והרד"ק פירש מזה, ונתתי מִכְרָם, (במדבר כ' י"ט) Kaufspreis *m.* c) ענינו הכנת ארוחה, וַיִּכְרֶה להם כֵּרָה גדולה, (מ"ב וא"ו כ"ג) Mahlzeit geben.

הַנִּפְעַל. יִכָּרֶה לרשע שחת, (תהל' צ"ד י"ג). מה"א בקל.

הַהִפְעִיל פ"ע. לא תבושי תַּהְכְּרוּ erfrechen מענינו הָעֵז מצח, (איוב י"ט ג') ולרד"ק ג"כ מה"א בקל.

מְכוּרָה ע"ש מכר.

כֵּרָה שת"נ ויכרה להם כֵּרָה, (מ"א וא"ו, כ"ג) ענינו ארוחה Mahlzeit *f.* נְוֹת כְּרוֹת רועים (צפניה ב' וא"ו) Auen voll Hirten, Cisternen. מה"ו a) מִכְרֵה מלח, (צפניה ב' ט') Salzgrube.

סמון, כֶּכֶף השדה, (בראשי' כ"ג י"ג) נשך כָּסֶף, (דברי' כ"ג כ') .Geld *n*.

כסת לא נמצא במקרא רק ברבוי, למתפרות כְּסָתוֹת, (יחזקאל י"ג י"ח) כִּסְתוֹתֵיכֶנָה, (שם שם כ') שם נרדף לכר .Polster *n*. Kissen, *m*. ובתלמוד נמצא גם היחיד כַּר או כֶּסֶת.

כעס .1. 3. 5 דקל בה"ל a) ענינו התעצב, רשע יראה וְכָעָס, (תהל' קי"ב יו"ד) וַיִּכְעַס הרבה, (נחמי' ג' ל"ג) sich ärgern, grämen, unmuthig, verdriesslich sein. b) וענינו קצף, ולא אֶכְעַס עוד, (יחזק' ט"ז מ"ב) וַיִּכְעַס אסא (דה"ב ט"ז יו"ד) .Zürnen

הִפֵּעל וענינו סבב קצף, כִּעֲסוּנִי בהבליהם, (דברי' ל"ב כ"א ש"א א' ו') .zum Zorn reizen

הִהִפְעִיל בה"ל a) כפעל יוצא מה"א בקל וענינו העציב זולתו, בגוי נבל אַכְעִיסֵם, (דברים ל"ב כ"א) כן תַּכְעִיסֶנָּה, (ש"א א' ז') וְהִכְעַסְתִּי לב עמים רבים, (יחזק' ל"ב ט') Jemandem Verdruss machen, kränken, betrüben. b) וענינו כבפעל: לְהַכְעִיסוֹ במעשי ידיכם. (דברים ל"א כ"ט) לְהַכְעִיסֵנִי, (מ"א י"ד ט') .erzürnen

כַּעַס בה"ל a) מה"א בקל, ברב חכמה רב כָּעַס. (קהל' א' י"ח, שם ב' כ"ג) Verdruss *m*., Gram *m*. אשת מדנים וָכָעַס, (משלי כ"א י"ט) תה"ש ein zänkisches Weib. b) מה"ב בקל, מִכַּעַס בניו ובנותיו (דברים ל"ב י"ט) .Zorn *m*.

כְּעָסִים ברבוי וענינו הסיבות להקצף ש"ם: על כל הַכְּעָסִים אשר הכעיסו מנשה (מ"ב כ"ג כ"ו) .Die Reizungen zum Zorne, Aergernisse *pl*.

כַּעַשׂ ענינו כהשם כַּעַס ולא נמצא רק בספר איוב (פרשה א' ב' שם יו"ד י"ז וי"ז ז').

כפה בנינו קל פ"י: מתן בסתר יִכְפֶּה אף (משלי כ"א י"ד) bezwingen. וכן בתלמוד כופין אותו או שענינו כשרש חפה, bedecken.

כפל .1. 2 הקל פ"י, וְכָפַלְתָּ את היריעה (שמות כ"ו ט') doppelt machen. רבוע יהיה כָּפוּל. (שמות כ"ח ט"ו) תה"פ

הַנִּפְעַל. וְתִכָּפֵל הרב שלישתה (יחזקאל כ"א י"ד) .wiederholt werden

כֶּפֶל תה"ש, בְּכֶפֶל רסנו מי יבוא (איוב מ"א ה') doppeltes Gebiss. כי כִפְלַיִם לתושיה, (שם י"א ו') .denn vielfältig ist seine Weisheit

מַכְפֵּלָה תהש"נ, מערת הַמַּכְפֵּלָה (בראשית כ"ג ט') מערה לפנים מהמערה, .Doppelhöhle *f*.

כפן בנינו קל פ"ע כָּפְנָה שרשיה עליו (יחזק' י"ז ז') ענינו רעב וצמא. dieser Weinstock streckte lechzend seine Wurzel nach ihm aus. ולר"ק תרגומו krümmte oder beugte seine Wurzeln nach ihm.

כָּפָן שמ"ז וענינו רעבון. לשוד וּלְכָפָן תשחק. (איוב ה' כ"ב) .Hunger *m*.

כפס, וְכָפִיס מעץ (חבקוק ב' י"א) .Querbalken *m*. ש"ע.

כפף .1. 2 דקל פ"ע, הֲלָכֹף כאגמון ראשו, (ישעיה נ"ח ה') krümmen, beugen. ה' זוקף כְּפוּפִים (תהל' קמ"ו ח') שתו"ר der Herr richtet auf die Gebeugten *pl*.

הַנִּפְעַל פ"ח בקשור ל'. אִכַּף לאלהי מרום (מיכה ו' ו') sich beugen, demüthigen. והראוי אֶכָּפֵף.

כַּף הה"ל a) ענינו יד לפי שהיא נכפפה, על כַּף פרעה, (בראש' מ' י"א) כַּפְּךָ מעלי הרחק. (איוב י"ג כ"א) ברבוי זוגי, על כַּפַּיִם ישאונך (תהל' צ"א י"ב) .Hand *f*. ובקשר השם יד למקום העמק שביד, בסר"נ כַּפּוֹת ידיו, (שמואל א' ה') die Höhle der Hand *pl*. ואשימה נפשי בְכַפִּי, (שופטים י"ג ד') ענינו המסר עצמו לסכנה ich begab mich in die Gefahr. b) בקשר רֶגֶל, מנוח לְכַף רגליך, (דברים כ"ח ס"ה) Fusssohle *pl*. ברבוי, תחת כַּפּוֹת רגליו, (מ"א ה' י"ז) c) שם לכלי בית קבול. כַּף אחת (במדבר ז' ט"ו) כַּפּוֹת זהב, (שם ז' כ"ד) Löffel *m*. ומזה כַּף הירך (בראשית ל"ב ל"ג) Hüftpfanne *f*. כַּף הקלע, (ש"א כ"ה כ"ט) Pfanne oder Höhlung der Schleuder. d) כַּפּוֹת המנעול Handgriffe (des Riegels). כַּפֹּת תמרים, (ויקרא כ"ג מ"ם) רק ברבוי Palmenzweige *pl*. e) ולא יבוא רק ברבוי זוגי מעניני עננים, על כַּפַּיִם כסה אור (איוב ל"ו ל"ב) Wolken *pl*. נשא לבבנו אל כַּפָּיִם (איכה ג' מ"ב) ואפשר יקראו כן לפי שעושין כִּפָּה .Wölbung *f*. וכן בתלמוד כִּפַּת הרקיע. מכניסין אותו לְכִפָּה.

כִּפָּה שת"נ, כַּפֹּת תמרים (ויקרא כ"ג מ"ם) וכן כִּפָּה ואגמון, (ישעיה ט' י"ג) סהור' ד' .Zweig *m*.

כפר .1. 3. 4. 7 הוראתו הראשונה ענינו כסה וכן הוראתו בערבי decken. (ומזה כַּפֹּרֶת Deckel *m*.) וכשבא בקשור השם חֵטְא או עָוֹן ענינו כסוי חטא Fehler bedecken. הקל פ"י, וְכָפַרְתָּ אותה מבית ומבחוץ בכפר (בראשית ו' י"ד) bedecken.

הַפִּיעֵל פ"י בה"ל a) אם הש"י נושא המאמר או הפעול הוא החטא. והוא רחום יְכַפֵּר עון (תהל' ע"ח ל"ח) הטוב יְכַפֵּר בעד, (דה"ב ל' י"ח) כַּפֵּר לעמך ישראל, (דברי' כ"א ח'), entsündigen, reinigen, aus-

sehen erregende, auffallende Buhlerin. ועניינו מלבוש כְּסוּתָהּ ועינתה (שמות כ"א י"ד) Kleid n. (ומההוראה זו נמצא ג"כ, נשוי פשע כְּסוּי חטאה, (תהל' ל"ב א') נשאת עון עמך כִּסִּיתָ כל חטאתם, (שם פ"ה ג' משל י"ז ט').

כְּסָתוֹת בשרש כסת.

מְכָסֶה בה"ל (a ענינו כמו כְּסוּת בה"א מִכְסֵה עור תחש, (במדבר ד' י"ד) Decke f. (b ועינינו מלבוש וְלִמְכַסֶּה עתיק, (ישעי' כ"ג י"ח) ein vornehmes Kleid.

מֶכֶס מִכְסָה ע"ש כסס.

כסה בנינו קל פ"י וענינו כריתת הזמורות קוצים כְּסוּחִים, (ישעי' ל"ג י"ב) abgeschnitten לא תזמור תרג' לא תְכַסַּח (והשת"נ סוּחָה ותהי נבלתם כַּסּוּחָה היא משורש סחה ע"ש).

כסל בנינו קל פ"ע ולא נמצא רק פ"א, ובאחת יבערו וְיִכְסָלוּ, (ירמי' י"ד ח') thöricht, verblendet sein.

כֶּסֶל גה"ל (a שמ"ז וענינו כמו סִכְלוּת בהסתרת האותיות, זה דרכם כֶּסֶל למו, (תהל' מ"ט י"ד) Thorheit f. (b שמ"ז וענינו בטחון, וישימו באלהים כִּסְלָם, (תהל' ע"ח ז') כי ה' יהיה בְכִסְלֶךָ (משלי ג' כ"ו) אשר יקוט כִּסְלוֹ, (איוב ח' י"ד) Hoffnung f., Vertrauen n. (c שם וענינו צד אשר על הַכְּסָלִים, (ויקרא ג' יו"ד) ות"א גִיסְסַיָּא (בתלמוד מהאי גיסא) פימה עלי כָסֶל, (איוב ט"ו כ"ז) Flanke, Seite f.

כִּסְלָה בה"ל (a שמ"נ וענינו כה"א בשם כֶּסֶל ואל ישובו לְכִסְלָה, (תהל' פ"ה ט') Thorheit f. (b שמ"נ וענינו בטחון כה"ב בשם כֶּסֶל יראתך כִּסְלָתֶךָ, (איוב ד' ו') Hoffnung f.

כְּסִיל בה"ל (a שת"ז נרדף לפתי, בוטח בלבו הוא כְסִיל, (משלי כ"ח כ"ו) ברבוי אין חפץ בַּכְּסִילִים, (קהל' ה' ג') Thor m. (b שם כוכב ע"ש כְסִיל וכימה, (איוב ט' ט' שם ל"ח ל"א) (Sternbild) Orion, ונמצא בסר"ז כוכבי השמים וּכְסִילֵיהֶם, (ישעי' י"ג י"ו) ולדעתי הקלה אפשר שהוא שם לגוף שמימי המקבל אורו מהשמש ותנועתו סביב השמש איננה מכחו רק מכח הכוכב הגדול הקרוב לו המכריחו לילך לצידו כמשרת לאדוניו (מה"ג בהשם כֶּסֶל שענינו צַד) Trabant, Nebenplanet. ולדעת המפרשים שהוא שם לכוכב „Orion" אין פירוש להרבוי מזה השם (וּכְסִילֵיהֶם, ישעי' י"ג) כי היא רק היחיד בשם הזה בכדור השמים אבל לפי פירושי נכון הרבוי להשם הזה וכן יעידו ע"ז התוכנים בהדשים שמנו אותם בשם שמונה עשר והם לכוכב אֲדָמָה את הַיָּרֵחַ, ליופיטער ד', לסאטורנוס ו', לאוראנוס, ו' Trabanten ואפשר אשר גם השם כִּימָה הוא שם נרדף לִכְסִיל ועתה נכון ענין הכתוב התקשר מעדנות כימה או מושכות כְּסִיל תפתח (איוב ל"ח ל') וענינו על כח המושך והמקשר אותם לכוכב הסמוך להם.

כְּסִילוּת תה"ש ואשת כְּסִילוּת, (משלי ט' י"ז) ענינה אשה פְּתַיָּה ein thörichtes Weib.

כִּסְלֵו (זכרי ז' א' נחמי' א' א') שם לחדש התשיעי.

כסם בנינו קל פ"י וענינו גלוה, כָּסוֹם יִכְסְמוּ את ראשיהם, (יחזק' מ"ד כ') abscheren.

כֻּסֶּמֶת שם מין דגן, והחטה וְהַכֻּסֶּמֶת, (שמות ט' ל"ב) Dinkel, Spelt m. בסר"ז וְכֻסְּמִים, (יחזק' ד' ט') על המין.

כסס בנינו קל פ"י וענינו ספר מנין משוער תָּכֹסּוּ על השה, (שמות י"ב ד') zählen.

מֶכֶס שם נרדף לְמַס, מֶכֶס לה', (במדבר ל"א כ"ח) ובכנוי, וּמִכְסָם (שם שם ל"ח) Abgabe f.

מִכְסָה בס"נ בה"ל (a ענינו מספר בְּמִכְסַת נפשות (שמות י"ב ד') Zahl f., Anzahl f. (b ועניני מחיר, מִכְסַת הערכך, (ויקרא כ"ז כ"ג) Kaufpreis, Betrag.

מַס שם וענינו כמו מֶכֶס בנפילת הכ' יהיו לך לָמַס, (דברים כ' י"א) הה"ב ח' ח' ברבוי שרי מִסִּים, (שמות א' י"א) Tribut m.

מַס עֹבֵד, (בראשית מ"ט ו"ו יהושע ט"ו ט"ז מ"א ט' כ"א) Frohndienst m.

כסף 1. 2. הקל פ"ע וענינו רצון וחפץ אל דבר וכל קשורו בל', כאריה יִכְסוֹף לִטְרוֹף, (תהל' י"ז י"ב) לְמעשה ידיך תִכְסוֹף, (איוב י"ד ט"ו) sich sehnen nach.

הנפעל כהקל ג"כ בקשור ל' נִכְסוֹף נִכְסַפְתָּה לְבית אביך, (בראשית ל"א ל) נִכְסְפָה וגם כלתה נפשי לחצרות, (תהלים פ"ד ג'). ומזה הגוי לא נִכְסָף, (צפני' ב' א') פירוש גוי שאין לו דבר להעלות רצון וחפץ לו וכן כשהוכיחם ירמיה על מעשיהם הרעים אמר „אין נפשי אל העם הזה" (ירמיה ט"ו) אין לי חפץ בכם אמר ד' צבאות (מלאכי א') והרי"קם פירש מענין בושה כהוראת זה השורש בלשון ארמי, תרגום ולא תִכְסְפִינָה das unverschämte Volk.

כֶּסֶף בה"ל (a ש"ק למתכות ממראה לבן, כֶּסֶף או זהב, (בראשית מ"ד ח') (איוב כ"ז ט"ז) Silber n. בר"ז כְּסָפִים, כַּסְפֵּיהֶם (בראשי' מ"ב ל"ה) (b ועניננו

ברוו"ני, שש כְּנָפַיִם, (ישעיה וא"ו ב') ארבע כְּנָפַיִם, (יחזקאל א' ו', שם יו"ד כ"א) בסמוך, כַּנְפֵי נשרים, (שמות י"ט ד') ובכנ"י הרבוי סוככים בְּכַנְפֵיהֶם, (שם כ"ה כ') Flügel *m.* b) עצה"ש מה"א לפאת הבגד, הַכָּנָף פתיל תכלת, (במדבר ט"ו ל"ח) כְּנַף אביו, (דברי' כ"ג א') בִּכְנַף המעיל, (ש"א כ"ד ה') Zipfel des Kleides ובהוראה זו יבוא הרבוי בסוו"נ, ופרשת כְּנָפֶךָ על אמתך, (רות ג' ט') בר"ז על ארבע כַּנְפוֹת כסותך, (דברים כ"ב י"ב) בסר"נ c) עצה"ש מה"א על פאתי הארץ, מִכְּנַף הארץ, (ישעיה כ"ד ט"ז) והרבוי רק בס"נ, מארבע כַּנְפוֹת הארץ, (ישעיה י"א י"ב) לאחוז בְּכַנְפוֹת הארץ, (איוב ל"ח י"ג) Grenze *f.*, Saum *m.* d) ש"ת למקום סתר, וגם בִּכְנָפַיִךְ נמצאו דם נפשות נקיים, (ירמיה ב' ל"ד) ג"כ עצה"ש מהיראה א' כי הכנף מסתיר הגוף, verborgene Stelle. e) ועניגה מעקה, ועל כְּנַף שקוצים משומם, (דניאל ט' כ"ז) und über der Tempelzinne waltet der Gräuel, d. i. über die Götzenstatuen waltet der Verwüster.

כנר שמ"ז לאחת מכלי השיר, כל תופש כִּנּוֹר, (בראשית ד' כ"א) בסר"נ, בְּכִנֹּרוֹת, (דה"א כ"ה א') ובסר"ז, וקול כִּנּוֹרַיִךְ, (יחזקאל כ"ו י"ג) Zither *f.*

כסא כִּסֵּא שע"ז לכלי מושב נכבדים, ועלי הכהן ישב על הַכִּסֵּא, (ש"א א' ט') כִּסֵּא ממלכתו, (ש"ב ז' י"ג) מטה שלחן וְכִסֵּא, (מ"ב ד' י') ברבוי זת כִּסְאוֹת למשפט, (תהלים קכ"ב ה', ושם שם) Sessel, Stuhl *m.* ובא שתי פעמים בה' ת' א', שש מעלות לַכִּסֵּה, (מ"א יו"ד י"ט) מאחז פני כִסֵּה, (איוב כ"ו ט') ובא ג"כ בלי לה"ג, מפני הסמיכות, כי יד על כֵּס יה, (שמות י"ז ט"ז) (ולדעת גועניום הכ' ת"נ' ועניגו נס וראיתו מן הפסוק שלפניו ה' נִסִּי, (שם שם) Panier *n.*

כֶּסֶא תאה"ש לזמן ידוע, ליום הַכֶּסֶא יבוא ביתו, (משלי ז' כ') zur bestimmten Zeit. בַּכֶּסֶה ליום חגנו, (תהלים פ"א ד') בה' ת' א'.

כסה 1. 2. 3. 4. 7. פ"י בכל הבנינים הקל לא ימצא כ"א בבינוני פועל ופעול ועניגו במוסרי העלמה, אדם ערום כֹּסֶה דעת, (משלי י"ב כ"ג) וְכֹסֶה קלון, (שם שם ט"ז) כְּסוּי חטאה, (תהלים ל"ב א') verbergen.

הַנִּפְעַל נרדף לשרש כפר וסכך, בהמון גליו נִכְסָתָה, (ירמיה נ"א מ"ב) לבלתי הִכָּסוֹת, (יחזקאל כ"ד ח') bedeckt werden.

הַפִּעֵל בה"ל ועניגו לפי קשורו טבעי או מוסרי: a) בטבעי ועניגו כנפעל בא ביחס הפעול או בכנוי, וַיְכַס הענן את ההר, (שמות כ"ד ט"ו) וְכִסָּהוּ בעפר, (ויקרא י"ז י"ג) לְכַסּוֹתוֹ, (שמות כ"ו י"ג) וע"ד השלמים תהומות יְכַסְיֻמוּ, (שמות ט"ו ה') ובקשור על וַתְּכַס עליהם הארץ, (במדבר ט"ז ל"ג) ורמה תְּכַסֶּה עליהם, (איוב כ"א כ"ו) bedecken. וְכִסָּה חמס על לבושו, (מלאכי ב' ט"ז) ולדעתי הקלה הוא מסורס (כמו לשבור אל יוסף, (בראשית מ"א) ועניגו אל יוסף לשבור, ודעת שפתי ברור מללו, (איוב ל"ג) ועניגו ודעת ברור שפתי מללו) והראוי, וכסה לבוש על חמסו, ועניגו על החמס שעושה לאשתו (במנוע מטנה חובת הבעל לאשתו ועין שרש חמס בה"ב) עוד היא מגדיל צערה בזה שמחסה לבושו על בת אל נכר צרתה אשר אהב, וכסוי לבוש הוא ע"ד המליצה כנוי לתשמיש, כמו ופרשת כנפיך על אמתך וכן בא על הלול יצוע זולתו בלשון גלה, ולא יגלה כנף אביו (דברים כ"ב) ובקשור אל, אליך כִּסִּתִי (תהל' קמ"ג ט') פירוש אליך גִּלִּיתִי מה שֶׁכִּסִּיתִי מאחרים Jemand etwas insgeheim anvertrauen, oder zu dir berge ich mich b) במוסרי ועניגו העלמה כבקל, הַמְכַסֶּה אני מאברהם, (בראשית י"ח י"ז) וגוה מגבר יְכַסֶּה, (איוב ל"ג י"ז, שם כ"ג ט"ז) verhehlen.

הַפֻּעַל ובחשך שמו יְכֻסֶּה, (קהל' ו' ד') כֻּסּוּ הרים צלה, (תהל' פ' י"א) כָּסוּ פניו חרולים, (משלי כ"ד ל"א), בא קמץ חטף תמורת קבוץ ובשניהם בחסרון ב השמוש, והראוי בצלה, בחרולים bedeckt werden.

הַהִתְפַּעֵל וַתִּתְכַּס, (בראשית כ"ד ס"ה) מִתְכַּסֶּה בשלמה, (מ"א י"א כ"ט) תִּכַּסֶּה שנאה במשאון, (משלי כ"ו כ"ו, יונה ג' ח') sich verhüllen.

כְּסוּי שת"ז לדבר המכסה, כְּסוּי עור תחש (במדבר ד' ו') Decke *f.*

כְּסוּת שת"ז בה"ל a) עניגה מכסה, כְּסוּת בקרה (איוב כ"ד ז') Bedeckung *f.* ועצה"ש והוא ש"ם, ועניגו נתינת מנחה לכפרה על חטא ועון בשרש כפר, הנה הוא לך כְּסוּת עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכחת, (בראשית כ' ט"ז) ופירוש הכתוב כך הוא, הנה לך כסף הכפורים לעיני אנשיך אשר אתך, וגם נגד כל עמי נעשה לך משפט צדק siehe, dieses sei dir ein öffentliches Sühngeschenk vor allen, die mit dir da sind, und so ist dir vor aller Welt Recht geschehen. (d. i. Genugthuung) ומלת ונכחת כמו וְנֻכַחַתְּ. וְעֵינַיִם הוא שת"ז ברבוי לדבר המפליא עיני רואיו ואפשר מזה איה הקדשה היא בָעֵינַיִם die Auf-

כלף כֵּילַף שם כלי לסתות בו אבנים, בכשיל וְכֵילַפּוֹת, (תהלים ע"ד ו') Hammer *m*.

כמה בנינו קל פ"ע נרדף עם כלה בה"ג ועם כסף, כָּמַהּ לך בשרי, (תהלים ס"ג ב') sich sehnen, nach etwas schmachten.

כַּמָּה או כַּמֶּה טלת השאלה לדעת ערך המספר או הארך, כַּמָּה ימי שני חייך, (בראשית מ"ז ח') wie viel. עד כַּמָּה פעמים אני משביעך, (מ"א כ"ב ט"ז) wie viel mal על המספר כַּמָּה נר רשעים (איוב כ"א י"ז) ועל אורך הזמן. ועל אורך המדה, (זכריה ב' ו') wie lange? ושרש המלה מה והכ' לשמוש, והעמידוה המדקדקים האחרונים פה להקל על המבקש.

כמז כּוּמָז שם תכשיט, טבעת וְכוּמָז, (שמות ל"ה כ"ב, במדבר ל"א נ').

כמן כַּמֹּן שם מין קצח, קצח וְכַמֹּן, (ישעיה כ"ח כ"ו) Kümmel *m*.

מַכְמַנִּים שם נרדף למטמון קרוב ללשון ארמית, בְּמִכְמַנֵּי זהב וכסף, (דניאל י"א מ"ג) verborgene Schätze.

כמס בנינו קל פ"י וענינו גניזה, הלא הוא כָּמֻס עמדי, (דברים ל"ב ל"ד) verborgen.

כמר בנינו נפעל פ"ע קרוב לשרש המר ע"ש בפֵעל וענינו בעור ושרפה, עורנו כתנור נִכְמָרוּ, (איכה ה' י"ד) verbrannt, geschwärzt ועצה"ש על חמום ההרגשה, כי נִכְמְרוּ רחמיו אל אחיו, (בראשית מ"ג ל') כי נִכְמְרוּ רחמיה על בנה, (מ"א ג' כ"ו) erglühet sein. כִּמְרִירֵי יום (איוב ג' ה') ע"מ שפריר וענינו חום המציק Drückende Hitze oder Tagesverdüsterung.

כֹּמֶר שת"ז לכהני אלילים, לובשי שחורים והשבית את הַכְּמָרִים, (מ"ב כ"ג ה') וּכְמָרָיו עליו יגילו (הושע י"ד ה') Götzenpriester *m*.

מִכְמָר שת"ז לפח ורשת, כתוא מִכְמָר, (ישעיה נ"א כ') ובס"נ. ופורשי מִכְמֹרֶת, (שם י"ט ח') ובכנוי ויאספהו בְּמִכְמַרְתּוֹ, (חבקוק א' ט"ו) בר"ז, יפלו בְמַכְמֹרָיו רשעים, (תהלים קמ"א י"ד) Netz *n*. כן וכן וְכַנָּה, כְּנָה ע"ש כון.

כנה בנינו פִּעֵל ענינו קריאת העם בשם אחד מתארו בהעלמת שמו הפרטי וכן הוראתו ג"כ בלשון ערבי, אֲכַנְּךָ ולא ידעתני, (ישעיה מ"ה ד') ובשם ישראל יְכַנֶּה, (שם מ"ד ה') betiteln. b) וענינו

חנופה, לא אשא פני איש ואל אדם לא אֲכַנֶּה, (איוב ל"ב כ"א) heucheln.

כנס .1. 3. 7 הקל פ"י בה"ל a) ענינו אסיפה וצבור, כֹּנֵס כנד מי הים, (תהלים ל"ג ז') כָּנַסְתִּי לי גם כסף גם זהב, (קהלת ב' ח', שם ג' ה') sammeln, aufhäufen. (ואפשר מזה ג"כ השם ערי מִסְכְּנוֹת, (שמות א' י"א) וענינו מִכְנְסוֹת, והוא מהשרשים המתחלפים כסו כבש כשב, סחיש, שחיס (Magazine) b) וענינו קבוץ, כְּנוֹס את כל היהודים, (אסתר ד' ט"ז) לִכְנוֹס את הגרים, (דה"א כ"ב ב') versammeln.

הפִּעֵל טה"ב בקל, נדחי ישראל יְכַנֵּס, (תהלים קמ"ו ב') וְכִנַּסְתִּי אתכם, (יחזקאל כ"ב כ"א) versammeln.

ההִתְפַּעֵל, והמסכה צרה כְּהִתְכַּנֵּס, (ישעיה כ"ח כ') ובא ב השמוש תחת ל השמוש כדרך בכ"לם שתבואנה זו תמורת זו והראוי לְהִתְכַּנֵּס und die Decke ist zu enge, um sich darin einzuwickeln.

מִכְנָסַיִם שם לבתי השוקים, מִכְנְסֵי בד, (שמות כ"ח מ"ב, שם ל"ט כ"ח) Beinkleider.

כנע .2. 5 קרוב לשרש כרע וענינו השפלת רוח לפני זולתו.

הנִפְעַל, וַתִּכָּנַע מואב, (שופטים ג' ל') וַיִּכָּנְעוּ הפלשתים, (ש"א ז' י"ג) unterworfen werden והם יוצאים והעומדים, או אז יִכָּנַע לבבם, (ויקרא כ"ו מ"א) כי נִכְנַע אחאב מפני, (מ"א כ"א כ"ט) gebeugt, Demüthig sein.

ההִפְעִיל פ"י, אויביהם אַכְנִיעַ, (תהלים פ"א ט"ו, דברים ט' ג') beugen, demüthigen.

כִּנְעָה שת"נ נרדף לשם הון, אספי מארץ כִּנְעָתֵךְ, (ירמיה י"ד י"ז) Habe *f*. וכן תרגומו השבעים ובלשון כשדי ענינו סחורה.

כְּנַעַן שת"ז נרדף להשם סוחר ועין השם כִּנְעָה, כְּנַעַן בידו מאזני מרמה, (הושע י"ב ח') וחגור נתנה לַכְּנַעֲנִי, (משלי ל"א כ"ד) ברבוי, יחצוהו בין כְּנַעֲנִים, (איוב מ"ם ל') Kaufmann *m*. ונמצא ג"כ לשם עצם פרטי לבן חם בן נח, (בראשית ט' י"ח) ומזה ארץ כְּנַעַן (שם י"ג י"ב).

כנף בנינו נפעל, והוא פעל נגזר מהשם כנף בה"ד וענינו הסתר, ולא יִכָּנֵף עוד מוריך, (ישעיה ל' כ') und nicht mehr werden deine Lehrer sich verbergen müssen.

כָּנָף הה"ל a) ש"ע לאבר בעופות המעופפים, כְּנַף אל כָּנָף, (מ"א ו' כ"ז) Flügel *m*. כל בעל כָּנָף, (משלי א' י"ז) כל צפור כל כָּנָף, (בראשית ז' י"ד) פירוש כל צפור בעל כנף (alles Geflügelte) ובא

d) Geräthe des Tempels וכבלה תערה כֵּלֶיהָ, (ישעי' ס"א י"ד) וענינו כמו חלי, ע"ש חלה .Schmuck m

כִּלָּיוֹן שמ"ז להשחתה ואבוד: כִּלָּיוֹן חרוץ, (ישעיה י"ד כ"ב) .Untergang m ואם תבוא אחריה מלת עין, וְכִלְיוֹן עינים, (דברים כ"ח ס"ה) הוא לשון תאוה .Schmachten n., Verschmachten n

כְּלָיוֹת בה"ל a) שע"כ בסר"נ לאברי הפנימי בבעח"י. ואת שתי הַכְּלָיוֹת, (שמות כ"ט י"ג) die Nieren (b וה"א שם נרדף ללב או קרב, בּוֹחֵן לבות וּכְלָיוֹת, (תהלים ז' יו"ד, ירמיה י"א כ' ושם י"ב ב') ועצה"ש להט"ב והמבחר, חלב כִּלְיוֹת חטה, (דברים ל"ב י"ד) das innerste Nieren-Mark des Weizens.

מִכְלָה עין בהשם מִכְלָא.

מִכְלוֹת תה"ש, מִכְלוֹת זהב, (דה"ב ד' כ"א) von allerfeinstem Golde, ganz und gar Gold.

תִּכְלָה שמ"נ. להשלמה, לכל תִּכְלָה ראיתי קץ, (תהלים קי"ט צ"ו) Vollendung f., Vollkommenheit f. ויו"ט מענין תשוקה Begier f. וקין מענין גיעול.

תַּכְלִית שמ"נ, עד תַּכְלִית שדי, (איוב י"א ז') Ende n, Zweck m. תַּכְלִית אוֹר, (שם כ"ו יו"ד) תַּכְלִית שנאה שנאתים, (תהלים קל"ט כ"ב) תה"ש vollkommenster Hass.

כֶּלַח שמ"ז וענינו זקנה או הצלחה. תבוא בְכֶלַח אלי קבר, (איוב ה' כ"ו) אבד כָּלַח, (שם ל' ב') hohes Alter, Glück n.

כלל בנינו קל פ"י וענינו עשית דבר שלם בהדור ויופי, וקרוב הוא לשרש כלה בה"א בקל. בניך כָּלְלוּ יפיך, (יחזקאל כ"ז ד') vollenden, vollkommen machen.

כֹּל או כָּל תה"ש, כי מתו כָּל האנשים, (שמות ד' י"ט) תה"ש alle Menschen ויקח את כָּל ארצו מידו, (במדבר כ"א כ"ו) das ganze Land כָּל הנגע בהר, (שמות י"ט י"ב) jeder Mann אם מלת כָּל תבוא אחרי מלת לא אז היא שוללת אף החלק הקטן, כי לא ראיתם כָּל תמונה, (דברים ד' ט"ו) לא תעשה כָּל מלאכה, (שמות כ' יו"ד) gar kein (grosser Theil) ואם תבוא מלת כָּל לפני מלת לא, אז איננה שוללת רק החלק הגדול, וְכֻלּוֹ לא תראה, (במדבר כ"ג י"ג) וענינו את הַכֹּל לא תראה אבל החלק הקטן תראה כבתוב שם אפס קצהו תראה ובקשר מלת אין תבוא תמיד המלה כֹּל אחרי מלת אין ושוללת אף החלק הקטן ולשבה"ד אין כֹּל, (מ"ב ד' ב') gar nichts.

כְּלָהֶם בקוץ מנר כְּלָהֶם, (ש"ב כ"ג ו') ענינו כֻּלָּם. כְּלָהֳנָה קצב אחד לְכֻלָּהֳנָה, (מ"א ז' ל"ז) ענינו כמו כלם והכנוים הבאים על הטלה כל כמו וְכֻלָּה (במדבר כ"ג י"ג) לְכֻלְּכֶם, (ש"א כ"ב ז') איננם כנוי הקנין רק יבאו במקום גוף הנושא.

כַּלָּה בה"ל a) שת"נ לארוסה, ומשוש חתן על כַּלָּה, (ישעיה ס"ב ה' ש"ה ד') Braut (b לאשת הבן, לתמר כַּלָּתוֹ, (בראשית ל"ח י"א, רות א' כ"ב) Schwiegertochter f.

כָּלִיל גה"ל a) תה"ש או תה"פ, כְּלִיל יופי, (יחזקאל כ"ח י"ב) ובס"נ, כְּלִילַת יופי, (איכה ב' ט"ו) vollkommen (b שמ"ז, כָּלִיל העיר, (שופטים כ' מ"ם) die ganze Stadt כְּלִיל תכלת, (שמות כ"ח ל"א) תה"ש ganz Purpur (c שם נרדף לעולה, וְכָלִיל על מזבחך, (דברים ל"ג י"ד) עולה וְכָלִיל, (תהלים נ"א כ"א) לפי שהוא כָּלָה לשרפה Brandopfer n.

כְּלוּלוֹת שמ"נ, אהבת כְּלוּלֹתָיִךְ, (ירמיה ב' ב') Brautstand m.

מִכְלָל תואר כמו כָּלִיל בהוראה א', מִכְלַל יופי, (תהלים נ' ב') vollkommene Schönheit.

מִכְלוֹל תא' לבגדים נאים, לבושי מִכְלוֹל, (יחזקאל כ"ג י"ב) vollkommen Gekleidete.

מַכְלֻלִים תואר לסחורות נאות, רכליך בְּמַכְלֻלִים, (שם כ"ז כ"ד) schönste Waaren.

כלם 2. 5. 6. הַנִּפְעָל ענינו תמיד בושה הבאה ע"י חרפה ובזיון ושרש בוש לפעמים גם מצד הענוה. נִכְלָמִים מאוד, (ש"ב יו"ד ה') הלא תִכָּלֵם, (במדבר י"ב י"ד, ירמיה ל"א י"ט) beschimpft, beschämt sein.

הַהִפְעִיל פ"י בה"ל a) ענינו בזות זולתו כי הִכְלִימוֹ אביה, (ש"א כ' ל"ד, שם כ"ה ז') ותלעג ואין מַכְלִים, (איוב י"א ג') beschämen, schmähen (d וענינו הרגשת החרפה מפני הבזיון הנעשה לו, בוש לא יבושו גם הַכְלִים לא ידעו, (ירמיה ו' ט"ו) kein Schamgefühl haben.

הָהָפְעַל בה"ל a) מה"א בהפעיל, לא הָכְלָמְנוּ, (ש"א כ"ה ט"ו) beleidigt werden (b מה"ב בהפעיל, בשו וְהָכְלְמוּ, (ירמיה י"ד ג') beschämt werden.

כְּלִמָּה שמ"נ. כסתה כְלִמָּה פני, (תהלים ס"ט ח') Schande, Schmach f. מִכְּלִמּוֹת ורק, (ישעי' נ' ו', ירמיה ג' כ"ה) Beschimpfung f. ובקישור השם מוסר ענינו כהשם פוקה ומכשול לב והיא חרטה ודאבון לב הבאה אחרי הפעולה הרעה, מוסר כְּלִמָּתִי אשמע, (איוב כ' ג') Gewissensbisse pl.

נ״לה: כָּלוּ בבית, (ש״א וא״ו יו״ד) einschliessen, ein-sperren.

הַנִּפְעַל בה״ל (a והוא פ״ע כבקל וענינו הפסק וַיִּכָּלֵא הגשם. (בראשית ח׳ ב׳) aufhören. (b והוא פעול כדרכו: וַיִּכָּלֵא העם מהביא. (שמות ל״ו ו׳) וענינו נעצרו ע״י משה. zurückgehalten worden.

כֶּלֶא, בית כֶּלֶא, (מ״ב י״ז ד׳) ברבוי, ובבתי כְלָאִים, (ישעיה מ״ב כ״ב) Gefängniss *n.*

כְּלוּא תה״ש כמו כֶּלֶא, בית הַכְּלוּא. (ירמיה ל״ז ד׳).

מִכְלָא שת״נ לגדרות ודיר הצאן, גזר מִמִּכְלָה צאן, (חבקוק ג׳ י״ז) ובאה ה׳ תמורת א׳, בסה״נ מִמִּכְלְאֹתֶיךָ, עתודים (תהלים נ׳ ט׳) Schafstall *m.*

כִּלְאַיִם שמ״ז לתרעובות, בהמתך לא תרביע כִּלְאַיִם, (ויקרא י״ט י״ט) פירוש שני מיני בעה״ח ברביעה, שדך לא תזרע כִּלְאָיִם. (שם שם) פירוש שני מיני דגן בזריעה, ובגד כִּלְאַיִם שעטנז (שם שם) פירוש צמר ופשתים באריגה vermischte Gattungen.

כלב כֶּלֶב שם חיה ביתי, לא יחרץ כֶּלֶב לשונו, (שמות י״א ז׳) בר״ה וְהַכְּלָבִים עזי נפש, (ישעיה נ״ו י״ב) Hund *m.*

כְּלוּב שם לסל, כְּלוּב קיץ, (עמוס ח׳ א׳) כִּכְלוּב מלא עוף (ירמיה ה׳ כ״ז) Korb *m.* והוא כָּלֵבִי, (ש״א כ״ה ג׳) מבית כלב והוא שם משפחה.

כלה 1. 3. 4. הקל פ״ע דה״ל (a ענינו גמר והשלמה, וַתֵּכֶל כל עבודת משכן, (שמות ל״ט ל״ב) כָּלָה הבית לכל דבריו, (מ״א ו׳ ל״ח) vollendet, fertig sein. ובקשור מאת או מעם ענינו גמר מחשבה, כי כָלְתָה אליו הרעה מאת המלך. (אסתר ז׳ ז׳) כי כָלְתָה הרעה מעם אבי (ש״א כ׳ ט׳, שם כ״ה י״ז) be-schlossen, abgemacht sein. (b במוסרי קרוב להא׳ וענינו סוף והפסק פ״ע: וַתִּכְלֶינָה שבע שני השבע (בראשית מ״א נ״ג) כי לא כָלוּ רחמיו, (איכה ג׳ כ״ב) כָּלָה בציר, (ישעיה כ״ד י״ג, שם ל״ב י״ד) vorüber, zu Ende sein. (c וענינו אבוד וחסור, כָּלוּ בעשן ימי, (תהלים ק״ב ד׳) יִכֶל בשרו מראי, (איוב ל״ג כ״א) כִּכְלוֹת בשרך ושארך, (משלי ה׳ י״א) abzehren, dahin schwinden. ובא מהוראה זו ג״כ דבק אל עין ונפש רוח וכליות, כָּלוּ עיני מיחל, (תהלים ס״ט ד׳) עיני כָּלוּ ליש עתיך, (תהלים קי״ט קכ״ג) כָּלוּ עיני לאמרתך. (שם שם פ״ב) כָּלְתָה לישועתך נפשי, (שם שם פ״א) כָּלְתָה נפשי, (שם פ״ד ג׳) כָּלְתָה רוחי, (שם קמ״ג ז׳) כָּלוּ כִלְיֹתַי בחקי, (איוב י״ט כ״ז) schmachten, ver-schmachten. והרי״ן נגאח והרד״ק ביארו אותם מענין תשוקה וחפץ וגם את הַפִּעֵל: וַתְּכַל דוד המלך, (ש״ב י״ג ל״ט) וענינו חשקה נפש דוד wünschen, verlan-gen, gierig sein. וקרוב מאד בעיני אשר השם כֵּלַי או כִּילַי הוא ג״כ מזה השרש והיא ש״ת לאיש המתאוה ומשתוקק להון ולא יוציא ממנו אף לטובת נפשו, ולְכִילַי לא יאמר שוע, (ישעיה ל״ב ה׳, ושם שם ז׳) Geiziger. ומזו לדעתי הקלה גם השם כֵּלָיו, וכילי כֵּלָיו רעים, (ישעיה ל״ב ז׳) וענינו גם תשוקותיו ומאויו הן רעות ועינו צרה גם בשל אחרים, seine Wünsche, Gelüste. וסוף הפסוק הזה מעיד על הפירוש הזה „כי הוא זמות יעץ לחבל עניים באמרי שקר״ (d וענינו כליון ואבוד, ועוזבי ה׳ יִכְלוּ, (ישעיה א׳ כ״ח) בחרב וברעב יִכְלוּ, (ירמיה ט״ז ד׳) ואתם בני יעקב לא כְלִיתֶם, (מלאכי ג׳ ו׳) zu Grunde gehen.

הַפִּעֵל גה״ל (a מהו״א בקל פ״י וענינו גמר להשלים, וַיְכַל אלהים, (בראשית ב׳ ב׳) וַתְּכַל להשקתו, (שם כ״ד י״ט) לְכַלֵּא פשע, (דניאל ט׳ כ״ד) באה א׳ ת׳ ה׳ ובקשור ל׳ כִּלָּה לדבר, vollenden, aufhören. (בראשית כ״ד ט״ו) כַּלּוֹת משה להקים, (במדבר ז׳ א׳) ובקשור מן, וַיְכַל משה מדבר, (שמות ל״ד ל״ג) aufhören. (b מהו״ג בקל שענינו אבד וחסר פ״י, וַיְכַל בהבל ימיהם, (תהלים ע״ח ל״ג, שם צ׳ ל״ט) לתהי והבל כחי כִלֵּיתִי, (ישעיה מ״ט ד׳) hinschwinden lassen ובקשור השם עין לְכַלּוֹת את עיניך, (ש״א ב׳ ל״ג) ועיני אלמנה אֲכַלֶּה, (איוב ל״א ט״ז) schmachten lassen. (c מהו״ד בקל שענינו אבד והשמד, פ״י, וְכִלָּה הרעב את הארץ (בראשית מ״א ל׳) עד כַּלֵּה, (מ״ב י״ג י״ז) אשר כִּלָּנוּ, (ש״ב כ״א ה׳) vertilgen, aufreiben ולא כִלִּיתִי, (במדבר כ״ה י״א) ausrotten.

הַפֻּעַל מהו״א בקל, וַיְכֻלּוּ השמים. (בראשית ב׳ א׳) כָּלּוּ תפלות ד״ה, (תהלים ע״ב כ׳) בא קמץ חטף תמורת קבוץ vollendet sein.

כָּלָה נה״ל (a שמ״נ מהו״א בקל מענין גמר והשלמה ולא להשחית לְכָלָה. (דה״ב י״ב) zur Voll-endung. (b והוא תה״פ ג״כ מהו״א בקל, כָּלָה גרש יגרש, (שמות י״א א׳) gänzlich. (c שמ״נ מהו״ב בקל שענינו אבוד והשמדה. כי אעשה כָלָה, (ירמיה מ״ו כ״ח, שם שם) עשו כָלָה, (בראשית י״ח כ״א) Ver-tilgung *f.* ובקשור מלת עם, כי כָלְתָה היא מעם אבי, (ש״א כ׳ ל״ג) הוא תה״פ es ist beschlossen.

כְּלִי בנפרד, כְּלִי בסמוך (a שם זכר לדבר שהאדם נעזר בו לתשמישו, מים חיים אל כְּלִי, (במדבר י״ט י״ז) Geschirr *n.* כל כְּלִי מעשה, (במדבר ל״א נ״א) Werkzeug *n.* (b כְּלֵי שיר, (דה״א ט״ז ט״ז) musika-lische Instrumente. (c כְּלֵי מלחמה. (ש״ב א׳ כ״ז) Waffe *f.* וכן, ויפשיטו את כֵּלָיו, (ש״א ל״א ט׳) וכחלק היושב על הַכֵּלִים, (שם ל׳ כ״ד, שופטים ט׳ נ״ד) כְּלֵי ה׳, (ישעיה נ״ב י״א) כְּלֵי בית ה׳, (ירמיה כ״ז ט״ז)

ל"ז יו"ד) wenn auch, selbst wenn ולפעמים גם בלי קשור אם, וסלחת לעוני – כִּי רב הוא, (תהלים כ"ה י"א) לה' אלהינו הסליחות – כִּי מרדנו בו. (דניאל ט' ט') k) ועניגה כמו אבל או אולם או אפס, כִּי לא לנצח אדוש, (ישעיה כ"ח כ"ח) כִּי רשעים יאבדו, (תהלים ל"ז כ') aber. l) ואם היא מחוברה למלת אז היא תשובת התנאי, כִּי אז מהבקר נעלה, (ש"ב ב' כ"ז) dann- so wäre (אבל) ידעת כִּי אז תולד, (איוב ל"ח כ"א) ענינו ידעת מאז כי תולד בהסרון המ' וְכִי עניגה כבה'ב dass) m) ובקשור על כן מורה משפט המסבב ענינה יען, כִּי על כן עברתם, (בראשית י"ח ה') כִּי על כן לא נתתיה לשלה, (שם ל"ח כ"ו) כִּי על כן שבתם מאהרי ה', (במדבר י"ד מ"ג, ש"ב י"ח כ') weil. n) ועניגה כמו מלת החבור כן, כִּי כלינו באפך, (תהלים צ' ז') so וכן חי אני נאם ה' וימלא כבוד ה' כִּי כל האנשים וגו' (במדבר י"ד כ"ב) וענין הפסוק כאשר אני חי וכאשר ככוד ה' מלאה הארץ, כן כל האנשים so — wie. o) ואם תבוא אחר מלת כִּי במשפט הראשון, המלה כן במשפט השני, אז הוראת כי כמלת כאשר המורה התיחסות שווי וערך שני משפטים זה לזה, כי כקול הסירים – כן שחוק הכסיל, (קהלת ז' ו') so sowie. p) ועניגה כמו בכל עת, כִּי תעבוד את האדמה, לא תוסף תת כחה לך, (בראשית ד' י"ב) so oft. q) ועניגה כאשר אם, כִּי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה, (ישעיה כ"ח י"א) als wenn.

כִּי עַתָּה עין בהשם עתה ובאה לפעמים על מלת כִּי ה' השאלה, a) הֲכִי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, (בראשית כ"ז ל"ו) ist es etwa weil sein Name Jacob ist; glaubt er mich zweimal hinter-gehen zu dürfen? הֲכִי אחי אתה ועבדתני חנם, (שם כ"ט ט"ו) ist es es etwa, weil du mein Verwandter bist, solltest du mir unentgeltlich dienen? b) מן השלשה הֲכִי נכבד, (ש"ב כ"ג י"ט) zwar.

כיד כִּיד שמ"ז נרדף לדשם פִּיד ועניגו אסון, יראו עיניו כִּידוֹ, (איוב כ"א כ') Verderben, Unglück *n*.

כִּידוֹן שם כלי זין כמו רמח, וְכִידוֹן נחשת, (ש"א י"ז ו', ירמיה ו' כ"ג) Lanze *f.*, Spiess *m.*

כים כִּימָה שם לצורה אחת משבעה כוכבים במזל שור, כסיל וְכִימָה, (איוב ט' ט', שם ל"ח ל"א) das Siebengestirn.

כיס כִּיס שת"ז לגרתק שמכניסים בו מעות או משקלים קטנים, ואפשר הוא משרש כנס, זהב מכיס, (ישעיה מ"ו ו', דברים כ"ה י"ג) Beutel *m.*

כיף כֵּיף שם נרדף לסלע, וּבַכֵּפִים עלו, (ירמיה ד' כ"ט) חורי עפר וְכֵפִים, (איוב ל' ו') Fels וכתי'.

כיר כִּיּוֹר בה"ל a) שם כלי לרחיצה, את הכיור, (שמות ל' י"ח) Waschbecken n. והכה בַכִּיּוֹר, (ש"א ב' י"ד) והיא כלי לרחיצת הבשר, ברז"ל. ויעש כִּיוֹרִים עשרה לרחצה בהם את מעשה העולה, (דה"ב ד' ו') בסר"ז. עשרה כִּיּוֹרוֹת, (מ"א ז' מ"ם) בסר"נ: b) והוא כלי שמבשלים בו, כְּכִיּוֹר אש, (זכריה י"ב ו') Kochkessel *m.*

כִּירַיִם שם למקום שמיתות שתי קדרות שמבשלים עליו, תנור וְכִירַיִם, (ויקרא י"א ל"ה) Feuer-herd *m.*

ככב כֹּכָב שע"ז למאורות הקטנים שברקיע השמים, כֹּכַב אלהיכם, (עמוס ה' כ"ו) Stern *m.* בר"ז ואת הַכּוֹכָבִים, (בראשית א' ט"ז, שם ל"ז ט') ועצה"ש הוא שם כנוי למלך, דרך כֹּכָב מיעקב, (במדבר כ"ד י"ז).

ככה כָּכָה תה"פ וענינו כמו כה, וְכָכָה תאכלו אותו, (שמות י"ב י"א) so, dergestalt ובתוספת ש, שֶׁכָּכָה לו, (תהלים קמ"ד ט"ו, ש"ה ה' ט').

ככר כִּכָּר כסף נה"ל a) שם משקל, תשע ועשרים כִּכָּר, (שמות ל"ח כ"ד, דה"א כ' ב') ומשקלו שלשת אלפים שקלי הקודש בר"ז, האל נ"ח כִּכָּרִים, (מ"ב ה' כ"ג) Talent ועין הערה b) והוא שמ"נ למדת לחם, וְכִכַּר לחם אחת, (שמות כ"ט כ"ג) ברבוי כִּכְּרוֹת לחם, (שופטים ח' ה') ein Laib Brod. c) ענינו מישור נרדף להשם כר, ואל תעמוד בכל הַכִּכָּר, (בראשית י"ט י"ז, שם י"ג יו"ד) Gegend *f.* Kreis *m.*

כלא 1. 2. הקל בה"ל a) פי' ענינו מניעה ועצירה והפסק, כָּלְאוּ שמים מטל והארץ כָּלְאָה יבולה, (חגי א' יו"ד) הראשון עומד, והשני יוצא. zurückhalten von jemand, verweigern, hemmen. שפתי לא אֶכְלָא, (תהלים מ' יו"ד) לא תִכְלָא רחמיך ממני, (שם שם י"ב) ולתימן אל תִּכְלָאִי, (ישעיה מ"ג ו') אדני משה כְּלָאֵם, (במדבר י"א כ"ח) פירוש עצור אותם ובא בחסרון הא' אשר כְּלִתַנִי היום, (ש"א כ"ה ל"ג) והראוי כְּלָאתַנִי ובא נ"כ ע"ד נל"ה, את קברו לא יִכְלֶה, (בראשית כ"ג ו') b) וענינו סגירה ואסירה, אשר כְּלָאוֹ צדקיהו, (ירמיה ל"ב ג') כָּלוּא ולא אצא, (תהל' פ"ח ט') לִכְלוֹא את הרוח, (קהלת ח' ח') ונמצא ג"כ ע"ד

י״ח י״ג) ואשמותי ממך לא נכחדו. (תהלים ס״ט ו׳, שם קל״ט ט״ו) verholen, verborgen sein. (b מענין השמדה (עיין הפעיל ה״ב) ותכחד מן הארץ, (שמות ט׳ ט״ו) ואיפה ישרים נכחדו, (איוב ד׳ ז׳, שם ט״ו כ״ח) vertilgt werden.

הפעל בה״ל (a כה״א בנפעל, אשר עם שדי לא אכחד, (איוב כ״ז י״א) אל תכחד ממני, (יהושע ז׳ י״ט, ש״א ג׳ י״ז, ירמיה ל״ח י״ד) אמרתי לא כחדתי, (תהלים מ׳ י״א) verhehlen, verbergen. (b וענינו כשרש (כחש) כי לא כחדתי אמרי קדוש, (איוב ו׳ יו״ד) verläugnen.

ההפעיל בה״ל (a כה״א בנפעל, יכחידנה תחת לשונו, (איוב כ׳ י״ב) verbergen. (b מה״ב בנפעל, והכחדתיו, (שמות כ״ג כ״ג) ונכחידם מגוי, (תהלים פ״ג ה׳, זכריה י״א ח׳) vertilgen, ausrotten.

כחל בנינו קל פ״י וענינו קשוט העין בצבע כחלת עיניך, (יחזקאל כ״ג מ״ם) schminken.

כחש 1. 2. 3. 7. הקל פ״ע וענינו דלת בשר ורזון, ובשרי כחש משמן, (תהלים ק״ט כ״ד) abgezehrt, mager sein.

הנפעל ענינו החניף והשפיל עצמו לפני זולתו. ויכחשו אויביך לך, (דברים ל״ג כ״ט) heucheln.

הפעל דה״ל (a ענינו דבר כזב, ולא תכחשו, (ויקרא י״ט י״א) פ״ע lügen ועם ל, כחש לו, (מ״א י״ג י״ח) er log ihm. (b פ״י וענינו כפירה, ותכחש שרה, (בראשית י״ח ט״ו) פן אשבע וכחשתי, (משלי ל׳ ט׳) ableugnen. ובקשור ב פשוע וכחש בה׳, (ישעיה נ״ט י״ג) וכחש בו, (איוב ח׳ י״ח) כחשו בה׳ (ירמיה ה׳ י״ב) verleugnen. (c פ״י נרדף עם כזב בפעל ה״א, ותירוש יכחש בה, (הושע ט׳ ב׳) כחש מעשה זית (חבקוק ג׳ י״ז) täuschen. (d וענינו כבנפעל, שענינו החניף והשפיל נפשו לפני זולתו, בני נכר יכחשו לי, (תהלי׳ י״ח מ״ה) יכחשו לך איביך, (שם ס״ו ג׳) heucheln.

ההתפעל שוה להנפעל, בני נכר יתכחשו לי, (ש״ב כ״ב מ״ה) heucheln, sich anschmiegen.

כַּחַשׁ בה״ל (a מההוראה בקל שענינו דלת בשר, כחשי בפני יענה, (איוב ט״ז ח׳) שמ״ז Magerkeit f. (b וענינו כזב, כלה כחש, (נחום ג׳ א׳) מלאה ומכחש, יספרו, (תהלים נ״ט י״ג) Trug m., Heuchelei f.

כֶּחָשׁ שת״ז למכחש, בנים כחשים. (ישעיה ל׳ ט׳) Lügner m.

כִּי כִּי מלת הטעם והענין, לקשר המשפטים המתיחסים זה על זה ט״ז הוראות לו (a ענינו כמלת אשר בה״א שם. והמה המרובים והוא כנוי המצטרף כִּי ממנה לקחת, welcher, welche, welches (בראשית ג׳ י״ט) von welcher. כִּי הרגו קין, (שם ד׳ כ״ו) welchen. (b וענינו כמלת אשר בה״ב אות b שהוראתו קשור הענין dass את האור כִּי טוב, (בראשית א׳ י״ב) וענינו אשר הוא טוב, כִּי ירא אלהים אתה, (שם כ״ב י״ב) כִּי נתן לצבאך לחם, (שופטים ח׳ ו׳) ובה ארע כִּי עשית חסד, (בראשית כ״ד י״ד) ועתה טוב כִּי תהיה לנו מעיר לעזור, (ש״ב י״ח ג׳) טוב לי כִּי ענית, (תהלים קי״ט ע״א) (c וענינה כמלת כאשר בה״ב שם להורות התיחסות הזמן בשני המשפטים בזמן או במקום, כִּי החל האדם לרוב ובנות ילדו להם, (בראשית וא״ו א׳) כִּי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו, (שם מ״ד כ״ד) כי ארכו לו שם הימים, וישקף אבימלך, (שם כ״ו ח׳) כִּי בא סוס פרעה, וישב ה׳ עליהם את מי הים, (שמות ט״ו י״ט) כִּי נער ישראל ואהבהו, (הושע י״א א׳) als. (d וענינה כמלת אם התנאי, כִּי תקנה עבד עברי, (שמות כ״א ב׳) כי תפגע שור איבך, (שם כ״ג ד׳) וכי ימצא איש אויבו, (ש״א כ״ד כ׳) ומה שם בנו כי תדע, (משלי ל׳ ד׳) wenn. (e וענינה כטעם יען, אם המשפט הוא נותן טעם על המשפט הבא אחריו, כִּי עשית זאת, ארור אתה, (בראשית ג׳ י״ד) כִּי שמעת לקול אשתך. ארורה האדמה, (שם שם י״ז) כִּי עם קשה עורף הוא וסלחת, (שמות ל״ד ט׳) weil. (f ואם מלת כִּי היא נותנת טעם על המשפט הקודם אז תרגומה denn: ולא נחם אלהים, כִּי קרוב הוא, (שמות י״ג י״ז) רפאה נפשי — כִּי חטאתי לך, (תהלים מ״א ה׳) ראית — כִּי אתה עמל וכעס תביט, (שם יו״ד י״ד) אוי לי — כִּי איש טמא שפתים אנכי, (ישעיה וא״ו ה׳) (ונמצא לפעמים אשר המשפטים מה״ה והוראה י יתחלפו זה בזה בקדימה ואיחור) (g וענינה כטעם פן תה״פ. כִּי תאמר בלבבך (דברים ז׳ י״ז) vielleicht. (h וענינה כטעם רק או אך sondern והיא כאשר בא מלת השלילה לא או אי לפני מלת כִּי, והמשפט הבא אחריה שולל משפט הקודם כלו או מקצתו, לא תקח אשה לבני — כִּי אל ארצי תלך, (בראשית כ״ד ד׳) לא — כִּי צחקת, (שם י״ח ט״ו) לא תקרא את שמה שרי — כִּי שרה שמה, (שם י״ז ט״ו) לא אתם — כִּי האלהים, (שם מ״ה ח׳) sondern, nur. (i בקשור מלת אם בה״ל (a אם מלת השלילה לפניה. אז ענינה כבהוראה h כטעם רק או אך, אין זה — כִּי אם בית אלהים, (בראשית כ״ח י״ז) לא תוכל — כִּי אם לפני ה׳ (דברים י״ב י״ח) אשר לא הלך — כִּי אם בתורת ה׳ חפצו, (תהלים א׳ ב׳) besondern, nur ובאין מלת השלילה לפניה אז ענינה כטעם אך, כִּי אם ישנו ביהונתן בני, (ש״א י״ד ל״ט) כִּי אם תכבסי בנתר, (ירמיה ב׳ כ״ב) כִּי אם הכיתם את כל חיל הכשדים — יקומו, (שם

בשמוש ב a) ענינו כאופן הזה, תנאי ובכן אבוא אל המלך, (אסתר ד׳ ט״ז) dann. b) וענינו כמלת כֵּן בה״ב שהוא השואה ודמיון, וּבְכֵן ראיתי רשעים קבורים, (קהל׳ ח׳ יו״ד) ebenso. c) בקשור לָכֵן d) ענינו כבהור׳ ה׳ בבאו עם קשור על. לָכֵן ישכב עמך, בראשית ל׳ ט״ו) לָכֵן לא תביאו, (במדב׳ כ׳ י״ד) לָכֵן לא אוסיף להושיע אתכם, (שופטים יוד י״ג) וְלָכֵן נשבעתי לבית עֵלִי, (ש״א ג׳ י״ד) daher, darum. e) וענינו בכל זאת ומורה שלילת משפט הקודם כלו או מקצתו, לָכֵן כל הֹרֵג קַיִן, (בראשית ד׳ ט״ו) doch. ואם חי ה׳ יאמרו לָכֵן לשקר ישבעו, (ירמי׳ ה׳ ב׳) aber „wenn sie auch sagen“ beim Leben Gottes, sind sie doch meineidig. וכן אם יתנחם הנביא, ויבוך אהרי אשר קלל, לָכֵן כה אמר ה׳ צבאות אל תירא עמי (ישעי׳ יו״ד כ״ד) שולל בזה הקללה אשר קלל בפסוק שלפניו, (שם כ״ג, ירמי׳ מ״ז, יחזק׳ ל״ט כ״ה הושע ב׳ י״א) jedoch.

כֵּן שם עצם זכר למין רמש, ותהי הַכִּנָּם, (שמות ח׳ י״ג) שם קבוץ, וברבוי והיה לְכִנִּים, (שם שם ח׳ י״ד) Ungeziefer. ובתלמוד נמצא היחיד ממנו בס״נ כִּנָּה ויש״מ מזה, כמו כֵּן יְמוּתוּן, (ישעי׳ נ״א ו׳) so wie eine Mücke.

מָכוֹן בה״ל a) שת״ז למושב קבוע, מָכוֹן לשבתך, (שמו׳ ט״ו יז מ״א ח׳ י״ג תהל׳ ל״ג י״ד) Wohnstätte *f.* b) שת״ז ליכוד, צדק ומשפט מְכוֹן כסאך, (תהל׳ פ״ט ט״ו שם צ״ז ב׳ מ״א ח׳ ל״ט) Grundfeste *f.*

מְכוֹנָה שת״נ וענינו בסיס, ווה מעשה הַמְּכוֹנָה, (מ״א ז׳ כ״ו) והניחה שם על מְכֻנָתָהּ, (זכריה ה׳ י״א) והרבוי, וְהַמְּכוֹנוֹת אשר עשה שלמה, (מ״ב כ״ה י״ג) Gestell und Piedestal.

תְּכוּנָה א משרש כון שאנחנו בו וענינו כמו מָכוֹן בה״א, אבוא עד תְּכוּנָתוֹ, (איוב כ״ג ג׳) שת״נ למושב קבוע Ort, Stelle, Wohnstätte.

תְּכוּנָה ב וכן תָּכְנִית ע״ש תכן.

כוס כּוֹס בה״ל a) שע״נ שם נרדף לגביע, אל כּוֹס פרעה, (בראשית מ״ם י״א) כוס ישועות, אשא, (תהלים קי״ו י״ג) פירוש כוס שיברך עליו על הישועות, ברס״נ וְכוֹסוֹת, (ירמיה ל״ה ה׳) Becher *m.* b) שם עוף מדברי, את הַכּוֹס ואת השלך, (ויקרא י״א י״ז) Pelikan *m.*

כור כֹּר שם מדה שזה לְחֹמֶר שהוא ל סאה, מחזיק ארבעה אלפים ושליש מאות ועשרים בצים, כֹּר סלת, (מ״א ה׳ ב׳) כֹּרִים עשרים, (דה״ב ב׳ ט׳)

כּוּר כּוּר שם כלי שֶׁמַּתִּיךְ בו הצורף כסף או זהב, מצרף לכסף וְכוּר לזהב, (משלי י״ז ג׳) Tiegel. *m.* Test, *m.* ועצה״ש, בחרתיך בְּכוּר עני, (ישעי׳ מ״ח יו״ד)

מְכוּרָה גם מְכֵרָה ע״ש כרה.

כוש כּוּשׁ שם מדינה בערב הדרומי, ומראה עור אנשיה שחור, מהודו ועד כּוּשׁ, (אסתר א׳ א׳) Aethiopien, Mohrenland היהפיך כּוּשִׁי עורו, (ירמי׳ י״ג כ״ג) שת״ז לאיש הנולד במדינת כּוּשׁ ein Mohr. ולנקבה, אשה כּוּשִׁית, (במדבר י״ב א׳ ובר״ז עמוס ט׳ ז׳)

כזב 1. 2. 3. 5. הקל פ״ע ולא נמצא כי אם פ״א במקרא. כל האדם כֹּזֵב, (תהל׳ קט״ז י״א) das ganze menchliche Geschlecht ist ein trügerisches Wesen.

הַנִּפְעַל, יוכיח בך וְנִכְזָבְתָּ, (משלי ל׳ וא״ו) zum Lügner werden. תוחלתו נִכְזָבָה, (איוב מ״א א׳).

הַפִּעֵל פ״י, בה״ל a) ענינו הבטיח זולתו על דבר ואינו מקיים, לא איש אל וִיכַזֵּב, (במדבר כ״ג י״ט) אל תְּכַזֵּב בשפחתך, (מ״ב ד׳ ט״ז) Lügen, täuschende Hoffnung machen ועצה״ש, לא יְכַזְּבוּ מימיו, (ישעי׳ נ״ח י״א) die Erwartung des Wanderers täuschen. b) וענינו החניף, ובלשונם יְכַזְּבוּ לו, (תהל׳ ע״ח ל״ו, איוב ו׳ כ״ח) heucheln.

הַהִפְעִיל ענינו הוכיח לזולתו שדבר כזב, מי יַכְזִיבֵנִי, (איוב כ״ד כ״ה) jemanden Lügen strafen.

כָּזָב שמ״ז, תבקשו כָזָב, (תהל׳ ד׳ ג׳) יפיח כְּזָבִים (משלי וא״ו ט״ם) Betrügerei, Betrügereien, *f.* ותה״ש, ושטי כָזָב, (תהלים מ״ם ה׳) Täuchungen *pl.* ויתעום כִּזְבֵיהֶם, (עמוס ב׳ ד׳) etwas Täuchendes Falsches Orakel.

אַכְזָב תה״ש למים לא נאמנו הפך איתן, היה תהיה לי כמו אַכְזָב, (ירמיה ט״ו י״ח, מיכה א׳ י״ד) Trugquelle *f.*

כזר אַכְזָר בה״ל a) תה״ש וענינו קשה לב וראש פתנים אַכְזָר, (דברים ל״ב ל״ג) ובתוס׳ י׳ ש״ת, ומלאך אַכְזָרִי, (משלי י״ז י״א, שם ה׳ ט׳) ש״ת grausam. והוא ג״כ ש״ם, אַכְזָרִי ועברה, (ישעיה י״ג ט׳) Grausamkeit *f.* b) וענינו אמץ הלב, לא אַכְזָר כי יעורנו, (איוב מ״א ב׳) תה״ש Kühn, tapfer.

אַכְזְרִיּוּת שמ״נ, אַכְזְרִיּוּת חימה, (משלי כ״ז ד׳) Grausamkeit *f.*

כחד 2. 3. 5. הנפעל בה״ל a) ענינו הסתר דבר מזולתו, וכל דבר לא יִכָּחֵד מן המלך (ש״ב

הוא משרש כנן אבל הרד"ק אם כי הרגיש גם הוא ששרשה קרוב יותר לשרש כנן בחר לכתבה בשרשיו בשרש כון למען לא יהיה בודד בהכפולים ובפרט כי נחי ע"ו וכפולים יבואו לרוב בתמורה ודקדוק המלה וְכַנָּה היתה ראוי לבוא הנ' בשני דגשים א' לתשלום עה"פ החסרה. ב' לסמן הפעל ומפני כי לא יבואו שני דגושים באות אחת נשאר הדגש לתשלום האות החסרה והדגש לסמן הפעל נפל. וכן מצאנו בהמלה. ובוגדים יסחו ממנה, (משלי ב' כ"ב) היה ראוי לבוא שני דגושים אחד תמורת נ פה"פ כי שרשו נסח והשני לחסרון נ ע"ד הנפעל ובא הדגש לתשלום נ השרש. והשני שהוא לסמן הבנין נפל וכן בהמלה ולא יזח החשן, (שמות כ"ח) וע"ש זחח ואשר תמצא בשור ט שלפנינו בפעל שתי גזרות היינו פֹּעֵל ע"ד המרובעים וגם פִּעֵל ע"ד השלמים לא תתפלא על זה כי כן מצאנו אותם ג"כ בשרש קל ל ע"ש בְּפֵעֵל וּבְהִפְעִיל.

הַפֹּעֵל מה"ג בְּפִעֵל שענינו הכנה, מה' מצעדי גבר כּוֹנָנוּ, (תהלים ל"ז כ"ג) ביום הבראך כּוֹנָנוּ, (יחזקאל כ"ח י"ג) eingerichtet, zubereitet, vorbereitet werden.

הַהִפְעִיל דה"ל (a מה"א בקל שענינו הזמנה והיא פ"י, וַיָּכִינוּ את המנחה, (בראשית מ"ג כ"ה ושם שם ט"ז) וַהֵכִינוּ את אשר יביאו, (שמות ט"ז ה) וטבוח טבח וְהָכֵן, (בראשית מ"ג ט"ז שמות כ"ג כ' דה"ב כ"ט י"ט, משלי ו' ח') bereit machen (b מה"ב בנפעל שענינו החזק וקיים, פעמי הָכֵן באמרתיך. (תהל' קי"ט קל"ג) לְהָכִין אותה ולסעדה, (ישעי' ט' ו') אָכִין זרעך, (תהל' פ"ט ה') befestige בתוך הירדן הָכֵן, (יהושע ג' י"ז) ת"ה fest. לכו נא הָכִינוּ עוד, (ש"א כ"ג כ"ב) c) sich fest überzeugen. (c מה"ג בנפעל שענינו היישרה ושומת לב לדבר ובפרט כשיבוא בקשור מלת לב, כל לבבו הֵכִין לדרוש, (דה"ב ל', י"ט) דור לא הֵכִין לבו (תהלי' ח' עזרא ז' יו"ד) ולא יָכִין לדבר כן, (שופטי' י"ב ד') sich richten, vornehmen, bemühen (d מה"א בְּפִעֵל וענינו יסד דבר. ודביר בתוך הבית מפנימי הֵכִין (מ"א ו' י"ט) מֵכִין תבל, (ירמי' נ"א ט"ו תהל' ס"ה ז') gründen

הָהָפְעַל בה"ל (a מה"א בהפעיל, גם הוא למלך הוּכַן, (ישעי' ל' ל"ג) e) zubereitet werden. (e מה"ד בהפעיל וְהוּכַן בחסד כסאו (שם ט"ז ה') befestigt werden.

הַהִתְפַּעֵל בה"ל (a מה"א בנפעל ירוצון וְיִכּוֹנָנוּ, (תהל' נ"ט ה') והראוי וְיִתְכּוֹנָנוּ sich bereiten, rüsten (b כה"ב בנפעל ובתבונה יִתְכּוֹנָן, (משלי כ"ד ג')

ובחסרון התי' תבנה וְתִכּוֹנֵן עיר סיחון, (במדבר כ"א כ"ז) בצדקה תִּכּוֹנָנִי, (ישעי' נ"ד י"ד) befestigt werden.

אָכֵן ע"ש אכן.

כַּוָּנִים שם הבא ברבו זכרים, וענינו הַכָּוָנות מה"א בנפעל. שענינו הזמנה, לעשות כַּוָּנִים למלכת השמים, (ירמי' ז' י"ח שם מ"ד י"ט) Zubereitungen ולרד"ק היא ש"ת לרקיקי מנחה לקרבן.

כִּיּוּן ואת כִּיּוּן צלמיכם (עמוס ה' כ"ו) הוא שע"פ לככב שבתאי בלשון ישמעאל Saturnus רד"ק.

כֵּן א נה"ל (a שת"ז וענינו בסיס שעליו עומד דבר באומץ וחזק, מה"ב בנפעל את הכיור ואת כַּנּוֹ, (שמו' ל' כ"ח) Gestell und Basis *f.* מעשה כֵּן, (מ"א ז' ל"א) nach Art eines Gestelles. כֵּן תרנם, (ישעי' ל"ג כ"ג) b) das Gestell des Mastbaumes וענינו התמנות. קרוב עצה"ש להה"א והשיבך על כַּנֶּךָ, (בראשית מה י"ג) c) Stelle, *f.* Amt, *n.* והה"א תה"ש מה"ד בנפעל שענינו אמונה וצדק כֵּנִים אנחנו (בראשית מ"ב א'), לא כֵּן בדיו, (ישעי' ט"ז ו') redlich, rechtschaffen. ותה"פ מזה, כֵּן בנות צלפחד דברות, (במדבר כ"ז ז'.) כֵּן בני יוסף (במדבר ל"ו ה') לא כֵּן אנחנו עושים היום, (מ"ב ז' ט') rechtlich, recht.

כֵּן ב מלת הטעם והענין לחבר משפטים זה אל זה הה"ל (a ענינו דמיון והשואה, ויהי כֵן, (בראשית א' ז') נמשך על פעולת האמירה שלפניה לא יעשה כֵן במקומנו, (שם כ"ט כ"ו) so.

כֵּן כַּאֲשֶׁר. כֵּן כַּאֲשֶׁר צוּם, (בראשית נ' י"ב) so wie.

כַּאֲשֶׁר־כֵּן וְכַאֲשֶׁר יענו אותו כֵּן ירבה, (שמות א' י"ב) b) so wie וענינו כטעם כְּזֹאת, אשר מלאו לבו לעשות כֵּן, (אסתר ז' ה') ואפשר מזה ג"כ. לא יעשה כֵן במקומנו, (בראשית כ"ט כ"ו), so etwas, dergleichen ובא ג"כ בדמיון הכפול, כמו כֵן ימותון, (ישעי' נ"א ו') eben so. (ופירש אחר על זה הפסוק תמצא בכן ג) (e לתכיפת הזמן על פעולה, כבואכם העיר כֵּן תמצאון אותו, (ש"א ט' י"ג) תה"פ so gleich (d בקשור מלת אם לפניה, היא תנאי, אם כֵּן למה זה אנכי, (בראשית כ"ה כ"ב) wenn dem so ist. (e בקשור מלת כִּי, על לפניה מורה משפט המסבב הפעולה, כִּי עַל כֵּן עברתם, (בראשית י"ח ה') כִּי עַל כֵּן לא נתתיה לשלה בני, (שם ל"ח כ"ו) כִּי עַל כֵּן שבתם מאחרי ה', (במדבר י"ד מ"ג) f) weil ובקשור מלת על לבד מורה חיוב משפט המסובב ממשפט הקודם, עַל כֵּן יעזב איש את אביו, (בראשית ב' כ"ד) עַל כֵּן יאמר, (שם יו"ד ט') עַל כֵּן לא יאכלו בני ישראל. (שם ל"ב ל"ג) g) desshalb, darum, daher.

הַפַּעַל התפקדו וְכִלְכְּלוּ, (מ"א כ' כ"ז) מִפֻּעַל הורא' ב' verpflegt werden.

הַהִפְעִיל בה"ל (a מה"א בפעל, קטן מֵהָכִיל, (מ"א ח' ס"ד) אלפים בת יָכִיל, (מ"א ז' כ"ו) אשר לא יָכִילוּ המים, (ירמיה ב' י"ג, יחזקאל כ"ג ל"ב) fassen, enthalten. (b מה"ג בפעל שענינו סבל. ולא יָכִילוּ גוים זעמו, (ירמיה י"ד י"ד) ומי יְכִילֶנּוּ, (יואל ב' י"א) נלאיתי הָכִיל, (ירמיה ו' י"א) ertragen וע"ש אכל בהפעיל.

כִּילַי או כֵּלַי המלה הזאת נגזרת מן וְכָל בשליש בהקל או מה"א בְּפִעֵל, והיא ש"ת לאדם שעושה ענינו ומוציא הוצאותיו במדה קצובה ופחותה ועינו צרה בכל אשר יוציא, ואף כשימכור ימכור במדה רעה וחסרה, ולְכִילַי לא יאמר שוע, (ישעיה ל"ב ה') וְכֵלַי כליו רעים, (שם שם ז') Geiziger והראב"ע אמר שהוא שם מרכב מן כי לי רק לנפשו ולרד"ק שרשו נכל בחסרון הנ' והראוי בתשלומו נְכִילַי m. Arglistiger, Betrüger.

כון 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. הקל ענינו הכנה, יצירה ותקון פ"י, וַיְכֻנֶנּוּ ברחם אחד, (איוב ל"א ט"ו) formen. bilden, bereiten.

הַנִּפְעַל וה"ל (a מה"א בקל שענינו הכנה, והיו נְכֹנִים ליום השלישי, (שמות י"ט י"א) נָכוֹנוּ ללצים שפטים, (משלי י"ט כ"ט) הִכּוֹן לקראת אלהיך, (עמוס ד' י"ב) bereit sein ומה שענינו תקון, בצביונו ובתקונו, שדים נָכֹנוּ, (יחזקאל ט"ז ז') geformt. (b וענינו חזק ואמיץ, והממלכה נָכוֹנָה ביד שלמה, (מ"א ב' מ"ו, תהלים נ"א י"ב) תה"ש fest bleiben נָכוֹן הדבר מעם האלהים, (בראשית מ"א ל"ב) תה"פ fest beschlossen ומזו, אשר הבית נָכוֹן עליהם, (שופטי' ט"ז כ"ו) לא יִכּוֹן אדם ברשע, (משלי י"ב ג') לא יִכּוֹן לנגד עיני, (תהלים ק"א ז) feststehen, bestehen. (c וענינו יאות וישר. תה"פ, לא נָכוֹן לעשות כן, (שמות ח' כ"ב) נָכוֹנוּ ללצים שפטים, (משלי י"ט כ"ט) schicklich, anständig, recht, gebührlich כי אין בפיהו נְכוֹנָה, (תהלים ה' י"ד) שמ"נ etwas Festes Aufrichtiges. (d וענינו אמונה, ולבם לא נָכוֹן עמו, (תהלים ע"ח ל"ז) תה"פ, לא דברתם אלי נְכוֹנָה, (איוב מ"ב ז') תה"פ aufrichtig. (e וענינו אמת מבורר והנה אמת נָכוֹן הדבר, (דברים י"ג ט"ו) תה"ש gewiss ושבתם אלי אל נָכוֹן, (ש"א כ"ג כ"ג) ש"מ mit Gewissheit. או שהוא תה"ש וענינו אל מקום נָכוֹן ובא בחסרון המתואר מקום, כמו בפסוק: כי בא שאול אל נָכוֹן, (ש"א כ"ו ד') והראוי מָקוֹם נָכוֹן zum gewissen Ort. (f ואם בא בקשור על ענינו לדעתי הקלה שוה לשרש גנן שענינו מחסה והגנה, כי נעים כי תשמרם בבטנך יִכֹּנוּ יחדיו על שפתיך, (משלי כ"ב י"ח) פירוש להנעימות שתהיינה לך כי תשמרם בקרבך, עוד יחסו ויגינו על שפתיך שלא תדבר דברי חכמים בעת ובמקום שאין ראוי להם. והמלה יחדיו איננו פה למותר ותרגומה zugleich schützen ועין ג"כ בפעל.

הַפִּעֵל ה"ל (a וענינו יסד דבר. וַיְכוֹנְנוּ עיר מושב, (תהלים ק"ז ל"ו) ועל נהרות יְכוֹנְנֶהָ, (שם כ"ד ב') כּוֹנַנְתָּ ארץ ותעמוד, (שם קי"ט צ') כּוֹנֵן שמים בתבונה, (משלי ג' י"ט) gründen; (b וענינו החוק וקים דבר בקיום מתמיד, ותְכוֹנֵן צדיק, (תהלים ז' י"ד) כּוֹנֵן אשרי, (שם מ"ח ג') אלהים יְכוֹנְנֶהָ עד עולם, (שם מ"ח ט') אתה כּוֹנַנְתָּ, (שם ס"ח י"ד) כּוֹנַנְתָּ מישרים, (שם צ"ט ד') ענינם מה"ב בנפעל befestigen, stärken ומזו, ומעשה ידינו כּוֹנְנֵהוּ, (תהלים צ' י"ז) פירוש יחזק ויקיים, והכנויה"ו ענינו הוא ומוסב על השי' הנכתב בראש הפסוק. (c כה"א בנפעל שענינו הכנה ותיקון, קשתו דרך וַיְכוֹנְנֶהָ, (תהלים ז' י"ג) כּוֹנְנוּ חצם, (שם י"א ב') richten ומזו וענינו שימת והכנת לב לדבר מענין כַּוָּנָה בתלמוד שגם הוא משרש הזה ובא (בחסרון השם לב) כאשר כּוֹנֵן (לבו) להשחית, (ישעיה נ"א י"ג) וְכוֹנֵן לחקר אבותם, (איוב ח' ח') בתשלומו וְכוֹנֵן לבך beherzigen. ובא בקשור על וענינו שליחות חץ למטרה, במיתריך תְּכוֹנֵן על פניהם, (תהלים כ"א י"ג) zielen ובא מיתר תמורת חץ לפי שבפעולת הירִיה הם קרובים וכן כל העם רואים את הקולות תמורת שומעים מפני קרבת החושים שבמוח. (e בא ג"כ בקשר על. ולדעתי הקלה ענינו כשורש גנון בקשור על עין שם ועין נ"כ בנפעל ה"ו בהשרש שאנחנו בו שענינו מחסה והגנה ומעשה ידינו כּוֹנְנָה עלינו, (תהלים צ' י"ז) פירוש וברך את מעשה ידינו שיגונו ויחסו עלינו. beschirmen, bedecken, beschützen. ומזו וְכַנָּה אשר נטעה ימינך, (תהלים פ' ט"ז) והוא לדעתי הקלה הוא צווי. מפעל ע"ד השלמים בתוספת ה' (כמו קדמה פניו, (תהלים י"ז) פלטה נפשי, (שם שם) וענינו וכונן. ואם גם לא נכתבה המלה על בפעל אבן היא נמשכת בכח מהסוגר (כאשר יבין כל משכיל במליצה) בדבור הפשטי היתה צורת הכתוב בתשלומו כזה, וְכַנָּה על בן אשר נטעה ימינך, וְכַנָּה על בן אשר אמצת לך, אבל המליץ, שכל את ידיו במשוך אחר עמו, והשמיט מהדלת מלת על מפני המצאה בסוגר והשמיט מהסוגר המלה וכנה וגם המלה אשר מפני כי הן נמצאות בדלת וצורת הכתוב כך, וְכַנָּה (על) אשר נטעה ימינך— (וטכנה) על בן — (אשר) אמצת לך und beschirme das Reich והיא מליצה משולבה יקרה מאור ונקוד המלה וְכַנָּה מורה כי

(בראשית ל"ב ה', ושם שם) למה תעשה כה לעבדיך, (שמות ה' ט"ו) so. b) ועניני השואה ודמיון, כה יהיה זרעך, (בראשית ט"ו ה') הסכנתי לעשות לך כה, (במדבר כ"ב ל') כה עשו אבותיכם, (שם ל"ב ח') dergleichen. c) ועניני כמו שם, ומורה על המקום, נלכה עד כה, (בראשית כ"ב ה') dahin. d) ועניני כמו פה, שים כה נגד אחי, (בראשית ל"א ל"ז) hier. וכשבא כפול, כדרך יום כה וכדרך יום כה, (במדבר י"א ל"א) ויפן כה וכה, (שמות ב' י"ב) עד כה ועד כה, (מ"א י"ח י"ה) כוללים ה"ג וה"ד hin und her. e) ומורה על הזמן ההוה לא שמעת עד כה, (שמות ז' ט"ז) bis jetzt. f) ועניני כמו אופן או דרך, ויאמר זה בכה וזה אומר בכה, (מ"א כ"ב כ') dieser sagte in dieser Weise, und jener in anderer Weise.

כהה 1. 3. השרש הזה קרוב מאוד לשרש כאה.
הקל בה"ל a) עניני עמום וחלש פ"ע. ותכהין עיניו מראות, (בראשית כ"ז א') לא כההה עינו, (דברים ל"ד ז') ועין ימינו כהה תכהה, (זכריה י"א י"ז) ועיניו החלו כהות, (ש"א ג' ב') trübe, schwach, dunkel sein. והנה כהה הנגע, (ויקרא י"ג ו') פירוש והנה כהה עין הנגע כאשר מצאנו: והנה הנגע עמד בעיניו, (שם שם) ופשתה כהה לא יכבנה, (ישעיה מ"ב ג') פירוש אף פשתה הקרובה לכבות לא יכבה. b) ג"כ פ"ע ועניני מורך לב, לא יכהה, (ישעי' מ"ב ד') verzagen ועין שרש כאה.

הפעל ג"כ פע"ו בה"ל a) כה"ב בקל פ"ע ועניני מורך לב, וכהתה כל רוח, (יחזקאל כ"א ז') klein-müthig, verzagt sein. b) והוא פ"י ועניני הראות עצב וכעס, ולא כהה בם, (ש"א ג' י"ג) ihnen seinen Verdruss zeigen.

כהה בה"ל a) שמ"נ מה"א כקל שעניני עמום וחלש, אין כהה לשברך, (נחום ג' י"ט) Löschung *f.*, Tilgung *f.*, Abnahme *f.*, Linderung *f.* (וי"א מענין רפואה והראוי נהה ובאה כ' ת' ג') b) והוא תה"ש, רוח כהה, (ישעיה ס"א ג') verzagtes Gemüth מה"ב בפעל והשאר בנקודת צירי הכ' עין בקל.

כהן בנינו פעל בה"ל a) לשית בקדש, ויכהן אלעזר, (במדבר ג' ד') אשר כהן בבית, (דה"א ה' כ"ו) das Priesteramt verwalten, als Priester dienen. b) ועניני היות מקושט בפאר ככהן, כחתן יכהן פאר, (ישעיה ס"א י"ד) priesterlich geschmückt sein.

כהן נה"ל a) עיקר הוראתו הוא ש"ת למשרת בקדש, ובעבודת האלהית, והוא כהן לאל עליון, (בראשית י"ד י"ח) חק לכהנים, (שם מ"ז כ"ב) Priester *m.*, b) והוא ש"ת לכל בני אהרן הכהן, והובא אל הכהן, (ויקרא י"ג ב') וראה הכהן, וטהרו הכהן, שם שב ברבוי אמור אל הכהנים, (ויק"א כ"א א') ein Abkömmling Arons. c) תואר ליועץ בעסקי המדיני, היה כהן לדוד, (ש"ב כ' כ"ה) Staatsdiener *m.*, ומזו, ובני דוד כהנים היו, (ש"ב ח' י"ח) Staatsmänner *pl.* ונמצא ג"כ לש"ת. לחכם ונבון, ממלכת כהנים, (שמות י"ט ו') מוליך כהנים שולל, (איוב י"ב י"ט) Gelehrter.

כהנה שמ"נ ובקשתם גם כהנה, (במדבר ט"ז י"ד, שמות כ"ט ט') וברבוי, אחת הכהנות, (ש"א ב' ל"ו) Priesteramt *n.*

כוה בנינו נפעל ועניני שרפת העור, ורגליו לא תכוינה, (משלי ו' כ"ח) לא תכוה, (ישעיה מ"ג ב') sich brennen.

כויה שת"נ לנגע משרפת העור, כויה תחת כויה, (שמות כ"א כ"ה) Brandmal *n.* וי"מ מזה, כי תחת יופי, (ישעיה ג' ה') ע"מ גי מן גוה.

מכוה ש"ת כמו כויה, מחית המכוה מכות אש, (ויקר' י"ג כ"ד) Brandmal *n.*, Brandgeschwür *n.*

כח כח דה"ל, a) עקר הוראתו נרדף עם און ואומץ, שמ"ז, במה כחך גדול, (שופטים ט"ז ו') גם כחה לא היה בו, (ש"א כ"ח כ') וכח אין ללידה, (ישעיה ל"ז ג') Kraft *f.* עזרת ללא כח, (איוב כ"ו ב') b) והוא ש"ת לאיש חלש der Kraftlose, Schwache. ש"מ ועניני יכלת, ואשר בהם כח לעמוד בהיכל המלך, (דניאל א' ד') Tauglichkeit *f.*, Tüchtigkeit *f.* c) ש"מ, ועניני עושר, פן ישבעו זרים כחך, (משלי ה' י"ד) אכלו זרים כחו, (הושע ז' ט') Vermögen *n.* Habe. d) שם שרץ, והכח והלטאה, (ויקרא י"א ל') eine Eidechsenart.

כול 1. 3. 4. 5. הקל ועניני מדד פ"י. וכל בשליש עפר ארץ, (ישעיה מ"ם י"ב) messen.
הפעל דה"ל ובא ע"ד המרבעים a) ועניני החזקת כדה, השמים לא יכלכלוך, (מ"א ח' כ"ז) aufnehmen, fassen. b) ועניני תת מחיה לזולתו כדי הספוק, וכלכלתי אותך שם, (בראשית מ"ה י"א) ויכלכל יוסף את אביו, (שם מ"ז י"ב) כלכל את המלך, (ש"ב י"ט ל"ג) jemanden erhalten, mit Lebensmitteln versorgen. c) ועניני סבל, רוח איש יכלכל מחלהו, (משלי י"ח י"ד) ומי מכלכל את יום בואו, (מלאכי ג' ב', ירמיה כ' ט') geduldig ertragen. d) ועניני סדר דבריו בשיעור הראוי, יכלכל דבריו במשפט, (תהלים קי"ב ה') seine Geschäfte einrichten, d. i. in Ordnung führen.

כבס 1. 3. 4. 6. הקל פ״י, ולא נמצא כ״א בבינוני ועניננו רחיצת הבגדים וחלקי הגוף במים, בנתר וברית לנקותם (אבל שרש רחץ לא נאמר כי אם על רחיצת בעח״י) שדה כובס, (ישעיה ז׳ ג׳, שם ל״ו ב׳) Wäscher *m.*

הפעל, כבס ביין לבושו, (בראשית מ״ט י״א) וכבסתם בגדיכם, (במדבר ל״א כ״ד) waschen ועצה״ש כבסני מעוני, (תהלים נ״א ד׳) כי אם תכבסי בנתר (ירמיה ב׳ כ״ב) waschen.

הפעל וכבס שנית, (ויקרא י״ג נ״ח, שם ט״ו י״ז).

ההפעל הכבס את הנגע, (שם י״ג נ״ה).

כבע כובע שת״ז למצנפת על ראש הגבורים, וכבע נחשת, (ש״א י״ז ה׳, יחזקאל ל״ח ה׳) (והרבוי, בכבעים, (ירמיה מ״ו ד׳) Helm *m.*

כבר בנינו הפעיל עניננו הרבות דברים, מלין יכביר, (איוב ל״ה ט״ז) viele Worte machen.

כביר תה״ש בה״ל (a ועניננו רב, וכי כביר מצאה ידי, (איוב ל״א כ״ה, ישעיה ט״ז י״ד) viel.

(b ועניננו חזק, הן אל כביר. (איוב ל״ו ה׳) ברבוי, מים כבירים, (ישעיה י״ז י״ב) תה״ש gross, mächtig.

כביר שע״ז לכר של צמר עזים, כביר העזים, (ש״א י״ט י״ג) Matatze *f.*

כבר תה״פ להגביל הוית דבר זמן רב קודם להוה, כבר היה לעולמים, (קהלת נ׳ ט״ו, שם ד׳ ב׳) längst, lang, vorher, schon längst.

כברת ארץ, (בראשית ל״ה ט״ז, מ״ב ה׳ י״ט) eine Strecke Landes וע״ש ברה.

כברה שע״נ לנפה עשויה נקבים נקבים, ינוע בכברה, (עמוס ט׳ ט׳) Sieb *n.*

מכבר שע״ז קרוב להשם כברה, את המכבר, (מ״ב ח׳ ט״ו) Geflecht *n.*

מכבר עניננו כמו מכבר, מכבר מעשה רשת, (שמות כ״ז ד׳ שם שם) Gitterwerk *n.*

מכביר שמ״ז ועניננו הרבה, יתן אוכל למכביר, (איוב ל״ו ל״א) Fülle *f.* Ueberfluss *m.*

כבש 1. 2. 3. הקל פ״י ועניננו נרדף לשרש אנס רדה כפה, ומלאו את הארץ וכבשוה, (בראשית א׳ כ״ח) ותכבשו אותם להיות לכם לעבדים, (ירמיה ל״ד ט״ז) כובשים את בנינו, (נחמיה ה׳ ה׳) unterwerfen, unterjochen, Gewalt anthun, bezwingen. ומזה, וכבשו אבני קלע, (זכריה ט׳ ט״ו) עניננו יכניעו ויפילו תחת רגלם את האבני קלע וכן מצאנו באיוב, לקש נהפכו לו אבני קלע או בא בחסרון הב׳ המשמשת ועניננו וכבשו באבני קלע ומזו נ״כ לאניסת אשה, הגם לכבוש את המלכה, (אסתר ז׳ ח׳) nothzüchtigen. (b ועניננו נרדף לשרש חפה שעניננו העלמה והסתרה. (וכן תרגום סן ואם העלם יעליטו ואם מכבש יכבשון, יכבוש עונותינו, (מיכה ז׳ י״ט) verbergen.

הנפעל, והארץ נכבשה, (יהושע י״ח א׳, נחמיה ה׳ א׳) מה״א בקל.

הפעל כה״א בקל, מכל הגוים אשר כבש, (ש״ב ח׳ י״א) unterwerfen.

כבש שם נרדף להדום, וכבש בזהב לכסא, (דה״ב ט׳ י״ח) Fussschemel *m.*

כבשן שם נרדף לתנור, למשרף סיד, כקיטור הכבשן, (בראשית י״ט כ״ח) Kalkofen *m.*

כבש כבש, שם צאן הרך בן שנה, כבש אחד, (במדבר ו׳ י״ב) ברבוי כבשים בני שנה, (שם ז׳ י״ז) Schaf *n.*, Lamm *n.*

כבשה במ״נ כבשה אחת, (ש״ב י״א ג׳).

כבשה אחת, (במדבר ו׳ י״ד) וברבוי שבע כבשות, (בראשית כ״א כ״ט) ובסמיך כבשות, (שם כ״א כ״ח) weibliches Schaf.

כדד כד שם כלי לשום בו מים או קמח וכדה על שכמה, (בראשית כ״ד ט״ו) כד הקמח, (מ״א י״ז י״ד) Krug *m.* בר״ז, וכדים ריקים, (שופטים ז׳ ט״ז).

כדכד שם אבן המבדיק, ושמתי כדכד שמשותיך, (ישעיה נ״ד י״ב, יחזקאל כ״ז ט״ז) Kristall *m.*

כידוד, שם לניצוצי אש, כידודי אש, (איוב מ״א י״א) Feuerfunken *m.*

כדר כדור (a שת״ז לדבר עגול Ballen *m.* וכן שמשו בתלמוד בזה השם, הכדור והאמוס, (סנהדרין דף ס״ו) כדור אל ארץ רחבת ידים, (ישעיה כ״ב י״ח) והראוי בכדור וחסרה הכ׳ המשוה, (b מה״א הנ״ל ש״ת לצבא המחובר ומקושר יחד, כמחונה המחבר החלקים. ש״נ להשם מעגלה וחנית, כדור עליך, (ישעיה כ״ט ג׳) והראוי בכדור Phalanx, *f.*

כידור ש״ת לאזור. כמלך עתיד לכידור, (איוב ט״ו כ״ד) ועניננו כמלך המכין עצמו לעשות אזור בחילותיו סביב החוטה לכבשה ובא בחסרון הפעולה לעשות Phalanx d. i. ein Gürtel von Kerntruppen.

כה תה״פ. הה״ל עניננו כמו מלת כזאת או כהמלה כבה, כה תאמרון לאדני לעשו

ש"א ה' ו') schwer fallen ומזו כבדות התנועה באברים, כָּבֵד לב פרעה, (שמות ז' י"ד) schwer beweglich, verstockt ובעינים, ועיני ישראל כָּבְדוּ מזוקן, (בראשית מ"ח י"ד) ובאזן כָּבְדָה אזנם משמוע, (ישעיה נ"ט א') stumpf sein. (b ועניננו היות בעושר, ואברם כָּבֵד מאד, (בראשית י"ג ב') reich sein. (c ועניננו הדר וגדולה שנותנים להיקר במעלות, יִכְבְּדוּ בניו ולא ידע, (איוב י"ד כ"א) למען שמי יִכָּבֵד ה', (ישעיה ס"ו ה') geehrt sein.

הנִפְעַל גה"ל (a מה"ב בקל ועניננו עושר, מעינות נִכְבַּדֵי מים, (משלי ח' כ"ד) reich an Wasser נִכְבַּדֵי ארץ, (ישעיה כ"ג ח') (b מה"ג בקל, שעניננו הדר וגדולה, והוא נִכְבָּד מכל בית אביו, (בראשית ל"ד י"ט) geehrt. (c התגלות והראות הגדולה, ועל פני כל העם אֶכָּבֵד, (ויקרא י"ד ג') וְאֶכָּבְדָה, (חגי א' ח') sich gross-herrlich-zeigen-beweisen. ובקשר ב, בְּהִכָּבְדִי בפרעה, (שמות י"ד י"ח) פירוש אראה גדולתי על ידי פרעה, (d ועניננו חוס על כבודו, הִכָּבֵד ושב בביתך, (מ"ב י"ד י"ד) seine Ehre schonen, erhalten.

הפִּעֵל בה"ל (a מה"א בקל, ולמה תְכַבְּדוּ את לבבכם כאשר כִּבְּדוּ מצרים, (ש"א וא"ו ו') das Herz verstocken. (b מה"ג בקל שעניננו הדר וגדולה בי יְכַבְּדוּ אלהים, (שופטים ט' ט') וְכִבַּדְנוּךָ, (שם י"ג י"ז) כַּבֵּד את אביך, (שמות כ' י"ב) ehren.

הפֻּעַל מה"ב בפעל, ושומר אדוניו יְכֻבָּד, (משלי כ"ז י"ח) geehrt werden.

ההִפְעִיל נה"ל (a מה"א בקל, אביך הִכְבִּיד את עלנו, (מ"א י"ב י"ד) schwer machen ובקשור על הִכְבִּידוּ על העם, (נחמיה ה' ט"ו) bedrücken ומענין כבדות התנועה באברים, ואזניו הַכְבֵּד, (ישעיה וא"ו י"ד) וַיַּכְבֵּד את לבו, (שמות ט' ל"ד, זכריה ז' י"א) verstocken. (b מה"ב בקל שעניננו עושר, וְהִכְבַּדְתִּים ולא יצערו, (ירמיה ל' י"ט) reich machen. (c מה"ג בקל שעניננו הדר וגדולה, ונשאך לבך לְהַכְבִּיד, (דה"ב כ"ה י"ט) sich Ehre erwerben.

ההִתְפַּעֵל בה"ל (a מה"א בקל, הִתְכַּבֵּד כילק הִתְכַּבְּדִי כארבה, (נחום ג' ט"ו) sich vervielfältigen, (b מה"ג בקל, מִתְכַּבֵּד וחסר לחם, zahlreich sein. (משלי י"ב ט') sich selbst Ehre erzeigen, sich brüsten.

כָּבֵד א) תה"ש לכל רבוי בכמות ובאיכות וקשה לנשוא, כי זקן הוא וְכָבֵד, (ש"א ד' י"ח) וברבוי, וידי משה כְּבֵדִים, (שמות י"ז י"ב) בטבעי ובמוסרי, אבל כָּבֵד, (בראשית נ' י"א) schwer עמך הַכָּבֵד, (מ"א ג' ט') dein zahlreiches Volk ותה"פ, כי כָבֵד ממך הדבר, (שמות י"ח י"ח) עניננו לעשות, ומכבדות התנועה באברים, כְּבַד פה וּכְבַד לשון (שם ד' יו"ד) בפסוק schwer zu gebrauchen.

כָּבֵד ב) שם לאבר בבע"חי, יותרת על הַכָּבֵד, (שמות כ"ט י"ג) ראה בַּכָּבֵד, (יחזקאל כ"א כ"ו) die Leber.

כָּבֵד תה"ש, כֶּבֶד עון, (ישעיה א' ד') ובפסוק כְּבַד, (שמות ד') sünden belastet.

כָּבוֹד שמ"ז (ורק פ"א נמצא שבא בפעל נקבה אל תחד כְּבוֹדִי, (בראשית מ"ט ו') ועניננו הדר וגדולה ויקר, שמראה המכבד להמכובה, ותרגומו בלשון אשכנז Ehre *f.*, Hochachtung *f*, , Achtung *f.*, Würde *f.*, Majestät *f.*, Pracht *f.* Herrlichkeit *f.* Glanz *m.* Ruhm *m.* וְכָבוֹד והדר תעטרהו, (תהלים ה' ו') Ehre *f.* Ruhm *m.* כְּבוֹדִי מעלי הפשיט, (איוב י"ט ט') גלה כָבוֹד מישראל, (ש"א ב' כ"ה) Herrlichkeit *f.* בִּכְבוֹדוֹ הראשון, (חגי ב' ג', מ"א ח' י"א) Glanz *m.* Pracht *f.* מלך הַכָּבוֹד, (תהלים כ"ד ז') der König der Herrlichkeit, Majestät. (b והוא שם כנוי לנפש שהיא החלק הנכבד באדם, תחד כְּבוֹדִי, (בראשית מ"ט ו') והוא נרדף למלת נפש הנזכר שם בפסוק, למען יזמרך כָבוֹד, (תהלים ל' י"ג) עורה כְבוֹדִי, (שם נ"ז ט') Seele *f.*

כֹּבֶד בה"ל (a שמ"ז לכבדות, כֹּבֶד אבן, (משלי כ"ז ג') כֹּבֶד מלחמה, (ישעיה כ"א ט"ו) Last *f.* (b ועניננו רבוי, וְכֹבֶד משאה, (ישעיה ל' כ"ז) Bürde *f.* וְכֹבֶד פגר, (נחום ג' ג') Menge *f.*

כְּבוּדָּה בה"ל (a שמ"נ למשא וכבדות, ואת כל הַכְּבוּדָּה לפניהם, (שופטים י"ח כ"א) Tross *m.* (b ועניננו הדר וכבוד, כל כְּבוּדָּה בת מלך, (תהלים מ"ה י"ד) Würde *f.* Pracht *f.*

כְּבֵדוּת שמ"נ לקשי הפעולה, וינהגהו בִּכְבֵדוּת (שמות י"ד) Schwierigkeit נִכְבָּדוֹת מדבר בך, (תהלים פ"ז ג') Ruhmvolles.

כבה

1\. 3. הקל עומד, ועניננו עמם, לא תִכְבֶּה, (ויקרא וא"ו ו') ונר אלהים טרם יִכְבֶּה, (ש"א ג' ג', ישעיה ל"ד יו"ד, שם ס"ו כ"ד) erlöschen.

הפִּעֵל פ"י וְכִבּוּ את גחלתי, (ש"ב י"ד ז') ולא תְכַבֶּה את נר ישראל, (שם כ"א י"ז, ישעיה מ"ב ג', ירמיה ד' ד') ועצה"ש, לְכַבּוֹת את האהבה, (ש"ה ח' ז') auslöschen.

כבל

כֶּבֶל שע"ז לשלשלאות ברזל, בַּכֶּבֶל רגלו, (תהלים ק"ה י"ח) וברבוי, ונכבדיהם בְּכַבְלֵי ברזל, (שם קמ"ט ח') Fusseisen *n.*

כָּבוּל תה"ש, ארץ כָּבוּל, (מ"א ט' י"ג) לפי הענין, ארץ מלחה.

b) ועניננו מָלֵא (ואפשר עניננו .das Uebriggebliebene מהוראה ב', בנפעל, יִתְרִי פַתַח, (איוב ל' י"א) ומשלם על יֶתֶר עושי גאוה, (תהלים ל"א כ"ד) reichlich, in c) ועניננו יתרון בחשיבות ובמעלה, vollem Maasse יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז, (בראשית מ"ט ד') ש"מ das Vorzüglichste an Würde. לא נאוה לנבל שפת יֶתֶר, (משלי י"ז ז') תה"ש vornehme Sprache. d) ועניננו זוּלַת ויהי המלקוח יֶתֶר הבז, (במדבר ל"א ל"ב) ausser.

e) שם נרדף לְחֶבֶל וּמֵיתָר, כִּנּוּי הצם על יֶתֶר, (תהלים י"א ב') Sehne des Bogens. נסע יִתְרָם בם (איוב ד' כ"א) יהוא כנוי לחוט החיים (כמו קִפַּדְתִּי כארג חיי, (ישעיה ל"ח) Strick m. יִתְרִי פתח, (איוב ל' י"א) פירוש פתח את החבל שאסרתני בו את פיו. וברבוי יְתָרִים, יְתָרִים לחים, (שופטים ט"ז ז').

יִתְרָה שמ"נ. ועניננו כמו מוֹתָר בה"א ועניננו יותר מכדי הצורך, ע"כ יִתְרָה עָשָׂה, (ישעיה ט"ו ז', ירמיה מ"ח ל"ו) weil er mehr gethan hatte als nöthig war, Ueberflüssiges n.

יוֹתֵר א' יוֹתֵר, דה"ל a) שמ"ז ועניננו יִתְרוֹן. כי מה יוֹתֵר לחכם מן הכסיל, (קהלת ו' ח') Vortheil, Gewinn m. b) והוא תה"פ, ולמה חכמתי אני אז יוֹתֵר, (קהלת ב' ט"ו, שם י"א, ושם י"ב י"ב) mehr. c) ג"כ תה"פ, אל תתחכם יוֹתֵר, (שם ז' ט"ז) allzusehr. d) ועניננו זוּלַת, וְיוֹתֵר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת, (שם י"ב ט') ausser.

יוֹתֶרֶת שם חצר הכבד, ואת הַיּוֹתֶרֶת על הכבד, (ויקרא ג' ד') Netz n.

יִתְרוֹן שמ"ז כמו יוֹתֵר בה"א, מה יִתְרוֹן לאדם, (קהלת א' ג', שם ב' י"א, שם ג' ט') Vorzug, Gewinn, Vortheil m.

מוֹתָר שמ"ז בה"ל a) ענינו כמו יִתְרָה, בכל עצב יהיה מוֹתָר, (משלי י"ד כ"ג) אך לְמוֹתָר, (שם כ"א ה') Ueberfluss. b) ועניננו כמו יֶתֶר בה"ג. ומותר האדם מן הבהמה, (קהלת ג' י"ט) ש"מ Vorzug m.

מֵיתָר לא יבוא רק ברבוי. בה"ל a) שת"ז לחבלים ויתרים, ויתדותם וּמֵיתְרֵיהֶם, (במדבר ג' ל"ז) Stricke pl. b) ועניננו מיתרי הקשת, בְּמֵיתָרֶיךָ תכונן על פניהם, (תהלים כ"א י"ג) Sehne des Bogens.

אות כ.

כָּאַב 1. 5. הקל פ"ע ועניננו הרגשת צער, אך בשרו עליו יִכְאָב, (איוב י"ד כ"ב) גם בשחוק יִכְאַב לב, (משלי י"ד י"ג) Schmerzen empfinden.

ההִפְעִיל בה"ל a) מה"א בקל רק שבקל הוא פ"ע, ובהפעיל הוא פ"י, ועניננו הסב כְּאֵב לזולתו, יַכְאִיב ויחבש, (איוב ה' י"ח) וקוץ מַכְאִיב, (יחזקאל כ"ח כ"ד) Schmerz verursachen. b) ועניננו השחתה וכל חלקה הטובה תַּכְאִיבוּ באבנים, (מ"ב ג' י"ט) verderben.

כְּאֵב שמ"ז כי גדל הַכְּאֵב, (איוב ב' י"ג) Schmerz m. ובקשור השם לֵב עניננו כעס, כְּאֵב לב, (ישעיה ס"ה י"ד) Verdruss m.

מַכְאוֹב שמ"ז בה"ל a) עניננו תאר כהקל והוכח בְּמַכְאוֹב, (איוב ל"ג י"ט) ברזו"נ, רבים מַכְאוֹבִים לרשע. (תהלים ל"ב י"ד) איש מַכְאֹבוֹת, (ישעיה נ"ג ג') Schmerz m. b) ועניננו דאגה, כי ידעתי את מכאביו, (שמות ג' ז') Leiden pl. Kummer.

נִכְאָה 2. 5. הנפעל בה"ל a) ועניננו מֹרֶךְ לבב, (תהלים ק"ט ט"ז) כתים וְנִכְאָה, (דניאל י"א ל') verzagt, gedemüthigt sein. b) והוא נפעל שת"ז בדרכו לרוב ועניננו הרפה ונרוש, נִכְּאוּ מן הארץ, (איוב ל' ח') ausgeflossen, verjagt werden.

ההִפְעִיל פ"י, יען הַכְאוֹת לב צדיק, (יחזקאל י"ג כ"ב) verzagt machen, betrüben.

כָּאֶה באה בשם דמידכב חֵלְכָּאִים, (תהלים י"ו י"ד) der Verzagte, Unglückliche. והוא יש"ת לנכה רוח. ואפשר מזו, לַחֲלְכָה יצפונו, (שם שם ח') והראוי לְחֵלְכָּאָה ש"ת יוע' בשם הל בש' הלך.

כָּבֵד 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל נה"ל a) ועניננו הפך קל במשא, ע"י רבוי בכמות או באיכות, מחול ימים יִכְבָּד, (איוב ו' ג') schwer sein כָּבְדָה העבודה, (נחמיה ה' י"ח) ואם בא בקשור על עניננו משא וטרח המוטל על הגוף וקשה עליו לנשוא, תִּכְבַּד העבודה על האנשים, (שמות ה' ט') ihnen vieles auflegen. ולא נִכְבַּד עליך, (ש"ב י"ג כ"ה) פ"ע beschwerlich sein וַתִּכְבַּד יד ה' אל האשדודים,

b) ואם בא אחרי הפעל ישר השם עַיִן הוא נרדף עם הפעל יטב, אולי יִישַׁר בְּעֵינֵי אלהים, (במדבר כ"ג כ"ז) כי היא יָשְׁרָה בְעֵינָי, (שופטים י"ד ג') - במוסרי recht sein, gefallen.

הפִּעֵל גה"ל a) מה"א בקל בטבעי פ"י וַיְיַשְּׁרֵם למטה מערבה, (דה"ב ל"ב ל') והראוי וַיְיַשְּׁרֵם ובא ע"ד וַיְבַשְּׁהוּ, (משלי וא"ו) eine gerade Richtung geben b) קרוב להה"ב בקל, כל פקודי כל יִשָּׁרְתִּי, (תהלים קי"ט קכ"ח) für Recht halten c) ואם הפעל יַשֵּׁר בא מחבר לשם אֹרַח או דֶרֶךְ או מְסִלָּה ענינו שוה לשרש פַּלֵּס בה"ב שם ולשריש שוה בפעל ה"א. וענינו הַגְבֵּהַּ השפלה והנכוה הַשְׁפִּיל לְהַשְׁוֹת הָרְכָסִים וְהַפְּחָתִים, הַמְיַשְּׁרִים אָרְחוֹתָם, (משלי ט' ט"ו) יַשְּׁרוּ בערבה מְסִלָּה, (ישעי' מ' ג', שם מ"ה ב') ebnen, planiren.

הפֻּעַל מה"ג בְּפִעֵל, מְיֻשָּׁר על המְחֻקֶּה, (מ"א ו' ל"ה) לרעתי das Gravirte war mit Gold ausgefüllt, eingelegt.

ההִפְעִיל, בה"ל a) פ"ע מה"א בקל ועפעפיך יַיְשִׁירוּ נגדך, (משלי ד' כ"ה) ובא ע"ד השלמים geradeaus blicken. b) פ"י כה"ג בְּפִעֵל, הַיְשַׁר לפני דרכך (תהלים ה' ט') ג"כ ע"ד השלמים ebnen, planiren.

יָשָׁר שת"ז בה"ל a) מה"א בקל במוסרי, וְיָשָׁר העויתי, (איוב ל"ג כ"ז) und das Gerade habe ich krumm gemacht.

יְשָׁרָה שמ"נ, הַיְשָׁרָה יעקשו, (מיכה ג' ט') ענינה כמו יֹשֶׁר ומזו היש את לבבך יָשָׁר, (מ"ב יו"ד ט"ו) das gerade ובירבוי יִשְׁרֵי לב, (תהלים ז' י"א) תה"ש aufrichtig b) ואם הוא מחובר להשם עַיִן, ענינו טוב כבה"ב בהקל, כל דרך איש יָשָׁר בעיניו, (משלי כ"א ב') כי היא יָשְׁרָה בְעֵינָי, (שופטים י"ד ג') recht sein וּבְיִשְׁרַת לֵבָב, (מ"א ג' ו') ש"מ Rechtschaffenheit *f.* b) בקשור השם דרך תה"ש (ענינו כה"ג בפעל) בדרך יָשָׁר, (ירמיה ל"א ט') בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, (תהלים ק"ז ז') im ebenen Wege ובירבוי, כי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה', (הושע י"ד י') eben, gerade בכמוך, יָשַׁר דַּרְכּוֹ, (משלי כ"ט כ"ז) תהש"ז redlich- gerade Wandelnder c) שת"ז לישר לבב, כמו יָשָׁר יֹשֶׁר שמ"ז בה"ל a) כה"א באות b בשם יָשָׁר, ובא בקשור השם לֵב וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ, (דברים ט' ה') יֹשֶׁר לִבִּי אמרי, (איוב ל"ג ג') Rechtschaffenheit *f.* b) מה"א בקל, ארחות יֹשֶׁר, (משלי ב' י"ג, שם ד' י"א) Geradheit des Weges ועצה"ש ליושר המשפט להגיד לאדם יָשְׁרוֹ, (איוב ל"ג כ"א) Geradheit des Rechtes.

יְשֻׁרוּן ש"ת לישראל, ויהי בִישֻׁרוּן מלך, (דברים ל"ג ה') das rechtliche Volk.

מֵישׁוֹר בה"ל a) כה"א בהשם יוֹשֶׁר, שבט מישור (תהלים מ"ה ז') שמ"ז Recht *n.*, Gerechtigkeit *f.* כי תשפוט עמים מִישׁוֹר, (שם ס"ז ה') תה"פ gerecht. b) תואר מה"א בקל, העקוב לְמִישׁוֹר (ישעיה מ' ד') וכל הַמִּישׁוֹר, (יהושע י"ג י') Ebene *f.*;

מֵישָׁרִים a) שמ"ז. ארח לצדיק מֵישָׁרִים, (ישעיה כ"ו ז') הולך לדודי לְמֵישָׁרִים, (ש"ה ז' יו"ד) בדבר שפתיך מֵישָׁרִים, (משלי כ"ג ט"ז) Geradheit *f.* b) שמ"ז למשפט וצדק, ידין לאמים בְּמֵישָׁרִים, (תהלים ט' ט') מֵישָׁרִים תשפטו, (שם נ"ח ב') Gerechtigkeit *f.* c) שמ"ז לישרת לב, מֵישָׁרִים אהבוך (ש"ה א' ד') Aufrichtigkeit *f.*

ישש יָשִׁישׁ או יָשֵׁשׁ. שת"ז לזקן מאוד, גם יָשִׁישׁ בנו, (איוב ט"ו י') זקן וְיָשֵׁשׁ, (דה"ב ל"ו י"ז) וברבוי זכרים, בִּישִׁישִׁים חכמה, (איוב י"ב י"ב) Weisskopfiger.

יתד יָתֵד בה"ל a) ש"ז לכלי ברזל העשוי לתקוע בקיר, יָתֵד לתלות עליו, (יחזקאל ט"ו ג') יְתַד הארג, (שופטי' ט"ז י"ד) והרס"נ, הַיְתֵדוֹת למשכן, (שמות ל"ח כ') Pflock *m.* b) שם לכלי עשוי לחפור בו, וְיָתֵד תהיה לך, (דברים כ"ג י"ד) Spaten *m.* Schaufel *f.*

יתם יָתוֹם שת"ז לבן נעדר אב ואם, אלמנה וְיָתוֹם (שמות כ"ב כ"א) Waise *f.* ברבוי, יְתוֹמִים, ואת יְתוֹמִים יבוזו, (ישעיה יו"ד ב').

יתר 2. 5. הנפעל בה"ל a) וענינו שוה לשרש שָׁאַר בנפעל הוראה ב' שם, וענינו הִשָּׁאֵר חלק מהכלל, וַיִּוָּתֵר יעקב לבדו, (בראשית ל"ב כ"ה) לא נוֹתַר כל ירק בעץ, (שמות יו"ד ט"ו) zurückbleiben והבינוני והוא ש"ת, צאן לבן הַנּוֹתָרוֹת, (בראשית ל' ל"ו) שמות הששה הַנּוֹתָרִים, (שמות כ"ח יו"ד) die Uebrigen. b) וענינו יִתְרוֹן במעלה (עין הפעיל ה"ב) ואני נוֹתַרְתִּי אצל מלכי פרס, (דניאל יו"ד י"ג) den Vorzug erhalten.

ההִפְעִיל בה"ל a) מה"א בנפעל, אשר הוֹתִיר הברד, (שמות יו"ד ט"ו) וַיּוֹתִירוּ אנשים, (שם ט"ז כ') הוֹתִירָה משבעה, (רות ב' י"ח) übrig-zurück-lassen b) וענינו יתרון באיכות ובמעלה כה"ב, מנפעל ה"ב, פחז כמים אל תּוֹתַר (בראשית מ"ט ד') einen Vorzug haben.

יָתֵר שמ"ז וענינו יתרון מעשה, יָתֵר מרעהו צדיק, (משלי י"ב כ"ו) Vorzug *m.*

יֶתֶר ההי"ל a) תה"ש לנשאר, יֶתֶר העם, (שופטים ז' ו') das übrige Volk. יתר הארבה, (יואל א' ד') והניחו יִתְרָם, (תהלים י"ז י"ד) שת"ז בכנוי

ישט בנינו הפעיל פ״י ועניננו שליחת יד, ויושט המלך לאסתר, (אסתר ה׳ ב׳) hinstrecken, darreichen.

ישם בנינו קל, פ״ע, נרדף עם שרש שמם ועניננו חרבה. והאדמה לא תֵשָׁם, (בראשית מ״ז י״ט) תִּישַׁמְנָה (יחזקאל ו׳ ו׳) בחירק, wüst sein.

יְשִׁימוֹן שת״ז למקום חרב וריק מאין זרע, יְלֵל יְשִׁימוֹן, (דברים ל״ב י״ד) Wüstenei.

ישן 1. 2. 3. הקל פע״ו ועניננו הפך משרש יקץ, וַיִּישָׁן, (בראשית ב׳ כ״א) יָשַׁנְתִּי, (איוב ג׳ י״ג) אשכבה וְאִישָׁן, (תהלים ד׳ ט׳) schlafen. ובא ג״כ על המנוחה והעדר הפעולה, למה תִישַׁן אדני, (תהלים מ״ד כ״ד, שם ע״ח ס״ה) ruhen, unthätig sein. ועצ״הש היא שם כנוי למיתה, וְיָשְׁנוּ שנת עולם, (ירמיה נ״א ל״ט).

הִנּפְעַל פ״ע ועניננו מציאת או עמידת דבר ימים רבים, (והוא הפך חָדָשׁ שעניננו עמד או נמצא מקרוב) צרעת נוֹשֶׁנֶת, (ויקרא י״ג י״א) veralteter Aussatz ונוֹשַׁנְתֶּם בארץ, (דברים ד׳ כ״ה) lange bleiben.

הִפְעֵל פ״י מהקל ועניננו מסבב שֵׁנָה לזולתו, וַתְּיַשְּׁנֵהוּ על ברכיה, (שופטים ט״ז י״ט) schlafen lassen.

יָשָׁן שת״ז לדבר העומד ימים רבים, יָשָׁן נושן (ויקרא כ״ו יו״ד) תבואה של שנה העברה von altem vorjährigem Getreide. ובר״ז, חדשים גם יְשָׁנִים, (ש״ה ז׳ י״ד) והשת״נ, שער הַיְשָׁנָה, (נחמיה ג׳ ו׳) הַבְּרֵכָה הַיְשָׁנָה, (ישעיה כ״ב י״א).

נוֹשָׁן שת״ז לדבר שֶׁנִּתְיַשֵּׁן יותר מישנה, ישן נוֹשָׁן, (ויקרא כ״ו יו״ד).

יָשֵׁן תה״פ מהקל. אני יְשֵׁנָה ולבי ער, (ש״ה ה׳ ב׳) schlafend. אולי יָשֵׁן הוא ויקץ, (מ״א י״ח כ״ז) וְיִשֵׁנֵי אדמת עפר. (דניאל י״ב ב׳).

שֵׁנָה שמ״נ מהקל, אל תאהב שֵׁנָה, (משלי כ׳ י״ג) ובסמוך, וישנו שְׁנַת עולם, (ירמיה נ״א ל״ט) ובכנוי, והדד שְׁנָתִי, (בראשית ל״א מ״ם) כמו שְׁנָתָם, (תהלים ע״ו ו׳) וברבוי, מעט שֵׁנוֹת, (משלי וא״ו יו״ד) ובאה פ״א בא׳ תמורת ה׳, כי יתן לידידו שֵׁנָא, (תהלים קכ״ז ב׳) Schlaf *m.*

שְׁנָת בנפרד שמ״נ ועניננו כמו שֵׁנָה, שְׁנָת לעיני (שם קל״ב ד׳) Schlaf *m.*

ישע 2. 5. הנפעל פ״י בה״ל (a כשהוא מחובר אל הנושע בא בקשור ב לרוב ועניננו השגת עזרה, עם נוֹשַׁע בה׳ (דברים ל״ג כ״ט) ישראל נוֹשַׁע בה׳ (ישעיה מ״ה י״ז) geholfen werden, mit Sieg beschenkt werden. (b וכשבא מחובר אל הרע אשר נמלט ממנה בא בקשור מ, וְנוֹשַׁעְתֶּם מאויביכם, (במדבר יו״ד ט׳) ומאויבי אִוָּשֵׁעַ, (ש״ב כ״ב ד׳) befreiet, gerettet werden.

הִהִפְעִיל בה״ל (a כשבא בקשור אֶת או בכנוי או בקשור לְ, וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת ישראל, (שופטים וא״ו י״ד) לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, (דברים כ׳ ד׳) וַיּוֹשִׁיעָן, (שמות ב׳ י״ז) הוֹשִׁיעֵנִי אלהי, (תהלים ג׳ ח׳) וְהוֹשַׁע ידך לך, (ש״א כ״ה כ״ו) וְהוֹשֵׁעַ ידי לי, (שם שם ל״ג) ענינם עזר helfen. וכשבא בקשור מְ ענינו הצלה מרעה, הוֹשִׁיעֵנִי מכל רודפי, (תהלים ז׳ ב׳) ומכל צרותיו הוֹשִׁיעוֹ, (שם ל״ד ז׳, שם מ״ד ח׳) retten, befreien.

יֶשַׁע או **יֵשַׁע** גה״ל (a שמ״ז ועניננו עזר, לְיֵשַׁע את משיחך, (חבקוק ג׳ י״ג) וְיֶשְׁעֲךָ תתן לנו, (תהלים פ״ה ח׳) Hülfe *f.* (b ועניננו אֹשֶׁר והצלחה, שמ״ז, ירחקו בניו מִיֶּשַׁע, (איוב ה׳ ד׳) שנגבו יֶשַׁע, (שם שם י״א) אלביש יֶשַׁע, (תהלים קל״ב ט״ז) כל יִשְׁעִי, (ש״ב כ״ג ה׳) Heil, Glück *n.* (c והוא שת״ז, הנה יִשְׁעֵךְ בא, (ישעיה ס״ב י״א) Errettung, Rettung *f.*

יְשׁוּעָה שמ״נ גה״ל (a ועניננו עזרה והצלה, ויהי לי לִישׁוּעָה, (שמות ט״ו ב׳) ובסמוך, וראו את יְשׁוּעַת ה׳, (שמות י״ד י״ג) ונמצא בה׳ נוספת, אין יְשׁוּעָתָה לו, (תהלים ג׳ ג׳) Hülfe, Rettung *f.* (b שמ״נ ועניננו הצלחה. כעב עוברה יְשֻׁעָתִי (איוב ל׳ ט״ו) Glück *n.* (c ועניננו כמו תְּשׁוּעָה בה״ב, אשר עשה הַיְשׁוּעָה הגדולה, (ש״א י״ד מ״ה) מרכבותיך יְשׁוּעָה, (חבקוק ג׳ ח׳) וענינם נצחון במלחמה Sieg *m.*

מוֹשָׁעוֹת ש״ם בסר״נ, אל לְמוֹשָׁעוֹת, (תהלים ס״ח כ״א) Heil *n.*, Rettung *f.*

תְּשׁוּעָה בה״ל (a שמ״נ ועניננו עזרה כמו יְשׁוּעָה בה״א. ותְשׁוּעַת צדיקים מה׳, (תהלים ל״ז ל״ט) כל היום תְּשׁוּעָתֶךָ, (שם ע״א ט״ו) Hülfe *f.* (b שמ״נ לנצחון במלחמה כמו יְשׁוּעָה בה״ג, ותהי הַתְּשׁוּעָה ביום ההוא, (ש״ב י״ט ג׳) חץ תְּשׁוּעָה לארם, (מ״ב י״ג י״ז) Sieg *m.*

ישפה **יָשְׁפֵה** או **יָשְׁפָה**, (שמות ל״ט י״ג, יחזקאל כ״ח י״ג) שם אבן טובה Jaspis *m.*

ישר 1. 2. 4. 5. הקל בה״ל (a פ״ע ועניננו הפך מן עות, וַיִּשַּׁרְנָה הפרות, (ש״א ו׳ י״ב) והיא תה״פ והפעל הלך נכלל בתה״פ כמנהג הרבה פועלים ועניננו הלכו בדרך ישרה, בטבעי, und die Kühe gingen geraden Weges fort. תחת כל השמים יִשְׁרֵהוּ, (איוב ל״ז ג׳) sein gerader Gang ועניננו לכתו הוא בדרך ישר והשם לֶכֶת נסתר בתואר השם

וכן בשער הגופים. המקור בנפרד יָשֹׁב ובסמוך שֶׁבֶת ובכנוי שִׁבְתּוֹ שִׁבְתִּי, שִׁבְתָּם, והצווי שֵׁב או שְׁבָה. בה״ל (a ועניני ישיבה שהיא הפך העמידה, ועלי הכהן יוֹשֵׁב על הכסא, (ש״א א׳ ט׳) וַתֵּשֶׁב לה מנגד, (בראשית כ״א ט״ז) שְׁבָה ואכלה מצידי, (שם כ״ז י״ט) sich setzen. b) ועניני עכבה במקום (ואם הוא עומד על רגליו) וַתֵּשְׁבוּ בקדש ימים רבים, (דברים א׳ מ״ו) יוֹשֵׁב אהלים, (בראשית כ״ה כ״ז) תֵּשֵׁב הנערה אתנו ימים, (שם כ״ד נ״ה) bleiben, sich aufhalten. תֵּשְׁבִי לִי, (הושע ג׳ ג׳) bleibe bei mir, d. i. widme dich mir allein. ומזו ועניני דירה במקום, וַיֵּשֶׁב באלני ממרא, (בראשית י״ג י״ח) וִישַׁבְתֶּם לבטח עליה, (ויקרא כ״ה י״ח וי״ט) יוֹשֵׁב תהלות ישראל, (תהלים כ״ב ד׳) wohnen, thronen.

הנִפְעַל, ארץ לא נוֹשָׁבָה, (ירמיה ו׳ ח׳) ein unbewohntes Land. וְנוֹשְׁבוּ הערים, (יחזקאל ל״ו יו״ד) und die Städte werden bewohnt sein.

הפִּעֵל פ״י וְיִשְּׁבוּ טירותיהם בך, (יחזקאל כ״ה ד׳) anbauen.

ההִפְעִיל פ״י בה״ל (a מה״א בקל שעניני ישיבה, לְהוֹשִׁיב עם נדיבים, (ש״א ב׳ ח׳) וְהוֹשִׁיבוּ את נבות, (מ״א כ״א ט׳) machen, dass jemand sitzt, setzen. b) מה״ב בקל שעניני עכבה או דירה, מוֹשִׁיב יחידים ביתה, (תהלים ס״ח ז׳) wohnen machen. ובא נ״כ על המקום, וְהוֹשַׁבְתִּי את הערים, (יחזקאל ל״ו ל״ג) machen dass die Städte bewohnt sein.

ההָפְעַל, וְהוּשַׁבְתֶּם לבדכם את הארץ, (ישעיה ה׳ ח׳) und ihr allein zu Bewohnern gemacht bleibt im Lande.

תּוּשָׁב (ישעיה מ״ד כ״ו) es werde bewohnt. ועין נפעל הנ״ל.

מוֹשָׁב דה״ל (a מה״א בקל שת״ז לכלי שעליו יושבים, כי יפקד מוֹשָׁבֶךָ, (ש״א כ׳ י״ח) על מוֹשָׁבוֹ, (שם כ׳ כ״ה, מ״ב ב׳ י״ט) Sitz m. b) מה״ב בקל, בֵּית מוֹשָׁב, (ויקרא כ״ה כ״ט) שת״ז Wohnhaus. c) שמ״ז על זמן הישיבה, ומוֹשַׁב בני ישראל, (שמות י״ב מ״ם) Zeit des Wohnens. d) שת״ז לבני בית, וכל מוֹשַׁב בית ציבא, (ש״ב ט׳ י״ב) Hausgenossenschaft f. e) ועניני לד ק ישיבה להתיעץ שמ״ז וּבְמוֹשַׁב לצים לא ישב, (תהלים א׳ א׳) וּבְמוֹשַׁב זקנים יהללוהו, (שם ק״ז ל״ב) Sitzung f. והרבוי מהשם מוֹשָׁב בא רק על ה״ב ובא בזכר ובנקבה ובכל מוֹשְׁבֵי הארץ, (יחזקאל ל״ד י״ג) ולא נמצא במקרא רק פ״א בסר״ז, והרוב בר״נ, בכל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם (שמות י״ב כ׳, שם ל״ה ג׳, ויקרא ג׳ י״ז) Wohnplätze pl.

שֶׁבֶת דה״ל (a והוא המקור מהשרש שאנחנו עוסקים בו. באהל לָשֶׁבֶת, (ישעיה מ״ם כ״ב) לְשֶׁבֶת בית, (שם מ״ד י״ג) zum Sitzen. b) שת״ז למקום שדרים בו כה״ב בקל, ותגישון שֶׁבֶת חָמָס, (עמוס ו׳ ג׳) Baubewohnung זה שִׁבְתָּהּ הבית מעט, (רות ב׳ ז׳) נ״כ מה״ב בקל ihr Aufenthalt im Hause ist erst seit kurzem. וכן שִׁבְתְּךָ בתוך מרמה, (ירמיה ט׳ ה׳) ואפשר מזו, בְּשִׁבְתּוֹ במחנים, (ש״ב י״ט ל״ג) ובא במקום בְּשִׁבְתִּי והרי״קם פירש והראוי בִּישִׁבָתוֹ ויהיה מהשם יְשִׁבָה אבל לא נמצא במקרא השם הזה ובא ע״צ המליצה למקום שגדלים שם העצים שהוא מקום שבתם והויתם. שרוף ישרפו בַּשָּׁבֶת, (ש״ב כ״ג ז׳) auf ihrem Platze כאשר אמר בפסוק שלפניו כי לא ביד יקחו: ואיש יגע בהם ימלא ברזל ומזו, לָשֶׁבֶת עָר ועניני גְּבוּל אוֹ כִּכָּר, עָר zum Platze der Stadt Ar. c) ועניני כמו מוֹשָׁב בהוראה ה׳ והיא שת״ז לישיבה להתיעץ, יושב בַּשֶּׁבֶת, (ש״ב כ״ג ח׳) einer Sitzung beiwohnen. d) והיא ש״מ להעכבה, שֶׁבֶת אחים גם יחד, (תהלים קל״ג א׳) Verbleiben n. והשאר מענין דפסק ושביתה ע״ש שבת.

תּוֹשָׁב שת״ז למי שֶׁאָרַךְ ישיבתו במקום ולא נולד שמה ואין לו משפט האורח, גר וְתוֹשָׁב אנכי עמכם, (בראשית כ״ג ד׳, ויקרא כ״ה ס״ו) Beisass m. ein fremder Einwohner der sich irgend wo aufhält ohne das Bürgerrecht zu haben. אבל בפסוק תּוֹשָׁב כהן ושכיר, (ויקרא כ״ב י׳) עניני קנוי קנין עולם, והוא הנרצע וְשָׂכִיר זה הקנוי קנין שנים ובא תּוֹשָׁב בפתח לפי שהוא סמוך.

ישה יֵשׁ בה״ל. ולא שומר לא את המין ולא את המספר (a ועניני הפך אין, אולי יֵשׁ חמשים צדיקים, (בראשית י״ח כ״ד) וְיֵשׁ בכם אנשי חיל, (שם מ״ז ו׳, קהלת יו״ד ה׳) sein, existiren. ולפני למ״ד מורה קנין, הֲיֵשׁ לכם אח, (בראשית מ״ג ז׳) יֶשׁ לי רב, (שם ל״ג ט׳) haben. וכל כנוי הבא דבק למלת יֵשׁ הוא במקום שם הנושא. אם יֶשְׁךָ נא מצליח, (שם כ״ד מ״ב) עניני אם יש אִתְּךָ הרצון להצליחני. אם יֶשְׁכֶם עושים, (שם שם מ״ט) עניני, אם יֵשׁ אִתְּכֶם הרצון לעשות wollen. b) והוא ש״מ לקניני השלמות, להנחיל אוהבי יֵשׁ, (משלי ח׳ כ״א) Wesentliches. עוד הַאִשׁ בית רשע, (מיכה ו׳ יו״ד) א׳ ת׳ י׳ ועין הערה.

תּוּשִׁיָּה שמ״נ נבנה מהשם יֵשׁ ע״מ תּוּגָה משרש יגה ועניני דבר שיש בו ישות לתכלית (a ועניני תחבולה, עצה וְתוּשִׁיָּה, (משלי י״ח א׳) ולא תעשינה ידיהם תּוּשִׁיָּה, (איוב ה׳ י״ב) Anschlag, Plan m. b) ועניני חכמה, כפלים לְתוּשִׁיָּה (שם י״א ו׳) Weisheit, Verstand m. c) ועניני כח, עמו עז, וְתוּשִׁיָּה, (שם י״ב ט״ז) יצפן לישרים תּוּשִׁיָּה, (משלי ב׳ ז׳) וְתוּשִׁיָּה יראה שמך, (מיכה וא״ו ט׳) Kraft f. ישח בשרש שחה.

.durch Frevler richtet er mich zu Grunde והוא קרוב לשרש ירד וכן תרגם השומרוני.

ירך יָרֵךְ גה"ל a) שע"ז לאבר בעח"י, יוצאי ירך יעקב, (שמות א' ה') ולנפיל ירך, (במדבר ה' כ"ב) ובהוראה זו יבוא בר"ז, ועד ירכים, (שמות כ"ח מ"ב) b) Hüfte *f.* והשאל ג"כ על בלתי בעח"י ועניננו רגל הכלי, ירכה וקנה, (שמות כ"ה ל"א) Fuss *m.* c) ועניננו פאה היחיד בהוראה זו יבוא בזו"נ, על ירך המזבח, (ויקרא א' י"א) ובס"נ וירכתו על צידון, (בראשית מ"ט י"ג) והרבוי תמיד בסר"ז לירכתים ימה, (שמות כ"ו כ"ז) ירכתי לבנון, (מ"ב י"ט כ"ג) ירכתי צפון, (תהלים מ"ח ג') .Seite *f.*

ירע בנינו קל פ"ע ועניננו פחד ועצב והוא קרוב מאוד לשורש רוע ע"ש, והמה נרדפים, נפשו ירעה לו, (ישעיה ט"ו ד') ולא ירע לבבך, (דברים ט"ו י"ד, ש"א א' ח') betrübt sein עתה ירע לנו שבע בן בכרי, (ש"ב כ' ו') פירוש ירע לנו (דבר) שבע בן בכרי, ואפשר ה"א פ"י ועניננו יסבב לנו דאבון ודאגה .Aergerniss verursachen

יריעה שע"נ לווילון, היריעה האחת, (שמות כ"ו ב') בר"נ יריעות עזים, (שם שם ז') .Vorhang *m.* ובא ג"כ במקום השם אהל, כיריעות שלמה, (ש"ה א' ה')

ירק בנינו קל פ"י ועניננו נרדף עם רקק והיא פליטת ליחה מהפה, ירק ירק בפניה, (במדבר י"ב י"ד) וירקה בפניו, (דברים כ"ה ט') spucken וע"ש רקק.

יָרָק בה"ל a) שת"ז לצבע הירק, וירק דשא, (מ"ב י"ט כ"ו) grün, gelb b) שם לזרעוני גנה, גן הירק, (דברים י"א י"ד) .Gemüsegarten *m.* ארחת ירק, (משלי ט"ו י"ז) .Gericht *n.*, Gemüse

יֶרֶק ש"ת לצבע הירק, כל ירק עשב, (בראשית א' ל') .grünes Kraut

ירקון שם מכת התבואה, בשדפון ובירקון, (דברים כ"ח כ"ב, מ"א ח' ל"ז, עמוס ד' ט') das Hinwelken, Gelb werden der Gewächse. ועצ"הש חלי מראה הפנים באדם, ונהפכו כל פנים לירקון, (ירמיה ל' ו') .die Blässe des Angesichtes

ירקרק בה"ל a) ת"יש ירקרק או אדמדם, (ויקרא י"ג מ"ט) grünlich, gelblich b) שמ"ז לצבע הירק כרכום, בירקרק חרוץ, (תהלים ס"ח י"ד) .Gelbheit *f.*, gelbe Farbe

ירש 1. 2. 3. 5, פ"י המקור ירש ועם בכלים רשת, ברשת, לרשת ופ"א בה' נוספת ירשה. הבינוני יורש לזכר, לנקבה יורשת העתיד יירש. הצווי רש. העבר וירש ישראל את יורשיו, (ירמיה מ"ט ב') וירשנו אותה, (במדבר י"ג ל') a) עניננו ביאה בקנין זולתו, תהיה על ידי ירושה או ע"י לקיחה במלחמה, ובכח, או ע"י גרוש בעל קנין שלפניו, והנה בן ביתי יורש אותי, (בראשית ט"ו ג') כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני, (שם כ"א י"ד) ע"י ירושה erben b) וע"י לקיחה במלחמה, עלה רש, (דברים א' כ"א) באו ורשו, (שם שם ח') ויירשום, (שם ב' כ"א) in Besitz nehmen ושפחה כי תירש גברתה, (משלי ל' כ"ג) היא ביאה בקנין זולתו ע"י גרוש .durch Verdrängen, in Besitz kommen והפעול נופל על הנחלה וגם על בעל הנחלה וירשת את הארץ, (דברים וא"ו י"ח) נופל על הנחלה. בן ביתי יורש אותי (בראשית ט"ו ג') הלירשנו קראתם, (שופטים י"ד ט"ו) נופל על בעל הנחלה .zu verarmen

הנפעל שוה לשרש רוש ועניננו נופל על המשולל מקניינו, פן תורש, (בראשית מ"ה י"א) ופן אורש, (משלי ל' ט') .verarmen, des Besitzes beraubt werden

הפיעל יירש הצלצל, (דברים כ"ח מ"ב) in Besitz nehmen.

ההפעיל גה"ל a) עניננו כבקל, וזרעו יורישנה, (במדבר י"ד כ"ד) והורשתם את העיר, (יהושע ח' ז') היא ע"י כבוש, ונופל על הנחלה in Besitz nehmen ולפעמים נופל הפעול על בעל הנחלה, ועניננו גרוש, כי אוריש גוים מפניך, (שמות ל"ד כ"ד) עד הורישו את אויביו, (במדבר ל"ב כ"א) .vertreiben והוא פועל יוצא לשלישי כדרך רוב ההפעיל, אשר יורישך כמוש, (שופטים י"א כ"ד) ותורישני עונות נעורי, (איוב י"ג כ"ו) .besitzen lassen c) ושוה לשרש רוש והוא פ"י לשני ועניננו כנפעל, מוריש ומעשיר, (ש"א ב' ז') arm machen.

ירושה שמ"נ, כי ירושה לעשו, (דברים ב' ה', שם ב' ט') ירשה כמחלקותם, (יהושע י"ב ז') .Besitz וכן ירשה והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר, (במדבר כ"ד י"ח) Besitz *m.*

מורש שת"ז למורש קפוד, (ישעיה י"ד כ"ג) מורשי לבבי, (איוב י"ז י"א) .Besitzung *f.*

מורשה בס"נ, לכם מורשה, (שמות ו' ח', דברים ל"ג ד') עניננו כמו מורש.

תירוש (יואל ב' כ"ד) ובלא ו', (בראשית כ"ז כ"ח) שק"ז ליין חדש .Most *m.*

ישב 1. 2. 3. 5. 6. הקל פ"ע הנבר, אברם ישב, (בראשית י"ג י"ב) העתיד אשב תשב ישב

יִרְאָתְךָ, (איוב ד׳ ו׳) Gottesfurcht, Frömmigkeit.
d) ועניננו מורה פחד, וַיִּרְאָה להם, (יחזקאל א׳ י״ח)
Furcht verursachend-

מוֹרָא נה״ל a) שמ״ז לפחד, כמו יִרְאָה בה״א.
ומוֹרַאֲכֶם וחתכם, (בראשית ט׳ ב׳) שיתה ה׳ מוֹרָה להם. (תהלים ט׳ כ״א) ה׳ ת׳ א׳ (הרד״ק) פחדכם ומוֹרַאֲכֶם, (דברים י״א כ״ה) Furcht *f.* b) בא על המסבב המורא, יובילו שי לַמּוֹרָא, (תהלים ע״ו י״ב) והוא מוֹרַאֲכֶם, (ישעיה ח׳ י״ג) Gegenstand der Furcht. c) שמ״ז והוא ש״ת לדבר המעורר השתוממות ופליאה, וּבְמוֹרָא גדול, (דברים כ״ו ח׳, שם ל״ד י״ב, ירמיה ל״ב כ״א) וברבוי, וּבְמוֹרָאִים גדולים, (דברים ד׳ ל״ד) Wundervolles, Erstaunliches. אבל מֹרְאָה ונגאלה ע״ש ראה.

ירד 1. 5. 6. הקל פ״ע המקור יָרֹד או רֶדֶת ונמצא פ״א רְדָה, מַהֲרָה אלי, (בראשית מ״ו נ׳) הצווי רֵד או רְדָה ונמצא פ״א. יְרַד לי בגבורים, (שופטים ה׳ י״ג) וענין הקל בכל הזמנים תנועה מגבוה לְשָׁפֵל, ויהי בְּרֶדֶת משה מן ההר, (שמות ל״ד כ״ט) יָרְדוּ במצולות, (שם ט״ו ה׳) אש יָרְדָה מן השמים, (מ״ב א׳ י״ד, איכה א׳ י״ג) אפוד יָרַד בידו (ש״א כ״ג ו׳) לרד״ק הוא פ״י ולדעת הר״דק גם הוא עומד ועניננו ירד ואפוד בידו, וְיָרַדְתִּי על ההרים (שופטים י״א ל״ז) פירוש וירדתי מהמצפה ואעלה על ההרים hinab-steigen-gehen=kommen. וע״צ המליצה יאמר ג״כ על שפלות הכבוד, וְיָרַד גאון עוזה, (יחזקאל ל׳ ו׳) רְדִי מכביד, (ירמיה מ״ח י״ח) herabkommen vom Wohl-stande.

הִפְעִיל פ״י, הוֹרִידֻהוּ אלי, (בראשית מ״ד כ״א) herunterbringen. וַתּוֹרִדֵם בחבל, (יהושע ב׳ ט״ו) hinablassen יוֹרִידוּ אותו הלוים, (במדבר א׳ נ״א) auseinander nehmen, herunter lassen ועצה״ש על שפלת הכבוד. וְהוֹרִיד ממך עזך, (עמוס ג׳ י״א) herab-nehmen.

הָפְעַל הוּרַד מצרימה, (בראשית ל״ט א׳) herunterkommen ועל פריקת החלקים הוּרַד המשכן, (במדבר י׳ י״ז) abgetragen werden (ישעיה י״ד י״א) herabgesunken.

מוֹרָד בה״ל a) שת״ז לשפוע היורד מן ההר, ויכום בַּמּוֹרָד, (יהושע ז׳ ה׳, שם יו״ד י״א) Abhang *m.* b) והוא תהש״ז, מעשה מוֹרָד, (מ״א ז׳ כ״ט) Festonen-Arbeit ועין ג״כ שרש רדד.

ירה 1. 2. 5. הקל פ״י בה״ל a) עניננו זריקה מהירית, יָרָה בים, (שמות ט״ו ד׳) וְיָרִיתִי לכם גורל, (יהושע י״ח ו׳) יָרָה החצי, (ש״א כ׳ ל״ו) werfen ולדעת הר״דק מזו ג״כ וַנִּירָם, (במדבר כ״א ל׳) פעל עבר לרבים לזכרים ועניננו וַנִּיר אותם wir werfen sie וְחֶשְׁבּוֹן אָבַד, והמלה וַנַּשִּׁים הנכתב בפסוק הזה מוכחת לפירוש הזה. כמלקוש יוֹרֶה ארץ, (הושע וא״ו ג׳) בינוני besprengen b) ועניננו עשית יסוד לבנין, יָרָה אבן פנתה, (איוב ל״ח ו׳) den Grundstein werfen.

הִנְפְעַל, או ירה יִיָּרֶה, (שמות י״ט י״ג) mit Pfeilen beworfen werden.

הִפְעִיל נה״ל a) פ״י עניננו זריקה כבקל, הוֹרַנִי לחמר (איוב ל׳ י״ט) אשר אנכי מוֹרֶה, (ש״א כ׳ ל״ו) וַיֹּרְאוּ המוראים, (ש״ב י״א כ״ה) werfen (mit der Lanze). b) ועניננו הראות דבר פ״י וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עץ, (שמות ט״ו כ״ד) לְהוֹרֹת לפניו גשנה, (בראשית מ״ו כ״ח) מוֹרֶה באצבעתיו, (משלי ו׳ י״ג) zeigen, anzeigen. c) ועניננו למוד (והוא קרוב לה״ב הנ״ל אך שם הוא טבעי. ובהגיה במחיר יורו, (מיכה ג׳ י״א) לְהוֹרֹת נתן בלבו, (שמות ל״ה ל״ד) אוֹרֶה אתכם ביד אל, (איוב כ״ז י״א) unterrichten.

יוֹרֶה שם למטר הראשון, גשם ויוֹרֶה ומלקוש, (ירמיה ה׳ כ״ד) יוֹרֶה ומלקוש, (דברים י״א י״ד) Frühregne. ומרוה גם הוא יוֹרֶא, (משלי י״א כ״ה) עניננו הַמַּרְוֶה ענים גם הוא יְקֻרָא יוֹרֶה כמטר המרוה את הארץ, ובא א׳ ת, ה׳.

מוֹרֶה דה״ל a) שם לגשם היורד ראשון, כמו יוֹרֶה, מוֹרֶה ומלקוש, (יואל ב׳ כ״ג) Frühre-gen *m.* b) שת״ז למורה חצים, ויחל מאוד מֵהַמּוֹרִים, (ש״א ל״א ג׳, ש״ב י״א כ״ז) Bogenschütze. c) שת״ז למורה דרך. ולא יכנף עוד מוֹרֶיךָ, (ישעיה ל׳ כ׳) Wegweiser *m.* b) שת״ז למלמד, מוֹרֶה שקר, (ישעיה ט׳ י״ז) Lehrer *m.*

מוֹרָה שם לתער לפי שמשליך את השער, מוֹרָה לא עלה על ראשי, (שופטים ט״ז י״ז, ש״א א׳ י״א) Scheermesser *n.*

תּוֹרָה שת״נ ללמודי הוראה ומשפט, קח נא מפיו תּוֹרָה, (איוב כ״ב כ״ב, משלי א׳ ח׳, שם ג׳ א׳) Lehre, Belehrung *f.* וזאת תּוֹרַת המנחה, (ויקרא ו׳ ז׳) Gesetz *n.* וזאת תּוֹרַת הבית, (יחזקאל מ״ג מ״ב) Vorschrift *f.*

ירח **יָרֵחַ** שע״ז להמאור הקטן משני המאורות הגדלים, והנה השמש וְהַיָּרֵחַ, (בראשית ל״ז ט׳) ברבוי, יְרָחִים, (דברים ל״ג י״ד) Mond *m.*

יֶרַח ש״נ להשם חֹדֶשׁ, ירח ימים, (דברים כ״א י״ג שמות ב׳ ב׳) Monat *m.*

ירט בנינו קל פע״ו עניננו השחתה וקלקול, כי יָרַט הדרך לנגדי, (במדבר כ״ב ל״ב) עומד verderb-lich sein והיוצא. ועל ידי רשעים יִרְטֵנִי (איוב ט״ז י״א)

מלכים בִּיקְרוֹתֶיךָ, (תהלים מ"ה יו"ד) Königstöchter unter deinen Theuern. b) מד"א בקל וענינו כָּבֵד, יָקָר מחכמה וכבוד סכלות מעט (קהלת יו"ד א') schwer. c) וענינו הדר. וירח יָקָר הולך, (איוב ל"א כ"ו) תה"פ prächtig, majestätisch. ומזו השם מפשט, כִּיקַר כרים, (תהלים ל"ז כ') Pracht *f.* d) וענינו חשוב מפני רוחק מציאותו, ודבר ה' היה יָקָר בימים ההם, (ש"א ג' א') תה"פ selten. ומזו יְקַר רוח, (משלי י"ז כ"ז) ואפשר מזו נ"כ בנות מלכים בִּיקְרוֹתֶיךָ, (תהלים מ"ה יו"ד) unter deinen Seltenheiten.

יְקָר נה"ל a) שמ"ז וענינו יקר הערך, וכל יְקָר ראתה עינו, (איוב כ"ח יו"ד) ובס"נ ואת כל יְקָרָהּ, (ירמיה כ' ה') Kostbarkeit *f.* b) וענינו הדר שת"ז, ואת יְקָר הפארת גדולתו, (אסתר א' ד') Pracht *f.* c) ענינו כבוד שמ"ז, ואדם בִּיקָר בל ילין, (תהלים מ"ט י"ג) יתנו יְקָר לבעליהן, (אסתר א' כ') Ehre *f.* Ansehen *n*.

יַקִּיר תהש"ז לחשיבות geehrt הבן יַקִּיר לי אפרים, (ירמיה ל"א כ) theuer, werth. וכן בארמית, אנספר רבא ויקירה, (עזרא ד' יו"ד).

יקש 1. 2. 4. הקל פ"י וענינו פרישת רשת ללכוד ונקשר לרוב עם ל' מידי פח יָקְשׁוּ לי, (תהלים קמ"א ט') יָקֹשְׁתִּי לָךְ, (ירמיה נ' כ"ד) Schlingen legen.

הנִפְעַל, וְנוֹקְשׁוּ ונלכדו, (ישעיה ח' ט"ו, שם כ"ח י"ג) נוֹקַשְׁתָּ באמרי פיך, (משלי וא"ו ב') verstrickt, gefangen werden. ובמוכרי פן תִּוָּקֵשׁ בו, (דברים ז' כ"ה) בנוע דו ובחסרון הנ"י verführt werden.

הַפֻּעַל ענינו כהנפעל. יוּקָשִׁים בני האדם, (קהל' ט' י"ב) והוא בינוני והראוי מְיוּקָשִׁים בחסרון המ' gefangen werden.

יקוש וכן יָקוּשׁ תאר לפח הלוכד, פח יָקוּשׁ, (הושע ט' ח') כצפור מיד יָקוּשׁ, (משלי וא"ו ד') Vogelsteller *m.*

מוֹקֵשׁ שם צדיה לכל דבר שהוא מכשול לא"ם טבעי או מוסרי, ומוֹקֵשׁ אין לה, (עמוס ג' ה') בטבעי Fallstrick ובמוסרי עד מתי יהי' זה לנו לְמוֹקֵשׁ, (שמות יו"ד ז') בא ברז"נ, מוֹקְשִׁים לנו. ש"ם ז"ר (תהלים ק"מ ו') ר"ז. ובר"נ מוֹקְשׁוֹת פעלי און, (שם קמ"א ט') Unglück *n.*

ירא 1. 2. 3, פע"ו הקל פ"ע. דקדוק המלה הזאת איננו שומר את תמונתו. העבר מן יָרֵא יְרֵאתֶם כי יְרֵאתֶם מפני האש, (דברים ה' ה') אנחנו פה ביהודה יְרֵאִים, (ש"א כ"ג ג') ונמצא פ"א למען יְרָאתָם את ה', (יהושע ד' כ"ז) העתיד לרוב בשני י', וַיִּירְאוּ מכם, (דברים ב' ד') יראו רבים וְיִירָאוּ, (תהלים מ"ם ד', שם נ"ב ח') ובא נ"כ בי' אחת וכל העם ישמעו וְיִרָאוּ, (דברים י"ז י"ג, שם י"ט כ') הצווי יְרָא. יְרָא את ה' בני, (משלי כ"ד כ"א) והצווי לרבים יְראוּ, יְראוּ את ה' (תהלים ל"ד יו"ר) והראוי יִרְאוּ. ונחה בו הא' כדי שלא ידמה לְיִרְאוּ משרש רָאָה. המקור לְרֹא ת' לִירֹא לְרֹא מפני דוד, (ש"א י"ח כ"ט) ובא לרוב לְיִרְאָה, לְיִרְאָה אותי כל הימים, (דברים ד' יו"ד, שם ה' כ"ו, שם וא"ו כ"ד) והוראת השרש הזה ענינו פחד ודאגה בהקל בה"ל a) יראת העונש וקשורו לרוב עם מ' או במלת מִפְּנֵי והוא כשבא אחריו המסבב פעולת המורא, לא תִירְאוּן מֵהֶם, (דברים א' כ"ט) אל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם, (יהושע י"א ו') ולפעמים ביחס הפעול כי יָרֵא אנכי אותו, (בראשית ל"ב י"ב) ואם לא יבוא אחרי הפעל ירא המסבב פעולת המורא יבוא בלי קשור, אל תִּירְאִי, כי שמע אלהים אל ענ"ך, (בראשית כ"א י"ז שם ל"ה י"ז) sich fürchten. b) וענינו יראת הגדולה והרוממות. ואז בא לרוב ביחס הפעול, את ה' אלהיך תִּירָא, (דברים וא"ו י"ג) למען יְרָאתֶם את ה' (יהושע ד' כ"ד) וַיִּירְאוּ העם את ה', (שמות י"ד ל"א) Ehrfurcht vor etwas haben. ונמצא לפעמים ג"כ בקשור מִלִּפְנֵי, אשר איננו יָרֵא מִלִּפְנֵי אלהים. (קהלת ח' י"ג, ושם שם י"ב) אשר יִירְאוּ מלפני בשני י"וד.

הנִפְעַל למען תִּוָּרֵא, (תהלים ק"ל י"ד) gefürchtet werden ומכנו הש"ת נוֹרָא המדבר הגדול וְהַנּוֹרָא, (דברים א' י"ט, שם ח' ט"ו, יואל ג' ד') fürchterlich furchtbar. ולפעמים היא ש"ת לדבר מעורר התרוממות נוֹרָא תהלות, (שמות ט"ו י"א) מה נוֹרָא מעשיך, (תהלי' ס"ו ג') herrlich, erstaunenswürdig.

נוֹרָאוֹת ש"מ (תהלים ס"ח ה') Erstaunenswürdigkeiten *pl.*

הפִּעֵל כי יֵרְאֻנִי העם, (ש"ב י"ד ט"ו) מְיָרְאִים אותנו, (נחמיה וא"ו ט') in Furcht setzen, erschrecken לְיָרְאָם ולבהלם, (דה"ב ל"ב י"ח).

יָרֵא בנינו מהקל לזכר בנפרד, את אלהים אני יָרֵא, (בראשית מ"ב י"ח) יְרֵא בסמיכת הזכר, יְרֵא ה', (תהלים קכ"ח א') ולר"ז יְרֵאִים אנחנו פה ביהודה, יְרֵאִים, (ש"א כ"ג ג') בנפרד, ובסמיכת הר"ז, יִרְאֵי ה', (תהלים כ"ב כ"ז) ולנקבה יחידה בסמיכת, אִשָּׁה יִרְאַת ה', (משלי ל"א ל') Gottesfürchtig.

יִרְאָה דה"ל a) אם יבוא לפניה אות מאותיות בכ"לם היא מקור מהקל, לְיִרְאָה את שמך, (נחמיה א' י"א) zu fürchten. b) והיא שמ"נ לפחד ודאגה, יִרְאָה גְדוֹלָה, (יונה א' יו"ד) ובכנוי פחדך — וְיִרְאָתְךָ (דברים ב' כ"ה) Furcht *f.* c) שמ"נ ליראת הרוממות, יִרְאַת ה' ראשית דעת, (משלי א' ז') ובכנוי

הָפְעַל וכל כלי יוּצַר עליך לא יצלח, (ישעי׳ נ״ד י״ז) ענינו כמו נוֹצַר בנפעל.

יוֹצֵר בינני מהקל והוא ש״ת בה״ל (a שם לאמן יוֹצֵר חרש, וכלי יוֹצֵר, (ש״ב י״ז כ״ח) וכמו יוֹצֵר ירמוס טיט, (ישעיה מ״א כ״ה) יוֹצְרֵי פסל, (שם מ״ד ט׳) Töpfer *m.*, Bildhauer *m.* (b ש״ת להשי״ היוצר כל מה״ב בקל, וְיוֹצֶרְךָ ישראל, (ישעיה מ״ג א׳) יוֹצֶרְךָ מבטן, (שם מ״ד ב׳) Schöpfer *m.* אבל ואשליכהו אל בית הַיּוֹצֵר, (זכרי׳ י״א י״ג) ענינו אוצר.

יֵצֶר בה״ל (a מה״א בקל שת״ז למעשה היוצר וְיֵצֶר אמר ליוצרו, (ישעיה כ״ט ט״ז) ידע יִצְרֵנוּ (תהלים ק״ג י״ז) .Bildwerk, Gebilde *n.*, Bildung *f.* (b מה״ג בקל שענינו מחשבה ורצון, וכל יֵצֶר מחשבות לבו. (בראשית וא׳ ה׳, שם ח׳ כ״א) שמ״ז Das Sinnen des Herzens יֵצֶר סמוך, (ישעיה כ״ו ג׳), fester Sinn, d. i. der Mann vom festem Sinne.

יָצֻר תאר לאברי האדם, וִיצֻרַי כצל כלם, (איוב י״ז ז׳) .Glieder, Gestaltungen *pl.*

יצת .5 .2 .1 הקל פע״ו וענינו הבערה והדלקה, נקשר עם בְּ, בה״ל (a יָתְּצַת בסבכי היער, (ישעיה ט׳ י״ז) anzünden (b וענינו כנפעל, באש יֻצַּתוּ, (ישעיה ל״ג י״ב, ירמיה נ״א נ״ח) בפתח ובדגש תמורת קמץ כמו יָחַתּוּ, (איוב כ״א) והראוי יֵחַתּוּ, verbrennen, vom Feuer verheert werden.

הִנִּפְעַל בה״ל (a והוא נפעל כדרכו, עריו נִצְּתָה מבלי יושב, (ירמיה ב׳ ט״ו ושם ט׳ ט׳) vom Feuer verheert werden. (b וענינה פ״ח, חמת ה׳ אשר נִצְּתָה בנו, (מ״ב כ״ב י״ג) sich entzünden (v. Zorne).

הִהִפְעִיל, הִצִּית אש עליה (ירמיה י״א ט״ז) (אבל אֲצִיתֶנָּה, (ישעיה כ״ז) משי צית בלי דגש) הִצִּיתוּ עבריך, (ש״ב י״ד ל״א) הִצִּיתוּ משכנותיה, (ירמיה נ״א ל׳) וַיַּצֶּת אש בציון (איכה ד׳ י״א) ומזו הבינוני, הנני מַצִּית בך אש, (יחזקאל כ״א ג׳) anzünden.

יקב **יֶקֶב** ש״נ לנת מקום דריכת ענבים, Kelter. וגם יֶקֶב חצב בו (ישעיה ה׳ ב׳) ובכנוי יִקְבְךָ, (דברים ט״ו י״ז) וברבוי יְקָבִים דרכו, (איוב כ״ד י״א)

יקד .6 .1 הקל פ״ע וענינו שריפה, וַתִּיקַד עד שאול (דברים ל״ב כ״ב, ישעיה יו״ד ט״ז) brennen.

הָהָפְעַל נ״כ עומד, ואש המזבח תּוּקַד בו, (ויקרא ו׳ ב׳) .brennen, angezündet sein

יְקוֹד תאר למקור שהאש שורף בו, לחתות אש מִיָּקוּד, (ישעיה ל׳ י״ד) .Feuerstätte *f.*

מוֹקֵד בה״ל (a שם לרשפי אש, מי יגור לנו מוֹקְדֵי עולם, (ישעיה ל״ג י״ד) Glut *f.* (b שם לדבר שהאש אוחזת בו, כְּמוֹקֵד נחרו, (תהלים ק״ב ד׳) .Brennmaterial *n.*

מוֹקְדָה בס״נ וענינו כמו יָקוּד על מוֹקְדָה, (ויקרא וא״ו ב׳).

יקה **יְקָהָה** מלה ערבית באה על משקל לשון כשדי, והוא שם מפשט וענינו סור למשמעת המִצְוָה, .Gehorsam *m.* ולו יִקְּהַת עמים, (בראשית מ״ט יו״ד) ותבוז לִיקֲּהַת אם, (משלי ל׳ י״ז).

יקע .5 .2 הִנִּפְעַל פ״ע ויוצא ענינו העתק דבר ממקומו, וַתֵּקַע כף ירך יעקב, (בראשית ל״ב כ״ו) פ״ע .sich verrenken, weichen והיוצא נִפְעַל, נָקְעָה נפשה מעל אחותה, (יחזקאל כ״ג י״ח) פן תֵּקַע נפשי ממך (ירמיה ו׳ ח׳) קל, .verrücken, entfernen

הִהִפְעִיל פ״י וענינו תליה על עץ. וְהוֹקַע אותם לה׳, (במדבר כ״ה ד׳) וְהוֹקַעֲנוּם לה׳, (ש״ב כ״א ו׳) .hängen-annageln-lassen

מוּקָעִים (ש״ב כ״א י״ג) היא הבינוני פעול מהפעיל והוא שת״ז ברבוי לנתלים Die Gehängten יקה ע״ש נקה.

יקץ .5 .1 פ״ע ב״ב הבנינים, הקל ענינו התעררות מהשנה ולא נמצא במקרא רק בעתיד וַיִּיקַץ נח מיינו, (בראשית ט׳ כ״ד, שם כ״ח ט״ז, מ״א י״ח כ״ז, בראשית מ׳ כ״ד) ולפעמים רק בי׳ אחת, (תהלים ע״ח ס״ה, מ״א נ׳ ט״ו) erwachen.

הִהִפְעִיל מענין התעוררות משנה, עין שרש קוץ בהפעיל ה״ב שם.

יקר .5 .1 הקל בה״ל (a נרדף עם מלת כבד, אך כבד הוא בטבעי, ויקר היא במוסרי, ולי מה יָקְרוּ רעיך אל, (תהלים קל״ט י״ז) schwer sind mir deine Gedanken zu begreifen. והשם רֵעֶיךָ ענינו כהשם רַעְיוֹן. (b ואם בא הפעל יקר בקשור לְ או בקשור השם בְּעֵינֵי ענינו יקר ערך וחשיבות, אשר יָקְרָה נפשי בְּעֵינֶיךָ, (ש״א כ״ו כ״א, מ״ב א׳ י״ג) אית, בחירק, וַיֵּיקַר שמו מאוד, (ש״א י״ח ל׳) geehrt, geachtet איתן בצירי וְיֵקַר פדיון נפשם, (תהלים מ״ט ט׳) geschätzt.

הִהִפְעִיל פ״י מה״ב בקל, הוֹקַר רגליך מבית רעיך, (משלי כ״ה י״ז) אוֹקִיר אנוש מפז, (ישעיה י״ג י״ב) schätzbar-selten-machen.

יָקָר פעמים תה״ש ופעמים תה״פ דה״ל (a מה״ב בקל וענינו יְקַר הערך, מה יָקָר חסדך אלהים, (תהלים ל״ו ט׳) תהש״ז ובס״נ אבן יְקָרָה, (מ״א יו״ד ב׳) ולר״ז בני ציון הַיְקָרִים, (איכה ד׳ ב׳) ולר״נ אבנים יְקָרוֹת, (מ״א ה׳ ל״א, שם ז׳ ט׳) Köstlich ומזו בנות

מַצָּבָה ש״ת לחיל המערכה העומדים על המשמרת, אנשי הַמַּצָּבָה. (ש״א י״ד ט״ב) כמו מַצָּב .der militärische Posten

מַצֵּבָה שת״נ לאבן מוצב לאות ולציון, וירימה מַצֵּבָה (בראשית ל״א מ״ה) .Denkmal *n*. מַצְּבַת הבעל, (מ״ב ג׳ ב׳) .Bildsäule *f*.

מַצֶּבֶת מַצֶּבֶת אבן, (בראשית ל״ה י״ד) ענינו כמו מַצֵּבָה, נִצָּב, נְצִיב, ע״ש נצב.

יצג 5. 6. ההפעיל פ״י נרדף עם שרש יצב וענינו העמדת או השארת דבר על מקום לאיזה תכלית, וַיַּצֵּג את המקלות, (בראשית ל׳ ל״ח, שופטים ח׳ כ״ז) העמדה aufstellen. אַצִּיגָה נא עִמְּךָ, (בראשית ל״ג ט״ו) stehen lassen. וְהִצַּגְתִּיו לפניך, (שם מ״ג ט׳) hinstellen. ובמוסרי, וְהַצִּיגוּ בשער משפט (עמוס ה׳ ט״ו) .feststellen

הָהָפְעַל, רק צאנכם ובקרכם יֻצָּג, (שמות יו״ד כ״ד) .zurückgelassen werden

יצע 5. 6. פ״י ההפעיל a ענינו שטיחת דבר תחת הגוף למשכב, ושק ואפר יַצִּיעַ, (ישעיה נ״ח ה׳) hinbreiten. b וענינו עשית משכב, וְאַצִּיעָה שאול, (תהלים קל״ט ח׳) und machte ich die Unterwelt zu meinem Lager.

הָהָפְעַל, תחתיך יֻצַּע רמה, (ישעיה י״ד י״א, אסתר ד׳ ג׳) .unterbreitet worden

יָצוּעַ בה״ל (a ש״ת למשכב, אם זכרתיך על יְצוּעָי, תהלים ס״ג ז׳) בחשך רפדתי יְצוּעָי, (איוב י״ז י״ג, בראשית מ״ט ד׳) .Lager *n*.

יָצִיעַ שת״נ לשטח העליון מן הבית שעולים אליו במעלות. ויבן על קיר הבית יָצִיעַ, (מ״א ו׳ ה׳) .Stockwerk *n*. ולד״ק היא ש״ת כהשם צְלָעוֹת והוא שם למהלכים שעושים סביב הבנין .Galerie *f*.

מַצָּע שת״ז לדבר השטוח תחת הגוף למשכב, כי קצר הַמַּצָּע מהשתרע, (ישעיה כ״ח כ׳) .Lager *n*.

יצק 1. 5. 6. פ״י ועומד, הקל ענינו שפיכה בדבר הנגר ודתכה בדבר הנתך, וַיִּצֹק עליה שמן, (בראשית ל״ה י״ד) .fliesaen lassen ואת הדם יָצַק, (ויקרא ח׳ ט״ו) (קרוב לשי יסך) .ausgiessen (ובא ג״כ במובן מוסרי אֶצֹּק רוחי, (ישעיה מ״ד ג) צָקוּן לחש, (שם כ״ו ט״ז) יָצוּק עמדי פלני שמן, (איוב כ״ט ו׳) fliessen ונמצא ג״כ עומד, וַתִּצֹק דם המכה, (מ״א כ״ב ל״ה) -es er goss sich בְּצֶקֶת עפר למוצק, (איוב ל״ח ל״ח) ובמובן המוסרי, דבר בליעל יָצוּק בו, (תהלים מ״א ט׳) .ergiessen ומה שהוא התכת המתכת, וְיָצַקְתָּ לו ארבע טבעות זהב (שמות כ״ה י״ב) יְצֹק בו מים, (יחזקאל כ״ד ג׳) צווי giesse. (ומענין קשה וחזק עין בשרש צוק).

ההִפְעִיל פ״י (היא מְיַצֶּקֶת, (מ״ב ד׳ ה׳) בבנין פִּעֵל) (הכתיב) (והקרי) בהִפְעִיל מוּצָקֶת והראוי מוֹצֶקֶת giessen אבל וַיַּצִּקֻם לפני ה׳, (יהושע ז׳ כ״ג) וַיַּצִּקוּ את ארון האלהים, (ש״ב ט״ו כ״ד) הוא משרש יצג ובאת ק׳ ת׳ ג׳ וכן הצווי בקל, צַק לעם. (מ״ב ד׳ מ״א) .hinstellen

הָהָפְעַל, אשר יוּצַק על ראשו (ויקרא כ״א יו״ד) הוּצַק חן, (תהלים מ״ה ג׳) .gegossen werden

יְצֻקָה בְּיְצֻקָתוֹ, (מ״א ז׳ כ״ד) .in seinem Guss

מוּצָק ש״ת לדבר הניצק, בצקת עפר למוּצָק, (איוב ל״ח ל״ח) .gegossenes אבל רהב לא מוּצָק, (איוב ל״ו) עין שרש צוק וכן מָצוֹק מָצוּק, מְצוּקָה ג״כ בשרש צוק.

מוּצָקָה שת״נ לכלי המריק את השמן, מוּצָקוֹת לנרות, (זכרי׳ ד׳ ב׳) .Giessgefässe

צָקוּן לחש, (ישעיה כ״ו ט״ז) ענינו יָצְקוּ תפלה, כמו וְשִׁפְכוּ שיחו, (תהלים ק״ב א׳) sie ergossen sich im Gebete.

יצר 1. 2. 4. 6. הקל דה״ל (a פ״י וענינו נתינת צורה לחומר, וַיִּיצֶר ה׳ אלהים את האדם (בראשית ב׳ י״ט) ובמקבות יִצְּרֵהוּ, (ישעיה מ״ד י״ב) bilden. ובא בחם הפעול וגם בקשור לְ וְאֶצָּרְךָ ואתנך לברית עולם לאור גוים, (ישעיה מ״ט ח׳) יְצַרְתִּיךָ עבד לִי, (שם מ״ד כ״א, שם מ״ג ז׳, שם ל״ז כ״ו) zu etwas ausbilden. b) וענינו כשרש ברא בה״א שענינו יציאת דבר להויה, יוצר אור, (ישעיה מ״ה ז׳) .erschaffen c) וענינו ציור השכל והמחשבה. בא לרוב בקשור על, יוצר עמל עלי חק, (תהלים צ״ד כ׳) יוֹצֵר עֲלֵיכֶם רעה, (ירמיה י״ח י״א) ersinnen. ובלי קשור על וִיצַרְתִּיהָ עתה הבאתיה, (ישעיה ל״ז כ״ו) d) נרדף עם שרש צור בה״נ שם וענינו לחץ ודחק והוא עומד ובא רק בעתיד, ובא לרוב בקשור לְ וַיֵּצֶר להם, (שופטים ב׳ ט״ו) וַתֵּצַר לישראל, (שם יו״ד ט׳) יֵצֶר לוֹ, (איוב כ׳ כ״ב) ובמוסרי, וַיֵּצֶר לוֹ, bedrängt sein, übel gehen. (בראשי׳ ל״ב ח׳) es war ihm Angst וַתֵּצֶר לדוד, (ש״א ל׳ ו׳) bange. וַיֵּצֶר לאמנון להתחלות, (ש״ב י״ג ב׳) er grämte sich.

הִנְפְעַל מה״ב בקל, לפני לא נוֹצַר אל, (ישעיה מ״ג יו״ד) וענינו נוצר מֵאֵל .geschaffen werden

הפֻּעַל בחסרון מ׳ השמוש, ימים יֻצָּרוּ ולא אחד בהם, (תהלים קל״ט ט״ז) (מְיֻמָּים) voraus bestimmt seiende.

vom Verkauf entlassen. וַיֵּצֵא מצרה צדיק, (משלי י"ב י"ג) ובא על השלמת חוב ומעשה, ירא אלקים יֵצֵא את כלם, (קהלת ז' י"ח) seine Pflicht erfüllen. ובא על השלמת הזמן, בְּצֵאת השנה, (שמות כ"ג ט"ז, מ"ב י"א ז') zu Ende gehen, אשר בים מְצֵאתֵךְ, (יחזקאל כ"ו י"ח) ועניני גמר בה"ב ועין תּוֹצָאוֹת ה"א endigen. ומה שנמצא בני יְצָאוּנִי, (ירמיה יו"ד כ') ענינו יצאו ממני ואינו כנוי הפעל.

הִפְעִיל יוצא (a הוֹצִיא לחם ויין, (בראשית י"ד י"ח) herausbringen (b ומענין הוית דבר, לְהוֹצִיא את הבנים (שמות ח' י"ד) לְהוֹצִיא להם, (תהלים ק"ד י"ד) hervorbringen (c וישן מפני חדש תוֹצִיאוּ, (ויק"א כ"ו ט') הוֹצִיאוּ כל איש מעלי, (בראשית מ"ה א') fortschaffen (d וענינו תת כסף, וַיּוֹצִיאֵהוּ לחרשי העץ, (מ"ב י"ב י"ב) ausgeben (e ומענין הצלה בקשור מ, מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי, (תהלים ק"ה י"ז) befreien, retten (f ובקשור על בה"ל (a ענינו דבר רע על זולתו לְהוֹצִיא דבה על הארץ, (במדבר י"ב ל"ו) וְהוֹצִיא עָלֶיהָ שם רע, (דברים כ"ב י"ד) üble Nachrede verbreiten. (b וענינו הנחת מס על זולתו, וַיּוֹצֵא מנחם את הכסף על ישראל, (מ"ב ט"ו כ') Steuer auflegen.

הָפְעַל מענין הצלה, והיא מעמים הוּצָאָה, (יחזקאל ל"ח ח') befreit worden.

יְצִיא תאר לבנים יוצאי ירך האב, וּמִיצִיאֵי מעיו, (דה"ב ל"ב כ"א) Nachkommen *pl.*

מוֹצָא בה"ל (a והוא תהש"ז למקום יציאת דבר והתהלתו, כי לא מִמּוֹצָא וממערב, (תהלים ע"ה ז') ברבוי מוֹצָאֵי בקר, (שם ס"ה ט') Aufgangsort der Sonne. וארץ ציה לְמוֹצָאֵי מים, (ישעיה מ"א י"ח, תהלים ק"ז ל"ה) Quellen *pl.* לכסף מוֹצָא, (איוב כ"ח א') Ursprung *m.* (b והוא שת"ז לדבר היוצא כל מוצא שפתיה, (במדבר ל' י"ג) מוֹצָא פי ה' (דברי' ח' י"ג) alles was heraus geht. והשמ"ז (a את מוֹצָאֵיהֶם (במדבר ל"ג ב') ihre Auszüge. (b את מוֹצָאֵךְ, (ש"ב ג' כ"ה) Ausgabe.

מוֹצָאוֹת בה"ל (a ש"מ בר"נ, למקום יציאת דבר, וּמוֹצָאוֹתָיו מקדם, (מיכה ה' א') Herkunft, Abstammung *f.* (c וענינו מַחֲרָאוֹת, וישימוהו לְמוֹצָאוֹת, (מ"ב יו"ד כ"ז) Abtritte, Kloaken *pl.*

צֵא תאר לגללי אדם, צֵא תאמר לו, (ישעיה ל' כ"ב) Unrath, Koth *m.*

צֵאָה בס"נ ענינו כמו צֵא, וכסית את צֵאָתֶךָ (דברים כ"ג י"ד, יחזקאל ד' י"ב) והשאר היא צוֹאִי מַהַקָּל.

צוֹא תה"ש וענינו לכלוך, schmutzig, הבגדים הצוֹאִים, (זכריה ג' ה').

צוֹאָה שם לגללי אדם, צוֹאַת בנות ציון, (ישעיה ד' ד', משלי ל' י"ב) Unrath, Koth *m.*

צֶאֱצָאִים שת"נ ברבוי, לדבר היוצא מן הארץ, רקע הארץ וְצֶאֱצָאֶיהָ, (ישעיה מ"ב ה') Sprösslinge *pl.* ועצה"ש לבנים וְצֶאֱצָאֵי מעיך, (שם מ"ח י"ט, שם ס"א ט' שם כ"ב כ"ד) Kinder, Nachkommen *pl.*

תּוֹצָאוֹת בה"ל (a שת"ז וענינו כמו מוֹצָא בה"א תּוֹצָאוֹת חיים, (משלי ד' כ"ג) Ursprung *m.* Quelle *f.* תּוֹצְאוֹת הגדול, (במדבר ל"ד ח') (ועין בסוף הקל) Ausgang *m.*, Ende *n.* (b וענינו הצלה, למות תּוֹצָאוֹת, (תהלים ס"ח כ"א) Rettung *f.*

יצב 2. 5. 6. 7. הִנְפְעַל פ"ע גה"ל (a נרדף עם שרש עמד, נִצְּבוּ כמו נד נוזלים, (שמות ט"ו ח') קמה אלומתי וגם נִצָּבָה, (בראשית ל"ז ז') stehen, feststehen. (b ענינו קיום והתמדה והתעכב במקום אחד, לעולם ה' דברך נִצָּב בשמים, (תהלים קי"ט פ"ט) Dauern, bestehen. אלהים נִצָּב בעדת אל, (תהלים פ"ב א') verweilen והבא בקשור על ענינו עמד נכח, והנה ה' נִצָּב עָלָיו, (בראשית כ"ח י"ג) נִצָּבִים עָלָיו, (שם י"ח ב', ש"א כ"ב ו') gegenüberstehen.

הִהִפְעִיל פ"י וענינו העמדת דבר לקיום, יַצֵּב גבולות עמים, (דברים ל"ב ח') feststellen וְיַצֵּב גבול אלמנה, (משלי ט"ו כ"ב) Dauerhaft machen, feststellen

הָפְעַל וְהֻצַּב גלתה העלתה (נחום ב' ח') und es ist beschlossen worden.

הִתְפַּעֵל פ"ע בה"ל (a ענינו העמדה כבנפעל ה"א, וַיִּתְיַצֵּב ארבעים יום (ש"א י"ז ט"ז) וַתֵּתַצַּב אחתו, (שמות ב' ד') משפטו וַתִּתְיַצֵּב. וְהִתְיַצֵּב על עולתיך, (במדבר כ"ג ג') sich hinstellen, hintreten. (b ובא לרוב בקשור ל וענינו קיום, לא יִתְיַצְּבוּ הוללים לנגד עיניך, (תהלים ה' ו') bestehen. מי יִתְיַצֵּב לי עם פועלי און, (תהלים צ"ד ט"ז) beistehen ובא ג"כ בלא ל מִהִתְיַצֵּב בכל גבול ישראל, (ש"ב כ"א ה') bestehen.

מַצָּב בה"ל (a שת"ז למקום מעמד, מַצַּב רגלי הכהנים, (יהושע ד' ט') Standort *m.* (b ש"ת למשמרת ולפקודה, והדפתיך מִמַּצָּבֶךָ, (ישעיה כ"ב י"ט) Posten *m.*, Amt *n.* (c ש"ת לחיל המערכה העומדים על המשמר מַצַּב פלשתים, (ש"א י"ג ל"ג, שם י"ד א') הַמַּצָּב והמשחית, (שם י"ד ט"ו) ein militärischer Posten, Besatzung *f.*

מֻצָּב תאר למגדל שבונים נגד החומה שצרים עליה לכבשה, וצרתי עליך מֻצָּב, (ישעיה כ"ט ג') Blockhaus, auch ein militärischer Posten.

הפעולה הוא לרוב הפעיל, הקל כי יָעַצְתִּי האסף, (ש"ב י"ז י"א) אִיעָצְךָ נא עצה, (מ"א א' י"ב) rathen. ובא נ"כ על גזרה, ה' צבאות יָעָץ, (ישעי' י"ד כ"ז, שם כ"ג ח') כי יָעַץ עליך ארם רעה, (שם ז' ה') beschliessen. והתאר יוֹעֵץ דוד, (ש"ב ט"ו י"ב) וברבוי יֹעֲצֵי פרעה, (ישעיה י"ט י"א) Rathgeber, והפעול, העצה הַיְּעוּצָה, (שם י"ד כ"ו) תה"ש beschlossen.

הִנָּפְעַל גה"ל a) ענינו כבקל פ"ח. ואת נוֹעָצִים חכמה, (משלי י"ג יו"ד) Die, welche mit sich selbst berathen, überlegen über etwas. b) והוא נפעל כדרכו ונופל על הדורש עצה. נועץ, את מי נוֹעָץ בקשור עם וַיִּוָּעַץ דוד עם, (דה"א י"ג א') ובקשור את וַיִּוָּעַץ המלך רחבעם את, (מ"א י"ב ו') ובקשור אל, וַיִּוָּעַץ אל עבדיו, (מ"ב ו' ח') וַיִּוָּעַץ אל העם. (דה"ב כ' כ"א) sich rathen lassen, sich mit jemandem berathen. c) וענינו גזרה (ועין בקל) מה אתם נוֹעָצִים, (מ"א י"ב ו') וַיִּוָּעֲצוּ כל הקהל, (דה"ב ל' כ"ג, תהלים ע"א יו"ד) beschliessen.

הִתְפַּעֵל כהנפעל בה"ג, וַיִּתְיָעֲצוּ על צפוניך, (תהלים פ"ג ד') einen Rathschlag fassen, beschliessen.

עֵצָה שמ"נ, הבו לכם עֵצָה, (ש"ב י"ח כ') בסמוך עֲצַת ה', (משלי י"ט כ"א) ובכנוי וכל עֲצָתְךָ ימלא, (תהלים כ"ו ה') ברוו"נ ברב עֲצָתַיִךְ, (ישעיה מ"ז י"ג) ר"ז Anschlag *m.* כי גוי אובד עֵצוֹת המה, (דברי' ל"ב כ"ח) ר"נ Klugheit, Ueberlegung *f.*

מוֹעֵצוֹת שמ"נ, וּמִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם ישבעו, (משלי א' ל"א, שם כ"ב כ') Anschlag *pl.*, Einsicht.

יער **יַעַר** בה"ל a) שק"ז למקום ששם גדלים עצים רבים. יַעַר וכל עץ בו, (ישעיה מ"ד כ"ג, קהלת ב' ו') ברו"נ וישנו בַּיְּעָרִים, (יחזקאל ל"ד כ"ה) ר"ז, ויחשוף יְעָרוֹת, (תהלים כ"ט ט') בר"נ Wald *m.* ולדעתי הקלה מן השם עָר, (במדבר כ"א כ"ה) ובר"נ ערות, (ישע יה י"ט ז') ותחרה היו"ד כמו שחסרה במלות שֵׁנָה עֵצָה דֵּעָה מַדָּע וָעַ b) וענינו חלת דבש, בְּיַעְרַת הדבש, (ש"א י"ד כ"ה, ש"ה ה' א') Honigseim *m.*

יפה 7. 4. 3. 1. הקל עומד וענינו לתאר גוף באיכות הידור וחן, מה יָּפִית, (ש"ה ז' ז') מה יָּפוּ, (שם שם ב') וַיִּיף בגדלו, (יחזקאל ל"א ז') schön sein.

הִפְעִל יוצא וענינו קשוט. בכסף וזהב יְיַפֵּהוּ, (ירמיה יו"ד ד') zieren, schön machen.

הִפְעַל פ"ע ובא בכפילת הפ' והע' הפעל יָפְיָפִיתָ מבני אדם, (תהלים מ"ה ג') וענינו כמו יָפִית בהקל schön sein.

הִתְפַּעֵל, לשוא תִּתְיַפִּי, (ירמיה ד' ל') sich schmücken, zieren.

יָפֶה תהש"ז בה"ל a) מענין נוי וחן, הנך יָפֶה דודי, (ש"ה א' ט"ז) ובסמוך יְפֵה מראה, (בראשית ל"ט ו') יְפֵה קול, (יחזקאל ל"ג ל"ב) schön. b) וענינו טוב, יָפֶה בעתו, (קהלת ג' י"א) שת"ז zweckmässig.

יָפָה תהש"נ, יָפָה את רעיתי, (ש"ה ו' ד') ובסמוך יְפַת תאר, (דברים כ"א י"א) ברבות הנפרד, נשים יָפוֹת, (איוב מ"ב ט"ו) ובסמיכת הרבוי, יְפוֹת מראה, (בראשית מ"א ב') schön.

יְפֵה פִיָּה תאר לחוק היופי, עגלה יְפֵה פִיָּה, (ירמיה מ"ו כ') sehr schön.

יֳפִי שמ"ז. והבל הַיֹּפִי, (משלי ל"א ל') ובא נ"פ בשוא, על יְפִי חכמתך, (יחזקאל כ"ח ז') Schönheit *f.*

יפח 7. 1. פ"ע הקל ענינו דבור וקרוב הוא לשרש פוח, וְיָפֵחַ לקץ, (חבקוק ב' ג', תהלים כ"ז י"ב) reden.

הִתְפַּעֵל נ"כ עומד וענינו שאיפת רוח באנחה, תִּתְיַפֵּחַ, (ירמיה ד' ל"א) seufzen, ängstlich athmen.

יפע בנינו הפעיל עומד ויוצא, הוֹפִיעַ מהר פארן, (דברים ל"ג ב') וענינו התגלות העצם בזהר leuchten, glänzen. והיוצא ענינו הָאִיר, וְהוֹפִיעַ אור עננו, (איוב ל"ז ט"ו) ועל עצת רשעים הוֹפָעְתָּ (שם יו"ד ג') beleuchten, Glanz verbreiten, trop. eigentl. וַתָּעַף כמו אֹפֶל, (איוב יו"ד כ"ב) גוזל על המקום es wie das Dunkel strahlt.

יִפְעָה שמ"נ לזהר, חללו יִפְעָתֶךָ, (יחזקאל כ"ח ז') Glanz *m.*

יפת **מוֹפֵת** שמ"ז לדבר היוצא מחק הטבע ומפליא את רואיו, תנו לכם מוֹפֵת, Wunder (שמות ז' ט') כְּמוֹפֵת הייתי לרבים, (תהלים ע"א ז') בכנוי אני מוֹפֶתְכֶם, (יחזקאל י"ב י"א) הרבוי אותות ומופתים, (דברים וא"ו כ"ב) ועין שרש תפת.

יצא 6. 5. 1. הקל פ"ע המקור בנפרד יָצֹא ובקשור בכל"ם.

צֵאת וענינו תנועה מפנימי לחוץ, אך יָצֹא יָצָא יעקב, (בראשית כ"ז ל') השמש יָצָא על הארץ, (שם י"ט כ"ג) hervor-heraus-gehen. ועצה"ש על הוית דבר מדבר, יוֹצְאֵי ירכו, (בראשית מ"ו כ"ו) מהאוכל יָצָא מאכל, (שופטים י"ד י"ד) entstehen. ובא על יציאה מרשות זולתו, וְיָצָא מסמך הבית, (ויקרא כ"ה ל"ג)

הִפְעִיל בה"ל ענינו שימת פנים לאיזה מקום, אנה פניך מֻעָדוֹת (יחזק' כ"א ט"ז ירמי' כ"ד א') bestimmt sein. b) וענינו הזמנה למשפט, מי יוֹעִידֶנּוּ, (איוב ט' י"ט ירמיה מ"ט י"ט ושם נ' מ"ד) vor Gericht fordern.

מוֹעֵד נה"ל a) שת"ז למקום מוכן להתאסף שם, אהל מוֹעֵד, (שמות כ"ח מ"ג) בית מוֹעֵד לכל חי, (איוב ל' כ"ג) בר"ז, בקרב מוֹעֲדֶיךָ, (תהלים ע"ד ז' ישעיה י"ד י"ג) Ort der Zusammenkunft. b) שמ"ז לזמן מיועד, ויש"ם ד' מוֹעֵד, (שמות ט' ה') מן הַמּוֹעֵד אשר יעדו, (ש"ב כ' ה', שופטים כ' ל"ח, איכה א' ט"ו) בא ברזו"נ, לאותות וּלְמוֹעֲדִים, (בראשית א' י"ז דניאל י"ב ז') והחגים נקראו נ"כ מוֹעֲדִים, אלה מוֹעֲדֵי ד', (ויקרא כ"ג ב') ר"ז, לחדשים וּלְמוֹעֲדוֹת (דה"ב ח' י"ג) ר"נ bestimmte Zeit, wiederkehrende Feste. c) שמ"ז לאסיפה, קְרוּאֵי מוֹעֵד, (במדבר ט"ז ב') zur Versammlung berufene.

מוּעָדָה שת"נ למקום מיוחד ומזומן, ערי הַמּוּעָדָה, (יהושע כ' ט') bestimmter Ort, Asyl *n.* Freistätte.

עֵדָה שת"נ לכנסיה המיוחדת לדבר אחד, ותקהל הָעֵדָה, (ויקרא ח' ז') עֲדַת ישראל, (שמות י"ב ג') בסמוך. Gemeinde *f.* ועצה"ש עֲדַת דְּבֹרִים, (שופטים י"ד ח') Schwarm *m.*

יעה בנינו קל פ"י ענינו הסרה וכבוד, וְיָעָה ברד, (ישעיה כ"ח י"ז) wegräumen, wegraffen. יָעֶה שם כלי, (שמות ל"ח נ' מ"א ז' מ"א) Schaufel *f.* יעז בשרש עזז, יעט בשרש עטה.

יעל בנינו הִפְעִיל פ"ע וענינו פָּעוֹל לתכלית טוב. לא יוֹעִילוּ אוצרות רשע, (משלי יו"ד ב' ושם י"א ד') ועין שרש יחל nützen, helfen ובכנוי נוֹעִיל יוֹעִילוּךָ בְּלִיַּעַל פרשתי בשרש בל יַעַל. שם לתיש הבר, הרים הגבוהים לַיְּעֵלִים (תהלים ק"ד י"ח) Steinbock *m.*

יַעֲלָה שם נקבת היעל וְיַעֲלַת חן, (משלי ה' י"ט) Gemse *f.*

מוֹעִיל שמ"ז הבל ואין בם מוֹעִיל (ירמיה ט"ז י"ט) Nützliches.

תְּעָלָה לדעתי הקלה קרוב מאוד אשר המלה הזאת היא משרש הזה ולא משרש עלה והראוי תּוֹעָלָה בחולם כמו תּוֹשָׁב מן ישב. תּוֹדָה מן ידה, תּוֹרָה מן ירה וה"ה השם תְּעָלָה הוא לסמן הנקבה ובאה בהשם תְּעָלָה שוא תמורת חולם כמו שבאה הַשְּׁוָא בהשם תְּשׁוּעָה בכל המקרא והיה ראוי להיות תּוֹשׁוּעָה במשקל הנ"ל או תּוֹשׁוּעָה על משקל תּוּשִׁיָּה בה"ל a) שמ"נ וענינו כהשם מוֹעִיל או עזר ועזרה במקרא, או תּוֹעֶלֶת בתלמוד תְּעָלָה אין לך, (ירמיה ט"ו י"א) Nutzen *m.*, Hülfe *f.* ומזו רְפָאוֹת תְּעָלָה אין לך, (ירמיה ל' י"ג) ופירוש הכתוב אין דן דינך למזור רְפָאוֹת תְּעָלָה אין לך, בִּרְפָאוֹת אין לך תֹּעֶלֶת וָעֵזֶר, זולת ד' הרופא חולים רק הוא ירפא שברך ביום חבוש ד' את שבר עמו (ועין ג"כ ש' מזור) b) והיא שת"נ לחפירה שבה מים מכונסים, מי פֶּלֶג לשטף תְּעָלָה, (איוב ל"ח כ"ה) תְּעָלַת הברכה, (ישעיה ז' ג') Wasserleiter *m.* ונקראת בשם תְּעָלָה לפי שנעשה בידי אדם לתועלת מְכֻוָּן.

יען יַעַן היא מלה המורה הצטרפות המשפטים בבחינת סבה ומסובב וענינו כמו מלת הטעם כי, יַעַן לא האמנתם בי, (במדבר כ' י"ב) weil ונמצא ג"כ מחובר למלת כי ללא צורך, יַעַן כי גבהו בנות ציון (ישעיה ג' ט"ז) ובא במקרא ג' פעמים המלה יַעַן כפול, יַעַן וּבְיַעַן במשפטי מאסו, (ויקרא כ"ו ס"ג, יחזק' י"ג יו"ד שם ל"ו ג') ויש שענינו בִּגְלַל, יַעַן כל תועבותיך, (יחזקאל ה' ט') wegen.

יַעֲנָה שם עוף הבר, בת הַיַּעֲנָה (ויקרא י"א ט"ז) בר"ז, כיענים במדבר, (איכה ד' ג') Strauss *m.*

יעף 1. 6. פ"ע הקל נרדף ע"ש עָיֵף והוא מהשרשים המסורסים כמו כבש כשב לעג עלג וענינו יגיעה וליאות. הקל וְיִעֲפוּ נערים וייגעו (ישעיה מ"ם ל') לא יִיעָפוּ, (ירמיה ב' כ"ד) וְיָעֵפוּ, (שם נ"א נ"ה) ermüden,

מוּעָף כי לא מוּעָף, (ישעיה ח' כ"ג) שמ"ז Ermüdung Ermattung *f.* ועין ג"כ שם עוף.

יְעָף תה"ש מוּעָף בִּיעָף, (דניאל ט' כ"א) mit ermüdeten Lauf.

יָעֵף שת"ז. נותן לַיָּעֵף כח, (ישעיה מ"ב כ"ט שם ג' ד') Die Ermüdeten, Matten.

תּוֹעָפוֹת בה"ל a) מענין עיפות ויגיעה והוא ש"ת להון הבאה לאדם ע"י עמל ויגיעה וכסף תּוֹעָפוֹת לך, (איוב כ"ב כ"ה) וְתוֹעֲפוֹת הרים לו, (תהלים צ"ה ז') schätze b) מענין קלות המרוצה ועין מלת יָעַף הנ"ל קרוב לשרש עוף כְּתוֹעֲפוֹת ראם לו, (במדבר כ"ג כ"ב) Schnelligkeit *f.*

יעץ 1. 2. 7. פ"י בה"ל a) וענינו הידעת דעת לזולתו, אם יעשה דבר או יחדל, ומקרה

מוֹסָד בא ברז"נ. מוֹסְדֵי הרים, (דברים ל"ב כ"ב) מוֹסְדֵי ארץ, (תהלים פ"ב ה') ר"ז, מוֹסְדוֹת תבל (שם י"ח ט"ז) ר"נ .Grundfeste *pl.*

מוּסָדָה בה"ל (a שת"נ ליסוד מה"א בקל (תהלי' י"ח ח') מוּסְדוֹת הצלעות, (יחזקאל מ"א ח') .Grundfeste *f.* (b מה"ב בקל, מטה מוּסָדָה, (ישעיה ל' ל"ב) בנינו מהפעיל .Anordnung *f.*

מַסַּד שת"ז ועניננו יסוד, מִמַּסַּד עד הטפחות, (מ"א ז' ט') .Grundlage eines Gebäudes

יסך בנוני קל פ"י ועניננו סיכה ונסוך. לא נמצא רק בעתיד. ורק פעם אחד. על בשר אדם לא יִיסָךְ, (שמות ל' ל"ב) כמו יצק ועין שרש סיך ושרש נסך.

יסף .1. 2. 5 הקל פ"י בה"ל (a כשבא אחריו שם קשרו במלת על לרוב, ענינו רבוי בכמות ובאיכות, וְיָסַף חֲמִישִׁתוֹ עָלָיו, (ויקרא כ"ב י"ז שם כ"ז י"ג) .zurechnen, vergrössern (b וכשבא אחריו פעל אחר בקשור לְ ענינו התמדה והמשך הזמן, וְיָסַפְתִּי ליסרה אתכם, (ויקרא כ"ו י"ח) וְיָסְפוּ השוטרים לדבר, (דברים כ' ח') .fortfahren

הִנְפַעַל מה"א בקל, וְנוֹסַף גם הוא על שונאינו (שמות א' יו"ד במדבר ל"ו ז') .zufallen, sich vermehren

הַהִפְעִיל כהקל בה"ל (a כשהוא מצורף על שם יבוא לרוב בקשור על ולפעמים עם אל, הוֹסַפְתָּ חכמה וטוב על השמועה, (ס"א יו"ר ז') אל תּוֹסְףְּ על דבריו, (משלי ל' ו') .hinzuthun וְיוֹסֵף ד' אלהיך אל העם, (שם כ"ד ג') .vermehren (b וכשהוא מצטרף על פעל אחר יבוא בקשור ל ועניננו התמדה כבקל, לא אוֹסִף לקלל, (בראשית ח' כ"א) לא יוֹסִיף לקום, (תהלים מ"א ט') ונמצא ב"פ בא' ת' ו' לא תֹאסִפוּן לתת תבן, (שמות ה' ז' ש"א י"ח כ"ט) .fortfahren ובא ג"כ בלשון שבועה דרך קללה, כה יעשה אלהים וכה יֹסִיף, (ש"א י"ד י"ד).

יסר .1. 2. 3. 5 הקל פ"י ונרדף עם שרש יכח הבא אתו לפעמים בקשור, בר"ל (a ענינו תוכחות דברים בלימוד, יוֹסֵר לֵץ, (משלי ט' ז') הֲיוֹסֵר גוים (תהלים צ"ד יו"ד) .belehren (b ועניננו עונש והכאה באותי וְאֶסֳּרֵם, (הושע יו"ד יו"ז) ע"ד חסרי פ"י בדגש העי"פ .züchtigen

הִנְפַעַל ג"כ בה"ל ככקל (a הִוָּסְרוּ שופטי ארץ, (תהלים ב' יו"ד) הִוָּסְרִי ירושלים, (ירמיה ו' ח') sich warnen lassen, (b יִסְּרוּנוּ כל הנשים, (יחזקאל כ"ג מ"ח) והראוי וְנוּסְרוּ ובא מרכב מנפעל והתפעל וחסרה הת' והראוי וְנִתְוַסְּרוּ .gezüchtigt werden

הַפִּעֵל בה"ל בקל (a אף לילות יִסְּרוּנִי כליותי, (תהלים ט"ז ז') וְיִסְּרוּ אותו, (דברים כ"א י"ח) ,ermahnen .zurechtweisen (b מה"ב בקל וְיִסְּרוּ אותו, (דברים כ"א י"ח) אבי יִסַּר אתכם בשוטים, (מ"א י"ב י"א) .züchtigen, strafen המקור יַסּוֹר, (תהלים קי"ח א') לְיַסְּרָה. (ויקרא ק"ו י"ח) (אבל, ואני יִסַּרְתִּי חזקתי זרועותם, (הושע ז' ט"ו) הוא משרש אסר ועניננו קשירה ובאה י' ת' א' והראוי אִסַּרְתִּי, ועין השם מוסר בה"ד).

הַהִפְעִיל, אַיְסִירֵם כשמע לעדתם (הושע ז' י"ב) מה"א בקל .warnen ולד"ק ענינו קשור משרש אסר .binden

מוּסָר דה"ל (a שמ"ז, וענינו מוסר דברים ולימוד ואתה שנאת מוּסָר, (תהלים נ' י"ז) מוּסָר לא לקחו, (ירמיה ב' ל') שמע בני מוּסַר אביך, (משלי א' ח') .Warnung *f.* Zurechtweisung *f.* Lehre *f.* (b והוא נרדף גם לחכמה ודעת, לדעת חכמה ומוּסָר, (שם א' ב' שם ד' א' שם כ"ג כ"ג) Weisheit, Kenntniss *f.* (c ועניננו עונש והכאה, שבט מוּסָר, (שם כ"ב ט"ו) .Zuchtruthe *f.* אל תמנע מנער מוּסָר, (שם כ"ג י"ג) .Züchtigung *f.* (d שת"ז לקשר, מוּסַר מלכים פתח, (איוב י"ב י"ח) .Bande, Fesseln *pl.* וכעכס אל מוּסַר אויל, (משלי ז' כ"ב) פירושו תמצא בהשם עֶכֶס.

מוֹסֵרִים בחלם הוא בר"ז מהשם מוֹסֵר בה"נ, פתחת לְמוֹסֵרָי, (תהלים קט"ז ט"ז) יחזקו מוֹסְרֵיכֶם, (ישעי' כ"ח כ"ב, שם נ"ב ב') וכן מוֹסֵרוֹת בר"נ נתקתי מוֹסְרוֹתַיִךְ, (ירמיה ב' כ' שם ל' ח') .Banden *pl.*

יעד .1. 2. 5 הקל פ"י ועניננו הכנה והזמנה במקום או בפעולה או שימת גבול בזמן, ומי יְעָדָהּ (מיכה ט' ו') במקום, המועד אשר יְעָדוֹ, (ש"ב כ' ה') בזמן, ואם לבנו יִיעָדֶנָּה, (שמות כ"א ט') בפעולה העתיד בשני יודין ייעד .bestimmen

הִנְפַעַל בא ברוב בקשור ל' וְנוֹעַדְתִּי לך שם (שמות כ"ה כ"ב, שם כ"ט מ"ג, במדבר יו"ד ג') עניננו הקבץ למקום מיוחד ובקשור אל, (במדבר יו"ד ד') נִוָּעֵד אל בית אלהים, (נחמיה ו' יו"ד) sich treffen, sich zusammenfinden. ואם בא בקשור על ענינו קבוץ למרידה, הַנּוֹעָדִים עָלָי, (במדבר י"ד ל"ה שם ט"ז י"א ושם כ"ז ג') .sich gegen jemanden zusammenrotten

ההפעיל כהקל, לְהוֹנֹתָם מאחותם, (יחזק' מ"ו י"ח ט"ז) verdrängen ומצורף להוראה ג"כ אונאת ממון לרמות וזולתו, אל תונו איש את אחיו, (ויקרא כ"ה י"ד) bevortheilen. וגם על אונאת דברים, וגר לא תוֹנֶה, (שמות כ"ב כ') kränken.

ינח 5. 6. ההִפְעִיל פ"י ובא בדגש הנ' ע"ד חסרי פ"נ. אם הפעל מצטרף על שם בה"ל a) עניני שימה בידים והשכבה במקום, וְהַנַּח אותו לפני ה', (שמות ט"ז ל"ג) וַיַּנִּחוּם שם, (יהושע ד' ח' מ"א ח' ט') niederlegen. b) ועניינו השארה ועזובה על מקומו, ואלה הגוים אשר הִנִּיחַ ה', (שופטים ג' א') zurück-bleiben lassen. לְהַנִּיחוֹ במדבר, (במדבר ל"ב ט"ו) lassen וְהִנִּיחָם על אדמתם, (ישעיה י"ד א') ומזה, אין שוה לְהַנִּיחָם, (אסתר ג' ח') Dulden. ובא ג"כ בקשור ל, הַנַּח לו, (הושע ד' י"ז) הַנִּיחָה לי (שמות ל"ב יו"ד) ab-gehen-los-lassen. ואם הוא מצורף על פעל אחר הבא אחריו, במקור עם ל עניינו נתינת רשות וכח לעשות דבר, לא הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעָשְׁקָם, (תהלים ק"ה י"ד, דה"א ט"ז כ"א) zulassen. ועין ג"כ בשרש נוח כי קרובים הם.

הָהְפְעַל, ינענו ולא הוּנַּח לנו, (איכה ה' ה') zugelassen werden. וְהֻנִּיחָה שם על מכונתה, (זכרי' ה' י"א) niedergelegt.

מֻנָּח תה"ש למקום פנוי, ורחב מקום הַמֻּנָּח, (יחזק' מ"א י"א) leergelassene Stelle.

נַחַת ש"ת למקום הנחת דבר או שמ"נ וְנַחַת שלחנך מלא דשן (איוב ל"ו ט"ז) Die Besetzung einer Tafel. ומה שהוא מענין מנוחה או הורדה עין שורש נוח ושרש נחת.

ינק 1. 5. פ"י עניינו מציצת החלב מן הדד, ומה שדים כי אִינָק, (איוב ג' י"ב) saugen ועצ"ש. שפע ימים יִינָקוּ, (דברים ל"ג י"ט) וְיָנַקְתְּ חלב גוים, (ישעיה ס' ט"ז).

ההִפְעִיל פ"י לשלישי נופל על האם, הֵינִיקָה בנים שרה, (בראשית כ"א ז') säugen. וַתְּנִיקֵהוּ, (שמות ב' ט') והראוי וַתֵּינִיקֵהוּ ועצ"ה, וַיֵּנִקֵהוּ דבש מסלע, (דברים ל"ב י"ג) trinken lassen. והבינני והוא ש"ת מֵינֶקֶת, מֵינֶקֶת רבקה, (בראשית ל"ה ח') ואת מֵינִקְתּוֹ (מ"ב י"א ב') Die Amme.

יוֹנֵק תאר לילד, יוֹנֵק עם איש שיבה, (דברים ל"ב כ"ה) Säugling m. ועצ"הש על הנטיעה הרכה הַיּוֹנֶקֶת מן העץ, ויעל כַּיּוֹנֵק לפניו, (ישעיה נ"ג ב') Sprössling m. ובא ג"כ בסניה, וְיֹנַקְתּוֹ לא תחדל, (איוב י"ד ז'). ברבוי זת, ראש יְנִיקוֹתָיו קטף, (יחזקאל י"ז ד') Sprösslinge pl.

יסד 1. 2. 3. 4. 6. עקר הוראות השרש הזה נרדף לש"ש ישב וכן הוראת שרש ישב בלשון הודו sad ובלשון רומי sedere הקל פ"י a) ועניינו כונן תחתית הבנין, והוא מושב להבנין אשר עליו ישב, בְּיָסְדוֹ זה הבית, (עזרא ג' י"ב) יָסַד ארץ על מכוניה, (תהלים ק"ד ה') וִיסַדְתִּיךְ בספירים, (ישעיה נ"ד י"א) ein Gebäude setzen, gründen. b) שימת חוק קבוע, והיא קרובה להוראה c לפי ששימת חוק הוא כיסוד לבנין ובא לרוב בקשור ל, אל מקום יָסַדְתָּ להם, (תהלים ק"ד ח') bestimmen, anweisen.

הִנָּפְעַל בה"ל a) מהוראה d בקל שעניינו יסד בנין, למיום הִוָּסְדָה, (שמות ט' י"ח) וההיכל תִּוָּסֵד, (ישעיה מ"ד כ"ח) gegründet sein. b) ועניינו ישיבת חכמים להועץ על דבר, קרוב להוראה d בקל, ורוזנים נוסדו יחד, (תהלים ב' ב') בְּהִוָּסְדָם יחד עליו, (שם ל"א י"ד) sich setzen um Rathschläge zu machen.

הפִּעֵל בה"ל a מה"א בנפעל פ"י, לְיַסֵּד הבית (מ"א ה' ל"א) בבכורו יְיַסְּדֶנָּה, (יהושע וא"ו כ"ו) ידי זרובבל יִסְּדוּ, (זכריה ד' ט') gründen. b) מה"ב בקל כי כן יִסַּד המלך, (אסתר א' ח') המה יִסַּד דוד, (דה"א ט' כ"ב) anordnen.

הפֻּעַל יֻסַּד בית ה', (מ"א וא"ו ל"ז, זכריה ח' ט') gegründet werden.

ההָפְעַל בה"ל a) מה"א בקל, על הוּסַד בית ד', (עזרא ג' י"א) מקור והוא ש"מ Gründung (oder auf das gegründet worden) b) מה"ב בקל, ואלה הוּסַד שלמה, (דה"ב ג' ג') diese (Verordnungen) waren von Salomon angeordnet.

יְסוֹד שת"ז לכל כן שעליו דבר עומד נכון, אל יְסוֹד המזבח. (ויקרא ד' ז') ברוז"נ וִיסֹדֶיהָ, אגלה (מיכה א' ו') ר"ז ותאכל יְסוֹדוֹתֶיהָ, (איכה ד' י"א) ר"נ Grund m., Grundlage.

יְסֻד שמ"ז, הוא יְסֻד המעלה מבבל, (עזרא ז' ט') פירוש התחלת העליה מבבל עצ"הש מן יסוד Gründung f. Anfang m.

יְסוּדָה שמ"נ ג"כ עצה"ש חלף התחלה (עין יְסֻד) יְסוּדָתוֹ בהררי קדש, (תהלים פ"ז א') Gründung f., Anstellung f., Anfang m.

מוּסָד תהש"ז. ועניינו כמו יְסוֹד, מוּסָד מוּסָּד, (ישעי' כ"ח ט"ז) והוא בינוני פעול מהֻפְעַל wohl gegründet. והכפל לחזק כמו ובשל מבושל, חכמים מחֻכָּמִים.

(מ״א ט״ז ל״א) gehen. הצווי בה״ל a) מענין הליכה, לֵךְ מעמנו, (בראשית כ״ו ט״ז) לֵךְ לקראת משה, (שמות ד׳ כ״ז) gehe. b) הִיא מלת הקריאה לזרוז כמו מלת הָבָה, ויבוא אחריה פעל אחר, לְכָה נשקה את אבינו, (בראשית י״ט ל״ב) לְכִי איעצך, (מ״א א׳ י״ב) לְכָה נא אנסכה (קהלת ב׳ א׳, תהלים צ״ה א׳) (interj.) wohlan!

ההִפְעִיל פ״י וענינו הנהגה בטבעי, וְהוֹלַכְתִּי עורים, (ישעיה מ״ב ט״ז) וָאוֹלֵךְ אתכם קוממיות, (ויקר׳ כ״ו י״ג) führen, leiten ובמוסרי, מוֹלִיךְ יועצים שולל, (איוב י״ב י״ז) יוֹלִיכֵם ה׳ את פעלי און, (תהלים קכ״ה ה׳) ענינו יוֹלִיכֵם לְהַשְׁמִידָם.

ילל בנינו הִפְעִיל פ״ע וענינו לרוב זעקת שבר, וְהֵילִילוּ שירות ההיכל, (עמוס ח׳ ג׳ ישעי׳ י״ג ו׳ שם ט״ו ג׳ ירמיה כ״ה ל״ד) wehklagen. ובא פ״ע וענינו הרמת קול לשמחה (וכן בשרש הֵרִיעַ רִנֵּן ובהשם מִרְזַח) משלָיו יְהֵילִילוּ, (ישעיה נ״ב ה׳) וַיְּלֵילִיל, (שם ט״ו ז׳) frohlocken.

יְלֵל שמ״ז לקול אנחה, יְלֵל ישימון, (דברים ל״ב י׳) Geheul *n*.

יְלָלָה שמ״נ לקול זעקת שבר, (צפני׳ א׳ י׳) עד אלים יִלְלָתָהּ, (ישעיה ט״ו ח׳, זכריה י״א ג׳) Weheklagen *n*.

תּוֹלָל וְתוֹלָלֵינוּ שמחה, (תהלים קל״ז ג׳) ש״ת בר״ז י״ם השם הזה משרש ילל וענינו הגורמים לנו יְלָלָה die uns den Jammer bereiten, dass ist Quäler, Peiniger ולדעת החכם ב״ז באוצר השרשים שרש תלל באה הת׳ ת׳ ש׳ (כמו כתות תמורת כתוש) והיה ענינו שׁוֹלְלֵנוּ וכן נראה מהתרגום.

ילף יַלֶּפֶת שם מין צרעת, גרב או יַלֶּפֶת (ויקרא כ״א כ׳) eine Art Flechte.

ילק יֶלֶק שם מין ארבה, הַיֶּלֶק והחסיל, (יואל ב׳ כ״ה, תהלים ק״ה ל״ד) Heuschrecke *f*.

ים יָם גם יָם שעק״ז בה״ל a) שם למקוה מים רבים, הַיָּם ראה וינוס, (תהלים קי״ד ג׳) והחרבתי את יַמָּהּ, (ירמיה נ״א ל״ו) וברבוי יַמִּים, קרא יַמִּים, (בראשית א׳ י׳) Meer *n*., See *m*. b) וענינו פאת מערב (ואפשר לפי שבפאת מערב מארץ ישראל הים התיכון) רוח יָם, (שמות י׳ י״ט) יָם ודרום, (דברים ל״ג כ״ג, שמות ל״ח י״ב) Westseite *f*. c) היא ג״כ שם לכלי המחזיק מים רבים ובא עצ״הש וענינה כמו תהום בה״נ, ויעש את הַיָּם מוצק, (מ״א ז׳ כ״ג) Bassin.

יֵמִים שם לפרדים לדעת חז״ל בתלמוד ובמדרשים, מצא את הַיֵּמִים, (בראשית ל״ו כ״ד) ולדעת אנקלוס הוא שם לענקים כמו אֵמִים והשוה, (דברים ב׳ י׳) משרש אים, ולדעת געזעניוס השם הזה הוא מה״א בהשם יָם והוא שמ״ז ברבוי למימי התרופה החמים וכן הוראת השם יֵמִים בלשון כנען.

ימן בנינו הִפְעִיל בה״ל a) והם לרוב יוצאים וענינם פניה לצד ימין, אם השמאל וְאֵימִנָה, (בראשית י״ג ט׳) לְהֵימִין, (ש״ב י״ד י״ט) הֵימִנִי, (יחזק׳ כ״א ט״ז) sich rechts wenden. b) והוא עומד, מַיְמִינִים ומשמאילים, (דה״א י״ב ב׳) וענינו שולטים בשתי ידים Rechts und Links gebrauchen.

יָמִין נה״ל a) שת״ז, ואפנה על יָמִין, (בראשית כ״ד מ״ט) Rechts. שוק הַיָּמִין, (שמות כ״ט כ״ב) תה״ש der rechte Schenkel. ולפי שעקר הכח ביד ימין בא ג״כ עצ״הש על הכח, נצב יְמִינוֹ כצר, (איכה ב׳ ד׳) ושמן יְמִינוֹ יקרא, (משלי כ״ז ט״ז תהלים כ׳ ז׳) Macht *f*. ובא ג״כ במ׳ היחס, אצבעו הַיְמָנִית, (ויקרא י״ד ט״ז) שם הַיְמָנִי יכין, (דה״ב ג׳ י״ז) b) והוא שם לצד הדרום כי הוא לימין האדם בעת פניו למזרח, צפון וְיָמִין אתה בראתם, (תהלים פ״ט י״ג) יעטוף יָמִין ולא אראה (איוב כ״ג ט׳) Südseite *f*. וכן נקרא המזרח פנים ומערב אחור, (שם שם) e) והר״דק בספר השרשים פירש בשם ר׳ אדונים השם יָמִין בהפסק, אשר פיהם דבר שוא וִימִינָם יְמִין שקר, (תהלים קמ״ד ח׳) מענין שבועה מלשון ערבי Schwur *m*.

תֵּימָן שם לצד דרום כמו ימין בה״ב, מִתֵּימָן יבוא (חבקוק ג׳ ג׳) נגבה תֵּימָנָה, (שמות כ״ו י״ח) כפול Südseite *f*.

ימר 5. 7. נרדף עם שרש מיר וענינו תמורה. ההִפְעִיל, הֲהֵמִיר גוי אלהים, (ירמיה ב׳ י״א) (יוֹמְרוּךָ למזמה), (תהלים קל״ט כ׳) ועין בשרש אמר בקל ובשרש מיר ותמצא פירוש אחר verwechseln. ההִתְפַּעֵל, וּבִכְבוֹדָם תִּתְיַמָּרוּ, (ישעיה ס״א ו׳) הוא פ״ח und mit ihrer Herrlichkeit werdet ihr tauschen d. h. in dieselbe eintreten.

ינה 1. 5. פ״י הקל ענינו נגישה ולחיצה, נִינָם יחד, (תה״ל ע״ד ח׳) lasset uns sie insgesammt unterdrücken העיר הַיּוֹנָה, (צפני׳ ג׳ א׳ ירמי׳ מ״ו) תה״ש gewaltthätige Stadt.

את קין, (שם ד׳ א׳) ובא נ״כ ע״ד המרבעים, וְיָלַדְתְּ בן, (בראשית ט״ז י״א) b) gebären ובא מצורף על האב ועירד יָלַד את מחויאל, (בראשית ד׳ י״ח משלי י״ז כ״א) erzeugen ובא עצה״ש להמצאה, הרה עָמָל וְיָלַד און, (איוב ט״ו ל״ה) וְיָלַד שקר, (תהלים ז׳ ט״ו) ומזו השם וּבְיַלְדֵי נכרים, (ישעיה ב׳ ו׳) erfinden המקור בנפרד יָלֹד וְיָלֹד און, (איוב ט״ו ל״ה) ובקשור אחת מאותיות בכ״לם לפניו לֶדֶת, בְּלֶדֶת הגר את ישמעאל, (בראשית ט״ז ט״ז) לָלֶדֶת את אחיו, (שם ד׳ ב׳) מִלֶּדֶת, (שם ט״ז ב׳) וגם בלי קשור אות מאותיות בכ״לם עת לֶדֶת יעלי סלע, (איוב ל״ט א׳) לֶדֶת חק, (צפני׳ ב׳ ב׳) ובכנוי לְדְתָּהּ, (בראשית ל״ח כ״ו) בְּלִדְתָּהּ (שם שם כ״ח) ובא פ״א לָלַת, (ש״א ד׳ י״ט) וענינו לָלֶדֶת הבינוני יוֹלֵד לזכר, שת״ז, יוֹלֶדֶת נ׳, (בראשית י״ז י״ט) einer der erzeugt.

הנִפְעַל מצורף על הולד, הלבן מאה שנה יִוָּלֵד, (בראשית י״ז י״ז) הַנּוֹלָד לו, (שם כ״א ג׳ דה״א כ״ב ט׳) הַנּוֹלָדִים לך, (בראשית מ״ח ה׳) geboren werden.

הפִעֵל נופל על החיה העוזרת ליולדת בְּיַלֶּדְכֶן את העבריות, (שמות א׳ ט״ז) Geburtshülfe leisten.

מְיַלֶּדֶת שת״נ לחיה העוזרת ליולדת ותאמר לה הַמְיַלֶּדֶת, (בראשית ל״ה י״ז) ברבוי מְיַלְּדוֹת, (שמות א׳ ט״ז) Geburtshelferinnen.

הפֻעַל בה״ל (a שוה לנפעל והוא מצורף על הוּלַּד ולשם גם הוא יֻלַּד בן, (בראשית ד׳ כ״ו) geboren werden ועי״צ המליצה, בטרם הרים יֻלָּדוּ (תהלים צ׳ ב׳) b) וענינו גדול, יֻלְּדוּ על ברכי יוסף, (בראשית נ׳ כ״ג) erzogen werden.

ההִפְעִיל פ״י לשלישי. נה״ל (a בא על הזכר המסבב ההריון להאשה, הוֹלִיד את עזובה אשה, (דה״א ב׳ י״ח) schwanger machen. ומזו וְהוֹלִידָהּ והצמיחה, (ישעיה נ״ה י״ד) befeuchten. b) גם לנקבה והוא שוה לִפֻּעַל בה״ב והעוזר לנקבה שתלד, האני אשביר ולא אוֹלִיד, אם אני המוֹלִיד ועצרתי (שם ס״ו ט׳) Geburtshelfer m. c) ובא על אבי הילד הנולד, וַיּוֹלֶד נח, (בראשית וא״ו יו״ד) אברהם הוֹלִיד את יצחק (שם כ״ה י״ט) erzeugen ועצ״הש וְהוֹלִיד און, (ישעיה נ״ט ד׳) מי הוֹלִיד אגלי טל, (איוב ל״ח כ״ח).

ההָפְעַל שוה לנפעל, ביום הֻלֶּדֶת את פרעה, (בראשית מ״ם כ׳) ענינו יום הלידה Geburtstag m.

ההִתְפַּעֵל ענינו התיחש, וַיִּתְיַלְדוּ על משפחותם, (במדבר א׳ י״ח) sich in die Familienlisten eintragen lassen.

וָלָד שת״ז לעבור או יֶלֶד, אין לה וָלָד, (בראשית י״א ל׳) Sohn m. בר״ז יְלָדִים יַלְדֵי פשע, (ישעי׳ נ״ז ד׳) Söhne der Sünde. ולנקבה יַלְדָּה, קח לי את הַיַּלְדָּה לאשה, (בראשית ל״ד ד׳) ברבוי יְלָדוֹת, (זכרי׳ ח׳ ה׳) Mädchen n. b) ת״ז לימי הילדות עד הנערות, ותשם בה את הַיֶּלֶד, (שמות ב׳ ג׳) וְיֶלֶד לחבורתי, (בראשית ד׳ כ״ג) Kind n. (לעומת איש הנכתב בפסוק) טוב יֶלֶד מסכן, (קהלת ד׳ י״ג) לעומת זקן הנכתב שם Knabe m.

יוֹלֵדָה או יוֹלֶדֶת Gebärerin f. יִלֹּד ענינו נולד עין בְּנִפְעַל, כל הבן הַיִּלּוֹד, (שמות א׳ כ״ב) geboren werden.

יָלִיד שת״ז בה״ל (a ענינו כמו נולד וִלִיד בית (בראשית י״ז י״ב) ein im Hause geborener.
b) ענינו בן, יְלִידֵי הענק, (במדבר י״ג כ״ב, ש״ב כ״א י״ח) Söhne Anocks.

יַלְדוּת בה״ל (a שמ״נ לימי הנעורים. כי הַיַּלְדוּת וההשחרות הבל, (קהל׳ י״א יו״ד) Jugend f. b) תה״ש וענינו כמו יֶלֶד (עי׳ בהשם יֶלֶד בה״ב) Jünglingsalter n. טל יַלְדֻתֶיךָ, (תהלים ק״י ג׳) וענינו, חֵיל יַלְדֻתֶיךָ junge Mannschaft.

לֵדָה שמ״נ לזמן לֶדֶת, מִלֵּדָה ומהריון, (הושע ט׳ י״א) Die Gebärzeit. אבל, וכח אין לְלֵדָה, (ישעיה ל״ז ג׳) הוא שת״נ וענינו אשת לֵדָה בחסרון המתואר Gebärerin f.

מוֹלֶדֶת בה״ל (a תואר לנולדים (עין הַפֻּעַל ה״ג) ומוֹלַדְתְּךָ אשר הולדת אחריהם, (בראשית מ״ח ו׳) Nachkommen, מוֹלֶדֶת בית, (ויקרא י״ח י״ז) b) Kinder pl. וענינו משפחה וּמִמּוֹלַדְתְּךָ (בראשית י״ב א׳ שם ל״א ג׳ במדבר יו״ד ל׳) מוֹלֶדֶת וּמֹלְדֹתַיִךְ, (יחזקאל ט״ז ג׳) Familie f. ובא בקשור השם אֶרֶץ מורה הארץ אשר נולד בה, בארץ מוֹלַדְתּוֹ, (בראשית י״א כ״ח ירמיה כ״ב יו״ד) Geburtsort m.

מְיַלֶּדֶת עין בִּפְעֵל.

תּוֹלְדוֹת ש״ת בה״ל (a ענינו משפחה, לְתוֹלְדֹתָם (בראשית יו״ד ל״ב) Geschlecht n., Familie f. b) וענינו קורות איש או אשה. אלה תולדות, (בראשית כ״ד שם ו׳ ט׳) Geschichte, Geschlechtsfolge f.

ילך 1. 5. הוראות השרש הזה ובנינו תמצא בשרש הלך ובשרש שלפנינו לא נמצא בהקל כ״א העתיד והמקור והצווי. העתיד, ותאמר אֵלֵךְ, (בראשי׳ כ״ד נ״ח) יֵלֶךְ ה׳ בקרבנו (שמות ל״ד ט׳) יֵלְכוּ מים, (יואל ד׳ י״ח) תֵּלַכְנָה חלב, (שם שם) המקור ישר לֶכֶת, (משלי ט״ו כ״א) והצנע לֶכֶת, (מיכה וא״ו ח׳) לָלֶכֶת ארצה כנען, (בראשית י״א ל״א) בְּלֶכְתֶּךָ, (שמות ד׳ כ״א

עִמּוֹ, (איוב כ"ג ז') einen Rechtshandel führen, plaidiren. משיב דברים נְכֹחִים, (משלי כ"ד כ"ו) דבריך טובים וּנְכֹחִים, (ש"ב ט"ו ג') תה"ש וענינו מבוררים בצדק über-zeigend-führend.

הִהְפְּעִיל דה"ל a) וענינו הצדקות וברור דבר ע"י טענה ומענה, וְהוֹכֵחַ אֶל אֵל אחפֹּץ, (איוב י"ג ג') תוֹכִיחוּ עלי חרפתי, (שם י"ט ה') מה יוֹכִיחַ הוֹכֵחַ מכם (שם וא"ו כ"ה) ואל יוֹכַח איש, (הושע ד' ז') beweisen (sich rechtfertigen). b) מה"א הנ"ל וענינו יעוד. לברור דבר גם בלי טענה ומענה, אותה הוֹכַחְתָּ לעבדך ליצחק, (בראשית כ"ד י"ד) bestimmen c) d ענינו יסר את זולתו בדברים או במעשה על מה שעשה שלא כמשפט, ובא בקשור אֶת או ביחס הפעול, וְהוֹכִחַ אברהם את אבימלך, (בראשית כ"א כ"ה) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עמיתך, (ויקרא י"ט י"ז) (בדברים) zurechtweisen, tadeln ומזו הש"ת מוֹכִיחַ, מוֹכִיחַ אלוה יעננה, (איוב מ' ב') Der Gottes Tadler שנאו בשער מוֹכִיחַ, (עמוס ה' יו"ד) ולמוֹכיח בשער, (ישעיה כ"ט כ"א) Prediger, Zurechtweiser. ומזו מוֹכִיחַ אָדָם אחרי, (משלי כ"ח כ"ג) ענינו המוכיח בני אדם שיבאו אַחֲרַי גם הוא חן ימצא יותר מהמחליק לשון וי"מ המוכיח אדם אַחֲרַי והיא ש"ת לְעָצֵל וענינו איש עצל המאחר לעשות דבריו בסדר ומשפט Tadler des Saumseligen. וכשבא בהצטרפות אל הש"י ענינו ג"כ יסורים ועונש, את אשר יאהב ה' יוֹכִיחַ, (משלי ג' י"ב) אל באפך תוֹכִיחֵנִי, (תהלים וא"ו ב') במעשה züchtigen, strafen: d) וענינו שָׁפַט ובא בקשור לְ או במלת בֵּין או עם לְ, וְיוֹכַח לגבר עם אלוה, (איוב ט"ז כ"א) ויוֹכיחו בין שנינו, (בראשית ל"א ל"ז) וְהוֹכִיחַ בְּמישור לְעַנְוֵי ארץ, (ישעי' י"א ד) וגם בלי קשור וַיּוֹכַח אמש, (בראשית ל"א מ"ב) richten. ומזו הש"ת. לא יש בינינו מוֹכִיחַ, (איוב ט' ל"ג) וענינו שופט או דַּיָּן Richter *m.*

הָהָפְעַל מה"ג בהפעיל, וְהוּכַח במכאוב על משכבו, (איוב ל"ג י"ט) gezüchtigt, gestraft werden.

הִתְפַּעֵל ענינו כבנפעל, ועם ישראל יִתְוַכָּח (מיכה וא"ו ב') plaidiren.

תּוֹכֵחָה שמ"נ מה"ג אות b בהפעיל וענינו עונש יום צרה וְתוֹכֵחָה, ישעיה ל"ז ג', הושע ה' ט') Züchtigung *f.* ובכר"נ תּוֹכָחוֹת בלאמים, תהלים קמ"ט ז').

תּוֹכַחַת הה"ל a) מה"א בהפעיל שענינו הצטדקות וברור דבר שמ"נ שמעו נא תּוֹכַחְתִּי (איוב י"ג ו') Darthun *n.*, Beweis *m.*, Rechtfertigung *f.* ובכר"נ ופי אמלא תּוֹכָחוֹת, (שם כ"ג ד' תהלים ל"ח ט"ו) Beweise *pl.*, Verantwortung *pl.*, Rüge *f.* והיא קרובה לה"א שלפניה, איש תּוֹכָחוֹת, (משלי כ"ט א') ש"ת לאיש הסותר תמיד דברי זולתו ומקשה עורף ein Mann voll mit Widerreden, der sich nichts sagen lässt. c) שמ"נ מה"ג באות d בהפעיל וענינו מוסר בדברים, תשובו לְתוֹכַחְתִּי, (משלי א' כ"ג) וְתוֹכַחְתִּי לא אביתם, (שם שם א' כ"ה) נאצו כל תּוֹכַחְתִּי, (שם שם כ"ט שם ג' י"א שם ה' י"ב) Warnung *f.*, Zurechtweisung *f.* ומזו בסר"נ, תּוֹכְחוֹת מוסר, (שם וא"ו כ"ג) strafende Zurechtweisung. d) שמ"נ ג"כ מה"ג באות a בהפעיל תּוֹכַחַת מגלה, (משלי כ"ו ה') שבט ותוֹכַחַת (שם כ"ט ט"ו) ומה אשיב על תּוֹכַחְתִּי, (חבקוק ב' א') Tadel *m.*, Rüge *f.* e) שמ"נ מה"ג אות d בהפעיל, שענינו עונש, ותוֹכַחְתִּי לבקרים (תהלים ע"ג י"ד) ובסר"נ, בְּתוֹכָחוֹת על עון, (תהלים ל"ט י"ב) Strafe, Züchtigung *f.* תּוֹכְחוֹת חֵמָה (יחזקאל ה' ט"ו ושם כ"ה י"ז) Züchtigungen des Grimmes.

יכל בנינו קל בה"ל a) והוא רק פעל עזר המצטרף על פעל אחר הבא אחריו במקור וענינו היות ביד הכח לעשות הפעולה. העתיד אוּכַל תּוּכַל יוּכַל המקור יְכֹלֶת. העבר ויבוא לרוב בקשור לְ. ולא יָכְלוּ לָשֶׁבֶת יחדו, (בראשית י"ג ו') ולא יָכֹל יוסף לְהִתְאַפֵּק, (שם מ"ה א') ולא יָכְלוּ מצרים לִשְׁתּוֹת, (שמות ז' כ"א) können. וענינם כח טבעי. ומה שהוא מוסרי, כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים, (בראשית מ"ג ל"ב) ולא יָכְלוּ לעשות הפסח, (במדבר ט' ו') מפני הזהרת הדת dürfen. העתיד במלאופם ת' חולם להפריד מש' אכלל, א תוּכַל להתעלם, (דברים כ"ב) יוּכַל שלחה, (שם שם כ"ט, איוב ד' ב') המקור מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת (במדבר י"ד ט"ז) שמ"נ aus Mangel an Kraft und Macht. b) וענינו נצחון, ואז בא מצטרף אל שם, נפתלתי עם אחותי גם יָכֹלְתִּי, (בראשית ל' ח') ועם אנשים וַתּוּכָל, (שם ל"ב כ"ט) obsiegen, die Oberhand behalten.

מִיכַל ש"נ עם פֶּלֶג, מִיכַל המים, (ש"ב י"ז כ') Bach.

ילד בא בכל הבנינים הקל בה"ל a) והיא לרוב מצורף על האם המוציאה פרי בטנה העובר, והצעירה גם היא יָלְדָה בן, (בראשית י"ט ל"ח) וְיָלְדוּ כל הצאן, (שם ל"א ח') ועל הוצאת בצים, קורא דגר ולא יָלָד (ירמיה י"ז י"א) Eier legen. והעתיד אית בצירה. האף אמנם אֵלֵד, (בראשית י"ח י"ג) וַתֵּלֶד את

כמשר לי, (איוב כ״ט כ״ג ס״ע) hoffen. ויחלו לקיים דבר, (יחזקאל י״ג ו׳) יוצא ובקשור אל, (תהלים ק״ל ז׳ וקל״א ג׳) יחל ישראל אל ד׳ hoffen lassen.

ההפעיל ג״כ עומד וענינו כהנפעל והפעל בה״א ורוב קשורו בל הוחלתי, לדבריכם, (איוב ל״ב י״א) לך ד׳ הוחלתי, (תהלים ל״ח ט״ז) שבעת ימים תוחל, (ש״א יו״ד ח׳) warten ולדעתי הקלה אפשר מזו להותי יועילו לא עוזר למו, (איוב ל׳ י״ג) פירוש יקוו ויצפו לשברי, אבל הם שמחים ללא דבר כי לא ימצאו עזר להם בתקותם זאת, ובאה ע׳ ת׳ ח׳ וענינו יוחילו ועין חליפי האותיות ועין ג״כ שורש חול, כי שני גזרות הם לענין אחד.

יחיל שמ״ז, טוב ויחיל ודומם, (איכה ג׳ כ״ו) הו׳ נוספת ועין שמושי הוא״ו הוראה כ״ו das Hoffen.

תוחלת שמ״נ לתקוה, תוחלת צדיקים שמחה (משלי יו״ד כ״ח שם י״א ז׳) Hoffnung *f.*

יחם 1. 2. 3. נרדף עם שרש חמם, הקל עומד וענינו חמום, והעבר ממנו בשרש חמם, כי יחם לבבו, (דברים י״ט ו׳) sich durch Zorn erhitzen ויחמו הצאן ויחמנה הצאן, (בראשית ל׳ ל״ט ול״ח) הראוי ויחמו, brünstig werden, empfangen.

הנפעל ע״ש חמם כי שני גזרות הם אחד.

הפעל ענינו כהקל ג״כ פ״ע יחם הצאן, (בראשית ל׳ מ״א, שם ל״א יו״ד) sich erhitzen, brünstig werden. ובחטא יחמתני אמי, (תהלים נ״א ז׳) והראוי יחמתני und in Sünde empfing mich meine Mutter.

חמה על משקל דעה, עצה שחסרה בהם י השורש, בה״ל (a שמ״נ וענינו חום הכעס, (והפעלים הבאים על השם חמה בהוראה זו הם בער עלה שוב שכח, שפך ועין בשרשיהם) כי יגורתי מפני האף והחמה, (דברים ט׳ י״ט) ובעל חמה, (נחום א׳ כ׳) ובר״נ איש חמות, (משלי כ״ב כ״ד) Zorn *m.*, Wuth *f.* כוס היין החמה, (ירמיה כ״ה ט״ו) חמת ה׳ (דה״ב ל״ד כ״א) Zorn des Grimmes. כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור, (תהלים ע״ו י״א) wenn Menschen wieder dich wüthen, so legst du Ehre ein, und wenn sie noch mehr wüthen, so bist du auch noch gerüstet. (b וענינו ארס הממית, חמת תנינים יינם, (דברים ל״ב ל״ג, תהלים נ״ח ה׳) Gift *n.* אבל ברחץ הליו בחמה (איוב כ״ט ח׳) ע״ש חמא.

יחף יחף תה״פ להולך בלי כסוי רגלים, ערום ויחף, (ישעיה כ׳ ב׳, ירמיה ב׳ כ״ה) barfuss gehen.

יחש יחש תאה״ש לגזע משפחת האדם, ספר היחש, (נחמיה ז׳ ח׳) Geburtsregister *m.*

ההתפעל, כלם התיחשו (דה״א ה׳ י״ז) sich in die Stammregister eintragen lassen. ובא ההתפעל ג״כ במקום השם להתיחש, (דה״א ה׳ א׳, דה״ב י״ב ט״ו) sich eintragen lassen unter die Verzeichneten.

יטב 1. 5. הקל רק בעתיד פ״ע והשאר בשורש טוב וענינו הפך מן רע, ונקשר לרובו בל׳ ואיתן בחירק, למען ייטב לי, (בראשית י״ב י״ג) אשר ייטב לך, (רות ג׳ א׳) gut sein, wohlgehen; כשהוא מחובר למלת לב ענינו שמחה ומרגוע, לין פה וייטב לבך, (שופטים י״ט ו׳) fröhlich sein- וכשהוא בא בקשור המלה בעין ענינו הסכמה ורצון, או נשיאת חן וייטב הדבר בעיני פרעה, (בראשית מ״א ל״ז, שם מ״ה ט״ז, ויקרא יו״ד כ׳) billigen, genehmigen.

ההפעיל פ״ע ויוצא איתן בצירי דה״ל (a העומד היטיבו כל אשר דברו, (דברים ה׳ כ״ח) sie haben gut gesagt. היטבת לראות, (ירמי׳ א׳ י״ב) והם תה״פ gut sehen, besser (נחום ג׳ ח׳) התיטבי מנוא אמון, wollen והיוצאים לרוב בקשור ל, ולאברם היטיב בעבורה, (בראשית י״ב ט״ז) אשר היטיב לכם, (יהושע כ״ד כ׳) ובקשור עם, ואיטיבה עמך, (בראשית ל״ג יו״ד) אשר ייטיב ד׳ עמנו, (במדבר יו״ד ל״ב) ובקשור את על המעט, להיטיבי אותם (ירמיה ל״ב מ״ז) Gutes erzeugen. למדו היטב, (ישעיה א׳ י״ז) ענינו למדו להטיב ולרוב הוא תה״פ, טחון היטיב (דברים ט׳ כ״א) gut, fein. שברו היטיב, (מ״ב י״א י״ח) gut zerbrechen. מטיב לנגן, (ש״א ט״ז י״ז) היטיבי נגן, (ישעיה כ״ג ט״ז) gut spielen. (b בקשור לב או פנים ענינו שמחה, המה מטיבים את לבם, (שופטים י״ט כ״ב) ייטיב פנים, (משלי ט״ו י״ג) פ״י fröhlich machen. (c וענינו תיקון, ותיטב את ראשה, (מ״ב ט׳ ל׳) בהיטיבו את הנרות (שמות ל׳ ז׳, משלי י״ז כ״ב) berei-ten, zurechtmachen. (b וענינו הסכמה ורצון בקשור אל, כי ייטיב אל אבי, (ש״א כ׳ י״ג) gefallen וכן בקשור עם, דברי ייטיבו עם הישר הולך. (מיכה ב׳ ז׳).

מיטב תה״ש למבחר שבטוב, מיטב שדהו, (שמות כ״ב ד׳) מיטב הארץ, (בראשית מ״ז ו׳, ש״א ט״ו ט׳) das Beste. אבל מטיבי צעד ומיטיבי לכת, (משלי ל׳ כ״ט) המה תה״ש וענינם יפה, כתרגום שפירן schöne Schritte.

יין יין בה״ל (a שם למשקה היוצא מן הענבים יין ושכר, (ויקרא יו״ד ט׳) Wein *m.* (b וענינו שכרות, הסירי את יינך, (ש״א א׳ י״ד) וייקץ נח מיינו (בראשית ט׳ כ״ד) Rausch *m.*

יכח 2. 5. 6. 7. הנפעל ענינו וכוח, טענה ומענה, לכו נא ונוכחה (ישעיה א׳ י״ח) שם ישר נוכח

כָּל הַיּוֹם בה"ל a) עניננו במשך היום, כל היום וכל הלילה, (במדבר י"א ל"ב, תה"פ) den ganzen Tag. b) ועניננו תמיד, באמור אלי כל היום, (תהלים מ"ב י"א, שם נ"ב ג', ישעיה כ"ח כ"ד) täglich, immer.

יוֹמָם תה"פ ועניננו במשך היום, יוֹמָם ולילה, (ויקרא ח' ל"ה) או יוֹמָם ולילה, (במדבר ט' כ"ב) בְּיוֹמָם, (נחמי' ט' י"ט) bei Tag. יגון בלבבי יוֹמָם, (תהלי' י"ג ג') den ganzen Tag.

יָמִים הרבוי בנפרד מן יום ובא פ"א לקץ הַיָּמִין (דניאל י"ב י"ג) ן' ת' מ' Tage *pl.*

יְמֵי בסמיכת, כל יְמֵי אשר ישכון הענן, (במדבר ט' י"ח) כִּימֵי עץ, (ישעיה ס"ה כ"ו, ויקרא י"ב ב', שם ט"ו כ"ה) Tage (auch) die Dauer.

יְמוֹת במליצה סמיכות הרבוי בסר"נ, זכור יְמוֹת עולם, (דברים ל"ב ז') כִּימוֹת עניתנו, (תהלים צ' ט"ו) Zeiten.

יוֹמַיִם ברבוי זוגי, (שמות כ"א כ"א, הושע וא"ו ב') zwei Tage.

יָמִים גה"ל a) עניננו איזה ימים, יָמִים אחדים (בראשי' כ"ז מ"ד) שִׁבְעַת יָמִים, (שם ח' ל"ו) יָמִים במשטר, (שם מ"ם ד') einige Tage. b) ועניננו עת. בִּימֵי אברהם, (בראשית כ"ו א') כל הַיָּמִים, (דברים י"ח ה') Zeit *f.* יְמֵי שני חייך, (בראשית מ"ז ח') Zeit der Lebensjahre. וכן כל ימים אצל אדם המה ימי חייו, את מספר יָמֶיךָ אמלא, (שמות כ"ג כ"ו) אשר האריכו יָמִים, (יהושע כ"ד ל"א) Lebenstage *pl.* c) ואם בא בקשור השם חֹדֶשׁ מורה שלמות סבוב הירח, חֹדֶשׁ יָמִים, (במדבר י"א כ') ein voller Monat. d) ובקשור שנה מורה שנת החמה, שהיא שס"ה ימים, שנתים יָמִים, (בראשי' מ"א א') ein volles Jahr. ובא נ"כ בלי קשור שָׁנָה, יָמִים תהיה גאולתו, (ויקרא כ"ה כ"ט) מִיָּמִים יָמִימָה, שמות י"ג יו"ד, שופטים י"א י"ב) von Jahr zu Jahr, jährlich. זבח הַיָּמִים, (ש"א א' כ"ו) jährliches Opfer. ומזו יָמִים או עָשׂוֹר, (בראשית כ"ד נ"ה) פירוש שנה או עשרה חדשים, (שופטים ט"ז א').

יון יָוֵן שם תאר נרדף לְטִיט, מִטִּיט הַיָּוֵן, (תהלים מ"ם ג') בסמוך, בִּיוֵן מצולה, (שם ס"ט ג') Schlamm *m.* או שהוא שם נרדף לִמְצוּלָה Sumpf *m.* טיט הַיָּוֵן (תהל' מ"ז ג') ובאו שני נרדפים יחד כמו אדמת עפר b) שע"פ והש"ת יוני Jonier *m.*

יוֹנָה שם עוף טהור, ותבוא אליו הַיּוֹנָה, (בראשית ח' י"א, תהלים ס"ח י"ד) והרבוי בר"ז, וְכַיּוֹנִים אל ארבותיהם (ישעיה ס' ח', יחזקאל ז' ט"ז) והיונים הזכרים נקראים בְּנֵי יוֹנָה, לשני בני יוֹנָה, (ויקרא ה' י"א) Taube *f.*

יזם בנינו קל פ"י נרדף עם שרש זמם, כל אשר יָזְמוּ לעשות, (בראשית י"א ו') sich etwas vornehmen.

יזן בנינו פעל פ"ע מְיֻזָּנִים, (ירמיה ה' ח') ע"ש זון.

יזע יֶזַע שם לטפי מים היוצאים מנקבי העור בהתחמם הגוף, לא יחגרו בַּיָּזַע (יחזקאל מ"ד י"ח) Schweiss. ומזה השם זֵעָה בס"נ. בְּזֵעַת אפיך תאכל לחם, (בראשית ג' י"ט) Schweiss.

יחד 1. 3. הקל פ"ע בא בקשור בְּ או אֵת, בקהלם אל תֵּחַד כבודי, (בראשית מ"ט ו') לא תֵחַד אִתָּם בקבורה, (ישעיה י"ד כ') ועניננו התאחדות הנפרדים vereint, verbunden sein, sich anschliessen.

הפִּעֵל פ"י, יַחֵד לבבי ליראה שמך, (תהלים פ"ו י"א) פירוש יַחֵד כחות לבבי einigen, vereinigen.

יַחַד בה"ל a) ש"מ יהיה לי עליכם לבב לְיָחַד, (דה"א י"ב י"ז) Vereinigung *f.* b) תה"פ שנים יָחַד, (ש"א י"א י"א) beisammen, bei-mit-einander. יַחַד סביב עלי ותבלעני, (איוב יו"ד ח') ganz und gar (כרול בברול יַחַד ע"ש אחד).

יַחְדָּו או יַחְדָּו תה"פ, וילכו שניהם יַחְדָּו, (בראשית כ"ב ו') ולא יכלו לשבת יַחְדָּו, (שם י"ג ו') zusammen, bei-miteinander. בשלום יַחְדָּו, (תהלים ד' ט') zu gleicher Zeit.

יָחִיד דה"ל a) שת"ז לאחד המיוחד, את יְחִידְךָ (בראשית כ"ב ב') ולנקבה, ורק היא יְחִידָה, (שופטים י"א ל"ד) der, die Einzige. b) תה"ש לאחר הבודד, כי יָחִיד ועני אָנִי, (תהלים כ"ה ט"ז) einzeln, einsam. c) ש"ת מוֹשִׁיב יְחִידִים ביתה, (תהלים ס"ח ז') die Einsamen, Verlassene. d) שם כנוי לנפש הוציאה מחרב נפשי מיד כלב יְחִידָתִי, (תהלים כ"ב כ"א) Leben *n.* נצב לעומת נפשי הנכתב בפסוק.

יחל 2. 3. 5. הנפעל פ"ע ועניננו המתנה ועכוב ושוה הוא לשרש חול בקל הוראה ה' וַיִּיָּחֶל עוד, (בראשית ח' י"ב) harren, warten (אבל נוֹחֲלָה אבדה תקותה, (יחזקאל י"ט) הוא נפעל ממש משרש חול) ועין שם בקל הוראה ד'.

הפִּעֵל בה"ל a) ג"כ עומד והוראתו כבנפעל ורוב קשורו בל, וַיְחִילוּ עד בוש, (שופטים ג' כ"ה) והראוי וַיְיַחֲלוּ, וַאֲיַחֲלָה לָאוֹר, (איוב ל' כ"ו) לי שמעו וְיִחֵלּוּ (שם כ"ט כ' ט"ו) ומשפטו וַיְיַחֲלוּ כָּל הַמְיַחֲלִים לַה' (תהלים ל"א כ"ה) warten. b) ועניננו תקוה, וְיִחֵל

ישעיה י״א ט׳) Erkenntniss Gottes. תמים דֵּעוֹת עמך (איוב ל״ו ג׳) aufrichtige Denkungsart.

דַּעַת נה״ל a) בקשור ל׳ או בקשור המלה לְמַעַן היא מקור מהקל כמו דֵּעָה בה״א, לָדַעַת ההצליח ה׳ דרכי, (בראשי׳ כ״ד כ״א) למען דַּעַת, (יהושע ד׳ כ״ז) (ומה״ט) ולא יסף עוד לְדַעְתָּהּ. (בראשית ל״ח כ״ו) ועניננו לָדַעַת אותה מהוראה ט׳ בקל beiwohnen .sie erkennen b) שם־נ לידיעה מה״ח בקל אות e דַּעַת אלהים, (הושע ו׳ ו׳) ובאה בה׳ הַדַּעַת אותי (ירמי׳ כ״ב ט״ז) Die Erkenntniss Gottes, ומהור׳ ח׳ בקל, וְדַעַת שפתי ברור מללו, (איוב ל״ג ג׳) והוא מקרא מסורס ועניננו וְדַעַת ברור שפתי מללו, ומזו אשר ירצח את הרצח בבלי דַעַת, (דברים ד׳ מ״ב) c) ohne Wissen, ohne Absicht ש״נ לחכמה ותבונה. בחכמה ובתבונה וּבְדַעַת, (שמות ל״א ג׳, משלי י״א ט׳) Einsicht, Weisheit *f.* יֹדֵעַ שֵׂכֶל וּבִינָה, (דה״ב ב׳ י״א) einsichtsvoll und verständig. ומזו התה״פ, בִּבְלִי דַעַת מלין יכביר, (איוב ל״ה ט״ז. שם ל״ו י״ב שם ל״ח ב׳ שם מ״ב ג׳) unverständig, thöricht.

יָדוּעַ היא בינוני פעול מהקל והוא תה״ש וִידוּעַ חֹלִי (ישעי׳ נ״ג.) ועניננו נודע לכל כי הוא בעל חליים (als kranker Mann) bekannt sein ועין בהפעיל הורא א׳ ותמצא פירוש נכון והרבוי זכרים, נבונים, וִידֻעִים, (דברים א׳ י״ג, ושם שם ט״ו.) bekannte,

יוֹדֵעַ הוא בינוני פועל מהקל בה״ל a) ויתורגם כפי הוראות הענין מההוראות אשר להקל a) והוא לפעמים תה״ש איש יֹדֵעַ ציד, (בראשית כ״ה כ״ז) jagdkundiger Mann יֹדֵעַ נגן, (ש״א ט״ז י״ח) kundig des Spielens ותה״ש בר״ז יוֹדְעֵי בינה לעתים, (דה״א י״ב ל״ב) Erfahrene. יוֹדְעֵי העתים, (אסתר א׳ י״ג) Kenner. והתאר בר״ז, וְיוֹדְעִים האזינו, (איוב ל״ד ב׳) Kundige, Erfahrene *pl.*

יִדְּעֹנִי שם מן קֹסֵם ולדעתי אפשר הוא שת״ז מרכב מן יָדַע עָנָה לפי שהקֹסֵם הזה מתפאר להשיב ולענות לשואליו על העתיד להיות (ובאה י ת׳ה ובפרט כשנעשה שם מפעל, כמו דְּלִי מן דָּלָה, לֵוִי מן לָוָה, קְרִי מן קָרָה שְׁפִי מן שָׁפָה, שָׁנִי מן שָׁנָה) אב או יִדְּעֹנִי, (ויקרא כ״ז, דברים י״ח י״א) Magier Weissager.

מַדּוּעַ שם השאלה. והרא״בע אמר שהיא מלה מרכבת מן מַה דוּעַ וענינו לָמָּה, מַדּוּעַ מהרתן בוא, (שמות ב׳ י״ח, יהושע י״ז י״ב) warum?

מַדָּע שמ״ז בה״ל a) למושג החכמה. החכמה וְהַמַּדָּע נתון לך, (דה״ב א׳ י״ב שם שם י״א, דניאל א׳ ט״ו) Die Kenntniss, Weisheit b) ועניננו מחשבה ורעיון, גם בְּמַדָּעֲךָ מלך אל תקלל, (קהלת י״ד כ׳) Gedanke *m.*

מוֹדַע שת״ז לקרוב ואוהב, ולנעמי מוֹדַע לאשה (רות ב׳ א׳, משלי ז ד׳) Bekannter, Freund, Verwandter.

מֹדַעַת שם קבוץ נ־בה למשפחה, בעו מֹדַעְתֵּנוּ, (רות ג׳ ב׳) והראוי מִמֹּדַעְתֵּנוּ Verwandschaft *f.*

מְיוּדָּע, מְיוּדָּעִים עין בִּפֵּעֵל.

יהב בנינו קל בה״ל a) ועניננו נתן, הָבָה את אשתי, (בראשית כ״ט כ״א) הָבָה לי בנים, (שם ל׳ א׳) geben. ובהוראה a) איננו שומר את המין ואת המספר, ובא ג״כ בלי ה׳, לעלוקה שתי בנות הַב הַב, (משלי ל׳ ט״ו) מה״א ועניננו תֵּן! תֵּן! אהבו הֵבוּ (הושע ד׳ י״ח) עניננו אהבו לאמר תְּנוּ) ומזו השלך על ד׳ יְהָבְךָ, (תהלים נ״ה כ״ג) עניננו השלך על ה׳ מתנותיך אשר נתן לך כבר, והוא יתנם לך וגם יכלכלך. b) ועניננו זרוז לפעל הבא אחריו כשרש ילך. הָבָה נבנה לנו עיר (בראשית י״א ד׳). הָבָה נתחכמה, (שמות א׳ ט״ז ז,) wohlan!

יהר יָהִיר תה״ש ועניננו גבה רוח, זד יָהִיר (משלי כ״א כ״ד, חבקוק ב׳ ה׳) stolz, übermüthig.

יוֹם יום שע״ז נה״ל a) זמן היות אור השמש על הארץ, ויקרא אלהים לָאוֹר יוֹם, (בראשי׳ א׳ ה׳) Tag *m.* b) עניננו סבוב שלם מן כ״ד שעות (מֵעֵת לָעֵת). ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, (שם שם ה׳) ein voller Tag, nämlich die Nacht mitgerechnet; c) ועניננו עֵת, ולפני יום ולא שמעתם, (ישעי׳ מ״ח ז׳) בְּיוֹם הכותי כל בכור, (במדבר ח׳ י״ז) Zeit *f.* ואם בא השם יום סמוך להשם ה׳ עניננו יום הדין כי קרוב יום ה׳, (ישעי׳ י״ג ו׳) Gerichtstag *m.*

הַיּוֹם בה״ל a) יום ההוה, וקדשתם הַיּוֹם ומחר, (שמות י״ט י״ד) גם תמול גם הַיּוֹם, (שמות ה׳ י״ד) אכלודו הַיּוֹם, (שם ט״ז כ״ה) heute. b) כנוי לשמש, וְהַיּוֹם רד מאוד, (שופטים י״ט י״א) Die Sonne neigte sich. וכתחפנס חשך הַיּוֹם, (יחזקאל ל׳ י״ח).

כַּיּוֹם עניננו עתה. מכרה כַיּוֹם, (בראשית כ״ה ל״א מ״א א׳ נ״א. ש״א ב׳ ט״ז) וכן כְּהַיּוֹם תמצא אותו, (ש״א ב׳ ט״ג) jetzt, sogleich.

כַּיּוֹם הַזֶּה עניננו כאשר הוא עתה, למען עשה כַּיּוֹם הַזֶּה, (בראשית נ׳ כ׳, דברים ב׳ ל׳) so wie jetzt.

כְּיוֹם בְּיוֹם, (ש״א י״ח י׳) wie gewöhnlich.

אבנה, (איוב ל״ב כ״ב) wissen. שפתי צדיק יֵדְעוּן רצון, (משלי י׳ ל״ב) פירוש ידעו להפיק רצון. b) ואני בער ולא אֵדָע, (תהלים ע״ג כ״ב) יבין לָדַעַת, (ישעיה ל״ב ד׳) צופיו עורים כלם לא יָדָעוּ, (שם נ״ו יו״ד) c) einsehen, Einsicht haben. הֲיָדַעְתֶּם אֶת לבן, (בראשית כ״ט ה׳) הודיעני נא את דרכיך וְאֵדָעֲךָ, (שמות ל״ג י״ג) לא יָדַע אֶת יוסף, (שמות א׳ ח׳) לא יָדַעְתִּי את ה׳ (שם ה׳ ב׳) kennen. d) בקשור ב׳ בַּמָּה אֵדַע, (בראשית ט״ו ח׳) וּבָזֹה אֵדַע, (שם כ״ד י״ד) בזאת תֵּדַע, (שמות ז׳ י״ז) erkennen. ובקשור לֵב, וְיָדַעְתָּ עִם לְבָבֶךָ (דברים ח׳ ה׳) überzeugt sein. ט) והיא קרובה להו״ח באות a) וענינה כנוי לקרבת איש לאשה למשכב מענין הכרה בהקל ה״ב וכבהפעיל ה״ב והוא לשון נקיה (או שענינו כבהתפעל ה״א שענינו גלוי) והאדם יָדַע אֶת חוה אשתו, (בראשית ד׳ א׳) אשר לא יָדְעוּ איש, (שם י״ט ח׳) beiwohnen. וכן מצאנו הפעל גלה למשכב עם אשה: לא יְגַלֶּה כנף אביו. י) וענינו הריסה, וַיֵּדַע אלמנותיו, (יחזקאל י״ט ז׳) והיא קרובה לשרש גלה כי ע״י ההריסה נגלו הצפונות וע״ש ערה zerstören. וכן ת״י ואַצְדִּי ברניתיה והריק״ם פירש מה״ש וענינו היה שוכב עם האלמנות אחר שהרג את בעליהן. יא) וענינו בחר׳ כי יְדַעְתִּיו למען אשר יצוה, (בראשית י״ח י״ט) רק אתכם יָדַעְתִּי מכל משפחות הגוים, (עמוס ג׳ ב׳) בטרם אצרך בבטן יְדַעְתִּיךָ מרחם הִקְדַּשְׁתִּיךָ, (ירמי׳ א׳ ה׳) auserwählen. ולדעתי הקלה קרובים הם לשרש יעד והם מהמלות אשר אתותיהן מסורסות כמו קהלה ולהקה, לעג ועלג, כבש כשב, חלד חדל (ספיחיה סחיפיה) לדעת הרדי״ק בשרש ספח וכן בהפסוקים אשר לפנינו בהוראה זו הראוי יְעַדְתִּיו, יְעַדְתִּיךָ וכן מורה הפסוק בירמיה א׳ שהבאתי כי בא יְדַעְתִּיךָ שענינו יְעַדְתִּיךָ לנגד הִקְדַּשְׁתִּיךָ שענין שניהם יעוד והזמנה bestimmen.

הִנִּפְעַל דה״ל. א) מה״א אחרי הִוָּדְעִי, (ירמיה ל״א י״ט, משלי יו״ד ט׳) nachdem ich es empfunden habe. ב) מה״ב בקל ולא נוֹדַע כי באו אל קרבנה, (בראשית מ״א כ״א) wahrgenommen, bemerkt worden. ג) מהו״ח אות a) בקל נוֹדַע ה׳ משפט עשה, (תהל׳ ט׳ י״ז) bekannt werden. ד) מה״א אות b) בקל אל תִּוָּדְעִי לאיש, (רות ג׳ ג׳) פי״ח כהתפעל בהוראה א׳ sich zu erkennen geben.

הִפְעֵל יִדַּעְתָּ השחר מקומו, (איוב ל״ח י״ב) ענינו הודעת דבר לזולתו jemandem etwas anzeigen. ומזו הבינוי והוא ש״ת, אלופי וּמְיֻדָּעִי, (תהלים נ״ה י״ד) הרחקת וגו׳ מְיֻדָּעַי, (שם פ״ח ט׳) Bekannter, Freund. או ענינו איש שהודעתי לו כל מזמותי.

הִפֻּעַל ענינו כהפעל ואת הנערים יוֹדַעְתִּי, (ש״א כ״א ג׳) anzeigen, bestellen. ולדעתי גם זה משרש יעד וענין הורא׳ י״א בקל.

הִהִפְעִיל בה״ל. א) מה״א בקל וענינו רְדִיַּת מכות ויסורין, וַיֹּדַע בהם את אנשי סכות, (שופטים ח׳ ט״ז) אוֹדִיעֵם אֶת ידי, (ירמיה ט״ז כ״א) fühlen, empfinden lassen. למנות ימינו כן הוֹדַע, (תהל׳ צ׳ י״ב) וענינו תיסרנו כפי מדת ימינו, ואפשר מזה הקל וִידוּעַ חֹלִי, (ישעיה נ״ג ג׳) geplagt von Schmerzen. ב) מה״ג בקל שענינו הכרת דבר; חטאתי אוֹדִיעֲךָ, (תהלים ל״ב ה׳) bekannt machen. ומזו הבינוי מוּדַעַת זאת בכל הארץ, (ישעיה י״ב ה׳) es ist eine bekannte Sache. ג) מה״ח בקל פי׳ לשלישי בא בקשור אֶת וענינו הודעת דברים לזולתו (כבפעל) אחרי הודיע אלהים אותךָ, (בראש׳ מ״א ל״ט) הודיעני נא את דרכך, (שמות ל״ג י״ג) הודיעו בעמים עלילותיו, (תהלים ק״ה א׳) wissen lassen. ד) ובא רק פעם אחד במקרא נ״ב מה״ח בקל וגבוה ממרחק יְיֵדָע, (תהלים קל״ח ו׳) ובא על משקל, ואלמנה לא יְיֵטִיב והוא פ״ע וענינו ידע הגבוה ממרחק כאשר ידע השפל בארץ wissen. ולדעת הריק״ם גם היא יוצא וענינו ידע ויודיע ולדעת רש״י וראב״ע היא מהקל, ודקדוק המלה זרה. ה) וענינו למד. הודע לצדיק, (משלי ט׳ ט׳) ואשאלך וְהוֹדִיעֵנִי, (איוב ל״ח ג׳, שם מ״ם ז׳, שם מ״ב ד׳) belehren.

הָהָפְעַל ענינו כמו נוֹדַע בנפעל, או הוֹדַע אליו חטאתו, (ויקרא ד׳ כ״ג) ובאה ו׳ ת׳ ז׳ bekannt gemacht werden.

הִהִתְפַּעֵל בה״ל. א) ענינו התגלות נפשו אל זולתו והיא התגלות חומרי, בְּהִתְוַדַּע יוסף אל אחיו, (בראשית מ״ה א׳) sich zu erkennen geben. ב) והיא התגלות רוחני, במראה אליו אֶתְוַדָּע, (במדבר י״ב ו׳) sich offenbaren (im geistigen Sinne).

דֵּעַ שמ״ז בה״ל. א) ש״נ לרעיון, אחוה דֵעִי אף אני (איוב ל״ב יו״ד, ושם שם י״ז: שם ל״ז ב׳) Meinung *f*. ב) וענינו כמו דַּעַת בה״ב, מפלאות תְּמִים דֵּעִים, (איוב ל״ז ט״ז) dessen Wissen vollkommen ist.

דֵּעָה בה״ל. א) והוא מקור מהקל כמו יָדוֹעַ, לָדֵעָה מה יעשה לו, (שמות ב׳ ד׳) um zu wissen. ב) והיא שמ״נ וענינה (יְדִיעָה) ויש דֵעָה בעליון, (תהלי׳ ע״ג י״א) Wissen *n*. כי מלאה הארץ דֵעָה את ה׳

יְהוּדִי היה בשושן, (אסתר ב' ה') ואשתו הַיְהוּדִיָּה,
(דה״א ד' י״ח) vom Stamme Juda. ובימי ירמיה הושם
שם יהודי על כלל האומה, כי הנשארים בארץ היו
רובם מבני יהודה, לפי שעשרת השבטים גלו
לחלח וחבור, (ירמיה ל״ב י״ב, שם ל״ח י״ט, ושם שם).

יְהוּדִית (מ״ב י״ח כ״ו) שמ״נ ועניננו לשון יהודית.
ונמצא ג״כ ההִתְפַּעֵל מהשם יְהוּדִי ורבים
מעמי הארץ מִתְיַהֲדִים, (אסתר ח' י״ז) sich als Juden ausgeben.

תּוֹדָה גה״ל, א) שמ״נ מה״א בהפעיל, ויצא מהם
תּוֹדָה, (ירמיה ל' י״ט) בקול רנה וְתוֹדָה,
(תהלים מ״ב ה') והוא ש״ת בר״נ תּוֹדוֹת (תהלים נ״ו
י״ג) Dank oder Danklieder. ב) שמ״נ מה״ב בהפעִיל,
הכרת החטא והעון, ותן תּוֹדָה, (יהושע ז' י״ט, עזרא י'
י״א) ein Geständniss. ג) שת״נ לקרבן על גמול
טובה, אם על תּוֹדָה יקריבנו, (ויקרא ז' י״ב)
וְתוֹדוֹת (דה״ב כ״ט ל״א) Dankopfer *n*.

ידע 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. טרם אבאר הפעלים
והשמות מהשרש הזה אשר לו מושגים
שונים ומשונים (כאשר תראה בבואנו לבאור
הכתובים אשר נביא לדוגמא בההוראות מזה
השרש) והעתקתם קשה מאוד כי לא נבדלו ונחלקו
המבארים שקדמוני במחלקתם הראוי, אמרתי
להאריך דברי פה, מעט קורא נעים! להעמידך
בראשונה על עִקר וברור מושג ההוראה הראשונה
והעיקרית לשרש יָדַע והעתקה בלשון אשכנז wissen.
והשם המפשט תִּקָּרֵא הַדַּעַת או הַיְדִיעָה ובלשון
אשכנז das Wissen. ונאמר אשר הַדַּעַת הוראתה
התְגַּלּוּת וְהִתְאַמֵּת בְּנַפְשֵׁנוּ אֲמִתַּת הַכָּרַת דָּבָר או ע״י
חוש ההרגשה, או על ידי החושים האחרים, או ע״י
כח השופט הנטבע בנו, או ע״י הנסיון או על ידי
הַקַּבָּלָה, או ע״י למוד חכמות הלימודים או ע״י
דרישה ועיון במחשב השכלי הכוללת גם אלה
שזכרנו, ואחרי אשר שלחתי לי זאת למטרת עניננו
וְהִתְבּוֹנַנְתִּי אָשְׁיַת השרש הזה נבוא לבאור הכתובים
אשר נביא בכל הוראה והוראה, לדוגמא, העתיד
איתן בצירי ובא פעם אחת יִיָּדַע הקל י״א ה״ל.
א) ועניננו הדעת הבאה ע״י ההרגשה הקודמת בזמן
והאחרונה במעלה ושוים בה כל הבעח״י להאדם,
אך נפרדים המה במהותם לפי מדרגתם, ולא יָדַע
בשכבה ובקומה, (בראשית י״ט ל״ה) יָדַע שור קֹנֵהוּ,
(ישעיה א' ג') והכלבים עזי נפש לא יָדְעוּ שָׂבְעָה,
(שם נ״ו י״א) empfinden, fühlen. ועצה״ש בא גם על
בלתי בעח״י המעתיק הרים ולא יָדָעוּ, (איוב ט' ה')
spüren. ב) והוא בידיעה הבאה ע״י שארי החושים
וּרְאוּ רָאוֹ ואל תֵּדָעוּ, (ישעיה ו' ט') גם שמש לא
רָאָה ולא יָדָע, (קהלת וא״ו ה') ולא יָדַע כי כלתו הוא
(בראשית ל״ח ט״ז) הלא תֵדְעוּ הלא תִשְׁמָעוּ, (ישעיה
מ״ב כ״א) מי הגיד מראש וְנֵדָעָה, (שם מ״א כ״ו, שם
מ״ז י״א) wahrnehmen. ואפשר מזו, וַיֵּדַע אלהים,
(שמות ב' כ״ה). ג) והיא הידיעה הבאה מכח השפט,
ולא יסף עוד להראה אל מנוח אָז יָדַע מנוח,
(שופטים י״ג כ״א, שם ט״ז כ') erkennen, urtheilen,
betrachten. הֲתֵדַע בשום אלוה עליהם, (איוב ל״ז
ט״ו) הֲתֵדַע על מפלשי עָב, (שם שם ט״ז) auf etwas
aufmerksam sein. וקרוב להנ״ל ועניננו שימת עין
השגחה על דבר, ולא יָדַע אתו מאומה. (בראשית
ל״ט ו') יָדוֹעַ תֵּדַע פני צאנך, (משלי כ״ז כ״ג) besorgen, sich um etwas bekümmern, auf etwas aufmerksam sein. ומזו מה אדם וַתֵּדָעֵהוּ, (תהלים קמ״ד
ג') יוֹדֵעַ צדיק נפש בהמתו, (משלי י״ב יו״ד) יוֹדֵעַ
צדיק דין דלים, (שם כ״ט ז') תם אני לא אֵדַע נפשי
אמאס חיי, (איוב ט' כ״א) (ואפשר מזו, ההפעיל
יוֹדֵעַ ה' ימי תמימים, (תהלים ל״ז) ד) והוא הידיעה
הבאה ע״י נסיון וִידַעְתֶּם כי אני ה' אלהיכם, (שמות
ו' ז') וְיָדַעְתָּ היום והשבות אל לבבך, (דברים ד' ל״ט)
ישלם אליו וְיֵדָע, (איוב כ״א י״ט) יֵדְעוּ ישראל (הושע
ט' ז') erfahren, innewerden. ה) והיא הידיעה
הבאה ע״י קבלה בקבלת איש מאיש, הזאת יָדַעְתָּ
מִנִּי עַד, (איוב כ' ד') hast du denn nicht das historische Wissen? קדם יָדַעְתִּי מעדותיך, (תהלים קי״ט
קנ״ב) ועניננו מכבר. ו) והיא הידיעה הבאה לאדם
ע״י החכמות הלמודיות ולה יתר עוז מאלה שזכרנו
עד הנה, כי בה יבין האדם לחשוב מחשבות בכל
מעשה חושב, ולעשות בכל מלאכה, אשר לא
יָדַע ספר, (ישעיה כ״ט י״ב) הגד אם יָדַעְתָּ בינה,
(איוב ל״ח ד') הֲיָדַעְתָּ חקות שמים, (שם ל״ח ל״ג)
nachdenken, untersuchen (mathematisches Wissen)
ז) והיא הידיעה הבאה ע״י הדרישה והעיון בעיון
השכלי בהכרת דרכי ה' ופעולותיו, הלמודיות
תעשרנה את האדם בכבוד והדר, והחכמה
העליונה, תכתיר אותו בהוד שדי וזוהר אלוה,
דַּע את אלהי אביך, (דה״א כ״ח ט') אשר לא
יָדְעוּ את ה' (שופטים ב' יו״ד) ושמואל טרם
יָדַע את ה' (ש״א ג' ז') forschen (metaphysisches
Wissen). ח) ועניננה התגלות והכרת אמתת הדבר
שהשגנו ע״י שבע ההוראות שקדמו ותרגומם
בלשון אשכנז wissen, einsehen, kennen, erkennen,
überzeugt sein. a) אשר לא יָדַע להזהר, (קהלת ד'
י״ג) לא יָדַע ללכת אל עיר, (שם י״ד ט״ו) לא יָדַעְתִּי

ק״מ ו׳, דברים ל״ג ג׳, נחמיה ג׳ ב׳) Seite *f.* k) בקשור הפעל נשא או הרים ובקשור ב ענינו מרידה, נשא ידו במלך, (ש״ב כ״א) הרים יד במלך, (מ״א י״א כ״ז) sich empören, auflehnen. l) בקשור הפעל נתן, אם בא ג״כ בקשור ל ענינו קיום דבר (כמו תקיעת כף) תנו יד לה׳ (דה״ב ל׳ ח׳) ולפעמים גם בלא קשור ל, ויתנו ידם, (עזרא יו״ד י״ט) תנה ידך, (מ״ב יו״ד ט״ו, יחזקאל י״ז י״ח) mit einem Handschlag bekräftigen. ויש ג״כ שענינו הכנעה ובקשת עזר sich unterwerfen-, geben. מצרים נתנו יד, (איכה ה׳ ו׳) נתנה ידה, (ירמיה נ׳ ט״ו, דה״א כ״ט כ״ד) m) נתון על יד ענינו נתינה על מנת להחזיר, תנה אותו על ידי, (בראשית מ״ב ל״ז) ונתון הלבוש והסוס על יד איש, (אסתר ו׳ ט׳) הגות הלשון anvertrauen. ומזו אפשר ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף, (בראשית מ״א מ״ב) n) מלא יד ענינו חנוך einweihen (in ein Amt). ומלאת יד אהרן, (שמות כ״ט ט׳, שם ל״ב כ״ט, שופטי׳ י״ז ה׳) הגות בלשון. o) גמול יד, כי גמול ידיו יעשה לו, (ישעיה ג׳ י״א) שכר Verdienst, Lohn *m.* כל יד ענינו כל מין, כל יד עמל, (איוב כ׳ כ״ב) allerhand Unglück. ומזו משא כל יד, (נחמי׳ יו״ד ל״ב) allerhand Darlehen. משלח יד, (דברים כ״ח כ׳) Geschäft *n.* רחב ידים, (תהלים ק״ד כ״ה) רחבת ידים, (בראשית ל״ד כ״א) weit nach allen Seiten. תשומת יד, (ויקרא ה׳ כ״א) ענינו פקדון Depositum, anvertrauetes Gut. ב) עצה״ש מה״א וענינו כח Macht, Kraft, Gewalt *f.* ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם, (תהלים ע״ו ו׳) ביד אל, (איוב כ״ז י״א) היד הגדולה, (שמות י״ד ל״א) את כל ארצו מידו, (במדבר כ״א כ״ו) ומזו מצא יד, השג יד הגיע יד ענינו כח בגוף או בממון ואם לא מצאה ידו די השיב לו, (ויקרא כ״ה כ״ח) ואם לא תשיג ידו, (שם ה׳ י״א) ואם לא תגיע ידו די שה, (שם שם ז׳) sich nicht vermöglich fühlen. קצר יד, רפה יד, (ישעיה ל״ז כ״ז, ש״ב י״ז ב׳) schwach, ohnmächtig. משלוח יד, (ישעיה י״ח י״ד) Beute *f.* משלח מנות, (אסתר ט׳ י״ט) הוראתו כבה״ן Senden. ג) וענינו מקום, איש על ידו לדגליהם, (במדבר ב׳ י״ז) יד חזות, (ישעיה נ״ז ח׳) ידים, (מ״ב י״א ט״ז) Platz, Ort *m.* ד) ענינו משען ומסעד, וידות מזה ומזה, (מ״א יו״ד י״ט, דה״ב ט׳ י״ח) בסר״נ Anlehnen *n.* ה) a) שם לצידי הקרש בא בסר״נ שתי ידות לקרש האחד, (שמות כ״ו י״ז) Zapfen *m.* b) שם לזכרות הנכנס באופן העגלה וידות האופנים, (מ״א ז׳ ל״ב, שם שם ל״ה) Achsen des Rades. ו) שם לחלק, וארבע הידות יהיה לכם, (בראשית מ״ז כ״ד׳ נחמיה י״א א׳) Theil *m.* ז) וענינו ציון לזכרון, הנה מציב לו יד, (ש״א ט״ו י״ח, דה״א י״ח ג׳) ein Denkmal. והרד״ק פירוש מציב לו מקום למערכותיו sich ein Kriegslager aufzustellen. ח) וענינו חוף, יד הירדן, (במדבר י״ג כ״ט) Küste *f.* ט) וענינו שיר תהלה, Loblied, Ode *f.* יכתוב ידו לה׳ (ישעיה מ״ד ה׳) י) וכן ענינו לדעתי תפלה, משרש ידה בהפעיל, ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג, (תהלים ע״ז ג׳) ופירושו כמו שפכתי שיחי בלילה, Gebet *n.* יא) ענינו אות ומופת, ונתתי את ידי במצרים, (שמות ז׳ ד׳) והוא כמו למען שיתי אותותי (שם י׳ ב׳) Wunderzeichen *n.* יב) לדעתי הוא שם לגלי הים, לפי שהם נורקים מתהום, ג״כ מש׳ ידה בפיעל: נתן תהום קולו רום ידיהו נשא, (חבקוק ג׳ י׳) Wogenwurf *m.*

ידד ידיד או ידיד שת״ז לאהוב, ידיד ה׳ (דברים ל״ג י״ב, תהלים קכ״ז ב׳, ישעיה ה׳ א׳) Liebling Gottes.

ידידות שת״נ, נתתי את ידידות נפשי, (ירמיה י״ב ז׳) Freundin meiner Seele.

ידידות תהש״נ, מה ידידות משכנותיך, (תהלים פ״ד ב׳) lieblich, angenehm.

ידה 1. 3. 5. 7. פ״י הקל ענינו השלכה, כל דורכי קשת ידו אליה, (ירמיה נ׳ י״ד) werfen.

הפעל כבקל, וידו אבן בי, (איכה ג׳ נ״ג) (משפטו ויידו ובא בחסרון הי׳ כמו ויבשהו ויגה) ידו גורל, (נחום ג׳ יו״ד) לידות קרנות הגוים, (זכריה ב׳ ד׳).

ההפעיל בה״ל. א) ענינו שבח והלל בהכרת הטוב, לרוב ביחס שאליו בקשור ל ולפעמים גם ביחס הפעול את, יודו לה׳ חסדו, (תהלים ק״ז ט״ו) נודה לך לעולם, (שם ע״ט י״ג) אודה את ה׳ (בראשית כ״ט ל״ה) הודינו לך אלהים, (תהלים י״ב ב׳) ובה׳ נוספת יהודוך, (תהלים מ״ה י״ח) יהודה (נחמיה י״א י״ז, תהלים ע״ה) loben, preisen. ב) וענינו הכרת העון והרע, אודה עלי פשעי, (תהלים ל״ב ה) ומודה ועזב (משלי כ״ח י״ג) bekennen.

ההתפעל בה״ל כבהפעיל. א) מה״א בהפעיל בהכרת הטוב, ומתודים לה׳ אלהי ישראל (דה״ב ל׳ כ״ב) בקשור ל danken, preisen, loben. ב) מה״ב בהפעיל שהוא הכרת העון בא בקשור את או על, והתודו את עונם, (ויקרא כ״ו י״ז) ויתודו על חטאתיהם, (נחמיה ט׳ ב׳) gestehen.

הידות שמ״נ לתהלה, על הידות, ובאה דגש תמורת נח הודות, (נחמיה י״ב ח׳) Lobgesänge, Chöre *pl.*

יהודי שם היחס להבאים משבט יהודה, איש

יוֹגֵב ש"ת לעובד השדה .Pflüger, Ackersleute *pl.*
לכרמים וְיוֹגְבִים, (מ"ב כ"ה י"ב).

יגה 5. 3. 2. הנפעל פ"ע וענינו היות בעצב, בתולותיה נוגות, (איכה א' ד') תה"ש נוּגֵי מִמוֹעֵד, (צפניה ג' י"ח) ש"ת, betrübt sein. ועין הערה נ' ותמצא שם פירוש הפסוק

הפִּעֵל פ"י וַיַּגֶּה בני איש, (איכה ג' ל"ג) ומשפטו וַיְיַגֶּה (וכן וַיְיַבְּשֵׁהוּ) .betrüben

ההִפְעִיל פ"י כי ד' הוֹגָהּ, (איכה א' ה') עד אנה תוֹגְיוּן נפשי. (איוב י"ט ב') .betrübt machen

יָגוֹן שמ"ז לעצב ואנינות, בְּיָגוֹן שאולה, (בראשית מ"ב ל"ח, שם מ"ד ל"א) ובכנוי ושמחתים מִיגוֹנָם, (ירמיה ל"א י"ג) .Betrübniss *n.*, Kummer *m.*

תּוּגָה שמ"נ וענינו כמו יָגוֹן, דלפה נפשי מִתּוּגָה (תהלים קי"ט כ"ח) תּוּגַת אמו, (משלי יו"ד א').

יגע 5. 3. 1. הקל פ"ע בה"ל. א) ענינו עיפות עד כי יָגְעָה ידו, (ש"ב כ"ג י') ויעפו נערים וְיִגָּעוּ ישעי' מ' ל', ושם שם ל"א) ברב דרכך יָגַעַתְּ, (שם נ"ז י') ermüden, erschöpft sein. ובא ג"כ בקשור בְּ אם יבוא אחריו שם, כי יָגַעְתָּ בִּי ישראל, (ישעיה מ"ג כ"ב) .denn du bist meiner müde Israel ב) וענינו עָבֹד בעמל וצער, למה זה הבל אִיגָע, (איוב ט' כ"ט) .wozu soll ich mich plagen oder anstrengen אשר לא יָגַעְתָּ בה, (יהושע כ"ד י"ג) dich bemüht, daran gearbeitet. ואם יבוא אחריו פעל יבוא בקשור לְ, אל תִּיגַע לְהעשיר, (משלי כ"ג ד') וכן אם יבוא בחה"פ, לָרִיק יָגַעְתִּי, (ישעיה מ"ט ד') יִגְעוּ לָרִיק, (שם ס"ה כ"ג) .anstrengen

הפִּעֵל מה"א בקל פ"י, אל תְּיַגַּע שמה את כל העם, (יהושע ז' ג') עמל הכסילים תְּיַגְּעֶנּוּ, (קהלת יו"ד ט"ו) .ermüden

ההִפְעִיל מה"ב בקל פ"י לא הוֹגַעְתִּיךָ בלבונה, (ישעיה מ"ג כ"ג, ושם שם כ"ד) הוֹגַעְתֶּם ה' בדבריכם, (מלאכי ב' י"ז) .ermüden, belästigen

יְגַע שת"ז לקנין הבא ע"י עמל ויגיעה, משיב יָגָע ולא יבלע, (איוב כ' י"ח) das Erarbeitete, der Erwerb.

יָגֵעַ תה"ש לעיף, ואתה עָיֵף וְיָגֵעַ, (דברים כ"ה י"ח) .müde כל הדברים יְגֵעִים, (קהלת א' ח') alle Worte ermüden.

יָגִיעַ תה"ש וענינו כמו יָגֵעַ, יְגִיעֵי כח, (איוב ג' י"ז) .ermüdet.

יְגִיעַ בה"ל. א) שמ"ז לעבודה הקשה, את עניי ואת יְגִיעַ כפי, (בראשית ל"א מ"ב) die Arbeit, Anstrengung. ב) שת"ז. a) וענינו כמו יָגָע, יְגִיעַ כפיך כי תאכל, (תהלים קכ"ח ב') das durch deine Hände Erarbeitete, Bewirkte. b) ש"ת לקנין הבא אף בלי יְגִיעַ רבה, יְגִיעַ מצרים וסחר כוש, (ישעיה מ"ה י"ד) יְגִיעַ אבותינו, (ירמיה ג' כ"ד) וְיָבֹזּוּ זרים יְגִיעוֹ, (תהל' ק"ט א') וִיגִיעֲכֶם בלא לשבעה, (ישעיה נ"ה ב', נחמיה ה' י"ג) .Besitz *m.*, Reichthum *m.*, Vermögen *n.*

יְגִיעָה שמ"נ וענינו כמו יְגִיעַ בה"א, ולהג הרבה יְגִעַת בשר, (קהלת י"ב י"ב) saure Arbeit, Anstrengung *f.*

יגר בנינו קל פ"ע, ענינו פָּחֹד וירא .sich fürchten ושוה היא לשרש גור בה"ב שם, כי יָגֹרְתִּי מפני האף, (דברים ט' י"ט) יָגֹרְתָּ מפניהם (שם כ"ח ס') ואשר יָגֹרְתִּי יבוא לי, (איוב ג' כ"ה, שם ט' כ"ח).

יד יַד שע"נ זה"ל. א) עקר הנחתו על אבר האדם אשר בה יקח ויתן .Hand *f.* ויתן יָד (בראשית ל"ח כ"ח) בכנוי היחיד, וכל יש לו נתן בְּיָדִי (שם ל"ט ח') ובסמיכת הרבוי, וְהַיָּדַיִם יְדֵי עשו. (שם כ"ז כ"ב) (וברבוי ות' רק בה' ד' ובה' ה' ובה' ו' ובה' ז') a) אם יבוא בקשור אֶת או עִם ענינו לְעֶזֶר הֲיַד יואב אִתָּךְ, (ש"ב י"ד י"ט) להיות ידיו אִתּוֹ, (מ"ב ט"ו י"ט) כי גם יָדָם עם דוד, (ש"א כ"ב י"ז) mit jemanden halten. b) ובקשור בְּ אחרי פעל היה או יָצָא או נָתַן ענינו לנגד ולענוש .Hand an Jemand legen וְיָדֵנוּ אל תְּהִי בוֹ, (בראשית ל"ז כ"ז) אל תְּהִי יָדִי בּוֹ, (ש"א י"ח י"ז, ש"ב כ"ז י"ז) c) ולענוש, הנה יַד ה' הוֹיָה במקנך, (שמות ט' ג') וגם יַד ה' היתה בם, (דברים ב' ט"ו) כי יָצְאָה בִי יַד ה', (רות א' י"ג) וְנָתַתִּי את ידי בְּמצרים, (שמות ז' ד') שמ"נו יָדִי כבדה עַל אנחתי, (איוב כ"ג ב') .strafen, heimsuchen d) עם בְּ בלא פעלים הנזכרים ענינו בְּתוֹךְ .in והמטה הזה תקח בְּיָדֶךָ, (שמות ז' ט"ו) e) כמו עִם, קח בְּיָדְךָ מזה שלשים אנשים, (ירמיה ל"ח יו"ד) .mit f) וענינו כמו על ידי, בְּיַד משה, (שמות ט' ל"ח) בְּיַד בניהו, (מ"א ב' כ"ה, ירמיה ל"ז ב') .durch g) וענינו לְנֶגֶד, ידו בַּכֹּל וְיַד כל בו, (בראשית ט"ז י"ב) .gegen, wider h) ואם בא עם הפעל היה ובקשור המלה על ענינו לטובה, תְּהִי יָדְךָ על איש ימינך, (תהלים פ' י"ח) die Hand Gottes ruht wohlthätig auf jemandem. וענינו שרות רוח הנבואה על הנביא, וַתְּהִי עָלַי שם יַד ה' (יחזק' ג' כ"ב) הָיְתָה עָלַי יַד ה', (שם ל"ז א') ונמצא נ"כ בקשור אֶל תמורת עַל וְיַד ד' הָיְתָה אֶל אלהו, (מ"א י"ח א') .die Gottheit begann ihn zu begeistern i) ובקשור עַל ענינו צַד על יַד הירדן, (במדבר י"ג כ"ט) חלקת יואב על יָדִי, (ש"ב י"ד ל') לְיַד מעגל, (תהלים

ש״א כ״ז א׳) von etwas abstehen, daran verzweifeln. ותאמרי נואָש, (ירמי׳ ב׳ כ״ה) פירוש אבדה תקותי.

הפִּעֵל. פי״ו לשלישי, וסבותי אני לְיַאֵש את לבי, (קהלת ב׳ כ׳) verzweifeln lassen.

נוֹאָשׁ שת״ז לְמְיֻאָש, אמרי נוֹאָשׁ, (איוב וא״ו כ״ו) ein Verzweifelnder.

יאת בנינו קל פ״ע בה״ל. א) ענינו רצון והסכמה, אך בזאת נֵאות לכם, (בראשית ל״ד ט״ו) יֵאֹתוּ הכהנים, (מ״ב י״ב ט״ו) einwilligen. ב) וענינו ראוי ונכון, כי לך יָאָתָה, (ירמיה י״ר ז׳) gebühren, geziemen.

יבב בנינו פעל וענינו קרוא בקול יללה, וַתְּיַבֵּב אם סיסרא, (שופטים ה׳ כ״ה) (ותרגום תריעה יַבָּבָא) jammern.

בל 5. 6. וַיָּבָל לחמורים, (שופטים י״ט כ״א) (ע״ש בול).

הַהִפְעִיל פי״ו וענינו הבאה, מי יוֹבִלֵנִי עיר מצור, (תהלים ב׳ י״א) führen. יוֹבִילוּ שי למורא, (שם ע״ו י״ב, ירמיה ל״א ח׳) darbringen.

הָהָפְעַל יוּבַל שי לה׳ צבאות, (ישעיה י״ח ז׳) לאשור יוּבָל, (הושע י״ד ו׳) geführt werden.

יוּבַל שע״ז נרדף עם פֶּלֶג ועל יוּבַל ישלח שרשיו, (ירמיה י״ז ח׳) Fluss m. על אוּבַל אולי (דניאל ח׳ ב׳) באות א׳ ת׳ י׳ ברביי יִבְלֵי מים, (ישעי׳ ל׳ כ״ה, שם מ״ד ד׳).

יוֹבֵל שע״ז בה״ל. א) נרדף עם אַיִל ועיקר ענינו הוא ובן הוראתו בלשון ערבי אמר ר׳ עקיבא כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלא שופרות הַיּוֹבְלִים, (יהושע וא״ו ד׳) תרגום שופריא דקרן דכריא Posaune von Widderhörnern. והוא ש״ת ובא ג״כ לְשופר במשוך הַיּוֹבֵל, (שמות י״ט י״ג) Posaune f., Blechhorn n. ב) שמ״ז לשנת החמשים אחר ז׳ שמיטות שנת היוֹבֵל, (ויקרא כ״ה י״ג) Jubeljahr n. ונקרא כן לפי שתוקעין בו בקרן היובל.

יְבוּל שת״ז לכל תבואה, לפי שהן מובלות לאוצרות, כהוראת השרש הזה בהִפְעִיל וְהָפְעַל ונתנה הארץ יְבוּלָהּ, (ויקרא כ״ו ד׳, חבקוק ג׳ י״ז) Frucht f. ומזה, יגל יְבוּל ביתו, (איוב כ׳ כ״ה, שופטים ו׳ ד׳) das Einkommen. ומזו לדעת הרד״ק השם בּוּל, לְבוּל עץ אבנוד, (ישעיה מ״ד י״ט, איוב מ׳ כ׳) בחסרון הי׳ Gewächs n.

יַבֶּלֶת שם מין נגע, חרוץ או יַבֶּלֶת, (ויקרא כ״ב כ״ב) Geschwür, Warze f.

יִבֵּם בנינו פעל פ״י וענינו נשואי אשת אח המת בלא בנים, וְיַבֵּם אותה, (בראשית ל״ח ח׳) לא אבה יַבְּמִי, (דברים כ״ה ז׳) die Pflicht der Bruder-Ehe erfüllen (das ist die kinderlose Bruders-Witwe ehelichen).

יָבָם שת״ז לאח איש המת, מאן יְבָמִי (דברים כ״ה ז׳) Schwager.

יְבֶמֶת שת״נ לאשת המת אשר לו אח, לקחת את יְבִמְתּוֹ, (שם כ״ה ז׳, ושם שם ט׳) Schwägerin f.

יבשׁ 1. 3. 5. הקל עומד בה״ל. א) ענינו חֹרֶב מליחות trocken sein. יָבְשָׁה הארץ, (בראשי׳ ח׳ י״ד) יָבֵשׁ כחרש כחי, (תהלים כ״ב ט״ז) וַתִּיבַשׁ ידו (מ״א י״ג ד׳) וכל מה שהוא מהוראה זו בא אית״ן, מהעתיד בחירק זולת וְיֵבוֹשׁ מקורו, (הושע י״ג ט״ו). ב) וענינו בושה העבר מנחי ע״ו ע״ש בוש והעתיד מנחי פ״י והאית״ן בקל בצירי, אל אֵבוֹשׁ כי חסיתי בך, (תהלים כ״ה כ׳) בוש לא יֵבוֹשׁוּ, (ירמיה וא״ו ט״ו) כל עוזביך יֵבוֹשׁוּ, (שם י״ז י״ג, ושם שם י״ח, ושם כ״ב כ״ב) sich schämen.

הפִּעֵל יוצא ובא רק מה״א בקל, ורוח נכאה תְּיַבֶּשׁ גרם, (משלי י״ז כ״ב) גוער בים וַיְבַּשֵׁהוּ, (נחום א׳ ד׳) והראוי בשתי יודין וַיְיַבְּשֵׁהוּ trocken machen.

ההפעיל בה״ל. א) מה״א בקל פ״י הוֹבִישׁ את מי ים סוף, (יהושע ב׳ י׳) הוֹבִישׁ פריה, (יחזקאל י״ט י״ב) austrocknen lassen. ועצה״ש במליצה, הוֹבִישׁ ששון מבני אדם, (יואל א׳ י״ב) versiegt ist die Freude von den Menschenkindern. ב) מה״ב בקל מענין בושה, פ״ע ויוצא, כל הוֹבְאִישׁ, (ישעי׳ ל׳ ה׳) הא׳ נוספת, הוֹבִישׁוּ אכרים, (יואל א׳ י״א) הגפן הוֹבִישָׁה (שם שם י״ב) beschämt dastehen. הוֹבִישָׁה הורתם, (הושע ב׳ ז׳)) sich schändlich aufführen. עומדים והיוצאים, הוֹבַשְׁתָּ היום פני כל עבדיך, (ש״ב י״ט ו׳) beschämen. והשאר מבנין הזה ע״ש בוש.

יָבֵשׁ תהש״ז, אני עץ יָבֵשׁ, (ישעיה נ״ו ג׳) וברבוי ענבים לחים וִיבֵשִׁים, (במדבר וא״ו ג׳) ולנקבה יהידה, נפשנו יְבֵשָׁה, (שם י״א ו׳) ולר״נ, העצמות הַיְבֵשׁוֹת, (יחזקאל ל״ז ב׳) trocken.

יַבָּשָׁה שת״נ לארץ הנגובה, לַיַּבָּשָׁה ארץ, (בראשית א׳ י׳) נגד המים das Trockene.

יַבֶּשֶׁת כמו יַבָּשָׁה, וְיַבֶּשֶׁת ידיו יצרו, (תהלים צ״ה ה׳)

יגב יָגֵב שת״ז לשדה זרוע כרמים וִיגֵבִים, (ירמיה ל״ט י׳) Felder, Aecker pl.

טרד בנינו קל פ"ע ועניננו היות תמיד בתנועה בלתי מפסקת ובלי מנוחה והשקט, דלף טוֹרֵד, (משלי י"ט י"ג) eine stets rinnende Dachtraufe; forttreiben, Drängen, fortstossen.

טרה טריה תהש"נ ועניננו לח, מכה טְרִיָּה, (ישעי' א' ו') frischer Schlag. לחי חמור טְרִיָּה, (שופטים ט"ו ט') ein frischer Eselskinnbacken.

טרח בנינו הפעיל פ"י ועניננו יכביד, אף ברי יַטְרִיחַ עב, (איוב ל"ז י"א) פירוש הרד"ק בשרשיו להביא רויה לעולם יטריח העב ויכבידנו מרוב המטר (ויהי רי מן רָוֶה כמו כי תחת יופי מן יְפֶיָּה, וני מן ונשאו אליך בְּנִיהֶם קינה) mit Regen belastet er die Wolke. והחכם מה"ל אמר אשר בְּרִי הוא שֵׁם לרוח החזק המטריח ומניע העב Borreas.

טֹרַח שמ"ז למשא כבד ויגיעת נפש, היו עלי לָטֹרַח, (ישעיה א' י"ד) ובבנוי טָרְחֲכֶם ומשאכם (דברים א' י"ב) Last.

טרם טֶרֶם מלת תה"פ ועניננו עוד לא ויבוא לרוב בפעל עתיד במקום עבר, טרם יִכְבֶּה, (ש"א ג' ג') טֶרֶם ישכבו, (בראשית י"ט ד') noch nicht. ועל המעט מחובר גם לפעל עבר, טֶרֶם יָדַע את ה' (ש"א ג' ז') ובקשור בְּ או מִ עניננו כמו לִפְנֵי בְּטֶרֶם אמות, (בראשית מ"ה כ"ח) עניננו לפני מות, מִטֶּרֶם שום אבן, (חגי ב' ט"ו) עניני לִפְנֵי שום אבן bevor.

טרף .5 .4 .2 .1 פ"י הקל עניננו דריסת חיה וקריעת הדבר הנדרס, טָרֹף טרף יוסף, (בראשית ל"ז ל"ג) יִטְרוֹף כאריה נפשי, (תהלים ז' ג', איוב ט"ז ט' וי"ח ד') טָרָף וירפאני, (הושע ו' א') zerreissen, zerfleischen.

הִנְפַעַל אם טרף יִטָּרֵף, (שמות כ"ב י"ב) כל היוצא מהנה יִטָּרֵף, (ירמי' ה' ו').

הֻפְעַל טרף טֹרַף יוסף, (בראשית ל"ז ל"ג).

הִהִפְעִיל, הַטְרִיפֵנִי לחם חקי, (משלי ל' ח') verzehren lassen, ernähren.

טָרָף עלה זית טָרָף, (בראשית ח' י"א) תה"ש לעלה קטופה מן העץ abgepflücktes Blatt.

טֶרֶף נה"ל. א) תהש"ז ועניננו לח ורענן, טַרְפֵּי צמחה, (יחזק' י"ז ט') frischer Zweig. ב) ש"ת לדבר החמוס, ומשניו אשליך טָרֶף, (איוב כ"ט ט"ז) יאכל טֶרֶף, (במדבר כ"ג כ"ד) Raub. הררי טָרֶף, (תהל' ע"ו ה') פירוש ההרים אשר משם יבואו האויבים ויחמוסו Raubgebirge *n*. ג) ע"צ השאלה לפרנסת האדם, לפי שפרנסת החיות ע"י טרף, כנה בשם הזה ג"כ פרנסת האדם, טֶרֶף נתן ליראיו, (תהלים קי"א ה') טֶרֶף לביתה, (משלי ל"א ט"ו) Speise *f*.

טְרֵפָה שת"נ לבהמה דרוסה, הַטְּרֵפָה לא ישלם, (שמות כ"ב י"ב) נבלה וּטְרֵפָה לא יאכל (ויקר' כ"ב ח') zerrissenes Thier (durch ein Raubthier).

אות י׳.

אב בנינו קל פ"ע שוה לשרש תאב, למצותיך יָאַבְתִּי, (תהלים קי"ט קל"א) Verlangen haben nach etwas.

יאל .5 .2 הִנְפַעַל פ"ע ועניננו כשרש סָכַל בקל, אשר נוֹאַלְנוּ, (במדבר י"ב י"א) נוֹאֲלוּ שרי צוען, (ישעי' י"ט י"ג) thöricht handeln. חרב אל הבדים וְנֹאָלוּ, ירמי' נ' ל"ו) und sie stehen wie die Narren da.

הִהִפְעִיל בה"ל. א) ועניננו חפץ ורצון לפעול דבר ולפעמים מורה ג"כ התחלה מהפעולה, וע"כ יבוא לרוב הפעל יאל מצטרף על פעל אחר הבא אחריו במקור עם לְ וַיֹּאֶל ללכת כי לא נסה, (ש"א י"ז ל"ט) הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת, (שם י"ב כ"ב) wollen וממה שמורה התחלת הפעולה, הוֹאַלְתִּי לדבר אל אדוני, (בראשית י"ח כ"ז) וַיּוֹאֶל הכנעני לָשֶׁבֶת בארץ, (יהושע י"ז י"ב) beginnen, anfangen. ומזו גם בלא קשור לְ הוֹאִיל משה באר, (דברים א' ה'). ב) ועניננו הראות רצון למלאות בקשת המבקש, הוֹאֶל נא ולין, (שופטים י"ט ו') הוֹאֵל נא קח כִּכָּרִים, (מ"ב ה' כ"ג) sich gefällig zeigen.

יאר יְאֹר שע"ז נרדף עם נהר על שפת היְאֹר (שמות ב' ג') בר"ז, על יְאוֹרֵיהֶם (שם ז' י"ט) (אם בא אצל מצרים הוא נילוס ואצל בבל היא פרת ואצל אשור הוא חדקל) Fluss *m*.

יאש .3 .2 הִנְפַעַל עניננו הַרְפּוֹת התקוה מדבר שהיה מקוה להשיגו, וְנוֹאַשׁ מִמֶּנּוּ שאול,

וסכלות vernagelt, dumm sein. וְנִטְמֵתֶם בָּם. (ויקרא י״א מ״ג) נִטְמִינוּ בעיניכם, (איוב י״ח ג׳).

טמן 1. 2. 5. הקל פ״י וענינו הסתרה וצפונה, וַיִּטְמֹן אותם יעקב, (בראשית ל״ה ד׳) וַיִּטְמְנֵהוּ בחול, (שמות ב׳ י״ב) וַתִּטְמְנֵהוּ, (יהושע ב׳ וא״ו) verstecken.

הנִפְעַל פ״ח, הִטָּמֵן בעפר, (ישעיה ב׳ יו״ד).

ההִפְעִיל שוה להקל, וַיַּטְמִינוּ (מ״ב ז׳ ח׳).

מַטְמוֹן שת״ז לאוצר נסתר .Schatz m. נתן לכם מַטְמוֹן, (בראשית מ״ג כ״ג) הרבוי, מַטְמֹנִים, (ירמי׳ מ״א ח׳). מַטְמֻן וּמַטְמֻנֵי מסתרים, (ישעי׳ מ״ה ג׳) כמו מַטְמוֹן.

טנא טֶנֶא שם נרדף עם סַל, ושמת בַטֶּנֶא, (דברים כ״ו ב׳) ובכנוי טַנְאֲךָ, (שם כ״ח ה׳) .Korb m.

טנף בנינו פעל פ״י וענינו גָעַל ולכלוך, איככה אֲטַנְּפֵם, (ש״ה ה׳ ג׳) beschmutzen.

טעה בנינו הפעיל פ״י קרוב לשרש תעה, הִטְעוּ את עמי, (יחזקאל י״ג יו״ד) zum Irrthum verleiten.

טעם הקל פ״י, הנחתו הראשונה על הבחנת טעם האֹכֶל .Kosten ולא טָעַם כל העם לחם, (ש״א י״ד כ״ד) טָעֹם טָעַמְתִּי בקצה המטה, (שם שם מ״ג) וחך אֹכֶל יִטְעַם לו, (איוב י״ב י״א, שם ל״ד ג׳) בא עצה״ש ג״כ על הבחנת הדעת בהשכלה fühlen empfinden. טַעֲמוּ וראו כי טוב ה׳ (תהלים ל״ד ט׳) טָעֲמָה כי טוב סחרה, (משלי ל״א י״ח).

טַעַם נה״ל. א) שמ״ז וענינו בחינת גשמי בהבחנת המר והמתוק .Geschmack m. וְטַעְמוֹ כצפיחית בדבש, (שמות ט״ז ל״א, איוב ו׳ וא״ו). ב) בחינת רוחני ושכלי על הטוב והרע או על הנאה והמגונה .Einsicht f., Verstand m. וישנה את טַעְמוֹ, (ש״א כ״א י״ד) וברוך טַעְמֵךְ, (שם כ״ה ל״ג) טוּב טַעַם ודעת, (תהל׳ קי״ט ס״ו) וסרת טָעַם, (משלי י״א כ״ב) ohne Verstand. ג) שמ״ז וענינו משפט וגזר דין .Beschluss m. מִטַּעַם המלך, (יונה ג׳ ז׳) וְטַעַם זקנים יקח, (איוב י״ב כ׳) טְעֵם, (דניאל ב׳ י״ד) .Rath m.

מַטְעַמִּים בר״ז, וכן מַטְעַמּוֹת בר״נ ש״ת למאכלים ערבים לחיך .Leckerbissen m. ועשה לי מַטְעַמִּים, (בראשית כ״ז ד׳) ואל תתאו לְמַטְעַמּוֹתָיו, (משלי כ״ג ג׳).

טען בנינו פָעַל בה״ל. א) ענינו עמיסת בהמה, טַעֲנוּ את בעירכם, (בראשית מ״ה י״ז) beladen, bepacken. ב) וענינו דָקוֹר, מְטֹעֲנֵי חרב, (ישעי׳ י״ד י״ט) וכן הוראתו בערבי Durchgebohrt.

טפח בנינו פִעֵל פ״י וענינו מתיחה ורקיע ועריך ביד, וימיני טִפְּחָה שמים, (ישעיה מ״ח י״ג) spannen, ausbreiten. אשר טִפַּחְתִּי ורביתי, (איכה ב׳ כ״ב) ausbreiten, ordnen, zurechtmachen.

טפח שמ״ז למדת היד כשהיא פתוחה ואצבעותיה דבוקות זו לזו .Handbreit מסגרת טֹפַח, (שמות כ״ה כ״ה) ועביו טֶפַח, (דה״ב ד׳ ה׳) והרבוי בס״נ, הנה טְפָחוֹת נתת ימי, (תהלים ל״ט ו׳) ע״ד המליצה כאלו ימיו נמדדו לו במדת טֶפַח. מטפך עד הַטְּפָחוֹת, (מ״א ז׳ ט׳) תה״ש לאבנים שדתקרה מונחת עליהן והרד״ק פירש עד הכותל למעלה שהיה בנוי במדת הטפח.

טִפֻּחִים, עוללי טִפֻּחִים, (איכה ב׳ כ׳) תהש״ז ברבוי לילדים קטנים העטופים עוד במטפחת .Wickelkinder pl.

מִטְפַּחַת שת״נ למלבוש המעטף את הגוף, הבי הַמִּטְפַּחַת, (רות ג׳ ט״ו) Mantel, Wickler m., Oberkleid n. וברבוי וְהַמִּטְפָּחוֹת, (ישעי׳ ג׳ כ״ב) והרד״ק בשרשיו הביא בשם י״א מהשם טפח וענינו בתי הידים Handschuhe pl., Fäustlinge.

טפל בנינו קל פ״י וענינו הדבק וחבר, טָפְלוּ עלי שקר זדים, (תהלים קי״ט ס״ט) פירוש הזדים דבקו וחברו עלי שקר, וַתִּטְפֹּל על עוני, (איוב י״ד י״ז) Falsches aufbürden.

טפסר טִפְסָר שת״ז לנגיד ומושל Anführer m. פקדו עליה טִפְסָר, (ירמיה נ״א כ״ז) וברבוי וְטַפְסְרַיִךְ כגוב גובי, (נחום ג׳ י״ז).

טפף בנינו קל פ״ע וענינו צעידה רוחפת תה״פ הלוך וְטָפוֹף, (ישעיה ג׳ ט״ז) trippelnd, schwebend einhergehen. ולדעת הרד״ק הוא מש״ש תפף וענינו תלכנה בשיר מתופפות בכלי זמר בלי בושה.

טַף שת״ז לקבוץ ילדים, לחם לפי הַטָּף, (בראשית מ״ז י״ב) kleine Kinder. ואפשר נקראו כן ע״ש הליכותם בצעידה רוחפת, מהקל, ובכנוי טַפְּכֶם ונשיכם, (דברים כ״ט יו״ד).

טפש בנינו קל פ״ע וענינו קרוב לשרש שָׁמַן וכן טָפַשׁ כחלב לבם, (תהלים קי״ט ע׳) פירוש לבם שָׁמֵן כחלב ואין להם הרגשה והבחנה וכן תרגם הַשְׁמֵן לב העם הזה, (ישעיה וא״ו יו״ד) טפש לבא דעמא הדין .dumm, unempfindlich sein וכן בתלמוד יקראו לשוטה שאינו מרגיש טִפֵּשׁ.

טְחוֹן שם זכר לרחים הַנִּשָּׂאִים Handmühle f. בחורים טְחוֹן נשאו, (איכה ה' י"ג).

טַחֲנָה שם נקבה לרחיים, ובטלו הטֹּחֲנוֹת, (קהלת י"ב ד') והוא שם כנוי ע"צ המליצה לְשִׁנַּיִם הטוחנים את המאכל.

טחר **טְחֹר** שם חלי וּבַטְּחֹרִים, ((דברים כ"ח כ"ז, ש"א ה' ו') ולר"ק Hämorrhiden. Stuhlzwang m.

טטף **טֹטֶפֶת** ש"ת לתכשיט קשור על המצח וּלְטֹטָפוֹת בין עיניך, (דברים וא"ו ה', שם י"א י"ח) Denkband n. וכן ת"י ואצעדה אשר על זרועו, וטוטפתא די על דרעיה ובתלמוד, אין אשה יוצאת לא בטֹטֶפֶת והן התפילין עפ"י הקבלה, אשר בתוכם הפרשיות מיציאת מצרים לזכרון.

טיט **טִיט** שם נרדף עם חמר Lehm m., Töpfer-thon. ענינו טיט עב, (ישעי' נ"ז כ') עב טיט (חבקוק ב' ו').

טיל 4. 5. 6. הִפְעִל על דרך המרובעים הפ' והל' הפעל בכפל פ"י וענינו הֲנִיעָה והשלכה ממקום למקום, הנה ד' מְטַלְטֶלְךָ, (ישעיה כ"ב י"ז) hinwerfen.

ההפעיל בה"ל. א) כהפעל שענינו השלכה, וְהֵטַלְתִּי אתכם, (ירמי' ט"ז י"ג) וַיָּטֶל שאול את החנית, (ש"א י"ח י"א) werfen, hinwerfen. וַיָּטִילוּ את הכלים, (יונה א' ה') wegwerfen. ב) בקשור השם רוח ענינו כשרש נשב.

ההִפְעִיל, וד' הֵטִיל רוח, (יונה א' ד') wehen lassen.

ההָפְעַל, הוּטְלוּ הוא וזרעו, (ירמיה כ"ב כ"ח, משלי ט"ז ל"ג) geworfen werden.

טַלְטֵלָה שמ"נ, (ישעיה כ"ב י"ז) Hinwerfen.

טיר **טִירָה** בה"ל. א) שם נקבה למשכן הרועים בחצריהם Nomadendörfer. וּבְטִירוֹתָם, (בראשית כ"ה ט"ז, במדבר ל"א יו"ד). ב) ש"ת לארמון טירת כסף, (ש"ה ח' ט') תהי טִירָתָם נשמה, Palast m, (תהלים ס"ט כ"ו).

טלא **טָלוּא** תה"ש למנוקד בצבעים שונים ge-fleckt, bunt. נָקֹד וטלוא, (בראשית ל' ל"ב) לר"ז העקודים וְהַטְּלֻאִים, (שם שם ל"ה) לר"נ במות טְלֻאוֹת, (יחזקאל ט"ז ט"ז).

מְטֻלָּאוֹת, (יהושע ט' ה') ענינו כמו טלואות.

טלה **טָלֶה** שם נרדף עם כֶּבֶשׂ Lamm n. זאב וְטָלֶה, (ישעיה ס"ה כ"ה) בסמוך טְלֵה חלב, (ש"א ז' ט') וברבוי, יקבץ טְלָאִים, (ישעיה מ"ה י"א) באה א' ת' ה'.

טלל בנינו פעל פ"י וענינו קרוי בית mit Balken decken. וקרוב הוא לשרש צלל כי המקרה ביתו עושה לו צל, וכן תרגום בְּצֵל קורתי, בִּטְלַל שירותי. יבננו וִיטַלְּלֻנוּ, (נחמי' ג' ט"ו).

טַל שם רסיסי לילה Thau m. אף שמיו יערפו טָל, (דברים ל"ג כ"ח) יתנו טַלָּם, (זכרי' ח' י"ב).

טמא 1. 2. 3. 6. 7. הפך מן טהור וענינו תעוב מפני זוהמא או מפני שאסרתה התורה unrein sein. הקל עומד, וְטָמֵא עד הערב, (ויקרא ט"ו ה') וַתִּטְמָא הארץ, (שם י"ח כ"ה).

הַנִּפְעַל פעל חוזר sich verunreinigen. נִטְמָא ישראל, (הושע ה' ג') ע"י ע"ז, אם נִטְמָאָה, (במדבר ה' י"ג) ע"י זנות.

הפִּעֵל פ"י בה"ל. א) וענינו הפך טהור כבקל, בְּטַמְּאָם את משכני, (ויקרא ט"ו ל"א) verunreinigen. ב) וענינו חלול הקודש entweihen. וְטִמְּאוּ את שם קדשי, (יחזקאל מ"ג ה', ויקרא י"ח כ"ה, תהלים ע"ט א', מ"ב כ"ג יו"ד). ג) וענינו נבלת זנות schänden. כי טִמֵּא את דינה אחותם, (בראשית ל"ד ה', ושם שם י"ג, יחזקאל י"ח י"א). ד) וענינו תעוב והרחקה entfernen, verab-scheuen. וְטִמֵּא את הַתֹּפֶת, (מ"ב כ"ג י', ישעיה ל' כ"ב) ה) וענינו החלטת הַטֻּמְאָה עפ"י הכהן וטמא אותו הכהן, (ויקרא י"ג כ"ה) לטהרו או לְטַמְּאוֹ, (שם שם נ"ט) für unrein erklären.

הֻהָפְעַל אחר אשר הֻטַּמָּאָה, (דברים כ"ד ד') sich verunreinigen lassen.

ההִתְפַּעֵל שוה להנפעל, לא יִטַּמָּא בעל בעמיו, (ויקרא כ"א א') ולאלה תִּטַּמָּאוּ, (שם י"א כ"ד) בחסרון דת' בעבור הט' sich verunreinigen.

טָמֵא ש"ת או תהש"ז לכל דבר מרוחק ונבדל, אם מפני תעוב או מפני איסור, הַטָּמֵא והטהור, (דברים י"ד ח') שת"ז der Unreine. טְמֵא שפתים, (ישעיה וא"ו ה') תהש"ז unreine Lippen. ולנקבה, בהמה טמאה, (ויקרא כ"ז י"א) תהש"נ טְמֵאַת השם, (יחזקאל כ"ב ה') von beflecktem Rufe.

טֻמְאָה שמ"נ וטהרתם מכל טֻמְאֹתֵיכֶם, (יחזקאל ל"ו כ"ה) Unreinheit, Verunreinigung.

והשת"נ ואל תאכלי כל טֻמְאָה, (שופטים י"ג ז', במדבר ה' י"ט) etwas Unreines.

טָמְאָה בעבור טֻמְאָה, (מיכה ב' יו"ד) ענינו כמו טֻמְאָה.

טמה בנינו נפעל פ"ע וענינו סתימת הלב ובערות

השבת מְטָהֳרוֹ, (תהלים פ"ט מ"ה) והמ' היא מ השמוש ועניגו מן טָהֳרוֹ .Glanz m. ולדעת הראב"ע והרד"ק השם מְטֹהָר כמו מְקֻדָּשׁ והדגש לתפארת.

טָהֳרָה שמ"נ בה"ל, א) כה"א בהשם טֹהַר, ומשמרת הַטָּהֳרָה, (נחמי' י"ב מ"ה) כְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, (דה"ב ל' י"ט) .Reinheit, Reinlichkeit *f.* ב) כה"ב בהשם טֹהַר, דמי טָהֳרָה (ויקרא י"ב ד' שם י"ב ה') .Reinigung *f.*

טוב הקל פ"ע ולא נמצא כ"א בעבר, ושארי חלקי הבנין בשרש יטב, וענינו יפה ונעים, מַה טֹּבוּ אהליך, (במדבר כ"ד ה') gut, schön, angenehm sein. ובקשור השם לֵב, וְלֵב נבל טוב עליו (ש"א כ"ה ל"ו) כְּטוֹב לֵב אמנון, (ש"ב י"ג כ"ח, אסתר א' יו"ד) .heiter, froh sein

ההפעיל פ"י הֲטִיבֹתָ כי היה עם לבבך, (מ"א ח' י"ח, מ"ב יו"ד ל') gut, recht machen. והעבר אשר הי' ההפעיל באה בצירי ושארי חלקי בנינה תמצא בשורש יטב.

טוב תאר לכל מה שהוא שלמות בענין ונאות לתכלית, אם בְמראה, את האור כי טוב, (בראשית א' ד'. שמות ב' ב') ואם בטעם, כי טוב העץ למאכל, (בראשית ג' ו') בחור וָטוֹב (ש"א ט' ב') כי טובות הנה, (בראשית וא"ו ב') gut. ואם תבוא בקשור מ ענינו יותר טוב, כי טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר, (שמות י"ד י"ב, תהלים קי"ט ע"ב). טוב שם משמן טוב, (קהלת ז' א') . . . schöner, besser als. ואם מלת טוב מחוברת למלת בְּעֵינֵי או למלת עַל מורה רצון gefällig. כי טוב בְּעֵינֵי ה' (במדבר כ"ד א', שם ל"ב, אסתר א' י"ט) אם עַל המלך טוב, (שם ח' ה', נחמי' ב' ז') ואם בא בסמיכת להשם עַיִן מורה נדיבות, טוב עַיִן הוא יבורך, (משלי כ"ב ט') .der Freigebige ואם הוא מחובר למלת לֵב מורה שמחה, בְּלֵב טוב, (קהל' ט' ז', אסתר א' יו"ד, ש"א כ"ה ל"ו, מ"א ח' ס"ו) guten Muthes, fröhlichen Herzens: ובכנוי, טוֹבָם כחדק, (מיכה ז' ד').

טוב גה"ל, א) שמ"ז Güte *f.*, Schönheit, Glückseligkeit *f.* אני אעביר כל טוּבִי על פניך, (שמות ל"ג י"ט) למען טוּבְךָ ה' (תהלים כ"ה ז') die Güte. טוב טעם ודעת, תהלים קי"ט ס"ו) Güte, gepaart mit Einsicht. על טוּב צוארה, (הושע יו"ד י"א) מה טובו ומה יפיו, (זכריה ט' י"ז) .Schönheit *f.* יחיל טובו, (איוב כ' כ"א) בְּטוּב צדיקים (משלי י"א יו"ד) .Glückseligkeit. ב) שמ"ז למבחור, וכל טוב אדניו בידו, (בראשית כ"ד יו"ד) טוב הארץ תאכלו, (ישעיה א' י"ט) das Beste. ג) בקשור לֵב שמ"ז לשמחה ובטוב לֵבָב, (דברים כ"ח מ"ז) מִטּוּב לֵב, (ישעיה ס"ה י"ד) .Fröhlichkeit *f.*

טוֹבָה שמ"נ לעשות טוֹבָה, (במדבר כ"ד י"ג) Gutes. ברבות הטובה, (קהלת ה' י') Reichthum, Wohlstand *m.*, Vermögen *n.* ובכנוי גם טובותיו היו אומרים לי, (נחמיה וא"ו י"ט) das Gute an ihm.

טוה בנינו קל וענינו עשית פתילים, טָווּ את העזים, (שמות ל"ה כ"ו) (וענינו טוו צמר העזים) spinnen.

מַטְוֶה תאר לפתילים טְווּיִם, ויביאו מַטְוֶה, (שם שם כ"ה) .Gesponnenes

טוח 1. 2. הקל פ"י ענינו מירוח ודבוק, וְטָח את הבית, (ויקרא י"ד מ"ב, דה"א כ"ט ד') übertünchen. ועצה"ש נביאיה טָחוּ להם תָּפֵל, (יחזקאל כ"ב כ"ח) verkleben. טַח מראות עיניהם. (ישעי' מ"ד י"ח) הוא פעל עומד verklebt sein. ובא פתחת קמץ והראוי טָח.

הנפעל, אחרי הִטּוֹחַ את הבית, (ויקרא י"ד מ"ג).

טוחות שר"נ לכליות, מי שת בטוחות חכמה (איוב ל"ח ל"ו, תהלים נ"א ח') Nieren *pl.* ואפשר נקראו כן לפי שהם מכוסים בחֵלֶב.

טִיחַ תאר למריח, איה הַטִּיחַ אשר טחתם, (יחזק' י"ג י"ב) Tünche *f.*

טור טור שת"ז לשורה מסודרת .Reihe *f.* טור אֹדֶם, (שמות כ"ח י"ז) ארבעה טוּרִים אבן (שם שם י"ז) ובסמוך טִירֵי גזית, (מ"א וא"ו ל"ו).

טוש בנינו קל פ"ע וענינו עופפות במהירות schnell fliegen. כנשר יָטוּשׂ עלי אכל, (איוב ט' כ"ו) ובארמי טַס.

טחה **מְטַחֲוֵה** שם זכר לשיעור מרחק ירית החץ מהמורים בקשת למטרה, הרחק כִּמְטַחֲוֵי קשת, (בראשית כ"א ט"ז) בא בסר"ז, einige Bogenschüsse weit.

טחן בנינו קל פ"י וענינו שחיקת דבר להלקים קטנים ולרוב היא ע"י הרחים, וְטָחֲנוּ ברחים. (במדבר י"א ח') וַיִּטְחַן עד אשר דק, (שמות ל"ב כ') zerreiben, malmen. ומזו ופני עניים תִּטְחָנוּ, (ישעי' ג' ט"ו) den Armen höchst unterdrücken. תִּטְחַן לאחר אשתי, (איוב ל"א יו"ד) פירוש תהיה שפחה אחר הרחים לאחר sie möge die Mühlmagd eines Fremden sein.

אות ט.

טאט בנינו פעל נגזר מהשם מְטַאְטֵא פ"י וטֵאטֵאתִיהָ במטאטא השמד, (ישעיה י"ד כ"ג) .wegfegen, auskehren

מְטַאטֵא שם כלי שמכבדין בו הבית מהאשפות, (שם שם) .Besen *m.*

טבח בנינו קל פ"י וענינו כמו זבח .schlachten טָבַחְתָּ ולא חמלת, (איכה ב' כ"א) וּטְבָחוֹ או מכרו, (שמות כ"א ל"ז).

טֶבַח בה"ל. א) שם למקום הזביחה .Schlachtbank *f.* כשור אל טֶבַח יבוא, (משלי ז' כ"ב) לַטֶּבַח יובל, (ישעיה נ"ג ז'). ב) תאר לבהמה הנזבחת .Schlachtvieh *n.* וטבוח טֶבַח והכן, (בראשית מ"ג ט"ז) טבחה טִבְחָהּ, (משלי ט' ב').

טִבְחָה בס"נ ג"כ בה"ל. כה"א בשם טֶבַח כצאן טִבְחָה, (תהלים מ"ד כ"ג). ב) כה"ב בשם טֶבַח, ואת טִבְחָתִי, (ש"א כ"ה י"א) .Schlachtvieh *n.*

טַבָּח בה"ל, א) שת"ז למבשל, וירם הַטַּבָּח, (ש"א ט' כ"ג) .Koch *m.* ולנקבה וּלְטַבָּחוֹת, (שם ח' י"ג). ב) שת"ז לממונה להמית הרוגי מלכות, שר הַטַּבָּחִים, (בראשית ל"ז ל"ו) .Scharfrichter *m.*

מַטְבֵּחַ שם למקום הזביחה, כמו טֶבַח בה"א -Schlacht .bank *f.* הכינו לבניו מַטְבֵּחַ, (ישעי' י"ד כ"א).

טבל .1. 2 הקל פ"י וענינו טביעת דבר בלח כלו או מקצתו בא תמיד בקשור בְּ .eintauchen וַיִּטְבְּלוּ את הכתנת בדם, (בראשית ל"ז ל"א, ויקרא ד' ו', דברים ל"ג כ"ד).

הנִפְעל נִטְבְּלוּ בקצה המים, (יהושע ג' ט"ו).

טבע .1. 4. 6 הקל ענינו שקיעה בדבר לח ועב ואשר כבד לצאת ממנו .einsinken והיא קרוב לשרש טבל. אך טבל היא בדבר אשר קל לצאת ממנו בא ג"כ בקשור בְּ, טָבְעוּ גוים בַּשַּׁחַת, (תהל' ט' ט"ז) וַיִּטְבַּע ירמיה בַּטִּיט, (ירמי' ל"ח ו').

הפֻּעַל טֻבְּעוּ בים סוף, (שמות ט"ו ד').

הָהָפְעַל, הָטְבָּעוּ בַבּוֹץ רגליך, (ירמיה ל"ח כ"ב, משלי ח').

טַבַּעַת שת"נ הנחתו הראשונה על עגיל הנתון על האצבע ויש עליו חותם הנטבע בשעוה לחתום דבר .Siegelring *m.* ונחתם בְּטַבַּעַת, (אסתר ג' י"ב) ותתפשטה הוראתו ג"כ על עגיל בלי חותם ועל עגיל להכנים בהם בדים, אל הַטַּבַּעַת האחת, (שמות כ"ו כ"ד) בסר"נ טַבָּעוֹת, (שם כ"ה כ"ו) .Ring *m.*

טבר טַבּוּר שת"ז לשֹׁרֶר .Nabel *m.* וכן הוראתו בלשון ארמי וכן שמשו בהשם הזה חז"ל, תיקצץ ירו על טַבּוּרוֹ, (נידה דף י"ד) וכן העתיקו השבעים הפסוקים, מעם טַבּוּר הארץ, (שופטים ט' ל"ו) יושבי על טַבּוּר הארץ, (יחזקאל ל"ב י"ב) והרב ר"ש פ"ה פירש מענין גבוה ואמר שאם ישכב האדם ופניו למעלה לא תמצא בכל גופו גבוה יותר מטבורו וכן אמרו חז"ל כי ימצא חלל מהיכן מודדין מטבורו מפני שהוא גבוה, ולדעת החכם געזעניוס הב' בהשם טבור היא תמורת ו' והראוי, טוור וענינו הר כי בלשון כנען. טור ענינו הר .Berg *m.*, .Anhöhe *f.*

טבת טֵבֵת שם לחדש העשירי, (אסתר ב' ט"ז).

טהר .1. 3. 7 הקל פ"ע וענינו נקיות וזכות במובן הטבעי .rein sein ארחץ בהם וְטָהָרְתִּי, (מ"ב ה' י"ב) וַיִּטְהָר, (שם שם י"ד) ובמובן המוסרי, לפני ה' תִּטְהָרוּ, (ויקרא ט"ז ל') טָהַרְתִּי מחטאתי, (משלי כ' ט') .rein sein von Sünden

הפִּעֵל פ"י, וְטִהַרְתִּי אותם, (יחזקאל ל"ז כ"ג), ורוח עברה וַתְּטַהֲרֵם, (איוב ל"ז כ"א) וּמְטַהֵר כסף, (מלאכי ג' ג') וְטִהַר אותו הכהן, (ויקרא י"ג ל"ד) לְטַהֲרוֹ או לטמאו, (שם שם נ"ט) .reinigen, für rein erklären

ההִתְפַּעֵל פ"ח בה"ל. א) והוא פ"ח, וכבסו בגדיהם וְהִטֶּהָרוּ, (במדבר ח' ז') .sich reinigen. ב) והוא פעל מרומה, המתקדשים וְהַמִּטַּהֲרִים, ישעי' ס"ו י"ז) .sich rein stellen במוסרי ובשתי ההוראות הנ"ל נבלע הת' בדגש בעביר פגיעתן בט' והיה קשה על המבטא.

טָהוֹר תהש"ז, טָהוֹר הוּא, (ויקרא י"ג י"ג) בסמוך טהור לב, (משלי כ"ב י"א) בר"ז מים טְהוֹרִים, (יחזקאל ל"ו כ"ה) ולנקבה צפור טְהוֹרָה, (דברים י"ד י"א) לר"נ אמרות טְהוֹרוֹת, (תהלים י"ב ז') .rein

טֹהַר בה"ל. א) וענינו זֹהַר וזכות שמ"ז, וכעצם השמים לָטֹהַר, (שמות כ"ד י') .Reinheit *f.*, .Glanz *m.* ב) ש"מ וענינו נקיות, ימי טָהֳרָה, (ויקרא י"ב ד') פירוש הימים אשר תִּנָּקֶה בהם היולדת .Reinigung *f.*

טְהָר ע"מ קָבָל שמ"ז וענינו כה"א בהשם, טֹהַר

חוֹתֵן תואר לאבי האשה, חוֹתֵן משה, (שמות י״ח, ושם שם ב׳, שופטים י״ט ד׳) Schwiegervater von Moses.

חוֹתֶנֶת תואר לאם האשה Schwiegermutter *f.* ארור שכב עם חוֹתַנְתּוֹ, (דברים כ״ז כ״ג) ואבי הבעל יקרא חָם, (בראשית ל״ח) ואם הבעל חָמוֹת, (מיכה ז׳ ו׳).

חֲתֻנָּה תאר למשתה נשואים Vermählung *f.* ביום חֲתֻנָּתוֹ, (ש״ה ג׳ י״א).

חתף בנינו קל פ״י נרדף עם שרש חטף ועניננו לקיחה במהירות ובחוזקה, הן יַחְתֹּף, (איוב ט׳ י״ב) wegraffen, anpacken, rauben.

חֶתֶף שת״ז, אף היא כְּחֶתֶף הארוב, (משלי כ״ג כ״ח) וענינו כשם תאר Räuber.

חתר בנינו קל פ״י וענינו חפיר וחפוש, חתר בחשך בתים, einbrechen. (איוב כ״ד ט״ז, יחזקאל ח׳ ח׳, עמוס ט׳ ב׳) וַיַּחְתְּרוּ האנשים, (יונה א׳ י״ג) ענינו חפרו וחשבו במשוטות במים להוציא הספינה אל היבשה.

מַחְתֶּרֶת שת״נ לחפירה בקיר Einbruch *m.* אם בְּמַחְתֶּרֶת ימצא הגנב (שמות כ״ב ב׳).

חתת 1. 2. 3. 5. הקל פ״ע בה״ל. א) ענינו פחד sich erschrecken, zittern. חַת מלדך, (ירמי׳ נ׳ ב׳) התאזרו וָחֹתּוּ, (ישעיה ח׳ יו״ד) וְחַתּוּ ובשו, (שם כ׳ ה׳) חַתּוּ לא ענו, (איוב ל״ב ט״ו). ב) וענינו שבירה פ״ע zerbrochen sein. קשת גבורים חַתִּים (ש״א ב׳ ד׳) ולא נמצא העתיד מקל.

הנִפְעַל ג״כ בה״ל. א) כה״א בקל, בא לרוב עם הפעל ירא ולפעמים עם מְ או עם השם מִפְּנֵי, אל תִּירָא ואל תֵּחַת, (דברים א׳ כ״א, שם ל״א ח׳, יהושע א׳ ט׳) sich erschrecken, verzagen, sich fürchten. (איוב ל״ט כ״ב) כי מקול ה׳ יֵחַת אשור, (ישעיה ל׳ ל״א) מקולם לא יֵחַת, (שם ל״א ד׳) יֵחַתּוּ הגוים מהמה, (ירמ׳ יו״ד ב׳) מפני שמי נִחַת הוא, (מלאכי ב׳ ה׳) vor meinen Namen fürchtet er sich. ב) וענינו שבירה פ״י מה״ב בקל, ה׳ יֵחַתּוּ מריביו עליו (ש״א ב׳ י׳) zerschmettert, zerbrochen, zertrümmert werden. ומזו וצדקתי לא תֵחָת, (ישעיה נ״א ו׳) יֵחַת אפרים מעם, (ישעיה ז׳ ה׳) פירוש יִשָּׁבֵר וישפל מהיות עוד גוי ולרעת החכם בן זאב הנפעל בהשורש הזה הוא משני גזרות משרש חתת ומשורש נחת ונכונים דבריו ע״ש.

הפִּעֵל בה״ל פ״י. א) מה״א בקל פ״י וְחִתַּתַּנִי בחלומות, (איוב ז׳ י״ד) erschrecken, ängstigen. ב) מה״ב בקל פ״ע חִתְּתָה קַשְּׁתוֹתָם, (ירמיה נ״א נ״ו) zerbrochen sein. ולרעת הרד״ק הוא מֵהַפִּעֵל והחיר״ק תמורת שורק.

ההִפְעִיל פ״י בה״ל. א) מה״א בקל וְהַחְתַּתִּי את עילם, (ירמיה מ״ט ל״ז) ängstigen. ב) מה״ב בקל, הַחִתּוֹתָ כיום מדין, (ישעיה ט׳ ג׳) zerbrochen. ושד בהמות יְחִיתַן, (חבקוק ב׳ י״ז) לדעת הרד״ק בשרשיו היו״ד תמורת דגש וענינו יחתת (יְשַׁבֵּר) אותן ולרעתי הקלה הנ׳ שבמלת יְחִיתַן היא תמורת ך הכנוי וענינו יְחִיתֶךָ כבמלת כַּנְלֹתְךָ לבגוד והראוי כַּכְלוֹתְךָ (וכן לְמַעַן שדי נעוריך, והראוי לְמַעֵךְ כמו שכתוב לפני זה בפרשה זו, ושמה מֹעֲכוּ שדיהן ושם עשו דדי בתוליהן, (יחזקאל כ״ג) (החכם מה״ל.) והנביא אחרי שהשוה את ארץ ישראל ללבונן שהוא יער מלא עצים, השוה גם השוכנים בה לחיות שדרים ביער ואמר במליצתו למלך בבל אשר החמס שעשה ללבנון יכסה אותו, והשוד שעשה להדרים בה יְשַׁבְּרֵהוּ והמליצה הזאת היא יפה מאד (וכן אמר ישעיה ולְבָנוֹן אין די בער וְחַיָּתוֹ אין די עולה) ובאה המלה יְחִיתֶךָ, נוכח יְכַסֶּךָּ הנמצא בחלק הראשון בפסוק הזה.

חַת בה״ל. א) שמ״ז מה״א בקל העשוי לבלי חָת, (איוב מ״א כ״ה) ohne Furcht. ומזו התה״פ, המה חַתִּים, (ירמי׳ מ״ו ה׳) furchtsam. ב) מענין שבר תאה״ש קשת גבורים חַתִּים, (ש״א ב׳ ד׳) gebrochen.

חִתָּה בס״נ, ש״מ, חִתַּת אלהים, (בראשית ל״ה ה׳) Angst *f.*

חִתִּית שמ״נ חִתִּית בארץ החיים, (יחזקאל ל״ב כ״ג) Schrecken *m.*

חֲתַת שמ״נ תראו חֲתַת, (איוב וא״ו כ״א) Schrecken *m.*

חַתְחַתִּים שמ״נ זכר ברבוי וענינו פחד, וְחַתְחַתִּים בדרך, (קהלת י״ב ה׳) Schrecknisse *pl.*

מְחִתָּה בה״ל. א) מה״א שמ״נ לפחד וצרה, וּמְחִתָּה לפועלי און, (משלי יו״ד כ״ט) Schrecken *m.*, Angst *f.* פי כסיל מְחִתָּה לו, (שם י״ח ז׳) מְחִתַּת רזון, (שם י״ד כ״ח) Unglück *n.* ב) מענין שבר מה״ב בקל, שמת מבצריו מְחִתָּה, (תהלים פ״ט מ״א) שמ״נ etwas zerstören..

קָרְשׁוֹ, (ישעיה נ״ב יו״ד) חָשַׂפְתִּי שׁוּלַיִךְ, (ירמיה י״ג כ״ו, שם ס״ט יו״ד, ישעיה מ״ז ב׳) וַיֶּחֱשׂוֹף יְעָרוֹת, (תהל׳ כ״ט ט׳) entblättern. ב) ועניננו שאיבת מים מן הבור והוא קרוב לה״א, לפי שהוא מגלה אותם מעמק הבור, לַחְשׂוֹף מים מגבא, (ישעיה ל׳ י״ד, חגי ב׳ ט״ז) schöpfen.

חֲשִׂיפִים שתו״ר, כשני חֲשִׂיפֵי עזים, (מ״א כ׳ כ״ז) תרגום, תרי גורי עזין wie zwei Abtheilungen einer Ziegenheerde.

מַחְשֹׂף תה״פ, מַחְשֹׂף הלבן, (בראשית ל׳ ל״ז) entblössend.

חשק 1. 3. הקל בה״ל. א) אם היא נקשר בלי הוא פ״ע והוא פעל מצטרף על פעל אחר הבא אחריו במקור, ועניננו חפץ ורָצה לפעול דבר Lust haben etwas zu thun. חָשַׁק לִבנות, (מ״א ט׳ י״ט, דה״ב ח׳ ו׳). ב) ועניננו תשוקה וחפץ אל דבר להדבק בו וקשורו עם בְּ או מ והוא פ״י fest verbunden sein durch Liebe. חָשַׁק ה׳ בכם, (דברים ז׳ ז׳) חָשַׁקְתָּ נפשי משחת בלי, (ישעי׳ ל״ח י״ז) עניננו אהבתני והוצאתני מהשחת המבלה כל.

הפִּעֵל עניננו קשור ודבוק בטבעי verbinden. וְחִשַּׁק אותם, (שמות ל״ח כ״ח).

חֵשֶׁק שמ״ז לחפץ ורצון Lust, Begierde *f.* חֵשֶׁק שלמה, (מ״א ט׳ א׳).

חָשֻׁק, וַחֲשֻׁקֵיהֶם כסף, (שמות ל״ח י״ב) שת״ז לחגורה Reif *m.*

חִשֻּׁק תאר לחגורה סביב האופן, וְחִשֻּׁקֵיהֶם, (מ״א ז׳ ל״ג) Reif des Rades.

חשר **חַשְׁרָה** שמ״נ ועניננו הֶקֶשֶׁר, חַשְׁרַת מים, (ש״ב כ״ב י״ב) die Verbindung.

חִשֻּׁר שם לזרועות האופן התחובות מגביהם לקשור, וְחִשֻּׁרֵיהֶם, (מ״א ז׳ ל״ג) Speichen.

חשש **חֲשַׁשׁ** שם לקש, וַחֲשַׁשׁ להבה ירפה, (ישעי׳ ה׳ כ״ה, שם ל״ג י״א) Stoppeln *pl.*

חתה בנינו קל פ״י ועניננו גריפת ונדנוד גחלים מיקוד scharren, greifen, fassen. הֲיַחְתֶּה איש אש בחקו, (משלי וא״ו כ״ז) לַחְתּוֹת אש מיקוד, (ישעי׳ ל׳ י״ד) ועצה״ש עניננו לקיחה, יַחְתְּךָ ויסחך מאהל, (תהלים נ״ב ז׳) קרוב לשרש חָתַף ergreifen, erfassen.

מַחְתָּה ש״נ לכלי שנותנים בו גחלים Kohlenpfanne *f.* מלא הַמַּחְתָּה, (ויקרא ט״ז י״ב) איש מַחְתָּתוֹ, (במדבר ט״ז י״ז) בר״נ, מַחְתּוֹת החטאים, (שם י״ז ל״ח).

חתך בנינו נִפְעַל יבא רק פעם אחד במקרא ועניננו גזר דין beschlossen. נֶחְתַּךְ על עמך, (דניאל ט׳ כ״ד).

חתל 4. 6. פ״י הפֻּעַל, והחתל לא חֻתָּלְתְּ, (יחזקאל ט״ז ד׳) eingewickelt werden.

הָהְפַעַל, וְהָחְתֵּל (שם שם).

חִתּוּל שת״ז לחבוש שנותנים סביב המכה Verband *m.* לשום חִתּוּל לחבשה, (יחזקאל ל׳ כ״א).

חֲתֻלָּה תאר נקבה למעטפה Hülle *f.* וערפל חֲתֻלָּתוֹ, (איוב ל״ח ט׳).

חתם 1. 2. 3. 5. פ״י נרדף עם חסם ועניננו סגור, הקל a) הוראתו הראשונה קיום דבר וגמור אותו בחתימת יד אדם בכתב או בטבעתו siegeln. וְחָתוֹם ואעד עדים, (ירמי׳ ל״ב יו״ד) וַתַּחְתֹּם בחותמו, (מ״א כ״א ח׳) b) ומזו נ״כ על סגירה, חָתוּם באצרותי, (דברי׳ ל״ב ל״ד, ישעיה כ״ט י״א, איוב י״ד י״ז, שם ט׳ ז׳) verschlossen sein.

הנִּפְעַל, וְנַחְתֹּם בטבעת, (אסתר ג׳ י״ב).

הפִּעֵל יומם חִתְּמוּ למו, (איוב כ״ד ט״ז). am Tage verschliessen sie sich.

ההִפְעִיל, הֶחְתִּים בשרו מזובו, (ויקרא ט״ו ג׳) verstopft sein.

חוֹתָם שת״ז לכלי מפותח שחותמין בו Siegelring *m.*, Petschaft *n.* חוֹתָמְךָ ופתילך, (בראשית ל״ח י״ח) פתוחי חוֹתָם, (שמות כ״ח י״א)

חוֹתֶמֶת בס״נ, (בראשית ל״ח כ״ה) עניננו כהשם חוֹתָם.

חתן בנינו התפעל פ״ח, ועניננו התקשרות המשפחות ע״י נשואי איש ואשה ובא לרוב בקשור בְּ, ולא תִתְחַתֵּן בם, (דברים ז׳ ג׳) ובא גם כן בקשור אֶת או לְ וַיִּתְחַתֵּן שלמה את פרעה, (מ״א ג׳ א׳) וַיִּתְחַתֵּן לאחאב. (דה״ב י״ח א׳) ועניננם כאלו בא בקשור ב sich verschwägern.

חָתָן גה״ל. א) שת״ז להמיועד לישא את אהובתו והוא כְּחָתָן יוצא מחפתו, (תהלים י״ט ו׳, ישעיה ס״ב ה׳) Bräutigam *m.* חֲתַן דָּמִים אתה לי, (שמות ד׳ כ״ה) Blutsverwandter. ב) שת״ז לבעל הבת Tochtermann, Eidam. כמצחק בעיני חֲתָנָיו, (בראשית י״ט י״ד). ג) תה״ש לקרוב ממשפחת האשה, כי חֲתַן בית אחאב הוא, (מ״ב ח׳ כ״ז) verschwägert.

חֶשְׁבּוֹן ש״מ או שת״ז לחכמת המספר לפי שהיא צריכה מחשבה Rechnung *f.* מצוא חֶשְׁבּוֹן (קהל׳ ז׳ כ״ז׳ שם ט׳ יו״ד).

מַחֲשָׁבָה או מַחֲשֶׁבֶת ברבוי מַחֲשָׁבוֹת ובסמוך הרבוי מַחְשְׁבוֹת נה״ל. א) וחשב עליכם מַחֲשָׁבָה, (ירמי׳ י״ח י״א) וח ב מַחֲשָׁבוֹת, (ש״ב י״ד י״ד) Absicht *f.*, Vorhaben. ב) מַחְשְׁבוֹת צדיקים משפט, (משלי י״ב ה׳) מַחְשְׁבוֹת ערומים, (איוב ה׳ י״ב, יחזק׳ ל״ח י׳, אסתר ח׳ ה׳) Anschlag, Plan *m.* ג) שמ״נ לתחבולה, לחשוב מַחֲשָׁבוֹת, (שמות ל״א ד׳) השְׁבֵי מַחֲשָׁבוֹת, (שם ל״ה ל״ה) Entwürfe *pl.* ד) מלאכת מַחֲשֶׁבֶת, (שם שם ל״ד) תה״ש ועניני מלאכה שצ״יכה מחשבה künstliche Arbeit oder Kunstwerk.

חשה 1. 5. הקל פ״ע ושוה לשרש חָרַשׁ בהקל ב״ה. ובהִפְעִיל שם ועניני שתוק והרגיע, עת לַחֲשׁוֹת schweigen, sich ruhig verhalten. (קהל׳ ג׳ ז׳) למען ציון לא אֶחֱשֶׁה, (ישעיה ס״ב א׳) וַיֶּחֱשׁוּ גליהם, (תהלים ק״ז כ״ט) ובקשור מ פן תֶּחֱשֶׁה מִמֶּנִּי, (תהל׳ כ״ח א׳) damit du dich nicht von mir still wendest (ohne etwas zu thun).

ההִפְעִיל פ״ע ויוצא העומד, גם אני ידעתי הֶחֱשׁוּ, (מ״ב ב׳ ג׳) ואנחנו מַחְשִׁים, (שם ז׳ ט׳) הֶחֱשֵׁיתִי מטוב, (תהלים ל״ט ג׳, ישעיה מ״ב י״ד) schweigen. והיוצא, והלוים מַחְשִׁים לכל העם, (נחמי׳ ה׳ י״א) beruhigen.

חֶשְׁוָן שם הודש השמיני.

חשך 1. 5. הקל עומד ועניני כֵּהָה ועָמוּם, sich verdunkeln, verdunkelt werden. חָשַׁךְ השמש בצאתו, (ישעיה י״ג י׳) ועל המקבל הראות, finster sein. פ״ע וַתֶּחְשַׁךְ הארץ, (שמות י׳ ט״ו, תהלים ס״ט כ״ד, איכה ה׳ י״ז).

ההִפְעִיל פ״ע ויוצא; העומד, גם חשך לא יַחְשִׁיךְ ממך, (תהלים קל״ט י״ב) בטרם יַחְשִׁיךְ, (ירמי׳ י״ג ט״ז) finster sein. והיוצא וְהַחֲשַׁכְתִּי לארץ, (עמוס ח׳ ט׳) וַיַּחְשִׁךְ, (תהל׳ ק״ה כ״ח) finster machen. ועצה״ש מי זה מַחְשִׁיךְ עצה, (איוב ל״ח ב׳) wer ist dieser, der meinen Rath verdunkelt.

חֹשֶׁךְ שמ״ז להעדר האור Finsterniss. וחֹשֶׁךְ על על פני תהום, (בראשית א׳ ב׳) ועצה״ש לצרה Unglück *n.* כי נכון בידו יום חֹשֶׁךְ, (איוב ט״ו כ״ג׳ תהלים י״ח כ״ח) וכן לסכלות Dummheit *f.* והכסיל בַּחֹשֶׁךְ הולך, (קהלת ב׳ י״ד).

חָשֹׁךְ תאר לפחות המדות ובזוי עם obscur *n.* (von niederem Stande). בלי יתיצב לפני חֲשֻׁכִּים (משלי כ״ב כ״ט).

חֲשֵׁכָה השת״נ כמו חֹשֶׁךְ Finsterniss. והנה אימה חֲשֵׁכָה, (בראשית ט״ו י״ב), צרה וַחֲשֵׁכָה, (ישעי׳ ח׳ כ״ב, תהלים פ״ב ה׳) בסמוך חֶשְׁכַת מים, (תהלים י״ח י״ב) והרבוי בס״ד, אשר הלך חֲשֵׁכִים, (ישעיה נ׳ י׳).

מַחְשָׁךְ שמ״ז ועניני כמו חֹשֶׁךְ, אשים מַחְשָׁךְ לפניהם לאור, (ישעי׳ מ״ב ט״ז, שם כ״ט ט״ו) והרבוי בְּמַחֲשַׁכִּים הושיבני, (איכה ג׳ ו׳) ובסמיכת הרבוי מַחֲשַׁכֵּי ארץ, (תהלים ע״ד כ׳) Finsterniss.

חשך 1. 2. פ״יהקל הה״ל. א) עניני מניעה zurückhalten. כי חָשַׂךְ יואב את העם, (ש״ב י״ח ט״ז) וחוֹשֵׂךְ שפתיו משכיל, (משלי יו״ד י״ט) חוֹשֵׂךְ אמריו, (שם י״ז כ״ז) אל תַּחְשֹׂךְ, (ישעי׳ נ״ח א׳) ובקשור מ, ולא חָשַׂכְתָּ ממני מאומה, (בראשית ל״ט ט׳, שם כ׳ ו׳). ב) קרוב לה״א ועניני חָדַל ושָׁבַת aufhören. קרא בגרון אל תַּחְשׂוֹךְ, (ישעי׳ נ״ח א׳) ישו אל תחשכי, (שם נ״ד ב׳) וחוֹשֵׂךְ מיושר, (משלי י״א כ״ד). ג) ועניני הצלה, ומטים להרג אם תַּחְשׂוֹךְ, (משלי כ״ד י״א) ובקשור מ ולא חָשַׂךְ ממות נפשם, (תהלים ע״ח נ׳, איוב ל״ג י״ח) retten. ד) ועניני גניזה ואצירה aufbewahren. אשר חָשַׂכְתִּי לעת צר, (איוב ל״ח כ״ג). ה) ועניני חָמַל schonen. חָשַׂךְ אדני את נעמן, (מ״ב ה׳ כ׳).

הנִפְעַל בה״ל. א) לא יֵחָשֵׂךְ כאבי, (איוב ט״ז ו׳) aufhören, zurückgehalten werden. ב) כי ליום איד יֵחָשֶׂךְ רע, (איוב כ״א ל׳) verschont werden.

חשל בנינו נפעל פ״ע ועניני כמו חלש והוא מהשרשים המסורסים, כמו כבש כשב, לענ ועלג, כל הַנֶּחֱשָׁלִים אחריך, (דברים כ״ה י״ח) die Geschwächten, Ermüdeten.

חשם חַשְׁמַל תה״ש לנוגה אש Glanz *m.*, Strahl *m.* כעין חַשְׁמַל, (יחזקאל א׳ ד׳) בס״נ חַשְׁמַלָּה, (שם ח׳ ב׳).

חַשְׁמַן שת״ז לנגיד ותשוב Fürsten *pl.* יאתיו חַשְׁמַנִּים, (תהלים ס״ח ל״ב) או שהיא שם משפחה.

חשן שת״ז לתכשיט על לב הכה״ג Brüstschild. חֹשֶׁן ואפוד, (שמות כ״ח ד׳).

חשף בנינו קל פ״י בה״ל. א) עניני גלה דבר המכוסה entblössen. חָשַׂף ה׳ את זרוע

מ"ד י"א) חרשי משחית, (יחזקאל כ"א ל"א) Schmiede des Unglückes. והבאים בחטף פתח המה על משקל פעל (כמו חכם שהרבוי מהם חכמים) והכם חרשים (ישעי' נ' ג') תה"ש der in Künsten Erfahrene.

חרש ש"ת מה"ד בקל, לחסר כח השמע ein Tauber. או חרש, (שמות ד' י"א) לא תקלל חרש, (ויקרא י"ט י"ד) והרבוי ואזני חרשים, (ישעי' ל"ה ה') עצה"ש למאנים לשמוע.

חרש תה"פ ללחש וסתר מה"ב בקל, heimlich. מרגלים חרש, (יהושע ב' א') ואפשר מזה חכם חרשים, (ישעיה ג' ג') Gelehrter der geheimen Wissenschaften.

חרש שת"ז גה"ל. א) מה"א בקל מענין חרות על הלוחות, (שמות ל"ב) Ciselirer. לטש כל חרש נחשת, (בראשי' ד' כ"ב) ועין בהקל הוראה א'. ב) ועניננו כמו חרש, איש צורי חרש נחשת, (מ"א ז' י"ד) Kupferschmied *m*. ג) ש"ת מה"ב בקל ועניננו אכר Ackersmann *m* ונגש חרש בקוצר, (עמוס ט' י"ג) חרשו חרשים, (תהל' קכ"ט ג').

חרש שם נרדף ליער Wald *m*. (וכן תרגום ביער כחרשא) חרש מצל, (יחזקאל ל"א ג') כעזובת החרש, (ישעיה י"ז ט') וישב דוד בחרשה, (ש"א כ"ג ט"ו) והרבוי, ובחרשים בנה ברניות, (דה"ב כ"ז ד').

חריש בה"ל. א) שמ"ז לפעולת החרישה das Pflügen. ולחרש חרישו, (ש"א ח' י"ב). ב) שמ"ז לזמן החרישה die Pflügezeit. אין חריש וקציר, (בראשית מ"ה ו').

חרישית תהש"נ מהשם חרש. רוח קדים חרישית, (יונה ד' ח') ein leiser Wind.

חרשת שמ"נ למלאכת אמן das Arbeiten. ובחרשת אבן, (שמות ל"ה ל"ג).

מחרשה שת"נ לכל כלי חרש עץ ואבן, ואת מחרשתו, (ש"א י"ג כ'). Zimmermanns-Gefässe oder Pflugschar *m*.

מחרשת שת"נ לכלי שחורשים בו Pflugmesser. את מחרשתו, (שם שם) והרבוי.

מחרשות, (שם שם).

חרש חרש שת"ז לכלי אדמה, irdenes Geschirr Scherbe *f*. כלי חרש, (ויקר' ו"ו כ"א) חרש להתגרד בו, (איוב ב' ח') והרבוי, ואת חרשיה תגרמי, (יחזקאל כ"ג ל"ד).

חרת בנינו קל פ"י ועניננו חקק, חרות על הלוחות, (שמות ל"ב ט"ז) eingegraben.

חשב 1. 2. 3. 7. הקל בה"ל. א) ועניננו הגיון ורעיון ונכללו בהוראה זו ג"כ מושגים אחרים הקרובים לה וכל מושג מהם מובן מהענין ובלשון אשכנז הונחו מלות פרטיות על כל מושג ומושג בפני עצמו והם wollen, meinen, denken, ersinnen, halten, dafürhalten, beschliessen, beabsichtigen, achten, schätzen. והקורא המשכיל ידע מהענין איך לתרגם המלה מהשרש הזה במושג הנאות ללשון אשר יתרגם לה ולמשל. ולבו לא כן יחשוב, (ישעי' יו"ד ז') denken. כי עלי חשבו מחשבות, (ירמי' י"א י"ט) והיא לרעה כדרך הפעל הבא בקשור על הרוב Böses ersinnen gegen Jemanden. ויחשבה לזונה, (בראשית ל"ח ט"ו, ש"א א' י"ג, איוב ל"ג יו"ד) halten, dafürhalten. אשר כסף לא יחשבו, (ישעיה י"ג י"ז, שם ל"ג ח', שם נ"ג ג') achten, schätzen. חשב ה' להשחית, (איכה ב' ה') beschliessen, beabsichtigen. ב) ועניננו חשבון, ויחשבה לו צדקה, (בראשית ט"ו ו') אל יחשב לי אדני עון, (ש"ב י"ט כ', תהלים ל"ב ב') anzurechnen.

הנפעל בה"ל. א) מה"א בקל, הלא נכריות נחשבנו לו, (בראשית ל"א ט"ו) חכם יחשב, (משלי י"ז כ"ח) geachtet, geschätzt werden. ב) מה"ב בקל שעניננו חשבון, לא יחשב לו, (ויקרא ז' י"ח, שם י"ז ד') zugerechnet werden.

הפעל ג"כ בה"ל. א) ככל ההוראות בקל, חשבתי ימים מקדם, (תהלים ע"ז ו') nachdenken. לב אדם יחשב דרכו, (משלי ט"ז ט') überlegen. ועל מבצרים יחשב, (דניאל י"א כ"ב) מה תחשבון אל ה' Entwürfe machen, Pläne schmieden. (נחום א' ט') מחשב להרע, (משלי כ"ז ח') beschliessen. והאניה חשבה להשבר, (יונה א' ד') wollen. בן אנוש ותחשבהו, (תהלים קמ"ד ג') achten. ב) מה"ב בקל rechnen, Rechnungsführer. ולא יחשבו את האנשים, (מ"ב י"ב ט"ז) וחשב עם קונהו, (ויקרא כ"ה נ').

ההתפעל מה"ב בקל sich rechnen. ובגוים לא יתחשב, (במדבר כ"ג ט').

חשב שם נרדף לחרש ועניננו ש"ת לאמן במלאכת מחשבת Künstler *m*. מעשה חשב, (שמות כ"ו ל"א) חרש וחשב, (שם ל"ה ל"ה) החרש הוא אומן מלאכותי בפועל והחשב הוא אומן עיוני.

חשב שת"ז לאזור האפוד ואפשר היה עשוי מעשה חשב, וחשב האפוד, (שמות כ"ח כ"ז) Gürtel des Efod.

Das Vermögen eines Fleissigen hat einen grossen Werth. מחשבות חָרוּץ, (שם כ״א ה׳) ויד חֲרוּצִים תעשיר, (שם יו״ד ד׳). ב) סה״ב בקל שענינו גזרה מחלטת beschlossen, bestimmt, entschieden. תה״ש כליון חָרוּץ, (ישעיה יו״ד כ״ג) בעמק הֶחָרוּץ, (יואל ד׳ י״ד) im Thale des Gerichts oder im Entscheidungs-thale. ג) שם כלי, כמו מגרה ומשור, בַּחֲרִצוֹת הברזל, (עמוס א׳ ג׳) מורג חָרוּץ Dresch-Wagen-, Schlitten. (ישעי׳ מ״א ט״ו) ירפד חָרוּץ עלי טיט (איוב מ״א כ״ב). ד) וענינו זהב, טוב Gold *n*. פריי מֵחָרוּץ, (משלי ח׳ יו״ד) ודעת מֵחָרוּץ נבחר, (שם שם י״ט). ה) וענינו חפירה או סדק, Graben *m*. רחוב וְחָרוּץ, (דניאל ט׳ כ״ה) או חָרוּץ או יבלת, (ויקרא כ״ב כ״ב) Schramme, Narbe *f*.

חָרִיץ בה״ל. א) ש״מ ברבוי והוא כלי לדוש בו כמו חרוץ Dreschwalze *f*. וַחֲרִיצֵי ברזל, (ש״ב י״ב ל״א). ב) וענינו גבינה Käse *m*. חֲרִיצֵי הֶחָלָב, (ש״א י״ז י״ח) וי״מ מה״ב מן חרוץ והוא תה״ש וענינו גבינה נגזרת לגזרים Portion abgeschnittener Käse.

חרצב **חַרְצֻבּוֹת** שם בסר״נ לקשרים Bande. חַרְצֻבּוֹת רשע, (ישעי׳ נ״ח ו׳) ומזו כי אין חַרְצֻבּוֹת למותם, (תהלי׳ ע״ג ד׳) וענינו קשרים שמקשרים הנפש בגוף המכבידים מיתתם, וי״מ מענין צער וכאב Schmerzen *pl*.

חרצן **חַרְצָן** שם לגרעון הענבים Traubenkerne. מֵחַרְצַנִּים ועד זג, (במדבר וא״ו ד׳).

חרק בנינו קל פ״י וענינו שריקת שִׁנַּיִם mit den Zähnen knirschen. וַיַּחַרְקוּ שֵׁן, (איכה ב׳ ט״ז, תהלים ל״ז י״ב).

חרר 1. 2. 3. הקל עומד ויוצא ענינו לַהַט, עצמי חָרָה מני חרב, (איוב ל׳ ל׳) mein Gebein glüht vor Hitze. וְחָרָה נחשתה, (יחזק׳ כ״ד י״א) חָרוּ יושבי ארץ, (ישעיה כ״ד ו׳) פ״י die Glut versengt die Bewohner des Landes.

הִנְפַעַל בה״ל. א) מענין שריפה, angebrannt, verbrannt sein. נָחַר מפוח, (ירמי׳ וא״ו כ״ט) ותוכו נָחָר, (יחזקאל ט״ו ד׳) והעצמות יֵחָרוּ, (שם כ״ד יו״ד). ב) וענינו יובש vertrocknet. ובא הנו״ן בחירק, כמוקד נִחָרוּ, (תהלים ק״ב ד׳) נִחַר גרוני, (שם ס״ט ז׳).

הִפְעַל פ״י ובא ע״ד השלמים, לְחַרְחַר ריב, (משלי כ״ו כ״א) וענינו להדליק אש הריב entzünden, entflammen.

חַרְחֻר שם חולי חום Entzündung oder Fieber. וּבַחַרְחֻר, (דברים כ״ח כ״ב).

חֲרֵרִים תה״ש למקום יבש מפני חום השמש ושכן חֲרֵרִים, (ירמי׳ י״ז ו׳) trockene Gegenden.

חרש 1. 2. 5. 7. הקל הה״ל. א) שוה לשרש חרת (עין ג״כ בהשם חרוץ ה״ה) חֲרוּשָׁה על לוח לבם, (ירמיה י״ז א׳) eingegraben, eingravirt. ולדעתי הקלה מהוראה זו ג״כ לוטש כל חֹרֵשׁ נחשת וברזל, (בראשית ד׳) חֹרֵשׁ הוא שת״ז מהביננו בקל והוא תאר להיודע לחרות ולְפַתֵּחַ בנחשת וברזל ציורים ופרחים cisiliree. ופירוש הכתוב הקשה הזה תמצא בשרש לָטַשׁ בקל ה״א. ב) מה״א וענינו חפירה בארץ לזריעה pflügen, ackern. לא תַחֲרֹשׁ בשור וחמור, (דברי׳ כ״ב יו״ד) לולא חֲרַשְׁתֶּם בעגלתי, (שופטים י״ד י״ח) על גבי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים, (תהלים קכ״ט ג׳) באו הפעל והש״ת בפסוק אחד. וע״צ המליצה, חֹרְשֵׁי און וזורעי עמל, (איוב ד׳ ח׳, הושע יו״ד י״א, שם שם י״ג). ג) וענינו העמיק במחשבה לטובה או לרעה denken. הלא יתעו חֹרְשֵׁי רע וחסד ואמת חֹרְשֵׁי טוב, (משלי י״ד כ״ב) לב חֹרֵשׁ מחשבות און, (שם ו׳ י״ח) ובקשור עַל, אל תַּחֲרֹשׁ עַל רעך רעה, (שם ג׳ כ״ט) ומלת עַל ענינו נגד וענינו לרע. ד) פ״ע מה״ש חֵרֵשׁ שהוא העדר השמועה taub sein. אזניהם תֶּחֱרַשְׁנָה, (מיכה ז׳ ט״ז). ה) וענינו שתקיה ודומיה schweigen. אל דמעתי אל תֶּחֱרַשׁ, (תהלים ל״ט י״ג) ואל יֶחֱרַשׁ, (שם נ׳ ג׳, שם פ״ג ב׳) ובקשור מִ, צורי אל תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי, (שם כ״ח א׳) mein Fels, wende dich nicht schweigend von mir.

הִנְפַעַל סה״ב בקל, ציון שדה תֵחָרֵשׁ, (ירמיה כ״ו י״ה, מיכה ג׳ י״ב) gepflügt werden.

הִהִפְעִיל בה״ל. א) מה״ה בקל schweigen. וְהֶחֱרִישׁ יעקב עד בואם, (בראשית ל״ד ה׳) ואתם תַּחֲרִישׁוּן, (שמות י״ד י״ד) הֶחֱרִישׁ לָהּ, (במדבר ל׳ ה׳) עומדים,והיוצא, בדיך מתים יַחֲרִישׁוּ, (איוב י״א ג׳) schweigen machen. ב) כה״ג בקל, כי עָלָיו שאול מַחֲרִישׁ הרעה, (ש״א כ״ג ט׳) Böses nachsinnen.

הִתְפַּעֵל פ״ח מהוראה ה׳ בקל ג״כ פ״ע וַיִּתְחָרְשׁוּ כל הלילה, (שופטים ט״ז ב׳) sich ruhig, still verhalten.

חָרָשׁ שת״ז לאומן במלאכת מחשבת Künstler *m*. חָרָשׁ וחשב, (שמות ל״ה ל״ה) חָרַשׁ אֶבֶן, (שמות כ״ח י״א) Steinschneider. חָרַשׁ בַּרְזֶל, (ישעיה מ״ד י״ב) Eisenarbeiter. חָרַשׁ עֵצִים, (שם שם י״ג) Holzarbeter. ולפי דעת המדקדקים השם הזה מהדגושים על משקל פַּעַל ובאה הקמץ לתשלום הדגש וע״כ בא השם ברבוי נ״כ בקמץ, וְחָרָשִׁים המה מאדם, (ישעי׳

התפשטו הכתב והמכתב Bilderschriftkundige. ויקרא את כל חרטומי מצרים, (בראשית מ"א ח', שמות ח' ג', שם ט' י"א),

חרך בנינו קל פ״י ועניננו העברת הנוצה באש לא יחרוך רמיה צידו, (משלי י"ב כ"ז) sengen.
התפעל פ"ע. ושער רישה לא התחרך, (דניאל ג' כ"ז).

חרך שת"ז לחור החלון Fenstergitter. מציץ מן החרכים, (ש"ה ב' ט') רק בסימן הרבים.

חרל חרול שם מין עשב וקוץ Dornstrauch *m.* תחת חרול יספחו, (איוב ל' ז') כסו פניו חרלים, (משלי כ"ד ל"א).

חרם 5. 6. ההפעיל בה"ל. א) ענינו השחתה ausrotten. החרם תחרים אותם, (דברים ז' ב', יהושע י"א י"א). ב) וענינו הפרש מהנאת בני אדם verbannen, Gott geweihet sein. והחרמתי לה' בצעם (מיכה ד' י"ג) אשר יחרים איש לה', (ויקרא כ"ז כ"ח).
ההפעל. א) מה"א בהפעיל vertilgt, ausgerottet werden. זובח לאלהים יחרם, (שמות כ"ב י"ט, ויקרא כ"ז כ"ט) יחרם כל רכוש, (עזרא יו"ד ח') geweihet werden.

חרם גה"ל. א) שמ"ז מה"א בהפעיל Verwüstung *f.* ואתנה לחרם יעקב, (ישעיה מ"ג כ"ח) והכתי את הארץ חרם, (מלאכי ג' כ"ד, יהושע וא"ו י"ז). ב) שמ"ז מה"ב בהפעיל, כל חרם קודש, (ויקרא כ"ז כ"ח) או שהוא תאר geweihetes *n.*, verbanntes Gut. ג) ש"ת למכמרת Netz *n.* יצודו חרם, (מיכה ז' ב') בכנוי יגורהו בחרמו, (חבקוק א' ט"ו) וברבוי חרמים, (יחזק' כ"ו י"ד) איש חרמי, (מ"א כ' מ"ב) פירוש איש שהיה במכמרת.

חרם שת"ז למי שחטמו שקוע, או חרם, ויקרא כ"א י"ח) Stumpfnase *f.*

חרמש חרמש שם כלי לקצור בו התבואה Sichel *f.* מהחל חרמש בקמה, (דברים ט"ז ט', שם כ"ג כ"ו).

חרס חרס בה"ל. א) שם למין צרעת Krätze. ובגרב ובחרס, (דברים כ"ח כ"ז). ב) שם נרדף לשמש Sonne. האומר לחרס ולא יזרח, (איוב ט' ז') ובה' נוספת, יבוא החרסה, (שופטי' י"ד י"ח).
חרסות שער החרסות Töpfer-Thor *n.* (ירמי' י"ט ב') ש"ת. ובאה ס ת ש מן חרש ולדעת הרד"ק היא ש"ת מה"ב הנ"ל לפי שהיה מכוון לנגד זריחת השמש.

חרף 3. 2. 1. הקל בה"ל. א) ענינו בזיון וקלות דבר, בחרפם בפלשתים, (ש"ב כ"ג ט') als sie die Philister höhnten. לא יחרף לבבי מימי, (איוב כ"ז ו') mein Herz schmäht keinen meiner Tage, ואענה חורפי דבר, (תהל' קי"ט מ"ב, משלי כ"ז י"א) בינוני, והוא ש"ת למבזה Spötter, Verachter *m.* ב) והוא פעל הבא מן השם חרף, עליו תחרף, (ישעי' י"ח ו') überwintern,
הנפעל שפחה נחרפת לאיש, (ויקרא י"ט כ') מה"א בקל preisgegeben sein.
הפעל כהקל בה"א lästern. חרף עושהו, (משלי י"ז ה') לחרף את ישראל, (ש"א י"ז כ"ה) ומזה, חרף נפשו למות, ((שופטי' ה' י"ח) ענינו קלות ובזות נפשו למות er gab sein Leben dem Tode Preis.

חרף שם זמן תקופה מארבע תקופות השנה, הפך הקיץ Winter *m.* קיץ וחרף, (בראשית ח' כ"ב, עמוס ג' ט"ו, משלי כ' ד') בימי חרפי, (איוב כ"ט ד') כנוי לימי הנערות Jugendjahre *pl.* (בלשון ארמית בחורפא ובאפלא).

חרפה גה"ל. א) שמ"נ ועניננו גדוף ובזיון Lästerung *f.*, Hohn *m.* a) נופל על הפועל, חרפתם אשר חרפוך, (תהלים ע"ט י"ב) חרפת נבל, (שם ל"ט ט') בחרפה הכו לחיי, (איוב ט"ז י') b) ונופל על הפעול וחרפת עמו יסיר (ישעיה כ"ה ח') וחרפת אלמנותיך, (שם נ"ד ד') Schmach *f.* ב) וענינו מטרת החרפה Gegenstand des Hohns. כי היינו חרפה, (נחמי' ב' י"ז) חרפת אדם, (תהלים כ"ב ז') לא תקחו עוד חרפה, (יואל ב' י"ט) וברבוי ותהי לחרפות, (תהלים ס"ט י"א) ג) שת"נ נרדף עם ערוה Scham *f.* תגל ערותך גם תראה חרפתך, (ישעיה מ"ז ג').

חרץ 2. 1. הקל פ"ע בה"ל. א) וענינו תנועה לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשונו, (יהושע יו"ד כ"א) es hat Niemand gewagt seine Zunge gegen Israel zu bewegen. ומלת לאיש ענינו אף לאחד מישראל, לא יחרץ כלב לשונו, (שמות י"א ז') אז תחרץ, (ש"ב ה' כ"ג) sich rühren, bewegen.
ב) פ"י וענינו גזור וגמור bestimmen, beschliessen. כן משפטך אתה חרצת, (מ"א כ' מ"ז) אם חרוצים ימיו, (איוב י"ד ה') wenn bestimmt sind seine Lebenstage.
הנפעל מה"ב בקל, כי כלה ונחרצה, (ישעיה יו"ד כ"ג) beschlossen worden. פירוש הכלה נחרצה.

חרוץ הה"ל. א) מה"א בקל מענין תנועה ש"ת הפך עצל, והון אדם יקר חרוץ, (משלי י"ב כ"ז) והוא מקרא מסורס והראוי והון אדם חרוץ, יקר

חָרֹב בה"ל. א) שמ"ז מה"א בקל שענינו יובש Hitze, Trockenheit *f.* ועל כל הארץ חֹרֶב, (שופטים ו' ל"ז) אכלני חֹרֶב, (בראשית ל"א מ"ם, איוב ל' ל'). ב) מה"ב בקל שעניו שממה a לחֹרֶב ולקללה, (ירמי' מ"ט י"ג) Verwüstung *f.* b וחדשו ערי חֹרֶב, (ישעי' ס"א ד') תה"ש ז' wüste Städte.

חָרָבָה שמ"נ ליבש באין מים das Trockene. מכל אשר בֶּחָרָבָה, (בראשית ז' כ"ב) וישם את הים לֶחָרָבָה, (שמות י"ד כ"א, הגי ב', ו') ברבוי, בֶּחֳרָבוֹת הוליכם, ישעי' מ"ח כ"א) ש"ת.

חָרְבָּה שמ"נ לשממה Wüstenei *f.* ועריכם יהיו חָרְבָּה, (ויקר' כ"ו ל"א) לִשְׁמָמָה וְחָרְבָּה, (יחזק' כ"ט ט') וברבוי חֳרָבוֹת, ונבנו הֶחֳרָבוֹת, (יחזקאל ל"ו ל"ג, ישעי' מ"ד כ"ו).

חֲרָבוֹן שמ"ז מה"א בקל וענינו חום ויובש Hitze *f.* בְּחַרְבֹנֵי קיץ, (תהל' ל"ב ד').

חרג בנינו קל פ"ע וענינו רָעֹד ופחד fürchten, zittern. וַיַּחְגְּרוּ ממסגרתם, (תהלים י"ח מ"ו) וכן תרגום ומחדרים אימה, חרגת מותא וע"ש חגר.

חרגל חַרְגֹּל שם למין ארבה Heuschrecke *f.* (ויקרא י"א כ"ב).

חרד 1.5. הקל גה"ל פ"ע. א) וענינו רעד מפני פחד zittern, erschrecken. וַיֶּחֱרַד יצחק, (בראשית כ"ז ל"ג, ישעיה י"ז ט"ו) וְחָרַד (ישעיה ס"ו ב') ופחד ובקשור אֶל, וַיֶּחֶרְדוּ איש אֶל אחיו, (בראשית מ"ב כ"ח). ב) וענינו מַהֵר לעשות פ"ע beeilen. eilen. וכל העם חָרְדוּ אחריו, (ש"א י"ג ז') וַיֶּחֶרְדוּ זקני העיר לקראתו, (שם ט"ז ד') יֶחֶרְדוּ בנים מים, (הושע י"א יו"ד). ג) וענינו דָאֹג על דבר Sorge haben, für jemanden erschrecken. ובדוראה זו נקשר בקשור אֶל, חָרַדְתְּ אֵלֵינוּ את כל החרדה, (מ"ב ד' י"ג).

הִפְעִיל פ"י מה"א בקל erschrecken. וְהֶחֱרַדְתִּי אותו, (ש"ב י"ז ה').

חָרֵד תה"ש בה"ל. א) מה"א בקל zaghaft, furchtsam sein. מי ירא וחרד, (שופטים ז' ג'). ב) מה"נ בקל bekümmert. וְחָרֵד על דברי, (ישעיה ס"ו ב', ש"א ד' י"ג) וְהַחֲרֵדִים במצות ד' (עזרא יו"ד ג') ש"ת ליראי ד'.

חֲרָדָה שמ"נ גה"ל, א) מה"א בקל Schrecken *m.*, Furcht *f.* חֲרָדָה גדולה, (בראשית כ"ז ל"ג, ירמי' ל' ה') בסמוך חרדת אלהים (שמואל א' י"ד ט"ו) חֶרְדַּת אדם, (משלי כ"ט כ"ה) ברבוי חֲרָדוֹת ילבשו (יחזקאל כ"ו ט"ו). ב) מה"ב בקל Sorge, Sorgfalt *f.* את כל החרדה הזאת, (מ"ב ד' י"ג)

חרה 1. 2. 5. 7. הקל גה"ל. א) הבא בקשור השם אף ענינו חמום של כעס לענוש brennen, entbrennen (vom Zorne). ובא בקשור ב' ג"כ וְחָרָה אף ה' (דברים ו' ל') אל יִחַר אפך בעמך, (שמות ל"ב י"א) וַיִּחַר אף יעקב ברחל, (בראש' ל' ב'). ב) והבא בקשור לְ ענינו רק כעס ועצב ולא לענוש aufgebracht, zornig sein וַיִּחַר לְקין מאוד, (בראש' ד' ה') וַיִּחַר לְיעקב, (שם ל"א ל"ו) כִּי חָרָה לוֹ, (תהל' י"ח ה', ש"ב י"ט מ"ג) ובא מהוראה זו פ"א בקשור אַף וַעַל עַל הרֹעִים חָרָה אַפִּי, (זכרי' יו"ד ג') וכן הבא בקשור עַיִן, ואל יחר בְּעֵינֵיכֶם, (בראשית מ"ה ה'). ג) ענינו כעוס על זולתו zürnen. הבנהרים חָרָה ה' (חבקוק ג' ח').

הִנְפְעַל מה"ג בקל zürnen. והיא פ"י בני אמי נִחֲרוּ בי, (ש"ב א' ו') הַנֶּחֱרִים בך, (ישעי' מ"א י"א, שם מ"ה כ"ד).

הִפְעִיל פ"י בה"ל. א) מה"א בקל בקשור אף על וַיִּחַר עלי אפו, (איוב י"ט י"א), entbrennen seinen Zorn über mich lassen. ב) וענינו התלהבות הקנאה sich ereifern, in Eifer gerathen. הֶחֱרָה ההזיק, (נחמי' ג' כ' פ"ע).

הִתְפַּעֵל מה"ב בהפעיל sich entrüsten, ereifern אל תִּתְחַר במרעים, (תהל' ל"ז א', משלי כ"ד י"ט, ירמי' י"ב ה').

חָרוֹן בנפרד ובסמוך חֲרוֹן בה"ל. א) שמ"ז וענינו מענין חמימות ושריפה Brand, etwas Brennendes. ואתם מוסיפים חָרוֹן, (נחמיה י"ג י"ח) כמו חָרוֹן (תהל' נ"ח יו"ד). ב) ש"מ וענינו כעס Glut *f.*, Zorn *m.* חֲרוֹן אפו, (דה"ב כ"ט ז') תשלח חֲרֹנְךָ, (שמות ט"ו ז') וברבוי חֲרוֹנֶיךָ, (תהל' פ"ח י"ז).

חֳרִי שמ"ז וענינו כמו חָרוֹן בה"ב Glut *f.*, Zorn *m.* בָּחֳרִי אף, (שמות י"א ח') מה חֳרִי האף, (דברי' כ"ט כ"ג).

חרז חָרוּז שת"ז לאבנים טובות נקובות ומחוברות בחוט, ונקראת ג"כ ענקים צוארך בַּחֲרוּזִים, (ש"ה א' יו"ד) gereihete Perlen. והרי"ן גנא"ה פירוש טוו וַאֲרֻזִים במרכלתך, (יחזק' כ"ז כ"ד) ובא א' תמורת ח'.

חרט חֶרֶט ש"ה לשרש חרת והיא שם כל שהורתין בו צורות ורשימות Meissel *f.*, Griffel *m.* וכתוב עליו בְּחֶרֶט אנוש, (ישעי' ח' א', שמות ל"ב ד').

חָרִיט ענינו כיס Beutel *m.* וכן הוראתו בערב, בשני חֲרִיטִים, (מ"ב ה' כ"ג, ישעיה ג' כ"ב).

חַרְטֹם שת"ז לחכם היודע לפתור הציורים והרשימות שרשמו הקדמונים לזכרון על לוח טרם

פני מים, (איוב כ"ו יו"ד) Grenze *f.*, Ziel *n.* לבלי חֹק, (ישעי' ה' י"ד) ohne Grenze. תשית לי חֹק, (איוב י"ד י"ג) ein Ziel setzen. בעשתי למטר חֹק, (שם כ"ח כ"ו) ומזו לדעתי יום ההוא ירחק חֹק, (מיכה ז' י"א) ותרגום הפסוק יום לבנות גדריך יום ההוא ירחק חֹק כך הוא, ein Tag (kommt) aufzubauen deine Mauern, dieser Tag wird deine Grenzen erweitern. והפסוק הבא אחריו מורה על אמיתת פירושי. ו) ועניננו לדעתי הקלה ש"ת לעמוד של אבן שחוקקים עליו דברים לזכרון לדורות, אספרה אל חֹק ה' אמר אלי בני אתה, (תהל' ב' ז') ich werde es auf eine Denksäule schreiben, „Gott sprach zu mir": Du bist mein Sohn. ובא אֲסַפְּרָה תמורת אכתבה כמו ה' יִסְפֹּר בכתוב עמים, (תהל' פ"ז) תמורת יכתוב ועין אֶל בה"ג ואפשר מזו ג"כ, ותהי חֹק בישראל (שופטי' י"ח) והכתובים מורים ע"ז או שענינו מנהג.

חֻקָּה בס"נ בסמוך חֻקַּת וברבוי חֻקּוֹת שוה להשם חֹק ושמרת את הַחֻקָּה הזאת, (שמות י"ג יו"ד) חֻקַּת עולם, (שם י"ב י"ד) בְּחֻקֹּת הגוים, (ויקר' כ' כ"ג) Gesetz *n.*

חֵקֶק ולא נמצא במקרא רק בסמיכת הרבוי, בה"ל. א) ש"ת חִקְקֵי לב, (שופטים ה' ט"ו) Tiefdenker, Grübler. ב) חִקְקֵי און, (ישעי' יו"ד א') Gesetze *pl.*

חקר 1. 2. 3. שוה לשרש דרש בה"א ובה"ב הקל, ודרשת וְחָקַרְתָּ, (דברי' י"ג ט"ו) זאת חֲקַרְנוּהָ, (איוב ה' כ"ז, שם כ"ח נ') forschen, untersuchen.

הנִפְעַל וַיֵּחָקְרוּ מוסדי ארץ, (ירמי' ל"א ל"ז) ergründet werden. לא נֶחְקַר משקל הנחשת, (מ"א ז' מ"ז) das Gewicht des Kupfers war nicht zu erforschen.

הפִּעֵל ואזן וְחִקֵּר, (קהלת י"ב ט') ענינו כהקל.

חֵקֶר נה"ל. א) עושה גדולות ואין חֵקֶר, (איוב ה' ט', שם ל"ו) הוא תה"ש unerforschlich. ב) שמ"ז ירוע כבירים לא חֵקֶר, (איוב ל"ד כ"ז) Erforschung *f.* Rathschlag. ומזו גדולים חִקְרֵי לב, (שופטי' ה' ט"ו) ברבוי Ergründer des Herzens. ג) ש"ת להכמוס הנחקר. הַחֵקֶר אלוה תמצא, (איוב י"א ז') וּבְחֵקֶר תהום התהלכת, (שם ל"ח ט"ז) das Geheime, Innerste.

מֶחְקָר ש"ת וענינו כמו חֵקֶר בה"ג. אשר בידו מֶחְקְרֵי ארץ, (תהל' צ"ה ד') das Geheime, Innere der Erde.

חרא חֲרָאֵיהֶם, (ישעי' ל"ו) ע"ש חור.

חרב 1. 2. 4. 5. 6. הקל בה"ל. א) ענינו יובש פ"ע חָרְבוּ פני האדמה, (בראשית ח' י"ג) ובא גם על המים, חָרְבוּ המים, (שם שם) ונהר יֶחֱרַב ויבש, (ישעי' י"ט ה') trocken sein, abtrocknen, austrocknen. ב) וענינו הריסה ושממה, והגוים חרוב יֶחֱרָבוּ, (ישעי' ס' י"ב) והעיר הזאת תֶּחֱרַב, (ירמי' כ"ו ט') zerstört sein. והיוצאים, חֲרוֹב והחרם אחריהם (שם נ' כ"א, ושם שם) vertilgen.

הנִפְעַל בה"ל. א) כהקל מה"ב עומד, עיר נֶחֱרֶבֶת (יחזק' כ"ו י"ט) eine wüste Stadt. ערים נֶחֱרָבוֹת, (שם ל' ז') בינוני תאר. ב) וענינו כְּהָפְעַל פ"ח, החרב נֶחֶרְבוּ, (מ"ב ג' כ"ג) sich einander aufreiben, verderben.

הפֻּעַל ענינו כהקל בה"א עומד ausgetrocknet sein, versiegt.

ההִפְעִיל בה"ל. א) פ"י מה"א בקל וְהֶחֱרַבְתִּי את ימה (ירמי' נ"א ל"ו) austrocknen lassen. ב) פ"י מה"ב בקל ועריהם החריב, (יחזק' י"ט ז') verheeren, verwüsten. מַחֲרִיב ארצנו, (שופט' ט"ז כ"ד) הֶחֱרִיבוּ מלכי אשור, (מ"ב י"ט י"ז).

הָהָפְעַל בה"ל. א) מה"א בקל שענינו ייבש, אמלאה הָחֳרָבָה, (יחזק' כ"ו ב') תאר Ausgetrocknete *n.* ב) תה"ש מענין שממה מה"ב בקל, ערים מָחֳרָבוֹת, (יחזקאל כ"ט י"ב) öde wüste Städte. ג) מה"ב בקל, הָחֳרֵב נחרבו, (מ"ב ג' כ"ג) vertilgt.

חָרֵב בה"ל. א) מה"א בקל שענינו יובש, וַחֲרֵבָה, (ויקר' ז' י') תהש"נ למנחה יבשה, פת חֲרֵבָה, (משלי י"ז א') trocken. ב) מה"ב בקל שענינו שממה wüst. חָרֵב הוא מאין אדם, (ירמי' ל"ג יו"ד) והבית הזה חָרֵב, (חגי א' ד', נחמיה ב' ג') ברבוי.

חֲרֵבוֹת, (יחזקאל ל"ה ו').

מחרבה עין הָפְעַל.

חֹרֶב נה"ל. א) שמ"נ מענין יובש מה"א בקל Dürre, Trockenheit *f.* והוא שם מין חלי חום, בחרחור ובחרב, (דברי' כ"ח כ"ב). ב) מה"ב בקל, שת"נ לכלי זין המהרס ומשחית הגוף Schwert *n.* לו יש חֶרֶב בידי, (במדבר כ"ב כ"ט) חֶרֶב חדה, (תהל' נ"ז ה') בְּחַרְבִּי ובקשתי, (בראשית מ"ח כ"ב). ברבוי חֲרָבוֹת, תופשי חֲרָבוֹת, (יחזק' ל"ח ד') ובסמוך חַרְבוֹת וכתתו חַרְבוֹתָם, (ישעי' ב' ד', יחזקאל ל"ד י"א). ג) ובא ג"כ על שאר כלים הכורתים או משחיתים, כי חַרְבְּךָ הנפת עליה, (שמות כ' כ"ב) ומגדלותיך יתוץ בְּחַרְבוֹתָיו, (יחזקאל כ"ו ט') Deichsel, Belagerungswaffen. חַרְבוֹת צורים, (יהושע ה' ב') Messer *m.* ועל התער, חֶרֶב חדה, (יחזקאל ה' א') Rasiermesser.

חָצָץ בה״ל. א) שם לברק, עין (חֵץ) אַף חֲצָצֶיךָ יתהלכו, (תהל׳ ע״ז י״ח) Donnerkeil. ב) ש״ת לאבנים קטנות לפי שהם מחולקים אחד מחברו ימלא פיהו חָצָץ, (משלי כ׳ י״ז, איכה ג׳ ט״ו) kleine Steine.

חצצר 3. 5. הפִּעֵל פ״י וענינו תקוע בחצוצרה Trompeten blasen. מְחַצְצְרִים בַּחֲצוֹצְרוֹת, (דה״א ט״ו כ״ד).

ההִפְעִיל כהפִּעֵל, מַחְצְרִים, (דה״ב י״ג י״ד) בתוס׳ ר׳ והראוי מַחְצְצְרִים וכן (בדה״א ט״ו).

חֲצוֹצְרָה שם כלי שתוקעין בו. חֲצוֹצְרָה בְּרָמָה, (הושע ה׳ ח׳) בר״נ חֲצוֹצְרוֹת, (במדבר יו״ד ב׳) Trompete *f.*

חצר חָצֵר גה״ל. א) ש״נ למקום מוגדר סביב לבנין Vorhof *m.* שער הֶחָצֵר, (שמות ל״ה י״ז) (לרוב ב״י) חָצֵר האחרת, (מ״א ז׳ כ׳) הֶחָצֵר הפנימי, (יחזקאל מ״ט י״ט) ברזו״נ, רמוס חֲצֵרָי, (ישעי׳ א׳ י״ב) ומן הַחֲצֵרוֹת, (שמות ח׳ ט׳). ב) שם לכפרים שהם בעיבורה של עיר Gehöft, Ortschaft. הערים וַחַצְרֵיהֶן, (יהושע י״ג כ״ג, שם ט״ו ל״ב), ובתי הַחֲצֵרִים, (ויקרא כ״ה ל״א). ג) שם למקום אנשי מקנה ואהלים bewegliche Zelten, Nomaden-Dörfer. בְּחַצְרֵיהֶם ובטירותם, (בראשית כ״ה ט״ז) חֲצֵרִים תשב קדר, (ישעי׳ מ״ב י״א).

חָצִיר גה״ל. א) שם למקום לשכון בו Wohnung *f.* שוה להשם חָצֵר, חָצִיר לבנות יענה, (ישעי׳ ל״ד י״ג, ושם ל״ה ז׳). ב) שם מין זרעונים Lauch *m.* את הֶחָצִיר ואת הבצלים, (במדבר י״א ה׳). ג) שם כולל למיני עשבים Heu *n.*, Klee *m.* אולי נמצא חָצִיר, (מ״א י״ח ה׳) חָצִיר לבהמה, (תהלי׳ ק״ד י״ד) כַּחֲצִיר גגות, (שם קכ״ט ו׳).

חֹק ע״ש חקק.

חקה 4. 7. הפֻּעַל פ״י וענינו צייר וְרָשׁוּם בכתיבה או בחקיקה, מְחֻקֶּה על הקיר, (יחזק׳ ה׳ יו״ד) gezeichnet. מְחֻקָּה[1] (מ״א ו׳ ל״ה) שת״ז das gravirte.

ההִתְפַּעֵל על שרשי רגלי תִּתְחַקֶּה, (איוב י״ג כ״ז) Du zeichnest mir meine Schritte vor, auch sich Zeichen machen.

חקק 1, 3. 6. הקל שוה להקל בשרש חקה ולשרש חצב ועמו מה שהוא רשימת וחציבת משפטים וחקים על אבן או לוח, ובפרט אם המשפטים והחקים נתנו על זמן רב, ויפרדו לד׳ הוראות. א) שוה לשרש חקה שענינו צַיֵּר וְרָשׁוּם וְחַקּוֹתָ עליה עיר, (יחזק׳ ד׳ א׳, שם כ״ג ט״ו, ישעי׳ מ״ט ט״ז) zeichnen. ב) מענין חצב, einhauen-graben. חֹקְקִי בסלע משכן לו, (ישעי׳ כ״ב ט״ו). ג) מה שענינו נתינת דת וחוק, (כי כן היה מנהג הקדמונים לחקוק החקים על אבן או לוח למען יעמדו ימים רבים ועין שרש באר) הַחֹקְקִים חקקי און (ישעי׳ יו״ד א׳) Gesetze geben. ד) ובא ג״כ על צווי ופקודה (אף בלי רשימה וחקיקה) בְּחֻקוֹ חוג על פני תהום, (משלי ח׳ כ״ז) als er den Bogen festigte über der Tiefe. בְּחוּקוֹ מוסדי ארץ, (שם שם כ״ט) feststellen, anordnen, beschliessen.

הפִּעֵל בה״ל. א) מה״ג בקל ורוזנים יְחֹקְקוּ צדק, (משלי ח׳ ט״ו) בחסרון הפעול והראוי חֻקֵּי צדק Gesetze geben. ב) מה״ד בקל מְחוֹקֵק, בינוני והיא ש״ת למושל Ordner des Volkes. מפני שהוא הַמְצַוֶּה, חלקת מְחֹקֵק ספון, (דברים ל״ג כ״א) (תאר למשה) ירדו מְחֹקְקִים, (שופטים ה׳ י״ז, בראשית מ״ט יו״ד) Führer.

מְחֻקָּק בינוני פעול מהפִּעֵל ש״ת להדת Das Gesetz. מה״נ בקל וישכח מְחֻקָּק, (משלי ל״א ה׳).

ההָפְעַל מה״א בקל, בספר וְיֻחָקוּ, (איוב י״ט כ״ג) aufgezeichnet werden.

חֹק שמ״ז או שת״ז לכל דבר קבוע ומסודר יהיה דת או רק מנהג וה״ל. א) בא על דת הניתן מהמלך או מהמושל להעם לסדר ענינם, שָׂם שָׂם לו חֹק ומשפט, (שמות ט״ו כ״ה) וברבוי חֻקִּים, ראה למדת אתכם חֻקִּים, (דברים ד׳ ה׳) Gesetz, Gesetze. והם המיוסדים על אדני המשפט והיושר. ומהוראה זו הם רובם, ב) וענינו מנהג Gewohnheit *f.* בְּחֻקֵּי אבותיכם אל תלכו, (יחזק׳ כ׳ י״ח). ג) וענינו סדר Ordnung, Vorschrift. וחֹק לנערותיה, (משלי ל״א ט״ו, איוב י״ד י״ג) ומזו, מדוע לא כליתם חָקְכֶם, Vorschrift *f.* (שמות ה׳ י״ד) כי חָקְךָ וְחָק בנך, (ויקרא יו״ד י״ג). ד) וענינו סדר קבוע festgesetzter Gebrauch. כי חֹק לכהנים, (בראשית מ״ז כ״ב) ותהי חֹק לישראל, (שופטים י״א ל״ט) וְחֹק השמן, (יחזקאל מ״ה י״ד) ומזו הטריפני לחם חֻקִּי, (משלי ל׳ ח׳) ואגרע חֻקֵּךְ, (יחזקאל ט״ז כ״ז) וענינם מזון הקבוע festgesetztes Brod. ה) וענינו גבול, בשומו לים חֻקּוֹ, (משלי ח׳ כ״ט) חק חג על

---

[1] מְחֻקָּה, בינוני פעול מֵהַפִּעֵל מְיֻשָּׁר על הַמְחֻקָּה, (מ״א ו׳ ל״ה) שמ״ז das Eingegrabene. ועי׳ הַפֻּעַל משרש ישר נתמצא פירוש הכתוב הזה.

כ״ז) בטבע suchen, erforschen. ובטוסרי נַחְפְּשָׂה דרכנו (איכה ג׳ מ״ז) יַחְפְּשׂוּ עולות, (תהלים ס״ד ז׳) nachforschen.

הִנְפְּעַל, איך נֶחְפְּשׂוּ עשו, (עובדיה א׳ ו׳) Durchgesucht werden.

הִפְעֵל, וַיְחַפֵּשׂ בגדול החל, (בראשית מ״ד י״ב) בטבעי suchen. וַיְחַפֵּשׂ רוחי, (תהל׳ ע״ז ז׳) במוסרי suchen, forschen.

הֻפְעַל, יְחֻפַּשׂ אָדָם, (משלי כ״ח י״ב) gesucht werden.

הִתְפַּעֵל וַיִּתְחַפֵּשׂ שאול, (ש״א כ״ח ח׳) ענינו עשה ע״י שנוי הבגדים כי יבקשו ויחתרו להכירו sich suchen lassen. וַיִּתְחַפֵּשׂ באפר, (מ״א כ׳ ל״ח) הִתְחַפֵּשׂ ובוא במלחמה, (מ״א כ״ב ל׳) יִתְחַפֵּשׂ לבושי, (איוב ל׳ י״ח) mein Kleid muss erst sich untersuchen lassen, ob es mir anliegen wird.

חֵפֶשׂ שמ״ז חֵפֶשׂ מחפש, (תהל׳ ס״ד ז׳). Das Ersinnen, der Ausschlag.

מְחֻפָּשׂ בינוני פעל, (שם שם ז׳) ist ersonnen.

חצב 1. 3. 4. 5. נרדף עם חטב. הקל חָצְבָה עמודיה, (משלי ט׳ א׳) hauen, aushauen. היתפאר הגרזן על הַחֹצֵב בו, (ישעיה י״ד ט״ו, דברים ו׳ י״א) וע״צ המליצה וענינו הרוג niederhauen. על כן חָצַבְתִּי בנביאים, (הושע וא״ו ח׳).

הִנְפְּעַל בצור יֵחָצְבוּן, (איוב י״ט כ״ד).

הֻפְּעַל אל צור חֻצַּבְתֶּם, (ישעי׳ נ״א א׳) ותסר המלה מִמֶּנּוּ auzgehauen werden.

הִהְפְּעִיל ע״צ המליצה שוה להקל niederhauen. הַמַּחְצֶבֶת רהב, (ישעי׳ נ״א ט׳).

מַחְצֵב תה״ש behauene Steine: ואבני מַחְצֵב, (מ״ב י״ב י״ג, שם כ״ב ו׳).

חצה 1. 2. הקל פ״י בה״ל. א) וענינו חלק לשני חלקים שוים in zwei Theile theilen. אשר חָצָה משה, (במדבר ל״א מ״ב) לא יֶחֱצוּ ימיהם, (תהל׳ נ״ה כ״ד) sie werden ihre Lebenstage nicht bis zur Hälfte bringen. ב) וענינו חלוק החלקים, וַיֶּחֱצֵם לשלשה ראשים, (שופטי׳ ט׳ מ״ג, איוב מ״ם ל׳) theilen.

הִנְפְּעַל בה״ל. א) מה״א בקל, ולא יֵחָצוּ לשתי ממלכות עוד, (יחזקאל ל״ז כ״ב). ב) מה״ב בקל נחלק לחלקים, וַיֵּחָצוּ הנה והנה, (מ״ב כ׳ ח׳, דניאל י״א ד׳) וַתֵּחָץ sich vertheilen.

חֲצִי בה״ל. א) שת״ז וענינו כמו מֶחֱצָה Hälfte *f.* לא הֻגַּד לִי הַחֲצִי, (מ״א י״ד ז׳), ב) וענינו

חֵץ Pfeil *m.* ובא בי׳ נוספת, מקום הַחֵצִי אשר ירה, (ש״א כ׳ ל״ז, ושם שם ל״ז).

חֲצִי בסמיכות ובכנוי חֶצְיוֹ בה״ל. א) ש״ת וענינו כמו חֲצִי בה״א Hälfte *f.* ויקח משה חֲצִי הדם, (שמות כ״ד ו׳) חֲצִי המזבח, (שם כ״ז ה׳). ב) וענינו באמצע Mitte *f.* ויהי בַּחֲצִי הלילה, (שמות י״ב כ״ט, שופטים ט״ז נ׳) ש״ת.

חֲצוֹת ש״ת לאמצע Mitte *f.* (כה״ב בשם חֲצִי) חֲצוֹת לילה אקום, (תהל׳ קי״ט ס״ב, איוב ל״ד כ׳). ולדעת רש״י הוא מקור, (שמות י״א).

מֶחֱצָה שת״נ Hälfte. ותהי הַמֶּחֱצָה, (במדבר ל״א ל״ו).

מַחֲצִית שת״נ בה״ל Hälfte *f.* א) כה״א בשם חֲצִי, מַחֲצִית השקל, (שמות ל׳ י״ג). ב) וענינו באמצע Mitte *f.* מַחֲצִית היום, (נחמי׳ ח׳ נ׳).

חצן חֹצֶן שם לחיק שנושאים בו דְּבָרִים Busen. והביאו את בניך בְּחֹצֶן, (ישעי׳ מ״ט כ״ב, נחמי׳ ה׳ י״ג).

חֵצֶן ענינו כמו חֹצֶן, וְחִצְנוֹ מעמר, (תהלי׳ קכ״ט ז׳).

חצץ 1. 3. 4. לדעתי הקלה השרש הזה קרוב לשרש חצה בה״ב וכן דרך הכפולים ונל״ה כי יבוא זה תמורת זה (עין דרכי הלשון דף ז׳) וענינו חלוקה abtheilen. וכן מצאנו אשר חז״ל שמשו בזה השרש לענין חלוקה והבדלה ואמרו הפעל ממנו, שלא יהא דבר חוצץ, חָצְצוּ מארצו (אדלות דף ס״ה) והשם דיינא דחצצתא (כ״ב קל״ד) פירוש דיינים העושים חלקה Theilung. הקל פ״ע, מלך אין לארבה, ויצא חֹצֵץ כלו, (משלי ל׳ כ״ז) פירוש ויצא חלוק במחנות כאנשי צבא getheilt, d. h. geschaart.

הִפְעֵל ג״כ עומד, מקול מְחַצְצִים, (שופטי׳ ה׳ י״א) תאר להמחלקים שלל die (Beute) Theilenden. או כפירוש הרד״ק שהוא ש״ת לאנשים המורים בקשת (ועין השם חֵץ ובהשם חצץ) die Pfeilenschützen.

הֻפְעַל ומספר חדשיו חֻצָּצוּ, (איוב כ״א כ״א) getheilt, abgeschnitten werden.

חֵץ שם כלי משחית הנזרק מהקשת על האויב, ברבוי חִצִּים בדגש הצ׳ וע״כ שמוהו המדקדקים בשרש חצץ והוראתו משרש חצה לפי שהחץ מְחַלֵּק דבר השלם, ולא יורה שם חֵץ, (מ״ב י״ט ל״ב) בעלי חִצִּים (בראשית מ״ט כ״ג) Pfeil *m.*: ובא ע״צ המליצה על ברק, ישלח חִצָּיו, (תהלי׳ י״ח ט״ו) לאור חִצֶּיךָ יהלכו, (חבקוק ג׳ ט״ו) Donnerkeile *pl.* ועל היסורים כי חִצֵּי שדי עמדי, (איוב וא״ו ד׳) Plagen *pl.*

חפה 1. 2. 3. הקל פ״י וענינו כסוי, bedecken. חָפוּ איש ראשו, (ש״ב ט״ו ל׳) וראש לו חָפוּי (ירמי׳ י״ד ג׳).

הַנִּפְעַל, ענינו צפוי, נֶחְפָּה בכסף (תהלים ס״ח י״ד) belegt.

הַפִּעֵל ג״כ ענינו צִפּוּי, belegen. חִפָּה עצי ברושים, (דה״ב ג׳ ח׳) וַיְחַף את הבית, (דה״ב ג׳ ו׳) אבל וַיְחַפְּאוּ בני ישראל, (מ״ב י״ז ט׳) פירוש הרד״ק בשרשיו הסתירו הידיעה מהבורא ואמרו כי מעשה בני אדם נעלמים ממנו ולפי הפירוש הזה קרוב לשרש חבא וע״כ באה בא׳.

חפז 1. 2. הקל פ״ע וענינו עשית דבר במהירות מפני פחד, sich wegen Schrecken übereilen, bestürzt sein. אל תיראו ואל תֶּחְפְּזוּ (דברי׳ כ״ג ג׳) בְּחָפְזָהּ לנוס (ש״ב ד׳ ד׳).

הנִפְעַל כהקל, נבהלו נֶחְפָּזוּ, (תהלים מ״ח ו׳) ויהי דוד נֶחְפָּז ללכת, (ש״א כ״ג כ״ו).

חִפָּזוֹן שמ״ז ואכלתם אותו בְּחִפָּזוֹן, (שמות י״ב י״א, דברי׳ ט״ז ג׳) Eile *f.*, eilige Flucht.

חפן חָפְנַיִם שם ברבוי זוגי וענינו שעור כף היד, חָפְנַיִם עמל, (קהלת ד׳ ו׳) מְלֹא חָפְנֵיכֶם פיח כבשן, (שמות ט׳ ח׳) ומלא חָפְנָיו, (ויקר׳ ט״ז י״ב) beide Hände voll.

חָפַף בנינו קל ענינו הגנה beschützen. פ״י וקרוב לשרש חפה, חֹפֵף עליו כל היום, (דברי׳ ל״ג י״ב).

חַף תה״ש וענינו נקי וכן הוראתו בערבי חַף אנכי, (איוב ל״ג ט׳) rein.

חוֹף שת״ז לנמל הים Meeresküste. לפי שהוא חופף עלי האניות מסער. לְחוֹף ימים ישכון, (בראשית מ״ט י״ג) לְחוֹף אניות, (שם שם).

חֻפָּה שת״נ למכסה המגינה על העומד תחתיה, כי על כבוד חֻפָּה, (ישעיה ד׳ ה׳) כחתן יוצא מֵחֻפָּתוֹ, (תהלים י״ט ו׳) Decke *f.*, Baldachin.

חפץ בנינו קל עקר הוראתו היא נטיה, וכן הוראת הפעל הזה בערבי, יַחְפֹּץ זנבו, איוב מ״ם י״ז) er neigt seinen Schwanz. ומזו הנטיה לדבר והתשוקה בו לעשותו geneigt sein. או לעשות לו לקנין, עד שֶׁתֶּחְפָּץ, (ש״ה ב׳ ז׳ שם ג׳ ה׳) וכן בקשור לְ. לוּ חָפֵץ ה׳ לַהֲמִיתֵנִי, (שופטי׳ י״ג כ״ג) ואם לא יַחְפֹּץ לְגָאֳלֵךְ, (רות ג׳ י״ג) אבל אם קשורו עם ב אז הוא לבדו נושא המאמר וענינו כשרש רָצָה Gefallen an jemandem haben, lieben. כי חָפֵץ בְּבַת יעקב, (בראשית ל״ד י״ט) אם לא חָפַצְתָּ בָּהּ, (דברי׳ כ״א י״ד) ולפעמים חסרה ב השמוש, הֶחָפֵץ שלום עבדו, (תהלי׳ ל״ה כ״ז) ענינו בִּשְׁלוֹם, ודעת דרכי יֶחְפָּצוּן, (ישעי׳ נ״ח ב׳) וענינו ובְדעת דרכי.

חֵפֶץ נה״ל. א) שמ״ז להתשוקה ונטיית דעת האדם לדבר Das Verlangen. כל ישעי וכל חֵפֶץ, (ש״ב כ״ג ה׳) והראוי וכל חֶפְצִי. ב) וענינו עסק, ממצוא חֶפְצְךָ, (ישעי׳ נ״ח י״ג) Geschäft *n.* ג) שת״ז לדבר יקר Kostbarkeit *f.* וכל חֲפָצֶיךָ לא ישוו בה, (משלי ג׳ ט״ו).

חפר 1. 5. הקל נה״ל. א) ענינו בושה sich schämen. פ״ע, וְחָפְרָה הלבנה ובושה החמה, (ישעי׳ כ״ב כ״ג. ירמי׳ ג׳ י״ב) ובקשור השם פָּנִים פ״י וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ, (תהלים ל״ד ו׳) beschämt sein, erblassen. או שענינו כשרש חור. ב) וענינו כריה graben. כי חָפַרְתִּי את הבאר הזאת, (בראשי׳ כ״א ל׳) בור כרה וַיַּחְפְּרֵהוּ, (תהל׳ ז׳ ט״ז) וְחָפַרְתָּ לבטח תשכב, (איוב י״א י״ח) פירוש תשכב בטח כאלו חפרת סביב משכבך. ג) ענינו רגל ותור auskundschaften. קרוב לה״ב כי המרגל הוא כמו חופר וחופש לגלות מסתרים, וַיַּחְפְּרוּ לנו את הארץ, (דברי׳ ה׳ כ״ב) לַחְפּוֹר אֶת הארץ, (יהושע ב׳ ב׳. איוב ג׳ כ״א).

הַהִפְעִיל בה״ל. א) כהקל בה״א פ״ע sich schämen. כי לא תַחְפִּירִי, (ישעי׳ נ״ד ז׳). ב) ג״כ מענין בושה והוא פ״י, schändlich behandeln. יבאיש וְיַחְפִּיר, (משלי י״ג ה׳) מֵבִישׁ וּמַחְפִּיר, (שם י״ט כ״ו).

חֲפַרְפֵּרָה שם שרץ האדמה החופר בארץ Maulwurf *m.* לַחְפֹּרפֵּרוֹת, (ישעי׳ ב׳ כ׳) ולדעת הבן גנא״ח הוא מלה מרכבת. חפר פרות וענינו נוקרי הפרות, שם לעוף המנקר הפרות.

חפש בנינו פֻּעַל וענינו הירות מעבדות freigelassen werden. כי לא חֻפָּשָׁה, (ויקרא י״ט כ׳).

חֹפֶשׁ תה״ש, בגדי חֹפֶשׁ לרכבה, (יחזקאל כ״ז כ׳) Kleider (der Freien), die, die Freiheit bezeichnen.

חֻפְשָׁה שמ״נ לחירות Freiheit *f.* או חֻפְשָׁה לא נתן לה, (ויקרא י״ט כ׳).

חָפְשִׁי תה״פ, יצא לַחָפְשִׁי, (שמות כ״א ב׳) או שהוא ש״ת frei, Freier.

חָפְשִׁית שם לבית מיוחד לחולים Siechenhaus. בית הַחָפְשִׁית, (מ״ב ט״ו ה׳).

חפש 1. 2. 3. 4. 7. הקל פ״י וענינו שוה לשרש חפר בה״ג ולשרש בקש בה״א בא עצה״ש גם במוסרי, וכמטמונים תַּחְפְּשֶׂנָּה, (משלי ב׳ ד׳. שם כ׳)

נ"ז א') Männer der Frömmigkeit. ׃ מזו משמרים הבלי שוא חַסְדָם יעזובו. (יונה ב' ט') (קרוב לפירוש הרי"ק שהביא בנו הרד"ק. אלו האנשים שהם משמרים הבלי שוא ידעתי כי חסדם יעזובו אחר שנמלטו מהרעה, אבל אני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה, ותרגים חַסְדָם יעזובו בל"א sie werden ihre Frömmigkeit verlassen. ד) ובא במובן הרע על תוספת הזנות ויתרון הנבלה .Schande, Schmach *f*. (כמו שהחסד במובן הטוב בא על תוספת ויתרון הטוב והגמול) ועניננו חרפה וגנות, חֶסֶד הוא, (ויקרא כ' י"ז) ועין הפֵעֶל ואפשר מזו, חַסְדָם יעזובו, (יונה ב' ט') שם גנאי לאליל והבל שלהם.

חָסִיד גה"ל. א) מה"א בשם חֶסֶד והוא ש"ת לטוב ומטיב .gütig, huldvoll כִּי חָסִיד אני, (ירמי' ג' י"ב) וְחָסִיד בכל מעשיו, (תהלים קמ"ה י"ז). ב) ש"ת או תה"ש מה"ב בשם חֶסֶד ועניננו רחמן, .ein Barmherziger כי גמר חָסִיד, (תהלים י"ב ב') תאר, מגוי לא חָסִיד, (שם מ"ג א') תה"ש .ein unbarmherziges Volk ג) מה"ד כהשם חֶסֶד תאר לְתַם וְחָרֵד לדבר ה', .Frommer *m*. כי הפלה ה' חָסִיד לו, (תהלים ד' ד') ברבוי בקהל חֲסִידִים, (תהלים קמ"ט א') חֲסִידָיו, (שם ל"ה ול"א כ"ז).

חֲסִידָה שם עוף טמא, (ויקרא י"א י"ט) .Storch *m*.

חסה בנינו קל פ"ע יוקשר תמיד עם בְּ, sich schützen .bei jemandem צור חָסָיוּ בוֹ, (דברי' ל"ב ל"ז) ובא ע"ד השלמים ועניננו הסתופף. ובו חָסִיתִי, (תהלים קמ"ד ב') בְּךָ חָסִיתִי, (שם ז' ב').

חָסוּת שמ"ג .das Schutzsuchen וְהֶחָסוּת בצל מצרים, ישעיה ל' ג').

מַחֲסֶה שמ"ז .Zuflucht, Zufluchtsort *m*. אלהים מַחֲסֶה לנו, (תהלים ס"ב ט') סלעים מַחֲסֶה לשפנים, (שם ק"ד י"ח).

חסל בנינו קל ועניננו אכילה מהארבה, abfressen (von Heuschrecken). כי יַחְסְלֶנּוּ הארבה, (דברים כ"ח ל"ח).

חָסִיל שם מין ארבה .Heuschrecke *f*. (מ"א ח' ל"ז, יואל א' ב').

חסם בנינו קל פ"י קרוב לשרש חתם .zuschliessen בת' ועניננו סָגוֹר, לא תַחְסוֹם שור בדישו, (דברים כ"ה ד') וחסר הפעול והראוי פֶּה השור, וְחֹסֶמֶת הוא את העוברים, (יחזק' ל"ט י"א) ג"כ בחסרון הפעול דֶּרֶךְ והראוי דֶּרֶךְ העוברים (מרוב הפגרים) .verschliessen

מַחְסוֹם ש"ת לסוגר שנותנים על פי הבהמה .Maulkorb *m*. אשמרה לפי מַחְסוֹם, (תהל' ל"ט ב').

חסן בנינו נִפְעַל פ"י ועניננו כמו אָצַר, aufbewahrt werden. לא יֵאָצֵר ולא יֵחָסֵן, (ישעי' כ"ג י"ח).

חֹסֶן שמ"ז, ועניננו עושר רב .Reichthum, Schatz *m*. כל חֹסֶן העיר הזאת, (ירמי' כ' ה', משלי כ"ז כ"ד) חֹסֶן ישועות (ישעי' ל"ג ו'). .ein Schatz von Heil

חָסוֹן ש"ת לתקיף וחזק .stark וְחָסֹן הוא כאלנים, (עמ ס ב' ט') ועצה"ש לשר וגדול לפי שהוא תקיף, והיה הֶחָסוֹן לנעורת, (ישעי' א' ל"א). Der Starke, Mächtige des Staates, Machthaber *m*.

חָסִין תה"ש לתקיף וחזק כמו חָסוֹן, חֲסִין יה, (תהל' פ"ט ט') .stark, mächtig

חסף מְחֻסְפָּס בינוני פֻּעַל תה"ש, דק מְחֻסְפָּס, (שמות ט"ז י"ד) ועניננו שהיה להמן קליפות הרבה .schuppenartig ות"א מקלף מן מחשוף הלבן.

חסר 1. 3. 5. הקל פ"ע בה"ל. א) עניננו היות פחות ממה שהיה .weniger sein, fehlen הלוך וְחָסוֹר, (בראשית ח' ה') יַחְסְרוּן חמשים, (שם י"ח כ"ח). ב) ועניננו חסרון הצורך .Mangel haben לא חָסַרְתָּ דבר, (דברי' ב' ז') לא אֶחְסָר, (תהלי' כ"ג א') ובטן רשעים תֶּחְסָר, (משלי י"ג כ"ה).

הפִּעֵל פ"י ועניננו לסבב מניעה לזולתו מכדי הספוק הראוי, בא תמיד בקשור מ' וַתְּחַסְּרֵהוּ מעט מֵאלהים, (תהלים ה' ו') weniger sein lassen, nachstehen. וּמְחַסֵּר את נפשו מטובה, (קהל' ד' ח') .beschränken

ההִפְעִיל בה"ל. א) כבקל פ"ע הממעיט לא הֶחְסִיר, (שמות ט"ז י"ח) .Mangel haben ב) כבפִעֵל פ"י, ומשקה צמא יַחְסִיר, (ישעי' ל"ב ו') mangeln lassen, entziehen.

חָסֵר תה"ש או תה"פ. כי מה אתה חָסֵר, (מ"א י"א כ"ב) .ermangelnd ובסמוך חֲסַר לחם, (ש"ב ג' כ"ט) ש"ת .Dem es an Brot fehlt חֲסַר לב, (משלי ו' ל"ב) .unwissend

חֹסֶר שמ"ז בְּחֹסֶר כל, (דברי' כ"ח נ"ז) Mangel *m*., Entbehrung *f*.

חֶסֶר שמ"ז ועניננו כמו חֹסֶר, כי חֶסֶר יבואנו, (משלי כ"ח כ"ב).

חֶסְרוֹן שמ"ז כמו חֹסֶר, וְחֶסְרוֹן לא יוכל להמנות, (קהלת א' ט"ו).

מַחְסוֹר שמ"ז כמו חֶסְרוֹן, דֵּי מַחְסֹרוֹ, (דברי' ט"ו ח') וברבוי וּמַחְסֹרֶיךָ, (משלי כ"ד ל"ד).

תְּחִנָּה שמ״נ בה״ל. א) ענינו כמו חֲנִינָה Gnade, Schonung. ונופל על הפועל לבלתי היות להם תְּחִנָּה, (יהושע י״א כ׳). ב) וענינו תפלה ובקשה Bitte f., Flehen. ויבוא לרוב בקשור הפעל הִפִּיל, מַפִּיל אני תְּחִנָּתִי, (ירמי׳ ל״ה כ״ו, שם ל״ז כ׳) וברבוי ואת תְּחִנּוֹתֵיכֶם, (דה״ב וא״ו ל״ט) ונופל על המתחנן.

תַּחֲנוּן תַּחֲנוּנִים ש״ם בה״ל. א) עניני חֶסֶד והמלה Gnade f. וּבְתַחֲנוּנִים אובילם, (ירמי׳ ל״א ט׳). ב) ונופל על המתחנן וענינו בקשה שמ״ז הירבה עליך תַּחֲנוּנִים, (איוב מ״ם כ״ז) תַּחֲנוּנִים ידבר רש, (משלי י״ח כ״ג) Bitten, Flehen n.

תַּחֲנוּנוֹת ש״ם בר״נ וענינו כמו תַּחֲנוּנִים בה״ב הקשיבה בקול תַּחֲנוּנוֹתַי, תהל׳ פ״ו ו׳).

חִנָּם גה״ל. א) תה״פ והוראתו לתאר פעולה הנעשית בלי סבה תכליתית להפועל אותה, umsonst, nutz-zweck-los ורובם המה מהוראה זו ועבדתני חִנָּם, (בראשית כ״ט ט״ו) ויצאה חִנָּם אין כסף (שמות כ״א י״א) והמ״ם נוספת במלה זו. ב) תה״פ לפעולה הנעשית בלי סבה הגורמת ohne Ursache, ohne Verschuldung. לבלעו חִנָּם, (איוב ב׳ ג׳) והסירותי דמי חִנָּם, (מ״א ב׳ ל״א, משלי כ״ו ב׳) תה״ש unverschuldetes Blut. ג) תה״פ וענינו כהשם חֵן בה״א שענינו חֶסֶד Gefälligkeits halber. וע״ש פתה טִפְעֵל ה״ג.

חנף 1. 5. הקל בה״ל. א) וענינו הראות בגלוי מעשה או דבור שהוא נגד רצונו בסתר ורק לְרַמּוֹת heucheln. ולדעתי אשר השרש הזה גם הוא מהמלות המרכבות כמו גלעד, הללויה כרמל צלמית, וְחָנֵף היא מרכב מן חֵן אַף לפי שהוא מראה לחוץ דברי חן ובקרבו אף וְשִׂנְאָה וכן לדעתי הוא קרוב ג״כ לשרש גנב הן בהברת האותיות בחלוף הג׳ בה׳ והב׳ בפ׳ כדרך גיח״ק ובומ״ף (והן שווים בהוראתם נָגַב בא על גנבת דברים וחנוף בא על גנבת דעת) גם נביא גם כהן חָנֵפוּ ת״י גנבו ארחתהון (ירמי׳ כ״ג י״א) והארץ חָנְפָה, (ישעי׳ כ״ד ה׳, ירמי׳ ג׳ א׳) עצה״ש מראה צמח ואין תבואה לאכול. ב) וענינו חלול ג״כ פ״ע entweihet-geschändet sein. וַתֶּחֱנַף הארץ בדמים (תהל׳ ק״ו ל״ח, ירמי׳ ג׳ ט׳. ושם שם ב׳).

ההִפְעִיל פ״ע בה״ל א) מה״א בקל heucheln. יַחֲנִיף בחלקות, (דניאל י״א ל״ב). ב) מה״ב בקל ולא תַחֲנִיפוּ את הארץ (במדבר ל״ה ל״ג) פ״י entweihen, schänden.

חָנֵף תה״ש וגם שם תאר Heuchler m. ותקות חָנֵף תאבד, (איוב ח׳ י״ג) אחזה רעדה חֲנֵפִים, (ישעי׳ ל״ג י״ד) ותה״ש heuchlerisch. בְּפֶה חָנֵף ישחית רעהו (משלי י״א ט׳) כלו חָנֵף (ישעי׳ ט׳ ט״ז).

חֹנֶף שמ״ז מה״ב בקל Ruchlosigkeit f., Verderben. לעשות חֹנֶף (ישעי׳ ל״ב ו׳).

חֲנֻפָּה שמ״נ וענינו כמו חֹנֶף Heuchelei f. יצאה חֲנֻפָּה, (ירמי׳ כ״ג ט״ו).

חנק 2. 3. הנפעל פ״ח וענינו המית עצמו ע״י קשירת הצואר בחבל sich erwürgen. וַיֵּחָנַק. (ש״ב י״ז כ״ג).

הפִּעֵל פ״י וּמְחַנֵּק ללבאותיו, (נחום ב׳ י״ג) würgen, erwürgen.

מַחֲנָק שמ״ז למיתת חנק Erwürgung f. ותבחר מַחֲנַק נפשי, (איוב ז׳ ט״ו).

חסד 3. 7. הפִּעֵל פ״י מה״ה בשם חֶסֶד וענינו מענין הרפה beschimpfen. פן יְחַסֶּדְךָ שומע (משלי כ״ה יו״ד) והחכם ב״ז אמר שענינו מענין חֵשַׁד בלשון התלמוד ובאה ס׳ תמורת ש׳.

ההתפעל ענינו עָשָׂה חסד sich lieblich beweisen. עם חסיד תִּתְחַסָּד, (תהלים י״ח כ״ו).

חֶסֶד שמ״ז הה״ל. א) נרדף עם חֵן Gnade, Gunst. ותשא חֵן וָחֶסֶד לפניו, (אסתר ד׳ י״ז) כַּחֶסֶד אשר עשיתי עמך, (בראשית כ״א כ״ג) Wohlwollen n.; וַיֵּט אֵלָיו חָסֶד, (בראשית ל״ט כ״א) er neigte ihm Gunst zu. וְעָלַי הִטָּה חֶסֶד לפני המלך, (עזרא ז׳ כ״ה) וכן לדעתי הקלה כל חֶסֶד הבא בקשור הפעל מָשַׁךְ, משוך חַסְדְּךָ ליודעיך, (תהלים ל״ו י״א) אל יהי לו מושך חָסֶד (שם ק״ט י״ב) מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד, (ירמי׳ ל״א ג׳) כי נטה ומָשַׁך קרובים בהוראתם והחכם בן זאב פירש הפסוקים הבאים בקשור הפעל מָשַׁךְ על אריכת זמן רב והבוחר יבחר. ב) וענינו מה״ב בקל בשרש חנן שענינו חמלה ורחמנות Mitleid n. למס מרעהו חָסֶד, (איוב ו׳ י״ד) ואעשה עמו חֶסֶד אלהים (ש״ב ט׳ ג׳) ich will an ihm eine ungemein grosse Barmherzigkeit üben. אֶעֱשֶׂה חֶסֶד עם בית שאול, (ש״ב ג׳ ח׳) Mitleid üben. (שם ז׳. ושם ט׳ א׳) וְחֶסֶד וְרַחֲמִים, (זכרי׳ ז׳ ט׳) וכן בקשור אֶת אשר לא עזב חַסְדּוֹ את החיים ואת המתים, (רות ב׳ כ׳) זה חַסְדְּךָ את רעך, (ש״ב ט״ז י״ז). ג) מענין אהבה, אם היא אהבת ה׳ ליראה ואני ברוב חַסְדְּךָ, (תהל׳ ה׳ ח׳) בהשמים חַסְדֶּךָ (שם שם ל״ו ו׳) דמינו אלהים חַסְדֶּךָ (שם מ״ח י׳) Gnade, Huld f. וברבוי חֲסָדִים הפלה חֲסָדֶיךָ, (שם י״ז ז׳) איה חֲסָדֶיךָ הראשונים, (שם פ״ט נ׳ שם ק״ו) Gnadenerweisungen. חַסְדֵי דוד, (ישעי נ״ה ג׳. דה״ב וא״ו מ״ב) Gnadenerweisungen (Gottes) gegen David. ומהוראה זו נמצא גם השי״ת להשי״ת, חַסְדִּי ומצודתי אתה, (תהל׳ קמ״ד ב׳) die Liebe, Huld. ד) ומאהבת הצדיקים להשי״ת ואנשי חֶסֶד, (ישעי׳

ש"א י"ג י"ט) בא בסרו"נ את החֲנִתִים, (דה"ב כ"א ט')
וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם למזמרות, (ישעי' ב' ז') במ"נ Lanze *f.*
מַחֲנֶה ש"ת משותף זו"נ ועניינו קבוץ חיל, Kriegs-
lager *n.* אל הַמַּחֲנֶה האחת, (בראשית ל"ב ט')
והיה המחנה הנשאר, (שם שם ט') וברזו"נ מתהלך
בקרב מַחֲנֶךָ, (דברים כ"ג ט"ו) לשני מַחֲנוֹת,
(בראשית ל"ב ח') ובא נ"כ ברבוי זוגי, המקום ההוא
מַחֲנָיִם, (שם שם ג') ונקרא עיר פתוחה מאין חומה
נ"כ מַחֲנֶה, הַבְּמַחֲנִים אם במבצרים, (במדבר י"ג י"ט)
Lager *pl.*

תַּחֲנוֹת שת"נ למקום שְׁכִינָה אל מקום פלוני אלמוני
תַּחֲנוֹתִי, (מ"ב ו' ח') Lagerstätte.

חנט בנינו קל פ"י בה"ל. א) עניינו בשום הפרי
טרם גמר בישולם, würzen, חָנְטָה פגיה, (ש"ה
ב' י"ג). ב) ועניינו בשום בשר דמת שלא יסרח ולא
ירקב בסחרה einbalsamiren. לַחֲנוֹט את אביו
(בראשית נ' ב').
חֲנֻטִים ש"מ"ז ברבוי, ימי הַחֲנֻטִים, (שם שם ג')
Einbalsamiren *n.*

חִטָּה שם מין דגן Weizen *m.* ארץ חִטָּה, (דברים
ח' ט') והדגש בצ"ת להבלעת הנ"ט ובעזרא כתוב
חִנְטִין ברבוי חִטִּים, (בראשית ל' י"ד) בסמוך בְּחִטֵּי
מנית, (יחזק' כ"ז י"ז).

חנך בנינו קל פ"י בה"ל . א) עניינו הרגל על
דבר gewöhnen, unterrichten, üben. חֲנֹךְ
לנער, (משלי כ"ב ו'). ב) ועניינו התחלת השמוש בדבר
einweihen. בית חדש ולא חֲנָכוֹ (דברים כ' ה', מ"א ח'
ס"ג).
חָנִיךְ ת"ז למלומד בדבר, וירק את חֲנִיכָיו, (בראשית
י"ד י"ד) seine Geübten.
חֲנֻכָּה שמ"נ לזמן התחלת השמוש הפעולה
לעשות חֲנֻכָּה ושמחה Einweihungsfest.
(נחמי' י"ב כ"ז) חֲנֻכַּת הבית, (תהל' ל' א') ובא נ"כ
על הקרבן הבא על חנכת דבר Einweihungsopfer.
חֲנֻכַּת המזבח, (במדבר ז' י"ד).

חנמל חֲנָמַל שת"ז לברד Hagel *m.* שקמותם
בַּחֲנָמַל, (תהלי' ע"ח מ"ז).

חנן 1. 2. 3. 6. 7. הקל פ"י גה"ל. א) עניינו הראות
רצון מהפועל אל הפעול gnädig sein, sich
wohlgefällig zeigen, כי חַנַּנִי אלהים, (בראשית ל"ג
י"א) וְחַנֹּתִי את אשר אָחֹן, (שמות ל"ג י"ט) חָנֵּנִי ד'
(תהל' נ"א ג') בלא דגש והראוי חָנֵּנִי וכן נמצא חֲנָנֵנִי
(תהל' ט' י"ד) רוחי זרה לאשתי וְחַנֹּתִי לבני בטני,
(איוב י"ט י"ז) המלה זרה עומדת במקום שנים ועני
הפסוק רוחי זרה לאשתי וחנותי זרה לבני בטני meine
Neigung ist zuwider meinem Weib, und mein Wohl-
wollen den Kindern meines Schosses. ב) והוא
קרובה לה"א ועניינו חמלה ונער לא יָחֹן (דברים כ"ח
נ') ולא תְחָנֵּם, (שם ז' ב') חָנֵּנִי (תהל' ד' ב' שם ו' ג')
erbarme dich meiner. אלהים יָחְנְךָ בני, (בראשית מ"ג
כ"ט) חנון יָחְנְךָ, (ישעי' ל' י"ט) הראוי בשניהם יְחָנְּךָ
החי' בקמץ וה"נ דגושה. ובא השכח חַנּוֹת אל, (תהל'
ע"ז י') ע"מ חַלּוֹתִי ע"ד נח"י ל"ה. ג) ועניינו נת נת
מתנה לזולת הראות לו רצונו, jemandem aus Gnade
etwas schenken. אשר חָנַן אלהים את עבדך, (בראשית
ל"ג ה') ותורתך חָנֵּנִי, (תהל' קי"ט כ"ט) חוֹנֵן ונותן,
(תהל' ל"ז כ"א) חוֹנֵן דל, (משלי י"ט י"ז).
הנפעל מה נֵחַנְתְּ, (ירמי' כ"ב כ"ג) והראוי נֶחֱנַנְתְּ
או נֶחֱנוֹת מה"ב בקל א' שהיא תה"פ bedauernswür-
dig sein, des Mitleides werth sein.
הפעל. א) הבא על ד"ך השלמים כי יְחַנֵּן קולו
(משלי כ"ו כ"ה) lieblich machen. מה שם חֵן.
הפעל. ב) הבא על דרך המרובעים בה"ל.
א) ומְחוֹנֵן עניים אשריו, (משלי י"ד כ"א) מה"ב בקל
ואת עפרה יְחֹנֵנוּ, (תהל' ק"ב ט"ו) bemitleiden,
bedauern.
ההפעל מה"נ בקל יֻחַן רשע, (ישעי' כ"ו י"ד) לא
יֻחַן בעיניו רעהו (משלי כ"א י"ד) bemitleidet werden.
ההתפעל רק בקשור אל או ל או במלת לִפְנֵי
עניינו הפצרה ותפלה למצוא חן um Erbarmen flehen
וָאֶתְחַנַּן אל ד' (דברים ג' כ"ג. בראשית מ"ב כ"א) וַתִּתְחַנֶּן
לו (אסתר ח' ג') הִתְחַנַּנְתִּי לְפָנָיו, (מ"א ח' נ"ט) ואפשר
מזו וְחַנֹּתִי לבני בטני, (איוב י"ט י"ז) um Erbarmen
flehen.

חֵן גה"ל. א) יהיא באה בקשור מצא נשא נתן
ובקשור השם עין ועניינו חֶסֶד Gnade, Gunst
(bei jemand finden, sich erwerben). לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֶיךָ
(בראשית ל"ב ו', שם ל"ג ח') נָשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו, (אסתר
ה' ב') וַיִּתֵּן ד' את חֵן העם בְּעֵינֵי מצרים, (שמות י"ב
ל"ו). ב) והוא תה"ש כמו חֲמוּדָה. א) ועניינו יופי
lieblich, anmuthig. דברי פי חכם חֵן, (קהל' י"ו י"ב)
אשת חֵן, (משלי י"א ט"ז). ב) ועניינו יקר, אבן חֵן השחד,
(משלי י"ז ח') תה"ש ein kostbarer Stein. ג) ועניני
שמ"ז לִתְפִלָּה רוח חן ותחנונים, Geist des Flehens.
(זכרי' י"ב י"ד).
חִין עיין בשרשוהין שיד להשם חן ב"ב
חַנּוּן תה"ש gnädig, barmherzig. כי חַנּוּן אני (שמות
כ"ב כ"ו).
חֲנִינָה שמ"נ לחן ורחמנות Gnade *f.*, Erbarmen *n.*
לא את לכם חֲנִינָה, (ירמי' ז ט"ז).

הִתְפַּעֵל עד מתי תִּתְחַמָּקִין, (ירמי' ל"א כ"ב).

חַמּוּק תה"ש לסבוב חַמּוּקֵי ירכיך, (ש"ה ז' ב'). die Windungen deiner Hüften.

חמר 1. 4. הקל גה"ל. א) ענינו סעור וקצוף ויין חָמַר, (תהל' ע"ה ט') schäumen, brausen. ב) וענינו נפיחה קרוב לה"א יֶחְמְרוּ מימיו, (תהלי' מ"ו ד'). ג) ענינו מרוח בטיט וחֹמֶר, verpichen. וַתַּחְמְרָה בחמר, (שמות ב' ג').
הפֳעַל ענינו אדום או כֹּוֶץ מפני החום glühen brennen. מעי חֳמַרְמָרוּ, (איוב ט"ז ט"ז) או ענינו מה"ב בקל.

חֶמֶר ש"ת ליין שנתבשל מחום השמש בענביו כל צרכו schwerer Wein. תשתה חָמֶר, (דברי' ל"ב י"ד) כרם חֶמֶר, (ישעי' כ"ז ב') או ענינו יין אדום כְּהַפֳּעַל וע"ש כמר.

חֲמוֹר ש"ז למין בהמה, Esel *m.* (בראשית ל"ב ו') בר"ז חֲמוֹרִים, (במדבר ל"א כ"ט).

חֵמָר שם מין טיט Lehm, Thon *m.* וַתַּחמרה בַּחֵמָר (שמות ב' ג').

חֹמֶר גה"ל, א) שם מין טיט כמו חֵמָר Lehm *m.* כַּחֹמֶר ביד היוצר, (ירמי' י"ח ו') וְהַחֹמֶר היה להם לְחֹמֶר Mörtel *m.* ועצה"ש ה"א שם כנוי לגוף der menschlische Leib. שוכני בתי חֹמֶר, (איוב ד' י"ט). ב) שמ"ז מה"ב בקל וענינו צבור Haufe *m.* חֹמֶר מים, (חבקוק ג' ט"ו) בסר"ז חֳמָרִים חֳמָרִים, (שמות ח' י"ד) בסר"נ זוני חֲמֹרָתַיִם, (שופטים ט"ו ט"ז). ג) שם למדת היבש שוה במדתו להכֹּר ולו עשר איפות שהם שלשה סאים, (ויקר' כ"ז ט"ז. יחזק' מ"ה י"א).

יַחְמוּר שם מין חיה דומה לעֵז Damhirsch *m.* (דברים י"ד ה', מ"א ה' ג') ואפשר נקרא כן מפני צבעו האדום מהשם חֵמָר.

חַמֵּשׁ בנינו פִּעֵל פ"י וענינו הכרת החלק החמישיה מספר השלם Fünftheilen. וְחִמֵּשׁ את ארץ מצרים, (בראשית מ"א ל"ד) היינו שיהיה החמישית לפרעה וארבע הידות לעם.

חָמֵשׁ שם מספר יסודי נקבה fünf. Num. חָמֵשׁ אמות, (שמות ל"ח א') ובסמוך חֲמֵשׁ מאות שנה, (בראשית ה' ל"ב).

חֹמֶשׁ תאר לחלק מחמשה חלקים, לפרעה לַחֹמֶשׁ, (שם מ"ז כ"ד) der fünfte Theil. והוא ג"כ תואר לצלע החמישית die fünfte Rippe. ויכהו שם אל החמש, (ש"ב ג' כ"ז) ובא בחסרון המתואר צֵלַע.

חָמֻשׁ תאר למזוין וחלוץ gerüstet. וַחֲמֻשִׁים עלו בני ישראל, (שמות י"ג י"ח. יהושע ד' י"ב) ואפשר נקרא כן לפי שהחרב מצומדת על הצלע החמישית.

חֲמִשָּׁה שם מספר יסודי לזכר fünf. ארבעה מלכים את הַחֲמִשָּׁה, (בראשית י"ד ט') ובסמוך חֲמֵשֶׁת האנשים, (שופטים י"ח ז').

חֲמִישִׁי שם מספר סדורי לזכר, fünfter Tag. יום חֲמִישִׁי, (בראשית א' כ"ג).

חֲמִשִּׁים שם מספר יסודי לחמשה עשרות fünfzig. משותף לזכר ונקבה, חֲמִשִּׁים צדיקים, (בראשית י"ח כ"ו) חֲמִשִּׁים אמה רחבה, (שם ו' ט"ו) ובכנוי שר חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁיו, (מ"ב א' ט').

חֲמִישִׁית גה"ל. א) אם יוקדם הנספר למספר א' הוא מספר סדורי לנקבה והשנה הַחֲמִישִׁית (ויקרא י"ט כ"ה) das fünfte Jahr. ב) ואם יוקדם המספר לנספר אז הוא מספר חלקיי. ויסף חֲמִישִׁית כסף, (ויקר' כ"ה ט"ו) ein Fünftel. ג) תהש"נ לדבר שיש לו חמש פאות ואיל מזוזות חֲמִישִׁית, (מ"א ו' ל"א) fünfeckig.

חמת חֵמֶת שם כלי עשוי מעור למלאות בו מים לעוברי דרכים, Schlauch *m.* המים מן הַחֵמֶת, (בראשית כ"א י"ד) וְחֵמֶת מים, (שם שם ט"ו).

חנה בנינו קל וענינו שכן ונוח ruhen, sich lagern כשהוא בא בלי קשור מלת עַל הוא פ"ע ויוצא נה"ל. א) וַיִּחַן בנחל גרר, (בראשית כ"ו י"ז) הנה חֲנוֹת היום, (שופטים י"ט ט') וַיַּחֲנוּ באיתם, (שמות י"ג כ', שב י"ט ב') עומדים. ב) וענינו גור wohnen. פ"ע קרית חָנָה דוד, (ישעי' כ"ט א'). ג) וּבַחֲנוֹת המשכן, (במדבר א' נ"א) הוא פ"י wenn das Zelt aufgeschlagen wird.
ובקשור מלת עַל היא ג"כ פע"ו בה"ל. א) ענינו כה"א בקל ומלת על ענינו אֵצֶל, חוֹנִים על הים, (שמות י"ט ט') sich schützend, lagern וְהַחֹנִים עָלָיו מטה יששכר, (במדבר כ' ה') הם עומדים ruhen, sich lagern. ב) וענינו שריית חיל על עיר לכבשה belagern. פ"י וַיִּחַן עַל יבש, (ש"א י"א ט"א) וַחֲנֵה עַל העיר, (ש"ב י"ב כ"ח) תַּחֲנֶה עלי מחנה, (תהלי' כ"ז ג') וענין המקרא יבדיל ביניהם וְחָנִיתִי לביתי מִצָּבָה, (זכרי' ט' ח') הוא פ"י מה"א וענינו אשים חניית לבית הזה לשמור מצבא ich werde meine Wohnung aufschlagen. ובאה ה' תמורת א' בהשם מִצָּבָה, (ועין הערה) סור עצמות חֹנָךְ, (תהלים נ"ג ו') ענינו כה"ב בקשור על ופירוש חֹנָךְ החונים עליך.

חֲנֻיּוֹת שת"נ למקום שם יחנו דברים וחפצים Gewölbe *n.* אל הבור ואל הַחֲנֻיּוֹת, (ירמי' ל"ז ט"ז).

חֲנִית שת"נ לרומח Lanze *f.* חרב או חֲנִית

ב) ש״ת לשמש בדבור המליצה ובושה הַחַמָּה, (ישעי׳ כ״ד כ״ג. שם ל׳ כ״ח) Sonne *f.*

חֵמָה ע״ש יחם.

חַמָּנִים שת״ז לע״ז אליל השמש, אשרים וְחַמָּנִים, (ישעי׳ י״ז ח׳) חַמָּנֵיכֶם, (ויקר׳ כ״ו ל׳) הנו״ן נוספת. Sonnentempel *m.*

חמס 1. 2. הקל פ״י נרדף עם הפעל עָשֹׁק וענינו עשית מעשים נגד היושר Gewaltthätigkeiten ausüben, unterdrücken. אל תונו ואל תַּחְמוֹסוּ, (ירמי׳ כ״ב ג׳) חָמְסֵי תורתי, (יחזק׳ כ״ב כ״ו) חוֹמֵס נפשו, (משלי ח׳ ל״ו) וַיַּחְמוֹס כגן שכה שחת מועדו, (איכה ב׳ ו׳) לדעתי הקלה יתאר המליץ פעולת הגן המשחית ענפיו בפעל חָמָס, וְשֻׂכּוֹ הכתוב פה ענינו כמו שׂוֹכוֹ (איש שׂוֹכוֹ (שופטי׳ ט׳) ובא הדגש תמורת הנח כמו דֻּבִּים מן דוב (מ״א נ׳) ופירוש הכתוב כך, שחת מועדו כגן המשחית ענפיו, ואמר ויחמוס לפי שפעולת הגן בהשחיתו את ענפיו היא נגד חק הטבע לפי שבטבעו רק להוציא הענפים ואשר שחת ה׳ מועדו היה נ״כ דבר נפלא ויוצא מהחק הראוי לעיני המליץ לפי שבנין הבית היה בפקודת ובדבר ה׳ ככתוב „והנני אמר לבנות בית לשם ה׳ אלהי, כאשר דבר ה׳ אל דוד אבי לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי (מ״א ח׳) וכן בפסוק יחמוס כגפן בִּסְרוֹ, (איוב ט״ו ל״ג) כנה המליץ פעולת הגפן המשליך הבוסר בפעולת החמיסה לפי שהיא עושה חמס לְבִסְרוֹ. הן ידעתי מחשבותיכם ומזימות עלי תַּחְמוֹסוּ, (איוב כ״א כ״ז) auch kenne ich die Pläne, mit welchen ihr mich unterdrücken, schlagen wollet ואפשר ענינו תַּעְמוֹסוּ ובאה ח׳ ת׳ ע׳ כמו פוֹסְחִים תמורת פוֹסְעִים (החכם בן זאב).

הנִפְעַל נֶחְמְסוּ עֲקֵבַיִךְ, (ירמי׳ י״ג כ״ב). beraubt, d. h. entblösst werden.

חָמָס בה״ל Unrecht *n.*, Gewaltthätigkeit *f.* שמ״ז לעוֹשֶׁק וְעָוֶל, כי מלאה הארץ חָמָס, (בראשית ו׳ י״א) כלי חָמָס, (שם מ״ט ה׳) ויין חֲמָסִים ישתו, (משלי ד׳ י״ז) נרדף עם לחמו, לֶחֶם רשע, (משלי יו״ד) הנכתב לפניו בפסוק. ב) ש״מ וענינו כלימה ומורת רוח Beleidigung, Kränkung. ויפח חָמָס, (תהל׳ כ״ז י״ב) חָמָס וריב בעיר, (שם נ״ה י׳) ופי רשעים יכסה חָמָס, (משלי יו״ד ו׳. שם ט״ז כ״ט. שם י״ג ב׳. שם כ״ו ו׳) ומזו נ״כ ענוי אשתו מתשמיש. חֲמָסִי עָלֶיךָ, (בראשית ט״ז ה׳) וכסה חָמָס על לבושו, (מלאכי ב׳ ט״ז) וע״ש כסה.

תַּחְמָס שם עוף טמא, (ויקר׳ י״א ט״ז. דברים י״ד ט״ו).

חמץ 1. 5. 7. הקל פ״ע והוראתו הראשונה על נתינת טעם קהה להחיך gesäuert sein, כי לא חָמֵץ, (שמות י״ב ל״ט) טרם יֶחְמָץ, (שם שם ל״ד) עד חֻמְצָתוֹ, (הושע ז׳ ד׳) מקור מהקל ע״מ לְחֻמְלָה והושאל מזה על כל דבר עז ויוצא מדרך הסדר והוא נגד רצון האדם יהיה בטבעו או במוסרו אם בטעם העז והמר יקרא חומץ (עיין השם חומץ) ואם במראה אם היא עזה ותכאיב grell, roh, scharf. עין הרואה יקרא חָמוּץ. ובמוסרי על הגזלן והחמסן Räuber לפי שמעשיהם רעים, מכף מְעַוֵּל וחוֹמֵץ, ועין התפעל ולהפך, הדבר שהוא בסדר הראוי ומפיק רצון נקרא בלה״ק מתוק או ערב בחושו אם בטעם מה מָתוֹק מדבש, (שופטים י״ד) ואם בראיה, וּמָתוֹק האור, (קהלת י״א) ובשמיעה כי קולך ערב, (ש״ה ב׳) ובמוסרי וּמֶתֶק רעהו (משלי כ״ז.) (Unterhaltung *f.*), ומזה מְתָקֵי רמה, (איוב ט״ז) ומזה.

ההִפְעִיל נַמְתִּיק סוד, (תהלים נ״ה).

ההִפְעִיל כל מַחְמֶצֶת (שמות י״ב כ׳) וענינו כל דבר הָמֵץ בלחם Gesäuertes.

ההִתְפַּעֵל כי יִתְחַמֵּץ לבבי, (תהלי׳ ע״ג כ״א) sich betrüben, kränken.

חָמֵץ תאר ללחם שאור gesäuertes Brod. כל אוכל חָמֵץ, (שמות י״ב ט״ו) וקטר מֵחָמֵץ תודה (עמוס ד׳ ה׳) עיין בהשם חמֵץ.

חוֹמֵץ שת״ז וענינו כמו חוֹמֵס ein Gewaltthätiger Unterdrücker. שהוא ש״ת לִמְעַוֵּל ועין בקל מכף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ, (תהלי׳ ע״א ד׳) וקטר מֵחָמֵץ תודה (עמוס ד׳ ה׳) וכן פירוש יונתן כמו חוֹמֵס ומגבן מן אונס (חומס) תודתא ובא ס׳ ת׳ ץ׳ וכן וְהַשְׁבִּיסִים (ישעי׳ ג׳) והראוי וְהַשְׁבִּיצִים מן וְשִׁבַּצְתָּ לדעת הרד״ק.

חָמוּץ בה״ל א) ש״ת לעשוק אשרו חָמוּץ, (ישעי׳ א׳ י״ז) stellet sicher den Gedrückten. וכן ת״ וְאַשְּׁרוּ ענינו חזוק וכן בתלמוד אשרנוהו וקיימנוהו. ב) תאר לצבע אדום roth, grell. חֲמוּץ בגדים (ישעי׳ ס״ג א׳) ברדים אֲמֻצִּים, (זכרי׳ ט״ו נ׳. שם שם ז׳) ובאה א׳ ת׳ ח׳.

חָמִיץ תואר למספוא מעורב במלח Futter, בליל חָמִיץ יאכלו, (ישעי׳ ל׳ כ״ד) ור״י בן גנאח אמר כי נקרא בלשון ערבי אל חמצא salziges Futter.

חֻמְצָה בס״ג מקור עד חֻמְצָתוֹ, (הושע ז׳ ד׳) וענינו עד שֶׁיֶּחְמָץ bis es sauer wird.

חֹמֶץ שת״ז למשקים חמוצים, חֹמֶץ יין ושכר, (במדבר ו׳ ג׳) Essig *m.*

מַחְמֶצֶת (שמות י״ב ה׳) עין בהפעיל.

חמק 1. 7. הקל פ״ע תה״פ heimlich sich davon machen, sich wegwenden. ודודי חָמַק עבר, (ש״ה ה׳ ו׳) וענינו הלך לו בסתר ובהחבא.

הפלת גורל loosen, würfeln. וכן הוראתו בערבי וכן שמשו חז"ל בשם הזה לענין השלכה והפלה חולש את מעותיו ללשכה. (ערכין ל"א) ועל הפלת גורל מטילין חֲלָשִׁים. (שבת קמ"ט) חוֹלֵשׁ על גוים, (ישעי' י"ד י"ב) כי כן היה מנהג הגוים הקדמונים להפיל גורל טרם יֵצְאוּ למלחמה לבחון אם יֵצְאוּ ואם יחדלו ואם נפל הגורל כי יֵצְאוּ הפילו גורל שנית לידע אם יצליחו או לא ככתוב, ועל עמי ידו גוֹרָל, (יואל ד' ג'. נחום ג' י"ד) ועל ירושלים ידו גורל, (עובדי' א' י"א).

חֲלוּשָׁה שמ"נ מה"ב בקל קול ענות חֲלוּשָׁה (שמות ל"ב י"ח) ein Geschrei des Geworfenwerdens (des Unterliegens im Kriege)

חַלָּשׁ שת"נ der Schwache, Ohnmächtige. הַחַלָּשׁ יאמר גבור אני, (יואל ד' י').

חמא חֶמְאָה שם שומן החָלָב Butter. *f.*, Rahm *m.* ויקח חֶמְאָה וחלב. (בראשית י"ח ח') ובלי א' ברחוץ הליכי בְּחֵמָה, (איוב כ"ט ו') ברבוי חלקו מַחְמָאוֹת פיו. (תהל' נ"ה כ"ב) והראוי מַחְמָאוֹת.

חמד 1. 2. 3. הקל פ"י וענינו תאוה אל דבר לעשותו לו לקנין begehren, nach etwas streben. לא תַחְמוֹד בית רעך. (שמות כ' י"ד) וְחָמְדוּ שדות וגזלו. (מיכה ב' ב'. תהלים ס"ח י"ז).

הנִפְעַל עֵץ נֶחְמָד lieblich, angenehm. (בראשית ב' ט'. שם ג' ו') פ"ע, הַנֶּחֱמָדִים מזהב, (תהל' י"ט י"א) אוצר נֶחְמָד, (משלי כ"א כ') kostbar.

הפִּעֵל בצלו חִמַּדְתִּי, (ש"ה ב' ג') Behagen finden.

חֶמֶד תה"ש anmuthig בחורי חֶמֶד, (יחזק' כ"ג ו') שדי חֶמֶד, (ישעי' ל"ב י"ב. עמוס ה' י"א).

חֶמְדָּה בס"נ. א) וענינו יפה ת"הש, אֶרֶץ חֶמְדָּה, (ירמי' ג' י"ט. הושע י"ג ט"ו) anmuthiges Land כמו חֶמֶד. ב) שמ"נ מהקל וילך בלא חֶמְדָּה, (דה"ב כ"א כ') das Begehren, Sehnen, d. i. ohne ersehnt zu sein. ולמי כל חֶמְדַּת ישראל, (ש"א ט' כ') Sehnen *n.* ג) וענינו יקר, כלי חֶמְדָּה, (הושע י"ג ט"ו. נחום ב' י') kostbare Kleider, Gefässe ת"הש. ד) חֶמְדַּת נשים (דניאל י"א ל"ז), Venus *f.* שם אליל נקבה.

חָמוּד שמ"ז Schönheit *f.* ותמס כעש חֲמוּדוֹ, (תהלי' ל"ט י"ב). ב) בַּחֲמוּדוֹ לא ימלט, (איוב כ' כ'. ישעי' מ"ד ט') שת"ז Schatz *m.*

חֲמוּדָה תהש"נ kostbar. מה"נ בשם חֶמֶד, בגדי עשו הַחֲמוּדוֹת, (בראשית כ"ז ט"ו) לחם חֲמוּדוֹת, (דניאל יו"ד ג') איש חֲמוּדוֹת, (שם, שם י"א) ein seltener lieber Mann.

מַחְמָד שמ"ז מהקל או תה"ש Begehren *n.* מַחְמַד עֵינֵיהֶם, (יחזק' כ"ד כ"ה) כלו מַחֲמַדִּים, (ש"ה ה' ז') Anmuth, Lieblichkeit. וּמַחֲמַדֵּי הטובים, (יואל ד' ה') Kostbarkeit.

חָמוֹת חָם או חָמֵה שת"ז לאבי הבעל Schwiegervater חָמִיךְ עולה (בראשית ל"ח י"ג).

חָמוֹת שת"נ לאם הבעל. כלה בַּחֲמוֹתָהּ. (מיכה ז' ו') Schwiegermutter.

חוֹמָה שע"נ Mauer *f.* חוֹמָה גבוה, (דברי' ג' ה') ברבוי שומרי החוֹמוֹת, (ש"ה ה' ז') בר"ז בין הַחוֹמֹתַיִם, (מ"ב כ"ה ד') בא אל החיל וחומה.

חֵמָה ע"ש יחם.

חמט חֹמֶט שם שרץ, (ויקר' י"א ל') Schnecke *f.*

חמל בנינו קל בה"ל Mitleid haben, Erbarmen א) ובא לרוב בקשור על וַתַּחְמֹל עליו. (שמות ב' ו') חָמַל העם על מיטב הצאן, (ש"א ט"ו ט"ו). מי יַחְמוֹל עָלַיִךְ ירושלים, (ירמי' ט"ו ה'. יחזק' ה' י"א) ענינו רַחֵם ולפעמים בא בקשור אֶל, איש אֶל אחיו לא יַחְמֹלוּ (ישעי' ט' י"ח) ואל תַּחְמְלוּ אֶל בחוריה. (ירמי' נ"א ג'). ב) וענינו חָשַׂךְ בה"ד שם schonen. ואל תַּחְמְלוּ אֶל חץ, (ירמי' נ' י"ד).

חֶמְלָה שמ"נ Erbarmen *n.* בְּחֶמְלַת ה' עליו. (בראשי' י"ט ט"ז) וּבְחֶמְלָתוֹ הוא גאלם. (ישעי' ס"ג ט').

חֻמְלָה מקור מה"א בקל erbarmen לְחֻמְלָה עליך (יחזק' ט"ז ה') על משקל עד חֻצְצָתוֹ (הושע ד').

מַחְמָל שמ"ז וּמַחְמַל נפשכם. (יחזק' כ"ד כ"א) ענינו כמו מַחְמָד הכתוב לפניו בשרש חמד.

חמם 1. 2. 3. 7. הקל פ"ע warm, heiss sein. וְחַם השמש. (שמות ט"ז כ"א) חַמּוֹתִי ראיתי אור. (ישעי' מ"ד ט"ז) sich wärmen. ובשמוש לְ וְחַם לאדוני (מ"א א' ב') וְחַם לָהֶם, (קהל' ד' י"א) warm sein. והמקור, אין נחלת לַחְמָם, (ישעי' מ"ז י"ד) וענינו לָחֹם בָּהּ.

הנִפְעַל הַנֵּחָמִים באלים. (ישעי' נ"ז ה') פ"ע glühen vor Eifer ולא יֵחַם לו. (מ"א א' א') איך יֵחָם, (קהלת ד' י"א) warm sein.

הפִּעֵל פ"י ועל עפר תְּחַמֵּם, (איוב ל"ט י"ד) בחסרון הפעול בֵּיצֶיהָ, wärmen.

הִתְפַּעֵל ומגז כבשי יִתְחַמָּם, (איוב ל"א כ').

חָם תה"ש או תה"פ warm, heiss. זה לחמנו חָם, (יהושע ט' י"ב) ובפתח, חַם לבי בקרבי, (תהל' ל"ט ד') וברבוי אשר בגדיך חַמִּים, (איוב ל"ז י"ז).

חֹם ש"מ Hitze, Wärme. קֹר וָחֹם, (בראשי' ח' כ"ב) כְּחֹם היום, (שם י"ח א'. איוב ל' כ"ח).

חַמָּה בה"ל. א) שמ"נ וענינו כמו מַחְמַד, (תהלים י"ט ז')

הִפְעֵל א) מה"א בקל heraus ziehen. וְחִלְּצוּ את האבנים, (ויקר׳ יו"ד מ"ם) כי חִלַּצְתָּ נפשי ממות (תהלי׳ קי"ו ח׳) חַלְּצָה נפשי, (שם ו׳ ה׳) מה"א בנפעל retten. אבל וָאֲחַלְּצָה צוררי ריקם, (תהל׳ ז׳ ה׳) ענינו כמו אֲלַחֲצָה בהכתרת הל׳ והה׳ drängte ich den Feind ohne Grund. או אפשר לפרש הפסוק הזה מה"ב בקל ובא בחסרון המלה נֶגֶד והראוי וָאֲחַלְּצָה נֶגֶד צוררי rüstete ich (das Heer) gegen den Feind ohne Grund.

הִפְעִיל מה"ב בקל rüsten, stärken. ועצמותיך יַחֲלִיץ, (ישעי׳ נ"ח י"א).

חֲלָצַיִם שם אברי המתנים והם זוג, Hüften, Lenden. והגורה על חֲלָצָיו. (ישעי׳ ל"ב י"א).

חֲלִיצָה שת"נ לכלי זין, וקח לך את חֲלִיצָתוֹ, (ש"ב ב׳ כ"א) Rüstung *f.* ובתלמוד נקרא מעשה חליצת הנעל ליבם חֲלִיצָה.

מַחֲלָצוֹת שת"נ לבגדים יקרים kostbare Kleider. והלבש אותו מַחֲלָצוֹת, (זכריה ג׳ ד׳. ישעי׳ ג׳ כ"ב).

חלק 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל בה"ל. א) פ"ע ויוצא וענינו פרוד והבדל getheilt, uneinig sein. חָלַק לבם, (הושע יו"ד ב׳) עומד והיוצא יבוא להוב בקשור אֶת או לְ אשר חָלַק ה׳ אותם, (דברים ד׳ י"ט) ענינו הבדל והפרש אותם לְחַלֵּק zutheilen. ולא חָלַק לה בבינה, (איוב ל"ט י"ז) וַתַּחְלְקֵם לָבֹאה, (נחמי׳ ט׳ כ"ג) zu-mit-theilen. ובקשור מלת עִם, חולֵק עם גנב, (משלי כ"ט כ"ד) theilen. ב) וענינו חניפה וחלקלקות glatt sein. חָלְקוּ מחמאות פיו, (תהל׳ נ"ה כ"ב).

הִנְפְעַל רק מה"א בקל ausgetheilt werden. יֵחָלֵק אֶת הארץ, (במדבר כ"ו נ"ה) ausgetheilt werden. אבל או יֵחָלֵק העם, (מ"א ט"ז כ"א) וַיֵּחָלֵק עליהם לילה, (בראשית י"ד ט"ו) sich theilen. המה פ"ח.

הִפְעֵל רק מה"א vertheilen, zertheilen, zerstreuen. אֲחַלְּקֵם ביעקב, (בראשית מ"ט ז׳) וַיְחַלֵּק להם את הארץ, (מ"א י"ח ו׳) פני ה׳ חִלְּקָם, (איכה ד׳ ט"ז).

הֻפְעַל vertheilt worden. וְחֻלַּק שלל מרבה, (זכרי׳ י"ד א׳) ואדמתך בחבל תְּחֻלָּק, (עמוס ז׳ י"ז ישעי׳ ל"ג כ"ג).

הִפְעִיל בה"ל. א) מה"ב בקל, לַחֲלִיק משם בתוך העם, (ירמי׳ ל"ז י"ב) um seinen Theil zu holen. ב) מה"ב בקל, מַחֲלִיק פטיש, (ישעי׳ מ"א ז׳) glatt machen. ובמ"פ כי הֶחֱלִיק אליו בעיניו, (תהל׳ ל"ו ג׳) פירוש מראה לפניו כאיש חלק ויושר glatt scheinen. אמריה הֶחֱלִיקָה, (משלי ב׳ ט"ז) מַחֲלִיק לשון (שם כ"ח כ"ג) schmeicheln. ואפשר מזה נ"כ לַחֲלִיק משם בתוך העם, (ירמי׳ ל"ז י"ב) וענינו השמטה zu entschlüpfen unter der Menge.

הִתְפָּעֵל רק מה"א בקל וְהִתְחַלְּקוּ אותה לשבעה חלקים, (יהושע י"ח ה׳) unter einander theilen. ואיננו פ"ח רק פעל משותף כמו והתנחלתם אותם לבניכם (ויקרא כ"ה).

חֵלֶק בה"ל. א) שת"ז לדבר הנחלק מה"א בקל Antheil *m.* העיד לנו חֵלֶק (בראשית ל"א י"ד) חֵלֶק אלוה, (איוב ל"א ב׳. שם כ׳ כ"ט. שם כ"ז י"ג) Theil *m.*, Loos *n.* ב) מה"ב בקל שענינו חנופה heuchlerische Worte. בְּחֵלֶק שפתיה תדיחנו (משלי ז׳ כ"א) לְחֵלֶק יגיד רעים, (איוב י"ז ה׳) ש"ת Heuchelei.

חָלָק ת"יש מה"ב glatt. ואנכי איש חָלָק, (בראשית כ"ז י"א) בלי שערי ההר הֶחָלָק, (יהושע י"א י"ז) בלי עשב, ופה חָלָק, (משלי כ"ו כ"ח) מקסם חָלָק (יחזק׳ י"ב כ"ד) schlüpferig, heuchlerisch.

חֶלְקָה בה"ל. א) שת"נ למדת שדה הנחלקת או חלק נחלה Feld, Acker. חֶלְקָה אחת תמטר, (עמוס ד׳ ג׳) חֶלְקַת השדה, (רות ב׳ ג׳) Erbtheil *n.* תקלל חֶלְקָתָם בארץ, (איוב כ"ד י"ח) ihr Loos. ב) מה"ב בקל שמ"נ חֶלְקַת צואריו, (בראשית כ"ז ט"ז) das Glatte. ובמוסרי מַחֲלֶקֶת לשון נבריה, (משלי ו׳ כ"ד) דברו לנו חֲלָקוֹת, (ישעי׳ ל׳ יו"ד. תהל׳ י"ב ד׳) Heuchelei Schmeichelei *f.*

חֲלַקְלַקָּה יחניף בַּחֲלַקְלַקּוֹת (דניאל י"א ל"ב).

חֲלֻקָּה שמ"נ וַחֲלֻקַּת בית אב, (דה"ב ל"ה ה׳) Eintheilung, Theilung *f.*

חַלֻּקִּים ש"ת לאבנים חלקות חמשה חַלֻּקֵּי אבנים (ש"א י"ז מ"ם, ישעי׳ נ"ז ו׳) glatte Steine.

חֲלַקְלַקּוֹת מה"ב בקל schlüpfrige Orte. א) תאר לחלקת המקום, חשך וַחֲלַקְלַקּוֹת, (תהל׳ ל"ה ו׳). ב) במוסרי והוא שמ"נ והחזיק מלכות בַּחֲלַקְלַקּוֹת, (דניאל י"א כ"א) Schmeicheleien.

מַחֲלֹקֶת בה"ל. א) שת"נ לחלוקת הזמן והמקום Abtheilung, Ordnung *f.* הַמַּחְלְקוֹת האחת (דה"א כ"ג ה׳) ברבוי בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם, (דה"ב ל"א י"ז) ב) שמ"נ מה"ב סלע הַמַּחְלְקוֹת, (ש"א כ"ג כ"ח) Fels des Entschlüpfens, des Entweichens. ובתלמוד נמצא השם לפרוד הדעות מַחֲלֹקֶת קרח מַחֲלֹקֶת הלל ושמאי.

חלש בנינו קל גה"ל. א) והוא פ"ע וענינו נפול למשכב schwach, krank sein. ונכר ימות וַיֶּחֱלַשׁ, (איוב י"ד יו"ד) והראוי יֶחֱלַשׁ וימות. ב) והוא פ"י וענינו נצוח והפלת השונא במלחמה schwächen, erlegen, fallen machen, werfen im Kriege. וַיַּחֲלֹשׁ יהושע, (שמות י"ז י"ג). ג) ובא בקשור על וענינו

מסבבים העגול (וכן נקרא הכלי העושה העיגול בשם מחוגה) ע"כ בא ג"כ בהשרש חלל שלפנינו בהשם מָחוֹל והשם מְחִלָּה על המקום הריק והחלול הנעשה בעגול ע"י המרקדים סביבו וגם השם חֲלִלִים שם להמסבבים הוית העגול הריק וחחלול.

מָחוֹל שמ"ז לרקוד .Tanz m. מה"א בקל, הפכת מספדי לְמָחוֹל, (תהלי ל' י"ח. שם ק"נ ד'. איכה ה' ט"ו).

מְחֹלָה שמ"נ ולא נמצא רק ברבוי .Tänze pl. את העגל וּמְחֹלוֹת, (שמות ל"ב י"ט. ש"א י"ח ו'. ש"ה ז' נ') כמו מָחוֹל.

מְחִלָּה שת"נ לחור מערה .Höhle, f. בארץ חלולה, בִּמְחִלּוֹת עפר, (ישעי' כ' י"ט).

מחלת, נחילות ע"ש נחל.

תְּחִלָּה תה"פ להתחלת פעולה vorher, im Anfang .zuerst והוא קרוב להשם בָּרִאשׁוֹנָה ועין הַפְּעִיל, אהלו בַּתְּחִלָּה (בראשית י"ג ג'. שם ס"א כ"א) יהודה יעלה בַּתְּחִלָּה, (שופטים כ' י"ח) תְּחִלַּת דבר ד' בהושע (הושע א' ב') .vordem

חלם .1 .5 הקל עומד ועניננו בריאות וחזוק gesund, .stark sein יחלמו בניהם, (איוב ל"ט ד'). ב) ענינו הרהורי השנה, .träumen ומקרה הפעולה הוא הפעול לרוב, אשר חָלַם להם, (בראשי' מ"ב ט') חלום חָלַמְתִּי, (שם מ"א ט"ו) חוֹלֵם החלום (דברי' י"ג ד').

הִהִפְעִיל פ"י בה"ל, א) מה"א בקל' וְתַחֲלִימֵנִי, (ישעי' ל"ט י"ג) .gesund machen ב) מה"ב בקל, אשר אתם מַחְלְמִים, (ירמי' כ"ט ח') ובראוי מַחְלִימִים, כמו מְעֻזָּרִים אותם, (דה"ב כ"ח) .träumen machen

חֲלוֹם שמ"ז ,Traum m., Träume pl. מה"ב בקל, והנה חֲלוֹם, (בראשית מ"א ז') והרבוי בסר"נ, כי ברוב חֲלֹמוֹת, (קהל' ה' ו').

חַלָּמוּת שם לאודם הביצה Schleim des Dotters וכן הוראתו בלשון המשנה, היש טעם בריר חַלָּמוּת, (איוב ו' ו').

אַחְלָמָה שם מין אבן טובה, שבו וְאַחְלָמָה, (שמות כ"ח י"ט).

חַלָּמִישׁ עניננו צור או סלע קשה .harter Stein חַלָּמִישׁ למעינו מים, (תהל' קי"ד ח') מה"א בקל וע"י חוזק הוא ג"כ תואר לצור, מֵחַלָּמִישׁ צור, (דברים ל"ב י"ג) פירוש צור חזק כאלו כתוב צור חלמיש (כמו תולעת שני ועניננו שני תולעת).

חלף .5 .3 .1 הקל בה"ל. א) פ"ע ויוצא ענינו הלוך עבור, וסור, .weggehen וְחָלַפְתָּ משם והלאה, (ש"א י"ד נ') ורוח על פני יַחֲלֹף, (איוב ד' ט"ו) er- .beigehen חָלְפוּ חֹק (ישעי' כ"ד ה') überschreiten וְחָלַף בִּיהוּדָה (שם ח' ח') .durchgehen ומזה תַּחְלְפֵהוּ קשת נְחוּשָׁה, (איוב כ' כ"ד) .durchbohren כי החץ עובר הגוף ההרוג. ולדעתי אפשר הוא מהשרשים המתחלפים (עיין בחלק הדקדוק) ובא תַּחְלְפֵהוּ ת' תְּפַלְּחֵהוּ ושרשו פלח ועניננו בקיע (וכן עד יְפַלַּח חץ כבדו, (משלי ז') פּוֹלֵחַ ובוקע בארץ (תחל' קמא) חָלַף הָלַךְ לו, (ש"ה ב' י"א) .verschwinden ב) פ"י ועניננו תמורה, כלבוש תחליפם וְיַחֲלֹפוּ, (תהלי' ק"ב כ"ז) ומזה ציץ וחלף, (שם צ' ו') כי הצמח מחליף וישנה כל עת איכותו. עין פִּעֵל .wechseln

הַפִּעֵל פ"י מה"ב בקל שענינו תמורה, וַיְחַלֵּף שמלותיו. (בראשית מ"א י"ד) .wechseln

ההִפְעִיל בה"ל א) מה"ב בקל פ"י והחליפו שמלותיכם, (בראשית ל"ה ב') וארזים נַחֲלִיף, (ישעי' ט' ט') .wechseln ג) ועניננו שנוי וְהֶחֱלִף את משכורתי (בראשית ל"א ז') .ändern ומזה וקוי ה' יַחֲלִיפוּ כח, (ישעי' מ"ם ל"א, ומ"א א') .sich verjüngen וקשתי בידי תַּחֲלִיף, (איוב כ"ט כ') .sich erneuern אם יכרת ועוד יַחֲלִיף, (איוב י"ד ז') .wieder aufblühen

חֵלֶף שמ"ז ועניננו מחיר או תמור, חֵלֶף עבודתכם, (במדבר י"ח ל"א) .vergeltung f.

חֲלוֹף ש"ת ליתומים שאבותיהם חלפו מני תבל, וישנה דין כל בני חֲלוֹף, (משלי ל"א י"ח) .elternlose Kinder, Waisen

חֲלִיפָה שמ"נ מה"ב הקל שענינו תמורה, Verwechs- .lung עשר חֲלִיפוֹת בגדים, (מ"ב ה' ח') חֲלִיפוֹת וצבא עמדי, (איוב יו"ד י"ז) עד בוא חֲלִיפָתִי, (שם י"ד י"ז) .Ablösung f. אין חֲלִיפוֹת למו, (תהל' נ"ה כ') .Glückswechsel

מַחְלָפָה בה"ל א) שת"נ לתלתלי השער Zöpfe, .Haarlocken pl. או מה"ב בקל מענין חלוף, לפי שקליעת השער תחולף כל פעם כרצון בעל השער. ב) שת"ז לסכין .Schlachtmesser n. לפי שהוא בוקע וחותך ועין בה"א בקל, מַחֲלָפִים, (עזרא א' ט').

חלץ .5 .3 .2 .1 הקל בה"ל. א) עניננו שליפת והוצאת דבר מבית לחוץ .herausziehen חָלְצוּ שד, (איכה ד' ג') או שליפת דבר חיצון מדבר אשר בתוכו .ausziehen וְחָלְצָה נעלו, (דברי' כ"ה ט') תַּחְלוֹץ מעל רגלך, (ישעי' כ' ב') והם יוצאים, חָלַץ מֵהֶם, (הושע ו' כ"ח) .sich entziehen ב) ועניננו אזורת כלי זין על הַחֲלָצִים .zum Krieg gerüstet וְהֶחָלוּץ יעבור לפני העם (יהושע וא"ו ז'). שת"ז.

הנפעל בה"ל. א) מה"א בקל ועניננו הוצאה מהרעה ,gerettet worden צדיק מצרה נֶחֱלָץ, (משלי י"א ח') וברעת צדיקים יֵחָלֵצוּ (שם שם ט'), ב) מה"ב בקל .sich rüsten הֵחָלְצוּ מאתכם, (במדבר ל"א ג').

והסירותי מַחֲלָה מקרבך, (שמות כ"ג כ"ה. שם ט"ו כ'),
תַּחֲלוּא לא נמצא רק ברבוי. שמ"ז לבאב כמו מַחֲלָה Schmerzen *pl.* וימת בְּתַחֲלֻאִים, (דה"ב כ א י"ח) תַּחֲלוּאֵי רעב, (ירמי' י"ד י"ח) תַּחֲלֻאֶיהָ, (דברי' כ"ט כ"ב) (א' ת' ה'). (תהל' ק"ג ג').

חלט בנינו קל פ"י וענינו גזרת הדבר בקיום האמת behaupten. וַיַּחְלְטוּ הממנו, (מ"א כ, ל"ג) ולדעתי הקלה אפשר שהה"א שבמלת הֲמִמֶּנּוּ נעתקה בטעות סופר מהמלה ויחלטו, והראוי ויחלטוה ממנו (וכן מצאנו חהפך, ידעתה שחר מקומו, (איוב ל"ח) וענינו ידעת השחר מקומו) und erklärten, dass sie das Versprechen von ihm sicher erbitten. וכן לדעתי נִרְדָּם ורכב סוס, (תהל' ע"ג) נִרְדְּמוּ רכב וסוס.

חלך חֵלֶךְ שם לעני (במליצה) der Verstossene. כמו הֵלֶךְ בדבור הפשטי לְחֵלְכָה יצפונו, (תהל' יו"ד ח') עליך יעזוב חֵלֵכָה, (שם שם י"ד).

חֵלְכָּאִים (שם יו"ד יוד) הוא מלה מרכבת מן חֵל וְכָאִים בחסרון היו"ד במלת חֵל וענינו המון נכאים eine Menge der Verzagten.

חלל 1. 2. 3. 4. 6. הקל בה"ל, א) וענינו רָקוֹד tanzen. לָחוּל במחלות, (שופטי' כ"א כ"א) ומזה השם חֹלְלִים מָחוֹל, מְחוֹלְלוֹת. ב) וענינו הריגה ודקירה erschlagen, durchbohrt sein.

הנפעל ענינו חלול קודש מטהרתו או חלול הכבוד, entweihet, entheiligt werden. אל מקדשי כי נִחָל. (יחזק' כ"ה ג') וְאֵחַל בתוכם, (שם כ"ב כ"ו) תֵּחֵל לזנות. (ויקרא כ"א ט').

הפִּעֵל גה"ל. א) מה"כ בקל שענינו הריגה או דקירה והוא פ"י ביד מְחַלְלֶיךָ, (יחזק' כ"ח ט') die dich todtschlagen. מְחֹלְלֵי חרב, (שם ל"ב כ"ו) durchbohrt, ומזו השם חַלָּה חַלּוֹן, חָלִיל, חָלָל מְחִלָּה; ב) וענינו כבנפעל, entweihen. אל תְּחַלֵּל את בתך להזנותה, (ויקר' י"ט כ"ט) וָאֲחַלֶּלְךָ מהר אלהים, (יחזק' כ"ח ט"ז) חִלַּלְתָּ יצועי (בראשית מ"ט ד') לְחַלֵּל גאון כל צבי, (ישעי' כ"ג ט') חִלֵּל ממלכה, (איכה ב' ב') ומזה נטע כרם ולא חִלְּלוֹ, (דברי' כ' וא"ו) פירוש פדאו לעשותו חולין, profanen Gebrauch von ihm machen. נטעו נוטעים וְחִלֵּלוּ, (ירמי' ל"א ה'). ג) וענינו נַגֵּן על החליל, והעם מְחַלְּלִים בחלילים, (מ"א א' י"ד) auf Flöten spielen *f.* ועין חול בקל הוראה ו'.

ההִפְעִיל בה"ל. א) כבנפעל פ"י וענינו חלול הכבוד לא יחל דברו, (במדבר ל' ג') פירוש לא יעשה דבריו חולין gering schätzen. ב) וענינו התחלה anfangen. הוא מצטרף על פעל אחר בבא אחריו במקור, ובקשור ל' כי הֵחֵל האדם לרוב (בראשית ו' א') ווה הַחִלָּם לעשות, (שם י"א ו') וַתְּחִלֶּינָה שבע שני רעב, לָבוֹא (בראשית מ"א נ"ד) הֵחֵלּוּ כהות, (ש"א ג' ב') (ונסתר בו הפעל לִהְיוֹת, וכן הֵחֵל הנגף, (במדבר י"ז י"א) ענינו החל לִהְיוֹת הנגף) אָחֵל תת, (דברי' ב' כ"ה) וענינו לָתֵת וַיָּחֵלּוּ מעט, (הושע ח' יו"ד) וענינו וַיָּחֵלּוּ לִצְעוֹק וחסר הפעל השני שהיא הצעקה, הַחִלּוֹתָ להראות (דברי' ג' כ"ד. אסתר וא"ו י"ג).

ההָפְעַל, אז הוּחַל לקרוא בשם ד' (בראשית ד' כ"ו) angefangen worden.

חֹל שמ"ז או תה"ש וענינו הפך קודש profan, gemein. בין קֹדֶשׁ לְחוֹל, (יחזק' מ"ד כ"ג) בין הקדש ובין הַחוֹל, (ויקר' יו"ד יו"ד) אין לחם חול (ש"א כ' ה') דרך חל (שם שם ו') חל הוא לעיר, (יחזק' מ"ח ט"ו)

חַלָּה שת"נ למין עוגה שהוא מנוקבת Kuchen *m.* (מה"ב בפִּעֵל שענינו דקירה) חַלָּה תרומו, (במדבר ט"ו כ') יהיה הַחַלָּה האחת, (ויקר' כ"ד ה') ובסמוך, וְחַלַּת לחם (שמות כ"ט כ"ג. ויקר' ח' כ"ו) וברבוי חַלּוֹת מצות (ויקרא ב' ד').

חַלּוֹן שם החלל שבחדרים למען יבוא בו זהר אור יומם Fenster. את חַלּוֹן התיבה (בראשית ח' ו') והרבוי זו"נ בעד הַחַלּוֹנִים, (יואל ב' ט') בר"ז משגיח מן הַחַלֹּנוֹת (ש"ה ב' ט') בר"נ.

חָלִיל שם כלי זמר מנוקה Flöte, Pfeife *f.* מה"א בפעל, מחללים בַּחֲלִלִים, (מ"א א' מ"ג) תוף וְחָלִיל (ישעי' ח' י"ב. שם ל' כ"ט).

חָלִילָה תה"פ והוראתו כנִפְעַל והוא חלול הכבוד profan, unwürdig. בא לרוב בקשור ל' או מ' חָלִילָה לְּךָ, (בראשית י"ח כ"א. שם מ"ד ו') חָלִילָה לִי, (שם שם) חָלִילָה מה' (מ"א כ"א ג') ובאו שניהם חָלִילָה לָנוּ מִמֶּנּוּ, (יהושע כ"ב כ"ט) ובא ג"כ בלי קשור, חָלִילָה לא תמות (ש"א כ' ה').

חָלָל בה"ל. א) מה"א בפִּעֵל וענינו הרוג וּמֻכֶּה בחרב לרוב ein Erschlagener, Durchbohrter. מדם חָלָל ושביה, (דברי' ל"ב מ"ב. שם כ"א א'. ש"ב א' כ"ה) בסמוך בַּחֲלַל חרב, (במדבר י"ט ט"ז) ברבוי ודם חֲלָלִים ישתה, (במדבר כ"ג כ"ד. יהושע י"א ו') ונמצא ג"כ על המת ברעב, חַלְלֵי רעב, (איכה ד' ט'). ב) מה"ב בפִּעֵל שענינו חלול הכבוד ein Entweiheter. אשה זונה וַחֲלָלָה, (ויקרא כ"א ז') שת"נ והשת"ז חָלָל רשע, (יחזק' כ"א כ"ה) Entweiheter.

חֹלֵל שת"ז למרקד Tänzer *m.* מה"א בקל ושרים כְּחֹלְלִים, (תהל' פ"ז ז') אבל חוֹלֵל אילות ע"ש חול ולפי שרוב המחלות נעשות בעגול וע"י כן בא הפעל על הרקוד. גם בשורש חוג, ושותים וחוגגים (ש"א ל' ל') המון חוגג (תהל' מ"ב) מפני שהמרקדים

יבואו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, (שם ל"ו ד') מעשה חכמים, (ירמי' יו"ד ט').

חכמה שמ"נ Weisheit *f.* וה' נתן חכמה לשלמה, (מ"א ה' כ"ו) רוח חכמה, (שמות כ"ה ג'. דניאל א' כ') ברכוי, פי ידבר חכמות, (תהל' מ"ט ד'. משלי א' כ') Weisheit *f.*

תחכמני תה"ש לחכמה. Gelehrsamkeit *f.* בשבת תחכמני, (ש"ב כ"ג ח') ולר"ק היא שעצ"ב.

חלא **חלאה** שם ת"נ והומת הקדרה, Schmutz, Rost *m.* סיר אשר חלאתה בה, (יחזק' כ"ד י') ואפשר מזה נ"כ תאונים חלאת, (שם שם) באה ה' ת' ח'.

חלב **חלב** שם מין הלבן היוצא מדדי הנקבה Milch *f.* חמאה וחלב, (בראשית י"ח ח') ובסמוך בחלב אמו, (שמות כ"ג י"ט) ויאמר על שפע טוב, das Beste. והמה ישתו חלבך, (יחזק' כ"ה ד' ישעי' ס' ט"ז).

חלב שם שומן בעח"י Fett, Unschlitt. כל חלב וכל דם, (ויקרא י"ז שם ז' ג') וישם על החלבים, (שם ח' כ"ז) ובא נ"כ על כל דבר טוב ומבחור חלב יצהר, (במדבר י"ח י"ב) חלב הארץ, (ראשית מ"ה י"ח) ומחלבהן. (שם ד' ד') Fett *n.* (Unschlitt) *n.* das Beste.

חלבון תה"ש ליין המעלה רתיתה בעת ישפך בכוס ביין חלבון (יחזק' כ"ז י"ד) או שהוא הה"ש ליין הבא מעיר אחלב.

חלבנה שם למין שרף האילן Galbanum. שחלת וחלבנה, (שמות ל' ל"ד).

חלד **חלד** בה"ל א) שם לזמן חיי האדם בתבל, Lebensdauer *f.* וחלדי כאין נגדך, (תהל' ל"ט ו'). ב) וענינו כמו תבל, ממתים מחלד, (שם י"ז י"ז שם מ"ט ב'. שם פ"מ מ"ה) bewohnte Welt.

חלד שם שרץ הארץ, החלד והעכבר, (ויקר' י"א כ"ט) Maulwurf *m.*

חלה 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. הקל ענינו העדר בריאת הגוף ועמו נ"כ הרגשת הכאב, schwach, kraftlos sein. וחליתי והייתי כאחד האדם, (שופטי ט"ז ז') כי חלה ויחזק' (ישעי' ל"ט א') ויחלא אסא (דה"ב ט"ז י"ב) בא' בעליתו אשר בשומרון ויחל (ט"ב א' ב') מפני האתנה. כמו ויחלה ומה שהוא הרגשת הכאב, חלה את רגליו, (מ"א ט' כ"א) er litt an den Füssen. ועצה"ש בקשור על להרגשת צער יצרה ודאנה sich um etwas kümmern. ואין חולה מכם עלי, (ש"א כ"ב ה') על כן לא חלית, (ישעי' נ"ז יו"ד). חלה בינוני מהקל הנה אביך חולה, (בראשית מ"ה א'. ש"א י"ט י"ד. מ"א י"ד ה') dein Vater ist krank. וגם היא לפעמים שמ"נ יש רעה חולה, (קהלת ה' י"ב. ושם שם מ"ו) ein böses Uebel.

הנפעל פ"ע, נחלו לא יועילו, (ירמי' י"ב י"ג) erschöpft sein. נהייתי ונחליתי, (דניאל ה' כ"ז) krank werden. ובקשור על ענינו הרגשת דאגה bekümmert sein, ולא נחלו על שבר בית יוסף (עמוס ו' ו') הבינוני הנחלות לא חזקתם, (יחזק' ל"ד ד') תאר die Schwachen. נחלה מכתך, (ירמי' ל' י"ב) מכה נחלה מאוד, (שם י"ד י"ז. נחום ג' י"ט) תהש"נ eine kranke Wunde.

הפעל בה"ל. א) פ"ע כבקל שענינו חולשה חלותי היא, (תהל' ע"ז י"א) dieses hat mich krank gemacht, ומזו אשר חלה ה' בה, (דברי' כ"ט כ"ב) krank machen. ב) והוא פ"י ויבוא תמיד בקשור השם פנים וענינו תפלה ובקשה, bitten, flehen. ויחל משה את פני ד' (שמות ל"ב י"א. מ"א י"ג ו'. מ"ב י"ג ד') פניך יחלו עשירי עם, (תהל' מ"ה י"ג) יחלו פני נדיב, (משלי י"ט ו'). ג) לר"ק וענינו מציאות הנושא במקום וזמן רב ruhen, haften lassen. חלה ד' בה, (דברי' כ"ט כ"ס) ועי' שרש חול בקל ה"א ובהפעיל ה"א כי נע"ו ו"נלה יתהלפו כדרכם.

הפעל מה"א בפעל, גם את חלית כמוני, (ישעי' י"ד וי"ד) geschwächt werden.

דהפעיל פ"י מדהוראה א) שבקל ובפעל ה"א, דכאו החלי, (ישעי' נ"ג י') החליתי דבותך, (מיכה וא"ו י"ג) החלו שרים (הושע ז' ה') kränken. והחלית הכותך (מיכה ו' י"ג) ענינו כמו תה"פ כדרך שני פעלים המצטרפים empfindliche Schläge anstheilen.

ההפעל, כי החלית, (מ"א כ"ב ל"ד).

ההתפעל הה"ל א) והוא פ"ה לפעול על עצמו שיחלה, sich eine Krankheit zuziehen. ויצר לאמנון עד להתחלות, (ש"ב י"ג ב'). ב) והוא פעל מדומה, sich krank stellen. שכב על מטתך והתחל, (שם שם ה').

חלי או **חלי** שמ"ז Krankheit *f.* כל חלי וכל מדוה (דברי' ז' ט"ז) וידוע חלי (ישעי' נ"ג ג') כל חלי וכל מכה (דברי' כ"ח ס"א) חלי ומכה, (ירמי' וא"ז ז'. שם יו"ד י"ט) ויהי חליו חזק (מ"א י"ז י"ז) ובר"ז וחליים רעים, (דברים כ"ח נ"ט).

חלי שעצ"ז לתכשיט Halsgeschmeide *n.* וחלי כתם (משלי כ"ה י"ב) והרבוי חלאים בא' ת' ה' חלאים מעשה ידי אמן, (ש"ה ז' ב').

חליה שע"נ וענינה כמו חלי, נזמה וחליתה, (הושע ב' ט"ו).

חלה ע"ש חלל.

מחלה שמ"ז למכאוב Leiden *n.*, Schmerz *m.* רוח איש יכלכל מחלהו, (משלי י"ח י"ד. דה"ב כ"א ט"ו) והרבוי במחליים, (דה"ב כ"ד כ"ה) ובס"נ מחלה,

כלי עוזרים. וישראל עושה חָיִל, (במדבר כ"ד י"ח) Israel entwickelte Tapferkeit, Kraft, Stärke. ונכשלים אזרו חָיִל, (ש"א ב' ד'. תהל' ס' י"ד). ג) דגל מחנה העושר, כי עשיר ברשים ימשול, חילך וְכָל אוצרותיך, (ירמי' ט"ו י"ג) ועזבו לאחרים חילם, (תהל' מ"ט י"א. איוב כ' י"ח. רות ד' י"א. משלי ל"א ג') -Vermögen n., Reichthum. ד) דגל מחנה החכמה והכבוד בענוה לאחרונה ישע, אנשי חיל יראי אלהים, (שמות י"ח כ"א) ועלי מדות טובות, אשת חַיִל, (משלי ל"א י"ד. שם י"ב ד'. רות ג' י"א) תה"ש ,redlich, wacker bieder.

חיל ש"ת לחומה סביב המבצר, שיתו לבכם לְחֵילָה (תהלו' מ"ח י"ז) שלום בְּחֵילֵךְ, (שם קכ"ב ז') .Mauer f ב) Zwinger m. ועניננו כמו חֵיל בה"א, בְּחֵיל כָּבֵד (ישעי' ל"ו ב') סמוך .Heer n.

חֵל בה"ל א) עניננו כהשם חיל בה"ב והוא תה"ש כמו חזק, וגלות החל הזה, (עובדי' א' כ') stark הֶלְכָּאִים, (תהל' י"ד יו"ד) שם לקבוץ פרטים רבים Menge der Verzagten. ב) שם לחפירה עמוקה שסביב למבצר, בְּחֵל יזרעאל, (מ"א כ"א כ"ג) חומה וָחֵל, (ישעי' כ"ו א'. נחום ג' ח'. איכה ב' ח') ,Graben Thal.

חֵילָה ש"נ ועניננו כמו חֵיל בה"א, שיתו לבכם לְחֵילָה (תהל' מ"ח י"ד) .Schauer f.

חיל חילה ע"ש חול.

חין חִין שמ"נ ועניננו יופי, וְחִין ערכו, (איוב מ"א ד') Die Schönheit seiner Rüstung. הרד"ק הביא בשרש חנן ואבן, גנאה עשה לו שורש בפני עצמו.

חיץ חַיִץ שם לכותל, והוא בונה חַיִץ, (יחזק' י"ג יו"ד) קרוב לשם מחיצה בתלמוד .Wand f.

חיק חֵיק בה"ל א) שם להצלחת שאצל החזה הבא נא ידך בְּחֵיקֶךָ (שמות ד' ו') ותחבק חֵיק נכריה, (משלי ה' כ') אל חֵיק אמותם (איכה ב' י"ב) .Busen f ב) ועניננו באמצע, קרוב לה"א לפי שהחזה הוא ג"כ באמצע חלק הגוף העליון, ומֵחֵיק הארץ (יחזקאל מ"ג י"ד) פיר' מאמצעיתה וחיק האמה, (שם שם) כליותי בְּחֵיקִי, (איוב י"ט כ"ז) ובמסרה חק בחסרון י' .Innere n.

חך חֵךְ שם המקום בפה אשר שם הרגשת הטעם Gaumen. וְחֵךְ אוכל יטעם לו, (איוב י"ב י"א) וְחִכֵּךְ כיין הטוב, (ש"ה ז' יו"ד) ימנענה בתוך חִכּוֹ (איוב כ' י"ג). ב) ועל שהוא ג"כ אחד מכלי המבטא יחסו לו הדבור. אמת יהגה חִכִּי, (משלי י"ח ז') דברה לשוני בְחִכִּי, (איוב ל"ג ב').

חַכָּה משליכי ביאור חַכָּה, (ישעי' י"ט ה') תמשוך לויתן בְּחַכָּה, (איוב מ"ם כ"ה) כלה בְּחַכָּה העלה (חבקוק א' ט"ו) הוא שם לכלי הברזל שצדים בו דגים, ושרשו חכך וכן הוראתו בלשון ערבי .Angel f .Haken m. ואפשר הוא ג"כ מהשם חֵךְ לפי שהכל נתפס בְּחֵךְ הדג.

חכה 1. 3. הקל יבוא בקשור לְ ועניננו המתנה warten, harren. אשרי כל חוֹכֵי לוֹ, (ישעי' ל' י"ח).

הפִּעֵל יבוא לרוב בקשור לְ ולפעמים בקשור אֶת ועניננו כקל, יְחַכֶּה ד' לחננכם, (ישעי' ל' י"ח) נפשנו חִכְּתָה לה', (תהל' ל"ג כ') חִכָּה אֶת אִיּוֹב בדברים, (איוב ל"ב ד') ובלי קשור וְחַכֵּינוּ עד אור הבקר, (מ"ב ז' ט') ונקשר עמו גם התיחלת כי הממתין מיחל ומצפה (הושע ו' ט') .warten, erwarten

חכלל חַכְלִילִי עינים מיין (בראשית מ"ט י"ב) תה"ש ועניננו אדום .roth

חַכְלִלוּת עינים, (משלי כ"ג כ"ט) שמ"נ ועניננו אדמימות העינים .Röthe der Augen

חכם .7 :5 .3 .1 הקל עומד, ועניננו לתאר אדם במציאת איכות החכמה, weise sein, weise werden. וַיֶּחְכַּם מכל אדם, (מ"א ה' י"א) תן לחכם וְיֶחְכַּם עוד, (משלי ט' ט') אֶחְכָּמָה והיא רחוקה, (קהל' ז' כ"ג) ובלה"פ תיוחס החכמה אל הלב, בני אם חָכַם לבך, (משלי כ"ג ט"ו).

הפִּעֵל פ"י וזקניו יְחַכֵּם, (תהל' ק"ה כ"ד) תְּחַכְּמֵנִי מצותיך, (שם קי"ט צ"ח) יְחַכְּמֵנוּ, (איוב ל"ה י"א) weise machen, belehren.

ההִפְעִיל כהופעל, מַחְכִּימַת פתי, (תהל' י"ט ח') .weise machen, belehren

ההִתְפַּעֵל .sich weise dünken בה"ל, א) והוא פעל מדומה, אל תִּתְחַכַּם יותר, (קהל' ז' ט"ז) ב) יבוא בקשור לְ ועניננו בקשת ערמה, jemanden überlisten הבה נִתְחַכְּמָה לו, (שמות א' יו"ד).

חָכָם שת"ז נאמר על איש אשר לו ההכמה ויודע לתקן מעשיו כראוי, der Weise, Gelehrte Kluge. הֶחָכָם עיניו בראשו (קהלת ב' י"ד) אל יתהלל חָכָם, (ירמי' ט' כ"ב) ואיש חָכָם יכפרנה, (משלי ט"ז י"ד) בסמוך לזכר חֲכַם לב, (שם יו"ד ט') ולנקבה בנפרד, אשה חֲכָמָה, (ש"ב י"ד ב') ובסמיכת הנקבה יחידה, אשה חַכְמַת לב, (שמות ל"ה כ"ה) ובסמיכות הרבות, חַכְמוֹת שרותיה, (שופטי' ה' כ"ט) חַכְמוֹת נשים, (משלי י"ד א') וגם העושים במלאכה יקראו חֲכָמִים, Künstler m., Kunstverständiger. מלא אותם חָכְמַת לב לעשות כל מְלָאכָה, (שמות ל"ה ל"ה)

העיר (דה"א י"א ח') ומה שקרוב לזה ועניגו השבת רוח erquicken. תשוב תְּחַיֵּנוּ, (תהלים ע"א כ'. שם ס"ה ז'). ד) מה"ג בקל ועניגו כלכול החיים, erhalten,nähren. וְנִחְיֶה מאבינו זרע, (בראשית י"ט ל"ב) וּלְחַיּוֹתָם ברעב, (תהלים ל"ג י"ט) אשר קנה וַיְחַיֶּהָ (ש"ב פ"ב ג') החכמה תְּחַיֶּה את בעליה, (קהל' ז' י"ב).

ההִפְעִיל דה"ל א) מה"א בפִּעֵל, אשר הֶחֱיָה אלישע (מ"ב ח' ה') lebendig machen. ב) מה"ב בפִעֵל, הֶחֱיָה יהושע, (יהושע י"ז ו'. שם כ"ה) שם יו"ד leben lassen. ג) כה"ג בפעל לְהַחֲיוֹת רוח שפלים (ישעי' נ"ז ט"ו) erquicken, aufmuntern. ד) כה"ד בפִּעֵל, לְהַחֲיוֹת אתך, (בראשית וא"ו י"ט) erhalten.

חַיָּה שם כולל. והוא שם משותף לכל בעח"י אף זולת האדם. א) Thier n. המה וכל הַחַיָּה (בראשית ז' יו"ד) מיד כל חַיָּה, (שם ט' ה') ברבוי חַיּוֹת (תהל' כ"ד כ"ה) Thier n. ב) אם בא בקשור השם בְּהֵמָה, בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, (בראשית ז' כ"א) הַחַיָּה וכל בְּהֵמָה, (תהלים קמ"ח יו"ד) אם בא בתאר רָעָה, חַיָּה רָעָה אכלתהו, (בראשית ל"ז כ') היא מוציא מהכלל (עין ה"א) הבהמה, ואם יבוא בקשור השם אֶרֶץ או שָׂדֶה, וְחַיְתוֹ אֶרֶץ, (שם י"ב ד'. שם א' ל') כל חַיַּת הַשָּׂדֶה, (בראשית ב' ט' י"ב) מוציא ג"כ הרגים והעוף ועניגו רק החיות הטורפות böses reissendes Thier. ג) ועניגו נפש Seele f. (עין בהשם נפ"ש) וְחַיָּתוֹ באור תראה (איוב ל"ג כ"ח) דכא לארץ חַיָּתִי, (תהלים קמ"ג ג') וְחַיָּתָם בקדשים, (איוב ל"ו ט"ו). ד) שת"נ למחיה וְחַיַּת כפירים תמלא, (שם ל"ח ל"ט) חית ידך מצאת, (ישעי' נ"ז יו"ד) Nahrung f., Lebensunterhalt; ו) והוא תהש"נ לכח והוזק stark, lebenskräftig. כי חָיוֹת הנה, (שמות א' י"ט) תהש"נ כָּעֵת חַיָּה, (בראשית י"ח י"ד) um diese wiederauflebende Zeit. ה) שם לקבוץ והמון Schaar f., Haufe m. (ועין בהשם חוה) ויאספו הפלשתים לַחַיָּה, ש"ב כ"ג י"א) חַיָּתְךָ ישבו בה (תהל' ס"ח י"ח) ומזה אל תתן לְחַיַּת נפש תורך, (תהל' ע"ד י"ט) ובא בחסרון המתואר, ועניגו אל תתן להמון האויב נפש תורך.

חיות שמ"נ אלמנות (ש"ב כ' ג') ועניגו חיות אלמנות ein witwenartiges Leben oder Leben des Witwenstandes.

חַוָּה לדעתי המלה הוא שת"נ לכר נרחב אשר שמה ישכנו הרועים ועדריהם בעבור המרעה. Anger, Weideplatz m. והעד, כי לא מצאנו בכל המקרא השם הזה זולת בבשן ממלכת עוג אשר נפל בימי משה לנחלה להצי מטה מנשה, חוות יאיר (במדבר ל"ב מ"א) וידוע אשר בשן היה מקום מקנה ככתוב ואילים בני בָשָׁן ועתודים, (דברים ל"ב) אבירי בָשָׁן, (תהל' כ"ב) פרות הַבָּשָׁן (עמוס ד') ונקרא הכר בהש"ת חוה על שם התנועה והחיות אשר נראה שם מפני הבהמה הרבה אם כי איננה עיר ולא כפר ואנשים מעטים בתוכה (ועין השם חַיָּה בהוראה ו') וכן נקראה אשת אָדָם בשם חַוָּה כי היא היתה אם כל חי.

מִחְיָה גה"ל א) שמ"נ לקיום החיים Lebensunterhalt m. כי לְמִחְיָה שלחני אלהים (בראשית מ"ה ה'. עזרא ט' ח'. דה"ב י"ד י"ב). ב) שם למזוי Lebensmittel pl., Kost, f. ולא ישאירו מִחְיָה, (שופטים ו' ד') וּמִחְיָתְךָ (שם י"ז יו"ד) ג) ענינו נגע Zeichen, Mal n. וּמִחְיַת בשר חי בשאת, (ויקרא י"ג ו') (ועי' השם חי בה"א בש' חיי).

חָיָ לא נמצא רק בעבר בבנין הקל ושוה הוא לשרש חוה leben. ודק ששונה בנזרתו, כל ימי אדם אשר חַי, (בראשית ה' ה') וַיְחִי שת, (שם שם ו') ואם בת היא וָחָיָה, (שמות א' ט"ז) וראה אותו וָחָי, (במדבר כ"א ח') leben bleiben.

חי בה"ל א) שם תואר לכל גוף שנראה בו תנועה Lebende. להכות כל חַי, (בראשית ח' כ"א) ובר"ז בֵּין המתים ובין החיים, (במדבר י"ז י"ג) ב) והוא שמ"נ ברבוי Leben n. מות וְחַיִּים, (משלי י"ח כ"א שם כ"ז כ"ו) ובסמוך חַיֵּי שרה, (בראשית כ"ג א') ובנפול י' השניה חֵי פרעה, (שם מ"ו ט"ו). והוא תה"ש או תה"פ, העוד אבי חַי, (בראשית מ"ה ג') חַיִּים כלכם היום (דברי' ד' ד') lebend. ובא עצה"ש על מים נובעים, באר מים חַיִּים, (בראשית כ"ו י"ט. במדבר י"ט י"ז) fliessend. ויאמר ג"כ על הנגע, לפי שמרוצת הדם למקום אחד באבר מאברי הגוף שלא כסדר הראוי מהוה תנועה יתירה ונגע (והתנועה תקרא חיים כידוע להרופאים) הבשר הַחַי, (ויקר' י"ג ט"ו) das wuchernde Fleisch. ב) ש"ע בסו"ר לחיי עונג ואֹשֶׁר ואיבי חַיִּים עצמו, (תהל' ל"ה כ') תוצאות חַיִּים (משלי ד' כ"ג) ראה חַיִּים עם אשה, (קהלת ט' ט') Glück n. Glückseligkeit f. ד) והוא ש"פ לעשירים שהם חיים חיי עונג, מה לעני יודע להלוך נגד הַחַיִּים, (קהלת ו' ט') Glückliche. a) ועניגו בשר בלתי מבושל, בשר מְבֻשָּׁל כי אם חָי, (ש"א כ' ט"ו) roh. ואפשר מזה הבשר הַחַי, (ויקר' ט' ט"ו).

חיל חַיִל ש"ד לכח ועוז, ודי' דגלים לו. א) דגל מחנה הגבורה לראשונה יסע, כי נורא הוא ובחזקתו יעיר את הכל, והוא הכח הבא מקבוץ פרטים רבים העוזרים זה את זה, לכל חֵיל פרעה, (שמות י"ד כ"ח) שר הַחַיִל, (ש"ב כ"ד ב') חַיִל גדול מאוד, (יחזקאל ל"ז יו"ד) Heer. n., Armee f. וברבוי, שרי הַחֲיָלִים, (מ"א ט"ו כ') Heeresführer pl. ובא ג"כ עצה"ש על שארי בעח"י, חילי הגדול, (יואל ב' כ"ה) על הארבה. ב) רגל מחנה העוז והיא כח פנימי אף

-jemand verdammen vor Gericht, schuldig sprechen.
הִתְחַטֵּא בה"ל א) מה"נ בִּפְעֵל הוא יִתְחַטָּא בוֹ, (במדבר י"ט י"ב) sich reinigen, entsündigen. וכלכלי עץ תִּתְחַטָּאוּ, (שם ל"א כ') ענינו תְּחַטְּאוּ אותם לכם כמו והתנחלתם אותם. ב) קרוב להה"א בקל, משברים יִתְחַטָּאוּ, (איוב מ"א י"ז) vor Aengsten sich davon machen (den Weg verfehlen) sich vermindern.

חוֹטֵא שמ"ז n. Verbrecher, Sünder. וְחוֹטֵא אחד יאבד, (קהל' ט' י"ב).

חֵטְא שמ"ז Sünde. בה"ל א) והיה בך חֵטְא, (דברים כ"ג כ"ד, שם י"ט ט"ו) ברבוי:
חֲטָאִים, חֲטָאִים גדולים, (קהלת יו"ד ד') אם יהיו חֲטָאֵיכֶם, (ישעי' א' י"ח). ב) וענינו עונש על החטא, Sündenstrafe. גבר על חֲטָאָיו, (איכה ג' ל"ט)

חַטָּא בה"ל א) רעים וְחַטָּאִים, (בראשית י"ג י"ג) יתמו חַטָּאִים, (תהל' ק"ד ל"ה) שת"ז ברבוי וענינו חוֹטְאִים pl. Sünder. שת"ז לנענש על החטא der Strafe leidet, büsst. אני ובני שלמה חַטָּאִים, (מ"א א' כ"א).

חֲטָאָה שמ"נ בה"ל א) כמו חֵטְא, חֲטָאָה גדולה, (בראשית כ' ט'. שמות ל"ב כ"א) שמ"נ f. Sünde. ב) שת"ק לקרבן כמו חטאת בה"א עולה וַחֲטָאָה, (תהלים מ"ם ז') n. Sündenopfer.

חַטָּאָה בה"ל א) שמ"נ לחטא, ופשע וְחַטָּאָה, (שמות ל"ד ה') f. Sünde. ג) שת"נ לעונש על החטא וכעבות העגלה חַטָּאָה, (ישעי' ה' י"ח) Sünden-Strafe.

חַטָּאת הה"ל א) ענינו כמו חֲטָאָה f. Sühne. בה"א ובאה ת' ח' לפתח חַטָּאת רובץ, (בראשית ד' ז') תשת עלינו חַטָּאת, (במדבר י"ב י"א) ובסמוך חַטַּאת הקהל, (ויקרא ד' כ"א) ובסר"נ עונות וְחַטָּאוֹת, (איוב י"ג כ"א) ובסמיכת הרבוי מכל חַטֹּאתֵכֶם, (ויקרא ט"ז ל'). על חַטֹּאתֵיהֶם, (נחמי' ט' ב'). ב) שת"נ לקרבן הבא על החטא n. Sündopfer. וכל חַטָּאת אשר יובא מדמה (ויקרא ו' כ"ג). ג) וענינו עונש על החטא pl. Sündenstrafe, Leiden שמ"נ בבל חַטֹּאתֶיהָ (ישעי' מ"ם כ') חַטַּאת מצרים, (זכרי' י"ד י"ט). ד) וענינו הסרון n. Unglück. מה"א בקל, תבואת רשע לְחַטָּאת (משלי יו"ד ט"ז) שמ"נ. ה) והיא לדעתי שמ"נ וענינו כמו טהר f. Reinigung. בה"ב וטהרה בה"ב מה"נ בפעל ובהתפעל בשרש שלפנינו. חַטָּאת הוא (במדבר י"ט ט') או שהיא שת"נ וענינו כמו תמרוק n. Reinigungsmittel.

חָטַב 1. 4. פ"י הקל בה"ל א) ענינו כמו חָצַב יַחְטְבוּ מן היערים, (יחזק' ל"ט י"ד) מחוטב עציך, (דברי' כ"ט י"א) hauen, fällen. ב) וענינו מַטּוֹה רִקְמָה buntgestreift. חֲטֻבוֹת אֵטוּן (משלי ז' ט"ז).
הפֻּעַל מְחֻטָּבוֹת תבנית היכל, (תהל' קמ"ד י"ב) חטיבת מעשי אָמָן מלשון סורי, ausgehauen.

חטה חִטָּה ע"ש חנט.

חטם בנינו קל ושוא לשרש חָסַם וענינו בערבי שימת הרסן על הפה והאף מבהמה. ותחלתי אֶחֱטָם לָךְ, (ישעי' מ"ח ט') ich besänftige meinen Zorn gegen dich. וי"ם אאריך חטמו לך מענין חוטם בלשון ארמי והפעל הפך הפעלה.

חטף בנינו קל שוה לשרש חתף וענינו לקיחת דבר אולתו במהירות ושלא ברצונו, rauben, fangen. וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם, (שופטים כ"א כ"א) יארב לחטוף (תהל' יו"ד ט') וכן הוראתו בערבי.

חטר חֹטֶר שם לענף Zweig, Reis, Stab m. ויצא חֹטֶר מגזע ישי, (ישעי' י"א א') חֹטֶר גאוה, (משלי י"ד ג').

חיה 1. 3. 5. הקל פ"ע נה"ל בא) ענינו חיים הטבעיים בתנועה והרגשה leben, leben bleiben. וְחָיִיתָ אתה וביתך, (ירמי' ל"ח י"ז) חָיוּ מן האנשים (במדבר י"ד ל"ח) ה' עליהם יִחְיוּ, (ישעי' ל"ח ט"ז) ואלו חָיָה אלף שנים, (קהל' ו' ו') חיה יחיה, (יחזקאל י"ח י"ט) ואם נקשר להשם לֵבָב ענינו חיי עונג, vergnügt leben, fröhlich sein. יְחִי לְבַבְכֶם, (תהל' כ"ב כ"ז. שם ס"ט ל"ג) ובקשור השם נֶפֶשׁ ענינו הצלה ממיתה gerettet werden, וְחָיְתָה נַפְשִׁי, (בראשית י"ב י"ג) ותחי נַפְשֶׁךָ (ירמי' ל"ח כ') ובקשור השם רוּחַ ענינו השבת רוח חדוה ותקוה aufleben, frischen Muth bekommen. וַתְּחִי רוּחַ יעקב, (בראשית מ"ה כ"ז). ב) וענינו בריאות מחולי wiedergenesen. הַאֶחְיֶה מחלי זה, (מ"ב מ"ח שם י"ט) על השחין וַיֶּחִי, (ישעי' ל"ח כ"א). ג וענינו כלכל החיים sich ernähren, erhalten. ועל חרבך תִחְיֶה (בראשית כ"ז מ') לא על הלחם לבדו יִחְיֶה האדם, (דברים כ"ג, מ"ב יו"ד י"ט).
הפִּעֵל דה"ל פ"י, א) ענינו נתינת חיים Leben geben. ד' ממית ומְחַיֶּה (ש"א ב' ו') ונשמת שדי תְּחַיֵּנִי, (איוב ל"ג ד') ומזו עצ ה"ש פעלך בקרב שנים חַיֵּיהוּ, (חבקוק ג' ב') belebe dein Werk. ב) ענינו השאר במעמד החיים leben lassen. ואותך יְחַיּוּ, (בראשית י"ב י"ה) הַחִיִּיתֶם כל נקבה, (במדבר ל"א ט"ו) אשר חִיּוּ אנשי יבש, (שופטים כ"א י"ד). ג) מה"נ בקל עד חֲיוֹתָם, (יהושע ה' ח') bis sie genesen sind. ועצה"ש וענינו הקמת הבנין ממפלתו wieder aufbauen zu einem Gebäude gestalten. הַיְחַיּוּ את האבנים מערמת עפר, (נחמי' ג' ד') ויואב יחיה את שאר

א׳ י״א. ושם שם י״ג) befestigen, verschanzen. את הנחלות לא חִזַּקְתֶּם, (יחזקאל ל״ד ד׳) אשר חזקו את ידיו, (שופטי׳ ט׳ כ״ד) וְחִזְּקוּ יְדֵי מרעים, (ירמי׳ כ״ג י״ד, עזרא א׳ ו׳. שם ו׳ כ״ב) וַיְחַזֵּק חרש את (ישעי׳ מ״א ז׳. דה״ב כ״ד ל׳) unterstützen. ב) מה״ד בקל פ״י ואני אֲחַזֵּק את לבו, (שמות ד׳ כ״א) וַיְחַזֵּק ד׳ את לֵב פרעה (שם ט׳ י״ב) מְחַזֵּק את לֵב מצרים, (שם י״ד י״ז. יהושע י״א כ׳) Das Herz verhärten, verstocken. ובקשור פנים, חִזְּקוּ פְנֵיהֶם מסלע, (ירמי׳ ה׳ ג׳) ומזה יְחַזְּקוּ למו דבר רע, (תהל׳ ס״ד ו׳) sie verstocken sich zur bösen That. ג) וענינו תִּקֵּן דבר ausbessern. ובא לרוב בקשור השם: בֶּדֶק, לְחַזֵּק את בֶּדֶק הבית, (מ״ב י״ב י״ג. דה״ב כ״ד ח׳) ובלא קשור השם בֶּדֶק, על הבית לְחָזְקָה (מ״ב י״ב י״ג) והראוי לְחַזְּקָה קרוב לה״א בפִעֵל. ד) וענינו אזר umgürten. ואבנטך אֲחַזְּקֶנּוּ (ישעי׳ כ״ב כ״א) חַזֵּק מתנים, (נחום ב׳ ב׳).

ההפעיל פ״י angreifen. הה״ל. א) מה״ב בקל בקשור בְּ וְהֶחֱזִיקָה במבושיו, (דברים כ״ה י״א) ועודך מַחֲזִיק בָּם, (שמות ט׳ ב׳) וַיַּחֲזִיקוּ באלהים אחרים (מ״א ט׳ ט׳. שופטים י״ט כ״ה) ועודנו מַחֲזִיק בתומתו, (איוב ב׳ ג׳) fest halten. הַחֲזֵק מלחמתך אֶל (ש״ב י״א כ״ה) energisch fortsetzen, mit Nachdruck fortführen befestigen. לְהַחֲזִיק הממלכה בידו, (מ״ב ט״ו). ב) נ״כ מה״ב בקל וענינו הַפְצַר anhalten, bitten. וַתַּחֲזֶק בו לאכול לחם, (מ״ב ד׳ ח׳). ג) מה״א בפִעֵל וְהֶחֱזַקְתָּ בו (ויקרא כ״ה ל״ה) עני ואביון לא הֶחֱזִיקָה (יחזקאל ט״ז מ״ט) הֶחֱזַקְתִּי בימיני, (ישעי׳ מ״ה א׳) unterstützen. ד) מה״ג בפִעֵל ואת שער האשפות הֶחֱזִיק, (נחמי׳ ג׳ י״ד) ausbessern. ד) וענינו קבלת מדה מה שיכיל הכלי, enthalten, fassen, einnehmen. מַחֲזִיק בַּתִּים שלשת אלפים, (דה״ב ד׳ ה׳).

ההתפעל, ענינו התאמצות, Muth fassen. וַיִּתְחַזֵּק ישראל, (בראשית מ״ח ב׳) וְהִתְחַזַּקְתֶּם ולקחתם, (במדב׳ י״ג כ׳).

חָזָק תה״ש או תה״פ stark, mächtig. רוח ים חָזָק, (שמות י״ד י״ט) מיד חָזָק אביון, (איוב ה׳ ט״ו) (בא בחסרון המתואר איש) ובמ״א הולך וְחָזֵק, (שמות י״ט י״ט) הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה, (ש״ב י״א ט״ו) תהש״נ starker Kampf.

חֵזֶק שמ״ז. ר׳ חִזְקִי, (תהל׳ י״ח ב׳) meine Stärke.

חֹזֶק שמ״ז כמו חֵזֶק Stärke, Kraft. בְּחֹזֶק יָד, (שמות י״ג ג׳) בחזקנו לקחנו לנו, (עמוס ו׳ י״ג).

חֶזְקָה בס״נ, בְּחֶזְקַת היד, (ישעי׳ ח׳ י״א) mit starker Hand, d. i. Strenge. וּכְחֶזְקָתוֹ עזב, (דה״ב י״ב א׳) היא שמ״נ, bei seinem Mächtigwerden.

חָזְקָה בה״ל, ויריבון אתו בְּחָזְקָה (שופטים ח׳ א׳) Gewalt, Härte f. ב) על הבית לְחָזְקָה (מ״ב י״ב י״א) וענינו לתקן zum Ausbessern.

חזר **חֲזִיר** שם ז מין בהמה טמאה, ואת הַחֲזִיר, (ויקרא י״א ז׳) Schwein.

חח **חָח** בה״ל. א) ענינו טבעת Ring. שמושכים בה הבהמה או צדים בה דגים, ושמתי חַחִי באפיך, (מ״ב י״ט כ״ח) וברבוי, ויביאוהו בַחַחִים (יחזקאל י״ט ז׳) Ketten, Fesseln. ב) שם עדי נשים, Halskette. חָח ונזם, (שמות ל״ה כ״ב) וע״ש חוח.

חטא 1. 3, 5. 7- פ״ע הקל נה״ל א) ענינו חסרון fehlen, mangeln. ופקדת נוך ולא תֶחֱטָא, (איוב ה׳ כ״ד) פירוש לא יחסר לך דבר. ב) קרוב לשרש עָוָה וענינו עוות ועקום מדרך המוסר והיושר fehlen, sündigen. ויעשה נגד החוק והדת וענינו קרוב נ״כ להי״א הנ״ל כי ע״י פעולתו הרעה מחסר כוונת ומטרת הדת והחוק הנרצה, חָטָא העם הזה, (שמות ל״ב ל״א) חטא חָטְאָה ירושלים, (איכה א׳ ח׳) ובקשור ב תתיחס אל המעשה שהיא ככלי לחטאתו, וכן בקשור עַל, חטאתו אשר חָטָא בָהּ, (ויקרא ד׳ כ״ג) אשר חָטָא עָלֶיהָ, (שם ה׳ ה׳ במדבר ו׳ י״א. נחמי׳ י״ג כ״ו) ובקשור ל תתיחס למי שנעשה לו החטא והעול, מחטוא לי (בראשית כ׳ ו׳) ומה חָטָאתִי לָךְ, (שם שם), וְחָטָאתִי לְאָבִי כל הימים, (שם מ״ד ל״ב) so will ich gesündigt haben mein Lebenlang gegen meinem Vater. ובקשור מן, את אשר חָטָא מִן הקודש (ויקרא ה׳ ט״ז) פירוש אשר חטא בלקחו ובמעילתו וחסר מן הקודש durch dessen Wegnahme er sich versündigt hat, sein Leben verschulden. ג) מענין חוב. ובא בקשור נֶפֶשׁ. מתעברו חוטא נפשו (משלי כ׳ ב׳) וחוטא נפשך, (חבקוק ב׳ יו״ד).

הפעל נה״ל א) אנכי אֲחַטֶּנָּה, (בראשית ל״א ל״ט) Strafe tragen, Strafe büssen. ב) נופל על המקריב הקרבן לְמִזְבֵּחַ der das Sündenopfer zum Altar darbringt. וַיְחַטְּאֵהוּ כראשון (ויקרא ט׳ ט״ו. דה״ב כ״ט כ״ד) הכהן הַמְחַטֵּא אותָהּ (ויקרא ו׳ י״ט). ג) טהרה והסרת החטא ע״י זריקת הדם reinigen, entsündigen. כשרש כפר בפִעֵל שם, וְחִטְּאוֹ ביום השביעי, (במדבר י״ט י״ט. ויקרא ח׳ ט״ו).

ההפעיל נה״ל א) כה״א בקל, קולע אל השערה ולא יַחֲטִיא (שופטים כ׳ ט״ז) fehlen. ב) פ״י לשלישי מסבב לאחר שחטא, jemand zur Sünde verleiten. פן יַחֲטִיאוּ אותך לי, (שמות כ״ג ל״ג) אשר הֶחֱטִיא את ישראל, (מ״א ט״ו כ״ו) נ״כ מה״א בקל. ה) וענינו הַרְשַׁע, מַחֲטִיאֵי אדם בדבר, (ישעי׳ כ״ט כ״א)

חוריהם (ישעי׳ ל״ו י״ו) היוצא מן ההור .Koth m.

חורים שת״ז Freiherr, Edler. ברבוי את החורים ואת הסגנים, (נחמיה י״ז ה׳) שמלכך בן חורים. (קהלת יו״ד י״ז) חרי יהודה, (ירמי׳ כ״ז כ׳) ואפשר נקראו כן ע״ש מלבושיהם הלבנים.

מחראה שת״ם, .Abort m. למחראות (מ״ב יו״ד כ״ז).

חוש 1. 5. הקל פ״ע בה״ל. א) מהירה וזריז, .eilen ויבוא לרוב בקשור ל׳, לעזרתי חושה, (תהלי׳ כ״ב כ׳) וחש עתידות למו, (דברים ל״ב ל״ה. תהל׳ ע׳ י״ב) ותחש על מרמה רגלי (איוב ל״א ה׳). ב) ועניני הרגשה, .geniessen, empfinden ומי יחוש חוץ ממני, (קהלת ב׳ כ״ה) ובעבור חושי בי, (איוב כ׳ ב׳) פ״י und .weil meine Empfindung mich dazu antreib וכולל שני ההוראות .eilen הנ״ל וכן אמר בפסוק שאחריו ורוח מבינתי יענני.

ההפעיל פ״ע וויצא גה״ל. א) כהקל בה״א, והאורב החישו (שופטי׳ כ׳ ל״ז) עומד. ב) פ״י, befördern .beschleunigen. ימהר יחישה, (ישעיה ה׳ י״ט) בעתה אחישנה, (שם ס׳ כ״ב). ג) ועניינו ניסה .fliehen. המאמין לא יחיש, (ישעי׳ כ״ח ט״ז) קרוב לה״א.

חוש חושי בי, (איוב כ׳ ה׳) פרשתי בהקל.

חושים תה״פ למהירות וזרוז, .eilig, ungesäumt נחלץ חושים, (במדבר ל״ב י״ז)

חיש תה״פ כמו חושים, כי גז חיש (תהל׳ צ׳ יו״ד).

חזה בנינו קל פ״י בה״ל א) נרדף עם שרש ראה .sehen. תהיה ראיה חושת או שכלית, וזה חזיתי אספרה, (איוב ט״ו י״ז) כי חזה נקם (תהל׳ נ״ח י״א) תחזינה עיניך (ישעי׳ ל״ג י״ו) ראיה חושית ומזה, ואתה תחזה מכל העם, (שמות י״ח כ״א). ועניינו תראה ותבחר לך, .sich ausersehen, wählen ועל הראיה השכלית ויחזו את אלהים, (שמות כ״ד י״א) וחזיתם כזב, (יחזקאל י״ג ח׳) .sehen ובא ג״כ על מראה הנבואה, prophe- .zeihen. אשר חזה על יהודה, (ישעי׳ א׳ א׳. שם ב׳ א׳.) אסף החזה (דה״ב כ״ט ב׳) ב) ועניינו כשרש אחז, .fassen, halten יהיה חושי או שכלי, בית אבנים יחזה, (איוב ח׳ י״ז) (הוא חושי.)

חוזה בה״ל א) מה״א בקל, מענין ראיה חושית .Seher, Beobachter. החוזים בכוכבים (ישעי׳ מ״ז י״ג) ובמוסרי .Seher, Prophet m. גד חוזה דוד (דה״א כ״א ט׳) חוה לימים רבים (יחזקאל י״ב). ג) ש״מ נרדף עם ברית .Bund m. ואת שאול עשינו חוזה, (ישעי׳ כ״ח ט״ו) ועין השם חזות בה״ג.

חזה שם אבר בעח״י .Brust f. ולקחת את החזה, (שמות כ״ט כ״ו) בסמוך. חזה התנופה, (שם שם כ״ז) והרבוי בסר״נ, על החזות (ויקר׳ ט׳ כ׳).

חזון שמ״ז לנבואה, Vision, Prophezeihung Offen- .barung. אין חזון נפרץ, (ש״א ג׳ א׳) חזון מנביא, (יחזקאל ז׳ כ״ו, דניאל א׳ י״ז).

חזון בסמוך, חזון ישעיהו: (ישעיה א׳ א׳).

חזיון שמ״ז כמו חזון .f Erscheinung: חזיון לילה, (איוב ל״ג ט״ו) איש מחזיונו, (זכרי׳ י״ג ד׳) והרבוי בסר״נ, חזיונות, (איוב ד׳ י״ג, שם ז׳ י״ד).

חזיון ענינו כמו חזיון, ככל החזיון, (ש״ב ז׳ י״ז).

חזות דה״ל. א) עניני ראיה שכלית .Prophezeihung f ונבואה, חזות קשה הגד לי, (ישעי׳ כ״א ב׳). ב) ועניינו מראה, .Gestalt f. וחזות ארבע (דניאל ח׳ ח׳). ג) ועניינו ברית .Bündniss m. מה״ב בהשם חוזה, וחזותכם את שאול (ישעי׳ כ״ח י״ח). ד) תה״ש ועניינו גדול לעיני הרואה, קרן חזות, (דניאל ח׳ ה׳) .ein ansehnliches Horn

חזות שמ״נ ועניינו פתרון מראה הנבואה .Deutung f ובחזות יעדו הנביא, (דה״ב ט׳ כ״ט).

מחזה שמ״ז לנבואה .Vision f. מחזה שדי יחזה, (במדבר כ״ד ד׳).

מחזה שמ״נ ועניינו ההשקפה .m Aussicht, Balkon .Altane f. מחזה מול מחזה, (מ״א ז׳ ד׳) ועין בשרש נתק בהשם אתיק.

חזז **חזיז** שם זכר לנוגה הברק .Blitzstrahl m. לחזיז קולות, (איוב כ״ח כ״ו) וברבוי, ה׳ עושה חזיזים, (זכרי׳ יו״ד א׳) וכן נקרא החץ בערבי חזיז.

חזק 1. 3. 5. 7. הקל דה״ל. א) פ״ע וויצא ועניינו התאמצות .fest sein. כאשר חזקה הממלכה, (מ״ב י״ד ה׳. דה״ב כ״ה ג׳) ויחזק הרעב בארץ מצרים, (בראשית מ״א נ״ו) כי חזק ישראל. (שופטים א׳ כ״ח, יהושע א׳ ו׳ מ״א ב׳ ב׳) .stark sein. ובקשור מלת על עניינו התגברות הפעולה, .streng sein. כי חזק עליהם הרעב, (בראשית מ״ז כ׳) ודבר המלך חזק על יואב, (דה״א כ״א ד׳) ובקשור אל ויחזק דבר המלך אל יואב, (ש״ב כ״ד ד׳) .streng, energisch sein כלם עומדים והיוצאים, ויצר לו ולא חזקו (דה״ב כ״ח כ׳) -unter .stützen. ותחזק מצרים על העם (שמות י״ב ל״ג) .drängen, anhalten, Gewalt brauchen, ב) עניינו דביקה ואחיזה, .sich halten, fest bleiben ויחזק ראשו באלה, (ש״ב י״ח ט׳) פ״ע. ג) מורה על בריאות gesund .werden, genesen. כי חלה ויחזק, (ישעי׳ ל״ט א׳) נ״ב עומד. ד) ועניינו קשה, .verstockt sein. (כי כל חוק הוא קשה) בא בקשור השם לב, ויחזק לב פרעה, (שמות ז׳ י״ג ושם שם כ״ב) פ״ע.

הפעל דה״ל. א) מה״א בקל פ״י, כי חזק בריחי שעריך, (תהלים קמ״ז י״ג) ויחזק את המצורות (ד״ה

.harren, warten כי חָלָה לטוב, (מיכה א׳ י״ב) (והשאר בהפעיל). ו) ועניגו ריקוד, tanzen. לָחוּל בִּמְחֹלוֹת (שופטים כ״א כ״א) והראוי לָחוּל ולדעתי הקלה נמצא גם הנפעל מהוראה ד׳ הזאת, erschüttert, werden. ותרא כי נוֹחֲלָה אבדה תקותה, (יחזק׳ י״ט ה׳) ובא חולם תחת קמץ והראוי נָחוֹלָה.

הפִּעֵל הה״ל. א) מה״ג בקל פ״ע שעניגו חבלי לידה, חוֹלֵל אילות תשמור (איוב ל״ט א׳). ב) ועניגו בריאה ויצירה, .entstehen lassen, hervorbringen וַתְּחוֹלֵל ארץ ותבל, (תהל׳ צ׳ י״ב) תְּחוֹלֵל גשם, (משלי כ״ה כ״ג) רב מחולל כל, (שם כ״ו יו״ד) חוֹלְלָה ידו נחש בריח, (איוב כ״ו י״ג) ותשכח אל מְחֹלְלֶךָ, (דברים ל״ב י״ח) כלם ענינם בריאה והוצאת דבר מכח אל הפועל. ג) כה״ב בקל והוא עומד, Schmerzen empfinden. מְחוֹלָל מפשענו, (ישעי׳ נ״ג ה׳) שרה תְּחוֹלֶלְכֶם, (שם נ״א ב׳). ד) כה״ב בקל והוא פ״י, zittern machen. קול ה׳ יְחוֹלֵל אילות, (תהלים כ״ט ט׳.) ה) כה״ה בקל, harren, warten: דין לפניו וּתְחוֹלֵל לו, (איוב ל״ה י״ד).

הפֻעַל בה״ל. א) מה״א בפִּעֵל, .geboren worden באין תהומות חוֹלָלְתִּי. (משלי ח׳ כ״ה. תהל׳ נ״א ז׳) ו) כה״ד בקל, zittern. הרפאים יְחוֹלָלוּ, (איוב כ״ו ה׳).

ההִפְעִיל זה״ל, א) מה״א בקל, .dauern, anhalten על כן לא יָחִיל טובו, (איוב כ׳ כ״א) יָחִילוּ דרכיו בכל עת, (תהל׳ יו״ד ה׳). ב) כה״ג בקל וה״א בפִּעֵל, Wehen haben. כיולדה יְחִילוּן, (ישעי׳ י״ג ח׳) ולאשה מה תְּחִילִין, (שם מ״ה יו״ד) פ״ע. ג) כה״ד בקל. .zittern, beben machen וַיָּחֶל מאוד מהמורים, (ש״א ל״א ג׳) פ״ע, יָחִיל מדבר (תהל׳ כ״ט ח׳) פ״י. ד) כה״ה בקל, harren, warten. וַיָּחֶל עוד שבעת ימים, (בראשית ח׳ יו״ד. שופטים ג׳ כ״ה. איכה ג׳ כ״ה) טוב וְיָחִיל ודומם, (איכה ג׳ כ״ה) hoffen. הו׳ נוסף (ועין שמושי וא״ו) .ה) ועניגו, מענין הצלחה, .beglücken יָחִילוּ דרכיו בכל עת, (תהל׳ יו״ד ה׳). ו) כה״ב בקל, empfinden. וַיָּחֵלוּ מעט ממשא מלך, (הושע ח׳ יו״ד).

ההָפְעַל מה״א בְּפִעֵל, .erschaffen werden. הֲיוּחַל ארץ ביום אחד, (ישעי׳ ס״ו ח׳).

ההִתְפַּעֵל גה״ל. א) מה״א בקל, .sich herabstürzen סער מִתְחוֹלֵל, (ירמי׳ כ״ג י״ט). ב) מה״ד בקל פ״ע, sich erschrecken, ängstigen. כל ימי רשע הוא מִתְחוֹלֵל, (איוב כ״ו כ׳). ג) מה״ה בקל, harren, warten, hoffen. דום לה׳ וְהִתְחוֹלֵל לו, (תהל׳ ל״ז ז׳).

ההִתְפַּעֵל בא ע״ד המרובע שוה להתפעל בה״ב הנ״ל, sich erschrecken, ängstigen, וַתִּתְחַלְחַל המלכה (אסתר ד׳ ד׳).

חוֹל שע״ז לעפר הדק סביבות הימים, .Sand m: (בראשית כ״ב י״ז).

חוֹלָה בה״ל שת״נ ליולדה אחוזה חבלי לידה, .Kreisserin f., Gebärerin f. קול כְּחוֹלָה שמעתי, (ירמי׳ ד׳ ל״א). ב) שת״נ או תה״ש, ein anhaltendes Uebel. יש רעה חוֹלָה, (קהל׳ ה׳ י״ג).

חִיל שמ״ז לרעדה, Angst f., Zittern, n. חִיל אחז (שמות ט״ו י״ד. תהל׳ מ״ח ז׳).

חִילָה בס״נ עניגו כמו חיל (איוב וא״ו יו״ד) Angst f. .Zittern n.

חַלְחָלָה ג״כ כמו חיל, .Angst f., Zittern n. מלאו מתני חַלְחָלָה, (ישעי׳ כ״א ג׳. יחזק׳ ל׳ י״ד).

חוּם, חוּם תה״ש, לצבע שחור, schwarz. וכן הוראתו בערבי, שה חום בכשבים, (בראשית ל׳ ל״ב).

חוּס. בנינו קל פ״י ועניגו רַחֵם על דבר מהשחית, .schonen, erbarmen, bemitleiden וקשורו במלת עַל או בהשם עַיִן, חַסְתָּ עַל הקיקיון, (יונה ד׳ יו״ד) יָחוֹס עַל דל, (תהל׳ ע״ב י״ג) לא חָסָה עָלֶיךָ עַיִן (יחזקאל ט״ז ה׳) וְעֵינְכֶם אל תָּחוֹס עַל, (בראשית מ״ה כ׳) וַתָּחָס עָלֶיךָ, (ש״א ק״ד י״א) בחסרון מלת עֵינִי.

חוּץ, חוּץ הה״ל. א) תה״פ מצטרף על מקום א׳ על עֵבֶר ועניגו הפך פנימי auswärts, ausserhalb. מבית ומחוץ, (בראשית ו׳ י״ד) מחוץ לעיר, (שם י״ט ט״ז. ירמי׳ ל״ז כ״א). ב) ש״ת לשוק ורחוב, .Strasse f ויגם ויצא החוּצָה (בראשית ל״ט י״ב). ג) חכמות בַּחוּץ תרונה .Gasse f. (משלי א׳ כ׳) ברבוי הוצות, בחוצות ירושלים, (ירמי׳ ח׳ א׳). ד) עד לא עשה ארץ וְחוּצוֹת (משלי ח׳ כ״ו) עניגו ארץ לא נעבדה, Land aus Steppen ה) ועניגו כטעם זוּלַת ausser: ומי יחוש חוץ ממני (קהלת ב׳ כ״ה).

חִיצוֹן תאר לְעֵבֶר שהוא הפך פנימי .Aussenseite f לפנימי וְלַחִיצוֹן, (מ״א ו׳ כ״ט).

חִיצוֹנָה בס״נ, חומה הִיצוֹנָה (דה״ב ל״ג י״ד). Die .äussere Mauer

חוּר חָוַר בנינו קל פ״ע ממאמר האיכות ועניגו לָבָן, .weiss sein, erblassen וכן בארמית, ולא עתה פניו יֶחֱוָרוּ (ישעי׳ כ״ט כ״ב).

חוּר בה״ל א) ש״ת לְלָבָן, weiss. חוּר כרפס (אסתר א׳ ו׳) בא בחסרון המתואר פשתה או יריעה. ב) עניגו כהשם נקב או מערה ומחילה, חור פתן, (ישעי׳ י״א ח׳) .Höhle der Otter

חוֹר בה״ל א) עניגו פשתה לבנה, weisse Leinen ואורגים חוֹרָי, (ישעי׳ י״ט ט׳. ב) ועניגו כמו חוּר, .Loch n. דודי שלח ידו מן הַחוֹר, (ש״ה ה׳ ד׳) ויקוב חור בדלתו, (מ״ב י״ב יו״ד) בסר״ז, מן החוֹרִים אשר התחבאו (ש״א י״ד י״א).

חֶדֶר או **חֲדַר** שת״ז לְתָא הפנימית בבית, das Innerste eines Hauses, Kammer *f.*, Gemach *n.*
חֶדֶר בְּחָדֶר, (מ״א כ׳ ל׳) יושב לה בְּחָדֶר, (שופטים ט״ז י״ב) הַחַדְרָה, (בראשית מ״ג ל׳) ועצה״ש, חַדְרֵי בטן, (משלי י״ח ח׳). das Innere des Herzens.

חדש, 3. 7. הפִעֵל פ״י. ענינו השיב דבר להיות כבהתחלת הויתו, erneuern. וְחִדְּשׁוּ ערי חרב, (ישעי׳ ס״א ד׳) לְחַדֵּשׁ את בית ה׳, (דה״ב כ״ד ד׳). ההִתְפַּעֵל פ״ע. תִּתְחַדֵּשׁ כנשר נעוריכי, (תהל׳ ק״ג ה׳). sich erneuern, verjüngen.

חָדָשׁ ש״ת, וישן מפני חָדָשׁ, (ויקרא כ״ו יו״ד) אין כל חָדָשׁ תחת השמש, (קהלת א׳ ט׳) Neues. לר״ז, חֲדָשִׁים לבקרים, (איכה ג׳ כ״ג) אשה חֲדָשָׁה (דברים כ״ד ה׳) תה״ש לנקבה יחידה, לר״נ, וַחֲדָשׁוֹת אני מגיד, (ישעי׳ מ״ב ט׳).

חֹדֶשׁ בה״ל. א) שת״ז ליום חדוש הירח, Neumond. מלבד עולת הַחֹדֶשׁ, (במדבר כ״ט ו׳) מחר חֹדֶשׁ (ש״א כ׳ ה׳). ב) שת״ג לתקופת הירח כסבוב שלם סביב הארץ, Monat *m.* בא לרוב בקשור יָמִים, חֹדֶשׁ יָמִים, (בראשית כ״ט י״ד) עד חֹדֶשׁ יָמִים, (במדבר י״א כ׳) ולפעמים גם בלי קשור ימים, בַּחֹדֶשׁ השלישי, (שמות י״ט א׳) ברבוי חֳדָשִׁים. ראש חֳדָשִׁים, (שם י״ב ב׳).

חוב, בנינו פִעֵל, וְחִיַּבְתֶּם את ראשי למלך, (דניאל א׳ יו״ד), ihr werdet es machen, dass ich mein Haupt verschulden oder verwirken werde. ובבנין מרובע, אף חוֹבֵב עמים, (דברים ל״ג ג׳) לדעת הרמב״מן verpflichten.

חוֹב שת״ז לדבר הנעשה מצד החיוב, Schuld, Pflicht *f.* חבולתו חוב. (יחזק׳ י״ח ז׳).

חוג, בנינו קל פ״י. ענינו עשית עגול במחוגה, einen Kreis beschreiben oder abzirkeln.
חק חָג על פני המים, ואפשר גם הפֻעַל מזה, המון חוֹגֵג, (תהל׳ מ״ב ה׳) לפי שדרך המרקדים במחול לסבב עיגול.

חוּג שם לעגול, Kreis *m.* oder Zirkel *m.* בחקו חוג, (משלי ח׳ כ״ז) חוג הארץ, (ישעי׳ מ״ם כ״ב) Erdkreis *m.* חוג שמים, (איוב כ״ב י״ד) Himmels-wölbung.

מְחוּגָה שם הכלי שעושים בו העיגול, ובַמְּחוּגָה יתארהו. (ישעי׳ מ״ד י״ג) Zirkel *m.*

חוד, בנינו פ״י, חוד חידה, (יחזק׳ י״ז ב׳. שופטים י״ד י״ב) Räthsel aufgeben.

חִידָה שמ״נ, אחודה נא לכם חִידָה, (שופטים י״ד י״ב. יחזק׳ י״ז ב׳) Räthsel *n.* ברבוי, חִידוֹת, במראה ולא בְחִידוֹת, (במדבר י״ב ח׳).

חוה, בנינו פִעֵל וענינו דבור והגדה במליצה, aussprechen, verkündigen. אֲחַוֶּה דעי אף אני, (איוב ל״ב יו״ד) ואם יבוא בכנוי, ענינו הוכיח, überzeugen. אֲחַוְּךָ שמע לי, (שם ט״ו י״ז, שם ל״ו ב׳) ואם יבוא אחרי הפעל השם דֵעָה ענינו ברור דבר, darthun. ולילה ללילה יְחַוֶּה דָעַת, (תהל׳ י״ט ג׳) מֵחַוּוֹת דֵעִי אתכם, (איוב ל״ב ו׳).

חַוָּה ע״ש חיה.

אַחְוָה שמ״נ, על גלוי דעת והוכחת דבר, Meinung, Beweis, Erklärung. וְאַחֲוָתִי באזניכם, (איוב י״ג י״ז).

אַחֲוָה (יחזקאל י״א) ע״ש אחה.

חוז, מָחוֹז, שם גבול מקום החפץ, Hafen *m.* Gegend *f.* וינחם אל מְחוֹז חפצם, (תהל׳ ק״ז ל׳).

חוח, חוֹחַ בה״ל. א) שם מין קוץ, Dorn *m.* Unkraut *n.* תחת חטה יצא חוֹחַ, (איוב ל״א מ׳) בר״ז, (ש״ה ל׳ ג׳). ב) שם לטבעת שבה יצודו את הדג, Ring. וּבְחוֹחַ תקוב לחיו, (איוב מ״ם כ״ו). וברבוי חוחים שם להשלשלאות שאוסרים בהן את האסירים, Ketten. וע״ש חָח. וילכדו את מנשה בחוחים (דה״ב ל״ג י״א).

חֲוָחִים בנוע הו׳, במערות וּבַחֲוָחִים, (ש״א י״ג ו׳) מה״א בהשם חוח, Dorngebüsch.

חוט, חוּט שע״ז וענינו פתיל, Faden *m.* Schnur *f.*
תקות חוט השני, (יהושע ב׳ י״ח, שופטים ט״ז י״ב, ש״ה ד׳ ג׳, קהלת ד׳ י״ב) ובארמית נמצא הפעל מזה, ואושיא יַחִיטוּ. (עזרא ד׳) וענינו תפירה, (ומזה בלשון משנה חָיַט להתופר בגדים והכלי שבו תוחבי החוט יקראו מַחַט.

חול, 1. 3. 4. 5. 6. 7. הקל וה״ל. א) מציאת הנושא בדבר והיותו בו זמן רב, ruhen, haften auf Etwas. על ראש רשעים יָחוּל, (ירמי׳ ל׳ כ״ג) לא חָלוּ בה ידים, (איכה ד׳ ו׳) וְחָלָה חרב בעריו, (הושע י״א ו׳) לרוב בקשור בְּ. ב) וענינו הרגשת כאב או צער, empfinden, fühlen, הכית אותם ולא חָלוּ, (ירמי׳ ה׳ ג׳) ומזה בארמית לא חָלִי ולא מרגיש. ג) וענינו חבלי לידה, Wehen haben. לא חַלְתִּי ולא ילדתי, (ישעי׳ כ״ג ד׳) כי חלה גם ילדה, (שם ס״ו ח׳) חולי וגחי, (מיכה ד׳ יו״ד) פ״ע. ד) וענינו רעדה ואימה, zittern, beben. ורגזו וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ, (דברים ב׳ כ״ה) ותרעש הארץ וַתָּחֹל, (ירמי׳ נ״א כ״ט) חוֹל תָּחוּל סין, (יחזק׳ ל׳ ט״ז) מלפני אדון חוּלִי ארץ (תהל׳ קי״ד ז׳) עומדים. ה) וענינו חכה (והסתפ

בר"ז, ונהי בעיניו כַּחֲגָבִים, (במדבר י"ג ל"ד).

חגג. בנינו קל פ"ע ויוצא, גה"ל. א) פ"ע וענינו רקוד, tanzen. אוכלים ושותים וְחוֹגְגִים, (ש"א ל' ט"ז). ב) וענינו נוע או נוט taumeln, wanken. ג"כ עומד, יָחוֹגּוּ וינועו כַּשִּׁכּוֹר, (תהל' ק"ז כ"ז). ג) פ"י וענינו לשמוח שמחת יו"ט, feiern. וְחַגֹּתֶם אתו חג לה', (שמות י"ב י"ד).

חַג בה"ל. א) שת"ז ליום טוב ושמחה, Festtag *m.* חַג לה', (שמות י"ב י"ד) ובפרט לחג הסכות בֶּחָג היא החדש השביעי, (דה"ב ה' ג') בר"ז, וּבְחַגִּים ובמועדים, (יחזק' מ"ו י"א). ב) שם לקרבן הקרב בחג, das Fest-Opfer. אסרו חַג, (תהל' קי"ח כ"ז) חלב חַגִּי, (שמות כ"ג י"ח) פרש חַגֵּיכֶם, (מלאכי ב' ג').

חָגָּא שם לרעדה, Zittern, Beben. מה"ב בקל למצרים לְחָגָּא, (ישעי' י"ט י"ז).

חגו. חָגוּ שם וענינו כמו מִבְטָח, Zufluchtsorte in den Felsen. מַחְסֶה, מָנוֹס ולא נמצא במקרא רק ברבוי, בְּחַגְוֵי הסלע, (ש"ה ב' י"ד). וכן תרגמו השבעים מל' ערבי.

חגר. בנינו קל פ"י וענינו אסירת האזור, umgürten. חָגְרָה בעוז מתניה, (משלי ל"א י"ז). חֲגוֹר חרבך, (תהל' מ"ה ד'. שמות כ"ט ט'). ועצה"ש, וגיל גבעות תַּחְגֹּרְנָה, (תהל' ס"ה י"ג) שארית חמות תַּחְגֹּר, (שם ע"ו י"א) וַיַּחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם, (שם י"ח מ"ו). sie gürten sich- und gehen aus ihren Burgen hervor. והרד"ק פירוש מהשם חָגָר וענינו יהיו פסחים ע"י כבליהם וכן הוראת חָגַר בארמית פִּסֵּחַ. — חֲגוֹר תה"ש, חֲגוֹרֵי אזור בְּמָתְנֵיהֶם, (יחזק' כ"ג ט"ו) umgegürtet, gürtet.

חֲגוֹר שם לאזור, Gürtel *m.* וַחֲגוֹר נתנה לכנעני, (משלי ל"א כ"ד) חֲגוֹר חרב, (ש"ב כ' ח').

חֲגוֹרָה בס"נ כמו חֲגוֹר, מכל חגר חֲגוֹרָה, (מ"ב ג' כ"א) ברבוי חֲגוֹרוֹת (בראשית ג' ה').

מַחְגֹּרֶת, שם קבוץ כולל למלבושי החגורה Umgürtung *f.* מַחֲגֹרֶת שָׂק, (ישעי' ג' כ"ד).

חד. חַד שם מספר יחיד זכר כמו אֶחָד, einer. שוה לארמית, ודבר חַד את אחד, (יחזק' ל"ג ל') בנפילת הא'.

חדד. 1. 6. הקל פ"ע וענינו כשרש שנן, scharf sein. וְחַדּוּ מזאבי ערב, (חבקוק א' ח') ברזל בברזל יחד, (משלי כ"ז י"ז) פרשתי בשרש אחר.

הָהְפְעַל פ"י, למען טבוח טבח הוּחַדָּה, (יחזק' כ"א י"ד. שם שם י"א), geschärft sein.

חַדָּה תה"שנ, חרב חַדָּה, scharfes Schwert. (תהל' נ"ז ה'. ישעי' מ"ט ב').

חַדּוּד תהש"ז, חַדּוּדֵי חרש, (איוב מ"א כ"ב), spitzig.

חדה. 1. 3. הקל פ"ע וענינו שָׂמַח, sich freuen, וכן הוראתו בארמית, וַיִּחַדְּ יתרו, (שמות י"ח ט'. איוב ג' ו').

הפִּעֵל פ"י, תְּחַדֵּהוּ בשמחה, (תהל' כ"א ז') erheitern.

חִידָה ע"ש חוד.

חֶדְוָה שמ"נ לשמחה, Freude *f.* עוז וְחֶדְוָה (דה"א י"ו כ"ז).

חדל. 1. 5. שוה לשרש בטל הקל בה"ל. א) ענינו פָּסוֹק, aufhören. כי חָדַל המטר, (שמות ט' ל"ד) חִדְלוּ הרע, (ישעי' א' ט"ז) חָדְלוּ ארחות, (שופטים ה' ו') חָדְלוּ פרזון, (שם שם ז') חָדְלוּ רֹגֶז, (איוב ג' י"ז) ובקשור לְ חָדַל להיות לשרה ארח כנשים, (בראשית י"ח י"א) מֵחֲדוֹל להתפלל, (ש"א י"ב כ"ג. ישעי' ב' כ"ב). ב) ג"כ משורש בטל וענינו כמו יוֹשֵׁב וּבָטֵל בתלמוד, וענינו לא ירצה להתחיל עשות דבר, unterlassen. לרוב בקשור מִ וגם לְ והֶחֱדַלְתָּ מֵעזוב לו, (שמות כ"ג ה') חֲדַל לְךָ מאלהים, (דה"ב ל"ה כ"א) חִדְלוּ לָכֶם מִן האדם, (ישעי' ב' כ"ב) ובקשור לְ לבד, וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הפסח, (במדבר ט' י"ג) חָדַל לְהַשְׂכִּיל, (תהל' ל"ו ד') ובלא קשור, האלך — אם אֶחְדָּל, (מ"א כ"ב י"ו).

ההִפְעִיל פ"י, הֶחֳדַלְתִּי את דשני, (שופטים ט' ט') zurückhalten.

חָדֵל גה"ל א) תה"פ מה"א, אדעה מה חָדֵל אני, (תהל' ל"ט ה') ענינו מָתַי יהיה נפסק היותי wann werde ich aufhören zu sein. ב) תה"ש לאיש היושב בטל, Unterlassender. וְהֶחָדֵל יחדל, (יחזק' ג' כ"ז). ג) וענינו נעזב, ein von Menschen verlassener. חֲדַל אישים, (ישעי' נ"ג ג').

חֶדֶל שם כנוי לקבר, Todtenreich *n.* לפי שהשוכבים בקבר המה חֲדֵלִים ממעשיהם, עם יושבי חָדֶל (ישעי' ל"ח י"א) ואפשר הוא מהשמות המתחלפים וענינו כמו חֶלֶד שענינו כמו תבל, ע"ש חלד.

חדק. חֵדֶק שם מין קוץ, Dorn *m.* טובם כְּחֵדֶק, (מיכה ז' ד').

חִדֶּקֶל שם נהר, (בראשית ב' י"ד) der Fluss Tigris in Asien.

חדר. בנינו קל פ"י וענינו הכנס דבר בדבר, eindringen. הַחֹדֶרֶת לכם, (יחזק' כ"א י"ד).

עת לַחֲבוֹק, (קהל' ג' ה') את חֲבֶקֶת בן (מ"ב ד' ט"ז).
ב) ובא בקשור השם יַד, חוֹבֵק את יָדָיו, (קהל' ד' ה'). die Hände übereinander schlagen, falten.

הִפְעֵל, מה"א בקל, umarmen. וַיְחַבֵּק לו, (בראשי' כ"ט י"ג) וימינו תְּחַבְּקֵנִי, (ש"ה ב' ו').

חִבֻּק שם הפעולה מה"ב בקל, das Halten der Hände übereinander. חִבֻּק יָדַיִם, (משלי ו' יו"ד).

חבר. 1. 3. 4. 5. 7. פ"ע ויוצא, zusammen kommen.
הקל פ"ע, חָבְרוּ אל עמק השידים, (בראשי' י"ד ג') פ"ע חֹבֶרֶת אשה אל אחותה, (יחזק' א' ט').
פ"י, zusammen-gebunden-geheftet-sein.

הפִּעֵל, פ"י וְחִבַּרְתָּ את האהל, (שמות כ"ו י"א). ver-einigen-binden.

הפֻּעַל, אל שני קצותיו חֻבָּר, (שם ל"ט ד') הַיְחָבְרְךָ כסא הוות, (תהל' צ"ד כ') משפטו הַיְחֻבַּר לך ובא קמץ חטף תמורת דגש.

ההִפְעִיל, אַחְבִּירָה עליכם במלים, (איוב ט"ז ד') ich könnte eine Vereinigung mit euch durch Worte hervorbringen.

הִתְפַּעֵל, בְּהִתְחַבֶּרְךָ עִם אחזיה, (דה"ב כ' ל"ז. דניאל י"א). sich verbinden. אֶתְחַבַּר יהושפט, (דה"ב כ' ל"ה) באה א' ת' ה'.

חָבֵר שת"ז לריע דבק בעמיתו, Gefährte, Genosse *m*. חָבֵר אני לכל אשר יראוך, (תהל' קי"ט ס"ג) ברבוי חֲבֵרִים, כאיש אחד חֲבֵרִים, (שופטים כ' י"א).
חֲבֶרֶת לנקבה, והיא חֲבֶרְתְּךָ, (מלאכי ב' י"ד).

חֶבֶר תה"ש לקבוץ, Bande *f*. Gesellschaft, *f*. חֶבֶר כהנים, (הושע ו' ט') gemeinsames Haus. ובית חָבֶר, (משלי כ"א ט') ברבוי, חוֹבֵר חֲבָרִים (תהל' נ"ח ו').

חֹבֵר תאר להמקבץ חיות בקסם, Zauberer *m*. חֹבֵר חבר, (דברים י"ח י"א).

חֶבְרָה שמ"נ להתחברות, Verbindung, Gesellschaft *f*. וארח לְחֶבְרָה, (איוב ל"ד ח').

חֹבֶרֶת שת"נ למקום שהוא מחובר בו לדבר אחר, der Ort, wo etwas verbunden ist. הַחֹבֶרֶת השנית, (שמות ל"ו י"ז) וי"מ שהיא ש"ת לדבר המחובר מחלקים, Heft *m*.

חַבָּר ת"ז לשותף, Verbündete, Handelsgesellschaften *pl*. יכרו עליו חַבָּרִים, (איוב מ"ם ל') וי"מ שהוא ש"ת למכשפים.

חַבּוּרָה שת"נ למכה נצרר בָּהּ חבור דם, Beule *f*. חַבּוּרָה תחת חַבּוּרָה, (שמות כ"א כ"ה). ובא רפה, וּבַחֲבֻרָתוֹ נרפא לנו, (ישעי' נ"ג ה').

חֲבַרְבֻּרָה תאר לכתמים, bunte Flecken. ונמר חֲבַרְבֻּרֹתָיו, (ירמי' י"ג כ"ג).

מַחְבֶּרֶת שת"נ ועניגו כמו חוֹבֶרֶת, מקצה בַּמַּחְבָּרֶת (שמות כ"ו ד').

מְחַבְּרוֹת תאר לדבר המחבר החלקים, Bindbalken, Klammern *pl*. ועצים לַמְחַבְּרוֹת, (דה"ב ל"ד י"א) ולַמְחַבְּרוֹת הכין, (דה"א כ"ב ג') ברזל.

הִתְחַבְּרוּת שמ"נ, וכן הִתְחַבְּרוּת אליו, (דניאל י"א כ"ג). Verbindung *f*.

חבש. 1. 3. 4. פ"י הקל דה"ל א) ועניגו קֶשֶׁר, verbinden. וַיַּחֲבֹשׁ להם מגבעות, (ויקרא ח' י"ג) וְחָבַשְׁתָּ להם מגבעות, (שמות כ"ט ט') פארך חָבוּשׁ עליך, (יחזק' כ"ד י"ז) עניגו קשור המגבעה או הפאר על הראש (ואפשר מזה וָאֶחְבָּשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ, (שם ט"ז יו"ד) ואחבש את פארך בשש). סוף חָבוּשׁ לראשו, (יונה ב' ו') Schilf war um mein Haupt gewunden. b) לקשור המכה בחתול ורטיה, verbinden. יכאיב וַיֶּחְבָּשׁ, (איוב ה' י"ח) ביום חֲבֹשׁ ד' את שבר עמו, (ישעי' ל' כ"ו). ב) עצה"ש למשול, Herrscher *m*. קרוב להוראה b) כי המושל הנאמן דומה בעניגו לרופא המרחיק מהחולה הדברים המריעים לו, וסועד אותו בסמי הרפואה המיטיבים לו, וכן המושל הנאמן ישום עיניו לטובת עמו, להרחיק את הרע מהכלל, ולסעדו במשפט ובצדקה, לא אהיה חוֹבֵשׁ (ישעי' ג' ז'). והפעל מזה, herrschen. האף שונא משפט יַחֲבוֹשׁ (איוב ל"ד י"ז). ג) ועניגו קשור הכר או האוכף על החמור לרכוב עליו, satteln. וַיַּחֲבֹשׁ את חמורו, (בראשית כ"ב ג'). ד) ועניגו עֵטֶף, פניהם חֲבוֹשׁ בטמון (איוב מ"ם י"ג) verhülle ihr Angesicht in Finsterniss.

הפִּעֵל בה"ל א) ועניגו אטם, מבכי נהרות חִבֵּשׁ, (איוב כ"ח י"א) פירוש ויאטם הנהרות שלא יצא והמים אף טפה כבכי היוצא טפה טפה, Er verstopft die Flüsse, dass sie nicht thränen. ב) מהוראה b) בקל, verbinden, heilen. וּמְחַבֵּשׁ לעצבותם, (תהל' קמ"ז ג').

הפֻּעַל נ"כ מהוראה b) בקל, verbunden worden. לא זרו ולא חֻבָּשׁוּ, (ישעי' א' ו' יחזק' ל' כ"א).

חבת. חֲבִתּ שם מעשה אופה, Pfannkuchen. מעשה הַחֲבִתִּים, (דה"א ט' ל"א).

מַחֲבַת שם לכלי שנאפה בו, על מַחֲבַת, (ויקרא ו' י"ד). Pfanne *f*. וההבדל שבין מחבת למרחשת, היא שהמרחשת היא יותר שקוע.

חגא. חגא עין שרש חגג בהשם חגא.

חגב, חָגָב שם מין שרץ העוף ממין הארבה, Heuschrecke *f*. ואת הֶחָגָב, (ויקרא י"א כ"ב).

חבב. בנינו קל פ"י וענינו כשרש אהב, lieben. אף חובב עמים, (דברים ל"ג ג') ולדעת הרמב"ן הוא פעל מן חוב, verpflichten.

חֻבָּה שמ"ז לאהבה, Eigenliebe *f.* (ובארמית חבא) לטמון בְּחֻבִּי עוני, (איוב ל"א ל"ג).

חבה. 1. 2. שוה לשרש חבא, sich verbergen. הקל, חֲבִי כמעט רגע, (ישעי' כ"ו כ'). הנפעל כהקל, וְנֶחְבָּה לא יוכל, (ירמי' מ"ט יו"ד).

חֻבָּה שמ"ז לסתר, Verheimlichung *f.* לטמון בְּחֻבִּי עוני, (איוב ל"א ל"ג) וע"ש חבא ותראה פירוש אחר.

חֶבְיוֹן ש"ת למעיל, Hülle *f.* לפי שהוא מסתיר את הגוף, ושם חֶבְיוֹן עזה, (חבקוק ג' ד').

חבט. 1. 2. הקל פ"י וענינו נקיפת פרי מן העץ ותבואה משבלים, ausschlagen, dreschen. כי תַחְבּוֹט זיתך, (דברים כ"ד כ') וַתַּחְבּוֹט את אשר לקטה, (רות ב' י"ז) חובט חטים, (שופטים וא"ו י"א). הנפעל, יֵחָבֵט קצח, (ישעי' כ"ח כ"ז).

חבל. 1. 2. 3. 3. הקל גה"ל א) ענינו השחת, verderben. לא אֶחְבֹּל, (איוב ל"ד ל"א). ב) בקשור לְ וענינו כשרש עוה, sündigen. חֲבֹל חָבַלְנוּ לָךְ, (נחמי' א' ז') קרוב לה"א. ג) וענינו עבוט, pfänden. אם חָבֹל תַּחְבֹּל שלמת רעך, (שמות כ"ב כ"ה) תַּחְבֹּל את רעך חנם, (איוב כ"ב ו') יַחְבְּלוּ שור אלמנה, (שם כ"ד ג') לא יַחֲבֹל רחים, (דברים כ"ד ו') שם שם.

הנפעל, בז לדבר יֵחָבֶל לוֹ, (משלי י"ג י"ג) יחטא לו sich schaden.

הפעל בה"ל א) בקל, וְחִבֵּל את מעשה ידיך, (קהלת ה' ה') משחית לְחַבֵּל, (ישעי' נ"ד ט"ז) מְחַבְּלִים כרמים, (ש"ה ב' ט"ו) verderben. ב) פ"ע וענינו כאב יולדת בלדתה, Kindesnöthen-haben, gebären. מענין חבלים וצירים, שמה חִבְּלַתְךָ אמך, (ש"ה ח' ה') ומזה עצה"ש, יְחַבֶּל און והרה עמל וילד שקר, (תהל' ז' ט"ו).

הפֻעל מה"א בפעל, וְחֻבַּל עול, (ישעי' יו"ד כ"ז) רוחי חֻבָּלָה, (איוב י"ז א') verdorben.

חֵבֶל גה"ל א) מה"ב בפעל והוא שמ"ז לכאב וצירי יולדה, Schmerzen, Wehen *pl.* היחיד מהוראה זו בא בצירי הח'.

חֵבֶל, בטרם יבוא חֵבֶל לה, (ישעי' ס"ו ז') ברבוי לרוב חֲבָלִים בחטף פתח, ולפעמים ג"כ בסגול לבד. צירים וַחֲבָלִים יאחזון, (ישעי' י"ג ח') צרה וַחֲבָלִים אחזתה, (ירמי' מ"ט כ"ב) חֶבְלֵי יולדה יבואו לו, (הושע י"ג י"ג) תזעק בַּחֲבָלֶיהָ, (ישעי' כ"ו י"ז) חֶבְלֵיהֶם תשלחנה, (איוב ל"ט ג'). ב) שם נרדף עם מיתר, Seil, Strick *m.* ובהוראה זו תבוא ביחיד הח' בסגול חֶבֶל, ותורידם בְּחֶבֶל, (יהושע ב' ט"ו) חֶבֶל הכסף, (קהל' י"ב ו') והרבוי חֲבָלִים רק בחטף פתח (זולת פ"א שבאה הח' בסגול, חַבְלֵי מנשה, (יהושע י"ז ה')) וַחֲבָלִים בראשנו (מ"א כ' ל"ב) אל הבור בַּחֲבָלִים, (ירמי' ל"ח י"א) ומזה, בַּחֲבָלִים חבשים, (יחזק' כ"ז כ"ד). ומזה a) שת"ז למדה הנמדדת בחבל לנחלה או בגורל, ein zugemessenes und durch das Los ausgetheiltes Stück Land, das jemand bei seinem Erbtheil erhielt. ואדמתך בְּחֶבֶל תחלק, (עמוס ז' י"ז) חֶבֶל מדה, (זכרי' ב' ה') גורל אחד וְחֶבֶל אחד, (יהוש' י"ז י"ד) b) ומזו ש"ת וענינו חלק, Erbtheil *m.* יעקב חֶבֶל נחלתו, (דברים ל"ב ט') חֶבֶל נחלתכם, (תהל' כ"ה י"א) חֲבָלִים נפלו לי, (שם ט"ז ו') ומזה ג"כ הש"ת לחלק גדול מהארץ, Landstrich *m.* נרדף עם מחוז, חֶבֶל ארגוב, (דברים ג' ד') חֶבֶל הים, (צפני' ב' ה') c) ש"ת לפח לפי שקשורים בו חבלים Fallstrick, Schlinge des Todes, oder des Todenreiches. טמון בארץ חַבְלוֹ, (איוב י"ח יו"ז) חֶבְלֵי מות, (תהלים י"ח ה') חֶבְלֵי שאול, (שם שם ו'). d) וענינו קהלה ואסיפה, Rotte *f.*, Versammlung *f.* חֶבֶל נביאים, (ש"א יו"ד יו"ד) והוא אסיפה לטובה, חֶבְלֵי רשעים עודוני, (תהל' קי"ט ס"א) וְחֶבֶל נמרץ, (מיכה ב' יו"ד) אסיפה לרעה.

חֲבֹל שת"ז לעבוט, Pfand *n.* חֲבֹל לא ישיב, (יחזק' י"ח י"ב) ובס"נ חֲבוֹלָתוֹ, (שם שם ז').

חֹבֵל בה"ל. א) מענין מכאוב, Schmerzenverursacher. ולאחד קראתי חֹבְלִים, (זכרי' י"א ז'). ב) וענינו מנהיג הספינה, Schiffer. רב הַחֹבֵל, (יונה א' ו') כל חֹבְלֵי הים, (יחזק' כ"ז כ"ט).

חִבֵּל שם לתרן הספינה הקשור בחבלים Mastbaum, Schiffstau *n.* בראש חִבֵּל, (משלי כ"ג ל"ד) ולר"ק:

תַּחְבּוּלָה מן חובל בה"ב שמ"נ למזמות עצה לטוב ולרע, Kunstgriffe zu leiten, zu regieren. ונבון תַּחְבּוּלוֹת יקנה, (משלי א' ה') בְּתַחְבּוּלוֹת תעשה מלחמה, (שם כ"ד ו') מתהפך בְּתַחְבּוּלֹתָיו, (איוב ל"ז י"ב) תַּחְבּוּלוֹת רשעים מרמה, (משלי י"ב ה') לרעה, Anschläge *f.*

חבצל. חֲבַצֶּלֶת השרון, (ש"ה ב' א') שם פרח, Lilie *f.*

חבק. 1. 4. הקל פ"י בה"ל. א) ענינו סגירת האהב בין זרעתיו, umarmen, umfassen.

לריק זרעכם, (ויקרא כ״ו ט״ז) ובא בקשור אֶת, וּזְרַעְתֶּם אֶת האדמה, (בראשית מ״ז כ״ג). אבל, וּזְרַעְתֶּם את השנה הששית, (ויקרא כ״ה כ״ב) ענינו זרע השנה הששית ובא עצה״ש, וזֹרֵעַ צדקה, (משלי י״א י״ח) וְזָרַעְתִּי את בית ישראל, (ירמי׳ ל״א כ״ז) אור זָרֻעַ לצדיק ע״ש זרה בקל.

הנִפְעַל, לא יעבד בו ולא יִזָּרֵעַ, (דברים כ״א ד׳) besäet werden. ועצה״ש, וְנִזְרְעָה זרע, (במדבר ה׳ כ״ח) befruchtet werden. לא יִזָּרַע משמך עוד, (נחום א׳ י״ד) על קיום והמשך, fortgepflanzt werden.

הפֻּעַל, אַף בל זֹרָעוּ. (ישעי׳ מ״ם כ״ד).

ההִפְעִיל, מַזְרִיעַ זרע, (בראשית א׳ י״א) ענינו הוצאת פרי אשר בו זרע להוליד זרע הדומה לו. Samen hervorbringen. ועצה״ש, אשה כי תַזְרִיעַ, (ויקרא י״ב י״ב) befruchtet werden, oder sein.

זֶרַע נה״ל א) שק״ז כ״ל זרע צומח, Aussaat *f.* ותן זֶרַע, (בראשית מ״ז י״ט) על כל זֶרַע זרוע, (ויקרא י״א ל״ז) זרע זַרְעֶךָ (קהל׳ מ״א ו׳): ב) ש״ם על עת הזריעה, Saatzeit *f.*, die Zeit des Säens. זֶרַע וקציר, (בראשית ח׳ כ״ב) ובציר ישיג את זָרַע, (ויקרא כ״ו ה׳). ג) ש״ת לבנים, Kinder, Nachkommen. לבלתי נתן זֶרַע לאחיו, (בראשית ל״ח ח׳) והרבוי מזה השם רק על פרי הארץ, זְרָעִים, וְזַרְעֵיכֶם וכרמיכם, (ש״א ח׳ ט״ו) מה״א לזרע בשדה, ואת זַרְעֲכֶם אחריכם. (בראשית ט׳ ט׳) ועל בנים לא נמצא במקרא רק ביחיד.

זֵרַע ענינו כמו זֶרַע. כְּזֶרַע גד, (במדבר י״א ז׳).

זֵרוּעַ שם זרע הנזרע, was gesäet wird. על כל זֶרַע זֵרוּעַ. (ויקרא י״א ל״ז).

זֵרוּעִים, זֵרוּעֶיהָ תצמיח, (ישעי׳ ס״א י״א) שם לירק הגן, Gartenkräuter *pl.*

זֵרֹעִים ובתוס׳ נ׳ זֵרְעֹנִים, (דניאל א׳ י״ב) ש״ת למין קטניות או אורז Speisen aus dem Pflanzenreiche.

מִזְרַע שת״ז לדבר הנזרע, וכל מִזְרַע יאור, (ישעי׳ י״ט ז׳) Saat *f.*

זְרוֹעַ שם ז״נ בה״ל. א) שם אבר Arm *m*: הַזְּרוֹעַ בשלה, (במדבר ו׳ י״ט) כחותם על זְרוֹעֶךָ, (ש״ה ח׳ ו׳) ברוו״נ זְרֹעֵי ידיו, (בראשית מ״ט כ״ב) על שתי זְרֹעוֹתָיו, (שופטים ט״ו י״ז) בר״נ. ב) עצה״ש על הכח והאמץ, Macht *f.*, Schutz *m.*, Kraft, Stütze. היה זְרוֹעַ לבני לוט, (תהל׳ פ״ג ט׳. ש״א ב׳ ל״א. איוב כ״ב ח׳ שם ל״ח ט״ו). אִישׁ זְרוֹעַ, (איוב כ״ב ח׳) ש״ת, Gewaltthätiger. יושיעו מִזְּרוֹעַ רבים, (שם ל״ה ט׳) ש״ם Gewaltthätigkeit. זְרֹעֹת עולם, (דברים ל״ג כ״ז) die Stützen der Ewigkeit. זְרוֹעוֹת הנגב, (דניאל י״א ט״ו) die Südmächte.

אֶזְרוֹעַ בא׳ נוספת וענינו כמו זְרוֹעַ, Arm *m*. בה״א וּבְאֶזְרוֹעַ נטויה, (ירמי׳ ל״ב כ״א. איוב ל״א כ״ב).

זרק .4 .1 פ״י הקל בה״ל. א) ענינו השלכה בדבר יבש, werfen. וַיִּזְרְקוֹ אותו משה השמימה, (שמות ט׳ ה׳) וַיִּזְרְקוּ עפר על ראשם, (איוב ב׳ י״ב). ב) וענינו הזית דם, sprengen. זָרַק על המזבח, (שמות כ״ד ו׳) ובא מזה עצה״ש, וגם שיבה זָרְקָה בו, (הושע ז׳ ט׳) והוא פ״ע.

הפֻּעַל, לא זֹרַק עליו, (במדבר י״ט י״ג).

מִזְרָק שם כלי שזורקים ממנו הדם למזבח, Becken *m*. מִזְרָק אחד כסף, (במדבר ז׳ י״ג) בר״זו״נ, מִזְרְקֵי כסף, (שם ז׳ פ״ד. זכרי׳ י״ד כ׳) ר״ז ויעיו וּמִזְרְקֹתָיו, (שמות כ״ז ג׳).

זרר. בנינו פֻּעַל, וַיְזוֹרֵר הנער. (מ״ב ד׳ ל״ה) ע״ש זרה בפֻעַל וענינו עיטוש niesen.

זרת. זֶרֶת שם למדת חצי אמה, eine Spanne. שלשה טפחים, זֶרֶת ארכו (שמות כ״ח ט״ז) ועין נ״כ בשרש זרה.

אות ח

חבא. 7 .6 .5 .4 .2 הנפעל פ״ע ושוה להתפעל וענינו הסתתר, sich verbergen, verstecken, verschleichen. נֶחְבָּא, (שופטים ט׳ ה׳) הנה הוא נֶחְבָּא, (ש״א י״ד כ״ג), בשוט לשון תֵּחָבֵא, (איוב ה׳ כ״א) הוא נפעל ממש geschützt, geborgen sein. למה נַחְבֵּאתָ לברוח, (בראשית ל״א כ״ז) הוא תאר לפעולת הבריחה וענינו למה בָּרַחְתָּ בסתר.

הפֻּעַל יחד חֻבָּאוּ, (איוב כ״ד ז׳) פ״ע sich verstecken-kriechen.

ההִפְעִיל פ״י, כי הֶחְבִּיאָה אֶת המלאכים, (יהושע ו׳ כ״ה) verstecken.

הָהָפְעַל, ובבתי כלאים הָחְבָּאוּ, (ישעי׳ מ״ב כ״ב).

ההִתְפַּעֵל, וַיִּתְחַבֵּא האדם ואשתו, (בראשית ג׳ ח׳) אשר הִתְחַבְּאוּ שם (ש״א י״ד י״א) sich verstecken.

מַחֲבֵא שת״ז למקום סתר, Schutzort *m*. כְּמַחֲבֵא רוח, (ישעי׳ ל״ב ב׳) (וענינו מפני רוח).

מַחְבֹא מכל הַמַּחְבֹאִים, (ש״א כ״ג כ״ג) כמו מַחֲבֵא.

תהלי' י"ב ז' דה"א כ"ח י"ח), ולדעתי הקלה אפשר שרשו זכך מן שמן זית זָךְ שענינו נקי ובא ק' תמורת כ' כי דרכם להתחלף.

זִקִּים בה"ל. א) שם לחצים בוערים Brandpfeile, היורה זִקִּים (משלי כ"ו י"ח), זיקות בסר"נ (ישעי' נ' י"א), ועיין ג"כ שרש זנק. ב) ענינו כבל Fesseln, Fusseisen. לאסור מלכיהם בְּזִקִּים (תהלי' קמ"ט ח'), ונמצא ג"כ בתוספת א' בָּאֲזִקִּים, (ירמי' מ"ם א') ג"כ מהוראה זו.

זרב בנינו פֻּעַל פ"ע קרב לשרש צרב או שרף heiss werden. בעת יְזֹרְבוּ נצמתו, (איוב ו' י"ז) כמו יִצּוֹרְבוּ וענינו יֵחַמּוּ.

זרה 1. 2. 3. 4. פ"י בקל ענינו פיזור ופשוט, zerstreuen, umherstreuen. זְרֵה הלאה, (במדבר י"ז ב') תִּזְרֶה לרוח, (יחזקאל ה' ה') ומזה וָאֶזְרֵם במזרה, (ירמיה ט"ו ז'), זֹרֶה את הגורן (רות ג' ב') schwingen לפי שהוא מפזר ומשליך את הגרגרים ולדעתי הקלה אפשר מזה ג"כ, אור זָרֻעַ לצדיק (תהלי' צ"ז י"א), באה ע' תמורת ה' כדרך אחה"ע שמתחלפים והראוי זָרוּהַ וענינו התפשטות האור כי כן מצאנו פעל הָפִיץ אצל השם אור, יָפֵץ קָדִים עלי ארץ (איוב ל"ח כ"ד), פרש עליו אורו (שם ל"ו ל'), ומזה ג"כ וְזֹרֵעַ צדקה (משלי י"א י"ח), וענינו מפזר ואפשר שרש זרה וזרע אחים הם (או אפשר בא ע' ת' ה' כמו בהפך פוסחים תמורת פוסעים והראוי אור זָרוּהַ).

הנִפְעַל, וַיִּזָּרוּ בארצות, (יחזק' ל"ו כ"ב) בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם בארצות (שם ו' ח') zerstreuet werden.

הפִּעֵל בה"ל. א) כהקל שענינו פזור ופשוט, zerstreuen. ובגוים זֵרִיתָנוּ (תהלים מ"ד י"ב), וְזֵרִיתִי את כל שאריתך (יחזקאל ה' י', שם ו' ה'), וְזֵרָם מעבר לנהר (מ"א י"ד ט"ו, משלי ט"ו ז', מלאכי ב' ג'). (ולדעתי אפשר מזה ג"כ וַיְזוֹרֵר הנער, (מ"ב ד') ובא ע"ד הכפולים וענינו עט"ש כי העטוש מְפַזֵּר חלקי ליחות המותרות שבראש בעח"י niesen). ב) וענינו מדה ושעור מהשם זֶרֶת (והוא קרובה לה"א הנ"ל כי השם זרת גם היא מהוראה א' כי הזרת נעשה בפשוט היד) ארחי ורבעי זֵרִיתָ, (תהל' קל"ט ג') zumessen.

הפֻּעַל מה"א בפִעֵל שענינו פזור, zerstreuet-gestreuet werden. זֹרוּ רשעים מרחם, (תהל' נ"ח ד') יְזֹרֶה על נוהו גפרית, (איוב י"ח ט"ו).

זָר שת"ז למפזר, Verschwender m. זָרִים וזרוה, (ירמי' נ"א ב').

זֵר שת"ז לכתר המקיף דבר, Kranz m. זֵר זהב סביב, (שמות כ"ה י"א).

מָזוֹר פרשתי בשרש זור ב'.

מִזְרֶה שת"ז לכלי המפזר המוץ מן הבר Wurf-schaufel, ברחת ובמִזְרֶה (ישעי' ל' כ"ד), ואזרם בְּמִזְרֶה (ירמיה ט"ו ז').

מְזָרִים שם לרוחות המתפשטים לכל פאה Die zerstreuenden Winde. וּמִמְּזָרִים קרה (איוב ל"ז ט').

זֶרֶת. זֶרֶת ארכו (שמות כ"ח ט"ז), שם מדה Spanne f.

מַזָּרוֹת (איוב ל"ח ל"ב) ענינו מזלות Wandelsterne, Planeten, בא ר' תמורת ל'.

זרזיף. זַרְזִיף זרק והטיף טיפי גשם דק, besprengen, כרביבים זַרְזִיף ארץ (תהלי' ע"ב ו') בהפעיל, זַרְזִיפָא דְּמַיָּא בתלמוד Besprengung.

זרזיר. זַרְזִיר מתנים (משלי ל' ל"א), י"מ שם חיה ולדעת געזעניוס שת"ז לסוס מוכן ליום קרב, נאזר באזורים על מתניו Streitross n., וְזַרְזִיר הוא מהשם זֵר למקיף דבר.

זרח. בנינו קל פ"ע א) ענינו עלית והארת אור, leuchten, scheinen. וַיִּזְרַח לו השמש, (בראשי' ל"ב ל"ב) זָרַח בחשך אור לישרים (תהל' קי"ב ד'). ב) וענינו גלוי וחשוף והצרעת זָרְחָה במצחו, (דה"ב כ"ו י"ט) vom Hervorbrechen des Aussatzes.

זֶרַח שמ"ז לנוגה זַרְחֵךְ, (ישעי' ס' ג') Schein.

אֶזְרָח שת"ז לתושב, Landeskind, Eingeborner. הָאֶזְרָח והגר, (ויקרא ט"ז כ"ט) ועצה"ש, ומתערה כְּאֶזְרָח רענן, (תהל' ל"ז ל"ה) ש"ת לעץ הגדל במקומו ולא נִטַּע ממקום אחר einheimischer Baum.

מִזְרָח שת"ז לפאת קדם, Osten m., Sonnenaufgang. מקום זריחת השמש, כרחק מִזְרָח ממערב, (תהל' ק"ד י"ב).

מִזְרָחָה, (דברים ד' מ"ט) תה"ש östlich.

זרם 1. 4. הקל פ"ע ענינו נזילת מים בשטף strömen. זְרַמְתָּם שנה יהיו, (תהל' צ' ה') ונעשה פ"י ע"י הכנוי weg-strömen-raffen.

הפֻּעַל פ"ע כהקל, זֹרְמוּ מים, (שם ע"ז י"ח).

זֶרֶם שת"ז למים שוטפים בחוזקה, heftige Regengüsse. זֶרֶם מים, (חבקוק ג' י"ד, ישעי' כ"ח ב') זֶרֶם קיר, (שם כ"ה ד'), ein Wetter, welches Wände umwirft.

זִרְמָה בס"נ, וְזִרְמַת סוסים זִרְמָתָם, (יחזק' כ"ג כ') כנוי לזרע הסוס שהוא כנחל שוטף Strom m.

זרע. 1. 2. 4. 5. הקל פ"י וענינו קרוב לשרש זרה והוא פזור הגרגרים על הארץ להצמיחם, säen, besäen. אם זָרַע ישראל, (שופטים ו' ג') וּזְרַעְתֶּם

זֵעָה זֵעָוָה בשרש זוע.

זעך בנינו נפעל פ"ע ועניננו כשרש דעך verlöschen, versiegen, aufhören ובאה ז' תמורת ד', ימי נִזְעָכוּ (איוב י"ז א').

זעם 1. 2. הקל פ"ע ועניננו זעף וחרון, ועמו מה שמורה קללה zürnen, fluchen ובפרט כשבא בקשור אֶת או עַל, מה אֶזְעוֹם לא זָעַם ה' (במדבר כ"ג ח') וַיִּזְעַם את אויביו (ישעיה ס"ו י"ד), וְזָעַם על ברית קדש (דניאל י"א ל'), אשר זָעַמְתָּה זה שבעים שנה (זכריה א' י"ג). ומזה, יִזְעָמוּהוּ ה' (משלי כ"ב י"ד) verwünschen.

הַנִּפְעַל שת"ז הבא בנפעל בר"ז, ופנים נִזְעָמִים (משלי כ"ה כ"ג) zorniges, verdriessliches Gesicht.

זַעַם שמ"ז לחרון וקצף, לא גֻשמה ביום זָעַם (יחזק' כ"ב כ"ד) am Tage des Zornes, וכלה זַעַם (ישעיה י"ד כ"ה), שפוך עליהם זַעְמֶךָ (תהלים ס"ט כ"ה).

זעף בנינו קל פ"ע ויוצא. שם נרדף לשרש זעם zornig, verdriesslich sein, כי בומ"ף מתחלפים, והנם זֹעֲפִים (בראשית מ' ו'), ובא ג"כ בקשור המלה עַל או עִם, ועל ה' יִזְעַף לבו (משלי י"ט ג') והם עומדים, ובְזַעְפּוֹ עם הכהנים (דה"ב כ"ו י"ט) zanken, hadern.

זָעֵף תה"ש. סר וְזָעֵף (מ"א כ' מ"ג) betrübt, zornig.

זַעַף שמ"ז Zorn *m.*, Wuth *f.*, Ungestüm, זַעַף מלך (משלי י"ט י"ב), ויעמוד הים מִזַּעְפּוֹ (יונה א' ט"ו).

זעק 1. 2. 5. הקל פ"ע נרדף לשרש צעק, ועניננו הרמת קול מפני צער schreien, והמקרה מהקל הוא הפעול לרוב, וַיִּזְעַק יהושפט (מ"א כ"ב ל'), הלוך וְזָעָקָה (ש"ב י"ג י"ט). ואם יוקשר במלת אֶל עניננו לעזור לו rufen um Hülfe, אֵלֶיךָ זָעֲקוּ ונמלטו (תהלי' כ"ב ו'), וכן עם ל' השמוש, לי יִזְעָקוּ אלוה ידענוך (הושע ב' ח'), ובקשור עַל עניננו זעקה על העול הנעשה להזועק worüber man schreit. מה תִּזְעַק על שברך (ירמיה ל' ט"ו), אם עָלַי אדמתי תִזְעָק (איוב ל"א ל"ח). ובא ג"כ בקשור מִלִּפְנֵי ועניננו כמו בקשור אֶל או בקשור ל' השמוש, וּזְעַקְתֶּם מִלִּפְנֵי מלככם (ש"א ח' י"ח).

הַנִּפְעַל ג"כ עומד ועניננו קבוץ המון ע"י הזעקה sich versammeln, בית מיכה נִזְעָקוּ (שופטים י"ח כ"ח שם ו' ל"ד).

הַהִפְעִיל בה"ל. א) מהוראה א' בקל שעניננו הרמת קול jem. rufen, וַיַּזְעֵק אותי וידבר אלי (זכריה ו' ח'), פ"י, מרוב עשוקים יַזְעִיקוּ (איוב ל"ה ט') יוצא לשני, (ויסבבו אשר הענים יזעקו לד') rufen lassen. ב) והוראתו מהנפעל אך שם הוא עומד ובהפעיל הוא יוצא וַיַּזְעֵק ברק את זבולן (שופטים ד' י'), versammeln lassen.

זְעָקָה שמ"נ לפעולת הקריאה Geschrei, וּזְעָקָה בגוים נשמע (ירמיה נ' מ"ו). ובכנוי, ואת זַעֲקָתָם שמעת (נחמיה ט' ט').

זער זְעֵר תה"פ או תה"ש שוה לשרש צער בעניננו מעט wenig, כתר לי זְעֵיר (איוב ל"ו ב'), זְעֵיר שם (ישעיה כ"ח י').

מִזְעָר, ונשאר אנוש מִזְעָר (ישעי' כ"ד ו'), תה"ש wenig Menschen, הלא עוד מעט מִזְעָר, (שם כ"ט י"ז) ש"ם Wenigkeit *f.*

זפת זֶפֶת ש"ע כולל לשרף היוצא מן העץ Pech *n.* ונקרא ג"כ כֹּפֶר, בחמר ובַזָּפֶת, (שמות ב' ג').

זקן 1. 5. הקל פ"ע ועניננו יָשָׁן, ע"י רוב שנים alt sein. וההבדל שביניהם אשר ישן בא רק על דבר, וזקן רק על בעח"י, כי בבעח"י תתראה הזוקן על הפנים ועל הזקן, כי זָקֵן יצחק, (בראשית כ"ז א').

הַהִפְעִיל פ"ע alt sein. חנוך לנער על פי דרכו גם כי יַזְקִין לא יסור ממנה, (משלי כ"ב ו') ונמצא הפעל זקן אף בבלתי בעח"י (איוב י"ד ח') אם יַזְקִין בארץ שרשו.

זָקָן שם לשער שעל הלחי. Bart *m.* עד יצמח זְקַנְכֶם, (ש"ב יו"ד ה') וגם את הַזָּקָן תספה, (ישעיה ז' כ').

זָקֵן ש"ת למרבה ימים, Alter *m.* מנער ועד זָקֵן (בראשית י"ט י"ב) ועצה"ש נקרא גם המנהיג העם בעירו בשם זָקֵן, Vorsteher *m.* וקסם וְזָקֵן, (ישעי' ג' ב') והרבוי זְקֵנִים, זִקְנֵי ישראל, (שמות ג' ט"ז) זִקְנֵי העיר (דברים כ"א ג') זְקֵנוֹת לנקבה, (זכריה ח' ד').

זֹקֶן שמ"ז וכן זִקְנָה שמ"נ, כבדו מִזֹּקֶן, (בראשית מ"ח יו"ד) עַד זִקְנָה ושיבה, (תהל' ע"א י"ח) Alter *n.*

זְקוּנִים שמ"ז ברבוי כמו זֹקֶן או זִקְנָה והיא תה"ש כי בן זְקוּנִים הוא לו (בראשית ל"ז ג'), בן לִזְקוּנָיו (שם כ"א ב') ein im Alter erzeugter Sohn.

זקף בנינו קל ועניננו הרמת הכפוף aufrichten, ה' זֹקֵף כפופים (תהלים קמ"ו ח').

זקק 1. 3. הקל פ"ע ויוצא, עניננו התכה והגרה, fliessen, יָזֹקּוּ מטר לאידו, (איוב ל"ו כ"ז), עומד. ומקום לזהב יָזֹקּוּ (שם כ"ח א') schmelzen יוצא.

הַפִּעֵל ועניננו נקיון וצירוף läutern, וְזִקַּק אותם (מלאכי ג' ג'), ומזה הש"ת, שמנים מְזֻקָּקִים (ישעי' כ"ה

זֶמֶר שם חיה ותאו וָזֶמֶר, (דברים י"ד ה') .Giraffe *m*

זִמְרָה שמ"נ בה"ל א) ענינו כמו: זָמִיר שענינו שירה בפה, .Gesang תודה וקול זִמְרָה (ישעי' נ"א ג') שאו זִמְרָה (תהלים פ"א ג') ובסמוך קחו מִזִּמְרַת הארץ, (בראשית מ"ג י"א) ענינו מפרות הארץ, אשר בעליהם ישורו שירים עליהם Früchte die, die Landesbewohner besingen. ב) וענינו שירה בכלי, .Saitenspiel וְזִמְרַת נבליך, (עמוס ה' כ"ג) ומזה, וְזִמְרָת יה, (שמות ט"ו ב').

זְמוֹרָה שם לענף הגפן, .Weinrebe *f*. ויכרתו משם זְמוֹרָה, (במדבר י"ג כ"ג) וּזְמוֹרַת זר (ישעי' י"ז יו"ד) ובא ג"כ על ענפי עצי היער .Reis, Zweig *m*. הַזְּמוֹרָה אשר בעצי היער, (יחזק' ט"ו ב') והנם שלחים את הַזְּמוֹרָה אל אפם, (שם ח' י"ז) והוא מעשה ע"ז אצל הפרסים אשר בתפלתם בצאת השמש היו אוחזים בידם הבילי זמורה, ובא בר"ז, וּזְמֹרֵיהֶם שחתו (נחום ב' ג').

מִזְמוֹר שת"ז לשיר, .Lied, Gesang מִזְמוֹר לדוד, (תהל' ג' א').

מַזְמֵרָה שת"נ לסכין שכורתין בו הזמורות, Winzer-messer. וכרת הזלזלים בַּמַּזְמֵרוֹת, (ישעי' י"ח ה') מְזַמְּרוֹת ומזרקות, (מ"ב כ"ב י"ד) שם לסכינים שחותכים בהם הפתילות למנורה, וגם לנקותה Putz-schere *f*. וי"א שהוא כלי שיר מהשם זִמְרָה .Musikalien

מַזְמֵרָה או **מְזַמֶּרֶת** שם לכלי שכורתים בו הזמורות .Winzermesser ולא נמצא במקרא רק בסר"נ, וחניתתיהם לְמַזְמֵרוֹת, (מיכה ד' ג', יואל ד' יו"ד).

זנב. בנינו פִּעֵל פ"י וענינו קציצת הזנב, וְזִנַּבְתֶּם אותם, (יהושע יו"ד י"ט) וַיְזַנֵּב בך כל הנחשלים אחריך. (דברים כ"ה י"ח) פירוש יכה הנחלשים הסרוחים אחרי המחנה והוא עצה"ש, den Nachtrab des Heeres schlagen.

זָנָב עקר ענינו שם לאבר שבקצה הגוף שהוא נגד הראש בחיה ובבהמה וברמש, .Schweif, Schwanz ואחוז בִּזְנָבוֹ, (שמות ד' ד') ובא עצה"ש לשפלות, לראש ולא לְזָנָב, (דברים כ"ח י"ג) בא בסר"נ שני הַזְּנָבוֹת, (שופטים ט"ו ד') משני זַנְבוֹת האודים, (ישעי' ז' ד') .Enden *pl*.

זנה. 1. 4. 5. הקל פ"ע עיקר ענינו משכב ומשגל שלא כדת התורה, .Hurerei treiben כי זָנְתָה אמם, (הושע ב' ה') זָנְתָה תמר, (בראשית ל"ח כ"ד) ובא ג"כ בקשור אֶל, לִזְנוֹת אֶל בנות מואב, (במדבר כ"ה א' יחזק' ט"ז כ"ו) ובקשור מלת אֶת, וְזָנְתָה אֶת כל הממלכות, (ישעי' כ"ג י"ז) עצה"ש, den Welthandel treiben. ובכנוי. וַתִּזְנִים, (יחזק' ט"ז כ"ח) (וענינו וַתִּזְנִי עִמָּם) .mit ihnen Unzucht treiben ובקשור בְּ, וַתִּזְנֶינָה במצרים, (יחזק' כ"ג ג') ובקשור עַל מוסב לפעמים על הבועל, וַתִּזְנִי עָלֶיהָ, (יחזק' ט"ז ט"ו) והושאל הפעל והשם מזה השרש על הבגידה באלהים אמת ללכת אחרי אלהים אחרים, .von Gott abfallen ובא ג"כ עם האותיות ומלות השמוש הנ"ל ונוסף עליהם עוד בקשור עם מִ' וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אלהיהם, (הושע ד' י"ב) ולרוב בא בקשור מלת אַחֲרֵי, אשר אתם זוֹנִים אַחֲרֵיהֶם, (במדבר ט"ו ל"ט. ויקרא י"ז ז' שם כ' ה' דברים ל"א ט"ז).

הַפֻּעַל ואחריך לא זוּנָּה, (יחזק' ט"ז ל"ד) בנח ובבנש וענינו לא רדפו אחריך כאשר רדפת אחריהם .nachbuhlen

ההִפְעִיל, הִזְנֵיתָ אפרים, (הושע ה' ג') עומד, את בתך לְהַזְנוֹתָהּ, (ויקרא י"ט כ"ט) יוצא והִזְנוּ את בניך, (שמות ל"ד ט"ז) .zur Unzucht verleiten וַיֶּזֶן אֶת יושבי ירושלים (דה"ב כ"א י"א).

זוֹנָה שת"נ, .Hure *f*. (ויקרא כ"א י') ברבוּ זוֹנוֹת (מ"א ג' ט"ז).

זְנוּת שמ"נ א) לפעולת המשגל שלא כדת התורה, .Unzucht, Hurerei, *f*: זְנוּת יין ותרוש, (הושע ד' י"א). ב) שמ"נ לבגידה, Untreue gegen Gott durch Götzendienst. והיה מקול זְנוּתָהּ, (ירמי' ג' ט') ובסר"ז, ונשאו את זְנוּתֵיכֶם, (במדבר י"ד ל"ג).

זְנוּנִים כמו זְנוּת ג"כ בה"ל. א) כה"ב בשם זנות, .Götzendienst *m*. עַד זְנוּנֵי איזבל, (מ"ב ט' כ"ב).

תַּזְנוּת שמ"נ בה"ל כה"א וכה"ב בשם זְנוּת, Unzucht, Götzendienst. ותרבי את תַּזְנוּתָךְ, (יחזקאל ט"ז כ"ו) ובסר"ז בְּתַזְנוּתָיִךְ, (שם שם ל"ג).

זנח .1. 5 הקל בה"ל. א) ענינו גָּעַל ומאוס, זָנַח ישראל טוב, (הושע ח' ג') Israel verwirft oder verabscheuet das Gute. ומזה: כי לא יִזְנַח לעולם ה' (איכה ג' ל"א). ב) וענינו רחוק פ"ע. וַתִּזְנַח משלום נפשי (איכה ג' י"ז) .Mein Gemüth ist fern von derRuhe

ההִפְעִיל בה"ל. א) מענין רחיקה verwerfen a) פ"י, יַזְנִיחֲךָ לעד (דה"א כ"ח ט'). b) והוא פ"י לשלישי .verwerflich machen אשר הִזְנִיחַ המלך אחז, (דה"ב כ"ט י"ט). ב) ענינו כמו צנח והוא באש וסרחון, Gestank von sich geben, d. i. morastig sein, austrocknen. וְהֶאֶזְנִיחוּ נהרות, (ישעי' י"ט ו' בתוספ' א).

זנק בנינו פִּעֵל פ"ע קרוב לשרש דלג וקפץ. .hervorspringen יְזַנֵּק מן הבשן, (דברים ל"ג כ"ב) ואפשר מזה ג"כ השם זִקִּים לחצים לפי שקופצים מהמיתר.

זַכָּר, ולפעמים זֶכֶר.

אַזְכָּרָה ש״נ להקטרת הלבונה לקרבן מנחה, Rauch-Opfer. מן המנחה את אַזְכָּרָתָהּ, (ויקרא ה׳ י״ב) ואצל לחם הפנים. מפני הקטרת הלבונה אשר על הלחם בשעת סלוק הלחם, והיתה ללחם לְאַזְכָּרָה, (ויקרא כ״ד ז׳) (ומה שכתוב מנחת זִכָּרוֹן, (במדבר ה׳ ט״ו) ושם לא היתה לבונה? ענינו מה״ב בקל כי נכתב אצלו מַזְכֶּרֶת עָוֹן, (שם שם) ומזה לדעתי מַזְכִּיר עָוֹן להתפש, (יחזק׳ כ״א כ״ג) פירוש מַקְטִיר לעון לע״ז (בחסרון לי השמוש) למען יֵעָנֵשׁ ומזה השם זִכְרוֹ כיין לבנון, guter Name, Ruf *m*. (הושע י״ד ז׳) וענינו ריחו כיין הלבנון והוא כנוי לשם טוב עצה״ש וכן מצאנו מליצה כזו על השם רַע, אשר הִבְאַשְׁתֶּם את ריחנו, (שמות ה׳) .

זִכָּרוֹן בנפרד, זִכְרוֹן בסמוך, Andenken *n*. בה״ל א) והיה היום הזה לכם לְזִכָּרוֹן, (שמות י״ב י״ד) לא יהיה להם זִכָּרוֹן, (קהלת א׳ י״א). ב) שת״ז וענינו אות לְזִכָּרוֹן, וּלְזִכָּרוֹן בין עיניך, (שמות י״ג ט׳) Zeichen *n*. ג) וענינו חג שת״ז, זִכְרוֹן תרועה, (ויקרא כ״ג כ״ד) Feiertag *m*. ואפשר מזה, נִזְכָּרִים ונעשים, (אסתר ט׳ כ״ח). ד) ענינו מָשָׁל, זִכְרֹנֵיכֶם משלי אפר, (איוב י״ג י״ב) Denkspruch *m*. ברבוי, ספר הַזִּכְרֹנוֹת, (אסתר ו׳ א׳) Geschichtenbuch, Reichs-Chronik.

מַזְכִּיר שת״ז לסופר המלך הכותב בספר הַזִּכְרוֹנוֹת, Reichskanzler, Historiograph. בן אחילוד הַמַּזְכִּיר, (מ״א ד׳ ג׳) מַזְכֶּרֶת (במדבר ה׳ ט״ו) ענינו כמו זִכָּרוֹן בהוראה א׳.

מַכָּר שת״ז כמו מכיר (מ״א י״ב ו׳) Freund, Bekannter *m*.

זלג מַזְלֵג שם כלי שמוציאים בו בשר מן הסיר Gabel *f*. וְהַמַּזְלֵג, (ש״א ב׳ י״ד) ברס״נ מִזְלָגוֹת, (שמות ל״ח ג׳).

זלל, בנינו קל ולא נמצא ממנו רק הבינוני, והוא שם תואר בה״ל. א) ש״ת למרבה באכילת בשר Fresser *m*. זולל וסובא, (דברים כ״א כ׳) בְּזֹלְלֵי בשר, (משלי כ״ג כ׳) ב) קרוב לשרש זול שת״נ וענינו קלות ובזיון, כי הייתי זוֹלֵלָה, (איכה א׳ י״א ירמי׳ ט״ו י״ט) Nichtswürdige, Verachtete.

זֻלּוּת שמ״נ מה״ב, Gemeinheit, Schlechtigkeit. זֻלֻּת לבני אדם, (תהל׳ י״ב ט׳) ועין כי השמוש ותמצא שם פירוש הכתוב הזה.

זַלְזַל שם נרדף עם ענף, Ranke, Zweige. וכרת הַזַּלְזַלִּים, (ישעי׳ י״ח ה׳) קרוב להשם סַלְסַל תַּלְתַּל.

זלעף, זַלְעָפָה שת״נ וענינו חם, Glut *f*. זַלְעָפָה אחזתני, (תהל׳ קי״ט נ״ג) זַלְעֲפוֹת רעב, (איכה ה׳ יו״ד) תה״ש Hunger in einem sehr hohen Grade. רוח זִלְעָפוֹת, Glutwind. (תהל׳ י״א וא״ו).

זלת, זוּלַת מלת תה״פ והוא פרט יוצא מהכלל אם לחיוב, או לשלילה אחר מלת לא, ausser, ausgenommen. לא נשאר זוּלַת דלת עם הארץ, (מ״ב כ״ד י״ד) וכן זוּלָתִי בי׳ מספת, (דברים א׳ ל״ו, שם ד׳ י״ב מ״א ג׳ י״ח). ובא בכנוי זוּלָתִי (דברים א׳ ל״ו) זוּלָתְךָ, (ישעי׳ ס״ד ג׳. דה״א י״ז כ׳).

זמם, בנינו קל פ״י בה״ל. א) ענינו גְּמַר מחשבה לפעול דבר להרע או להטיב, sinnen, denken. זָמְמָה שדה, (משלי ל״א ט״ז) וענינו חשבה לקחת שדה, אשר יָזְמוּ לעשות (והל׳ מן לַעֲשׂוֹת הוא על הפעולה ולא על הפעול) (בראשית י״א ו׳) ואם זַמּוֹתָ, (משלי ל׳ ל״ב) עשה ה׳ אשר זָמָם, (איכה ב׳ י״ז) ב) ובא בקשור לי על הפעול ענינו אָרַב nachstellen. זוֹמֵם רשע לַצַּדִּיק, (תהל׳ ל״ז י״ב דברים י״ט י״ט).

זָמָם שמ״ז וענינו עצה או תחבולה, Plan, Anschlag, Entschluss *m*. זְמָמוֹ אל תפק, (תהל׳ קמ׳ ט׳).

זִמָּה שמ״נ בה״ל א) בא לרוב לזנות Schandthat *f*. זִמָּה הוא, (ויקרא י״ח י״ז, שם כ׳ י״ד). ב) שם למחשבת ונכלים וכלם לרעה Tücke, Ränke. זִמּוֹת יעץ, (ישעי׳ ל״ב ז׳. משלי כ״ד ט׳. איוב י״ז י״א).

מְזִמָּה שמ״נ וענינו בה״ב כשם זִמָּה רובו לרעה, Tückevoller. אשר יומרוך לִמְזִמָּה, (תהל׳ קל״ט כ׳). איש מְזִמּוֹת, (משלי י״ב ב׳ שם י״ד י״ז) בעל מְזִמּוֹת, (שם כ״ד ח׳) ולטובה Klugheit, Einsicht. לנער דעת וּמְזִמָּה, (משלי א׳ ד׳ שם ג׳ כ״א).

מְזִמָּתָה, (ירמי׳ י״א ט״ו) כמו מְזִמָּה בה״א.

זמן, בנינו פֻּעַל, פ״י וענינו הכנה לזמן ידוע bestimmte Zeiten. והוא תה״ש ברז״נ לעתים מְזֻמָּנִים, (עזרא יו״ד י״ב נחמי׳ יו״ד ל״ה) וברי״נ בעתים מְזֻמָּנוֹת, (שם י״ג ל״א).

זְמָן שת״ז לְעֵת מוגבל, eine bestimmte Zeit. לכל זְמָן, (קהלת י״א ה׳) בר״ז בִּזְמַנֵּיהֶם, (אסתר ט׳ ל״א).

זמר, 1. 2. 3. הקל ענינו כריתת הזמורה, beschneiden (vom Weinstocke) וכמרך לא תזמור (ויקרא כ״ה ד׳).
הנפעל מהקל, לא יִזָּמֵר ולא יעדר, (ישעי׳ ה׳ ו׳).
הפעל ענינו נגון שיר של שמחה, singen. זַמְּרוּ למלכנו, (תהל׳ מ״ז ז׳) אֲזַמֵּר לה׳ אלהי ישראל, (שופטים ה׳ ג׳).

זָמִיר שת״ז וענינו שיר, Gesang *m*. עת הַזָּמִיר הגיע, (ש״ה ב׳ י״ב) ובא בסר״נ בִּזְמִירוֹת נריע לו, (תהל׳ צ״ה ב׳) זְמִירוֹת היו לי חקיך, (שם קי״ט נ״ה) זְמִיר עריצים, (ישעי׳ כ״ה ה׳), Triumpfgesang.

בערתם, שם שם; ומזה הורה זִקִּים, (משלי כ"ו י"ח) ובא דגש תמורת נה.

זית, זַיִת, שם פרי עץ העושה שמן, Olivenbaum. ושמן זַיִת, (שמות כ"ז כ') בסמוך זֵית שמן, (דברים ח' ח') והרבוי זֵיתִים, (שם כ"ח מ"ב).

זכה, 1. 3. 7. הקל בה"ל א) שוה לשרש זכך וענינו נקיות ורק במוסרי, rein sein. ומה יִזְכֶּה ילוד אשה, (איוב כ"ה ד') ב) וענינו כשרש צדק וכן תרגם איש צדיק זַכַּאי, הַאֶזְכֶּה במאזני רשע, (מיכה ו' י"א) soll ich billigen.
הפִּעֵל recht machen. זִכִּיתִי לבי, (משלי כ' ט') יְזַכֶּה נער, (תהל' קי"ט ח').
ההִתְפַּעֵל, sich reinigen. רחצו הִזַּכּוּ, (ישעי' א' ט"ז) והראוי הִזְדַּכּוּ (במוסרי).

זכך, 1, 3. 5. הקל שוה לשרש זכה בה"א הנ"ל וענינו נקיות במוסרי ובטבעי, unbefleckt, fehlerlos. לא זַכּוּ בעיניו, (איוב ט"ו ט"ו) במוסרי, זַכּוּ נזיריה משלג, (איכה ד' ז'). ולדעתי נמצא גם הפִּעֵל מזה, חָקַק אותם, (מלאכי ג' ג' תהלי י"ב ז' דה"א כ"ח י"ח) ובאה בהם ק' ת' כ' ועין ג"כ בשרש מהא.
ההִפְעִיל פ"י, וַהֲזִכּוֹתִי בבר כפי, (איוב ט' ל') reinigen, waschen.

זַךְ תה"ש לנקי, rein. שמן זית זָךְ, (שמות כ"ז כ') בטבעי ובמוסרי. אם זַךְ וישר אתה, (איוב ח' ו') ולנקבה, ולבונה זַכָּה, (שמות ל' ל"ד) בטבעי ותפלתי זַכָּה, (איוב ט"ז י"ז) במוסרי ומזה לדעתי הקלה שמנים מְזֻקָּקִים (ישעי' כ"ה ו') ובאה ק' תמורת כ ושוה להתאר מהקל, שמן זית זך (שמות כ"ז כ').

זְכוּכִית שת"נ Kristall, Glas. לא יערכנה זהב וּזְכוּכִית, (איוב כ"ח י"ז).

זכר, 1. 2. 3. 5. הקל הה"ל א) ענינו שמירת דבר בלבו לבל שכחו, im Gedächtniss behalten ויבוא ביחס הפעול, זָכוֹר אֶת יום השבת, (שמות כ' ה') sei eingedenk des Sabath; זָכוֹר אֶת אשר עשה לך עמלק, (דברי' כ"ה י"ז) זְכֹר ד' לבני אדום, (תהל' קל"ז ז') ב), להשיב לזכרון דבר אחר שכחו אותו, sich erinnern. ע"י אות או כימן בא ג"כ ביחס הפעול, למען תִּזְכֹּר את יום צאתך מארץ מצרים, (דברי' ט"ז ג') (ע"י הפכה הנכתב שם) למען תִּזְכְּרוּ (ע"י הציצית) (במדבר ט"ו י"ב) ואם זָכַרְתִּי ונבהלתי, (איוב כ"א ו') ג) וענינו שום השגחה על דבר לטובת זולתו jemanden etwas gedenken. ובא תמיד בקשור לְ זָכְרָה לחסדי דוד עבדך, (דה"ב ו' מ"ב) זְכוֹר ד' לדוד, (תהל' קל"ב א') זָכְרָה לִי אלהי לטובה, (נחמי' ה' י"ט שם ו' שם י"ג) ד) וענינו לחשוב על העתיד, nachdenken, überlegen, erwägen. לא זָכְרָה אחריתה, (איכה א' ט') כי לא הרבה יִזְכֹּר, (קהל' ה' י"ט) ה) פָּעַל מהשם אַזְכָּרָה ע"ש יִזְכּוֹר כל מנחתיך, (תהל' כ' ב') ענינו יערב עליו מנחתיך, er wird gut aufnehmen dein Dankopfer.
הנִּפְעַל דה"ל א) מה"ב בקל, ולא תִזָּכַרְנָה צדקותיו, (יחזק' ג' כ') נִזְכָּרִים ונעשים, (אסתר ט' כ"ח) erwähnt werden. ב) כה"ב בהִפְעִיל. erinnert werden. וְנִזְכַּרְתֶּם לפני ד' אלהיכם, (במדבר יו"ד ט') יִזָּכֵר עון אבותיו אל ד' (תהל' ק"ט י"ד). ג) וענינו לדעתי הקלה הכרת וידיעת והוכרת דבר שנעלמה מזכרונו; לא נִכְּרוּ בחוצות, (איכה ד' ח') erkannt werden. וכל מה שהוא מהוראה זו באה הכ' עה"פ ברגש לתשלום ז' פה"פ (ועין אוצר השרשים שרש חתת ובשרש ילך) וכן שורש לקח אשר העבר והצווי בקל באים ע"ד חסרי פ"נ. ד) וענינו תת יתרון ונשיאת פנים, bevorzugt werden. ולא נִכַּר שוע לפני דל, (איוב ל"ד י"ט) וגם בהוראה זו באה הכ' דגושה לתשלום ז' פה"פ החסרה) וכל המדקדקים שקדמוני הביאו הג' והד' בפִעֵל בשרש נכר ועין בהפעיל בסוף הוראה ד'. ה) וענינו זכר הנולד, als Männliches geworfen werden. כל מקנך תִּזָּכָר, (שמות ל"ד י"ט) או שענינו תשים הזכר קדש מהוראה ד' בנפעל הנ"ל.
ההִפְעִיל דה"ל א) מה"ב בקל פ"ע לדוד לְהַזְכִּיר, (תהל' ל"ח א'). um sich zu erinnern an. ב) מה"ב בנפעל והיא פ"י לשלישי, erwähnen. וְהִזְכַּרְתַּנִי אל פרעה, (בראשית מ"ם י"ד) את חטאי אני מַזְכִּיר, (שם מ"א ט') ג) מה"ב בנפעל שענינו העלות על זכרונו דבר הנשכח, erkennen. ולא הִכִּירוּ אביו, (בראשית כ"ז כ"ג) ג"כ בחסרון הז' ודגש הכ' ומזה ואינם מַכִּירִים לדבר יהודית, (נחמי' י"ג כ"ד) וענינו אינם עמלים לְהַזְכִּיר בניהם לדבר לשון יהודית כראוי und sie machten ihre Kinder nicht aufmerksam, die hebräische Sprache gehörig zu sprechen. ד) מה"ד בנפעל שענינו תת יתרון, לא תַכִּירוּ פנים במשפט, (דברים א' י"ז) כי את הבכור בן השנואה יַכִּיר לתת לו פי שנים, (שם כ"א י"ז) הַכֵּר פנים במשפט לא טוב (משלי כ"ח כ"א) einen Vorzug geben, vorziehen. והמדקדקים שקדמוני הביאו הוראה ג' והד' בשורש נכר. ה) מה"ה בקל מהשם אַזְכָּרָה, duften, Rauchopfer bringen. מַזְכִּיר לבונה, (ישעי' ס"ו ג') וענינו מקריב קרבן קטרת לריח ניחוח וּמְבָרֵךְ און ובעת יביא קרבנו יהלל בקרבו האון והעול אשר עשה.

זָכָר שת"ז למין הזכר, Männliches n. שהוא הפך מהנקבה שוה לשרש סכר. כל זָכָר, (במדבר י"ח י"ד) ובכנוי כל זְכוּרְךָ, (שמות כ"ג י"ז) ע"ד תאר ברבוי זְכָרִים (שמות י"ג י"ב) ו הפעל מהשם הזה עין בנפעל הוראה ה'.

בּמשקל קומות מן קום ומהוראה זו. אָוֶן או אֲוָנִים. Rüstung f. על אֲזֵנֶךָ, (דברים כ"ג י"ד) וה"א בו נוכפת ש"ת לכלי זין. ג) מענין זנות ע"ש זנה ושרש זין.

זַן שם נרדף עם השם מִין, Art f. מזן אל זַן, (תהל' קמ"ד י"ג) זַנִים מרקחים, (דה"ב ט"ז י"ד) וכן תרגום לְמִינוּ לִזְנוֹהִי, ומ"מ גם אלה מענין מזון.

מָזוֹן שת"ז למיני מאכל, Lebensmittel, Speise, Nahrung f. בר ולחם וּמָזוֹן, (בראשית מ"ה כ"ג).

זוע, 1. 3. הקל פ"ע בה"ל א) וענינו תנועה קלה, sich regen. ולא זָע ממנו, (אסתר ה' ט') ב) ג"כ עומד וענינו רָעַד, sich erschüttern, beben. שֶׁיָּזֻעוּ שומרי הבית, (קהלת י"ב ג').

הפֻעל ע"ד המרבעים פ"י, ויקיצו מְזַעְזְעֶיךָ, (חבקוק ב' ז') zittern machen.

זְוָעָה שמ"נ לרעדה, Schrecken m. והיה רק זְוָעָה (ישעי' כ"ח י"ט).

זור, א בנינו קל פ"י וענינו סחיטה ומעוכה, ausdrücken. וַיָּזַר את הגזה, (שופטים וא"ו ל"ח).

הפֻעל לא זֹרוּ, (ישעי' א' וא") nicht ausgedrückt. רגל תְּזוּרֶהָ, (איוב ל"ט ט"ו) zerdrücken. וְהַזּוּרֶה תבקע אפעה. (ישעי' נ"ח ז') בינוני פעול והוא תה"ש ובא בחסרון המתואר. והראוי בתשלומו והביצה הזורה ובאה בסגל ת' קמץ (כמו וְלָנָה בחוך ביתו והראוי וְלָנָה (זכרי' ה') כי המגלה היא שם נקבה) פירוש מהביצה המעוכה תֵּלֵד אפעה.

זור, א 1. 2. 3. 6. הקל פ"ע קרוב לש' סור שענינו רחוק, fremd sein. רוחי זָרָה לאשתי, (איוב י"ט י"ז) לא זָרוּ מתאותם, (תהל' ע"ח ל') sich entfernt halten.

הנִפְעל ג"כ עומד והוראתו כהקל: נָזֹרוּ אחור, (ישעי' א' ד') נָזוֹרוּ מֵעָלַי, (יחזק' י"ד ה').

הפֻעל פ"ע וענינו עיטוש niesen. וַיְזוֹרֵר הנער (מ"ב ד' ל"ה).

ההָפְעל, מוּזָר הייתי לאחי, (תהל' ס"ט ט') entfremdet.

זָר שת"ז למרוחק מדבר או ממדינתו או מן הדת, או ממשפחה, Ausländer. ולא עבר זָר בתוכם, (איוב ט"ו י"ט) וְהַזָּר הקרב יומת, (במדבר א' נ"א), שאינו מזרע אהרן, אֵל זָר, (תהל' פ"א י') ענינו אל הנעבד מֵעַם אחר ולא מעם דתו, יהללך זָר ein Anderer. ולא פיך, (משלי כ"ז ב') ענינו אַחֵר, ובשמחתו לא יתערב זָר, Fremder (משלי י"ד י"ד) ברבוי זָרִים, ושלחתי לבבל זָרִים, (ירמי' נ"א ב') וְזָרִים לא יעברו בה, (יואל ד' י"ז) בנים זָרִים ילדו, (הושע ה' ז') ענינו הולידו בנים מנשים נשואות לאחרים, in Ehebruch erzeugten Kinder.

זָרָה שת"נ f. Ehebrecherin. למה תשגה בני בְזָרָה, (משלי ה' כ') ענינו שהיא זרה לך מפני כי היא נשואה לאחר.

זָרָא שמ"נ וענינו כמו גֹעַל Eckel. והיה לכם לְזָרָא, (במדבר י"א כ') ובאה א' תמורת ה' ואפשר מזה, רוחי זָרָה לאשתי, zuwider. (איוב י"ט י"ז) ועין נ"כ זרה.

מָזוֹר נה"ל א) שמ"ז לרמיה Lüge, Falsches. לפי שלהטרומה זרים ונסתרים מחשבות הטרמה אותו, לחמך ישימו מָזוֹר, (עובדי' א' ז'). ועין הערה. ב) וענינו נֶגַע, Schwäre, Geschwür. ויהודה את מְזֹרוֹ, (הושע ה' י"ג) עצה"ש להשחתת סדור המדיני. ג) שמ"ז לרפואה zur radicalen Heilung. לפי שהרפואה תבוא ע"י הורת המכה (עין זור א') דן דינך לְמָזוֹר, (ירמי' ל' י"ג).

זחח, נִפְעַל פ"ע. וענינו העתק דבר ממקומו. sich verschieben. ולא יִזַּח החשן, (שמות כ"ח כ"ח). ולדעת הרמב"ן הוא הנפעל משרש נסח ובא ז' ת' ס'.

זחל, בנינו קל בה"ל א) וענינו כמו דחל בארמית כי ז' בערבית תתחלף לרוב בד' בארמית וענינו פָּחַד, schüchtern sein. זָחַלְתִּי ואירא, (איוב ל"ב ו'). ב) וענינו הלוך לאט מפני מורא ופחד, זוחלי עפר, (דברים ל"ב כ"ד) כְּזֹחֲלֵי ארץ, (מיכה ז' י"ז) והוא ש"ת לשרצים ההולכים על גחונם, kriechende Thiere. אבן הַזֹּחֶלֶת, (מ"א א' ט') Schlangen-Stein.

זִיו, זִיו שם לחודש השני מחדשי השנה Monat Mai. והוא חודש אייר ונקרא כן לפי שהוא מְהודר בפרחים (וכן הוראת השם זיו בלש"ן ארמי וכן תרגום מנגה נגהו זִיו יקריה) בחדש זִיו, (מ"א ו' א').

זיז, זִיז בה"ל א) ש"ת לכל בע"חי מתנועעים. die Thiere des Feldes. (וכן הוראות השם הזה בארמי. וכן שמשו בתלמוד בפֹעַל מזה השם. לא זָזוּ משם וכן הרבה). וְזִיז שדי ירענה, (תהל' נ' י"א שם פ' י"ב) ב) וענינו כמו זִיו (כו') Anmuth. והתענגתם מִזִּיז כבודה, (ישעי' ס"ו י"א) וענינו יופי.

זין, בנינו הפעיל וענינו חגירת כלי זין, sich bewaffnen. וְהַאֲזִינוּ כל מרחקי ארץ, (ישעי' ח' ט') וע"ש זון וה"א נוספת ולרד"ק שרשו און וענינו הקשבה. zuhören.

אֲזֵנִים שת"נ סר"ב, Waffen. ויתד תהיה לך על אֲזֵנֶךָ, (דברים כ"ג י"ד) הא' נוספת וכן והזנות רחצו, (מ"א כ"ב ל"ח).

זִיק, זִקּוֹת שם ללפידים בוערים, Brände- Brandpfeilen. מאורי זִיקוֹת, (ישעי' נ' י"א) ובזיקות

(מ"א י"ט ה' מ"ב ה' כ"ב) da. י) ענינו אֲשֶׁר welcher, welche, welches, welchem, welchen, m. אל מקום זֶה יסדת, (תהל' ק"ד ח') זֶה שכנת בו, (שם ע"ד ג') בְּרֶשֶׁת זוּ, (שם ט' ט"ז) זו חטאנו לו, (ישעי' מ"ב כ"ד שם ט"ג כ"ד) זה אלמדם (תהל' קל"ב י"ב) ועין זוּ. ויבוא נ"כ על נרמז בלתי נודע, וְקָרָא זֶה אל זֶה, einer dem andern (ישעי' ו' ג') זֶה אמר בכה וְזֶה אמר בכה, (מ"א כ"ב כ').

זה כנוי הרומז לנקבה וענינו כמו זאת, diese. זה מתת אלהים. (קהל' ה' י"ח) ולא זה העיר, (מ"ב ו' י"ח). ובקשור כ' dergleichen. כָּזֹה וְכָזֶה תאכל החרב. (ש"ב י"א כ"ה).

זו ענינו כמו זאת, dieses. ועדותי זו אלמדם, (תהל' קל"ב י"ב) זו לענם, (הושע ז' ט"ז).

זוּ לזו"נ וענינו כמו זֶה לזכר או זאת לנקבה, מן הדור זו, (תהל' י"ב ח') זו כחו לאלהו, (חבקוק א' י"א) זו חטאנו לו (ישעי' מ"ב כ"ד) זכרים. ברשת זו טמנו, (תהל' ט' ט"ז) לנקבה.

זהב, זָהָב שק"ז למין מתכת חשוב. Gold. וכסף וְזָהָב, (בראשית כ"ד ל"ה). ונקרא כן ע"ש המראה הצהובה אשר לו, ואחר שם המספר עֲשָׂרָה זָהָב, (שם כ"ד כ"ב) ענינו עשרה שְׁקָלִים זהב, Gold-Schekel.

זהם בנינו פִּעֵל פ"ע וענינו תעוב ומאוס Eckel empfinden. וְזִהֲמַתּוּ חיתו לחם, (איוב ל"ג כ').

זהר, 2. 5. הנִפְעַל בה"ל א) פ"ע וענינו הִשָּׁמֵר sich in Acht nehmen. לא ידע לְהִזָּהֵר, (קהל' ד' י"ג) בני הִזָּהֵר, (שם י"ב י"ג). ב) מענין למוד (ועין הפעיל בה"א) בקשור בְּ וענינו קבול למוד ולקח belehrt werden. גם עבדך נִזְהָר בָּהֶם (תהל' י"ט י"ב) ב) או קבלת עצה להשמר מרע, sich belehren-warnen-lassen. בלא בְּ, כי נִזְהָר, (יחזקאל ג' כ"א שם ל"ג ד' ושם שם).

הַהִפְעִיל דה"ל א) קרב לשרש צהר ועצה"ש ענינו לַמֵּד, והאיר את הדרך be-lehren-leuchten. לזולתו ב) ללמד לזולתו לעשות דבר. וְהִזְהַרְתָּ אתהם את החקים, (שמות י"ח כ' דה"ב י"ט י"ב) ג) ללמד לזולתו לְהִשָּׁמֵר ולהנצל מדבר. warnen, abmahnen. וְהִזְהִיר את העם, (יחזקאל ל"ג כ' ושם שם) לְהַזְהִיר רשע, (שם נ' י"ט) ולא הִזְהַרְתּוֹ, (שם שם) ד) מהשם זהר. glänzen, Glanz von sich geben. והמשכילים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הרקיע, (דניאל י"ב ג') והוא פ"ע.

זֹהַר שת"ז לאור, Glanz m. זֹהַר הרקיע, (שם י"ב ג').

זוב, בנינו קל פ"ע וענינו נזילה, fliessen. או הטפת טפין מעט מעט. בא אל הפועל ועל הפעול כי תָזוּב על נדתה, (ויקרא ט"ו כ"ה) על הפועל כי יָזוּב זוב דמה, שם בא על הפעול, וַיָּזוּבוּ מים. (תהל' ע"ח כ') ומזה זָבַת חלב ודבש, fliessend. (שמות ג' י"ז ע"ט) קמת רֵעֶךָ, בינוני תה"ש.

זוֹב ש"מ, Fluss von Schleim oder Blut. (ויקרא ט"ו כ"ה).

זָב שת"ז, (ויקרא ט"ו ב'). Flusssüchtiger.

זָבָה שת"נ, (שם שם י"ט). Flusssüchtige.

זוד, 1. 5. פ"ע הקל ענינו עשות רעה ברצון, vermessen, muthwillig, frech sein. וקשורו במלת אֶל או עַל, אשר זָדוּ עֲלֵיהֶם, (שמות י"ח י"א) כי אֶל ה' זָדָה, (ירמי' נ' כ"ט).

הַהִפְעִיל כהקל בה"ל א) vermessen sein, freveln. כי יָזִיד איש עַל רעהו, (שמות כ"א י"ז) הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם. (נחמי' ט' יו"ד) אשר יָזִיד לְדַבֵּר, (דברים י"ח כ') ב) וענינו בשול, kochen. וַיָּזֶד יעקב נזיד (בראשית כ"ה כ"ט) ועין שרש נזד.

זֵד שת"ז לרשע עז פנים, Vermessener, Frevler. זֵד יהיר, (משלי כ"א כ"ז) ברבוי גערת זֵדִים, (תהל' קי"ט ל' שם קי"ט נ"א).

זֵידוֹנִים תה"ש למים רבים, wild, ungestüm, unbändig. המים הַזֵּידוֹנִים, (תהל' קכ"ב ה') תה"ש בר"ז.

זָדוֹן שמ"ז, Uebermuth, Frechheit f. בא זָדוֹן ויבוא קלון, (משלי י"א ב') אשר יעשה בְזָדוֹן, ... (דברים י"ב י"ב) זְדוֹן לבך (ירמי' מ"ט נ"ז) הוא תה"ש.

זוה, זָוִית בה"ל א) שת"נ לְפִנָּה, Ecke, Winkel f. כְּזָוִיּוֹת מזבח, (זכרי' ט' ט"ו) ועיין הערה.

מְזָוִים נ"כ מזה, Winkel, Vorrathskammern pl. מְזָוֵינוּ מלאים, (תהל' קמ"ח י"ג).

זוז. מְזוּזָה שת"נ ללחי השער, Thürpfoste f. אל המְּזוּזָה, (שמות כ"א ו', דברים ו' ט'). ונקרא כן, לפי שהצירים מתנועעים עליה. וע"ש זיז.

זול, 1. 5. הקל פ"י קרוב לשרש זלל וענינו הָקֵל ערך דבר משוויו gering achten. ובתלמוד שמשו בזה השם הרבה, מעו' בזול ופירות ביוקר, הַזָּלִים זהב מכים, (ישעי' מ"ו וא"ו).

הַהִפְעִיל שָׁוֶה להקל והיא פחיתות הכבוד, verachten, geringschätzen. כל מכבדיה הִזִּילוּהָ, (איכה א' ח') והראוי הֱזִילוּהָ ובא בדגש הז' כמו וַיָּלִינוּ עליו את כל העדה.

זון, בְּהָפְעַל לפי הכתב, וענינו מהשם. מָזוֹן, תה"ש. סוסים מוּזָנִים, (ירמי' ה' ח') wohlgenährte Rosse.

זוֹנָה נה"ל א) שת"נ למוכרת מזון, Gastwirthin f. פונדקיות. רחב הַזּוֹנָה, (יהושע ב' א') ב) מענין כלי זין, die Waffen. וְהַזּוֹנוֹת רחצו, (מ"א כ"ב ל"ח)

אות ו

המשמשת לכתוב בה

והב, שם מקום בממלכת מואב. את וָהֵב בסוּפָה (במדבר כ"א י"ד).

וו. וָו שם ועניני יתד עשוי כצורת ו לתלות עליו הקרבנות להפשיטם, וָוֵי העמודים, (שמות כ"ז י"ד), Hacken.

ולד ע"ש ילד, **ועד** ע"ש יעד.

אות ז

זאב, זְאֵב שע"ז מין חיה, Wolf. וגר זְאֵב עם כבש, (ישעי' י"א) (בראשית מ"ט כ"ז) ברבוי כִּזְאֵבִים טורפי טרף, (יחזק' כ"ב כ"ז) בסמיכת זְאֵבֵי ערב, (צפני' ג' ג').

זאת זֹאת בה"ל א) מלת הגוף כנוי הרומז לנקבה יחידה, לזאת יקרא אשה, (בראשית כ' כ"ג). diese. ב) כנוי סתמי בלתי מבדיל בין זכר לנקבה, מה זאת עשית, (שם ג' י"ג) dieses.

זבב זְבוּב שע"ז לשרץ העוף, Fliege, Bremse. ישרוק ד' לַזְבוּב, (ישעי' ז' י"ח) ברבוי, זְבוּבֵי מות, (קהל' י"ד א').

זבד, בנינו קל פ"י ועניננו נתינת מתנה, beschenken. וכן הוראתו בלשון ערבי. זְבָדַנִי אלהים, (בראשית ל' כ').

זֶבֶד שת"ז למתנה, Geschenk *n*. זֶבֶד טוב, (שם שם כ').

זבח, 1. 3. נרדף עם טָבַח ועניננו שָׁחַט, schlachten. הקל בה"ל א) וְזָבַחְתָּ עליו, (שמות כ' כ"א) ב) ובא בקשור לְ או לִפְנֵי עניננו הבאת קרבן, opfern. וְנִזְבְּחָה לַד' אלהינו, (שמות ח' כ"ג) זִבְחוּ לֵאלהֵיכם, (שם שם כ"א) לִזְבּוֹחַ לַד', (ש"א ט"ו כ"א) זֹבְחִים זבח לִפְנֵי ד', (מ"א ח' ס"ב).

הפִּעֵל מה"ב בקל זִבְּחוּ לעצבי כנען, (תה"ל ק"ו ל"א). opfern. לָהֶם אֲזַבֵּחַ, (בראשית כ"ח כ"ג).

זֶבַח שת"ז בה"ל א) שם לבהמה הנזבחת, Geschlachtetes. ויזבח יעקב זֶבַח, (בראשית ל"א נ"ד) ברבוי, זִבְחֵי ריב (משלי י"ז א'). ב) עניננו קרבן, Opfer. זֶבַח לד', (יונה א' ט"ז) למה תבעטו בְּזִבְחִי, (ש"א ב' כ"ט, תהל' מ' ז'). זֶבַח שְׁלָמִים, (ויקרא ג' א') Dankopfer. זֶבַח הַיָּמִים, (ש"א ב' י"ט). jährliches Opfer. זֶבַח משפחה, (שם כ' כ"ט). Familienopfer. ברבוי. זְבָחִים שלמים. (שמות כ"ד ה'). ובא פ"א בסר"ג מִזִּבְחֹתָם. (הושע ד' י"ט).

מִזְבֵּחַ שת"ז לבָמָה עשויה להקריב עליו הזבח או לזרוק עליו דם הזבח, Altar *m*. ויבן נח מִזְבֵּחַ, (בראש' ח' כ' שם י"ב) ובסמוך, מִזְבַּח אדמה, (שמות כ' כ"ג) ברבוי מִזְבְּחוֹת, (במדבר כ"ג א').

זבל, בנינו קל פ"ע ועניננו מן דירה, יִזְבְּלֵנִי אישי, (בראשית ל' כ' ו"י) הכנוי עניננו אִתִּי, כמו, לא יגורך רע, (תה"ל ה') שעניננו אִתִּי. bei mir wohnen.

זְבוּל שת"ז לדירה, Wohnung *f*. בנה בניתי בית זְבוּל לך, (מ"א ח' י"ג דה"ב ו' ב') ובתוס' ה' עמד זְבֻלָה, (חבקוק ג' י"א).

זג. זַג שם קליפת הענבים, Hülse *f*. מחרצנים ועד זָג, (במדבר ו' ד').

זה. זֶה י"ב ה"ל א) יחס הכנוי הרומז על זכר נמצא בקרוב מקום, זֶה ינחמנו, (בראשית ה' כ"ט). dieser. ב) כנוי הרומז על הרחוק מֵהַמִּדְבָּר, זֶה סיני, (שופטים ה' ב') jener. ואם יבוא השם זֶה אחר מתואר שהוא בה' הידיעה, יבוא גם הוא בה' הידיעה, כי כן משפט התאר לביא ביחס אחר המתואר, ההר הטוב הַזֶּה, (דברים ג' כ"ה). ג) ואם יבוא לפני השם יבוא זֶה בלי ה' והוא תואר נשוא מובן בדבור המציאת הוא, וְזֶה אשר תעשה אותה, (בראשית ו' ט"ו) ועניננו זה הוא הדבר או התמונה אשר תעשה, in dieser Gestalt. זֶה הַדָּבָר, (שמות ט"ז ט"ז) עניננו זה הוא הדבר dieses ist das Wort, welches. ד) בקשור בְּ עניננו הידעת המקום, שבו נא בָזֶה, (במדבר כ"ב י"ט). לא היתה בָזֶה קדשה, (בראשית ל"ח כ"א) ושחטתם בָּזֶה, (ש"א י"ד ל"ב) allhier, da. ה) בקשור עם כ' עניננו כְּ ההשואה, הנמצא כָזֶה, (בראשית מ"א ל"ח) so einer *f*. ובקשור לְ להמלה זֶה הַלָּז, הַלָּזֶה, הוא כנוי מורה על נרמז רחוק, מעבר הַלָּז, (ש"א י"ד א') jenseits. האיש הַלָּזֶה, (בראשית כ"ד ס"ה) jener Mann dort. ו) בקשר מִי לפניו עניננו מִפֹּה, נסעו מִזֶּה, (בראשית שם ל"ז י"ג) von da. ז) בקשור מלת אֵי עניננו אֵיפֹה. וְאֵיזֶה הוא (אסתר ז' ה') wo? ח) עניננו כמו עַתָּה, והיה זֶה שלום, (מיכה ה' ד') קול דודי הנה זֶה בא (ש"ה ב' ח') זֶה שבתה הבית, (רות ב' ז') nun. וכן אם יבוא אחריו המספר זֶה לי עשרים שנה, (בראשית ל"א ל"ח) זֶה שבעים שנה, (זכרי' א' י"א) זֶה ימים רבים, (יהושע כ"ב ג') bereits. ט) ועניננו פֹּה. האתה זה בני עשו אם לא, (בראשית כ"ז כ"ה) עניננו האתה פה בני עשו? והנה זֶה מלאך נוגע בו,

הרג .6 .2 .1 הקל כה״ל א) פ״י ענינו הֵמִית במכת מות, tödten. כל הֹרֵג קין, (בראשית ד׳ ט״ו) הַלְהָרְגֵנִי אתה אמר כאשר הָרַגְתָּ את המצרי, (שמות ב׳ י״ד) הָרֹג בקר, (ישעי׳ כ״ב י״ג) ובא בקשור לְ, הָרְגוּ לאבנר, (ש״ב ג׳ ל׳) (תמורת אֶת) ובא עצה״ש גם על איבוד הצמח, erschlagen. יַהֲרֹג בברד גפנם, (תהלי׳ ע״ח מ״ז) ב) וענינו פָּצוֹעַ, verwunden. עת לַהֲרֹג ועת לרפוא, (קהלת ג׳ ג׳).

הַנִּפְעַל, אם יֵהָרֵג במקדש, (איכה ב׳ כ׳).

הַפֻּעַל, כי עליך הֹרַגְנוּ כל היום, (תהל׳ מ״ד כ״ג).

הֶרֶג שמ״ז מטים לַהֶרֶג, (משלי כ״ד י״א). Mord *m.*

הֲרֵגָה ש״א בס״נ das Schlachten, Würgen. גיא הַהֲרֵגָה, (ירמי׳ י״ט וא״ו) Würgethal. *n.* צאן הַהֲרֵגָה, (זכרי׳ י״א ד׳) Schlachtvieh.

הרה .4 .1 הקל פ״ע וענינו עובר פרי בטן, schwanger sein. אנכי הָרָה, (בראשי׳ ל״ח כ״ה) האנכי הָרִיתִי, (במדבר י״א י״ב) הנך הָרָה, (בראשית ט״ז י״א) ועצה״ש הָרָה עמל וילד שקר, (תהל׳ ז׳ ט״ו) על הולדת מחשבות ברעיון mit Unheil schwanger sein, d. i. denken. ומזה השם וְהַרְהֹרִין, (דניאל ד׳ ב׳) ובתלמוד הִרְהֵר.

הַפֻּעַל ולילה אמר הֹרָה גבר, (איוב ג׳ ג׳, ישעי׳ נ״ט י״ג) empfangen ein Männliches. וענינו יוּלָד וכנה את הילד בפעל הרה.

הָרָה שת״נ למעוברת, Schwangere. הָרָה כי תקריב ללדת, (ישעי׳ כ״ו י״ז) הָרָה ללת (ש״א ד׳ י״ט) hoch-schwanger. והראוי לָלֶדֶת בחסרון ד׳ השרשית, הֲרַת עולם, (ירמי׳ כ״א י״ז) ewig schwanger. ברבוי הָרוֹת הגלעד, (עמוס א׳ י״ג) וְהָרִיּוֹתָיו יְבֻקָּעוּ, (הוש׳ י״ד א׳) וי ת׳ ה׳ להי״פ.

הוֹרָה שת״נ לְאֵם, Mutter. חדר הוֹרָתִי, (ש״ה ג׳ ד׳) הובישה הוֹרָתָם (הושע ב׳ ז׳).

הוֹרִים בר״ן Eltern *pl.* כולל אב ואם המשותפים בפעולת הריון, גברו על ברכות הוֹרַי, (בראש׳ מ״ט כ״ו).

הֵרוֹן שמ״ז, Schwangerschaft *f.* עצבונך וְהֵרֹנֵךְ, (בראשי׳ ג׳ ט״ז).

הֵרָיוֹן שמ״ז, Schwangerschaft. וענינו כמו הֵרוֹן ויתן ד׳ לה הֵרָיוֹן, (רות ד׳ י״ג).

הרם הַרְמוֹן הַהַרְמוֹנָה (עמוס ד״ג) ע״ש ארם.

הרס .3 .2 .1 הקל פ״י ענינו סתירה ושבית דבר המסודר, einbrechen, niederreissen, vernichten, zerstören. יַהֲרוֹס ולא יבנה, (איוב י״ב י״ד) הָרַס בעברתו, (איכה ב׳ ב׳) תַּהֲרֹס קמיך, (שמות ט״ו ז׳) פן יֶהֶרְסוּ אל ד׳ (שמות י״ט כ״א) durchbrechen.

הַנִּפְעַל, וגדר אבניו נֶהֱרָסָה, (משלי כ״ד ל״א) כי השתות יֵהָרֵסוּן, (תהל׳ י״א ג׳) niedergerissen werden.

הַפִּעֵל, כי הָרֵס תְּהָרְסֵם, (שמות כ״ג כ״ד) מְהָרְסַיִךְ ומחריביך, (ישעי׳ מ״ט י״ז) Zerstören.

הֶרֶס תה״ש. zerstörte Stadt. עיר הַהֶרֶס יאמר, (ישעי׳ י״ט י״ח).

הֲרִיסָה שת״נ לבנין פרוץ, Niedergerissene. וַהֲרִיסֹתָיו אקים, (עמוס ט׳ י״א) ומזה, וארץ הֲרִסֻתֵךְ, (ישעי׳ מ״ט י״ט) וענינו וְהֲרִיסות ארצך, die Zerstörungen deines Landes.

הרר הַר כה״ל א) שע״ז לחומר אדמה שהוא נבוה ותלול, הַר הקדם, (בראשי׳ יו״ד ל׳) הַר הגלעד, (שם ל״א כ״א) Berg *m.* הַר קָדְשִׁי, (ישעי׳ י״ח ט׳) heiliger Berg.

הֶרֶר ענינו כמו הַר, העמדת לְהַרְרִי עוז, (תהל׳ ל׳ ח׳) zu meinem Berge, *trop.* die Stadt Zion. בְּהַרְרָם שעיר, (בראשית י״ד וא״ו) in ihrem Berge. והרבוי מן הַר, הָרִים, ארץ הָרִים, (דברים י״א י״א) ובסמוך הָרֵי אררט, (בראשית ח׳ ד׳ ש״ה ב׳ י״ז) והרבוי מן הֶרֶר, הֲרָרִים ובסמוך הַרְרֵי, בהמות בְּהַרְרֵי אלף, (תהלי׳ נ׳ יו״ד) יסודתו בְּהַרְרֵי קודש, (שם פ״ז א׳) ובכנוי, ומֵהֲרָרֶיהָ תחצוב נחשת, (דברים ח׳ ט׳) ונמצא פ״א, הַר עם פעל נקבה, שממה תִּהְיֶה הַר שעיר, (יחזקאל ל״ה ט״ו) ב) וענינו עיר בצורה *f.* Burg. הנני אליך הַר המשחית, (ירמי׳ נ״א כ״ה) וכן תרגם יונתן כְּרַכָּא מחבלא, כי בבל אינה כי אם בקעה ואפשר מזה הָרוֹת הגלעד, (עמוס א׳ י״ג) וְהָרוֹתֵיהֶם תבקע, (מ״ב ח׳ י״ב).

התל .4 .3 הפֻּעַל בה״ל א) פ״ע וענינו צחוק ולעג, spotten, höhnen. וקשורו תמיד עם בִּ׳ וַיְהַתֵּל בהם אליהו, (מ״א י״ח כ״ז). ב) ובא לרוב בנח תמורת דגש ע״ד נע״ו וענינו מרמה ודבר שקר, betrügen, irre führen. ובא ג״כ בקשור בְּ, אל יוסף פרעה הָתֵל בִּי, (שמות ח׳ כ״ה) ואיש ברעהו יְהָתֵלּוּ, (ירמי׳ ט׳ ד׳) כְּהָתֵל בֶּאֱנוֹשׁ תְּהָתֵלּוּ בו, (איוב י״ג ט׳).

הַפֻּעַל לב הוּתַל הטהו, (ישעי׳ מ״ד ך׳) גם בו נח תחת דגש מה״ב בפעל והוא תה״ש spöttisches Herz.

הֲתֻלִּים שמ״ז. אם לא הֲתֻלִים עמדי, (איוב י״ז ב׳) Spöttereien.

מַהֲתַלּוֹת שמ״נ מה״ב בפעל. חזו מַהֲתַלּוֹת, (ישעי׳ ל׳ יו״ד) Täuschungen.

הַתֵּר ע״ש נתר.

התת בנינו פֻּעַל ע״ד המרבעים וקשורו עם עַל וענינו הרעשה, עד אנה תְּהוֹתְתוּ על איש, (תהלי׳ ס״ב ד׳) Stürmen. וי״א שענינו הבאת רעה משורש הָוָה, Unglück bringen.

וחומר, wenn- da- wie viel weniger. הֵן בני ישראל לא שמעו אלי — ואיך ישמעני פרעה, (שמות ו׳ י״ב) הֵן כסף אשר מצאנו — ואיך נגנוב, (בראשי׳ מ״ד. דברי׳ ל״א כ״ז) ג) ויש שבא במשפט בודד לְאַמֵּת דבר, ja, wahrlich, wohlan, הֵן לו יהי, (בראשי׳ ל׳ ל״ד) הֵן יראת ד׳ היא חכמה, (איוב כ״ח כ״ב). ד) לתשובת התנאי ועניננו אם היה כך אז היה נמשך ממנו חיוב משפט השני hättest du- so wäre ich, wenn- so. (כה״ב הנ״ל) הֵן גרשת אותי - ומפניך אֶסָּתֵר, (בראשי׳ ד׳ י״ב) המלה הֵן ענינה כאם התנאי, וְהחבור מן ומפניך, ענינו כמו אָז (ועיין שמוש הו׳ הוראה ח׳) וענין הפסוק כך, אם היית גורש אותי מעל פני האדמה (אם הרגתני) אז הייתי נסתר מחלנך ווּעמך.

הִנֵּה מלת הענין וענינו כמו הֵן בה״א, וְהִנֵּה היא לאה, (בראשי׳ כ״ט כ״ה) siehe, ובוא יבא בכל ספור המורה חרוש כמו ספור חלום, וְהִנֵּה עומד על היאור, (שם מ״א א׳) ובא בכנוי הִנְנִי הִנֵּנִי, (ישעי׳ ס״ה א׳) הִנֵּה הִנָּם, (שם מ״א ק״ז) כולל ג״כ דבור המציאות הָיה, הִנְּךָ הרה, (בראשי׳ י״ז י״א שופטי׳ י״ג ה׳) הִנְּךָ מֵת, (בראשי׳ כ׳ ג׳) du bist! הִנְנִי מביא (שם וא״ו י״ג) עתיד.

הֵן מלת הגוף לנקבות רבות נסתרות sie, ihnen, pron. pers. את נחלת אביהן לָהֵן, (במדב׳ ק״ז ז׳ רות א׳ י״ג).

הֵנָּה בה״ל א) מלת הגוף כמו הֵן כי טֹבות הֵנָּה, (בראשי׳ ו׳ כ׳) כי חיות הֵנָּה, (שמות א׳ י״ט) sie. ובאה ג״כ על כ״ר (ש״ב ד׳ ו׳) הֵנָּה תמורת הֵמָּה. ב) תה״פ מורה גבול המקום או הזמן, ישובו הֵנָּה, (בראשי׳ ט״ו ט״ז ו) והורדתם את אבי הֵנָּה, (שם מ״ה י״ג) במקום hieher. לנוס הֵנָּה וָהֵנָּה, (יהושע ח׳ כ׳) hin u. her, עבדך עושה הֵנָּה וְהֵנָּה, (מ״א כ׳ מ״ב) במקום hier u. dort. ובזמן, ולא ראיתיו עד הֵנָּה, (בראשי׳ מ״ד כ״ט) bis nun.

הסה 3. 5. קרוב לשרש חשה הפֹעל פ״ע וענינו שָׁתוֹק schweig still. ויאמר הס, (שופטי׳ ד׳ י״ט).

הַס כי לא להזכיר, (עמוס ו׳ יו״ד, חבקוק ב׳ כ׳ צפני׳ א׳ ז׳) השליך הָס, תה״פ (עמוס ח׳ ג׳) schweigend weggeworfen.

הִהִפְעִיל יוצא schweigen machen, beruhigen. וַיַּהַס כלב, (במדב׳ י״ג ל׳).

הפך 1. 2. 6. 7. הקל פ״ע וויוצא גה״ל א) שנוי במצבו sich-umwenden-kehren, ואיש ישראל הָפַךְ, (שופטי׳ כ׳ מ״א) וַיַּהַפְכוּ נערי דוד לדרכם, (ש״א כ״ה י״ב) וַתֵּהָפֵךְ ותלך לארצה, (דה״ב ט׳ י״ב) עומדים והיוצא הֲפוֹךְ ידך, wende um (מ״א כ״ב ל״ד) ב) וענינו שנוי במראה או במחשבה sich umwandeln. פ״ע וויוצא הָפַךְ לָבָן, (ויקר׳ י״ג ג׳) עומר והיוצאים באים בקשור ל׳ verwandeln. הָפַךְ לבם לשנוא, (תהל׳ ק״ה כ״ה) הָפַכְתָּ מספדי לְמחול, (תהל׳ ל׳ י״ב) הָפַךְ את מימיהם לְדם, (שם ק״ה כ״ט) וַיַּהֲפֹךְ ד׳ אלהיך לְךָ, (דברי׳ כ״ג וא״ו) ד) קרוב לשרש מָגַר או נָעַר umstürzen בפֹעל אשר הָפַךְ ד׳ (דברי׳ כ״ט כ״ב) וַיַּהֲפֹךְ את הערים, (בראשי׳ י״ט כ״ה) וַיַּהַפְכֵהוּ לְמעלה, (שופטי׳ ז׳ י״ג מ״א ד״כ ל״ד) ד) בקשור ב׳ וגם יַד, wühlen. אך בִּי ישב יַהֲפֹךְ יָדוֹ, (איכה ג׳ ג׳) ואפשר מזו ג״כ לא בְעִי יִשְׁלַח יָד, (איוב ל׳ כ״ד) והע׳ נוספת.

הנִפְעַל גה״ל א) מה״א בקל והוא עומר וענינו כהקל sich umwenden, sich umdrehen. נֶהְפַּךְ אֶל הרודף, (יהוש׳ ח׳ כ׳) נֶהֶפְכָה לְזרים, (איכה ה׳ ב׳) נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ צריה, (ש״א ד׳ י״ט) נֶהֶפְכוּ בִי, (איוב י״ט י״ט) sie haben sich gegen mich gewendet. וְנֶהְפַּךְ בלשוני, (משלי י״ז כ׳) wer mit seiner Zunge dreht. ב) מה״ב בקל verwandelt werden. נֶהְפַּךְ לְנחש, (שמות ז׳ ט״ו) נֶהְפַּךְ לָהֶם מיגון לשמחה, (אסתר ט׳ כ״ב). ד) מה״ג בקל umgestürzt werden. ונינוה נֶהְפָּכֶת (יונה ג׳ ד׳ ויקרא י״ג י״ד).

הָהָפְעַל sich wenden. הָהְפַּךְ עָלַי בלהות, (איוב ל׳ ט״ו) כנפעל בה״א.

הַהִתְפַּעֵל sich wenden- drehen. גה״ל א) להט החרב הַמִּתְהַפֶּכֶת, (בראשית ג׳ כ״ד) תִּתְהַפֵּךְ כחמר חותם, (איוב ל״ח י״ד) ב) מִתְהַפֵּךְ בתחבולותיו, (איוב ל״ג י״ב) sich verwandeln. כְּבַהָפְעַל sich wenden, herumdrehen. מִתְהַפֵּךְ במחנה, (שופטי׳ ז׳ י״ג).

הֶפֶךְ או **הֵפֶךְ** שמ״ז das Umgekehrte, Gegentheil. הֶפֶךְ מן הנשים, (יחזק׳ ט״ז ל״ד) ותהי לְהֶפֶךְ, שם שם.

הֲפֵכָה שמ״נ Sturz, Untergang. מתוך הַהֲפֵכָה, (בראשי׳ י״ט כ״ט) מה״ג בקל.

הֲפַכְפַּךְ שת״ז לאיש שמעשיו אך בחלוף ושנוי, ein Unbeständiger. הֲפַכְפַּךְ דרך איש וזר, (משלי כ״א ח׳)

מַהְפֵּכָה שמ״נ כְּמַהְפֵּכַת אלהים את סדום, (ישעי׳ י״ג י״ט) Zerstörung.

מַהְפֶּכֶת שת״נ לבית האסור, אל בית הַמַּהְפֶּכֶת, (ירמי׳ כ״ט כ״ו) Stockhaus n.

תַּהְפֻּכוֹת שמ״נ ולא נמצא במקרא רק בסר״נ בה״ל א) כי דור תַּהְפֻּכֹת המה, (דברי׳ ל״ב כ׳) Verkehrtheit f. ב) תה״ש וענינו תרמית וכזב לשון תַּהְפֻּכוֹת, (משלי יו״ד ל״א) eine falsche Zunge.

הצן הֹצֶן שם כלי זין Waffe. ובאו עליך הֹצֶן, (יחזקאל כ״ג כ״ד) בחסרון ב׳ השמוש והראוי בְהֹצֶן.

שפתי תְּהִלָּה, (תהלים קי"ט קע"א) לך דומיה תְהִלָּה, (שם ס"ה ב'. דברים כ"ו י"ט) ובס"נ יושב תְּהִלּוֹת ישראל, (תהלים כ"ב ד') ענינו יושב ושומע תְּהִלּוֹת ישראל, בחסרון הפעולה.

תָּהֳלָה שמ"נ הפך תְּהִלָּה וענינו גנות, Tadel *m*. ובמלאכיו ישים תָּהֳלָה, (איוב כ"ד י"ח).

הלם, בנינו קל בה"ל: א) ענינו הכאה וכתיתה פ"ע ויוצא, הָלְמוּ עקבי סוס, (שופטים ה' כ"ב) es stampfen die Hufe der Rosse פ"ע. והיוצאים, הָלְמָה סיסרא, (שם שם כ"ו) sie schlug den Sissra. הוֹלֵם פָּעַם, (ישעיה מ"א ז') der den Ambos schlägt. בכשיל וכילפות יַהֲלֹמוּן, (תהלים ע"ד ו'. שם קמ"א ה') schlagen. ובא עצה"ש הֲלוּמֵי יין, (ישעיה כ"ח א') וענינו הֲלוּמֵי מיין והוא שכרות. ב) וענינו פְּרִידָה, sich zerstreuen, zerschlagen vom Heere. פ"ע, וילך וַהֲלוֹם, (ש"א י"ד ט"ז) או שפירושו כחבריו וילך וַהֲלוֹם, הָלוֹךְ והכות.

הֲלֹם תה"פ. להורות מקום גבול נרדף עם מלת הֵנָּה, hieher, hier. אל תקרב הֲלֹם, (שמות ג' ה') הביאך הֲלֹם, (שופטים י"ח ג') הגם הֲלֹם ראיתי, (בראשית ט"ז י"ג).

הַלְמוּת שת"נ לפטיש, לְהַלְמוּת עמלים, (שופטים ה' כ"ו) Hammer *m*.

יַהֲלֹם שם אבן טובה, (שמות כ"ח י"ח).

מַהֲלֻמָּה שמ"נ לְהַכָּאוֹת, Stösse, Schläge *pl*. לְמַהֲלֻמוֹת יקרא, (משלי י"ח וא"ו).

הם, הֵם מלת הגוף לרבים זכרים נסתרים. הֵם יצאו את העיר, (בראשית מ"ד ג') sie. ובתוספת ה', הֵמָּה הגבורים, (בראשית ו' ד') ובא פ"א בתוספת ה' גם מ', ולא מֶהֱמֵהֶם, (יחזקאל ז' י"א) von den Ihrigen.

המה, בנינו קל בה"ל: א) ענינו הוצאת קול רעש, brausen. וְהָמוּ גליו, (ירמיה ה' כ"ב) יֶהֱמוּ יחמרו מימיו, (תהלים מ"ו ד') הָמוּ גוים, (תהלים מ"ו ז') נֶהֱמֶה כַדֻּבִּים, (ישעיה נ"ט י"א) brummen. יֶהֱמוּ ככלב, (תהלים נ"ט ז') knurren. ב) וענינו הסערות הנפש מפחד או מאבל או מתאוה ותשוקה עזה או מחמלה, unruhig sein, toben, lärmen, aufgeregt sein. מה תֶּהֱמִי עלי, (תהלים מ"ב י"ב. שם שם ו') הָמוּ מעי, (ירמיה ל"א כ') ומזה הוֹמִיָּה היא וסוררת, (משלי ז' י"א) אשת כסילות הוֹמִיָּה, (שם ט' י"ג) toben. הָמוּ כמו יין, (זכריה ט' ט"ו) ענינו כמו מִיַּיִן, והוא מפני שכרות או שענינו כמו הוֹמֶה שכר, היין הוֹמֶה.

הוֹמֶה תאר למרעיש קול או להסערת הנפש, lärmend aufbrausend, לץ היין הֹמֶה שכר, (משלי כ' א').

הוֹמִיָּה תהש"נ לרעש ושאון. עיר הוֹמִיָּה, (ישעיה כ"ב ב') geräuschvolle Stadt. בראש הֹמִיּוֹת (משלי א' כ"א. שם ז' י"א. שם ט' י"ג).

הֶמְיָה שמ"נ לרעש קול, Geräusch, Getöse. הֶמְיַת נבליך, (ישעיה י"ד י"א).

הָמוֹת ענינו כמו הֶמְיָה, Brausen. כַּהֲמוֹת יַמִּים, (שם י"ז י"ב) ואפשר מזה, ואל הֲמִיתוֹ אל תשא נפשך, (משלי י"ט י"ח).

הָמוֹן בה"ל: א) כמו הֶמְיָה, Getöse *n*. הֲמוֹן שיריך, (עמוס ה' כ"ג) ולא מֵהֲמוֹנָם, (יחזקאל ז' י"א). ב) מה"ב בקל, הֲמוֹן מעיך, (ישעיה ס"ג ט"ו) Unruhe *f*. וע"ש המן.

מֶהֱמֵהֶם (יחזקאל ז' י"א) והראוי בי' מֵהֱמֵיהֶם von ihrem Toben. (ראה שרש הם).

המל, הֲמֻלָּה נרדף עם השם הֶמְיָה, Geräusch. קול הֲמֻלָּה כקול מחנה, (יחזקאל א' כ"ד) שמ"נ ובא בנה ורגש לקול הֲמוּלָּה, (ירמיה י"א ט"ז) ע"ש מלל.

המם, בנינו קל פ"י בה"ל: א) ענינו שבר, zerbrechen. וְהָמַם גלגל עגלתו, (ישעיה כ"ח כ"ח). ב) וענינו בלבול ומבוכה, verwirren. כה"א בשרש הום, וַיָּהָם את מחנה מצרים, (שמות י"ד כ"ג) שלח חציך ותְהֻמֵּם, (תהלים קמ"ד ו') אלהים הֲמָמָם בכל צרה, (דה"ב ט"ו ו') ומה"א נ"כ כליה והשמדה, vertilgen, aufreiben. וְהַמֹּתִי את כל העם, (שמות כ"ג כ"ז) אכלני הֲמָמַנִי, (ירמיה נ"א ל"ד) לְהֻמָּם, (דברים ב' ט"ו. אסתר ט' כ"ד).

המן, הָמוֹן בה"ל: א) וענינו כשרש המה שמ"ו לרעש התלונה, יען הֲמָנְכֶם מן הגוים, (יחזקאל ה' ז') wegen eueres Tobens, d. h. ihr empört gegen Gott euch mehr als die Heiden. ב) וענינו רבוי ושפעת רב בעם או בנכסים או בשארי דברים, Menge *f*. אב הֲמוֹן גוים, (בראשית י"ז ד') הֲמוֹן הרים, (ירמיה ג' כ"ג) הֲמוֹן נשים, (דה"ב י"א כ"ג) ובסה"ז הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים, (יואל ד' י"ד).

הָאָמוֹן, יתר הָאָמוֹן, (ירמיה נ"ב ט"ו) א' במקום ה' ענינו הֶהָמוֹן.

המס ע"ש מסס.

המר, מַהֲמֹרָה שם נרדף לבור, Grube *f*. בְּמַהֲמֹרוֹת בל יקומו, (תהלים ק"מ י"א).

הן, הֵן מלת הענין דה"ל: א) ענינו כמלת הִנֵּה הבא לעורר כוונת השומע על דבר המשפט אשר יֵאָמֵר לו, siehe. הֵן האדם היה — ועתה פֶּן ישלח ידו, (בראשית ג' כ"ב. שם ד' י"ד. שם ט"ו ג'). ב) וענינו כמו אִם, wenn? או ה' השאלה, הֵן לא נזרע, (ויקרא כ"ה כ') וכן הוא שאלה כדרך קל

י"ז. ש כ"א ו') תֵּלַכְנָה חלב (יואל ד' י"ח) משורש ילך. ה) במוסרי, wandeln. הוֹלֵךְ תמים, (תהלים ט"ו ב') אם תלך לפני כאשר הָלַךְ דוד אביך, (מ"א ט' ד') אשר לא הָלַךְ בעצת רשעים, (תהלים א' א') קול השופר הוֹלֵךְ והזק, (שמות י"ט י"ט) הָלַךְ הצל, (מ"ב כ' ט') בחקות הגוים הָלַךְ, (יחזקאל ל"ג ט"ו) fortschreiten.

הִנְפְעַל מה"ג בקל, כצל כנטותו נֶהֱלָכְתִּי, (תהלי' ק"ט כ"ג) verschwinden.

הִפְעֵל לרוב הוא עומד והוראתו כבקל, wandeln. לא הִלַּכְתִּי בגדולות, (תהלים קל"א א') אֲהַלֵּךְ באמתך, (שם פ"ו י"א) אניות יְהַלֵּכוּן, (שם ק"ד כ"ו) והיוצא ערום הִלְּכוּ מבלי לבוש, (איוב כ"ד י"ד) gehen lassen.

הִתְפַּעֵל בה"ל: א) מה"א בקל, בטבעי, וְהִתְהַלֵּךְ בחוץ על משענתו, (שמות כ"א י"ט) einhergehen. כרע כאח לי הִתְהַלָּכְתִּי, (תהלים ל"ה י"ד) umhergehen. ב) במוסרי מהוראה ה' בקל הִתְהַלֵּךְ נח, (בראשית ו' ט'. שם י"ז א') wandeln.

הֵלֶךְ בה"ל: א) שת"ז מה"א בקל ועניינו עובר ארח Wanderer. ויבוא הֵלֶךְ לאיש העשיר, (ש"ב י"ב ד'). ב) מה"ד בקל שת"ז לדבר הנוזל והניגר, והנה הֵלֶךְ דבש, (ש"א י"ד כ"ו). ein Fluss Honigs.

הֲלִיךְ שת"ז כמו צעד או פעם או רגל, meine Schritte. ברחוץ הֲלִיכַי בחמה, (איוב כ"ט ו').

הֲלִיכָה נה"ל: א) שמ"נ לפעולת ההליכה, יכשלו בַּהֲלִיכָתָם, (נחום ב' ו') Gang. הֲלִיכוֹת עולם לו, (חבקוק ג' ו') der Gang der Natur. ב) שמ"נ מה"ה בקל, צופיה הֲלִיכוֹת ביתה, (משלי ל"א כ"ז) das Fortschreiten ihres Hauses, Fortschritt m. ומזה השם הֲלָכָה בתלמוד. ג) ש"ת לסיעת חברה שיירה, Karavanen. הֲלִיכוֹת שבא, (איוב ו' י"ט).

מַהֲלָךְ בה"ל: א) שמ"ז להליכה או לנסיעה, Weg, Reise. מַהֲלַךְ יום אחד, (יונה ג' ד') מַהֲלַךְ שלשת ימים, (שם שם ג'). עד מתי יהיה מַהֲלָכְךָ, (נחמיה ב' ו'). ד) והיא ש"ת למשרת המלוה את אדניו בדרך, Begleiter n. ונתתי לך מַהְלְכִים, (זכריה ג' ז').

מְהַלֵּךְ על משקל אחר ש"ת כה"ב בשם.

מְהַלֵּךְ ובא כִמְהַלֵּךְ רישך, (משלי ו' י"א) Begleiter.

תַּהֲלוּכָה יש מפרשים שהוא ש"ת למקום עשוי בבנין ללכת בו, Gänge, Altane. וְתַהֲלֻכוֹת לימין, (נחמיה י"ב ל"א) וי"מ שהיא ש"מ לפעולת ההליכה בהמון רב בהליכת קודש Procession.

הלל, 1. 3. 4. 5. 7. הקל בה"ל: א) עניינו אור מזהיר, leuchten. בְּהִלּוֹ נרו עלי ראשי, (איוב כ"ט ג') והראוי בתשלומו בְּהִלְּלוֹ במשקל וּבְפִתְחוֹ עמדו, (נחמיה י"ו) או שבא בהלו ע"ד

החסרים כמו בְּחֻקּוֹ חג, (משלי ה'). ב) ועניינו שגעון וטרוף הדעת מפני שמחה ומצורף אליו שחוק על בזיון זולתו, ausgelassen sein, oder spotten, verhöhnen. אמרת לַהוֹלְלִים אל תהולו, (תהלים ע"ה ה') לא יתיצבו הוֹלְלִים, (שם ה' ו') שתוי־, קנאתי בַּהוֹלְלִים, (שם ע"ג ג') Spötter.

הִפְעֵל בה"ל: א) הוא פ"י מהקל בה"ב ובא ע"ד המרבעים, ושופטים יְהוֹלֵל, (ישעיה מ"ד כ"ה) zum Thoren machen. הבינוני מהפעל עניינו שגעון, לשחוק אמרתי מְהוֹלָל, (קהלת ב' ב') vom Lachen sprach ich toll. מְהוֹלָלַי בי נשבעו, (תהלים ק"ב ט') תה"ש ז"ר (היחיד מְהוֹלֵל) die gegen mich rasen. ב) מענין שבח ותהלה, loben. ובא ע"ד השלמים, וַיְהַלְלוּ אותה אל פרעה, (בראשית י"ב ט"ו) פ"י הִלֵּל רשע, (תהלים יו"ד ג') sich rühmen פ"ח שבע ביום הִלַּלְתִּיךָ, (תהלים קי"ט קס"ד) loben, preisen.

הִפְעַל מה"ב בִּפְעֵל שעניינו שבח, gelobt, gerühmt werden. לפי שכלו יְהֻלַּל איש, (משלי י"ב ה') ובתולותיו לא הוּלָּלוּ, (תהלים ע"ח ס"ג) durch Hochzeits- Lieder gepriesen werden. העיר הַהֻלָּלָה, (יחזקאל כ"ו י"ז) ש"ת die gepriesene Stadt.

הִהְפְעִיל מה"א בקל מענין אור leuchten. והוא פ"ע, א) אור כי יָהֵל, (איוב ל"א כ"ו). ב) והם פ"י. עטישותיו תָּהֶל אור, (שם מ"א יו"ד) יָהֵלּוּ אורם, (ישעיה י"ג יו"ד) leuchten lassen, ולרד"ק ולא יַאֲהִיל, (איוב כ"ה ה') כמו יָהֵל א' תמורת אות הכפל וכבר פרשתי בשרש א הל ע"ש בהפעיל.

הִתְפַּעֵל בה"ל: א) מה"א בקל והוא פ"ח כדרכו ובא ע"ד המרובעים, וַיִּתְהֹלֵל בידם, (ש"א כ"א י"ד) sich wahnsinnig stellen. ובאו מים יִתְהוֹלָלוּ, (ירמיה נ' ל"ח) עניינו כהוראתו בפעל sich bethören lassen. וְהִתְהוֹלְלוּ הרבה, (ירמיה מ"ו ט') פ"ע toll sein. ב) ובא ע"ד השלמים כה"ב בפעל. איש מִתְהַלֵּל במתת שקר, (משלי כ"ה י"ד) sich rühmen. אל יִתְהַלֵּל חוגר כמפתח, (מ"א כ' י"א. תהלים ס"ג י"ב) prahlen.

הִלּוּל תהש"ז ועניינו שיר ושבח, Lobgesang. קודש הִלּוּלִים, (ויקרא י"ט כ"ד) ויעשו הִלּוּלִים (שופטים ט' כ"ז) Freudenfeste.

הֵילֵל שת"ז לכוכב נוגה, Morgenstern m. הֵילֵל בן שחר, (ישעיה י"ד י"ב).

הוֹלֵלוֹת או הוֹלֵלוּת, וְהוֹלֵלוֹת בלבבם, (קהלת יו"ד י"ג) ודעת וְהוֹלֵלוֹת, (שם א' י"ז. שם ט' ג') Thorheit, Unsinn, Ausgelassenheit.

מַהֲלָל שמ"ז כמו תְּהִלָּה, das Loben, Rühmen. ואיש לפי מַהֲלָלוֹ, (משלי כ"ז כ"א).

תְּהִלָּה שמ"נ, Lob n., Ruhm, Dank m. תבענה

לבי כדונג, (תהלים כ"ב ט"ו) er, sie, es war wüst, listig. ולפעמים מורה הפעל הזה התחדשות דבר מה שלא היה, יְהִי אור וַיְהִי אור, (בראשית א' ג') es werde. הן האדם הָיָה כאחד ממנו, (שם ג' כ"ב) geworden. הֱיִי לאלפי רבבה, (שם כ"ה ס') werde. נ) ולרוב הוא פעל עזר haben, sein, werden, sollen, wollen. כשיבוא בקשור ל, וַיְהִי לי שור, (שם ל"ב ו') haben. הָיֹה יהיה לגוי גדול, (שם י"ח י"ח) sein. וַיְהִי לְנחש, (שמות ד' ג') וְהָיוּ לדם, (שם שם ט') werden. וְהָיוּ לבשר אחד, (בראשית ב' כ"ד) sollen sein. וכן וַיְהִי השער לסגור, (יהושע ב' ה') וַיְהִי לִדְרוֹשׁ אלהים, (דה"ב כ"ו ה') wollen. ובלא ל', והוא יִהְיֶה פֶּרֶא אדם (בראשית ט"ז י"ב) sein. וַיְהִי אנשים אשר הָיוּ טמאים, (במדבר ט' ו') וַיְהִי הם מריקים שקיהם, (בראשית מ"ב ל"ה) es waren, es war als. ועל כי הוא פעל עזר, איננו שומר לרוב לא את המין ולא את המספר. ד) בקשור עִם בה"ל: a) ענינו היות עמו לעזרה mit jemanden halten, auf seiner Seite — Partei stehen. לא הָיוּ עִם אדניהו, (מ"א א' ח' ושם פסוק ל"ז) b) וענינו שכיבה עם אשה, beischlafen. להיות עִמָּהּ, (בראשית ל"ט י"ו) האמינון אחיך הָיָה עִמָּךְ, (ש"ב י"ג כ'). ה) ובקשור השם יַד בה"ל: א) אם יבוא אחרי השם יַד ב' השמוש, ענינו מכה ועונש, Leides thun. הנה יַד ה' הוֹיָה במקנך, (שמות ט' ג') וגם יַד ה' הָיְתָה בָּם, (דברים ב' ט"ו) ב) ואם תבוא לפני השם יד מלת עַל ענינו חול רוח ה', begeistert werden. וַתְּהִי עָלָיו יד ה', (יחזקאל א' ג'. שם ל"ז א').

הנִפְעָל בה"ל: א) מענין ישות, הֲנִהְיָה כדבר הגדול הזה, (דברים ד' ל"ב) geschah so etwas? hatte sich so Etwas ereignet? היום הזה נִהְיֵיתָ לעם, (שם כ"ו ט') geworden. ב) וענינו קרוב לשרש הָוָה שענינו שבר, zerstört, zerrüttet: ואני נִהְיֵיתִי ונחליתי (דניאל ח' כ"ז) ושנתו נִהְיְתָה עליו, (שם ב' א') תאוה נִהְיָה, (משלי י"ג י"ט)

יְהוָֹה שע"ם להשי"ת der Ewige.

היך, הֵיךְ מלת השאלה. כמו אֵיךְ בחלוף י' בא' הֵיךְ אביא אלי, (דה"א י"ג י"ב) wie.

הים, 1. 2. 5. הקל שוה לשרש המם בה"ב וענינו בלבול ומבוכה, verwirren, bestürzen, וְהָמָם מהומה גדולה, (דברים ז' כ"ג).

הנִפְעָל וַתֵּהוֹם כל העיר, (רות א' י"ט) וַתֵּהֹם הארץ, (ש"א ד' ה') in Bewegung gerathen.

ההִפְעִיל ענינו הסיה ושאון ורעש, toben. אריד בשיחי וְאָהִימָה, (תהלים נ"ה ג') תְּהִימֶנָה מאדם, (מיכה ב' י"ב) toben, summen.

מְהוּמָה כה"ל: א) שם להמית קול המון במבוכה, Verwirrung, Tumult, Bestürzung. מְהוּמָה ומבוכה, (ישעיה כ"ב ה') מְהוּמַת מות, (ש"א ה' י"א) ב) וענינו הפך שלום, Unruhen: מְהוּמוֹת רבות, (דה"ב ט"ו ה', משלי ט"ו ט"ז).

הין, בנינו הפעיל. וענינו חשוב דבר לנקל, für gering halten. (וכן הוראתו בל' ערבי) וַתָּהִינוּ לעלות ההרה, (דברים א' מ"א).

הִין שת"ז למדת הלח, וְהִין צדק, (ויקרא י"ט ל"ו) ושיה לחצי סאה במדת היבש והוא אחד מששים בכר או בחמר ושיעורו י"ב לוגים או ע"ב בצים.

היכל, הֵיכָל שת"נ משותף להשם ארמון, Tempel, Palast m. לְהֵיכַל ולדביר, (מ"א ו' ה') וְהֵיכַל תוסד, (ישעיה מ"ד כ"ח) ברז"ונ, בְּהֵיכְלֵי מלך, (משלי ל' כ"ח. תהל' מ"ה ט') ויבן הֵיכָלוֹת, (הושע ח' י"ד) וכולם מלא י'.

הכר, בנינו הִפְעִיל פ"ע וענינו העז מצח, sich erfrechen. וכן הוראתו בל' ערבי, לא תֵבֹשׁוּ תַהְכְּרוּ לי, (איוב י"ט ג')

הַכָּרָה שמ"נ מההפעיל, הַכָּרַת פניהם ענתה בם' (ישעיה ג' ט') Frechheit f.

הלא, הָלְאָה, תה"פ וענינו רחוק מקום או זמן, fort, weg, hinweg. זרה הָלְאָה, (במדבר י"ז ב') גש הָלְאָה, (בראשית י"ט ט') במקום מיום השמיני וָהָלְאָה, (ויקרא כ"ב כ"ז) בזמן weiter. ומזה הנפעל במקום תאר, וְהַנַּהֲלָאָה, (מיכה ד' ז') ר"ל המרחקה die Entfernte. ועין בסוף הספר הזה בהע"ה.

הלה, תָּהֳלָה שמ"נ וענינו העדר שלמות, ובמלאכיו ישים תָּהֳלָה, (איוב ד' י"ח). Nachlässigkeit legt er ihnen zur Last.

הלך, 1. 2. 3. 7. (לא נמצא ממנו בשרש הזה רק המקור והעבר והבינוני ומעט מהעתיד אבל רוב העתיד והצווי משרש ילך) הקל הוא, פ"ע ה' ה"ל: א) עקר הוראתו היא התנועה ממקום למקום, gehen, reisen, fahren. הוֹלֵךְ לקראתך, (בראשית ל"ב ז') למה לא הָלַכְתָּ אלי, (במדבר כ"ג ל"ז) הן קדם אֶהֱלֹךְ, (איוב כ"ג ח'. שם ט"א י"א) וַתִּהֲלַךְ אש, (שמות ט' כ"ג. תהלים ע"ג ט'). ב) על המשך והתמדה בענין מה, wandern. ואנכי הוֹלֵךְ ערירי, (בראשית ט"ו ב') הוֹלֵךְ למות, (שם כ"ה ל"ב) ואם יבוא מצטרף על פעל אחר, מורה המשך והתמדת הפעולה, fortdauern. הָלוֹךְ ושב, (שם ה' ג') הָלוֹךְ וחסור (שם שם ה'.) ג) וענינו חָלַף, verschwinden, fortgehen. כלה ענן וַיֵּלַךְ, (איוב ז' ט') תתקפהו לנצח וַיַּהֲלֹךְ, (שם י"ד כ') חלף הָלַךְ לו, (ש"ה ב' י"א). ד) וענינו נזילה, fliessen, strömen. וְהָלַךְ על כל גדותיו (ישעיה ח' ז') כל ברכים תֵּלַכְנָה מים, (יחזקאל י"ז

Hoheit *f*. הוד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ, (תהלי' ק"ד א'. שם צ"ו וא"ו) שמ"ז קול ה' בֶּהָדָר, (שם כ"ט ד') majestätische Würde. ב) ועניינו יפה, schön. והוא תה"ש פרי עץ הָדָר, (ויקרא כ"ג מ"ם) הָדוּר בלבושו, (ישעיה ס"ג א') לא תאר לו ולא הָדָר, (ישעיה נ"ג ב') Ansehen. ג) ועניינו פְּאֵר, Schmuck *m*. הֲדַר זקנים שיבה, (משלי כ' כ"ט) הודך וַהֲדָרֶךָ, (תהלי' מ"ה ד'. יחזק' ט"ז י"ד) ובס"נ בסמוך בְּהַדְרַת קודש, (תהלי' כ"ט ג'. משלי י"ד כ"ח) וברי"ז בְּהַדְרֵי קודש, (תהלי' ק"י ג') heiligen festlichen Schmuck.

הֶדֶר שמ"ז עניינו כמו הָדָר בה"ג שעניינו פְּאֵר, Zierde, Pracht *f*. הֶדֶר מלכות, (דניאל י"א כ').

הֲדוּרִים תאר לדרך עקום Krümmungen. שהולכים בו בסבוב (שוה לארמית ליקר מלכות הַדְרִי, דניאל ד') ועניינו חזרה וסבוב וַהֲדוּרִים אישר (ישעיה מ"ה ב').

הה, הָהּ מלת הקריאה על צרה, O, wehe, ach. כמו אֲהָהּ, הָהּ ליום, (יחזקאל ל' ב') וכן הוי, הוי אחי, (מ"א י"ג ל'. ישעיה א' ד') וכן הו, בכל הצות יאמרו הו, (עמוס ה' ט"ז) בלי י', ובי' הוי המתאוים, (שם שם י"ח).

הוא. הוא מלת הגוף לנסתר יחיד זכר, er. וְהוּא ימשל בך, (בראשית ג' ט"ז) ואם יקושר למדבר בעדו, אני אני הוא, (ישעיה מ"א ד'. ישעיה מ"ג כ"ה) או לגוף נוכח, אַתָּה הוּא מלכי, (תהלים מ"ד ה') אַתָּה הוּא לבדך. (נחמיה ט' ו') וכן אברם הוּא אברהם, (דה"א א' כ"ה) הוא דמשק אליעזר, (בראשית ט"ו ב') יכלול ג"כ בעל המציאות הָיָה, ich bin, du bist, er ist, derjenige, derselbe. ולפעמים בא מלת הוא לחזק. לכן יתן ה' הוא לכם אותי, (ישעיה ז' י"ד) der Herr selbst. ואם בא בקשור אֲשֶׁר בה"ל: א) הוא אֲשֶׁר דבר ה', (שמות ט"ז כ"ג) נופל על הדבר das ist's, was der Herr sagte. ב) הלא הוא אֲשֶׁר הסיר יחזקיה, (ישעי' ל"ו ז') נופל על הגוף המדובר ממנו der ist derjenige, welcher.

הוד, הוד נה"ל: א) שם נרדף לְהָדָר בה"א שם שעניינו כבוד, Würde, Majestät *f*. הוד והדר לפניו, (תהלים צ"ו וא"ו) הוד והדר תשוה עליו, (שם כ"א וא"ו. שם ק"ד א'. ירמיה כ"ב מ"ח). כה"ג בשם הָדָר שעניינו פאר כסוס הודו במלחמה, (זכריה י"ד ג') sein Prachtpferd. ג) ועניינו כהשם זיו שהוא ש"ת למראה הטובה והבריאה אשר לצמח או לבעל חי בימי בחרותם die blühende Gesichtsfarbe. וְהוֹדִי נהפך עלי, (דניאל י"ד ה') meine Gesichtsfarbe verwandelte sich. ויהי כזית הודו, (הושע י"ד ז') wie der Olivenbaum sei sein Glanz.

הֲהוּא עיין שמושי הה' הוראה ה.

הוה, בנינו קל פ"ע בה"ל: א) עניינו הויה, sein werden קרוב לשרש הָיָה ובא לרוב בקשור ל' הֱוֵה גביר לְאחיך, (בראשית כ"ז כ"ט) ואתה הֹוֶה לָהֶם לַמלך, (נחמיה ו' ו') שיפול העץ שם יְהוּא, (קהלת י"א ג') משפטו יְהֱוֶה sein. ב) ועניינו תועלת nützen, frommen. כי מה הוה לאדם, (קהלת ב' כ"ב).

הֹוָה שמ"נ ועניינו שבר וצרה, Unglück, Unfall תפול עליך הֹוָה, (ישעיה מ"ז י"א) הֹוָה על הֹוָה (יחזקאל ז' כ"ו).

הַוָּה שמ"נ נה"ל: א) כמו הֹוָה עַד יעבור הַוּוֹת, (תהלים נ"ז ב') Unglück, Missgeschick. ב) ועניינו רֶשַׁע, קרבם הַוּוֹת, (תהלים ה' יו"ד) Frevel ist ihr Inneres. דברו הַוּוֹת, (שם ל"ח י"ג) וּבְהַוַּת בוגדים ילכדו, (משלי י"א וא"ו) Frevel. ג) ועניינו כמו אַוָּה ובאה ה' ת' א' ועניינו חפץ ורצון וְהַוַּת רשעים יהדוף, (משלי י"ד ג') והגדול דובר הַוַּת נפשו, (מיכה ז' ג') Lust, Begierde *f*.

הוי, הוי מלת הקריאה לצרה, o wehe! כמו הוֹ בשרש הָהּ, (ישעיה א' ד'. ירמיה כ"ב י"ג) ובא הו בלי י' (עמוס כ"ה ט"ז) ובאה ג"כ לקריאה של שמחה. הוי הוי ונוסו מארץ צפון, (זכריה ב' יו"ד י"א).

הון, הון בה"ל. א) שת"ז לרבוי נכסים, Reichthümer, Schätze. כל הון יקר נמצא, (משלי א' י"ג. שם ו' ל"א) בלא הון, (תהלים מ"ד י"ג) ברבו הוניים, הונך ומערכך, (יחזקאל כ"ז ל"ג) ונמצא ג"כ בא' ת' ה' מצאתי און לי, (הושע י"ב ט'). ב) והוא תה"פ ועניינו דַּי, genug. ארבע לא אמרו הון, ואש לא אמרה הון, (משלי ל' ט"ו וט"ז).

הזה, בנינו קל ועניינו בטוי בתנומה, הזים שכבים (ישעיה נ"ו יו"ד) fantasiren. ומזה בתלמוד השמ"נ הֲזָיוֹת Irre reden, Unsinn.

הי, הִי שם למספד ואבל, Wehklagen *n*. והגה וָהִי, (יחזק' ב' יו"ד) ואפשר שרשו נְהִי והסרה הנ' ובא בתוס' א'. הִיא בכל נשיאי ישראל, (יחזקאל כ"א י"ב).

היא, הִיא מלת הגוף לנקבה יחידה נסתרת, sie. הִיא נתנה לי, (בראשית ג' י"ג) וע"ש הוא.

היה, 1. 2. הקל עיקר עניינו מציאות וישות הה"ל: א) אם לא יבוא אחריו תאר או שם אז הפעל הָיָה בעצמו נושא המשפט, הבקר הָיָה, (שמות י"ד י"ג) es war der Morgen. וַיְהִי דניאל עד שנת אחת לכרש, (דניאל א' כ"א) existiren, leben, ב) ואם יבוא אחריו תאר או שם, אז הפעל הָיָה מורה מציאת תואר בנושא, והארץ הָיְתָה תהו, (בראשית א' ב') והנחש הָיָה ערום, (שם ג' א') הָיָה

הלט ש' לוט.

הבוק ש' בקק.

הבל. 1. 5. הקל פ"ע ונגזר מהשם הֶבֶל שענינו רוח, eitel sein. ובִּבְּפָּעַל ענינו עסק של שטות ורעות רוח. למה זה הבל תֶּהְבָּלוּ, (איוב כ"ז י"ב) וילכו אחר ההבל וַיֶּהְבָּלוּ, (ירמיה ב' ה) aber-gläubisch sein.

הִהְפְעִיל פ"י, מַהְבִּלִים המה אתכם, (ירמיה כ"ג ט"ז) zur Eitelkeit verleiten.

הֶבֶל בה"ל: א) שמ"ז וענינו ריק ובטל Eitel, Nichts. הֶבֶל ורעות רוח, (קהלת כ"ב כ"ו) והתה"פ למה זה הֶבֶל איגע, (איוב ט' כ"ט) umsonst bemühen. בר"ז הֲבָלִים, (קהלת א' ב'). ב) שם לרוח הנשימה היוצא מפי בעה"ח, Hauch. הֶבֶל נדף, (משלי כ"א ו').

הָבִין ע"ש בין.

הבן. הָבְנִים, (יחזקאל כ"ז ט"ו) שם מין עץ קשה שעושים ממנו כלים יקרים Ebenholz *n.*

הבר. הוֹבֵר שת"ז לחוזה בכוכבים, Sternseher *m.* הוֹבְרֵי שמים, (ישעיה מ"ז י"ג).

הַגֵּד, הַגִּיד ע"ש נגד.

הגה. 1. 5. 6. הקל דה"ל: א) ענינו מחשבה, denken. וְהָגִיתִי בְּכל פעלך, (תהלי' ע"ז י"ג) וְהָגִיתָ בו יומם ולילה, (יהושע א' ח') יֶהְגֶּה לענות, (משלי ט"ו כ"ח) יֶהְגֶּה אימה, (ישעיה ל"ג י"ח) וְהֹגֶה מלב, (ישעיה נ"ט י"ג). ב) וענינו השמעת קול, ächzen, girren, brüllen. תֶּהְגֶּה אך נכאים, (ישעיה ט"ז ז') כאשר יֶהְגֶּה האריה, (שם ל"א ד') וכיונים הָגֹה נֶהְגֶּה, (ישעיה נ"ט י"א). ג) וענינו דבור, reden. לא יֶהְגּוּ בגרונם, (תהלים קט"ו ז') ולשוני אם יֶהְגֶּה רמיה, (איוב כ"ז ד'). ד) וענינו הסרה ולקיחת דבר, wegnehmen. הָגוֹ סיגים מכסף, (משלי כ"ה ד') הָגוֹ רשע לפני מלך, (שם שם ה') הָגָה ברוחו הקשה, (ישעיה כ"ז ח').

הִהְפְעִיל פ"ע מה"ב בקל, המצפצפים וְהַמַּהְגִּים, (ישעיה ח' י"ט) murmeln.

פֻּעַל מה"ד בקל, כאשר הֹגָה מן המסלה, (ש"ב כ' י"ג) weggeschafft worden. ובאה הולם ת' קבי"ץ ואפשר היא משרש יגה.

הֶגֶה ש"ז בה"ל: א) מה"א בקל וענינו מחשבה ורעיון, Gedanke *m.* כלינו שנינו כמו הֶגֶה, (תהלים צ' ט'). ב) מה"ב בקל וענינו קול, Stimme *f.* וְהֶגֶה מפיו יצא, (איוב ל"ז ב') קנים וָהֶגֶה, (יחזקאל ב' י"ד) Gemurmel.

הָגוּת ענינו כמו הֶגֶה בה"א, וְהָגוּת לבי תבונות, (תהלי' מ"ט ד') Gedanke *m.*

הֲגִיג שמ"ז וענינו כמו הָגוּת, בינה הֲגִיגִי, (תהלי' ה' ב', שם ל"ט ד') Gedanke. ולדעת גאוניים ענינו התלהבות הנפש וחמימת הלב לדבר נכבד וישרשו בערבי הגג Glut *f.*

הִגָּיוֹן שמ"ז בה"ל וענינו כמו הָגוּת, שפתי קמי וְהֶגְיוֹנָם עלי, (איכה ג' ס"ב) וְהֶגְיוֹן לִבִּי, (תהלי' י"ט ט"ו) das Sinnen, der Anschlag. ב) וענינו דמיה מה"ב בקל שענינו השמעת קול, עלי הִגָּיוֹן בכנור, (תהלי' צ"ב ד') das Rauschen der Harfe, bei rauschendem Spiel auf der Harfe. הִגָּיוֹן סלה, (תהלי' ט' י"ז) ענינו הרמת קול, כלי השיר והפסק Pause. ועין סֶלָה א).

הגן. הֲגִינָה תהש"נ. לדבר ראוי ונכון, passend. בפני הדרת הֲגִינָה, (יחזקאל מ"ב י"ב) ובתלמוד שמשו בזה התאר הרבה, איש הָגוּן, אִשָּׁה הֲגוּנָה.

הדד. הֵד שם לקול הנשמע מהרים, המכפיל פעם שנית או שלש פעמים דברי הקורא או המדבר, Echo *n.*, Widerhall *m.* הֵד הרים, (יחזקאל ז' ז').

הֵידָד מלת הקריאה לשמחה das Jauchzen, Freudengeschrei. כמו הֶאָח, הֵידָד השבתי, (ישעיה ט"ז י"ד) הֵידָד כדורכים יענה, (ירמיה כ"ה ל', שם מ"ח ל"ג).

הדה. בנינו קל וענינו הושטת יד, ausstrecken. גָּמוּל ידו הדה, (ישעיה י"א ה').

הדך. בנינו קל וענינו הכנעה ורמיסה, niedertreten. וַהֲדֹךְ רשעים תחתם, (איוב מ' י"ב).

הדם. הֲדֹם בא תמיד בקשור השם רגלים והוא שם לכסא קטן משענת הרגלים, Fussschemel *m.* הֲדֹם רגלי, (ישעי' ס"ו א', תהל' צ"ט ה').

הדס. הֲדַס שם ענף עץ אבות, Myrthe *f.* יעלה הֲדַס, (ישעיה נ"ה י"ג. נחמיה ט' ט"ו) בר"ז הֲדַסִּים, (זכריה א' ה').

הדף. בנינו קל פ"י וענינו הניעת והרחקת גוף ממקום למקום בחוזקה, stossen, verstossen, umstossen, zurückstossen. בלא איבה הֲדָפוֹ, (במדבר ל"ה כ"ב) לַהֲדֹף את כל אויביך, (דברים וא"ו י"ט, ט"ב ד' כ"ז).

הדר. 1. 2, 7. הקל פ"י וענינו תת כבוד ויקר לזולתו, ehren, oder Gunst bezeugen. וְהָדַרְתָּ פני זקן, (ויקרא י"ט ל"ב) ודל לא תֶהְדַּר בריבו, (שמות כ"ג ג').

הִנְפְּעַל פני זקנים לא נֶהְדָּרוּ, (איכה ה' י"ב).

הִתְפַּעֵל אל תִּתְהַדַּר לפני מלך, (משלי כ"ה וא"ו) vornehm thun.

הָדָר גה"ל: א) מהקל שענינו כבוד, Glanz *m.*,

ואת שעיר החטאת דָּרשׁ דָּרַשׁ משה, (ויקרא י"ד ט"ז). ועם לְ, ולְחַטאתי תִּדְרוֹשׁ, (איוב י"ד וא"ו) ובקשור המלה אַחַר, אחר כל ירוק יִדְרוֹשׁ, (שם ל"ט ח') nach etwas Grünes suchen. ב) ועניני חָקַר, וְדָרַשְׁתָּ והקרת, (דברי' י"ג ט"ו) ועם לְ וַיִּדְרוֹשׁ לאשה (ש"ב י"א ג') ועם המלה מֵעִם, לִדְרוֹשׁ דבר מֵעִמָּךְ, (מ"א י"ד ה') ועם אֶת וְדָרַשְׁתָּ אֶת ה' מֵאוֹתוֹ, (מ"ב ח' ח') ועם אֶל, דִּרְשׁוּ אֶל הָאֹבוֹת, (ישעיה ח' י"ד, דה"ב ט"ו י"ג) ובלי קשור (דה"א כ"ח ט', דה"ב ל"ב ל"א. דה"ב י"ו י"ד) fragen, forschen, sich erkundigen. ג) ועניני בקשה, betteln. ונוע ינועו בניו ושאלו, וְדָרְשׁוּ מחרבותיהם, (תהלים ק"ט יו"ד) והבא בקשור מִיַּד או מֵעִם עניני הָשֵׁב דבר מזולתו, zurückfordern von jemandem. מִיַּד כל חיה אֶדְרְשֶׁנּוּ, (בראשית ט' ה') אנכי אֶדְרוֹשׁ מֵעִמּוֹ, (דברים י"ח י"ט). ד) ועניני שאלה על דבר וישים לבו על טובתו, sich um Etwas bekümmern. לא תִדְרוֹשׁ שלמם, (דברים כ"ג ז') ארץ אשר ה' אלהיך דֹּרֵשׁ אותה, (שם י"א י"ב) איננו דֹּרֵשׁ לשלום, (ירמיה ל"ח ד') דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי, (תהלים קמ"ב ה') דֹּרֵשׁ אין לָהּ, (ירמיה ל' י"ז) דֹּרֵשׁ דָּמִים, (תהלים ט' י"ג). ה) ועניני למהר ולנחץ דבר, befördern. דֹּרֵשׁ טוב לְעַמּוֹ, (אסתר יו"ד ג') ואפשר מזה לא תִדְרוֹשׁ שלומם, (דברים כ"ג ז'). ו) ובקשור אֶת עניני התפלל. beten. ותלך לִדְרוֹשׁ את ה', (בראשית כ"ה כ"ב. יחזקאל כ' ג') דָּרַשְׁתִּי אֶת אדני וְעָנָנִי, (תהלים ל"ד ה'. דה"ב י"ד ג') ובקשור בְּ (דה"א יו"ד י"ד) ונמצא פ"א לְדַרְיוֹשׁ, (עזרא יו"ד ט"ז) בו' נוספת.

הַנִּפְעַל נה"ל: א) נִדְרָשׁוּ וימצאו בהם. (דה"א כ"ו ל"א) מה"א בקל gesucht werden. ב) נ"ב מה"א בקל ועניני להמצא למבקשו, sich finden lassen, Gebete erhöhen. נִדְרַשְׁתִּי ללא שאלו, (ישעי' ס"ה א') הַאִדָּרֵשׁ אִדָּרֵשׁ להם, (יחזק' י"ד ג') ג) מה"ג בקל, וגם דמו הנה נִדְרָשׁ (בראש' מ"ב כ"ב) zurückgefordert werden.

מִדְרָשׁ שת"ז לספר מְפָרֵשׁ דברי הקדמונים, Erklärung, Auslegung, Abhandlung *f.* מִדְרַשׁ ספר מלכים, (דה"ב כ"ד כ"ז. שם י"ג כ"ב).

דשא, 1. 5; הקל פ"ע ועניני יציאת הצמח מן הארץ, sprossen, grünen; דָּשְׁאוּ נאות מדבר, (יואל ב' כ"ב).

הַהִפְעִיל יוצא, תַּדְשֵׁא הארץ דשא, (בראשית א' י"א) Grünes hervorbringen.

דֶּשֶׁא שם קבוץ לראשית כל צמיחת ירק, junges Grün. ובגמר צמיחתו נקרא עשב, תדשא הארץ דֶּשֶׁא, (בראשית א' י"א).

דשן, 1. 3. 4. 6. הקל פ"ע נרדף לשרש שָׁמֵן, ואכל ושבע וְדָשֵׁן, (דברים ל"א כ') fett sein.

הַפִּעֵל פי' נה"ל: א) כהקל שעניני שָׁמֵן, דִּשַּׁנְתָּ בשמן ראשי, (תהלים כ"ג ה') תְּדַשֶּׁן עצם, (משלי ט"ו ל') fett, markig machen. ב) והוא פעל נגזר מהשם דֶּשֶׁן שעניני אפר ועניני הסרת האפר, von der Asche reinigen. וְדִשְּׁנוּ את המזבח, (במדבר ד' י"ג) ועולתך יְדַשְּׁנֶה סלה, (תהלים כ' ד') או שעניני מה"א שתהיה לו לריח ניחוח ולרצון wohlgefällig aufnehmen. או שעניני מענין אפר והוא שיעשה ממנה אפר ע"י אש מן השמים in Asche verwandeln.

הַפֻּעַל עצה"ש ועניני הַשְׁפָּעַת טובה, reichlich gesättigt werden. נפש ברכה תְּדֻשָּׁן, (משלי י"א כ"ה) ובוטח בה' יְדֻשָּׁן, (שם כ"ח כ"ה).

הָהָתְפַּעַל הֻדַּשְּׁנָה מחלב, (ישעיה ל"ד וא"ו) fettig werden.

דָּשֵׁן שת"ז והיה דָּשֵׁן ושמן, (שם ל' כ"ג) בבר"ז. דְּשֵׁנִים ורעננים, (תהלים צ"ב ט"ז) fett, saftvoll, gross, reich.

דֶּשֶׁן בה"ל: א) מענין שָׁמֵן, Fettigkeit. החדלתי את דִּשְׁנִי, (שופטים ט' ט') ותתענג בַּדֶּשֶׁן נפשכם. (ישעיה נ"ה ב') מלא דֶשֶׁן, (איוב ל"ו ט"ז). ב) שם לאפר, Asche *f.* והרים את הַדֶּשֶׁן, (ויקר' ו' ג').

דת, דָּת שם לכל דבר חק ומשפט וסדר Gesetz. נה"ל: א) מימינו אש דָּת למו, (דברי' ל"ג ב') כְּדָת היום, (אסתר ט' י"ג) ב) ועניני צווי, להנתן דָּת, (שם ח' י"ג) Edict, Befehl *m.* ג) כְּדָת אלהה, (דניאל ו' ו') ש"מ ועניני אמונה, Religion *f.*

אות הא

הא, הֵא מלת הרמז ועניני כמו הִנֵּה, hier ist. הֵא לכם זרע, (בראשית מ"ז כ"ג) הֵא דרכך, (יחזקאל ט"ז-ס"ג) ובכנוי הֵלִיכִי את הילד, (שמות ב' ט') בחסרון הא':

האח ע"ש אָח בה"ג. **האיך** ע"ש אוך. **הָאִיר** ע"ש אור.

הבב, הַבְהַב שם היה עין שנהב.

הָבָה ע"ש יהב.

הבהב, הַבְהַב ש"ת לדבר הצלוי, Gesengtes, Gebratenes. זבחי הַבְהָבַי, (הושע ח' י"ג) ונמצא הפעל ממנו בתלמוד שקפלה ולא הִבְהֲבָה.

הַב הָב ע"ש יהב.

הִבִּיעַ ע"ש נבע.

הִבּוּל ע"ש גבל.

דַּק, (ויקרא כ"א כ') .Zwerg *m*. שֵׂעָר צָהֹב דַּק, (שם י"ג ל') .feines Haar ב) וענינו עור דַּק עובר בעין, .feines Häutchen או דַק או תבלל, (ויקרא כ"א כ') וכן בתלמוד ברוקן שבעין. ג) וענינו עפר .Staub *m*. כַּדַּק יוטל, (ישעיה מ"ם וא"ו).

דֹּק ש"ת לדבר דַּק, ein feines, dünnes Gewebe; הנוטה כַדֹּק שמים, (שם שם כ"ב).

דקר. 1. 2. 4. הקל פ"י וענינו נעיצת החרב בגוף בעח"י, durchbohren, niederstossen. וַיִּדְקֹר את שניהם, (במדבר כ"ה ח') וּדְקָרֻנִי בה, (ש"א ל"א ד'. זכריה י"ג ג').

הַנִּפְעַל כל הנמצא יִדָּקֵר, (ישעיה י"ג ט"ו).

הַפֻּעַל יזובו מְדֻקָּרִים, (איכה ד' ט').

מַדְקֵרָה שמ"נ, כְּמַדְקְרוֹת חרב, (משלי י"ב י"ח) .Durchbohrung

דר. דַּר שם אבן טובה או מין ש"ש (אסתר א' וא"ו).

דרא. דֵּרָאוֹן שמ"ז למאוס ותעב, .Abscheu *m*. דֵּרָאוֹן לכל בשר, (ישעיה ס"ו כ"ד. דניאל י"ב ב').

דרב. דָּרְבָן שם יתד הנהיג את הבהמה בעת החרישה, והעץ אשר עליו המחט או היתד נקרא מַלְמַד, Ochsenstachel. וכן אמרו במשנה מלמד שֶׁבָּלַע את הדָּרְבָן, ולהציב הַדָּרְבָן, (ש"א י"ג כ"א) כַּדָּרְבֹנוֹת (קהלת י"ב י"א) (ואפשר הוא מן השרשים המתהפכים ושרשו **דבר** שענינו הנהגה בלשון ארמי וכן תרגום וינהג את הצאן, וּדְבַר ומזה בלה"ק הֹבֶר הַבְּרָה) והרבוי דברי הכמים כַּדָּרְבֹנוֹת, (קהלת י"ב י"א).

דרג. מַדְרֵגָה שם מעלות הסלם, Stufe. (ש"ה ב' י"ד) ונפלו הַמַּדְרֵגוֹת, (יחזקאל ל"ח כ') ותרגום לא תעלה במעלות, לא תסק בדרגין .Stufen

דרדר. דַּרְדַּר, שם מין קוצים, (בראשית ג' י"ח).

דרך. 1. 5. הקל פ"ע ויוצא וענינו רמיסת הרגל, .treten בטבעי ובמוסרי. בטבעי: את הארץ אשר דָּרַךְ בה, (דברים א' ל"ו) ובמוסרי, אשר דָּרְכוּ מתי און, (איוב כ"ב ט"ו) עומדים, דָּרַךְ כוכב מיעקב, (במדבר כ"ד י"ז) .auftreten ואם יבוא אחריו מלת עַל או השם קֶשֶׁת גַּת או פּוּרָה או שהענין מורה עליו, הוא פ"י, דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ, (איכה ב' ד') .spannen

הַהִפְעִיל לפעמים עומד ולפעמים יוצא והענין יפריד ביניהם. לא הִדְרִיכוּהוּ בני שחץ, (איוב כ"ח ח') עומד .betreten ועצה"ש וַיַּדְרְכוּ את לשונם, (ירמיה ט' ב') יוצא .spannen וְהִדְרִיךְ בנעלים, (ישעי' י"א ט"ו) הַדְרִיכֵנִי באמתך, (תהלים כ"ה ה') יוצאים .treten lassen ב) וענינו השגה כשרש **דבק** בהפעיל הב', הִדְרִיכֻהוּ, (שופטים כ' מ"ג) .erreichen

דֶּרֶךְ, דה"ל: א) שתוו"נ וענינו כמו מסלול, ,weg .Strasse אך דרך הוא יותר רחב, נחש עלי דֶרֶךְ, (בראשית מ"ט י"ז) בְּדֶרֶךְ אחר (מ"א י"ג יו"ד) דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ, (במדבר כ' י"ז) .gerade Strasse אֵם הַדֶּרֶךְ, (יחזקאל כ"א כ"א) .Hauptstrasse והתאר הבא אחרי השם דֶּרֶךְ בא בסזו"נ, זֶה הַדֶּרֶךְ לכו בו, (ישעיה ל' כ"א) זכר. את הַדֶּרֶךְ ילכו בָהּ, (שמות י"ח כ') בַּדֶּרֶךְ אשר בא בָּהּ, (ישעיה ל"ז ל"ד) בס"נ. ברבוי ז' (בכל ההוראות).

דְּרָכִים ובשבעה דְּרָכִים, (דברים כ"ח ז') ובכנוי, בכל דְּרָכֶיךָ דעהו, (משלי ג' וא"ו) ונמצא ג"ב ברבוי זוגי, מעקש דְּרָכַיִם, (שם כ"ח י"ח) וענינו הפוסח על שתי הסעיפים .Zweifler ב) וענינו שעור הליכה, דֶּרֶךְ שלשת ימים, (בראשית ל' ל"ו) drei Tagereise; כְּדֶרֶךְ יום, (במדבר י"א ל"א). ג) וענינו כהשם אֹרַח בה"ב שענינו מנהג וסדר, כְּדֶרֶךְ כל הארץ, (בראשית י"ט ל"א) .nach alter Wegweise דֶּרֶךְ נשים, (שם ל"א ל"ה) nach Art und Weise der Weiber. ד) ומזה על מנהג הדת, .nach . . . . Cultus דֶּרֶךְ באר שבע, (עמוס ח' י"ד) דֶּרֶךְ עֹצֶב, (תהלים קל"ט כ"ב) .Cultus der Götzen (כמו שבילי עולם, (ירמיה י"ה) (alter Cultus. ה) על המנהג והסדר אשר יעשה לו האדם, בתהלוכתו עם ה' ועם אנשים, .die Folgen ihres Wandels מפרי דַּרְכָּם, (משלי א' ל"א) לכל דְּרָכָיו, (ש"א י"ח י"ד) in reinem ganzen .Wandel בְּדֶרֶךְ ירבעם, (מ"א ט"ז כ'. שם כ"ו) ומזה דַּרְכֵי סְפַרְתָּ ותענני, (תהלים קי"ט כ"ו) וּדְרָכֶיךָ למחות מלכין, (משלי ל"א ג'. איוב י"ז ט'). ו) ש"מ וענינו פעולה, ובא על פעולות ה', ראשית דַּרְכּוֹ, (משלי ח' כ"ג) ראשית דַּרְכֵי אֵל, (איוב מ"ם י"ט) das Erste der Werke Gottes. ומזה בִּדְרָכֶיךָ יזכרוך, (ישעיה ס"ד ד') ועל פעולות האדם, .Geschäfte בכל דְּרָכֶיךָ דעהו, (משלי ג' ו') מעשות דְּרָכֶיךָ, (ישעיה נ"ה י"ג) ברב דַּרְכֵּךְ יגעת, (ישעיה נ"ז יו"ד)

מִדְרָךְ שת"ו לשעור מקום דריסת כף רגל, עד מִדְרַךְ כף רגל, (דברי' ב' ה') .Tritt, Schritt *m*.

דַּרְכְּמוֹן (עזרא ב' ס"ט) שם מטבע.

דרם. דָּרוֹם שם לצד התבל שהוא נכח צד הצפון .Mittags seite *f*. ים וְדָרוֹם, (דברים ל"ג כ"ג).

דרר. דְּרוֹר נה"ל: א) שם עוף, .Schwalbe *f*. כַּדְּרוֹר לעוף, (משלי כ"ו ב'. תהלים פ"ד ד'). ב) שמ"ז וענינו חֹפֶש, .Freiheit *f*. וקראתם דְּרוֹר, (ויקרא כ"ה יו"ד) שנת הַדְּרוֹר, (יחזקאל מ"ו י"ז). ג) תה"ש וענינו נקי מזיוף, .ungefälscht, rein, edel מָר דְּרוֹר. (שמות ל' כ"ג).

דרש. 1. 2. הקל פ"י, הה"ל ענינו חָפַשׂ, su chen

התְפַּעֵל, אֶדַּמֶּה לעליון, sich gleich machen. (ישעיה י"ד י"ד) וראוי אֶתְדַּמֶּה.

דָּם שמ"ז ועניננו דמיון, Aehnlichkeit. כגפן בְּדָמְךָ על מים שתולה, (יחזקאל י"ט י').

דָּמָה תאה"פ מה"א בקל, מי כצור כְּדֻמָה בתוך הים, (יחזקאל כ"ז ל"ב) ועניננו כְּדוֹמֶה לך so- die dir ähnlich ist. ו"ם מה"ג בקל שעניננו שממה zerstört.

דֳּמִי, תה"פ בקל שעניננו מנוחה, sich ruhig ver-halten. אל דֳּמִי לך, (תהלים פ"ג ב').

דּוּמִיָּה עין בהקל דנ"ל Ruhe f.

דְּמִי שמ"ז מה"ב בקל שעניננו מנוחה, בִּדְמִי ימי, (ישעיה ל"ח י') in der Ruhe meines Lebens.

דְּמוּת תה"פ להשתוות לתמונה או לתבנית, Aehnlichkeit f. Ebenbild n. מה"א בקל ומה דְּמוּת תערכו לו, (ישעיה מ"ם י"ח) כִּדְמוּתֵנוּ, (בראשית א' כ"ו).

דִּמְיוֹן שמ"ז, דִּמְיֹנוֹ כאריה, (תהלי' י"ז י"ב) Aehn-lichkeit, Ebenbild. פירוש, הוא דומה בעניננו לאריה.

דמם. 1. 2. 3. 5. הקל גה"ל: א) נרדף עם שרש דום בה"א ואותיות איתן בחירק בשרש הזה שעניננו שָׁתוֹק, verstummen. יִדְּמוּ כאבן, (שמות ט"ו ט"ז) יִדְּמוּ זקני בת ציון, (איכה ב' יו"ד). ב) נרדף לשרש דמה בה"ב בקל שעניננו מנוחה, sich beruhigen, ruhig sein. וַיִּדֹּם אהרן, (ויקרא יו"ד ג') הרגעי ודֹמִּי, (ירמיה מ"ז ו') אל תִּדֹּם בת עינך, (איכה ב' י"ח). ג) ועניננו הבתנה ותוחלת, harren, warten. דמו עד הגיענו אליכם, (ש"א י"ד ט') שמש בגבעון דוֹם, (יהושע יו"ד י"ב) ועל כי שרש דום, דמה, דמם המה נרדפים יבואו ג"כ זה תמורת זה וקשה להכיר מאיזו שרש באו.

הנִפְעַל עניננו כהנפעל הב' בשרש דמה שעניננו שממה, וְנָדַמּוּ נאות השלום, (ירמיה כ"ה ל"ז) מדמן תִּדֹּמִּי, (שם מ"ח ב') ורשעים בחשך יִדָּמּוּ, (ש"א ב' ט') ירמיה כ"ט כ"ז) verwüstet werden, umkommen.

הפֹּעֵל מה"א בקל שעניננו שתיקה, beschwichti-gen, schweigen heissen. בא ע"ד המרבע, אם לא שויתי וְדוֹמַמְתִּי נפשי, (תהלי' קל"א ב').

ההִפְעִיל, או שהוא מה"א בקל משרש דמם כי ה' אלהינו הֲדִימָנוּ, (ירמיה ח' י"ד) zum Schweigen bringen, vertilgen, tödten. או מה"ג בשרש דמה.

דְּמָמָה א) תה"ש לקול חרישות ונמוך, leise Stimme, וקול דְּמָמָה דקה, (מ"א י"ט י"ב) ב) שמ"נ, יקם סערה לִדְמָמָה, (תהלי' ק"ז כ"ט) Stille f. דְּמָמָה וקול אשמע, (איוב ד' ט"ז) eine Stimme und ein Säuseln.

דֹּמֶן, דֹּמֶן שם לזבל, Dünger m. לְדֹמֶן על פני האדמה, (ירמיה ח' ב') ובתום' מ' מַדְמֵנָה (ישעיה כ"ה י') והוא ש"ת למקום שמשליכים שם הזבל Mistgrube f.

דמע, בנינו קל פ"ע ועניננו נזילת דמעות, weinen. דָּמֹעַ תִּדְמַע עיני, (ירמיה י"ג י"ז).

דִּמְעָה ש"נ לטפי ליחות הנגרות מעין בוכה, Thränen. הזורעים בְּדִמְעָה, (תהלים קכ"ו ה') בסר"ז דְּמָעוֹת, כלו בַּדְּמָעוֹת עיני, (איכה ב' י"א) Thränen.

דֶּמַע עצה"ש ש"ת ליין וזיתים על שם הטפות הנוטפות מהן, מלאתך וְדִמְעֲךָ, (שמות כ"ב כ"ח) Fliessender.

דְּמֶשֶׁק, ש"ת לצד או זווית, Ecke f., Winkel m. בִּדְמֶשֶׁק ערש, (עמוס ג' י"ב) וי"מ ערש המרובד במשי דמשק.

דּוֹנַג, שם ועניננו שעוה, Wachs n. כהמס דוֹנַג, (תהלים ס"ח ג').

דַּע, דֵּעַ דֵּעָה בשרש ידע.

דעך, 1. 2. 4. הקל פ"ע הוראתו הראשונה הפסק וכליון, ואם הוא בא בקשור נֵר או לדבר בוער עניננו קפיצת השלהבת ויכבה פתאום אחר שהרבה להב, auflodern. נֵר רשעים יִדְעָךְ, (משלי י"ג ט') דָּעֲכוּ כפשתה כבו, (ישעיה מ"ג י"ז).

הנִפְעַל מענין הפסק, versiegen. נִדְעֲכוּ ממקומם (איוב וא"ו י"ז).

הפֻּעַל דֹּעֲכוּ כאש קוצים, (תהלי' קי"ח י"ב) aufgelodert, vertilgt, erloschen worden.

דפה, דֳּפִי שמ"ז, ועניננו דבה רעה Fehler oder böser Leumund. בבן אמך, תתן דֹּפִי, (תהלי' נ' כ').

דפק, 1. 7. הקל פ"י ענינו הבאה על דבר, an-pochen, klopfen. קול דודי דוֹפֵק, (ש"ה ה' ב') ומזה ג"כ לרחיפת דבר, antreiben, stossen.

ההִתְפַּעֵל, מִתְדַּפְּקִים על הדלת, (שופטים י"ט כ"ב) anpochen.

דק דקה ע"ש דקק.

דקק, 1. 5. 6. הקל פ"י ועניננו שחיקת דבר לחלקים קטנים, zermalmen. תדוש הרים וְתָדֹק, (ישעיה מ"א ט"ו) ופרשיו לא יֻדָּקוּ (שם כ"ח כ"ח) קבוץ תמורת חולם.

ההִפְעִיל בקל ושחקת ממנה הָדֵק, (שמות ל' ל"ו)

הָפְעַל, לחם יוּדָק, (ישעיה כ"ח כ"ח).

דַּק גה"ל: א) ש"ת fein, dünn. דַּק מחספס, (שמות ט"ז י"ד) ובס"נ, קטרת סמים דַּקָּה, (ויקרא ט"ז י"ב) לר"נ, צנומות דַּקּוֹת, (בראשית מ"א כ"ג) גבן או

בריבו, (שמות כ"ג ג') ובסר"ז ועושק דלים, (משלי כ"ח ג') .ein Herabgekommener, Armer ג) ועניני דלת .Thüre *f*. נצרה על דל שפתי. (תהלים קמ"א ג') כמו פתחי פיך, (מיכה ז').

דלה גה"ל: א) כה"א בשם דל. שמ"נ לחלי, מדלה יבצעני, (ישעי' ל"ח י"ב) .Krankheit *f*. ב) שת"נ מה"ב בשם דל, ומדלת עם הארץ, (מ"ב כ"ה י"ב) .das niedere Volk ג) שת"נ לקווצות השער, .Haarlocken ודלת ראשך כארגמן, (ש"ה ז' ו') קרוב לשרש תלה ומזה תלתלים ע"ש.

דלף, בנינו קל פ"ע ענינו נטיפת ונגירת דבר הנגר, .träufeln ידלף הבית, (קהל' יו"ד י"ח) אל אלוה דלפה עיני, (איוב ט"ז כ'. תהלי' קי"ט כ"ח) .sich ergiessen

דלף שת"ז לטיפי גשם, .Dachtraufe *f*. דלף טורד, (משלי י"ט י"ג. שם כ"ז ט"ו).

דלק, .5 ;1 הקל בה"ל: א) מענין שרפה, -an .zünden פ"ע, ודלקו בהם, (עובדיה א' י"ח) שפתים דלקים, (משלי כ"ו כ"ג) .brennen ב) פ"י תה"ש וענינו רדיפה, .verfolgen, nachsetzen בדבור הפשטי בא בקשור תה"פ אחרי, כי דלקת אחרי, (בראשית ל"א ל"ו) מדלק אחרי פלשתים, (ש"א י"ז נ"ג) ובמליצה בלי קשור אחרי, על ההרים דלקוני, (איכה ד' י"ט) לדלקים יפעל, (תהלים ז' י"ד) ידלק עני, (שם יו"ד כ').

ההפעיל פ"י מה"א בקל, הדלק האש, (יחזקאל כ"ד יו"ד) יין ידליקם, (ישעיה ה' י"א) ,erhitzen anzünden

דלקת, שם חולי המבערת הגוף, hitziges Fieber ובדלקת, (דברים כ"ח כ"ב).

דלת, דלת בה"ל: א) שת"נ לסותם פי הפתח, .Thüre *f*. לשבר הדלת, (בראשית י"ט ט'. שם שם יו"ד) אם דלת היא, (ש"ה ח' ט') ובכנוי, ויקוב חור בדלתו, (מ"ב י"ב יו"ד. ישעיה כ"ו כ') וברבוי בא בסוו"נ בנפרד הרבים ברובי זוגי, לפתוח לפניו דלתים, (ישעיה מ"ה א') ויסך בדלתים ים, (איוב ל"ח ח') ובסמוך ודלתי הבית, (דה"ב ד' כ"ב) דלתי פניו מי פתח, (איוב מ"א ו') ולרוב בא בסר"נ, ויגיפו הדלתות, (נחמיה ז' ג'. שם ו' יו"ד) דלתות לדלתות, (יחזק' מ"א כ"ד) .Thürflügel zu den Thüren ועצה"ש לשפתים, .die Lippen וסגרו דלתים בשוק, (קהלת י"ב ד') דל שפתי, (תהלי' קמ"א ג') בחסרון הת' והראוי דלת, דלתי פניו, (איוב מ"א י') שם לבית הבליעה. .Rachen *m*. דלתי בטני, (איוב ג' יו"ד) כנוי לבית הרחם .Mutterleib *m*. ב) שת"ז לדפין הנכתבים במגלה, .die beschriebenen Seiten einer Rolle, Columnen כקרוא יהודי שתים ושלוש דלתות, (ירמיה ל"ו כ"ג) וההמון יקראם עמוד.

דם, דם או דם דה"ל: א) שק"ז לליחה האדמה אשר בגופי רוב בעה"י, .Blut *n*. והוא נגזר מ השם אדם, אל תשפכו דם, (בראשית ל"ז כ"ב) ברבוי דמים, כי דמים רבים שפכת, (דה"א כ"ב ח') ב) עצה"ש ליין, ובדם ענבים סותו, (בראשית מ"ט י"א) ודם ענב, (דברים ל"ב י"ד) .Wein *m*. ג) ענינו עונש דמים, .Blutschuld *f*. דם יחשב (ויקרא י"ז ד') הרוצח אין לו דם, (במדבר ל"ה כ"ז) ברבוי אין לו דמים, (שמות כ"ב א') .Blutschuld *f*. ד) איש דמים, (תהלים ה' ז') .Blutgieriger בית הדמים, (ש"ב כ"א ב') ein Haus worauf eine Blutschuld ruht ומזה עיר הדמים (יחזק' כ"ב ג' שם כ"ד ט') ומזה דמיו בו, (ויקר' כ' ט') דמיהם בם, (שם שם כ"א) .die Blutschuld ruhet auf ihnen

דם ע"ש דמם.

דמה, .7 .3 ,2 .1 הקל גה"ל: א) פ"ע ענינו השתוות הנושא אל עצם אחר, .gleichen וקשור עם ל, או אל, דמיתי לקאת מדבר, (תהלים ק"ב ז') לא דמה אליו, (יחזקאל ל"א ח') דומה דודי לצבי, (ש"ה ב' ט') ונמצא פ"א יוצא, דמיתי בת ציון, (ירמיה ו' ב') .vergleichen ב) ענינו מנוחה ושביתה, .ruhen, aufhören מעי רתחו ולא דמו, (איוב ל' כ"ז) עיני נגרה ולא תדמה: (איכה ג' מ"ט) ואפשר מזה, ולילה ולא דומיה לי, (תהלים כ"ב ג') ש"מ. ג) ענינו השמדה, .vertilgen פ"י, ודמיתי אמך, (הושע ד' ה') ואפשר מזה ג"כ, דמיתי בת ציון, (ירמיה ו' ב').

הנפעל בה"ל: א) מה"א בקל, נמשל כבהמות נדמו, (תהלים מ"ט י"ג) כפיר גוים נדמית, (יחזקאל ל"ב ב') .ähnlich gemacht werden ב) פע"י, העומד, אוי לי כי נדמיתי, (ישעיה וא"ו ה') .ich gehe zu Grunde והיוצאים מה"ב בקל ורשעים בחשך ידמו, (ש"א ב' ט') בשחר נדמה נדמה, (הושע יו"ד ט"ו) vertilgt .werden

הפעל גה"ל: א) פ"י מה"א בקל בקשור אל, ואל מי תדמיון אל, (ישעי' מ' י"ח) ואל מי תדמיוני, (שם שם כ"ה) ובקשור ל למי תדמיוני, (שם מ"ו ה') לססתי — דמיתיך רעיתי, (ש"ה א' ט'. תהלי' מ"ח יו"ד) אדמה לך, (איוב ב' י"ג) .vergleichen ומזה, וביד נביאים אדמה, (הושע י"ב י"א) in Gleichnissen .lehren ב) ענינו דמיון מחשבה, פ"ע דמית היות אהיה כמוך, (תהלים נ' כ"א) .du wähntest ich sei so .wie du אל תדמי בנפשך להמלט, (אסתר ד' י"ג) .wähnen ג) ענינו רצון ומחשבה בלב, אותי דמו להרג, (ש פטים כ' ה') אשר דמה לנו, (ש"ב כ"א ה') כאשר דמיתי לעשות להם, (במדבר ל"ג נ"ו) כלם בקשור ל .sich vornehmen, etwas zu thun gedenken

בו, זָכֹר אזכרנו, (ירמיה ל"א כ') מִדֵּי עֲלוֹתָהּ — כן תַּבְעִיפֶנָּה, (ש"א א' ז'. שם י"ח ל') so oft —`jedes Mal wenn. ב) כשהוא מחובר על שם כפול, מורה התמדה, מִדֵּי חודש בחדשו ומִדֵּי שבת בשבתו, (ישעיה ס"ו כ"ג. זכריה י"ד ט"ז) immer, alle Monate.

דִּיג בשרש דוג.

דיה, דַּיָּה שם עוף .Geier *m*. ואת הַדַּיָּה, (דברים י"ד י"ג) ברבוי דַּיּוֹת, (ישעיה ל"ד ט"ו).

דְּיוֹ שם צבע שכותבים בו, .Tinte *f*. על הספר בַּדְּיוֹ, (ירמיה ל"ו י"ח).

דֶּהִי בשרש דחה.

דִּין, דַּיָּן בשרש דון.

דִּיצָה בשרש דוץ.

דיק, דָּיֵק שם למגדול שבונים נגד חומת עיר בצורה לכבש, .Belagerungs- Thurm והפעל הבא עליו הוא בָּנָה או נָתַן, וְיִבְנוּ עליה דָּיֵק, (מ"ב כ"ה א'. ירמיה נ"ב ד'. יחזקאל ד' ב') וְנָתַן עלַיִךְ דָּיֵק, (יחזקאל כ"ו ח').

דַּיִשׁ בשרש דוש.

דכא, 3. 4. 7. ענינו הַשְׁחָה וְהָעִיק, niederdrücken, zu Boden stossen. הַפֻּעַל, דֻּכָּא לארץ חיתי, (תהלים קמ"ג ג') וּתְדַכְּאוּנַנִי במלים, (איוב י"ט א').

הַפֻּעַל מְדֻכָּא מעונינו, (ישעיה נ"ג ה'. ירמיה מ"ד)

הַהִתְפַּעֵל וְיִדַּכְּאוּ בשער, (איוב ה' ד') לילה וְיִדַּכָּאוּ, (שם ל"ד כ"ה) משפטם וְיִתְדַּכְּאוּ sich zertreten lassen.

דַּכָּא בה"ל: א) שמ"ז לכתיתה והריסה, תש: אנוש עד דַּכָּא, (תהלי' צ' ג') du führst den Menschen bis zur Zerstörung hin. ב) והוא ש"ת, ואת דַּכָּא ושפל רוח, (ישעיה נ"ז ט"ו). ג) והוא תה"ש דַּכְּאֵי רוח, (תהל' ל"ד י"ט) die verzagten Muthes sind.

דַּכֵּא שת"ז, וה' חפץ דַּכְּאוֹ החלי, (ישעיה נ"ג י"ד) שת"ז בכנוי מה"ב מהשם דַּכָּא es gefiel dem Herrn, seinen Demüthigen zu kränken.

נִדְכָּא ש"ת לנשבר רוח, להחיות לב נִדְכָּאִים, (ישעיה נ"ז ט"ו) das Herz der Gebeugten.

דַּךְ בשרש דוך, דָּכָה בשרש דכה.

דכה, 1. 2. 3. הקל פ"ע נרדף עם שרש דכא sich demüthig (schwach) stellen. יִדְכֶּה ישוח, (תהלי' יו"ד יו"ד).

הַנִּפְעַל וענינו שבור וכתית, kraftlos und zerschlagen worden. נפוגתי וְנִדְכֵּיתִי, (תהלים ל"ח ט')

הַפִּעֵל פ"י, עצמות דִּכִּיתָ, (שם נ"א יו"ד) die du zerschlagen hast.

דַּכָּא כמו דַּכָּא בה"ל: א) ש"מ לכתיתה, verletzt durch Zer- stossung- malmung. פְּצוּעַ דַּכָּה, (דברים כ"ג ב') והוא תאר לאדם שנכתתו אֲשָׁכָיו. ב) והוא ש"ת לעניים, Demüthige. לשון שקר ישנאו דַּכָּיו, (משלי כ"ו כ"ח) פירוש ענוים ישנאו את הלשון שקר יְשַׁדְּפֶתָה אותם ובא יִשְׂנָא בל"י על המתואר ברבים כמו וצדיקים ככפיר יבטח והראוי יבטחו.

דֳּכִי שת"נ למשברי הגלים, Wellenschlag. ישאו נהרות דָּכְיָם, (תהלים צ"ג ג').

דכף, דוכיפת, שם עוף, Berghahn. (דברי' י"ד י"ח).

דל ע"ש דלל, דְּלִי דָּלִיָּה ע"ש דלה.

דלג, 3. 1. הקל פ"ע וענינו קפיצה, hüpfen, springen. כל הַדּוֹלֵג על המפתן, (צפניה א' ט').

הַפִּעֵל כהקל אֲדַלֶּג שור, (תהלים י"ח ל') מְדַלֵּג (ש"ה ב' ח').

דלה, 3. 1. הקל פ"י ענינו העלות דבר ממקום עמק, schöpfen. דָּלֹה דָּלָה לנו, (שמות ב' י"ט) יִדְלֶנָּה, (משלי כ' ה').

הַפִּעֵל קרוב להקל וענינו הרמה, ארוממך ה' כי דִּלִּיתָנִי, (תהלים ל' ב') du hast mich erhoben. דַּלְיוּ שוקים מפסח, (משלי כ"ו ז') צווי מפִעֵל, והל' ראויה להדגש, וענינו הסירו השוקיים מהפסח כי מה יועילו לו, וכן דַּלּוּ עיני למרום, (ישעיה ל"ט י"ד) צווי לעינים שירומו.

דְּלִי שם כלי ששואבים בו המים, Schöpfkrug- Schlauch. כמר מִדְּלִי, (ישעיה מ"ם ט"ו).

דָּלְיוֹ, יזל מים מִדָּלְיָו, (במדבר כ"ד ז') ענינו כמו דְּלִי.

דָּלִיּוֹת שם לענפים גבוהים, Zweige, Aeste. ורעו דָּלִיּוֹתָיו, (ירמיה י"א י"ו) ע"ש דלל.

דלח, בנינו קל פ"י ענינו עכירת המים מבעיטת רגל, das Wasser mit den Füssen trübe machen. וַתִּדְלַח מים ברגליך, (יחזק' ל"ב ב').

דלל, 2. 1. הקל פ"ע ממאמר האיכות ועיקר ענינו פחיתות וגרעון. א) וענינו רזון הגוף ויבשת הליחה, mager, abgezehrt. מדוע אתה ככה דל, (ש"ב י"ג ד') דָּלְלוּ וחרבו יאורי מצור, (ישעיה י"ט ו', תהלי' קמ"ז ו'). ב) וענינו שפלת הכבוד, herabkommen (von der Würde). הפך שרש דלה, דַּלּוּ מאנוש נעו, (איוב כ"ח ד') דַּלּוֹתִי מאוד, (תהלים קמ"ב ז').

הַנִּפְעַל, יִדַּל כבוד יעקב, (ישעיה י"ז ד') וַיִּדַּל ישראל, (שופטים ו' ו') כהקל באות ב.

דַּל גה"ל: א) מהוראה א' בקל שת"ז להולה, ein Kranker. משכיל אל דָּל, (תהלים מ"א ב') דַּלּוֹת ורעות, (בראשית מ"א י"ט) שת"נ ברבוי mager (an Fleisch). ב) מהוראה ב בקל. וְדַל לא תהדר

מזו יושבי על מדין, (שופטים ה׳ י׳) והם השופטים אשר לפניהם כל ריב ומצה יבוא.

מְדִינָה שת״נ לפלך, Provinz *f.* Gerichtssprengel *m.* בני הַמְּדִינָה, (עזרא ב׳ א׳. אסתר א׳ א׳).

דוץ, בנינו קל פ״ע ענינו שוה לשרש שׂמח, sich freuen. לפניו תָּדוּץ דאבה, (איוב מ״א י״ד) וכן תרגום, ישישי אתה משוש דוצו עמה דוץ.

דור. בנינו קל פ״ע וענינו דירה וישיבה, wohnen. מִדּוּר באהלי רשע, (תהלים פ״ד י״א).

דּוֹר היא שם קבוץ על כלל האנשים החיים במשך זמן אחד בתבל, Generation, Geschlecht. לכן יבוא בל״י ובל״ר והוא קרוב מאוד להוראה בקל שענינה דירה, כי ההוים בתבל הזה ג״כ הדרים בה. וְדוֹר רביעי ישובו הנה, (בראשית ט״ו ט״ז) וכשבא בכפל מורה התמדה כמנהג שם כפ״ל, זכרי לדור דר, (שמות ג׳ ט״ו) בינו שנות דר ודר, (שמות ל״ב ז׳) jegliches Zeitalter, Für und Für. וברז״ונ, לדור דורים, (ישעי׳ נ״א ח׳) ר״ז, תמים היה בְּדֹרֹתָיו, (בראשית וא״ו ט׳) בר״נ.

דּוּר בה״ל: א) שם לערמת עץ, Holzstoss *m.* הדור העצמים תחתיה, (יחזקאל כ״ד ה׳). ב) ענינו דָּיֵק eine Schanze. וחניתי כַדּוּר עליך, (ישעיה כ״ט ג׳. שם כ״ב י״ח) וע״ש כדר.

מְדוּרָה שת״נ וענינו כמו דור בה״א. אגדיל הַמְּדוּרָה, (ישעיה ל׳ ל״ג. יחזקאל כ״ד ט׳) Holzstoss.

דוש, 1. 2. 6. הקל פ״י גה״ל: א) ענינו חביטת התבואה, dreschen. וארנן דָּשׁ חטים, (דה״א כ״א כ׳) אָדוֹשׁ יְדוּשֶׁנּוּ, (ישעיה כ״ח כ״ח) כעגלה דְשָׁא, (ירמיה נ׳ י״א) באה א׳ תמורת ה׳ eine dreschende Kuh. ועצה״ש, וְדַשְׁתִּי את בשרכם, (שופטי׳ ה׳ ז׳). ב) ענינו דריסה וכתישה, niedertreten, zermalmen. באף תָּדוּשׁ גוים, (חבקוק ג׳ י״ב) תָּדֹשׁ הרים, (ישעיה מ״א ט״ו. איוב ל״ט י״ח).

הנִפְעַל, וְנָדוֹשׁ מואב, (ישעיה כ״ה יו״ד). בְּהִדּוֹשׁ מתבן, (ישעיה כ״ה יו״ד).

ההִפְעִיל, לא תחסם שור בְּדִישׁוֹ (דברים כ״ה ד׳) ומשפטו בְּהַדִּישׁוֹ.

ההָפְעַל, לא בחרוץ יוּדַשׁ קצח, (ישעי׳ כ״ה כ״ז).

דַּיִשׁ שמ״ז לזמן הדישה, Dreschzeit *f.* והשיג לכם דַּיִשׁ, (ויקרא כ״ו ה׳).

מְדֻשָׁה ע״צ המליצה שם כנוי לתבואה, Getreide *n.*, לפי שהיא נדושה, מְדֻשָׁתִי ובן גרני, (ישעיה כ״א יו״ד) וע״ש גרן.

דִּישׁוֹן שם חיה, (דברים י״ד ה׳).

דחה, 1. 2. 4. הקל פ״י וענינו הדפה, stossen, verstossen. דָּחֹה דְחִיתַנִי, (תהלים קי״ח י״ג) לִדְחוֹת פעמי, (שם ק״מ ה׳) ומלאך ה׳ דּוֹחֶה, (שם ל״ה ה׳) גדר הַדְּחוּיָה, (שם ס״ב ד׳) יִדַּח ממנו נדח, (ש״ב י״ב י״ד).

הנִפְעַל, נִדְחֵי ישראל, (תהלים קמ״ז ב׳) תה״ש verstossene Israels. יִדָּחֶה רשע, (משלי י״ד ל״ב. ירמיה כ״ג ב׳) (ועיין ש׳ נדח). וְנִדְּחָה ידו בגרזן, (דברים י״ט ה׳) ausgleiten. ב) וענינו סור מדרך הישר ללכת תועה, herumirren. את שיו נִדָּחִים, (שם כ״ב א׳)

הפֻּעַל, דֹּחוּ ולא יכלו קום, (שם ל״ו י״ג).

דְּחִי שמ״נ לפעולת הדחיה, Umsturz *m.* רגלי מִדֶּחִי, (תהלים נ״ו י״ד)

מִדְחֶה שמ״ז ופה חלק יעשה מִדְחֶה, (משלי כ״ו כ״ח) Sturz, Verderben. אפלה מְנֻדָּח, (ישעי׳ ח׳) in die Finsterniss hinabgestossen. ב) כה״ב בנפעל כצבי מֻדָּח, (ישעיה י״ג כ״ג) verirrt. הרד״ק הביאם בש׳ הזה וגם בש׳ נדח.

דחן, דֹּחַן שם מין תבואה, Reis oder Hirse. וְדֹחַן וכסמים, (יחזקאל ד׳ ט׳).

דחף, 1. 2. קרוב לשרש דחה פ״ע הקל וענינו מענין הליכה מהירית, eilend. יצאו דְּחוּפִים, (אסתר ג׳ ט״ו) תה״פ.

הנִפְעַל כהקל, וגם הוא נִדְחַף לצאת, (דה״ב כ״ו כ׳. אסתר ו׳ י״ב) sich beeilen.

מַדְחֵפָה שמ״נ קרוב לשרש מִדְחֶה, יצודנו לְמַדְחֵפוֹת, (תהלי׳ ק״מ י״ב) Sturz *m.*, Untergang *m.*

דחק, בנינו קל פ״י נרדף עם לחץ, drücken. בטבעי ובמוסרי. ואיש אחיו לא יִדְחָקוּן, (יואל ב׳ ח׳) במובן טבעי, ובמובן מוסרי, מפני לוחציהם ודֹחֲקֵיהֶם, (שופטים ב׳ י״ח) Unterdrücker.

די, דַּי תה״פ לתאר שעור בערך הכמות. וענינו רק שעור הצורך, בלי תוספת ומגרעת. ואם בא בערך משעור הנצרך, תבוא אחריה המלה וְהוֹתֵר, דֵּי שה, (ויקרא ה׳ ז׳) so viel als zu einem Schafe hinreicht. כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ, (שם כ״ה כ״ו) so viel zu seiner Auslösung reicht. ובכנוי, דבש מצאת אכול דַּיֶּךָּ, (משלי כ״ה ט״ז) was dir genügt. והמלאכה היתה דַיָּם, (שמות ל״ו ז׳) hinreichend. והבאים בקשור ב׳ א׳ כ׳ כמו, בְּדֵי אש בְּדֵי ריק, (ירמיה נ״א נ״ח) כְּדֵי רשעתו, (דברים כ״ה ב׳) המה ללא צורך וענינו כמו דֵּי לבד ויספיק זולתם, אבל בקשור מ׳ יש לה ב״ה. א) הוא מלת היחס ליחס שני משפטים בבחינת הזמן (כאשר היה זה נעשה כן) מִדֵּי דַבְּרִי

דּוּדָאִים שם פרח Veilchen *n.* וימצא דּוּדָאִים, (בראשית ל׳ י״ד) הַדּוּדָאִים נתנו ריח, (ש״ה ז׳ י״ד).

דוה, דָּוֶה תה״ש נקשר עם השם לֵב. על זה היה דָוֶה לִבֵּנוּ, (איכה ה׳ י״ז) krank, traurig sein.

דָּוָה בה״ל: א) ש״נ לאשה בנדתה, die Leidende. וְהַדָּוָה בנדתה, (ויקרא ט״ו ל״ג). ב) שמ״נ ועניינו איד ופיד, Unglück *m.* (unglücklich) niedergeschlagen sein. כל היום דָּוָה, (איכה א׳ י״ג) או היא תה״פ.

דַּוָּי ג״כ בקשור לֵב תה״ש ועניינו כמו דָּוֶה וכל לֵבָב דַּוָּי, (ישעיה א׳ ה׳. ירמיה ח׳) krank, betrübt.

דְּוַי שת״ז כמו חֳלִי וּמַדְוֶה, ערש דְּוָי, (תהלי׳ מ״א ד׳) Kranken- Siechbett, auch Krankheit. והרבוי דְּוֵי, והראוי דְּוָיֵי ועניני כמו מַדְוֵי מצרים. מאנה לנגוע נפשי המה כִּדְוֵי לחמי, (איוב ו׳ ז׳) לדעתי הקלה דְּוֵי לחמי עניינם נגע בשרי, וְלֶחֶם הכתיב פה עניינו בשר. וכן פירש״י הכתוב וּלְחֻמָם כגללים, (צפניה א׳ י״ז) ואמר אשר בלשון ישמעאל לֶחֶם הוא בשר. ועין בערוך ערב ב׳ שם בסוף הערוך שאמר וכן איתא בשמות רבה א״ר לוי בערביא קורין לבשרא לַחְמָא וענין הכתוב שלפנינו לדעתי הוא כך, כמאנה לנגוע נפשי המה דְּוֵי לַחְמִי ר״ל הנגעים אשר מאנה נפשי לנגוע בהם ביראי פן אטמא בהם המה דבוקים עתה בבשרי. וכ׳ השמוש בהשם כִּדְוֵי ראוי להיות אצל הפעל מֵאֲנָה. וכן יש לְאֵל ידי ועניינו יש אֵל לְיָדִי. ותשקמו בדמעות שליש והראוי דמעות בשליש, יולד חכם וְישמח בו, (משלי כ״ג) לפי הכתיב והקרי ויולד חכם ישמח בו. ועין ג״כ בשם עכס ובשם זוית) ותרגומו בל״א meine Hautkrankheiten gleichen jenen, die ich früher zu berühren scheuete.

מַדְוֶה א) שמ״ז לחלי, Krankheit, Seuche. כל מַדְוֵי מצרים, (דברים ז׳ ט״ו) ברבוי מַדְוֵי (שם כ״ח ס׳). ב) ועניינו מלבוש, Kleider. ויכרות את מַדְוֵיהֶם, (ש״ב י׳ ד׳) ולדעת געזעניוס (ההיד מַדֶּו).

דוח, בנינו הִפְעִיל פ״י. ועניינו רחיצה ושטיפה, wegwaschen, reinigen. דמי ירושלים יָדִיחַ מקרבה (ישעיה ד׳ ד׳) יָדִיחוּ (יחזק׳ מ״ם ל״ח).

הֶדִּיחָנִי ע״ש נדח.

דוי בשרש דוה.

דוך, בנינו קל פ״י ועניינו כתישה, klein stossen. או דָכוּ במדוכה, (במדבר י״א ח׳).

דַּךְ תאר זכר לעני מדוכא, der Zerknirschte. אל ישוב דַּךְ נכלם, (תהלים ע״ד כ״א).

מְדוֹכָה שם כלי מכתשת, Mörser. דכו בַּמְּדוֹכָה, (במדבר י״א ח׳).

דום, דּוּמָה א) שמ״נ ועניינו שתיקה ושביתה, Stille *f.* שכנה דוּמָה נפשי, (תהלים צ״ד י״ז) בחס״ן ב (כְּדוּמה). ב) שם כנוי לקבר, das Todtenreich. כל יורדי דוּמָה, (שם קט״ו י״ז). ג) שם אומה, משא דוּמָה, (ישעיה כ״א י״א) ועין שרש דמם.

דּוּמִיָּה תה״פ מענין דומה הנ״ל, schweigend. נאלמתי דוּמִיָּה, (תהלי׳ ל״ט ג׳). ב) מענין תוחלת, harren, hoffen, vertrauen. אל אלהים דוּמִיָּה נפשי, (שם ס״ב ב׳) ואפשר מזה הפעל, דִּמִּינוּ אלהים חסדך, (תהלי׳ מ״ח י״ד) מזה לך דוּמִיָּה תהלה, (שם ס״ה ב׳) שמ״נ וע״ש דמה. ג) מ״נ ועניינו מנוחה, Ruhe *f.* ולא דוּמִיָּה לי, (תהלי׳ כ״ב ג׳).

דּוּמָם תה״ש או תה״פ (מה״א בשם דוּמָה), לאבן דּוּמָם, (חבקוק ב׳ י״ט) שבי דוּמָם, (ישעיה מ״ז ה׳) still, stumm.

דון, 1. 2. 5. הקל בה״ל: א) ועניינו משפט ריב, beurtheilen, strafen. דָּנַנִּי אלהים, (בראשית ל׳ ו׳) דָּן אנכי, (שם ט״ו י״ד). ב) עניינו הוכח, לא יָדוֹן רוחי באדם, (שם ו׳ ג׳) streiten. ואפשר היא מענין אדנות כי דון ואדון אחים הם ובא קל ת׳ נפעל nicht für immer soll mein göttlicher Geist in dem Menschen beherrscht werden. או שהוא נפעל ממש ובאה הקמץ למשוך הא בחברה והראוי יֵאָדוֹן כמו הָבְרוּ החצים, (ירמיה נ״א) ועין שרשי הרדק בשרש אבד.

הִנָּפַעל ויהי כל העם נָדוֹן, (ש״ב י״ט י״ד) untereinander streiten.

הִפְעִיל בה״ל: א) מה״א בקל, דן יָדִין עמו, (בראשית מ״ט ט״ז). ב) מה ב בקל מענין אדנית, beherrschen. וגם אתה תָּדִין את בֵּיתִי, (זכריה ג׳ ז׳).

דִּין שמ״ז ועניינו משפט בהוראה א׳ שם השמעת דִּין, (תהלים ע״ו ט׳) Gericht *n.* ב) ועניינו כמו משפט בה״ב, בין דִּין לְדִין, (דברים י״ז ח׳) Rechtssache *f.* ג) ועניינו ריב, וישבת דִּין וקלון, (משלי כ״ב י״ד) Streit, Hader *m.*

דַּיָּן שת״ז לשופט הדין והיה ה׳ לְדַיָּן, (ש״א כ״ד ט״ז) Richter *m.*

מָדוֹן שמ״ז למריבה, Streit, Zwist, Hader *m.* ישלח מָדוֹן, (משלי ע״ז כ״ה) איש מָדוֹן ע״ש מדד.

מִדְיָנִים תה״ש ואשת מִדְיָנִים, (משלי כ״ז ט״ו) ein zanksüchtiges Weib.

מִדְיְנֵי אִשָּׁה, (שם י״ט ג׳) שמ״נ Zank *m.*

מְדָנִים, (משלי כ״א י״ח. שם יו״ד י״ב) Zank. ולדעתי

כי נָתתי בַמִּדְבָּר מים, (ישעיה מ"ג כ') ויוליכם בַּתְּהוֹמוֹת כמדבר, (תהלים ק"ו ט') ומהוראה זו המכה את מצרים בכל מַכה בַּמִּדְבָּר, (ש"א ד' ח').
מִדַּבֶּרָה בר"נ שמ"נ מִדַּבְּרֹתֶיךָ, (דברים ל"ג ג') Worte *pl.*

דבש, דְּבַשׁ שם מיץ התמרים, Honig: כל שאור וכל דְּבַשׁ, (ויקרא ב' י"א. דה"ב ל"א ה').
דַּבֶּשֶׁת שת"נ לגב הגמל. ועל דַּבֶּשֶׁת גמלים, (ישעיה ל' וא"ו) Kameelhöcker.

דג, דַּג, דָּגָה בשרש דוג.

דגה, בנינו קל פ"ע ענינו הרבוי בבנים וְיִדְגּוּ לרוב, (בראשית מ"ח ט"ז) sich vermehren.

דגל, 1. 2. הקל ענינו הרמת נס ובשם אלהינו נִדְגֹּל, (תהלים כ' וא"ו) zu Ehren unseres Gottes wollen wir Fahnen tragen. דָּגוּל מרבבה, (ש"ה ה' יו"ד) hervorragend.
הנִּפְעַל איומה כַּנִּדְגָּלוֹת, (ש"ה ו' ד') ש"ת בסר"נ לצבאות אשר דגלים להם furchtbar wie Heerschaaren.
דֶּגֶל שת"ז לנס, דֶּגֶל מחנה יהודה, (במדבר ב' ג') Panier *n.*, Fahne *f.*

דגן, דָּגָן שק"ז לגרגרי התבואה, Korn, Getreide. דָּגָן תירוש ויצהר, (דברים כ"ח נ"א) ואספת דְּגָנֶךָ, (שם ז' י"ג).

דגר, בנינו קל וענינו רביצת האם על האפרוחים, brüten. קורא דָּגַר ולא ילד, (ירמיה י"ז א') וְדָגְרָה בצלה, (ישעיה ל"ד ט"ו).

דד, דַּד שם נרדף לְשַׁד, Brust *f.* דַּדֶּיהָ ירווך, (משלי ה' י"ט. יחזקאל כ"ג ח').

דדה, בנינו התפעל וענינו הולכה מעט מעט, אֶדַּדֶּה כל שנותי, (ישעיה ל"ח ט"ו) demüthig wandeln, ohne Stolz meine Lebensjahre durchführen. אֶדַּדֵּם עד בית אלהים, (תהלים מ"ב ה') ענינו אֶתְדַּדֶּה עמהם ובתלמוד נמצא בפִּעֵל, האשה מְדַדָּה את בנה וענינו מוליכה langsam führen.

דהב, מַדְהֵבָה שת"נ לבבל שהיתה מלאה זהב. שבתה מַדְהֵבָה, (ישעיה י"ד ד') ותרגום של זהב דהב ולדעתי הקלה אפשר באה ד' ת' ר' כי בהם נקל החילוף מפני שווי תמונתם (וכן מצאנו קרקר ת' קדקד (במדבר כ"ד. ירמיה מ"ח) וכן רְדָנִים, (בראשית י') דְּדָנִים (דה"א א') ותהיה צורת השם מַרְהֵבָה משרש רהב שענינו גאוה die Stolzen haben aufgehört zu existiren. ועי"ש דהב.

דהם, בנינו נפעל והוא תה"ש לאדם מבוהל ומשומם במהומה פתאומית, ein überraschter, überrumpelter Mann. כאיש נִדְהָם, (ירמי' י"ד ט').

דהר, בנינו קל פ"ע מענין מרוצה, וסוס דֹּהֵר, נחום ג' ב') jagendes Ross; תה"ש.
דַּהֲרָה וענינו הָנִים והָפִּיין, אז הלמו עקבי סוס מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת אביריו, (שופטים ה' כ"ב) da stampften die Hufe des Rosses durch das Traben oder Jagen seiner Reiter.
תִּדְהָר שם מין עץ תִּדְהָר ותאשור, (ישעי' מ"א י"ט).

דוב, דֹּב שע"ז מין חיה Bär *m.* דֹּב אורב, (איכה ג' יו"ד) ברבוי דֻּבִּים. שתים דֻּבִּים, (מ"ב ב' כ"ב) הנח נבלע בדגש.

דוג, לדוגים רבים וְדִיגוּם, (ירמיה ט"ז ט"ז) fischen. י"א שהוא מִפֵּעַל והי' ראוי להיות ב־גש, וי"א שהוא מֵהִפְעִיל בחסרון ה' הבנין.
דַּוָּג תאר לצודי דג. ועמדו עליו דַּוָּגִים, (יחזקאל מ"ז יו"ד. ירמיה י"ו ט"ז) ובא י' ת' ו' ואנו הַדַּיָּגִים, (ישעיה י"ט ח') Fischer.
דָּאג א' ת' ו', שם למין דגים, מְבִיאִים דָּאג, (נחמיה י"ג ט"ז) ובא גם בלי א' וימן ה' דָּג גדול, (יונה ב' א') Fisch *m.* ובס"נ יחידה, תבנית כל דָּגָה, (במדבר י"א ה').
דְּגַת בסמיכות. ורדו בִּדְגַת הים, (בראשית א' כ"ו) והרבוי ועל הַדָּגִים, (מ"א ה' ל"ג) בסמוך דְּגֵי הים, (בראשית ט' ב').
דּוּגָה שת"ז לספינה קטנה של דַּוָּגִים, Fischerkahn. בסירות דּוּגָה, (עמוס ד' ב').

דוד, דּוֹד נה"ל: א) שת"ז לאחי האב, Oheim *m.* דּוֹד שאול, (ש"א יו"ד י"ד) דּוֹד אהרן, (ויקרא יו"ד ד').
דּוֹדָה לנקבה על אשת אחי האב, Muhme *f.* דּוֹדָתְךָ היא, (שם י"ח י"ד). ונמצא ג"כ על בן הדוד, לעיני הנמאל דּוֹדִי, (ירמיה ל"ב ח') Vetter *m.* ב) שת"ז לאהוב מאהובתו. הנך דּוֹדִי, (ש"ה א' י"ג. שם ב' ג'. שם שם) Geliebter. ג) שת"ז לְרֵעַ ומודע, שירת דּוֹדִי, (ישעיה ה' א') Freund *m.*
דּוֹדִים שמ"ז וענינו אהבה Liebe *f.* ולא יבוא רק ברבוי. כמו זקונים, בתולים, כי טובים דֹדֶיךָ מיין, (ש"ה א' ב') נרוה דֹדִים, (משלי ז' י"ח) berauscht mit Liebe. מִשְׁכַּב דּוֹדִים, (יחזק' כ"ג י"ז) das Lager der Liebe.
דּוּד בה"ל: א) ענינו פארור, Topf *m.* בסיר או בַדּוּד, (ש"א ב' י"ד) ובנוע הו' וּבַדְּוָדִים, (דה"ב ל"ה י"ג). ב) וענינו סל, Lastkorb *m.* כפיו מדוד תעבורנה (תהלים פ"א ז') הַדּוּד האחד, (ירמיה כ"ד ב') ובא נוספת בסוף דּוּדָאֵי תאנים, (שם כ"ד א') Korb *m.*

יחזקאל ב׳) (ומשפטו מִתְדַּבֵּר ונפלה הת׳ לְהקל על
המבטא) sich unterreden.

דָּבָר טה"ל: א) שת"ז מענין דבור, ein Wort od. eine
kurze Rede. ולא ענו העם אותו דָּבָר, (מ"ב
י"ח ל"ו) לא נפל דָּבָר, kein Wort. (יהושע כ"א מ"ג, שם
כ"ג י"ד) ידבר נא עבדך דָבָר, (בראשית מ"ד י"ח)
הנסה דָבָר אליך, (איוב ד׳ ב׳) דָּבָר דבור על אופניו,
(משלי כ"ה י"א) ומזה נבון דָּבָר, der Rede kundig. (ש"א
ט"ז י"ח) ומזה ג"כ את דְּבַר ה׳, (מ"א ב׳ כ"ז) ויקם ה׳ את
דְּבָרוֹ, (שם ח׳ כ׳, תהלי׳ ל"ג ד׳) Wort n., Zusage f. Got-
tes Wort. אלי דָּבָר יְגֻנָּב, (איוב ד׳ י"ב) ein Spruch
(Gottes) stahl sich mir zu. וּדְבַר גבורות, (איוב מ"א
ד׳) ענינו מַה שיש לְדַבֵּר מגבורותיו. ב) וענינו
שמועה, Gerücht n. על דְּבָרֶיךָ ועל חכמתיך, (מ"א
יו"ד וא"ו). ג) וענינו בשׂוֹרָה Nachricht f. והשיבני
דָּבָר, (בראשי׳ ל"ז י"ד) ד) שם לכל הוה ונמצא
בתבל בטבעי ובמוסרי Sache, Gegenstand, Ding,
Betrachtung, Forschung, Begebenheit, Handlung.
כי עשית את הַדָּבָר הזה, (בראשית כ׳ יו"ד) דָּבָר
גדול או דָּבָר קטן, (ש"א כ׳ ב׳) Sache f. דְּבַר
המלוכה לא הגיד לו, (ש"א יו"ד ט"ז) den Gegen-
stand. דִּבְרֵי עונות גברו מני, (תהלים ס"ה ב׳) die Ge-
genstände der Sünde überwältigen mich. דִּבְרֵי
קהלת בן דוד, (קהלת א׳ א׳) Betrachtungen, For-
schungen. דִּבְרֵי הימים, (אסתר ו׳ א׳) Begebenheiten
der Tage, Chronik. ויתר דִּבְרֵי שלמה (מ"א י"א מ"א)
Salomon's Thaten. כַּדְּבָרִים האלה, (בראשי׳ כ"ד כ"ט)
שם ל"ט י"ז) כל הַדְּבָרִים האלה, (שם כ׳ ח׳) alle
diese Dinge, alles dieses. דְּבַר יום ביומו, (שמות ה׳
י"ג) das Tägliche an seinem Tage. ה) וענינו צווי,
Gebot n., Befehl m. דְּבַר מלכות, (אסתר א׳ י"ט)
זכור את הַדָּבָר אשר צוה משה, (יהושע א׳ י"ג)
הלא דָבָר הוא? (ש"א י"ז כ"ט) war es nicht Befehl?
עשרת הַדְּבָרִים, (שמות ל"ד כ"ח) die zehn Gebote.
ו) וענינו סתמי יהיה מה שיהיה, Etwas. היפלא
מה׳ דָּבָר, (בראשית י"ח י"ד) כי יהיה להם דָּבָר,
(שמות י"ח ט"ז) דָּבָר טמא, (ויקרא ה׳ ב׳) עֶרְוַת דָּבָר,
(דברים כ"ג ט"ו) וברבוי דְּבָרִים טובים, (דה"ב י"ב י"ב)
etwas Gutes, einiges Gutes. ז) וכשבא לפני השם
דָּבָר מלת השלילה ענינו לא כל; nichts. כי אין נגרע
מעבודתם דָּבָר, (שמות ה׳ י"א) nichts darf
fehlen. ודָבָר אין להם עם אדם, (שופטים י"ח ז׳)
und sie hatten nichts zu thun mit Menschen. ולא
ימות מכל לבני ישראל דָּבָר, (שמות ט׳ ד׳). ח)
וענינו דבר משפט Rechtssache. כי יהיה להם דבר,
(שמות י"ח ט"ז) על כל דְּבַר פשע, (שם כ"ב ח׳)
bei jeder Rechtssache über Veruntreuung. בַּעַל
דְּבָרִים, (שם כ"ד י"ד) einer der Rechtssachen hat.
ט) וענינו סִבָּה Ursache, wegen. וזה הַדָּבָר אשר מל
(יהושע ה׳ ד׳) aus (folgender) Ursache. ומזה עַל דְּבַר
שרי, (בראשי׳ י"ב י"ז, שם כ׳ י"ח) עַל דִּבְרֵיכֶם, (דברים
ד׳ כ"א) ואם בא פעל אחריו, על דְּבַר אשר
לא קדמו אתכם, (דברים כ"ב כ"ד. שם כ"ג ה׳)
ענינו יַעַן weil.

דִּבֵּר שמ"ז וענינו דבר ה׳ הבא להנביא, die Pro-
phezeihung. וְהַדִּבֵּר אין בהם, (ירמיה ה׳ י"ג.
הושע א׳ ב׳).

דֶּבֶר שמ"ז למיתת מגפה, Pest. דֶּבֶר כבד, (שמות
ט׳ ג׳. הושע י"ג י"ד).

דֹּבֶר שת"ז למקום מרעה שמנהיגים שמה הבהמות
Trift f. מהוראת השרש הזה בהפעיל כעדר
בתוך הַדָּבְרוֹ, (מיכה ב׳ י"ב) ומזה ורעו כבשים
כְּדָבְרָם, (ישעיה ה׳ י"ז) וענינו כְּדָבְרָם ובא כ׳ ת׳ ב׳
(כמו כָּעֵת הראשון, שם ח׳) וענינו כָּעֵת ומזה מִדְבָּר.

דֹּבְרָה שת"נ לעצים קשורים יחד לשוט בהם על
המים, Flösse. ואני אשימם דֹּבְרוֹת, (מ"א
ה׳ כ"ג) ג"כ מענין הנהגה לפי שהמשוטים
ינהגו אותה.

דְּבוֹרָה והיא שם שרץ העוף, Biene f. לַדְּבוֹרָה
אשר בארץ מצרים, (ישעיה ז׳ י"ח) ובא
בסר"ז עדת דְּבוֹרִים, (שופטים י"ד ח׳) ונקראה כן,
ע"ש דּוֹבְרָה ומנהיגה אשר להן ונמשכות אחריה.

דְּבִיר שת"ז לחדר הפנימי שבהיכל אל דְּבִיר
הבית, (מ"א ח׳ וא"ו) das Allerheiligste.

דִּבְרָה גה"ל: א) ענינו דרך וענין, על דִּבְרָתִי
מלכי צדק, (תהלים ק"י ד׳) nach Art und
des Malki Zedek. והיוד נוספת כמו לסוסתי, (ש"ה
א׳ ט׳) (ועין הערה). ב) שת"נ וענינו כהשם דָּבָר
בה"א, ואל אלהים אשים דִּבְרָתִי, (איוב ה׳ ח׳) Rechts-
sache. ג) על דִּבְרַת בני האדם, (קהלת ג׳ י"ח) ענינו
כמו על דְּבַר בה"ט wegen. אבל עַל דִּבְרַת שלא
ימצא, (קהלת ז׳ י"ד. דניאל ב׳ ל׳) damit.

מְדַבֵּר שת"ז גה"ל: א) מענין דבור, Sprachwerk-
zeug. וּמִדְבָּרֵךְ נאוה, (ש"ה ד׳ ג׳). ב) שת"ז
מהשם דֹּבֶר למקום מרעה לבהמות ירעפו נאות
מִדְבָּר, (תהלים ס"ה י"ג) es triefen (v. Segen) die
Anger der Trift. ג) שת"ז למקום ציה ושממה אשר
לא יצלח לזריעה, Wüste, Einöde f. ימצאהו בארץ
מִדְבָּר, (דברים ל"ב יו"ד) ומזה וְשַׁתִּיהָ כַמִּדְבָּר, (הושע
ב׳ ה׳) עצה"ש ערומה. ד) והוא לדעתי ש"ת לְיַבָּשָׁה
trockenes Land: הפך אגם מים ונהרות, ותהומותיו
וכן מצאנו אותם במקרא זה לעומת זה בפסוק אחד,
ישם מִדְבָּר לאגם מַיִם, (תהלים ק"ז ל"ה. ישעיה מ"א
י"ח) אשים נְהָרוֹת מִדְבָּר (שם נ׳ ב׳. תהלים ק"ז ל"ג)

דבק, 1. 4. 5. הקל בה״ל: א) וענינו טבעי או מוסרי פ״ע a) הטבעי הוא חבור עצם אל עצם וקרבתם במקום, kleben, ankleben. ונקשר לרוב במלת אֶל או לְ פ״ע וַתִּדְבַּק ידו אֶל החרב, (ש״ב כ״ג יו״ד) דָּבְקָה לֶעָפָר נפשי, (תהלים קי״ט כ״ה. שם כ״ד) תִּדְבַּק לשוני לְחִכִּי, (שם קל״ז ו׳) ולפעמים בקשור עִם, עִם הנערים אשר לי תִּדְבָּקִין, (רות ב׳ כ״א). b) ובמוסרי הוא קרבת הדעות בחפץ ורצון והסכמה במחשבה ומעשה, sich anhängen, lieben, treu sein. ונקשר לרוב עם בְּ, וַתִּדְבַּק נפשו בְּדִינָה, (בראשית ל״ד ג׳) וְדָבַק בְּאשתו, (שם ב׳ כ״ד) הַדְּבֵקִים בַּה׳, (דברים ד׳ ד׳. רות א׳ י״ד. משלי י״ח כ״ד. ש״ב כ׳ כ׳). ב) וענינו השגה, erreichen, einholen. ונקשר ביחס הפעול, תִּדְבָּקַנִי הרעה, (בראשית י״ט י״ג) ובקשור המלה אַחֲרֵי, שם יִדְבַּק אַחֲרֵיכֶם, (ירמיה מ״ב י״ז).

הפֻּעַל ורגבים יְדֻבָּקוּ (איוב ל״ח ל״ח. שם מ״א ט׳) an einander fest kleben.

ההִפְעִיל בה״ל: א) מה״א בקל פ״י הִדְבַּקְתִּי אֵלַי, (ירמיה י״ג י״א) ולשונך אַדְבִּיק אֶל חכיך, (יחזק׳ ג׳ כ״ו) בטבעי ankleben. ובמוסרי, יַדְבֵּק ה׳ בְּךָ (דברים כ״ח כ״א) anhängen. ב) מהב׳ בקל שענינו השגה ורדיפה פ״י וַיַּדְבֵּק אותו, (בראשית ל״א כ״ג) erreichen, einholen. וַיַּדְבִּיקוּ אַחֲרָיו, (שופטי׳ כ׳ מ״ה) פ״ע nachsetzen:

הָפְעַל מֻדְבָּק מלקוחי, (תהלים כ״ב ט״ז).

דָּבֵק תה״ש anhängend. אוהב דָּבֵק מאח, (משלי י״ח כ״ד. מ״ב ג׳ ג׳) ואתם הַדְּבֵקִים בה׳, (דברים ד׳ ד׳).

דֶּבֶק שת״ז לדבר מחובר, Verbindung *f.*: אומר לַדֶּבֶק טוב, (ישעיה מ״א ז׳).

דְּבָקִים שת״ז ברבוי בין הַדְּבָקִים ובין השרין, (מ״א כ״ב ל״ד. דה״ב י״ח ל״ג) die Fugen des Panzers.

דבר, 1. 2. 3: 4. 5. 7. הקל פ״י נרדף עם שרש אמר, reden. (וההבדל שביניהם הוא אשר הפעל דַּבֵּר מורה רק על כח הדבור ותתוך האותיות ע״י כלי הדבור ואף המדבר בלי כונה נקרא מְדַבֵּר וגם מלה אחת תקרא דִּבּוּר ופעל אָמַר לא יפול רק על ענין שלם שיש בו רעיון וע״כ יאמר גדר האדם, חי מְדַבֵּר ולא חי אוֹמֵר וכן יאמר דַּבֵּר אל בני ישראל וְאָמַרְתָּ, (ויקרא א׳ ב׳) דַּבֵּר מורה על פעולת הדבור. וְאָמַרְתָּ ענינו מאמר כולל ענין —). וקשור הפעל **דבר** בא עם מלת אֶל או עַל או עִם ואין דוֹבֵר אֵלָיו דבר, (איוב כ׳ י״ג) הַדּוֹבְרוֹת עַל צדיק, (תהלים ל״א י״ט), דבר דָּבוּר עַל אפניו, (משלי כ״ה י״א) דוֹבְרֵי שלום עִם רעיהם, (תהלי׳ כ״ח ג׳) ובקשור לְ וְדוֹבֵר שלום לכל זרעו. (אסתר יו״ד ג׳) ובקשור בְּ הַדּוֹבֵר בי, (זכריה ד׳ א׳) anreden.

הַנִּפְעַל אם הוא בא בלא קשור ענינו רק טענה ומענה, sich unterreden, besprechen. וע״כ יבוא רק בל״ר אז נִדְבְּרוּ יראי ה׳, (מלאכי ג׳ ט״ז) ואם יבוא בקשור בְּ או עַל, ענינו גנות ולה״ר, nachtheilig reden, raisonniren. ישבו שרים בִּי נִדְבָּרוּ, (תהלי׳ קי״ט כ״ג) הַנִּדְבָּרִים בְּךָ, (יחזקאל ל״ג ל׳) נִדְבַּרְנוּ עָלֶיךָ, (מלאכי ג׳ י״ג).

הפִּעֵל בה״ל: א) ענינו בטוי ואמירה בפה, sagen, sprechen. דִּבֶּר האיש אדני הארץ, (בראשי׳ מ״ב ל׳) את הכסף אשר דִּבֵּר, (שם כ״ג ט״ז) versprechen. ב) וענינו חָשַׁב, denken. אכלה לְדַבֵּר אֶל לִבִּי, (בראשי׳ כ״ד מ״ה) וְלִבְּךָ יְדַבֵּר תהפכות, (משלי כ״ג ל״ג) דִּבַּרְתִּי אני עִם לִבִּי, (קהל׳ א׳ ט״ז) והדבור הנסמך על מלת עַל, לב ענינו ג״כ דברי רצוי ופיוס, וַיְדַבֵּר עַל לֵב הנערה, (בראשית ל״ד ג׳) freundlich zureden. דַּבְּרוּ עַל לֵב ירושלים, (ישעיה מ״ם ב׳. ש״ב י״ט ח׳. שופטים י״ט ג׳) Muth zusprechen. ואם יבוא הפעל דבור בקשור לְ ואין הפעול המדובר מפורש אצלו ענינו בַּעֲבוּר, ואשר דִּבֶּר לִי, (בראשית כ״ד ז׳) meinetwegen וְדִבֶּר הוא לְךָ אֶל העם, (שמות ד׳ ט״ז) deinetwegen ואם הדבר הפעול מפורש אצלו מורה הלְ הגוף שאליו תכונן הדבור, וזאת אשר דִּבֶּר לָהֶם אביהם (בראשית מ״ט כ״ח) zu ihnen: והדבור הנקשר עם בְּ ג) ענינו ג״כ דבור נבואי, anreden (durch göttliche Eingebung). הרק אך בְּמשה דִּבֶּר ה׳ הלא גם בָּנוּ דִּבֵּר, (במדבר י״ב ב׳) רוח ה׳ דִּבֶּר בִּי, (ש״ב כ״ג ג׳). ד) וענינו דבה וגנות, nachtheilig reden. וַתְּדַבֵּר מרים ואהרן בְּמשה, (במדב׳ י״ב א׳) וַיְדַבְּרוּ בֵּאלהים (תהלים ע״ח י״ט) זולת אם נכתב בפירוש שהוא לטוב. וַיְדַבֵּר יהונתן בְּדוד טוב, (ש״א י״ט ד׳) אֲדַבְּרָה נא שלום בָּךְ, (תהלי׳ קכ״ב ח׳) מדי דַּבְּרִי בו זכור אזכרנו, (ירמיה ל״א כ׳) והדבור הנסמך על השם אֹזֶן ענינו דבר סתר או לשון בקשה, im Vertrauen reden, דַּבֶּר נא בְּאָזְנֵי העם, (שמות י״א ב׳) דַּבְּרוּ נא בְּאָזְנֵי פרעה, (בראשית נ׳ ד׳) bitten. ה) מהשם דֶּבֶר וענינו הריגה וכליון, ausrotten. וַתְּדַבֵּר את כל זרע הממלכה, (דה״ב כ״ב יו״ד) אז יְדַבֵּר אלימו, (תהלים ב׳ ה׳).

הפֻּעַל בקשור בְּ ורק לטובה, ביום שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ, (ש״ה ח׳ ח׳) wenn man zu ihr reden wird, d. h. um ihr werben wird. נכבדות מְדֻבָּר בָּךְ, (תהלים פ״ז ג׳) Ruhmvolles ist ausgesprochen über dich.

ההִפְעִיל פ״י והוראתו כפִּעֵל הה׳ יַדְבֵּר עמים תחתיני, (תהלים מ״ז ד׳) ausrotten. וי״מ מענין הנהגה unterjochen: וינהג את הצאן תרגום וּדְבַר führen.

התְפַּעֵל הקול מִדַּבֵּר אֵלָיו, (במדבר ז׳ פ״ט

אל, (בראשית מ"ז) ועניננו אל יוסף לשבור ובא השם לָבַז תמורת המקור לָבוֹז כמו לְאַהֲבָה את ה' תמורת לֶאֱהוֹב את ה', (דברים י"ט) בְּאַהֲבָתוֹ אותה וכן לְרַד לפניו גוים, (ישעיה מ"ה) והראוי לְרֹד וע"ש רדד וכן כְּשַׁךְ יקושים, (ירמיה ה') והראוי כְּשֹׁךְ כי שרשו שכך.

גש, גש בשרש נגש.

גשם, 4. 5. הִפְעַל ועניננו רטיבת הארץ ממטר, beregnet werden. לא גֻשְּׁמָה ביום זעם, (יחזקאל כ"ג כ"ד).

הִהִפְעִיל פ"י. היש בהבלי הגוים מַגְשִׁימִים, (ירמיה י"ד כ"ב) regnen lassen.

גֶּשֶׁם שם נרדף עם מָטָר, Regen *m.* כי לא היה גֶשֶׁם, (מ"א י"ז ג') והעת גְּשָׁמִים, (עזרא יו"ד י"ג) בר"ז ובא ג"כ מְטַר גֶּשֶׁם, (זכריה יו"ד א') Guss-regen *m.*

גשש, בנינו פִּעֵל ועניננו משוש, tappen, tasten. נְגַשְׁשָׁה כעורים קיר, (ישעיה נ"ט יו"ד).

גת, גַּת בה"ל: א) שם לכלי שנותנים בו הענבים לדריכה, Kelter *f.* כדורך בְּגַת, (ישעיה ס"ג ב') ובסר"נ דורכים גִּתּוֹת, (נחמיה י"ג ט"ו) ונמצא פ"א שבא במקום השם גורן חֹבֵט חטים בַּגַּת, (שופטים ו' י"א). ב) והוא שם לכלי שיר הבא מִגַּת, למנצח על הַגִּתִּית, (תהלי' ח' א'), כמו אִתַּי הַגִּתִּי.

אות ד

דאב, 1. 5. הקל פ"ע ועניננו דאגה ועצבון, ver-schmachten. עיני דָאֲבָה מני עוני, (תהלים פ"ח יו"ד).

הִהִפְעִיל פ"י בא לרוב בקשור נֶפֶשׁ, וּמְדִיבוֹת נָפֶשׁ, (ויקרא כ"ו ט"ז) ומשפטו וּמַדְאִיבוֹת קרוב לְמַכְלוֹת עֵינַיִם הנכתב אצלם die (Plagen), die Seele betrübt machen.

דְּאָבָה בה"ל: א) תה"ש betrübtes Gemüth (aus Furcht). וְנֶפֶשׁ דְּאָבָה מלאתי, (ירמיה ל"א כ"ה). ב) והוא ג"כ שמ"נ, לפניו תדוץ דְּאָבָה, (איוב מ"א י"ד) Furcht, Kränkung *f.*, Kummer.

דַּאֲבָה לא יוסיף לְדַאֲבָה, (ירמיה י"א ל"ב) הוא מקור מהקל ובא השם תמורת המקור (כמו לְאַהֲבָה את ה' (דברים י"ט) ומשפטו לֶאֱהוֹב zu kränken.

דְּאָבוֹן שמ"ז וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ, (דברים כ"ח ס"ה) das Verschmachten, das Gemüthsbetrübniss.

דאג, בנינו קל פ"ע קרוב לשרש דאב ועניננו מורא ופחד. אם בא בקשור אֶת או לְ מורה יראה עבור האיש אשר אליו תגיע הרעה, um jemandem besorgt sein. אֶת מִי דָאַגְתְּ ותיראי, (ישעיה נ"ז י"א) אני דוֹאֵג אֶת היהודים, (ירמיה ל"ח י"ט) וכן וְדָאַג לָנוּ, (ש"א ט' ה') er wird um uns besorgt sein. ובקשור מְ מורה יראת הדבר אשר ממנו תסובב הרעה, besorgt sein, fürchten. אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי, (תהלים ל"ח י"ט) דְּאָגָה, שמ"נ Furcht, Sorge *f.* דְּאָגָה בלב איש, (משלי י"ב כ"ה. יחזקאל י"ב י"ח. שם ד' י"ז).

דאה, בנינו קל עניננו עופפות fliegen. כאשר יִדְאֶה הנשר, (דברים כ"ט מ"ט. ירמיה מ"ח ס"ג). דָּאָה שם עוף ואת הַדָּאָה, (ויקרא י"א י"ד).

דב, דִּבְיוֹנִים לפי הקרי, ולפי הכתיב חֲרְיוֹנִים והוא מלה מרכבת מן חר יוֹנִים ועניננו מה שיוצא מחור היונים והיא הצואה שלהם Taubenmist *m.* ורבע הקב דִּבְיוֹנִים, (מ"ב ו' כ"ה) וכן תרגם התרגום. קבא דובל סַפְּקַת יונים.

דבא, דֹּבֶא שמ"ז ועניננו זקנה, Alter *n.* וכימיך דָּבְאֶךָ, (דברים ל"ג כ"ה) וכן ת"א וכימי עולימותך תקפך פירוש שתהיה חזק בימי הזקנה כבימי הנערות וי"ל דֹּבֶא עניננו כמו דְּאָבְךָ או דַּאֲבוֹנְךָ.

דבב, בנינו קל פ"י ועניננו הָנֵעַ, in Bewegung setzen. דּוֹבֵב שפתי ישנים, (ש"ה ז' יו"ד) וכן פירשו חז"ל בשקלים ירושלמי סוף פרק מצרפין דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר זה כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב, אף שפתותיהן של צדיקים — מרחשות beredt machen.

דִּבָּה שמ"נ לדברים רעים הַמְּנִיעִים ומעוררים את לב השומע לשנאה על האיש או על הדבר הַמְּדֻבָּר, Verleumdung, üble Nachrede. מוציא דִּבָּה, (משלי יו"ד י"ח) דִּבַּת רעים, (תהלים ל"א י"ד. ירמיה כ' יו"ד) וְדִבָּתְךָ לא תשוב, (משלי כ"ה יו"ד).

והפעל הבא על השם בזה הוא א) בהפעיל משורש בוא, וַיָּבֵא יוסף את דִּבָּתָם רעה, (בראשית ל"ז ב') עניננו דבר עליהם רעה בסוד heimlich verleumden. ב) או בהפעיל משרש יצא, וַיּוֹצִאוּ דִּבַּת הארץ (במדבר י"ג ל"ב) מוֹצִיאֵי דִּבַּת הארץ, (שם י"ד ל"ז) öffentlich verleumden.

דבל, דְּבֵלָה שת"נ לתאנה יבשה Feigenkuchen. פלח דְבֵלָה, (ש"א ל' י"ב) והרבוי בל"ז דְּבֵלִים, (ש"א כ"ה י"ח).

ועניננו כה"נ בשם עצם אל גֶּרֶם המעלות, (מ"ב ט' י"ג) auf die Stufen selbst.

גרן. גֹּרֶן שת"ז בה"ל: א) עניננו אוצר התבואה, Scheune, Tenne *f.* כתבואת גֹּרֶן, (במדבר י"ח ל') ובן גָּרְנִי, (ישעיה כ"א יו"ד) במליצה ש"ת לתבואה לפי שהיא אצורה בְּגֹרֶן. ולפי ענין המקרא הוא שם כנוי לישראל וכן כנה ג"כ ירמיה במליצתו את ישראל בשם תבואה, קדש ישראל לה' ראשית תְּבוּאָתֹה, (ירמיה ב'). והרבוי בסר"נ וטלאו הַגֳּרָנוֹת בר, (יואל ב' כ"ד). ב) ועניננו מגרש העיר, freier Platz vor der Stadt. ואפשר לפי שהיו שם האוצרות התבואה, ועין השם גֶּרֶשׂ. מְלֻבָּשִׁים בגדים בְּגֹרֶן, (מ"א כ"ב יו"ד).

גָּרוֹן ע"ש גרר.

גרם. 1. 5. מענין שבירה הקל פ"ע ועניננו כתות ושבור, zerknirscht. גָּרְסָה נפשי לתאבה, (תהלים קי"ט כ').

הִהְפְעִיל יוצא, וַיַּגְרֵס בחצץ שני, (איכה ג' ט"ז) zermalmen.

גֶּרֶשׂ בש' תמורת ס'. ש"ת לגרעיני התבואה הכתושים, etwas Kleingestossenes, Zermalmtes. גֶּרֶשׂ כרמל, (ויקרא ב' י"ד) מִגִּרְשָׂהּ ומשמנה, (שם שם ט"ז).

גרע. 1. 2. 3. הקל פ"י בה"ל: א) ועניננו הַמְעִיט מהשיעור, vermindern, verringern. ולא תִגְרְעוּ ממנו, (דברים ד' ב') וממנו אין לִגְרוֹעַ, (קהלת ג' י"ד) ואם יבוא אחריו מלת אֶל, עניננו לחסר מאחד ולהוסיף על אחר, וְתִגְרַע אֵלֶיךָ חכמה, (איוב ט"ו ח') hast du die Wahrheit an dich gezogen. ב) ועניננו מניעה והסרה, entziehen, abwenden. לא יִגְרַע מצדיק עיניו, (איוב ל"ו ז').

הִנְפְעַל נה"ל: א) מה"א בקל, וְנִגְרְעָה נחלתן מנחלת אבותינו, (במדבר ל"ו ג') verringert werden. ב) והוא פ"י ועניננו חסרון ונכוי, וְנִגְרַע מערכך, (ויקרא כ"ז י"ח) abgezogen werden. ג) במובן המוסרי והוא פ"ע, לָמָּה יִגָּרַע שם אבינו, (במדבר כ"ז ד'. שם ל"ו ג') ver- ringert- kürzt sein.

הִפְעֵל מה"ב בקל, כי יְגָרַע נטפי מים, (איוב ל"ו כ"ז) entziehen.

מִגְרָעוֹת שת"נ ברבוי, כי מִגְרָעוֹת נתן לבית, (מ"א ו' וא"ו) Absätze, Verkürzungen.

גרף. בנינו קל פ"י ועניננו זריקה או כבוד, נחל קישון גְּרָפָם, (שופטים ה' כ"א) wegraffen, wegfegen.

מֶגְרָפָה שת"נ לצרור עפר הנגרפת על הגרגר הנזרע. עבשו פרדות תחת מֶגְרְפוֹתֵיהֶם, (יואל א' י"ז) Erdschollen.

אֶגְרוֹף ש"ת ליד הכפופה, באבן או בְּאֶגְרֹף, (שמות כ"א י"ח) Faust.

גרר. 2. 3. הִנְפְעַל פ"י ועניננו המשך המאכל בהעלאה מן הקיבה אל בית הבליעה, ונרה לא יִגָּר, (ויקרא י"א ז') wiederkauen.

הִפְעֵל עניננו כריתה וחתוך, מְגֹרָרוֹת בַּמְּגֵרָה, (מ"א ז' ט') gesägt. וי"מ מזה שֹׁד רשעים יְגוֹרֵם, (משלי כ"א ז') יכריתם vertilgen. אבל יְגוֹרֵהוּ בחרטו ע"ש גור.

גֵּרָה שת"נ למאכל הנלעס והנטחן בקיבה, מעלה גֵּרָה הוא, (ויקרא י"א ד') das Gekauete.

גָּרוֹן שם אבר בית הבליעה שהוא גורר המאכל בכח המושך אשר לו, קרא בְגָרוֹן, (ישעיה נ"ח א'. תהלים ס"ט ד'. ישעיה ג' ט"ז) Schlund, Hals *m.* Kehle *f.*

גַּרְגֶּרֶת שת"נ. ועניננו צואר, וענקים לְגַרְגְּרֹתֶךָ, (משלי א' ט') Hals *m.*, Gurgel *f.*

גַּרְגַּר שת"ז לגרעין פרי ושנים שלשה גַּרְגְּרִים, (ישעיה י"ז וא"ו) Beeren *f.*

מְגֵרָה שת"נ לכלי שהותכין בו את העץ מגוררת בַּמְּגֵרָה, (מ"א ז' ט'. ש"ב י"ב ל"א) Säge *f.*

גרש. 1. 2. 3. 4. הקל פ"י ועניננו הרחקת דבר בע"כ, ver- treiben- stossen. הנני גֹרֵשׁ מִפָּנֶיךָ, (שמות ל"ד י"א) ואשה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ, (ויקרא כ"א ז) תה"ש וַיִּגְרְשׁוּ מימיו רפש, (ישעיה נ"ז כ') עניננו השלכה auswerfen.

הִנְפְעַל כים נִגְרָשׁ, (ישעיה נ"ז כ') wie das aufgeregte Meer. תה"ש הבא בנפעל והוא כנפעל בשרש לחם ושרש שבע ע"ש שהם פועלים ונפעלים יחד. כי גם הים בעת שהוא פיעל וגורש מימיו הוא מוכרח מכוחות הטבע להיות נפעל, וע"כ בא עליו גם נפעל.

הִפְעֵל הן גֵּרַשְׁתָּ אותי, (בראשית ד' י"ז. שם כ"א יו"ד) כְּהַקַּל.

הֻפְעַל כי גֹרְשׁוּ ממצרים, (שמות י"ב ל"ט).

גֶּרֶשׁ שמ"ז להוצאה וגרוש הפרי ממקום צמח ולחוץ, גֶּרֶשׁ ירחים, (דברים ל"ג י"ד) Erzeugniss der Monate.

גרש ע"ש גרם.

מִגְרָשׁ שת"ז לכבר המקיף את העיר ושם תרעינה הבהמות, Trift, Weideplatz. ונקרא מִגְרָשׁ או על שם שגורשים שמה את הבהמות למרעה, או על כי הכבר גורש הדשאים, וּמִגְרָשׁ לערים, (במדבר ל"ה ב') בא ברזו"נ וּמִגְרְשֵׁי הערים, (במדבר ל"ה ה') ירעשו מִגְרֹשׁוֹת, (יחזקאל כ"ז כ"ח) למען מִגְרָשָׁהּ לָבַז, (יחזקאל ל"ו ה') ועניננו לדעת למען לָבוֹז מגרשה והוא מהמקראות המסורסים כמו לשבור

שהם מגינים על העם, מָגִנֵּי ארץ, (תהלי' מ"ז יו"ד) ובסר"נ ואת הַמָּגִנּוֹת, (דה"ב כ"ג ט').

מְגִנָּה שמ"נ, מְגִנַּת לב, (איכה ג' ס"ה) מענין מָגֵן שהוא כסוי וענינו תן להם כסוי וקשי לב (כמו השמן לב העם הזה) Bedeckung, Verstocktheit des Herzens.

געה, בנינו קל פ"ע וענינו הֶמְיָה, brüllen, schreien. הלוך וְגָעֹה, (ש"א ו' י"ג. איוב ו' ה').

געל, 1. 2: 5. ענינו מאום והשלך, verwegwerfen. הקל קשורו לרוב עם השם נפש ועם אֶת ולפעמים עם בְּ. ולא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם, (ויקר' כ"ו ל') אם בְּצִיּוֹן גָּעֲלָה נַפְשֶׁךָ, (ירמי' י"ד י"ט).
הנִפְעַל, נִגְעַל מגן גבורים, (ש"ב א' כ"א).
ההִפְעִיל פ"י לשני, שורו עבר ולא יַגְעִיל, (איוב כ"א יו"ד) ענינו לא ישליך זרעו לחוץ רק במקום הראוי auswerfen.

גֹּעַל שמ"ז, בְּגֹעַל נפשך, (יחזקאל י"ו ה') Eckel:

גער, בנינו קל פ"ע בה"ל: א) אם הוא נקשר עם בְּ הוראתו דַּבֵּר קשות, einen Verweis geben, hart anfahren. וַיִּגְעַר בּוֹ אביו, (בראשית ל"ז יו"ד) לא תִגְעֲרוּ בָהּ, (רות ב' ט"ז. ישעיה י"ז י"ג. שם נ"ד ט'). ב) בקשור אֶת ענינו ארור וְקַלֵּל, fluchen. הנני גוֹעֵר לכם אֶת הזרע, (מלאכי ב' ג').

גְּעָרָה שמ"נ מה"א בקל, Verweis, Tadel *m.* Drohung *f.* תחת גְּעָרָה בְּמבין, (משלי י"ז יו"ד) ורש לא שמע גְּעָרָה, (שם י"ג ח').

מִגְעֶרֶת שע"נ מה"ב Fluch *m.* ואת הַמִּגְעֶרֶת, (דברי' כ"ח כ') ענינו כמו מִגְרַעַת בהסתרת האותיות במו כבש וכשב.

געש, 1. 4. 7. הקל פ"ע וענינו תנועה רעדית, beben, wanken, sich bewegen. וַתִּגְעַשׁ ותרעש הארץ, (תהלים י"ח ח').
הפֻּעַל, יְגֹעֲשׁוּ עם, (איוב ל"ד כ').
ההִתְפַּעֵל, יִתְגָּעֲשׁוּ כי חרה לו, (תהלי' י"ח ח').

גף, גַּף שם נרדף עם גַּב Rücken der Anhöhen. על גַּפֵּי מרומי קרת, (משלי ט' ג') אבל בְּגַפּוֹ ע"ש גוף.

גפן, גֶּפֶן שע"ז Rebe, wilde Rebe. והנה גֶפֶן לפני, (בראשית מ"ם ט') ברבוי גְּפָנִים, יבול בַּגְּפָנִים, (חבקוק ג' י"ז) גֶּפֶן שדה, (מ"ב ד' ל"ט).

גפר, גֹּפֶר שם מין עץ, Fichtenbäume. עצי גֹפֶר, (בראשית ו' י"ד).

גָּפְרִית שם מין אדמה שורפת, Schwefel. (שם י"ט כ"ד).

גר בש' גור.

גרב, גָּרָב שם מין צרעת (קרוב לשרש צרב) Krätze. גָּרָב או ילפת, (ויקרא כ"א כ'. שם כ"ב כ"ב).

גרגר בש' גרר.

גרד, בנינו התפעל פ"ח וענינו חכוך, sich kratzen, schaben. לְהִתְגָּרֵד בו, (איוב ב' ח').

גרה, 3. 7, הפִּעֵל פ"י וענינו השאה וחרחור ריב, anregen, anstiften. איש חמה יְגָרֶה מדון, (משלי ט"ו י"ח).
ההִתְפַּעֵל וקשורו לרוב עם בְּ בה"ל: א) ענינו התקצף, entrüsten. ושמרי תורה יִתְגָּרוּ בָם, (משלי כ"ח ד'. דברים ב' כ"ד). ב) בקשור גם השם מִלְחָמָה או במובן מהענין, ענינו בַּקֵּשׁ מלחמה, sich mit jemand in einen Krieg einlassen. וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה, (דברי' כ' כ"ד) ואל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה, (שם שם י"ט).

תִּגְרָה שמ"נ וענינו מריבה, von Hader. מִתִּגְרַת ידך אני כליתי, (תהלי' ל"ט י"א).

גֵּרָה שם מטבע חלק אחד מעשרים בשקל, (שמות ל' י"ג) ועין ג"כ שרש גרר.

גרז, בנינו נפעל וענינו שוה לשרש גזר שענינו כריתה והתוך, abgeschnitten sein, vertilgt sein. נִגְרַזְתִּי מנגד עיניך, (תהלי' ל"א כ"ג) והוא מהשרשים המתהפכים.

גַּרְזֶן ש"ע לכלי הגוזר והחוצב, Axt *f.* Beil *n.* היתפאר הַגַּרְזֶן, (ישעיה יו"ד ט"ו).

גרל, גּוֹרָל שת"ז לסימן המברר דבר שהוא בספק, Loos *n.* על פי הגּוֹרָל תחלק הארץ, (במדבר כ"ו נ"ה) והרבוי בסר"נ. על שני השעירים גּוֹרָלוֹת, (ויקרא ט"ז ח') ובא ג"כ על החלק המבורר בגורל, עלה אִתִּי בְגוֹרָלִי, (שופטים א' ג') ותעמוד לְגוֹרָלְךָ, (דניאל י"ב מ"ג) Theil, Erbtheil. והפעל הנופל על השם גורל לרוב הוא נָפַל בהפעיל, הִפִּיל פור הוא הַגּוֹרָל, (אסתר ג' ז') ויבוא עליו ג"כ שרש יָדָה, יָרָה, נָטַל, השלך, יַדּוּ גּוֹרָל, (יואל ד' ג') וְיָרִיתִי לכם גּוֹרָל, (יהושע י"ח ו') יוּטַל את הגּוֹרָל, (משלי ט"ז ל"ג) וַיַּשְׁלֵךְ להם יהושע גּוֹרָל, (יהושע י"ח יו"ד) das Loos werfen.

גרם, 1. 3. הקל פ"י והוא פעל נגזר מן השם גֶּרֶם שענינו עצם והפעל ענינו שבירת העצם או הסרת הבשר, zerbrechen oder benagen vom Bein. מן העצם, ולא גָרְמוּ לבקר, (צפניה ג' ג').
הפִּעֵל ועצמותיהם יְגָרֵם, (במדבר כ"ד ח') ועצה"ש ואת חרשה תְּגָרֵמִי, (יחזקאל כ"ג ל"ד) abnagen.

גֶּרֶם בה"ל: א) שם נרדף עם עצם בה"א שם, יששכר חמור גָּרֶם, (בראשי' מ"ט י"ד) beinerner Esel. גְּרָמָיו כמטיל ברזל, (איוב מ"ם י"ח) Beine. ב)

גמא, 3. 5. הִפְעִל פ"י ענינו שתיה ובליעה, schlürfen. יְגַמֶּא ארץ, (איוב ל"ט כ"ד).
הִהְפְעִיל, הַגְמִיאִינִי נא מעט מים, (בראשית כ"ד י"ז) פ"י לשלישי schlürfen lassen.

גֹּמֶא שם קנה הגדל באגמים, Schilf *n*. תיבת גֹּמֶא, (שמות ב' ג') היגאה גֹּמֶא, (איוב ח' י"א).

גמד, גֹּמֶד שם מדת הזרוע. Elle, Ellenbogen lang. גֹּמֶד ארכה, (שופטים ג' ט"ז).

גַּמָּד תאר לקצר קומה, Zwerge: וְגַמָּדִים במגדלותיך, (יחזקאל כ"ז י"א) ואפשר שרשו קמט ובאה ג' ת' ק'.

גמה. מְגַמָּה שמ"נ לחפץ ורצון, Wunsch *m*., Vorhaben. מְגַמַּת פניהם קדימה, (חבקוק א' ט').

גמל, 1. 2. הקל פ"י גה"ל: א) ענינו שלום טובה או רעה. ורובו לטובה. ולפעמים ענינו עשות טובה טרם שקדמתו טובה מזולתו ויביא בקשור אֶת או בל או עם עַל, vergelten, auch Gutes oder Böses jemanden erzeugen. אשר גְּמָלָנוּ אותו, (בראשית נ' ט"ו) הַלַה' תִּגְמְלוּ זאת, (דברים ל"ב וא"ו) שֶׁגָּמַלְתָּ לָנוּ, (תהלי' קל"ז ח') גְּמוֹל עַל עבדיך, (שם קי"ט י"ז. יואל ד' ד'). ב) וענינו העתיק היונק משדי אמו וקשורו עם אֶת או מִ, entwöhnen. עד גְּמָלָהּ אותו, (ש"א א' כ"ג) גְּמוּלֵי מֵחלב, (ישעיה כ"ח ט'). ג) וענינו בשול הפרי, zur Reife bringen. וַיִּגְמֹל שקדים, (במדבר י"ז כ"ג. ישעיה י"א ה').
הִנְפְעַל מה"ב בקל, entwöhnt werden. עד יִגָּמֵל הנער, (ש"א א' כ"ב).

גְּמוּל בה"ל: א) אם הוא לתשלום מעשה טוב או רע יבוא בקשור הפעל הָשֵׁב או שַׁלֵּם ובקשור לְ או עַל, wiedervergelten. הָשֵׁב גְּמוּל עַל גאים, (תהלים צ"ד ב') מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאויביו, (ישעיה ס"ו וא"ו) ב) ואם הוא התחלת עשית מעשה הטוב מבלי שקדמתו טובה יבוא בלי חבור, Wohlthat *f*. ואל תשכחי כל גְּמוּלָיו, (תהלים ק"ג ב').

גְּמוּלָה בס"נ יחידה, Wohlthat *f*. יגמלני המלך הַגְּמוּלָה הזאת, (ש"ב י"ט ל"ז) ובסר"נ כעל גְּמוּלוֹת, (ישעי' נ"ט י"ח) אל גְּמוּלוֹת ה', (ירמי' נ"א נ"ו).

תַּגְמוּל שמ"ז ענינו כהשם גְּמוּל בה"ב, Wohlthat *f*. כל תַּגְמוּלוֹהִי עלי, (תהלי' קי"ו י"ב).

גָּמָל שע"ז את הַגָּמָל, Kameel. (ויקרא י"א ד') ברבוי גְּמַלִּים מיניקות, (בראשית ל"ב ט"ז).

גמץ, גוּמָּץ שת"ז לבור, Grube *f*. חופר גוּמָּץ, (קהלת יו"ד ח').

גמר, בנינו קל בה"ל: א) פ"י וענינו השלמה, beschliessen, vollenden. לָאֵל גֹּמֵר עלי, (תהלים נ"ז ג') ה' יִגְמֹר בעדי, (שם קל"ח ח'). ב) פ"ע וענינו הפסק וכליון, aufhören. כי גָמַר חסיד (תהלים י"ב ב') יִגְמָר נא רע רשעים, (שם ז' י"ז) ein Ende nehmen.

גנב, 1. 2. 3. 4. 7. הקל פ"י בה"ל: א) ענינו לקיחת דבר בלא ידיעת הבעלים, stehlen. נקשר עם יחס הפעול. 1) על הדבר הגנוב, וַתִּגְנֹב רחל אֶת התרפים, (בראשית ל"א י"ט) מדוע גְּנַבְתָּ (ש"ב י"ט מ"ב) וכמין גְּנָבַתּוּ סופה, (איוב כ"א י"ח) 2) נופל על האיש הגנוב ממנו, גְּנֻבְתִי יום וּגְנֻבְתִי לילה (בראשי' ל"א ל"ט) ענינו כמו גְּנוּבְתִי יום וּגְנוּבְתִי לילה פירוש מה שגנוב ממני ביום ומה שגנוב ממני בלילה. ב) נקשר עם לֵב ואם אֶת וענינו ערמה וגנבת דעת, täuschen, betrügen, וַיִּגְנֹב יעקב אֶת לֵב לָבָן, (שם שם כ') וַתִּגְנֹב אֹתִי, (שם שם כ"ז).
הִנְפְעַל, אם גנב יִגָּנֵב, (שמות כ"ב י"א).
הִפְעֵל ג"כ בה"ל: א) מה"א בקל מְגַנְּבֵי דברי, (ירמיה כ"ג ל') stehlen. ב) בקשור לֵב וַיְגַנֵּב אבשלום את לֵב אנשי ישראל, (ש"ב ט"ו ו') täuschen.
הֻפְעַל, כי גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי, (בראשית מ' ט"ו).
הִתְפַּעֵל פ"ח מה"א בקל וַיִּתְגַּנֵּב העם (ש"ב י"ט ד') das Volk stahl sich in die Stadt.

גַּנָּב שת"ז Diebe. אם ימצא הַגַּנָּב, (שמות כ"ב וא"ו) Dieb. ברבוי וחברי גַנָּבִים, (ישעי' א' כ"ג) **גְּנֵבָה** שת"נ לדבר הגנוב das Gestohlene. אם המצא תמצא בידו הַגְּנֵבָה, (שמות כ"ב ג').

גנז, גְּנָזִים שת"ז ברבוי בה"ל: א) ענינו אוצרות, Schätze *pl*. אל גִּנְזֵי המלך, (אסתר ג' ט') ב) ענינו ארגז, Kisten zum Einpacken. וּבְגִנְזֵי ברומים, (יחזק' כ"ז כ"ד).

גַּנְזַךְ מה"א מן גנזים שת"ז, die Schatzkammern. גַּנְזַכָּיו, (דה"א כ"ח י"א).

גן, גַּן שת"ז למקום משע אילנות או צמחים Krautgarten *m*. גַּן בעדן, (בראשית ב' ח') Baumgarten *m*. כְּגַן הירק, (דברים י"א יו"ד) בסר"ז לרעות בַּגַּנִּים, (ש"ה ו' ב').

גַּנָּה בסנ"י וּכְגַנָּה אשר מים אין לה, (ישעיה א' ל' שם ס"א וא') וברבוי, ועשו גַּנּוֹת, (עמוס ט' י"ד).

גנן, 1. 5. הקל פ"י וענינו מחסה, וסכוך, והצלה, beschützen, bedecken. נקשר עם מלת עַל, וְגַנּוֹתִי עַל העיר הזאת, (ישעיה ל"ז ל"ה).
הִהְפְעִיל בהקל, ד' צבאות יָגֵן עליהם, (זכריה ט' ט"ו).

מָגֵן שת"ז נרדף עם השם צִנָּה והיא עשוי למחסה וסכוך במלחמה, Schild *m*. אנוכי מָגֵן לך, (בראשית ט"ו א') מָגֵן אם יראה, (שופטים ה' ח') ברבוי מָגִנִּים, (דה"ב כ"ו י"ד) ועצה"ש לגדולי העם לפי

הִתְפַּעֵל לְהִתְגּוֹלֵל עָלֵינוּ, (בראשית מ"ג י"ח) sich über uns wälzen, überfallen.

גַּל גה"ל: א) תאר לצבור עגול מאבנים, Steinhaufe ויעשו גָל, (שם ל"א מ"ו). ב) תאר למשברי הים, Welle, Woge *f.* (ועי' נפעל) ותרומם גַּלָּיו, (תהלי' ק"ז כ"ה). ג) וענינו באר, Cisterne *f.* גַּל נעול, (ש"ה ד' י"ב).

גֻּלָּה שת"נ: א) לבאר המים, Quelle *f.* (Oehlkrug), וְגֻלָּה על ראשה, (זכריה ד' ב') גֻּלֹּת עלית ואת גֻּלֹּת תחתית, (שופטים א' ט"ו). ב) וְגֻלָּה על ראשה, (זכריה ד' ה') גֻּלּוֹת הכותרות, (מ"א ז' מ"א) Capital, Kugel *f.*

גָּלִיל הה"ל: א) שת"ז לדבר הנגלל, Rolle *f.* ידיו גְּלִילֵי זהב, (ש"ה ה' י"ד). ב) תה"פ הדלת האחת גְּלִילִים, drehbar. (מ"א וא"ו ל"ד) כמו מוסבות דלתות, (יחזקאל מ"א). ג) עניני מהוז או ככר, Kreis *m.*, Bezirk *m.* גְּלִיל הגוים, (ישעיה ח' כ"ג) וה בוי גְּלִילוֹת (יהושע י"ג ב'). ד) שע"פ למחוז אחד בארץ ישראל, Galiläa *nom. prop.* עשרים עיר בארץ הַגָּלִיל, (מ"א ט' י"א). ה) ענינו טבעת Walze *f.* על גְּלִילֵי כסף, (אסתר א' וא"ו).

גָּלָל שם לצואה. כאשר יבער הַגָּלָל, (מ"א י"ד יו"ד. איוב כ"ז) Excrement, Koth.

גִּלּוּל שת"ז בכנוי גנאי Klotz *m.*, Götzen *m. pl.* מן (גלל) לאלילים. את הַגִּלּוּלִים, (מ"א ט"ו י"ב).

גַּלְגַּל שם לדבר עגול. גה"ל: א) ענינו אופן, Rad *n.* ונרוץ הַגַּלְגַּל אל הבור, (קהלת י"ב וא"ו) גַּלְגַּל עגלת, (ישעיה כ"ח כ"ח). ב) תאר לכדור השמים, Atmosphäre *f.* קול רעמך בַּגַּלְגַּל, (תהלים ע"ז י"ט). ג) שת לסערה, Wirbelwind *m.* שיתמו כַגַּלְגַּל, (תהלי' פ"ג י"ד) והרד"ק פירוש שענינו קש Spreu *m.*

גֻּלְגֹּלֶת שת"נ לראש Kopf, Schädel, Scheitel (לפי שהוא עגול) עומר לַגֻּלְגֹּלֶת, (שמות ט"ז י"ו) את גֻּלְגָּלְתּוֹ, (שופטים ט' נ"ג).

מְגִלָּה שת"נ לספר או אגרת הנגללת, Rolle *f.* מְגִלַּת ספר, (ירמיה ל"ו כ"ה). Buchrolle *f.*

בִּגְלַל מלת היחס נרדף עם מלת בַּעֲבוּר אך בִּגְלַל היא סבה הגורמת bewegende Ursache. אבל בעבור, לְמַעַן היא לסבה תכליתית Endursache. שענינו בסבה והב' בשתיהן שמוש, ולא תפרד מהן, בִּגְלַל יוסף, (בראשית ל"ט ה') wegen *präp.*

גלם, בנינו קל פ"ו וענינו כריכה, zusammenwickeln. את אדרתו, וַיִּגְלֹם, (מ"ב ב' ח').

גֹּלֶם שת"ז לחומר בלי צורה, Klumpen, ein ungestaltetes Ding גָּלְמִי ראו עיניך (תהל' קל"ט ט"ז).

גְּלוֹם שם בגד, Mantel *m.*, Decke *f.* בִּגְלוֹמֵי תכלת, (יחזקאל כ"ז כ"ד).

גַּלְמוּד תה"ש וענינו עָקָר בלי בנים, unfruchtbar, הל לה ההוא יהי גַלְמוּד (איוב ג' ז') ענינו לא יוליד, ומזה שכולה וְגַלְמוּדָה, (ישעיה מ"ט כ"א) ומזה עדת חנף גַּלְמוּד, (איוב ט"ו ל"ד) einsam.

גלע, בנינו הִתְפַּעֵל פ"ח וענינו חרחור ריב, sich ereifern, sich erhitzen. וכל אויל יִתְגַּלָּע, (משלי כ' ג'. שם י"ח ב') או שענינו ערוב sich mischen, mengen. ויביא ג"כ על המריבה בעצמה, ולפני הִתְגַּלַּע הריב נטוש, (משלי י"ז י"ד) bevor der Streit hitzig wird, verlasse ihn. וכן הוראתו בערבי לדעת גנוזיון ויותר נכון שענינו גלוי והשיפה sich offenbaren, entblössen. וכן שמשו בזה השורש חז"ל משורש גלה. אם יש בה מכה והיה יכולה לְהִגָּלַע (נדה דף כ"ד) ועין בערוך ערך גלע ובאה ע' ת' ה' כי אהה"ע מתחלפים.

גלש, בנינו קל פ"ע וענינו רבץ, sich lagern. וכן הוא בלשון ערבי שֶׁגָּלְשׁוּ מהר גלעד, (ש"ה ד' א') die sich lagern am Abhange des Berges.

גם, גם מלת החבור והענין זה"ל: א) מורה תוספת נרדף עם מלת אַף אם להוסיף נושא על נושא, גַּם הצאן והבקר אל ירעו, (שמות ל"ד ג') auch. או נושא על נושא ויאכל גַם אכל את כספנו, (בראשית ל"א ט"ו) פי' אכל משלנו וגם אכל את כספנו. ובקשור המלה לא, גַּם לי גַם לך לא יהיה, (מ"א ג' כ"ו) גַם רע גַם טוב weder — noch. ב) ובא מלת גַם כפול על שניהם ומורה השואה ודמיון, sowohl . . . als. גַּם אתה גַּם בני ישראל, (שמות י"ב ל"א. שם ה' י"ד) גַם אנחנו גַם אתה, (בראשית מ"ג ב'. מ"א ג' כ"ו). ג) ולפעמים בא מלות גַם ליתר החוזק, sie selbst. גם והיא גַם היא, (בראשית כ' ה') דמך גַם אתה, (מ"א כ"א י"ט) dein eigenes Blut. רָאָה גַם ראה, (ש"א כ"ד י"א) siehe doch siehe. ג) ולפעמים תחובר למשפט או למלה הבאה אחריה, ולא על שלפניה הֲגַם הלום ראיתי אחרי רואי, (בראשית ט"ז י"ג) sehe ich hier auch noch nach dem Schauen (lebe ich). ד) ויש שענינו רבוי וכפילת דבר פעם אחר פעם immerfort. וענינו כמו המלה עוד בהורא' ב' וכעסתה צרתה גַם כעס, (ש"א א' וא"ו). ו) וענינה בכל זה, doch. וְגַם לא שבעת, (יחזקאל ט"ז כ"ח) כי גַם ידע לבך, (קהלת ז' כ"ב). ז) וענינה כמו אף אלו, אין גַּם אחד, (תהלים י"ד ג') nicht einmal. וההבדל שבין מלת גם למלת אף, הוא אשר גַּם יבוא בדבור הפשוטי, ואף יבוא בדבר הלצי, ובאו שניהם , וְאַף גַּם זאת, (ויקרא כ

אין גַּחֶלֶת לחמם, (ישעיה מ"ז י"ד) והרבוי זכר, גֶחָלִים, (משלי כ"ה כ"ב) גַּחֲלֵי אֵשׁ, (ויקרא ט"ז י"ב).

גחן. גָּחוֹן שם הבטן, Rauch *m*. כל הולך על גָחוֹן, (ויקרא י"א מ"ב) בכנוי על גְחֹנְךָ תלך, (בראשית ג' י"ד).

גיא. גַּיְא שם לעמק, Thal *n*. עד בואך גַּיְא, (ש"א י"ז י"ב) וְהַגַּיְא בינו וביניו, (יהושע ח' י"א) והרבוי גֵאָיוֹת (יחזקאל ו' ג') ומ"א גֵיא, כל גֵיא ינשא, (ישעיה מ"ם ד') ומ"א גֵיא, גֵיא הזיון (שם כ"ב א') ברבוי נקבות, וְגַאוֹתֶיךָ, (יחזקאל ל"ה ח') וְלַגֵּיָאוֹת, (שם ו' ג') Thal.

גיד. גִּיד שע"ז, Ader *f*. את גִּיד הנשה, (בראשית ל"ב ל"ג) ברבוי גִּידִים, (יחזקאל ל"ז ו'. איוב יו"ד י"א).

גיל. תה"ש וענינו דומה, vom gleichem Zeitalter. הילדים אשר כְּגִילְכֶם, (דניאל א' יו"ד). וע"ש גיל.

גיף. בנינו הפעיל, ענינו סתימת הפתח בדלת, stopfen - schliessen יָגִיפוּ הדלתות, (נחמיה ז' ג').

גיר. גִּיר ענינו סיד, Kalk *m*. כאבני גִּיר, (ישעיה כ"ז ט') וכן בארמית גִּירָא די כתל, (דניאל ה' ה').

גל ב"ש **גלל.**

גלב. גַּלָּב שת"ז למגלה שער, Barbier *m*. תער הַגַּלָּבִים, (יחזקאל ה' א').

גלד. גֶּלֶד שם נרדף לעור, Haut *f*. שַׂק תפרתי עלי גִלְדִּי, (איוב ט"ז ט"ו) וכן בערבי.

גלה. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. הקל בה"ל: א) פ"ע וענינו גָלוּת ונדנוד ממקום למקום, herum-wandern, auswandern. וקשורו בְּמִ, גָּלָה כבוד מִישראל, (ש"א ד' כ"א) על כבודו כי גָלָה מִמנו, (הושע יו"ד ה') ובא נ"כ בלא קשור, יִגֶל יבול ביתו, (איוב כ' כ"ח, ש"ב ט"ו י"ט) אבל גְלוֹת הארץ, (שופטי' י"ח ל') גְלוֹת ירושלים, (ירמיה א' ג') שמ"נ ענינו מֵהָאָרֶץ, מִירוּשָׁלַיִם Auswanderung. ב) 1) אם הוא נופל על הדבר המכוסה, ענינו שוה לשרש חשף והיא הסיר והרים המכסה שמכסה את הדבר, ent-blössen, aufdecken. גָלָה הציר ונראה דשא, (משלי כ"ז כ"ה. עמוס ג' ז'). 2) ואם היא נופל על הרואה דבר שהוא מכוסה או על השומע דבר הנעלם ממנו, בא תמיד בקשור אֶת, offenbaren, entdecken, öffnen והי' גָלָה את אוזן שמואל, (ש"א ט' ט"ו) וְגָלִיתִי אֶת אזנך, (שם כ' י"ב) גָלִיתָ אֶת אֹזֶן עַבְדְּךָ, (ש"ב ז' כ"ז. דה"א א').

גְּלוּי עינים, (במדב' כ"ד ד') mit offenen Augen.

הנִפְעַל בה"ל: א) כה"א בקל ולא נמצא רק פ"א fort gewandert. דורי נסה וְנִגְלָה מִנִּי, (ישעיה ל"ח י"ב). ב) מה"ב בקל באות ב, אשר לא תִגָּלֶה ערותך עליו, (שמות כ' כ"ג) entblösst werden. ג) נִגְלוּ אליו האלהים, (בראשי' ל"ה ז') sich offenbaren.

הפִּעֵל מה"ב בקל 1) אם היא נופל על הדבר ענינו כשרש חשף, entblössen, aufdecken. וְגִלֵּיתִי ערותך אליהם, (יחזקאל ט"ז ל"ז) וְגִלֵּיתִי שוליך, (נחום ג' ה'). 2) ואם הוא נופל על הרואה או על השומע, öffnen. גִּלִּיתִי את מִסְתָּרָיו, (ירמיה מ"ט יו"ד).

הפֻּעַל, והצב גֻּלְּתָה הועלתה, (נח"ם ב' ח') כה"א בקל blossgestellt werden.

ההִפְעִיל פ"י מה"א בקל, הֶגְלָה ד' מפניהם (מ"ב י"ז י"א. שם כ"ה כ"א) wandern lassen, vertrei-ben. הָגְלָה (מ"ב כ"ב י"ד) וְהִגְלָם בבלה (ירמי' כ' ד').

הָהָפְעַל, אשר הָגְלָה מירושלים, (אסתר ב' ו').

ההִתְפַּעֵל, מה"ב בקל, וַיִּתְגַּל בתוך אהלו, (בראשי' ט' כ"א) sich entblössen בְּהִתְגַּלּוֹת לבו, (משלי י"ח ב') offenbaren.

גּוֹלָה שמ"נ, die Auswanderung. בני הַגּוֹלָה, (עזרא ד' א'. שם ו' י"ט).

גָּלוּת שמ"נ, וְגָלֻת החל הזה, (עובדיה א' כ'. מ"ב כ"ה כ". ישעיה מ"ה י"ג) Auswanderung.

גִּלָּיוֹן שת"ז למגלה או לוח חלקה, ונגלוי בלי כתב, ein unbeschriebenes Blatt od. Tafel. קח לך גִלָּיוֹן גדול, (ישעיה ח' א').

גִּלְיוֹנִים בר"ז הַגִּלְיוֹנִים והסדינים, (שם ג' כ"ב י"א) שה"א לבוש ממשי או פשתה דקה המראה תבנית גוף הלבוש בו. ולר"ק הוא שם למראה שהיה עשוי לפנים מלוח מתכות. Spiegel *pl*. Metallplatten *pl*.

גלח. 3. 4. 7. הפִּעֵל פ"י וענינו גזיזת השער, ab-scheeren. וְגִלַּח את כל שערו, (ויקר' י"ד ח').

הפֻּעַל כאשר גֻלָּח, (שופטי' ט"ז כ"ב. שם שם י"ז).

ההִתְפַּעֵל, וְהִתְגַּלָּח, (ויקרא י"ג ל"ג. במדבר ו' י"ט) sich scheeren lassen.

גלל. 1. 2. 4. 5. 7. פ"י הקל ענינו העתיק דבר ממקומו ע"י תנועה וסבוב, wegwälzen. וְגָלְלוּ את האבן מעל, (בראשית כ"ט ה') גַּלּוֹתִי את חרפת מצרים מעליכם (יהושע ה' ט') ועצה"ש בקשור אֶל או עַל, גֹּל אֶל ה', (תהלי' כ"ב ט') גֹּל על ה', דרכך, (תהלי' ל"ז ה').

הנִפְעַל וְנָגֹלּוּ כספר השמים, (ישעיה ל"ד ד') zu-sammengerollt werden. וַיִּגַּל כמים משפט, (עמוס ה' כ"ה) sich fort- wälzen- rollen: ומזו גַּלִּים למשברי ים

הפֻּעַל ושמלה מְגוֹלָלָה בדם, (ישעי' ט' ד') umgewälzt.

ההִפְעִיל, וַיָּגֶל את האבן, (בראשית כ"ט יו"ד) כהקל hinwegwälzen.

יָגוּרוּ עלי עַזִּים, (תהלי' נ"ט ד') ומזו יָגוּרוּ שכן שמרון, (הושע י"ד ה'). 2) והוצא, יְגוֹרֵהוּ בחרמו, (חבקוק א' ט"ו) einsammeln. שׁוֹד רשעים יְגוֹרֵם, (משלי כ"א ז') מה"ב ה"ל Furcht einjagen.

הִתְפַּעֵל בה"ל: א) מה"א בקל, sich aufhalten אשר אני מִתְגּוֹרֵר עִמָּה, (מ"א י"ז כ'). ב) מה"ג בקל, על דגן ותירוש יִתְגּוֹרָרוּ, (הושע ז' י"ד) sich versammeln.

גֵּר שת"ז לאיש או עם מתגורר בארץ אחרת, Fremdling, Ausländer. גֵּר יהיה זרעך, (בראשי' ט"ו י"ג).

גֵּרוּת, שמ"נ in der Wanderschaft. בְּגֵרוּת כמהם, (ירמיה מ"א י"ז).

גּוּר שם בן הארי, גּוּר אריה, (בראשית מ"ט ט') junger Löwe. ובס"נ גֹּרֹתָיו, (נחום ב' י"ב) ונמצא נ"כ על בני החיות הקטנות, היניקו גּוּרֵיהֶן, (איכה ד' ג' כ"ט).

מָגוּר שת"ז למקום מושב הגר, Aufenthaltsort *m.* Wanderschaft. כארץ מְגוּרֵי אביו, (בראשית ל"ז א') כי רעות בִּמְגוּרָם, (תהלי' נ"ה ט"ז) Wohnort *m.* ועצה"ש על משך זמן החיים, ימי שני מְגוּרַי, (בראשית מ"ז ט') Lebenswandel. מָגוֹר שמ"ז בה"ל: א) ענינו אסיפה, Versammlung *f.* מָגוֹר מסביב, (ירמי' מ"ו ה'). ב) מה"ב בקל, Furcht *f.*, Schrecken *m.* ש"ם למורא הנני נותנך לְמָגוֹר, (ירמיה כ' ד') ומזו בס"נ מְגוֹרָה, מְגוֹרַת רשע, (משלי י' כ"ד).

מְגוּרָה בה"ל: א) ענינו כמו מְגוֹרָה בה"ב וּמְגוּרוֹתָם אביא להם, (ישעיה ס"ו ד'). ב) שת"נ למקום אוצר התבואה, Speicher *m.*, Scheune *f.* הזרע בַּמְּגוּרָה, (חגי ב' י"ט) ובתוספת מ', נהרסו מַמְּגֻרוֹת (יואל א' י"ז).

גוש. גּוּשׁ שת"ז לרגב, Scholle *f.*, feste Erde ודבר דבק ועב, וְגוּשׁ עפר, (איוב ז' ה').

גֵּז, גִּזָּה בשׁ' גזז.

גזבר. גִּזְבָּר שת"ז לפקיד האוצרות, Kassierer *m.* מתרדת הַגִּזְבָּר, (עזרא א' ח') ומזה גְּדָבְרַיָּא (בדניאל ב') ד' ת' ז'.

גזז. 1. 2: הקל פ"י ענינו התוך וקציצת שער או צמר וגלוח, scheeren. לִגְזֹז צאנו, (בראשית ל"א י"ט) וַיָּגָז את ראשו, (איוב א' כ').

הִנְפַּעֵל נָגוֹזוּ, (נחום א' י"ב) ירוש נכרתו.

גֵּז תאר לצמר הגזוז, geschorne Wolle. ראשית גֵּז צאנך, (דברים י"ח ד'. איוב ל"א כ') ובס"נ גִּזָּה לבדה, (שופטים ו' ל"ו) ובא נ"כ עצה"ש על שדה שנקצרה, כמטר על גֵּז, (תהלי' ע"ב ו') abgemähte Wiese. ובס"ז, אחר גִּזֵּי המלך, (עמוס ז' א') Königschur.

גָּזִית, תאר לאבן פסולה, gehauene Steine. אבני גָזִית, (מ"א ה' ל"א) ובלי מתואר רק לבד שת"נ, (שמות כ' כ"ב) Quadern.

גזל. 1. 2. הקל פ"י ענינו לקיחת דבר בחוזקה, rauben. אשר גָּזְלוּ עבדי אבימלך, (בראשית כ"א כ"ה) אשר גָּזָל, (ויקרא ה' כ"ג).

הִנְפַּעֵל, וְנִגְזְלָה שנתם, (משלי ד' ט"ז).

גָּזֵל, (יחזקאל כ"ב כ"ט) das Geraubte, Raub.

גֵּזֶל ענינו כמו גָזֵל, גֵּזֶל אח, (שם י"ח י"ח).

גְּזֵלָה בס"נ, גְּזֵלָה לא יגזול (שם שם ז') גְּזֵלַת העני (ישעיה ג' י"ד) ענינו כמו גֵּזֶל ובר"נ גְּזֵלוֹת גזל, (יחזקאל י"ח י"ב)

גּוֹזָל שם בן יונה או נשר, junge Taube. תֹּר וְגוֹזָל, (בראשית ט"ו ט') כנשר על גּוֹזָלָיו, (דברים ל"ב י"א) ein junger Adler. ואפשר הוא משרש גזז בה"ג שם

גזם. גָּזָם שם מין ארבה, Heuschrecke *f.* יתר הַגָּזָם אכל הארבה, (יואל א' ד').

גזע. גֶּזַע, שם להעץ היוצא מהשרשים אחרי נגדעו נופיו, Stamm *m.* מִגֶּזַע ישי, (ישעיה י"א א') ובכנוי גִּזְעוֹ, (איוב י"ד ח').

גזר. 1. 2. הקל פ"י בה"ל: א) במובן הטבעי ענינו כריתה וחתוך, schneiden, zerschneiden. גִּזְרוּ את הילד, (מ"א ג' כ"ה) לְגֹזֵר ים סוף, (תהלי' קל"ו י"ד) גָּזַר ממכלה צאן (חבקוק ג' י"ז) בא קל במקום נפעל. ב) במובן מוסרי וענין בצוע המשפט ופסק דין, bescheiden, beschliessen. וְתִגְזַר אמר, (איוב כ"ב כ"ח).

הִנְפַּעֵל בה"ל: א) מה"א בקל במובן הטבעי. abgeschieden, ausgeschlossen werden. כי נִגְזַר מבית ד', (דה"ב כ"ו כ"א) ומזו לאבוד וכליון, zu Grunde gehen. אמרתי נִגְזָרְתִּי, (איכה ג' נ"ד) נִגְזַרְנוּ, (יחזקאל ל"ז י"א). ב) במובן המוסרי מה"ב בקל, beschlossen worden. אשר נִגְזַר עליה, (אסתר ב' א').

גֶּזֶר שת"ז לנתח, die Stücke. עבר בין הַגְּזָרִים, (בראשית ט"ו ט"ז).

גִּזְרָה בה"ל: א) תאר לבנין הנחלק מן הבית, der abgesonderte Theil. פני הַגִּזְרָה, (יחזקאל מ"א י"א). ב) וענינו גוף, Körper. ספיר גִּזְרָתָם, (איכה ד' ז').

גְּזֵרָה; תהש"נ בה"ל: א) מה"ב בקל, im Beschluss בִּגְזֵרַת עירין, (דניאל ד'). ג) וענינו מדבר שממה, wüstes hohles Land. אל ארץ גְּזֵרָה, (ויקרא י"ו כ"ב).

מְגֵרָה שת"נ לכלי משור הגוזר העץ, Axt *f.* וּבְמַגְזְרוֹת הברזל, (ש"ב י"ב ל"א).

גחל. גַּחֶלֶת שם לפחמים בוערים, brennende Kohle,

fen. ובא עצה״ש לקבר לפי שהיא צבורה ועל גָּדִישׁ יִשְׁקֹד, (איוב כ״א ל״ב) Grabhügel *m.*

גה, גֵּהָ, גֵּה גבול, (יחזקאל מ״ז י״ג) וענינו זֶה בחלוף ז׳ ת׳ ג׳.

גהה. בנינו קל פ״י וענינו רָפוֹא, ולא יִגְהֶה מכם מזור, (הושע ה׳ י״ג) heilen.

גֵּהָה שת״נ לסמי הרפואה, לב שמח ייטיב גהה לחולה כסמי הרפואה בחסרון כ׳ הדמיון, (משלי י״ז כ״ב) Arznei *f.*, Heilmittel.

גהר, בנינו קל פ״ע וענינו כשרש שחה או שוח, וַיִּגְהַר ארצה, (מ״א י״ח מ״ב. מ״ב ד׳ ל״ד) sich niederbeugen.

גוב, גּוֹב שם מין ארבה יוצר גּוֹבַי, (עמוס ז׳ א׳. נחום ג׳ י״ז) Heuschrecke *f.* ב) ענינו בור, עשה הנחל הזה גֵּבִים, (מ״ב ג׳ ט״ז) באו על גֵּבִים, (ירמיה י״ד ג׳) וכן תרגום בור גובא ובדניאל מן גב אריותא (שם ו׳ ז׳) Cisterne, Grube *f.* גֵּב, כמשק גֵּבִים, (ישעיה ל״ג) Heuschrecke, ג) שם לקרש, ויספון את הבית גֵּבִים, (מ״א ו׳ ט׳) Bretter.

גוד, בנינו קל וענינו כריתה פ״י. גד גדוד יְגוּדֶנּוּ, (בראשית מ״ט י״ט) וכן בארמית גדו אילנא (דניאל ד׳ י״א) schneiden.

גו, גַּו ענינו שוה להשם גַּב בה״ב שם, ואותי השלכת אחרי גֵוֶךָ, (ס״א י״ד ט׳. יחזקאל כ״ג ל״ה) Rücken.

גֵּו בה״ל: א) ענינו כמו גַו בפתח ושבט לְגֵו חסר לב (משלי יו״ד י״ג. ישעיה נ׳ וא״ו). ב) ענינו תוך ופנימית, מן גֵּו יגורשו, (איוב ל׳ ה׳) וכן בארמית das Innere.

גֵּוָה שת״נ מה״ב בהשם גֵו, שלף ויצא מִגֵּוָה, (איוב כ׳ כ״ה) das Innere. ומענין גאוה ע״ש נאה. גְּוִיָּה שם נרדף עם גוף, כי סְגֻוַּיִּת הארי, (שופטים י״ו ט׳) בלתי אם גְּוִיָּתֵנוּ, (בראשית מ״ז י״ח. יחזק׳ א׳ כ״ג) Körper, Rumpf *m.*

גוז, בנינו קל פ״ע ויוצא נה״ל וענינם סור ממקומו א) גָז חיש ונעופה, (תהל׳ צ׳ יו״ד) schwinden. ב) ענינו הוצאה פ״י ממעי אמי אתה גוֹזִי, (שם ע״א וא״ו) herausziehen. ג) וענינו כשרש עוף, וַיָּגָז שלוים, (במדבר י״א ל״א) fliegen.

גוח, 5. 1. הקל פעל עומד ויוצא ענינו כשרש נוח, hervorbrechen. וַתָּגַח בנהרותיך, (יחזק׳ ל״ב ב׳) כי אתה גֹחִי מבטן, (תהלי׳ כ״ב יו״ד) יוצא herausziehen. חולי וָגֹחִי בת ציון, (מיכה ד׳ יו״ד) ענינו הוצאת נשימה כבדה מרוב אנחה, stöhnen, ächzen.

ההִפְעִיל פ״ע כהקל, מֵגִיחַ ממקומו, (שופטי׳ כ׳ ל״ג. איוב מ״ם כ״ג) hervorbrechen.

גוי, שק״ז נרדף עם עַם, שם לכלל אנשים בני שפה אחת ונימוס אחד, Volk, Nation. גּוֹי וקהל גוֹיִם, (בראשית ל״ה י״א) ובכנוי הרבים תפול יו״ד הרבוי, קהל גּוֹיִם, (שם שם) ונמצא ג״כ בו נרנשת במבטא:

גְּוִיָּה, ומשכלת גּוֹיֵךְ, (יחזקאל ל״ו י״ג) ובא ג״כ על בעל חי בלתי מדבר, (יואל א׳ וא״ו) כל היתו גוֹי, (צפניה ב׳ י״ד) Versammlung *f.*

גיל, 5. 1. הקל פ״ע ענינו שמחה, אך ביתר שאת, frohlocken. וְגַלְתִּי בירושלים, (ישעיה ס״ה י״ט) וקשורו תמיד עם בְּ, גִּילִי ושמחי בה׳ (יואל ב׳ כ״ג) והעתיד בא תמיד בהִפְעִיל ג״כ בקשור בְּ ואתה תָּגִיל בה׳, (ישעיה מ״א ט״ז) נָגִילָה ונשמחה בו, (תהלי׳ קי״ח כ״ד) ובא פ״א עם עַל, יָגִיל עָלַיִךְ ברנה, (צפניה ג׳ י״ז) יָגֵל לבי בישועתך, (תהלי׳ י״ג וא״ו. שם צ״ז א׳) בלי קשור.

גִּיל שמ״ז לשמחה יתירה, השמחים אלי גִיל, (איוב ג׳ כ״ב) die sich freuen bis zum Frohlocken. ובס״נ גִּילָה ועמה משוש, (ישעיה ס״ה י״ה) ובא בת׳ ת׳ ה׳, גִּילַת ורנן, (שם ל״ה ב׳).

גוע, בנינו קל פ״ע וענינו מות מיתה קלה, verscheiden, sterben. וַיִּגְוַע ויאסף אל עמיו, (בראשית מ״ט ל״ג. שם ו׳ י״ז, ולה׳ כ״ט) גָּוַעְנוּ, (במדבר כ׳ ג׳).

גוף, גּוּפָה שת״נ לגוית בעה״י, Körper, Leib, Leichnam *m.* את גופת שאול ואת גופת בניו, (דה״א י׳ י״ב).

גַּף אם בְּגַפּוֹ יבא, (שמות כ״א ג׳) י״מ שענינו גוף ובא הדגש ת׳ נח וי״מ בכנף בגדו bloss. ולדעתי הוא משרש כפף ובא ג׳ ת׳ כ׳ כי גה״ק מתחלפים, והראוי בְּכַפּוֹ וענינו ריקם leer, blank. בְּגַפּוֹ יבוא וּבְגַפּוֹ יצא, ריקם בא וריקם יצא.

גור, 7. 1. הקל פ״ע נה״ל: א) ענינו דירת עראי וגרות, sich als Fremdling aufhalten, wohnen. נקשר עם בְּ או במלת עם או אֶת, הַגָּר בְּתוֹכְכֶם, (ויקרא י״ז י״ב) ולגר הַגָּר אִתְּכֶם, (שם י״ט ל״ד) עם לבן גַּרְתִּי, (בראשית ל״ב ה׳). ב) וענינו מורא, sich fürchten. ויבוא לרוב בקשור מִ או מִפְּנֵי, מִשְׂאֵתוֹ יָגוּרוּ אלים, (איוב מ״א י״ז) לא תָגוּרוּ מִפְּנֵי איש, (דברים א׳ י״ז, איוב י״ט כ״ט) ובא ג״כ בקשור לְ, לעגלות בית און יָגוּרוּ, (הושע יו״ד ה׳) והעבר בש׳ יגר. ג) ענינו אגידה וקבוץ 1) פ״ע הן גּוֹר יָגוּר אפס מאותי, (ישעיה נ״ד ט״ו) wenn sich welche zusammenrotten wollen, kommt's nicht von mir.

גדה, גְּדִי שם בהמה דקה לרך שבעזים, Böckchen ויבוא לרוב בקשור השם עִזִּים, גְּדִי עִזִּים, (בראשית ל"ח י"ז) ברז"נ שלשה גְדָיִים, (ש"א מ"ז י"ז) ובר"נ ורעי את גְּדִיֹּתַיִךְ, (ש"ה א' ח').

גְּדוֹתָיו שת"נ ברבוי זוגי על שני עברי הנהר בשפתיו, Ufer *n.* והירדן מלא על כל גְּדוֹתָיו, (יהושע ג' ט"ו. ישעיה ח' ז').

גְּדִי בש' גדה.

גדל. 1. 3. 5. 7. פעל ממאמר האיכות או הכמות

הקל פ"ע, gross wachsen: כי גָדַל שלה, (בראשית ל"ח י"ד) מהכמות ומהאיכות רק הכסא אֶגְדַּל ממך, (שם מ"א מ"ם) גם האיש משה גָּדוֹל מאוד, (שמות י"א ג') עניני גדול בכבוד וחשיבות vornehm, angesehen.

הפִּעֵל בה"ל פ"י: א) בכמות gross werden lassen. גַּדֵּל פרע שער ראשו, (במדב' ו' ה') ונשם יְגַדֵּל, (ישעיה מ"ד י"ד) ובאיכות ענינו התנשאות וגדולה, גַּדְּלוּ לה' אתי, (תהלי' ל"ד ד') preisen. גִּדַּל המלך, (אסתר ג' א') erheben. ב) וענינו גדול בנים, gross ziehen, erziehen. מכל בנים גִּדֵּלָה, (ישעיה נ"א ט"ו).

ההִפְעִיל פ"י ענינו עשות גדול באיכות, וַתַּגְדֵּל חסדך עמדי, (בראשית י"ט י"ט) du hast mir grosse Gnade erwiesen. הִגְדַּלְתָּ השמחה, (ישעיה ט' ב') בכמות du hast meine Freude gross gemacht. וכן אם יבוא אחריו פעל אחר במקור הוא תה"פ, כי הִגְדִּיל ה' לעשות, (תהלי' קכ"ו ב') Grosses thun. ואם יבוא ההפעיל בקשור עַל, הִגְדִּיל עָלַי עקב, (תהלי' מ"א ט"ו) משנאי עָלַי הִגְדִּיל, (שם נ"ה י"ג) או בקשור בשם פה ואל תַּגְדֵּל פיך, (עובדי' א' י"ב) וַתַּגְדִּילוּ עָלַי בְּפִיכֶם, (יחזקאל ל"ה י"ג) ענינו התפארות sich rühmen.

ההִתְפַּעֵל בה"ל: א) מענין גדול באיכות וְהִתְגַּדִּלְתִּי וְהִתְקַדִּשְׁתִּי, (יחזקאל ל"ח כ"ג) sich gross zeigen. ב) בקשור עַל וענינו בהתפארות, sich rühmen. יִתְגַּדֵּל המשור על מניפו, (ישעיה י' ט"ו).

גָּדֵל תה"ש לגודל וחוזק, stark. גִּדְלֵי בשר, (יחזק' ט"ז כ"ו).

גָּדֹל או **גָּדוֹל** תה"ש gross. גְּדוֹל עוני, (בראשית ד' י"ג) גְּדָל חָסֶד, (תהלי' קמ"ה ח') ובס"נ. ואבן גְּדוֹלָה, (בראשית כ"ט ב') וכשבא בלי מתואר היא שמ"נ לעשות גְּדוֹלָה או קטנה, (במדבר כ"ד י"ח) etwas Grosses. ובר"ז אלכה לי אל הַגְּדוֹלִים, (ירמיה ה' ה') שתז"ר Grosse, Vornehme. ובסר"נ 1) אם יבוא לפניו המתואר אז הוא תה"ש, ערים גְּדוֹלוֹת, (דברים א' כ"ה) grosse. 2) וכשבא בלי מתואר היא שם מפשט, בִּגְדוֹלוֹת, (תהלי' קל"א א') וענינו גאוה Stolz, Hochmuth.

גֹּדֶל שמ"ז בה"ל: א) ענינו גדולה וכבוד, Ehre. Grösse. הבו גֹדֶל לאלהינו, (דברים ל"ב ג') את גָּדְלְךָ, (שם ג' כ"ד) גֻּדְלוֹ (תהלי' ק"נ ב'). ב) בקשור לֵב ענינו גאוה Hochmuth. וּבְגֹדֶל לֵבָב, (ישעיה ט' ח'. שם יו"ד י"ב).

גְּדוּלָּה שמ"נ כמו גֹדֶל בה"א, Majestät. הַגְּדֻלָּה והגבורה, (דה"א כ"ט י"א. אסתר ו' ג'. ש"ב ז' כ"ג) Grösse, Ruhm.

גְּדִיל שם נרדף עם פתיל, גְּדִלִים תעשה לך, (דברים כ"ב י"ב) גְּדִלִים מעשה שרשרות, (מ"א ז' י"ז) gedrehte Fäden, Quasten.

מִגְדָּל שת"ז לבנין גבוה, Thurm *m.* עיר וּמִגְדָּל, (בראשית י"א ד') כְּמִגְדַּל דויד, (ש"ה ד' ד') יחזקאל כ"ט יו"ד) ברזו"נ, סופר את הַמִּגְדָּלִים, (ישעיה ל"ג י"ח. תהלי' מ"ח י"ג) ר"ז ובר"נ ויעל על הַמִּגְדָּלוֹת, (דה"ב ל"ב ה').

גדע. 1. 2. 3. 4. הקל פ"י וענינו קציצה או השחתה. וְגָדַעְתִּי את זרועך, (ש"א ב' ל"א. זכריה י"א י"ד. איכה ב' ג') verstümmeln, abhauen.

הנִפְעַל נִגְדְּעָה קרן מואב, (ירמיה מ"ח כ"ה. ישעיה י"ד י"ב).

הפִּעֵל ואשריהם תְּגַדֵּעוּן, (דברים ז' ה'. תהלים ק"ז ט"ז).

הפֻּעַל, שקמים גֻּדָּעוּ, (ישעיה ט' ט').

גדף בנינו פעל וענינו חֵרֵף, את ה' הוא מְגַדֵּף (במדבר ט"ו ל') חרפת וְגִדַּפְתָּ, (ישעיה ל"ז כ"ג) lästern. גִּדּוּף שמ"ז לְגִדּוּפִים, (ישעי' מ"ג כ"ח) Schande, Lästerung. גְּדוּפָה שמ"נ וענינו כמו גִדּוּף, וּגְדוּפָה, (יחזקאל ה' ט"ו. ישעיה נ"א ז').

גדר, בנינו קל פ"י קרוב לש' בנה בהוראה א' וענינו עשות סגירה בחַיִץ סביב לגן או לבית ולמרבץ צאן, גֹּדֵר גדר, (יחזקאל כ"ג ל') גדר דרכי בגזית, (איכה ג' ט') גָּדַר בעדי, (שם שם ז') einschliessen umzäunen, bauen, verbauen. גֹּדֵר שת"ז, (מ"ב י"ב י"ג) Maurer. גָּדֵר שת"ז לקיר עץ או אבן, גָּדֵר מזה וְגָדֵר מזה, (במדבר כ"ב כ"ד) Zaun, Mauer. ובסגול וְגֶדֶר אבניו נהרסה, (משלי כ"ד ל"א) והרבוי בסזו"נ פרצת גְּדֵרֶיהָ, (תהלי' פ' י"ג) ר"ז. רבות נ' וּגְדֵרוֹת לצאנכם, (במדבר ל"ב ט"ו) Hürden. גְּדֵרָה בס"נ יהודה, (דה"א ד' כ"ג) וענינו כמו גָדֵר.

גֶּדֶרֶת שם למקום המוקף במחיצה בפני הַגֶּדֶרֶת הגינה, (יחזקאל מ"ב י"ב) Verschlag *m.*, Mauer *f.*

גדש. גָּדִישׁ שת"ז לתבואה אחר שנקצרה והוא צבורה בגורן, ונאכל גָּדִישׁ, (שמות כ"ב וא"ו) מִגָּדִישׁ ועד קמה, (שופטים ט"ו ה') Garbenhau-

גְּבָל שם אומה, גְּבָל ועמון, (תהל׳ פ״ג ח׳).

גבן. גְּבִינָה שם לחלב קפוי, Käse *m.* וכַגְּבִינָה תקפיאני, (איוב יו״ד יו״ד).

גִּבֵּן וגבנונים ע״ש גב.

גבע. גִּבְעָה שת״נ להר קטן, Hügel. עלו ראש הַגִּבְעָה, (שמות י״ז יו״ד) ברבוי גְּבָעוֹת, (ישעיה מ״ם י״ב).

גָּבִיעַ שת״ז לכוס, Kelch. ואת גְּבִיעִי גְּבִיעַ הכסף, (בראשית מ״ד ב׳) ועל כוס הפרחים, שלשה גְּבִעִים, (שמות כ״ה ל״ג).

גִּבְעֹל שם לכיס שבו הפרח קודם שיפתחו הנצנים, Blumenkelch, מהשם גֶּבַע והל׳ נוספת, והפשתה גִּבְעֹל, (שמות ט׳ ל״א) ולדעתי הקלה היא תה״ש מרכב מֵגֶּעַל ותה״פ מן גב מהוראה א׳ בשרש גבב ומשרש עלה שענינו צמיחה ע״ש הראה והפשתה גִּבְעֹל und die Baumwolle war hoch aufgesprossen. תמורת גָּבְעָל.

מִגְבָּעָה שת״נ לכובע גבוה, hohe Mützen: וחבשת להם מִגְבָּעוֹת, (שם כ״ט ט׳) ואפשר בא הג׳ תמורת ב כמו וכֹבַע (ש״א י״ז).

גבר. 7 ;5 .3 .1 הקל פ״ע בה״ל: א) וענינו רבוי בכמות החוזק, stark, mächtig sein. כי גָבַר אויב, (איכה א׳ ט״ז) קרוב לש׳ כבר ובקשור מ או על, מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ, (ש״ב א׳ כ״ג) גָּבְרוּ מֶנִּי (תהל׳ ס״ה ד׳) גָּבְרוּ על ברכות, (בראשית מ״ט כ״ו) stärker sein. ובקשור ב גָּבַר בְּאֶחָיו, (דה״א ה׳ ב׳) כי אחיו דמו להרוג את יוסף ויהודה הצילו obsiegen. ב) גָּבְרוּ המים, (בראשית ז׳ כ׳) zunehmen.

הַפִּעֵל פ״י וְגִבַּרְתִּים בה׳, (זכריה יו״ד י״ב) stärken. וחילים יְגַבֵּר, (קהל׳ יו״ד יו״ד) Kraft anwenden.

הִהְפְעִיל עומד ויוצא, ללשוננו נַגְבִּיר, (תהל׳ י״ב ה׳) עומד stark sein. והִגְבִּיר ברית, (דניאל ט׳ כ״ג) יוצא bekräftigen.

הִתְפַּעֵל, ופשעיהם כי יִתְגַּבָּרוּ, (איוב ל״ו ט׳) sich häufen. ובקשור אֶל, ואֶל שדי יִתְגַּבָּר, (שם ט״ו כ״ה) sich empören. ובקשור עַל, על אויביו יִתְגַּבָּר, (ישעיה מ״ב י״ג) siegen.

גֶּבֶר הה״ל: א) שם כולל לאיש זכר, Mannsperson. לא ילבש גֶּבֶר, (דברים כ״ב ה׳). ב) שם למין האדם, Mensch *m.* מה׳ מצעדי גָבֶר, (משלי כ׳ כ״ד). ג) ובא לפעמים ג״כ על האחד, jeder, einer. גֶּבֶר במסלתו ילכון, (יואל ב׳ ח׳). ד) ש״ת לגבור ein tapferer Mann. אזר נא כְגֶבֶר חלציך, (איוב ל״ח ג׳). ה) תאר לבעל אשה, Ehemann *m.* חמת גָּבֶר, (משלי ו׳ ל״ד). ו) והוא ת״ש וענינו גדול, טלטלה גָבֶר, (ישעיה כ״ב י״ז) וה׳ מן טלטלה היא נוספת ולא ה׳ הנקבה וענינו. טַלְטֵל גָּדוֹל. הרד״ק בשם אביו. בססוך גָּבֶר, (תהל׳ י״ח כ״ו) והרבוי גְּבָרִים (ירמיה כ״א ט״ז).

גִּבּוֹר שת״ז, tapferer Mann, Held. איש גִּבּוֹר חַיִל, (רות ב׳ א׳).

גְּבוּרָה שמ״נ לנצחון, Sieg *m.* קול ענות גְּבוּרָה, (שמות ל״ב י״ח) ימלל גְּבוּרוֹת ה׳, (תהלי׳ ק״ו ב׳. שם קמ״ה ד׳) Macht, Stärke *f.*

גְּבִיר תאר למושל, Herr, Beherrscher. הוא גְבִיר לאחיך (בראשית כ״ז כ״ט).

גְּבִירָה או גְּבֶרֶת שת״נ למושלת, Fürstin, Gebieterin. אמור למלך וְלַגְּבִירָה, (ירמיה י״ג י״ח) גְּבֶרֶת ממלכות, (ישעיה מ״ז ה׳).

גבש. גָּבִישׁ שם אבן יקרה, ראמות וְגָבִישׁ, (איוב כ״ח י״ח).

גג. גַּג שם למכסה הבתים, das Dach. חיחיד זכר והיא עלתה עליהם על הַגָּג, (יהושע ב׳ וא״ו) והרבוי בס״נ כחציר גַּגּוֹת, (תהלי׳ קכ״ט וא״ו). ב) ונמצא ג״כ על כסוי המזבח, die Oberfläche des Altars. את גַּגּוֹ, (שמות ל׳ ג׳).

גד. גַּד בה״ל: א) שם עשב מה, Corriander. כזרע גַד, (שמות ט״ז ל״א). ב) שם אליל, (ישעיה ס״ה י״א).

גָּד ע״ש גדד.

גדד. 7 .1 הקל ענינו אסיפת אנשים לגדוד, sich zusammen rotten gegen Jemanden. ובקשור על רק לרע, יָגוֹדּוּ עַל נפש צדיק, (תהלי׳ צ״ד כ״א).

הִתְפַּעֵל בה״ל: א) כבקל שענינו אסיפה, sich versammeln. בית זונה יִתְגּוֹדָדוּ, (ירמיה ה׳ ז׳) ב) וענינו שריטה בבשר, Einschnitte machen. לא תִתְגֹּדְדוּ על מת, (דברים י״ד א׳. מ״א י״ח כ״ח).

גָּד שת״ז לקבוץ רב, Glück *n.* בָּגָד, (בראשית ל׳ י״א) קריאתו כשתי מלות בא גד, כי בהולדו היה לו גדוד בנים וי״מ מענין מזל.

גְּדוּד בה״ל: א) ולא נמצא רק ברבוי הבא בסוו״נ Einschnitte. על כל ידים גְּדוּדוֹת, (ירמיה מ״ח ל״ז) מה״ב בהתפעל שענינו שריטה והוא ש״ת ובא בחסרון הסלה כן והראוי על כן כל ידים גְּדוּדוֹת וכן ת״י ומזו, נחת גְּדוּדֶיהָ, (תהלי׳ ס״ה י״א) בסר״ז וענינו החריצים שבין תלם לתלם אחר החרישה שהם כמו שריטות בבשר die Furchen. ב) וענינו גבורי חיל Kriegsschaar. (ננזר מה״א כי הם יבקעו במערכות שונאיהם) גד גְּדוּד יגודנו, (בראשית מ״ט י״ט) שר גְּדוּד, (מ״א י״א כ״ד) ובא רק בסר״ז, וארם יצאו גְדוּדִים, (מ״ב ח׳ ב׳).

הנפעל בה"ל: א) מה"א בקל, sich loskaufen. והשיגה ידו ונגאל, (ויקרא כ"ה מ"ט), ב) מה"נ בקל, befleckt, besudelt. מראה ונגאלה, (צפניה ג' א') נגואלו בדם, (איכה ד' י"ד) מרכב מן פעל ונפעל.

הפעל פ"י מה"ג בקל, verunreinigen. במה גאלנוך, (מלאכי א' ז') מגאל, (שם שם).

הפעל, ויגואלו מן הכהונה, (עזרא ב' ס"ב) für unrein erklärt worden.

ההפעיל מה"ג בקל וכל מלבושי אגאלתי, (ישעיה ס"ג ג') תמורת הגאלתי befleckt.

ההתפעל, אשר לא יתגאל בפת בג, (דניאל א' ח') sich verunreinigen.

גאל תואר למתועב מקודש, ausgestossener. גאלי הכהונה, (נחמיה י"ג כ"ט).

גאלה בה"ל: א) שמ"נ מה"א מענין פדיון, Wiederkauf m., Einlösung f. גאלה בבני הארץ, (ויקרא כ"ה כ"ד. ירמיה ל"ב ז') משפט הגאלה, Einlösungsrecht f. ב) מה"ב בקל ש"מ Verwandtschaft f. אנשי גאלתך, (יחזקאל י"א ט"ו).

גבב, גב בה"ל: א) שם לדבר גבוה, Anhöhe f. וזה גב המזבח, (יחזקאל מ"ג י"ג) ותבני לך גב, (שם ט"ז כ"ד), ב) חלק האחור בגובה הגוף, der Rücken. על גבי חרשו חורשים, (תהלי' קכ"ט ג') ג) וגביהם, (מ"א ז' ל"ג) Felgen, Bogen des Rades. ובסר"נ, וגבתם, (יחזקאל א' י"ח).

גב ע"ש גוב.

גבות שם לשער במקום הגבוה במצח, Augenbrauen. גבות עיניו, (ויקרא י"ד ט').

גבן שת"ז לבעל גובה הגב, Bucklichter. או גבן, (ויקרא כ"א כ').

גבנון תאר לגובה בהרים, hohe Berge. הרים גבננים, (תהל' ס"ח ט"ז).

גבא, גבא שת"ז למקוה מים מכונסים, Brunnen, Cisterne. ולחשוף מים מגבא, (ישעיה ל' י"ד) והרבוי גבאים, (יחזקאל מ"ז י"א) ומ"א, באו על גבים, (ירמיה י"ד ג').

גבה, 1. 5. הקל פ"ע ענינו רוממות טבעי או מוסרי, hoch sein. פ"ע א) ויגבה מכל העם, (ש"א י"ד כ"ג) גבהת בקומה, (יחזקאל ל"א י"ד) בטבעי. ב) במוסרי, אם הנושא הא הש"י, ענינו רוממות ה', sich erhaben zeigen. ויגבה ה' צבאות, (ישעיה ה' ט"ז). ג) ג"כ במוסרי פ"ע, ואם הנושא הוא אדם ענינו גאוה, stolz-, hoch-müthig sein. ויבוא ג"כ בקשור לב, ובחזקתו גבה לבו, (דה"ב כ"ו ט"ז) לפני שבר יגבה לב איש, (משלי י"ח י"ב).

ההפעיל בה"ל: א) אם יבוא אחריו פעל אחר אז הוא רק הה"פ והוא עומד. ובני רשף יגביהו עוף, (איוב ה' ז') hoch fliegen! המגביהי לשבת, (תהלי' קי"ג ה') hoch sitzen. ב) ואם לא יבוא בקשור פעל אחר הוא פ"י, מגביה פתחו, (משלי י"ז י"ט) hoch machen, erhöhen.

גבה תה"ש או תה"פ גבוה מכל העם, (ש"א ט' ב') ולנקבה בה' כפולה. גבוהה גבוהה, (ש"א ב' ג'. מ"א י"ד כ"ג) ובסמיכת הזכר, גבה לב, (משלי ט"ז ה'. קהל' ז' ח'. תהל' כ"א ה') hoch.

גבה שמ"ז דה"ל: א) ענינו רוממות, גבה שמים, (איוב כ"ב י"ב. עמוס ב' ט') die Höhe. ב) יקר והדר, Hoheit, Majestät f. עדה נא גאון וגובה, (איוב מ"ם יו"ד). ג) גאוה ש"מ. בקשור אף שת"ז או רוח, עינים, לב, Hochmuth, Stolz. בגובה אפו, (תהלים יו"ד ד') בגבה לבו, (דה"ב ל"ב כ"ו) ובכנוי וירא בגבהו, (יחזקאל י"ט י"א) וברבוי גבהי שמים, (איוב י"א ה') ש"ת Stolz, Hochmuth m.

גבהות שמ"נ der Hochmuth. עיני גבהות אדם, (ישעיה ב' י"א) ויענינו גבהות עיני אדם.

גבח, גבח שת"ז למי שראשו חלק מהקדקד שופע לפניו, Kahlkopf. גבח הוא, (ויקרא י"ג מ"א).

גבחת שת"נ eine kahle Platte am Vorderkopfe. בקרחת בגבחת (שם שם מ"ב) ובנגע הבגדים תרגום die Vorderseite.

גבל, 1. 5. הקל פ"י וענינו עשית גבול, begrenzen, bestimmen. אשר גבלו הראשנים, (דברים י"ט י"ד) וגם חמת תגבל בה, (זכריה ט' ב') angrenzen.

ההפעיל כהקל והגבלת את הה"ר, (שמות י"ט כ"ג) על המקום eine Grenze ziehen. והגבלת את העם, (שם שם י"ב) על המתקומם einschränken.

גבול בה"ל: א) תאר למקום המפריד בין מקום למקום, Grenze f. ונשען לגבול מואב, (במדבר כ"א ט"ו) וברבוי שוד ושבר בגבוליך, (ישעיה ס' י"ח). ב) שם לכלל המחוז הנכלל בגבוליו, Gebiet n. ושבו בנים לגבולם, (ירמיה ל"א י"ז).

גבלה בה"ל: א) כמו גבול בה"א, Grenze f. וכסמת גבלתו, (ישעיה כ"ח כ"ה) ובסר"נ גבולות עמים, (דברים ל"ב ח') לגבולתיה, (במדבר ל"ד ב'). ב) וענינו מסגרת, Einfassung. וגבולה אל שפתה, (יחזקאל מ"ג י"ג) וי"מ מזה ג"כ וכסמת גבלתו, (ישעיה כ"ח כ"ה).

גבלת תה"ש מה"ב בהשם גבלה, eingeengte Ketten. שרשת גבלת, (שמות כ"ח כ"ב) ענינו שרשת גבולות פירוש שיעשה השרשת סגורות בשפות.

מגבלות, (שם שם י"ד) ענינו כמו גבלת.

יכרת כל בָּשָׂר, (בראש׳ ט׳ י״א) נותן לחם לכל בָּשָׂר, (תהלי׳ קל״ו כ״ה). ד) כנוי לאברי הבושה שבזכר ובנקבה, Scham *m.* בְּשַׂר ערלתכם, (בראשית י״ז י״א) דָּר בְּשָׂרוֹ, (ויקרא ט״ו ג׳) גדלי בָשָׂר (יחזקאל ט״ז כ״ו) זובה בִּבְשָׂרָהּ, (ויקרא ט״ו י״ט). ה) ועניננו קרוב, Blutsverwandtschaft *f.* וּמִבְּשָׂרְךָ לא תתעלם, (ישעיה נ״ח ז׳) אך עצמי וּבְשָׂרִי אתה. (בראשית כ״ט י״ד) (ועי׳ שְׁאֵר).

בְּשׂוֹרָה בה״ל: א) שת״נ להודעת שמועה, die Botschaft. איש בְּשׂוֹרָה אתה, (ש״ב י״ח י״א). ב) שם לשכר על הבשורה, Lohn der Botschaft. אשר לתתי לו בְּשׂוֹרָה, (ש״ב ד׳ י״ד).

בת, בַּת כתבתי בשרש **בנה** בהשם **בת.**

בתה, בָּתָה שמ״נ ועניננו שממה וחורבה, Wüste *f.* ואשיתהו בָתָה, (ישעיה ה׳ ו׳) והרבוי בנחלי הַבַּתּוֹת, (שם ז׳ י״ט) בדגש ת׳ נַח.

בַּתִּים בשרש **בנה.**

בתל, בְּתוּלָה שת״נ לנערה לא ידעה איש, Jungfrau. (בראשית כ״ד ט״ז) בסר״נ בהזרים וגם בְּתוּלוֹת, (תהלי׳ קמ״ח י״ב).

בְּתוּלִים שק״ז, Zeichen der Jungfrauschaft. ולא נמצא ביחיד. לא מצאתי לָהּ בְּתוּלִים ואלה בְּתוּלֵי בתי, (שם שם י״ז) ולדעתי יש להרבוי בהשם הזה יסוד ועקר, כי חכמי הרופאים יאמרו אשר לפתח רחם הבתולה כמו מטוה מפתילים וקשורים מגידים דקים מאוד ואם יִקָּרַע המטוה יצא דם מהפתילים והקשורים האלה, והמה אותות הבתולים ועל כי הפתילים והקשורים הם רבים ע״כ יקראו בל״ר ובאה בשם בתולים ב׳ ת׳ פ׳ כי בומ״ף מתחלפות וע״ש בצל ויכנה המליץ הבתולה בש״ת גן נעול מעין חתום.

בתק, בנינו פִּעֵל ועניננו תקיעת החרב בגוף האדם, durchbohren. וּבִתְּקוּךָ בחרבותם (יחזקאל ט״ז מ׳).

בתר, 1. 3. הקל פ״י עניננו נתוך וחלוק, zerschneiden. ואת הצפור לא בָתָר, (בראשי׳ ט״ו י״ד).

הִפְעִיל כהקל, וַיְבַתֵּר אותם. (שם שם).

בֶּתֶר שת״ז לדבר המחותך, Stück, Theil. איש בִּתְרוֹ, (שם שם) בסר״ז בְּתָרָיו בכנוי, (ירמיה ל״ד י״ח) הרי בָתֶר, (ש״ה ב׳ י״ז) Bergschlucht, durch schnittene Berge. Berge der Trennung.

אות ג

גאה, בנינו קל פ״ע עניננו גבהות, erhaben. כי גָאֹה גָּאָה, (שמות ט״ו א׳) gross sein. הֲיִגְאֶה גמא, (ישעיה ח׳ י״א) gross werden. גֵּא תה״ש, גא מאוד, (ישעיה ט״ז וא״ו) stolz. גֵּאֶה תה״ש על כל גֵּאֶה ורם, (שם ב׳ י״ב) stolz, hoch, übermüthig. אבל, ראה כל גֵּאֶה, (איוב מ׳ ו׳) הוא שמ״ז Höhe *f.*

גֵּאִים שת״ז ברבוי die Stolzen. השב גמול על גֵּאִים, (תהלי׳ צ״ד ב׳).

גֵּאָה שמ״נ Hochmuth, Uebermuth. גֵּאָה וגאון, (משלי ח׳ י״ג).

גָּאוֹן שמ״ז גה״ל: א) עניננו הדר ויקר, Hoheit, Herrlichkeit, Majestät. וברב גְּאוֹנְךָ, (שמות ט״ו ז׳) קול גְּאוֹנוֹ, (איוב ל״ז ד׳). ב) ועניננו עדי ותפארת, Zierde *f.* לְגָאוֹן ולתפארת, (ישעיה ד׳ ב׳) גְּאוֹן יעקב, (תהלי׳ מ״ז ה׳. ירמיה י״ב ה׳). ג) עניננו גאוה, der Stolz Hochmuth. בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ, (איוב ל״ח י״א) גְּאוֹן עזים, (יחזקאל ז׳ כ״ד).

גֵּאוּת שמ״נ דה״ל: א) עניננו התנשאות das Emporsteigen, Erhebung. ויתאבכו גֵּאוּת עשן, (ישעיה ט׳ י״ז). ב) ועניננו יקר, Erhabenes, Majestätisches. גֵּאוּת לבש, (תהלי׳ צ״ג א׳). ג) עניננו תפארת, Herrliches. ובפרט אם הוא מוסב על הש״י, כי גֵאוּת עשה (ישעיה י״ב ה׳). ד) ועניננו גאוה, Stolz *m.* בְּגֵאוּת, (תהלי׳ י״ז י״ד. ופ״ט י״ד).

גַּאֲוָה שמ״נ גה״ל: א) עניננו תפארת, Erhabenheit *f.* וּבְגַאֲוָתוֹ שחקים, (דברים ל״ג כ״ו. תהלי׳ ס״ח ל״ה). ב) עניננו יהירות, Stolz *m.* בְּגַאֲוָה ובוז, (תהלי׳ ל״א י״ט) בְּגַאֲוַת רשע, (שם י״ד ב׳) ונמצא ג״כ בחסרון הא׳ ובאה תחתיה ו מורגשת במבטא כי השפילו ותאמר גֵּוָה (איוב כ״ב כ״ט) מפני גֵוָה (ירמיה י״ג י״ז) וְגֵוָה מגבר יכסה, (איוב ל״ג י״ז) Stolz, Erhöhung. הרד״ק ור״ש בן מלך ובקונקארדאנציא, וכן ודי מהלכין בְּגֵוָה, (דניאל ל״ד ל״ד) (ומזו לדעתי הקלה, מלא גְּוִיּוֹת, (תהל׳ ק״י) ועניננו מלא גאות) ועין בהערה. ג) עניננו עֲדִי, גאוה אפיקי מגנים, (איוב מ״א וא״ו) seine Zierde sind starke Schilde. גַּאֲיוֹנִים: הבוז לְגַאֲיוֹנִים, (תהלי׳ קכ״ג ד׳) היא מלה מרכבת מן גֵּא ויוֹנִים ע״ש ינה die Stolzen unterdrücken.

גאל, 1. 2. 3. 4. 5. 7. הקל גה״ל: א) פ״י ועניננו פדיון, einlösen, loskaufen, an sich kaufen. וְגָאַל את ממכר אחיו, (ויקרא כ״ה כ״ה) גְּאַל לך אתה (רות ד׳ ו׳). ב) על כי לקרוב משפט הגאולה ע״כ נקרא הקרוב בש״ת גֹּאֵל, Verwandter *m.* ובא גֹאֲלוֹ הקרוב אליו, (ויקרא כ״ה כ״ה) מִגֹּאֲלֵנוּ הוא, (רות כ׳ כ״א) ומזה גואל הדם, (במדבר ל״ה י״ט). ג) Bluträcher. ג) עניננו מאוס ותעב, verunreinigen. וקריב לש׳ געל, יִגְאָלֻהוּ חשך וצלמות, (איוב ג׳ ה׳).

ברק, בנינו קל פ"י ועניינו ירוית חצי ברק, schleudern, blitzen. ברוק ברק, (תהלי' קמ"ד ו').

ברק שע"; Blitz *m.* ברוק ברק, (שם שם) בסמוך ברק חרבי, (דברים ל"ב מ"א) בס"ז ברקים למטר עשה. (תהלי' קל"ה ז').

ברקת שם אבן טובה. פטדה וברקת, (שמות כ"ח י"ז) ומ"א וברקת וזהב, (יחזק' כ"ח י"ג).

ברקנים, (שופטים ח' ז') שם מין קיצים.

ברר, 1. 2. 3. 5. 7. הקל גה"ל: א) ענינו לקוט והבדל דבר מדבר, absondern. אם לקיטת השבל מנכבד, וברותי מכם המורדים. (יחזק' כ' ל"ח) או לקוט הנכבד משפל, Auserlesene, ושאר הברורים (דה"א ט"ז מ"א). ב) במוסרי, וענינו זכוך וצרוף, in's Reine bringen. ולבור את כל זה, (קהל' ט' א') שפה ברורה, (צפניה ג' ט') תה"ש rein, klar, wahrhaft. ג) ענינו נסיון, um sie zu prüfen. לברם אלהים (קהל' ג' י"ח).

הנפעל מה"ב בקל, ein Mann von reinem Gewissen. עם נבר תתבר, (שם כ"ב כ"ז).

הפעל לברר וללבן, in's Reine bringen, erläutern. (דניאל י"א ל"ה).

ההפעיל לא לזורות ולא להבר, (ירמיה ד' י"א) הברו החצים, (שם נ"א י"א) reinigen, säubern. וע"ש אבר.

ההתפעל, יתבררו ויתלבנו, (דניאל י"ב יו"ד) sich reinigen. עם נבר תתברר, (תהלי' י"ח כ"ז) sich rein halten.

בר תה"ש לטהור ונקי, ובר לבב, rein. (תהלי' כ"ד ד') ובר הייתי בעיניך, (איוב י"א ד') ומזה נקרא הדגן הנבדל מהמוץ בר ועין בהשם בר לפני השרש ברא ובס"נ ברה, מצות ה' ברה, (תהלי' י"ט ט') ברה כחמה, (ש"ה ו' יו"ד) ולר"ז לברי לבב, (תהלי' ע"ג א') rein.

בר בה"ל: א) ש"מ לטהר ונקיות, Reinlichkeit: כבר ידי ישיב לי, (תהלי' י"ח כ"א). ב) שם למלח המצרף את הכסף מסיגים, Laugensalz *m.* ואצרוף כבר סיגיך, (ישעיה א' כ"ה) ומה שענינו בור חפור ובאר וקבר ע"ש **בור.**

בורית שם דבר המנקה, Laugensalz, Seife: אם תרבה לך בורית, (ירמי' ב' כ"ב. מלאכי' ג' ב').

בהיר תאר לזהר הרקיע, der heitere Himmel. אף ברי יטריח עב, (איוב ל"ז י"א) והראוי בבהרי ועין ג"כ ש' רוה.

ברש, ברוש, (ישעיה מ"א י"ט) שם מין ארז Tanne *f.*

ברת, ברות, רהיטנו ברותים, (שיר השירים א' י"ז) כמו ברוש.

ברית בשרש **ברה.**

בשל, 1. 3. 4. 5. הקל בה"ל: א) גמר הפרי ע"י חום השמש, reif sein. בשל קציר, (יואל ד' י"ג). ב) וענינו גמר המאכל מחום האש, kochen, gar werden. בשלו עצמיה, (יחזקאל כ"ד ה').

הפעל יוצא בה"ל: א) מה"ב בקל, kochen. לא תבשל גדי, (שמות כ"ג י"ט). ג) על הצלי, braten. ויבשלו את הפסח, (דה"ב ל"ה י"ג) בשלם הבשר, (מ"א י"ט כ"א) ענינו בשל להם.

הפעל ואם בכלי נחשת בשלה, (ויקרא ו' כ"ב).

ההפעיל כהקל עומד, reif machen. הבשילו אשכלותיה ענבים, (בראשית מ"ם יו"ד).

בשל תהש"ז, völlig gekocht. ובשל מבשל במים, (שמות י"ב ט').

בשלה תהש"נ gekocht. הזרוע בשלה, (במדב' ו' י"ט)

מבשלה שת"נ למקום ששופתים הקדרות, Feuerherd. ומבשלות עשו (יחזקאל מ"ו כ"ג) ובסר"ז היא תאר לבית הבשול, Küche. בית המבשלים (שם שם כ"ד).

בשם, בשם, בשם, בשם שם מין סמים מריחים, Gewürz. (שמות ל"ה כ"ח. שם שם. ש"ה ד' יו"ד) בר"ז, יזלו בשמיו, (ש"ה ד' ט"ז).

בשנה, בשת ע"ש בוש.

בשס, בנינו פעל ובא ע"ד המרובע וענינו רמיסה, treten. כמו **בסס** בש' ת' ס' בקשר המלה על דל, יען בושסכם על דל, (עמוס ה' י"א) ע"ש **בוס.**

בשר, 3. 7. הפעל ענינו הודעת שמיעה, Botschaft bringen. בקשור את ולרוב לטובה, אשר בשר את אבי, (ירמיה כ' ט"ו) ואבשרה את המלך, (ש"ב י"ח י"ט).

ההתפעל, יתבשר נא אדני, (ש"ב י"ח ל"א) sich verkünden lassen.

מבשר, (ש"א ד' י"ז) שת"ז למביא בשורה.

מבשרת, (ישעיה מ"ם ט') שת"נ.

בשר הה"ל: א) שק"ז לחמר גוף בע"ח Fleisch *n.* ובשר מבשרי, (בראשית כ' כ"ג). ועין ג"כ בשורש מי בהוראה כ' ותראה חדש. ב) והיא כנוי לגוף, Körper. ובשר כי יהיה בו נגע, (ויקרא י"ג כ"ב) נותן לחם לכל בשר, (תהלי' קל"ו כ"ו. ירמיה ז' כ"א) ובהוראה זו נמצא פ"א ברבוי, חיי בשרים, (משלי י"ד ל') Heil für den Körper והוראתו רק יחיד ג) שם לכלל המין בעח"י fleischliches Wesen. ולא

ברה, .1. 5 הקל פ״י בה״ל ענינו ברירה ובחירה, wählen. ברו לכם איש, (ש״א י״ז ה׳). ב) וענינו אכילה מעט לסעודת שחרית, frühstücken. ולא ברה אתם לחם, (ש״ב י״ב י״ז. שם י״ג וא״ו).

ההפעיל פ״י לשלישי, etwas zu essen geben. להברות את דוד, (ש״ב ג׳ ל״ה) ותברני לחם, (שם י״ג ה׳) ענינו הסעיד לב.

ברות וכן ברות שת״נ לסעודת שחרית, Frühstück. לברות לטו, (איכה ד׳ יו״ד) בברותי ראש, (תהלי׳ ס״ט כ״ב).

בריה שת״נ למאכל עשויה, Speise *f*. ועשתה לעיני הבריה, (ש״ב י״ג ז׳).

ברית תאר לקשר אהבה, Bündniss. לפי שהיה מנהגם לגזור בעה״י לשנים ולעבור בין בתריה, והוא שם נגזר מפעל ה״א כשי׳ ב״א שענינו כריתה, ואת אות הברית, (בראשית ט׳ י״ב).

ברת שם לסדת קרקע שאדם הולך מזמן הליכת סעודת שחרית עד הצהרים, eine Strecke Landes von ein halb Tagereise. כברת ארץ, (בראשית ל״ה ט״ז) (ועין ש׳ רוה בשם ברי).

ברזל. ברזל, (במדבר ל״ה ט״ז) שקיז למין מתכת; Eisen *n*.

ברח, .1. 5 הקל בה״ל: א) פ״ע וענינו ניסה, ent-fliehen-laufen. ויברח הוא וכל אשר לו, (בראשית ל״א כ״א. שם שם כ״ז). ב) פ״י ענינו חבור וקשור באמצע בריח, zu verbinden. לברח בתוך הקרשים, (שמות ל״ו ל״ג) וי״מ גם זה מה״א zu durchlaufen.

ההפעיל פ״י בה״ל: א) מה״א בקל, fortjagen, vertreiben. ואבריחהו מעלי, (נחמיה י״ג כ״ח). ב) מה״ב בקל, מבריח מן הקצה אל הקצה, (שמות כ״ו כ״ח) וענינו מחביר schliessend, verbinden;

בריח בה״ל: א) שת״ז לבורח, Flüchtling. בריחיה (ישעיה ט״ו ה׳). ב) וענינו אניה, Schiff *n*. לפי שהולכת ברוח, בריחים, (ישעיה מ״ג י״ד). ג) מה״ב בקל, Riegel *m*. והבריח התיכון, (שמות כ״ו כ״ח), נחש בריח, (ישעיה כ״ז א׳) תה״ש.

מברח שת״ז לבורח, Flüchtling *m*. ואת כל מברחיו, (יחזקאל י״ז כ״א).

ברך. .1. 2. 3. 4. 5 הקל נה״ל: א) ענינו כריעה על ברכים, hinknien. ויברך על ברכיו, (דה״ב וא״ו י״ג) נברכה לפני ה׳, (תהלי׳ צ״ה וא״ו). ב) ענינו שפעת טוב הפך קללה, gesegnet. ולא נמצא בהקל כ״א הפעול והמקור, ברוך אברם לאל עליון, (בראשית י״ד י״ט) בסמוך ברוך ה׳, (שם כ״ד ל״א) ויברך ברוך אתכם, (יהושע כ״ד יו״ד) הפעול והמקור הוא כהפעול. ג) וכשהוא נופל על הש״י אז ענינו תודה ותהלה, gelobt, gepriesen. וברוך אל עליון, (בראשית י״ד כ׳. שם כ״ד כ״ז).

הנפעל מה״ב בקל והוא פ״ח, ונברכו בך, (בראשי׳ י״ב ג׳) sich segnen.

הפעל הה״ל: א) פ״י אם הפועל היא הש״י, וה׳ ברך את אברהם, (שם כ״ד א׳) segnen. ב) ואם המברך הוא אדם ענינו יתפלל לה׳ עבור זולתו כ״י בעבור תברכך נפשי, (שם כ״ז ד׳) כה תברכו את בני ישראל, (במדבר ו׳ כ״ג) Gottes Segen für jemanden anrufen. ג) בקשור ל, ענינו שאילת שלום, לקראתו לברכו, (ש״א י״ג יו״ד) grüssen. ד) ענינו פאר ותהלה, loben, preisen, rühmen. ברכו את ה׳, (תהלי׳ קל״ד א׳) מברך רעהו, (משלי כ״ז י״ד). ה) ענינו תת תודה, danken. ושבעת וברכת, (דברים ח׳ יו״ד). ו) ענינו אמירת הברכה, den Segen sprechen, כי הוא יברך הזבח, (ש״א ט׳ י״ג). ז) ענינו התענג sich gütlich thun, rühmen. כי נפשו בחייו יברך (תהל׳ מ״ט י״ט)׳ ח) דרך כנוי לבזיון וקללה, lästern, fluchen, schimpfen. ברך נבות אלהים, (מ״א כ״א י״ג. איוב ב׳ ט׳).

הפעל מה״ב בפעל, מברכת ה׳ ארצו, (דברים ל״ג י״ג) gesegnet sein.

ההפעיל יוצא לשלישי מה״א בקל, hinknien lassen. ויברך הגמלים, (בראשית כ״ד י״א).

ההתפעל בה״ל: א) כבנפעל, sich segnen. והתברכו בזרעך, (בראשית כ״ב י״ח). ב) כה״ז בפעל sich gütlich thun, rühmen. והתברך בלבבו, (דברים כ״ט י״ח).

ברך שע״נ לכרעים, Knie *f*. כי לי תכרע כל ברך, (ישעיה מ״ה כ״ג) והרבוי בס״ר זוגי, ועל ברכים תשעשעו, (שם ס״ו י״ב).

ברכה שמ״נ בה״ל: א) שפע ותוספת טובה, ein Segen. והיה ברכה, (בראשית י״ב ב׳) ישא ברכה, (תהלי׳ כ״ד ה׳) ברכות ברכות, (תהלי׳ פ״ד ז׳). ב) ענינו מתנה ומנחה, Geschenk, Präsent. קח נא את ברכתי, (בראשית ל״ג י״א) ומזה, נפש ברכה תדשן (משלי י״א כ״ה) wohlthätige Seele. מברך און, (ישעיה ס״ו ג׳), ענינו מביא מנחת און.

ברכה שת״נ למקום כניסת מים, Teich. ברכות מים, (קהל׳ ב׳ וא״ו. ש״ה ז׳ ה׳) וי״מ מזה הבה לי ברכה, (שופטים א׳ ט״ו) ברכות יעטה מורה, (תהלי׳ פ״ד ז׳) ובאה קמץ תמורת צירה.

אברך hinknien. ויקראו לפניו אברך, (בראשית מ״א מ״ג) שם המקור בהפעיל הברך, בא א׳ ת׳ ה׳ ועי׳ ג״כ בשרש אבה ותמצא פירוש אחר:

ברם, ברמים תה״ש לבגדים נאים, Staatskleider. בגנזי ברמים (יחזקאל כ״ז כ״ד) וכן בל׳ ערבי.

ענינו הריק ושלול, ausleeren. כי בְקָקוּם בוקְקִים (נחום ב׳ ג׳) וּבַקֹּתִי (ירמיה י״ט ז׳).

הנִפְעַל, הִבּוֹק תִּבּוֹק הארץ, (ישעיה כ״ד ג׳) ausgeleert werden. וְנָבְקָה רוח מצרים, (שם י״ט ג׳) erschüttert werden. והראוי וְנִבְקָה,

בּוֹקְקִים, (נחום ב׳ ג׳) ענינו שוללים, Räuber, Plünderer m.

הפִעֵל פ״י וַיְבוֹקְקוּ את ארצה, (ירמיה נ״א ב׳) ausleeren, verwüsten. וע״ש בוק

בקר, בנינו פִּעֵל ענינו דָרשׁ וְחָקַר להבדיל בין טוב לרע, untersuchen, nachforschen. לא יְבַקֵּר הכהן, (ויקרא י״ג ל״ו) וּבִקַּרְתִּים, (יחזקאל ל״ד י״א) יהיה לי לְבַקֵּר, (מ״ב ט״ז ט״ו) zu überlegen. וּלְבַקֵּר בהיכלו (תהל׳ כ״ז ד׳) Betrachtungen anstellen.

בּוֹקֵר שת״ז למחפש ומבקר בין דבר לדבר, Untersucher m. בּוֹקֵר אנוכי, (עמוס ז׳ י״ד) וי״מ מן בָקָר וענינו רועה בָקָר Hirt m.

בֹּקֶר בה״ל: א) שת״נ להתחלת אור היום, die Frühe, der Morgen. ויהי ערב ויהי בֹקֶר, (בראשית א׳ ה׳). ב) והרבוי בְּקָרִים, חדשים לַבְּקָרִים (איכה ג׳ כ״ג). ג) וענינו מחר, morgen adv. בֹּקֶר ויודע ה׳, (במדבר ט״ז ה׳) וּבֹקֶר וראיתם, (שמות ט״ז ז׳). ה) וענינו כמו מַהֵר או בְעֵת הראוי, zur Zeit, bald. ועי׳ בהשם קֶרֶב (ואפשר בא בקר ת׳ קרב בחלוף אותיות השרש) שבענו בַבֹּקֶר חסדך, (תהלי׳ צ׳ ה׳. שם קמ״ג ה׳). ו) וענינו כמו אור בהוראה א׳ שם, ברן יחד כוכבי בֹקֶר (איוב ל״ח ז׳) כאלו אמר כוכבי אור. כמו (תהלים קמ״ח ג׳) Sterne des Lichts.

בָּקָר ש״ק לבהמה גסה טהורה, Rindvieh n. ואל הַבָּקָר רץ אברהם, (בראשית י״ח ז׳) בר״ז אם יחרוש בַּבְּקָרִים, (עמוס ו׳ י״ב).

בַּקָּרָה שמ״נ לפעולת הדרישה והחקירה, Untersuchung. כְּבַקָּרַת רועה עדרו, (יחזק׳ ל״ד י״ב).

בִּקֹּרֶת שמ״נ כמו בַקָּרָה. בִּקֹּרֶת תהיה, (ויקר׳ י״ט כ׳).

בקש, 3. 4. הפִעֵל פ״י זה״ל: א) הוראתו הראשונה ענינו חפוש דרישה וחקירה, suchen, ומזה גם על חפץ ורצון. לך בַקֵּשׁ את האתונות, (ש״א ט׳ ג׳. שם י״ג י״ד) וּבִקַּשְׁתֶּם גם כְּהֻנָּה, (במדבר ט״ז י״ד) בִּקֶּשׁ לֵץ חכמה, (משלי י״ד וא״ו) streben. ב) כשהוא בא מצטרף על פעל אחר הבא אחריו במקור אז הוא במקום פעל עזר כמו אָבָה רצה. וַיְבַקֵּשׁ לַהֲרוֹג את משה, (שמות ב׳ ט״ו) וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ, (שם ד׳ כ״ד) wollen, trachten, wünschen. ג) בקשור השם פָּנִים 1) ענינו תפלה beten. וַיְבַקֵּשׁ דוד את פְּנֵי ה׳, (ש״ב כ״א א׳) מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ, (תהלי׳ כ״ד וא״ו). ד) 2) ענינו כמו שַׁחֵר פָּנִים, besuchen. מְבַקְשִׁים פְּנֵי שלמה, (מ״א י׳ כ״ד) ואם הפעל בקש מחובר, להשם נֶפֶשׁ וגם בקשור אֶת ענינו שפיכת דם, jem. nachstellen, nach dem Leben trachten. ה) ובקשור מלת עַל או מן ענינו כמו חַלֵּה פָנִים, bitten. לְבַקֵּשׁ עַל נפשו, (אסתר ז׳ ז׳) לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, (עזרא ח׳ כ״א). ו) ואם בא אחרי הפעל בִּקֵּשׁ המלה מִיַּד ענינו שאלה ובקשה, fordern, begehren, verlangen. וּבִקֵּשׁ ה׳ מִיַּד אויבי דוד, (ש״א כ׳ ט״ז) מי בִקֵּשׁ זאת מִיֶּדְכֶם, (ישעי׳ א׳ י״ב).

הפֻעַל, יְבֻקַּשׁ את עון ישראל, (ירמיה נ׳ כ׳) gesucht werden. וַיְבֻקַּשׁ הדבר, (אסתר ב׳ כ״ג) untersucht werden.

בַּקָּשָׁה שמ״נ לשאלה ורצון, das Verlangen, Begehren. שאלתי וּבַקָּשָׁתִי, (אסתר ה׳ ז׳).

בר, בַּר נה״ל: א) ענינו בֵּן Sohn. כמו בארמית מה בְּרִי ומה בר בטני, (משלי ל״א ב׳. תהלי׳ ב׳ ז׳). ב) ענינו תְבוּאָה Getreide. לשבר בָר, (בראשי׳ מ״ב ג׳, עמוס ה׳ י״א) ע״ש ברר. ג) וענינו שָׂדֶה שלא נעבדה, unbearbeitetes, leeres, freies Feld. ירבו בַבָּר, (איוב ל״ט ד׳) ותרג׳ חית השדה חיות ברא.

ברא, 1. 2. 3. 5. הקל פ״י ענינו הוצאת דבר להויה שלא היה מקדם, erschaffen. בָּרָא אלהים, (בראשית א׳ א׳).

הנִפְעַל, שמים וארץ ביום הִבָּרְאָם, (שם ה׳ ב׳) עַם נִבְרָא (תהל׳ ק״ב י״ט).

הפִעֵל בה״ל: א) ענינו כרות וחציב, niederhauen, fällen. וּבֵרֵאתוֹ, (יהושע י״ז י״ח) וּבָרֵא אתהן בחרבותיו (יחזקאל כ״ג מ״ז). ב) ענינו צַיֵּר וּפַתֵּחַ, zeichnen, eingraben. ויד בָּרֵא בראש דרך בָּרֵא, (יחזק׳ כ״א י״ט).

ההִפְעִיל ענינו פטום, mästen, fett machen. לְהַבְרִיאֲכֶם, (ש״א ב׳ כ״ט).

בָּרִיא תה״ש מההפעיל, fett, stark. בָּרִיא (שופטים ג׳ י״ז) עשרה בקר בְּרִאִים, (מ״א ה׳ ג׳) ובסר״ז בְּרִיאֵי בשר, (דניאל א׳ ט״ו) ובסר״נ בְּרִיאוֹת, (בראשי׳ מ״א ב׳).

בְּרִיאָה בה״ל: א) מה״א בקל וענינו הוית דבר שלא היה מקדם, etwas Neues, Unerhörtes. ואם בְּרִיאָה יברא, (במדבר ט״ז ל׳). ב) מענין פטום כבהִפְעִיל, das Fette. הַבְּרִיאָה תזבחו, (יחזקאל ל״ד ג׳) שת״נ.

ברבר, בַּרְבֻּר שם נרדף לְעוֹף, Geflügel n. וּבַרְבֻּרִים אבוסים, (מ״א ה׳ ג׳).

ברד, בנינו קל פ״ע וענינו ירידת הברד, hageln. וּבָרַד ברדת היער, (ישעיה ל״ב י״ט).

בָּרָד שק״ז Hagel m. כזרם בָּרָד, (שם כ״ח ב׳).

בְּרֻדִּים תה״ש ענינו מנוקדים, Geflecht. נקודים וּבְרֻדִּים, (בראשית ל״א י״ד).

הפעל פ״י נה״ל: א) מה״א בקל, יתר ידו ויבצעני, (איוב ו׳ ט׳) ענינו ויכריתני abschneiden (nämlich) den Lebensfaden bevortheilen. ב) מה״ב בקל, ותבצעי רעיך בעושק, (יחזקאל כ״ב י״ב). ג) וענינו השלמה וגמר, vollziehen. בצע אמרתו, (איכה ב׳ י״ז) יבצע ה׳ את כל מעשהו, (ישעיה יו״ד י״ב) וידיו תבצענה, (זכריה ד׳ ט׳).

בצע שת״ז נה״ל: א) מה״ב בקל, שונאי בצע, (שמות י״ח כ״א. משלי כ״ח י״ז) בצע מעשקות, (ישעיה ל״ג ט״ו) unrechtmässiger Gewinn. ב) שם לשלל, Beute *f.* Raub. בצע כסף לא לקחו, (שופטי׳ ה׳ י״ט) אמת בצעך, (ירמיה נ״א י״ג) והחרמתי לה׳ בצעם, (מיכה ד׳ י״ג). ג) וענינו רוח ותועלת, Nutzen, Gewinn *m.* מה בצע כי נהרג את אחינו, (בראשית ל״ז כ״ו. שמות י״ח).

בצץ, בץ שם נרדף לרפש, Sumpf *m.* הטבעו בבץ רגליך, (ירמיה ל״ב כ״ב).

בצה, Sümpfe *pl.* היגאה גומא בלא בצה, (איוב ח׳ י״א) בצאתיו וגבאיו, (יחזקאל מ״ז י״א).

בצק, בנינו קל פ״ע וענינו נפיחה, anschwellen. רגליך לא בצקה, (דברי׳ ח׳ ד׳. נחמי׳ ט׳ כ״א).

בצק ש״ת לעיסה לפי שהיא נפיחה מהשאור, Teig *m.* ויאפו את הבצק, (שמות י״ב ל״ט).

בצר, 1. 2. 3. הקל פ״י נה״ל: א) ענינו קצירת הזמורות מן הגפן, abschneiden. כי תבצר כרמך (דברים כ״ד כ״א. ויקרא כ״ה ח׳). ב) ענינו מעוט והסרון, verringern. יבצור רוח נגידים, (תהלי׳ ע״ו י״ג) וכן תרגום יונתן יוער. ג) וענינו סבב מניעה ועצירה, unzugänglich machen, befestigen. ערים גדולות ובצורות, (דברים א׳ כ״ח) ערים בצורות חומה, (שם ג׳ ה׳) ענינו ע״י חזוק והרכת החומה, ימנע האויב מלבוא אליהם.

הנפעל פ״י מה״ג בקל, verwehrt sein. ועתה לא יבצר מהם, (בראשית י״א וא״ו. איוב מ״ב א׳).

הפעל וענינו החזק, befestigen. לבצר החומה פ״י (ישעיה כ״ב יו״ד. ירמיה נ״א נ״ג).

בוצר שת״ז למלקט ענבים, Winzer *m.* כבוצר על סלסלות, (ירמיה ו׳ ט׳) ובא ע״צ המליצה על השודד, Räuber *m.* אם בוצרים באו לך, (ש׳ מ״ט ט׳. עובדיה א׳ ה׳).

בציר בה״ל: א) תאר לזמן עלילת הענבים, Weinlese *f.* דיש את בציר, (ויקרא כ״ו ה׳). ב) תאר לענבים הבצורים, das Gelesene. על קיצך ועל בצירך (ירמיה מ״ח ל״ב). ג) מה״ג בקל, כי ירד יער הבציר, (זכריה י״א ב׳) denn es stürzte der undurchdringliche Wald.

בצר שת״ז לעפרות זהב הנמצאים בהרים, Goldstufen, Goldstaub. ושית על עפר בצר, (איוב כ״ב כ״ב) והיה שדי בצריך, (שם שם כ״ה) בצרון ש״ת למקום חזק, שובי לבצרון, (זכרי׳ ט׳ י״ב) fester Platz.

בצורה בה״ל: א) תה״ש וענינו חזק, כל חומה בצורה, (ישעיה ב׳ ט״ו) feste Mauer. ב) שם לדבר נכבד ויקר, wichtige Unbegreifliches, Dinge. ואגיד לך גדולות ובצורות, (ירמיה ל״ג ג׳) ואפשר היא משרש נצר ובאה ב׳ ת׳ נ׳ עין (ישעיה מ״ח פסוק ו׳).

בצרה שמ״נ ליוקר מפני מניעת הגשם, Noth *f.* Mangel *m.* לעתות בצרה, (תהל׳ י׳ א׳) והרבוי על דברי הבצרות, (ירמיה י״ד א׳).

בצורת שמ״נ וענינו כמו בצרות עין בצרה, Zurückbleiben des Regens. בשנת בצרת לא ידאג, (שם י״ז ח׳).

מבצר שת״ז לעיר אשר חומה חזקה סביב לה, Festung *f.* עיר מבצר, (במדבר ל״ב ל״ו) במבצרים, (שם י״ג י״ט).

בקע, בכל הבנינים, הקל פ״י ענינו פלוח וחלוק, spalten, hauen. בוקע עצים, (קהל׳ יו״ד ט׳) ויבקעו שלשת הגבורים, (ש״ב כ״ג ט״ז) ויעלו ביהודה ויבקעוה, (דה״ב כ״א י״ז. שם ל״ב א׳).

הנפעל, sich öffnen, platzen, hervordringen. נבקעו מעינות תהום, (בראשית ז׳ י״א. במדבר ט״ז ל״א) כאבות חדשים יבקע, (איוב ל״ב י״ט) ונוא תהיה להבקע, (יחזק׳ ל׳ ט״ז) erobert werden.

הפעל, ויבקע עצי עולה, (בראשית כ״ב ג׳) כבקל spalten. בצורות יאורים בקע, (איוב כ״ח יו״ד) hervordringen lassen.

הפעל ודהריותיו יבקעו, (הושע י״ד א׳) aufgeschlitzt werden.

ההפעיל, להבקיע אל מלך אדום, (מ״ב ג׳ כ״ו) פ״ע sich durchdringen. ונבקיענה אלינו, (ישעיה ז׳ וא״ו) פ״י erobern.

ההפעל הבקעה העיר, (ירמי׳ ל״ט ב׳) erobert werden.

ההתפעל, והנה התבקע, (יהושע ט׳ י״ג) והעמקים יתבקעו, (מיכה א׳ ד׳) sich auseinander theilen. בקיע שת״ז לסדק והבית הקטן בקיעים, (עמוס ו׳ י״א) Spalten, Risse.

בקע שם למחצית השקל, ein halb Seckel. בקע לגלגלת, (שמות ל״ח כ״ו).

בקעה שת״נ למישור עמוקה, Ebne *f.*, Thal *n.* וימצאו בקעה, (בראשית י״א ב׳) ברבוי בקעות (דברים י״א י״א).

בקק, 1. 2. 3. הקל פ״ע ויוצא, העומד, ענינו ריק, leer. גפן בוקק, (הושע י׳ א׳) והיוצא

scharfschneidig. בַּעַל שֵׂעָר, (מ"ב א' ח') haariger.
f) שם לעבודה זרה להצידונים, להשמש קראו בַּעַל להורה עַשְׁתָּרוֹת ואח"כ נעשה מהשם בַּעַל שם כנוי לשארי מיני עבודה זרה, בַּעַל צפון בַּעַל פעור, בַּעַל זבוב.

בער, 1. 2. 3. 4. 5. הקל בה"ל: א) פ"ע ענינו ריקות והעדר דעת כבהמה, dumm, unwissend sein. והוא פעל נגזר מהשם בְּעִיר ובאחד יִבְעֲרוּ ויכסלו, (ירמיה י"ד ח') בינו בֹּעֲרִים בעם שהז"ה, (תהלי' צ"ד ח'). ב) ג"כ פ"ע וענינו שרפה, entzünden, brennen. ונופל על האש הדולק, וַתִּבְעַר אש בעדתם (תהלי' ק"ו י"ח) ועל החומר המוכן להיות נשרף, והסנה בֹּעֵר באש, (שמות ג' ב') ולדעתי 1) אם הפעל בָּעַר נקשר עם בְּ אז איננו מורה על שריפת ואכילת החומר, רק ענינו אשר האש היא סביב לעצם העומד באש מורה רק סבות העצם להיות נשרף im Feuer stehen. ואם באמת אחז האש את העצם, אז יבוא אחרי הפעל בָּעַר גם הפעל אָכַל להורות על פעולת השרפה ואכילתה, verzehren. וַתִּבְעַר בָּם אש ה' וַתֹּאכַל בקצה המחנה, (במדבר י"א א') וַתִּבְעַר בַּצֹּאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם, (איוב א' ט"ז) וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כאש להבה אָכְלָה סביב, (איכה ב' ג'). ג) ואם בא הפעל בָּעַר בלי קשור בְּ אז הוראתו שוה לש"ש אכל, וּבָעֲרוּ שניהם יחדיו, (ישעיה א' ל"א) verzehrt werden. ועי"ז נבין הכתוב במראה הסנה והסנה בֹּעֵר בָּאֵשׁ והסנה איננו אֻכָּל ויאמר משה — מדוע לא יִבְעַר הסנה, (שמות ג' ג') ועמלו המפרשים למצוא פשר־דבר למה לא אמר, מדוע לא יְאֻכַּל הסנה? כי תמיהת משה היתה על מניעת אכילת הסנה? אכן לפי החלוקה הנ"ל אין מקום לקושיא הזאת, כי באמרו מדוע לא יִבְעַר הַסְּנֶה, ולא אמר מדוע לא יִבְעַר בַּסְּנֶה אז הוראת הפעל בָּעַר שוה להוראת פעל אכל, ולא יקשה עלינו הכתוב, הפשתים אשר בָּעֲרוּ בָאֵשׁ, (שופטים ט"ו י"ד) שבא בקשור בְּ ולא בא אחריו הפעל אכל והוראתו לפי הענין שריפה ואכילה? כי בפשתה אשר הוא קלה להשרף אף אם האש רק סביב לה, נחלש כחה והוא כאלו נשרפה, וכן יגיד עליו רעו כאשר ינתק פתיל הנעורת בהריחו אש. (שם שם).

הנִפְעַל כבקל ה"א, sie waren dumm. כי נִבְעֲרוּ הרועים (ירמיה י"ד כ"א) עצה נִבְעָרָה, (ישעיה י"ט י"א) תה"ש.

הפִּעֵל פ"י גה"ל: א) מה"ב בקל, anzünden, anbrennen. ולא תְבַעֲרוּ אש, (שמות ל"ה ג'). ב) ענינו הסרה והרקה, wegräumen, wegschaffen. וּבִעַרְתָּ הרע מקרבך, (דברים י"ג ו', שם כ"ו י"ג). ג) פעל נגזר מהשם בְּעִיר, וענינו מרעית ואכילת הבעיר, abweiden. וּבִעֵר בשדה אחר, (שמות כ"ב ד') קרוב להה"ב הנ"ל.

דפֻּעַל מה"א בְּפִעֵל, angezündet sein. ואת האח לפניו מְבֹעָרֶת, (ירמיה ל"ו כ"ב).

ההִפְעִיל פ"י לשלישי, anzünden, verbrennen lassen. הַמַּבְעִר את הבערה, (שמות כ"ב ה') וַיַּבְעֵר מגדיש ועד קמה, (שופטי' ט"ו ה'). ד) מענין הסרה והרקה, wegfegen- schaffen. בקשר אַחֲרֵי, הנני מבעיר אַחֲרֵי בעשא, (מ"א ט"ז ג'). ה) מה"ג בְּפִעֵל. ab- weiden- fressen lassen. כי יַבְעֶר איש שדה, (שמות כ"ב ד').

בַּעַר תה"ש לאיש רק מדעתו (תהלי' צ"ב ז').

בְּעִיר שם קבוץ לכל מין בהמה, das Vieh. ושלח את בְּעִירוֹ, (שמות כ"ב ד') טענו את בְּעִירְכֶם, (בראשית מ"ה י"ז, במדבר כ' מ').

בָּעֵר גה"ל: א) מענין שרפה, brennen. מקור מהפִּעֵל ולבנון אין די בער, (ישעיה מ"ם ט"ז). ב) מענין הסרה, wegräumend. תה"פ ברוח בָּעֵר. (שם ד' ד'). ג) תאר למקום מרעה, Weide f. והיה לְבָעֵר, (שם ה' ה') ועין הערה ותמצא חדש.

בְּעֵרָה שמ"נ Brand. המבעיר את הַבְּעֵרָה, (שמות כ"ב ה').

תַּבְעֵרָה ש"ת למקום שהיתה בו שרפה, Brand-Stätte f. (במדבר י"א ג').

בעת, 2. 3. הנִפְעַל פ"ע וענינו חרדה ובהלה sich erschrecken. והמן נִבְעַת מלפני, (אסתר ז' ו').

הפִּעֵל בה"ל: א) פ"י מענין חרדה, erschrecken. יְבַעֲתֻנִי, (ש"ב כ"ב ה') ואמתו אל תְּבַעֲתֵנִי, (איוב ט' ל"ד). ב) ענינו הפריע, beunruhigen. וּבִעֲתַתּוּ רוח רעה, (ש"א ט"ז י"ד).

בְּעָתָה שמ"נ לבהלה, Schreck m. לעת מרפא והנה בְעָתָה, (ירמיה ה' ט"ו) ובר"ז בִּעוּתֵי אלוה, (איוב וא"ו ד').

בצל, ואת הַבְּצָלִים, (במדבר י"א ה') Zwiebel ואפשר הוא משרש פצל ובאה ב' ת' פ'.

בצע, 1. 3. הקל דה ל: א) פ"ע ענינו, כריתה וחתוך ובקוע, sich schneiden. שה לשרש פצע בעברית ולשורש בזע בארמית, בעד השלח יפולו לא יִבְצָעוּ, (יואל ב' ח') פ"ע וּבְצַעַם בראש כלם, (עמוס ט' א') פ"י והוא צווי ובא פתח תמורת צירה והראוי וּבְצָעֵם, וענינו וּפַצְעֵם, zerbrich sie. ועניין הכתוב, הך הכפתורים ושברם ויפלו על ראש מלכם או כהנם. ב) וענינו חמוד ממון שלא במשפט, unrechten Gewinn machen. בוֹצֵעַ בָּצַע, (ירמיה ו' י"ג) חנף כי יִבְצָע, (איוב כ"ז ח').

בדגש׳ לתשלום הנו״ן עה״פ והעד אשר הרבוי מן בַּיִת הוא בָּתִּים, בדגש הת׳ כראוי ולא בַּיְתִים ונפלה הזרות שאמרו המדקדקים בהשם הזה.

בַּת שת״נ י״א ה״ל: א) מה״א בהשם בֵּן, Tochter f. ואחר ילדה בַת, (בראשית ל׳ כ״א). ב) מה״ב בהשם בֵּן, אם בֵּן יגח או בַת יגח, (שמות כ״א ל״א) Mädchen n. ג) מה״נ בהשם בֵּן, בת אל נכר, (מלאכי ב׳ י״א) Schülerin, Anhängerin. ד) מה״ד הנ״ל, בַּת בְּלִיַּעַל, (ש״א א׳ ט״ז) eine Nichtswürdige. ה) בְּנוֹת השיר, (קהל׳ י״ב ד׳) Sängerinnen. ו) מה״ה הנ״ל, כ״ש בַּת שְׁנָתָהּ, (ויקרא י״ב וא״ו. שם י״ד י״ד) עז בַּת שְׁנָתָהּ, (במדבר ט״ו כ״ז) einjährige Ziege. ז) מהוראה ו׳ הנ״ל וענינה סעיף, Zweig. בָּנוֹת צעדה עלי שור, (בראשית מ״ט כ״ב). ח) וענינה עיר, Stadt f. בשערי בַת ציון, (תהלי׳ ט׳ ט״ו) הניעה בַּת ירושלים, (מ״ב י״ט כ״א) הַר בַּת ציון, (ישעיה יו״ד ל״ב) בָּנוֹת בוטחות, (שם ל״ב ט׳) חשבון וּבְנוֹתֶיהָ, (במדבר כ׳ כ״ו. יחזקאל ל״ב ט״ז). וענינה גבירה, Fürstin f. שמעי בת וראי, (תהלי׳ מ״ה י״א). י) וענינה כלל האומה או הארץ או עֵדָה, Land n., Gemeinde f., Commune. מבצרי בַת יהודה, (איכה ב׳ כ׳) בַּת עמי, (שם שם י״א) בַּת בבל, (ישעיה מ״ז א׳) בַּת כשדים, (שם מ״ז ה׳) Volk n. יא) שם למדת הלח, ein Maas für flüssige Dinge. שהיא עשירת החמר ובהוראה זו בא ברבוי זכרים, האיפה וְהַבַּת תוכן אחד, (יחזקאל מ״ה י״א) וברבוי בַתִּים, עשרת הַבַּתִּים, (שם שם י״ז) ודקדוק המלה בַת לדעת המדקדקים ראוי להיות בֶּנֶת וכדי להקל על המבטא הפילו הנו״ן והביאו עֵד על זה אשר בסמוך בִּתִּי, בִּתִּי, בִּתֵּךְ, בִּתֵּנוּ בא ברגש לתשלום הנ׳ והרבוי הוא בָנוֹת בהראות הנ׳.

מִבְנֶה שמ״נ ועליו כְּמִבְנֶה עיר, (יחזקאל מ״ם ב׳) das Gebäude.

תַּבְנִית שת״נ, גה״ל וענינם דמות וצורה, Modell, Figur f., Bildniss n. את תַּבְנִית המשכן. (שמות כ״ה ט׳) תַּבְנִית יד, (יחזקאל יו״ד ח׳) תַּבְנִית כל דגה, (דברים ד׳ י״ח).

בסר. בֹּסֶר ש״ת לפרי שלא נגמר בשולו, unreife Trauben. וּבֹסֶר גמל, (ישעיה י״ח ה׳).

בעבור ע״ש עבר.

בער ע״ש ערה.

בעה. 1. 2. הקל פ״י בה״ל: א) ענינו בקשה, begehren, bitten. ותרגום ויבקש ובעא, אם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ, (ישעיה כ״א י״ב). ב) וענינו רתיחה, Wasser aufwallt vom Feuer. מים תִּבְעֶה אש, (ישעיה ס״ד א׳).

הִנְפְעַל בה״ל: א) ענינו בקש וחפוש, durchsucht werden. נִבְעוּ מצפוניו, (עובדי׳ א׳ וא״ו). ג) מה״ב בקל פ״ע, anschwellen. נִבְעֶה בחומה נשגבה, (ישעיה ל׳ י״ג) כי החומה הקרובה לפול נעשה נפוחה כמו אבעבועות.

בְּעִי שמ״נ לבקשה וכן בעא בעותה, (דניאל וא״ו י״ד) אך לא בְּעִי ישלח יד, (איוב ל׳ כ״ד) וענינו בַקָּשָׁתִי, אך לא ישלח יד (ולא) יַתֵּר ידו ויבצעני meine Bitte ist, dass er mich nicht verderbe.

אֲבַעְבּוּעָה שם למורסא נפוחה בעור, Blasen. פרח אֲבַעְבֻּעוֹת, (שמות ט׳ ט׳).

בעט. הקל פ״י עקר הוראתו רמיסה ברגל ausschlagen, verachten. ומזה בזות דבר, וישמן ישורון וַיִּבְעָט, (דברים ל״ב ט״ו).

בעל. 1. 2. הקל פ״י בה״ל: א) ענינו שכיבת איש עם אשה, fleischlich berühren, beischlafen. תבוא אליה וּבְעַלְתָּהּ, (דברים כ״א י״ג). ב) ענינו ממשלה ואדנות, überwältigen, beherrschen, in Besitz nehmen. בְּעָלוּנִי אדנים זולתך, (ישעיה כ״ו י״ג. שם ס״ה ה׳).

הִנְפְעַל: א) מה״א בקל, שנואה כי תִבָּעֵל, (משלי ל׳ כ״ג) zur Frau genommen werden. ב) מה״ב בקל, וארצך תִּבָּעֵל, (ישעיה ס״ב ד׳).

בַּעַל שת״ו וה״ל: א) מה״א בקל שם לאיש שנשא אשה, Ehemann m. אם בַּעַל אשה הוא, (שמות כ״א ג׳). ב) מה״ב בקל וענינו אדון ומשל בדבר, Herr, Vorsteher. לא יטמא בַּעַל בעמיו, (ויקרא כ״א ד׳). ג) על קונה כל קנין, Besitzer m. בַּעַל הבור, (שמות כ״א ל״ד) אם בְּעָלָיו עמו, (שם כ״ב י״ד) בַּעַל הַבַּיִת, (שופטים י״ט כ״ב) ולנקבה בַּעֲלַת הבית, (מ״א י״ז ט׳) ובהוראה זו בא גם על היתיר בסר״ז דרך כבוד כבשם אָדוֹן. ד) ואם יבוא אחרי מלת בַּעַל שם העיר ענינו תושב, Bürger. בַּעֲלֵי שכם, (שופטים ט׳ וא״ו). ה) ואם השם בַּעַל בא בחבור לשם מפשט ישמש למושג שם תואר, בַּעַל אַף, (משלי כ״ב כ״ד) Jähzorniger: בַּעֲלַת אוב, (ש״א כ״ח ז׳) Todtenbeschwörerin. בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת, (קהל׳ י״ב י״א) Schriftgelehrter. בַּעֲלֵי בְרִית, (בראשית י״ד י״ג) Bundesgenossen. בַּעַל דְּבָרִים, (שמות כ״ד י״ד) Streitender. בַּעַל הַחֲלֹמוֹת, (בראשית ל״ז י״ט) Träumer. בַּעַל הַלָּשׁוֹן, (קהל׳ יו״ד י״א) Verleumder. בַּעַל חֵמָה, (משלי כ״ט כ״ב) Jähzorniger. בַּעַל כְּנָפַיִם, (קהל׳ יו״ד כ׳) Vogel. בַּעֲלַת כְּשָׁפִים, (נחום ג׳ ד׳) Zauberin. בַּעַל מְזִמּוֹת, (משלי כ״ד ח׳) Ränkevoller. בַּעַל מִשְׁפָּט, (ישעיה נ׳ ט׳) Gegner. בַּעַל מַשְׁחִית, (משלי י״ח ט׳) Verschwender. בַּעַל מַשֵּׁה יָד, (דברים ט״ו כ׳) Gläubiger. בַּעַל נֶפֶשׁ, (משלי כ״ג ב׳) Beherrscher seiner Leidenschaften. בַּעַל פִּיפִיּוֹת, (ישעיה מ״א ט״ו)

בלת, בִּלְתִּי תה"פ כה"ל: א) אם יוקדם לו מלת השלילה לא או אֵין הוראתו זולת. ausser: שמעתי בִּלְתִּי היום. (בראשית כ"א כ"ו) לא תראו פני בִּלְתִּי אחיכם אתכם, (שם מ"ג ב') ומושיע אַיִן בִּלְתִּי. (הושע י"ג ד'). ב) ואם אין לפניו מלת השלילה, אז הוראתו שלילה כמו לא או אַיִן, damit, nicht dass nicht. אשר צויתיך לְבִלְתִּי אכל ממנו, (בראשית ג' י"א) לְבִלְתִּי היות שם ערוב, (שמות ח' י"ח) מכת בִּלְתִּי סרה, (ישעיה י"ד וא"ו) ובקשור מִ, מִבִּלְתִּי יכלת (במדבר י"ב ט"ז) מִבִּלְתִּי שבעתך, (יחזקאל ט"ז כ"ח) weil nicht. ובקשור עַד, עד בִּלְתִּי שמים, (איוב י"ד י"ב) bis nicht mehr. עַד בִּלְתִּי השאיר לו שריד, (במדבר כ"א ל"ה. דברים ג' ג') ובא ג"כ בכנוי בִּלְתִּי והראוי בִּלְתִּיִ בשני יודי"ן ונפלה השניה; בִּלְתְּךָ בִּלְתָּם בכנוי בלא יו"ד.

במה, בָּמָה גה"ל: א) שם למקום גבוה שהיו מקריבים עליו קרבנות. Anhöhe zum Opfern: אז יבנה שלמה בָּמָה, (מ"א י"א ז'). ויקרא שמה בָּמָה, (יחזקאל כ' כ"ט) ברבוי בָּמוֹת, רק הַבָּמוֹת לא סרו, (מ"ב י"ב ד'). ב) ש"ת לקבר ולא נמצא רק ברבוי, Grabhügel *m.*, ובפגרי מלכיהם בָּמוֹתָם, (יחזקאל מ"ג ד') ובא ג"כ בשוא הב, ויתן את רשעים קברו ואת עשיר בְּמוֹתָיו, (ישעיה נ"ג ט'). ג) לא נמצא רק במליצה ועניננו מצודה, Burg, Festung *f.*: וּבָמוֹת עולם למורשה, (יחזקאל ל"ו ב') ובא ג"כ בחטף קמץ, על בָּמֳתֵי ארץ, (דברים ל"ב י"ג) על בָּמֳתֵי עב, (ישעיה י"ד י"ד) על בָּמוֹתַי יעמידני, (תהלי' י"ח ל"ד).

במו עין מו.

בן, בָּנוֹת. בניה ע"ש בנה.

בנה, 1. 2. הקל פ"י גה"ל: א) הוראתו הראשונה עשית בנין מסודר, bauen, bauen lassen. את העיר ואת המגדל אשר בָּנוּ בני האדם, (בראשי' י"א ה'. שם ד' י"ז) אם בא בקשור לְ עניננו לטובת זולתו, הבית אשר בָּנִיתִי לשמך, (מ"א ח' מ"ד) בָּנֹה בָנִיתִי בית זבול לָךְ, (דה"ב וא"ו ב') zur Ehre Jemanden. ובקשור עַל, בָּנָה עָלַי ויקף, (איכה ג' ה') עניננו לרע זולתו, אשר הדר שם לא יוכל לצאת, verbauen. וּבָנִיתָ מצור על העיר, (דברים כ' כ'). ב) עצה"ש לקום וחזוק בסדור מדינה, errichten, erhalten. בית אֶבְנֶה לך, (ש"ב ז' כ"ז) וּבְנִיתִים ולא אהרום, (ירמיה כ"ז ו'). ג) לקרבת האיש אל האשה לקיום המין כי האב והאם הבונים, אשר לא יִבְנֶה את בית אחיו, (דברים כ"ה ט') אשר בָּנוּ שתיהן את בית ישראל, (רות ד' י"א) erhalten. ועין השם בֵּן והשם בַּת והשם בַּיִת שהם כלם משורש **בנה**.

הנִפְעַל גה"ל: א) מה"א בקל, נִבְנָה בית לשם, (מ"א ג' ב'). ב) על הקיום, מה"ב בקל, וְנִבְנוּ בתוך עמי, (ירמיה י"ב ט"ז) על השגת בנים, אולי אִבָּנֶה, (בראשית ט"ז ב').

בֵּן שת"ז וה"ל: א) לילד זכר, Sohn *m.* ויולד בֵּן (שם ד' כ"ה) ובא בחירק, יהושע בִּן נון, (במדבר י"ג ח') אָגוּר בִּן יקה. (משלי ל' א'). ב) עניננו נער, ein Knabe. או בֵן יגח או בת יגח, (שמות כ"א ל"א). ג) תלמיד, Schüler, Zögling. (כאשר בהפך נקרא המורה אב וע"ש אבה בשם אב) ואיש אחד מִבְּנֵי הנביאים, (מ"א כ' ל"ה). ד) ואם יבוא השם בֶּן מחובר לשמות ישמש לרוב למושג שם תואר אחד (וכן בת לנקבה, בֶּן אָדָם Menschensohn *m.*, בֶּן בַּיִת Hausgenosse. בֶּן בְּלִיַּעַל ein Nichtsnutziger. בִּן הַכּוֹת ein Sträfling. בֶּן חַיִל ein Tapferer. בֶּן חָכָם ein Weiser. בֶּן חֲלוֹף ein Waise. בֶּן חוֹרִים ein Edler. בֶּן מֵבִישׁ ein Nachlässiger. בֶּן מָוֶת ein Todesschuldiger. בֶּן נֵכָר ein Fremder. בֶּן עַוְלָה ein Ungerechter. בֶּן עֹנִי ein Leidender. בֶּן פָּרִיץ ein Frecher. בֶּן קֶשֶׁת, בְּנֵי אַשְׁפָּה Pfeile *pl.*: ה) מורה מדת הזקנה, בֶּן שמונים שנה ושש שנים, (בראשית ט"ז ט"ז) ein achtzigjähriger. בֶּן שְׁנָתוֹ, (ויקרא י"ב וא"ו) einjährig. וּבֶן שמונת ימים, (בראשית י"ז י"ב) achttägig. ו) לדעתי הקלה עניננו עיר, Stadt. אבן בהן בֶּן ראובן, (יהושע ט"ו וא"ו ו'. שם י"ח י"ז) מה שמו ומה שם בְּנוֹ, (משלי ל' ד') וַעַד לדברי, כי אש יצאה מחשבון ולהבה מִבֵּין סיחון, (ירמיה מ"ח מ"ה) ובתורה כתוב להבה מִקִּרְיַת סיחון, (במדבר כ"א כ"ח) וענינם אחד ומזו ומה שם בְּנוֹ (משלי ל' ד') עניננו ומה שֵׁם עִירוֹ (והיו"ד במלת מִבֵּין נוספת כמו רקע הארץ מִי אִתִּי. (ישעיה מ"ד) הַאֲמִינוּן אחיך, (ש"ב י"ג) דוֹתָיְנָה, (בראשית ל"ז) לְדַרְיוֹשׁ הדבר (עזרא יו"ד ועניננו לִדְרוֹשׁ) וכן נמצא אשר עיר גדולה נקראה אֵם, עיר וְאֵם בישראל, (ש"ב כ' י"ט) והערים הקטנות או הכפרים נקראו בשם בָּנוֹת, חשבון וּבְנוֹתֶיהָ, (במדבר כ"א כ"ו) ותרגומו כפרנהא, בָּנוֹת בוטחות, (ישעיה ל"ב ט') וכן בַּת צִיּוֹן, (איכה ב' א'. זכריה ב' י"ד) עניננו עיר ציון וכן נמצא להפך אשר בא השם עִיר, לַבֵּן או לאוהב דבק, שובי אל עָרַיִךְ אלה. (ירמיה ל"א כ"א) עֵר ועונה, (מלאכי ב') ועין בשרש ערה ובהשם מער. ז) ועניננו סעיף ein Sprössling. בֵּן פרת יוסף, (בראשית מ"ט כ"ב) ועל בֵּן אמצתה לך, (תהלי' פ' י"ז) ולדעתי הוא שת"ז לשר או נגיד, ein Fürst. בֵּן הייתי לאבי רַךְ ויחיד לאמי. (משלי ד' ג') ומזו אבדה עצה מִבָּנִים, (ירמיה מ"ט ז') (ועין ג"כ בהשם בַּת הוראה ח') והרבוי מן בֶּן בָּנִים. בִּנְיָה שת"נ בִּנְיָן שת"ז, Gebäude *n.* (יחזקאל מ"א י"ב, שם מ"ה) ולדעתי הקלה אפשר אשר השם בַּיִת ה"א ג"כ משרש בנה והראוי

בְּלִימָה שם מרכב מן **בל מה** ועניינו ג"כ שלילה תולה ארץ על בְּלִימָה, (איוב כ"ו ז') auf Nichts. וכן:

בְּלִיַּעַל שם מרכב מן בְּלִי יַעַל משורש יעל שעניינו תועלת ועניינו אין בו מועיל ותועלת schlecht, verdorben, Taugenichts *m*. והוא רק רע איש בְּלִיַּעַל, (ש"א כ"ה כ"ה) דבר בְּלִיַּעַל (תהלי' מ"א ט') ברבוי אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל, בַּת בְּלִיַּעַל, (ש"א א' ט"ז) נַחֲלֵי בְלִיַּעַל, (תהלי' י"ח ה') Ströme des Verderbens. כנוי לצרה וסכנה.

בלג, בנינו הפעיל בה"ל: א) והוא פ"ע ועניינו חזוק הנפש לשכך הדאגה, השע ממני וְאַבְלִיגָה, (תהלי' ל"ט מ"ד). ב) והוא פ"י, המבליג שוד על עז, (עמוס ה' ט').

מַבְלִיגִית שמ"נ, ועניינו התאמצות וחזוק, Erholung Erheiterung verschaffen. מַבְלִיגִיתִי עלי יגון, (ירמיה ח' י"ח) והמ' והת'. נוספות והוא שם הפעל.

בלה. 1. 3. הקל עומד ועניינו הפסד והשחתה, verwelken, vermodern, abnützen. שמלתך לא בָלְתָה, (דברים ח' ד') אחרי בְּלֹתִי, (בראשי' י"ח י"ב).
הפִעֵל יוצא, verderben, alt machen: ויסיפו בני עולה לְבַלּוֹתוֹ, (דה"א י"ז ט')

בָּלָה תה"ש eine alte Buhlerin. ואומר לַבָּלָה נאופים, (יחזקאל כ"ג מ"ג) שקים בָּלִים ונאדות בָּלוֹת, (יהושע ט' ד').

בְּלוֹאִים או **בְּלוֹיִים**, בְּלוֹאֵי הסחבות, שם תואר לבגדים קרועים, Lumpen. (ירמי' ל"ח י"ב) בְּלוֹיֵי המלחים, (שם שם י"א).

בְּלִי ש"מ להפסד והשחתה, das Vernichtung *f*., Verderben. מִשַּׁחַת בְּלִי, (ישעיה ל"ח י"ז).

בַּלָּהָה בה"ל: א) שמ"נ לפחד ורעדה, ein Schrecken. והנה בַלָּהָה, (ישעי' י"ז י"ד). ב) שמ"נ לכליה פתאומית, plötzlicher Untergang. בַּלָּהוֹת אתנך, (יחזקאל כ"ו כ"א, שם כ"ז ל"ו) והראוי לְבַלָּהוֹת.

תַּבְלִית שמ"נ להפסד, Verderben *n*. ואפי על תַּבְלִיתָם, (ישעיה יו"ד כ"ה).

בלל. 1. 7. הקל בה"ל: א) עניינו ערוב וערבוב, verwirren. כי שם בָּלַל, (בראשית י"א ט') וְנָבְלָה שם שפתם, (שם שם ז') והראוי וְנָבוֹלָה ומוה. וַיָּבָל להמורים, (שופטים י"ט כ"א) das Futter vermengen. ב) ועניינו שפיכת שמן על דבר, übergossen. בְּלוּלָה בשמן, (במדבר ז' י"ג) בַּלֹּתִי בשמן, (תהלי' צ"ב י"א).
ההִתְפַּעֵל מה"א בקל, sich vermengen. בעמים הוא יִתְבּוֹלָל, (הושע ז' ח').

בְּלִיל שת"ז למספוא הבהמות שהוא מעורב משעורים וקש, Futter *n*., Gemengsel. בְּלִיל חמיץ יאכלו, (ישעיה ל' כ"ג) בשדה בְּלִילוֹ יקצורו, (איוב כ"ד ו') (ולד"ק הוא שם מורכב מן שתי מלות בְּלִי לוֹ עניינו שאינו שלו).

תֶּבֶל תהש"נ לערבוב, Vermischung der Naturarten. תֶּבֶל היא, (ויקרא י"ח כ"ג).

תֵּבֵל שת"נ ליסוד הארץ, die bewohnte Erde. תֵּבֵל ויושבי בה, (תהלי' כ"ד א').

תְּבַלּוּל תאר לעין שהשחור והלבן מעורב בו, Gemengsel *n*. תְּבַלֻּל בעינו, (ויקר' כ"א כ').

בלם, בנינו קל פ"י עניינו סגירת פה הסוס, zähmen, bändigen. עדיו לִבְלוֹם, (תהלי' ל"ב ט').

בְּלִימָה ע"ש **בל**.

בלס, בנינו קל ועניינו לקוט וברור, aussuchen, auslesen. ובולס שקמים, (עמוס ז' י"ד) וע"ש בוס.

בלע. 1. 2. 3. 4. 7. הקל פ"י ועניינו בליעת המאכל, verschlingen - schlucken. חיל בָּלַע ויקיאנו, (איוב כ' ט"ו) וַתִּבְלַעְנָה השבלים, (בראשית מ"א ז', שמות ז' י"ב).
הנִפְעַל עניינו השחתה, verderben. נִבְלְעוּ מן היין, (ישעיה כ"ח ז', הושע ח' ח').
הפִּעֵל בה"ל: א) כבקל, verschlucken. ופי רשעים יְבַלַּע און, (משלי י"ט כ"ח) ומזה, כְּבַלַּע את הקודש, (במדבר ד' כ') verhüllen. ב) עניינו כבנפעל, vernichtet sein. בִּלַּע המות לנצח, (ישעיה כ"ה ח')
הפֻּעַל מה"ב בפעל, אם אמר איש כי יְבֻלָּע, (איוב ל"ז כ') vernichtet werden.
ההִתְפַּעֵל, כְּהַפֻּעַל, וכל חכמתם תִּתְבַּלָּע, (תהלי' ק"ז כ"ז).

בֶּלַע בה"ל: א) שמ"ז ועניינו השחתה כבנפעל, Verderbliches. או מענין הסתרה כבפעל, Heimtückisches. ב) שת"ז לדבר הנבלע, verschluckter Raub. והוצאתי בִּלְעוֹ מפיו, (ירמיה מ"א נ"ד).

בִּלְעֲדֵי מלת תה"פ. ובא תמיד בסר"ז ובדרך הסמיכות ועניינו כמו מִלְּבַד, זולת, ausser dir, וּבִלְעָדֶיךָ לא ירים איש, (בראשית מ"א מ"ד, איוב ל"ד ל"ב) ובמ' השמוש, מִבַּלְעֲדֵי אישך, (במדבר ה' כ') ausser. וכטעם מבלי, ועתה הֲמִבַּלְעֲדֵי ה', (מ"ב י"ח כ"ה) ohne. ועניינם בִּלְעֲדֵי מאישך הֲבִלְעֲדֵי מה' ועין בשרש **בדד** במלה לְבַד.

בלק. 1. 3. הקל עניינו הרוס והשחת, verwüsten: בוקק הארץ ובוֹלְקָהּ, (ישעיה כ"ד א').
הפֻּעַל כהקל, וּמְבֻלָּקָה, (נחום ב' י"א).

בשרש בנה נה"ל: א) הוראתו הראשונה היא בנין או מקום לדבר בו, .Haus n. כי תבנה בַּיִת חדש, (דברים כ"ב ח') ויאמר ג"כ על האהל, .Zelt n. בֵּית האלהים בשילו, (שופטים י"ח ל"א) ועל קן צפור, .Nest n. גם צפור מצאה בַּיִת, (תהל' פ"ד ד') וענינו קבר. שכבו בכבוד איש בְּבֵיתוֹ, (ישעיה י"ד י"ח) .Grab n. ובסמיכת השם בֵּית על שֵׁם, ישתמש לענין שהשם מורה עליו ונקודותה בֵּית, בֵּית אֲבָנִים, (איוב ח' י"ז) .Steinschichte f. בֵּית אָב, (במדבר ג' כ"ד) .Familie f. בֵּית הָאֵסוּר, בֵּית הַמִּשְׁמֶרֶת, בֵּית הַסֹּהַר, .Gefängniss n. בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת .Zuchthaus n. בֵּית יַעַר, בֵּית הַכֵּלִים, .Zeughaus בֵּית הָאֲסֻפִּים, .Zollhaus n. בֵּית הַחָפְשִׁית, .Invalidenhaus. בֵּית הַכֶּרֶם, .Weinberghaus. בֵּית מָבוֹא, .Audienz-Saal m. בֵּית מוֹעֵד, .Gottesacker m. בֵּית נְכֹאת, .Schatzkammer f. בֵּית נְתִיבוֹת, (משלי ח') .Durchhaus n., Passage zur Strasse. בֵּית צְלָעוֹת, (יחזקאל מ"א ט') der Raum für die Seitenzimmer des Hauses. בֵּית עֵקֶד, בֵּית תְּפִלָּה, (ישעיה נ"ו ז') Versamlungshaus Bethhaus. ב) ענינו בְּנֵי בַּיִת, כי הם חלקי הבנין לבית אב, .Famielie f. ושמחת אתה וּבֵיתֶךָ, (דברים י"ד כ"ו, ש"ב ד', מ"א ב') ומזה, בֵּית ישראל, בֵּית יעקב, בֵּית ל"י, ויעש להם בָּתִּים, (שמות א') .Stamm m. ג) על כל תוך ופנימית, .inwendig מִבַּיִת וּמחוץ תצפנו, (בראשית ו' י"ד, יחזקאל ז' ט"ו) והושאל על בית קבול, בתים לבריחים (שמות כ"ו כ"ט) Behälter für die Riegel. ד) וענינו יריעות, .Umhänge pl. בָּתִּים לאשרה, (מ"ב כ"ג ז').

גִּנַּת בִּיתָן שת"ז לבית תענוג שבגן, Pallast-Schloss-Garten. (אסתר א' ה') וענינו גִּנַּת הַבַּיִת.

בכא, בָּכָא שם עץ פרי, .Maulbeerbaum m. בראשי הַבְּכָאִים, (ש"ב ה' כ"ג) (אבל עמק הַבָּכָא, (תהל' פ"ד ז') באה א' ת' ה' והראוי הַבָּכָה, (Thal des Weinens, Jammerthal).

בכה, 1. 3. הקל ענינו הורדת דמעות, .weinen פ"ע, וקשור לרוב במלת עַל, וַיֵּבְךְּ עליו, (בראשית מ"ט ל"ג) ובקשור אֶל, אֶל שאול בְּבֶכְיָה (ש"ב א' כ"ד, שם ג' ל"ב, יחזקאל כ"ז ל"א) ואם בא בקשור את פ"י, וַיֵּבְךְּ אותו אביו, (בראשית ל"ד ל"ה, במדבר כ"ב כ"ט) .beweinen

הפִּעֵל כהקל, רחל מְבַכָּה עַל בניה, (ירמיה ל"א ט"ו) מה"א, מְבַכּוֹת אֶת התמוז, (יחזקאל ח' י"ד).

בְּכִי בֶּכֶה שמ"נ לבכיה, .das Weinen בְּכִי גדול, (שופטים כ"א ב') (מִבְּכִי נהרות חבש, (איוב כ"ח י"א) פירוש יחבוש ויעכב הנהרות אף מבכי שלא יצאו מים אף טפה, ולדעתי ענינו כמו נִבְכֵי נהרות, כמו הבאת עד נִבְכֵי ים, (שם ל"ח) ובאה מ' ת' נ' עין בחלק הדקדוק והם מעינות הים, .Meeresquellen m. וכן תרגמו השבעים) הרבה בֶּכֶה, (עזרא י"ד א') .das Weinen

בְּכִית; ויעברו ימי בְכִיתוֹ, (בראשית נ' ד') שמ"נ בה"ב בקל .Beweinen n.

בכר, 3. 4. 5, הפִּעֵל בה"ל: א) ענינו בשול פרי הנגמר ראשונה, .reifen lassen לחדשיו יְבַכֵּר, (יחזקאל מ"ז י"ב). ב) ענינו החלטת משפט הבכורה לאחד מן הבנים, das Erstgeburtsrecht ertheilen. לא יוכל לְבַכֵּר את בן האהובה, (דברים כ"א ט"ז).

הפֻּעַל אשר יְבֻכַּר לה', (ויקרא כ"ז כ"ו) als Erstgeborenes geboren werden.

ההִפְעִיל, צרה כְּמַבְכִּירָה, (ירמיה ד' ל"א) zum ersten Male gebären.

בְּכוֹר שת"ז להנולד ראשון באדם ובהמה, der Erstgeborene. מִבְּכוֹר פרעה — ועד בְּכוֹר בהמה, (שמות י"א ה') והרבוי בסוו"נ. בְּכוֹרֵי בקרינו, (נחמיה י"ד ל"ו) למכה מצרים בִּבְכוֹרֵיהֶם, (תהלי' קל"ו י"ד) מִבְּכוֹרוֹת צאנו, (בראשית ד' ד') ועין הערה א' ובא נ"כ על עצה"ש על היקר והחשוב וענינו עליון, .Fürst m. אף אני בְּכוֹר אתנהו, (תהלי' פ"ט כ"ח).

בְּכוֹרָה, שמ"נ .Erstgeburt f. למה זה לי בְּכוֹרָה (בראשית כ"ה ל"ד).

בְּכִירָה שת"נ, .die Aelteste ותאמר הַבְּכִירָה, (בראשית י"ט ל"א).

בִּכּוּרָה שת"נ לפרי שנגמר ראשון, .Erstlinge כְּבִכּוּרָה בתאנה, (הושע ט' י"ד) והרבוי בא בסוו"נ בִּכּוּרֵי כל, (במדבר י"ח י"ג) כתאני הַבִּכֻּרוֹת, (ירמיה כ"ד ב').

בִּכְרָה שת"נ לגמל צעיר ימים, .ein junges Kameel בִּכְרָה קלה, (ירמיה ב' כ"ג).

בל, בֵּל שם ע"ז, .Gott der Sonne כרע בֵּל, (ישעיה מ"ו א') .Belus ולדר"ק בא בחסרון הע' וענינו בַּעַל שע"ז.

בַּל מלת השלילה: א) כמו אין או לא, .nicht הכוני בַל חליתי, (משלי כ"ג ל"ה). ב) וענינו כמו טֶרֶם .noch nicht אַף בַּל נטעו אף בַּל זורעו, (ישעיה מ"ם כ"ד) ובא בתוס' יו"ד על בְּלִי הגיד לו, כמו יַעַן, (בראשית ל"א כ') .weil, ohne, nicht בְּלִי כסף, (איוב ל"א ל"ט) ובאותיות השמוש, בִּבְלִי דעת, לִבְלִי חת מִבְּלִי טרף .ohne מִבְּלִי יושב (ירמיה ב') so dass niemand wohne. מִבְּלִי אשר לא ימצא, (קהל' ג') so dass nicht. הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים, (שמות י"ד, מ"א י"ד) etwa weil nicht da ist? אבל בִּלְתִּי, לְבִלְתִּי, מִבִּלְתִּי עד בִּלְתִּי ע"ש בלת.

וּבְבִטְחָה תהיה גבורתכם, (ישעיה ל' ט"ו) מה הַבִּטָּחוֹן הזה, (מ"ב י"ח י"ט).

בַּטּוּחָה שת"נ למעונה חזקה שבה האדם בטוח, eine dauerhafte Wohnung, Sicherheit *f.* ובטוחות למרגיזי אל, (איוב י"ב וא"ו).

מִבְטָח בה"ל: א) שמ"ז וענינו כמו בִּטָּחוֹן, מִבְטַח בוגד, (משלי כ"ה י"ט) ענינו בטחון על בוגד, Vertrauen *n.*, Sicherheit, Zuversicht *f.* והיה ה' מִבְטַחוֹ, (ירמיה י"ז ז'). ב) וענינו כמו בַּטּוּחָה שת"ז למבצר, eine feste Burg, ביראת ה' מִבְטַח עוז, (משלי י"ד כ"ו).

מִבְטָחָה שמ"נ כמו מִבְטָח בה"א שענינו בִּטָּחוֹן, והוריד עוז מִבְטֶחָה. (משלי כ"א כ"ב. ירמיה מ"ח י"ג).

אֲבַטִּיחַ שם מין מפרי גנה, Melonen. ואת הָאֲבַטִּיחִים, (במדבר י"א ה').

בטל, בנינו קל פ"ע וענינו פָּסַק והדול, aufhören. וּבָטְלוּ הטוחנות, (קהלת י"ב ג').

בטן, בֶּטֶן דה"ל: א) הכרס, Bauch *m.* בִּטְנֵךְ ערמת חטים, (ש"ה ז' ג') לצבות בֶּטֶן, (במדבר ה' כ"ב) שע"נ. ב) על כלל הגוף, נפשי וּבִטְנִי, Körper *m.* (תהל' ל"א יו"ד) דבקה לארץ בִּטְנֵנוּ, (שם מ"ד כ"ו). ג) שם לתוך וחלל הגוף, das Innere der Eingeweide. מִבֶּטֶן מי יצא הקרח, (איוב ל"ח כ"ט) מִבֶּטֶן שאול, (יונה ב' ג'). ד) כנוי למעי האשה, Mutterleib *m.* שני גוים בְּבִטְנֵךְ, (בראשית כ"ה כ"ג) ופושע מִבֶּטֶן, (ישעיה מ"ח י"ח).

בָּטְנִים שם פרי עץ, Pistacien *pl.* (בראשי' מ"ג י"א).

בִּי, בִּי מלת הקריאה לבקשה, bitte oder mit Erlaubniss. בא תמיד בקשור השם אֲדֹנִי, בִּי אֲדֹנִי, (בראשית מ"ג כ') וי"מ משרש בעה והראוי בְּעִי ונפלה הע' כמו השם בֵּל והראוי בעל (ט"ן מן טען בתלמוד).

ביב, בנינו נפעל פ"ע, hohl, leer. ואיש נָבוּב, (איוב י"א י"ב) נְבוּב לוחות, (שמות כ"ז ח') תה"ש לְחָלוּל.

בין, 1. 2. 3. 5. 7. הקל בה"ל: א) ענינו דרישה והשתכלות להשיג דבר, forschen, wahrnehmen, betrahten, verstehen, einsehen. בַּנְתָּה לְרֵעִי (תהל' קל"ט ב') בִּינֹתִי בספרים (דניאל ט' ב') בקשור בְּ או לְ. ב) קרוב לה"א, Einsicht haben. אדם ביקר ולא יָבִין, (תהל' מ"ט כ"א) ומזה ש"תז, die Verständigen. אבדה עצה מִבָּנִים, (ירמיה מ"ט ז').

הַנִּפְעָל כהקל בה"ב, verständig sein. ובחכמתי כי נְבֻנוֹתִי, (ישעיה יו"ד י"ג) איש נָבוֹן, (בראשית מ"א ל"ג) ש"ת Verständiger.

הַפִּעֵל, יוצא לשלישי, Einsicht lehren. יְבוֹנְנֵהוּ, (דברים ל"ב יו"ד).

הַהִפְעִיל בה"ל: א) פ"י לשני כבקל, לרוב בקשור אֶל או לְ, untersuchen, betrachten, achten. הַמֵּבִין אֶל כל מעשיהם, (תהל' ל"ג ט"ו) ולא הֵבִינוּ עֲצָתוֹ, (מיכה ד' י"ב) ולפעמים עם אֶת, בין תָּבִין אֶת אשר לפניך, (משלי כ"ג א'). ב) והוא פ"י לשלישי, וענינו כבפעל ה"ב בקשור לְ לרוב, unterrichten, erklären, aufmerksam machen. הָבֵן לְהַלָּז את המראה, (דניאל ח' י"ז) הֲבִינוּ לִי, (איוב ו' כ"ד) ועם אֶת, והלוים מְבִינִים אֶת העם, (נחמיה ח' ז') ומזה הש"ת מֵבִין, Ausleger (der Schrift). איש מֵבִין וסופר, (דה"א כ"ז ל"ב) ועצה"ש על הרגשה והבחנה, empfinden, fühlen, spüren. בטרם יָבִינוּ סירותיכם, (תהל' נ"ח יו"ד) אם חכי לא יָבִין הוות, (איוב וא"ו ל').

הַהִתְפַּעֵל פ"י הוראתו כבקל, betrachten, bemerken. וָאֶתְבּוֹנֵן אליו בבוקר, (מ"א ג' כ"א. איוב ל' כ'. שם ל"ז י"ד. שם י"א י"א).

בִּינָה שמ"נ, Verstand, Einsicht. קנה בִּינָה, (משלי ד' ה').

תָּבוּן מכספם בִּתְבוּנָם, (הושע י"ג כ') כמו בִּינָה.

תְּבוּנָה שמ"נ, (דברים ל"ב כ"ח) ענינו כמו בִּינָה.

בֵּין בה"ל: א) היא מלה היחס בשני דברים ומורה הבדל: 1) אם הם שני דברים שווין במין ונבדלים באיכות ואין לפניהם ה' הידיעה יבוא בהשם השני לְ, בֵּין מַיִם לָמָיִם, (בראשית א' ו') בֵּין דָּם לְדָם, בֵּין דִּין לְדִין, (דברים י"ז ח'). 2) אבל בשני דברים שונים בענין ולפניהם ה' הידיעה יבוא מלת בֵּין כפול, בֵּין היום וּבֵין הלילה, (בראשית א' ד') בֵּין האור וּבֵין החושך, (שם ו' ח') zwischen. ב) ענינו בְּתוֹךְ, innerhalb, zwischen. בֵּין הגזרים, (בראשית ט"ו י"ז) בֵּין הערבים, (שמות י"ב וא"ו) איש הַבֵּינַיִם, (ש"א י"ז כ"ג) עומד בֵּין שני, zwischen. המערכות ובסר"נ. אֶל בֵּינוֹת לגלגל, (יחזקאל יו"ד ב') מִבֵּינוֹת (שם שם וא"ו).

בֵּיץ, השם הזה לא נמצא במקרא רק בר"ז בֵּיצִים, Eier *pl.* אפרוחים או בֵּיצִים, (דברים כ"ב וא"ו) ותה"ש הבא אחריו היא בס"נ בֵּיצִים עֲזֻבוֹת, (ישעיה יו"ד י"ב).

בִּיר, בַּיִר שע"נ לבאר מים חיים, Brunnen *m.* כהקיר בַּיִר מימיה, (ירמיה ו' ז').

בִּירָה בה"ל: א) שת"נ לארמון, Pallast *n.* כי לא לאדם הַבִּירָה, (דה"א כ"ט א') וברבוי בִּירָנִיּוֹת (דה"ב י"ז י"ב). ב) ענינו עיר המלוכה, Residenz *f.* שושן הַבִּירָה, (אסתר א' ב').

בית, בַּיִת שע"ז ודקדוק השם הזה תמצא

בזה, 1. 2. 5. הקל נרדף עם שרש בוז, verachten, gering schätzen. ונקשר עם אֶת או בכנוי ובלְ׳ בָּזִיתָ את דבר ה׳, (ש״ב י״ב ט׳) וַיִּבֶז עשו אֶת הבכורה, (בראשית כ״ה ל״ד) עקב כי בְזִיתָנִי, (ש״ב י״ב יו״ד) וַתִּבֶז לו בלבה, (ש״ב וא״ו ט״ז) בָּזָה לָךְ, (מ״ב י״ט כ״א).

הנִפְעַל, צעיר אנכי וְנִבְזֶה, (תהל׳ קי״ט קמ״א) נִמְבְזָה, (ש״א ט״ו ט׳) נִבְזֶה אכלו, (מלאכי א׳ י״ב)

הַהִפְעִיל כהקל לְהַבְזוֹת בעליהן, (אסתר א׳ י״ז).

בִּזָּיוֹן שמ״נ. וכדי בִזָּיוֹן, (שם שם י״ב) Schmach:

בזז, 1. 2: 4. הקל ענינו שלל וחמס, Beute machen, plündern. וַיָּבֹזּוּ את העיר, (בראשית ל״ד כ״ז) אשר בָּזְזוּ (במדבר ל״א ל״ב) וּבָזַז בזה, (יחזקאל כ״ט י״ט).

הנִפְעַל, הִבּוֹז תִּבּוֹז, geplündert werden. (ישעיה כ״ד ג׳) וְנָבֹזּוּ ארמנותיך׳ (עמוס ג׳ י״א).

הפֻּעַל, חרב על אוצרותיה וּבֻזָּזוּ, (ירמיה נ׳ ל״ד) כהקל.

בַּז שת״ז בִּזָּה. שת״נ, ענינם שלל, Beute *f.* יתר הַבָּז, (במדבר ל״א ל״ב) וּבַבִּזָּה לא שלחו את ידם (אסתר ט׳ יו״ד).

בִּזָּיוֹן ב״ש בזה.

בזק, בָּזָק נרדף עם ברק, Blitz *m.* כמראה הַבָּזָק, (יחזקאל א׳ י״ד).

בֶּזֶק שם מקום, אדני בֶזֶק, (שופטים א׳ ה׳). ב) שם נרדף עם אבן, Stein *m.* ויפקדם בְּבֶזֶק, (ש״א י״א ח׳).

בזר, 1. 3. ענינו כמו פזר, Spenden. הקל, ורכוש להם יִבְזוֹר, (דניאל י״א כ״ב) הפִּעֵל, בִּזַּר עמים, (תהלי ס״ח ל״א) zerstreuen.

בחל, בנינו קל פ״ע. וענינו מָאוֹס בקשור ב, Eckel haben, empfinden. וגם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי, (זכריה י״א ח׳).

בחן, 1. 2. ענינם נסיון, prüfen, untersuchen. הקל, הנני צורפם וּבְחַנְתִּים, (ירמיה ט׳ ו׳) גם בָּחֲנוּ אלהים, (מלאכי ג׳ ט״ו) אזן מלים תִּבְחַן (איוב י״ב י״א).

הנִפְעַל, בזאת תִּבָּחֵנוּ, (בראשית מ״ב ט״ו).

בָּחוֹן בַּחַן בַּחוּן שם זכר למגדל, Warte, Thurm: בָּחוֹן נתתיך, (ירמיה ו׳ כ״ז) עופל וּבַחַן, (ישעי׳ ל״ב י״ד) הקימו בַחִינָיו, (שם כ״ג י״ג).

בֹּחַן בה״ל: א) שמ״ז לנסיון, כי בֹחַן, (יחזק׳ כ״א י״ג) es soll eine Prüfung gemacht werden. ואפשר הוא מפֻעַל וענינו כבר נִבְחַן ובא חולם תמורת קבוץ. ב) והוא תה״ש, אבן בֹּחַן, (ישעיה כ״ח ט״ז) ein bewährter, geprüfter Stein.

בחר, 1. 2. הקל בה״ל: א) ענינו בחירה, erwählen ורוב קשורו עם ב, ואת אשר יִבְחַר בו (במדבר ט״ז ה׳) ולפעמים בקשור אֶת או ל, וּבָחוֹר אותו, (ש״א ב׳ כ״ח) כי בֹחֵר אַתָּה לְבֶן ישי, (ש״א כ׳ ל׳). ב) ענינו כמו בָחוֹן, prüfen. בְּחַרְתִּיךָ בכור עני, (ישעיה מ״ח יו״ד. איוב ל״ו כ״א) ובאה ר תמורת נ (בן גנאח).

הנִפְעַל א) מה״א בקל, erwünschter sein. וְנִבְחַר מות מחיים, (ירמיה ח׳ ג׳). ב) מה״ב בקל תה״ש geläutertes Silber. כסף נִבְחָר, (משלי יו״ד כ׳).

בָּחוּר בה״ל: א) מה״א בקל תה״ש לדבר נבחר, auserwählt. רכב בָּחוּר, (שמות י״ז ז׳) וברבוי בב׳ שואית, בחוּרֵי ישראל, (ש״ב יו״ד ט׳). ב) שת״ז וענינו נער, Jüngling *m.* שמח בָּחוּר, (קהלת י״א ט׳) וברבוי בפתח הב׳, בַּחוּרים וגם בתולות, (תהל׳ קמ״ח י״ב)

בְּחוּרִים שמ״ז ברבוי לימי הנעורים, die Jugendjahre. משרת משה מִבְּחוּרָיו, (במדבר י״א כ״ח) ובס״נ בימי בְּחוּרוֹתֶיךָ, (קהל׳ י״א ט׳. שם י״ב א׳)

בָּחִיר שת״ז מה״א בקל, Auserwählt, Liebling. שאול בְּחִיר ה׳, (ש״ב כ״א וא״ו) ובכנוי וישראל בְּחִירִי, (ישעיה מ״ה ד׳).

מִבְחָר וכן מִבְחוֹר ש״ת למופלג בטוב, beste, auserlesenste. בְּמִבְחַר קברנו, (בראשית כ״ג וא״ו) תה״ש, עיר מבחור, (מ״ב ג׳ י״ט. שם י״ט כ״ג) תה״ש.

בטא, 1. 3. ענינו שוה לשרש פָּתָה והוא דַבֵּר בלי שכל, thöricht schwatzen. הקל, יש בּוֹטֶה כמדקרות חרב, (משלי י״ב י״ח) ובאה ה׳ ת׳ א׳.

הפִּעֵל כהקל, לְבַטֵּא בשפתים, (ויקרא ה׳ ד׳)

מִבְטָא שמ״ז לדבור בלי שכל, מִבְטָא שפתיה, (במדבר ל׳ ז׳) das unbesonnene Reden.

בטח, 1. 5. הקל פ״ע ענינו אמונת הנפש על דבר, vertrauen, sicher sein. וקשורו לרוב עם ב. בו בָטַח לבי, (תהל׳ כ״ח ז׳) ועל המעט בקשור אֶל או עַל ואני אֶל ה׳ בָּטָחְתִּי, (תהל׳ ל״א ז׳) עַל מי בָטַחְתָּ, (מ״ב י״ח כ׳).

ההִפְעִיל versprechen, versichern. פ״י לרוב קשורו עם עַל, וַיַּבְטַח אתכם על שקר, (ירמיה כ״ט ל״א. תהל׳ כ״ב יו״ד) ולפעמים בקשור אֶל. אַל יַבְטַח אתכם חזקיה אֶל ה׳ (ישעיה ל״ו ט״ו).

בֶּטַח תה״פ ruhig, sicher. וישבתם בֶּטַח, (דברי׳ י״ב יו״ד) ורובו בקשור לְ וישבתם על הארץ לָבֶטַח, (ויקרא כ״ה י״ח. שם שם) ישכון לָבֶטַח, (דברים ל״ג י״ב).

בָּטוּחַ תה״פ כמו בֶּטַח, בָּטוּחַ בה׳, (תהל׳ קי״ב ז׳).

בִּטְחָה שמ״נ, בִּטָּחוֹן שמ״ז Hoffnung, Zuversicht.

(ויקרא כ"ג ל"ט) ועצה"ש לכל שכר, Einkommen n. Ertrag m. תְּבוּאַת שפתיו, (משלי י"ח כ').

בוז. בנינו קל פ"י ועניגו קלות דבר הפוך כבוד, geringe schätzen. וקשורו לרוב בל', בָּז לַדבר, (משלי י"ג י"ג) בוז יָבוזו לו, (ש"ה ה' ז') בַּז לְיום קטנות, (זכריה ד' יו"ד) משפטו בקמץ.

בוז שמ"ז Verachtung f. בגאוה וָבוז, (תהל' ל"א י"ט) ובה' ס"נ כי היינו בוּזָה, (נחמיה ג' ל"ו) כחסרון ל השמוש. פי' לפיד בוז לעשתות שאנן, (איוב י"ב ב') תמצא בשרש עשת.

בוך. בנינו נפעל פ"ע ענינו בלבול ותעות, verwirrt, verirrt, bestürzt. נְבוכים הם בארץ, (שמות י"ד ג') ובשורק ת' חולם, והעיר שושן נָבוכָה, (אסתר ג' ט"ו).

מְבוּכָה שמ"נ למהומה, Verwirrung f. (ישעיה כ"ב ה'):

בול, בּוּל בה"ל: א) שם לכל דבר דצומח, Gewächs n. (ולדעת רד"ק שרשו יבל ע"ש), כי בול הרים ישאו לו, (איוב מ"ם כ'. ישעיה מ"ד י"ט). ב) יֶרַח בּוּל, (מ"א ו' ל"ח) הוא שם לחדש השני.

בום בש' **במה. בון** בש' **בין.**

בוס. 1. 3. 6. 7. הקל פ"י בה"ל: א) כמו שרש בוז בז שענינו הפוך כבוד, verachten. תָּבוּס נופת, (משלי כ"ז ז') יָבוּס צרינו, (תהל' ה' י"ד). ב) וענינו כשרש בסס שענינו רמיסה, mit Füssen treten. ועל הרי אֲבוּסֶנּוּ, (ישעיה י"ד כ"ה) ומזה אפשר וְיָבוא סגנים כמו חמר, (ישעיה מ"א כ"ה) וענינו וְיָבוּס סגנים כמו חמר, ובעבור פגישת שתי ס' הוקלה הברתם ובאה א' ת' ס' כמו בָּזאו נהרים ארצו, תטורת בָּז זו.

הפֹּעֵל כה"ב בקל שענינו רמיסה, בּוֹסְסוּ מקדשך, (ישעיה ס"ג י"ח). וי"מ בוזה, יען בּוֹשַׁסְכֶם על דל, (עמוס ה' י"א) בחלוף ס' בש'. והפכו בּוֹלֵס שקמים בחלוף ס' בש' והראוי בּוֹלֵשׁ בש'.

הָהֻפְעַל סובל ב' ההוראות שבקל, כפגר מוּבָס, (ישעיה י"ד י"ט) zertreten oder verächtlich sein.

הִהְתְּפַּעֵל, sich treten, besudeln lassen. מִתְבּוֹסֶסֶת בדמיך, (יחזקאל ט"ז וא"ו).

מְבוּסָה וכן **תְּבוּסָה** שמ"נ ענינו מהומה Verwirrung f. יום מהומה וּמְבוּסָה, (ישעיה כ"ב ה') תְּבוּסַת אהויה, (דה"ב כ"ב ז').

בוץ. בּוּץ שם לפשתים טוה, Byssus. ותכריך בּוּץ, (אסתר ח' ט"ו) ועין שרש **בצץ.**

בוק. בּוּקָה, מְבוּקָה שתיהן שמ"נ לריקות, Oede, Wüste, Leere f. בּוּקָה וּמְבוּקָה, (נחום ב' י"א).

הַנִּפְעַל, וְהַפִּעֵל תמצא בש' **בקק.**

בַּקְבּוּק שם כלי יוצר, Flasche: לקנות בַּקְבּוּק, (ירמיה י"ט א'. ס"א י"ד ג').

בור, בּוֹר שע"ז למקום חפור דה"ל: א) מקום חפור ופנוי Grube f: ויתחבא העם — בַּבּוֹרוֹת (ש"א י"ג ו') בור כרה (תהל' ז' ט"ז). ב) למקוה המים, Brunnen, Cisterne. מעין ובור, (ויקרא י"א ל"ו) וּשְׁתוּ איש מי בורו, (ישעיה ל"ו ט"ז) בר"נ: בּוֹרוֹת חצובים, (דברים וא"ו י"א). ג) ענינו כלא וסהר, Gefängniss n. אשר בבית הַבּוֹר, (שמות י"ב כ"ט). ד) ענינו קבר, Grab n. חייתני מיורדי בור, (תהל' ל' ד') יֹרְדֵי בור, (ישעיה י"ד ט"ו) וע"ש ברר בהשם בר ועניגו זכות וצרוף.

בוש. 1. 3. 5. 7. הקל נה"ל: א) פ"ע ועניגו חרפה sich schämen: בא בקשור מ, בּוֹשׁוּ והִכָּלְמוּ מדרכיכם, (יחזקאל ל"ו ל"ב) בּוֹשָׁה אמכם, (ירמיה נ' י"ב). ב) והוא פעול כאלו היה בנפעל, ועניגו בך בטחו ולא בושו, (תהל' כ"ב ו') nicht verschämt werden, nicht zu Schande kommen. והעתיד בצירי ע"ד נחי פ"י וכן תֵּבוֹשִׁי כאשר בֹּשְׁתְּ, מאשור, (ירמיה ב' ל"ו. תהל' כ"ה כ'. ירמיה ו' ט"ו). ג) וענינו אֵחוּר, verweilen: ויחילו עד בּוֹשׁ. (שופטי' ג' כ"ה) כְּבַּפִּעֵל.

הַפִּעֵל פ"ע ועניגו איחור ועכבה, lang verweilen: כי בֹשֵׁשׁ משה, (שמות ל"ב א') בֹּשֵׁשׁ רכבו, (שופטים ה' כ"ח) מה"ג בקל.

הַהִפְעִיל בה"ל: א) מה"א בקל, zu Schande kommen lassen. והוא פ"י, אל תְּבִישֵׁנִי משברי, (תהל' קי"ט קט"ז) הֱבִישׁוֹתָ כי אלהים מאסם, (שם נ"ג וא"ו) ב) ג"כ מה"א beschämen, täuschen. והוא תה"פ הפעל נכלל בו בן מֵבִישׁ ומחפיר, (משלי י"ט כ"ו) כרקב בעצמותיו מְבִישָׁה, (שם י"ב ד') הוֹבִישָׁה בת מצרים, (ירמיה מ"ו כ"ד) הוֹבִישָׁה הורתם, (הושע ב' ז') (ע"ד נחי פ"י) schändlich handeln.

הִהִתְפַּעֵל כה"א בקל, sich schämen. ולא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ, (בראשית ב' כ"ה).

בּוֹשׁ תה"פ או שהוא מה"א בקל, Beschämung: ויחילו עד בּוֹשׁ, (שופטים ג' כ"ה) או שהוא מענין אחור ועכבה, כבפִּעֵל säumen, lange dauern.

בּוּשָׁה, בָּשְׁנָה בֹּשֶׁת שמ"נ Schande, Schmach, Beschämung f. העטית עליו בּוּשָׁה, (תהל' פ"ט מ"ו. עובדי' א' יו"ד) וּבֹשֶׁת פני כסתני, (תהל' מ"ד ט"ז. דה"ב ל"ב כ"א) בָּשְׁנָה אפרים יקח, (הושע יו"ד וא"ו).

מְבוּשִׁים שת"ז לאברי הבושה בזכר, Hoden pl. והחזיקה בִּמְבֻשָׁיו, (דברים כ"ה י"א).

בַּז, בִּזָּה ע"ש **בוז.**

הִתְפָּעֵל נה״ל: א) כהִפְעֵל נִהו״א מענין חרדה, ושדי הִבְהִילָנִי, (איוב כ״ג ט״ז). ב) כפִעֵל ב׳ וענינו זרוז, וַיְבַהֲלוּ את המן, (אסתר ו׳ י״ד). ג) וַיְבַהֲלוּהוּ משם, (דה״ב כ״ו כ׳) ענינו הרחקה במהירות schnell fortschaffen.

בֶּהָלָה שמ״נ בה״ל: א) מענין פחד, Entsetzen Bestürzung. ויבוא בקשור בְּ או לְ השמוש בנקוד פתח וענינו כליה, Untergang. ושנותם בַּבֶּהָלָה, (תהלי׳ ע״ח ל״ג) ולא ילדו לַבֶּהָלָה, (ישעיה ס״ה כ״ג) פי׳ לכליון.

בֶּהָלוֹת ש״ע בסר״נ, עיר וּבֶהָלוֹת, (ירמיה ט״ו ח׳) מהוראה א׳.

בהם. **בְּהֵמָה** שע״נ בנפרד, לבעח״י בעלת ארבע רגלים (בראשית ט״ז י״ח) ולפעמים נסה ודקה Vieh, Thiere. ובסמוך בֶּהֱמַת ובכנוי בְּהֶמְתְּךָ ויאמר על הכלל והפרט כדרך שם קבוץ, הַבְּהֵמָה אשר אני רוכב בה, (נחמיה ב׳ י״ב) בנפרד, בֶּהֱמַת הלוים (במדבר ג׳ מ״א) בסמוך, וברבוי בְּהֵמוֹת, ושן בְּהֵמוֹת אשלח בם (דברים ל״ב כ״ד) ואם יבוא אחרי השם בְּהֵמוֹת השם שָׂדֶה או אֶרֶץ ענינו תמיד חית הארץ, Thiere. וכן השם בְּהֵמוֹת באיוב פרשה מ״ם פסוק ט״ו.

בהן. **בֹּהֶן** שם לאגודל שבאצבעות היד והרגל, Daumen *f.*, grosse Zehe. ועל בֹּהֶן יָדוֹ, (ויקרא י״ד י״ד) ועל בֹּהֶן רַגְלוֹ (שם שם) ברבוי בהונות (שופטים א׳ ו׳).

בהק. **בֹּהַק** הוא, (ויקרא י״ג ל״ט) שֵׁם למין נגע המבהיק, Friesel - Ausschlag.

בהר. **בָּהִיר** ש״ת וענינו כתם ושמץ, Fleck *m.* בָּהִיר הוא בשחקים, (איוב ל״ז כ״א) (ולד״ק ענינו זך ונקי).

בַּהֶרֶת שת״נ לנגע שיש לה כתם לבן, weisser Fleck. בַּהֶרֶת לְבָנָה, (ויקרא י״ג ד׳).

בוא. 6. 5. 1. הקל הה״ל: א) פ״ע וענינו קרבת עצם אל עצם, kommen, hereinkommen וקשורו במלת אֶל או לְ או במלת לִפְנֵי או עַד, יָבוֹא אֵלֶיךָ להחיות, (בראשית ו׳ כ׳) והמן בָּא לַחֲצַר המלך, (אסתר וא״ו ד׳) ועמשא בָא לִפְנֵיהֶם, (ש״ב כ׳ י״ח) בָּא עַד הם (מ״ב ט׳ י״ח) כספכם בָּא אֵלָי, (בראשית מ״ג כ״ג) וכן במוסרי, eintreffen, zutreffen, תאוה בָאָה, (משלי י״ג י״ב) תָּבוֹא שאלתי, (איוב ו׳ ח׳) ואלה הַבָּאִים בשמות נְשִׂיאִים — וילכו למבוא גרר, (דה״א ד׳ ל״ח) ענינו ואלה הכתובים בשמות (בפסוק ל״ה ל״ו ל״ח בפרשה זו) בָּאוּ וילכו למבוא גרר בחסרון התאר הַכְּתוּבִים. ובפסוק מ״א בפרשה זו תקן הסופר וכתב כראוי: „וַיָּבוֹאוּ אלה הכתובים — ויכו את אהליהם״ (אהליהם אהלי מי?) אכן כל מבין יבין אשר הפסוק מ״א היא פירוש לפסוק ל״ט. — אָבוֹא בגבורות אדני אלהים אזכיר צדקתך; (תהל׳ ע״א ט״ז) ענינו בעוז ד׳ אבוא ואספר צדקותיך durch die Macht des Herrn. כמו ואני ברוב חסדך אָבוֹא ביתך, (שם ה׳ ח׳) durch deine Gnade. ב) ענינו ביאת תשמיש beiwohnen. בקשור אֶל, הבה נא וְאָבוֹא אֵלֶיךָ, (בראשית ל״ח ט״ז) ועם עַל, יבמה יָבוֹא עָלֶיהָ, (דברים כ״ה ה׳). ג) בקשור על ענינו ביאה למקום למשול ולכבוש, überfallen. מלך בני עמון בָּא עליכם, (ש״א י״ב י״ג) בָּא פול מלך אשור עַל הארץ, (מ״ב ט״ו י״ט). ד) ואם הפעל בָּא מחובר להשם שֶׁמֶשׁ ענינו שקיעת השמש, Untergehn (der Sonne); כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, (בראשית כ״ח יו״ד) לא יָבוֹא עוד שִׁמְשֵׁךְ, (ישעיה ס׳ כ׳) וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, (קהל׳ א׳ ה׳). ה) ובא לזרוז וענינו כמו לְכָה, komme! בּוֹאִי שכבה עמי, (ש״ב י״ג י״א) ובקשור עִם, gehen. וְעִם נעלמים לא אבוא, (תהל׳ כ״ו ד׳) בָּאָה תרשיש, (יונה א׳ ג׳, ישעיה ז׳ כ״ה). ובא המקור בכנוי אף שהיא פ״ע, תְּבוֹאָתְךָ טובה, (איוב כ״ב כ״א) וענינו תָּבוֹא לָךְ, תְּבוֹאֵנִי רגל גאוה, (תהל׳ ל״ו י״ב) תָּבוֹא לִי, והמקור הבא בשמוש לְ שואית בראש או במלת כה או בך, קמוצה בסוף מרמז מקום הגבול bis gegen. לְבוֹא חמת (במדבר י״ג כ״א, מ״א ח׳ ס״ה) בּוֹאֲכָה צוער (בראשית י״ג יו״ד) בּוֹאֲךָ עזה (שופטי׳ ו׳ ד׳).

הִפְעִיל פ״י בה״ל: א) מהו״א בקל, bringen, kommen lassen. והבל הֵבִיא, (בראשית ד׳ ד׳) את לא הֵבִיאָה אסתר, (אסתר ה׳ י״ג) ומ״ו, לְבָיא אותו בכלה, (ירמיה ל״ט ח׳) כמו לְהָבִיא בחסרון הה״, וְהָבֵא מעט, (חגי א׳ ו׳) einbringen. ב) מה״ד בקל, untergehen. וְהֵבֵאתִי השמש בצהרים, (עמוס ח׳ ט׳).

הָהָפְעַל הוּבְאוּ בית יוסף, (בראשית מ״ג י״ח) gebracht werden.

בּוֹא שמ״ז לביאה, סגר כל בית מִבּוֹא, (ישעיה כ״ד יו״ד) unzugänglich:

בִּיאָה שמ״נ Eingang. סמל הקנאה בַּבִּיאָה, (יחזק׳ ח׳ ה׳).

מָבוֹא או **מוֹבָא** ג״כ שת״ז למקום הכניסה, שומרי הַמָּבוֹא, (דה״א ט׳ י״ט) ויביאני בַּמָּבוֹא, (יחזקאל מ״ו י״ט) את מוֹבָאֶךָ, (ש״ב ג׳ כ״ה) ולכל מוצאיו ומוֹבָאָיו, (יחזקאל מ״ג י״א) וכן יקרא צד המערב מקום שקיעת השמש, מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ (דברים י״א ל׳) Abend - Seite. ובא בסרזו״נ כִּמְבוֹאֵי עיר, (יחזקאל כ״ו יו״ד) זכרים, מְבוֹאוֹת הים, (שם כ״ז ג׳) בסר״נ, פי׳ חוף הים, Ufer *n.*

תְּבוּאָה שת״נ לפרי הארץ, Frucht *f.* לפי שמובא מהשדה לאוצרות, את תְּבוּאַת הארץ,

כמו ב׳ השמוש, בַּדֵּי שאול תרדנה, (איוב י״ז ט״ז) ועניננו בתוך in. ובשוא הב׳, בְּדֵי ריק, (ירמיה נ״א נ״ח) בְּדֵי שופר, (איוב ל״ט כ״ה) ועניננו בְּשופר, בְּריק, בשאול mit, durch. ו) מענין כזב: 1) ש״ם לכזב לדברי רוח שאין בהם תועלת, Geschwätz n. | Lüge f. בַּדֶּיךָ מתים יחרישו, (איוב י״א ג׳). 2) ש״ת לְדֹבְרֵי כזב, Lügner m. מפיר אותות בַּדִּים, (ישעיה מ״ד כ״ה) חרב על הַבַּדִּים. (ירמיה נ׳ ל״ו).

בדא, בנינו קל פ״י קרוב להוראה וא״ו בשרש בַּד הנ״ל שעניננו כזב. אך ההבדל שביניהם הוא, אשר משורש בַּד האיש הדובר כזב ידע בנפשו כי כזב דִּבֵּר ושרש בדא עניננו חָשׁוּב על דבר ויאמין כי דבר אמת הוא ואף כי שקר וכזב בימינו, וע״כ בא הפעל **בדא** תמיד בקשור השם לֵב, בחדש אשר בָּדָא מִלִּבּוֹ (מ״א י״ב ל״ג) כי מִלִּבְּךָ אתה בוֹדָאם, (נחמיה ו׳ ח׳) ומשפטו בּוֹדָאָם ersinnen.

בדד, בנינו קל פ״ע ועניננו הִפָּרֵד מחברת זולתו, allein sein. ואין בּוֹדֵד במועדיו, (ישעיה י״ד ל״א) כצפור בּוֹדֵד על גג, (תהל׳ ק״ב ח׳).

בָּדָד תה״פ ועניננו יחידה, allein. בָּדָד ישב, (ויקרא י״ג מ״ו) איכה ישבה בָדָד, (איכה א׳ א׳) ונקשר לפעמים בל׳ השמוש, (ללא צורך) הן עָם לְבָדָד ישכן, (במדבר כ״ג ט׳) לְבָדָד לבטח תושיבני, (תהל׳ ד׳ ט׳).

לְבַד (בחבור ל השמוש ובנפילת אות הכפל) הוא תה״פ, כמו בָּדָד, allein. עדר עדר לְבַדּוֹ, (בראשית ל״ב י״ז) וכן בכל הכנוים לְבַדִּי, לְבַדְּךָ, לְבַדָּהּ, לְבַדָּם, לְבַדָּן בדגש ה׳, וכשבא בסמוך על מ׳ אחריו לְבַד מֵאשר יושיט לו המלך, (אסתר ד׳ י״א) הגברים לְבַד מִטָּף, (שמות י״ב ל״ז) עניננו זולת ausser. ונמצא ג״כ אשר המ׳ נעתקה מהמלה שאחרי המלה לְבַד והתחברה עם המלה לְבַד (כדרך אותות השמוש שנעתקות ממלה למלה, ותשם בפוך עיניה, והראוי ותשם פוך בְּעיניה, יש לאל ידי ועניננו יש אל לידי) מִלְּבַד שבתות ה׳, (ויקרא כ״ג ל״ח) מִלְּבַד הרעב הראשון, (בראשית כ״ו א׳) מִלְּבַד נשי בני יעקב, (בראשית מ״ו כ״ג) ועניננם לְבַד מִשבתות, לְבַד מֵהרעב ausser. ובכנוי, אין עוד מִלְּבַדּוֹ, ausser ihm.

בדל, 2. 5. הנפעל בה״ל: א) פ״ע הפרשה והרחקה, sich entfernen, absondern. וקשורו תמיד עם מ׳, הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ העדה, (במדבר ט״ז כ״ב), וכל הַנִּבְדָּל מֵעַמֵּי הארצות, (עזרא ט׳ א׳. נחמיה י׳ כ״ט) ב) פ״י ועניננו בחירה, ausgelesen werden, ויבוא בקשר לְ וַיִּבָּדֵל אהרן להקדישו, (דה״א כ״ג י״ג).

ההִפְעִיל פ״י דה״ל: א) בקשור ל׳ או מ׳ מענין בחירה במובן הטוב, כי הִבְדִּיל אלהי ישראל אֶתְכֶם לְהַקְרִיב, (במדבר ט״ז ט׳). ובמובן הרע, (ישעיה נ״ו ג׳) absondern. ב) מענין הרחקה, trennen, entfernen. בכנפיו ולא יַבְדִּיל, (ויקרא א׳ י״ז). ג) מורה הגבול; absondern, scheiden; וְהִבְדִּילָה הפרכת לכם, (שמות כ״ו ל״ג). ד) הפרש בין שני דברים המאוחרים, בקשור בֵּין וּבֵין. 1) בטבעי, וַיַּבְדֵּל אלהים בין האור וּבֵין החשך, (בראשית א׳ ד׳) absondern, scheiden. 2) במוסרי, unterscheiden. לְהַבְדִּיל בֵּין הקודש וּבֵין החול, (ויקרא יו״ד יו״ד. שם י״א מ״ז).

בְּדַל אוֹזֶן שת״ז לתנוך האוזן Ohrläppchen. (עמוס ג׳ י״ב)

בְּדִיל שק״ז למין מתכת, הַבְּדִיל ועופרת, Zinn n.; (במדבר ל״א כ״ב) אֶבֶן הַבְּדִיל, (זכריה ד׳ יו״ד) das Bleimaas. ויבוא ברבוי (חוץ מהמנהג בהשם הקבוץ) ואסירה כל בְּדִילָיִךְ (ישעיה א׳ כ״ה) והוא כנוי לפסולת הנבדל מהכסף והוא שם נרדף לסיג Schlacken.

בְּדֹלַח (בראשית ב׳ י״ב) שם אבן יקרה Kristal m.

בדק, בֶּדֶק שד״ז לבקע וחריץ, Spalte, Riss. את בֶּדֶק הבית, (מ״ב כ״ב ה׳) מחזק בִּדְקֵךְ, (יחזקאל כ״ז ט׳).

והפֹּעל ממנו הוא בקל פ״י ועניננו הפך השם והוא לתקן הבדק, das Baufällige herzustellen; לִבְדּוֹק ולחזק, (דה״ב ל״ד יו״ד).

בהה, בֹּהוּ עניננו רֵיק וכן הוראתו בערבי, leer: היתה תהו וָבֹהוּ, (בראשית א׳ ב׳) ולרד״ק עניננו ג״כ שממה (ירמיה ד׳ כ״ג. ישעיה ל״ד י״א) wüst.

בהט, בַּהַט ושש, (אסתר א׳ ו׳) שם לנופך מזויף, וכן תרגמו השבעים.

בהל, 2. 3. 5. הנִפְעַל נה״ל: א) מענין חרדה, heftig erschrecken, ausser sich sein: אז נִבְהֲלוּ אלופי אדום, (שמות ט״ו ט״ו) כי נִבְהַל מאוד, (ש״א כ״ח כ״א). ב) אם בא אחרי הפעל ל׳ עניננו מהירה להשיג דבר, eilig gehen, gierig sein. נִבְהָל לַהוֹן, (משלי כ״ח כ״ב) ובקשור מ׳ עניננו הראות רוגז, aufgeregt, trotzig weggehen. אל תִּבָּהֵל מִפָּנָיו תֵּלֵךְ, (קהל׳ ח׳ ג׳). ג) עניננו כליה ואבד, plötzlich untergehen. יבושו וְיִבָּהֲלוּ, (תהל׳ ו׳ י״א) ומזה הש״ם כי כלה אך נִבְהָלָה (צפניה א׳ י״ח) plötzlicher Untergang.

הפִּעֵל פ״י: א) מענין חרדה כבנפעל הוראה א׳, verzagt machen, erschrecken: וּמְבַהֲלִים אותם, (עזרא ד׳ ד׳). ליראם וּלְבַהֲלָם, (דה״ב ל״ב י״ח). ב) מה״ב בנפעל ועניננו למהר ולזרז פ״י beschleinigen. וַיְבַהֵל את תמרוקיה, (אסתר ב׳ ט׳) יצאו מְבֹהָלִים, (שם ח׳ י״ד) rasch, schnell. ג) והוא פ״ע ועניננו עשות בחפזון, voreilig sein. אל תְּבַהֵל על פיך, (קהל׳ ה׳ א׳. שם ז׳ ט׳).

הראשונה. ובחסרון לה״פ, הֵתָיוּ לאכלה, (ירמיה י״ב ט), כלם עומדים אבל לקראת צמא הֵתָיוּ מים, (ישעי׳ כ״א י״ד) הוא פ״י וענינו הָבִיאוּ bringen.

אוֹתִיּוֹת שמ״נ לדברים העתידים לבוא. Zukünftiges. הגידו הָאֹתִיּוֹת לאחור (ישעי׳ מ״א כ״ג).

אִיתוֹן גם **אֵיתָנִים** פרשתי בש׳ אית.

אתן. אָתוֹן שע״נ לחמור נקבה, Eselin f. ותרא הָאָתוֹן, (במדבר כ״ב כ״ג) ברבוי ס״נ אֲתֹנוֹת, (בראשית ל״ב ט״ז).

אֶתְנָה, אֶתְנַן בשרש תנה.

אתיק בשרש נתק.

אות ב

באר. בנינו פִּעֵל פ״י בה״ל: א) ענינו חָרֹת eingraben. וּבָאֵר על הלוחות (חבקוק ב׳ ב׳) בָּאֵר היטב, (דברים כ״ז ח׳). ב) ענינו פירוש, erklären. הואיל משה בֵּאֵר את התורה, (דברים א׳ ה׳).

בְּאֵר בה״ל: א) שע״נ למקוה מים, Brunnen m. בְּאֵר מים, (בראשית כ״א י״ט) וישב על הַבְּאֵר, (שמות ב׳ ט״ו) בר״נ בְּאֵרוֹת, (בראשית כ״ו ט״ו). ב) שע״נ לבור חפור אף אם מים אין בו, Grube f. תורידם לִבְאֵר שחת, (תהל׳ נ״ה כ״ד) וברבוי בֶּאֱרוֹת חמר, (בראשית י״ד י״ד).

באש. 1. 2. 5. 8: הקל פ״ע וענינו סרחון, stinken. וּבָאַשׁ היאר, (שמות ז׳ י״ח).

הַנִּפְעַל עצה״ש להפסד האהבה, mit dem Freunde brechen. וקשורו עם בְּ או אֶת, נִבְאַשׁ ישראל בַּפְּלִשְׁתִּים, (ש״א י״ג ד׳) כי נִבְאַשְׁתָּ אֶת אביך, (ש״ב ט״ז כ״א).

הַהִפְעִיל בה״ל: א) כבקל פע״ו stinkend sein, machen. ולא הִבְאִישׁ, (שמות ט״ז כ״ד) עומד, והיוצא זבובי מות יַבְאִישׁ, (קהל׳ יו״ד א׳). ב) פ״י ענינו כבנפעל, verhasst machen. בקשור בְּ לְהַבְאִישֵׁנִי ביושבי הארץ, (בראשית ל״ד ל׳) יַבְאִישׁ ויחפיר, (משלי י״ג ה׳) schlecht handeln.

הִתְפַּעֵל, כבנפעל, sich verhasst machen. הִתְבָּאֲשׁוּ עם דוד, (דה״א י״ט ו׳).

בְּאֹשׁ או **בְּאשׁ** ש״מ לסרחון, Gestank m. ועלה בָאְשׁוֹ, (יואל ב׳ כ׳) בְּאשׁ מחניכם, (עמוס ד׳ יו״ד).

בָּאְשָׁה שת״נ לזרע נשחתה, Unkraut. תחת שעורה בָאְשָׁה, (איוב ל״א מ׳).

בְּאֻשִׁים ש״ת לענבים נשחתים, Herlinge. ויעש בְּאֻשִׁים, (ישעיה ה׳ ב׳).

בבה. בָּבָה שע״נ לאישון העין, Augapfel m. נוגע בְּבָבַת עינו, (זכריה ב׳ י״ב) ובא ג״כ בב׳ אחת, בַּת עין, (תהל׳ י״ז ח׳. איכה ב׳ י״ח).

בג. פַּג שם למזון, Kost f. פת בָּגָם, (דניאל א׳ ט״ז).

בגד. בנינו קל פ״י (והוראתו הוא מן השם בֶּגֶד שהוא מלבוש המכסה את הגוף או הדבר אשר נרצה שלא יֵרָאֶה, ועצה״ש נבנה ממנו הפעל וענינו מעל ומרמה. וכן יאמר הלועז על הַמִּרְמָה unter der Decke spielen. וכן הפעל מָעַל נגזר מהשם מְעִיל, ולדעתי אפשר לפרש ע״ז המקרא הקשה, וכסה חמס על לבושו, (מלאכי ב׳) וענינו וכסה לְבוּשׁ על חמסו. כמו שאמרו סרס המקרא ודרשהו, וכן עיני גבהות אדם, (ישעיה ב׳) וענינו גבהות עיני אדם ועין ג״כ שרש חמס) וקשור הפעל לרוב עם בְּ, כל רעיה בגדו בה, (איכה א׳ ב׳) בְּגַדְתֶּם בִּי, (ירמיה ג׳ כ׳. שם ה׳ י״א. הושע ה׳ ז׳) hintergehen, betrügen. ופ״א בקשור מ בָּגְדָה אשה מֵרֵעָה, (ירמיה ג׳ כ׳) (וכשהוא בא בלי קשור אז הפעל מקרה הפעולה בְּגַדְתֶּם, (ש״א י״ה ל״ג) ענינו בגדתם בגד) treulos, bundesbrüchig handeln.

בֶּגֶד בה״ל: א) שמ״נ וענינו כהשם מַעַל, Treulosigkeit f. וּבֶגֶד בוגדים בגדו, (ישעיה כ״ד ט״ז) ומזה ג״כ אנשי בֹּגְדוֹת, (צפניה ג׳ ד׳) Männer der Treulosigkeit. ב) ש״ע למלבוש או לחומר שעושים ממנו מלבוש, Kleid. Gewand. בֶּגֶד הצמר, (ויקרא י״ג נ״ט) בֶּגֶד תכלת, (במדבר ד׳ ט׳) ברזו״נ ולבש בְּגָדִים אחרים, (ויקרא ו׳ ד׳) כל בִּגְדוֹתֶיךָ, (תהל׳ מ״ה ט׳).

בּוֹגֵד ש״ת Treuloser m. דברי בוֹגֵד, (משלי כ״ב י״ב) בר״ז בּוֹגְדִים, ראיתי בוֹגְדִים, (תהל׳ קי״ט קנ״ח).

בָּגוֹדָה תהש״נ, Treulose f. בָּגוֹדָה אחותה יהודה, (ירמיה ג׳ ז׳).

בד. בַּד וה״ל: א) ענינו פשתים, Leinen m. Leinwand f. בגדי הַבָּד, (ויקרא י״ז כ״ג) ונקרא הפשתים בשם בַּד לפי שעצי הפשתים גדלים כל אחד לבדו (ועין בהמלה בָּדָד ובהמלה לְבַד), ומזו: לא אחריש בַּדָּיו, (איוב מ״א ד׳) Eigenthümlichkeit f. ב) וענינו מוט, Stangen pl. ועשית בַדִּים למזבח, (שמות כ״ז וא״ו). ג) וענינו ענפים, Zweigen. ותעש בַּדִּים, (יחזק׳ י״ז וא״ו) ומשאל על אברי האדם ועל בניו שהמה לו כענפים לאילן, Glieder Kinder pl. יאכל בַּדֵּי עורו, (איוב י״ח י״ג). ד) ענינו שווי המשקל, בַּד בְּבַד יהיו, (שמות ל׳ ל״ד) gleiches Gewicht, od. jeden einzelnen gewogen. ה) וענינו

ובאו שניהם, בַּעֲבוּר אֲשֶׁר יברכך, (בראשית כ"ז יו"ד) 7) וענינו כמו ו החבור, und. עון אֲשֶׁר חטא, (הושע י"ב ט') ענינו עון וְחטא, טוב אֲשֶׁר יָפֶה, (קהל' ה' י"ז). ענינו טוב ויפה. 8) וענינו כמלת אִם בה"ב שם אם בא להורות התיחסות הזמן, als. אֲשֶׁר יחזיקו עשרה אנשים, (זכריה ח' כ"ג) ולפעמים תחסר המלה אֲשֶׁר, עדתך קנית קדם, (תהל' ע"ד ב') ענינו אֲשֶׁר קנית קדם וכן זה שכנת בו וענינו אֲשֶׁר שכנת בו, (שם שם) וכפי' הראב"ע, וכן יבוא שלום ינוחו על משכבותם, (ישעיה נ"ז ב') והראוי לַאֲשֶׁר ינוחו על משכבותם. ובאה מלת אֲשֶׁר בשמוש אות מאותיות בכל"ם, הב' מורה המקום או הסבה, בַּאֲשֶׁר הוא שם, (בראשית כ"ז י"ז) המקום wo, allwo. בַּאֲשֶׁר את אשתו, (שם ל"ט ט') הסבה weil. ועם כ' מורה השואה, wie — so. כַּאֲשֶׁר יענו אותו כן ירבה, (שמות א' י"ב) כַּאֲשֶׁר עשה כן יעשה לו, (ויקרא כ"ד י"ט). כַּאֲשֶׁר עשה ביום הזה, (שם ח' ל"ד) sowie. ובקשור ל' מורה הדבר או האיש שאליו תתיחס, zu was, welcher. לַאֲשֶׁר אני מצוה אותך, (בראשית כ"ז ח') ענינו לדבר אשר אני מצוה אותך, לַאֲשֶׁר על ביתו, (בראשית מ"ז ח') ענינו לְאִיש אשר על ביתו. ובמ', מורה על האיש, von welchen. לבד מֵאֲשֶׁר יושיט לו המלך, (אסתר ד' י"א) וענינו לבד מהאיש אשר יושיט לו.

אֲשֵׁרָה שת"נ לאילן הנעבד, Götzen-Pflanze. לא תטע לך אשרה, (דברים י"ז כ"א) ברזו"נ וַאֲשֵׁרֵיהֶם תגדעון, (שם ו'. ה' מיכה ה' י"ג) ואת הָאֲשֵׁרוֹת, (שופטי' ג' ז'. דה"ב י"ט ג').

תְּאַשּׁוּר שם למין ארז, (ישעי' מ"א י"ט) Buchsbaum.

אשש. בנינו התפעל פ"ע ענינו התאמצות, Muth fassen. זכרו זאת וְהִתְאוֹשָׁשׁוּ, (ישעי' מ"ו ח').

אָשְׁיָה שת"נ ליסוד החומה לפי שהוא חזק, Grund-feste *f.* נפלו אָשְׁיוֹתֶיהָ, (ירמיה נ' ט"ו).

אֲשִׁישׁ שת"ז ליסוד כמו אָשְׁיָה הנ"ל ולא נמצא רק בר"ז לַאֲשִׁישֵׁי קיר חרשת תהגו אך נכאים, (ישעיה ט"ז ז') וענינו ליסודי מבצר חרשת תקראו עתה רק נכאים וחלשים והשם קִיר ענינו מבצר או מצודה, קיר מואב, (ישעיה ט"ו א') תרגום כְּרַכָּא דמואב וכן קיר חרש, (ירמיה מ"ח ל"ו) ובתלמוד קראו למצודה אַקְרָא, אַקְרָא דאגמה (כ"ב קכ"ט) אַקְרָא דהגרוניא, (שם רס"ה) ועיין בערוך ע' (כרך ג') ותרגום הכתוב die sonst festen Gründe der Burg Charaschet sollen jetzt nur die Schwachen genannt werden.

אֲשִׁישָׁה שת"נ לגביע, Becher *m.* אשפר וַאֲשִׁישָׁה (ש"ב ו' י"ט) ברז"נ אֲשִׁישֵׁי ענבים, (הושע ג' א') בר"ז, סמכוני בָּאֲשִׁישׁוֹת, (ש"ה ב' ה') בר"נ והשבעים העתיקו עוגת ענבים מענין קשה וחזק כהוראת הש"ש הזה שלפנינו, לפי שהיו ענבים נכתשים במכתש, נעשו חזקים וקשים Kuchen *m.*

את. אֵת נה"ל: א) והוא יחס הפעול, כי אם תאמר ראובן הִכָּה שמעון, לא נדע עוד מי הוא הַמֻּכֶּה, אבל אם תאמר ראובן הִכָּה אֶת שמעון נדע אשר שמעון הוא הַמֻּכֶּה, והוא מנע"ו ושרשו אות ובחבור הכנויים יבוא אוֹתִי אוֹתְךָ אותו וכו' לזכר den: ולנקבה die. ונמצא ג"כ לפני הפועל, ואת הברזל נפל, (מ"ב ו' ה'. נחמיה ט' י"ט). ב) והוא מלת היחס נרדף בענין למלת עִם, mit. יצחק מצחק אֵת רבקה אשתו, (בראשית כ"ו ח') אֵת יעקב, (שמות א' א') רועה אֶת אחיו, (בראשית ל"ז ב') ושרשו אתת וע"כ תבוא בכנוי בדגש, אִתִּי, אִתְּךָ, אִתּוֹ, אִתָּם, אִתָּן וכו' ובא אֵת ת' אַף. ובא הארי וְאֶת הדוב, (ש"א י"ז ל"ד) וענינו אף הדוב, בתרגום שם ואוף הדובא, ובא אֵת במקום מִן, von: הם יצאו אֶת העיר, (בראשית מ"ד ג'). וענינו מִן העיר ואֵת שדי ויברכך, (שם מ"ט כ"ה) ענינו משדי ובא ג"כ במקום אֶל, zu: וְהָרְאָה אֶת הכהן, (ויקרא י"ג מ"ט) ויגש דוד אֶת העם, (ש"א ל' כ"א) אֶת בית ה' אני הולך, (שופטים י"ט י"ח) ענינם אֶל ובמקום ב' השמוש, וְאוֹתָנוּ אל תמרדו, (יהושע כ"ב י"ט) gegen: והתחלקו אוֹתָהּ, (שם י"ח ה') וענינם בָּנוּ, בָּהּ mit. ובמקום ל השמוש zu. ועשה אֶת דמו כאשר עשה לדם הפר, (ויקרא ט"ז ט"ו) ענינו ועשה לְדָמוֹ, אֶת מי הגדת. (איוב כ"ו ד') ענינו אֶל מִי ולדעת הראב"ע ענינו ג"כ כמו נַפְשׁוֹ. ומזו וַיִּקָּבֵר אֹתוֹ בגי, (דברים ל"ד ו') וכן אֹתָם ברע לאמר, (שמות ה' י"ט) sich selbst. ג) שם כלי לעבודת השדה, Hacke *f.* מַחֲרַשְׁתּוֹ וְאֵתוֹ, (ש"א י"ג כ') וברבוי לְמַחֲרֵשׁוֹת וְלָאֵתִים, (שם שם כ"א) ובדגש הת', (ישעיה ב' ד') בא הדגש ת' הת"ג.

אַתְּ מלת הגוף לנקבה נוכחת du. אַתָּה לזכר נוכח ולפעמים גם לזכר בלי ה', וְאַתְּ תדבר אלינו, (במדבר י"א ט"ו) du. אַתֶּם לר"ז, ולר"נ אַתֶּן ובתוס' ה' וְאַתֵּנָה ידעתן, (בראשית ל"א וא"ו) ihr.

אתא או **אתה.** בנינו קל וענינו ביאה, kom-men. אָתָא בקר, (ישעיה כ"א י"ב) וְאָתָא מרבבות קודש. (דברים ל"ג ב') עדיך תֵּאתֶה, (מיכה ד' ח'). מצפון וַיֵּאת, (ישעיה מ"א כ"ה) בנוח הא'

ויטע אֶשֶׁל, od. eine Art von Tamariska: (בראשית כ״א ל״ג).

אשם, 1: 2. 5. הקל פע״ו גה״ל: א) ענינו הכרת החטא שעשה והתודה עליו, sich schuldig wissen. ורבו על החטא בשגגה, אָשֹׁם אָשַׁם לה׳, (ויקרא ה׳ י״ט). בשגגה וְאָשֵׁם, (שם ד׳ כ״ב) וְאָשְׁמָה דנפש, (במדבר ה׳ וא״ו) ואם ידבר טהאיש אשר נעשה לו העול, יבוא בקשור ל׳ או במלת לו, אָשֹׁם אָשַׁם לד׳, (ויקרא ה׳ י״ט). לאשר אָשַׁם לו, (במדבר ה׳ ז׳) והדבר אשר נעשה בו האשם יבוא ג״כ בל׳, יֶאְשַׁם לאחת מאלה, (ויקרא ה׳ ה׳) או עם ב׳, וַיֶּאְשַׁם בַּבַּעַל, (הושע י״ג א׳). ב) ענינו העונש הבא על דאָשֵׁם, die Schuld büssen, verdammt sein: כל אוכליו יֶאְשָׁמוּ, (ירמיה ב׳ ג׳. שם ב׳ ז׳) ושנאי צדיק יֶאְשָׁמוּ, (תהל׳ ל״ד כ״ב) וַיֶּאְשְׁמוּ יושבי בה, (ישעיה כ״ד ו׳). ג) פ״ע וענינו שמה, wüst sein. וְיֶאְשְׁמוּ מזבחתיכם, (יחזקאל ו׳ ו׳).

דנִפְעַל מה״ג בקל, verwüstet werden. גם עדרי הצאן נֶאְשָׁמוּ, (יואל א׳ י״ח).

ההִפְעִיל פ״י, הַאֲשִׁימֵם אלהים, (תהל׳ ה׳ י״א). מה״ב בקל lasse sie büssen. או שהיא מה״ג בקל richte sie zu Grunde.

אָשֵׁם בה״ל: א) תה״ש למחויב עונש, טמא וְאָשֵׁם, (ויקרא ה׳ ב׳). אבל אֲשֵׁמִים אנחנו, (בראשית מ״ב כ״א) strafbar. ב) ש״ת למביא קרבן על אשמו, וַאֲשֵׁמִים איל צאן על אשמתם (עזרא יו״ד י״ט) Schuldige (und als Schuldige zu bringen einen Widder für ihre Schuld.

אָשָׁם בה״ל: א) שמ״ז לפעולה המביאה לידי אשם, eine Schuld: והבאת עלינו אָשָׁם, (בראשית כ״ו יו״ד). ב) שת״ז לקרבן הבא על הָאָשָׁם, das Schuldopfer. והביא את אֲשָׁמוֹ, (ויקרא ה׳ ו׳). או בא על ממון העונש, das verschuldete Gut. להשיב הָאָשָׁם אליו, (במדבר ה׳ ח׳).

אַשְׁמָה בה״ל: א) ענינו הבאת קרבן האשם, ביום אַשְׁמָתוֹ, (ויקרא ה׳ כ״ד) an dem Tage, an welchem er seine Beschuldigung laut bekennt. ב) וענינו החטא, שמ״נ, Schuld, Verschuldung. לְאַשְׁמַת העם, (ויקרא ד׳ ג׳) וְאַשְׁמוֹתַי ממך לא נכחדו, (תהל׳ ס״ט ו׳) הרבה אַשְׁמָה, (דה״ב ל״ג כ״ג, שם כ״ח י״ג).

אַשְׁמַן שת״ז למקום שמם, wüster Ort. מה״ג בקל בָּאַשְׁמַנִּים כמתים, (ישעיה נ״ט יו״ד).

אשף. שת״ז לקוסם, Zauberer, Zeichendeuter. חרטום וְאַשָּׁף, (דניאל ב׳ יו״ד).

אַשְׁפָּה בה״ל: ש״ק לזבל, Mist n. מֵאַשְׁפּוֹת ירים אביון, (תהל׳ קי״ג ז׳) אַשְׁפַּתּוֹת (איכה ה׳). ב) שם לנרתק החיצים, Köcher m. עליו תרנה אַשְׁפָּה, (איוב ל״ט כ״ג) בְּאַשְׁפָּתוֹ הסתירני, (ישעיה מ״ט ב׳).

אֶפְשַׁר ע״ש שפר.

אשר, 3: 4: הפִעֵל פ״י גה״ל: א) ענינו הנהגה והדרכה, führen, leiten. וְאַשֵּׁר בדרך לבך, (משלי כ״ג י״ט). ואל תְּאַשֵּׁר בדרך רעים, (שם ד׳ י״ב) בחסרון הפעול רַגְלֶךָ. ב) ענינו הַלֵּל, glücklich preisen. באשרי כי אִשְּׁרוּנִי בנות, (בראשי׳ ל׳ י״ג). ג) ענינו החזק, unterstützen. אַשְּׁרוּ חמוץ, (ישעיה א׳ י״ז) ומזה ג״כ הסכמה וקיום, Beifall geben. אנחנו מְאַשְּׁרִים זדים, (מלאכי ג׳ ט״ו) וכן בתלמוד, לְאַשֵּׁר ולקיים.

הפֻעַל מה״ג בפִעֵל, יְאֻשַּׁר בארץ, (תהל׳ מ״א ג׳)

אֹשֶׁר שמ״ז, Glück m. בְּאָשְׁרִי כי אשרוני, (בראשי׳ ל׳ י״ג).

אַשְׁרֵי בסימן הרבים מן אֹשֶׁר, Heil, Glück m. אַשְׁרֵי האיש, (תהל׳ א׳ א׳).

אָשּׁוּר שת״ז תמיד בכנוי, ש״נ לצער, יבין לַאֲשֻׁרוֹ, (משלי י״ד ט״ו) אם תטה אֲשֻׁרִי מני הדרך, (איוב ל״א ז׳). וברבוי תמוך אֲשֻׁרַי, (תהל׳ י״ז ה׳) Pfad, Tritt m. (אבל כנמר על דרך אָשׁוּר (הושע י״ג ז׳) ענינו הבטה משרש שור והא׳ לשמוש)

אֲשֶׁר בה״ל: א) מלת היחס והוא כנוי המצטרף welchen, welche, pron. relativ: בא לזכר ולנקבה יחיד ורבים, וַאֲשֶׁר תאר יואר, (במדבר כ״ב ו׳) האשה אֲשֶׁר נתתי עמדי, (בראשית ג׳ י״ב) אֲשֶׁר ילכו (שמות ל״ב א׳). ויבוא ג״כ תמורת המלה אֲשֶׁר, שְׁ שַׁ שֶׁ, שֶׁהֵם בהמה, (קהלת א׳ י״ח) שַׁקַּמְתִּי דבורה (שופטי׳ ה׳ ו׳). שַׁלָּמָה אהיה כעטיה, (ש״ה א׳ ז׳) שֶׁיָּבוֹא אחרי, (קהלת ב׳ י״ג) וענינם אֲשֶׁר. ב) ענינו כמלת הענין לבאור דבר או לבאור המשפט: 1) ענינו תנאי, כמלת אם בה״א שם, wenn. אֲשֶׁר נשיא יחטא, (ויקרא ד׳ כ״ב) את הברכה אֲשֶׁר תשמעו (דברים י״א כ״ז). 2) כטעם אם בהוראה א׳ שם, או כמלת כִּי בהוראה ב׳ שם, לקשור הענין, dass. אֲשֶׁר לא תבוא ושתי, (אסתר א׳ י״ט) ובא ג״כ מחובר למלת אִם, עד אשר אִם עשיתי, (בראשית כ״ח ט״ו) ודי באהת. 3) וענינה כמלת כְּמוֹ, sowie, ebenso. או בכף השואה, אֲשֶׁר אם יוכל איש למנות — גם זרעך ימנה (שם י״ג י״ז). 4) ענינה כמלת אָמְנָם או אָכֵן הבאה לְאַמֵּת, אֲשֶׁר שמעתי בקול ה׳, (ש״א ט״ו כ׳) allerdings habe ich befolgt. 5) כטעם יַעַן, weil conj. אֲשֶׁר הבאשתם את רחנו, (שמות ה׳ כ״א) ובאו שניהם יַעַן אֲשֶׁר עשית, (בראשית כ״ב ט״ז) ודי באחת. 6) כטעם בַּעֲבוּר, damit. אֲשֶׁר ייטב לך, (דברי׳ ד׳ ב׳)

אֹרֶךְ שמ"ז, die Länge. אֹרֶךְ התיבה, (בראשית ו' ט"ו) אֹרֶךְ ימים, (תהל' צ"א ט"ז) Lebensdauer.

אֲרֻכָּה תהש"נ, lang: אֲרֻכָּה מארץ מדה, (איוב י"א ט') מלחמה אֲרוּכָּה, (ש"ב ג' א') ein langdauernder Krieg.

אֲרוּכָה שמ"נ, נרדף עם רפואה, אֶשֶׁר, צְדָקָה ובא לרוב בקשור הפעל עָלָה ולפעמים בפעל צָמַח, וַאֲרֻכָתְךָ מהרה תִצְמָח, (ישעיה נ"ח ח') כי אַעֲלֶה אֲרוּכָה לך, (ירמיה ל' י"ז. שם ח' כ"ב. שם ל"ו ו') Rettung, Heilung, Genesung, Glück. ועצה"ש כי עָלְתָה אֲרוּכָה להומות ירושלים. (נחמיה ד' א') Ausdehnung *f*, Herstellung *f*.

ארם. אֲרָם שם מדינה, Syrien. מן אֲרָם ינחני בלק, (במדבר כ"ג ז').

אֲרָמִית ש"ת ללשון ארמי, syrische Sprache. (ישעי' ל"ו י"א).

אַרְמוֹן שת"ז לבירה, Palast. כי אַרְמוֹן נטש, (שם ל"ד י"ד) וברבוי אַרְמְנוֹת אַף בנפרד, על אַרְמְנוֹת באשדוד, (עמוס ג' ט'). ובא בה: ת' א' והשלכתנה הַהַרְמוֹנָה, (שם ד' ג') וענינו הבית הגדול וכן וְהַהַרְאֵל ת' וְהָאֲרִאֵל.

ארן. אָרוֹן לרוב שע"ז, ופעמים נקבה ויושם בָּאָרוֹן, (בראשית נ' כ"ו) Lade *f*. בסמוך, אֲרוֹן אלהים (ש"א ג' ג') אֲרוֹן הברית, (יהושע ג' ג') Bundeslade. אֲרוֹן העדות, (שמות כ"ה כ"ב) Lade des Gesetzes.

אֹרֶן שם מין עץ, נטע אֹרֶן, (ישעיה מ"ד י"ד).

ארץ. אֶרֶץ ש"נ לרוב בל"נ ולפעמים בל"ז נָשָׂא אותם הָאָרֶץ, (בראשית י"ג ו') נֶעְתַּם אֶרֶץ, (ישעיה ט' י"ח) הה"ל: א) שם כולל התבל כלה, die Erde. את השמים ואת הָאָרֶץ, (בראשית א' א'), ב) וענינה מדינה, Land: אֶרֶץ מצרים, (בראשית מ"א י"ט). אֶרֶץ יהודה, (דברים ל"ד ב') ברבוי אֲרָצוֹת, בְּאַרְצוֹתָם, (בראשית י"ד ה') בְּאַרְצוֹתָם לגויהם (שם כ') Länder. ג) שם כנוי לְרֶחֶם, Mutterleib. רקמתי בתחתיות אָרֶץ, (תהל' קל"ט ט"ו). ד) שדה, Acker. אֶרֶץ ארבע מאות, (בראשית כ"ג ט"ו). ה) יושבי הָאָרֶץ, או עמי הָאָרֶץ *n.* Volk. ישועת בל נעשה אָרֶץ, (ישעיה כ"ו י"ח). היוחל אֶרֶץ ביום אחד וגו', (שם כ"ו ח'). ו) ובא על הָאָרֶץ אשר נולד שם, Vaterland *n*. אל מקומי וּלְאַרְצִי, (בראשית ל' כ"ה. ישעיה ח' ח'). ז) וענינו שְׁאוֹל, Hölle *f*. הָאָרֶץ בריחיה בעדי לעולם ותעל משחת חיי. (יונה ב' ז') וסורי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ, (ירמיה י"ז י"ג).

ארר. 1. 2. 3. 6. הקל פ"י וענינו קללה וחסרון ומקלליך אָאֹר, (בראשית י"ב ג'. שם כ"ז כ"ט) אָרוֹתִי את ברכותיכם, (מלאכי ב' ב') fluchen.

הנִפְעָל, במארה אתם נֵאָרִים (שם ג' ט'). הפִעֵל כמו הקל, אשר אֵרְרָהּ ה' (בראשית ה' כ"ט). המים הַמְאָרְרִים, (במדבר ה' י"ח), הוא ש"ת das fluchbringende Wasser.

הָהָפְעַל ענינו כנפעל הנ"ל, ואשר תאר יוּאָר, (במדבר כ"ב וא"ו).

מְאֵרָה שמ"נ לקללה, Fluch *m*. את הַמְּאֵרָה (דברים כ"ח כ'. מלאכי ג' ט').

ארש. אֲרֶשֶׁת שמ"נ וענינו בקשה והפץ, das Verlangen, Begehren. וַאֲרֶשֶׁת שפתיו, (תהל' כ"א ג') וכן בהעתקת השבעים.

ארש. 3. 4. ענינו נשיאת אשה, sich eine Frau verloben, zur Braut nehmen. הפִעֵל. אשר אֵרַשׂ אשה, (דברים כ' ז').

הֻפְּעַל אשר לא אֹרָשָׂה, (שמות כ"ב ט"ו) verlobt werden.

מְאֹרָשָׂה תהש"נ לאשה שנתקדשה, נערה בתולה מְאֹרָשָׂה, (דברים כ"ב כ"ג) verlobt.

אש. אֵשׁ שם ליסוד השורף מהד' יסודות, Feuer *n*. אֵשׁ לוהט, (תהל' ק"ד ד'. במדבר ט"ז ל"ח). לרוב בס"נ, ולפעמים בס"ז ובא בסגול, לכו באור אֶשְׁכֶם (ישעיה נ') והראוי אִשְׁכֶם כמו את אִשּׁוֹ הגדולָה (דברים ד').

אִשֶּׁה ש"ת לקרבן הנאכל באש, Feueropfer. אִשֶּׁה הוא, (ויקרא כ' י"א) בדגש השי', ובא בר"ז אִשִּׁים בסמוך אִשֵּׁי ד' ובא שני פעמים אצל לחם הפנים, אף שאיננו נשרף, (ויקרא כ"ד פ' ז' י"ט) וענינו לרצון Gedächtnissopfer.

אשד. אֶשֶׁד שמ"ז לשפיכה (וכן ענינו בארמי דם שפך תרגום דמא אֲשַׁד) וְאֶשֶׁד הנחלים, (במדבר כ"א ט"ו) Ergiessung (der Bäche). ובמ"נ אֲשֵׁדָה ומזה הרבוי אַשְׁדוֹת הפסגה, (דברים ג' י"ז), וּבָאֲשֵׁדוֹת, (יהושע כ"א י"ב). שת"נ לרגלי ההר במקום ירדו שם המים, Ort, wohin die Sturzbäche sich ergiessen.

אשה. אָשְׁיָה שת"נ ליסוד החומה, Stütze, Grund. נפלו אָשְׁיוֹתֶיהָ (ירמיה נ' ט"ו).

אִשָּׁה ע"ש אנש. **אִשָּׁה** ע"ש אש.

אשך. אֶשֶׁךְ שם לביצי הזכר, Hoden *pl.* מרוח אָשֶׁךְ, (ויקרא כ"א כ').

אשכל. אֶשְׁכֹּל שת"ז לשריג שבו קבוץ ענבים, Traube *f*. וְאֶשְׁכּוֹל, (במדבר י"ג כ"ג). והרבוי בס"נ אַשְׁכְּלוֹת הגפן (ש"ה ז' ט'). הבשילו אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ ענבים, (בראשית מ"ם יו"ד) והרד"ק מביאו בש' שכל.

אשל. אֵשֶׁל י"א שהוא שם ליער, וי"א שהוא שם עץ חשוב שקורין בערבי אתל, Wald

מ"ס). ב) ש"ת למקום לארוב משם, Ort des Hinter- haltes. ותבוא חיה במו אָרֶב, (שם ל"ז ח').

אֶ֫רֶב שמ"ז Nachstellung *f.* Hinterhalt. ובקרבו ישים אָרְבּוֹ, (ירמיה ט' ז').

אָרְבָּה נמצא רק ברבוי נקבה ענינו עם אֶרֶב חילותיו die Nachstellungen seiner Gehilfen. וְאָרְבּוֹת ידיו, (ישעיה כ"ה י"א).

אַרְבֶּה שק"ז למין שרץ העוף, Heuschrecke *f.* אַרְבֶּה בגבולך, (שמות יו"ד ד').

אֲרֻבָּה נה"ל: א) ענינו חלון, Fenster. וַאֲרֻבּוֹת השמים נפתחו, (בראשית ז' י"א). ב) וענינו שׁוֹבָךְ היונים, Taubenschlag. וכיונים אל אֲרֻבּוֹתֵיהֶם, (ישעיה ס' ח'). ג) וכעשן מֵאֲרֻבָּה, (הושע י"ג ג').

מַאֲרָב בה"ל: א) שת"ז לפועל מעשה הצדיה בערמה, die Nachsteller. הסב את הַמַּאְרָב, (דה"ב י"ג י"ג). ב) שמ"ז למקום מושב הארבים, Ort des Hinterhaltes. וילכו אל הַמַּאְרָב, (יהושע ה' ט').

ארג. בנינו קל פ"י בה"ל: א) ענינו קְלִיעַת שֵׂעָר, flechten. אם תַּאַרְגִי מחלפות ראשי, (שופטי' ט"ז י"ג). וקורי עכביש יֶאֱרֹגוּ (ישעיה נ"ט ה') weben.

אוֹרֵג שת"ז Weber *m.* מעשה אוֹרֵג, (שמות כ"ח ל"ב).

אֶרֶג שת"ז בה"ל: א) שם לקליעה, Geflecht *n.* יתד הָאָרֶג, (שופטי' ט"ז י"ד). ב) ש"ת לכלי שבו חוט הָעֵרֶב, Weberschiffchen. ימי קלו מני אָרֶג, (איוב ז' ו').

ארגז. אַרְגָּז שם לארון, (ש"א ו' י"א) Kiste *f.*

ארגמן. אַרְגָּמָן שם צבע אדום, Purpurroth. תכלת וְאַרְגָּמָן, (שמות כ"ח ה') ונמצא ג"כ בו' תמורת מ', וּבְאַרְגְּוָן וכרמיל, (דה"ב ב' ו').

ארה. בנינו קל פ"י ענינו קָטוֹף, abpflücken. אָרִיתִי מורי, (ש"ה ה' ב'. תהל' פ' י"ג).

אֻרְוָה שע"נ ולא נמצא רק ברבוי והיא שם לדיר הבהמות, Stallungen, Viehstand im Stalle. וְאֻרְוֹת לכל בהמה, (דה"ב ל"ב כ"ח) ונמצא אֻרוֹת סוסים, (מ"א ה' ו') אֻרְוֹת סוסים, (דה"ב ט' כ"ה).

אַרְיֵה שע"ז למין חיה, Löwe *m.* אַרְיֵה שאג, (עמוס ג' ח') והרבוי ז"נ ושנים עשר אֲרָיִים, (מ"א יו"ד כ'). והנה כפיר אֲרָיוֹת, (שופטים י"ד ה'). ונמצא ג"כ היחיד בלי ה', אֲרִי נוהם (משלי כ"ח ט"ו) ואפשר שרשו רהה והא' נוספת.

אֲרִיאֵל שם מורכב מן אֲרִי וְאֵל והוא שם כנוי לירושלים שהיתה קריה נשגבה, הוי אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל, (ישעיה כ"ט א'. שם שם ז') ונמצא ג"כ שהוא שם נרדף למזבח, Altar *m.* ומֵהָאֲרִיאֵל ולמעלה, (יחזקאל מ"ג ט"ו).

אֶרְאֵל לא נמצא רק ברבוי, שת"ז לגדולים וחשובים Helden, Vornehme *pl.* הן אֶרְאֶלָּם צעקו חוצה, (ישעיה ל"ג ז'). ואפשר מזה השם בלשון אנגלי Earl (Graf).

ארז. אֶרֶז שם עץ, Ceder *f.* ועץ אֶרֶז, (במדבר י"ט ו') בר"ז כַּאֲרָזִים, (שם כ"ד ו').

אַרְזָה (צפניה ב' י"ד). ובר"ז, וַאֲרָזִים במרכלתך, (יחזק' כ"ז כ"ד) Cedergetäfel.

ארח. בנינו קל פ"ע וענינו הָלַךְ, וְאָרַח לחברה עם, (איוב ל"ד ח') gehen, wandern.

אֹרֵחַ ש"ת לעובר דרך, Wanderer, Reisender: כְּאֹרֵחַ נטה ללון, (ירמיה י"ד ח').

אֹרַח נה"ל: א) שם נרדף עם דֶּרֶךְ או מסלול, Pfad *m.* Weg *m.* שבת עובר אֹרַח (ישעיה י"ג ח') ברבוי אֳרָחוֹת, (שופטים ה' ה'). או אָרְחוֹת (תהל' ה' ט') ובמוסרי, ונלכה בְּאֹרְחֹתָיו, (ישעיה כ' ג') אֹרְחוֹתֶיךָ למדני, (תהל' כ"ה ד') Wege Gottes. ב) ענינו מנהג וסדר ש"מ כה"ג בשם דֶּרֶךְ, חדל להיות לשרה אֹרַח כנשים, (בראשית י"ח י"א) Es hatte der Sara aufgehört zu gehen, nach der Weiber Weise. ומזו, כן אָרְחוֹת כל שוכחי אל, (איוב ח' י"ג) כְּאֹרַח איש, (שם ל"ד י"א). ג) ש"ת כמו אֹרֵחַ, דלתי לָאֹרַח אפתח, (איוב ל"א ל"ב) ברבוי אָרְחוֹת תימא (שם ו' י"ט) Caravane *f.*

אָרְחָה או **אֹרְחָה** בס"נ אָרְחוֹת דודנים, (ישעיה כ"א י"ג) בסמוך אָרְחַת ישמעאלים, (בראשית ל"ד כ"ה) Caravane *f.*

אֲרֻחָה שמ"נ כה"ב בהשם אֹרַח, וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תמיד, (מ"ב כ"ה ל') וענינו הסדר וההרגל אשר לאדם במזונו דבר יום ביומו gewöhnliche Kost. אֲרֻחַת ירק, (משלי ט"ו י"ז) תה"ש gewöhnliche Portion.

ארך. הקל פ"ע וענינו המשך בכמות או בזמן; בכמות, sich weit ausdehnen. וַתֶּאֱרַכְנָה פארותיו, (יחזקאל ל"א ה') ובזמן יַאֲרִכוּ הימים, (שם י"ב כ"ב). פירוש ימשכו ימים רבים. כי אָרְכוּ לו שם הימים, (בראשית כ"ו ח') als er sich lange Zeit da-selbst aufgehalten hatte.

הַהִפְעִיל בה"ל: א) והוא פ"ע, וְהַאֲרַכְתָּ ימים, (דברים כ"ב ז') פירוש תספור ימים רבים משך ימי חייך, יש רשע מַאֲרִיךְ ברעתו, (קהלת ז' ט"ו) lange leben. ב) והוא יוצא, אַאֲרִיךְ נפשי, (איוב ו' י"א) den Zorn ver- auf- schieben. הַאֲרִיכִי מיתריך, (ישעי' נ"ד ב') ausdehnen.

אֶרֶךְ תה"ש, אֶרֶךְ אפים, (שמות ל"ד ו') langmüthig: אֶרֶךְ רוח, (קהל' ז' ח') langsam. אֶרֶךְ האבר, (יחזק' י"ז ג') mit langen Schwungfedern versehen sein.

הקלה, אם יבוא אחרי המשפט אֶפֶס כִּי משפט שני ולפניו עוד הטעם המלה כִּי, אז הוראת המלות אֶפֶס כִּי כטעם אֲבָל, אוּלָם או אָכֵן, aber. אֶפֶס כִּי לא יהיה בך אביון, כִּי ברך יברכך ד', (דברים ט"ו ד') אֶפֶס כִּי לא תהיה תפארתך, כִּי ביד אשה ימכור ה' את סיסרא, (שופטים ד' ט') ענינו aber. ומעם כִּי הבא לפני המשפט השני, ענינו כמו אִם התנאי, wenn. (ועיין מלת כִּי הוראה ד' שם) והושבתי בזה על נכון הפסוקים, אפס כי לא יהיה בך אביון, (דברים ט"ו) ודפסוק כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, (שם שם י"א) כי הפסוק הראשון היא נתלה בתנאי אם ברך יברכך ד' והפסוק השני היא בלא תנאי ונשאר רק על דרך הטבע. ז) שת"ז ברבוי, die Enden der Erde, d. i. die entfernten Länder. אַפְסֵי ארץ, (תהל' ב' ח') וענינו קְצוֹת או קצוי ארץ והם האיים הרחוקים ומזה, מֵי אָפְסָיִם, (יחזקאל מ"ז ג') ברובי זוגי וענינו כפות הרגלים, ופירוש הפסוק מים אשר לא יכסו רק כפות הרגלים.

אֶפַע, אֶפַּע שמ"ז לאפס ואין, הן אתם מאין וּפָעָלְכֶם מאפע, (ישעיה מ"א כ"ד) von nichts.

אֶפְעֶה, לשון אֶפְעֶה, (איוב כ' ט"ז), שם מין נחש.

אפף, בנינו קל פ"י ענינו סבוב והקיף, umgeben. כי אָפְפוּ עלי רעות, (תהל' מ"ט י"ג, שם י"ח ה').

אפק, בנינו התפעל פ"ח וענינו התחזקות, ונקשר עמו הכרה עשות דבר נגד רצונו, an sich halten, sich Gewalt anthun. וַיִּתְאַפַּק המן, (אסתר ה' י'). ענינו התחזק, וָאֶתְאַפַּק ואעלה העולה, (ש"א י"ג י"ב) העל אלה תִּתְאַפַּק, (ישעיה ס"ד י"א) sich enthalten.

אָפִיק דה"ל: א) ש"ע והוראתו צִנּוֹר, Röhren *f.* (מההתפעל הנ"ל לפי שהוא מחזיק בתוכו) עצמיו אֲפִיקֵי נחושה, (איוב מ"מ י"ח) Röhren von Erz. ומזה אֲפִיקֵי מים, (תהל' מ"ב ב') Fluss-Bäche. אֲפִיק נחלים, (איוב ו' ט"ו) Bach der Thäler. ב) בא על המקום המחזיק את המים, Flussbett *n.* ועלה על כל אֲפִיקָיו, (ישעיה ח' ז') וַאֲפִיקִים ימלאו ממך, (יחזקאל ל"ב ו') אֲפִיקֵי יָם, (ש"ב כ"ב ט"ז) Bett des Meeres. ג) ש"ע וענינו עֵמֶק, Thal. לָאֲפִיקִים ולגיאות, (יחזקאל ו' ג') בָּאֲפִיקִים (שם ל"ד י"ג). ד) ש"ת ענינו חזק, Mächtige, Gewaltige. ומזה אֲפִיקִים רפה, (איוב י"ב כ"א) גאוה אֲפִיקֵי מגינים, (שם מ"א ז') ת"הש starke Schilde.

אֵפֶר, אֵפֶר שק"ז לדשן, Asche *f.* ואנכי עפר וָאֵפֶר, (בראשית י"ח כ"ז) ובקשור לשם

או לפעל הוא תה"ש או תה"פ וענינו דבר קל ונקלה, leere Sprüche. משלי אֵפֶר, (איוב י"ג י"ב) רועה אֵפֶר, (ישעיה מ"ד כ') eitlen Dingen nachstreben.

אֲפֵר ש"ת לסודר על הראש, ויתחפש בָּאֲפֵר, (מ"א כ' ל"ח). ותרגום מעפרא Kopfbinde *f.*

אוֹפִיר שם מדינה אשר שם הזהב, (תהל' מ"ה י"ו) ובצור נחלים אוֹפִיר, (איוב כ"ב כ"ד) ענינו זהב אופיר.

אַפִּרְיוֹן ע"ש פרה, **אֶץ** ע"ש אוץ, **אֶצְבַּע** ע"ש צבע:

אָצַל, 1. 2. 3. הקל בה"ל: א) ענינו השפעת דבר רוחני, zufliessen lassen. הֲלֹא אָצַלְתָּ לי ברכה, (בראשית כ"ז ל"ו). ב) וענינו פרוד, absondern, לא אָצַלְתִּי מהם, (קהלת ב' י"ד).

הנִּפְעַל abgesondert מה"ב בקל, נֶאֱצַל מהתחתונות (יחזקאל מ"ב ו').

ההִפְעִיל כה"א בקל, zufliessen lassen. וַיָּאצֶל מן הרוח, (במדבר י"א כ"ה).

אָצִיל שת"ז לגדול וחשוב, Edler, Vornehmer. ואל אֲצִילֵי בני ישראל, (שמות כ"ד י"א) וּמֵאֲצִילֶיהָ קראתיך, (ישעי' מ"א ט').

אַצִּילִים ש"ת לפרקי היד והם זרוע העליון והתחתון, Ellenbogen. על כל אַצִּילֵי ידי, (יחזקאל י"ג י"ח). ובס"נ אַצִּילוֹת ידיך, (ירמיה ל"ח י"ב) שש אמות אַצִּילָה, (יחזק' מ"א ח'). ענינו כמדת אצילי היד.

אֵצֶל תה"פ וענינו לצד, bei, neben, an der Seite. אֵצֶל המזבח, (ויקרא ו' ג').

אצר, 1. 2. הקל ענינו אסיפה ושמירה, häufen, sammeln, aufbewahren. אָצְרוּ אבותיך, (מ"ב כ' י"ז).

הנִּפְעַל לא יֵאָצֵר, (ישעיה כ"ג י"ח).

אוֹצָר שת"ז, אוצר נחמד (משלי כ"א כ'). אֹצָרוֹת בכר"נ (נחמיה י"ג י"ב). בית הָאוֹצָר, (מלכי' ב' ג' י"ד) Schatzkammer. ב) שם לאוצר התבואה, Getreidemagazine. כמו ממגורה, נשמו אֹצָרוֹת, (יואל א' י"ז) ואֹצָרוֹת מאכל. (דה"ב י"א י"א. מיכה ו' י"ד).

אַקּוֹ, אַקּוֹ, (דברים י"ד ה') שם תיש Steinbock.

ארב, 1. 3. הקל ענינו צדיה בערמה, lauern, nachstellen. וקשורו תמיד בלי או על, וְאָרַב לו, (דברים י"ט י"א). וַיֶּאֱרֹבוּ עַל שכם, (שופטי' ט' ל"ד).

הפִּעֵל כהקל וישם לו מְאָרְבִים, (שופטי' ט' כ"ה): וַיָּרֶב בנחל, (ש"א ט"ו ה') והראוי וַיֶּאֱרֹב.

אֶרֶב בה"ל: א) ש"מ לפעולת הצדיה, Hinterhalt *m.* ישבו בסכה למו אָרֶב, (איוב ל"ח

אֱסוּר, אל בית הָאֱסוּר, (ירמיה ל"ז ט"ו) כהשם אָסוּר בה"א.

אָסִיר שת"ז לנאסר, der Gefangene. אנקת אָסִיר, (תהל' ק"ב כ"א). ברבוי, אֲסִירִים שאננו, (איוב ג' פסוק י"ח).

אַסִּיר שמ"ז der Gefangene. להוציא ממסגר אַסִּיר, (ישעיה מ"ב ז', שם כ"ד).

אִסָּר שמ"ז מה"ר' ו' בקל, Enthaltungsgelübde, Ablobung *f.* לאסר אִסָּר, (במדבר ל' ג').

מוּסָר, ובמוסרים יחתום, (איוב ל"ג ט"ז) בא בחסרון ה"א והראוי מְאוּסָרִים שמ"ז Züchtigung *f.* או הוא ש"ת Band *n.*

מוֹסֵר ע"ש יסר.

מַסֹּרֶת שת"נ לקשור מוסרי, Banden *pl.* בְּמָסֹרֶת הברית, (יחזקאל כ' ל"ז). בא בחסרון ה"א והראוי בְּמַאֲסֹרֶת.

אַף, אָף מלת הטעם והקשור, דה"ל: א) ענינו כמלת גַּם, auch. משפיל אַף מרומם, (ש"א ב' ז') אַף בל נטעו אַף בל זרעו, (ישעיה מ' כ"ד). ובאו שניהם, וְאַף גַּם זאת, (ויקרא כ"ו מ"ד). ב) ענינו כמו ו' החבור, und: יפה דודי אַף נעים, (ש"ה א' ט"ז). אַף ישועתנו (ישעיה ל"ג ב'). ג) כמו אַף אם או כמלת אפילו, wenngleich, אַף זנחת, (תהל' מ"ד י"ד), וְאַף אמנם שגיתי, (איוב י"ט ד'). והמשפט הבא אחריו יובן כאלו נכתב אצלו מלות הקשור בְּכָל זאת, dennoch. ד) הבא בקשור המלה כִּי, בה"ל: א) ענינה כהנ"ל, wie wohl, wenngleich. אַף כִּי אמר אלהים, (בראשית ג' א'). וְאַף כִּי היום יקדש בכלי, (ש"א כ"א ו'). אַף כי עשו להם עגל מסכה, (נחמיה ט' י"ח). ב) ענינו כמו כָּל שֶׁכֵּן ששמשו בו בתלמוד, um wie vielmehr, geschweige denn. ועיין ג"כ שרש אָנַף.

אָפַד, בנינו קל פ"י ו"ישורו בל' ועניינו אָזַר, umgürten. וְאָפַדְתָּ לו, בחשב הָאֵפוֹד, (שמות כ"ט ה') קשירת האפוד, Umbindung (des Ephod).

אֵפוֹד בה"ל: א) שם מלבוש כהונה, Schulterkleid. אֵפוֹד בד, (ש"א כ"ב י"ח).

אֲפֻדָּה בס"נ בה"ל: א) ענינו קשירת האפוד, Umbindung (des Ephod). וחשב אֲפֻדָּתוֹ, (שמות כ"ח ח'). ב) וענינו צפוי, Ueberzug *m.* ואת אֲפֻדַּת מסכת זהב, (ישעיה ל' כ"ב).

אָפָה, 1. 2. הקל backen. ומצות אָפָה, (בראשית י"ט ג').

הנפעל לא תֵאָפֶה חמץ, (ויקרא ו' י"ד).

אֹפֶה שת"ז, Bäcker. מעשה אֹפֶה, (בראשית מ' י"ז) בר"ז, שר הָאֹפִים, (שם שם כ') ובר"נ, וּלְאֹפוֹת, (ש"א ח' י"ג).

מַאֲפֶה ש"ד דנאפה, Gebackenes. מַאֲפֵה תנור, (ויקרא ב' ד').

תּוּפִינִים שת"ז ברבוי ללחם אפוי אפיות רבות, Zwieback *m.* תּוּפִינֵי מנחת פתים, (שם ו' י"ד) ובא בחסרון א' והראוי תְּאוּפִינִים, ומשקלו על משקל קָצִין מן קצה, פְּנִינִים מן פנה.

אֹפֶל, אָפֵל תש"ז להעדר אור, dunkel. וְאָפֵל ולא נוגה לו, (עמוס ה' כ'). ובס"נ אֲפֵלָה, ויהי חשך אֲפֵלָה, (שמות י' כ"ב) dicke Finsterniss.

אֹפֶל שמ"ז, Finsterniss *f.* לירות במו אֹפֶל, (תהל' י"א ב', איוב כ"ח ג').

אֲפִילָה תה"ש לתבואה שמאחרת להתבשל, spätreifend. כי אֲפִילֹת הנה, (שמות ט' ל"ב).

מַאְפֵל שמ"ז Finsterniss. וישם מַאְפֵל, (יהוש' כ"ד ז') וכן מַאְפֵּלְיָה, (ירמיה ב' ל"א).

אֹפֶן, אוֹפָן שע"ז לגלגל, das Rad. אוֹפַן מרכבותיו, (שמות י"ד כ"ה).

אֹפֶן שמ"ז הושאל על ענין המסודר, nach Art. דבר דבור על אָפְנָיו, (משלי כ"ה י"א). ולדעת געזעניוס היא מענין תקופה וענינו תקופת הזמן מן אופן הנ"ל שענינו גלגל ודבר המקף bei Zeiten ור"י ן' גנאה פירוש ג"כ מענין זמן, כי הזמן יקרא בערבי אפאן בחירק ורגש.

אָפֵס, בנינו קל פ"ע ועניינו גָּמַר או חָדַל, aufhören, ein Ende haben, nicht mehr da sein. אָפֵס כסף, (בראשית מ"ז ט"ו). הֶאָפֵס לנצח חסדו, (תהל' ע"ז ט').

אֶפֶס שם השלילה זה"ל: א) תה"פ וענינו כמו אֵין עוֹד, nicht mehr. עד אֶפֶס מקום, (ישעיה ה' ח'). ואמר אָפֶס, (עמוס ו' י') ובא ג"כ, אני וְאַפְסִי עוֹד, (ישעיה מ"ז ח') אני וְאַפְסִי עוד, (צפניה ב' ט"ו). ב) כטעם בְּלִי, ohne. ויבוא בקשור ב', בְּאֶפֶס עצים, (משלי כ"ו כ') בְּאֶפֶס לאום, (שם י"ד כ"ח). ג) ש"מ כמו אַיִן, nichts. כאין וּכְאֶפֶס, (ישעיה מ"א י"ב). ואשור בְּאֶפֶס עשקו, (שם נ"ב ד') um nichts. ד) כטעם אַךְ, רַק, בִּלְתִּי מלת הטעם ושלילת הקודם, nur. וְאֶפֶס את הדבר, (במדבר כ"ב ל"ה) אֶפֶס קצהו תראה, (שם כ"ג י"ג). ה) בקשור כִּי, doch, jedoch, allein. אֶפֶס כִּי עז העם, (במדבר י"ג כ"ח). אֶפֶס כִּי נאץ נאצת את אויבי ה', (ש"ב י"ב י"ד). אֶפֶס כי לא השמד אשמיד, (עמוס ט' ח'). ו) והוא לדעתי

הושע כ׳ ד׳, תהל׳ כ״ז יו״ד) וַיַּאַסְפָה אֶל ביתו, (ש״ב י״א כ״ז) וַאֲסַפְתּוֹ מצרעתו, (מ״ב ה׳ ו׳) וְאָסַף המצורע, (שם שם ח׳ י״א) פירוש יקבל אליו ולא ישב עוד בדד כדין המצורע. ג) ענינו הכנים, einziehen. וַיֶּאֱסֹף רגליו אֶל המטה, (בראשית מ״ט ל״ג) אֱסֹף ידך, (ש״א י״ד י״ט) abziehen. ד) ענינו לקיחה והסרה, zurückziehen, wegnehmen. אָסַף אלהים את חרפתי, (בראשית ל׳ כ״ג) תּוֹסֵף רוחם יגועון, (תהל׳ ק״ד כ״ט) אֲסַפְתָּ כל עברתך, (שם פ״ה ד׳) רוחו ונשמתו אליו יֶאֱסֹף, (איוב ל״ד י״ד) וע״ש קבץ בְּפִעֵל ב׳. ה) ג״כ כה״א בקל וענינו מיתה, sterbend. אֲסֵפֵי רעב, (יחזק׳ ל״ד כ״ט) תה״ש. ו) וענינו כליה, aufreiben. אָסֹף אסיפם, (ירמיה ח׳ י״ג). אָסֹף אֶאֱסֹף יעקב, (מיכה כ׳ י״ב). ז) ענינו הלך במערכה באחרונה להגן, den Zug beschliessen. (ועיין פִּעֵל ה״ג) כבוד ה׳ יַאַסְפֶךָ, (ישעיה נ״ח ח׳) וקרוב הוא ג״כ לה״ב בקל.

הִנְפְעַל דה״ל: א) כה״א בקל, sich versammeln. וְנֶאֶסְפוּ שמה כל העדרים, (בראשית כ״ט ג׳) לא יֵאָסֵפוּ, (ירמיה ח׳ ב׳) eingesammelt werden. ובקשור אֶל, עם השם עם או אֲבוֹתָיו נכלל בו ג״כ הוראת מיתה, sterben. מה״ה בקל, נֶאֱסַף אֶל עַמּוֹ, (בראשי׳ מ״ט כ״ט) וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו, (שם כ״ה י״ז) נֶאֶסְפוּ אֶל אבותיו, (שופטים כ׳ יו״ד) ובקשור אֶל לבדו, ענינו אסיפה לקבוץ אל מקום אחד, sich wohin begeben um sich mit andern zu versammeln. וְנֶאֱסַפְתֶּם אֶל עריכם, (ויקרא כ״ה כ״ו) ואם אֶל עיר יֵאָסֵף, (ש״ב י״ז י״ג) ובקשור על, הֵאָסֹף יֵאָסֵף עָלֶיךָ כל ישראל, (שם שם י״א). ג) מה״ד בקל שענינה לקיחה והסרה, aufhören. וְנֶאֱסַף שמחה וגיל מן הכרמל, (ישעיה ט״ז יו״ד). וירחך לא יֵאָסֵף, (שם ס׳ כ׳). ג) וענינו שוב למקומו, zurückkehren. וַיֵּאָסֵף משה אֶל המחנה, (במדבר י״א ל׳) ומזה הֵאָסְפִי אֶל תערך, (ירמיה מ״ז ו׳). ד) מה״ב בקל שענינו קבלה, wieder aufgenommen werden. תסגר מרים שבעת ימים ואחר תֵּאָסֵף, (במדבר י״ב י״ד) וענינו שלא תשב עוד מחוץ למחנה כדין מצורע.

הִפִּעֵל נה״ל: א) והוא ש״ת מה״א בקל, die Sammler. מְאַסְפָיו יאכלוהו, (ישעיה ס״ב ט׳). ב) מה״ב בקל, der mich aufnimmt. ואין איש מְאַסֵּף אותי, (שופטים י״ט י״ח). ג) מה״ז בקל והוא ש״ת למחנה הנוסע במערכה באחרונה, Nachtruppe. מְאַסֵּף לכל המחנות, (במדבר יו״ד כ״ה) או שהוא פֹּעֵל בינוני מה״ב בקל, der aufnimmt. לפי שהוא מאסף כל הנשאר מהעוברים לפניו.

הֻפְּעַל gesammelt werden. וְאֻסַּף שללכם, (ישעי׳ ל״ג ד׳) מה״א בקל, עם מְאֻסָּף מגוים, (יחזק׳ ל״ח י״ב).

הִהְפְעִיל, tödten. מן אוֹסִיף, (ש״א ט״ו ו׳) (בא ע״ד נחי פ״י).

הִתְפַּעֵל כה״א בקל, sich versammeln. בְּהִתְאַסֵּף ראשי עם, (דברים ל״ג ה׳).

אֹסֶף שת״ז לתבואה הנאספת, Einkommen *n.* אֹסֶף בלי יבוא, (ישעיה ל״ב ה׳).

אָסִיף שת״ז לזמן אסיפת התבואה, die Einsammlungszeit der Früchte. וחג הָאָסִיף, (שמות כ״ג ט״ז).

אֲסֵפָה שמ״נ לקבוץ, Versammlung *f.* ואספו אֲסֵפָה, (ישעיה כ״ד כ״ב).

אֲסֻפָּה בחבור שם **בעל** ש״ת למחברים האוספים מדעים בספרים, Schriftsteller, Sammler. רק ברבוי, בעלי אֲסֻפּוֹת, (קהלת י״ב א׳) או הוא ש״ת לאנשים הבאים לאסופות החכמים, Herren d. i. Mitglieder der Weisenversammlungen. בית הָאֲסֻפִּים, (דה״א כ״ו ט״ו) מה״ב בקל תה״ש Einnehmerhaus *n.*

אֲסַפְסֻף תאר לקבוץ המון עם פחותים, Zusammengelaufenes Gesindel. (במדבר י״א ד׳).

אסר. 1. 2. 4. הקל פ״י, וה״ל: א) ענינו קשור טבעי או מוסרי, binden. הטבעי, וַיֶּאֱסֹר אותו לעיניהם, (בראשית מ״ב כ״ד) אִסְרוּ חג בעבותים, (תהל׳ קי״ח כ״ז) ובמוסרי, לֶאְסֹר שריו בנפשו, (תהל׳ ק״ה כ״ב). ב) ענינו כמו אָזַר, gürten. וַיֶּאְסֹר אזור במתניהם, (איוב י״ב י״ח). ג) ענינו שום במשמרת, gefangen sein. אשר יוסף אָסוּר שם, (בראשית מ׳ ג׳). אם בא בקשור מרכבה, או סוס, או עגלה ענינו כשרש רָתַם, anspannen. וַיֶּאְסֹר יוסף מֶרְכַּבְתּוֹ, (בראשית מ״ו כ״ט). אִסְרוּ הַסּוּסִים, (ירמיה מ״ו ד׳) וַאֲסַרְתֶּם את הפרות בָּעֲגָלָה, (ש״א ו׳ ז׳). ה) אם בא בקשור השם מִלְחָמָה ענינו קשירת והתחלת המלחמה, den Angriff machen. מי יֶאְסֹר את המלחמה, (מ״א כ׳ י״ד). ו) ענינו קרוב לשרש נדר (אך אסר ענינו לחדול מעשות, sich etwas versagen, verbieten. וְנֶדֶר גם קבלה על נפשו לעשות דבר, אָסְרָה נפשה, (במדבר ל׳ ח׳) ומזה השם אָסוּר ומותר בתלמוד.

הִנְפְעַל בה״ל: א) מה״א בקל, gebunden werden. במה תֵּאָסֵר, (שופטים ט״ז ו׳). ב) מה״ג בקל, arretirt werden. הֵאָסְרוּ, (ישעיה מ״ב ט״ז).

הֻפְּעַל, מה״א בקל, gebunden werden. כל נמצאיך אֻסְּרוּ, (ישעיה כ״ב ג׳).

אָסוּר שת״ז בה״ל: א) לבית הסוהר, Gefängniss *n.* מבית הָאֲסוּרִים, (שופטים ט״ז כ״ה). ב) שם לחבלים, Banden *pl.* וימסו אֱסוּרָיו, (שם ט״ו י״ד).

הִפְעִיל פ״י ענינו סבב מקרה, herbeiführen. והאלהים אִנָּה לידו, (שמות כ״א י״ג).
הֻפְעַל wiederfahren. לא תְאֻנֶּה עליך רעה, (תהלי׳ צ״א יו״ד) לא יְאֻנֶּה לצדיק כל רע, (משלי י״ב כ״א).
ההתפעל פ״י ענינו בקש סבה, eine Gelegenheit suchen. כי מִתְאַנֶּה הוא לי, (מ״ב ה׳ ז׳).

אֳנִי שע״ז לספינה, Schiff *n.* וָאֳנִי עשה המלך, (מ״א ט׳ כ״ו), ובה׳ הנקבה, דרך אֳנִיָּה בלב ים, (משלי ל׳ י״ט) בסר״נ, לחוף אֳנִיּוֹת (בראשית מ״ט י״ג).

אֲנִיָּה שמ״נ, Jammer, Trauer. וירב בבת יהודה תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה, (איכה ב׳ ה׳).

תַּאֲנִיָּה ענינו כמו אֲנִיָּה שמ״נ ועיין שם.

תַּאֲנָה שמ״נ לשובבות, Wildheit *f.* תַּאֲנָתָהּ מי ישיבנה, (ירמיה ב׳ כ״ד).

תְּאֵנָה ע״ש **תאן**; **תְּאוּנִים** ע״ש **און**.

תֹּאֲנָה שמ״נ וענינו סבה ועלילה, Gelegenheit: כי תֹאֲנָה היא מבקש, (שופטים י״ד ד׳).

אנח, בנינו נפעל פ״ע נרדף עם אנק, seufzen. וַיֵּאָנְחוּ בני ישראל, (שמות ב׳ כ״ג).

אֲנָחָה שמ״נ das Seufzen. יגון וַאֲנָחָה, (ישעיה ל״ה יו״ד).

אֲנַחְנוּ מלת הגוף רבים מ״ב זו״נ, wir, *pron. pers.* אנשים אַחִים אֲנָחְנוּ, (בראשית י״ג ח׳) שתים אֲנַחְנוּ, (מ״א ג׳ י״ח) ולפעמים חסרה הא׳, בני איש אחד נַחְנוּ, (בראשית מ״ב י״א).

אֲנִי, אֳנִיָּה בש׳ **אנה**.

אנך. אֲנָךְ שת״ז למשקלת הבדיל מהבונים, Senkblei *n.* ובידו אֲנָךְ, (עמוס ז׳ ז׳).

אָנֹכִי מלת הגוף ליחיד מ״ב זו״נ, ich, *pr. pers.* (בראשית ט״ו א׳).

אנן, בנינו הִתְפַּעֵל פ״ע, sich beklagen. מה יִּתְאוֹנֵן אדם, (איכה ג׳ ל״ט. במדבר י״א א׳) ומזה בתלמוד השם אוֹנָן ein Klagender.

אנס, בנינו קל פ״י, וענינו הַכְרֵחַ, jemanden zwingen. אין אֹנֵס (אסתר א׳ ח׳).

אנף, 1. 7. הקל פ״ע ענינו קצף, Zürnen: ובא תמיד בקשור ב׳, כי אָנַפְתָּ בִּי, (ישעי׳ י״ב א׳) הִתְפַּעֵל, גם בִּי הִתְאַנַּף, (דברים א׳ ל״ז שם ד׳ כ״א) sich ärgern, aufgebracht sein über jemand.
אַף דה״ל: א) ענינו חוטם Nase *f.* (ברזו״ג) ויפח בְּאַפָּיו, (בראשית ב׳ ז׳). ב) שמ״ז וענינו כעס, Zorn *m.* והרה אף ה׳ בכם, (דברים ז׳ ד׳) ובזו״ג ארך אַפַּיִם, (שמות ל״ד ו״א). ומזה לדעת הרד״ק על אַף אויבי תשלח ידך ותושיעני, (תהל׳ קל״ח ז׳) ענינו על אפם וכעסם תשלח ידך ותושיעני zum Verdruss. ג) הוראתו פָּנִים, das Gesicht. בזעת אַפֶּךָ, (בראשית ג׳ י״ט), אַפַּיִם ארצה (שם י״ט א׳). ד) תה״ש וענינו כפל, מנה אחת אַפָּיִם, (ש״א א׳ ה׳) doppelte Portion. אבל אַף שהיא מלת הקשור ע״ש אַף.

אֲנָפָה שם עוף טמא, (דברים י״ד י״ח. ויקרא י״א י״ט).

אנק, 1. 2. הקל פ״י ענינו יללת מטים להריגה, Angstgeschrei ausstossen. בֶּאֱנֹק חלל, (יחזקאל כ״ו ט״ו).
הִנְפַעֵל ענינו כבקל, sich beklagen. הנאנחים וְהַנֶּאֱנָקִים (שם ט׳) הֵאָנֵק דום (שם כ״ד י״ד).

אֲנָקָה שמ״נ Angstschrei *n.* בכי וַאֲנָקָה, (מלאכי ב׳ י״ג) מֵאַנְקַת אביונים, (תהל׳ י״ב ו׳) בסמוך. ב) שם מין שרץ הארץ, וְהָאֲנָקָה, (ויקרא י״א ל׳).

אנש, 1. 2. הקל פ״ע נה״ל: א) ענין מסוכן gefährlich sein. ומכתי אֲנוּשָׁה, (ירמיה ט״ו י״ח). ב) וענינו חולי, krank, bösartig sein: עקוב הלב מכל, וְאָנֻשׁ הוא, (ירמיה י״ז ט׳). ג) במוסרי, תהש״ז ענינו אבל או יגון ויום אָנוּשׁ לא התאויתי (ירמיה י״ז ט״ז) trauriger, Kummervoller Tag.
הנפעל מה״א בקל, schwer krank werden. וַיֵּאָנַשׁ, (ש״ב י״ב ט״ו).

אֱנוֹשׁ שת״ז לאדם, Mensch *m.* (schwaches Geschöpf). מה אֱנוֹשׁ, (תהלי׳ ח׳ ה׳) ידעו גוים אֱנוֹשׁ המה, (שם ט׳ כ״א) אֲנָשִׁים ברבוי לרוב לחשובים, vornehme Männer. ויצו עליו פרעה אֲנָשִׁים, (בראשית י״ב כ׳).

אִשָּׁה בדגש בש׳ לחסרון נ״פ הפעל והראוי אִנְשָׁה׳ eine Frau. נָשִׁים לר״נ (בראשית ד׳ ט׳) Weiber, Frauen. ובא אִשָּׁה תמורת נָשִׁים. ומכיר לקח אִשָּׁה לְחֻפִּים וְשֻׁפִּים (דה״א ז׳ ט״ו).

אסם. אָסָם שת״ז לאוצרות התבואה, Vorratskammern; Speicher. הברכה בַּאֲסָמֶיךָ, (דברים כ״ח ח׳).

אסן. אָסוֹן שמ״ז וענינו מקרה רעה, Unglück, Schaden *m.* וקראהו אָסוֹן, (בראשית מ״ב ל״ח) ואם אָסוֹן יהיה, (שמות כ״א כ״ג).

אסף. 1. 2. 3. 4, 7. הקל פ״י זה״ל: א) ענינו קבוץ המפוזר, sammeln, einsammeln. וְאָסַפְתָּ את תבואתה, (שמות כ״ג יו״ד) לך וְאָסַפְתָּ את זקני ישראל, (שם ג׳ ט״ז) versammeln. ב) וענינו קבלה aufnehmen. ויבוא אף על פרטי אחד, לה״ב בקשור אֶל, וַאֲסַפְתּוֹ אל תוך ביתך (דברים כ״ב ב׳)

אמץ. 1. 3. 5. 7. הקל פ"ע פעל מקרי מענין גבורה וחוזק, stark, tapfer sein. חוזק ואֹמֶץ, (דברי' ל"א ז') ובקשור מִ ענינו היות ביתרון גבורה מזולת, stärker, mächtiger sein. ולאם מִלאם יֶאֱמָץ, (בראשית כ"ה כ"ג).

הפִעֵל פ"י גה"ל: א) חַזֵק ותָמֵיך, אִמַצְתִּיךָ אַף עזרתיך, (ישעי' מ"א יו"ד), stärken, unterstützen. ב) ענינו הקשות לב, verhärten, verstocken. וְאִמֵּץ את לבבו (דברים כ' ל') לא תְאַמֵּץ את לְבָבְךָ (שם ט"ו ז') ג) ענינו בחירה, auswählen. ועל בן אדם אִמַּצְתָּה לך, (תהלים פ' י"ז) וַיְאַמֶּץ לו בעצי ארזים (ישעי' מ"ד י"ד).

ההִפְעִיל, וַיַּאֲמֵץ לִבֶּךָ, (תהלים כ"ז י"ב, שם ל"א כ"ה), stark, muthig sein.

ההִתְפַּעֵל, התְאַמֵּץ לעלות במרכבה, (מ"א י"ב י"ט) sich anstrengen.

אֹמֶץ שמ"ז וענינו גבורה, יוסף אֹמֶץ, (איוב י"ז יו"ד) Kraft, Stärke *f.*

אַמְצָה שמ"נ וענינו כמו אֹמֶץ, אַמְצָה לי יושבי ירושלים בה' צבאות אלהיהם (זכריה י"ב ה') פירוש, תוקף וגבורה בא לי מיושבי ירושלים בעזר ה' צבאות אלהיהם.

אַמִּיץ תהש"ז, stark. וְאַמִּיץ כח, (איוב ט, ד').

אָמֹץ שם לצבע אדום, röthlich: ברדים אֲמֻצִּים, (זכריה ו' ג') תה"ש.

מַאֲמַצִּים תהש"ז בסר"ז, מַאֲמַצֵּי כח, (איוב ל"ו י"ט)

אמר. 1. 2. 5. 7. הקל פ"י גה"ל: א) ענינו דבור sagen. וְאָמַר מה מעשיכם, (בראשית מ"ו ל"ג). ב) ענינו חָשַׁב, denken. הלהרגני אתה אוֹמֵר (שמות כ' י"ד). אָמַרְתִּי אני בְלִבִּי, (קהל' כ' א'). ג) ענינו צווי, befehlen, anweisen. אָמַר עם הספר, (אסתר ט' כ"ה). ולחם אָמַר לו, (מ"א י"א י"ח).

לֵאמֹר הוא מקור מהקל, אמר אלי לֵאמֹר, (בראשית ל"א) nämlich, wie folgt.

הנִפְעַל, gesagt werden. אשר נֶאֱמַר, (דניאל ה' כ"ו), ורבו בגוף סתמי על כן יֵאָמֵר, (בראשית יו"ד ט') ואם בא בקשור לְ ענינו כמו נקרא, genannt werden. קדוש יֵאָמֶר לו, (ישעי' ד' ג') יֵאָמֵר לאחת, (שם י"ט י"ח).

ההִפְעִיל פ"י לשלישי. את ה' הֶאֱמַרְתָּ היום, (דברים כ"ו י"ז) du hast heute dem Herrn sagen lassen.

ההִתְפַּעֵל פ"ח ענינו התהלל prahlen, sich rühmen. יִתְאַמְּרוּ כל פועלי און, (תהל' כ"ד ד'). ובכבודם תִּתְיַמָּרוּ (ישעיה ס"א וא"ו), ובא י' ת' א'.

אֹמֶר הה"ל: א) שם לדבור, Wort *n.*, Rede *f.* אין אֹמֶר, (תהל' י"ט ד'). ב) ענינו שיר Lied *n.* Gesang *m.* יביע אֹמֶר, (שם שם ג'). ג) ענינו הבטחה, Verheissung *f.* גמר אֹמֶר (תהל' ע"ז ט') ד) וענינו צווי, Befehl *m.* ותגזר אֹמֶר, (איוב כ"ב כ"ח). ה) לדעתי ענינו ג"כ כמו שרש הלל loben: כי כ מצאנו אותו נרדף לשרש הלל, הַלְלוּ וְאִמְרוּ, (ירמי' ל"א ז'). ומזה אִמְרוּ צדיק כי טוב, (ישעיה ג').

אֵמֶר, בר"ז אֲמָרִים מה"א בקל, מרדף אֲמָרִים (משלי י"ט ז') בסמוך אִמְרֵי פי, (דברי' ל"ב א'). מה"ב בקל, ונחלת אִמְרוֹ מאל, (איוב כ' כ"ט). מה"ג בקל או משפט Befehl, Bescheid, Urtheil.

אִמְרָה בס"נ גה"ל: א) ענינו דבור, השולח אִמְרָתוֹ ארץ, (תהל' קמ"ז ט"ו) sein Wort. או שהוא מה"ג sein Befehl. ב) ענינו שיר Lied *n.* האזינה אִמְרָתִי, (בראשית ד' כ"ג). ג) ענינו משפט Urtheil *n.* בצע אֶמְרָתוֹ, (איכה כ' י"ז) ובר"נ אֲמָרוֹת טהורות, (תהל' י"ב ו') מענין משפט.

אָמִיר שת"ז לענף אשר בראש האילן, Wipfel des Baumes. בראש אמיר, (ישעיה י"ז וא"ו).

מַאֲמַר שם לדבור שלם, כולל ענין, וגם צווי או אזהרה, Worte *pl.*, Befehle *pl.* מַאֲמַר מרדכי, (אסתר ב' ג').

אמש. אֶמֶשׁ בה"ל: א) שם ללילה שעבר, vorige Nacht. אֶמֶשׁ אמר אלי, (בראשית ל"א כ"ט). ב) שם לחשך, Finsterniss *f.* אֶמֶשׁ שואה ומשאה, (איוב ל' ג').

אן. אָן מלת השאלה בה"ל: א) על המקום? wohin. אָן הלכתם, (ש"א יו"ד י"ד). ב) ועל הזמן? wie lange noch? עד אָן תמלל אלה, (איוב ח' ב') ובשאלת המקום רובו בתוס' ה', וְאָנָה תלכי, (בראשי' ט"ז י"ח). אָנָה אני בא, (שם ל"ז ל'. דברים א' כ"ח).

אָנָּא מלת הקריאה לבקשה, אָנָּא שא נא לפשע, (בראשית נ' י"ז). אָנָּא ה' הושיעה נא, (תהלי' קי"ח כ"ה) bitte! ובה' תמורת א', אָנָּה ה' כי אני עבדך, (שם קט"ז ט"ז).

אָנֶה ענינו הליכה ממקום למקום לא נודע להמדבר, hin und her, wohin immer. ולא תצא משם אָנֶה וְאָנָה, (מ"א ב' ל"ו).

אֲנִי מלת הגוף מ"ב ז"נ ich *nom. pers. s.* אֲנִי הגבר, (איכה ד' א'). אֲנִי והאשה, (מ"א ג' י"ז) נקבה.

אָנוּ לרבים מ"ב ענינו אנחנו, wir, *nom. pers. pl.* (ירמי' מ"ב ו"ו).

אנה. 1. 3. 4. 7. הקל פ"ע נרדף עם אנח וענינו אֵבֶל, klagen, stöhnen. וְאָנוּ ואבלו, (ישעיה ג' כ"ו. שם י"ט ח').

אֹם שם קבוץ זכר לקבוץ אנשים המשתתפים
בדת אחת ויבוא רק ברבוי, .Völker pl
ראש אֻמּוֹת, (במדבר כ"ה ט"ו) שבחוהו כל הָאֻמִּים,
(תהל' קי"ז א').

אַמָּה גה"ל: א) שע"נ לזרוע התחתון, — das
.Armmaas בְּאַמַּת איש, (דברי' ג' י"א) ועצה"ש
מורה ג"כ על גבורה, .Macht f. Stärke f. שמ"נ
אַמַּת בצעך, (ירמי' נ"א י"ג) ב) לשעור אמה בת
ששה טפחים, (שמות כ"א יו"ד) ובכר"נ אַמּוֹת, (שם
כ"ז א') Elle f, ג) ש"ת לאדני מזוזה, .Schwellen
וינעו אַמּוֹת הספים, (ישעי' ו' ד') ולדעתי יש לה
עוד הוראה וענינה ש"נ לְצִנּוֹר ,Kanal m. Röhre f.
(וכן מצאני בתלמוד, אַמַּת המים, גיד דָּאַמָּה) ומזה
אפשר ואל אַמָּה תכלנה מלמעלה, (בראשית ו' ט"ז)
פירוש שיעשה ממעל לתיבה צנור (Kamin) כדי
להוציא האויר המעופש שהיה בתיבה מרוב החיות
והבהמות שהיו שם וגם מהזבלים והיא צווי בפני
עצמו ואין לה הצטרפות עם השם צהר הכתוב
לפניו. והמלה וְאֶל ענינה כב' השמוש, וכן ובאת
אל התיבה וענינו בתיבה .bei, neben

אמן. 1. 2. 5: הקל ענינו גדול בנים, .erziehen
ויהי אֹמֵן את הדסה, (אסתר ב' ז' איכה ד' ה').
הַנִּפְעַל בה"ל: א) מהקל, על צד תֵּאָמַנָה
(ישעי' ס' ד') .erzogen werden ב) ענינו נכון
וחזק, .fest, treu, aufrichrig, ehrlich תה"ש, ותקעתיו
יתד במקום נֶאֱמָן, (ישעי' כ"ב כ"ג) sicher וְנֶאְמַן
ביתך וממלכתך, (ש"ב ז' ט"ז) ג) .dauerhaft היום
רעים וְנֶאֱמָנִים, (דברי' כ"ח נ"ט) עדתיך נֶאֶמְנוּ מאוד
(תהל' צ"ג ה') תה"ש. ד) יֵאָמֵן נא דברך, (מ"א י"ח כ"ו)
.glaubhaft werden, wahr werden אם לא תַאֲמִינוּ
כי לא תֵאָמֵנוּ. (ישעי' ז' ט') dass ihr nicht glaubt
.ist, weil ihr nicht ehrlich, treu, aufrichtig seid
הַהִפְעִיל בה"ל: אם בא בקשור אֶת או ב'
ענינו בטחון בתמיד, :Vertrauen haben ולא
הֶאֱמִין סיחון את ישראל, (שופטי' י"א כ') וַיַּאֲמִינוּ
בה' (שמות י"ד ל"א) אל תַּאֲמִינוּ בְּרֵעַ, (מיכה ז' ה')
ב) ואם בא בקשור ל' ענינו אמונה לשעתה, -glau
.ben כי לא הֶאֱמִין לָהֶם, (בראשית מ"ה כ"ו) פתי
יַאֲמִין לכל דבר, (משלי י"ד ט"ו).

אָמֵן בה"ל: א) תה"ש וענינו אֱמֶת, באלהי אָמֵן,
(ישעי' ס"ה ט"ז) .der wahre Gott ב) תה"פ
לקיום הקוה, .es werde wahr אָמֵן כן יעשה ה',
(ירמי' כ"ח ו') ולקיום שבועה, ואמרה האשה אָמֵן,
(במדבר ה' כ"ב).

אָמוֹן בה"ל: א) .erzogen מה"א בקל, ואהיה אצלו
אָמוֹן, (משלי ח' ל') או הוא מענין אמונה
.Vertrauter m או ש"ת כמו אָמָּן -Werk-Meister
.Führer ג) Menge f. ואת יתר הָאָמוֹן, (ירמי' נ"ב
ט"ו) ענינו כמו הָמוֹן בחלוף א' ת' ה'.

אֵמוּן בה"ל: א) ענינו קיום אמונה, -Treue f, Zu
,verlässigkeit f. בנים לא אֵמֻן בם, (דברים
ל"ב כ') איש אֱמוּנִים, (משלי כ' ו') תה"ש ein treuer
.zuverlässiger Mann ב) מה"א בקל וענינו גדול
בנים תה"פ .erzogen הָאֱמֻנִים עלי תולע, (איכה ד' ה')

אֹמֵן בה"ל: א) תאר למגדל, .Erzieher m. כאשר
ישא הָאֹמֵן את היונק, (במדבר י"א י"ב) ולנקבה
לו לְאֹמֶנֶת, (רות ד' ט"ז). ג) וענינו דמזוזות, die
.Pfosten ואת הָאֹמְנוֹת, (מ"ב י"ח ט"ז) שהן צדי הפתח
(ולצדדי שערי הראש וכן תרגום ירושלמי פאת
ראשכם אומניא דרישכון וכן בתלמוד ב"מ דף ל"א).

אֹמֶן ענינו כמו אֵמוּן אמונה אֹמֶן, :Treue f (ישעי'
כ"ה א') וענינה אמונה ואֵמן בחסרון הו'
והכפל להזק.

אָמָּן שת"ז לחרש וחשב .Künstler m. כמו אוּמָן
בתלמוד, ידי אָמָּן, (ש"ה ז' ב').

אֱמוּנָה גה"ל: א) ענינו קיום, .ausdauernd ויהי
ידיו אֱמוּנָה (שמות י"ז י"ב). ב) שמ"נ ענינו
בטחון קים, .Treue, Sicherheit f, אבדה הָאֱמוּנָה,
(ירמי' ז' כ"ח).

אֲמָנָה בה"ל שת"נ לארוחה וענינו פסוק שכר
.festgesetzter Lohn, zum täglichen Lohn
וַאֲמָנָה על המשוררים, (נחמיה י"א כ"ג). ב) שמ"נ
וענינו ברית, .festes Bündniss אנחנו כרתים אֲמָנָה,
(נחמיה יו"ד א').

אָמְנָה בה"ל: א) שמ"נ לגדול בנים, .Pflege f
בְּאָמְנָה אתו, (אסתר ב' כ'), ב) וענינו אמת,
.in Wahrheit וגם אָמְנָה אחותי היא, (בראשית כ' י"ב.
יהושע ז' כ').

אָמְנָם ענינו אמת, :gewiss, fürwahr אָמְנָם כי
אתם עם, (איוב י"ב ב'. מ"ב י"ט י"ז).

אֻמְנָם בא תמיד בה' השאלה לפניה, הַאֻמְנָם לא
אוכל כבדך, (במדבר כ"ב ל"ז) הַאַף אֻמְנָם
אלד, (בראשית י"ח י"ג) ?soll das wohl wahr sein

אֱמֶת שמ"נ מן אָמֵן והראוי בתשלום: אֱמֶנֶת ונפלה
הנ"ג להפ כמו תת מן תֶּנֶת ובכנוי אֲמִתּוֹ, אֲמִתְּךָ
דה"ל: א) ענינו קיום, :Dauer f. Bestand m.
שלום וֶאֱמֶת, (ישעיה ל"ט ח') ב) ענינו בטחון חזק,
.Zuverlässigkeit; Sicherheit אות אֱמֶת, (יהושע ב'
י"ב) ג) וענינו אמונה מתמדת, .Treue היגיד אֲמִתֶּךָ,
(תהל' ל' יו"ד). ד) וענינו נרדף עם יושר או צדק,
.Wahrheit הָאֱמֶת אתכם, (בראשית מ"ב ט"ז. משלי
כ"ב כ') אנשי אֱמֶת, (שמות י"ח כ"א) תה"ש -redli
.che Männer

נֶאֱמָן עיין בנפעל, וע' ג"כ בש' נאם.

אלין, בנינו פִּעֵל ענינו לַחַץ, drängen, quälen. וַתְּאַלְצֵהוּ, (שופטי׳ ט״ז ט״ז).

אַלְקוּם ע״ש קוּם;

אם, אִם הוא מלת החבור וברוב המקומות באה להנאי וה״ל: א) אִם בחקותי תלכו, ונתתי גשמיכם בעתם, (ויקרא כ״ו ג׳) אִם תלכו עִמִּי, וְהלכתי, (שופטי׳ ד׳ ח׳). וְאִם לא תשמעו אלינו להמול — וְלקחנו את בִּתֵּנוּ וְהלכנו, (בראשית ל״ד י״ז). wenn — so. ב) ענינו כמלת כַּאֲשֶׁר אִם בא בהצטרפות המשפטים בבחינת הזמן, als — so כמו, והיה אִם בא אל אשת אחיו, וְשחת ארצה, (בראשית ל״ה ט׳) ואם בא בלי הצטרפות בבחינת הזמן ענינו ג״כ כמלת כַּאֲשֶׁר והוא מלת הספק, wenn. אִם יצאו בנות שילו, (שופטי׳ כ״א כ״א) כאשר יצאו. אִם כסף תלוה את עמי, (שמות כ״ב כ״ד) כאשר תלוה, אִם מזבח אבנים תעשה, (שם כ׳ כ״ב) כאשר מזבח תעשה. ג) וענינה כמו אוֹ המחלק, entweder : . : oder התבוא לך שבע שנים רעב, וְאִם שלשה חדשים חרב, וְאִם שלשת ימים דבר, (ש״ב כ״ד י״ג) וכטעם אוֹ המשוה, אִם בהמה אִם איש, (שמות י״ט י״ג) als . . . sowohl. אִם ישמעו וְאִם יחדלו, (יחזקאל ב׳ ה׳). ד) וענינה כה׳ השאלה ob? ובא אִם לרוב בהשאלה השנית משתי שאלות הסמוכות, הֲיִנְהַק פרא עלי דשא וְאִם יגעה שור על בלילו, (איוב ו׳ ה׳). אִם כח אבנים כחי וְאִם בשרי נחוש, (שם ו י״ב) ובפרט כאשר בא השאלה בדבר והפכו, הֲבמחנים אִם במבצרים, הֲיֵשׁ בה עץ אִם אין, (במדבר י״ג י״ט) ובא ג״כ ה׳ השאלה מחוברת למלת אִם, הַאִם תמנו לגוע, (במדבר י״ז כ״ח) הַאִם אין עזרתי בי, (איוב ו׳ י״ג) ודי באחד. ה) וענינה כטעם אַף אִלּוּ, selbst wenn, wenn auch. אִם יתן לי בלק מלא ביתו כסף, (במדבר, כ״ב י״ח). וְאִם יהיה היובל, ונוספה נחלתן, (שם ל״ו ד׳). אִם אסק שמים, (תהל׳ קל״ט ח׳), אִם יעלה לשמים שיאו, (איוב כ׳, וא״ו); ו) ענינה כמלת אֲשֶׁר dass. הוא באור הענין, עד אִם כלו לשתות, (בראשית כ״ז), י״ט עד אִם דברתי דברי, (שם כ״ד ל״ג) ובאו שניהם, עד אֲשֶׁר אִם עשיתי (שם כ״ח ט״ו). ודי באחד ז) אִם הבאה לפני מלת לֹא ענינו אַךְ או רַק, ausser, nur, sondern. לֹא תקח אשה לבני וגומר אם לא אל בית אבי תלך, (בראשי׳ כ״ד ל״ח) וכן אִם הבאה בקשור כִּי או בִּלְתִּי אחרי מלת לא, לא יירשך זה, כִּי אִם אשר יצא ממעיך, (שם ט״ו ד׳) לֹא יעקב כִּי אִם ישראל יהיה שמך, (שם ל״ה י״ו). לֹא נשאר לפני אדני בִּלְתִּי אִם גויתנו, (שם מ״ז י״ח). וכן כִּי אִם הבאה אחרי שבועה, חַי ה׳ אם יהיה השנים האלה טל ומטר, כִּי אִם לפי דברי, (מ״א י״ז א׳) ונמצא ג״כ כִּי אִם אשר לא יתחברו, כִּי אִם מאן אתה לשלח, (שמות ט׳ ב׳) וכִי הנכתב בפסוק הזה הוא באור הענין dass. ואִם היא תשובת התנאי wenn. ח) וענינה כטעם לוּ התקוה או כמו מִי יִתֵּן. אִם ישך נא מצליח דרכי (בראשית כ״ד מ״ב). ובאו שניהם אך אִם אתה לוּ שמעני, (שם כ״ג י״ג) לתוספ׳ בקשה wenn doch. וענינה כמו אָכֵן או אָמְנָם, בֶּאֱמֶת, wahrlich. כִּי אִם יהיה לְבָעֵר קין, (במדבר כ״ד כ״ב) כִּי אִם יש אחרית, (משלי׳ כ״ג ח׳) אִם ללצים הוא יליץ, (שם ג׳ ל״ד) הפככם אִם כחמר היוצר יחשב, (ישעי׳ כ״ט ט״ז). ט) וְאִם בא מחובר לשבועה אז מלת אִם מורה תמיד הפך הכתוב. אם בא בלתי לֹא מורה שלישי, חי אני נאם ד׳ . . אִם יראו את הארץ ענינו לֹא יראו כמו שאמר אַחֲרֵי כן, וכל מנאצי לֹא יראוה, (במדבר י״ד כ״ב כ״ז. מ״א י״ח י׳) ואם באה בקשור לֹא מורה ההפך וענינו כמלת כֵּן חי אני אִם לֹא (וסמוך לו) כן אֶעֱשֶׂה לכם, (במדבר י״ד כ״ח) י) תהי נא אלה בינותינו — אִם תעשה עמנו רעה, (בראשית כ״ו כ״ח וכ״ט) ענינו שלא תעשה עמנו רעה, dass nicht. ונמצא ג״כ אִם לא שענינה כהמלה אוּלָם או אָכֵן או אֱמֶת וְאָמֵן fürwahr. אִם לֹא שֵׁרִיתִךָ לטוב, (ירמי׳ ט״ו י״א. בראשית מ״ז י״ח. משלי׳ כ״ג י״ח) והמלה אִם באה בחסרון ן׳ וענינה אָמֵן וכן אֱמֶת חסר נ והראוי אֱמֶנֶת. וחבורו לכנוים יוכיח שהוא דגוש לחסרון הנו״ן אֲמִתּוֹ אֲמִתְּךָ.

אמה, אָמָה שת״נ וענינו שִׁפְחָה, Magd, Mägde. עבד וְאָמָה (ויקרא כ״ה ט״ו) ובכנוי אֲמָתִי (בראשית ל׳ ג׳) וברבוי. ובאהל שתי הָאֲמָהוֹת, (שם ל״א ל״ג).

אמל. אֻמְלַל תה״ש ענינו יִבֹשֶׁת ליחת הצמח ופרח verwelkt, verschmachtet. לבנון אֻמְלָל (נחום א׳ ד׳) ולנקבה ורבת בנים אֻמְלָלָה (ש״א ב׳ ה׳) ובלי כפל הל׳ וענינו רכות לב, schwach, ohnmächtig. מה אֲמֻלָה לבתך, (יחזק׳ ט״ז ל׳) וט״א, היהודים הָאֲמֵלָלִים (נחמי׳ ג׳ ל״ד).

אמם, אֵם בהו״ל: א) תואר ליולדת בדומה, Mutter *f*. אֵם הבנים, (תהל׳ קי״ג ט׳) ובסר״נ לְאִמֹּתָם יאמרו, (איכה ב׳ י״ב) ועצה״ש שת״נ לעיר גדולה, Hauptstadt *f*. Metropole *f*. עיר וְאֵם בישראל, (ש״ב כ׳ י״ט) וכן הוא ש״ת לדרך גדול אשר ממנו יפרדו דרכים רבים, Hauptstrasse *f*. אֵם הדרך, (יחזקאל כ״א כ״א) ב) והוא ש״מ לדת וכנסיה, Cultus *m*. Volk *n*. ריבו בְאִמְּכֶם ריבו, (הושע ב׳ ד׳).

מתימן יבוא, (חבקוק ג׳ ג׳) ועניננו כֹּחַ Gott. (איוב כ״ט ד׳, דניאל י״א ז׳) Macht.

אֱלֹהִים, בראשית ברא אֱלֹהִים, (בראשית א׳ א׳) ובא היחיד בס״ר דרך כבוד, כמו אדונים, בעלים, ובכנוי אֱלֹהַי, אֱלֹהֶיךָ, אֱלֹהָיו, בל״ר אבל, זה כחו לֵאלֹהוֹ בלשון יחיד לבזיון, (חבקוק א׳ י״א) והושאל השם הזה על המלאכים והנביאים והשופטים אשר יבואו בני הָאֱלֹהִים (בראשית ו׳ ד׳) Engel *m.* ויבא איש הָאֱלֹהִים (ש״א ב׳ כ״ז) Prophet. אשר ירשיען אֱלֹהִים, (שמות כ״ב ח׳) Richter.

אלח, בנינו נפעל תה״ש ועניננו נשחת, verdorben. אף כי נתעב וְנֶאֱלָח, (איוב ט״ו ט״ז).

אלי, אַלְיָה שם זנב בכבש Fettschwanz. ואת הָאַלְיָה, (ויק״א ג׳ ט׳).

אלל, אֱלוּל (נחמיה וא״ו ט״ו) שם פרסי לחדש השלישי.

אֱלִיל תהש״ז ועניננו אֶפֶס nichtig. רפאי אֱלִיל כלכם, (איוב י״ג ד׳). ב) ש״ת לפסל Götzen. וקסם וֶאֱלִיל (ירמי׳ י״ד י״ד) וברבוי, כי כל אלהי העמים אֱלִילִים, (תהלי׳ צ״ו ה׳).

אַלְלַי מלת הקריאה לצער, wehe. (מיכה ז׳ א׳).

אלם, הנפעל פ״ע, 2. 3. stumm sein, verstummen. נֶאֱלַמְתִּי דומיה, (תהל׳ ל״ט ג׳). תֵּאָלַמְנָה שפתי שקר, (שם ל״א י״ט) ב) ועניננו שָׁתֹק, schweigen. ולא נֶאֱלַמְתִּי עוד, (יחזק׳ ל״ג כ״ב).

הַפִּעֵל עניננו קשירת עמרים Garben binden. נגזר מהשם אֲלֻמָּה, אנחנו מְאַלְּמִים אֲלֻמִּים, (בראשית ל״ז ד׳).

אִלֵּם שת״ז לנעדר כח הדבור, Stummer. מי ישים אִלֵּם, (שמות ד׳ י״א). ברבוי אלילים אִלְּמִים, (חבקוק ב׳ י״ח).

אֵלֶם ש״ת כמו אִלֵּם, האמנם אֵלֶם צדק תדברון, (תהל׳ נ״ח ב׳) פירוש האמנם תדברו צדק שהיה אֵלֶם עד עתה, sprecht ihr wirklich, ihr Richter, die Gerechtigkeit, die so lange verstummt war. ועין הערה א) לשורש אלם.

אוּלָם נה״ל: א) שת״ז לאכסדרה בנויה על עמודים, Säulenhalle *f.* ואת אוּלָם הָעַמּוּדִים, (מ״א ז׳ ו׳) אֵל, אַיִל, אֵילַמִּים תמצא בהשם אַיִל. ב) והוא תה״ש ועניננו חזק, ובריא אוּלָם, (תהל׳ ע״ג ד׳) stark. ג) מלת הטעם, 1) לשלול הקודם לו, עניננו כמו אֲבָל, fürwahr. אולם לוז שם העיר לראשנה, (בראשית כ״ח י״ט) וְאוּלָם אחיו הקטן יגדל ממנו, (שם מ״ח י״ט). allein, aber. ד) כְּמוֹ אָמְנָם, אוּלָם אני אדרש אל אֵל, (איוב ה׳ ח׳), וְאוּלָם אתם (שם י״ג ד׳).

אֲלֻמָּה שע״נ לאגודת עמרים, Garbenbund; והנה קמה אֲלֻמָּתִי, (בראשית ל״ז ז׳) והרבוי ז״נ, מאלמים אֲלֻמִּים ס״ז (שם שם ו׳) תסבינה אֲלֻמֹּתֵיכֶם בסר״נ (שם ש׳).

אַלְמָן שת״ז לאיש שמתה אשתו, Witwer. כי לא אַלְמָן ישראל, (ירמי׳ נ״א ה׳) ובס״נ יהודה אַלְמָנָה, אַלְמָנָה ויתום, (שמות כ״ב כ״א) וברבוי אַלְמָנוֹת, (שמות כ״ב כ״ג) בגדי אַלְמְנוּתָהּ (בראשית ל״ח י״ד) ת״ש״נ Witwenschaft. אַלְמְנוּת חיות (ש״ב כ׳ ג׳) שמ״נ ועניננו הפך וחיות אַלְמְנוּת Leben des Witwenstandes.

אַלְמוֹן שמ״ז, Witwenstand *m.*; שכול וְאַלְמוֹן, (ישעי׳ מ״ז ט׳) אבל; וענה איים בְּאַלְמְנוֹתָיו, (יחזקאל י״ט ז׳) עניננו כמו אַרְמְנוֹתָיו או שהיא מענין אלמנה. וקרא הערים ההחרבות אלמנות, כמו איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כְּאַלְמָנָה, (איכה א׳ א׳).

אַלְמֹנִי שם בא על איש נעלם אשר המדבר ממנו מנע לאמר שמו, Ungenannter. והשם הזה הוא מהשם אִלֵּם, שבה פה פלוני אַלְמֹנִי, (רות ד׳ א׳).

אַלְמֻג (מ״א י״ד א׳) או **אַלְגּוּם** (דה״ב ב׳) מין עץ Sandelholz *n.*

אַלּוֹן בשרש אלה.

אלף, הקל עניננו לָמַד פ״ע, 1. 3; 5. lernen, angewöhnen.

הַפִּעֵל פ״י לשני, lehren, unterrichten. וַאֲאַלֶּפְךָ חכמה, (איוב ל״ג ל״ג) ומזו, מַלְּפֵנוּ מבהמות ארץ, (איוב ל״ה י״א) בדגש (הל׳ ת׳ א׳).

הַהִפְעִיל פעל נגזר מהשם אֶלֶף ועניננו רבוי, צאננו מַאֲלִיפוֹת, (תהל׳ קמ״ד ג׳) zu tausenden hervorbringen.

אֶלֶף בה״ל: א) שם מספר יסודי לעשרה מאות, tausend. אֶלֶף כסף, (בראשית כ׳ ט״ז) בסר״ז עושה חסד לַאֲלָפִים, (שמות כ׳ ו׳) Tausende. אֶלֶף אֲלָפִים, (דה״א כ״א ה׳) Million *f.*; ב) עניננו שוורים, וְהָאֲלָפִים והעירים, Ochsen, Rinder *pl.* (ישעיה ל׳ כ״ד) ובכנוי שגר אֲלָפֶיךָ (דברים ז׳ י״ג).

אַלּוּף דה״ל: א) מהקל ועניננו מוֹרֶה, Lehrer, *m.*; ב) שת״ז לְמַדָּע וָרֵעַ, Rathgeber; ein vertrauter Freund; ג) שת״ז למושל, Herr *m.* אַלּוּף תימן, (בראשית ל״ו ט״ו). ד) שם לשור, Ochs *m.* מה״ב בשם אֲלָפִים, ככבש אַלּוּף, (ירמי׳ י״א י״ט). בא בחסרון ו׳ החבור, ועניננו ככבש אַלּוּף יובל לטבוח.

Unsterblichkeit f. אַלְקוּם (שם ל' ל"א) unwider-stehlich.

אֶל ובמליצה אֱלֵי, (איוב ג' כ"ב שם ה' שם ו') מלת היחס ייד הו"ל: א) zu, an. אל מקום אחד, (בראשית א' ט') אֶל האדם (שם ב' י"ט) ב) ענינו בְּתוך או בְּ השמוש in. ובאת אֶל התיבה (בראשית ז' י"ה) ויתעצב אֶל לבו, (שם ו' וא"ו). ג) ענינו כמו עַל בַּעֲבוּר, über, wegen. אֶל הלקח ארון אלהים, (ש"א ד' י"ט). אֶל הנער הזה התפללתי, (ש"א א' כ"ז, ש"ב א' כ"ז, יחזק' י"ח ו') ד) ענינו כמו עִם, mit. ואשה אֶל אחותה לא תקח, (ויקרא י"ח י"ח. ש"ב י"ח כ"ז). ה) ענינו כמו מִן, auf, von. ויאמר אברהם אֶל שרה אשתו אחותי היא, (בראשי' כ' ג') ו) ענינו כמו אֵצֶל, neben, bei. קברו אותי אֶל אבותי, (בראשית מ"ט כ"ט). ז) וענינה כמו בְּ השמוש בהוראה ו' אֶל ההר, (ש"א י"ז ג') am Berge. אֶל המקום. (דברי' ט"ז ו'. מ"א ח' ל"ה) אֶל גבעת הערלות, (יהושע ה' ג'). ח) וענינה כמו בְּקֶרֶב, unter. אל הכלים (ש"א י"ד כ"ג). אל קוצים (ירמיה ב' ג') ובכנוי יבוא מלת אֶל תמיד בס"ז אֵלַי, אֵלָיו, אֵלֵינוּ, אֲלֵיכֶם, אֲלֵיהֶם ט) וענינה כמו בְּעַד für. וכמו לְ השמוש בהוראה י"ט, אֶל נכון, (ש"א כ"ו ד') ואפשר מזו אֶל הנחילות, (תהל' ה' א') für die Flöten. י) וענינו כהוראת לְ השמוש בהוראה ד' sich sehnen nach. תכלינה ענינו אֶל עזרתנו הבל, (איכה ד' י"ז) אֶל דרך הגוים אַל תלמדו, (ירמי' י' ב') nach dem Wege der Völker. ואֶל עַל יקראוהו, (הושע י"א ז') und nach Oben ruft man es. וכן כל אֶל הבא אחרי פעל בוא, הלך, השלך, ירד, עלה, שוב תרגומו nach. י"א) אֶל הבא אחרי הפעל אָמַר דִּבֶּר, סִפֵּר, שָׁמַע. ענינו ג"כ כמו מִ השמוש או כהמלה מִן, von. וַיֹּאמֶר אברהם אל שרה אשתו אֲחוֹתִי היא, (בראשית כ' ב') שקר אתה דֹבֵר אֶל ישמעאל, (ירמיה מ"ם ט"ז) ואֶל מכאב חלליך יְסַפֵּרוּ, (תהל' ס"ט כ"ז) וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו גוים, (יחזקאל י"ט ז') וַתִּשְׁמַע אֶל הִלָּקַח ארון, (ש"א ד' י"ט) ומזו, לשבור אֶל יוסף, (בראשית מ"א נ"ז) וענינו מִן יוסף או הפוך אל יוסף לשבור. וענינה כמו על בהוראה י"ב, auf. אֶל פי ד', (יהושע ט"ו ושם י"ז) אֶל הנחילות, תהל' ה') י"ג) וענינה כמו עַל בהוראה ב) שם gegen. ויקם קין אֶל הבל אחיו, (בראשית ד' ו') לשונם ומעלליהם אל ד', (ישעיה ג') ומזו הנני אֲלֵיכֶם (יחזקאל י"ג שם כ"א ושם ל"ד) במובן הרע, gegen, wider. ובמובן הטוב, אֶל אחריו, (ש"ב ג') für. י"ד) כהמלה עַד bis. כי נגע אֶל השמים משפטה (ירמיה נ"א) ומורה על אמתת הוראה זו החלק השני מהפסוק וְנִשָּׂא עַד שְׁחָקִים, וְאֶל אמה (בראשית י')

אֶל גיל (הושע ט'. איוב ג') אֶל פיהו, (שם מ"ם) ומזו וְאֶל מצינים יקחהו (שם ה') פירוש גם לתבואה הגדורה במשכת קוצים, וישלח ידו וַיִּקָּחֶהָ, aus. ונמצא ג"כ בקשור מלת היחס אחרת אֶל בֵּין. אֶל בֵּינוֹת unter. אֶל אַחֲרֵי hinter. אֶל אֲשֶׁר, אֶל הוּץ, אֶל מִחוּץ da wohin. אֶל הַחוּץ hinaus, ausserhalb. אֶל חִנָּם vergebens. אֶל מִבֵּית hinein, innerhalb. אֶל מוּל gegen.

אוּלַי מלת הטעם בה"ל: א) ספק וענינו כמו שֶׁמָּא או דִילְמָא בתלמוד, vielleicht. ואינו נופל בהוראה זו כ"א על הבינוני והעתיד, אוּלַי יָשֵׁן הוא (מ"א י"ה כ"ז); אוּלַי לא תאבה האשה ללכת, (בראשית כ"ז ה') אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אבי, (שם כ"ז י"ב). ב) ענינו כמו אִם, wenn. אוּלַי נטתה מפני, (במדבר כ"ב ל"ג).

אֵלֶּה כנוי הרומז לרבים זו"נ diese. אֵלֶּה הדברים, (דברים א' א') ונמצא ג"כ בהוראה זו בחסרון ה ולאנשים הָאֵל, (בראשית י"ט ח') אֵל נולדו להרפא, (דה"א כ' ח').

אִלּוּ מלת התנאי מרכב מן אִם לוּ wenn auch. וְאִלּוּ לעבדים ולשפחות, (אסתר ז' ד') וְאִלּוּ חיה אלף שנים, (קהל' ו' וא"ו).

אֶלְגָּבִישׁ, תאר לאבני ברד, Hagelsteine. ואבני אֶלְגָּבִישׁ, (יחזקאל י"ג י"ג).

אלגמים ע"ש לגם.

אלה 1. 5. הקל פ"י גה"ל: א) ענינו שבועה schwören. אָלֹה וכחש, (הושע ד' ב') בּוֹא בְאָלָה, בָּאִים בְּאָלָה, (נחמיה י"ד ל') ב) ענינו קלל jemand fluchen. ואת אָלִית, (שופטי' י"ז ב') ג) ענינו קִנָּה, klagen. אֱלִי כבתולה, (יואל א' ה') ותרגום שא קינה טול אליה klagen.

הַהִפְעִיל, יוצא לשלישי, מה"א בקל, einen Eid ablegen lassen: וַיֹּאֶל שאול את העם (ש"א י"ד כ"ד. ב"א ע"ד) נפ"י.

אָלָה שמ"נ בה"ל: א) מה"א בקל וענינו שבועה Schwur m. תהי נא אלה בינותינו, (בראשית כ"ו כ"ח). ב) וענינו קללה, Fluch m. אָלָה פיהו מלא, (תהלי' י"ד ז'), את דברי הָאָלָה, (דברי' כ"ט י"ח).

תַּאֲלָה שמ"נ ג"כ, מה"ב, Fluch m. תַּאֲלָתְךָ להם, (איכה ג' ס"ה).

אַלָּה או **אֵלָה**, שם עץ מה., Eiche f. תחת הָאַלָּה, (יהושע כ"ד כ"ו. תחת הָאֵלָה, (שופטי' ו' י"א).

אַלּוֹן, אַלּוֹן ולבנה, (הושע ד' י"ג) ענינו כמו אַלָּה והרבוי אֵלִים, אַלּוֹנִים.

אֱלוֹהַּ שת"ז הוראתו אֵל, בעל כח ותקיף, אֱלוֹהַּ

ט"ז). אַךְ המה יחדיו שברו עול, (ירמי' ה' ה') allein, aber. ונמצא שתי מלות מענין אחד במקום אחד הֲרַק אַךְ במשה דבר ה', (במדבר י"ב ב').

אַכְזָב ע"ש כזב. **אַכְזָר** ע"ש כזר.

אכל. 1. 2. 3. 4. 5. הקל פ"י עיקר הוראתו אכילת מזון וכליון הדבר הנאכל, essen, geniessen. נקשר לרוב עם אֶת ולפעמים עם בְּ ועם לְ ועם מִ וְאָכְלוּ אֶת הבשר, (שמות י"ב ה') וככה תֹּאכְלוּ אותו, (שם שם י"א) לא יֹאכַל בו, (שם שם מ"ג) הָאֹכְלִים למעדנים, (איכה ד' ה') ויֹאכְלוּ מִפְּרִי דרכם, (משלי א' ל"א) ולא אָכַל בטובה. (איוב כ"א כ"ה) ב) על אכילת האש ועניני ש"פה, verzehren: אש אוֹכְלָה הוא, (דברים ד' כ"ד) ואש אָכְלָה אהלי שחד, (איוב ט"ו ל"ד) ומזה לדעת תרגום יונתן אשר יוֹכְלוּ אתיקים מהנה (יחזקאל מ"ב ה') דראוי יֹאכְלוּ die oberen Zimmer waren kleiner, weil die Balken nahmen einen Theil davon weg, d. i. verzehrten. ג) ענינו כליון האויב ולאכול מטובם, aufreiben: וְאָכַלְתָּ אֶת כל העמים, (דברי' ז' ט"ז) והושאל גם על החרב, וְאָכְלָה החרב (ירמי' מ"ו יו"ד) כי נמצא גם בה מושג ההנאה, וכן הֻדַּשְּׁנָה מחלב, (ישעי' ל"ד ז').

הַנִּפְעַל מה"א בקל, מכל האכל אשר יֵאָכֵל, (ויקרא י"א ל"ד) מה"ב בקל, וְנֶאֱכַל גדיש, (שמות כ"ב ה'), ומה"ג בקל. כל אכליך יֵאָכֵלוּ, (ירמיה ל' כ"ז).

הַפִּעֵל לא נמצא כ"א מה"ב בקל שהיא שרפה תְּאָכְלֵהוּ אש לא נפח, (איוב כ' כ"ו) דראוי תְּאַכְּלֵהוּ.

הַפֻּעַל מה"ב בקל, ודסנה איננו אֻכָּל (שמות ג' ב') ומה"ג לקל. חרב תְּאֻכְּלוּ (ישעי' א' כ').

הַהִפְעִיל פ"י לשל שי על המטרף ונותן המאכל, speisen, ernähren, verpflegen אשר הֶאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם, (שמות ט"ז ל"ב) מה"א בקל ומה"ג בקל על אכילת חרב, aufreiben. וענינו כבקל פ"י רק לשני, לְהָכִיל ולמען ברק, (יחזקאל כ"א כ"ח) וענינו לְהַאֲכִיל ובאה קמץ הה"א ת' א' השרשית (ועיין בשרש אהל בפעל) והוא שוה למליצת הכתוב פסוק יו"ד בקאפיטל הזה, למען טְבוֹחַ טבח הוחדה ולמען היה לה בָּרָק והו' החבור חסרה ומובנה מהענין בשני הפסוקים.

אֹכֶל בה"ל: א) שמ"ז לפעולת האכילה, Essen *n.* איש לפי אָכְלוֹ (שמות י"ג ד') ובס"נ. לכם יהיה לְאָכְלָה, (בראשית א' כ"ט) ב) שת"ז למאכל Speise *f.* את כל אֹכֶל, (בראשית מ"א י') ואת אָכְלָם, (שם י"ד י"א) אוֹכִיל (הושע י"א ד') שת"ז Nahrung *f.*

אֲכִילָה שמ"נ das Essen. וילך בכח הָאֲכִילָה, (מ"א י"ט ח').

מַאֲכָל שת"ז Kost, Speise *f.* מכל מַאֲכָל, אשר יאכל (בראשית ו' כ"א) ותה"ש עץ מַאֲכָל (ויקרא י"ט כ"ג) geniessbar.

מַאֲכֹלֶת שמ"נ Speise des Feuers. ש"פה, מַאֲכֹלֶת אש, (ישעיה ט' ד').

מַכֹּלֶת שת"נ למזון, Speise *f.* מַכֹּלֶת לביתו, (מ"א ה' כ"ה) דגש תחת א' והראוי מַאֲכֹלֶת.

מַאֲכֶלֶת שת"נ לסכין ששוחטים בה, das Schlachtmesser. ואת הַמַּאֲכֶלֶת, (בראשית כ"ב ו'). בר"נ מַאֲכָלוֹת (משלי ל' יו"ד).

אכן. אָכֵן בה"ל: א) תה"פ לאמת הפעולה כמו הָכֵין הָכֵי בארמית, wahrlich. אָכֵן יש ד' במקום הזה, (בראשית כ"ח ט"ז, שמות ב' י"ד). ב) היא מלת הטעם לסתור מה שלפניו, allein, aber, אָכֵן שמעת קול תחנוני (תהל' ל"א כ"ג, שם פ"ב ז') ולדעתי מלת אָכֵן מקומה בשרש כון בהורי' א' לאמת דבר בהפעיל הב' בשרש כון והא' מהמלה אָכֵן היא לדעתי למ"ב וענינה כמו אָבִין כמו תָּשֵׁבְנָה אינו (איוב כ') והראוי תְּשִׁיבֶנָּה ע"ש ותרגומו ich möchte fest behaupten. והה"ב מהמלה אכן ענינה כהטלה:

לָכֵן, בש' כון בהוראה ב' שענינה בכל זאת doch, aber.

אכף. בנינו קל פ"י ועניני הכרח, zwingen. כי אָכַף עליו פיהו, (משלי ט"ז כ"ו).

אֶכֶף שמ"ז Zwang *m.* Bürde *f.* וְאַכְפִּי עליך לא יכבד, (איוב ל"ג ז').

אכר. אִכָּר ש"ז לעובד אדמה, אִכָּר וצמדו, (ירמי' נ"א כ"ג) ברבוי אִכָּרִים (שם י"ב ד') Ackersmann, Bauer.

אל. אַל הה"ל: א) בא במקום אַיִן, וישם לְאַל מלתי, (איוב כ"ד כ"ה) zu Nichts. ב) כמו לא, nicht. ובא רק לעתיד, אַל תאכלו ממנו נא, (שמות י"ב ט', תהל' ל"ד ו', שם מ"א ג', ישעי' ב' ט') ולבקשה אַל נָא תהי מריבה, (בראשית י"ג ח') nicht doch. ולהתנד, אַל אראה במות הילד, (שם כ"א ט"ז) ich mag nicht. אַל יושיעך ד' מאין אושיעך אני, (מ"ב ו' כ"ז) ובא בחסרון המלה אִם וענינו אם לא יושיעך ד'. ג) אם יבוא אחרי מלת אַל שֵׁם, הוראתו בקשה nichts, ach, nicht so. ד) שאלה על העבר וענינו כמו הֲלֹא? אַל פשטתם היום, (ש"א כ"ז יו"ד) ihr seid doch nicht ausgezogen. ולד"ק באה ל' ת' נ' וענינו כמו אָן, שאלה על המקום wo? ה) ובא מחובר אל שם לתואר מורכב בדרך שלילה, אַל־מָוֶת, (משלי י"ב כ"ח)

איף, אֵיפָה שת״נ למדת היבש, enthält drei Scah, zehn Omer. אֵיפָה וְאֵיפָה, (דברים כ״ה י״ד).

אֵיפֹה פרשתי בהמלה אֵי בהוראה א׳. אֵיפוֹא מלת הענין ותקון הלשון ענינו וְעַתָּה, nun, also. ולכה אֵיפוֹא מה אעשה, (בראשית כ״ז ל״ז). מי אֵיפוֹא הוא, (שם שם ל״ג) אם לא אֵיפוֹא (איוב כ״ט כ״ד).

אִישׁ, אִישׁ שע״ז ברבוי לרוב אֲנָשִׁים ועל המעט אִישִׁים ולא נמצא השם אִישִׁים רק ג׳ פ׳ במקרא, (תהל׳ קמ״א. משלי׳ ח׳. ישעי׳ נ״ג.) וה״ל: א) שם כולל זו״נ לְחַי מדבר, Mensch m. מכה אִישׁ, (שמות כ״א י״ב). ב) אם תבוא אחרי מלת אִישׁ גם מלת אִשָּׁה או שהענין מורה על זה, אז הוא שם רק לזכר, Mann m. על כן יעזוב אִישׁ את אביו, (בראשית ג׳ כ״ד) והמית אִישׁ או אִשָּׁה, (שמות כ״א כ״ט) ג) ענינו בעל אשה, Ehemann m. בין אִישׁ לאשתו, (במדבר ל׳ י״ד). ד) ש״ת לגוף סתמי, jemand. אל יצא אִישׁ ממקומו, (שמות ט״ז כ״ט). כי יתן אִישׁ אל רעהו חמור, (שמות כ״ב ב׳). ה) אם יבוא אחר מלת אִישׁ גם השם רֵעַ או אָח, הוראתו ג״כ על בלתי בעה״י, ויתן אִישׁ בתרו לקראת רֵעֵהוּ, (בראשית ט״ו י׳) ופניהם אִישׁ אל אחיו, (שמות כ״ה כ׳) eins gegen das andere. ובא היחיד לרבים והוא שם הקבוץ, וכל אִישׁ ישראל, (ש״ב י״ז כ״ד) Mannschaft. ו) ענינו השוב, Herr m. הלא אִישׁ אתה, (ש״א כ״א ט״ו. שמות ט״ו ג׳. שופטים ז׳ י״ד) ובא ג״כ השם אִישׁ מחובר לשם אחר המורה על מלאכתו או על תכונתו או מעמדו והוא ש״ת, איש האדמה, (בראשית ט׳ כ׳) Ackersmann. אִישׁ אָוֶן, (משלי׳ ו׳ י״ב) Tückevoller. אִישׁ אֱמוּנוֹת (שם כ״ה כ׳) redlicher Mann. אִישׁ דְּבָרִים, (שמות ד׳ יו״ד) Redner. אִישׁ דָּמִים, (ש״ב ט״ז ז׳) Blutgieriger. אִישׁ חֵמָה, (משלי׳ ט״ו י״ח) Jähzorniger: אִישׁ חֲמוּדוֹת, (דניאל י׳ י״א) beliebter Mann. אִישׁ לָשׁוֹן, (תהלי׳ ק״מ י״ב) Verleumder m. אִישׁ מָוֶת, (מ״א ב׳ ק״ו) Verbrecher m.: אִישׁ מַחְסוֹר, (משלי׳ כ״א י״ו) Dürftiger. אִישׁ מַכְאֹבוֹת, (ישעי׳ נ״ג ג׳) Leidender. אִישׁ מִלְחָמָה, שמות ט״ו ג׳) Held: אִישׁ מְנוּחָה (דה״א כ״ב ט׳) Friedliebender. אִישׁ עִתִּי, (ויקרא ט״ז כ״א) Bestellter: אִישׁ רִיב, (שופטים י״ב ב׳) Gegner: אִישׁ רֵעִים, (משלי׳ י״ח י״ד) Geselliger: אִישׁ שְׂפָתַיִם, (איוב י״א ב׳) Wohlredner: אִישׁ תּוֹכָחוֹת, (משלי׳ כ״ט א׳) Widersprecher: אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת (שם ט״ז כ״ח) falscher Mensch.

אִשׁ בלא יו״ד ענינו כמו יֵשׁ, ist. אם אִשׁ להימין, ולהשמאיל, (ש״ב י״ד י״ט). עוד הַאִשׁ בית רשע אצרות רשע (מיכה וא״ו י׳) תרגם עוד הַאִית בבית רשיעא ועי׳ הערה.

אִשָּׁה שע״נ מן אִישׁ Weib n. Frau f. והדגש בש׳ תחת י׳ בהשם איש, לזאת יקרא אִשָּׁה, (בראשית ב׳ כ״ג) ובסמיכות אֵשֶׁת משה, (שמות י״ח ב׳) ונמצא גם בנפרד, נפל אֵשֶׁת, (תהל׳ נ״ח ט׳). אֵשֶׁת יפת תואר, (דברים כ״א י״א) והרבוי אִשּׁוֹת, אִשּׁוֹת הזמה, (יחזק׳ כ״ג מ״ד). אבל נָשִׁים היא משרש אנש ע״ש וכנוי היחידה, בין איש לְאִשְׁתּוֹ, (במדבר ל׳ י״ז), אֶשְׁתְּךָ כגפן פוריה, (תהל׳ קכ״ח ג׳).

אִישׁוֹן בה״ל: א) ענינו בת עין, Augapfel m. כְּאִישׁוֹן עינו, (דברים ל״ב יו״ד) ב) ש״ת לשחרות, באִישׁוֹן לילה, (משלי׳ ז׳ ט׳) in dunkler Nacht: וכ״א בֶּאִישׁוֹן חשך, (משלי׳ כ׳ כ׳) in dichter Finsterniss.

אית, אֵיתָן בה״ל, הוראתו הראשונה ענינו קיום והתמדה, Dauer שמ״ז. ויפרד לב׳ סעיפים: א) אם יבוא בקשור נַחַל או נָהָר ענינו נוזלה, fliessende Bäche od. Ströme. והוא תה״ש או תה״פ, נחל אֵיתָן, (דברי׳ כ״א ד׳). נַהֲרוֹת אֵיתָן (תהל׳ ע״ד ט״ו) ומזה הש״ת ירח הָאֵיתָנִים, (מ״א ח׳ ב׳) והוא חודש תשרי שבו התחלת נוזלת המים, לפנות בקר לְאֵיתָנוֹ, (שמות י״ד כ״ז) zu seiner Fluth. ב) אם יבוא בקשור נָוֶה או אֶרֶץ או גוי ענינו חזק ותקיף כי כל דבר החזק יתקיים והוא תה״ש, נָוֶה אֵיתָן (ירמי׳ מ״ט י״ט) feste Wohnung. וְהָאֵיתָנִים מוסדי אָרֶץ, (מיכה ו׳ ב׳) תה״ש die starke Grundfeste ועצה״ש, וְאֵיתָנִים יסלף, (איוב י״ב י״ט) ש״ת בס׳ ז״ר die Starken. גוי אֵיתָן, (ירמי׳ ה׳ ט״ו) תה״ש starkes Volk. אבל שַׁעַר הָאִיתוֹן, (יחזקאל מ״ח ט״ו) הוא משרש אָתָה וענינו ביאה והוא ש״מ des Einganges. ואפשר מזה ג״כ יֶרַח הָאֵיתָנִים, לפי שבחדש הזה יבוא פרי הארץ הביתה.

אך, אַךְ מלת הטעם והענין, הה״ל: א) ענינו כמו אָכֵן, wahrlich, gewiss, ja. והנו׳ חסרה, אַךְ טרף טרף, (בראשית מ״ד כ״ח) אַךְ עצמי ובשרי אתה (שם כ״ט י״ד, מ״א כ״ב ל״ב, מ״ב מ״ד, תהל׳ נ״ח י״ב), ומ... להשערה קרוב לברור, אַךְ מסיך הוא את רגליו, (שופטי׳ ג׳ כ״ד) אַךְ נגד ד׳ משיחו, (ש״א ט״ז וא״ו) wahrscheinlich. ב) להוציא דבר מהכלל וענינו זולת, nur. וישאר אַךְ נח, (בראשית ז׳ כ״ג). אַךְ הפעם (שם י״ח ל״ב) ומזה אַךְ אם יום או יומים יעמוד, (שמות כ״א כ״א) doch, jedoch. ג) לתקופת הזמן כמו בְּעוֹד, אַךְ יצא יצא יעקב, (בראשית כ״ז ל׳) אַךְ הקם הקימו, (שופטי׳ ז׳ י״ט) kaum, so eben. ד) לתמה כמו הַאִם, sollte? אַךְ לשקר שמרתי, (ש״א כ״ה כ״א) אַךְ חשך ישופני, (תהל׳ קל״ט י״א). ה) כטעם אֲבָל בה״ב שם וכטעם אולם בהוראה א׳. אַךְ אלהים יפדה נפשי, (שם מ״ט

שנהר או ים מקיפו. Insel f. אִיֵּי הַיָּם (אסתר י"ד א') אִי כפתור, (ירמיה מ"ז ד'), ובא ג"כ בסר"נ אִיִּין, (יחזקאל כ"ו י"ח) ג) ש"ת לחיות מקוננות, heulende Thiere. וענה אִיִּים באלמנותיו, (ישעי' י"ג כ"ב) ואִי בלשון ערבי קָנָה. ד) מלת הקריאה ועניננו כמו אוֹי, wehe. ואִי לו האחד, (קהלת ד' יו"ד) אִי לך ארץ (שם יו"ד ט"ז). ה) ועניננו כמו אַיִן, אִי כבוד, (ש"א ד' כ"א) ohne Ruhm, ruhmlos.

אַיֵּה עין במלת אֵי.

אַיָּה שם עוף טמא Habicht m. (ויק"א י"א י"ד).

איב. בנינו קל פ"י ועניננו שנאה, anfeinden. וְאָיַבְתִּי את איביך, (שמות כ"ג כ"ב).

אוֹיֵב שת"ז לשונא, Feind. אמר אוֹיֵב, (שמות ט"ו ט') ברבוי אוֹיְבִים בשער, (תהל' קכ"ז) ולנקבה יחידה, אוֹיֶבֶת Feindin. אוֹיַבְתִּי לי, (מיכה ז' ח')

אֵיבָה שמ"נ לשנאה, Feindschaft,-Feindseligkeit. וְאֵיבָה אשית, (בראשית ג' ט"ו).

איד. אֵיד בה"ל: א) שע"ז לקיטור, Dunst m. וְאֵד יעלה מן הארץ, (בראשית ב' וא"ו) ב) שמ"נ ועניננו כמו שבר, Unglück, Noth. וְאֵיד לְעָוֶל, (איוב ל"א ג').

איך. אֵיךְ בה"ל: א) מלת השאלה על הענין, wie? auf was für eine Art. אֵיךְ אעלה אל אבי, (בראשית מ"ד ל"ב) אֵיךְ אלך, (ש"א ט"ז ב'). איך ידעת כי, (ש"ב א' ה'). ב) קריאת הצער, ach. אֵיךְ נפלו גבורים. (ש"ב א' כ"ה).

אֵיכָה בתוס' ה' גה"ל: א) שאלה על המקום, wo? אֵיכָה תרעה אֵיכָה תרביץ, (ש"ה א' ז') ג) מלת השאלה על תכונת הענין, wie! אֵיכָה יעבדו הגוים, (דברי' י"ב ל"א) ובתוס' כ' על ה', אֵיכָכָה אלבשנה, (ש"ה ג' ה') אֵיכָכָה אטנפם, (שם שם ד') מלת הקריאה לצער, ach! אֵיכָה ישבה בדד, (איכה א' א').

איכה שאלה על המקום, wo? כמו אֵיכָה בקמץ, אֵיכֹה הוא, (מ"ה ו' י"ג).

איל. אֱיָל שמ"ז ועניננו כח, Macht, Kraft f. כגבר אין אֱיָל (תהל' פ"ח ה').

אֱיָלוּת בס"נ, אֱיָלוּתִי לעזרתי חושה (תהל' כ"ב כ') עניננו כמו אֱיָל, ומהשם אֵל, יש לְאֵל ידי, (בראשית ל"א כ"ט). es ist in meiner Macht. עניננו יש אֵל לידי.

אֵל שת"ז הונח בעצם וראשונה על הש"י, אֵל עליון, (בראשית י"ד כ'). הָאֵל ד' (ישעי' מ"ב ה') höchste Macht. והושאל על המלאכים, Engel m. מי כמוך בָּאֵלִים, (שמות ט"ו י"א) וממנו הושאל ג"כ על האדירים אשר בארץ, die Mächtigen, Gewaltigen. ואת אֵילֵי הארץ לקח, (יחזק' י"ז י"ג) (כיו"ד אחר הא').

אַיָּלוֹת, יחולל אַיָּלוֹת (תהל' ק"ט ט') לדעתי הענין הוא ש"ת בסר"נ. ועניננו כמו אַלּוֹנִים וְאֵלִים ע"ש אלה Eichen pl. וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת הבאים אחרי השם אַיָּלוֹת, מורים על אמתת פירושי. וע"ש חול בפעל הוראה ד'.

אַיָּל שם צבי זכר, ein Hirsch. אַיָּל וצבי (דברים י"ד ה') ולנקבה אַיָּלָה, אַיָּלָה שלוחה, (בראשית מ"ט כ"א) אַיֶּלֶת, אַיֶּלֶת אהבים, (משלי ה' י"ט) ובסר"נ בְּאַיְלוֹת השדה, (ש"ה ב' ז') Hirschkuh f. Hündin f.

אַיִל גה"ל: א) שת"ז לכבש מבן שנה ומעלה, Widder m. אֵיל תמים, (ויקרא ה' מ"א). אֵלִים צמר, (מ"ב ג' ד'). והראוי אֵלִים אֵלֵי צמר בחסרון דנסמך. ב) עניננו מזוזת הפתח, die Pfosten. אֵיל החצר, (יחזק' מ"ה י"ז). אֵל הפתח, (שם) בחסרון היו"ד אֵילִם ששים אמה וְאֵלַמָּיו, (שם שם ק"ו) ג) שת"ז למישור, עד אֵיל פארן, (בראשית י"ד וא"ו). Platz m. ברבוי, אֵלוֹנֵי ממרא, (שם י"ח א').

אים. אָיֹם תה"ש מענין הפחד, furchtbar. אָיֹם ונורא הוא, (חבקוק א' ז') אֲיֻמָּה בס"נ. (ש"ה ו' ד').

אֵימָה בה"ל: א) שמ"נ ועניננו כהשם פחד, Schrecken m. אֵימָה חשכה, (בראשית ט"ו י"ג). ברבוי"נ, יהלוך עליו אֵמִים, (איוב כ' כ"ב) וְאֵימוֹת מות, (תהל' נ"ה ה') ב) עניננו אלילים Schreckbilder pl. ובהוראה זו לא יבוא רק ברבוי ז', ובָאֵימִים יתהוללו (ירמיה נ' ל"ח).

אימתה כמו אֵימָה בה"א, אֵימָתָה ופחד, (שמות ט"ו ט"ז) בשתי סימני נקבה.

אין. אַיִן, בסמיכת או בכנוי אֵין. מלת השלילה, ועניננו כמו לא אך מלת לא, לא תשמש רק בפעלים, ומלת אין רק בשמות ובמלות ובכנוי שם הגוף נושא המאמר, נקשר למלת אין, אֵינֶנִּי, אֵינְךָ, אֵינֶנּוּ בה"ל: א) העדר ישות, nicht da sein. ואדם אַיִן, (בראשית כ' ה') ב) עניננו העדר ואפס, nichts. אֵין בארון רק, (מ"א ה' ט') אֵין לשפחתך כל, (מ"ב ד' ב') ובקשור בְּ, בְּאֵין חזון (משלי כ"ט י"ח) ובקשור כְּ בה"ל: א) עניננו אֶפֶס, ein Nichts. כְּאַיִן נגדך, (תהל' ל"ט וא"ו). ב) עניננו כמעט רגע, beinahe. כְּאַיִן שפכה אשורי (שם ע"ג ב').

לְאֵין בסמיכת עניננו כמו לַאֲשֶׁר אֵין, demjenigen der nicht hat. לְאֵין נכון לו, (נחמי' ח' יו"ד)

מֵאַיִן בה"ל: א) מענין אפס, von Nichts. הן אתם מֵאַיִן, (ישעיה מ"א כ"ד). ב) מלת שאלה על המקום, woher. מֵאַיִן אתם, (בראשית כ"ט ד') מֵאַיִן יבוא עזרי, (תהלי' קכ"א א').

אַחַר תה״ש או תְה״פ וה״ל: א) במקום, hinter. אַחַר הרחים, (שמות י״א ה׳) אַחַר המדבר, (שם ג׳ א׳) תה״ש, ב) בזמן, nach. אַחַר המבול, (בראשית ט׳ כ״ח), אַחַר הדברים האלה, (שם ט״ו א׳), והנה איל אַחַר, (בראשית כ״ב י״ג), בחברון אֲשֶׁר הראוי אַחַר אֲשֶׁר נֶאֱחַז ועין במלת אשר nachdem. ג) nachher אַחַר תעבורו, (שם י״ח ה׳). וְאַחַר ימלא פיהו חצץ, (משלי כ׳ י״ז) תה״פ, — ד) nachdem. בסמיכות בל״ר, אַחֲרֵי הולידו (בראשית ה׳ ד׳). וגם אַחֲרֵי כן, (שם ו׳ ד׳) תה״פ. ה) ועניינו כמו יַעַן, weil, אַחֲרֵי הודיע אלהים אותך. (שם מ׳ ל״ט) אַחֲרֵי אשר הטמאה, (דברים כ״ד ד׳) ו) ואם בא לפני המלה אַחֲרֵי הפעל הָיָה או הָלַךְ, לא תִהְיֶה אַחֲרֵי רבים לרעות (שמות כ״ג ב׳), עניינו היות נפתה אחריהם folgen. ואם בא השם אַחַר בכנוי יבוא בסר״ז אף ליחיד, אַחֲרֵי, אַחֲרֶיךָ, אַחֲרָיו בְּמָקוֹם, hinter, והוא אַחֲרֵינוּ, (בראשית י״ח י״ד) ובְזְמַן nach, אדם שיהיה אַחֲרָי, (קהל׳ ב׳ י״ט).

אַחֵר תה״ש לאיש או לדבר זולת הנזכר. בה״ל: א) לאיש אַחֵר, (בראשית כ״ט י״ט) ליחיד zu einem andern Mann. וברבוי אֲחֵרִים, (שמות כ׳ ג׳) ולנקבה אַחֶרֶת, רוח אַחֶרֶת, (במדבר י״ד כ״ב) באר אַחֶרֶת, (בראשית כ״ו כ״א) andere. ב) עניינו שני או שנית, חלום אַחֵר, (בראשית ל״ז ט׳) noch einen zweiten Traum, תהש״ז, ואם אַחֶרֶת יקח לו, (שמות כ״א ע״ב) שת״נ noch eine Andere. והרבות, אֲחֵרוֹת, (בראשית כ״ט כ״ז).

אַחֲרוֹן לזכר. אַחֲרֹנָה לנקבה נה״ל א) היום הָאַחֲרוֹן, (דברים י״א כ״ד) תה״ש לגבול במקום וכונתו על ים המערבי כי מערב נקרא אחור das hintere Meer. ב) תה״ש להבא אחר שהיה לפניו ובאפשרי יבוא גם אַחֵר אחריו, ושנאה האיש הָאַחֲרוֹן, (דברים כ״ד ג׳) der folgende Ehemann. ואמר הדור הָאַחֲרוֹן, (שם כ״ט כ״א) Die folgende Generation. יום אַחֲרוֹן, (משלי ל״א כ״ה) שמ״ז Zukunft *f.* ג) לאחרון שאין אחרון אחריו, der Letzte. אני ראשון אף אני אַחֲרוֹן, (ישעי׳ מ״ד וא״ו) ש״ת בָּאַחֲרֹנָה וכן לָאַחֲרֹנָה המה תה״פ, מרה תהיה בָּאַחֲרוֹנָה, (ש״ב ב׳ כ״ו) לָאַחֲרֹנָה יסעו, (במדבר כ׳ ל״א) am Ende, zuletzt.

אַחֲרֹנִים בה״ל: א) hinterher. לאה וילדה אַחֲרֹנִים, (בראשית ל״ג ב׳) תה״פ. ב) die Nachkommenden. נשמו אַחֲרֹנִים, (איוב י״ח כ׳. קהל׳ ד׳ ט״ז) ש״ת.

אַחֲרִית ש״נ דה״ל: א) סוף בזמן, Ende. *n.* Ausgang *m.* מראשית השנה ועד אַחֲרִית השנה, (דברים י״א י״ב) שמ״נ. ב) ובמקום תה״ש, hinterste, entfernteste, בְּאַחֲרִית ים, (תהלים קל״ט ט׳) ג) והוא ש״ת לבנים, Nachkommen, *pl.* Zukunft, *f.* וְאַחֲרִיתְכֶן בסירות, (עמוס ד׳ ב׳) יהי אַחֲרִיתוֹ להכרית, (תהלי׳ ק״ט י״ג). ד) ועניינו תכלית, Zweck *m.* כי אם יש אַחֲרִית, (משלי כ״ג י״ח) ש״מ.

אֲחֹרַנִּית תה״פ, rücklings, rückwärts. ופניהם אֲחֹרַנִּית, (בראשית ט׳, כ״ג).

אחש. אֲחַשְׁדַּרְפָּן, Satrap *m.* (אסתר ח׳ ט׳) מלה פרסית.

אֲחַשְׁתְּרָנִים, (שם ח׳ יו״ד) שם פרסי לגמלים.

אט. אַט תה״פ ועניינו מתינות וחרישות, tiefsinnig. ויהלך אַט, (מ״א כ״א כ״ז) אתנהלה לְאִטִּי, (בראשית ל״ג י״ד) sanft. אִטִּים שת״ז לקוסמים העושים מעשיהם בלחש, Zauberei. ואל הָאִטִּים, (ישעיה י״ט ג׳) (וכן בלשון ערבי אלאטיט ריקם) Zauberer.

אטד. אָטָד, (שופטי׳ ט׳ י״ד) שם בין קוץ Dorn *m.*

אטם. הקל עניינו סגירה verstopfen, verschliessen. ויוקשר עם שָׂפָה או אֹזֶן, אֹטֵם שְׂפָתָיו נבון, (משלי י״ז כ״ח). אֹטֵם אָזְנוֹ, (שם כ״א י״ג) שקיפים אֲטוּמִים, (מ״א ו׳ ד׳) verschlossene Fenster. ועיין ג״כ בהשם שקף.

ההפעיל, יַאְטֵם אזנו (תהלים נ״ח ה׳) כבקל.

אטן. אֵטוּן, שם למיתרים מלשון ארמית, Garn *m.* אֵטוּן מצרים, (משלי ז׳ י״ו).

אטר. בנינו קל, נרדף עם אטם, ואל תֶּאְטַר עלי באר פיה, (תהל׳ ס״ט ט״ז) verschliessen.

אִטֵּר, תה״ש לאיש שיד ימינו חלושה, stumpf. אִטֵּר יד ימינו, (שופטים ג׳ ט״ו).

אי. אֵי דה״ל: א) שאלה לדעת המקום המבוקש כמו אָנָה, wo? אֵי הבל, (בראשית ד׳ ט׳) ויבוא ג״כ בכנוי אַיֶּכָּה, wo bist du? (שם ג׳ ט׳) ויגוע אדם וְאַיּוֹ, (איוב י״ד יו״ד) wo ist er? ובתוספ׳ ה׳ אַיֵּה האנשים. (בראשית י״ט ה׳. איוב ט״ו כ״ג). וכן בקשור מלת אי פה אֵיפֹה הם; (ישעי׳ י״ט י״ב) אֵיפֹה לקטת, (רות ב׳ י״ט). ובתוס׳ ההברה כָה, אֵיכָה תרעה אֵיכָה תרביץ, (שם א׳ ז׳). ובתוס׳ ההברה פ״א, אֵיפוֹא, הם רועים, (בראשית ל״ז ט״ז). wo? ובקשור מלת מִזֶּה, אֵי מִזֶּה באת, (שם י״ו ח׳) ובתוס׳ מ׳ לפני ן אחר מלת אֵי, (והנו״ן נוסף) מֵאַיִן אתם, (בראשית כ״ט ז׳) woher. ב) welches אֵיזֶה יכשר, (קהלת י״א ו׳) אֵי מִזֶּה עיר אתה, (ש״ב ט״ו ג׳) von welcher ג) כמו אֵין kein, אֵי שכר, (משלי ל״א ו׳) ד) אֵי לְזֹאת אסלח לך, (ירמי׳ ה׳ ז׳) עניינו למה, wesshalb? או כמו איך wie?

אִי הה״ל שע״ז א) עניינו ישוב, bewohntes Land. ושמתי נהרות לְאִיִּים, (ישעי׳ מ״ב ט״ו), ב) מח וז

בראשית מ"ח כ"ב) . ב) והוא מספר סדורי, der Erste באֶחָד לחרש (בראשית ח' ה'). ג) גוף סתמי אחד מן הכלל, jemand, כְּאַחַד ממנו (בראשית ג' כ"ב), אַחַד העם (שם כ"ו יו"ד). ד) ענינו אחד ואין שני לו einzig in seiner Art. והוא בְאֶחָד (איוב כ"ג י"ג), נקם אַחַת (שופטי' ט"ז כ"ח). ה) ענינו יחד, mit einander אם שניהם כְּאֶחָד bei einander. טובים (קהל' י"א וא"ו), כל הקהל כְּאֶחָד (נחמי' ז' ס"ו). ו) הוראתו שווי gleich, einerlei מדה אַחַת (שמות כ"ו ב') . אַחַת היא (איוב ט' כ"ב). ז) einstimmig. קול אֶחָד, (שמות כ"ד ג'), לֵב אֶחָד (דה"א י"ב ל"ח), פֶּה אֶחָד (דה"ב י"ח י"ב), שְׁכֶם אֶחָד (צפני' ג' ט').

אֲחָדִים גה"ל: א) מהור' ו' בשם אֶחָד, שָׁוִים, תה"ש דברים אֲחָדִים dieselben, einerlei Worte. (בראשי' י' א'). ב) מחוברים, zusammen. והיו לַאֲחָדִים בידך (יחזק' ל"ז י"ז). ג) מעטים, einige, einzelne. כימים אֲחָדִים (בראשית כ"ט כ').

אחה. אָח שת"ז Bruder בנפרד, ובסמוך אֲחִי יפת (בראשית יו"ד כ"א), ובר"ז אַחִים (שם מ"ט) לנקבה יחידה בנפרד אָחוֹת, Schwester אָחוֹת לנו קטנה (ש"הש ח' ח') ובסמיכות אֲחוֹת לבן (בראשית כ"ד כ') וברבוי אַחְיוֹת (איוב א' ד'). והו"ל: א) Bruder ולרבקה אָח (בראשית כ"ז כ"ט), ומזה, ועשה אָח (יחזק' י"ח יו"ד), וענינו ועשה לְאָח לרד"ק, בחסרון הל' ועיין קאפיטל הנ"ל פסוק י"ח וכן ת"י ויעבד לאחוהי בחדא מאִלֵין. ב) ענינו שאר בשר' Verwandter *m*. הכי אָחִי אתה, (בראשית כ"ט ט"ו). ג) ש"ת לאנשים מִמַּטֶּה אחד, stammverwandt. ושרת את אֶחָיו (במדבר ח' כ"ו). ד) בעל ברית Bundesgenosse. ולא זכרו ברית אַחִים (עמוס א' ט'). ה) ש"ת לבעלי דת אחת, Religionsverwandte ויצא אל אֶחָיו (שמות ב' י"א). ו) וענינו רֵעַ ובא אף בבלתי בע"ח, יריעות חֹברות אשה אל אֲחוֹתָהּ (שמות כ"ו ג') zu einander.

אַחֲוָה שמ"נ ענינו רעות וקורבה, Bruderschaft *f*. להפר את הָאַחֲוָה (זכרי' י"א י"ד), ועי' בש' חַוֵּה.

אָחוּ בה"ל: א) שם ירק מאכל בהמה, Heu *n*. Klee *n*. ישגא אָחוּ בלי מים (איוב ח' י"א). ב) ש"ת להמקום שמגדל הצמח הזה, Wiese *f*. ותרעינה בָּאָחוּ (בראשית מ"א ב').

אחז 1. 2. 3. 6. הקל פ"י הה"ל: א) ענינו תפישת יד בדבר angreifen, ergreifen. וקשורו עם בְּ, וַאֲחָז בִּזנבו (שמות ד' ד'), וְאָחַז בְּערפי (איוב י"ו י"ב). ובמוסרי, שמאול בעשתו ולא אָחַז (איוב כ"ג ט'), begreifen, ומהור' ז' ויאחז צדיק דרכו (איוב י"ז ט'), את הָאָחֻז אחד מן החמשים (במדבר ל"א מ"ז). ב) ענינו לכידה, fangen. והוא נקשר ביחס הפעול, בָּאֲחוּז אותו פלשתים (תהל' נ"ו א'). ג) ענינו צִפּוּי belegen, ג"כ בקשור אֶת, וַיֶּאֱחֹז את הבית (מ"א ו' יו"ד) ד) ענינו קשירה anfügen, befestigen וקשורו עם בְּ, ולא יהיו אֲחוּזִים בְּקירות הבית (יחזק' מ"א ו'). ה) ענינו סגירה schliessen, יגיפו הדלתות וֶאֱחוֹזוּ (נחמי' ז' ג').

הִנִּפְעַל בה"ל: א) ענינו לכידה, ergriffen werden, נֶאֱחַז בסבך בקרניו (בראשית כ"ב י"ג). ב) ענינו אחיזת נחלה, Besitz fassen, וְהֵאָחֲזוּ בתוכינו (יהושע כ"ב י"ט), ובא בנפעל, כי בהשגת נחלה נאחז הקונה במקומו ומזה וַיֵּאָחֲזוּ בה (בראשית מ"ז כ"ז).

הַפִּעֵל מה"ג בקל, belegen, bedecken מְאַחֵז פני כסא (איוב כ"ו ט'). וענינו מְכַסֶּה פני הכסא בעבים.

הָהָפְעַל מה"ד בקל, angefügt. לכסא מָאֳחָזִים (דה"ב ט' י"ח).

אֲחֻזָּה בה"ל: א) ש"נ לנחלת שדה וכרם, Besitzung *f*. ויתן להם אֲחֻזָּה (בראשית מ"ז י"א), ב) ש"ת לריעים שהם נאחזים זה בזה בקשר אהבה, vertraute Freunde וַאֲחֻזַּת מרעהו (בראשית כ"ו כ"ו).

אחל. אַחֲלַי מלת הקריאה לבקשה es wäre zu wünschen. אַחֲלַי אדני (מ"ב ה' ג').

אַחְלָמָה בשרש חלם.

אחר 1. 3. 5. הקל פ"ע וענינה עכבה והתמהמה, säumen, zaudern. וָאֵחַר עד עתה (בראשית ל"ב ה') ובא בצירי ע"ד נפ"י.

הַפִּעֵל: גה"ל א) פ"ע והוא מצטרף על פעל אחר הבא אחריו במקור ויבוא בקשור ל' zögern. ולא אֵחַר הנער לַעֲשות (בראשית ל"ד י"ט), לא תְאַחֵר לְשלמו (דברי' כ"ג כ"ב). ב) הוא פעל בלתי מצטרף, אם הוא בא בקשור אֶת ענינו עכוב והוא פ"י, aufhalten. אל תְּאַחֲרוּ אותי (בראשית כ"ד נ"ו), והבא בלי קשור אֶת, ענינו הֶדֵל, ausbleiben בא יבוא ולא יְאַחֵר (חבקוק ב' ג'). ומזו הצווי אַחֵר ובנית ביתך (משלי כ"ד) כמו פַּלֵּג לשונם.

הִפְעִיל, וַיּוֹחֶר מן המועד (ש"ב כ' ה') כבקל ונקודתו ג"כ ע"ד נפ"י verzögern.

אָחוֹר תה"ש ותה"פ גה"ל: א) במקום, כל שהוא אחורי פנים נקרא אחור, hintere Seite zurück, rücklings. פנים וְאָחוֹר (יחזק' ב' יו"ד) תה"ש. ויפול רוכבו אָחוֹר (בראשית מ"ט י"ז) תה"פ. אֲחֹרֵיהֶם אל היכל (יחזק' ח' ט"ז) הוא ש"ת ihr Hintere ובקשורו בפעל עי' בש' נזר, נסג, שוב, סבב weichen. ב) ובזמן יקרא העתיד אָחוֹר, לפי שהוא מאוחר die Zukunft. יקשיב וישמע לְאָחוֹר (ישעי' מ"ב כ"ג), האותיות לְאָחוֹר (שם מ"א כ"ג). ג) וענינו פאת המערב, Westseite *f*. הן קדם אהלוך וְאָחוֹר ולא אבין לו (איוב כ"ג ח').

(ישעי' מ"ד ח') ומזה ג"כ: ידעת כי אָז תולד ומספר ימיך רבים (איוב ל"ח כ"א), המ' הסרה ועניגו מֵאָז ידעת כי תולד וימיך רבים והוא מקרא מסורס, כמו ויסירו אביר לא ביד (איוב ל"ד), שעניגו ויסירו ביד לא אביר ע"ש אבר.

אזב. אֵזוֹב שם עשב, Ysopen, אגודת אזוב (שמות י"ב כ"ב).

אזל בנינו קל פ"ע עניגו הליכה gehen, וכן הוראתו בארמית, אָזְלוּ מים מני ים (איוב י"ד י"א). הלחם אָזַל מכלינו (ש"א ט' ז'), וְאוֹזֵל לוֹ (משלי כ' י"ד). העתיד: מה תֵּזְלִי (ירמי' ב' ל"ו), הצירי מישבת הא' והראוי תֵּאזְלִי, ואפשר היא מבנין פִּעֵל ועניגו מה תֵּלְכִי.

אֶבֶן הָאָזֶל Stein des Wegganges (ש"א כ' י"ט).

מְאוּזָּל הראוי מְאֻזָּל ובא נח ודגש והוא ש"ת בינוני מהפֻעל, ודן ויון מְאוּזָּל בעזבוניך נתנו (יחזק' כ"ז י"ט). עניגו היו הולכים בעם רב לסחור אתך וכן תרגם המתרגם בְּשַׁיָּרָן מן שַׁיָּרָא Karavanen pl. וגעזעניום פי' מַטְוֶה? וטעותו באה כי ראה בשרשי הרד"ק הפי' על השם מְאוּזָּל בשירן וקרא אותו בחירק הי', ועניגו מִשִּׁי או שֵׁשׁ, ועשה מהם מַטְוֶה ובאמת נקודתה בקמץ שיָרן.

אזן 3. 5. הַפִּעֵל: וְאִזֵּן וחקר (קהל' י"ב ט'). או עניגו מן השם אֹזֶן ידע מפי השמועה erfahren. או עניגו בחינה פ"י לשקול הדעת מן השם מאזנים erwägen.

הַהִפְעִיל פעל נגזר מהשם אוזן וקשורו במלת אֶל או עַל או עֲדֵי, ועניגו שמוע והטית אוזן, anhören, aufmerksam zuhören. וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם (דברים א' מ"ה), מֵזִין עַל לשון הַוֹּת (משלי י"ז ד'), אָזִין עד תבונותיכם (איוב ל"ב י"ב), ומשפטם מַאֲזִין, אַאֲזִין, הַאֲזִינָה עָדַי (במדבר כ"ג י"ח).

אֹזֶן שע"נ לאבר השמע Ohr n. אֹזֶן מלים תבחן, (איוב י"ב י"א), בר"זוג אָזְנַיִם, וְאָזְנַיִם לשמוע דברים כ"ט ג'), והפעל הנאמר בו הוא הטה, קשב, הַטֵּה אלוהי אָזְנְךָ, (דניאל ט' י"ח) תהיא נא אָזְנְךָ קַשֶּׁבֶת (נחמיה א' ו' תהל' ק"ל ב').

מֹאזְנַיִם שם לכלי המשקולת Wagschale, את הכסף במאזנים (ירמי' ל"ב י"ד), אבל: אֲזֵנֶךָ (דברי' כ"ג) ע"ש זין.

אזק. אֲזִקִּים שע"ז ברבוי ועניגו כבלים, Fesseln. Ketten pl. מן הָאֲזִקִּים אשר על ידך (ירמי' מ' ח').

אזר 1. 2. 3. 7. נרדף עם אסר. הקל פ"י תֶּאֱזוֹר מתניך (ירמי' א' י"ז), עניגו לבישות אֵזוֹר gürten, umgürten. ואם יבוא אחר הפעל השם חלצים או חיל הוא לבישת כח, sich rüsten אֱזָר נא כגבר חֲלָצֶיךָ (איוב ל"ח ג') ונכשלים אָזְרוּ חָיִל (ש"א ב' ד').

הנִפְעַל נֶאְזָר בגבורה (תהלי' ס"ה ז') פ"ע umgegürtet sein.

הפִּעֵל פ"י umgürten, וַתְּאַזְּרֵנִי חיל. (תהל' י"ח מ') מְאַזְּרֵי זיקות (ישעי' נ' י"א) mit Brandpfeilen gerüstet.

ההִתְפַּעֵל, הִתְאַזְּרוּ וחתו (ישעי' ח' ט') sich rüsten.

אֵזוֹר ש"ת"ז נרדף עם חגורה, Rüstung f., Gurt m., וְאֵזוֹר עור (מ"ב א' ח'), אֵזוֹר חלציו (ישעי' ה' כ"ז),

אח **אָח** גה"ל: א) ש"ע לכירה, Feuertopf m. וְהָאָח לפניו מבוערת (ירמי' ל"ו כ"ג). ב) עניגו כמו אחת, eins, ועשה אָח (יחזק' י"ח י"ד). ג) מלת הקריאה לצרה wehe ואמר אח (יחזק' ו' י"א) ובתוס' ה' היא קריאה של שמחה, Triumph, אמרו הֶאָח הֶאָח (תהל' ל"ה כ"א) ועיין ג"כ בשרש אחה.

אחד 1. 2. 3. 7. הקל עניגו התחבר שני גופים להיות אחד, sich vereinbaren, אל תֵּחַד כבודי (בראשית מ"ט וא"ו), והראוי אל תֶּאֱחַד. ולדעתי הקלה נמצא ג"כ הנפעל וְהַפִּעֵל בזה השורש ושניהם בפסוק אחד, ברזל בברזל יָחַד ואיש יַחַד את פני רעהו (משלי כ"ז י"ז). בשני יחד הנ"ל חסרה הא' פ"א הפעל כמו שהיא חסרה בהקל משורש הזה לדעת המדקדקים, ואומר אשר יחד הראשון בא תמורת יֵאָחֵד וכן מצאנו בשרש אהל ולא יַהֵל שם ערבי (ישעי' י"ג) ועניגו יַאֲהֵל לדעת רש"י ורד"ק ז"ל וכן הַנָּוָה והמעונגה (ירמי' ו') לדעת ר"י חיוג, והרד"ק מחזיקו בשרש אוה. וִיַחַד השני מהפסוק הנ"ל הוא עתיד בְּפִעֵל והראוי יְאַחֵד ופירוש הכתוב כך: כאשר ברזל בברזל יְאֻחָדוּ מעצמם רק מחום והכאת המקבת עליהם (schweissen) אשר לא כן בשארי המתכיות כי לא יתוברו כי אם באמצעי' רתוקות (Löthung). או אפש' כוונת המליץ על כח המאגנעט אשר לברזל מאגנעטי כי יתחבר עם ברזל אחר רק בנגעו אותו כן איש יאחד את פני רעהו רק בראותו אותו, מבלי הודע לו הסבה כאשר אנו רואים זאת ע"י הנסיון אשר יאחדו אנשים וא"ז רק בהשקפה הראיצונה, ולכח הנפש הזה קראו החכמים Sympathie. ועל ההפך לשנוא בלי סבה קראו החכמים Antipathie. ולפי המפרשים שקדמוני בפירוש הכתוב הזה המלות אֶת פְּנֵי נראים למותר, ומלחץ הדקדוק במלות יַחַד בפסוק הזה לא יצאו גם הם יחד.

ההִתְפַּעֵל mit sich selbst einig werden, הִתְאַחֲדִי, הימיני (יחזק' כ"א ט"ז).

אֶחָד זה"ל: א) שם מס' ר יסודי ein, בלילה אֶחָד (בראשית מ' ה') [ולנקבה אַחַת (שם כ' כ"א) eine]. ונמצא הא' גרועה בשם זכר. ודבר חַד את אֶחָד (יחזק' ל"ג ל'). ונמצא כלו פתח, שכם אַחַד

הַהִפְעִיל פ״י מהו״ב בקל drängen, anhalten. וַיָּאִיצוּ המלאכים בלוט (בראשית י״ט ט״ו).

אור 1. 2 5. הקל ענינו הוית אור, hell sein, scheinen, leuchten הבקר אור (בראשית מ״ד ג׳).

הַנִּפְעַל שוה לקל, zu tagen anfangen. וַיֵּאוֹר להם בחברון (ש״ב ב׳ ל״ב). לֵאוֹר באור החיים, (איוב ל״ג ל׳) erleuchtet werden. נָאוֹר אתה (תהל׳ ע״ו ה׳), בינוני והוא תואר herrlich glänzend. וי״מ השם נָאוֹר כמו נוֹרָא בהסתרת האותיות (כמו קהלה ולהקה, כבש כשב) gefürchtet, furchtbar.

הַהִפְעִיל בה״ל: א) וקשורו עם אֶל או עַל פ״ע, וענינו השפעת אור, leuchten. לְהָאִיר להם (שמות י״ג כ״א); וְהֵאִיר עַל עבר פניה (שם כ״ה ל״ז); לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ (בראשית א׳ ט״ו), ועצה״ש פ״י חכמת אדם תָּאִיר פניו (קהלת ח׳ א׳), מְאִירַת עינים (תהל׳ י״ט ט׳) erleuchten. ואם היא יוצא לשלישי יבוא בקשור אֶת על הפעול, וַיָּאֶר את הלילה (שמות י״ד כ׳), ובא ג״כ בלא קשור אֶת, ולא תָאִירוּ מזבחי הנם (מלאכי א׳ י׳), קרוב להו״א beleuchten. ב) ענינו הַבְעִיר anzünden נשים באות מְאִירוֹת אותה (ישעי׳ כ״ז י״א).

אור הה״ל: א) שם לעצם הזהר, Licht n. יהי אור (בראשית א׳ ג׳). ב) ש״מ והוא כנוי להצלחה Glück m. אז יבקע כשחר אוֹרֶךָ (ישעי׳ נ״ח ח׳), ועל דרכיך נגה אור (איוב כ״ב כ״ח). ג) ענינו זהר והדור, Herrlichkeit f., Glanz m. וְאוֹר פני בל יפילון (איוב כ״ט כ״ד). ד) ענינו שֶׁמֶשׁ, Sonne f. ובאה הפעולה תחת הפועל, צר וָאוֹר (ישעי׳ ה׳ ל׳). וברבוי לרוב מְאֹרֹת (בראשית א׳ י״ד) ובא פ״א אֹרִים. לעושה אוֹרִים גדולים (תהל׳ קל״ו ז׳) ובא ג״כ הפעולה תחת הפועל והראוי מְאוֹרִים. Lichter pl. ה) ענינו מטר, Regen m. יפיץ ענן אוֹרוֹ (איוב ל״ז י״א), פרש עליו אוֹרוֹ (שם ל״ו ל׳), כחם צח עלי אור (ישעי׳ י״ח ד׳). ו) ענינו בֹּקֶר, Morgen m. מן הָאוֹר עד מחצית היום (נחמי׳ ח׳ ג׳) כאילו אמר מן הבקר.

אוּר דה״ל: א) שם נרדף לְאֵשׁ Feuer n. אור לשבת נגדו (ישעי׳ מ״ז י״ד). ב) ש״נ ללהב, Flamme f. בְּאוּר אשכם (שם נ׳ י״א). ג) ש״ת בסר״ז לארצות המזרח שמשם השמש יוצא, die Länder des Osten, בָּאֻרִים כבדו ה׳ (ישעי׳ כ״ד ט״ו). והחלק השני מהפסוק הזה בְּאִיֵּי הַיָּם (שענינו מערב) מעיד על אמתת פירושי. ד) ברבוי: את הָאוּרִים ואת הַתֻּמִּים (שמות כ״ח ל׳) שם לדבר הנתון בחשן המשפט, Offenbarung, Wahrheit.

אוֹרָה בה״ל: א) שמ״נ כנוי להצלחה Glück n. ליהודים היתה אוֹרָה (אסתר ח׳ ט״ז). ועיין אור בדו״ב הנ״ל. ב) שם עשב Malve f., Kräuter pl. ללקט אֹרֹת (מ״ב ד׳ ל״ט).

מָאוֹר בה״ל: א) שת״ז לגוף המאיר Licht n. את הַמָּאוֹר הגדול (בראשית א׳ ט״ז), וברבוי מְאוֹרוֹת והיו לִמְאוֹרֹת (בראשית א׳ ט״ו) ובר״ז כל מְאוֹרֵי אור (יחזקאל ל״ב ח׳). ג) והוא שמ״ז, Beleuchtung f. ושמן לַמָּאוֹר (שמות כ״ה ו׳).

מְאוּרָה ענינה זהר והדר Augenleuchte, d. i. das glänzende Auge des Basilisken, (כהוראה ג׳ בהשם אור) ועל מְאוּרַת צפעוני גמול ידו הדה (ישעי׳ י״א ח׳).

אוֹרָה ע״ש ארה.

אוֹת. **אוֹת** שמ״ז בה״ל: א) ענינו סימן, Zeichen והיה הדם לכם לְאֹת (שמות י״ב י״ג). לְאוֹת על ידכה (שם י״ג ט׳). בסר״נ איש על דגלו באותות (במדבר ב׳ ב׳) ומזה לְאוֹתוֹת ולמועדים (בראשית א׳ י״ד), ענינו סימן למועדים והל׳ נוספת ובאה רק להשוות המלה להמלה למועדים וכן מדרך להה״ק וכן כְּמוֹנִי כָּמוֹךָ, כְּעַמִּי כְּעַמֶּךָ, אשר הכ׳ הראשונה נוספת. ב) ענינו מ״פת והוא שנוי בסדרי הטבע אשר יעשה השם או שליחו הנאמן, Wunderzeichen, Wunder ובא ג״כ השם אות לרוב בקשור השם מוֹפֵת לתוספ׳ באור, ונתן אליך אות או מוֹפֵת (דברי׳ י״ג ב׳), שמת אותות ומופתים (ירמי׳ ל״ב כ׳), ובא ג״כ בלי קשור השם מוֹפֵת, מה אות כי אעלה בית ד׳ (ישעי׳ ל״ח כ״ב).

אוֹתִיּוֹת ע״ש אָתָה.

אָז. **אָז** תה״פ המקשר שני משפטים בזמן או בסבה או בתנאי, בה״ל: א) הוא כולל זמן הקודם, damals schon, והכנעני אָז בארץ (בראשית י״ב ו׳). ב) והוא שולל זמן המוקדם, בסבה, dann אז יכנע לבבם הערל (ויקרא כ״ו מ״א) כי אָז תצליח (יהושע א׳ ח׳), ובתנאי erst dann וּמַלְתָּ אותו אָז יאכל בו (שמות י״ב מ״ד), אָז תנקה מאלתי כי תבוא אל משפחתי (בראשית כ״ד מ״א). ומדרך הלשון אשר הפעל הבא אחר המלה אָז יבוא בפעל עתיד במקום עבר, אָז יָשִׁיר משה (שמות ט״ו א׳; דברי׳ ד׳ מ״א), ענינו בעת ההיא zu jener Zeit ובא ג״כ בתוספ׳ י׳, אֲזַי, dann, alsdann אֲזַי חיים בלעוני, אֲזַי המים שטפוני (תהלים קכ״ד ג׳).

מֵאָז בשמוש מֵ: א) מורה התחלת הזמן, seitdem וּמֵאָז באתי אל פרעה (שמות ה׳ כ״ג). ב) מורה על זמן בלתי מוגבל, schon längst, מֵאָז השמעתיך

הָאָהֳלִי (יהושע ז׳ כ״א. איוב י״ט י״ב), אָהֳלְךָ (שם ה׳ כ״ד תהלי׳ ט״ו א׳), ויט שם אָהֳלוֹ (בראשית כ״ו כ״ה. שם ל״א כ״ה). ונמצא השם אהל גם על דירת קבע וענינו בית Wohnung f., Haus n. אם אבוא בְּאֹהֶל ביתי (תהל׳ קל״ב ג׳), בְּאֹהֶל דוד (ישעי׳ ט״ז ה׳).

אֲהָלִים בר״ז, שם בושם Aloeholz, אֲהָלִים וקנמון, (משלי ז׳ י״ז), כַּאֲהָלִים נטע ה׳ (במדבר כ״ד וא״ו). ובא גם בר״נ, מר וַאֲהָלוֹת (ש״ה ד׳ י״ד תהל׳ מ״ה ט׳) ענינו כמו אֲהָלִים.

או. אוֹ היא מלת הקשור oder. הה״ל: א) ואיש או אשה (ויקרא י״ג כ״ט), ימים או עשור (בראשית כ״ד נ״ה). ב) או דודו או בן דודו (ויקרא כ״ה מ״ט) entweder . . . . . . oder. ג) כטעם אִם wenn, או נודע כי שור נגח הוא (שמות כ״א ל״ו). ד) כטעם אַף אִם wenn auch, selbst wenn, או עשיתי בנפשי שקר (ש״ב י״ח י״ג). ה) כטעם ה״א התימה, או נשיש (יחזק׳ כ״א ט״ו) כמו הנשיש?

אוב. אוֹב בה״ל: א) שם קוסם Todtenbeschwörer. אוב או ידעוני (ויקרא כ׳ כ״ז), ברבוי אל האובות (שם שם). ב) והוראתו נאד, Schläuche pl. כאבות חדשים יבקע (איוב ל״ב י״ט).

אוד. אוּד שע״ז לעץ שמנדנדין בו האש, Schürholz. כאוד מצל מאש (זכרי׳ ג׳ ג׳. ישעיה ז׳ ד׳).

אודות מלת היחס נקשר תמיד עם מלת עַל וענינו עַל דבר או בעבור wegen, über, in Betreff aus Ursache. על אודות הבאר (בראשית כ״ו ל״ב במדבר י״ב א׳).

אוה 2. 3. 7. הנפעל פ״ע והוא תה״ש וענינו נחמד niedlich, lieblich. (לדעת ר״י ן׳ נאנה), נָאווּ לחייך בתורים (ש״ה א׳ י״ד), הַנָּוָה והמעֻנגה (ירמי׳ ו׳ ב׳). ולדעת הרד״ק ענינו נָאוָה והא׳ החסרה נמשכת בכח הקמץ.

הִפֵּעֵל פ״י וענינו תשוקה, gelüsten, wünschen gern haben. אִוָּהּ למושב לו (תהל׳ קל״ב י״ג) כי אִוִּיתִיהָ (שם שם י״ד).

הִתְפַּעֵל. לא תִתְאַוֶּה בית רעך (דברי׳ ה׳ י״ח). וענינו כבפעל דנ״ל, אבל: וְהִתְאַוִּיתֶם לכם (במדבר ל״ד י״ד) עין שרש תוה.

אַוָּה שמ״נ, בא תמיד בקשור נפש, (nach) Belieben, Gefallen, בכל אַוַּת נפשך (דברים י״ז ט״ו).

תַּאֲוָה שמ״נ Lust f., Wunsch, Wille m. כי תַאֲוָה היא לעינים (בראשית ג׳ ו׳), תַּאֲוַת אדם חסדו (משלי י״ט כ״ב). אבל עד תַּאֲוַת גבעות עולם ע״ע תוה.

מַאֲוַיִּים שמ״ז, מַאֲוַיֵּי רשע (תהלים ק״מ ט׳), כמו תאוה.

אוח. אֹחַ שם חיה. ומלאו בתיהם אֹחִים (ישעי׳ י״ג כ״א).

אוי. אוֹי מלת הקריאה לצרה, wehe. אוי לך מואב (במדבר כ״א כ״ט). ובתוס׳ ה׳ אוֹיָה לִי (תהלי׳ ק״כ ה׳).

אול. אֱוִיל שת״ז וענינו פֶּתִי, Thor m., דרך אֱוִיל ישר בעיניו (משלי י״ב ט״ו). ובא בתוס, יו״ד רועה אֱוִלִי (זכרי׳ י״א ט״ו) והוא תה״ש.

אִוֶּלֶת בה״ל: א). שת״נ Thörin f., וְאִוֶּלֶת בידיה תהרסנה (משלי י״ד א׳), ב) והוא שמ״נ. Thorheit f., אִוֶּלֶת אדם תסלף דרכו (שם י״ט ג׳).

אוּלַי בשרש אל. **אוּלָם** בש׳ אלם.

אנן בנינו התפעל פ״ח וענינו תרעומות על עול הנעשה, sich beklagen, beschwören, betrübt sein. וקרוב ג״כ לשרש אנה בקל שענינו אָבַל (ועיין בהשם און) מה יִתְאוֹנֵן אדם (איכה ג׳ ל״ט).

אָוֶן גה״ל: א) ענינו עָוֶל או רֶשַׁע, Frevel, Laster m., לא הביט אָוֶן ביעקב (במדבר כ״ג כ״א). אל תפן אל אָוֶן (איוב ל״ו כ״א), מתי אָוֶן (שם כ״ב ט״ו), אנשי אָוֶן (שם ל״ד ל״ו), ש״ת Frevler, Nichtswürdiger. ב) וענינו שקר ותרמית, Lüge, Falschheit, דברי פיו אָוֶן ומרמה (תהלי׳ ל״ו ד׳), שפת אָוֶן (משלי י״ז ד׳). ג) ענינו עמל, Unheil, Verdruss m., כי ימיטו עלי אָוֶן (תהלי׳ נ״ה ד׳), ורהבם עמל וָאָוֶן (שם צ׳ יו״ד) ומשמיע אָוֶן מהר אפרים (ירמיה ד׳ ט״ו). ד) ענינו הבל ואין Tand m. (ו׳ ת׳ י׳) הן כלם אָוֶן (ישעי׳ מ״א כ״ט), ובית אל יהיה לְאָוֶן (עמוס ה׳ ה׳ חבקוק ג׳ ז׳) Nichtigkeit f.

אוֹן גה״ל: א) ענינו כח, Kraft f., Stärke f., ראשית אוֹנִי (בראשית מ״ט ג׳ דברי׳ כ״א י״ז), ואונו בשרירי בטנו (איוב מ״ב ט״ז). ב) ענינו הון ועושר Macht f., מצאתי און לי (הושע י״ב ט׳). והתאר ממנו, ולאין אוֹנִים עצמה ירבה (ישעי׳ מ״ם כ״ט) den Ohnmächtigen. ג) ענינו צער ואֵד ואבל, Trauer. לא אכלתי בְאוֹנִי ממנו (דברי׳ כ״ו י״ד) והוא תה״פ. בן אוֹנִי (בראשית ל״ה י״ח איוב כ״א י״ט) Sohn meiner Noth. ובתלמוד נקרא האבל ביום הא׳ אוֹנֵן.

תְּאוּנִים שמ״ז ברבוי מהשם אָוֶן וכולל יחד שתי ההוראות והן הו״ג שענינה עָמָל והו״ד שענינה הבל ואין ע״ש. תְּאוּנִים הלאת (יחזק׳ כ״ד י״ב) vergebliche Bemühungen.

אוץ 1. 5. הקל פ״ע ויוצא, בה״ל: א) פ״ע, eilen ולא אָץ לבוא (יהוש׳ י״ד י״ג). ועם מ׳ אַצְתִּי, מֵרועה אחריך (ירמיה י״ז ט״ז), פירש לא דחקתי ולא מהרתי שאהיה רועה אחריך. והיוצא, drängen והנוגשים אָצִים (שמות ה׳ י״ג). ב) וענינו צר פ״ע eng sein. כי אָץ לך הר אפרים (יהושע י״ז ט״ו).

אֲדֹנִי יוסף (בראשית ל"ט כ'), ולנקבה לא יֵאָמֵר אֲדֹנִית כ"א גְבִירָה בסמיכות גְבֶרֶת ור"נ גְבִירוֹת. עי' גביר. והשם הנכבד נקודתו אֲדֹנָי בקמץ והוא שם רבוי (לכבוד) בסימן רבוי אחד (כמו וקרע לו הלוֹנַי אורגים חוֹרָי) להבדילו מן הנה נא אֲדֹנַי (בראשית י"ט ב') שהוא חול.

אֶדֶן בה"ל: א) שם לבסיס ומקום כניסת העמודים ככר לְאָדֶן (שמות ל"ח כ"ז), Fussgestell *n.* וברבוי שני אֲדָנִים (שם כ"ו י"ט), בסמוך אַדְנֵי כסף (שם כ"ו י"ט). ב) שם כנוי ליסודות, Grundfeste *f.* על מה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ (איוב ל"ח ו').

אדר 2. 5. הנפעל ענינו גדולה ועצם גבורה, mächtig, herrlich. נֶאְדָּר בקודש (שמות ט"ו י"א) נֶאְדָּרִי בכֹּח (שם שם ו') הי' נוספת.

הַהִפְעִיל פ"י verherrlichen יגדיל תורה וְיַאְדִּיר (ישעי' מ"ב כ"א).

אַדִּיר ש"ת, Held *m.* אַדִּיר במרום ד' (תהל' צ"ג ד'), והיה אַדִּירוֹ ממנו (ירמיה ל' כ"א), ויהרוג מלכים אַדִּירִים (תהל' קל"ו י"ח), die Vornehmen, וְאַדִּירֵי כל חפצי בם (תהל' ט"ז ג') ענינו Mächtige, וְאַדִּירִים die Herrlichen, Heiligen, die ich gerne habe, ותה"ש מה אַדִּיר שמך (תהל' ח' ב'), wie herrlich, mächtig ist dein Name.

אֶדֶר בה"ל: א) שם למלבוש יקר Mantel *m.* אֶדֶר תפשיטון (מיכה ב' ח'). ב) והוא תה"ש אֶדֶר היקר, (זכרי' י"א י"ג), herrlicher Werth דרך התול.

אַדֶּרֶת בס"נ נה"ל: א) תה"ש כמו אַדִּיר, לגפן אַדֶּרֶת, (יחזק' י"ז ח') ein herrlicher Wein-stock. ב) שמ"נ Pracht, Herrlichkeit *f.* כי שדדה אַדַּרְתָּם (זכרי' י"א ג'). ג) שם מלבוש כמו אֶדֶר בה"א haariger Mantel. כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר, (בראשית כ"ה כ"ה).

אֲדָר (אסתר ג' י"ג) שם לחדש שנים עשר בלשון פרסי.

אֲדַרְכֹּן (דה"א כ"ט ז') וכן דַרְכְּמוֹן שם מטבע.

אהב 1. 2. 3. ענינו רחם lieben. הקל יבוא לרוב על משקל פָּעֵל, כאשר אָהֵב אביו (בראשית כ"ז י"ד), ואביו אֲהֵבוֹ (שם מ"ד כ'), אל תֶּאֱהַב שנה (משלי כ' י"ג). וגם ע"ד נפ"א, ואֹהַב את יעקב (מלאכי א' ב'). ורוב קשורו במלת את ולפעמים בל וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ (ויקרא י"ט י"ח) ועם ב: אֹהֵב בֶהָמוֹן, (קהלת ה' ט').

הַנִּפְעָל והוא תאר, liebenswürdig. הַנֶּאֱהָבִים והנעימים (ש"ב א' כ"ג).

הַפִּעֵל, lieben. תְּאֵהֲבוּ פתי (משלי א' כ"ב). והבינוני מבנין הזה והוא תאר, לא נמצא רק ברבוי. רדפה את מְאַהֲבֶיהָ (הושע' ב' ט'), לִמְאַהֲבַי (איכה א' י"ט, יחזק' ט"ז ל"ג) ונוכל לעשות ממנו גם היחיד מְאַהֵב Liebhaber *m.*

אֹהֵב בינוני מהקל והוא תאר, Liebender, Freund אֹהֵב דבק (משלי י"ח כ"ד).

אֹהַב בכנוי כְּאָהֳבָם, ויהיו שקוצים כְּאָהֳבָם (הושע ט' י"ד), Geliebter, Buhler.

אַהֲבָה גה"ל: א) אם בא בקשור מאחת מאותיות בכל"ם הוא מקור ומסגולתו לבוא תמור העבר וההוה והעתיד, בְּאַהֲבָתוֹ אותה (בראשית כ"ט כ'. ש"א י"ח ג') weil er sie liebte. כְּאַהֲבַת ד' את בני ישראל (הושע ג' א') wie denn der Herr die Kinder Israel liebte und sie doch. לְאַהֲבָה אותם (דברים י"ד ט"ו) לְאַהֲבָה את שם ד' (ישעי' נ"ו וא"ו) zu lieben. מֵאַהֲבַת ד' אתכם (דברים ז' ח'), בְּאַהֲבַת (מ"א י"ד ט, דה"ב ב' י"ד) weil Gott euch liebt. ב) שת"נ, ואם תעוררו את הָאַהֲבָה (ש"ה ב' ז' שם ח' ד') Geliebte *f.* ג) והוא שמ"נ ודגלו עלי אַהֲבָה (ש"ה ב' ד' שם ג' י"ד), אַהֲבָה בתענוגים (שם ז' ז' משלי ט"ו י"ג ירמי' ב' ל"ג) Liebe *f.*

אֲהָבִים בה"ל: א) שמ"ז ברבוי נתעלסה בָּאֳהָבִים, (משלי ז' י"ח) Buhlschaften *pl.* ב) אילת אֲהָבִים (משלי ה' י"ט) תה"ש liebliche Hündin.

אהה. אֲהָהּ מלת הקריאה לצער ach, o weh, אֲהָהּ ד' (יחזק' ד' י"ד).

אהי. אֱהִי בה"ל: א) מלת השאלה בהפך מלת אַיֵּה, wo? אֱהִי מלכך איפו (הושע י"ג י"ד) לגנאי. ב) ענינו כמו אֶהְיֶה, אֱהִי דְבָרֶיךָ מות אֱהִי קָטָבְךָ שאול (הושע י"ג י"ד) פי' אני אהיה דבריך למות, ואהיה סבת קטבך לשאול וענין דְּבָרֶיךָ מן דֶּבֶר. (הרד"ק).

אהל 1. 3. 5. הפעל נגזר מן השם אֹהֶל, הקל פ"י, das Zelt aufschlagen und abbrechen. וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם (בראשית י"ג י"ב), ענינו נטה והוריד אהלו ממקום למקום.

הַפִּעֵל ולא יַהֵל שם ערבי (ישעי' י"ג כ') הקמץ מושך א וענינו יַאֲהֵל מן אהל והוראתו כבקל.

הַהִפְעִיל, leuchten, הן עד ירח ולא יַאֲהִיל (איוב כ"ה ה'), והא' הוא נוספת כי שרשו הלל והראוי יָהֵל, כמו לא יָהֵלּוּ אורם (ישעי' י"ג י"ד), אור כי יָהֵל, (איוב ל"א כ"ו) וענינו יָאִיר. ועיין בפעל הנ"ל ותמצא ההפך הא' חסרה.

אֹהֶל ש"ז לדירת עראי מעור או מפשתים Zelt *n.* יושב אֹהֶל ומקנה (בראשית ה' כ'), וברבוי אֹהָלִים, צאן ובקר ואֹהָלִים (שם י"ג ה') ובכנוי הרבוי אֳהָלִים, אָהֳלֵי האנשים (במדבר ט"ז כ"ו), בְּאָהֳלֵי שֵׁם (בראשית ט' כ"ז, תהל' פ"ג ז') וגם בכנוי היחיד

אביר שת״ז לחזק. כנוי לשרים .Fürst m עדת אבירים (תהלים ס״ח ל״א), ועצה״ש לסוס, מצהלות אביריו (ירמיה ח׳ ט״ז. שופטים ה׳ כ״ב). ועל חשורים, אבירי בשן (תהלי׳ כ״ב י״ג), בשר אבירים (שם נ׳ י״ג). והוא נ״כ ש״ת לגדול וחשוב, לחם אבירים (תהלים ע״ח כ״ה) .Speise der Vornehmen

אביר הרועים (ש״א כ״א ח׳) ראש הרועים. ויסירו אביר לא ביד (איוב ל״ד כ׳), לדעתי אפשר לפרש יסירו לא ביד אביר ועניני לא ביד חזקה (וע״ש אז בהמלה מאז) ובקשור לב, אבירי לב (ישעי׳ מ״ו י״ב) תה״ש .verstockte Herzen

אגד. אגדה שע״נ דה״ל: א) עניני קשר, Knoten, Band, אגדות מוטה (ישעי׳ נ״ח ו׳). ב) עניני אסיפה וקשור .Bund m אגדת אזוב (שמות י״ב כ״ב). ג) קשר אנשים כמו חבל Haufe v. Menschen. ויהיו לאגדה אחת (ש״ב ב׳ כ״ה). ד) עניני כפה Wölbung, Gewölbe ואגדתו על הארץ יסדה (עמוס ט׳ ו׳).

אגז. אגוז שם פרי עץ, .Nuss f גנת אגוז, (ש״ה ו׳ י״א).

אגל. אגלי טל שתז״ר (איוב ל״ח כ״ח), עניני טפי טל .Thautropfen pl ולדעת נעוציים הלי ת׳ ר׳ והראוי אגרי טל מהשרש אגר כמו הבאת אל אוצרות שלג (שם שם).

אגם. אגם נה״ל: א) שז לעמק שבו מתקבצים מים דלוחים .Sumpf m, והיה השרב לאגם (ישעי׳ ל״ה ז׳). וברבוי ואגמים אוביש (שם מ״ב ט״ו). ב) מין נמי הגדל אצל האגם, .Schilf n. Rohr m אגמי מים (ישעי׳ י״ד כ״ג). ג) בקשור השם נפש עניני הרגשת צער, betrübt sein, אגמי נפש (ישעי׳ י״ט י׳) ובאה א׳ ת׳ ע׳ ועניני עגמי נפש.

אגמון שת״ז נה״ל: א) כמו אגם בהו״ב והוא מין נמי, .Schilf n, הלכוף כאגמון ראשו (ישעי׳ נ״ח ה׳). כפה ואגמון (ישעי׳ ט׳ י״ג). ב) עניני דוד, .Kessel m, כדוד נפוח ואגמון (איוב מ״א י״ב). ג) עניני חוח לציד בו, .Angel f דתשים אגמון (איוב מ׳ כ״ו).

אגן. אגן הסהר (ש״ה ז׳ ג׳). והוא שם כלי כמו מזרק עגול, .Becken m, בסר״נ אגנות, (שמות כ״ד ו׳).

אגף. אגף שת״ז עניני כנף .Flügel ולא נמצא רק ברבוי, אתה וכל אגפיך (יחזק׳ ל״ח ט׳).

אגר. פ״י בניני קל ועניני אסיפה, sammeln, ולא תאגור (דברי׳ כ״ח ל״ט) ומזה השם

אגרת שת״נ למגלה, ein Brief oder ein Schreiben ואגרת פתוחה (נחמי׳ וא״ו ה׳) לפי שאוספין בהמגלה דברים הרבה.

אגורה שם מין מטבע קטנה, Bettelmünze כמו גרה והא׳ נוספת, לאגורת כסף (ש״א ב׳ ל״ו), ותרגום מעה דכסף.

אגרטל עניני כוס, .ein Becher m, אגרטלי כסף, (עזרא א׳ ט׳).

אגרף בש״ש גרף.

ארב. פ״י בניני הפעיל ועניני סבב דאבון לנפש זולתו, kränken, ärgern לאדיב את נפשך (ש״א ב׳ ל״ג). והוא מהש״שים המתהפכים ועניני כמו להדאיב משרש דאב.

אדם .1. 3. 5. 7 פ״ע בכל הבנינים, roth sein, הקל, אדמו עצם מפנינים (איכה ד׳ ז׳).

הפעל, עורות אילים מאדמים (שמות כ״ה ה׳), מגן גבוריהו מאדם (נחום ב׳ ד׳), .roth gefärbt sein

ההפעיל, אם יאדימו כתולע (ישעי׳ א׳ י״ח), .roth sein

ההתפעל, אל תרא יין כי יתאדם (משלי כ״ג ל״א), .roth scheinen, sich röthen

אדם תה״ש. roth. אדום ללבושך (ישעי׳ ס״ג ב׳), פרה אדמה (במדבר י״ט ב׳).

אדם שע״ז למין אנושי על הפרט ועל הכלל, .Mensch m נעשה אדם (בראשית א׳ כ״ו), אמחה את האדם (שם י׳ ז׳) .das menschliche Geschlecht ובא לרוב בחבור בן־אדם .Menschensohn m. ב) ועניני לדעתי הקלה כמו אדמה, ירעפו עלי אדם רב (איוב ל״ו כ״ה) ועניני על ארץ רבה, כי אדם הקנני מנעורי (זכרי׳ י״ג ה׳) ועניני לאדמה, פירוש לעבודת אדמה הכינו וגדלו אותי (ועיין נ״כ בש״ש קנה בהפעיל) denn nur zum Feldbau hat man mich von meiner .Jugend an erzogen

אדם שת״ז לאבן יקרה, .Rubin m (שמות כ״ח י״ז).

אדמה שע״נ לכדור הארץ בכלל או לחלק ממנה, .Erde, Erdboden, Erdreich רמש האדמה (בראשית א׳ כ״ה), מעל האדמה הטובה (יהושע כ״ג י״ג). ועניניה ארץ בהו״ב שם das Land או לחמר עפר, ואדמה על ראשו (ש״א ד׳ י״ב), .Erde f ונמצא נ״כ שעניני שדה, .Aecker pl גם אדמתנו (בראשית מ״ז י״ט. משלי י״ב י״א), ברבוי אדמות (תהלי׳ מ״ט י״ב).

אדמדם תהש״ז, röthlich. נגע לבן אדמדם (ויקרא י״ג מ״ט) ולנקבה, לבנה אדמדמת (שם שם י״ט).

אדמני שת״ז rothhaarig, röthlich ויצא הראשון אדמוני (בראשית כ״ה כ״ה).

ארן. אדון שת״ז לשר ומושל, Herr שמו אדון לכל ביתו (תהל׳ ק״ה כ״א), ובלי הצטרפות הוא כנוי לאדון ד׳. ומנהג הלשון לבוא בלשון רבים גם ליחיד לכבוד אדנים קשה (ישעי׳ י״ט ד׳), ואם אדונים אני (מלאכי א׳ ו׳) ובכמיבות

Wunsch *m.* אָבִי יִבָּחֵן אִיּוֹב (איוב ל״ד ל״ו), וי״מ מזה אניות אֵבֶה (איוב ט׳ כ״ו) (ועיין ג״כ בשרש אָב) Lustschiffe, Gondel, Jacht. (ז שם לחודש החמישי אָב.

אֵבֶה, אניות אֵבֶה (איוב ט). פרשתי בהשם אָב.

אֲבוֹי מלת הקריאה לצער ach wehe., (משלי כ״ג כ״ט).

אֶבְיוֹן שת״ז לעני, שהוא תאב לכל. מהור, ו׳ בשם אָב Unglücklicher *m.*, לא יהיה בך אֶבְיוֹן (דברים ט״ו ד׳).

אֲבִיּוֹנָה, שמ״נ Lust *f.* Begierde *f.* ותפר הָאֲבִיּוֹנָה, (קהל׳ י״ב ה׳).

אבח. אִבְחַת חרב (יחזק׳ כ״א כ׳), ענינו בְּעָתָה ובא ח׳ ת׳ ע׳ שמ״נ Schrecken *m.* ולר״ק אִבְחַת ת׳ טִבְחַת.

אבטח. אֲבַטִּיחִים, שם פרי אדמה Gurken, Melonen. (במדבר י״א ה׳).

אֶבְיוֹן בשרש **אבה**.

אבך. פ״ע בנינו ההפעל וענינו התאבכות העשן aufwallen וַיִּתְאַבְּכוּ גאות עשן (ישעיה ט׳ י״ז) והוא בודד במקרא.

אבל 1. 5. 7. הקל פ״ע, בה״ל: א) ענינו הספד trauern ויבוא בקשור עַל, על הנאבל, כי אָבַל עָלָיו עמו (הושע י׳ ה׳. איוב י״ד כ״ב). ב) עצה״ש על בלתי בעח״י, traurig aussehen. וְאָבְלוּ נאות הרֹעים (עמוס א, ב׳), וענינו נראו כאבלים.

הִהְפְעִיל פ״י בה״ל: א) מהו״א בקל, traurig machen הֶאֱבַלְתִּי (יחזק׳ ל״א ט״ו). ב) מהו״ב בקל traurig aussehen lassen. וַיַּאֲבֶל חל וחומה (איכה ב׳ ח׳).

הִתְפַּעֵל. בה״ל: א) כהו״א בקל trauern, קשור עם אֶל או עַל, על הנאבל, כי הִתְאַבֵּל שמואל אֶל שאול (ש״א ט״ו ל״ה). וַיִּתְאַבֵּל עַל בנו (בראשית ל״ז ל״ד). ב) וענינו פעל מדומה כדרך הִתְפַּעֵל (כמו מתעשר מתרושש) sich trauernd stellen. הִתְאַבְּלוּ נא (ש״ב י״ד ב׳).

אָבֵל גה״ל: א) מהו״א בקל, ש״ת למתאבל Trauernder כַּאֲבֵל אם (תהל׳ ל״ה י״ד) ויש תה״פ trauernd. ארד על בני אָבֵל (בראשית ל״ז ל״ה). ב) מהו״ב בקל, wüst, öde. דרכי ציון אֲבֵלוֹת, (איכה א׳ ד׳). ג) שע״נ ענינו מישור, Platz *m.* Ebene *f.* אָבֵל הגדולה (ש״א ו׳ י״ח) ועד אָבֵל כרמים (שופטים י״א ל״ג).

אֵבֶל שמ״ז. לפעולת ההספד Trauer, Klage *f.* אֵבֶל כבד זה (בראשית נ׳ י״א), ויש שהוא תה״ש, בגדי אֵבֶל (ש״ב י״ד ב׳) Trauerkleider *pl.*

אֲבָל, תה״פ, בה״ל: א) לאמת דבר, gewiss, wahrlich. אֲבָל שרה אשתך (בראשית י״ז י״ט), אֲבָל אשמים אנחנו (שם מ״ב כ״א). ב) מלת הקשור וענינו הפך הו״א הנ״ל והוא לסתור דבר מהמשפט הקודם לו, aber, allein, jedoch *conj.* אֲבָל אדוננו דוד (מ״א א׳ מ״ג).

אוּבָל (דניאל ח׳) א׳ ת׳ י׳ ענינו יובל Strom *m.*

אבן. **אֶבֶן** שע״נ Stein *m.*, בר״ז אֲבָנִים, בה״ל: א) אם אבני מחצב, אֲבָנִים גדולות (יהושע י׳ י״א), אם אבנים יקרות, אַבְנֵי שהם (שמות כ״ה ז׳), ועצה״ש לגדול והשוב ונכבד משם רועה אֶבֶן ישראל (בראשית מ״ט כ״ד). ענינו כמו צור ישראל Fels Israel's. — ב) תאר לאבני המשקל אף אם אינם אבן, Gewicht, אֶבֶן וָאָבֶן (דברים כ״ה ט״ו). ומזה אֶבֶן הַבְּדִיל (זכריה ד׳ י״ט), אֶבֶן הָעוֹפֶרֶת (זכריה ה׳ ה׳) Senkblei *n.*

אָבְנַיִם שת״ז אם לכסא המשבר Gebär-Stuhl *m.* וראיתם על הָאָבְנָיִם (שמות א׳ ט״ז), או לכלי שהיוצר חרס יושב עליו, Töpferstuhl *m.* עושה מלאכה על הָאָבְנָיִם (ירמיה י״ח ג׳).

אבנט. **אַבְנֵט** שת״ז להגור, Gürtel *m.* ויחגור אותו בְּאַבְנֵט (ויקרא ח׳ ז׳).

אבס פ״י בנינו קל, ענינו פיטום בהמה ועוף, mästen, füttern, שור אָבוּס (משלי ט״ו י״ז), וברברים אֲבוּסִים (מלכים א׳ ה׳ ג׳).

אֵבוּס שת״ז לכלי שמשימין בו מאכל לבהמה, Krippe *f.* אֵבוּס בר (משלי י״ד ד׳).

מַאֲבוּס שת״ז לאוצר התבואה, Speicher *m.* פתחו מַאֲבֻסֶיהָ (ירמיה נ׳ כ״ו).

אבק. פ״ע בנינו נפעל ענינו התחבק עם רעהו להפילו, ringen mit jem. וקשורו במלת עִם וַיֵּאָבֵק איש עִמּוֹ (בראשית ל״ב כ״ד), והפעל נגזר מהשם אָבָק Staub *m.* כי המתאבקים מעלים עפר, אָבָק ועפר (דברים כ״ח כ״ד) כס״נ בסמוך אַבְקַת רכל (ש״ה ג׳ וא״ו).

אבר. פ״ע בנינו הפעיל וענינו עופפות, sich empor schwingen. יַאֲבֶר נֵץ (איוב ל״ט כ״ו), והפעל נגזר מן השם אֵבֶר שע״ז לכנף עוף Schwungfeder *f.* אֵבֶר כיונה (תהלים נ״ה ז׳). ואפשר מזה הפעל לא לְהָבֵר, (ירמיה ד׳ י״א) והקמץ מושך א׳ וענינו לְהַאֲבֵר schwingen. וכן הָבֵרוּ החצים (ירמי׳ נ״א י״א), הראו הַאֲבֵרוּ וענינו שימו אברה לחצים ; ועיין בש׳ אהל בהפעיל ובש׳ ארב.

אֶבְרָה ש״נ נרדף עם כנף, Fittig *m.* בְּאֶבְרָתוֹ יסך (תהלים צ״א ד׳).

אָבִיר לא נמצא רק בסמיכות לשם יעקב או ישראל, (בראשית מ״ט כ״ד, ישעיה א׳ כ״ד) והוא תאר להש״י וענינו חזק Der Held Israels,-Jakobs.

אות א

אב בש' אבה.

אב בש' אוב.

אבב. אֵב שמ"ז, בכנוי וברבוי אִבּוֹ, אִבִּים לתשלום ב' השנית, ועניני רענן, das Grün *n.* עודנו באִבּוֹ (איוב ח' י"ב) בְּאִבֵּי הנחל (ש"ה ו' י"א), des Thales Grün.

אָבִיב. נה"ל: א) שת"ז לתבואה העומדת בשבלים Aehre *f.* כי השעֹרה אָבִיב (שמות ט', ל"א) denn die Gerste hatte Aehren. ב) שת"ז לתבואת השבלים Aehrenfrucht *f.*, אביב קלוי באש (ויקרא ב' י"ד). ג) ש"ת להדש אשר בו התבואה מתבשלת בשבלים והוא ניסן Aehrenmonat. *m.* שמור את חדש האָבִיב (דברים ט"ז א').

אבד 1. 3. 5., הקל פ"ע וה"ל: א) עניני העדר וחסרון, בקישור ל' לרוב או עם מ' verloren gehen, verschwinden. הָאֹבְדוֹת לך (ש"א ט' כ'), אשר תֹּאבַד ממנו (דברים כ"ב א'). ב) עניני תעה שת"ז Herumirrende, הָאֹבְדִים בארץ אשור (ישעי' כ"ז י"ג). ג) עניני הפסד והשחתה, פ"ע, zu Grunde gehen. אָבְדָה מצרים (שמות י"ה, ז'), ודרך רשעים תֹּאבֵד (תהל' א' ו'), פי' תלך לַאֲבַדּוֹן ולתכי, וכן וְתֹאבְדוּ דרך (שם ב' י"ב), פי' תלכו לאבדון בדרך אשר תדרכו עתה כי רשעים יֹאבֵדוּ (שם ל"ז כ'). ד) עניני מות sterben, vertilgt werden אָבַדְנוּ כלנו אָבָדְנוּ (במדבר י"ז כ"ז), ולרעה, יבואו אחריו מלות מן הָאָרֶץ, כי אָבֹד תֹּאבֵדוּן מַעַל הארץ (דברים ד' כ"ו).

הִפְעִיל פי', בה"ל: א) מה"א בקל verderben, wegschaffen וִיאַבֵּד את לב מתנה (קהלת ז' ז'), וְאִבַּד ממנה קול גדול (ירמי' נ"א נ"ה), er hat von ihr das grosse Getöse weggeschafft. ב) מה"ב בקל, irregehen lassen. הוי רֹעִים מְאַבְּדִים (ירמי' כ"ג א'). ג) מה"ג בקל ועניני הרוס zu Grunde richten, zerstören. וְאִבַּדְתֶּם את כל משכיתם (במדבר ל"ג נ"ב, דברים י"ב ב'). ד) עניני המית מה"ד בקל, tödten, umbringen, vertilgen. להרג וּלְאַבֵּד (אסתר ג' י"ג).

הַהִפְעִיל פ"י בה"ל: א) מה"א בקל verloren gehen lassen. ותקות אנוש הֶאֱבַדְתָּ (איוב י"ד י"ט). ב) מה"ד בקל ובא לרוב עם מ' השמוש vertilgen, vernichten. וְהַאֲבַדְתָּ את שמם מתחת השמים, (דברי' ז' כ"ד).

אֹבֵד נה"ל: א) שמ"ז כמו אֲבַדּוֹן, Untergang *m.* ואחריתו עדי אֹבֵד, (במדבר כ"ד כ'). ב) שת"ז ein Unglücklicher. ברכת אֹבֵד (איוב כ"ט י"ג) ארמי אֹבֵד אבי (דברים כ"ו ה'), פירוש יעקב אבי היה אֹבֵד. ג) תה"ש, אֹבַד עצות הם (דברי' ל"ב כ"ח) verlorenen Rathes.

אֲבֵדָה שת"נ לדבר הנעדר מבעליו verlorene Sache, Verlorenes *n.*, על כל אֲבֵדָה (שמות כ"ב ח').

אֲבַדּוֹן דה"ל: א) שמ"ז ועניני כליון, Verderbniss *n.* Untergang *m.* Vertilgung *f.* ואמונתך בָּאֲבַדּוֹן (תהל' פ"ח י"ב), עד אֲבַדּוֹן תאכל (איוב ל"א י"ב). ב) שם כמו שאול מקום ההפסד Abgrund. *m.* שאול וַאֲבַדּוֹן (משלי ט"ו י"א), שאול וַאֲבַדֹּה (שם כ"ז כ') באה ה' תח' ן.

אָבְדָן שמ"ז ובא ת' המקור אָבוֹד, Untergang. *m.* בְּאָבְדַן מולדתי (אסתר ח' ו'), אָבְדָן (שם ט' ה').

אבה פי' עניני חפץ ורצון wollen, geneigt sein. לא נמצא רק בקל ומצטרף תמיד רק על פעל אחר הבא אחריו במקור לרוב בקשור ל', ולא אָבָה לְשלחם, (שמות י"ד כ"ז) לא אָבָה לִי (תהל' פ"א י"ב), ובלא לי הֲיֹאבֶה רים עָבדך (איוב ל"ט ט'), ומזה אָבִי יבחן איוב (שם ל"ד ל"ו) פי' רצוני.

אָב שת"ז, Vater *m.* ברבוי אָבוֹת. וה"ל: א) למוליד תולדות בדומה, היש לכם אָב (בראשית מ"ג י"ט). ב) למטיב לאחרים, Wohlthäter *m.* אָב אנכי לאביונים (איוב כ"ט ט"ז). ג) לממציא דבר, Erfinder *m.* אֲבִי כל תופש כנור ועוגב (בראשי' ד' כ"א). ד) עניני קצין וחשוב Befehlshaber *m.* לְאַב המון גוים (שם י"ז ד'). ה) עניני יועץ או מורה, Lehrer *m.*, וישימני לְאָב לפרעה (שם מ"ה ח'), ומזה אַבְרֵךְ (שם מ"א מ"ג), ועניני יועץ למלך מלשון רִבָּא שעניני מלך בכשדית. וְאַבְרֵךְ הוא שם מורכב (ועי' ג"כ בש' ברך). ו) עניני חפץ וחשק

יבוא פתחי נדיבים לבקש מתת במחיר זעת אפו ויגיעת נפשו; כי הוא בעיני הנדיבים כעני המחזיר על הפתחים לבקש פת לחם, וידל כבודו וחכמתו נסרחה ומעט כספו אשר היה בידו למלאות נפשו כי ירעב, יִבָלַע בענין רע, וספריו אשר נשארו בידו מאין קונה עוד עליו למשא. —*)

אחרי שפכתי שיחי על שפלת מצב המחברים והספרים, נֹחַם לא יִסָּתֵר מעיני כי גורל הספר מעריך המערכות לא ידמה וישוה לגורל ספרים רבים המונחים בקרן זוית בבתי המסחר חמרים חמרים ואין קונה; כי הספר הזה הוא הבור למודי השוה לכל נפש, ולבי בטוח כי כל אב מבין אוהב את בנו לחנכו בדרך ישרה יתננו חלקו בספר הזה למען יהיה לו למורה דרך ומנהל באורח למודו; גם מורים משכילים אשר הוקמו עַל בבתי החנוך להורות לנערי בני ישראל לשון וספר, ישתמשו במעריך הלזה בלמודיהם להקל מעליהם משא עבודת הקדש אשר על שכמם, לעזר ולהועיל להם ולתלמידיהם. כל זאת קותה נפשי, ולבי אומר לי כי תקותי לא תשאר מעל.

עוד דבר לי אליך, קורא יקיר לי! בטרם אכלה לדבר. ידוע תדע כי הוצאת הדפוס והנייר ושאר דברים הנצרכים להשלמת הספר הזה—אשר תכבד מלאכתו מאד—רבו מנשוא, לכן נדב המנוח ז"ל בעזבונו סך מסוים לתמוך ולעזור בו את המדפים המוציא לאור למען לא תכבד עליו משא עבודתו במאד מאד. ואף כי בגלל נדבת המנוח הזאת נגרע כסף הירושה אשר ירשו בני המחבר ביום הנחילו אותם את רכושו אשר רכש כל ימי חייו, בכל זאת בכל אַוַּת נפשם עשו את רצון אביהם ונתנו צרור כספם בשמחת לב, למען תהיינה שפתותיו דובבות בקבר בצאת הקרי לבבו ותבונות כפיו לאור. והמשכיל ה' יעקב בר"ד ח הנ"ל אשר הקימו אביו בטרם מותו לאיש עצתו ולפקיד לעשות רצונו על צד היותר טוב ולהתעסק ביד הרוצים בהוצאת הספר שכם אחד על אחיו, נשא ויסבול משאו ועמל אף יגע וטרח להשגיה על עושי המלאכה לעשותה בלי עצלתים שנה תמימה, עדי יצא הספר כליל בהדרו ותאוה לעינים כאשר עיניך לנוכח יביטו. והיה בשימך לב עליו קורא נעים! וברכת את המחבר היקר היושב בסתר עליון על פעלו וחכמת לבו, אזי מִבִּרְכָתְךָ יְבוֹרַךְ גם שֵׁם בנו הנחמד ה' יעקב נ"י, כי הוא גמר את מצות אביו בכל נפשו, וכדברי קדמונינו ז"ל על כמו אלה: „אין המצוה נקראת אלא על מי שגמרה."

* *

וימת אליהו זקן ושבע ימים בן שבעים שנה ועשרה חדשים ביום ה' אייר תרכ"ד (11. Mai 1864) ויקבר בכבוד גדול יום ו' עש"ק פ' אמור. הוא היה אחד ממשכילי ארץ מולדתו גאליציען הראשונים אשר התעוררו מתרדמתם בדור הזה, להשכיל ולהיטיב בחברת רעים חכמים ונבונים אשר באו עמו בברית אהבה לדבק טוב לתורה ולתעודה, דעת ותושיה. — בעת נוֹעֲדוּ יחד בני ארצו ליסד בעיר המלוכה בית הכנסת במנהג פולין, בחרוהו לראש ומנהיג החבורה הזאת, ובמועצות ודעת ידע להרחיק כל מריבה ומשטמה מקרבם, ולהשקיט קול שאון מחלוקת הכתות, אשר נברה בימינו אלה לדאבון נפשנו.

רבים ונכבדים מאוהביו מקהל הסוחרים וקהל החכמים אשר ידעו ערכו הלכו אחרי המטה ללוותו למנוחת שלום, לבית החיים. הרב החכם מגיד משרים דורש טוב לעמו בעוז ותעצמות מוהר"ר אהרן יעללינעק נ"י קונן עליו דברים נאהבים ונעימים היורדים חדרי לבב המיוסדים על הכתוב: „שעפים שנאתי ותורתך אהבתי" כי זה כל האדם, וזאת התעודה היתה חותם אמת וצדק להחכם המנוח ז"ל כל ימי שבתו בעמק עכור הלזה.

ווינן, בחדש אדר, שנת ברכו"ת יעטה מורה לפ"ק.

דברי אוהב דבק מאה להחכם המחבר ז"ל

מאיר הלוי לעטעריס.

---

*) ראה מכתבי על ענין זה בס', כתב יושר צד 166.

ולבלתי הלאותך להזכיר את כלם בשם, כי ילאו ספורות למו. אעירך לבד על איזה מהם הנודעים לשם ולתהלה, הלא המה ס׳ המחברת לר׳ מנחם בן סרוק, אבי כל כותבי שרשי לה״ק בעמנו, ספר הערוך (חלק השרשים) לר״ש הפרחון, ספר השרשים להרד״ק, ספרי המלים להחכם נעזעניוס ולהחכם פירשט, וס׳ אוצר השרשים לר״י בן-זאב, אשר חדשתי נעוריו אני הכותב זה ארבע פעמים, והוספתי עליו גם שרשי לשון ארמית ושמות האנשים והמקומות ערים וכפרים, ימים ונהרים, הרים ויערים וכדומה, הנזכרים בתנ״ך, ומקור מוצאם והוראתם. אמנם כל ספרי שרשים אלה המה כרובם רק לתועלת חכמי לב חוקרי עד תכלית דבר על דרך גדולי מחקרי הלשון; ולנערי בני ישראל וצעירים לימים הי׳וקדים על דלתות בית הספר, ולא נסו עוד ללכת בגדולות בלמודיהם, כבד הדבר למצוא עזר ומורה דרך בספרי המלים הגדולים כאלה אשר הזכרתי, ונבוכים המה וייגעו בדי ריק לפעמים ולא ימצאו תועלת למרבה בהם בטרם יגדלו ויהיו לאנשים יודעי בינה המעמיקים בחכמה לבוא עד שרש דבר.

לא כן המעריך להחכם המנוח ז״ל, כי הוא חבור קל להבין וערוך· עפ״י חלוקה חדשה וקלה לחניכי בני עמנו. ונוסף על זה, באורים רבים והדשים נמצאו בו, אשר לא יום אחד ולא חדש ימים, כי אם שנים רבות עמל ויגע, חקר ודרש עד בואו אל מחוז חפצו לגלות עמוקות מני חשך ולהוציא לאור תעלומה. ולא כדרך מרחיבי פה ומאריכי לשון אשר בחריצות נפלאה ובלשון מדברת גדולות יוציאו באור פסוקי כתבי קדש מדרך הפשט הברור, לעשותם כלי למעשיהם, להשען עליהם הדרוש העולה על רוחם אשר ישימו ליסוד מוסד למליצתם ושיחתם; לא כן דרך המחבר ז״ל. אך האמת נר לרגלו ואור לנתיבתו, ואת אשר לא היה ביכלתו להשוות עם התבונה הזכה ושכל טוב, אתו כלה גרש יגרש מתת לו מקום בספרו, ואם ישנה גם הוא כפעם בפעם ככל האדם כוזב, שגיאות מי יבין. ועל כל פנים לא בהזקה ובכבדות יוציא משפט מְעֻקָּל, כי אם יתאמץ לברר וללבן דברי אל חי, להסיר ערפל התולתם ולהאיר נגה ורחם כצהרים. כזאת היתה מגמת המחבר המנוח ז״ל, ולבי בטוח כי פעלו ימצא הן בעיני כל מבין דבר לאשורו, ויפוצו מעינותיו חוצה בקהל רב! —

ואני בטרם אכלה לדבר, עוד לי דבר אל עדת בני ישראל, כי דבר בעתו מה טוב, ולטובת המחברים, המדפיסים והמוציאים לאור ספרים יקרים אנכי דובר, אולי יעשו דברי רושם כמעט, להסיר המכשלה אשר תחת ידינו. הנה כאלה מראש לא בסתר דברתי ועוד לא אשים מחסום לפי; לא ייעף ולא ייגע עטי ואשנה ואשלש תלונתי על המשליכים ספרי עבר אחרי גוָם, אולי מזה אחד ומזה אחד יטה אזן לדברי ויקוים בו המקרא: אמת קנה ואל תמכור, ותהי זאת נחמתי והיה זה שכרי! הנה מודעת זאת בכל הארץ, כי מסחר ספרי עברית מָט וַיִּשּׁוֹחַ מאד בארצנו לעת כזאת, עת תפוג אמונה והכמת ישראל כמו דוה זרוה בני בלי שֵׁם ואך ספרי ח׳ מ׳ ס׳ עוד ימצאו קונים מה מעט, וספרי חכמה ראשונים ואחרונים בלשון אבותינו — נמכרים בעד אגורת כסף וקשיטה אחת ואין קונה! על כן המעט הנשאר מהם משנים קדמוניות ביד מוכרי הספרים, ישלחו למרחקים, אולי יש תקוה שמה למכרם. ועל ספרים חדשים היוצאים כעת לאור, אהה ה׳ אלהים מה אענה ומה אומר? אם יצא מימים ימימה — הטאתי בלשוני הפעם בחפזי! כי הפצי לאמר: מעשר שנים לעשר שנים — ספר חדש לאור בחכמה ותושיה, הנה יש פה עמנו היום חכמים ונבונים, יודעי ספר אשר יתאוו תאוה לקרוא בו, אמנם איכה ישיגו חפץ לבם? לא בלכתם לבית מסחר ספרים לקנותו בכסף מלא כי אם יישאלו אותם משכניהם ומְגָרֵי ביתם. ויהי ספר אחד הולך וסובב ברחובות קריה מבית לבית, ממשפחה למשפחה הנם אין כסף, ובסוף יִשָּׁאֵר ביד איש זר אשר לא עמל בו ולא קנה אותו: אך בחזקת היד ולא במשפט יתנהו אל אמתחת ספריו ויתפאר בלבבו לאמר: כחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה! — ויש, אשר חשקה נפשם לקנות להם ספרים כאלה כמו תלמידי הרבנים (Rabbinats-Candidaten) בידעם מאד כי הם חייהם ואורך ימיהם על כסא הרבנות אם יזכו לעשות עליו ברנה; אבל המחסור נֵעֵר חצנם ואין בו רק צרור נקוב, והמה כרעבים גם צמאים נגד שלחן ערוך לפניהם עם כל מעדני מלך ויין משתיו, ונפשם ריקה באין מכלכל ומשיב רוחם, ואיך לא יפול לב כל מדפיס עברי או מוכר ספרים, אם אמור יאמר להוציא ספרי חכמה בלשון אבותינו לאור? הלא כמוץ גנבתו סופה יאבד כספו בענין רע, ואין עוזר ואין תומך.

והאחרון הכביד, אם מחבר ספר אחרי עמל ויגע בו בהגיון לבו ונפשו, יוציאנו לפעולת אדם על הוצאותיו. אוי מלבד כי לא ימצא שכר בעמלו, עוד ישפיל כבודו ויהי לחרפות, אם

(Lustspiele) ומאמרים שונים בהשכל ודעת ומלאכת מחשבת בְּעֲלֵי מבשרי החדשות; והשני הוא משכיל יקר ונבון דעת ה׳ יעקב נ״י. והוא לִמד בנעוריו מלאכה נקיה אך לא קלה, והיא הרושת אבן ומלאכת הבנאים והיה ברבות הימים לאמן נכבד במלאכות אלה, וְנִתְּנָה לו התעודה על זאת מאת הברת הבנאים והרשי אבן כי הוא אמן במלאכותיו ונק״א שמו עליהן בכבוד (Steinmetz und Baumeister) והוא היה במלאכתו עושה מעשהו באמונה משנת ת״י עד תרי״ח אצל בנין מסלול הברזל בהר סעמערינג ובעיר טריעסט והחיף ומסבותיה, ויהללו פעלו כל בעלי המלאכה. ומדי דברי בו על טוב יִזָכֵר שם אביו היקר המנוח ז״ל, כי הוא היה הראשון מנכבדי משפחה מפוארה בארצו, אשר שם כל מגמת לבו ללמד בנו מלאכת חרש והושב אחרי היתה כל מלאכה לבוז להמון העם בין בני עמנו ימים רבים, והרפתה אל חיקם תשוב! — האחים האלה המה כעת עושי תושיה במסחר וקנין ביושר ובבלי רמיה ושמם מכובד בין כנעני נכבדי ארץ בישראל ועם אחר. — גם שלש בנות טובות, משכילות ונשי חיל, השאיר אליהו אחריו, שם הבכירה הנה ושם השנית יענטל ושם הצעירה צילה. הבכירה היתה לאשה לאיש סוחר יקר ה׳ דוד ווייס בעיר פעסט, והשנית נפלה חבל ליקר רוח איש נכבד ונעלה, תורני ומשכיל מו״ה משה ליב בעניעס נ״י, העומד על משמרת בית מסחר גדול בעיר וויען ויעשה מעשהו באמונה ובכל דרכיו השכיל; והשלישית היא אשת משכיל ונבון, איש חיל רב פעלים, ה׳ טוביהו גאָטליעב, פקיד בבית הסוחרים אשר לגבירי נודע לשם ולתהלה. האנשים האלה ארבעתם וביתם יהיו פה עיר וויען חיים מאושרים. זאת נחלת ההולכים בְּתֻמָּם וזה פרי יקרת רוחם וישרת לבם בכל מעשיהם!

*   *

עתה אשיבה לי אל תולדות המנוח ז״ל ותבונות כפיו, להעריך משפטי לפני הקורא על אודות הספר הזה ומה שרש דבר נמצא בו.

לעתים מְזֻמָּנִים כתב אליהו איזה מאמרים כוללים באורי מקראות על דרך חדש. ויצאו לאור במכתב העתי אבני נזר אשר נספחו על ידי למה״ע בל״א "Wiener Vierteljahrsschrift" בשנת תרי״ג, ובכוכבי יצחק מחברת עשרים, ועקבותיו נודעו בדרך זה גם בשערי הצופה בהמגיד. מני פועל כפיו זה אשר נסה בו כחו כפעם בפעם לשים לעין הקורא את חקרי לבבו בלשון קדשנו, עלה מגלה מעלה ונתן את לבו לכתוב ספר שלם הכולל כל שרשי לשון עבר ולאצור בו כל באוריו וחדושיו אשר עלו על דעתו. אולם לא בחפזון מהר להשלים הספר הזה, כי אם היה מתון מתין במלאכת עבודתו ושקל בפלס כל אומר ומלה, אף השתמש לא אחת ולא שתים במחקרי בעלי לשון גדולים חקרי לב אשר קדמוהו, ולא התעקש ולא עמד על דעתו כמנהג איזה מחברים בזמננו להוציא ישן מפני חדש ביד חזקה, אף כי הישן עודנו בְּאִבּוֹ ושיבה לא זרקה בו, כי יתהלך במישרים וקולע אל השערה בדעת ובתבונה; והחדש ילך ארחות עקלקלות ונתיבותיו עִוָּה נגד משפט האמת והתבונה הברה.

והנה כמוני ידעת, קורא נעים! כי לא כשאר ספרי חכמה ומלאכת מחשבת, ספר כולל שרשי הלשון. בפועל כפיו זה לא יוכל המחבר, יהיה מי שיהיה, להתפאר ולהתהלל לאמר: ראה זה דבר חדש הוא אשר אני לבדי בכחי ועוצם ידי יצרתיו אף עשיתיו, ואלה המשפטים רוחי הוא קבצם והיו לאחדים; כי כל שרש ושרש משרשי הלשון לא ישנה את טעמו ומקור הבנתו הָרִאשׁוֹנָה, ודרך אחד בזה לכל דורשי הלשון, לא ישנו את תפקידם. כאשר היה המקור הראשון מראש ימות עולם כן יָקוּם וכן יהיה עד קץ הימים.

אך בשתים שונים המה מחברי שרשי הלשון זה מזה והוא: א) בבאור שרשים בלתי מובנים על נקלה, הבאים רק פעם אחת או זעיר שם בכתבי הקדש, אזי יוכל המחבר להראות את יתרון הכשר דעתו וכשרון מעשהו בגלותו מקורם אם בלשונות בני קדם הקרובות בתכונתן ללשון עבר, או בתלמוד ומדרשים וספרים עתיקים אשר באו בו במקרה הֵנָּה וָהֵנָּה שרשים כאלה משפת עם נכר הרגילים על לשון בני עמנו בשנים קדמוניות. ב) בסדור ומערכת הספר, למען כל שם פעל ומלה על מקומם יבואו אל נכון להקל על הקורא למצוא כל דבר דבור על אפניו.

אחרי הדברים והאמת האלה, אביעה לך רוחי קורא משכיל! על תכונת ומשפט הספר אשר נוכח פניך. ספרי שרשים רבים ונכבדים יצאו לאור בדור ודור ועשו להם שם בכל הארץ,

בימים ההם עמדו בעלי פקודות הממשלה לשטן ולמפגע לסוחרים יהודים הבאים מאחת ערי הממלכה לגור ולסחור בעיר וויען, והדת נתנה: כי כל איש יהודי נוסע לעיר וויען לערוב שם מערבוי ישלם בכל שְׁבוּעַיִם ארבע עשרה שקל כסף ואחר התמהמהו שמה חדש ימים, הוכרח לשוב לביתו ולא נִתַּן לו עוד רשיון לשבת בעיר וויען גם אם ישלם המס האכזרי הלזה, עד עת שובו שניה אחרי ימים מעירו וארצו. אז יוסיפו לתת לו בְּשִׁלּוּם כתב רשיון לגור שם עוד חדש ימים. החוק הזה כמשא כבד יכבד על כל כנעני ארץ לבית ישראל, מיום מלוך הקיסרית מאריא טהערעזיא עד שנת התר"ה, שנה אשר הוסר עול כבד זה מעל שכמנו מטעם היושבים על כסאות למשפט בועד הגדול בעיר המלוכה. — הדבר הזה היה למשא ולטורח גם לידידנו, כי היה נאלץ לא אחת ולא שתים לעזוב את עסקיו במסחרו רבי הערך לנסוע מרחק רב לעירו ולארצו, למען — יוכל לשוב משם אחרי עבור ימים אחדים אל עיר מגורו וויען! — הנה כן התעללו בנו שופטי ארץ תועי לבב בימים ההם ושחוק עשו לנו באכזריות חימה! — ודבר הממשלה היה חזק מאד בעת ההיא ולא יכלו היהודים לנטות ימין או שמאל מני הרשת הפרושה להם. ולהסיר המכשלה הזאת אשר נגזרה עליהם, אם לא יעמוד להם רֶוַח והצלה על ידי גבר הוקם עָל נשא ונכבד בחצר המלך.

אזי קם לידידנו מושיע ורב ויצילהו מן המבוכה הזאת, כי השר האדיר בַּארָאן סינא, אבי הגביר ציר מלך יון בהצר אדונינו הקיסר יר"ה, יעין נדיבות לאליהו, כי אהבת נפש אהבו בגלל יושר מדותיו וכשרון מעשהו בעניני המסחר, וחשב מחשבות להטיב לו לכונן ביתו בעיר וויען, למען לא יהיה עוד נע ונד בארץ כמובא למעלה. וידבר עליו טובות עם בעלי פקודות העיר ויעמידו את אליהו בשנת תקצ"ו על כַּנּוֹ לסרסור מושבע בעניני כל מֶכֶר (zum k. k. beeideten Waaren-Sensal) וימצא אליהו מנוח לכף רגלו ולא הדפוהו עוד מדחי אל דחי ללכת למסעיו הֵנָּה וָהֵנָּה בלי תועלת, ויגר בעיר המלוכה ויסחר בה בשלום והשקט באין מונע ומחריד — ותקטן עוד זאת בעיני השר הנ"ל, כי עמל בעדו אחרי כן להשיג למענהו משפטי אזרחי הארץ באחת הערים אשר במדינת הגר, הקרובה לעיר הממלכה — כי להשיג משפט כזה (Zuständigkeit) בעיר וויען היה אז בימי העבדות והשעבוד כמעט דבר נמנע ליושבי עיר אחרת — למען יוכל להסיע שמה את אשתו ובניו, ולא יכבד עליו המסע לנסוע כפעם בפעם למרחקים בעמל רב מוויען לעיר מולדתו לעמבערג להתעלס עמם באהבים. וידבר השר עליו טובות באזני נסיך הארץ פִירשט עסטערהאזי, למען יתן את אליהו לשבת כנר ותושב בעירו אייזענשטאדט הסמוכה לוויען להיות לו למעון שלום ולעיר מקלט מחמת המציק לעתות בצרה, ויתן שר הארץ את שאלתו. ויעזבו אשתו ובניו את עירם וארצם בשנת תקצ"ט ויסעו לאייזענשטאדט. ובימי מועד והג נסע אליהו מוויען לביתו להתענג עם משפחתו, וימצא חן בעיני בני עמו הגרים שמה ויכבדוהו ויתנו לו בתוכם משפט ואחוזת עולם ככל תושבי הארץ, עדי נקרא דרור לו כמעט בשנת תקצ"ה, אזי לקח אליו את אשתו ובניו לעיר וויען להשתקע ולא לגור שמה, וישבו בטח בקרית מלך רב הוא וביתו.*)

ויהי כאשר בא אל דמנוחה ואל הנהלה ובכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויתן את לבו בעתות המרגוע להוסיף דעת ותושיה בהכמות ולישון עם ועם כימי קדם בעוד היותו על אדמתו, באין מונע ומחריד. אז העתיק את השיר האיטלקי Isacco מלאכת המשורר מעטאסטאַזיאָ ללשון עבר, ויצא לאור בעיר וויען בשם עקדת יצחק, ונמצאו בו דברים טובים ונעימים, אף כי נשחת מראהו על ידי עושי המלאכה ועצלות המגיה, ונשארו בו שגיאות הדפוס רבות במאד מאד.

עוד לי להודיעך, קורא אהוב! דבר על בני משפחתו, כי לא דבר רֵק הוא, ויוסיף כבוד לא מעט אל ההולך ולא ישוב. — שני אחים היו לו נגידים נכבדים במדינת פולין והמש אחיות, ומאלה הכי נכבדה, חַכְמַת לב וטובת טעם, היתה אֵם הרב. מוהר"ר ש"ה, כאשר הזכרתי למעלה. היא היתה כל ימי חייה נרפה וַחֲלָשָׁה מאין כח, שוכבת תמיד על ערש דוי, ובכל זאת האריכה ימים, כי לבבה ונפשה החזיקו במִצְוָה. גם כבוד בניה**) נתן לה כח לעשות חיל ולהוסיף לה אמץ בחלותה.

שני בנים יקירי רוח הניח אליהו אה"יו בעבור הזכיר שמו, הלא המה המשכיל השלם ד נ י א ל איש חמודות מבין וסופר, אשר כתב איזה שירי שעשועים על דרך שיחה בין איש לרעהו

*) Er erhielt die Zuständigkeit nach Wien im Jahre 1838.

**) כי עוד אח יקר להרב מו"ה ש"יה, חכם לב ויקר רוח, איש תבונה וסופר מהיר, מו"ה יעקב שמואל ראפאפורט סוחר מנכבדי ארצו בעיר לעמבערג.

מסבות תבל, ולמראה עין התראה כאחד המתקדשים והמטהרים בדעותיו ואמרי פיהו. אך למען מצוא חן בעיני בעליו אשר מפתו אכל ומכוסו שתה, וזאת היתה הסבה כי קשתה ידו על חתנו למנוע ממנו כל דבר טוב בהשכל ודעת. ולהחשיך אור חדש אשר החל לזרוח אז בחשך הבערות להמשכילים בעם. ותגדל עוד משטמת ההמון על החכמה ושוחריה, כפרוע פרעות בעירו בשנת תקע"ו, וינצו יושבי קְצָוות בדיעות ובמדות אלה מול אלה בחמה שפוכה ופתאום לפתע נשמע קול פחדים קול אויב ומתנקם ברחובותיה עת יצא הקצף מאת שונאי החכמה והמחזיקים בה לפרוש מצודים ו ה ר מ י ם לרגלי כל משכיל, ויכתבו מרורות וכתבי שטנה ויצמדו אתהם לדלתות בתי התפלה, ויכו חרם את ארבעה טובי העיר הדגולים מרבבה בחכמת לבם, הלא המה הרב שי"ר, ר' בנימין צבי נאטקיש, המכונה בשם ה נ ב י א , ר' יצחק ערטער ור' יהודה ליב פאַסטאָר, כי ארבעתם למדו טוב טעם ודעת לצעירים לימים אשר סביבותם יתהלכון ולתורתם יחלון (ובתוכם שי"ר הפיץ מעינותיו חוצה חנם אין כסף אך מאהבת התורה והחכמה). על חרמים האלה – אשר בשם הרב הגאון מוהר"ר יעקב אורנשטיין פרשו בני בלי שֵׁם לרגלי האנשים היקרים אשר הזכרתי, נשא המליץ רש"ב משלו במכתבו אל שי"ר בראש ספרו ש"ע ח"ב לאמר: „ואם עודך באבך גם על ימינך פִּרְחָה קמו, אשר חשבו מזמות לנאץ שמך ולנבל בעברת זדון שושנה יפיפיה עוד טרם התפתחו עליה ופרחיה הֵנֵצוּ, ולמען תפוש השומעים בלבם ולהונותם, כזבו בלשונם לקרוא שמות הגדולים על נבלותם לאמר, כי בעצתם עשו כל רעתם: הלא גם אור פני מְלֶכֶת שמים גברת צבא מרום במרום יכסו לפעמים ענני שחקים בצאתה בגבורתה, אשר רק מעיני גֵרֵי נקיקים וכפים אור פניה יפילון, רק מעיני זוחלי עפר אשר יחפרו בעמק וכעכברים במחבואים קרני הודה יסתירו. לא מעיני נשר גדול הכנפים אשר ממעל לעבי גבי שחקים עוף יגביה, כי הוא ישיש בכח לנוגה ברק הציה לאמר חַמּוֹתִי! ראיתי אור!" – גם הרב שי"ר בכבודו ובעצמו גלה את אזן אחד מתלמידיו במכתב כתוב אליו על דבר הנבלה והתועבה הזאת, באומץ מלים לאמר: „לוא ידעת מה עשו לי אנשי ריבי הצוררים לכבודי תמיד כנודע לך, מעת עזבת את ביתך, כמה שקרים וכמה כזבים בדאו עלי להכלימני ולהבזותני בעיני עם הארץ: הכבירו עלי מאמרים אשר לא דברתי ולא עלו על לבי, וספרו ממני במקהלות עם מעשים ומפעלות לא ידעתי ולא שמעתי מהם; ובכל זאת לא שב אפם ועוד לא שקטו ולא נחו עד אשר הסיתו את אנשי בליעל חסרי לב לפרוש במסתרים ה ר מ י ם ומצודים לנפשי, ברוך הגומל עלי! אשר שם מצחי כנחושה וכל חציהם לא מחצו את גֵוִי ולא הִשַּׂחוּ את רוחי, וגם עד מטרת נבליהם לא הגיעו, כי אין גם אחד מאַנשי העיר הטה אוזן לדבריהם וכו'."*)

השערורה הזאת אשר היתה בעיר לבוב בשנת תקע"ו, נתנה מורך בלב אבות צעירי בני ישראל, ויעמדו להם לשטן בדרך מבוא החכמה, באמרם: אולי גם בנינו יטו מני ארח ויהיו לחרפה בעיני יושבי הארץ: ולא ידעו ולא יבינו תרמית שוטני החכמה בחשכה יתהלכו, כי להתגולל ולהתנפל על חפי פשע באו, משנאתם אשר ישנאו כל אשר בשם משכיל יְכֻנֶּה, – גם חותן אליהו עצר בו ביד חזקה ימים רבים, וישמור צעדיו וימנעהו בדרך ילך, לבל יארח לחברה עם משכילי עם, – מן הדבה הזאת אשר היתה כחרב המעופפת על ראשי כל שוחרי תושיה, היתה נְסִבָּה, כי שם אליהו את לבו מן הוא והלאה אל המסחר והקנין למען יהי חפשי בכל מעשיו, ולבל תכבד עליו עוד תגרת יד חותנו אשר ינהגהו בכבדות עד כה כאשר ינהג האומן את הילד, לַחֲנוֹךְ אותו על פי דרכו. ומיום אשר החל אליהו לסחור בארץ ולעשות מקנה וקנין לא שמע גערה, כי רפתה רוח חותנו, ולא יסף עוד לתת יגון בלבבו ולהתקוטט עמו על כי ארח להברה עם בני הַשְּׂכֶל ודעת.

בשנת תקפ"ט נִקְרָא נִקְרָא מאת הגביר ר"מ מיזים בעירו להיות סוכן ופקיד על עניני מסחרו, ומאשר בטח באמונתו בטחון רב, שלח אותו לעיר וויען עם הון יקר, לעשות לו בית מסחר חלפנים בעיר הממלכה הזאת בשם הגביר הנ"ל. וה' הצליח דרכו כי השתכר שכר רב בעניניו, ומאז והלאה הלך אליהו הלוך וגדל ויהי לאיש נכבד, ויבוא בברית עם גדולי ארץ עשירי עם, כי ראו פעלו וישרת רוחו וימצא חן וחסד לפניהם, וצרור כספם לאלפים ולרבבות היה פתוח לפניו לעת מצוא, כי גדול הבטחון אשר בטחו בו כל הימים.

*) המכתב היקר הזה נדפס במכתבי העתי "Wiener Vierteljahrsschrift„ אשר הוצאתי לאור בשנת התרי"ב, בנוספה העברית הנקראת צ פ י ר ת ת פ א ר ה , ברשיון הרב הכותב; גם ראה הקדמתי לס' „ה צ ו פ ה לבית ישראל" מאת המליץ היקר ר"י ערטער ז"ל (וויען תרי"ח).

תולדות

וקורות חיי המחבר נ"ע ומשפט אמת על ספרו

מעריך המערכות.

דברי ידידות לכבוד ולתפארת החכם המחבר השוכן בצל שדי.

— Wer den Besten seiner Zeit genug
Gethan, der hat gelebt für alle Zeiten.
Schiller.

נכבדתי מאת בְּנֵי החכם המחבר ז"ל ומאת המדפיס המשובח המוציא ספרו לאור לכתוב תולדותיו על ספר וּלְהַיוֹת הֶעָי על מעשה ידיו ותבונות כפיו. ואני בשתים נדרשתי לאשר שאלוני: ראשונה, כי אוהב אנכי לאנשים היקרים האלה ובשמחת לבב אתן שאלתם; והאחרון הכביד: כי בעבותות אהבה נפש בנפש נקשרתי ימים רבים עם המחבר המנוח ז"ל יַכְרִיעַ כאח לי דבקה נפשו אחרי, וְנָטַל עלי לשים לו יד ושם ולהציב לו ציונים לכבוד ותהלה, כאשר תשיג ידי.

ובטרם אטיף מלתי על תוכן הספר אשר בידך קורא נעים! ארבה נא דברים אחדים על תולדות החכם הלזה ויקרת רוחו, כי דבר נחוץ הוא לי, בטרם בואי אל חדרי ספרו פנימה להרוץ משפטי עליו. ימיו ידברו דברי אמת, ושנות חייו חותם תָּבְנִית רוחו המה לזכר עולם.

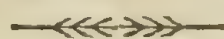
ר' אליהו ברד"ה, היוצא מגזע משפחה נכבדה בעיר לעמבערג, נולד בעירו ביום א' תמוז בשנת תקנ"ג. אביו התורני וירא אלהים במצותיו חפץ מאד, מו"ה דוד ברד"ה, היה איש נודע לתהלה בין כנעני נכבדי ארץ, עושה מסחר וקונן בכלי כסף וזהב ואבנים יקרות באמונה רבה בבלי רמיה, לא כדרך סוחרים רבים בעירו ובארצו, עד כי גם שרים ורוזני ארץ אשר לא מבני ישראל המה שקדו על דלתותיו יום יום ויבאו עמו בברית אהבה וכבוד, בידעם נאמנה כי איש אמונים הוא בסוחרתו וּמַרְכֻלְתּוֹ על אחת שבע מכל בני גילו; בהגיהו גם ראו פעלו, ויהללו בשערים מעשהו.

ר' דוד ברד"ה הוליד שלשה בנים וחמש בנות, ואליהו היה לו בן זקונים ואביו אֲהֵבוֹ אהבה עזה על כי הלך בעקבותיו בתורה וחכמה, בתושיה ומזמה וביושר לבו בכל מעלליו. — אחותו הבכירה מרת צירל עטעל היתה אשת הרב מו"ה אהרן חיים הכהן רפאפורט ז"ל, ומדבק טוב הלזה יצא אור לבית ישראל כי הולידו בן יקיר, אשר צבי עדיו לגאון שמהו ברבות הימים, הוא הרב הג' החוקר המפואר מו"ה שלמה כהן יהודה רפאפורט זצ"ל והלך לעולמו זה ימים אחדים, זה דודי וזה רעי אשר לא אשכחהו כל עוד רוחי בי. — עם בן אחותו זה קרא ושנה ולמד תורה וחכמה בימי בחורותיו כל ימי שבתו בעיר מולדתו, וה' הצליח דרכו כי אליהו היה אחד ממשכילי ארץ גאליציען, אשר תורה וחכמה משולבות אשה אל אחותה שמו קן למו בקרב לבו.

בשנת תקע"ב נשא אשה משכלת בתולה נחמדה מ' לאה פינה בת מו"ה יצחק ארי' מ"ס מרגליות, סוכן ובן משק בית הגביר מו"ה פישל מזיס.*) חותנו זה היה איש חרוץ ונבון דבר בעניני

*) חותן אליהו, אשר היה באמת איש משכיל אוהב לשון וספר, הוציא לאור בשנת תקנ"ט את ס' לישרים תהלה מאת הרב המליץ הגדול מו"ה משה חיים לוצאטו ז"ל, לתועלת מכתר הספרים אשר היה לו כותים החם, אחרי כסו תמו יפיפי' אמשטרדם וברלין מספר זה, למלאות רצון משכילי ארצות פולין ורוסיה אוהבי לשון וספר, המשתוקקים להביא ברכה אל ביתם ולקנות הספר היקר הזה בכסף מלא. המוציא לאור היה כל ימיו אוהב שחוק ומהתלות לְהָתֵל באנשים אוילים וסרי טעם אשר לא מצאו חן בעיניו, ויקח מן הבא בידו זה לָעֲגוֹ להתלוצץ בו כין אנשי דעת ומתי סודו, גם בפעלו זה נִכַּר זה מעשהו, כי הדפיס בראש ס' לישרים תהלה הסכמה והרס נגד כל מסיגי גבולו, אשר ברא מלבו בשם רב וגאון אחד לא היה ולא נברא, וסגנון הלשון היא כלשון אחד הרבנים במדינת פולין, עלגי לשון ועמקי שפה, שם רמ"ז ואין מספר נקיד ופליא, וכל השומע יצחק לו, והוא אחז בזה דרך הרב ר"י סאטנאב בימיו אשר המציא לו הסכמות והדפיסן בראש הספרים שהוציא לאור בברלין.

Schreiben des Herrn Dr. J. Goldenthal, Professor der orientalischen Sprachen und Literatur an der k. k. Wiener Universität, k. k. n. ö. Landesgerichts-Dolmetsch und correspondirendes Mitglied der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien, etc. etc.

Das vorliegende Werk des sel. Herrn Elias Bardach ist eine sehr erfreuliche Erscheinung auf dem Gebiete der hebräischen Literatur. Seit Benseb sein hebräisches Wörterbuch veröffentlicht und damit so vielfachen Nutzen gestiftet hatte, indem es durch die unvergleichliche Popularität die es besass, zugleich auch die Liebe zur hebräischen Sprache und Literatur allgemein und populär machte, wird noch immer ein derartiges Werk aus der neuesten Zeit gewünscht, welches die neuerdings gewonnenen Resultate im Fache der hebräischen Sprachforschung eben so klar und deutlich, und eben so praktisch und umsichtig zusammenfassen, und vor die Augen des lernbegierigen Publikums als ein abgerundetes Ganzes hinstellen sollte. Diesem Bedürfniss ist nunmehr durch das vorliegende Werk in vollkommenster Weise abgeholfen. Mit den neuesten Leistungen vertraut gibt es in einem schön geformten hebräischen Style und in angemessenster Ordnung und Einrichtung alles Wissenswerthe bei einer jeden Wortwurzel so einfach und einsichtlich, dass nichts zu wünschen übrig bleibt. Es bietet daher diess Werk nicht nur einen guten Führer zum Nachschlagen, sondern auch eine angenehme und belehrende Lectüre an sich selbst. Dass es von allen Freunden der hebräischen Sprache in eben diesem Sinne gewürdigt werden würde, unterliegt keinem Zweifel.

Wien, den 5. März 1868.

Goldenthal.

הסכמה

מכבוד אמ"ו הרב הגאון המפורסם לשם ולתהלה, שלשלת היוחסין וכו', שמו מפארים מו"ה אלעזר הורוויץ הלוי נ"י,

אב"ד פה עיר וויען קרית מלך רב.

בע"ה

חמותי ראיתי אור בהיר, זרוע מעט סופר מהיר, של כבוד ידידי הרבני המשכיל החכם הנעלה מוהה"ר אליהו ברד"ה ז"ל, הוא האיש הישר אשר לו נאוה תהלה באומר ובמלה, יען הי' ברוחו פי שנים, כי עם עסקיו הרבים בעניני המסחור והמרכולת הקדיש עתים הרבה למלאכת שמים, ובאהבתו השתולה בקרב לבבו לשפת קדשנו הגה בעים רוחו כל היום תמיד לחקות על כל שרש דבר נמצא בכתבי הקדש לערות יסודו ולגלות מוצאו, למען דעת על מה ארניו הטבעו ואיך הוא הוראתו בשפה המורגלת שפת אשכנזית, ובשקידה לא מוערה ובעמלות ידים לא מעט קבצם על יד כעמיר גורנה וכתבם בתבונת כפיו על ספר הקה והכי קרא שמו **מעריך המערכת**, ויהי כאשר חלה את חליו ובטרם עלה שמימה צוה את בניו ואת ביתו אחריו להוציא לאור עולם ספרו זה, גם מנחלתו קצב פרשת הכסף מכסת ערך צרכי הדפוס, והשאיר ככה אחריו ברכה לרבת בני עמנו ההוגים בתורת ה' והדורשים בדקדוק לשוננו הקדושה, אבן הראשה.

והן עתה קמו והתעודדו בניו היקרים לעשות רצון אביהם שבשמים והביאו את אשר הכינו וגם יסדו אביהם ז"ל ה"ה הספר הנ"ל למכבש הדפוס להלקו ביעקב ולהפיצו בישראל, וגם אותי קראו לתת מהודי עליו ולהודיע טבעו בעולם, על כן בשבטי ישראל אודיע נאמנה אשר על דעתי כי לא אשנה אם אומר, בספר היקר הזה ימצא כל דורש משכיל, כחוקר כמבקר, כרב כתלמיד, תועלת רב בענין הוראת השרשים ושמושם בחלקת שדה לה"ק בדרך קצר ונקל, בגלל הדבר הזה יעשה פרי ישוה לו להבין במקרא מפורש ושום שכל.

הלא כה דברי הבא עה"ח פה וויען הבירה יום א' כ"ח אדר יהי שמו לברכה לפ"ק.

הק' אלעזר הלוי איש הורוויץ.

ספר

מעריך המערכות

כולל

כל שרשי לשון עבר

אשר באו בכתבי הקדש עם באורם והעתקתם בשום שכל וטוב טעם

מאת

התורני החכם השלם ויקר רוח איש תבונה

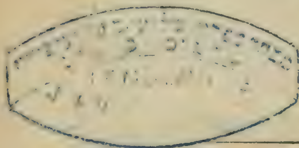
מו"ה אליהו ברד"ח ז"ל.

עם תולדות חיי המחבר

מאת

ידידו מנעוריו הרב החכם החוקר המליץ הגדול

מו"ה מאיר הלוי לעטערים נ"י.

WIEN, 1868.

Druck und Verlag von Jacob Schlossberg,

Stadt, Adlergasse Nr. 2.